

АСТАНА ҚАЛАСЫНЫҢ БІЛІМ БАСҚАРМАСЫ
АСТАНА ҚАЛАСЫ ӘКІМДІГІНІҢ «ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ» МКҚК
«СЕРВИС ЖӘНЕ ТУРИЗМ КОЛЛЕДЖІ» ШЖҚ МКК

**«ТЕХНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ МАМАНДАР
ДАЯРЛАУДЫҢ ЗАМАНАУИ ТӘСІЛДЕРІ» АТТЫ ТЕХНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ
КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУ ОҚЫТУШЫЛАРЫНА АРНАЛҒАН
X ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТӘЖІРИБЕЛІК КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ
ЖИНАҒЫ**

**COLLECTION
OF THE XTH INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE FOR TEACHERS OF TECHNICAL AND VOCATIONAL EDUCATION
«MODERN APPROACH TO TRAINING SPECIALISTS IN THE SYSTEM OF
TECHNICAL AND VOCATIONAL EDUCATION»**

**СБОРНИК
X МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
«СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ В СИСТЕМЕ
ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ»
ДЛЯ ПЕДАГОГОВ ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

Астана қаласы
2024 жыл

УДК 377
БКК 74.56
Т 38

ISBN 978-601-08-3894-9

Жинақ «Қазақстан Республикасының техникалық және кәсіптік білім беру жүйесіндегі мамандарды даярлаудағы заманауи көзқарас» атты техникалық және кәсіптік білім беру оқытушылары мен мамандарына арналған X халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдарын қамтиды.

Сборник содержит материалы X международной научно-практической конференции «Современный подход в подготовке специалистов в системе технического и профессионального образования Республики Казахстан» для преподавателей и специалистов технического и профессионального образования.

The collection contains the materials of the X international scientific and practical conference «Modern approach to the training of specialists in the system of technical and vocational education of the Republic of Kazakhstan» for teachers and specialists of technical and vocational education.

ISBN 978-601-08-3894-9

Конференция ұйымдастырушылары мен редакция алқасы мақаладағы көзқарастар мен фактілердің нақтылығы үшін, авторлардың жіберген стилистикалық және грамматикалық қателеріне жауап бермейді.

Редакция алқасы

Дауешова С.М.- төрайымы, Астана қаласы әкімдігінің «Әдістемелік орталығы» МКҚК басшысы

Басығараева С.Қ.- «Сервис және туризм колледжі» ШЖҚ МКК, директор

Исина Н.С. - Астана қ. әкімдігінің « Әдістемелік орталығы» МКҚК,ТжКББ бөлімінің әдіскері

Жакина К.А.- «Сервис және туризм колледжі» ШЖҚ МКК,оқу-әдістемелік жұмысы жөніндегі орынбасары

Сатова Г.Р. «Сервис және туризм колледжі» ШЖҚ МКК,оқу жұмысы жөніндегі орынбасары

Есенбекова А.Е.-«Сервис және туризм колледжі» ШЖҚ МКК кәсіптік оқыту жұмысы жөніндегі орынбасары

Абельдинова Д.К. «Сервис және туризм колледжі» ШЖҚ МКК,оқу-тәрбие жұмысы жөніндегі орынбасары

УДК 377
БКК 74.56
Т 38

© Астана қаласы әкімдігінің
«Сервис және туризм колледжі» ШЖҚ МКК

**МАЗМҰНЫ
СОДЕРЖАНИЕ**

**I СЕКЦИЯ. ЖАҒАНДЫҚ СЫН-ҚАТЕРЛЕР ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ТЕХНИКАЛЫҚ
ЖӘНЕ КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУ/ ТЕХНИЧЕСКОЕ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ВЫЗОВОВ**

Басығараева Салтанат Кайратовна Академиялық ұтқырлық – техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беруді дамыту факторы ретінде	1-2
Исин Исатай Салихович. Даирбекова Адема Ерлановна Проблемы внедрения образовательных проектов, финансируемых государством на примере реализации проектов: «Модернизация технического и профессионального образования» и проекта «Жас маман»	4-7
Шакиров Галиахмет Ришатович, Сыдыкова Раушан Мелатовна Цифровизация образования: проблемы и перспективы	7-9
Сейдахметова Б.К. Особенности организационно-педагогических условий в организациях технического и профессионального образования Республики Казахстан	10-14
Алимбаева Гульнар Едилбаевна «Білім берудегі-тиімді көшбасшы»	14-16
Абдулмаксут Айнур Болашаққа бағдарлану: қазіргі білім берудің құндылық бағыттары	17-20
Аубакирова Динара Кыдыркуловна Реинжиниринг профессионального технического образования в глобальной эпохе: вызовы или перспективы	21-23
Исина Нагима Саткеновна Создание условий для профессионального роста преподавателей организаций технического и профессионального образования Астаны	23-26
Ахметова Асель Жанбулатовна Повышение качества образования в подготовке специалистов системы технического и профессионального образования	26-28
Капезов Берлик Еркенович, Чалгинбаева Гульназ Солтангазыевна Білім беру процесінің моделін құрудағы инновациялық тәсілдер	29-32
Жунуспеков Омиргуль Хамзинович Значимость дуального обучения при подготовке специалистов сферы ТиПО	33-35
Токарев Николай Юрьевич, Зубкова Юлия Валерьевна Проблемы организации дуального обучения в рамках сотрудничества с предприятиями региона, Из опыта работы КГУ «Усть-Каменогорский колледж строительства»	35-38
Сейдахметова Баян Аскарровна Жағандық сын-қатер тұсындағы медициналық бағыттағы білім берудің сапасын арттыру –«Қазақстанның 2025 жылға дейінгі пайымы мен мақсатын» жүзеге асырудың негізі	38-42
Таубаева Эльмира Жолдыбековна Дуальдік оқыту – кадрлардың бәсекеге қабілеттілігінің кепілі.	42-46
Тогайбаева Назира Куандыковна Кәсіптік сынама - кәсіптік бағдар берудің тиімді құралы	46-50
Тугерова Галия Бердибаевна Подготовка к участию в чемпионате Baby Skills как одно из направлений работы по ранней профессиональной ориентации детей старшего и дошкольного возраста	50-53
Юбасарова Гульзира Конысбаевна Дуальды оқыту: әлемдік тәжірибе құрылыс саласында дуальды оқытуды дамытуда халел өзбекғалиев атындағы маңғыстау жоғары политехникалық колледжінің іс- тәжірибесі	53-55
Суюндиқова Салтанат Отызбаевна Развитие профессиональных компетенций как фактор подготовки квалифицированного специалиста	55-58
Ракишева Ирина Маратовна Дуальное обучение – один из путей достижения качества профессиональной подготовки студентов	58-62

Нуржауова Нуржанат Муратовна Техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудағы инновациялық стратегиялар: технологиялық өзгерістер мен өзгеріп отырған экономикалық парадигма дәуіріндегі жаһандық сын-қатерлерді еңсеру	62-65
Буданова Гульмира Еркиновна Инновационные технологии в современном образовательном пространстве	66-69
Абишканова Алтынай Маратовна Развитие творческого потенциала личности студента в учебном процессе (баска макала)	69-73
Жакина Камила Анапияевна, Сатова Гаухар Рамазановна Интеграция профессионального образование и бизнес-сообщество	74-76
Джантекеева Кабира Кадырбековна, Сдыкова Гулшат Габиденовна Worldskills қозғалысының құрамдас бөлігі Dalaskills жобасын енгізу арқылы техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарындағы білім алушыларға мамандыққа деген сүйіспеншілігін ояту	76-77
Газизова Жанна Кайдаровна Дуальная подготовка- успешный путь на рабочее место	78-82
Хибатова Ляззат Азаматқызы, Мейрбекова Салтанат Ботабековна Техникалық және кәсіптік білім беруде дуальді оқыту жүйесінің тиімділігі	82-84
Сабырова Мара Орынбаевна Наставничество – искусство обучения на рабочем месте	84-87
Кнашина Гульсим Амантаевна, Серикова Асыл Жанатовна Жұмысшы мамандықтар бойынша колледж студенттерін worldskills чемпионатына даярлау барысында психологиялық қолдау маңызы	88-91

**II СЕКЦИЯ. ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ:
ПРОБЛЕМАЛАР, ШЕШІМДЕР ЖӘНЕ ТИІМДІЛІК/ ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА
ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: ПРОБЛЕМЫ, РЕШЕНИЯ И
ЭФФЕКТИВНОСТЬ**

Кайырбекова Индира Амангазиевна Химия сабақтарында студенттердің функционалдық сауаттылығын дамыту жолдары	91-93
Абишева Адия Умирзаковна География пәнін оқытуда студенттердің функционалдық сауаттылығын арттыру үшін қолданылатын әдіс-тәсілдер	94-98
Махметова Айслу Аскеровна, Рахап Шынар Төкенқызы. Формирование функциональной грамотности на уроках русского языка и литературы	99-102
Калиакпарова Айжан Абдымолдаевна, Нағызканова Бакыт Муратовна Диалогтық оқыту арқылы ағылшын тілінде коммуникативтік дағдыларды қалыптастыру	102-108
Нысанбаева Марал Сериковна Сызу пәнін оқытуда деңгейлеп оқыту технологиясын қолдану тиімділігінің ерекшеліктері	108-110
Базикова Карлыгаш Манаповна Применение графических платформ в обучении математике студентов колледжа	110-114
Әлібек Ақжұлдыз Сағидуллақызы Химия пәнін оқытуда онлайн ресурстарды пайдаланудың ұтымды жолдары	114-117
Белгибаева Канатгуль Жунусовна Применение активных методов обучения на уроках русского языка и литературы	118-121
Касенова Жазира Ахметказыевна Сыни тұрғыдан ойлау	122-124
Мылтыкбаева Жаннат Төлеубековна Информатиканы оқытудағы көкейкесті мәселелер	124-127
Умбетова Жанбала Сундетовна Физиканы оқытудағы өзекті мәселелер және	127-

шешімдері	129
Шетенова Ермек Нұржуаровна Химия пәнінен оқылықты толтыру тапсырмаларын дайындап, қолдану	129-133
Досанова Айнура Шаймуратовна Жалпыадамзаттық құндылықтарды жаратылыстану ғылымдары циклындағы пәндерімен интеграциялау	133-138
Далелова Гулназ Сериккалиевна Білім берудегі жасанды интеллект: келешегі мен мәселелері	139-144
Айтмағамбетұлы Назарбек, Талапов Игилик Развитие спортивного туризма в Казахстане	144-149
Ерсайын Асыл Болатқызы Теміржол көлігі саласында ағылшын тілін пәні бойынша интерактивті тапсырмаларды әзірлеу	149-153
Нуржаупова Кулихан Балабековна Педагогическая деятельность: продуктивность и инновации	153-156
Лукьянова Светлана Николаевна Развитие функциональной грамотности студентов колледжа на уроках русского языка	157-161
Байғалиева Маржан Баяндиновна Групповая работа в учебной деятельности студентов	161-163
Абдрахманова Айгерим Сериковна Білім алушылардың білім сапасын арттырудағы педагогтың кәсіби құзіреттілігі	163-167
Шайжанова Гулзада Карифуллаевна Ұлттық құндылықтар – үздіксіз білім беру жүйесінің негізі	168-171
Елдар Маратов Білім беру ұйымдарында дене тәрбиесін жетілдірудің өзекті мәселелері	171-176
Казыгулова Маржан Ясыновна Тарихи деректерді зерделеу арқылы студенттердің шығармашылығын арттыру	177-181
Рипак Илья Александрович Воспитание молодежи в историческом контексте	181-185
Адырбекова Үміт Жүсіпназаровна Оспанова Анар Маратовна Қазақ және орыс тілдерін оқытуда жазба жұмыстарын ұйымдастыру жолдары	185-190
Арбабаева Алма Толеуовна Особенности преподавания биологии для обучающихся профессии «Повар, Кондитер»	190-194
Атанов Молдир Шынгысбековна Педагогикалық қызмет жүйелі әрекет	194-197
Даулетова Айнура Турсынкановна Информатика пәнін оқытудағы заманауи технологияларды қолданып, студенттердің қызығушылығын арттыру жолдары.	198-202
Джакасова Гульмира Ермуратовна Педагогикалық қызметтің жалпы сипаттамасы	202-206
Тойғанбаева Асем Мұхаметоллақызы Информационно - коммуникативные технологии: достоинства и недостатки	206-210
Достанбекова Акмарал Сериковна, Мәшірап Ақжан Жұмашқызы Педагогикалық қызмет теориясы мен практикасы: проблемалар, шешімдер және тиімділігі»	210-215
Дүйсекова Асель Аманжолқызы Оқушылардың оқылым дағдысын ғаламтор ресурстарымен жұмыс жасау негізінде дамытудың мүмкіндіктері	215-219
Ж.М.Кожаканов Колледждегі дене шынықтыру бөлімі бойынша арнайы теориялық пәндерден оқу үрдісінде инновациялық технологияларды қолданудың ерекшеліктері	219-222
Саламатова Асель Жалалдиновна Функционалдық сауаттылықты арттыру – үлгермеушіліктің алдын алу	223-226
Кулмағанбетова А.О. Актуальность экологизации географической науки	226-231

Мажитаева Гульжана Аскарловна Инновационные технологии на уроках русского языка и литературы	231-235
Сергазина Акмарал Сансызбаевна Көркем әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау арқылы идеялық мазмұнын меңгерту жолдары	236-238
Мауткаримова Альбина Сарқытқызы Сабақ барысында виртуалдық зертхананы қолдану	239-243
Баялиева Айжан Жанатбаевна Қазіргі заман білім беру модельдері	243-246
Сыздыкова Жанар Алияхметқызы Метод проектов на уроках литературы как способ формирования коммуникативных компетенций	246-250
Ілиясқызы Эльмира Замануи Технологиялар -болашақ мамандардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру негізі	250-254
Құсаинова Мира Камзаевна Педагогикалық қызметтің адамгершілік әлеуеті	254-258
Мусина Райхан Тлеуовна Жаңаша оқыту – жетістік көзі	258-261
Оспанғалиева Гүлгерім Төленқызы Teaching english at technical and vocational colleges	261-265
Рахимжанова Салтанат Кайроллинична, Сейсекулова Сауле Использование информационных технологий в преподавании геометрии в колледжах технико-технологического направления	265-269
Кабдулина Айгерим Маратовна Особенности использования интернет-ресурсов в обучении иностранному языку	269-273
Тусупова Гульзира Нуркеновна Применение активных методов обучения – дебаты, как средство формирования познавательной активности обучающихся на уроке истории	273-276

III СЕКЦИЯ. ҚОҒАМНЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ДАМУЫНЫҢ АЖЫРАМАС ҚҰРАМДАС БӨЛІГІ РЕТІНДЕ КАДРЛАРДЫ КӘСІБИ ДАЯРЛАУ /ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА КАДРОВ КАК НЕОТЪЕМЛЕМЫЙ КОМПОНЕНТ ЭКОНОМИЧЕСКОГО И СОЦИАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА

Жантурсынова Лэззэт Амантаевна WORLD SKILLS стандарттары: жұмысшы мамандығының кадрларын даярлауда қолдану тәжірибесі	276-280
Кудабаева Райля Найзаевна Кәсіби маман даярлау-заман талабы	280-282
Аржикеев Ерлан Серикжанович Садыков Марат Кадырбекович От теории к практики: об особенностях обучения по специальности «Техническое обслуживание, ремонт и эксплуатация автомобильного транспорта»	283-287
Баярыстанова Динара Куанбаевна Функционалды сүтті сусын технологиясын әзірлеу	287-291
Султаналиева Зауреш Тенизбаевна Қоғамның экономикалық және әлеуметтік дамуының ажырамас құрамдас бөлігі ретінде кадрларды кәсіби даярлау	291-294
Рахимбекова Насип Талгатовна	294-

ТЖКББ жағдайында болашақ мамандардың цифрлық құзыреттілігін дамыту	299
Шегенов Арипжан Хамидуллаұлы Кәсіптік білім беру сапасына әсер етуші факторлар	299-303
Садыков Мамед Бадырханович Медициналық бағыттағы мамандарды кәсіби даярлаудағы жедел жәрдем құрылғыларының маңызы	304-309
Елеусызова Бахыт Мухаметкалымовна Кураторға оқу тобында туындаған мәселелерді шешу технологиясы	309-316
Кошпанова Гулшат Абдигалиевна Бәсекеге қабілетті мамандарды даярлаудың сапасын арттыруда әлеуметтік серіктестіктің ролі	316-319
Шаймерденова Анар Толегеновна Ермаханова Тоты Турсыматовна Выращивание однолетних и многолетних цветов в закрытом грунте	319-321
Калиева Слушаш Туяковна Профессиональная подготовка кадров-это инновационно-составляющая основа повышения качества профильной подготовки специалистов	321-326
Махметова Айнагуль Каримовна Хижинская Антонина Александровна Инновации в сфере услуг общественного питания	326-329
Есжанова Анар Сергеевна Табиғи ресурстарды қоғау және ұтымды пайдалану (салалар бойынша) мамандығы бойынша дуальдық оқытудың ерекшеліктері	329-332
Балиғатова Фарида Балиғатқызы Кәсіптік білім мекемелерінде рухани-адамгершілік тәрбие берудің тиімді жолдары	333-335
Қазиева Майра Алибаевна Инновациялық басқару: дуальдық оқыту жүйесі бойынша базалық колледждердің тәжірибесі	335-338
Сартай Айгүл Бауыржанқызы Заманауи бұрмалы бағыттама «alstom» және автоматты triple s геотермалдық жылыту құрылғысы	338-341
Базарова Л.Е., Троценко Е.Л. Особенности и проблемы внедрения кредитно-модульной системы в колледжах	341-347
Гордеева Надежда Павловна Подготовка студентов к проведению демонстрационного экзамена по компетенции «Технологии моды»	347-348
Елохина Лидия Николаевна, Астахова Мария Александровна Профессиональная подготовка кадров как неотъемлемый компонент экономического и социального развития общества	348-353
Амангельдинова Жулдуз Алтынбековна Эффективность использования активных методов на занятиях экономики	353-356
Булакова Анна Сергеевна, Булакова Елена Евгеньевна, Лихорад Сергей Иванович Подготовка к Чемпионату профессионального мастерства «Профессионалы» как неотъемлемый компонент развития образовательного учреждения	357-360
Бекниязова Шолпан Дүйсеновна Современные тенденции подготовки специалистов среднего звена в области транспорта	361-363
Радзевич Ирина Даниеловна Возможности использования steam-подхода для развития эмоционального интеллекта и гибких навыков в преподавании психологических дисциплин	364-368
Жалмагамбетова Камажай Кабиденовна WORLDSKILLS-технология как инструмент формирования универсальных навыков	368-372

в системе технического и профессионального образования	
Зекенгалиева Дана Муратовна Влияние доминирующих черт личности на психологический климат в коллективе	372- 375
Касенова Гульбарам Сарсембаевна Подготовка кадров в режиме рыночной экономики как инструмент развития общества	375- 379
Джумашева Алма Ескаировна Изучение медицины посредством литературы	379- 383
Мусаилова Назира Бегалиевна Технология продаж дополнительных услуг в гостиничном предприятии	383- 385
Медведев Андрей Александрович Внедрение стандартов Worldskills при подготовке и повышении уровня компетентности специалистов в условиях глобальных вызовов	386- 390
Бейсембаев Бауржан Жексембаевич Демонстрационный экзамен как независимая оценка качества освоения профессиональных стандартов WORLDSKILLS	390- 397
Лобынцева Юлия Анатольевна Профессиональная подготовка артистов - солистов хора музыкального театра	397- 401
Осинская Вера Юрьевна Применение современного учебного оборудования как одно из условий успешной подготовки конкурентоспособных специалистов по специальности: 07140900 «Радиотехника, электроника и телекоммуникации»	401- 406
Думан Қуанышұлы Оразбаев Біржан Қуанышевич Расчет продолжительности работы конусных подшипников	407- 411
Тумарбекова Маида Муратовна Применение технологии развития критического мышления в формировании профессиональных компетенций обучающихся	411- 416
Козлова Марина Георгиевна Применение игровых механик на уроках экономики среди студентов с особыми образовательными потребностями	416- 419
Жумабаева Гулзат Тулендиевна Студенттердің оқу іс-әрекеті мотивациясының ерекшеліктері	416- 419
Болсхан Байжигит Кәсіби дайындықтағы инновациялар: экономика мен қоғамға әсер етудің негізгі факторлары	419- 421
Байгабылова Г.Е Ұмытылған ұлттық тағамдарды заманауи стильде жандандыру. Жент тәтті тағамы	421- 424
Дәуренова Ләззат Дәуренқызы Стандарттау - экономика өлшемі	424- 428
Миннеханова Альфия Раисовна Проблемно-ориентированная технология при обучении студентов в высшем медицинском колледже: анализ применения	429- 431
Ибраева Анар Кусаиновна Бастауыш білім берудің педагогикасы мен әдістемесі мамандығы бойынша білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау	431- 435
Омарова Анара Амантаевна, Султангазина Ботакоз Бахытовна Самостоятельная работа как один из методов развития творческого потенциала обучающихся	435- 439
Есиповская Наталья Викторовна Специалисты завтра: профессиональная подготовка кадров и путь к устойчивому экономическому развитию	439- 442
Бекенова Айгуль Амангельдиновна Касенов Достан Ельгазиевич Развитие молодежного предпринимательства в образовательном процессе	442- 445

Касенова Гульбарам Сарсембаевна Подготовка кадров в режиме рыночной экономики как инструмент развития общества	446-449
Науменко Ирина Евгеньевна Использование интерактивных технологий обучения на уроках экономических дисциплин	449-452
Фазылова Мереке Сейілбекқызы Болашақ мамандардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру үшін сыныптан тыс іс-шараларды өткізу маңыздылығы	452-457
Шулгубаева Жаркынай Сарсенбековна Замануи білім беру кеңістігінде кәсіби маман дайындау	457-462

**IV СЕКЦИЯ. ТЖКББ БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕГІ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР
ЖӘНЕ ІТ - ШЕШІМДЕР/ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И ІТ- РЕШЕНИЯ
В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ ТИПО**

Садовская Лера Ильгизовна Цифровые инструменты в преподавании иностранного языка как фактор повышения результативности профессионального обучения	462-467
Шарафеев Айрат Булатович Компетенция «Цифровой модельер», как ориентир для опережающей подготовки специалистов легкой промышленности по проектированию швейных изделий в виртуальной среде	467-468
Майсатов Санжар Майсатович Цифровые технологий в преподаваний химии.	468-470
Жумахан Алия Ануарқызы Касымова Гульнара Абылгазиевна Білім беру процесіндегі цифрлық технологиялар	470-473
Карашолакова Ансаган Тендиковна Білім беру жүйесіндегі сандық трансформация	473-478
Абдуллина Рамиля Назифовна Практическое применение приложений ZipGrade и Wordwall в преподавании спецдисциплин английского языка	478-481
Серикова Айдана Серикқызы Сыдыкова Акмарал Ерболсыновна Техникалық және кәсіптік білім беру жүйесінде жасанды интеллектті (AI) тиімді пайдалану	481-485
Нургожина Асель Талгатбековна Интеграция тикток, мемов и других визуальных инструментов в учебный процесс: ключи к успешному обучению	486-487
Нұрманова Ақжарқын Дарханқызы Аспаз студенттеріне арналған жеке білім беру жоспарларын құруда жасанды интеллектті қолдану	487-490
Кажгалиева Набира Талгатовна Оқу үрдісіндегі жасанды интеллект. Цифрлық технологиялар мен құралдар. Техникалық және кәсіптік білім берудегі цифрлық технологиялар мен ІТ шешімдері	491-495
Дюсембаева Данара Жақсылыққызы Басқару және қол жетімділік жүйесін дамыту	495-498
Жұмабек Таңнұр Арнайы пәндерді оқытуда күрделі ақпаратты жеңілдету үшін графикалық тәсілдерді қолдану	498-501
Рахметуллаева Нұрсулу Аманбайқызы Білім беру процесіне цифрлық технологияларды интеграциялау: аспаздық	501-503

шешімдерді қолданумен ұқсастық	
Шарипова Жаныл Ибрагимовна «Формирование профессиональных компетенций с учётом стандартов WORLDSKILLS»	503-505
Дюсембекова Айгуль Мирашовна Цифровые технологии при подготовке юристов в системе ТиПО	505-509
Шаймардан Глара Nearpod: қызықты сабақтар өткізуге арналған қосымша	509-513
Каппасов Амир Жанботаевич Возможности интернет-сервисов google для организации образовательного процесса	513-517
Искакова Айнагуль Амангельдиевна Білім берудегі цифрландыру: IT шешімдерімен оқытудағы өзгеріс	517-520
Муравьева Светлана Анатольевна Смешанное обучение в условиях цифровой трансформации образования	520-526
Бабаева Шолпан Мухамедиевна, Канапина Асемгуль Кабдулмуталаповна Повышение эффективности подготовки будущих специалистов железнодорожного транспорта по средствам применения сервисов google workspace на дисциплине «информационные технологии в профессиональной деятельности»	526-529
Калимуратова Алтын Адильжановна ТЖКББ білім беру үдерісіндегі цифрлық технологиялар және it – шешімдер	529-535
Алиева Анар Муратбековна, Омарова Салтанат Жарылгасыновна Арнайы пәндерді оқытудағы цифрлық технологияларды қолдану	535-538
Дудник Маргарита Георгиевна Бигожин Арман Кайратович IT – решения в подготовке специалистов «Технологии машиностроения»	538-541
Узакпаева Жанар Жекеновна Цифровые образовательные ресурсы в обучении-как элемент формирования цифровой образовательной среды.	541-544
Тәжімұратова Бақыткүл Алимбаевна Садықова Айгерім Табысбековна Цифрлық технологиялар - сапалы білім берудің негізі	544-548
Тлеубердиева Жанара Кенжегалиевна Компетенция 3d-моделирование для компьютерных игр в региональном чемпионате Worldskills Almaty 2023	548-552
Султанбеков Айбек Егеубаевич Білімді цифрландыру және EDTECH	553-555
Байтлесов Рахымғали Куатович Теміржол саласындағы мамандардың білімін практикалық тұрғыдан арттыру үшін оқу тренажерларын қолдану	555-559
Мұратханқызы Асылзат Заманауи білім беру трендтері	559-564
Маймакова Алия Мамыржановна Жаратылыстану және дүниетануды оқыту әдістемесі пәндерін оқытуда қолданылатын цифрлы гайдтар	564-566
Джарилгапов Суинген Мухаммедиярович Біләшов Нұрәділ Мұратбекұлы Эволюция мобильной робототехники: Современные тенденции и перспективы развития	566-569
Ерлан Бошай Ақпараттық технологиялардың оқу үрдісіндегі маңызы	569-572
Калимбетова Ляззат Касеновна «Современный педагог и его цифровые компетенции»	572-579
Даирова Айзада Сеилхановна Сабақ беру барысындағы инновациялық технология маңыздылығы	579-583
Жауар Бауыржан Ушканбек улы Кәсіптік оқытудағы технологиялық	583-

интеграция	586
Кусбаева Асель Наурызбайқызы Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде цифрлық технологияларды қолдану ерекшеліктері	586-591
Кожина Саягуль Саматовна Заманауи педагогтерге қолдануға болатын цифрлық ресурстар	591-594
Муканова Айнұр Серікқызы Цифрлық білім беру ресурстары - түрлері мен мүмкіндіктері	595-599
Муса Дамира Орынбасарқызы Цифрлік сауаттылық - ақпараттық қоғамдағы қауіпсіздіктің негізі	599-601
Нурманова Ақтолқын Дархановна Білім алушылардың жетістіктерін критериалды бағалау жүйесі	601-605
Оспанова Гульбара Маденовна Білім беру үдерісіндегі цифрлық технологиялар	605-609
Tleukhan Aitoty Kuandykkyzy Exploring global applications of artificial intelligence in vocational education	609-613
Судейменова Дария Манарбековна Использование информационно-коммуникационных технологий при подготовке специалистов энергетического профиля	613-616

V СЕКЦИЯ. МЕМЛЕКЕТ, ЭКОНОМИКА, ҚОҒАМ, МӘДЕНИЕТ ЖӘНЕ КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУДЕГІ БАҒДАРЛАР / ГОСУДАРСТВО, ЭКОНОМИКА, СОЦИУМ, КУЛЬТУРА И ОРИЕНТИРЫ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Копбаева Гульнара Куатовна Инновационный кумулятивный метод оценивания, направленный на развитие у обучающихся способностей к самоконтролю и самооценке	616-621
Бижанова Арай Жамантаевна Жаңа инновациялық технологияларды пайдалану-білім сапасын арттыру	621-627
Өтел Ұлдана Қалымжанқызы Оқытудағы озық технологиялар	627-630
Сүлейменова Гүлжауһар Сарыбайқызы Математиканы оқытудың заманауи технологиялары	630-633
Сергазин Ибрай Темирханович Роль учебно-лабораторных занятий в подготовке специалистов	634-636
Уразалина Асия Манарбековна, Абельдинова Динара Кенжебековна Особенности инклюзивной компетентности социального педагога	636-640
Тлеумбетова Диана Балдыргановна Развитие компетенции социального взаимодействия при подготовке современного специалиста с особыми потребностями.	641-645
Голубева Светлана Семеновна Профессиональная компетенция педагога колледжа в условиях цифрового образования	646-650
Кенжетаетаева Сандуғаш Ауезхановна Современные проблемы в педагогической деятельности и пути их решения	650-651
Токтаров Булат Шекерович Фитнес трекары: новые технологии на страже здоровья	652-654
Боранбаева Алия Сергеевна Практика реализации инновационных проектов	655-658
Дүйсембай Гүлбарам Алмасқызы	658-

Қазіргі отандық білімнің өзекті мәселелері және әлемнің даму тенденциялары	663
Шакиева Назгуль Аманжоловна, Жанасова Элеонора Өндірістік оқытудағы инновациялық технологиялар және олардың қоғамдық тамақтану саласында кадрлар даярлау жүйесінің тиімділігін арттырудағы рөлі	664- 666
Касымов Мирам Маратович Моя улица, наша история историческое наследие для студентов	666- 669
Абилшеева Айнагул Койшигуловна Сұлтанғалиев Еркебұлан Молданазарұлы Кәсіби білім беру орындарында инновациялық технологияларды қолдану	669- 670
Жанұзақов Еламан Нұрланұлы Білім беру ұйымдарында экономикалық білім беруді жетілдіру	671- 673
Ағишан Айдана Қалдықұлқызы, Орынжан Даурен Орынжанұлы Роль искусственного интеллекта в трансформации образовательных процессов	673- 677
Мұхтар Саягүл Ерікқызы Ұстаздардың оқушыларға білімді оңтайлы және заманауи түрде жеткізу жолдары. Lesson study немесе «Зерттеу сабағы»	677- 680
Бижанова Арай Жамантаевна Жаңа инновациялық технологияларды пайдалану-білім сапасын арттыру	680- 686
Абилбекова Айдана Әмірханқызы Жұмыс өндірісінің жобасы және оны автоматтандыру	686- 690
Кайрбаева Айгуль Маулеткажиевна Қазақ билерінің шешендік өнердегі орны	691- 695
А.З.Мухамедьярова Повышение уровня правовой грамотности студентов как условие формирования будущей профессиональной карьеры	695- 698
Бердибаева Казина Берикбаевна Білім беру саласындағы халықаралық ынтымақтастық: жалпы бағдарлар және жеке тәсілдер	698- 701
Рахимбекова Айсеным Рамазановна Образование и индивидуальное развитие: как найти баланс в динамичном мире	701- 703
Кириенко Елена Михайловна, преподаватель Использование активных методов обучения в преподавании дисциплины «Основы предпринимательской деятельности»	704- 707
Бегимова Назым Болатовна Интеллектуальные ресурсы нации: краеугольный камень развития экономики	707- 710
Оралбай Тансулу Канатқызы Применение инновационных технологий на уроках специальных дисциплин	710- 713
Хасенова Айнур Айтбековна Stem білім беру технологиясы арқылы болашақ педагогтардың зерттеушілік әлеуетін арттыру	713- 715
Жумабаева Салтанат Тасбулатовна Применение проектной технологии на уроках истории	715- 717

**VI СЕКЦИЯ. ТҰЛҒАНЫ ТӘРБИЕЛЕУ: ИДЕЯДАН НӘТИЖЕГЕ /
ВОСПИТАНИЕ ЛИЧНОСТИ: ОТ ИДЕИ К РЕЗУЛЬТАТУ.**

Макимова Аймкуль Кайргельдиновна Қазақ тағылымындағы қыз бала тәрбиесінде әдебиеттің рөлі	717- 722
Тусупбекова Асемгуль Шарапиденовна Влияние воспитания и социализации на развитие личности	722- 726

Абенова Аселя Ормановна Тезекбаева Жамиля Канатбековна Буллингті бірге тоқтатайық	727- 730
Сапарбекова Гульнар Жайдаровна Жаңашылдыққа ұмтылу оқу мен оқытудың негізгі мақсаты	730- 733
Түсіпбаева Сәуле Кайсановна Тұлғаны тәрбиелеудегі Шәкәрімнің Ар концептісі	733- 735
Бектурсынова Раушан Ажибековна Прогрессивные идеи нравственного воспитания	736- 741
Темербекова Алуа Ермековна, Бауыржан Фариза Қазіргі қоғамдағы жастардың рөлі	741- 743
Ермаханов Рахымжан Турсыматович Бала тәрбиесі баршаға ортақ	743- 748
Темірбаева Алма Мейірбекқызы Колледжде тәрбие үдерісін жан - жақты ұйымдастыру жолдары	748- 750
Нұрғалиева Тансық Узбековна Медициналық білім берудегі жеке тұлғаны тәрбиелеу стратегиялары: идеяны тұжырымдаудан нәтижеге жеткізу	750- 753
Хатпина Бибигуль Жанбулатовна Зайтов Алмас Рифхатович Воспитательный час «Сто вопросов, сто ответов»	753- 755
Сарсенбаева Айнур Орынтаевна Студенттердің әлеуметтік психологиялық ерекшеліктері	755- 758
Джиеналиев Ерлан Курмашевич Тәсібек Бағнұр Танатарқызы Кураторство как основа воспитательной работы колледжа	758- 763
Қаржаулова Гүлжаухар Мырзабековна Лудомания дерті: белгісі мен проблемалары, профилактикасы	763- 767
Смаилова Гульзада Жумасатовна Туған жердің табиғатын аялау-парызымыз	767- 769
Абдихаева Фарида Жапарбековна Колледж студенттерінің бос уақытын ұйымдастыру барысында тәрбие беру аспектілері	769- 773
Койлыбекова Акнур Дуйсеновна Аманбаев Бекайдар Есенұлы Тұлға тәрбиелеу: идеядан нәтижеге	773- 775
Сыздыкова Меруерт Сабитовна Ұлттық құндылықтар – тәрбиенің түп қазығы	775- 780
Турлыгожаева Лязат Ергалиевна Баланың жеке тұлға ретінде қалыптасып, дамуы	781- 785
Сәулетбекова Іңкәр Дәулетқызы Тұлғаны тәрбиелеу: идеядан нәтижеге	785- 788
Шүкірбек Нұрайым Бахытқызы Инклюзивті оқытуда виртуальды шындықты қолдану(virtual reality)	788- 793
Назарбекова Алмагүл Кушиковна Мүмкіндігі шектеулі балалардың білім алу қажеттіліктерін қамтамасыз ету	793- 795
Жапар Даурен Оралканулы Ахметова Меруерт Казымбековна Тұлға қалыптастырудағы ұлттық құндылықтардың маңыздылығы	796- 798
Хасенова Айгуль Берденбаева Қазіргі уақыттағы рухани-эстетикалық тәрбие берудің мазмұны.	798- 799
Балчих Айтолқын Өмірбекқызы Қожа ахмет яссаuidің рухани мұрасы мен бүгінгі білім	800- 803
Адилжанов Ардак Адилгазынович Педагогикалық колледж студенттерінің	803-

бәсекеге қабілеттілігін арттырудың маңыздылығы	808
Давлетбаева Раушан Казбековна Особенности воспитательной работы в системе типа	808-812
Акимова Юлия Игоревна Проблема превращения казахстанской молодежи из субъекта в активного участника политики	812-815
Лиясова Гульмира Джайлаубаевна Буллинг пен зорлық-зомбылыққа қарсы күш қалыптастыру – басты міндет	815-817
Умирзаков Бекнур Агадилович Студенттердің құқықтық сауаттылығы мен жауапкершілігі	817-821
Сейтқазы Нұрила Санатқызы Білім беруді дамытудағы әлеуметтік-психологиялық тәрбиелік аспектілері	822-827
Мұратқызы Арман Болашақ Педагогтердің көпмәдениетті ортада жұмыс жасау құзыреттіліктерін қалыптастыру	827-831
Өмірбекова Сандуғаш Бағдатқызы Педагог-психолог маманның сабақтан тыс тәрбиелік іс-шаралар арқылы білім алушыларды жан-жақты қалыптастыру жолдары	832-836
Байбусинова Акжаркын Аскаровна Влияние полиэтнической среды колледжа на формирование этнокультуры студентов	836-839
Сайранкок Бота Ұрпақ тәрбиесін халықтық педагогикамен ұштастыру	839-840
Ергалиева Айман Курманбековна Проблемы формирования правовой культуры молодежи	840-845
Туралиева Гулбакыт Алмасовна Жеке тұлғаны әлеуметтендіру	846-849

АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚ – ТЕХНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ КӘСІПТІК,
ОРТА БІЛІМНЕН KEЙІНГІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУЫ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ
Басығараева Салтанат Кайратовна
Астана қаласы әкімдігінің
ШЖҚ «Сервис және туризм колледжі» МКК,
директоры

Халықаралық білім беру кеңістігіне интеграция процесінде ТЖКББ ұйымдастырудың міндеттерінің бірі академиялық ұтқырлықты дамыту болып табылады. Бүгінгі таңда ҚР Оқу-ағарту министрлігі республикада да, одан тыс жерлерде де студенттердің халықаралық ұтқырлығын қолдай отырып, халықаралық білім беру байланыстарын белсенді дамытуда. Студент үшін бұл шетелде немесе елдің басқа оқу орнында білім алу мүмкіндігі, білім беру қызметтерінің үлкен қолжетімділігі, білім беру бағдарламаларының кең таңдауы, ой-өрісін кеңейту.

Институционалдық деңгейде-бұл колледждің халықаралық беделін нығайту, оқу бағдарламаларының сапасын арттыру, білім беру бағдарламаларын экспорттау және тәжірибе алмасу.

Ұлттық тұрғыдан алғанда-кадрлық әлеуетті кеңейту және жалпы техникалық және кәсіптік білім беру сапасын арттыру.

Біздің колледждің академиялық ұтқырлығы стратегиялық міндеттердің бірі болып табылады.

Біздің Колледж академиялық ұтқырлықты **екі бағыт бойынша жүзеге асыра бастады:**

1. сыртқы (халықаралық)
2. ішкі (ел ішінде).

Колледжде академиялық ұтқырлық бойынша атқарылған жұмыстар (ішкі):

Инженерлік-педагогикалық құрам үшін - кәсіби шеберлікті жетілдіру және тәжірибе алмасу үшін кең ақпараттық алаң құрылып, келесі жұмыстар атқарылды:

- * Ішкі ұтқырлық бойынша меморандумдар жасалды;
- * Бірлескен жұмыс жоспарлары әзірленді;
- * Қонақ сабақтары, шеберлік сыныптары өткізілді.

Халықаралық ұтқырлық бағыты бойынша:

- Студенттерді халықаралық білім беру кеңістігіне интеграциялау мақсатында академиялық ұтқырлықты ақпараттық қамтамасыз ету үшін **«Мансаптық өсу және жұмысқа орналастыру орталығы» құрылды.**

- 2022-2023 оқу жылы халықаралық ынтымақтастық және сыртқы академиялық ұтқырлықты дамыту аясында біздің колледждің **14 студенті Түркияда кәсіби тәжірибеден өтті.** Бұл – студенттерге өзге елдің білім жүйесін, мәдениетін, тарихын танып-білуге мүмкіндік берді;

- кәсіптік тәжірибенің оқыту нәтижелерін ескере отырып, **Түркияда алынған кредиттер біздің колледжде қайта есептелді;**

- **Грузиямен, Татарстан Республикасымен сыртқы академиялық ұтқырлық жоспарланып отыр.**

- **Малайзияның City университетімен бірлесе отырып Foundation курстары ұйымдастырылады.**

Білім алушылар үшін академиялық ұтқырлық кәсіби құзіреттілігін, дағдыларын жетілдіре отырып, түлектердің жұмысқа орналасуына ықпал етеді.

Академиялық ұтқырлық білімді интеграциялау проблемасын дамытудың нәтижелі құралы болып табылады. Дегенмен, ТЖКББ жүйесінде академиялық ұтқырлықты дамыту үшін келесі міндеттерді шешу қажет:

1. Академиялық ұтқырлықты заңнамамен бекіту;
2. Академиялық ұтқырлықты ұйымдастыру қағидаларын әзірлеу және бекіту;
3. Академиялық ұтқырлық бағдарламаларын (жергілікті бюджет, ТЖКББ ұйымдары) қаржыландыруды көздеу;
4. Педагогтердің тағылымдамасын ұйымдастыру, студенттерді жетекші өңірлік және

шетелдік колледждер, құзыреттілік орталықтары базасында оқыту үшін білім беру ұйымдарының тізімін бекіту.

ПРОБЛЕМЫ ВНЕДРЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОЕКТОВ, ФИНАНСИРУЕМЫХ ГОСУДАРСТВОМ НА ПРИМЕРЕ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТОВ: «МОДЕРНИЗАЦИЯ ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ» И ПРОЕКТА «ЖАС МАМАН»

Исин Исатай Салихович
Директор колледжа
Даирбекова Адема Ерлановна
Заместитель директора по учебной работе
КГКП «Усть-Каменогорский высший
политехнический колледж»

Аннотация

Статья содержит сведения по итогам реализации образовательных проектов: «Модернизация технического и профессионального образования» и проекта «Жас маман», финансируемых государством, достижимость внедрения, проблемы и перспективы, результаты реализации проектов, как они повлияли на развитие системы технического и профессионального образования. Представлен анализ внедрения проектов нескольких учебных заведений, через опросную анкету. Предложены рекомендации для будущих образовательных проектов.

Ключевые слова: проект, Модернизация технического и профессионального образования, образовательная программа, финансирование, Жас маман.

Цель исследования: выявить основные проблемы реализации и внедрения образовательных проектов, финансируемых государством, для получения дальнейших рекомендаций и предложений.

Задачи:

- анализ результатов внедрения проектов: «Модернизация технического и профессионального образования» и проекта «Жас маман», посредством социологического опроса и литературного обзора по проблеме;
- выявление проблем реализации предложенных проектов на примере Восточно-Казахстанской области, в рамках исследуемого профиля;
- выработка ряда рекомендаций и предложений для внедрения будущих проектов, финансируемых государством.

Гипотеза: при правильном учете и применении базовых рекомендаций для разработки методологии внедрения образовательного проекта можно достичь высокой эффективности и экономии ресурсов.

Актуальность: в условиях модернизации технического и профессионального, послесреднего образования в Республике Казахстан осуществляется внедрение образовательных проектов, которые финансируются государственными программами и грантами. Для повышения эффективности внедряемых проектов, важно изучить раннее полученный опыт, отработать обратную связь, выявить проблемы, разработать рекомендации и предложения.

Проект Модернизации системы образования в Казахстане был запущен в 2010 году и являлся одним из ключевых проектов в стране до декабря 2015 года, направленный на обновление и совершенствование системы образования. Проект поддерживался Всемирным банком развития и финансировался из международных и внутренних ресурсов[1].

Главной целью проекта являлось повышение качества образования и улучшение доступности образовательных услуг для всех категорий населения в Казахстане, повышение актуальности,

качества и эффективности технического и профессионального образования путем совершенствования политических механизмов и институционального потенциала. Для достижения этих целей в рамках проекта реализован ряд мероприятий, включающих в себя:

Развитие современной инфраструктуры в образовательных учреждениях;

Реализация программы повышения квалификации для учителей и преподавателей;

Внедрение новых технологий в образовательный процесс;

Развитие системы оценки знаний и навыков учащихся;

Развитие системы профессиональной ориентации и карьерного планирования для учащихся;

Общая стоимость проекта в Казахстане составила 33,2 миллиона долларов США. По результатам проведенной работы гранты на реализацию Планов институционального развития (ПИР) были присуждены 68 колледжам по 33 специальностям, в том числе в Восточно-Казахстанской области 10 колледжей, на которые было затрачено 500 млн.тенге (1 107 553 долларов)[3]. В рамках ПИР около 1500 человек (преподаватели и мастера) прошли курсы повышения квалификации за рубежом. На реализацию Планов институционального развития по приоритетным техническим и технологическим, сельскохозяйственным специальностям, обозначенным в ПИР, выделено 4,0 млрд тенге.

За период модернизации специалистами были разработаны Методика, методология и правила подушевого нормативного финансирования технического и профессионального образования, а также 147 типовых учебных планов и образовательных программ и 441 типовой учебный план по специальным дисциплинам. Также были приобретены современное оборудование и инструменты, необходимые для обучения студентов и повышения эффективности образовательного процесса. В рамках Проекта были проведены семинары и тренинги для преподавателей, целью которых было обучение новым методикам преподавания и использование современных технологий в образовательном процессе.

Оценка результатов Проекта показала положительную динамику в сфере технического и профессионального образования. В колледжах увеличилось количество студентов, успешно поступивших в будущем в ВУЗы страны, а также количество выпускников, получивших высокооплачиваемую работу в сфере своей специальности. Также был улучшен имидж технического и профессионального образования в целом, что привлекает все больше абитуриентов и ведущих работодателей. С 2019 года в Казахстане начал реализацию проект «Жас маман» о котором было объявлено на торжественной церемонии открытия Года молодежи 23 января 2019 года Первым Президентом Республики Казахстан Н.А.Назарбаевым и в дальнейшем постоянно поддерживался действующим президентом Касым-Жомартом Токаевым. Проект направлен на развитие сотрудничества с зарубежными партнерами и внедрение международного опыта в образовательный процесс. В планах проекта было предусмотрено, что обучение преподавателей и мастеров производственного обучения будет осуществляться с участием экспертов из других стран[2].

Целью проекта «Жас маман» является модернизация 180 колледжей и 20 вузов по 100 наиболее востребованным профессиям и внедрение международного опыта подготовки квалифицированных специалистов.

Результатом реализации проекта будет модернизация учебных организаций, их оснащение новым оборудованием и подготовка квалифицированных специалистов, которые будут востребованы не только на территории Республики Казахстан, но и в международном масштабе. Кроме того, учебные организации станут центрами компетенции для своего региона по выбранной профессии и смогут готовить участников на чемпионаты WorldSkills.

Изучив результаты социального опроса по проблемной теме, было выявлено, что реальность проекта в большинстве случаев была направлена лишь на модернизацию оборудования по специальностям участвующим в проекте, образовательные программы специальностей, содержание которых по предположению, должны быть направлены на внедрение международных стандартов не соответствуют действительности. То есть отсутствовала точная методика разработки образовательных программ, а лишь были предоставлены программы Финляндии, похожие по содержанию заявленным квалификациям. Многие учебные заведения

индивидуально принимали решение по содержанию программ, так как на тот момент в Казахстане внедрялись этапы академической самостоятельности.

Проект «Жас маман» должен был обеспечить востребованность специалистов (молодых специалистов) на мировом уровне, для этого после модернизации системы образования через финансирование проекта, учебное заведение должно было получить внешний анализ качества образовательных услуг. Для этого в планах проекта учебному заведению необходимо было пройти международную отраслевую аккредитацию на квалификацию или специальность. Однако изучив рынок международных аккредитационных агентств, были выявлены следующие результаты:

- языковой барьер при изучении стандартов агентства на соответствие;
- большинство аккредитационных агентств участвуют в аккредитации только квалификаций, соответствующих по национальной рамке квалификации уровню рабочей квалификации;
- недостаток финансирования (например, 1 рабочая квалификация по стоимости обходится в 20-30 тысяч долларов)
- при изучении Казахстанского рынка труда, необходимость соответствия квалификации специалиста среднего звена международным стандартам, не выявлена;
- также содержание стандартов многих аккредитационных агентств не направлено на выявление отраслевой спецификации, а лишь изучает отдельно взятое учебное заведение.

Анализируя, социальный опрос, проведенный среди участников проектов, было выявлено, что наиболее эффективным и результативным являлся проект «Модернизация технического и профессионального образования» (86 % опрошенных), обеспечивший развитие системы ТиПО, по направлениям улучшения МТБ (100 % опрошенных), обновлением образовательной среды, внедрения новых технологий, повышения имиджа профессии, соответствие внедряемой отрасли, достаточность финансирования (83 % опрошенных).

Проведя анализ проектов «Модернизация технического и профессионального образования» и «Жас маман», были выявлены основные предложения рекомендации для будущих проектов, финансируемых государством:

- Четко проработанная методика внедрения проекта и обязательный анализ результативности;
- Четкое определение целей и задач проекта, для необходимого (достаточного) финансирования;
- Продумать процедуру заинтересованности социальных партнеров как в разработке образовательной программе, так и в организации закупаемого оборудования для модернизации образовательного учреждения;
- Обеспечивать обучение рабочих групп, участвующих в разработке образовательных программ;
- Постпроектное сопровождение через мониторинг деятельности учебного заведения.

Список используемой литературы

1. <https://kasipkor.kz/?p=53&lang=ru>
2. <https://kasipkor.kz/?p=7669&lang=ru>
3. Сравнительные аналитические справки по ВКО от управления образования ВКО.

ЦИФРОВИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.

Шакиров Галиахмет Ришатович,
руководитель отдела Информационных технологий
ГККП «Методический центр» акимата города Астаны
Сыдыкова Раушан Мелатовна,
методист ГККП «Методический центр» акимата города Астаны

Аннотация: В статье рассматриваются актуальные информационные технологии, которые можно использовать на занятиях в технических и профессиональных организациях образования. Для использования тех или иных технологий педагогам необходимо знать положительные и отрицательные стороны информационных технологий. В связи с этим в статье описаны особенности цифровизации и информационных технологий и рассмотрены основные проблемы и перспективы цифровизации современного образования, а также предложены практические рекомендации по ее внедрению.

Ключевые слова: образование, цифровизация, медиаконтент, информационные ресурсы, коммуникационные ресурсы, микрообучение, искусственный интеллект.

Цифровизация образования – это процесс интеграции цифровых технологий в учебный процесс, который позволяет оптимизировать и совершенствовать его, а также открыть новые возможности для учащихся и преподавателей. Однако внедрение цифровых технологий в образование сопряжено с определенными проблемами и ограничениями, которые необходимо учитывать при разработке стратегии цифровизации образования.

Цифровизация образования нередко отождествляется с онлайн-обучением, но такой подход неверен. Дело в том, что понятие цифровизации – гораздо шире, чем просто использование Интернета для проведения занятий. Помимо этого, в него входят все цифровые ресурсы, а также скорректированные методы обучения.

Использование современных технологий в образовании выглядит как несомненное благо, однако не стоит упускать из виду главную цель. Цифровые инструменты имеют и отрицательные стороны, поэтому их внедрение должно быть продуманным и обоснованным.

Цифровизация образования и дистанционное онлайн-образование — это разные понятия. Понятие цифровизации включает в себя использование различных программ и других цифровых ресурсов для получения электронного обучения в удалённом виде или при получении знаний в школе или вузе. Например, это могут быть такие задания, которые выполняются в классе с использованием электронных средств — как компьютера или планшета.

Цифровизация включает в себя не только непосредственно учебные процессы, а также организационные моменты. Это могут быть электронные дневники и журналы, возможность связаться с учителем дистанционным образом и прочее. Планируемые образовательные результаты и само содержание образования.

Современным людям всё больше помогают в жизни цифровые компетенции. Например, взаимодействие с государственными учреждениями теперь в основном происходит через сайт «Госуслуги», управление банковским счётом через цифровые приложения. Кроме того всё большее количество людей занято на удалённой работе. Всё это приводит к необходимости начинать учить детей правильно пользоваться цифровыми технологиями ещё в школьном возрасте.

Педагогические методы и технологии обучения, потому что занятия с применением передовых технологий существенно отличаются от традиционного типа занятий в классе.

Медиа. Медиаконтент в сети, а также интерактивные цифровые учебники приобретают всё большую популярность и постепенно заменяют классические источники знаний.

Коммуникационные ресурсы. Возможность обмениваться данными в сети стала очень важной для учеников и преподавателей, и играет большую роль в цифровизации образования. На ней построена работа всех онлайн-курсов, и этот метод взаимодействия определённо будет актуален в школах будущего.

Сейчас дистанционное обучение приобрело большую популярность ввиду пандемии, во время которой многие занятия проводились онлайн через сервисы, где можно было создавать «классы» для обучения большого количества людей.

При этом очень актуальны стали сервисы в духе Discord, которые включают в себя общение между учащимися, а также ссылки на учебные материалы.

Информационные ресурсы. Они позволяют хранить большое количество данных. Интернет — это огромное пространство для получения знаний, но именно его масштабность иногда может быть проблемой.

Для цифровизации образования важно существование проверенных образовательных ресурсов, которые будут доступны учащимся по всему миру.

Есть, например, такие доверенные сайты, как Википедия, онлайн библиотеки и вебинары от специалистов в различных областях.

Программы для создания контента. Эти программы также становятся всё популярнее, так как они современны и удобны. Сейчас люди всё чаще набирают текст на компьютере или смартфоне, чем пишут от руки. Рисунки и музыка также создаются с помощью электронных средств и программ.

Платформы для кооперативной работы. Существует множество онлайн площадок, а также форумов и приложений для создания сообществ в сети. Они созданы для того, чтобы имитировать «живое» общение, а также предоставить возможность обмениваться информацией.

Тренды в цифровизации образования Основные тренды в мировом онлайн-образовании обусловлены развитием компьютерных технологий.

Вот некоторые перспективные тренды:

Микрообучение. В настоящее время акцент в образовании сделан на точечное обучение, так как работодатели ценят профессионализм в определённой сфере. Его доказательством могут служить полученные сертификаты. Это избавляет многих людей от необходимости трудоёмкого получения широкопрофильного образования, требующего многомесячного, а зачастую многогодичного освоения.

Искусственный интеллект и машинное обучение. За последние 5 лет искусственный интеллект значительно развился и стал способен к преподаванию. Конечно, он не может полностью заменить живого компетентного преподавателя, но может быть прекрасным ассистентом для него и дополнением к обучающей программе. insert_bn id=»all»]

Геймификация. Все большую популярность в сфере цифровизации образования приобретает так называемая модель edutainment (образование + развлечение). Игровые механики позволяют человеку долгое время удерживать внимание на одном предмете с интересом для себя, и таким образом получать знания в увлекательной форме. Чаще всего подобный тренд используется в обучении иностранным языкам, что делает обучение простым и интересным.

Список использованной литературы

1. Леньков С. Л., Рубцова Н. Е., Ефремова Г. И. Субъективное восприятие педагогами проблем цифровизации образования //Ярославский педагогический вестник
2. Бушуева Е. В. Зачем нужна цифровизация образования: понятие и задачи цифровизации //Педагогика, психология, общество: от теории к практике.
3. Маленова Л. В. Обоснования цифровизации образования после пандемии коронавируса //Вестник науки. – 2023. – Т. 2. – №. 10
4. Храпов С. А. Когнитивные риски цифровизации образования в контексте задач устойчивого развития //Устойчивое развитие, открытое мышление и цифровые трансформации. – 2022.
5. Адольф В. А., Адольф К. В. Угрозы цифровизации образования и их решение //Научный компонент.–2022.–№.1 .

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ В ОРГАНИЗАЦИЯХ ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Сейдахметова Б.К.
методист отдела ТиПО
ГККП «Методический центр» акимата города Астана

Аннотация.

В статье рассматриваются особенности организационно-педагогических условий в организациях технического и профессионального образования Республики Казахстан. Определены ключевые признаки организационно-педагогических условий. Предлагается интеграция метода восстановительной медиации в образовательное пространство организаций технического и профессионального образования города Астана. Представлено примерное содержание методических рекомендации по обучению медиативным технологиям и применению восстановительной медиации в образовательном процессе организаций технического и профессионального образования города Астана.

Ключевые слова: организационно-педагогические условия, медиативная компетентность, восстановительная медиация.

Содержание понятия «организационно-педагогические условия» в образовательных учреждениях согласно мнениям ученых Стерховой Н. Н., Коноплянкого Д.А., Бондаренко Н.Г., Володина А.А., Ипполитовой Н.В. и других можно рассматривать в двух контекстах.

В первом контексте организационно-педагогические условия представлены как один из элементов условий обучения, заключающих в себе совокупность возможностей (содержание, форма, метод), обеспечивающих эффективную реализацию целей учебного процесса, являющихся результатом учебной деятельности (систематический отбор, проектирование).

Во втором контексте исследователи трактуют организационно-педагогические условия как внешнюю среду процесса обучения (организационно-управленческие условия) и его внутренние возможности, обеспечивающие ясность, согласованность и эффективность целей образовательного процесса. Согласно мнениям Володина А.А. и Бондаренко Н.Г., организационно-педагогические условия – это потенциальные возможности образовательной среды, осуществление которых приводит к целенаправленному эффективному функционированию и развитию педагогической системы.

Обобщая и уточняя позиции разных авторов относительно определения организационно-педагогических условий, можно выделить следующие ключевые признаки:

- 1) целенаправленность - для достижения воспитательных целей;
- 2) системность – для синергетической эффективности в решении педагогических задач;
- 3) управляемость – для эффективного управления учебно-воспитательным процессом;
- 4) адекватность – для соответствия целям и задачам педагогического процесса.

Таким образом, исследователи устанавливают равнозначность и полноту двух составляющих этого понятия, рассматривая организационные условия как обеспечение возможности и обеспечение реализации педагогических условий, т.е. образовательной пространственной среды, отражающей комплексный состав внешних и внутренних возможностей (предпосылок, обстоятельств, требований), обеспечивающих целеполагание, среду протекания, управление развитием и эффективностью образовательного процесса.

Поскольку дефиниция «организационно-педагогические условия» рассматривается в нашем исследовании в сочетании с понятиями «особенность» и «организация технического и профессионального образования», уточним их понимание. Сущностное «особенность» означает отличительное свойство, отличительную черту кого-либо или чего-либо; то, что придаёт своеобразие кому-либо или чему-либо. Под термином «организация технического и профессионального образования» в Республике Казахстан понимают учебное заведение, реализующее образовательные программы общего среднего, технического и профессионального образования – «колледж» (Закон Республики Казахстан от 27 июля 2007 года № 319-III.)

Основной особенностью организационно-педагогических условий в организациях технического и профессионального образования Республики Казахстан в отличие от общеобразовательных школ является наличие академических пар (два совмещённых академических часов – 90 минут), реализация дуального обучения (обучение с обязательными периодами производственного обучения и профессиональной практики на предприятии) и кредитно-модульная технология

обучения.

Переход из общеобразовательного учебного заведения в организации технического и профессионального образования считается для многих переломным моментом в жизни, так как не каждый человек в подростковом возрасте самостоятельно, без помощи взрослых имеет возможность приспособиться к новым, важным для него условиям и безболезненно их пережить.

Надо отметить, что в организациях технического и профессионального образования (*далее - колледжи*) отношения к обучающей среде и педагогам более нейтральны. Педагог ТиПО в отличие от педагога общеобразовательной школы более озабочен консолидацией знаний обучающихся, подготавливая их к тому, чтобы полученные знания и умения были ценны для будущего трудоустройства на производстве.

И если говорить образно, то студенты колледжей, особенно первых курсов обучения, чувствуют себя рыбой, брошенной в океан либо море из небольшой речки или ручья, в которых было более безопасно и надежно. Резкие изменения в окружающей среде и деятельности заставляют студентов-подростков осваивать новые социальные роли. Они начинают по-другому воспринимать себя и других, что приводит к существенному изменению их внутренних установок и переориентации ценностей. Мощным фактором самоутверждения личности студента колледжа является чувство единства со сверстниками, приводящее к глубокому моральному удовлетворению. Однако на деле, многие студенты, привыкшие в школе к постоянному контролю со стороны учителей и родителей, расслабляются, не всегда могут найти общий язык с другими участниками учебно-воспитательного процесса. И здесь немаловажную роль играет работа куратора, психологической службы колледжа в формировании благоприятного социально-психологического климата.

На основе проведенных исследований организационно-педагогических условий организаций технического и профессионального образования г.Астана нами установлен достаточно низкий уровень медиативной компетентности участников образовательного процесса, обусловленный неэффективным и не системным управлением взаимоотношениями между участниками образовательного процесса в вопросах разрешения возникающих споров и разногласий.

В этой связи, с целью обеспечения психолого-педагогической поддержки нами были разработаны методические рекомендации по применению восстановительной медиации в образовательном процессе, в рамках которой участники образовательного процесса организаций технического и профессионального образования г.Астана смогут обучиться медиативным технологиям.

Методические рекомендации по применению медиации в образовательном процессе ТиПО в Республике Казахстан основаны на следующих нормативно-правовых актах:

- Конституция Республики Казахстан, принята на республиканском референдуме 30 августа 1995 года, с изменениями и дополнениями по состоянию на 08.06.2022;
- Кодекс Республики Казахстан «О браке (супружестве) и семье» от 26 декабря 2011 года № 518-IV ЗРК с изменениями и дополнениями по состоянию на 20.04.2023.
- Закон Республики Казахстан «Об образовании» 27 июля 2007 года №319-III З РК с изменениями и дополнениями по состоянию на 10.07.2023 г.;
- Закон Республики Казахстан «О медиации» от 28 января 2011 года № 401- IV 20 с изменениями и дополнениями по состоянию на 20.12.2021;
- Национальный проект «Качественное образование «Образованная нация». Постановление Правительства Республики Казахстан от 12 октября 2021 года № 726 и т.д.

Актуальность. Одним из важнейших направлений работы в организациях технического и профессионального образования Республики Казахстан является процесс психологической перестройки личности студента, его заинтересованности, а также процесс адаптации к новой социальной среде, к условиям обучения в колледже. Разумеется, в стенах колледжа данное направление работы реализуется куратором группы, совместно с психологической службой, под руководством заместителя директора по воспитательной работе. Подразумевается, что

преподаватель колледжа (в отличие от учителя общеобразовательной школы) не берет на себя воспитательную функцию, его основная задача — квалифицированно преподносить учебный материал. Однако, конфликтные ситуации, возникающие в процессе учебного процесса требуют от современного преподавателя определенных навыков и знаний в вопросах разрешения разногласий.

Результаты опроса, проведенного нами в колледжах г. Астаны, показали, что большинство преподавателей колледжей готовы повысить уровень своих знаний и освоить новые навыки, столь необходимые в процессе регулирования взаимодействий отношений «студент-студент», «педагог-студент».

Готовность преподавателей колледжей принимать участие в воспитательной работе колледжа и научиться не только эффективно способствовать разрешению конфликта, но и «обучать» стороны конфликта элементам конструктивного общения, демонстрируя на своем примере бесконфликтное поведение мотивировала нас на разработку методических рекомендаций по применению медиации в образовательном процессе ТиПО в Республике Казахстан.

Целью методических рекомендаций является пропаганда профилактики правонарушений, разработка восстановительного подхода к реагированию на конфликты и правонарушения в организациях технического и профессионального образования Республики Казахстан.

Задачи методических рекомендаций:

- ✓ приобретение теоретических знаний по восстановительной медиации;
- ✓ понимание важности конструктивного разрешения конфликтов;
- ✓ понимание роли посредника;
- ✓ освоение методики восстановительной медиации;
- ✓ самостоятельное проведение программы примирения.

Методические рекомендации включают зарубежный научно-практический опыт по разработке и внедрению программ восстановительной медиации с учетом особенностей организационно-педагогических условий организаций технического и профессионального образования Республики Казахстан и направлены на закрепление знаний педагогов о способах урегулирования конфликтов с описанием преимуществ медиативного способа урегулирования споров. В рекомендации излагаются принципы восстановительной медиации: добровольность, информированность сторон, нейтральность (беспристрастность и независимость), конфиденциальности процесса медиации, ответственность, заглаживание вреда обидчиком, самостоятельность служб примирения.

Таким образом, методические рекомендации по применению медиации в образовательном процессе организаций технического и профессионального образования города Астана способствуют созданию в колледжах группы медиаторов, состоящей из педагогов, психологов и социальных педагогов, обученных методу восстановительной медиации. Мы считаем, что интеграция метода восстановительной медиации в образовательное пространство организаций технического и профессионального образования города Астана и просвещение коллег приведет к снижению числа конфликтов и обращений недовольных участников образовательного процесса в вышестоящие органы, улучшит взаимоотношения «студент-педагог», «педагог-педагог», «педагог – администрация» и создаст более комфортные отношения в колледже.

Литература:

1. Алтынбеков, Б. Третий — не лишний. В средних школах Казахстана внедряют медиацию [Электронный ресурс].- Режим доступа: [http://www. centrasia.ru /newsA.php?st=1311058200](http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1311058200).
2. Белоногова, Е.В. Позиция восстановительного медиатора как фактор успешности медиации в образовании. [Электронный ресурс] / Е.В. Бе-лоногова // Медиация в образовании: поликультурный контекст: Мате-риалы III Международной конференции. Красноярск, 2020. С. 21-35.

3. Володин А. А., Бондаренко Н. Г. Анализ содержания понятия «организационно-педагогические условия» // Известия Тульского государственного университета. Гуманитарные науки. 2014. № 2. С. 143–152
4. Дячук, М.И. «Проблемы и перспективы развитие медиации в Республике-ке Казахстан». Международный научно-популярный журнал. Наука и жизнь Казахстана/Қазақстанның ғылымы мен өмірі №3/2 (47), <http://nauka-zan.kz>.
5. Максудов, Р.Р. Восстановительный подход в образовательных учре-ждениях/Школьные службы примирения. Методы, исследования, про-цедуры. Сборник материалов – под ред. Хананашвили Н.Л. М.: Фонд «Новая Евразия». 2012. – с. 13–51.
6. Сагитова, Л. А. Адаптация студентов-первокурсников в колледже / Л. А. Сагитова, Р. Н. Сагитов. — Текст: непосредственный // Образование и воспитание. — 2017. — № 5 (15). — С. 135-139. — URL: <https://moluch.ru/th/4/archive/74/2802/>
7. Смолянинова, О.Г., Безызвестных Е.А. Развитие поликультурной компетентности современного педагога в контексте непрерывного поликультурного образования: опыт Сибирского региона // Преподаватель XXI век. — 2016. — № 4 (часть 1). — С. 55-76.
8. Хорошевская, И. В. Формирование медиативной компетентности бу-дущих педагогов как психолого-педагогическая проблема / И.В. Хо-рошевская. // Известия Волгоградского государственного педагогиче-ского университета. – 2019. № 1(134). 113-118 с.
9. Яковлева, Ю.А. Восстановительная медиация в современной школе / Ю.А. Яковлева. – СПб.: Экспресс, 2016. – 364 с.

БІЛІМ БЕРУДЕГІ-ТИІМДІ КӨШБАСШЫ

Алимбаева Гульнар Едилбаевна
Жамбыл облысы, Қордай ауданы, Бетқайнар ауылы,
Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасының
№ 7 Бетқайнар колледжі директоры

Аннотация: Мақалада білім берудегі – тиімді көшбасшы әлеуетін дамытудың жолдары қарастырылған.

Түйін сөздер: педагогикалық көшбасшылық, кәсіби даму, тиімді көшбасшы, білім беруді трансформациялау

Кіріспе. Педагогикалық көшбасшылық - бұл білім беру ортасының әртүрлі қатысушылары арасындағы қарым-қатынасты қамтып қана қоймай, сонымен қатар оқытушылық қызметте кеңірек педагогикалық және басқарушылық көшбасшылыққа ие [1]. Білім беруді трансформациялау – көшбасшылық әлеуетті пайдаланудың және білім берудегі өзгерістерге ықпал етудің бірегей мүмкіндіктерін береді. Білім берудегі көшбасшылық әкімшілік міндеттерден асып түседі: ол позитивті және инновациялық оқу ортасын құру үшін басқаларды шабыттандыруды, басқаруды және олардың мүмкіндіктерін кеңейтуді қамтиды. Ғылыми мақалада жетістікке жету үшін көшбасшылық әлеуетімді қалай пайдалануды қарастырамын.

Педагогикалық көшбасшылық-бұл «білім беру мекемесінің мақсаттары мен көзқарасын анықтауға және оған жетуге бағытталған әкімшілік пен әртүрлі қызығушылық топтарды басқаратын ұйым мүшелерінің әсері». Сол сияқты, Мурильо тек транзакцияларға негізделген көшбасшылық трансформациялық көшбасшылыққа әкелетінін көрсетеді, өйткені ол қазірдің өзінде белгіленген мақсаттарға жетуге негізделіп қана қоймайды, сонымен қатар ұсынылған білім мен сыныптағы оқыту әдістерін жақсарту үшін білім беру орталығындағы жағдайға байланысты өзгереді [2,3].

«Педагогикалық көшбасшылық» немесе «нұсқаулық» ұғымы 70-ші жылдардың басында «тиімді мектептерді» зерттеуден бастау алды. Бұл мектептер педагогикалық дамуға назар аудара отырып, білім беру сапасын жақсартуға ықпал ететін тамаша көшбасшылық қасиеттері бар басшылармен сипатталады. Автордың тұжырымына сүйене отырып, білім беру орталықтарында педагогикалық көшбасшылық бар деп айтуға болады, бұл олардың білім беру

мекемесінің тікелей басшысы немесе директоры тағайындаған аталған нұсқаулықтың бөлігі болуға жауапты мұғалімдері арқылы сапалы оқытуды қамтамасыз етеді [4].

1. Көреген көшбасшылық: Білім беруді өзгерту үшін көреген көшбасшылық қажет. Сапалы білімге сенімді көзқарасты дамыту және оны мүдделі тараптардың назарына тиімді жеткізу оқытушыларды, студенттерді, ата-аналарды және қоғамдастықты білім беру жолын қалыптастыруға белсенді қатысуға шабыттандырып, ынталандыруға мүмкіндік береді.. Ынтымақтастық мәдениетін қалыптастыру инновацияларды ынталандырудың және білім беруді үнемі жетілдірудің кілті болып табылады. Пікір алмасуды ынталандыру, озық тәжірибелермен бөлісу және сенім мен құрмет мәдениетін тәрбиелеу арқылы өзін бағалайтын және өзінің ерекше көзқарастары мен тәжірибелерін бөлісуге мүмкіндігі бар ортаны құру көзделеді. Жас педагогтарға білім беру саласындағы заңнамалар мен нормативтік-құқықтық актілерге сүйене отырып оқу үдерісін тиімді жоспарлауға бағыт-бағдар беріледі.

2. Кәсіби даму: Кәсіби дамуға инвестиция салу оқыту тәжірибесін жетілдіру және білім беру саласындағы соңғы зерттеулер мен тенденциялардан хабардар болу үшін өте маңызды. Оқытушылар мен қызметкерлердің қажеттіліктерін қанағаттандыратын кешенді кәсіби даму бағдарламаларын әзірлеу және енгізу. Бұл бағдарламаларға шеберханалар, семинарлар, тәлімгерлік бастамалар, ынтымақтастық пен рефлексия мүмкіндіктері кіреді. Өмір бойы оқу мәдениетін ынталандыру арқылы оқытушылардың өсуі мен дамуын қолдайтын орта құру арқылы студенттерге дамыту көзделеді. Биылғы жылы №7 Бетқайнар колледжінің педагогтары 100 % біліктілік арттыру курстарына қатысып, инженер-педагогтар өндірісте тағылымдамадан өту арқылы кәсіби әлеуетін жетілдірді.

3. Деректерге негізделген шешімдер қабылдау есеп беруді ынталандыру және білім беруді үнемі жетілдіру үшін маңызды. Барлық деңгейлерде шешім қабылдауды негіздеу үшін тиісті деректерді жинауды және талдауды қарастыру қажет. Жақсарту бағыттарын анықтау, студенттердің үлгерімін бағалау және оқыту стратегияларының тиімділігін анықтау үшін деректерді пайдалана отырып, біз студенттер үшін оң нәтижелерге әкелетін негізделген шешімдер қабылдай аламыз. Жыл сайын мекемедегі оқу сапасы мен үлгерімінің пайыздық көрсеткіші арттып келеді. Биылғы жылы оқу сапасы 100%, ал оқу үлгерімі 82 % құрады. Бұл өз ретінде деректер негізінде шешім қабылдау арқылы білімгерлерің оқу үлгерімі мен сапасының артуының дәлелі.

4. Оқыту саласындағы басшылық: Оқыту әдістерін қолдау және жетілдіру үшін оқытушылық қызметке жетекшілік етеміз. Оқытушыларға әдістемелік нұсқаулар, ресурстар және тәлімгерлік беремін, бұл оларға жоғары сапалы білім беруге мүмкіндік береді. Сындарлы кері байланысты қамтамасыз ету арқылы кәсіби өсу мен кемелдік мәдениетін дамытуға үлес қосамыз. Сонымен қатар, оқыту әдістерінің заманауи озық білім беру тәжірибелеріне сәйкестігін қамтамасыз ету үшін зерттеуге негізделген оқыту стратегиялары мен педагогикалық инновацияларды насихаттаймыз. Педагогтар өз ісінің кәсіби шебері ретінде студенттерін ғылыми-ізденіске, шығармашылық жұмыстарға белсене қатыстырады. Оған дәлел – студенттердің аудандық, облыстық деңгейдегі байқаулардың жеңімпазы атануы. Колледж басшылығы техникалық және кәсіптік білім берудегі менеджмент курстарына 100 пайыз қатысып, өз қызметтерін тиімді пайдалана білетін басшы екенін дәлелдеуде.

5. Теңдік және инклюзивтілік: Инклюзивті және әділ оқу ортасын құру басты басымдық болып табылады. Әр студенттің жоғары сапалы білім мен қолдауға қол жеткізуін қамтамасыз ете отырып, студенттердің әртүрлі қажеттіліктерін қанағаттандыратын саясат пен тәжірибені қолдаймыз. Мәдени ерекшеліктерді ескере отырып оқытуды ынталандыру, әртүрлілікті ынталандыру және оқу жолындағы кедергілерді жою арқылы біз барлық студенттер өркендеп, толық әлеуетіне жететін ортаны құрамыз.

6. Қоғамдастықтың қатысуы: Ата-аналарды, қоғамдастық мүшелерін және мүдделі тараптарды тарту біртұтас және қолдау көрсететін білім беру процесін қалыптастыру үшін өте маңызды. Студенттердің оқу мүмкіндіктерін кеңейту үшін отбасылармен, қоғамдық ұйымдармен және кәсіпорындармен берік серіктестік орнатып, оларды оқу процессіне белсене қатысуға мүмкіндіктер береміз. Жыл сайын қоғамдастықтың ынтымағын арттыруға арналған

байқаулар, эстафеталар, ашық есік күндері, жаңа форматтағы ата-аналар жиналысы т.б. түрлі шаралар ұйымдастырылады. Қауымдастықты шешім қабылдау процесіне тарту, еріктілікті ынталандыру және қауымдастық ресурстарын пайдалану арқылы біз барлық студенттер үшін оқу нәтижелерін арттыратын қолдау желісін құра аламыз.

Қорытынды. Білім беруді трансформациялау – көшбасшылық әлеуетті пайдаланудың және білім берудегі өзгерістерге ықпал ету үшін оқытушылар мен мүдделі тараптарды шабыттандыру, күшейту және бағыттау болып табылады. Көреген көшбасшылық, ынтымақтастық мәдениетін дамыту, кәсіби дамуға басымдық беру, деректерге негізделген шешімдер қабылдау, оқу көшбасшылығын ілгерілету, теңдік пен инклюзивтілікті қамтамасыз ету және қауымдастықты тарту арқылы мен барлық студенттердің академиялық, әлеуметтік және эмоционалдық тұрғыдан өркендеуіне мүмкіндік беретін орта жасау. Біз бірге білім берудің болашағын қалыптастыра аламыз және студенттерді үнемі өзгеріп отыратын әлемде табысқа жетуге дайындаймыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Ceron M, Padilla J. Improvement of educational quality from pedagogical leadership. A systematic review. Centrosur. 2021
2. Minedu L. Framework of the good performance of the manager. Managers Building School. 2014.
3. Murillo J. A school education for change: from transformational leadership to distributed leadership. 2006
4. Antonio M. The directive pedagogical leadership and the teaching performance in the public educational institutions of the primary level belonging to the Network N ° 16, of the UGEL 03, Lima, 2018. 2020.

БОЛАШАҚҚА БАҒДАРЛАНУ: ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУДІҢ ҚҰНДЫЛЫҚ БАҒЫТТАРЫ

**Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы
Абдулмаксут Айнур
«№7 Бетқайнар колледжі» КМҚК әдіскері**

Аннотация: Мақалада жаһандық сын-қатерлер жағдайындағы техникалық және кәсіптік білім беру құндылықтарының 8 бағыты қарастырылған.

Түйін сөздер: білім берудің құндылығы, тұтас даму, технологиялық сауаттылық.

Кіріспе. XXI ғасырдың тез өзгертін және өзара байланысты әлемінде білім беру саласы терең өзгеріске ұшырады. Қазіргі білім дәстүрлі білімді берумен шектелмейді. Сонымен қатар қазіргі дәуірдің қиындықтары мен мүмкіндіктеріне дайын болуға бағытталған өзгермелі құндылықтар жиынтығын қамтитын динамикалық процесске айналды.

Негізгі бөлім.

1. Тұтас даму. Қазіргі білім адам әлеуетінің жан-жақты сипатын таниды. Академиялық шеберліктен басқа, ол эмоционалды интеллект, шығармашылық және сыни ойлауды дамытуға баса назар аударады. Бұл біртұтас тәсіл адам талантының әртүрлі формаларын мойындайтын Ховард Гарднердің бірнеше интеллект теориясына сәйкес келеді [1]. Академиялық шеберлік: дәстүрлі академиялық жетістік білім берудің маңызды аспектісі болып қала береді. Дегенмен, біртұтас тәсіл шынайы академиялық артықшылық пәндерді терең түсінуді және білімді нақты жағдайларда қолдану мүмкіндігін қамтитынын мойындай отырып, бағалау мен емтихан нәтижелерінен асып түседі. Эмоционалды интеллект: өз эмоцияларын тану, түсіну және басқару, сондай-ақ басқаларға жанашырлық таныту қабілетін қамтиды. Қазіргі білім эмоционалды интеллекттің тұлғааралық берік қарым-қатынас, тиімді қарым-қатынас және жалпы әл-ауқат құрудағы маңыздылығын мойындайды. Шығармашылық: қиялды ойлауды,

мәселелерді шешуді және жаңа идеяларды іздеуді ынталандыратын ортада дамиды. Заманауи білім креативтілікті өзгерістерге бейімделудің және күрделі мәселелердің инновациялық шешімдерін табудың маңызды дағдысы ретінде бағалайды. Сыни тұрғыдан ойлау: ақпаратты талдау, дәлелдерді бағалау және негізделген шешімдер қабылдау қабілетін қамтиды. Біртұтас білім беру студенттерде аналитикалық және рефлексиялық дағдылармен есептерді шешуге қабілетті сыни ойлауды дамытуға бағытталған. Ховард Гарднердің теориясы интеллект жеке тұлға емес, лингвистикалық, логикалық математикалық, кеңістіктік, музыкалық, дене-кинестетикалық, тұлғааралық, тұлғаишілік және натуралистік интеллекттерді қоса алғанда, көптеген интеллектуалдардан тұрады деп болжайды. Білім берудің біртұтас тәсілі осы әртүрлі интеллектуалды қабілеттерді ескеретін іс-шаралар мен бағалауды қамтиды.

2. Жаһандық азаматтық. Әлем байланыстығы арта түсті. Қазіргі заманғы білім жаһандық азаматтықты тәрбиелеуге үлкен мән береді. Бұған әртүрлі мәдениеттер туралы түсінік қалыптастыру, төзімділікті ынталандыру және жаһандық сын-қатерлерге жауапкершілік сезімін ояту кіреді [2]. Жаһандық азаматтық білім беру студенттерді мәдени әртүрлілікті бағалауға және құрметтеуге шақырады. Бұл әлемді жан-жақты түсінуді дамыту үшін әртүрлі әдет-ғұрыптарды, дәстүрлерді, тілдерді және көзқарастарды зерттеуді қамтиды. Өміршеңдік-жаһандық азаматтықты қалыптастырудағы басты қасиет. Студенттерге өзгерістерге бейімделуге, қиындықтарды жеңуге және әртүрлі жағдайларда табысқа жетуге үйретіледі. Бұл проблемаларды шешу дағдыларын, икемділікті және қиындықтарға қарсы оң көзқарасты дамытуды қамтиды. Әлем азаматтары климаттың өзгеруі, кедейлік, теңсіздік және адам құқықтары мәселелері сияқты жаһандық сын-қатерлер туралы хабардар болып, оларды белсенді түрде шешеді деп күтілуде. Жаһандық азаматтық білім жауапкершілік сезімін оятады және студенттерді жергілікті және жаһандық деңгейде оң өзгерістерге үлес қосуға шақырады.

3. Технологиялық сауаттылық. Цифрлық дәуірде технологиялық сауаттылық негізгі құндылық бағыты болып табылады. Бұл технологияны пайдалану қабілетінен асып түседі және технологияның қалай жұмыс істейтінін, оның салдарын және цифрлық әлемде шарлау және оған үлес қосу үшін қажетті дағдыларды тереңірек түсінуді қамтиды. Заманауи білім технологиялық сауаттылықтың маңыздылығын мойындайды және студенттерді цифрлық салада тұтынушыларды да, өндірушілерді де дайындау үшін технологияны оқу процесіне біріктіруге тырысады [3].

Қазіргі білім берудегі технологиялық сауаттылықтың негізгі аспектілеріне мыналар жатады. Сандық құзыреттілік - заманауи білім беру студенттердің цифрлық құзыреттілігін дамытуға, олардың цифрлық құралдар мен платформаларды тиімді пайдалану дағдыларына ие болуын қамтамасыз етуге бағытталған. Бұған бағдарламалық жасақтаманы пайдалану, интернетті шарлау және сандық коммуникацияларды түсіну дағдылары кіреді. Сандық контексте сыни тұрғыдан ойлау - технологиялық сауаттылық цифрлық контексте ақпарат пен дереккөздерді сыни тұрғыдан бағалау мүмкіндігін болжайды. Студенттерге онлайн мазмұнның дұрыстығын бағалауға, алалаушылықты тануға және цифрлық әлемде негізделген шешімдер қабылдауға үйретіледі. Шығармашылық және инновация - білім беру технологияларды пайдалануда шығармашылық пен инновацияны ынталандыруға бағытталған. Студенттерге проблемаларды шешудің жаңа тәсілдерін үйренуге, цифрлық медиа арқылы өз ойын білдіруге және технологияны қолданатын бірлескен жобаларға қатысуға шақырылады. Этикалық ойлар - заманауи білім технологияны қолданумен байланысты этикалық мәселелерге көп көңіл бөледі. Бұған цифрлық құпиялылық, киберқауіпсіздік, зияткерлік меншік және желідегі жауапты мінез-құлқ сияқты мәселелерді түсіну кіреді. Кодтау және бағдарламалау дағдылары - студенттердің цифрлық әлемде өндіруші ретіндегі мүмкіндіктерін кеңейту үшін заманауи білім беру бағдарламалау дағдыларын жиі енгізеді. Бұл студенттерге цифрлық шешімдерді құруға және теңшеуге мүмкіндік береді, бұл технологияның қалай жұмыс істейтінін тереңірек түсінуге ықпал етеді. Барлық пәндер бойынша технологияларды интеграциялау - технология әртүрлі пәндерге біріктірілген, оның өзектілігін және оқытудың әртүрлі салаларында қолданылуын көрсетеді. Бұл пәнаралық тәсіл студенттерге технологияны әртүрлі контексттерде оқыту мен мәселелерді шешуді жақсартатын құрал ретінде қарастыруға көмектеседі.

Технологиялық сауаттылықтың артықшылықтары:

- Студенттерге цифрлық ландшафтты тиімді шарлауға мүмкіндік береді.
- Адамдарды цифрлық дағдыларды қажет ететін болашақ мансапқа дайындайды.
- Проблемаларды шешу және сыни ойлау қабілеттерін дамытады.
- Әр түрлі салалардағы шығармашылық пен инновацияға ықпал етеді.
- Технологияны жауапкершілікпен және этикалық қолдануға шақырады.

Осылайша, қазіргі білім берудегі технологиялық сауаттылық-бұл динамикалық және көп қырлы ұғым. Бұл студенттерге технологияны қолдану дағдыларын беріп қана қоймайды, сонымен қатар оларға цифрлық әлемді түсінуге, талдауға және маңызды үлес қосуға мүмкіндік береді. Технологиялық сауаттылыққа баса назар аудару цифрлық жетістіктердің әсерінен көбірек қалыптасатын қоғамның өзгеретін қажеттіліктеріне сәйкес келеді.

4. Тұрақтылық және экологиялық хабардарлық. Экологиялық тұрақтылық императиві заманауи білім беруді қалыптастырды. Бұл студенттерге тұрақты тәжірибе мен экологиялық хабардарлықтың маңыздылығын көрсете отырып, экологиялық жауапкершілік сезімін оятады. Тұрақтылық пен экологиялық сана әр түрлі формада көрінеді, бұл теңдестірілген әлемге деген адалдықты көрсетеді. Экологиялық тұрақтылық экожүйелерді қорғайды, әлеуметтік тұрақтылық әділ қоғамдарды құруға ықпал етеді, ал экономикалық тұрақтылық тұрақты қаржылық әл-ауқатқа бағытталған. Корпоративтік тұрақтылық этикалық тәжірибені бизнеске біріктіреді, ал жеке тұрақтылық күнделікті өмірде саналы таңдауға байланысты. Білім берудің тұрақтылығы оқу бағдарламаларына «жасыл» принциптерді енгізеді, ал мәдени тұрақтылық әртүрлі мұраларды сақтайды. Технологиялық тұрақтылық экологиялық таза инновацияларды енгізуге ықпал етеді, ал саясатқа негізделген басқару тұрақты тәжірибеге ықпал етеді. Жаһандық тұрақтылық трансұлттық мәселелерді шешеді, ал қалалық тұрақтылық экологиялық саналы қалаларды жобалайды. Өміршеңдік стратегиялары қоршаған ортаның өзгеруіне бағытталған және тұтынушылардың хабардарлығы саналы таңдау жасауға мүмкіндік береді. Бұл түрлер үйлесімді, тұрақты болашақ үшін қажетті тәжірибелерді біріктіреді.

5. Инклюзивтілік және әртүрлілік. Қазіргі білім инклюзивтілікке ұмтылады. Әртүрлілікті тану және атап өту арқылы ол инклюзивті қоғамдастықтың қалыптасуына ықпал ете отырып, барлық білімалушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыратын оқу ортасын құруға тырысады. Әр түрлі тәжірибесі, қабілеттері мен болашағы бар студенттерді қамту арқылы білім теңдіктің катализаторына айналады. Инклюзивтілік пен әртүрлілік сыни ойлауды, эмпатияны және мәдени құзыреттілікті дамыта отырып, білім беру тәжірибесін кеңейтеді. Студенттерді жаһандану жағдайында жұмысқа дайындауда бұл принциптер әлеуметтік оқшылықтарды жойып қана қоймайды, сонымен қатар жеке адамдарға үйлесімді және өзара байланысты әлемге оң үлес қосуға мүмкіндік береді. [5].

6. Өмір бойы оқыту. Еңбек нарығындағы өзгерістер қарқыны өмір бойы оқуға көшуді талап етеді. Заманауи білім оқуға деген сүйіспеншілікті, бейімділікті және ресми мектеп білімінен тыс дағдыларды қалыптастырады. Өмір бойы оқыту-бұл адамның өмір бойы білім мен дағдыларды үздіксіз және ерікті түрде игеру. Ресми білім беруден басқа, өмір бойы оқыту бейресми және тәжірибеге негізделген оқытуды қамтиды, бұл қызығушылықты және жаңа құзыреттерді алуға белсенді көзқарасты ынталандырады. Өмір бойы оқыту тәсілін қабылдау жеке әлеуетті арттырып қана қоймайды, сонымен қатар динамикалық, өміршең және бейімделгіш қоғамдардың дамуына ықпал етеді [6].

7. Этикалық және адамгершілік даму. Білім алудан басқа, білім этикалық және моральдық дамуға бағытталған. Заманауи білім адамдарды жеке және кәсіби өмірінде этикалық шешімдер қабылдауға дайындау арқылы адалдық, эмпатия және әлеуметтік жауапкершілік сияқты құндылықтарды сіңіруге тырысады [7]. Білім беру саласындағы этикалық және адамгершілік даму жауапты, жанашыр тұлғаларды тәрбиелеу үшін негіз болып табылады. Білім беру білім беруден асып түседі; ол мінезді қалыптастыруда және құндылықтарды сіңіруде шешуші рөл атқарады. Этикалық принциптерді оқу бағдарламаларына біріктіру және моральдық пайымдауды ынталандыру арқылы білім адалдықты, эмпатияны және әлеуметтік жауапкершілік сезімін дамытудың катализаторына айналады. Этикалық білім студенттерді

адалдықты, әділеттілікті және этикалық мінез-құлықты ұстануға шақыра отырып, күрделі моральдық дилеммаларды шешуге арналған құралдармен қаруландырады. Сайып келгенде, білім беру жүйесінде өсірілген этикалық және адамгершілік даму жауапты азаматтық ұстанымның негізін қалыптастырады және әділ қоғам құруға ықпал етеді.

8. Бірлескен және пәнаралық оқыту. Нақты әлемдегі қиындықтардың күрделілігін мойындай отырып, заманауи білім ынтымақтастық пен пәнаралық оқытуға үлкен мән береді. Бұл студенттерді проблемаларды шешу әртүрлі пәндерді біріктіруді қажет ететін әлемде өмір сүруге дайындайды [8].

Қорытындылай келе, қазіргі білім берудің құндылық бағдарлары адамдарды болашаққа бағыттады, мұнда бейімделу, жаһандық хабардарлық және этикалық шешімдер қабылдау, академиялық білім сияқты маңызды. Білім беруді одан әрі дамыта отырып, бұл құндылық бағдарлары біздің өзара байланысты әлемнің күрделілігін бағдарлауға дайын ұрпақты қалыптастыруда шешуші рөл атқарады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Гарднер, Х. (1983). Дүниетаным: бірнеше интеллект теориясы. Негізгі кітаптар.
2. ISTE (білім берудегі халықаралық технологиялар қоғамы). (2021). <https://www.iste.org/standards/for-students>
3. Оксфорд білім беруді зерттеу энциклопедиясы. doi: 10.1093 // 9780190264093.013.22
4. ЭЫДҰ. (2019). 2030 жылға қарай білім мен кәсіби дағдылардың болашағы. <http://www.oecd.org/education/2030-project/>
5. ЮНЕСКО. (2014). Жаһандық азаматтықтағы білім: оқушыларды 21 ғасырдағы қиындықтарға дайындау. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000227025>
6. ЮНЕСКО. (2015). Тұрақты даму мақсаттарына жету үшін білім беру: оқу мақсаттары. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444>
7. ЮНЕСКО. (2017). Тұрақты даму мақсаттарына жету үшін білім беру: оқу мақсаттары. Алынған <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444>
8. Барр, Р. Б., & Тегг, Дж. (1995). Оқытудан оқытуға дейін: Жаңа бакалавриат парадигмасы. Өзгеріс: жоғары білім журналы, 27 (6), 13-25.

РЕИНЖИНИРИНГ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ТЕХНИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ГЛОБАЛЬНОЙ ЭПОХЕ: ВЫЗОВЫ ИЛИ ПЕРСПЕКТИВЫ?

Аубакирова Динара Кыдыркуловна
Бишкекский автомобильно-дорожный колледж им.К.Кольбаева,
заместитель директора по учебной работе

Аннотация В глобальном контексте, стремительные изменения в технологиях и требованиях рынка труда ставят перед системами профессионального технического образования (ПТО) необходимость постоянного обновления и модернизации. Этот процесс, известный как реинжиниринг, не только представляет собой вызовы, но и открывает новые перспективы для развития образовательных систем. В данной статье мы рассмотрим основные вызовы и перспективы реинжиниринга профессионального технического образования с примерами для Кыргызской Республики.

Ключевые слова профессиональное техническое образование, технологии, образовательные программы

В эпоху быстрого развития технологий, знания и навыки, полученные в учебных заведениях, могут быстро устареть. Это требует постоянного обновления учебных программ и методик обучения. Также отметим, что современный мир стремительно движется к цифровой трансформации, преобразуя каждый аспект жизни и работы. В этом контексте создание

Центров Цифровых Навыков становится ключевым фактором в совершенствовании среднего специального технического образования в Кыргызстане. Эти центры могут сыграть решающую роль в подготовке будущих специалистов, обеспечивая им необходимые знания и навыки для успешной карьеры в цифровой экономике. Центры Цифровых Навыков предоставляют специализированные программы обучения, ориентированные на приобретение ключевых цифровых компетенций, таких как программирование, аналитика данных, цифровой маркетинг и др. Эти программы нацелены на практическое применение знаний, что позволяет студентам получить реальный опыт работы в цифровой сфере.

Также данные объединения могут стать площадками для развития инновационных проектов и стартапов. Предоставление доступа к современным технологиям и ресурсам позволит студентам сразу увидеть воплощение своих идей в жизнь и проверить их жизнеспособность. Подготовленные таким образом специалисты способствуют развитию индустрии информационных технологий и других цифровых сфер, что способствует экономическому росту и укреплению позиций Кыргызстана на мировой арене.[1]

Важным аспектом работы Центров Цифровых Навыков является сотрудничество с предприятиями и индустрией. Это позволяет адаптировать образовательные программы к реальным потребностям рынка труда, обеспечивая студентов актуальными знаниями и навыками, востребованными на рынке.[2]

Благодаря обучению в подобных Центрах, выпускники среднего специального технического образования получают конкурентные преимущества на рынке труда. Их уверенность владения цифровыми навыками и готовность к применению их на практике делает их желанными специалистами для работодателей.

Создание Центров Цифровых Навыков могли бы сыграть ключевую роль в совершенствовании среднего специального технического образования в Кыргызстане. Обеспечивая студентов необходимыми цифровыми компетенциями, были бы развиты навыки постоянного сотрудничества с производством, что способствовало бы развитию цифровой экономики страны и повышению конкурентоспособности ее граждан.

Развивая данное направление современное профессиональное техническое образование может столкнуться с другими серьезными проблемами:

- нехваткой квалифицированных преподавателей: Способность привлекать и удерживать квалифицированных преподавателей является ключевым фактором успешности профессионального технического образования. Однако, в некоторых странах, включая Кыргызстан, наблюдается нехватка специалистов с актуальными знаниями и опытом работы в индустрии.

- **Недостаточная адаптивность учебных программ:** Традиционные учебные программы могут быть недостаточно адаптивными к изменяющимся потребностям рынка труда и индустрии. Это может привести к разрыву между навыками, которые приобретают студенты, и требованиями рынка.

Тем не менее, решение данных угроз возможно решить посредством внедрения следующих кейсов:

Интеграция технологий в образовательный процесс: Использование современных технологий, таких как виртуальная реальность, онлайн-курсы и облачные платформы, может повысить доступность образования и обогатить учебный процесс.

1. Например, Финляндия давно является лидером в области образования, в том числе и профессионального технического. Они активно интегрируют технологии в учебный процесс, предоставляя студентам доступ к современным образовательным платформам и программному обеспечению. К примеру, использование интерактивных досок и онлайн-курсов существенно улучшило качество обучения и повысило успеваемость студентов. Сингапур также известен своими инновационными подходами к образованию. Они успешно внедряют технологии, такие как облачные платформы и образовательные приложения, для обеспечения доступа к

обучающим ресурсам в любое время и из любой точки мира. Статистика показывает, что внедрение этих технологий сопровождается улучшением результатов обучения и повышением уровня удовлетворенности студентов. В США множество университетов и технических колледжей активно используют технологии в учебном процессе. Открытые онлайн-курсы (MOOCs), виртуальные лаборатории и симуляторы помогают студентам осваивать сложные технические навыки и подготавливаться к требованиям современного рынка труда.[3.4]

Партнерство с индустрией: Сотрудничество с предприятиями и индустрией позволяет учебным заведениям ориентироваться на реальные потребности рынка труда и обеспечивать студентов актуальными знаниями и навыками.

Гибкие образовательные программы: Развитие гибких образовательных программ, которые позволяют студентам выбирать курсы в соответствии с их интересами и потребностями, способствует индивидуализации образовательного процесса.

Создание центров цифровых навыков: Поддержка государством и частным сектором центров цифровых навыков, где студенты могут осваивать современные технологии и развивать навыки, востребованные на рынке труда.

Программы обмена с предприятиями: Внедрение программ обмена для студентов в предприятия и организации, позволяющих им получить практический опыт работы и ознакомиться с реальными задачами индустрии.[5]

Создание образовательных платформ: Развитие онлайн-платформ для обучения, которые предлагают курсы по актуальным темам и предоставляют возможность дистанционного обучения для студентов из разных регионов Кыргызстана.

Заключение

Реинжиниринг профессионального технического образования в глобальной эпохе представляет собой как вызовы, так и перспективы. Чтобы успешно справиться с вызовами и реализовать перспективы, необходимо активное взаимодействие всех заинтересованных сторон, включая правительство, образовательные учреждения, предприятия и общество в целом. Внедрение инновационных подходов и тесное сотрудничество с индустрией могут сделать профессиональное техническое образование более релевантным и эффективным для потребностей современного рынка труда.

Список использованной литературы

1. European Centre for the Development of Vocational Training. (2019). **"Vocational education and training in Europe – European Centre for the Development of Vocational Training."** Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Online]. Available: <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/2020-vocational-education-and-training-europe-2018>
2. UNESCO. (2017). **"Technical and Vocational Education and Training (TVET) Reform Initiatives in Developing Countries: What Works and What Doesn't?"** [Online]. Available: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002311/231124E.pdf>
3. Mulder, M., Weigel, T., Collins, K., & Keegan, A. (2017). **"Rethinking Learning for a Digital Age: How Learners are Shaping their Own Experiences."** New York: Routledge.
4. OECD. (2019). **"Digitalization and Skills: What do we Know so Far?"** [Online]. Available: https://www.oecd-ilibrary.org/education/digitalisation-and-skills_50cf10de-en
5. European Training Foundation. (2018). **"Skills for the Future: Vocational Education and Training in Kyrgyzstan."** Turin: European Training Foundation. [Online]. Available: <https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/skills-future-vocational-education-and-training-kyrgyzstan>

СОЗДАНИЕ УСЛОВИЙ ДЛЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РОСТА ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ОРГАНИЗАЦИЙ ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ АСТАНЫ

**Исина Нагима Саткеновна,
ГККП «Методический центр» акимата города Астаны
методист отдела технического и профессионального образования**

Аннотация: В статье предоставлен опыт работы отдела технического и профессионального образования ГККП «Методический центр» акимата города Астаны. Автором проведен анализ работы по различным направлениям работы с педагогами, приведены примеры оказания методической помощи, показаны пути совершенствования деятельности педагогов колледжей.

Ключевые слова: образование, компетентность, методическая работа, педагогическое мастерство, ассоциация, инновации

Компетентность педагога технических и профессиональных организаций образования приобретает в последние годы все большую актуальность, так как постоянно трансформируется социальный опыт, реконструируется сфера профессионального образования, появляются всевозможные разновидности педагогических технологий, форм обучения, а также возрастает уровень запросов социума к подготовке будущих специалистов.

В настоящее время в городе Астане функционирует 32 колледжа, из них 9 государственных и 23 частных. В подготовке кадров задействовано 1724 педагога, из них по общеобразовательным дисциплинам - 726 педагогов и преподавателей специальных дисциплин и мастеров производственного обучения – 998 чел.

Основными направлениями работы отдела технического и профессионального образования ГККП «Методический центр» акимата города Астаны являются:

- своевременное ознакомление педагогов с нормативными документами в области образования;
- оказание помощи педагогам в овладении эффективными технологиями и методиками обучения, формирующими мировоззрение, умение и навыки самостоятельной работы, самообразования, развивающими умственную, познавательную активность обучающихся;
- ознакомление с лучшим инновационным опытом педагогов ТиПО и творческим использованием идей менеджмента;
- анализ качества преподавания, уровня достижений обучения, воспитания учащихся;
- методическое сопровождение при процедуре аттестации педагогических работников и приравненных к ним лиц;
- разработка методической и научно-методической продукции методистами отдела ТиПО, а также оказание помощи педагогами при разработке собственных авторских работ;
- оказание методической помощи при внедрении и реализации экспериментальных площадок и инновационных проектов в учебно-воспитательный процесс колледжей;
- проведение разнообразных форм психолого-педагогических и методических мероприятий, способствующих обмену опытом, мотивации к самообразованию и самоанализу собственной педагогической деятельности.

В 2023 году в целях повышения профессионального и педагогического мастерства педагогов колледжей методистами отдела было проведено 22 методических мероприятий в форме семинаров, вебинаров, круглых столов по различным вопросам менеджмента, организации учебно-воспитательного процесса, внедрения инновационных технологий обучения, организации занятий с использованием современных педагогических технологий, адаптации и профессионального становления молодых педагогов, воспитания личности студента и др.

Для создания условий для обобщения, трансляции и распространения опыта работы были проведены городские, республиканские и международные конференции и форумы, такие как IX городская научно-практическая конференция преподавателей специальных предметов

профессионального образования и обучения «Современный подход к подготовке специалистов в системе профессионального образования и обучения Республики Казахстан», «Жумабаевские чтения», «Один шаг в историю», «Медицина. Общество. Образование: актуальные вопросы и современные аспекты». Выступления спикеров на конференциях были направлены на раскрытие актуальных вопросов в отрасли промышленности, строительства, обслуживания и сервиса, медицины, образования. Всего обобщили многолетний опыт работы свыше 400 педагогов столицы.

В 2023 году для различных категорий педагогов ТиПО города Астаны было проведено десять профессиональных конкурсов «Конкурс инновационных работ», «Лучший молодой педагог», «Лучшая методика преподавания казахского языка», «Лучшие педагогические идеи», «Творческий педагог», «Лучший мастер производственного обучения», «Конкурс для преподавателей и студентов специальности «Переводческое дело» и др.

Анализ сравнения с 2021, 2022 годами показал, что увеличилась количество участников конкурсов городских и республиканских конкурсов, улучшился контент и содержание информационного и методических материалов, повысилось качество оформления конкурсных материалов. Всего было принято заявок на городские конкурсы свыше 400 педагогов колледжей.

Внеаудиторная работа и самообразование студентов является неотъемлемой частью работы педагогов ТиПО. Вместе с тем, совместная деятельность по углубленному изучению предметных знаний, руководство учебно- исследовательской деятельности в профессиональной сфере способствует повышению научной и общей интеллектуальной культуры самого педагога. В работе со студентами стало традицией проведение городских олимпиад среди студентов 1 курса по естественно-математическому и общественно- гуманитарному направлениям. Ежегодно в данных Олимпиадах участвует от 350-400 студентов, прошедших отбор в своих учебных заведениях.

В целях эффективности методической деятельности созданы 15 Ассоциаций: заместителей директора учебной и учебно-производственной работе; заместителей директора по учебно-методической работе и методистов ТиПО; заместителей директора по воспитательной работе, психологов, председателей комитета по делам молодежи, социальных педагогов; преподавателей специальных экономических, правовых дисциплин и маркетинга; преподавателей «Информатика» и специальности «Вычислительная техника и программного обеспечения», «Информационные системы»; преподавателей специальных дисциплин и мастеров производственного обучения специальности «Организация питания»; преподавателей специальных дисциплин и мастеров производственного обучения «Швейное производство и моделирование одежды», «Дизайн», «Парикмахерское искусство и декоративная косметика»; преподавателей специальных дисциплин «Техническое обслуживание, ремонт и эксплуатация транспорта» (по видам), «Энергоснабжение»; преподавателей специальных дисциплин и мастеров производственного обучения специальности «Строительство и эксплуатация зданий и сооружений», «Архитектура», «Лифтовое хозяйство и Эскалаторы», «Сварочное дело»; преподавателей специальных дисциплин «Туризм» и «Организация гостиничного хозяйства» «Лесное хозяйство»; преподавателей специальных медицинских дисциплин, преподавателей педагогических дисциплин, частных методик обучения; преподавателей общеобразовательных дисциплин; молодые педагоги ТиПО; преподавателей специальных дисциплин специальности «Переводческое дело». В состав Ассоциаций входят ведущие заместители директора, опытные педагоги, авторы учебников и учебных пособий, победители республиканских конкурсов по отраслям и «Лучший педагог», тренеры курсов повышения «Talar», «NIS», «CISCO». Члены Ассоциаций педагогов входят в рабочие группы по разработке образовательных программ по кредитно- модульной технологии обучения, составления рабочих учебных планов, входят в состав экспертных групп по разработке нормативно - правовых документов и учебно-методических материалов, жюри городских и республиканских конкурсов, привлекаются в качестве лекторов и модераторов

методических мероприятий ГККП «Методический центр» и Управления образования акимата города Астаны.

Оказание методической помощи при составлении учебно-методической документации, методическое сопровождение в реализации и мониторинг экспериментальной и инновационной деятельности педагогов колледжей является одним из важных направлений работы методистов отдела ТиПО.

В настоящее время в учебно-воспитательный процесс внедрены:

- экспериментальные образовательные программы по прикладному бакалавриату (ГКП на ПХВ «Высший колледж транспорта и коммуникаций» акимата города Астаны, Высший колледж Евразийского гуманитарного института);
- экспериментальные образовательные программы по рабочим квалификациям для обучающихся 10-11 классов общеобразовательных школ, реализуемых в организациях ТиПО» (ГКП на ПХВ «Колледж сервиса и туризма», ГКП на ПХВ «Технический колледж», ГКП на ПХВ «Профессионально-технический колледж»);
- инновационные проекты (ГКП на ПХВ «Колледж общественного питания и сервиса», ГКП на ПХВ «Высший колледж транспорта и коммуникаций», ГКП на ПХВ «Профессионально-технический колледж», колледж имени М.Жумабаева, педагогический колледж международного университета Астана).

Методистами отдела технического и профессионального образования реализуются следующие проекты: «Час методических консультаций», «Методический день», «Цифровая педагогика», «Академия профессий», «Медиация в ТиПО». Реализация данных проектов способствует повышению педагогического мастерства педагогов, формированию цифровой компетентности, повышению психолого-педагогических знаний, развитию партнерских отношений и навыков работы с социальными партнерами.

Исходя из вышеизложенного, можно сделать вывод, что методическая деятельность - это непрерывное развитие, поиск и обновление форм и содержания работы по повышению эффективности и качества образовательного процесса.

Список использованной литературы

1. Емелина Т.И. Проектная организация методической работы в образовательном учреждении / Т.И. Емелина, М.В. Журба // Практика административной работы в школе. – 2018. – № 5. – С. 61-65.
2. https://astana-modern.edu.kz/?page_id=8256,
3. <https://web.telegram.org/a/#-001458857212https:>
4. Методическая работа в колледже. [google.com/search?q=Литература++по+методической++работе+в+колледжах+&sca_esv](https://www.google.com/search?q=Литература++по+методической++работе+в+колледжах+&sca_esv).

ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ СИСТЕМЫ ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Ахметова Асель Жанбулатовна
заместитель директора по учебной работе
Учреждение «Колледж городского хозяйства
«Астана Профи» город Астана

Аннотация:

Данная статья рассматривает повышение качества образования в подготовке специалистов в системе технического и профессионального образования. Рассмотрены важные аспекты такой подготовки, включая методику и практическое применение, которые помогут оптимизировать

учебно-воспитательный процесс.

Ключевые слова

Повышение качества образования, система технического и профессионального образования, подготовка специалистов.

Система технического и профессионального образования является ключевым элементом развития экономики и общества в целом.

В современных условиях учебные заведения технического и профессионального образования стремятся, чтобы их обучающиеся соответствовали «Образу специалиста» [Региональная карта профессий города Астаны в системе технического и профессионального образования, 2023г.]:

«Молодой специалист должен обладать хорошо развитыми профессиональными компетенциями и стремиться развивать их на протяжении всей жизни. Развитие soft-skills у студентов всех специальностей в процессе обучения требует хорошей ориентации в экономической политике государства, быть юридически и финансово грамотным, видеть возможности профессии в продвижении карьеры; высокие навыки письменной и устной коммуникации; умение быстро обучаться и переобучаться; развитие digital-компетенций; владение навыками самопрезентации при трудоустройстве; обладать стрессоустойчивостью и иметь адаптивный потенциал; гибкость мышления и поведения; умение работать в команде и быть способным к сотрудничеству; языковые компетенции, умение учиться».

Главным аспектом эффективной подготовки таких специалистов является введение академической самостоятельности, которая предоставила возможность определять содержание образовательных программ на основе профессиональных стандартов и с учетом региональных особенностей, менять сроки обучения, объем учебного времени:

- в учреждении «Колледж городского хозяйства «Астана Профи» совместно с работодателями были изменены сроки обучения, соответственно и объем учебного времени по двум специальностям, что позволит выпускникам в более короткие сроки получить необходимую квалификацию и устраиваться на работу:

- 07140500 Цифровая техника (по видам)

- 10410400 Организация дорожного движения.

Образовательная программа по специальности, ориентированная на результаты обучения, актуализируется в начале каждого учебного года в соответствии с изменяющимися требованиями работодателей, профессиональных стандартов и профессиональных стандартов WorldSkills (Ворлдскилс) (при наличии).

Также на основании Государственного общеобязательного стандарта технического и профессионального образования организации образования выбирают различные технологии обучения, формы, методы организации и контроля учебного процесса.

Новые информационные технологии позволяют повысить эффективность обучения и развития студентов. Они предоставляют уникальные возможности для использования современных учебных материалов и методов оценки успеваемости студентов. Такие технологии позволяют создать интерактивные учебные материалы, которые максимально приближают процесс обучения к реальным жизненным ситуациям. Благодаря этому обучающиеся получают возможность применять полученные знания на практике и развивать навыки, которые будут полезны им в будущем.

Так, по специальности 07150500 Сварочное дело (по видам) педагогами используется кейс-метод (описание проблемных ситуаций, с которыми студенты должны разобраться и найти решение), который позволяет научить находить решение поставленной проблемы, находить необходимую информацию, уметь анализировать ее, работать с предположениями и делать выводы, оценивать различные альтернативы и приобрести навыки групповой работы.

По специальности 07321000 Лифтовое хозяйство и эскалаторы (по видам) педагоги реализуют проектную работу, включающая в себя несколько основных этапов, которые помогают студентам систематизировать свои знания, развивать навыки работы в команде и достигать поставленных целей, применяя теоретические знания в реальных ситуациях, решая реальные

проблемы и создавая реальные продукты.

Данные методы являются важным компонентом современных подходов для практической ориентации обучения. Студенты должны иметь возможность применять полученные знания и навыки на практике, чтобы оценить их реальную ценность и развить профессиональные компетенции.

Итогом является проведение демонстрационного экзамена, позволяющего студенту практически продемонстрировать освоенные профессиональные компетенции.

Демонстрационный экзамен, как одна из форм контроля учебного процесса, позволяет оценить эффективность работы колледжа и уровень квалификации выпускников, которые должны соответствовать современным требованиям производства и быть конкурентоспособными специалистами.

Современные подходы в подготовке специалистов в системе технического и профессионального образования направлены на создание активного, практически ориентированного и комплексного учебного процесса.

Постоянное обновление программ обучения, активное внедрение практического обучения и использования современных методов обучения поможет обеспечить более качественную подготовку специалистов, способных успешно адаптироваться к изменениям в сфере технического и профессионального образования.

Список использованных источников

1. Государственный общеобязательный стандарт технического и профессионального образования, Приложение 5 к приказу Министра просвещения Республики Казахстан от 3 августа 2022 года № 348;
2. Региональная карта профессий города Астаны в системе технического и профессионального образования, 2023г.
3. Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. Инновационные методы обучения или как интересно преподавать. Уч.пос. Алматы, 2011.

БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНІҢ МОДЕЛІН ҚҰРУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТӘСІЛДЕР

**Капезов Берлик Еркенович
Чалгинбаева Гульназ Солтангазыевна
Астана қаласы әкімдігінің
«Жоғары көлік және коммуникация колледжі»
ШЖҚ МКК**

Аңдатпа. Білім беру саласындағы инновациялардың пайда болуы мен дамуы, олардың оқу-тәрбие үдерісіндегі инновациялық механизмдерді дамытуға әсері, сонымен қатар қазіргі кездегі оқытудың инновациялық тәсілдері қарастырылады. Бұл білім беру процесін модельдеу теориясындағы тәсілдер мен оқу орындарының үлгілерінің түрлеріне ең көп көңіл бөлінеді.

Түйін сөздер: инновация, педагогикалық инновация, инновациялық тәсілдер, инновациялық модельдеу.

Білім берудегі инновациялық даму теориясын құруға бағытталған белсенді зерттеулер ХХ ғасырдың 30-шы жылдарынан бастап жүргізілуде. И.Шумпетер және Г.Менш ғылыми айналымға жаңа технологиядағы немесе өнімдегі ғылыми жаңалықтың іске асуы болып саналған терминнің өзін («innovation» - ағылшынның innovation сөзінен) енгізді [3, б. 84]. Осы сәттен бастап «инновация» ұғымы және онымен байланысты «инновациялық процесс», «инновациялық әлеует» және т.б. терминдер жалпылау деңгейі жоғары жалпы ғылыми категориялар мәртебесіне ие болды және көптеген ғылымдардың концептуалды жүйелерін байытты.

Жалпы білім беру жүйесіндегі инновациялар туралы ХХ ғасырдың 80-жылдарынан бастап айтып келеді және осы уақытқа дейін бұл құбылыс педагогиканың категориялық аппараты тұрғысынан ең анық емес және екіұшты құбылыстардың бірі болып табылады. Н.Ю.Постаянок атап өткендей [5, с. 47], дәл 80-жылдары педагогикада инновация мәселелері және сәйкесінше оның тұжырымдамалық қамтамасыз етілуі арнайы зерттеу нысанына айналды. Синоним ретінде қолданылған «білімдегі инновация» және «педагогикалық инновация» терминдерін ғылыми негіздеп, педагогиканың категориялық аппаратына Н.Р.Юсуфбекова енгізген [6, б. 91].

Педагогикалық инновация – жаңа білім беру тәжірибесін құрумен байланысты мектептің даму процестерін зерттейтін ғылым саласы. Қазіргі педагогикалық инновацияның маңызды міндеттерінің бірі – жаңашылдықтарды іріктеу, зерттеу және жіктеу, оны білу қазіргі мұғалімге, ең алдымен, мектептің даму объектісін түсіну, оның жан-жақты сипаттамасын анықтау үшін өте қажет, оған қоса игерілетін инновацияны және оны басқалармен біріктіретін ортақ белгілерді және оны басқа жаңалықтардан ерекшелендіретін ерекше нәрсені түсіну.

Мұғалімге білім берудегі инновациялық процестердің мәнін нақты түсіну, оларды нақты заңдылықтар мен принциптерді ескере отырып жүзеге асыра білу қажет.

Білім беруді дамытудың инновациялық тетіктеріне мыналар жатады:

- әртүрлі оқу орындарында шығармашылық атмосфераны құру, ғылыми-педагогикалық қоғамдастықта инновацияларға қызығушылықты тәрбиелеу;
- әртүрлі инновацияларды қабылдау және пайдалану үшін әлеуметтік-мәдени және материалдық (экономикалық) жағдайлар жасау;
- білім беру жүйелері мен оларды жан-жақты қолдау тетіктерін іздеуді бастау;
- ең перспективалы инновациялар мен өнімді жобаларды нақты жұмыс істейтін білім беру жүйелеріне біріктіру және жинақталған инновацияларды тұрақты жұмыс істейтін ізденіс және эксперименттік білім беру жүйелері режиміне көшіру.

Педагогика үшін мәдени дәстүрдің маңызы зор: біріншіден, ол қоғамда өзінің дамуының белгілі бір кезеңінде қалыптасқан, практикалық сынақтан өткен құндылықтар жүйесін көрсетеді, бұл утопиялық жобалардың нақты жобалардан бөлінуіне кепілдік береді. Екіншіден, ол әлеуметтік процестердің, соның ішінде педагогикалық процестердің қызмет етуі жүзеге асырылатын рухани саланы құрайды. Үшіншіден, белгілі бір тарихи дәуірдегі субъектілердің іс-әрекеті, қарым-қатынасы, мінез-құлқы өзінің бағдарламасымен педагогикалық стереотиптердің жалпы бағытын анықтайды.

Оқытушылардың инновациялық іс-әрекетін дамыту білім берудегі стратегиялық бағыттардың бірі болып табылады. Қазіргі таңда бұл мәселені шешу өте маңызды. Және оны жүзеге асыру үшін білім беру саласындағы кез келген жаңашылдықты жаңашыл ұстаздар іштей қабылдап, қолдаса.

А.П.Беляева әзірлеген тәсіл [1, с. 24], оқытудың инновациялық моделін құрудағы әдістемелік ұстаным ретінде жүйелі білім беру құрылымдарын зерттеу стратегиясын анықтайды.

Қазіргі уақытта тәжірибе барысында оқу процесін модельдеу теориясының бес негізгі тәсілі анықталды:

1. Кәсіби-мазмұндық: әлеуметтік-экономикалық және табиғи-экологиялық сипаттағы жағдай үлгісіндегі әлеуметтік тәжірибе, кәсіпке дейінгі дайындық және оқу-тәжірибелік іс-әрекет кезеңіндегі оқытудың мәні.
2. Бағдарлы: әлеуметтік-өндірістік, кәсіпке дейінгі тәжірибе кезеңінде білім алушыны жеке білім беру бағытына, мұғалімнің жеке психофизиологиялық алғышарттарға бағдарлау процесі.
3. Нормативтік-бақылау: қаланың қоғамдық-өндірістік құрылымындағы оқытуды, практиканы реттеу және өзін-өзі реттеу процесі; білім алушылардың жетістіктерін бір мезгілде кешенді диагностикалау және жетістіктерді өзін-өзі бақылауға жағдай жасау.
4. Ынталандыру: оқу, оқу-тәжірибелік, оқу-өндірістік, ғылыми-зерттеу, өнертапқыштық іс-әрекеттерді ынталандыру және конкурстарға, олимпиадаларға, фестивальдерге, чемпионаттарға, альбомдарды, көрмелерді және т.б. дайындау арқылы оларға қызығушылықты қолдау.
5. Жаттықтырушы: жалпы білім беру дағдыларын меңгеру процесі; жеке жобалармен

жұмыс істеу және оларды қорғау дағдылары, компьютерлік құралдармен жұмыс істеу дағдылары, кәсіби біліктер мен дағдылар, әлеуметтік бейімделу біліктері мен дағдылары.

6. Модельдеудің жалпы ғылыми теориясына сәйкес модельдеудің таным процесіндегі орны былай беріледі: құбылысты зерттеу және фактілерді жинақтау – модельді құру және зерттеу – оның нәтижелерін практикалық қызметте пайдалану.

7. Көп жағдайда «модельдеу» ұғымы кең, жалпы танымдық және тар, ерекше мағынада қолданылады. Кең мағынада модельдеу когнитивтік процестің эмбебап аспектісін білдіреді. И.Б.Новик «Нысанды тану» деп оны модельдеуді жазады [4, б. 159]. Бұл мағынада модельдеу барлық білімді кең көлемде қамтиды, бірақ оны тереңдете алмайды.

8. Модельдеудің тиімділігін сипаттау үшін педагогикаға арнайы түсінік енгізілді – педагогикалық валидтілік, ол сенімділікке, адекваттылыққа жақын, бірақ олармен бірдей емес. Педагогикалық валидтілікті кешенді негіздейді: концептуалды, критериалды және сандық, өйткені, әдетте, көп факторлы құбылыстар модельденеді. Әлеуметтік саладағы күрделі құбылыстарды модельдеу мүмкіндігі төңірегіндегі даулар бүгінде жалғасуда және олар ешқашан тоқтамайтын шығар. Және бұл әрбір құрастырылған модельдің толықтығының іргелі мәселесімен байланысты. Бірде-бір модель, тіпті өте күрделі модель де зерттелетін объектінің толық бейнесін бере алмайды және оның дамуын дәл болжайды немесе қандай да бір нақты кеңістіктегі қозғалыс траекториясын сипаттай алмайды. Сондықтан модельдерді құрастыру кезінде ғалымдар олардың толықтығы мен жарамдылығы арасындағы шекарада теңгерім жасауы керек. Белгілі бір перспектива білім беру жүйесінің дамуының әртүрлі факторларын сипаттайтын модельдер жиынтығын құруда көрінеді. Тағы да атап өтейік, біздің айтып отырғанымыз – эклектизмге, озбырлыққа, бейберекет сипаттауға әкелетін ерікті үлгілер жиынтығы емес, күрделі.

9. Педагогикалық әдістеме, үлгінің дидактикалық негізін құрайтын оқытудың әдістері мен ұйымдастыру формаларының жүйесі ретінде айқындалатын *оқу моделі* бар. Алдыңғыға ұқсас тұжырымдама бар - бұл *оқыту моделі*, оның өзіндік сорттары бар. Мысалы, семиотиканы оқыту моделі белгі ақпаратын өңдеуді арнайы қамтамасыз ететін семиотикалық жүйе ретінде мәтінмен жұмыс істеуді көздейтін тапсырмалар жүйесін қамтиды. Оқытудың имитациялық модельдері студенттің мәтіндерден алынған ақпаратты болашақ кәсіби іс-әрекет жағдайларымен салыстыру арқылы олардың шеңберінен шығуды көздейді. Әлеуметтік оқыту үлгілері білім беру үдерісіне қатысушылардың ұжымдық жұмыс формаларында қосымша динамика белгілейді.

10. Оқу жоспарлары мен бағдарламаларын құру, оқушыларды топтарға немесе ағымдарға ұйымдастырудың әртүрлі тәсілдері, білім беруді басқару, технологияның тиімділік критерийлерін таңдау, бақылау түрлері мен әдістері, бағалау және есеп беру, білім беру моделі термині сияқты мәселелер кешені үшін. пайдаланылады, оны келесідей анықтауға болады: білім беру мақсаттарын, білім беру мазмұнын, педагогикалық технологияны және оқу процесін басқару технологиясын, оқу жоспарлары мен бағдарламаларды жобалауды қамтитын тиісті элементтердің логикалық үйлесімді жүйесі [2, б. 20]

11. Әрбір оқу орнын өзінің білім беру және ұйымдастыру моделімен сипаттауды ұсынамыз. Мысалы, мынадай білім беру моделдері белгілі:

12. 1. *Ағынды*. Модельдің негізгі құрылымы бірнеше сыныптарды қамтуы мүмкін деңгейлік ағындардағы пәндік-сыныптық оқыту болып табылады.

13. 2. *Таңдамалы - топты*. Модельдің негізгі құрылымы – кейбір пәндер бойынша сыныптар ішіндегі деңгейлік топтардағы пәндік оқыту және басқа пәндер бойынша бүкіл сыныптың нұсқауы; деңгейлік топтардың құрамы әр пәнге қарай өзгереді.

14. 3. *Аралас қабілеттер моделі*. Топтар когнитивтік ерекшеліктеріне қарай құрылады. Сыныптардың құрамы тұрақты, бірақ олардың ішінде уақытша топтар құрылады.

15. 4. *Интегративті модель*. Бір топ немесе сынып жеке жұмыс үшін көптеген мүмкіндіктермен ұйымдастырылады.

16. 5. *Инновациялық модель*. Аралас қабілет топтары құрылады, бірнеше критерийлер ескеріледі. Сынып ішінде құрамы тұрақты болып табылатын бірнеше шағын топтар болады.

17. Модельдеудің негізінде жатқан жалпы ғылыми теориялық ережелерге оның мақсаттылығы, модель мен объектінің ұқсастығы, модельдің жүйелік сипаты, модельдеудегі объективтік пен субъективтіктің бірлігі, модельдеудің когнитивтік және қалыптастырушы қызметтері туралы ережелер және т.б.

18. Оқыту үрдісі моделінің ұқсастығы құрылымдық және функционалдық жағынан да көрінеді. Функционалдық ұқсастық – динамикадағы, әрекеттегі және нәтижесіндегі модель мен объектінің ұқсастығы. Құрылымдық ұқсастық - бұл статикадағы, ішкі ұйымдастырудағы, құрамдас бөліктердің өзара байланыс формаларындағы ұқсастық. Жүйенің сыртқы ортамен әрекеттесуі үлгінің сыртқы көрінісінде көрінетін жүйе-коммуникациялық ұқсастық та бар.

19. Танымдық процесте модельдеу жүйелік тәсілдің принциптеріне негізделген. Зерттелетін объектіні жүйе ретінде қарастыратын болсақ, оның моделі де жүйені білдіріп, өзіндік тұтастыққа ие болуы қажет. Модельдегі объективті және субъективтік бірлігі практикалық қажеттілік (субъективті) және модельдің объективті түрде берілген құрылымы арасындағы қайшылықтарды шешу арқылы қол жеткізіледі.

20. Модельдеудің тек когнитивті қызметі ғана емес, сонымен бірге ажырамас қалыптастырушы қызметі де бар, өйткені модель тек таным құралы ғана емес, сонымен бірге модельденетін объектінің жаңа күйлерінің прототипі болып табылады және өз ішінде әлі жоқ нәрсенің құрылымын алып жүреді. объективті шындықта болады. Модельдеу процесі, әдетте, бір үлгіні құрумен шектелмейді. Бұл модельденетін нысанға жақындаған сайын бірін-бірі алмастыратын модельдер сериясының дәйекті дамуы.

21. Оқыту процесін модельдеу тәсілдерін талдау инновациялық модельдеу үш деңгейде – әдістемелік, теориялық және қолданбалы деңгейде жүзеге асырылатынын көрсетеді. Осы деңгейлердің біріншісінде мектептегі өмір қауіпсіздігін оқыту үдерісінің тұжырымдамалық моделі, екіншісінде – теориялық және үшіншісінде – нормативтік моделі әзірленді.

22. Инновациялық модельдеу процесінің логикасын келесі кезеңдерде көрсетуге болады:

23. – инновациялық модельдеудің мақсаттары мен міндеттерін қою, ғылыми-технологиялық ақпараттық технологияларды (теориялық және эмпирикалық мәліметтерді жинау және талдау) пайдалана отырып, мектепте өмір қауіпсіздігін тәрбиелеу құбылысын зерттеу;

24. – мектепте мультимедиялық қолдау көрсету арқылы өмір қауіпсіздігін оқыту үдерісінің инновациялық үлгілерінің сериясын әзірлеу;

25. – тәжірибеде және тәжірибеде оқытудың инновациялық үлгілерін сынау;

26. – мектепте мультимедиялық құралдарды пайдалана отырып, өмір қауіпсіздігін оқыту жүйесін жетілдіру бойынша практикалық ұсыныстар әзірлеу.

27. Сонымен, оқу процесін құрайтын дидактикалық процестердің әрқайсысы оқушы тұлғасына әсер ететін функциялардың күрделі жүйесіне ие. Біртұтас көзқарас оқу процесінің бүкіл жүйесін жетілдіруге қол жеткізу үшін жеке функцияларды жетілдіруге бағытталған.

28.

29. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

30. 1. Беляева А. П. Оқу орындарында педагогикалық эксперименттерді ұйымдастыру және өткізу.СПб., 1992.

31. 2. Богданов И. В. Білімнің жалпы көлемін есептеу әдістемесі // Білім берудегі инновациялар.2006. С. 20–25.

32. 3. Ильенкова С. Д. И. Шумпетер. Білім берудегі инновациялар: Оқулық. М.: Юнити, 2008.

33. 4. Новик И. Б. Психиканы модельдеудегі философиялық мәселелер. М.: Наука., 1967.

34. 5. Посталюк Н. Ю. Инновациялық білім беру жүйелерін жобалау. М., 2004.

1. 6. Юсуфбекова Н. Р. Педагогикалық инновацияның жалпы негіздері: Білім берудегі инновациялық үдеріс теориясын жасау тәжірибесі. М.: ЦСПО РСФСР, 1991.

ЗНАЧИМОСТЬ ДУАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ ПРИ ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ СФЕРЫ ТиПО

Жунуспеков Омиргуль Хамзинович
заместитель директора по УПР
ГКП на ПХВ «Высший колледж транспорта и коммуникаций»
акимата города Астаны

Аннотация: Дуальная система направлена на совершенствование модели обучения ТиПО и гарантирует высокую квалификацию рабочих кадров и специалистов среднего звена. В статье рассматриваются положительные моменты и опыт работы колледжа по дуальной системе обучения специалистов.

Ключевые слова: Обучение, теория, практика, опыт, квалификация, специалист, профессионал, дуальная система, адаптация, карьера.

Качественное профессиональное образование сегодня – это средство социальной защиты, гарантия стабильности, профессиональной самореализации человека на разных этапах жизни. Формат реализации госпрограмм по модернизации ТиПО включил в себя ряд мероприятий. Прежде всего, это реорганизация учебных заведений путем преобразования в единый вид учебного заведения, колледж. Также предусмотрена двухуровневая подготовка специалистов. Вместе с тем предусмотрено повышение квалификации преподавателей специальных дисциплин и мастеров производственного обучения за рубежом. [1]

Модернизация профобразования определяет необходимость принципиального изменения ряда традиционных подходов к системе подготовки специалистов. На сегодня дуальная система обучения – одна из самых эффективных форм подготовки профессионально-технических кадров в мире.

Актуальность данной темы можно отметить преимуществами дуальной системы обучения:

- ✓ дуальная система подготовки специалистов устраняет разрыв между теорией и практикой;
- ✓ в механизме дуальной системы подготовки заложено воздействие на личность специалиста, создание новой психологии будущего работника;
- ✓ дуальная система обучения работников создает высокую мотивацию получения знаний и приобретения навыков в работе;
- ✓ заинтересованностью руководителей предприятий в принятии на работу подготовленного специалиста как теоретически, так и практически;

Данная система успешно используется в таких странах, как Германия, Австрия, Дания, Нидерланды, Швейцария.

Дуальная система профессионального обучения уходит корнями в средневековую цеховую деятельность ремесленников. Будущий ремесленник поступал учеником в цех, его задачей было наблюдение за работой мастера и воспроизведение его действий. После успешного обучения ученик становился подмастерьем, но для самостоятельной работы или открытия собственной мастерской он должен был сдать экзамен на мастера, а это, в свою очередь, требовало выучки и у других мастеров.

Со второй половины XIX века с развитием индустриального производства подмастерья стали переходить на промышленные предприятия, где уже складывалась система фабрично-заводского обучения. На предприятиях стали открываться учебные мастерские, в которых обучение технологии ремесла производилось на систематичной основе.

Дуальная форма профессионального образования рассматривается учеными как успешно адаптированный к условиям рыночной экономики образовательный феномен. Вместо традиции подготовки отдельным мастером ученика, подобного себе, экономика востребовала новую

форму подготовки специалистов на основе социального партнерства предприятий и профессиональных школ.

Дуальная модель - это объединение интересов бизнеса, будущего специалиста и государства. В практике нашего колледжа данная система предполагает, что 70-80% времени студент обучается непосредственно на производстве, и только 20-30% - в колледже. В настоящее время в колледже ведется подготовка специалистов с внедрением дуальной системы обучения по 7 специальностям, что в разрезе контингента составляет 310 студента. По сравнению с прошлым учебным годом обучение по дуальной системе проводилось по четырем специальностям и контингент составлял 93 студента.

Предприятия, участвующие в дуальной системе обучения: ТОО «City Transportation Systems», Филиал ТОО «ҚТЖ – Грузовые перевозки» - «Акмолинское отделение ГП» станция Астана, ТОО «GQ Industrial», Филиал АО «НК «ҚТЖ»-«Акмолинское отделение магистральной сети» Астанинская дистанция сигнализации и связи, Филиал «Астанинское локомотиворемонтное депо» ТОО «Камкор Локомотив».

Организованная в нашем колледже дуальная система отвечает интересам всех участвующих в ней сторон: предприятий, работников, государства. Для предприятий и наших социальных партнеров это возможность подготовить для себя компетентные кадры, экономия на расходах по поиску и подбору нужных работников, значит вопрос переучивания и адаптации не возникает.

Для молодых людей дуальное обучение - подходящий шанс рано приобрести самостоятельность и легче адаптироваться к взрослой жизни. Уже во время обучения они получают за свой труд на предприятии денежное вознаграждение, а после его окончания - работу, к которой хорошо подготовлены.[2]

Сочетание теории и практики при данной форме обучения гарантирует высокую квалификацию рабочих кадров и специалистов среднего звена. Профессиональное обучение – это начало карьеры, дающей возможность при дальнейшей учебе стать мастером.

Проведенный нами анализ педагогических исследований по данной проблеме позволяет утверждать, что при дуальной целевой подготовке студент приобретает на ранних стадиях обучения определенные профессиональные компетенции. Также личностные качества:

- ✓ умение работать в команде;
- ✓ навыки оптимального выбора технологического решения;
- ✓ ответственность за порученный участок деятельности.

В процессе работы на производстве студент по-новому осмысливает будущую специальность и принимает вполне обоснованное решение о правильности выбора профессии.

В результате внедрения дуальной системы колледж разрабатывает программы, исходя из потребностей рынка в регионе, развивает свой потенциал, повышает квалификацию преподавательского состава, что в целом позволит повысить качество подготовки кадров в учебном заведении и приведет к росту конкурентоспособности колледжа.[3]

Внедренная в Высшем колледже транспорта и коммуникаций дуальная система обучения предоставляет прекрасные возможности студентам для управления собственной карьерой. Уровень обучения в ее рамках постоянно повышается. Ни одно среднее специальное образование не способно дать такое знание производства, как дуальное обучение. Это делает его важной ступенькой на пути к успешной карьере специалиста.

Список использованной литературы:

1. Агранович М.Л. Экономические и социальные эффекты образования. Опыт статистического анализа. — М.: Просвещение, 2001.
2. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы.
3. Стратегический план Министерства образования и науки Республики Казахстан на 2011-2015 годы

ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ ДУАЛЬНОГО
ОБУЧЕНИЯ В РАМКАХ СОТРУДНИЧЕСТВА С ПРЕДПРИЯТИЯМИ РЕГИОНА, ИЗ ОПЫТА
РАБОТЫ КГУ «УСТЬ-КАМЕНОГОРСКИЙ КОЛЛЕДЖ СТРОИТЕЛЬСТВА»

Токарев Николай Юрьевич ,
директор
Зубкова Юлия Валерьевна
Заместитель директора по учебной работе
КГУ «Усть-Каменогорский колледж строительства»
Восточно-Казахстанская область

Аннотация: в статье рассматривается взаимодействие организаций системы ТиПО с социальными партнерами при дуальном обучении.

Ключевые слова: социальное партнерство, дуальное обучение, трудоустройство

В настоящее время главной задачей системы технического и профессионального образования в Казахстане является повышение качества подготовки специалистов, рост их конкурентоспособности, соответствие квалификации требованиям рынка труда и высокий уровень трудоустройства. Однако, вопросы подготовки кадров и вопрос социального положения в обществе молодежи, с той или иной регулярностью возникают во всех странах.

В программе международного проекта Global Education Futures отмечается, что «профессиональное образование должно быть практикоориентированным (производственная практика, институт наставничества, сообщества практики и др.) и должно формировать «навыки будущего», которые необходимы не только для трудоустройства и успешной карьеры, но и для активной гражданской позиции и более высокого качества личной и семейной жизни»[1]. Однако, анализируя образовательную среду в целом, можно сказать, что не в полном объеме решаются подобные задачи в регионе, вследствие чего выявлены **основные**

противоречия:

- несмотря на то, что государством, ежегодно, выделяется большое количество бюджетных мест при размещении государственного заказа для обучения рабочих квалификаций, выпускники школ стремятся получить либо квалификации уровня среднего звена, либо высшего образования, тем самым на предприятиях региона и города возникает **дефицит именно рабочих кадров.**

- колледжи региона, занимающиеся подготовкой рабочих кадров, полностью находятся на обеспечении государства, и надо отметить, что не у всех есть возможность **постоянно обновлять МТБ**, позволяющее проводить производственное обучение на современном оборудовании. Только благодаря участию в проекте «Жас Маман» ряд колледжей смогли решить данный вопрос.

- отсутствует **система повышения квалификации преподавателей спецдисциплин и мастеров п/о** по технологиям отрасли по всему спектру подготавливаемых квалификаций. Только по ряду квалификаций ИПР проходят стажировку на предприятиях региона и города, в Центрах компетенций, организованных при колледжах в рамках реализации программы «Жас Маман» (в регионе 5 Центров).

Проведенный анализ позволил сделать вывод о необходимости совершенствования системы подготовки кадров ТиПО через внедрение элементов системы дуального обучения, а также при разработке образовательных программ использовать модульный подход.

Дуальное обучение в колледже по многим параметрам соотносится с социальным партнерством.

Составляющие элементы социального партнерства: внедрение всего комплекса дуальной формы обучения; укрепление материально-технической базы колледжа, участие в определении содержания профессионального образования, стажировка инженерно-педагогических работников, экскурсии студентов на объекты предприятия в рамках изучения теоретической

части профессионального модуля, менеджмент, в том числе через Индустриальный совет, опережающее планирование потребности в кадрах и новых направлениях, трудоустройство выпускников и т.д.

КГУ «Усть-Каменогорский колледж строительства» – одно из старейших учебных заведений региона, участник пилотного проекта Германского общества по техническому сотрудничеству GIZ и МОН РК по развитию дуальной формы подготовки кадров (2014-2020 гг), с 2021 года участвует в проекте «Жас Маман». Осуществляется подготовка рабочих кадров по строительным/строительно/дорожным и техническим специальностям.

В целях реализации послания Президента К.Токаева в колледже подписаны меморандумы сотрудничества (шефстве) и взаимодействия с ведущими предприятиями региона. Студенты колледжа в рамках шефства, согласно графику учебного процесса, имеют прямые договоры о прохождении производственной практики и возможном дальнейшем трудоустройстве. Предприятия крупного, малого и среднего бизнеса закрепляют за студентами персональных наставников, ведут регулярный мониторинг их учебных достижений, такая траектория сопровождения студентов позволяет максимально эффективно подготовить их к предстоящей трудовой деятельности. Однако, не на всех предприятиях малого и среднего бизнеса имеют возможность выделять наставников со 100% оплатой выполняемой деятельности.

В рамках развития партнерства и реализации пилотного проекта по развитию дуальной формы подготовки кадров колледжем разработана **Технологическая карта практики по всем квалификациям**. Карта позволяет наставнику с предприятия видеть весь перечень компетенций, который необходимо сформировать у студента, в том числе виды и объемы работ. При невозможности выполнить весь спектр работ, проводится последующее перемещение практиканта на другую базу.

В рамках договоренности при совместной разработке образовательных программ, в целях качественного выполнения содержания профессиональных модулей предприятия предоставляют временные учебные площадки, на которых специалисты компании проводят учебные занятия по отдельным результатам обучения.

В рамках социального партнерства сегодня налажен постоянный диалог колледж – предприятие по определению и корректировке содержания профессионального образования по квалификациям в структуре образовательных программ.

Важнейшим аспектом взаимоотношений колледж - предприятие является выработка единых требований к перечню и уровню владения выпускниками различными компетенциями. Есть профессиональные стандарты и вопрос должен решаться в этом ключе. Но колледж ведет подготовку кадров не только для одного предприятия. В таких условиях очень сложно, в составе рабочей группы при разработке/корректировке образовательных программ, учесть мнение широкого спектра предприятий малого и среднего бизнеса.

В данном вопросе логичнее иметь **консолидированное мнение** предприятий малого и среднего бизнеса, а это возможно, если они объединены в союзы/ассоциации.

Так же мы видим, что на предприятиях, например, строительной отрасли, с высокой степенью влияния сезонности работы зачастую требуется универсальный работник, владеющий самыми различными компетенциями как в смежных, так и **отдаленных областях**. Очевидно, что решение вопроса может лежать в двух областях – дальнейшее совершенствование классификатора специальностей/квалификаций и развитие краткосрочной подготовки в рамках Центров компетенций. Также можно было бы на базе Центров компетенций данного и иных колледжей организовать работу по обучению наставников.

В рамках реализации дуального обучения весьма чувствительным остается вопрос **возрастного ценза при прохождении производственного обучения**, особенно в строительстве. Возможно, одним из путей могло бы стать применение норвежской системы дуального обучения - ученичества.

При исследовании проблемы дуального обучения в рамках сотрудничества с предприятиями региона был определен **ряд преимуществ**:

– максимальное приближение уровня образования к запросам производства (внедрение

модульного подхода при разработке образовательных программ);

– отработка практических навыков решения производственных задач в условиях предприятия – закрепление 60% часов на профессиональное и производственное обучение;

– высокая степень мотивации к овладению профессиональными умениями и навыками – при прохождении практики студенты обеспечиваются неким социальным пакетом;

– взаимодействие с наставниками, изучение опыта профессионалов в конкретной сфере деятельности – на сегодняшний момент Управлением образования ВКО, Центром профессионального образования ВКО отрабатывается вопрос о совместной деятельности с акиматом ВКО о заключении меморандумов о сотрудничестве с предприятиями/ учебными заведениями на подготовку рабочих кадров по выполнению реальных производственных заданий для обеспечения бесперебойного комплекса работ жилищно-коммунального хозяйства региона;

– оценивание уровня профессиональной подготовки непосредственно потенциальным работодателем через проведение промежуточной/итоговой аттестаций в форме демонстрационного экзамена;

– высокий процент трудоустройства выпускников - в рамках работы Республиканского форума «Развитие технического и профессионального образования и стратегические задачи» (декабрь, 2023 года) были продемонстрированы показатели трудоустройства в целом по Казахстану - ВКО уверенно занимает 4 позицию, что свидетельствует о том: в регионе сформирована стабильная тенденция трудоустройства.

Актуальным остаются проблемы обеспечения колледжей мастерами производственного обучения. Анализ показывает, что привлечение специалистов с предприятий, в качестве мастеров производственного обучения, не дает должного результата, считаем целесообразным вернуться к опыту подготовки инженерно-педагогических работников в системе высшего образования.

Список использованной литературы

1.Е. Лошкарёва, П. Лукша, И. Ниненко, И. Смагин, Д. Судаков. Навыки будущего. Что нужно знать и уметь в новом сложном мире. <https://drive.google.com/file/d/1SNDkqfC1XITh0eDu07vFwsFIPIKDVNoP/view>

ЖАҢАНДЫҚ СЫН-ҚАТЕР ТҰСЫНДАҒЫ МЕДИЦИНАЛЫҚ БАҒЫТТАҒЫ БІЛІМ БЕРУДІҢ САПАСЫН АРТТЫРУ –«ҚАЗАҚСТАННЫҢ 2025 ЖЫЛҒА ДЕЙІНГІ ПАЙЫМЫ МЕН МАҚСАТЫН» ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДЫҢ НЕГІЗІ

**Сейдахметова Баян Аскарвна
Басшының оқу ісі жөнінен орынбасары
«Шипагер» медициналық колледжі,
Астана қаласы**

Аннотация

Мақалада жаһандық сын-қатер туралы, сын-қатер тұсындағы техникалық және кәсіптік білім беру саласындағы медициналық бағыттағы білім сапасын арттырудың тиімді жолдары туралы айтылады.

Түйін сөздер: жаһандық сын-қатер, күресу жолдары, медициналық бағыттағы мамандық, құзыреттілік, заманауи әдістер, платформалар

Жалпы жаһандық сын-қатер дегеніміз не? Оның ел дамуында және білім беру саласында алатын орны қандай? деген сұрақтарға жауап іздеп көрейік. Ең алдымен жаһандық сын-қатер туралы біраз ақпаратты қарастырып өтейік. Жақында ғана осы қаңтар айының 15-19 аралығында Швейцарияның Давос қаласында жаһандық форум өтті. Форумға 60 елдің мемлекет басшылары мен БҰҰ, Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы, Халықаралық

валюталық қор және де сол сияқты ұйымдардың басшылары, сонымен бірге 40-қа таяу үкіметтік емес ұйымның өкілдері, яғни жалпы айтқанда Онда 120 елден 2800 делегат қатысты. Осы бүкіләлемдік экономикалық форумда жаһандық сын-қатерлер туралы әлемнің білім беру, мемлекеттік басқару, бизнес, халықаралық қауымдастық, азаматтық қоғам саласындағы 1500 – ге жуық сарапшының пікірі негізінде дайындалған есеп жасалған. Яғни ол төмендегіше

Дереккөз: Дүниежүзілік экономикалық форумның Жаһандық сын-қатерлер туралы есебі, 2024 жыл

аталып өтті.

Есепте жаһандық сын-қатерлер 2 жыл және 10 жыл бойынша қарастырылып, 5 санатқа: экономика, қоршаған орта, геосаясат, әлеумет, технология бағыттарына жіктелген. Осы есепке сүйенсек мемлекеттің ақпарат көзі ретіндегі рөліне сенімді жоғалтуға алып келетін жалған, қолдан жасалған ақпараттардың таралуы бірінші орында тұрғандығын көруге болады. [1]

Осы форумда аталған сын-қатерлермен 4 бағытта күресу ұсынылған. Олар: жергілікті деңгейдегі шешімдер, серпінді жобалар, ұжымдық әрекет, шекаралық ынтымақтастық. Ақпарат көзіне сүйеніп, осы бағыттарға қысқаша түсінік беріп өтейік,

Жергілікті деңгейдегі шешімдерді жүзеге асыруға мемлекеттердің инфрақұрылымға инвестиция құйып, орман өрттерімен, су тасқынымен, ауа райының ысуымен күресу жолдарын қарастырып, құрылыс жұмыстарына жаңа ережелерді енгізу тетіктері жатады. Мысалы, пандемия кезінде аурухана төсектерінің, жедел терапия бөлімшелерінің жеткілікті болуы вирустың жергілікті деңгейдегі таралу ауқымына тікелей әсер еткен. Екпе бойынша ережелерді сақтау полиомиелит сияқты жұқпалы аурулардың кең таралуының алдын алған. Сонымен қатар жалған ақпараттың ықпалын төмендету үшін тұрғындарды ақпаратпен қамтамасыз ету мен сауаттандыру аса маңызды.

Серпінді жобалардың пайда болуы ғылыми зерттеулер мен жаңалықтар, сын-қатерлерге деген тың көзқарасты білдіреді. Пандемия кезінде мемлекеттердің вакцина жасап шығаруды қолдауы сәтті шешімдердің бірі болды.

Ұжымдық әрекет дегеніміз әріптестік негізінде жүзеге асатын емес, керісінше, жекелеген адамдардың, компаниялардың, елдердің бір мезеттегі әрекеттері: жанар-жағармаймен жүретін көліктерді азайту, адам құқықтары, еңбек және қоршаған ортаны қорғау стандарттарын сақтау. Мысалы, сейсмикалық апат қаупі бар Жапонияда тұрғындардың апат жағдайындағы әрекеті шешуші рөл атқарады.

Шекараралық ынтымақтастыққа халықаралық келісімдерді сақтау, қақтығыстардың алдын алу, биологиялық, химиялық, ядролық қару қолдану мүмкіндігін шектеу, дағдарыс қаупі бар мемлекеттерге қаржылай көмек беру арқылы қолдау жатады екен. [1]

Осы көрсетілген бағыттар бойынша атқарылатын жұмыстардың еліміздің дамуында алар орны ерекше екені айтпаса да түсінікті.

Ал біздің, яғни техникалық және кәсіптік білім беру саласының алар орны қандай? Әрине оның түбі тереңде деуге болады. Осы аталған бағытта қызмет жасайтын әрбір азаматтар, белгілі бір маман иелері, олардың маман ретінде қаншалықты дәрежеде дайын болуы осы жұмыстардың қаншалықты дәрежеде өтетінінің негізі. Сондықтан да білім берушілердің мойнында өте үлкен жауапкершілік тұрғанын атап өту керек.

«Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағытында Қазақстан 2050 жылға қарай әлемнің ең дамыған отыз елінің қатарында болуға тиіс екені айтылып, негізгі мақсаттардың бірі ретінде

«...-Білім беру мен денсаулық сақтаудың қазіргі заманғы және тиімді жүйесін құру», «...-Халықаралық және қорғаныс саясатының жаңа сын-қатерлеріне пара пар саясат құру» керектігі айтылған болатын. Одан бері бірнеше жыл осы айтылған бағыттың жүзеге асырылып отырғанына куә болып отырмыз. [2]

«Біріккен ұлттар ұйымы тұрақты даму мақсатындағы ынтымақтастықтың негіздемелік бағдарламасы Қазақстан» атты еңбекте, «Қазақстан 2050 жылға қарай әлемнің дамыған 30 мемлекетінің қатарына кіруі жоспарланған. Бұл ретте цифрландырудың 5 бағыты басты рөл атқарады» делінген. Олар: «Экономика салаларын цифрландыру», «Цифрлық мемлекетке көшу», «Цифрлық Жібек жолын іске асыру», «Адами капиталды дамыту»- жаңа жағдайға білім экономикасына көшуді қамтамасыз ету үшін креативті қоғам деп аталатынды құруды қамтитын түрлендіру бағыты;», «Инновациялық экожүйені құру». [3]

"Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарының Қазақстанның 2025 жылға дейінгі пайымы мен мақсатында Қазақстан республикасының 2025 жылға қарай стратегиялық мақсаты-бизнес пен адами капиталдың бәсекеге қабілеттілігін арттыру, технологиялық жаңғырту деп атап көрсетілді.

30 елдің қатарына ену үшін негізгі қарастырылған 5 басымдықтың бірі, яғни төртінші басымдық- адами капитал сапасын жақсарту деп айтылған болатын. Жаһандық

қауіп сын-қатерлерге қарсы адами капиталды да сапалы дамыту керек, ал оның **негізгі өзегі білім, ал білім болашақ дамудың кепілі.** Сол білім арқылы бәсекеге түсіп, сол білім арқылы озу маңызды міндет болып отыр. Ғылым дамымай дүние дамымайтынын да атап өтуіміз керек. Қазақстанда білім берудің басты міндеті- білім беруді экономикалық өсудің жаңа моделінің орталық буынына айналдыру, оқыту бағдарламаларын сыни ойлау қабілетін және өз бетімен іздену дағдыларын дамытуға бағыттауға ерекше көңіл аударылуда. [4]

Осы аталған бағыттарды толыққанды жүзеге асырудың негізгі түбірі әрине, біздер білім берушілер екені анық. Сондықтан әрбір білім беру ұйымындағы жүзеге асырылып жатқан оқу-тәрбие үдерісінің қаншалықты деңгейде жоғары болуы маңызды. Осы тұста «Шипагер» медициналық колледжінде де бір қатар жұмыстар атқарылуда. Жоғарыда айтылған оқытудың бағдарламаларын жүзеге асыру үшін жыл сайын колледжімізде жоспарлар жасалып, оны орындау үшін барынша атсалысудамыз. Жалпы жаһандық сын-қатерлер тұсында жоғарыда атап өткеніміздей адам денсаулығы ең бірінші мәселе болғандықтан, барынша осы бағыттағы жұмыстардың да сапасын арттыру ең өзекті мәселе. Медициналық бағыттағы мамандарды даярлау барысында біз осы міндеттерді басты орынға қоюымыз қажет. Заман талабына сай, құзыретті, сыни ойлай білетін, клиникалық ойлау дағдысы қалыптасқан, кез-келген жағдаяттан дұрыс шешім қабылдай алатын, нарық экономикасында сұранысқа ие болып, халықаралық бәсекелестікке түсе білетін мамандар даярлаудың негізгі кілті оқу-тәрбие үдерісінің дұрыс ұйымдастырылып, мынау өте тез өзгермелі заманда заман ағымынан қалып қоймай барлық жаңалықтармен хабардар бола отырып, оқытудың заманауи, жаңашыл әдістерін оқу үдерісіне дер кезінде енгізіп, нәтижелі білім мен тәрбиеге ие болу. Колледждің оқу-әдістемелік бағыттағы жұмысы барысында осы мәселеге ерекше назар аударылады. Колледждің жұмысы барлығы 15

бағытта жүзеге асырылуда. Жас мамандар мектебі, Кәсіптік шеберлік мектебі жұмыстары, ЦӘК,ОӘК жұмыстарын атап өтуге болады. Колледжде жылда оқытушылардың әдістемесімен толық танысу үшін, қандай көмек көрсетуді нақтылау үшін сауалнама алынады. Биылғы оқу жылында алынғын сауалнама нәтижесіне сүйенсек, колледжде оқытудың бірнеше әдістері, сын тұрғысынан ойлау, оқытудың ақпараттық-коммуникациялық технологиясы, Блум таксономиясы, симуляциялық әдістер, рөлдік ойындар, деңгейлеп-саралап оқыту, Вассерман технологиясы, тәжірибеге бағыттай оқыту, т.с.с бірнеше тиімді әдістер мен олардың элементтерін пайдаланылатыны белгілі болды. Сауалнама арқылы оқытушыларға заманауи арнайы платформалар, сайттар туралы ақпарат бойынша көмек керектігі анықталды. Колледж әдіскері тарапынан шебер-сыныптар ұйымдастырылды. Онда заманауи көптеген әдістер қамтылды:

р/с	Платформа, сайт атауы	Қолдану мақсаты
1.	qr.coder.ru	QR код алу үшін
		
2.	crossmaker.ru	Кроссворд құрастыру үшін
3.	d-id.com	Жасанды интеллект, видеосабақ, видеосұрақ жасау үшін:
4.	wordwall.net	Тапсырмалар құрастыру үшін:
5.	learningapps.org	
6.	chat-gpt.org	
7.	www.socrative.com	
8.	tarsiamaker.co.uk	
9.	canva.com	Креативті презентация, карточка, грамоты, кез-келген тапсырма құрастыру үшін:
10.	3dcoverdesign.ru (3д обложка)	Электронды кітап жасау үшін
11.	rawpixel.com (сапалы суреттер)	
12.	heyzine.com	
13.	anyflip.com (эл.кітап)	
14.	sketch.metademolab.com	Суретті анимацияға айналдыру
15.	flippity.net	Топқа бөлуге арналған сайттар
16.	pickerwheel.com	
17.	Wordwall мен, QR кодпен бөлуге де болады	

Бастысы көрсетілген шарадан алған білімін өз тәжірибесінде қолдану. Оқытушылардың 89% өз сабақтарында пайдаланып, уақытты тиімді пайдалануға, студенттердің қызығушылығын

арттыру, өз бетінше іздену, сыни тұрғыдан ойлау сияқты нәтижелерге қол жеткізді. Өткізілген ашық сабақтар мен, сыныптан тыс іс-шараларда, күнделікті өтетін сабақтарда тиімді пайдаланғанының нәтижесі көрінуде. Сонымен қатар колледжде болашақ медицина мамандарының толыққанды қалыптасуын жүзеге асыруда тәжірибені дұрыс ұйымдастырудың да алар орны ерекше. Қазіргі таңда колледж Астана қаласындағы 15 мекемемен серіктестікті жүзеге асыруда. Жыл сайын «Ең үздік жедел жәрдем бригадасы» атты байқау қалалық деңгейде өткізіліп, онда болашақ мамандар нағыз майталман болып қалыптасуына жағдай жасалған, кәсіби құзыреттіліктерін арттырып, болашақ мамандық бойынша жұмыс орындарымен қамтылуда. Колледжішілік бірнеше кәсіби байқаулар ұйымдастырылуда, онда тәжірибеге көбірек көңіл бөлінуде. Осындай шаралар арқылы біз жоғарыда қойылған міндеттерді жүзеге асыруға жағдай жасаймыз. Сондықтан әрбір өткізілетін, жүргізілетін шараның міндетті түрде жаһандық сын-қатер тұсында білімді, білікті, құзыретті, сыни ойлай білетін, жағдаяттан тиімді жолмен шыға білетін маман даярлауға үлесін тигізетіндей шара болуы қажет деп ойлаймын.

Қолданылған әдебиеттер:

1. «Жаһандық сын-қатерлер» Егемен Қазақстан, 17 қаңтар 2024 жыл
2. Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары, 15 ақпан 2018 жыл
3. «Біріккен ұлттар ұйымы тұрақты даму мақсатындағы ынтымақтастықтың негіздемелік бағдарламасы Қазақстан 2021-2025 жылдар» атты еңбек, 12 тамыз 2020 жыл
4. https://kaz.inform.kz/news/ushinshi-zhangyru-kazakstannyn-zhahandyk-basekege-kabiletiligin-arttyrady_a2994548/ материалдары

ДУАЛЬДІК ОҚЫТУ – КАДРЛАРДЫҢ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІНІҢ КЕПІЛІ

Таубаева Эльмира Жолдыбековна
Директордың оқу-өндірістік ісі жөніндегі орынбасары
«Үшқоңыр су шаруашылығы колледжі» МКҚК,
Алматы облысы, Қарасай ауданы, Шамалған ауылы

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы внедрения дуального обучения. Описаны истоки возникновения дуальной технологии обучения. Затронуты законодательные документы Республики Казахстан, в которых отражается сущность дуального обучения и вопросы внедрения в систему образования.

Annotation: Abstract The article deals with the problem of the dual education system introduction. The article describes the origin of the dual education system. Legislative documents of the Republic of Kazakhstan, concerned with the content of the dual education system and the problem of the dual education system introduction, are touched upon in the article.

Түйін сөздер: дуальды оқыту жүйесі, кәсіптік білім, теориялық және практикалық оқыту, білікті маман, әлеуметтік серіктестік.

Дуалды оқыту жүйесінің негізгі мақсаты – техникалық – кәсіптік оқу орындарының жұмыс беруші жеке сектордағы өндіріс, шаруашылық мекемелерімен серіктестік ретінде бірлесе отырып, нарық заманында бәсекелестікке төтеп бере алатын, жаңа инновациялық-технологиялық бағдарламаларды меңгеруге дайын жұмысшы мамандар даярлау [1].

Шаруашылықтың қай саласын да өздері таңдаған мамандықтарын кәсіби тұрғыдан жан-жақты игеріп, озық технология мен заманауи техника тілін меңгергендер ғана дамыта алады. Сондықтан еліміздегі өндіріске қажетті мамандар әзірлеу деңгейін көтеру міндетін әлеуметтік серіктестік, теория мен тәжірибенің үйлесімділігі атқарады. Бұл үйлесімділік дуальды білім беру жүйесінде жан-жақты өрістей алады. Өңірлерде дуальдық жүйені енгізу бойынша жұмыстар кәсіпорындармен оқу жоспарларын, оқу процесінің кестесін қайта қараумен, кәсіптік білім беру орындарының материалдық-техникалық базасын жетілдірумен тығыз байланысты. Сонымен қатар, мамандықтар тізімін ұлғайтуға, оқытушылардың біліктілігін арттыруға ден қойылуда. Дуальды жүйемен оқытудың жетістігі көп.

Біріншіден, бітіруші түлектердің жұмысқа орналасу көрсеткіші жоғары болады, себебі оқу барысында өндіріспен тығыз байланыста болған білім алушы жұмыс берушінің барлық талаптарын игеріп, меңгерген жұмысшы маман болады.

Екіншіден, жақсы білімді, болашақ жұмысшы маман психологиялық жағынан жаңа ортаға бейімделген дайын маман болып шығады. Өндірісте өздігінен шешім қабылдай алады. Теория мен тәжірибені меңгеріп, бекітілген жұмысқа деген жауапкершілік сезімі жоғарылайды. Өндірісте болғандықтан ұжыммен жұмыс жүргізеді және өндірістегі жұмыстарға бейімделеді.

Үшіншіден, «тәжірибеден теорияға» принципімен жұмыс жүреді, білім алушы теориялық, яғни текстпен айтудан гөрі, өндірістегі жағдаяттарға сәйкес жұмыс жүргізеді. Теориядағы қиындық келетін терминдер мен есептерді тәжірибе жүзінде шешеді.

Төртіншіден, жұмыс берушінің білім алушыға берген бағасы дайындалған маманның біліктілігімен байқалады. Алғашқы күннен бастап ұзақ уақыт өндірісте жұмысшы болған білім алушы, өзінің білім мен ынтасын көрсетеді.

Бесінші, білім алушыға тек қана теорияны ғана меңгермей, өндірістегі соңғы жаңалықтарды біліп, заманауи талаптарды меңгереді.

Алтыншы, кәсіпорындағы дуалды оқыту шеңберінде практика мерзімі 6 айдан 18 айға дейін студенттерге еңбек өтіліне есептеледі, бұл колледж түлектеріне бұрыннан бар жұмыс тәжірибесімен жұмысқа орналасуға мүмкіндік береді.

Жоғарыда аталған мәселелердің барлығы дуальды оқыту технологиясы енгізіліп, жүзеге асқан кезде қол жеткізетін нәтижелер. Еліміздегі кәсіби-техникалық білім беру жүйесі ең бірінші кезекте ұлттық экономиканың мамандарға деген қазіргі және келешектегі сұранысын барынша өтеуге бағдар ұстауы керек. Өйткені, экономиканың қарқынды дамуымен кәсіби-техникалық маман иелеріне сұраныс та күн санап артуда. Соған орай, теориядан гөрі тәжірибеге басымдық берілетін дуальдық жүйені енгізу халықты жұмыспен қамту проблемасын шешудің бірден-бір тиімді жолы екендігі анық [2].

Үшқоңыр су шаруашылығы колледжінде 2021-2022 оқу жылының 1-ші қыркүйегінен бастап «07320500 – Гидротехникалық құрылыс», 2022-2023 оқу жылынан бастап «05220200 – Табиғи ресурстарды қорғау және ұтымды пайдалану», «06130100 – Бағдарламалық қамтамасыз ету» мамандықтары бойынша дуальді оқыту жүйесіне енгізілді.

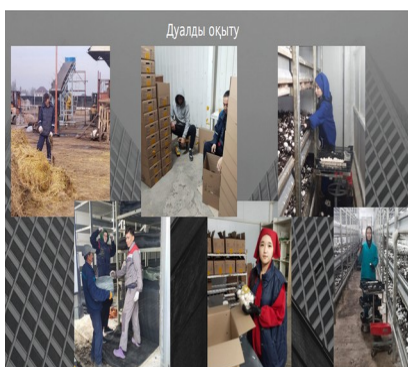
Дуальдік оқыту жүйесіне көшудің маңызды қадамы білім алушыларды өз базасына қабылдап, тәжірибеден өтуіне және қауіпсіздігіне жауапкершілік алатын мекемелер таңдау болып табылады. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 21 қаңтардағы №50 «Дуалды оқытуды ұйымдастыру ережесін бекіту туралы» бұйрығына және министрліктің құзыреттілігіне сәйкес Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңына мүдделі топтардың құзыреттіліктерін айқындау бөлімінің білім беру бағдарламаларында тәжірибені 60% дейін арттыру тұрғысынан тиісті өзгерістер мен толықтырулар енгізілді [3]. Бірлестік оқытушылары тәжірибелік тапсырмаларын өндірістік ерекшелік іс-әрекеттерін ескере отырып, жұмыс бағдарламалары, оқу жоспары бойынша мекеменің білікті мамандарымен келісе отырып құрды.

Бұл орайда бізге «Үшқоңырирригация» ШЖҚ МК СШ, «Передвижная механизированная колонна -602» ЖШС, «Д.Қонаев атындағы Үлкен Алматы каналы» филиалы РМК ШЖҚ, «Шабыт и К» ЖШС, «К Print» ЖШС, «Казпошта» АҚ, «Kaz Eco Food» ЖШС, «Іле – Алатау Ұлттық табиғи паркі» Аксай филиалы МК, «Ренессанс Плюс» ЖШС, «ЭкоСуЖобалау» ЖШС мекемелерінің басшылары үлкен қолдау көрсетті.

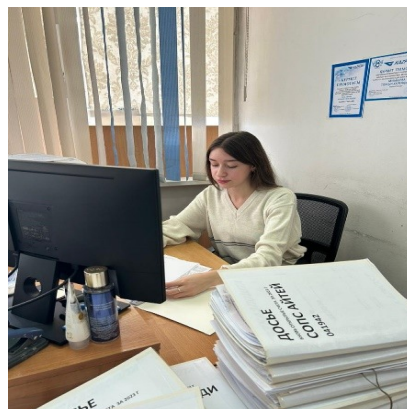
Өндірістегі сабақтардың өткізілуіне, білім алушылардың қатысуы мен қауіпсіздігіне топ жетекшісі, дуальді оқыту жүйесінің енгізілуіне жауапты колледж оқытушысы және мекемеден белгіленген тәжірибе жетекшісіне жауапкершілік жүктелді.

«07320500 – Гидротехникалық құрылыс» мамандығы

«05220200 – Табиғи ресурстарды қорғау және ұтымды пайдалану» мамандығы

«06130100 – Бағдарламалық қамтамасыз ету» мамандығы

Колледжде дуальдік оқыту бойынша үш жақты келісімшарт аясында өткізілген іс-шаралар:

1. Материалды-техникалық базаны жетілдіру мақсатында «Су шаруашылық жүйелерін автоматтандыру» зертханасына AutoCad, ArGis бағдарламаларын орнатты;
2. «KazEcoFood» ЖШС – де таза өнімді өндіру, сақтау, кәсіпкерлік іс дағдыларын үйрету жұмыстары жүргізілді;
3. Білім алушылар замануи лазерлік геодезиялық құрылғылармен: көпфункционалды қабылдағыш SR20 GPS, қабылдағыш SR 20, тахеометр LEISA BUILDER R 100 M POWER-мен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастырды;
4. «РМК ШЖҚ «Д.Қонаев атындағы Үлкен Алматы каналы» филиалы мекеме базасында колледжіміздің арнайы пәндер оқытушылары Нураков Ғ.А., Съезхан Ж., Сүлеймен Г.Ж. тағылымдамадан өтті;
5. «Өндірістік тәжірибе мен теориялық оқытудың байланысы» атты тақырыпта ЖШС «Kaz Eco Food», МК «Іле – Алатау Ұлттық табиғи паркі» Аксай филиалы, ЖШС «Ренессанс Плюс» қызметкерлерінің қатысуымен дөңгелек үстел өткізілді;

6. Бітіруші түлектердің қорытынды аттестациясы кезінде мекеме өкілдері мемлекеттік біліктілік комиссиясына басшылық етеді;

Жалпы дуальді оқыту жүйесін енгізу барысында әлеуметтік серіктестікті дамытуға ерекше көңіл бөлінетіні анық. Колледжде бұл бағыттағы жұмыстар жыл өткен сайын жаңдануда, ағымдағы оқу жылында колледж «Ең үздік кәсіптік білім беру ұйымы - 2022» облыстық байқауында III дәрежелі жүлдесін иеленді. Әділқазылар құрамындағы Алматы облысы Кәсіпкерлер палатасы тарапынан колледждегі әлеуметтік серіктестік мәселесі басты назарда ұсталып, тәжірибеде айтулы нәтижеге жеткендігін атап өтті.

Қорытындылай келе, оқу үдерісіне дуальді оқыту жүйесін енгізу арқылы күтілетін нәтижелер аз емес дегім келеді. Олар:

- теория мен тәжірибе сабақтары арасындағы алшақтық жойылады;
- түлектердің жұмысқа орналасу мәселелері оң шешімін табады;
- оқу орны жұмыс берушінің болашақ мамандарға деген талаптарын үнемі ескеріп отырады;
- дуальді оқу жүйесімен оқыған білім алушы белгілі құзыреттерді меңгерген кәсіби маман болып қалыптасады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған бағдарламасы
2. «ТЖКБ жүйесіне халықаралық тәжірибелерге негізделген оқытудың дуалды жүйесін енгізу перспективасы»
3. Дуальды оқытуды ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 21 қаңтардағы № 50 бұйрығы.

КӘСІПТІК СЫНАМА - КӘСІПТІК БАҒДАР БЕРУДІҢ ТИІМДІ ҚҰРАЛЫ

Тогайбаева Назира Куандыковна
Астана қаласы әкімдігінің
«Кәсіптік-техникалық колледжі» ШЖҚ МҚК
директордың кәсіптік оқыту
жөніндегі орынбасары

Жас ұрпақты еңбекке дайындау мәселесі - адамзат қоғамының мәңгілік мәселесі. Дегенмен, әр түрлі қоғамдық-экономикалық формацияларда ол әр уақытта жаңа мазмұнмен толығып, тәжірибеде жүзеге асырудың жаңа формаларына ие бола отырып, әртүрлі жолдармен шешілді. Әр адамның өмірінде мектепті бітіргеннен кейін өзінің болашағы туралы ойлауға мәжбүр болатын кез келеді. Ізденіс, мамандық таңдау мәселесі – басты мәселелердің бірі, өйткені ол болашақ кәсіби жолдың сәтті дамуын айқындайды.

Бүгінгі таңда Қазақстандағы экономикалық өзгерістер қоғамның белсенді, іскер, сауатты, жауапкершілігі мол мамандарға деген қажеттілігінің артуына әкелді. Мұндай мамандарды даярлауда ТЖКБ жүйесінің оқу орындары маңызы ерекше.

Мектеп оқушыларының мамандық таңдауда өзін-өзі анықтау процесі әлеуметтік маңызды мәселе болып табылады.

Қазақстан Республикасының Президенті Қ.Тоқаев Қазақстан халқына Жолдауында берілген негізгі тапсырмаларының бірі - орта білім беру ұйымдарында кәсіптік бағдар жұмысын сапалы жаңаша ұйымдастыру үшін жағдай жасау.

Мемлекет басшысы «... Балаларға ерте кәсіптік бағдар беру маңызды болып отыр. Жас ұрпақ болашақ мамандығын таңдауда саналы болуы керек...»- деді [1].

«Мамандық таңдау» деген қысқа сөз тіркесі астарында жоспарлау, жобалау, кәсіби өмір жолы туралы ойлау, «кәсіби бастау» жатыр. Дұрыс таңдау – болашақта табысқа, өзін мақсаттарын жүзеге асыруға, психологиялық және материалдық әл-ауқатқа жету жолының бастамасы.

Кәсіби өзін-өзі анықтау жеке тұлғаның кәсіби дамуының бастапқы буыны болып табылады. Орта мектеп оқушысы мамандық таңдау туралы шешім қабылдау үшін мамандықтар әлемін, олардың адамға қойылатын талаптарын және еңбек нарығындағы рейтингін жақсы білуі керек, ол деген өз мүмкіндіктерін дұрыс және шынайы бағалауы, қабілеттері мен қызығушылықтарын айқындау. Шындығында, оның алдында көптеген белгісіздері бар күрделі мәселені шешуге тура келеді. Алдын ала кәсіптік бағдарлау жүйесі жасөспірімді осы міндетті сәтті шешуге дайындауы керек.

ТЖКБ жүйесіндегі білім берудің барлық деңгейінде кәсіптік бағдар берудің негізгі мақсаты – нарық жағдайында кәсіби өзін-өзі анықтауда адам еңбегінің ғылыми негіздерін түсінетін қабілетті ұрпақты қалыптастыру.

Кәсіптік бағдар берудің нәтижелі жүйесінің идеясы және оның даму деңгейі әлемнің барлық елдерінде әр түрлі. Бірақ әрбір кәсіптік бағдар беру жүйесінде 3 міндетті компонент бар:

- кәсіптік бағдарлау тестілері;
- еңбек нарығы туралы ақпарат алу;
- кәсіби сынамадан өткізу.

Десек те, кәсіби сынама – бұл кәсіби іс-әрекетті модельдеу, яғни кәсіппен тәжірибеде танысу. Оқушы тек ақпарат алу үшін ғана емес, белгілі бір мамандықты іс жүзінде қолданып көру үшін өзін сынап көреді.

Кәсіби сынама тек мамандық таңдауға ғана емес, жасөспірімнің жеке басының дамуына да әсер етеді. Өзін нақты істе сынап көргеннен кейін ол өзін жетілген және тәуелсіз сезінеді.

Болашақ мамандықты таңдау үшін оны іс жүзінде сынаудан маңыздырақ және жақсы не болуы мүмкін? Жұмыс тәжірибесі болмаса, мамандықты саналы түрде таңдау және қабылданған шешімнің дұрыстығына сенімді болу өте қиын, кейбір жағдайларда мүмкін емес.

Бірақ, өкінішке орай, қазіргі уақытта мектеп оқушыларының қалаған мамандықтары бойынша кәсіби сынамадан өту мүмкіндігі өте аз. Елімізде жоғары сынып оқушылары үшін кәсіби сынама жүйесін құру қаржылық жағынан да, ұйымдастырушылық жағынан да қиынға соғуда. Кәсіби сынамаларды кеңінен енгізуге кедергі келтіретін тағы бір мәселе – белгілі бір мамандықтарға арнайы дайындықсыз жұмыс жасай алмайтындығы.

Дегенмен, кәсіптік бағдарлау үдерісінде кәсіптік сынама жүзеге сәтті асырылған елдер бар, бұл елдердің арасында көшбасшы – Жапония, Германия, Финляндия.

Тарихшылар Жапонияның Екінші дүниежүзілік соғыстан кейін тез көтерілуінің себептерінің бірі ретінде қалыптасқан кәсіптік бағдар беру жүйесін қарастырады.

Кәсіби сынама нәтижесі қандай?

Жұмыс жасай отырып, оқушы баға жетпес жеке тәжірибе алады:

- мамандығы бойынша алғашқы дағдылар мен құзыреттерді алады, жаңа құралдар мен технологияларды меңгереді;
- осы саладағы мамандар шешетін күнделікті тапсырмаларды бағалайды;
- осы немесе осыған ұқсас мекемелерде жұмыс жасау ыңғайлылығын бағалайды;
- мекемедегі жұмыс барысы және мансаптық даму туралы мәлімет алады;
- мамандық пен оған қатысты мәселелердің тұтас көрінісін алады.

Кәсіби сынаманың мақсаты: қаланың жалпы білім беретін мектептерінің оқушыларының мамандықтарды саналы таңдауына, бастапқы кәсіби өзін-өзі анықтауына және одан әрі кәсіби дайындығына жағдай жасау.

Осы мақсатқа жету үшін келесі міндеттер кешенін орындау қажет:

Білімдік:

- еңбек саласы, кәсіп, мансап туралы білімдерін жалпылау;
- еңбек нарығының жағдайын және өзінің кәсіби мүмкіндіктерін ескере отырып, кәсіби жоспарларды құруға және әлеуметтік, іскерлік мансапты таңдауға көмек көрсету;

Тәрбиелік:

- оқушылардың қызығушылығына, жеке қасиеттеріне және одан әрі білім алу бейініне сәйкес келетін кәсіптік сынамаларға қатысу арқылы жеке қызығушылығын анықтауға жағдай жасау;
- қаланың қажеттіліктерін және оның экономикалық дамуын ескере отырып, мектеп

оқушыларының өмір бойы білім алуға дайындығын қалыптастыру;

- әлеуметтік-экономикалық сипаттамалар мен даму проблемалары, аймақтық еңбек нарығының даму перспективалары және соның нәтижесінде студенттердің өз халқының игілігі үшін өмір сүріп, жұмыс істеуге деген ұмтылысы туралы түсінік қалыптастыру.

Дамытушылық:

- кәсіби іс-әрекетке, үздіксіз өзін-өзі тәрбиелеуге және жеке тұлғаны дамытуға қажеттілікті дамыту.

- шешім қабылдауда дербестікті, жауапкершілікті, ұтқырлықты дамыту.

Жоспарланып отырған нәтиже.

Кәсіби сынамадан өткеннен кейін оқушылар:

- мамандық таңдауға саналы түрде жақындау;

- қалауы, қабілеттері мен жеке қасиеттеріне сәйкес кәсіби өзін-өзі анықтау.

Кәсіптік бағдарлаудың тиімді, нәтижелі әдістерін Астана қаласының Кәсіптік- техникалық колледжі қолдануда.

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы «25» қарашадағы № «478» бұйрығымен бекітілген Техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарында жалпы білім беретін мектептердің 10-11 сыныптарының білім алушылары үшін жұмысшы біліктілігі бойынша эксперименттік білім беру бағдарламалары енгізілді. Колледжде 3 мамандық бойынша эксперименттік алаң (инновациялық жоба) ашылды:

1. Мамандық: 07161300 - Автомобиль көлігіне техникалық қызмет көрсету, жөндеу және пайдалану Біліктілік: 3W07161301 - Автомобиль жөндеу слесарі

2. Мамандық: 10130300 - Тамақтандыруды ұйымдастыру

Біліктілік: 3W10130302 - Аспазшы

3. Мамандық: 07230100 - Тігін өндірісі және киімдерді үлгілеу

Біліктілік: 3W07230101 - Тігінші

2023-2024 оқужылының 1 семестрінің нәтижесі бойынша ЭБ оқушыларынан сауалнама алынды. Сауалнаманың « Осы уақыт аралығында таңдаған мамандығыңызға деген қызулығыңыз...» деген сөйлемді 69% -арта түсті десе, 31 % - төмендеді деп аяқтады.

Яғни, ЭБ аясындағы оқушылардың кәсіптік сынамасы өз нәтижесін беруде. Оқушылардың 31 % болашақ кәсіптерін басқа бағыттарда қарастыратын болады.

Кәсіптік бағдар берудің дәстүрлі түрлері қазіргі заманғы жасөспірімдерге әрқашан тиімді және тартымды бола бермейді. Біз оларға не ұсына аламыз?

Жаңа формат қызықты және танымдық болуы керек, бәсекелестік элементтерін, өзін шығармашылықпен көрсету мүмкіндігін, жеке және топта жұмыс істеу, басқаша айтқанда, бір ортада, бір уақытта болу. Бұл критерийлер толық «Квест» ойынына тиесілі.

«Квест» дегеніміз не? «Квест» сөзі ағылшын тілінен енген («quest» - «іздеу»). Бұл ұғымның өзі ортағасырлық әдебиеттен шыққан, мұнда ол ұзақ және қиын саяхат дегенді білдіреді. Басты кейіпкердің жолында көптеген кедергілер болады, ол өзінің интеллектуалдық және физикалық қабілеттері мен мүмкіндіктерінің арқасында немесе достарының көмегімен мақсатына жетеді.

Колледжде 2023-2024 оқу жылына арналған «Кәсіби бағдар – дұрыс таңдау – табысты мансап» кешенді жоспарында мектеп оқушыларына арналған «PROFI quest» ұйымдастырылу жоспарланып отыр. Квест колледждің 1 курс білім алушыларының арасында пилоттық режимде өткізілді.

Қала оқушыларына арналған «PROFI quest» ойыны ақпан - сәуір айларына жоспарланып отыр. Квест тақырыптары: «Дәмді әлем»- аспаздар, «Мастерская Коко Шанель» - тігіншілер, «Никола Тесла зертханасы» - электриктер, «Автоәлем» - автослесарьлар.

Квест тақырыптары әртүрлі және барлық оқушыларға болашақ кәсіби мүмкіндіктерін, қабілеттерін ойын барысында көрсетуге мүмкіндіктер береді.

Жоғарыда аталған кешенді бағдарлама аясында «Кәсіби бағдар – дұрыс таңдау – табысты мансап» тақырыбында кәсіптік бағдар беру топтарының байқауын өткізу жоспарланып отыр. Бұл байқауда кәсіптік бағдарлау, үгіттеу жұмысының негізгі бағыттары қамтылып отыр. Мақсаты: оқу орнының мамандықтарын насихаттауда шығармашылық ойлау қабілетін

белсендіру арқылы студенттерді әлеуметтік маңызды кәсіптік бағдар беру іс-шараларына тарту. Міндеттері:

- оқушылардың жұмысшы мамандықтарына деген қызығушылығының арттыруына ықпал ету;
- кәсіптік үгіт және кәсіптік бағдар беру мәселелерінде студенттердің пайдалы әлеуметтік маңызы бар қызметін қолдау және дамыту;
- талантты тұлғаларды анықтау және қолдау, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Кәсіби таңдауға дайын болу – бұл оқушының әлеуметтену үдерісіне енгенінің көрсеткіші, яғни жасөспірім өзінің өмірлік құндылықтарын түсіне, біріктіре алғанының белгісі.

Ұсынылып отырған кәсіптік сынама формалары шығармашылықпен қолданылған жағдайда оқушылардың өмірде өзін-өзі анықтауға дайындығын қамтамасыз етуге септігін тигізері сөзсіз. Сонымен қатар, кәсіптік бағдар берудің кез келген жүйесі өзара байланысты жұмыс формалары мен әдістерінің жиынтығы ретінде әрбір нақты аймақтың өндірістік ортасын, географиялық және ұлттық жағдайларын, дәстүрлерін және басқа да ерекшеліктерін ескере отырып, дифференциалды түрде ұйымдастырылуы қажет.

Қолданылған дереккөздер:

1. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Халық бірлігі мен жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауы [Электрондық ресурс] // URL: <https://www.akorda.kz/ru/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym-zhomarta-tokaeva-narodu-kazahstana-183048> (05.07.2023)
2. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения - М.: Изд. центр «Академия», 2010. - 304 с.

ПОДГОТОВКА К УЧАСТИЮ В ЧЕМПИОНАТЕ BABY SKILLS КАК ОДНО ИЗ НАПРАВЛЕНИЙ РАБОТЫ ПО РАННЕЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО И ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Тугерова Галия Бердибаевна
заместитель руководителя
ГККП «Мангистауский высший
политехнический колледж
имени Халела Узбекгалиева»

Аннотация: В статье рассматривается проблема необходимости ранней профессиональной ориентации в дошкольном возрасте. В частности рассматривается чемпионат Baby Skills, как одно из направлений работы в данной области.

Ключевые слова: скилс, навыки, профориентация, конкурс, фестиваль, профессия

Современный ребенок с малых лет начинает задумываться о том, кем он станет в будущем, и какого уровня жизни он хотел бы достичь. Но в настоящее время проблема дальнейшего выбора профессии является актуальной.

Дети, заканчивая школу, не до конца уверены кем они хотят стать. И чтобы в 15-17 лет ребенок не стоял на распутье, боясь выбрать ту или иную профессию, необходимо, чтобы он понимал для чего он учится в школе. А задача педагогов детского сада, помочь ему в этом.

Профессиональное самоопределение взаимосвязано с развитием личности на всех возрастных этапах, поэтому школьный возраст рассматривается как подготовительный, в котором закладываются основы для профессионального самоопределения в будущем.

В настоящее время ориентация детей школьного возраста в мире профессий и в труде взрослых рассматривается как неотъемлемое условие их всестороннего, полноценного развития.

Для того чтобы воспитать у детей уважительное отношение к труду, важно обогащать их представления о разных видах профессий взрослых, о роли труда в жизни людей, о результатах труда, о мотивах, которые движут людьми в процессе труда. Дети дошкольного возраста способны осознавать сущность деятельности взрослых, мотивы и цели их труда, способы достижения результата. В следствии этого работу по профессиональной ориентации необходимо начинать в дошкольном возрасте.

Что же такое профессиональная ориентация? Это система мероприятий, направленных на выявление личностных особенностей, интересов и способностей у каждого человека для оказания ему помощи в разумном выборе профессии, наиболее соответствующих его индивидуальным возможностям.

Профориентационные занятия и мероприятия для детей дошкольного возраста являются составляющими ранней профессиональной ориентации, целью которой является допрофессиональное самоопределение дошкольников.

Ранняя профессиональная ориентация призвана:

- дать ребенку начальные и максимально разнообразные представления о профессиях;
- сформировать у ребенка эмоционально-положительное отношение к труду и профессиональному миру;
- предоставить возможность использовать свои силы в доступных видах деятельности; с тем, чтобы позже, в подростковом возрасте, ребенок смог анализировать профессиональную сферу более осмысленно и чувствовать себя при выборе профессии более уверенно.

Ранняя профессиональная ориентация заключается также в создании соответствующей развивающей предметно-пространственной среды. Кроме того, деятельность по ранней профессиональной ориентации включает в себя мероприятия с родителями, которые направлены на приобщение родителей к совместной с дошкольной образовательной организацией работе по ранней профориентации детей.

Одним из направлений работы по ранней профессиональной ориентации можно считать подготовку к участию в чемпионате Baby Skills. Чемпионат является финалом всего проекта Baby Skills, направленного на многоступенчатое получение детьми дошкольного и младшего школьного возраста начальных навыков (Skills) профессионального мастерства в разных профессиях и сферах деятельности.

В учебно-методический план колледжа мной был запланирован, проведен и апробирован проект BabySkills – игровой чемпионат «Молодые профессионалы» с использованием стандартов WorldSkills в рамках фестиваля «Кем быть?».

Основная его цель – знакомство детей с профессиями в игровой форме.

Этапы реализации проекта включали образовательный и инструментальный модули, а также скилл-модуль.

В рамках первого модуля педагогик колледжа познакомили детей со своей профессией. Это, в принципе, было несложно. Где работают люди, выбравшие эту профессию, понятно. Какую пользу своим трудом приносят, тоже очевидно. Каждый день воспитанники встречаются со своими наставниками, видят, что и как они делают, и даже запоминают некоторые фразы, которые потом повторяют.

Дети уже имеют определенные представления о профессии токаря, сварщика, электрика, ремонт автомобильного транспорта, IT технологии (видеопроизводство, компьютерные игры), но эта информация чаще всего носит общий теоретический характер. В группе началась работа по углублению и расширению представлений детей о конкретной профессии с практической составляющей.

Деятельность по ознакомлению с профессией велась по следующим направлениям: выявление знания детей о данной профессии; что нужно для того, чтобы реализовываться данной профессией; какие инструменты нужны для выполнения профессиональных действий в данной профессии; где работают люди, выбравшие для себя данную профессию; какую пользу приносит обществу данная профессия.

На втором этапе подготовки дети выясняли, что они должны уметь, если выберут эту

профессию. Рассматривали различные материалы и оборудование, применяемое педагогами в работе. В ходе этого более детального изучения профессии давалась возможность приобрести некоторые первоначальные навыки.

В процессе углубления знаний детей о профессиях были проведены следующие мероприятия:

- Беседа на тему «История возникновения профессий», в ходе которой ребята узнали, откуда появилась данная профессия, и как она развивалась на протяжении веков в разных странах мира. Беседа о том, в каких образовательных учреждениях можно получить профессию.
- Просмотр фильмов и презентаций о профессиях. В результате, которых дети узнали о том, в каких производствах они работают.
- Экскурсия в центр компетенции колледжа, где ребята познакомились с инструментами помощниками, необходимыми для данной профессии и наблюдали практическую деятельность студентов.
- В группе совместно с детьми был изготовлен лэпбук о профессиях.
- Чтение стихов и рассказов о профессиях, разгадывали загадки, учили пословицы.
- Дидактические игры лото «Профессии» и сюжетно-ролевые игры.

Для более наглядного знакомства с профессией, преподавателями нашего колледжа были проведены мастер-классы.

И, наконец, третий модуль, финальной частью которого, собственно, и являлся первый чемпионат BabySkills по 5 компетенциям в 2020 году, по 6 компетенциям 2021 году, а в 2022-2023 годах по 8 компетенций. С каждым годом компетенции увеличивается в связи со спросом и интересам учащихся школ. Все победители были награждены медалями «Лучший в профессии»

Таким образом, проводимая работа по ранней профессиональной ориентации значительно расширяет представление о профессиях, формирует у школьников определенный элементарный опыт профессиональных действий, позволяет ненавязчиво подвести детей к важному выводу, что труд, профессиональная деятельность являются значимой сферой жизни.

Список литературы

1. Бедарева Т., Грецов А. 100 популярных профессий. Психология успешной карьеры для старшеклассников и студентов. - СПб, 2008.
2. Безус Ж.Н., Жукова Ю.П., Кузнецова И.В., Радченко В.В., Совина К.В., Холодилова Ю.К. Путь к профессии: основы активной позиции на рынке труда: Учебное пособие для учащихся старших классов школ. - Ярославль: Центр «Ресурс», 2003. 152 с.
3. Бендюков М. А. Ступени карьеры: азбука профориентации. - СанктПетербург: Речь, 2006. – 236 с.
4. Володина Ю.А. Дорога в жизнь или путешествие в будущее...Тренинговая программа профессионального и жизненного самоопределения для воспитанников детских домов и школ-интернатов. - М.: Генезис, 2012.
5. Грецов А. Выбираем профессию. Советы практического психолога. - СПб, 2006.
6. Гурова Е. В. Профориентационная работа в школе: методическое пособие. - Москва: Просвещение, 2007. – 95 с.
7. Зеер Э.Ф. Психология профессий. Учебное пособие. - Академический проект Фонд «Мир», 2006.
8. Зеер Э.Ф. Психология профессионального самоопределения в ранней юности. - МПСИ, 2008.

ДУАЛЬДЫ ОҚЫТУ: ӘЛЕМДІК ТӘЖІРИБЕ
ҚҰРЫЛЫС САЛАСЫНДА ДУАЛЬДЫ ОҚЫТУДЫ ДАМУДА ХАЛЕЛ ӨЗБЕКҒАЛИЕВ
АТЫНДАҒЫ МАҢҒЫСТАУ ЖОҒАРЫ ПОЛИТЕХНИКАЛЫҚ КОЛЛЕДЖІНІҢ ІС -
ТӘЖІРИБЕСІ

**Юбасарова Гульзира Конысбаевна
Халел Өзбекғалиев атындағы Маңғыстау
жоғары политехникалық колледжінің
басшысының оқу-ісі жөніндегі орынбасары**

Аннотация: Бұл мақалада колледжидің құрылыс саласында дуалды оқытуды дамытуда колледжидің іс-тәжірибесі қарастырылған.

Кілтті сөздер: дуалды оқыту, құрылыс, жоба, GIZ, Германия моделі, тәжірибе

Техникалық және кәсіптік білім беру саласы қызметкерлерінің алдына қойылып отырған ең өзекті міндеттерінің бірі — еңбек нарығында сұранысқа ие бола алатын бәсекелестікке қабілетті кәсіби мамандар дайындау.

Біздің елде қазіргі кезде Германия, Канада, Сингапур сияқты елдердің алдыңғы қатарлы озық тәжірибелерін оқу үдерісіне жүйелі түрде енгізу мәселесі қолға алынған. Соның бірі – дуалды оқыту.

Қазіргі кезде әлемде оқытудың дуалды жүйесі-техникалық және кәсіптік мамандар даярлаудың ең тиімді жолдарының бірі болып табылады. Нақты өндіріс жағдайларына бейімделген, жұмыс орнында дағды мен білімді тікелей игеруге бағытталған, практикалық сағаттардың оқыту бағдарламасына барынша үйлесіммен біріктірілетін білікті мамандарды дайындау қазіргі кезде білім берудің дуалды жүйесі деген атпен белгілі.

Кәсіптік білім беру ешқашан да өндіріс саласынсыз жүзеге аспайды, тек қана кәсіптік оқыту өндірістік практика жүзінде ғана маңызды. Сондықтан да бүгінгі таңда Қазақстанда кәсіптік оқыту мамандары, дуалды білім беру жүйесімен ұштастырылғаны бекерге емес.

Мемлекет Президентінің тапсырмасына сәйкес, ҚР экономикасының инновациясына білікті кадрлар даярлаудың маңыздылығына байланысты қолға алынған оқытудың дуалды жүйесінің жобасы, дуальдық, техникалық және кәсіптік білім берудің ұлттық жүйесін қалыптастыру да қазіргі уақыт талабы екендігі айтылған.

Бүгінгі таңда еңбек нарығында жоғары білікті мамандар тапшылығы ерекше орын алуда. Қалыптасқан жағдайдың негізгі себепшісі білім беру үрдісін ұйымдастыру және жүйедегі мәселелер, яғни жас маманның бойынан табылуға тиісті тәжірибелік дағды, білім мен тәжірибені талап ететін нақты өндірістік жағдайлардан теориялық білім берудің алшақтап кетуі болып табылады. Қалыптасқан жағдайда теория мен практиканың арасындағы алшақтықты жою мәселесімен жұмыс берушіге күресуге тура келеді, себебі білікті мамандармен қамтамасыз ету – бұл жетістікке қол жеткізудің кепілі.

Дуальды оқыту жүйесі алғаш рет Германияда пайда болып, негізі қаланды. Халықаралық ынтымақтастық бойынша Германия қауымдастығы (GIZ) Федеральды Германия Республикасының Экономиканы даму және ынтымастық министрлігінің тапсырмасы бойынша GIZ және KNAUF компаниясымен бірлесіп, құрылыс саласындағы «Сылақшы» және «Құрғақ құрылыс маманы» біліктіліктері бойынша дуальды оқыту жүйесін дамыту мақсатында «Қазақстан Республикасының дуалды оқытудағы Стратегиялық альянсы» пилоттық жобасы 2019 жылдан бері іске асуда.

Бұл жобада кадрларды даярлау бойынша құрылыс компаниялары мен колледждердің тікелей байланысы құрылатын неміс дуальды оқыту жүйесі қолданылады. Жобаға Қазақстан оқу орындары арасынан іріктеліп 3 колледж 1 жоғары оқу орыны және Қырғызстан құрылыс колледжі енді. Осы жобаның аясында Халел Өзбекғалиев атындағы Маңғыстау жоғары политехникалық колледжі құрылыс саласында «Сылақшы» және «Құрғақ құрылыс маманы» біліктіліктері бойынша дуальды оқытуды дамытуда 2019 жылдан бастап Германия

қауымдастығы (GIZ) Кнауф компаниясымен бірлесе жұмыстар жүргізуде. Пилоттық жоба неміс білім беру стандарттары негізінде дуальды оқытуды енгізу колледждің жастар арасындағы құрылыстағы имиджін арттыруға, түлектеріміздің жұмысқа орналасу мүмкіндігін және олардың мансаптық өсуін жақсартуға мүмкіндік береді.

Оқу жұмыс жоспары Германияның, Қазақстан Республикасының кәсіптік және Worldskills стандарттарының негізінде жасақталып, колледж оқу үдерісіне енгізіліп жұмыстар жүргізілді.

2020-2023жылдар аралығында құрылыс саласындағы арнайы пән оқытушыларына, өндірістік оқыту шеберлеріне, әлеуметтік серіктестерге, құрылыс компания жұмысшыларына Х. Өзбекғалиев атындағы Маңғыстау жоғары политехникалық колледж базасында Кнауф ГИС Капчагай мекемесінің сарапшыларының ұйымдастыруымен «Әрлеу жұмысатрының жаңа технологиялары», «Аралық қабырғаларды монтаждау», «Қаптамалар мен бөлімдерді орнату» тақырыптарында қысқа мерзімді курстар, вебинарлар, тәжірибе алмасу семинарлары, «Стратегиялық альянс. Қазақстан мен Қырғызстанның еңбек нарығының талаптарына сәйкес құрылыс мамандықтары бойынша техникалық және кәсіптік, жоғары білім» тақырыбы бойынша 5 күн бойы республикалық семинар-тренингтеріне қатысып тәжірибеден өтті, құрылыс компанияларының басшыларына жоба тәжірибесін тарату жөніндегі кездесулер өткізілді.

Сонымен қатар, колледжіміздің құрылыс саласындағы арнайы пән оқытушыларымыз, өндірістік оқыту шеберлеріміз Теміртау политехникалық колледж, Қостанай құрылыс колледж базаларында оффлайн республикалық семинарға қатысып, шебер сыныптарын өткізді.

Жоба аясында Германия мемлекетінің Вуйсбург қаласына колледж басшы, басшы орынбасарлары, өндірістік оқыту шеберлері Кнауф академиясының жұмысы, кәсіптік мектептерде дуалды оқыту жүйесінің дамуы, Кнауф көрмесі, Кнауф зауытына тағылымдамалар тегін ұйымдастырылды.

Теориялық сабақтарға оқу-әдістемелік құралдар, видео презентациялар, плакаттар, жаңа технологиялар бойынша презентация материалдарымен, тәжірибелік сабақтарды, кәсіптік тәжірибені (оқу, оқу-өндірістік, технологиялық, дипломалды) сапалы, демонстрациялық емтихандарды, WorldSkills кәсіптік шеберлік чемпионатын өткізу үшін тегін құрғақ құрылыс материалдарымен, заманауи құрал-жабдықтарымен, аспаптармен қамтамасыз етті.

Заманауи жабдықтарды пайдалану кезінде білім алушылар құрылыс саласы бойынша практикалық дағдылар, World Skills стандарттарына сәйкес келетін заманауи жабдықтың әртүрлі режимдерінде сынау және қызмет көрсету бойынша білімдерді алады.

Дуалдық жүйе бойынша оқыту білім алушылардың кәсіби біліктер мен дағдыларды, іскерліктерді тікелей жұмыс орнында меңгеріп, жан-жақты кәсіби дамуына мүмкіндік беріп, түрлі жүйелердің – білім, ғылым, өндірістің – өзара байланысын, өзара әсерін, өзара кірігуін қамтамасыз ету арқылы кәсіптік білім беру жүйесінің сапасын арттыратындығы сөзсіз.

Колледжде дуалдық жүйені оқыту үрдісіне енгізу нәтижелерінің қорытындысы оң нәтижелерді көрсетіп отыр. Ең бастысы, колледж студенттері нақты жұмыс дағдыларына төселіп, ұжымда жұмыс жасауға икемделіп, әлеуметтік құзіреттілігінің қалыптасуына, өзі оқыған мамандығының қыр-сырына нақты жұмыс үрдісі үстінде тануына, психологиялық және кәсіби бейімделуге мүмкіндік алуда

Қорытындылай келе, оқу үрдісіне дуалды оқыту жүйесін енгізу арқылы күтілетін нәтижелер аз емес дегім келеді. Олар:

-теория мен тәжірибе сабақтар арасындағы алшақтық жойылады;

-түлектердің жұмысқа орналасу мәселесі оң шешімін табады;

-оқу орны жұмыс берушінің болашақ мамандарға деген талаптарын үнемі ескеріп отырады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы, Астана, 14 желтоқсан, 2012 ж.

2. Қазақстан – 2050» стратегиясы –қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы
3. «Кәсіптік мектеп» журналы №2, 2010 ж.
4. Дуальды оқытуды ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 21 қаңтардағы № 50 бұйрығы

РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ КАК ФАКТОР ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННОГО СПЕЦИАЛИСТА

Суюндикова Салтанат Отызбаевна
Заместитель директора по УПР
УО «Высший колледж Казпотребсоюза
города Астана

Аннотация: В статье раскрыта роль профессионального обучения, как важного фактора приобретения квалифицированных навыков и компетенций выпускников системы технического и профессионального образования на примере собственной педагогической деятельности в образовательной деятельности Высшего колледжа Казпотребсоюза.

Ключевые слова: профессиональное обучение, учебная и производственная практика, рынок труда, компетенция, качество предоставляемых образовательных услуг, работодатели.

В современных условиях глобализации рынка образовательных услуг и становления образовательного пространства качество технического и профессионального образования прочно ассоциируется с подготовкой компетентных специалистов новой формации с фундаментальными профессиональными навыками, способностью адаптироваться в быстро меняющихся рыночных условиях.

Современный рынок труда, характеризующийся высокой инновационной динамикой, выдвигает повышенные требования к выпускникам колледжей, связанные с необходимостью практических навыков работы в реальном производстве, умением работать в команде, готовностью и желанием принимать быстрые, правильные производственные решения. Качество профессионального образования является важным аспектом, поскольку, отсутствие практического опыта существенно затрудняет поиски работы и закрепление выпускников на рабочем месте.

Профессиональная практика оказывает положительное влияние на профессиональное самосознание студентов, способствует формированию устойчивого и позитивного отношения к работе по выбранной профессии и является эффективным средством профессиональной социализации будущих специалистов. В основе профессиональной практики лежит концепция непрерывной практической подготовки, которая подразумевает постоянное формирование практических навыков и компетенций на протяжении всего периода обучения в колледже.

Организация и прохождение учебной и производственной практик в Высшем колледже Казпотребсоюза направлены на: выполнение образовательных стандартов технического и профессионального образования по соответствующему направлению подготовки или специальности и впоследствии присваиваемой квалификацией; овладение обучающимися непрерывно и поступательно специальностей в соответствии с образовательной программой. Образовательные программы по специальностям в колледже разрабатываются педагогами совместно с социальными партнерами, работодателями в соответствии с профессиональными стандартами, стандартами WorldSkills и утверждаются Индустриальным советом [3, 4].

В процессе прохождения практик решаются следующие задачи:

1. Овладение обучающимися общими и профессиональными компетенциями, которые

позволяют в дальнейшем решать как общие, так и частные задачи в профессиональной сфере.

2. Накопление знаний и представлений о специфике определенного вида деятельности, которой студенту предстоит осуществлять.

3. Развитие аналитических способностей по соответствующему профилю (специальности).

В процессе учебной практики у обучающегося формируется готовность к усвоению общих и профессиональных компетенций, приобретается первоначальный практический опыт и профессиональные умения в определенной сфере. На производственной практике – эти компетенции развиваются и формируется готовность к самостоятельной трудовой деятельности. Таким образом, реализуется цель – овладение профессиональной деятельностью и профессиональными компетенциями. Схематично это можно представить следующим образом: знание плюс опыт составляют компетенцию. Практический опыт понятие собирательное и разноплановое. Если обучающийся имеет превосходные теоретические знания в определенной сфере, грамотен, эрудирован, демонстрирует высокий интеллект и т.п., но еще не применял эти качества в ходе своей трудовой деятельности, его нельзя признавать опытным. Опыт – это совокупность умений и навыков, которые сформировались исключительно в ходе практической деятельности, накопление теоретических и практических знаний в процессе жизнедеятельности человека.

Цель трансформации образовательного процесса – создание гибкой и адаптивной образовательной системы, отвечающей запросам экономики и обеспечивающей максимально полное использование всего потенциала современных технологий обучения. И для этого наши педагоги на постоянной основе проходят курсы повышения квалификации, профессиональные стажировки на базах социальных партнёров. В целях усиления качества преподаваемых профессиональных компетенций предусматривается привлечение специалистов с производства в качестве педагогов, то есть возможность «бокового входа в профессию» [3].

Результатами обучения таких курсов, стажировок является наличие у педагогов предметных, психолого-педагогических, социальных, профессиональных, а также IT-компетенций, а также приобретения дополнительных микроквалификаций.

С 2017 года Высший колледж Казпотребсоюза ведет подготовку обучающихся по дуальной технологии обучения. Дуальная система обучения – это форма подготовки кадров, которая комбинирует теоретическое обучение в колледже и практическое обучение на производственном предприятии, где участвуют четыре стороны - это учреждение образования, Палата предпринимателей г. Астана, студенты и социальные партнеры колледжа, которые первоначально заключают между собой договора и меморандумы о сотрудничестве. Кроме этого, заключаются индивидуальные трехсторонние договора со студентами по организации дуального обучения с регистрацией их в Палате предпринимателей «Атамекен» и присвоением индивидуального номера. Положительным моментом дуального обучения для студентов является заключение трудовых договоров с учетом профессиональной практики как трудового стажа, а это от несколько месяцев до года, полутора лет. Это стало возможным благодаря внесенным изменениям в 2021 году в Трудовом кодексе РК, Законе «Об образовании», соответствующих приказах, правилах организации и типовых договорах о дуальном обучении [1, 7, 8]. В настоящее время, охват дуальным обучением студентов по колледжу составляет - 52%.

Впервые в 2022-2023 учебном году в Казахстане был запущен проект обучения по заявкам от предприятий, и колледж принял 78 студентов по 3 специальностям по заявкам 8 предприятий города Астана. В 2023-2024 учебном году число студентов, обучающихся по заявкам предприятий выросло на 164 человека, это такие предприятия как, ТОО «Первый БИТ», Консорциум «Беркат», ТОО «Метро Кэш энд Керри», ТОО «Скиф Трейд (сеть супермаркетов «Small», ТОО «Жеті Аспан» (сеть супермаркетов «ГАЛМАРТ», ТОО «Молдастархан» (сеть столовых «Избушка»), ТОО «Коктем» и другие [3].

Огромную роль в приобретении профессиональных компетенций играют гостевые лекции, встречи с успешными работодателями, специалистами-практиками различных компаний, бизнес-тренерами, данная работа в Высшем колледже Казпотребсоюза осуществляется на

постоянной основе.

Для улучшения качества предоставляемых образовательных услуг и получения дополнительных навыков студентам всех специальностей, в колледже ведётся обучение работе в программе «1С:Предприятие 8 для Казахстана» (1С:Бухгалтерия, 1С:Розница), предназначенной для автоматизации бизнес-процесса. То есть, наши студенты изучают всю траекторию полета открытия индивидуального предпринимательства от момента открытия до его закрытия, начиная с написания бизнес-плана его деятельности. Во время практики, в реальном режиме, студенты работают на предприятии, занимаются исследованием существующего рынка услуг, закупом и реализации продовольственных товаров, изготовлением, реализацией собственной продукции и получают много других гибких навыков (soft skills).

На базах социальных партнеров проводятся демонстрационные экзамены по стандартам WorldSkills на присвоение рабочих квалификаций: «Продавец», «Повар» и «Кондитер» по разработанным педагогами соответствующих заданий, технических описаний, критериев оценивания по системе GIS с участием социальных партнеров, действующих экспертов WorldSkills.

В процессе двухуровневого обучения наши студенты получают 1 и 2 рабочие квалификации с получением соответствующих Свидетельств, то есть по окончании колледжа вместе с Дипломом обучающиеся получают Свидетельства о профессиональной подготовке по соответствующим квалификациям[2, 4].

Студенты специальностей «Организация питания», «Маркетинг», «Учет и аудит», «Программное обеспечение», трудоустроены на базах наших социальных партнеров и успешно работают в Hotel Radisson Astana, ParkInn Hotel, Astana, ТОО «Метро Cash & Carry», ТОО «Магnum Cash & Carry», в сети супермаркетов SMALL, ТОО «Сервис-аудит», сети кофеен Coffe Boom, сети столовых «Избушка», ИП Home Bakery, ТОО «Тэп-тэтти» и на других предприятиях, что является наглядным показателем эффективной работы Высшего колледжа Казпотребсоюза, направленной на подготовку компетентных специалистов для бизнес-сообщества, ориентированного на международные стандарты качества образовательных и предоставляемых услуг.

«ДУАЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ – ОДИН ИЗ ПУТЕЙ ДОСТИЖЕНИЯ КАЧЕСТВА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ»

**Ракишева Ирина Маратовна,
заместитель директора по УПР
ГКП на ПХВ «Высший колледж
«Astana Polytechnic» акимата г. Астаны**

Аннотация: в статье рассматриваются вопросы внедрения дуального обучения. Представлены пути повышения качества профессионального образования через применение дуальной системы обучения.

Ключевые слова: дуальная система обучения, профессиональное образование, теоретическое и практическое обучение, квалифицированный специалист, социальное партнерство

Ключевым аспектом образования является профессиональная подготовка обучающихся. Она позволяет развить не только академические знания и навыки обучающихся, но и приобрести практический опыт, необходимый для успешной карьеры.

В современной системе технического и профессионального образования особое место занимает дуальное обучение. Дуальное обучение – форма подготовки кадров, сочетающая обучение в организации образования с обязательными периодами производственного обучения и профессиональной практики на предприятии с предоставлением рабочих мест и

компенсационной выплатой обучающимся при равной ответственности предприятия, учебного заведения и обучающегося. Работая в тесном контакте с будущим работодателем, учебное заведение уже в ходе обучения учитывает производственные требования, которые предъявляет к своим потенциальным кадрам предприятие. Таким образом, решается задача дуальной системы обучения – объединение интересов бизнеса, будущих специалистов и государства, при котором выпускники учебных заведений ТиПО обеспечиваются рабочими местами, а работодатели – профессионально-техническими кадрами, которые им нужны.

Если говорить о внедрении дуальной системы обучения в колледже "ASTANA POLYTECHNIC", то ее элементы используются при подготовке специалистов уже давно. Это проявляется при совместной разработке учебных программ по специальным дисциплинам преподавателями колледжа и социальными партнерами. Проводятся различные семинары, мастер-классы, круглые столы. Студенты колледжа проходят практику на предприятиях города, поэтому у работодателей уже на этой стадии складывается мнение о знаниях и навыках студентов. В то же время студенты во время прохождения практики имеют возможность познакомиться с режимом работы предприятия, с условиями и экономическими возможностями предприятия. Социальные партнеры оказывают материальную поддержку колледжу, имеют возможность участия в оценке качества подготовки специалистов посредством участия в итоговой аттестации с присвоением квалификации по специальности. Преподаватели специальных дисциплин и мастера производственного обучения имеют возможность пройти стажировку на предприятиях социальных партнеров, принять участие в мастер-классах, семинарах, конкурсах профессионального мастерства, тем самым повышая свой уровень квалификации и осваивая новые технологические возможности и современное оборудование.

Отметим, что с 2013 года Высший колледж "ASTANA POLYTECHNIC" принимает участие в проекте по внедрению дуальной модели обучения. Впервые проект был внедрен по специальности «Строительство, эксплуатация зданий и сооружений» в сотрудничестве с филиалом ТОО «Bazis» г. Астаны.

Ежегодно в нашем колледже "ASTANA POLYTECHNIC" увеличивается число специальностей по охвату дуальным обучением. В рамках сотрудничества с предприятиями заключаются трехсторонние договора (предприятие- студент -колледж) о дуальном обучении на подготовку кадров по определенным квалификациям, которые регистрируются в НПП РК «Атамекен».

В договоре о дуальной системе обучения, колледж и предприятия определяют конкретный перечень компонентов дуальной системы обучения:

- предоставление рабочих мест для профессионального обучения;
- оказание всесторонней практической помощи колледжу в создании необходимых условий для формирования востребованных компетенций будущего специалиста;
- ознакомление обучающихся с формами организации труда в рыночных условиях, новой техникой и технологией производства;
- обеспечение обучающихся технической документацией, материалами и оборудованием;
- оказание помощи преподавателям в разработке практико-ориентированных заданий для обучающихся с учетом плана развития предприятия и повышения производительности труда;
- создание безопасных условий труда для будущих специалистов в соответствии с правилами и нормами охраны труда и требованиями, предъявляемыми к профессиональной подготовке квалифицированных кадров;
- осуществление контроля за качеством выполняемых работ обучающимися, проведение с ними вводного инструктажа в порядке, установленном нормативными документами;
- участие представителя предприятия/организации – партнера в итоговой аттестации обучающихся или при защите Дипломных проектов;
- организация на предприятиях стажировок для преподавателей колледжа и мастеров производственного обучения;

- привлечение специалистов предприятий для проведения практических работ и круглых столов по специальным дисциплинам в колледже;
- привлечение представителей предприятия/ организации – партнера к пересмотру тем для дипломных проектов студентов с учетом запросов практики и современным условиям;
- привлечение специалистов предприятия для оценивания итоговой аттестации, проводимого в виде демонстрационного или квалификационного экзамена.

Хочется на примере показать тесное взаимодействие колледжа и предприятия в дуальном обучении. АО «Казахтелеком», как основной социальный партнер ГКП на ПХВ «Высший колледж «ASTANA POLYTECHNIC» акимата г.Астаны проводит большую работу по повышению конкурентоспособности и востребованности на рынке труда выпускников колледжа. Колледж совместно с работниками АО «Казахтелеком» ведут подготовку специалистов по специальности: 07140900 «Радиотехника, электроника и телекоммуникации», квалификация «Техник телекоммуникационных систем связи». Исходя из квалификационных требований к работникам областных дирекций телекоммуникаций и городских центров телекоммуникаций - филиалов АО «Казахтелеком», с целью максимального приближения к реальным условиям труда, педагогами колледжа внесены определенные изменения в программы теоретического и практического обучения студентов.

Важно отметить, что на сегодняшний день квалифицированные специалисты востребованы в АО «Казахтелеком», «Бителеком» и в частных предприятиях ПКФ «Азия Век», ТОО «СКС Телеком». В этом плане дуальное обучение предоставляет предприятиям отличную возможность подготовить квалифицированный персонал, что в свою очередь позволяет сэкономить на расходах по поиску и найму сотрудников, а также повысить их профессиональный уровень и успешно адаптировать их к производственному процессу предприятия.

Благодаря применению дуальной системы обучения предприятие имеет возможность заранее определить потенциальных сотрудников.

Обратим внимание на преимущества для участников дуального обучения:

- подготовка кадров под конкретные технологические процессы, точно соответствующие требованиям предприятия;
- повышение производительности, качества услуг и продукции;
- сокращение сроков адаптации выпускников на предприятиях;
- достижение в среднесрочной перспективе большей отдачи от вложенного капитала в результате своих образовательных усилий;
- снижение затрат на дополнительное обучение;
- участие в разработке оп;
- повышение уровня качества профессионального образования;
- повышение конкурентоспособности образовательной организации, увеличение количества абитуриентов;
- развитие материально-технической базы;
- высокий процент трудоустройства выпускников.

Так же имеются и ряд рисков, способных повлиять на итоговые результаты дуального выпускника, а именно:

- продолжение обучения в ВУЗах;
- ограниченные в возрасте при прохождении практик и трудоустройстве на опасные виды работ (строительство, газовые отрасли);
- отсутствие мотивации на предприятии;
- призыв в вооруженные силы.

Для оценки качества подготовки обучающихся и присвоения квалификации в группах с дуальным обучением проводится демонстрационный или квалификационный экзамен. Специалисты предприятий участвуют в качестве членов аттестационной комиссии при оценивании практических навыков во время проведения экзамена. Хочется отметить, еще одну положительную сторону дуального обучения - время прохождения практики зачитывается в

трудовой стаж и повышается процент трудоустройства выпускников после окончания колледжа.

На 2023-2024 учебный год в Высшем колледже «ASTANA POLYTECHNIC» дуальной системе обучаются 442 студента по 4 специальностям (10130100 « Гостиничный бизнес», 07161300 «Техническое обслуживание, ремонт и эксплуатация, 07140900 «Радиотехника, электроника и телекоммуникации»,) 071409300 «Мехатроника»). Заключены договора по дуальному обучению с 22 предприятиями города.

Сравнительная таблица по годам обучающихся по дуальной системе за последние 5 лет в Высшем колледже «ASTANA POLYTECHNIC»

Учебный год	Количество обучающихся (чел) в колледже	Количество обучающихся (чел) по дуальной системе/доля
2019-2020	1936	86 (3,2%)
2020-2021	2039	308(15,2%)
2021-2022	2020	272 (13,5%)
2022-2023	2072	358 (17,2 %)
2023-2024	2086	442(21,1%)

Благодаря дуальной системе обучения появляется возможность реальной эффективности обучения- для удовлетворения конкретных потребностей производства.

Итак, дуальная форма обучения позволяет укрепить практическую составляющую учебного процесса, сохраняя при этом уровень теоретической подготовки, обеспечивающий реализацию требований ГОСО; помогает решить задачу подготовки специалистов, полностью готовых к выполнению конкретных трудовых функций и повышает профессиональную мобильность и конкурентоспособность выпускников на рынке труда. Дуальная система отвечает интересам всех участвующих в ней сторон - предприятий, работников, государства. Для предприятия – это возможность подготовить для себя кадры, для выпускников – это отличный шанс рано приобрести самостоятельность и легче адаптироваться к взрослой жизни.

Список использованной литературы:

1. Гилева, Н.В. Правовые аспекты применения дуальной системы образования в Республике Казахстан [Электронный ресурс] // Вестник КазНУ. - Алматы, 2015. -
2. Закон Республики Казахстан «Об образовании» от 27 июля 2007 г.
3. Ибрашева, А., Алимханова, Д. Дуальное обучение в РК : на пути к европейским стандартам [Текст] // «Білімді ел - Образованная страна». Республиканская образовательная общественно-политическая газета. - № 18 (55) - 27 сентября 2016 г. - С. 12-13.
5. Кузембаев, С.Б., Альжанов, М.К., Нурмагамбетов, Д.Д. и др. Вопросы перехода на дуальное образование [Электронный ресурс] // Вестник КарГУ. - Караганда, 2013. - URL : <https://articlekz.com/article/5839>.
6. Панкратова, Е. Дуальное обучение. Опыт. Проблемы. Перспективы [Электронный ресурс] // «Успех-Success». - URL : <http://www.success.kz/about/5-o-zhurnale.html>.
7. Правила организации дуального обучения. Утв. Приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 21 января 2016 г.
8. Сыздыкбаев, А. Дуальное образование выгодно всем - эксперты [Электронный ресурс] // Казахстанская правда. - URL : <https://www.kazpravda.kz/news/obshchestvo/dualnoe-obrazovanie-vigodno-vsem--eksperti>.

ТЕХНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ
СТРАТЕГИЯЛАР: ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕР МЕН ӨЗГЕРІП ОТЫРҒАН
ЭКОНОМИКАЛЫҚ ПАРАДИГМА ДӘУІРІНДЕГІ ЖАҒАНДЫҚ СЫН-ҚАТЕРЛЕРДІ ЕҢСЕРУ

Нуржауова Нуржанат Муратовна
Астана қаласы әкімдігінің
«Қоғамдық тамақтандыру және сервис
колледжі» ШЖҚ МКК

Аннотация: Бұл мақала жедел технологиялық даму мен экономикалық өзгерістердің техникалық және кәсіптік білімге әсерін қарастырады. Білім беру жүйелерін сәтті бейімдеу үшін инновациялық стратегияларды қажет ететін технологиялық өзгерістер, экономикалық тұрақсыздық және әлеуметтік-мәдени аспектілер сияқты негізгі сын-қатерлер атап өтіледі. Мақалада бағдарламаларды бейімдеу, заманауи технологияларды қолдану, практикалық дағдылар мен пәнаралық тәсілді дамыту мәселелері көтеріледі. Табысты инновациялық тәжірибелердің мысалдары келтірілген, сондай-ақ қаржылық проблемалар, өзгерістерге қарсы тұру және педагогикалық персоналды кәсіби қайта даярлау қажеттілігі сияқты сын-қатерлер талқыланады. Қорытындыда сапаны бағалау мен бақылауды, білім берудің қолжетімділігін қамтамасыз етуді және халықаралық ынтымақтастықты күшейтуді қамтитын ұсынымдар ұсынылады.

Түйінді сөздер: техникалық білім, кәсіптік білім, инновация, сын-тегеуріндер, стратегиялар, технологиялық даму, экономикалық трансформациялар, бағдарламаларды бейімдеу, практикалық дағдылар, пәнаралық тәсіл, қаржылық мәселелер, өзгерістерге қарсы тұру, кәсіптік қайта даярлау, сапаны бағалау.

I. *Kipicne.* Технологиялардың қарқынды дамуы және экономикада терең өзгерістер болып жатқан қазіргі әлемде біз осы жаһандық өзгерістердің техникалық және кәсіптік білім беру саласына әсерін тереңірек талдау қажеттілігіне тап боламыз. Бұл бізден ағымдағы тәсілдерді қайта қарастыруды ғана емес, сонымен қатар қазіргі әлемнің динамикасына тиімді бейімделе алатын стратегияларды әзірлеуді талап етеді. Бұл тұрғыда инновацияларға ерекше назар аударылады, өйткені олар өзгермелі және технологиялық қоғамның талаптарына жауап бере алатын білім беру жүйелерін сәтті дамытудың ажырамас және шешуші факторына айналады.

II. *Қазіргі жаһандық сын-қатерлер.* Бүгінгі таңда біз техникалық және кәсіптік білім беру саласына әсер ететін түрлі сын-қатерлерге тап боламыз:

1. Технологиялық өзгерістер: жаңа технологиялардың қарқынды дамуы мен енгізілуі біздің қоғамның келбетін өзгертіп қана қоймайды, сонымен қатар оқу бағдарламалары мен оқыту әдістерін үнемі жаңартып отырудың шұғыл қажеттілігін тудырады. Жаңа технологиялар білім беру мекемелерінен инновацияларды оқу процесіне енгізуге бейімделуді және дайындықты талап етеді.

2. Экономикалық тұрақсыздық: экономикалық саладағы өзгерістер білім беру ұйымдарына икемділікті сақтау және еңбек нарығының жаңа талаптарына бейімделу үшін күрделі міндет ұсынады. Экономикалық тұрақсыздық сонымен қатар кәсіпорындар мен жұмыс берушілердің қажеттіліктері мен үміттеріндегі өзгерістерге уақтылы жауап берудің маңыздылығын көрсетеді.

3. Әлеуметтік-мәдени аспектілер: білім алушылардың әртүрлілігі және қоғамдық құндылықтардағы өзгерістер күрделі сын-қатерлерді білдіреді және сонымен бірге білім беру институттары үшін жаңа перспективалар ашады. Осы әртүрлілікті тиімді басқару және оқу процесінде әлеуметтік-мәдени факторларды есепке алу инклюзивті және бейімделгіш білім беру орталарын құрудың басымдығына айналады.

Бұл қиындықтар тек кедергілерді ғана емес, сонымен қатар икемді, инновациялық және уақыт талабына сай білім беру стратегияларын дамытуға мүмкіндік береді.

III. *Инновациялық стратегиялардың негізгі элементтері.* Сипатталған қиындықтарды тиімді жеңу үшін келесі негізгі элементтерді қамтитын егжей-тегжейлі әзірленген инновациялық стратегиялар қажет:

1. Бағдарламаларды бейімдеу: қазіргі еңбек нарығының динамикасы мен қажеттіліктеріне Мұқият сәйкес келетін икемді, бейімделгіш оқу бағдарламаларын белсенді түрде әзірлеу және енгізу қажет. Бұл тек ағымдағы талаптарға жауап беруді ғана емес, сонымен қатар оқу бағдарламаларына өзгерістерді жедел енгізу тетіктерін құруды да қамтиды.

2. Технологияны қолдану: оқу процесіне виртуалды шындық және жасанды интеллект сияқты заманауи технологияларды тиімді енгізу. Бұл студенттердің белсенді өзара әрекеттесуіне және оқу тәжірибесін байытуға ықпал ететін білім беру технологиялық платформаларын әзірлеу мен біріктіруді қамтиды.

3. Практикалық дағдылар: практикалық дағдылар мен құзыреттіліктерді дамытуға бағытталған білім беру бағдарламаларын әзірлеуге және енгізуге ерекше назар аударылады. Бұл студенттерді заманауи еңбек қоғамына сәтті ену үшін қажетті дағдылармен қамтамасыз етуге бағытталған практикалық жағдайларды, тағылымдамаларды және жобалық жұмыстарды біріктіруді қамтиды.

4. Пәнаралық тәсіл: әртүрлі білім беру мекемелері мен салалар арасындағы тиімді пәнаралық өзара әрекеттесуді қалыптастыру. Бұл студенттерге қазіргі әлемде табысты мансап үшін қажетті білім мен дағдылардың кең ауқымын алу үшін кәсіпорындар мен салалармен серіктестік орнатуды, бірлескен жобалар мен зерттеулер жүргізуді қамтиды.

IV. *Табысты инновациялық тәжірибелердің мысалдары.* Техникалық және кәсіптік білім берудегі инновациялық тәжірибелердің шабыттандыратын және сәтті мысалдарын толығырақ қарастырайық:

1. Әр түрлі елдердегі жобалар: әр түрлі елдерде білім беру жүйелерін сәтті реформалаудың мысалдары бар, онда озық әдістер мен педагогикалық тәсілдер белсенді енгізілуде. Мысалы, Финляндия студенттердің жеке қажеттіліктеріне бағытталған бірегей оқыту жүйесімен қызықты тәжірибе ұсынады.

2. Өнеркәсіппен ынтымақтастық: білім беру мекемелерінің кәсіпорындармен өзара әрекеттесуі көптеген сәтті мысалдар келтіреді. Мысалы, жетекші компаниялармен бірлесіп әзірленген тағылымдама бағдарламалары студенттерге нақты жұмыс тәжірибесін ұсынады және оларды заманауи бизнес талаптарына дайындайды.

3. Онлайн платформаларды пайдалану: онлайн білім беруді белсенді түрде енгізетін жобалар оқуға қолжетімділікті кеңейтуге айтарлықтай әсер етеді. Мысалы, жаппай ашық онлайн курстарға арналған платформалар (MOOCs) әлемнің кез келген жеріндегі студенттерге бұрын қол жетімсіз техникалық салаларда сапалы білім алуға мүмкіндік береді.

Бұл нақты мысалдар техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың әртүрлі тәсілдерінің маңыздылығын көрсетеді, сонымен қатар Табысты инновациялар заманауи білім беру ландшафтындағы қиындықтарды қалай тиімді жеңе алатынын көрсетеді.

V. *Қиындықтар мен кедергілер.* Алайда, инновациялық стратегияларды жүзеге асыру егжей-тегжейлі қарастыруды қажет ететін бірқатар нақты қиындықтарға тап болады:

1. Қаржылық мәселелер: жаңа технологияларды сәтті енгізу және білім беру бағдарламаларын үнемі жаңартып отыру үшін қосымша қаржылық ресурстарға деген қажеттілік. Бұған Жаңа жабдықты сатып алу мен қызмет көрсетуді қаржыландыру, педагогикалық персоналды оқыту және оқытудың инновациялық әдістерін қолдауға қабілетті инфрақұрылым құру кіреді.

2. Өзгерістерге қарсылық: инновацияларды енгізу кезінде білім беру мекемелері кездесетін қиындықтарға ерекше назар аударылады. Оқушылардың, тәрбиешілердің және әкімшіліктің қарсылығы дәстүрлі оқыту әдістеріне артықшылық беруден, жаңа тәсілдердің тиімділігіне сенімсіздіктен немесе ұйымдық құрылымдағы өзгерістерден қорқудан туындауы мүмкін.

3. Кәсіби қайта даярлау: педагогикалық персоналды жүйелі кәсіби қайта даярлауды жүзеге асыру қажеттілігіне тап боламыз. Бұл жаңа оқыту әдістерін, технологияларды және педагогикалық стратегияларды меңгеруге бағытталған мамандандырылған бағдарламалар мен курстарды ұйымдастыруды қамтиды, бұл өз кезегінде қосымша уақыт пен қаржылық ресурстарды қажет етеді.

Осы қиындықтардың әрқайсысы инновациялық стратегияларды сәтті жүзеге асыруға айтарлықтай кедергі болып табылады және оларды тиімді жеңу кешенді және сараланған тәсілді қажет етеді.

VI. *Қиындықтарды жеңу бойынша ұсыныстар.* Инновациялық стратегияларды табысты іске асыруды қамтамасыз ету үшін мынадай егжей тегжейлі ұсынымдар ұсынылады:

1. Сапаны бағалау және бақылау: өзгерістердің нәтижелілігін үнемі бағалауды қамтитын білім беру сапасын бағалаудың кешенді жүйесін енгізу қажет. Бұған стандартталған бағалау әдістерін қолдану, жетістіктерді жүйелі бақылау және оқу процестерінің үздіксіз жақсаруын қамтамасыз ету үшін жүйелі шолулар кіреді.

2. Білім берудің қолжетімділігі: қоғамның барлық топтары үшін жоғары сапалы техникалық білімнің әмбебап қолжетімділігін қамтамасыз ету үшін шараларды әзірлеу және енгізу талап етіледі. Бұл қашықтықтан және онлайн білім беруді қолдайтын икемді оқыту форматтарын құруды және әртүрлі қажеттіліктері бар студенттерді қолдау бағдарламаларын әзірлеуді қамтиды.

3. Халықаралық ынтымақтастық: Техникалық және кәсіптік білім берудегі инновациялар саласындағы озық тәжірибелер мен ресурстармен алмасу үшін елдер арасындағы ынтымақтастықты күшейту ұсынылады. Бұл тәжірибелерді байыту және әртүрлі білім беру жүйелеріндегі инновациялық өзгерістердің тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін халықаралық форумдарды, семинарларды және сарапшылармен алмасуды ұйымдастыруды қамтиды.

Бұл нақты нұсқаулар бағалау, қол жетімділік және халықаралық ынтымақтастық сияқты әртүрлі аспектілерді қамтиды, бұл инновация дәуірінде білім беру мекемелерінің алдында тұрған қиындықтарды сәтті жеңу үшін өте маңызды.

VII. *Қорытынды.* Біздің шолуды аяқтай отырып, техникалық және кәсіптік білім берудің серпінді дамуындағы инновациялық стратегиялардың маңызды рөліне назар аудару қажет. Біз кездесетін қиындықтарға қарамастан, жаһандық өзгерістерге бейімделіп қана қоймай, оларға тиімді жауап бере алатын білім беру жүйелерін қалыптастырудың жаңа перспективалары ашылуда.

Инновация икемді, прогрессивті және студенттердің қажеттіліктеріне сәйкес білім беру парадигмаларын құруға мүмкіндік беретін білім беруді дамытудың катализаторына айналады. Сонымен қатар, қаржылық қиындықтар, өзгерістерге төзімділік және кәсіби қайта даярлау сияқты қиындықтар инновацияларды тиімді енгізу үшін мұқият қарауды және жүйелі тәсілді қажет етеді.

Қорытындыда өзгермелі әлем талаптарына сәйкес техникалық және кәсіптік білім берудің эволюциясын қамтамасыз ету және технологияның қарқынды дамуы мен жаһандық сын-қатерлер дәуірінде студенттерді табысты мансапқа дайындауды қамтамасыз ету үшін қосымша зерттеулер, стратегиялық серіктестіктер және білім беру мекемелерінің бірлескен күш-жігерінің қажеттілігі атап өтіледі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Johnson, M. (2020). "The Impact of Technological Advancements on Educational Systems." *Journal of Educational Technology*, 45(2), 189-204.
2. Smith, A. (2019). "Navigating Economic Transformations: Strategies for Educational Adaptation" 15(3), 321-339.
3. Крючкова С.Е. Инноватика / С.Е. Крючкова, Е.В. Крючкова —Москва : Янус-К, 2016.— 183 с.— ISBN 978-5-8037-0695-3.
4. <https://zakon.uchet.kz/kaz/docs/P1700000799>

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

**Буданова Гульмира Еркиновна,
заместитель директора по учебно-методической работе
ГКП на ПХВ «Строительно-технический колледж» акимата г. Астана**

Аннотация: В статье рассматривается важность внедрения инноваций и современных технологий в образовательный процесс, рассматриваются успешные методики интеграции технологий в учебные программы, анализируются их эффективность и воздействие на развитие технических и креативных навыков студентов. Статья также обсуждает роль учебно-методического отдела в планировании и внедрении инноваций, предоставляя уникальный взгляд на организацию педагогических процессов в профессиональном образовании.

Ключевые слова: инновационные подходы, современные методики преподавания, эволюция образования, креативные компетенции.

В современном мире профессиональное образование сталкивается с вызовами, предъявляемыми стремительным темпам изменений в технологическом и общественном пространстве. Мой опыт в качестве заместителя директора по учебно-методической работе в строительном колледже подчеркивает важность инноваций и технологий в образовательном процессе. Внедрение инновационных технологий должно удовлетворить стандартным методическим требованиям. Отличительной особенностью процесса внедрения инновационных технологий является постоянное технологическое совершенствование способов подачи учебной информации, что требует повышения уровня квалификации и профессионализма педагога.

В современном мире, где образование стало ключевым фактором успешного развития общества, внедрение инноваций в образовательный процесс становится необходимостью. Технологический прогресс и изменения в социальной среде требуют от педагогов постоянного обновления образовательных программ, чтобы обеспечивать студентам не только технические, но и креативные компетенции.

Создание современных образовательных программ начинается с тщательного анализа рынка труда и технологических трендов. Образовательные программы в нашем колледже не только соответствуют требованиям Государственных образовательных стандартов (ГОСО), но и интегрируют в программы обучения актуальные и инновационные знания. Например, в наши программы мы внедряем новые строительные технологии, применяем цифровые инструменты в управлении проектами и обучаем использованию современных методов обеспечения безопасности на стройплощадках.

В нашем колледже созданы необходимые условия для подготовки квалифицированных специалистов рабочих специальностей. По проекту «Жас маман» было приобретено оборудование по 4 компетенциям, по специальности «Электроснабжение», «Техническое обслуживание, ремонт и эксплуатация автомобильного транспорта» функционируют учебные лаборатории и мастерские, где эффективно применяются интерактивные методы обучения специальным дисциплинам, а также некоторые платформы игровой технологии - Quizizz, Padlet, Quizlet, Kahoot, ChatGPT. Интеграция технологий в учебный процесс – важный аспект педагогической работы. На занятиях внедряются элементы симуляции рабочих ситуаций, создаются онлайн-курсы с интерактивными заданиями и используются современные образовательные платформы. Это не только развивает технические навыки студентов, но и способствует развитию их креативности и умения применять знания на практике. Внедрение

инновационных технологий позволяет организовать самостоятельную работу студентов, предоставив им широкий доступ к учебной информации в электронном виде, создаёт обучающую среду. Инновационная технология позволяет обеспечивать и уравнивать процесс обучения. Широкий спектр компьютерных технологий для предоставления информации. Интерактивное обучение как специальная форма организации познавательной деятельности обучающегося предполагает вполне конкретные и прогнозируемые цели. Одна из таких целей состоит в создании комфортных условий обучения, таких, при которых обучающийся чувствует свою успешность, свою интеллектуальную состоятельность, что делает процесс обучения достаточно продуктивным.

Такой подход к инновациям и использование современных технологий не только обогащает образовательный процесс, но и готовит наших студентов к вызовам современного мира.

В нашем колледже, где акцент смещается на техническое образование, мы придаём важность инновационным технологиям также и в предметах гуманитарного цикла, где преподаватели общеобразовательных дисциплин внедряют в свою практику электронные учебники, обогащенные мультимедийными элементами.

Также активно используются виртуальные платформы при проведении круглых столов, мастер-классов. Это не только позволяет студентам активно обмениваться мнениями и участвовать в дискуссиях, но и способствует развитию навыков коммуникации и сотрудничества, что является важным как для гуманитарных, так и для технических специалистов.

В рамках моей учебно-методической работы, я играю ключевую роль в координации усилий педагогического коллектива. Одной из важных составляющих моей работы является создание платформ для обмена опытом между преподавателями и мастерами производственного обучения. Мы организуем мастер-классы, тренинги и семинары, где опытные преподаватели делятся успешными методиками с коллегами. Работа заместителя директора по учебно-методической работе предусматривает и активное взаимодействие с педагогическим коллективом с целью координации и объединения усилий. Мы обсуждаем текущие методические вопросы, принимаем решения по совершенствованию образовательного процесса и обмениваемся опытом на городских мероприятиях. Важно подчеркнуть, что на этих совещаниях мы также обсуждаем вопросы, касающиеся применения инновационных методов обучения и обзор результатов внедрения новых технологий.

Активно используется форма работы педагогические советы как платформа для совместного анализа и обсуждения актуальных методических и образовательных вопросов. Преподаватели активно делятся своим опытом, обсуждают успешные методики и решают возникающие проблемы в обучении.

Мой личный опыт работы в строительном колледже обогащен участием в курсах повышения квалификации. Повышение квалификации помогает освоить современные методы решения различных задач. Педагогу необходимо систематически обновлять и актуализировать уже полученные ранее теоретические и практические знания. Таким образом, преподаватели общеобразовательных дисциплин и мастера производственного обучения ежегодно повышают свою квалификацию, посещая курсы, организованные НАО «Талап» и Назарбаев Интеллектуальные школы.

Мы активно содействуем в разработке методических материалов, включая создание рекомендаций по использованию инновационных технологий, методических пособий и обучающих материалов. Педагоги активно участвуют в тренингах по эффективному использованию методических ресурсов, а также в семинарах по составлению образовательных программ по специальностям.

Под моим руководством организуются онлайн-курсы, семинары, тренинги и практические мастер-классы, охватывающие самые актуальные методы преподавания и инновационные технологии. Большое внимание мы уделяем работе на виртуальных платформах, онлайн-ресурсам и обучающим приложениям, которые позволяют педагогам быстро усваивать новые методики, обмениваться опытом и общаться с коллегами из разных учебных заведений.

Дополнительно для повышения эффективности своей методической работы я использую

внедрение практических кейсов. В коллективе педагоги часто обсуждают конкретные ситуации из своей практики, ищут решения совместно с коллегами, разрабатывают авторские методики преподавания.

Так же я рекомендую педагогам участвовать в образовательных сообществах. Это позволяет обмениваться идеями, ресурсами, обсуждать вызовы и успешные практики, что способствует формированию устойчивой образовательной среды.

Необходимый элемент методической работы – это оценка эффективности обучения. Мы регулярно проводим анкетирование по вопросам удовлетворенности, анализируем результаты внедрения новых методик в педагогический процесс и отслеживаем достижения студентов.

Таким образом, методическое сопровождение становится ключевым элементом успешного развития профессиональных компетенций педагогов в сфере профессионально-технического образования. Этот процесс не только обеспечивает эффективную адаптацию преподавателей к современным образовательным технологиям, но и способствует повышению качества образовательного процесса в целом.

В нашем колледже стратегия внедрения инноваций в учебный процесс не только расширяет образовательный опыт, но и готовит студентов к вызовам современного мира. Внедрение систематического методического сопровождения в профессионально-техническом образовании не только повышает профессиональные навыки преподавателей, но также обеспечивает устойчивость образовательных учреждений в условиях быстро меняющегося общества.

Внедрение инноваций и передовых технологий в образовательный процесс – это сложная задача, которая требует тщательного планирования и согласования усилий всех участников образовательной сферы. Разработка современных образовательных программ, эффективная координация методической работы и успешная интеграция технологий – вот ключевые аспекты обеспечения качественного обучения. Приведенные примеры наглядно демонстрируют, как инновации успешно применяются как в техническом, так и в гуманитарном образовании, подчеркивая неотъемлемую универсальность и адаптивность образовательных методик. Эффективное использование учебно-методического сопровождения позволяет педагогам в строительном колледже эффективно осваивать и применять передовые методы обучения, обеспечивая тем самым подготовку высококвалифицированных специалистов, готовых к требованиям современной строительной отрасли.

Внедрение инноваций и технологий в образовательный процесс строительного колледжа представляет собой сложную, но неотъемлемую задачу для обеспечения качественного обучения студентов. Разработка современных образовательных программ, координация методической работы и успешная интеграция технологий становятся ключевыми факторами в достижении эффективного образования, соответствующего современным требованиям и ожиданиям.

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТА В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

Абишканова Алтынай Маратовна
заместитель директора по учебной
работе, Технологический колледж,
город Астана

Аннотация: Бұл баяндамада студенттердің функционалды сауаттылығын арттыру мәселесі қарастырылған. Функционалдық сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығы болып табылады.

Зерттеу тақырыбының өзектілігі мектеп қабырғасынан шығып, колледж табалдырығын аттаған студенттердің бейімделу үрдісінде әр пән мұғалімнің атқаратын қызметі зор. География пәнін

оқыту арқылы студенттің функционалды сауаттылығын арттыру үшін қолданылатын әдіс-тәсілдері қарастырылған.

Функционалды сауаттылықтың білім беру процесіндегі алатын орны мен маңыздылығын ашып көрсеткен.

Түйін сөздер: Функционалды сауаттылық, әлеуметтік даму, бейімделу, дамыған азамат қалыптастыру, Ұлттық жоспар, жасөспірім, студент, психология, география пәнінің мазмұны, сыни ойлау, логика, тұлға, белсенді әдіс, интерактивті әдіс.

Функционалды сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Әсіресе 9 сыныптан кейін колледж қабырғасына келіп, оқушыдан студентке айналған тұлғаның, жаңа ортаға бейімделуі қиынырақ болады. Олай болса, функционалды сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады. Ал кең мағынасында ол тек білік пен білімділік әлеміне барудың жолы ғана емес, ол – ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда, функционалды сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады.

Жалпы, функционалды сауаттылық дегеніміз не? Функционалды сауаттылық дегеніміз - адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның мамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде, колледждерде, университеттерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады. Мұндағы басшылыққа алынатын сапалар:

- Белсенділік;
- Шығармашылық тұрғыда ойлау;
- Шешім қабылдай алу;
- Өз кәсібін дұрыс таңдай алу;
- Өмір бойы білім алуға дайын тұруы болып табылады.

Функционалды сауаттылыққа мынадай деректер келтіруге болады. Ресми дерек бойынша, мектеп жасындағы балалардың 40 пайызы әдеби мәтінді түсінуге қиналатындығы дәлелденген. Бұлар мектептен білім алса да, қызмет жасауға келгенде қарапайым жазу үлгісін білмейтіндігін көрсеткен. Тіпті олар әр түрлі жағдайда кездескен іс- қағаздардың бланкісін толтыра алмай, ондағы ақпараттың мәнісін түсіне алмапты. Бір қызығы, олар теледидарда не айтылып жатқанын, жалпы айтқанда, күнделікті өмірдің есебін білмейтін болып шыққан. Соның салдарынан жұмыссыздық, өндірістегі апат, жазатайым оқиғалар жарақат алулар көбейіп кеткен. Қазақ маманы С. Раевтың ойынша, сауатсыздық дерті адамға кішкентай кезінен бастап жұғады екен. Әсіресе бүлдіршінді жазу мен оқуға баули бастаған 1-ден 3-сыныпқа дейінгі аралықта пайда болады. Яғни, үшінші сынып оқушысы ешқашан кітапханаға бармаса, оқулықтан басқа ешқандай кітап оқымас тағы бір ертеңгі сауатсыздың дүниеге келгені. Сол себепті келешек ұрпаққа жалаң білім беріп қана қоймай саналы, сапалы білім беру басты мақсатымыз. [1]

«Функция» сөзінің мәні Қазақ тілінің түсіндерме сөздігінде: «функционалды ұғымы бір нәрсенің құрылысы, құрамынан емес, қызметінен болатын, соның әрекетіне байланысты болады»– деп сипаттама беріледі. Бұдан «функция» категориясы белгілі бір заттың атқаратын қызметіне немесе іс-әрекетіне қатысты айтылатыны танылады. Мысалы: ақпарат құралдарының функциясы – халыққа ақпарат тарату. Ал «функция» ұғымы адамға қатысты айтылғанда, оның іс-әрекетіне байланысты қарастырылады. Жоғарыда сауаттылық адамның білімділігіне қатысты ұғым екені нақтыланды. Яғни, «функционалды сауаттылық» белгілі бір кезеңге сай субъектінің алған білімі мен білігі негізінде сауатты іс-әрекет ете алуы деген мағынаны білдіреді. Қоғамның дамуына байланысты сауаттылық ұғымының мәні тарихи тұрғыдан өзгергенін, тұлғаға қойылатын талаптарда оқу, жазу, санай білу қабілеттерінен гөрі белгілі бір

қоғамда өмір сүруге қажетті білім мен біліктердің жиынтығын игеру, яғни функционалдық сауаттылыққа жету деген сипатта ұғынылады.

Үкіметтің 25 маусым 2012 жылы №832 қаулысымен бекітілген «Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары» қабылданды. Ұлттық жоспардың мақсаты–Қазақстан Республикасындағы мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту үшін жағдай жасау болып белгіленген болатын.

Қазіргі әлемдегі, еліміздегі өріс алып отырған түрлі бағыттағы дамулардың әсерінен қоғамның адамға қоятын талаптарының өзгеруі нәтижесінде функционалдық сауаттылық ұғымы кең тарала бастады. Сауаттылық ұғымы оны білім берудің әрекеттік аспектісімен бірлікте алғанда ғана кеңейе түседі. [2]

Жасөспірімдердің студенттік өмірге қалыптасуы әлеуметтік және биологиялық өзгерістердің толықтай жетілмегендігінен, қиын әрі көпжақты үрдіс. Сондықтан да, бірінші курс студентінің колледж жағдайына бейімделу мәселесі жалпы теориялық мәселелердің бірі. Кешегі мектеп оқушысының студенттік өмірге «енуі» мәселе міндеттерінің өзектілігін анықтап береді. Бірінші курс студенттерінің студенттік өмірге тез бейімделу үрдісі олардың өмір сүру үрдісінде жаңа кезең болып саналады.

Оқу кезеңінің алғашқы баспалдағында олардың оқу – іс-әрекетіндегі психологиялық ерекшеліктері мен өзгерістерін, психологиялық жағдайын зерттеуді қажет етеді. Бірақ, бірінші курстағы оқу – іс әрекетін ұйымдастыру ісі колледж жағдайына орай студенттің бейімделуіне бағытталған. Студенттік өмір бірінші курстан басталады. Сондықтан да бірінші курс студентінің колледж өмірі мен оқу әрекетіне тиімді бейімделуі тұлға ретінде болашағының жақсы дамуына, жақсы кәсіби маман болып қалыптасуына кепіл бола алады.

Колледжге қабылдануымен қатар бұрынғы қалыптасқан стереотип бұзылып, жаңа түрі қалыптасады. Бірінші курсқа түскен студенттерге колледждің оқу үрдісі мен тәртібін қабылдау оңайға соқпайды. Бұл мектеп кезі мен үйде баланың үнемі мұғалім мен ата – ана қамқорлығында болуымен тікелей байланысты. Студенттер өздерін өзі бақылауға әлі қалыптаспаған, үйренбеген. Колледжге түсушілердің негізгі бөлігі аудандардан (елді-мекендерден, өзге аудандардан) келеді. [3]

Сондықтан білім жолындағы тұлғаның өміріндегі ауыр кезеңіде мұғалім – басты тұлғаға айналып, студент өмірінде ерекше роль атқаруға тиісті. Студенттердің білімді де, білікті, парасат пайымы мол, саналы да сабырлы азамат боп жетілуі, тәлім мен тәрбие беретін мұғалімге тікелей байланысты болмақ. Егер бала мұғаліммен ортақ тіл тапса, онда ол жаңа оқуды да, ортаға да тез үйреніп, жақсы көріп кетеді. Мұғалімге артылатын сенім жүгі соншалық ауыр дей отыра, сонымен қатар оның ұлағатты ұлы жол екенін естен шығарып алмаған жөн. [3] Демек, өз ісіне берілген, жаңалықты жатсынбай қабылдайтын, ұлттық қасиеттеріміздің асылдарын асқақтата отырып, шәкіртінің жанына құятын ұстазды ғана бүгінгі күннің лайықты тұлғасы деуге болады.

Студенттердің функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің рөлі зор. Соның ішінде географияның алатын орны ерекше. Осы ретте, қазіргі заманды оқыған кезде, оқушылардың жан-жақты географиялық білімдерді игеруі, оқушылардың функционалдық сауаттылығының дамуы, кеңейуі басты мақсат болып табылады.

География пәнінің мазмұны оқушылардың география ғылымдары жүйесінің негіздерін игеруіне, оларда тұлғааралық және этникааралық қарым-қатынасқа қатысты жоғары мәдениеттің қалыптасуына, жеке тұлғаның өзін-өзі анықтауына және кәсіби бағдарлығына, функционалдық сауаттылықтың қалыптасуына, тұлғаның интеллектуалдық, рухани-адамгершілік тұрғыдан дамуына бағытталған. Пән бойынша оқу бағдарламасында, дүниежүзілік инновациялық оқыту тәжірибесін трансляциялау және оқушының оқуға деген қызығушылығын тудыратын, қазіргі білім беру технологияларын пайдалану арқылы, оқытудың нысандары, әдістері және технологиялары елеулі түрде жаңартылған. Жоғары білім нәтижелеріне жетуді, алған білімді оқу және тәжірибелік қызметте пайдалана алуды қамтамасыз ететін, логикалық, сыни және құрылымдық ойлау негіздерін қалыптастыру үшін

оқытудың тиімді нысандары мен әдістері енгізілген. Сынып ұжымын жаппай оқыту нысандарынан әр оқушының жеке білім алу траекториясын құруды жүзеге асыруға ауысу қамтамасыз етілген. Бұл интерактивті, инновациялық, жобалық-зерттеу технологияларын, сандық инфрақұрылымды пайдалану арқылы да жүзеге асырылды.

Білім алушыларды абстрактылы-теориялық білімдер және тапсырмалармен шамадан тыс жүктеу жойылған, сондықтан оқыту үдерісін тәжірибелік-бағдарлы және бейімді бағытта құру мүмкіндігі туды. Жалпы бағдарлама мазмұнын, оқыту нысандары мен әдістерін жаңарту мұғалім мен оқушы арасында серіктестік және достық қарым-қатынастың орнауына көмектеседі.

Функционалдық сауаттылықты дамыту бойынша Кіріктірілген білім беру бағдарламасының талаптарын жүзеге асырудың міндетті шарты – бірқатар артықшылығы бар, белсенді және интерактивті оқыту әдістерін пайдалану болып табылады. [4]

Белсенді әдіс – бұл білім алушылар мен мұғалімнің өзара әрекеттесуінің нысаны, бұл жағдайда мұғалім мен студенттер бір-бірімен сабақ барысында әрекеттеседі, және де, бұл жерде студенттер пассив тыңдаушылар емес, сабақтың белсенді қатысушылары. Егер пассив сабақта негізгі әрекет жасайтын адам және сабақ менеджері мұғалім болып табылса, бұл жерде мұғалім мен оқушылардың құқығы бір деңгейде. Егер пассив әдістер әрекеттесудің авторитарлық стилін қарастырса, белсенді әдістер көбіне демократиялық стильге жүгінеді.

Оқытудың белсенді әдістері – студенттердің танымдық қызметін ынталандыратын әдістер. Негізінен, белгілі бір мәселені шешу жолдары туралы пікірлермен еркін алмасуды ұйғаратын диалогпен құралады. Олар оқушылар белсенділігінің жоғары деңгейімен сипатталады. Оқу және оқу-өндірістік қызметті белсендіру тұрғысындағы оқытудың әр қилы әдістерінің мүмкіндіктері әр түрлі, олар тиесілі әдістің табиғаты мен мазмұнына, оларды пайдалану тәсілдеріне, педагогтің шеберлігіне байланысты болады. Әр әдісті оны қолданатын адам белсенді қылады

Оқытудың белсенді әдістерінің артықшылықтары:

Біріншіден, олар өздері белсенді болып табылады, себебі іргетасы зияткерлік және физикалық тұрғыдағы белсенді ойындар болып табылады.

Екіншіден, олар пассив монологті білім алу үдерісінің барлық қатысушыларының белсенді пікір алмасуына ауыстырып, студенттер мен білім алушыларды пассив тыңдаушылар және «сөйлеуші бастар» қатарынан ұйымдасқан командалардың жігерлі, қайратты, шығармашыл, талапкер ойыншылары мен бапкерлеріне (ойнаушы бапкерлерге) айналдырады.

Үшіншіден, бұл әдістер, дәстүрлі тәсілдеме кезінде жасырын болатын студенттердің әлеуетін арттырып, оқыту барысында вербалды және вербалды емес қатынас жасаудың барлық қолжетімді түрлерін пайдаланады.

Төртіншіден, бізде бар интеллектілердің барлығын пайдалану нәтижесінде, білімді, іскерлікті, дағдыларды, қасиеттер мен құндылықты бағдарларды игеру үдерісі елеулі түрде белсендетіледі.

Оқытудың интерактивті әдісі. Интерактивті («inter» – бұл өзара, «act» – әрекет ету) – өзара әрекеттесу, біреумен әңгімелесу, диалог құру режимінде болу дегенді білдіреді. Басқа сөзбен айтқанда, белсенді әдістерге қарағанда, *интерактивтілер оқушылардың тек мұғаліммен ғана емес, бір-бірімен де кеңінен әрекеттесуге және оқу үдерісінде оқушылар белсенділігінің басым болуына бағытталған.* Интерактивті сабақ кезінде мұғалімнің орны оқушылар қызметін сабақтың мақсаттарына жетуге бағыттауға саяды. Сонымен қоса, мұғалім сабақ жоспарын құрастырады (әдетте, бұл, оқушыға материалды игеруге көмектесетін, интерактивті жаттығулар мен тапсырмалар). [4]

Сондықтан, интерактивті сабақтардың негізгі құрамдас бөліктері оқушылар орындайтын интерактивті жаттығулар мен тапсырмалар болып табылады. Интерактивті жаттығулар мен тапсырмалардың кәдуілгі жаттығулар мен тапсырмалардан негізгі айырмашылығы – оларды орындаған кезде оқушылар өткен материалды бекітіп қана қоймай, жаңа материалды оқып біледі.

Интерактивті тәсілдемелер. Интерактивті тәсілдемелердің ұйытқысы оқушылар орындайтын интерактивті жаттығулар мен тапсырмалар болып табылады. Интерактивті жаттығулар мен

тапсырмалардың кәдуілгі жаттығулар мен тапсырмалардан негізгі айырмашылығы олар өткен материалды бекітіп қана қоймай, жаңа материалды оқып білуге бағытталған.

Интерактивті әрекеттесудің бастапқы сипаттары:

Плюрализм. Бұл педагогикалық үдерістің әрбір қатысушысының кез келген қарастырылатын мәселе бойынша дербес көзқарасын білдіре алу мүмкіндігі.

Диалог. Педагог пен оқушылардың диалог құрып, қатынас жасауы олардың тыңдай алу және бір-бірін ести алу ептілігін, бір-біріне ықыласпен қарауын, мәселеге қатысты жеке көзқарасын, мәселені шешуге қатысты жеке жолды қалыптастырудағы көмек көрсетуін бағамдайды.

Ойлау әрекеті. Педагог пен оқушылардың белсенді ойлау әрекетін ұйымдастырудан құралады. Педагогтің дайын білімді оқушының санасына трансляциялауы емес, олардың дербес танымдық қызметін ұйымдастыру.

Мағыналы шығармашылық. Оқушылар мен педагогтің, қарастырылатын мәселе бойынша өздері үшін жаңа мағыналарды, саналы түрде құрастыру үдерісі. Бұл – өмір құбылыстары мен заттарына қатысты дербес көзқарасты көрсету.

Таңдау еркіндігі.

Жетістік жағдайын құру. Жетістік жағдайын құру мақсатындағы басты шарт – оқушыларды позитивті және оптимистік бағалау.

Рефлексия. Педагогикалық үдеріске қатысушылардың өз қызметін, өзара әрекеттесуін талдауы, бағалауы.

Сын тұрғысынан ойлау. Сын тұрғысынан ойлау, маңызды дағды ретінде барлық тапсырмаларды тізеді.

Кері байланыс ұсыну. [4]

Қорыта келгенде, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту – бүгінгі заман талабы. Осы орайда, қазақ тілі мен әдебиеті пәнін дұрыс үйрете білу өте маңызды. Педагогтің сабақ өту шеберлігі, яғни шығармашылық пен жауапкершілікті ұштастыруы, бұл заман талабынан туындап отырған мәселе. Өз мамандығын толық меңгерген жоғары деңгейлі оқытушының алдынан шыққан оқушы – өмір айдынындағы өз жолын адаспай табады, азамат болып қалыптасады. Бұл ұстаз үшін абырой, яғни үмітінің ақталғаны, әрбір мұғалім осыған ұмтылса ұрпақ алдындағы қарыздың өтелгені. Мұғалімнің сабағының өн бойындағы негізгі мақсаты, оның негізгі мәнін естен шығармай, әрбір сәтті тиімді пайдаланғанда өз мақсатына жетеді.

ИНТЕГРАЦИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЕ И БИЗНЕС-СООБЩЕСТВО

**Сатова Г.Р. заместитель директора УР
Жакина К.А., заместитель директора УМР
ГКП на ПХВ Колледж сервиса и туризма**

Ключевые слова: концепция, бизнес-сообщество, WorldSkills, академическая самостоятельность.

Современному бизнес-сообществу нужны образованные специалисты на рынка труда обладающие гибкими навыками (soft skills). В рыночной экономике бизнес-сообщество тянется к образованию. Этот процесс отражается во всех политических документах, начиная с послания Президента, которое определило приоритетные направления развития образования. Подготовка специалистов осуществляется в соответствии с прогнозными потребностями рынка труда. При этом организации профессионального образование является центральным хабом для профессиональной самореализации молодежи с предоставлением всех образовательных услуг с гибкой формой обучения. Самые актуальные и самые необходимые требования к выпускнику профессионального образование может сформулировать только работодатель.

Колледж и работодатель должны постоянно работать в связке и постоянно корректировать специализации, перечень дисциплин учебного плана и их содержание. 28 марта 2023 года № 249 Постановление Правительства Республики Казахстан была принята Концепции развития технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023 – 2029 годы. В концепции рассмотрен результат Глобального индекса конкурентоспособности-2019, где работодатели оценивают уровень качества ТиПО на 3,7 балла из 7 возможных. Этот результат показывает работа в этом направлении должно быть модернизировано. На качество подготовки кадров влияет наличие соответствующей материально-технической базы (далее – МТБ). В рамках проекта "Жас маман" в 2020 – 2021 годах были оснащены современным оборудованием 180 организаций ТиПО. При этом 48 % государственных организаций ТиПО все еще используют в учебном процессе морально устаревшее оборудование, которое является одной из причин низкого качества подготовки специалистов сферы ТиПО и несоответствия навыков выпускников современным производственным требованиям.

Одним из результатов плодотворного взаимодействия организаций ТиПО и предприятий является организация дуального обучения. Дуальное обучение внедрено в 558 организациях ТиПО с участием 8013 предприятий. Подписаны Меморандумы, соглашения между 498 компаниями (предприятиями) по осуществлению шефства над 410 колледжами, в которых предусмотрены такие обязательства, как вхождение представителей компании в попечительские советы, оснащение МТБ лабораторным оборудованием, принятие обучающихся на производственную практику, стажировка педагогов. Вместе с тем наблюдается слабая связь организаций ТиПО с реальным сектором экономики, бизнесом и сферой услуг, что ограничивает возможности колледжей стать движущей силой бизнеса и рабочих профессий, центром искусства и предпринимательства. Продолжается совершенствование корпоративного управления организациями ТиПО. Создано 547 попечительских и 693 индустриальных советов, в состав которых для вовлечения в процесс управления организациями ТиПО и разработки образовательных программ вошли работодатели.

С 2022 года в организациях ТиПО внедрена академическая самостоятельность, которая позволяет им разрабатывать образовательные программы самостоятельно с участием работодателей на основе требований государственных общеобязательных стандартов образования (далее – ГОСО), профессиональных стандартов, профессиональных стандартов WorldSkills и региональных особенностей. Данные программы проходят двухэтапную экспертизу. В 2023 году в реестр вошли более 4000 обновленных образовательных программ.

Некоторыми проблемными вопросами системы ТиПО на сегодняшний день остаются низкое качество подготовки специалистов сферы ТиПО и несоответствие навыков выпускников современным производственным требованиям и слабая связь организаций ТиПО с реальным сектором экономики, бизнесом и сферой услуг. Самое главное если усилить работу бизнес-сообществом то качество подготовки специалистов повысится. В этом направлении текущая работа их результатами можно отметить такие мероприятия:

работа по расширению взаимодействия с WorldSkills International, WorldSkills Europe.

- Для качественной подготовки национальной сборной страны к международным чемпионатам WorldSkills организованы тренировочные лагеря по принципу "подготовки спортсменов к олимпиаде" на базе спонсоров-партнеров и организаций ТиПО.
- ежегодно увеличивается перечень компетенций для проведения региональных и республиканского чемпионата WorldSkills.

В результате принимаемых системных мер Казахстан планирует войти в ТОП-20 стран по итогам чемпионата мира WorldSkills-2025 в общекомандном зачете. Сейчас для модернизации содержания и повышение качества профессионального образования большой особый акцент будет сделан на раскрытии творческого и предпринимательского потенциала студентов и для этого будут предусмотрены модули, направленные на развитие предпринимательских навыков, ключевых гибких навыков (soft skills). Колледжи станут центрами притяжения молодежи, содействующими их социальному и личностному развитию, активизации инновационной и

предпринимательской деятельности, раскрытию их творческого потенциала, развитию жизненно важных навыков (soft skills), принятию решений через деятельность комитетов по делам молодежи, студенческих парламентов, клубов по интересам, спортивных и иных кружков. Колледжи также будут консультировать и информировать молодых людей о государственных программах и проектах для молодежи, оказывать консультационную и юридическую помощь. С этого года перед колледжами поставлена задача создать бизнес-инкубаторы за счет средств бизнес-сообщества, которые будут способствовать развитию предпринимательских навыков у студентов. Кроме этого усилится работа по расширению академической самостоятельности в определении содержания образования и сроков обучения совместно с работодателями. В целях формирования единой информационной среды учета и качества образовательных программ продолжится работа по ведению реестра образовательных программ и совершенствованию процесса их экспертизы. Продолжится актуализация классификатора специальностей и квалификаций ТиПО с учетом требований работодателей и Атласа новых профессий.

Одним из направлений практической работы является участие работодателя в отборе и подготовке специалистов для себя. Для этого возможны следующие формы совместной работы колледжа и работодателя:

- проведение встреч со студентами;
- привлечение практиков для обучения студентов;
- знакомство студентов с реальным производством как во время практик, так и во внеаудиторное время;
- выполнение научно-практических заданий силами студентов по проблемам работодателя;
- установление именных стипендий для успешных студентов;
- открытие кафедр непосредственно на базе работодателя.

Современному бизнес-сообществу нужны образованные, предприимчивые люди, которые могут самостоятельно принимать решения в ситуации выбора, способны к сотрудничеству, умеют работать в команде, отличаются конструктивностью, готовы к межкультурному взаимодействию, обладают чувством ответственности, конкурентоспособны, мобильны. в этом направлении организации ТиПО должны усиленно работать.

Список литературы:

- Об утверждении Концепции развития дошкольного, среднего, технического профессионального образования Республики Казахстан на 2023 – 2029 годы Постановление Правительства Республики Казахстан от 28 марта 2023 года № 249;
- Современные тенденции в бизнес-образовании // URL: <http://www.top-personal.ru/issue.html?2681>
- Современные тенденции в бизнес-образовании // URL: <http://www.top-personal.ru/issue.html?2681> (дата обращения: 26.07.2011).

WORLD SKILLS ҚОЗҒАЛЫСЫНЫҢ ҚҰРАМДАС БӨЛІГІ DALASKILLS ЖОБАСЫН ЕНГІЗУ
АРҚЫЛЫ ТЕХНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ БІЛІМ
АЛУШЫЛАРҒА МАМАНДЫҚҚА ДЕГЕН СҮЙІСПЕНШІЛІГІН ОЯТУ

Джантекеева Кабира Кадырбековна
Сдыкова Гулшат Габиденовна
Маңғыстау өнер колледжі басшысының
орынбасары, Ақтау қаласы, Маңғыстау
облысы,

Болашақтың кілті, елдің ертеңі - білімді жастар. Мемлекеттің дамуы, өсіп-өркендеуі тікелей жастарға байланысты болғандықтан жастардың тәрбиесі мен біліміне аса көңіл аударуға

міндеттіміз. Қазіргі уақытта жастардың сапалы білім алуы, дұрыс мамандықты таңдауы және қоғамнан өз орнын табуы мемлекеттің болашағы үшін ең өзекті тақырыпқа айналды. Осы орайда жастар табанды еңбек етіп, елімізде болып жатқан оңды үрдістерге белсене қатысуы арқылы ғана жетістікке қол жеткізе алады. Сонымен қатар, жастар қоғамға пайдасын тигізіп, алған білімін еліміздің өркендеуіне жұмсайтын болса, онда келешегіміздің кемел болатыны сөзсіз. Жаңа заман тәуелсіз ел мұраты — жастардың білімі мен біліктілікке талпынып әрекеттенуін, еңбектеніп өсуін талап етіп отыр. Әрбір білім алуыш әртүрлі саладағы сайыстарға қатысып өз бақтарын сынауға міндетті. Сондай сайыстардың бірі **Worldskills қозғалысы**.

Қазақстан 2014 жылы Worldskills қозғалысына 70 мемлекет болып кірді. 2016 жылдан бастап Маңғыстау облысы республика көлемінде өткен WorldSkills өңірлік чемпионатын ең алғашқы болып өткізген өңір. Сол жылы Маңғыстау облысының білім басқармасы Өңірлік чемпионатын өткізудегі шапшаңдық пен кәсіпқойлылығы үшін Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігінің «Алғыс хаты» және «WorldSkills Kazakhstan жобасын дамытуға қосқан үлесі үшін» деген белгімен марапатталды. Бұл марапат жұмыс жасауға деген шабытты оятып, күні бүгінге дейін аталған чемпионатқа жүйелі түрде қатысып, сол қозғалыстың құрамдас бөліктерін дамытуда. Соның бірі **Worldskills қозғалысының құрамдас бөлігі Dalaskills чемпионаты**. Ұрпақты ұлттық мәдениетке, оның әдет-ғұрыптары мен дәстүрлеріне, рухани және адамгершілік-этикалық құндылықтарға тарту, кәсіби шеберлігін арттыру мақсатында Worldskills қозғалысының құрамдас бөлігі **Dalaskills жобасы** Маңғыстау облысында 2022 жылдан бастау алды.

DalaSkills жобасының бағыты ұмытылып бара жатқан қазақтың салт-дәстүріне тән әртүрлі саладағы өнерді қайта жандандыру, қолдан жасалған табиғи - экологиялық бұйымдардың бағасы жоғары екендігіне көз жеткіздіру.

2022 жылы **DalaSkills** конкурсы «Сәндік-қолданбалы өнердегі дизайн (мата суреті)», «Ұлттық құрақ өнері», «Киіз өнері», «Ұлттық тағамдар» құзыреттілігі бойынша өткізілді. Нәтижесі қуантарлық. Нәтижесі келесідей сипатта көрініс табуда. Олар:

- Білім алушыларды ата- бабаларымыздың дүниетанымын қастерлеуге, дәстүрімізді дәріптеуге, салтымызды сыйлауға, құрметтеуге тәрбиелеу
- Кәсіби шеберлігін нығайту, кәсіпкерлікке баулу
- Білім беру бағдарламаларына стандартқа сәйкес өзгерістер мен толықтырулар енгізу
- Өлшем шарттарын жасау, CIS бағалау жүйесіне енгізу
- Өңіраралық, республика аймақтарына білім беру бағдарламаларының стандартқа сәйкес өзгерістер мен толықтырулар туралы тәжірибе алмасу және тарату
- Жүйелі түрде DalaskillsAktau чемпионатын өткізу

Осы орайда Маңғыстау облысы Түркістан облысы, Қарағанды облысы, Батыс өңірлеріне қарасты облыстармен жасақталған меморандум аясында **2023 жылғы 5 – 9 маусым** күндері аралығында Маңғыстау облыстық білім басқармасының ұйымдастыруымен білім басқармасының 2023 жылға арналған іс-қимыл жоспарына сәйкес және облыстар арасындағы ынтымақтастық туралы меморандум негізінде ұрпақты ұлттық мәдениетке, оның әдет-ғұрыптары мен дәстүрлеріне, рухани және адамгершілік-этикалық құндылықтарға тарту, кәсіби шеберлігін арттыру мақсатында WorldSkills Kazakhstan кәсіби шеберлік чемпионатының құрамдас бөлігі **«DalaSkills» республикалық чемпионатына дайындық фестивалі** өткізілді.

Маңғыстау облысының білім басқармасының басшылығымен «Балдәурен» жазғы демалыс базасында өткен фестивальға Түркістан облысынан -15, Ақтөбе облысынан - 11, Атырау облысынан - 8, Батыс Қазақстан облысынан -3, Маңғыстау облысынан - 93 мектеп оқушылары, колледж студенттері, сарапшылары қатысты.

Жалпы 5 облыстан 130 қатысушы өз өнерлері мен шеберліктерін ортаға салды.

Қамтылған құзыреттіліктер: ұлттық қолданбалы өнер: басқұр тоқу;

ұлттық нақыштағы халық әндерін академиялық мәнерде орындау; виртуалды әлемдегі қазақтың ұлттық киімі (сандық модельер); матаға қазақтың ұлттық нақыштарын қолданып көркемдеп сурет салу; қыштан көркем бұйым дайындау; ағаштан кәде сый жасау; зергерлік

бұйымдар; ұлттық құрақ өнері; киіз өнері - истинг; ұлттық киім: заманауи дизайн (кәжекей), ұлттық ойындар.

Фестиваль аясында тәжірибелі мамандар шебер сыныптар көрсетіп, ұмытылып бара жатқан ұлттық салт-дәстүрді, қол өнер бұйымдарды қайта жаңғыртуда. Қолдан жасалған табиғи экологиялық бұйымдарды ұсынып, қатысушыларымыздың кәсіби дағдыларын дамытты.

Фестивальге қатысушылар «Шебердің қолы ортақ» шеберлік сыныптарына қатысып, «Skills Camp» конкурсында алған дағдыларын, кәсіби шеберліктерін жақсы көрсете білген колледж студенттері, қосымша білім беру ұйымдары және мектеп оқушылары Маңғыстау облысының білім басқармасының дипломымен марапатталды. Фестивальге қатысушыларға қатысқандығы туралы сертификаттар табысталды.

Осындай жұмыстардың нәтижесінде жаңа мамандықтардың ашылуы, біліктілік сандарының көбеюі, мектеп бітіруші түлектердің мамандықты таңдаудағы іс әрекеттерінің оңтайлы шешімдерін табуда. Осындай жобаларды қолға алып, қосымша білім беру ұйымдары, жалпы білім беретін мектептер, кәсіптік білім беру ұйымдары бірлесе жұмыс жасап мамандықты қатесіз таңдауға бағыт – бағдар берудің бірден бір себепшісі деп өз ойымды білдіремін.

ДУАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА- УСПЕШНЫЙ ПУТЬ НА РАБОЧЕЕ МЕСТО

Газизова Жанна Кайдаровна
КГУ «Карагандинский машиностроительный
колледж», заместитель директора
по учебно- производственной работе,
город Караганда

Ключевые слова: техническое и профессиональное образование, модернизация профессионального образования, дуальное образование, рынок труда, профессиональная практика, наставничество

Key words: technical and vocational education, modernisation of vocational education, , labour market, dual education, professional practice, mentorship

Түйінді сөздер: Техникалық және кәсіптік білім беру, кәсіптік білім беруді жаңғырту, дуальды оқыту, еңбек нарығы, кәсіби тәжірибе, тәлімгерлік

Аннотация: В статье рассмотрены сущность и аспекты реализации дуального обучения, возможности дуального обучения для участников образовательного процесса и перспективы дальнейшего совершенствования дуального обучения в колледже.

Түйін: Мақалада дуальды оқытуды енгізудің мәні мен аспектілері, оқу үдерісіне қатысушылар үшін дуальды оқытудың мүмкіндіктері және колледжде дуальды оқытуды одан әрі жетілдіру перспективалары қарастырылған.

Abstract: The article considers the essence and aspects of the implementation of dual education, the possibilities of dual education for participants in the educational process and the prospects for further improvements of dual education in college.

Качественное профессиональное образование сегодня – это средство социальной защиты, гарантия стабильности, профессиональной самореализации человека на разных этапах жизни. Государственная политика в области технического и профессионального образования (ТиПО) стала частью Госпрограммы развития образования на 2020–2025 годы.

На современном этапе развития РК главная задача ТиПО – сформировать новую модель профессиональной подготовки, которая бы преодолела отставание в объемах и качестве выпускников колледжей от реальных требований конкретных предприятий.

Главной проблемой на сегодняшний день остается несоответствие квалификации требованиям рынка труда. Реакцией на вызовы современного рынка является процесс модернизации системы

ТиПО в Казахстане, в частности использование эффективных систем обучения, способствующих повышению квалификационного уровня выпускников колледжей. На сегодня дуальная система обучения – одна из самых инновационных и эффективных форм качественной подготовки профессионально-технических кадров в мире, совмещающая в учебном процессе и теоретическую, и практическую подготовку, т.е. это объединение интересов бизнеса, будущего специалиста и государства. Для предприятия дуальное образование — это возможность подготовить для себя кадры точно «под заказ», обеспечив их максимальное соответствие всем своим требованиям, экономя на расходах на поиске и подборе работников, их переучивании и адаптации.

В настоящее время в КГУ «Карагандинский машиностроительный колледж» обучение по дуальной системе ведется по четырем специальностям: 07150100 «Технология машиностроения (по видам)», квалификации «Станочник широкого профиля», 07150500 «Сварочное дело (по видам)», квалификация «Электрогазосварщик», «Эксплуатация машин и оборудование промышленности», квалификации «Техник-механик» и по специальности 07220200 «Производство железобетонных и металлических изделий», квалификация «Слесарь по сборке металлоконструкций». На сегодняшний день дуальным обучением по этим специальностям охвачены 141 человек, (7 групп), что составляет 33%. По сравнению с прошлым годом доля студентов, охваченных дуальным обучением увеличилась на 11%. В рамках дуального обучения колледж сотрудничает с семью предприятиями города Караганды, с которыми заключены договора о дуальном обучении. Долгосрочное партнерство успешно реализуется с такими предприятиями, как «ТОО «Maker (Мэйкер)», «Карагандинский литейно-машиностроительный завод», ТОО «КарГорМаш», ТОО «РММЗ» и другими предприятиями, заинтересованными в формировании компетентных специалистов. В 2020 году колледж заключил договор с предприятием ТОО «KazCarbon», которое также заинтересовано в успешной реализации дуального обучения. Согласно Правил организации дуального обучения, (Приказ № 50 от 21 января 2016 года) заключены 141 договор по дуальному обучению со студентами, в котором предусмотрены обязательства трех сторон «обучающийся, колледж и предприятие», зарегистрированные в РПП «Атамекен».

В рамках дуального обучения педагогические работники колледжа совместно с ведущими специалистами ТОО «Maker (Мэйкер)», «КЛМЗ», ТОО «РММЗ», ТОО «КарГорМаш-М», АО «КЭР» разработали образовательные программы, которые прошли экспертизу Индустриального Совета, и были согласованы с работодателями. Педагогический коллектив колледжа проводит определенную работу по внедрению дуального обучения, которое характеризуется как образовательный процесс, сочетающий практическое обучение с частичной занятостью на производстве и обучение на базе колледжа. Студенты первого курса проходят производственное обучение в учебных мастерских колледжа. Студенты второго и третьего курса ежегодно имеют хорошие возможности для прохождения производственного обучения и профессиональной практики на предприятии, где они:

- закрепляются за опытными наставниками, в задачу которых входит инструктирование и обучение студентов практическим навыкам;
- обеспечиваются спецодеждой и индивидуальными средствами защиты;
- перед началом практики в течение декады проходят инструктаж по охране труда, прослушивают лекцию о работе предприятия и выпускаемой продукции;
- обеспечены бесплатным проездом при прохождении производственного обучения и профессиональной практики;
- получают оплату в период прохождения профессиональной практики (3 курса).

При прохождении профессиональной практики студентами третьего курса изготавливаются изделия, которые используются в технологическом процессе завода. Существует возможность приглашения педагогических работников на предприятие во время запуска новых технологий и оборудования, итоговая аттестация проводится в форме защиты дипломной работы по специальности, при этом большое внимание уделяется практической значимости работы. В 2020-2021 учебном году выпуск по дуальной системе обучения составил 107 человек, из них

81 человек (75,7%) трудоустроились на предприятиях социальных партнеров.

Также в рамках дуального обучения наставники с предприятий ТОО «Maker (Мэйкер)» и «КЛМЗ» участвуют в проведении уроков производственного обучения совместно с мастерами производственного обучения колледжа на базе учебных мастерских колледжа, приобретая педагогические и психологические навыки работы с молодежью.

Ежегодно в колледже проводятся круглые столы с социальными партнерами, где обсуждаются проблемы реализации дуального обучения на базе предприятий.

В 2019 году совместно с представителями предприятий в рамках семинара Палаты предпринимателей Карагандинской области была разработана программа практики на предприятии, направленная на качество и эффективность проведения практического обучения на предприятии.

В 2022 учебном году планируется проведение демонстрационного экзамена по стандартам WS по квалификации «Станочник широкого профиля» с привлечением наставников с предприятий – соцпартнеров. С целью исполнения Плана мероприятий по реализации ГПРОН на 2020-2025 в 2021 году в колледже был создан Индустриальный Совет, приоритетной задачей которого является помощь колледжу в реализации дуального обучения и трудоустройстве выпускников.

Организация обучения по дуальной форме требует дополнительных финансовых и трудовых затрат со стороны всех участников процесса, однако, она дает и дополнительные возможности для каждого из его участников.

Возможности для колледжа:

- приведение подготовки кадров в соответствии с требованиями работодателя (разработка учебных программ при участии специалистов предприятий исходя из потребностей рынка в регионе, гибкость учебных планов и программ);
- доступ к оперативной информации о текущем состоянии производственных процессов и внедрение в учебный процесс инноваций с производства;
- повышение квалификации преподавательского состава;
- мотивация студентов учиться не для галочки;
- повышение качества подготовки студентов;
- гарантированное трудоустройство выпускников;
- развитие потенциала и рост конкурентоспособности колледжа.

Возможности для работодателей:

- возможность дополнять содержание обучения кругом специфичных проблем для данного производства;
- оценка качества подготовки студентов непосредственно в производственных условиях;
- возможность отбора лучших студентов т.к. за три года все их сильные и слабые стороны становятся очевидными;
- приема на работу креативной личности, способной реализовать новые идеи в рамках избранной профессии.
- Возможности для студентов:
- освоение теории через практику, решение реальных профессиональных задач и производственных ситуаций, т.е. эффективное сочетание теории с практикой;
- реальный опыт работы: проведение большей части времени на рабочем месте;
- оптимальная адаптация к взрослой жизни;
- возможность для управления собственной карьерой;
- ранняя адаптация к профессии: адаптация к производственным отношениям в коллективе, развитие социальной компетенции;
- повышение уровня базовых и профессиональных компетенций на предприятии (умение работать в команде, навыки оптимального выбора технологического решения и др.), развитие личностных качеств;
- дополнительный доход;
- возможность трудоустройства на предприятии социальных партнеров.

Внедрение дуального обучения способствует дальнейшей реализации инновационных проектов, способствующих обновлению содержания. Одним из них стал проект – «Жас Маман». В рамках данного проекта нашему колледжу выделен грант, приобретено и внедрено в учебный процесс современное оборудование ведущих мировых брендов, по специальностям: «Технология машиностроения» – оборудование производства Италии, США, Франции, России; Перечень закупаемого оборудования был согласован с социальными партнерами колледжа в рамках Индустриального Совета. Создан Центр Компетенции ««Worldskills turneri training»» по компетенции «Токарные и фрезерные работы на станках с числовым программным управлением», который позволяет колледжу обучать студентов на современном оборудовании, необходимому для подготовки специалистов для машиностроительной отрасли региона, а также вести подготовку участников на чемпионаты WorldSkills, проводить демонстрационные экзамены по данной компетенции, обучать педагогов с других организаций образования на современном оборудовании.

Реализация проекта «Жас маман» позволило модернизировать материально-техническую базу колледжа, что в свою очередь повысит эффективность подготовки специалистов, легко адаптирующихся и востребованных на современном рынке труда.

Дуальное обучение - это важный аспект государственно-общественного управления образованием, главная идея которого заключается в объединении усилий всех заинтересованных сторон как равных партнеров в качественном образовании. В существующих рыночных отношениях, рынок труда и рынок образовательных услуг тесно взаимосвязаны, и только крепкое социальное партнерство предприятий и организаций образования технического и профессионального образования может быть залогом достижения высоких результатов в деле подготовки высококвалифицированных специалистов и в претворении в жизнь задач, поставленных главой государства в условиях форсированного индустриально-инновационного развития экономики и модернизации системы технического и профессионального образования. В условиях модернизации дуальное обучение способствует в подготовке молодежи к достойной жизни на пути интеграции в мировое сообщество. Высокая надежность дуальной системы обучения объясняется тем, что она отвечает интересам всех участвующих сторон – предприятий, работников, государства: – для предприятия дуальное образование — это возможность подготовить для себя кадры точно «под заказ», обеспечив их максимальное соответствие всем своим требованиям, экономя на расходах на поиске и подборе работников, их переучивании и адаптации. К тому же есть возможность отобрать самых лучших студентов; для молодых людей дуальное обучение – отличный шанс рано приобрести самостоятельность и легче адаптироваться к взрослой жизни; в безусловном выигрыше остается и государство, которое эффективно решает задачу подготовки квалифицированных кадров для своей экономики. Данный опыт взаимодействия «Колледж-Предприятие» необходим как учебному заведению, так и хозяйственным субъектам. В данном вопросе каждая из сторон должна быть заинтересована в конечном результате, который приведет к новой ступени в модернизации всей системы ТиПО в целом и индустриально – инновационного развития экономики нашего региона.

ТЕХНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУДЕ ДУАЛЬДІ ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІНІҢ ТИІМДІЛІГІ

**Хибатова Ляззат Азаматқызы
Мейрбекова Салтанат Ботабековна
«№3 Байзақ колледжі» КМҚК директорының
оқу-әдістемелік ісі жөніндегі орынбасары,
Жамбыл облысы**

Аннотация: Дуальды оқыту жүйесі теорияны өндіріспен ұштастыра оқыту технологиясы. Дуалды оқыту жүйесінің негізгі мақсаты техникалық және кәсіптік оқу орындарының жұмыс беруші жеке сектордағы өндіріс, шаруашылық мекемелерімен серіктестік ретінде бірлесе отырып, нарыз заманында бәсекелестікке төтеп бере алатын, жаңа инновациялық - технологиялық бағдарламаларды меңгеруге дайын жұмысшы мамандар даярлау. Қазіргі кезде әлемде оқытудың дуальды жүйесі кәсіптік-техникалық кадрлар даярлаудың ең тиімді жолдарының бірі. Оның ерекшелігін сол кәсіптік оқыту үдерісінің басым бөлігі оқу орнында емес, кәсіпорындарда технологиялық, диплом алдындағы тәжірибелерден өтеді. Шаруашылықтың қай саласын да өздері таңдаған мамандықтардың кәсіби тұрғыдан жан-жақты игеріп, озық технология мен заманауи техника тілін меңгергендер ғана дамыта алады. Сондықтан еліміздегі өндіріске қажетті мамандар әзірлеу деңгейін көтеру міндетін әлеуметтік серіктестік, теория мен тәжірибенің үйлесімділігі атқарады.

Түйінді сөздер: дуальды оқыту жүйесі, техникалық және кәсіптік мамандар, әлеуметтік әріптестер, өндірістік оқыту, өндірістік тәжірибе.

Қазіргі кезде әлемде оқытудың дуалды жүйесі – техникалық және кәсіптік мамандар даярлаудың иең тиімді жолдарының бірі болып табылады. Нақты өндіріс жағдайларына бейімделген, жұмыс орнында дағды мен білімді тікелей игеруге бағытталған, практикалық сағаттардың оқыту бағдарламасына барынша үйлесіммен біріктірілетін білікті мамандарды дайындау қазіргі кезде білім берудің дуалды жүйесі деген атпен белгілі. Бүгінгі таңда еңбек нарығында жоғары білікті маман мамандар тапшылығы ерекше орын алуда. Қалыптасқан жағдайдың негізгі себепшісі білім беру үдерісін ұйымдастыру әне жүйедегі мәселелер, яғни жас маманның бойынан табылуға тиісті тәжірибелік дағды, білім мен тәжірибені талап ететін нақты өндірістік жағдайлардан теориялық білім берудің алшақтап кетуі болып табылады.

Қалыптасқан жағдайда теория мен практиканың арасындағы алшақтықты жою мәселесімен жұмыс берушіге күресуге тура келеді, себебі білікті мамандармен қамтамасыз ету - бұл жетістікке қол жеткізудің кепілі. Бұл ретте жас мамандардың оқу үрдісінде алған білімдерін жүзеге асыру жоспарланатын кәсіпорын қызметінің ерекшелігін ес кере отырып, қосымша оқу, тәжірибеден өту, қайта даярлау қажеттігі туындайды. Бүгінгі күннің болмысы кәсіби білім жүйесі алдында еңбек нарығында бәсекеге қабілетті білікті мамандар даярлау, өз мамандықтарын жетік меңгерген, өз мамандығы бойынша тиімді жұмыс жасауға қабілетті, тұрақты кәсіби өсуге дайын, әлеуметтік және оңтайлы кадрларды даярлауды талап етеді.

Дуальдық жүйе маман даярлауда өндіріс, студенттің және мемлекеттік мүдделерін біріктіруге бағытталған кәсіптік білім берудің түрі. Бұл өндіріс орны үшін экономикалық жағынан тиімді. Маманды қайта даярлауға, жұмыс орнына бейімдеуге уақыт кетпейді. Студент жастар үшін өмірдегі өз орнын ерте табуға мүмкіндік туады, жұмысқа ерте араласып, бейімделеді.

Дуальды жүйемен оқытудың жетістігі көп. Біріншіден, бітіруші түлектердің жұмысқа орналасу көрсеткіші жоғары болады, себебі оқу барысында өндіріспен тығыз байланыста болған студент жұмыс берушінің барлық талаптарын игеріп, меңгерген жұмысшы маман болады. Екіншіден, жақсы білімді, болашақ жұмысшы маман психологиялық жағынан жаңа ортаға бейімделген дайын маман болып шығады. Өндірісте өздігінен шешім қабылдай алады. Теория мен тәжірибені меңгеріп, бекітілген жұмысқа деген жауапкершілік сезімі жоғарылайды. Өндірісте болғандықтан ұжыммен, жұмыс жүргізеді және өндірістегі жұмыстарға бейімделеді. Үшіншіден, «тәжірибеден теорияға» принципімен жұмыс жүреді, студент теориялық, яғни текспен айтудан гөрі, өндірістегі жағдаяттарға сәйкес жұмыс жүргізеді. Теориядағы қиындық келетін терминдер мен есептерді тәжірибе жүзінде шешеді. Төртіншіден, жұмыс берушінің студент берген бағасы дайындалған маманның біліктілігімен байқалады. Алғашқы күннен бастап ұзақ уақыт өндірісте жұмысшы болған студент, өзінің білім мен ынтасын көрсетеді. Бесіншіден, студент тек қана теорияны ғана меңгермей, өндірістегі соңғы жаңалықтарды біліп, заманауи талаптарды меңгереді. Алтыншы, бюджеттік шығын азаяды, себебі оқуға кеткен шығынның біраз бөлігі өндірісте болғандықтан студент оны күнделікті көріп, игереді. Осы айтылған мәселелердің барлығы дуальды оқыту технологиясы енгізіліп, қол жеткен нәтижелер. Дуальды оқыту жүйесі енгізудің мақсаттары. Колледж ұжымының мақсаты: жұмыс беруші

талабына сай оқу жоспарларын және оқу бағдарламаларын жасау; еңбек нарығындағы сұранысқа ие, бәсекеге қабілетті мамандар дайындау, оқу орнының оқу-материалдық базасын заман талабына сай жаңа техникалық, технологиялық лабораториялық жабдықтармен қамту, студенттердің біліктілігін арттыру үшін өндіріске енгізіліп жатырған жаңа технологияларымен және жабдықтармен таныстырып отыру мақсатында өндірісте тағылымдамадан өткізу, әлеуметтік серіктестермен байланыста студенттерді өндірісте тәжірибеден өткізу және бітіруші түлектерді жұмысқа орналастыру мүмкіндігіне ие болу.

Колледж директорының бастамасымен әлеуметтік серіктестік аясында біздің арнайы кәсіби кәсіби білім беретін жергілікті оқу орны негізінен ауыл шаруашылық саласына білікті жас кадрларды даярлау үшін бірнеше мамандықтар бойынша 9 базалық мекемелермен келісім шартқа отырды. Дуальдық оқыту жүйесінің мақсатын жүзеге асырып, міндетін орындауға, тиімділігін арттыруда колледж 2009 жылдан бастап әлеуметтік әріптестермен, кәсіпорындармен, жұмыс берушілермен іс-шара жоспарлары бекітіліп, уағдаластық бойынша студенттер өндірістік оқу, өндірістік іс-тәжірибеден өтуде. Әр оқу жылы базалық кәсіпорындармен жұмыс жоспарлары келісіліп жасалды. «Ауыл шаруашылығын механикаландыру» мамандықтары бойынша 2-3 курс студенттері егін оруға, шөп шабу, жинау, қысқа дайындық жұмыстар науқанына араласып, біліктілік емтихандарына, колледжішілік және облыстық, кәсіби мамандықтар бойынша шараларға белсенді қатыстырылуда.

Студенттер практикалық тәжірибе жинақтайды, өмір шындығымен танысады, өндірістік сабақтарда алған дағдыларын шыңдайды. Байзақ колледжі аудандық кәсіпорындарымен және шаруа қожалықтармен ынтымақтасады, бұл әрбір студентке мамандығы бойынша тәжірибеден өтуге, мүмкіндік береді. «Салимовых» ШҚ, «Роял Палас» ЖК, «Айдын» ЖК, «Талант» ЖК сияқты жергілікті әлеуетті кәсіпорындар мен колледж арасында дуальды оқыту жүйесі бойынша екі жақты келісім мақұлданды.

Қорыта, келгенде дуальды оқыту жүйесі колледж студенттері үшін таптырмас мүмкіндіктердің бірі. Дуальды оқыту жүйесін меңгеру кезінде студенттің өзіндік дүниетанымы қалыптасады, студенттің сабаққа деген ынтымағы және жауапкершілігі артады, студенттің өз білімін өзі бағалай білуіне мүмкіндік туады, болашағына сенуіне, одан әрі шығармашылықпен айналысуына, пәнге қызығушылығының артуына мүмкіндік береді. Дуальды оқыту жүйесі – заманауи технологиялық еңбек нарығында сұранысқа ие мамандарды даярлауға мүмкіндік беріп, әрбір түлектің оқу орнын бітіріп шыққан соң жұмысқа орналасуына кепілдік беретін бірден-бір таптырмас жүйелердің бірі.

НАСТАВНИЧЕСТВО – ИСКУССТВО ОБУЧЕНИЯ НА РАБОЧЕМ МЕСТЕ

Сабырова Мара Орынбаевна
КГКП «Карагандинский колледж питания
и сервиса», заместитель директора
по производственному обучению

Аннотация: В статье прослеживается развитие системы наставничества в рамках подготовки кадров. Выделяются главные функции наставника и связь с системой профессионального образования. Проанализированный генезис системы наставничества позволяет не только реализовывать данные практики в современных условиях, но и создавать прогностические модели развития системы наставничества в будущем. Это дает нам возможность использовать необходимый педагогический инструментарий для поиска эффективных путей передачи культурного и профессионального опыта подрастающему поколению.

Ключевые слова: адаптация, образование, практико-ориентированное обучение, наставничество, работодатели, специалист, результативность.

Послушайте и вы забудете посмотрите и вы запомните, сделайте и вы поймете.

Конфуций Наставничество в образовании определяется как одно из актуальных направлений в поле профессиональной подготовки в системе технического и профессионального

образования.

Основным условием развития экономики РК является подготовка высококвалифицированных специалистов. На сегодняшний день образовательным организациям технического и профессионального образования необходимо отслеживать о текущих тенденциях отрасли, технологических изменениях современных предприятий.

Важное значение имеет грамотно и правильно организованная система наставничества, которая дает возможность сосредоточить профессиональный опыт, знания, умения и передавать их наставляемым.

Наставник – квалифицированный работник предприятия (организации), владеющий технологиями производства или сферы услуг, осуществляющий руководство производственным обучением и профессиональной практикой (Закон «Об образовании» п.53-6). [1]

Обучение молодых кадров- занятие трудоемкое, но эффективное. Наставник восполняет тот или иной образовательный пробел в практике наставляемого, которому необходима профессиональная помощь в преодолении некоторых сложностей и трудностей в приобретении профессии.

Преимущества наставничества:

- формирование компетенций у обучающихся, позволяющих профессионально грамотно, мобильно решать практические задачи и уметь адаптироваться к условиям рынка труда;
- обеспечение экономики региона востребованными компетентными специалистами;
- снижение текучести кадров.

Стремительное развитие производства требует от рабочих кадров владения универсальными и специальными знаниями, поэтому при отборе наставников необходимо учитывать профессиональные знания и навыки, которые потребуются для передачи их наставляемому, психологическую совместимость наставника и обучающегося, их мотивацию и эффективные способы взаимодействия.

В результате реализации эффективных способов взаимодействия наставничества легче проходит процесс адаптации к новым условиям производства, происходит развитие профессиональной мотивации к трудовой деятельности у наставляемых. Задача наставника не из простых, но, тем не менее работодатель «выращивает» кадры для себя и является одним из заинтересованных лиц. Бизнес следует мотивировать для активного подключения к дуальной системе образования, чтобы наставник был заинтересован в короткие сроки подготовить студентов или молодых сотрудников в квалифицированных сотрудников для предприятия.

Соответственно, предприятие должно определить наставника, у которого есть навыки, которые могут оказаться полезными для работы с молодыми специалистами.

Одним из основных направлений взаимодействия партнеров в области профессионального образования является организация профессиональной практики обучающихся с использованием технологической базы предприятий (организаций) и закреплением наставника, стажировок преподавателей специальных дисциплин и специалистов (статья 45-1 Закон «Об образовании»). [1]

К сожалению, нормативно-правовых актов, регламентирующие функциональное поле наставника на рабочем месте отсутствуют, но все участники образовательного процесса в рамках социального сотрудничества максимально проявляют усилия для подготовки специалиста «нового формата».

Гибкая и мобильная система наставничества в организациях технического и профессионального образования дает возможность приумножить профессиональный уровень всех участников системы, предоставляя дополнительные возможности для качественной подготовки квалифицированных кадров, к тому же на рынке труда возросла потребность в кадрах, способные решать комплекс нестандартных задач, умеющие быстро реагировать в непростых условиях труда.

В системе ТиПО в 2022 году запущен проект «Целевая подготовка кадров с техническим и профессиональным образованием», где подготовка осуществляется для обеспечения

конкретных потребностей предприятий и данный проект точно работает на развитие наставничества на рабочем месте и обеспечение трудоустройства выпускников. В рамках данного проекта мы сотрудничаем с предприятиями питания города: ресторан «Сенатор», сеть «Today», ресторан «Турандот», вопрос о наставничестве обговариваем в рамках договора о сотрудничестве.

С каждым днем со стороны работодателей повышаются требования к профессиональной подготовке и к личностным, социальным компетенциям специалистов (ответственность, коммуникабельность, цифровые компетенции, умение принимать решения и др.) и все более актуальным становится вопрос о формировании новой системы отношений между колледжем и социальными партнерами в интересах рынка труда.

Изменения в общественной системе (смена ручного труда на интеллектуальный) привели к появлению в социуме экономического подхода к человеческой деятельности. В рамках данного подхода (основоположник — Т. Шульц) введено понятие «человеческий капитал», оно немыслимо без обретения обучающимися навыков самообразования, критического мышления и эффективной совместной деятельности в гиперинформационной среде.

Модель обеспечения качества образовательных услуг во многом зависит от стейкхолдеров, которые принимают активное участие в жизни колледжа, входят в состав Попечительского, Индустриального Советов, как участники образовательного процесса, вносят свои предложения в вопросах подготовки кадров (форум работодателей, ярмарка вакансии).

Наставничество в техническом и профессиональном образовании как особый тип взаимодействия образовательных учреждений с субъектами рынка труда, нацеленный на максимальное согласование и учет интересов всех участников образовательного процесса, поэтому вопрос наставничества стоит на каждом заседании Совета с работодателями (*студенты закрепляются за цехом и поваром, который в этот день там работает, они учатся базовым вещам: разделка мяса, птицы, рыбы, приготовление полуфабрикатов, их обучает повар-заготовщик, контролирует работу бригадир кухни. Также студенты работают в кондитерском цехе и в холодном цехе. Они перемещаются из цеха в цех в течение дня, в зависимости от объёма работы. Их наставниками являются повара этих цехов*).

Наставник (в нашем случае повара и шеф-повара) выполняет важную и решающую роль в становлении молодого специалиста и обеспечивает соответствующее сопровождение наставляемого, делится опытом, знаниями и поддерживает способом, который является эффективным и результативным. Это важный процесс знакомства и привыкания обучающихся технического и профессионального образования к условиям и содержанию труда, организации рабочих мест, рабочему времени, особенностям мотивации, к работникам предприятия, на котором проходит производственная практика.

Положительная социальная и профессиональная адаптация проявляется не только в освоении тонкостей и специфики профессии, приобретении навыков, умении ориентироваться в производственных ситуациях, но и способствует развитию личной мотивации трудовой деятельности и является одним из показателей обоснованности выбора профессии.

Генезис системы наставничества в профессиональном образовании связан с развитием жизненного цикла навыков. Так, при формировании узкоспециальных навыков (которые развивались в конкретном контексте) инструментом эффективности обучения был метод «Делай, как я».

Формирование метанавыков (эмоциональный интеллект, навык управления временем, навык сотрудничества) потребовало применения проблемно-проектного обучения. В функции современного наставника входит формирование и развитие hard и soft skills.

Возрастающая глобализация знаний потребует от профессионального образования будущего подготовки специалистов, способных за короткий срок за счет самообразования овладеть новыми компетенциями и быстро переключиться с одного проекта на другой.

Современные вызовы времени обостряют потребность реальной практики в компетентных специалистах, владеющих не только специальными знаниями, готовых и способных к конкуренции, профессиональной мобильности, но и, в определенном смысле, универсальными,

т. е. способными быстро переключаться с одного вида деятельности на другой и совмещать различные трудовые функции.

Партнерские отношения в плане наставничества в образовательной сфере ориентированы на достижение общих интересов:

- формирование компетенций у обучающихся, позволяющих профессионально грамотно, мобильно решать практические задачи и уметь адаптироваться к условиям рынка труда;
- обеспечение экономики востребованными компетентными специалистами.
- подготовка молодых специалистов, заточенных под требования предприятия.

Результативность партнерства оценивается по степени выполнения своей основной социальной функции и определяется степенью реализации своих интересов, заключающихся в подготовке высококвалифицированных специалистов и ориентирует образовательные организации, работодателей и государство на учет постоянно меняющихся требований производства, практики, экономики, социума при подготовке конкурентоспособного специалиста и основным инструментом практикоориентированного обучения является наставничество

ЖҰМЫСШЫ МАМАНДЫҚТАР БОЙЫНША КОЛЛЕДЖ СТУДЕНТТЕРІН WORLDSKILLS ЧЕМПИОНАТЫНА ДАЯРЛАУ БАРЫСЫНДА ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚОЛДАУ МАҢЫЗЫ

Кнашина Гульсим Амантаевна

Серикова Асыл Жанатовна

«Қазақмыс» корпорациясының политехникалық колледжі» ЖМ

Аннотация: Мақалада орта кәсіптік білім беру студенттерін WorldSkills чемпионаттарына дайындау кезінде ассертивтілікті дамытудың психологиялық тренингтері арқылы психологиялық жұмыс істеу қажеттілігі негізделді. Кіріспеде WorldSkills қозғалысының Қазақстан Республикасында өткізілуі сөз етіледі. Негізгі бөлімде шетел ғалымдарының зерттеуіне негізделген теориялық ақпарат пен студенттерге қажетті дағдылар сөз етіледі. Зерттеу нәтижелерінде ассертивтілікті дамытудың маңызы мен колледж студенттерінің дайындығы барысында қамтылған зерттеулер тиянақталады.

Кілт сөздер: WorldSkills чемпионаты, психологиялық дайындық, әлеуметтік- психологиялық тренингтер, ассертивтілік, softskills.

WorldSkills халықаралық коммерциялық емес қозғалысы 70 жылдан астам уақыт бойы жұмыс істеп келеді. Қазақстан Республикасы 2014 жылдан бастап WorldSkills International (WSI) халықаралық қозғалысының толық құқықты мүшесі болып табылады. 2016 жылы Қазақстан WorldSkills Europe (WSE) қозғалысының мүшесі болды, ал 2019 жылы WorldSkills Asia (WSA) құрамына кірді. Елімізде алғашқы республикалық чемпионат 2015 жылы өткізілсе, 2017 жылдан бастап чемпионаттар CIS жүйесін қолдана отырып өткізіледі.

Чемпионаттар жастарды мамандықтарға баулу, сондай-ақ кәсіби дағдылар мәдениетін дамыту мақсатында өткізіледі. Әңгіме өзара іс-қимыл мен ынтымақтастық үшін алаң ұсына отырып, бизнес-қоғамдастықпен ынтымақтастықты нығайту туралы болып отыр.

Қазақстандағы ең ірі жұмысшы мамандықтар чемпионаты мыңдаған оқушылар, тағылымгерлер, мектеп жасындағы балалар мен жастар, олардың отбасылары, салалық қауымдастықтар мен жұмыс берушілер топтары үшін қызықты, интерактивті орта қалыптастырады. Қатысушылар байқауды бақылау және өнеркәсіп пен білім беру саласындағы жүздеген сарапшылармен өзара әрекеттесу арқылы бір шаңырақ астында кәсіби кәсіптердің алуан түрлілігін байқап, сезіне алады.

WorldSkills қозғалысына қатысушы елдер арасында Қазақстанның халықаралық чемпионаттардағы конкурсанттарды (ТЖКБ ұйымдары және олардың әлеуметтік серіктестері) даярлау және Қазақстан Республикасы Ұлттық құрамасының WorldSkills халықаралық чемпионаттарына қатысуы ұйымдастырылады.

Бұл жағдайда тек кәсіби дайындық туралы ғана емес, сонымен қатар жарыс қатысушыларының қозғалысқа психологиялық дайындығы өзекті мәселе болып табылады. Қазіргі уақытта жас кәсіпқойлардың (әсіресе халықаралық) чемпионаттарына дайындықтың психологиялық жағы өте маңызды, өйткені бәсекелестік жағдайында қатысушылардың жеке қасиеттері шеберлік деңгейіне тікелей әсер етеді. Стресске төзімділіктің, өзіне деген сенімділіктің болмауы жарыстарға қатысу тиімділігін төмендетеді. Сондықтан кәсіптік білім беретін оқытушылар, команда жаттықтырушылары, сарапшылар шетелдік тәжірибені мұқият зерттеп, оны отандық шындыққа бейімдеп, практикада қолдануы керек. Осыған байланысты жас мамандардың жарыстарға психологиялық дайындығы бойынша әдістемелерді әзірлеу және енгізу отандық білім беру жүйесі үшін өзекті болып көрінеді.

WorldSkills қозғалысына қатысушылардың психологиялық жай-күйінің маңыздылығы туралы кәсіби шеберлік пен кәсіпкерлік байланыстарын дамыту және түсіну саласындағы зерттеу жобаларының нәтижелері куәландырады. Осыған байланысты Британдық тәжірибе WorldSkills зерттеу орталығы-the Centre on Skills, Knowledge and Organisational Performance (SKOPE), ол Ұлыбритания ұлттық және халықаралық чемпионаттарда өзін көрсеткен жастардың кәсіпкерлік тәжірибесін қарастырды. Зерттеудің мақсаты – қатысушылардың кәсіби шеберлігі мен олардың кәсіпкерлік қызметтегі перспективалары арасында байланыс орнату [5].

WorldSkills қозғалысы қатысушылары бойындағы кәсіпкерлік әлеуетінің тұжырымдамалық негіздері айқындалды, атап айтқанда:

- жеке тұлғаның әлеуметтік капиталы: туғаннан берілген және кейін пайда болған әлеуметтік байланыстар: отбасы, достар;
- психологиялық капитал: өзіндік тиімділік, оптимизм, болашаққа деген сенім, өміршеңдік, стрессті жеңе білу, ықтимал қауіпті қабылдау;
- адами капитал: білім беру процесінде алынған білім мен дағдылар, тәжірибе жұмыс, бейресми және ресми оқыту. Отбасының болуы үлкен рөл атқарады бизнес;
- WorldSkills қатысушыларының өзіндік уәждемесі. Бизнеске қатысудың негізгі қозғаушы себептері – байыту, бедел қалыптастыру, моральдық қанағаттану.

Жеке ерекшеліктерден басқа, кәсіпкерлік ортаның факторлары да бар – салалық және географиялық. Осы үш фактор мен мотивацияның үйлесуі кәсіпкерді тудырады. Көріп отырғаныңыздай, қатысушыда туғаннан бастап немесе оқу процесінде алынған ерекше жеке қасиеттердің болуы маңызды компонент болып табылады. Қазіргі уақытта бұл үшін softskills термині (дәстүрлі түсініктегі кәсіби дағдылардан – hard skills басқа) қасиеттерге ие болды.

Collins сөздігі softskills-ті алынған білімге тәуелді емес жұмыспен қамтудың белгілі бір түрлері үшін қажетті қасиеттер ретінде анықтайды: олар ақыл-ой, қабілеттілік, адамдармен қарым-қатынас және оң икемді көзқарасты қамтиды[6].

Нақтырақ айтқанда, softskills былай жіктеледі:

- 1) әмбебап әлеуметтік дағдылар (Social skills) басқаша айтқанда, басқалармен тіл табысуға көмектесетін: өзгелердің пікірін құрметтеу, командада жұмыс істеу, жанжалдарды шешу мүмкіндігі;
- 2) коммуникациялық дағдылар (Communication skills) – жұмыс орнында талап етілетін, тек ауызша ғана емес, жазбаша да коммуникацияның барлық түрлерін жүзеге асыра білу. Жұмыс беруші қызметкердің өз ойын сауатты және іс бойынша жеткізе білу қабілетін бағалайды. Бұған біз тұтынушыны тыңдай білу, сонымен қоса, вербалды емес: көзқарас, поза және қимыл мен мимиканы жатқызамыз.
- 3) ойлау дағдыларын дамыту (Higher-order thinking) – проблемаларды шеше білу, сыни ойлау және шешім қабылдау дағдысы;
- 4) өзін-өзі бақылау (Self-control) – эмоцияларды басқару, өз мінез-құлқын реттеу мүмкіндігі ;
- 5) позитивті өзін-өзі бағалау (a positive self-concept) – өзіне деген сенімділік, өзіндік тиімділік, өзін-өзі тану және сендіру, сондай-ақ өзін-өзі бағалау және өзін-өзі сезіну әл- ауқат пен мақтаныш [4].

Өзіне деген сенімділік және тұрақты мінез-құлдықпен, тәуелсіз ойлау мен өз пікірін қорғау

қабілетімен, нақты мәселелерді шешуге уәжділікпен көбінесе ассертивтілік қасиеті а жалпы, мұндай жеке сапа ассертивтілік (ағылш. assert — талап ету өз құқықтарын қорғау) ассоциоланады.

И. Л. Зиновьева, В.Г. Ромек, Б. В. Высоцкий және басқа ғалымдардың теорияларына сүйене отырып, біз ассертивтілікті қызмет көрсету саласындағы қызметкерлердің көп компонентті кәсіби маңызды сапа ретінде түсіндік, оның ішінде өзі туралы және басқалар туралы білім алуға ашықтық, қабілеттілік олардың эмоцияларын түсіну, тиісті нақты мәселелерді шешуге ынталандыру және сенімді мінез-құлық [2].

Шетелде қызмет көрсету, білім беру және медицина саласындағы кәсіби дайындықта ассертивтілік тренингтері 1980 жылдардан бастап қолданыла бастады, өйткені ассертивті мінез-құлық жоғары тиімділіктегі коммуникациялық модель, әсіресе әртүрлі нәсілдердің, таптардың және зияткерлік және ақыл-ой жүйесі әртүрлі деңгейдегі адамдар арасында үнемі байланыс болатын қызмет салалары үшін өте маңызды[7].

Мамандардың айтуынша, ассертивті мінез-құлық дағдыларын игеру үшін әртүрлі әдістер бар, олардың арасында тренингтер, корпоративті оқыту және оқыту бағдарламалары, тәлімгерлік және коучинг [3].

Біз WorldSkills жаттықтырушылары мен тәлімгерлерінің әртүрлі идеялары мен тұжырымдамаларын зерттедік. Әсіресе халықаралық чемпионаттарға дайындық тәжірибесі құнды екендігін атаған жөн. Салыстырмалы талдау және бақылау әдістерін қолдану негізінде (теориялық дереккөздерді зерделеу, сондай-ақ шетелдік және отандық студенттердің чемпионаттарына қатысудың практикалық тәжірибесі) келесідей қорытындылар жасалды:

- ассертивтілік – әсіресе қызмет көрсету саласында табысты кәсіби қызмет көрсету үшін қажетті softskills-дағдылардың құрамдас бөлігі ;
- студенттерді ассертивті мінез-құлық, өзіне сенімділік, күйзеліске төзімділік тәсілдеріне оқыту жарыстарға қатысу тиімділігін арттырады.

Талдау нәтижелеріне бойынша, практикалық дайындық кезінде ассертивтілік әдістерді әзірлеу және кіріктіру кезінде жарыстар барысында сөз сөйлеу тиімділігі артатынын түсіндік.

Жинақталған теория мен дүниежүзілік тәжірибені негізге ала отырып, WorldSkills қозғалысының колледжішілік іріктеуіне таңдалып алынған қатысушыларды дайындық барысында екі топқа бөлдік. Алғашқысы – өз еркімен жарысқа ұсыным білдірген студенттер болса, екінші топта – оқытушының нұсқаулығымен, бірақ өз ниетінсіз қатысқан студенттер болды. Алдымен олардың өзін-өзі бағалауын Спилбергер-Ханин шкаласы бойынша тексердік. Сонымен қоса, өз-өзіне деген сенімділік, өзін-өзі басқару, қобалжу және тағы басқа критерийлер бойынша әдіснамалар алынды. Атқарылған жұмыстың нәтижесі бойынша, соңғы топтың алғашқы топқа қарағанда көрсеткіштері әлдеқайда төмен екендігі байқалды. Бұл нәтижелерді біз студенттердің келесі көрсеткіштерімен салыстырдың: конструктивті диалог жүргізу, серіктестерімен ымыраға келе білу, ортақ шешім шығару; сын тұрғысынан өзіне объективті баға беру; ашық баяндама жасау кезіндегі қиыншылықтар.

Оқыту технологиясы ретінде WorldSkills қозғалысының дидактикалық мәні студенттердің квази-кәсіби қызметті оқыту процесінде модельдеуі болып табылады. Чемпионаттарға қатысу процесінде студенттің кәсіби қызметке дайындығының мазмұнды ғана емес, сонымен қатар психологиялық аспектісінің өзін-өзі бағалауы тәжірибе арқылы тексерілетіні өте маңызды. WorldSkills қозғалысы мінезді қалыптастырады, міндеттілікке үйретеді, өзіне сенімділік береді, жеке өзін-өзі бағалауды арттырады. Қозғалыстың бұл міндеттері ассертивтілікті дамыту тренингінің мақсаттарына сәйкес келеді. Ассертивтілік жеке тұлғаның күрделі сапасы ретінде өзіне деген сенімділік пен сенімді мінез-құлықпен, тәуелсіз пікірлермен, өз пікірін қорғау қабілетімен, нақты мәселелерді шешуге деген ынтамен байланысты. Бұл сапа WorldSkills чемпионаттарының қатысушыларына аса сенімді өнер көрсетуге, жоғары нәтижелер көрсетуге мүмкіндік береді [1].

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Наш бренд / WorldSkills Russia. М., 2015. 62 с
2. Ромек В. Г. Тренинг уверенности в себе в межличностных отношениях. СПб. : Речь, 2002. 174 с
3. Слизкова Е. В., Астаева С. С. Подготовка обучающихся к конкурсам профессионального мастерства как фактор качества образования в СПО // Молодой ученый. 2016. № 6.2. С. 101–105.
4. A positive self-concept in work force connections: key «softskills» that foster youth work force success: toward a consensus across fields / L. H. Lippman, R. Ryberg, R. Carney, K. A. Moore. US: Child Trends, 2015. 56 p.
5. Chankseliani M., James S., Mayhew K. WorldSkills competitors and Entrepreneurship. DuVE: Developing and understanding Vocational Excellence UK: SKOPE, 2015. 58 p.
6. Soft-skills [Electronic resource]. URL: <http://www.dictionaty.com/browse/soft-skills> (дата обращения: 22.12.2017).
7. Trower P., Bryant B., Argyle M. Social Skills and Mental Health. University of Pittsburgh Press, 1978. 306 p.

ХИМИЯ САБАҚТАРЫНДА СТУДЕНТТЕРДІҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ ЖОЛДАРЫ

Кайырбекова Индира Амангазиевна
«Қарағанды көлік-технологиялық колледжі»
КМҚК-нің химия пәнінің оқытушысы

Түйін: Химия сабақтарында функционалдық сауаттылықты қалыптастыруда дидактикалық материалдар кешенін білім беру процесінде жиі қолданса, онда қазіргі қоғамдағы тұлға мәдениетінің қалыптасуында -функционалдық сауаттылық маңызды индикатор болады.

Кілт сөзі: функционалдық сауаттылық

Кіріспе: Қазіргі қоғамда болып жатқан өзгерістер білім беру процесін қарқынды жетілдіруді талап етеді. Студенттердің білім сапасын арттыру және олардың оқуға деген қызығушылығын арттыру – оқу процесін жетілдірудің маңызды міндеттері. Білім беру жүйесіндегі тұлғаның дамуы, ең алдымен, білім беру және тәрбие процесінің негізі болып табылатын әмбебап оқу іс-әрекеттерін қалыптастыру арқылы қамтамасыз етіледі.

Студенттердің күнделікті өмірде қажетті қолданбалы сипаттағы шығармашылық тапсырмаларды орындау арқылы жаратылыстану-ғылыми сауаттылыққа деген қызығушылықтарын және химия сабақтарында олардың танымдық белсенділігін арттыру.

Жұмыстың өзектілігі: Қазіргі таңда функционалдық сауаттылық адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметке белсенді қатысуына, сондай-ақ өмір бойы білім алуына ықпал ететін негізгі факторлардың біріне айналуға. Функционалдық сауаттылық-студенттердің негізгі колледжде оқу кезінде қол жеткізе алатын білім деңгейі және адамның өмір мен қызметтің әртүрлі салаларындағы стандартты өмірлік міндеттерді негізінен қолданбалы білім негізінде шешу қабілетін, яғни жеке тұлғаны әлеуметтендіруді болжайды. Білім беру қызметінің басым бағыттарының бірі ретінде студенттің жеке басын әлеуметтендіруді белгілей отырып, білім алушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру мәселесімен жұмыс істеуді жөн көріп отырмын.

Қоғамда табысты толыққанды жұмыс істеу үшін өмірлік маңызды міндеттерді шешу үшін білімді, біліктілікті және дағдыларды қолдана білу, қиын жағдайларда өз бетінше ойлау және жұмыс істеу қажет. Мұның бәрі функционалдық сауаттылық ұғымына кіреді. 21 ғасырдағы білім беру жүйесінің міндеті білім көлемін беру емес, бағдарламаларын меңгеру деңгейін анықтау емес, студенттердің алған білімдері мен дағдыларын өмірлік жағдайларда қолдану қабілетін қалыптастыру болып табылады.

Зерттеу нысаны: химия сабақтарында білім алушылардың функционалдық сауаттылығын

дамыту.

Жұмыстың мақсаты: химия сабақтарында студенттердің жаратылыстану-ғылыми функционалдық сауаттылығын дамыту бойынша жұмыс тәжірибесімен бөлісу.

Болжам: Химия сабақтарында білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту тиімді болады, егер: функционалдық сауаттылықты қалыптастыруда дидактикалық материалдар кешенін білім беру процесінде жиі қолданса, онда қазіргі қоғамдағы тұлға мәдениетінің қалыптасуында -функционалдық сауаттылық маңызды индикатор болады.

Оқу-танымдық іс-әрекетте химия пәні бойынша оқуға деген мотивацияны анықтау үшін сауалнама жүргізілді. Жалпы сауалнамаға 48 студент қатысты.

Химия пәнін оқуға деген мотивацияны диагностикалау нәтижесінде білім алушылардың мотивациясының жоғары деңгейі - 22%, орташа деңгейі - 38%, төмен деңгейі - 40% құрайтыны анықталды. Химия сабақтарында, сондай-ақ, сабақтан тыс жұмыстарда студенттердің пәнге деген қызығушылықтарын арттыру үшін жағдай жасау қажеттілігі туындады. Студенттерге тек білім ғана бермей, сонымен қатар әлеуметтік бейімделу процесінде оны қолдана білу қабілетін дамыту керек. Оқу процесіне және сабақтан тыс жұмыстарға жаңа педагогикалық технологияларды әзірлеумен және енгізумен тығыз байланысты оқытуды ұйымдастырудың әдістерін, құралдары мен нысандарын жаңарту мәселесін шешуге тырысу. Алған білімдерін күнделікті өмірді қолдану дағдыларын дамыту мақсатында күнделікті білім беру процесінде функционалдық сауаттылықты дамытатын дидактикалық тапсырмаларды орындау қажет. Білім алушыларға мұндай тапсырмаларын орындау кезінде ақпаратты іздеу, саралау, түсіндіру, шығармашылық тапсырмаларды шешу дағдысын дамытуда көмек беру қажет. Студенттердің функционалдық сауаттылығын дамыту үшін күнделікті химия сабақтарында студенттердің функционалдық сауаттылықтарын қалыптастыратын органикалық химия бойынша жұмыс дәптерін жасауды жөн көрдім (Қосымша 1).

Химия өмірмен функционалдық сауаттылықты қалыптастыратын жұмыс дәптері (дәптердің құрылымы)

Әзірлеу: Д.А.Ж. Артықбаева

Қалыптастырушы: Д.А.Ж. Артықбаева

Тапсырма №1

Органикалық тағамдар

Тапсырма №2

Тапсырма №3

Тапсырма №4

Тапсырма №5

Тапсырма №6

Тапсырма №7

Тапсырма №8

Тапсырма №9

Тапсырма №10

Тапсырма №11

Қорытынды: Осылайша химия сабақтарында студенттердің функционалдық сауаттылығын

арттыру арқылы келесі сапалы нәтижелерге:

- ✓ студенттердің - ойлауын дамыту, белсенді түрде талқылап, салыстырып, қажетті қисындық (логикалық) байланыстарды өздігінен тұрғыза отырып, қорытынды жасауына;
- ✓ химиялық тілдің дамуына;
- ✓ танымдық қызметінің белсенділігі, оның дербестігі мен зерттеушілік сипатының жоғарылауына;
- ✓ сабақтың әрбір минутында танымдық қызметке іс жүзінде әрбір студенттің қатыстырылуына;
- ✓ топтық, өз бетінше жұмыс жасай алуына;
- ✓ оқу еңбегінің тиімді дағдыларының қалыптасуына жетуге мүмкіндік береді.

ГЕОГРАФИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДА СТУДЕНТТЕРДІҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ ҮШІН ҚОЛДАНЫЛАТЫН ӘДІС-ТӘСІЛДЕР

Абишева Адия Умирзаковна
«Қ.Құлажанов атындағы Қазақ технология
және бизнес университеті» АҚ колледжі,
Астана қаласы

Аннотация: Бұл баяндамада студенттердің функционалды сауаттылығын арттыру мәселесі қарастырылған. Функционалды сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығы болып табылады.

Зерттеу тақырыбының өзектілігі мектеп қабырғасынан шығып, колледж табалдырығын аттаған студенттердің бейімделу үрдісінде әр пән мұғалімнің атқаратын қызметі зор. География пәнін оқыту арқылы студенттің функционалды сауаттылығын арттыру үшін қолданылатын әдіс-тәсілдері қарастырылған.

Функционалды сауаттылықтың білім беру процесіндегі алатын орны мен маңыздылығын ашып көрсеткен.

Түйін сөздер: Функционалды сауаттылық, әлеуметтік даму, бейімделу, дамыған азамат қалыптастыру, Ұлттық жоспар, жасөспірім, студент, психология, география пәнінің мазмұны, сыни ойлау, логика, тұлға, белсенді әдіс, интерактивті әдіс.

Функционалды сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Әсіресе 9 сыныптан кейін колледж қабырғасына келіп, оқушыдан студентке айналған тұлғаның, жаңа ортаға бейімделуі қиынырақ болады. Олай болса, функционалды сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады. Ал кең мағынасында ол тек білік пен білімділік әлеміне барудың жолы ғана емес, ол – ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда, функционалды сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады.

Жалпы, функционалды сауаттылық дегеніміз не? Функционалды сауаттылық дегеніміз - адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның мамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде, колледждерде, университеттерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады. Мұндағы басшылыққа алынатын сапалар:

- Белсенділік;
- Шығармашылық тұрғыда ойлау;
- Шешім қабылдай алу;
- Өз кәсібін дұрыс таңдай алу;
- Өмір бойы білім алуға дайын тұруы болып табылады.

Функционалдық сауаттылыққа мынадай деректер келтіруге болады. Ресми дерек бойынша, мектеп жасындағы балалардың 40 пайызы әдеби мәтінді түсінуге қиналатындығы дәлелденген. Бұлар мектептен білім алса да, қызмет жасауға келгенде қарапайым жазу үлгісін білмейтіндігін көрсеткен. Тіпті олар әр түрлі жағдайда кездескен іс- қағаздардың бланкісін толтыра алмай, ондағы ақпараттың мәнісін түсіне алмапты. Бір қызығы, олар теледидарда не айтылып жатқанын, жалпы айтқанда, күнделікті өмірдің есебін білмейтін болып шыққан. Соның салдарынан жұмыссыздық, өндірістегі апат, жазатайым оқиғалар жарақат алулар көбейіп кеткен. Қазақ маманы С. Раевтың ойынша, сауатсыздық дерті адамға кішкентай кезінен бастап жұғады екен. Әсіресе бүлдіршінді жазу мен оқуға баули бастаған 1-ден 3-сыныпқа дейінгі аралықта пайда болады. Яғни, үшінші сынып оқушысы ешқашан кітапханаға бармаса, оқулықтан басқа ешқандай кітап оқымас тағы бір ертеңгі сауатсыздың дүниеге келгені. Сол себепті келешек ұрпаққа жалаң білім беріп қана қоймай саналы, сапалы білім беру басты мақсатымыз. [1]

«Функция» сөзінің мәні Қазақ тілінің түсіндерме сөздігінде: «функционалды ұғымы бір нәрсенің құрылысы, құрамынан емес, қызметінен болатын, соның әрекетіне байланысты болады»– деп сипаттама беріледі. Бұдан «функция» категориясы белгілі бір заттың атқаратын қызметіне немесе іс-әрекетіне қатысты айтылатыны танылады. Мысалы: ақпарат құралдарының функциясы – халыққа ақпарат тарату. Ал «функция» ұғымы адамға қатысты айтылғанда, оның іс-әрекетіне байланысты қарастырылады. Жоғарыда сауаттылық адамның білімділігіне қатысты ұғым екені нақтыланды. Яғни, «функционалдық сауаттылық» белгілі бір кезеңге сай субъектінің алған білімі мен білігі негізінде сауатты іс-әрекет ете алуы деген мағынаны білдіреді. Қоғамның дамуына байланысты сауаттылық ұғымының мәні тарихи тұрғыдан өзгергенін, тұлғаға қойылатын талаптарда оқу, жазу, санай білу қабілеттерінен гөрі белгілі бір қоғамда өмір сүруге қажетті білім мен біліктердің жиынтығын игеру, яғни функционалдық сауаттылыққа жету деген сипатта ұғынылады.

Үкіметтің 25 маусым 2012 жылы №832 қаулысымен бекітілген «Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары» қабылданды. Ұлттық жоспардың мақсаты–Қазақстан Республикасындағы мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту үшін жағдай жасау болып белгіленген болатын.

Қазіргі әлемдегі, еліміздегі өріс алып отырған түрлі бағыттағы дамулардың әсерінен қоғамның адамға қоятын талаптарының өзгеруі нәтижесінде функционалдық сауаттылық ұғымы кең тарала бастады. Сауаттылық ұғымы оны білім берудің әрекеттік аспектісімен бірлікте алғанда ғана кеңейе түседі. [2]

Жасөспірімдердің студенттік өмірге қалыптасуы әлеуметтік және биологиялық өзгерістердің толықтай жетілмегендігінен, қиын әрі көпжақты үрдіс. Сондықтан да, бірінші курс студентінің колледж жағдайына бейімделу мәселесі жалпы теориялық мәселелердің бірі. Кешегі мектеп оқушысының студенттік өмірге «енуі» мәселе міндеттерінің өзектілігін анықтап береді. Бірінші курс студенттерінің студенттік өмірге тез бейімделу үрдісі олардың өмір сүру үрдісінде жаңа кезең болып саналады.

Оқу кезеңінің алғашқы баспалдағында олардың оқу – іс-әрекетіндегі психологиялық ерекшеліктері мен өзгерістерін, психологиялық жағдайын зерттеуді қажет етеді. Бірақ, бірінші курстағы оқу – іс әрекетін ұйымдастыру ісі колледж жағдайына орай студенттің бейімделуіне бағытталған. Студенттік өмір бірінші курстан басталады. Сондықтан да бірінші курс студентінің колледж өмірі мен оқу әрекетіне тиімді бейімделуі тұлға ретінде болашағының жақсы дамуына, жақсы кәсіби маман болып қалыптасуына кепіл бола алады.

Колледжге қабылдануымен қатар бұрынғы қалыптасқан стереотип бұзылып, жаңа түрі

қалыптасады. Бірінші курсқа түскен студенттерге колледждің оқу үрдісі мен тәртібін қабылдау оңайға соқпайды. Бұл мектеп кезі мен үйде баланың үнемі мұғалім мен ата – ана қамқорлығында болуымен тікелей байланысты. Студенттер өздерін өзі бақылауға әлі қалыптаспаған, үйренбеген. Колледжге түсушілердің негізгі бөлігі аудандардан (елді-мекендерден, өзге аудандардан) келеді. [3]

Сондықтан білім жолындағы тұлғаның өміріндегі ауыр кезеңіде мұғалім – басты тұлғаға айналып, студент өмірінде ерекше роль атқаруға тиісті. Студенттердің білімді де, білікті, парасат пайымы мол, саналы да сабырлы азамат боп жетілуі, тәлім мен тәрбие беретін мұғалімге тікелей байланысты болмақ. Егер бала мұғаліммен ортақ тіл тапса, онда ол жаңа оқуды да, ортаға да тез үйреніп, жақсы көріп кетеді. Мұғалімге артылатын сенім жүгі соншалық ауыр дей отыра, сонымен қатар оның ұлағатты ұлы жол екенін естен шығарып алмаған жөн. [3] Демек, өз ісіне берілген, жаңалықты жатсынбай қабылдайтын, ұлттық қасиеттеріміздің асылдарын асқақтата отырып, шәкіртінің жанына құятын ұстазды ғана бүгінгі күннің лайықты тұлғасы деуге болады.

Студенттердің функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің рөлі зор. Соның ішінде географияның алатын орны ерекше. Осы ретте, қазіргі заманды оқыған кезде, оқушылардың жан-жақты географиялық білімдерді игеруі, оқушылардың функционалдық сауаттылығының дамуы, кеңеюі басты мақсат болып табылады.

География пәнінің мазмұны оқушылардың география ғылымдары жүйесінің негіздерін игеруіне, оларда тұлғааралық және этникааралық қарым-қатынасқа қатысты жоғары мәдениеттің қалыптасуына, жеке тұлғаның өзін-өзі анықтауына және кәсіби бағдарлығына, функционалдық сауаттылықтың қалыптасуына, тұлғаның интеллектуалдық, рухани-адамгершілік тұрғыдан дамуына бағытталған. Пән бойынша оқу бағдарламасында, дүниежүзілік инновациялық оқыту тәжірибесін трансляциялау және оқушының оқуға деген қызығушылығын тудыратын, қазіргі білім беру технологияларын пайдалану арқылы, оқытудың нысандары, әдістері және технологиялары елеулі түрде жаңартылған. Жоғары білім нәтижелеріне жетуді, алған білімді оқу және тәжірибелік қызметте пайдалана алуды қамтамасыз ететін, логикалық, сыни және құрылымдық ойлау негіздерін қалыптастыру үшін оқытудың тиімді нысандары мен әдістері енгізілген. Сынып ұжымын жаппай оқыту нысандарынан әр оқушының жеке білім алу траекториясын құруды жүзеге асыруға ауысу қамтамасыз етілген. Бұл интерактивті, инновациялық, жобалық-зерттеу технологияларын, сандық инфрақұрылымды пайдалану арқылы да жүзеге асырылды.

Білім алушыларды абстрактылы-теориялық білімдер және тапсырмалармен шамадан тыс жүктеу жойылған, сондықтан оқыту үдерісін тәжірибелік-бағдарлы және бейімді бағытта құру мүмкіндігі туды. Жалпы бағдарлама мазмұнын, оқыту нысандары мен әдістерін жаңарту мұғалім мен оқушы арасында серіктестік және достық қарым-қатынастың орнауына көмектеседі.

Функционалдық сауаттылықты дамыту бойынша Кіріктірілген білім беру бағдарламасының талаптарын жүзеге асырудың міндетті шарты – бірқатар артықшылығы бар, белсенді және интерактивті оқыту әдістерін пайдалану болып табылады. [4]

Белсенді әдіс – бұл білім алушылар мен мұғалімнің өзара әрекеттесуінің нысаны, бұл жағдайда мұғалім мен студенттер бір-бірімен сабақ барысында әрекеттеседі, және де, бұл жерде студенттер пассив тыңдаушылар емес, сабақтың белсенді қатысушылары. Егер пассив сабақта негізгі әрекет жасайтын адам және сабақ менеджері мұғалім болып табылса, бұл жерде мұғалім мен оқушылардың құқығы бір деңгейде. Егер пассив әдістер әрекеттесудің авторитарлық стилін қарастырса, белсенді әдістер көбіне демократиялық стильге жүгінеді.

Оқытудың белсенді әдістері – студенттердің танымдық қызметін ынталандыратын әдістер. Негізінен, белгілі бір мәселені шешу жолдары туралы пікірлермен еркін алмасуды ұйғаратын диалогпен құралады. Олар оқушылар белсенділігінің жоғары деңгейімен сипатталады. Оқу және оқу-өндірістік қызметті белсендіру тұрғысындағы оқытудың әр қилы әдістерінің мүмкіндіктері әр түрлі, олар тиесілі әдістің табиғаты мен мазмұнына, оларды пайдалану тәсілдеріне, педагогтің шеберлігіне байланысты болады. Әр әдісті оны қолданатын адам

белсенді қылады

Оқытудың белсенді әдістерінің артықшылықтары:

Біріншіден, олар өздері белсенді болып табылады, себебі іргетасы зияткерлік және физикалық тұрғыдағы белсенді ойындар болып табылады.

Екіншіден, олар пассив монологті білім алу үдерісінің барлық қатысушыларының белсенді пікір алмасуына ауыстырып, студенттер мен білім алушыларды пассив тыңдаушылар және «сөйлеуші бастар» қатарынан ұйымдасқан командалардың жігерлі, қайратты, шығармашыл, талапкер ойыншылары мен бапкерлеріне (ойнаушы бапкерлерге) айналдырады.

Үшіншіден, бұл әдістер, дәстүрлі тәсілдеме кезінде жасырын болатын студенттердің әлеуетін арттырып, оқыту барысында вербалды және вербалды емес қатынас жасаудың барлық қолжетімді түрлерін пайдаланады.

Төртіншіден, бізде бар интеллектілердің барлығын пайдалану нәтижесінде, білімді, іскерлікті, дағдыларды, қасиеттер мен құндылықты бағдарларды игеру үдерісі елеулі түрде белсендетіледі. Оқытудың интерактивті әдісі. Интерактивті («inter» – бұл өзара, «act» – әрекет ету) – өзара әрекеттесу, біреумен әңгімелесу, диалог құру режимінде болу дегенді білдіреді. Басқа сөзбен айтқанда, белсенді әдістерге қарағанда, *интерактивтілер оқушылардың тек мұғаліммен ғана емес, бір-бірімен де кеңінен әрекеттесуге және оқу үдерісінде оқушылар белсенділігінің басым болуына бағытталған*. Интерактивті сабақ кезінде мұғалімнің орны оқушылар қызметін сабақтың мақсаттарына жетуге бағыттауға саяды. Сонымен қоса, мұғалім сабақ жоспарын құрастырады (әдетте, бұл, оқушыға материалды игеруге көмектесетін, интерактивті жаттығулар мен тапсырмалар). [4]

Сондықтан, интерактивті сабақтардың негізгі құрамдас бөліктері оқушылар орындайтын интерактивті жаттығулар мен тапсырмалар болып табылады. Интерактивті жаттығулар мен тапсырмалардың кәдуілгі жаттығулар мен тапсырмалардан негізгі айырмашылығы – оларды орындаған кезде оқушылар өткен материалды бекітіп қана қоймай, жаңа материалды оқып біледі.

Интерактивті тәсілдемелер. Интерактивті тәсілдемелердің ұйытқысы оқушылар орындайтын интерактивті жаттығулар мен тапсырмалар болып табылады. Интерактивті жаттығулар мен тапсырмалардың кәдуілгі жаттығулар мен тапсырмалардан негізгі айырмашылығы олар өткен материалды бекітіп қана қоймай, жаңа материалды оқып білуге бағытталған.

Интерактивті әрекеттесудің бастапқы сипаттары:

Плюрализм. Бұл педагогикалық үдерістің әрбір қатысушысының кез келген қарастырылатын мәселе бойынша дербес көзқарасын білдіре алу мүмкіндігі.

Диалог. Педагог пен оқушылардың диалог құрып, қатынас жасауы олардың тыңдай алу және бір-бірін ести алу ептілігін, бір-біріне ықыласпен қарауын, мәселеге қатысты жеке көзқарасын, мәселені шешуге қатысты жеке жолды қалыптастырудағы көмек көрсетуін бағамдайды.

Ойлау әрекеті. Педагог пен оқушылардың белсенді ойлау әрекетін ұйымдастырудан құралады. Педагогтің дайын білімді оқушының санасына трансляциялауы емес, олардың дербес танымдық қызметін ұйымдастыру.

Мағыналы шығармашылық. Оқушылар мен педагогтің, қарастырылатын мәселе бойынша өздері үшін жаңа мағыналарды, саналы түрде құрастыру үдерісі. Бұл – өмір құбылыстары мен заттарына қатысты дербес көзқарасты көрсету.

Таңдау еркіндігі.

Жетістік жағдайын құру. Жетістік жағдайын құру мақсатындағы басты шарт – оқушыларды позитивті және оптимистік бағалау.

Рефлексия. Педагогикалық үдеріске қатысушылардың өз қызметін, өзара әрекеттесуін талдауы, бағалауы.

Сын тұрғысынан ойлау. Сын тұрғысынан ойлау, маңызды дағды ретінде барлық тапсырмаларды тізеді.

Кері байланыс ұсыну. [4]

Қорыта келгенде, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту – бүгінгі заман талабы. Осы орайда, қазақ тілі мен әдебиеті пәнін дұрыс үйрете білу өте маңызды. Педагогтің сабақ өту

шеберлігі, яғни шығармашылық пен жауапкершілікті ұштастыруы, бұл заман талабынан туындап отырған мәселе. Өз мамандығын толық меңгерген жоғары деңгейлі оқытушының алдынан шыққан оқушы – өмір айдынындағы өз жолын адаспай табады, азамат болып қалыптасады. Бұл ұстаз үшін абырой, яғни үмітінің ақталғаны, әрбір мұғалім осыған ұмтылса ұрпақ алдындағы қарыздың өтелгені. Мұғалімнің сабағының өн бойындағы негізгі мақсаты, оның негізгі мәнін естен шығармай, әрбір сәтті тиімді пайдаланғанда өз мақсатына жетеді.

Пайдаланылған әдебиеттер

- 1.«ҚР білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдаламасы» 2010ж. [1]
2. ҚР Жалпыға міндетті білім берудің Мемлекеттік стандарттары// 12 жылдық білім беру 2012 ж. [2]
3. <https://bilimdinews.kz/?p=165928> [3]
4. География сабағында функционалды сауаттылықты дамыту: Әдістемелік құрал / Р.Ә. Қаратабанов. - Астана, 2018. -60 б. [4]

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

**Махметова Айслу Аскеровна
Рахап Шынар ТөкенқызыГКП на
ПХВ «Технологический колледж»,
город Астана**

Аннотация: В данной статье раскрываются методы и приемы преподавания русского языка и литературы в процессе формирования функциональной грамотности студентов. Инновационные технологии, используемые для развития функциональной грамотности, делают урок интересным, ярким; помогают преподавателю увлечь студентов своим предметом, формируют базовые навыки, необходимые для профессионального роста и повседневной жизни, создают на уроке ситуацию успеха для студента.

Ключевые слова: функциональная грамотность, читательская грамотность, базовые навыки, инновационные технологии, методы, приемы.

Проблема формирования функциональной грамотности студентов приобрела в последние годы особенную актуальность и значимость. Часто уровень сформированности функциональной грамотности определяют как индикатор общественного благополучия. Так в «Концепции развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023 – 2029 годы» приводятся результаты международного исследования PISA-2018, где приняли участие 15-летние студенты из 100 колледжей страны: «Результаты исследования показали, что обучающиеся организаций ТиПО отстают от своих сверстников из школ по базовым навыкам, которые формируются в процессе обучения по предметам общеобразовательного цикла, что в перспективе не позволит им адаптироваться или повысить уровень своих навыков, или обучиться новой профессии». И далее: «по уровню читательской грамотности студенты колледжей на 27 баллов отстают от своих сверстников, обучающихся в школах. Данная ситуация требует принятия мер по развитию базовых знаний студентов организаций ТиПО».[1]

Что же такое функциональная грамотность? Почему функциональной грамотности уделяется такое пристальное внимание?

Функциональная грамотность – это способность человека использовать приобретенные в

течение жизни знания для решения широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений.[2]

Выделяют следующие виды функциональной грамотности:

Читательская грамотность. Способность понимать и использовать тексты, размышлять о них, а также заниматься чтением, чтобы достигать своих целей, расширять знания и возможности, участвовать в социальной жизни.

Математическая грамотность. Способность формулировать, применять и интерпретировать математику в разнообразных практических контекстах.

Естественнонаучная грамотность. Способность занимать активную гражданскую позицию по вопросам, связанным с естественными науками: научно объяснять явления, понимать особенности естественнонаучного исследования, интерпретировать данные и использовать научные доказательства.

Финансовая грамотность. Способность рационально распоряжаться деньгами, принимать разумные финансовые решения, которые позволяют достигать личного финансового благополучия.

Глобальные компетенции. Способность успешно применять знания, умения, взгляды, отношения, ценности при взаимодействии с различными людьми, при участии в решении глобальных проблем

Креативное мышление. Способность создавать или иным образом воплощать в жизнь что-то новое.

Ключом ко всем видам функциональной грамотности является читательская грамотность - способность человека понимать и использовать письменные тексты, размышлять над содержанием, оценивать прочитанное и заниматься чтением для того, чтобы расширять свои знания и возможности, участвовать в социальной жизни. Читательская грамотность – базовый навык функциональной грамотности.

Что может сделать преподаватель русского языка и литературы, чтобы обеспечить функциональную грамотность учеников? Прежде всего, создать оптимальные условия для продвижения каждого обучающегося в образовательном пространстве. Для этого необходимо знать учебные возможности каждого студента. То есть студент должен:

1. Быть готовым взаимодействовать с окружающим миром, иметь уверенную адаптацию.
2. Уметь самостоятельно решать учебные и житейские задачи.
3. Уметь строить отношения в малой социальной группе, в частности — в группе.
4. Владеть навыками рефлексии, уметь посмотреть на себя со стороны, оценить свою работу.

Работая над формированием функциональной грамотности студентов, в своей работе я опираюсь как на традиционные методы обучения, так и новые технологии. Использование инновационных педагогических технологий играет большую роль, так как это позволяет так организовать учебный процесс, что обучающемуся урок приносит не только радость, но и пользу, не превращаясь просто в игру.

На каких же этапах урока я использую методы и приёмы, которые способствуют формированию функциональной грамотности у обучающихся?

На этапе мотивации можно использовать прием «Отсроченная отгадка».

1 вариант приема. В начале урока учитель дает загадку (удивительный факт), отгадка к которой (ключик для понимания) будет открыта на уроке при работе над новым материалом.

2 вариант приема. Загадку (удивительный факт) дать в конце урока, чтобы начать с нее следующее занятие. Пример. В начале урока я объявила, что разговор наш пойдёт о писателе, вот только имя автора студентам придётся угадать самим. Студентам были предложены несколько его произведений, напечатанные на отдельном листе, естественно, без указания имени поэта или писателя.

Повышают мотивацию к изучению материала, развивают умение прогнозировать приемы: «Верные – неверные утверждения», «прогнозирование». Используя приём «верные-неверные утверждения», предлагаю несколько утверждений по ещё не изученной теме.

На этапе целеполагания часто составляем таблицу «Знаю. Хочу узнать. Узнал». К последней

графе нашей таблицы мы возвращаемся уже в конце урока. Это и приём этапа рефлексии учебной деятельности.

На этапе актуализации использую прием «Двухчастный дневник». Двухчастный дневник – обобщающее название различных приемов обучающего письма, согласно которым студенты во время изучения темы записывают свои мысли. Известная информация и предположения в первой графе, а во второй – новая информация.

Для осмысления содержания текста, обнаружения личностного смысла чаще всего использую прием: «Чтение с остановками» (например, чтение «Мой зеленоглазый аруах» С.Назаровой).

Здесь же можно и включить работу с несплошными, смешанными текстами, например, по теме урока «А.С.Пушкин «Моцарт и Сальери» заполнить таблицу «Речевая характеристика героев», опираясь на критерии сравнения.

Приём «Тонкий и Толстый вопрос» может быть использован на любой из трёх фаз урока:

1. На стадии вызова – это вопросы до изучения темы.
2. На стадии осмысления – способ активной фиксации вопросов по ходу чтения, слушания.
3. При размышлении – демонстрация понимания пройденного.

Из технологии развития критического мышления использую прием «Ассоциаций», «Синквейн».

Прием «Ассоциаций» развивает образное мышление, память, логику, речь. Студентам необходимо назвать ассоциации по слову. Пример: В.В.Маяковский. «Атлантический океан».

- Какие ассоциации вызывает у вас слово «Океан»?

Составим кластер на доске и в тетради.

- Какое настроение передают ваши ассоциации?

Синквейн – самая лёгкая форма стихотворения по алгоритму. Данный приём помогает выразить свои мысли кратко и точно. Мне нравится использовать синквейн и на стадии мотивации, и на стадии рефлексии. Иногда его применяю на обоих этапах сразу.

В каждой строке задается набор слов, который необходимо отразить в стихотворении.

1 строка – заголовок, в который выносится ключевое слово, понятие, тема синквейна, выраженное в форме существительного.

2 строка – два прилагательных.

3 строка – три глагола.

4 строка – высказывание, несущее определённый смысл.

5 строка – резюме, вывод, одно слово, существительное.

Так при изучении стихотворения в прозе «Два богача» И.С.Тургенева составленные синквейны помогли студентам сформулировать основную идею произведения - богатый тот, кто богат духовно.

На этапе рефлексии использую прием «Незаконченные предложения».

1. На уроке русского языка и литературы я испытываю такие чувства, как.....
2. Я думаю, что уроки русского языка и литературы проходят.....
3. Больше всего на уроках русского языка и литературы люблю....
4. Мне не очень нравится.....
5. Если бы я был преподавателем русского языка и литературы, я бы

Рефлексия осуществляется на разных этапах урока. На завершающем этапе можно спросить: Какие трудности встретились? Что нового узнали на уроке? Как эти знания можно использовать в жизни? (приём «Фантазия»).

Большое значение для раскрытия творческого потенциала студентов, формирования функциональной грамотности имеют и нетрадиционные формы домашнего задания, которые призваны, с одной стороны, закреплять знания, умения и навыки, полученные на уроке, а с другой стороны, позволяют проявить самостоятельность, самому найти решение нестандартного вопроса, задания. Типы домашнего задания:

- написание эссе
- подготовка иллюстраций к литературным произведениям
- рисование обложек к литературным произведениям

- художественное чтение
- инсценировка художественного произведения
- продолжение неоконченных произведений
- составление конспекта, опорных таблиц
- создание словесных и визуальных текстов разных стилей, типов и жанров.

Такие домашние задания помогают избегать однообразия в обучении. Студент может почувствовать себя и в роли автора, иллюстратора, педагога.

Акцент на формирование функциональной грамотности – это требование сегодняшнего дня. Человек развивает функциональную грамотность всю жизнь. Один из важных периодов ее формирования является время обучения в колледже. Результат сформированности функциональной грамотности студента – это качественный показатель образования на всех уровнях, в том числе по результатам экзаменов, а также готовность студента к профессиональному росту.

Список использованной литературы

1. Об утверждении Концепции развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023 – 2029 годы. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000249#z156>

2. Развитие функциональной грамотности обучающихся основной школы методическое пособие для педагогов / Под общей редакцией Л.Ю. Панариной, И.В. Сорокиной, О.А. Смагиной, Е.А. Зайцевой. – Самара: СИПКРО, 2019. - с.

ДИАЛОГТЫҚ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ КОММУНИКАТИВТІК ДАҒДЫЛАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

**Калиакпарова Айжан Абдымолдаевна,
Нагызканова Бакыт Муратовна,
«Жоғары көлік және коммуникация колледжі»
ШЖҚ МКК, Астана қаласы**

Аңдатпа. Бұл мақалада ағылшын тілін үйретуде диалогтық оқыту арқылы коммуникативтік дағдыларды қалыптастыру жолдары қарастырылады. Диалогтік оқыту - білім алушылардың грамматикалық материалдарды меңгеруге, сөздік қорларын кеңейтуге мүмкіндік беретін ағылшын тілін үйренудің тиімді тәсілі екендігі нақтыланады. Бұл тәсіл білім алушылардың қарым-қатынас дағдыларын дамытумен қатар тілдік және мәдени білімдерін тереңдетеді. Сонымен қатар мақалада диалогтық білім берудің негізгі бағыттары сипатталып, аталған оқытудың коммуникативтік дағдыларды қалыптастырудағы әсері қарастырылады.

Түйінді сөздер: диалогтық оқыту, ағылшын тілі, қарым-қатынас, топтық жұмыс, пікірталас.

Кіріспе

Қазіргі таңда қоғамға білімді, маңызды мәселелерді аңықтап шешім қабылдай алатын заманауи жастар қажет. Осыған орай білім алушыларға түрлі әлеуметтік топтарда байланыс орната білу талабы қойылып отыр. Сондықтан олар өздерін мәдениетаралық коммуникацияның толыққанды және құзыретті қатысушысы ретінде көрсетуге мүмкіндік беретін қарым-қатынасты үйрету қажеттілігін сезінеді. Мұндай қарым-қатынасты үйретудің тиімді жолы – диалогтық оқыту.

Диалог – адамдардың өзара әрекеттесуі, яғни сөздер немесе басқа белгілер арқылы алмасатын өзара әлеуметтік қарым-қатынас түрі. Диалогтық білім берудің заманауи тәсілдерінің негізгі көзі деп есептелетін философ М.М. Бахтин сұрақ пен жауаптың логикалық қарым-қатынасқа жатпайтынын және әрбір жауаптан жаңа сұрақ туындайтынын айтады. «Егер жауап жаңа сұрақ тудырмаса ол диалог болмайды. Онда ол жүйелік танымға енеді». [1]

Диалог барысында қойылған сұраққа жауап алып қана қоймай сол жауаптан келесі сұрақ

туындата білудің маңызды екенін ескеру қажет. Бұл білім алушылардың білімді меңгергенін анықтаумен қатар олардың ойлау қабілетін кеңейтеді.

Б.А. Қадырбаева мен Б.Қ. Төлбасова «Адамдар кез келген жағдайда өз ойын біреуге түсіндіріп білдіруде пікірлерімен алмасу үшін тілдік қарым-қатынасқа түседі, демек, диалог құрып сөйлеседі», – дейді. [2] Олардың тұжырымдауынша зерттеушілер – адамның бір-бірімен қарым-қатынас жасауының үштен бір бөлігі тілдік сөйлеу қарым-қатынасына түсуден тұрады, яғни адамдар арасында үнемі диалогтық сөйлеу жүріп жатады.

Диалогтық білім беру туралы Р. Александр өз еңбегінде: «Бұл технологияның мақсаты – сөйлеушілер мен тыңдаушыларға өздерінің немесе басқалардың идеяларын зерттеуге және дамытуға мүмкіндік беретін әңгімеге оқушыларды тарту» деген. Ол 2000 жылдардың басында «әңгімелесу арқылы оқыту» оқушыларға өмір бойы білім алуға мүмкіндік бере отырып әңгімеге қызықтыру, ойлауды кеңейту, түсінуді тереңдету, дәлелдер келтіру және жауапты бағалау үшін пайдалана алатынын айтады. Сондай ақ Мерсер мен Литлтон диалогтың сабақта негізгі орын алатынын, оқушылардың қызығушылығын арттыру арқылы олардың интеллектуалды дамуына және білім деңгейінің артуына ықпал ететіндігін атап өтті. [3]

Диалогтық оқыту сабақтың барлық кезеңдерінде қолданылады. Диалогтық оқытуды нақты өмірмен байланыстыру білім алушылардың сыни ойлауын дамыта отырып олардың белсенділігін арттырады. С. Фрайтерс П. Дам және Г. Райлаарсдам сыни тұрғыдан ойлау мен диалогты өзара байланысты деп есептейді. Р.У. Полдың пайымдауынша диалог – сыни тұрғыдан ойлау әдісінің бір бөлігі. Себебі диалог басқалардың көзқарасын ескеруге мүмкіндік береді, ал бұл «шындық талаптарын бағалау» үшін қажет. [4]

Әдістеме

Диалогтық оқыту – қарым-қатынас дағдыларын дамытуға, туындаған мәселелерді шешуге және қарым-қатынас жасаушылардың бірін-бірі түсінуіне әсер ететін әдіс. Бұл әдіс білім алушылардың жаңа сөздер мен грамматикалық материалды меңгеріп қана қоймай, тыңдап түсіну дағдыларын, еркін және сенімді сөйлеу дағдыларын жетілдіреді. Сонымен қатар диалог – сөйлеу дағдысының ең ұтымды тәсілі, себебі ол әркімнің өз идеясын, ойын, көңіл күйін жеткізуге мүмкіндік береді. Оқытудың бұл түрі кері байланысқа негізделген және сөйлеу, тыңдау, оқу және жазу дағдыларын дамытуға бағытталған. Диалогтық оқыту дағдыларын қалыптастыру үшін мұғалім мен білім алушыларға коммуникативтік дағдыларды дамытуға және топта жұмыс істей алуға ықпал ететін әртүрлі әдістер мен техникалар бар:

- Қолайлы жағдай жасау. Білім алушыларға қарым-қатынас жасауда белсенділік таныту, өз ойларын ашық жеткізе алу үшін қолайлы жағдай жасау қажет.

- Пікірталас жүргізу. Диалогтық оқыту дағдыларын дамыту үшін пікірталас жүргізу қажет. Пікірталаста оқушылар өз пікірлерін айта алады, оған дәлел келтіреді, басқалардың көзқарасын тыңдай алады. Бұл оларды көпшілік алдында сөйлеуге, негізгі ойларын айқындауға, өз пікірінің дұрыс екендігіне басқаларды сендіре алуға және басқалардың пікірімен санасуға үйретеді.

- Топтық талқылау. Білім алушылар өз пікірлерін білдіріп сұрақтар қойып, өз ойларымен бөлісе алу керек. Бұл оларға сабақ барысында сөйлеуге, талқылауға қатысуға және топтық қарым-қатынас жасауды ұйымдастыруға мүмкіндік беру арқылы жүзеге асады. Топтық талқылаулар сыни ойлауды дамытуға ықпал етіп, тақырыпты талдауға және талқылауға баға беруге баулиды.

- Кері байланыс. Кері байланыс диалогтық оқытудың маңызды элементі болып табылады және оқушылар тапсырмаларды қаншалықты жақсы орындап жатқандығын сонымен қатар қандай өзгерістер енгізу керектігін түсінуге мүмкіндік береді. Мұғалім жеке әңгіме, жазбалар, пікір беру мен бағалау арқылы кері байланыс бере алады.

- Рөлдік ойындар. Рөлдік ойындар барысында білім алушылар өздерінің қалыптасқан сөйлеу дағдыларына сүйене отырып әртүрлі рөлге ену арқылы әртүрлі жағдаяттарда қарым-қатынас жасай алады. Бұл оларға басқалардың көзқарасын жақсы түсінуге және қарым-қатынас дағдыларын жақсартуға көмектеседі. Сонымен қатар, рөлдік ойындар шығармашылық тұрғыда ойлау және мәселелердің балама шешімдерін табу қабілетін дамытады.

Диалогтық оқытуда рөлдік ойынның маңызы өте үлкен. Оқу үрдісінде рөлдік ойындарды қосу оқушылардың тілді үйренуге деген қызығушылығын, мүмкіншіліктерін арттырады. Бұл бір реттік іс-шара емес, сабақтың ажырамас бөлігі болуы мүмкін. Топ мүшелері рөлдік ойындар арқылы қарым-қатынасқа түседі. Бұл тәсіл ағылшын тілін ауызша қолдануға көшуді жеңілдетеді. Бұл ойынды бастамас бұрын даярлық кезінде білім алушыларға грамматикалық және лексикалық құрылымдар түріндегі қосымша қолдау қажет. Рөлдік ойын кезінде оқытушы бақылаушы болады, соңында түсініктемелер мен кеңес береді. Қажет жағдайда рөлге еніп рөлдік ойынға қатысып, ойынның қызықты дамуына араласа алады.

Рөлдік ойын басқа біреудің мінез-құлқына, жүріс-тұрысына немесе ойдан шығарылған адамдардың кейпіне ену арқылы жүзеге асырылады. Ол «президент», «миллионер», «поп-жұлдыз», «жазушы», «ақын» болуы мүмкін, сондай ақ ойын кинода, әуежайда, ресторанда, поезде, кітапханада, ауруханада, қонақта болуы мүмкін.

Мысалы: «Тамақ ішетін уақыт» рөлдік ойыны. Бұл ойынды бастау үшін тамаққа, ресторандық байланысты сөздікті енгізу керек. Бастапқыда сұрақ түрлерін, ас мәзірі бойынша сұрақ-жауаптарды неғұрлым оңай лексикамен бастап, оқушылардың сөйлесе алатынына сендіру керек. Білім алушылардың табысқа жетуі үшін алдымен ең көп тараған сөз тіркестерін, грамматикалық оралымдарды қолдануды ұсынып, рөлдік ойындарды күрделендіре түсу маңызды. Нақты рөлдік ойын жасау үшін оларды шағын топтарға бөліп, кезек-кезек даяшы немесе қонақ ретінде әрекет етулерін сұрау керек.

Рөлдік ойындар кезінде қателерді түзетудің көптеген жолдары бар. Мұғалімнің қайта-қайта араласып, әрбір қатені түзетіп отыруы құпталмайды. Ойынның соңында жіберілген қателерді топ болып талдауға болады. Сондай ақ әрекетті бейнежазбаға жазып қате жіберушіге өз қатесін тауып, түзетуге мүмкіндік беруге болады. Топта көрермен болған оқушылар қателерді анықтап, түзете алады. Бірақ бұл тұста олар бір-бірінің көңілін қалдырмайтынын қадағалау қажет. Білім алушылардың жіберген қателерін өздері байқап, түзетуі, олардың келешекте қатеге жол бермеуіне үлкен әсер етеді.

Рөлдік ойындар сабақтың көңілді, қызықты, қарқынды өтуіне мүмкіндік береді. Бұл тәсіл шынайы өмірмен байланысты болғандықтан білім алушылар үшін зардапсыз тәжірибе бола алады.

Интерактивті технологиялар. Онлайн оқыту платформалары, форумдар, бейнеконференциялар сияқты заманауи технологиялар оқушыларға тек мұғаліммен немесе сыныптастарымен ғана емес, сондай ақ әлемнің түкпір-түкпіріндегі басқа адамдармен де қарым-қатынас жасауға, пікір және идеялар алмасуға мүмкіндік береді. Бұл олардың диалогтік оқу дағдыларын жетілдіруге, басқа елдің мәдениетімен танысуға, топтық жұмыс істеуге қалыптасуға және уақытты басқару дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

Практикада қолдану

Коммуникативтік дағдыларын қалыптастыруда ауызша жұмыс жасау оқушылардың белсенділігін арттырады. Әр ұстаз білім алушыларға ағылшын тілін үйретуде ынталандыру үшін әртүрлі технологияларды қолданады. Көп жағдайда білім алушы ұяң немесе өзіне сенімсіз болуы мүмкін. Қандай да болсын себепке қарамастан оқушыларға сөйлеуге көмектесетін тәсілдердің түрі көп. Егер сабақты мұқият жоспарламаса топтағы кейбір оқушылар үнсіз қалуы немесе белсенділік танытпауы мүмкін. Барлық адамның өз пікірі бар, бірақ олардың кейбірі ғана өз пікірімен бөлісе алады. Сұрақ қойылған соң көптеген балалар қол көтеріп жауап беріге тырысады, ал өзіне сенімсіздері құр тыңдаушы болып қала береді. Осындай жағдай болдырмас үшін келесі стратегияларды қолдануға болады:

1. Өз қағидаңды құрастыр. Оқушылар қарым-қатынас жасаудың қағидаларын бірлесіп жасай алады. Олар: сөйлеушінің көзіне тікелей қарау, сұрақты бөлмей аяғына дейін тыңдау, диалогты ары қарай сұрақ қою арқылы жалғастыру.

2. Сөзді кім бастайды? Білім алушылар диалогты бастағанда кім бірінші бастайтынын оқытушы шешу керек. Мысалы, диалогқа қатысушылар сан жасырады, кімнің саны үлкен болса сол бастайды немесе оң (сол) жақта тұрған адам бастайды. Бұл бір оқушының екінші оқушыға басымдылық көрсетпеуі үшін қажет.

3. Жаз, жұп құр, бөліс. Бұл стратегияны қолданғанда үнсіз қалатын оқушыларға ойларын жазбаша түрде жеткізумен алмастыру әңгімелесудің сапасын да, үлес қосатын балалардың санын да арттыра алады. Ойларын жазып жатқан оқушыларға жақындап «ойың дұрыс, осыны ауызша айт» деп қолдау білдіруге болады. Бұл білім алушылардың өздеріне деген сенімділігін арттырады.

4. Жұп және шаршы. Бұл стратегияда бірнеше апта бойы жұмыс істеу үшін жұп және екі жұптан құралған шаршы құрылады. Олар бір-бірінің есімдерін, бір-біріне қандай есімдіктер қолдануға болатындығын еске сақтап, басқа адамдардың оларға қарап айта алмайтындай ерекшелік ойлап табады. Сондай-ақ олар қол алысып амаңдасудың да ерекше түрін құрастырады. Жұптар сабақ бойы да, үзіліс кезінде де берілген тақырып бойынша сөйлеседі. Белгілі бір тақырып берілгенде жұптар бірлесіп өздерінің ми белсенділігін арттыра алады. Мұндай жұптасу белсенділігі төмен оқушылардың сөйлеуге деген қызығушылығын арттырып, пікірталасқа қатысуға ықпал етеді. Бірнеше аптадан кейін жұптар бір-біріне алғыстарын айтып, жыл соңына дейін олар топтағы басқа сыныптастарымен топтасып жұпта немесе шаршыда жұмыс істейді. Бұл жұмыс түрі топтың ынтымақтаста болуына және ортада қолайлы жайлы жасауға қолайлы.

5. Дауыссыз «иә» мен «жоқ». Қарым-қатынас барысында сөйлеушімен келіскен немесе келіспеген жағдайда «иә» немесе «жоқ» дегенді білдіру үшін американдық қимыл тілін қолдануға болады. Бұл барлық оқушының диалогқа толықтай қатысуына және сұрақ қойған адамның бірден кері байланыс алуына мүмкіндік береді. Бұл әңгімелесу барысында вербалды емес тілді қолданға мүмкіндік береді.

6. Пікірталас. Екі топқа бөлінген оқушылардың қолына бір жағына «agree», ал екінші жағына «disagree» деп жазылған парақты беріп дау тудыратын мәлімдемені айтып тұрғанда қай тарап келіседі, қай тарап келіспейтінін анықтап, талқылап, әр топтың белсендісі өз ұстанымдарын түсіндіріп, қысқаша талқылауға қатысады. Бұл білім алушылардың пікірталасқа түсуіне жіне өз ойларын дәлелдеуге мүмкіндік береді.

7. Даусыз кезек. Кішігірім топтарда кейбір пікірталас жүргізу үшін допты қолдануға болады. Бұл стратегияда допты ұстаған адам ғана сөйлей алады. Бұл білім алушылардың өмірімен байланысты эмоционалды тақырыптарды талқылағанда тиімді.

8. Шындықты кім айтып тұр? Әр оқушы параққа өзі туралы үш сөз жазады. Бұл сөздерді топта ешкім білмегені дұрыс. Парақтың жоғарғы жағына бұл балалар өздерінің аттарын жазады. Парақтарды жинап алып, осы үш баланы тақтаның алдына шығарып, осы үшеуінің біріне қатысты мәліметті дауыстап оқу керек. Үш оқушы да бұл мәлімет өздеріне тиісті деп мәлімдейді. Кімнің рас, кімнің өтірік айтқанын анықтау мақсатында топтағы оқушылар сұрақ қоя бастайды. Әр бала бір ғана сұрақ қоя алады. Сұрақтарға жауап алу арқылы кімнің шындық айтқаны анықталады.

9. Екі шындық, бір өтірік. Әрбір білім алушы қағазға өзі жайлы үш мәлімдеме жазады. Оның екеуі шындық, біреуі өтірік болуы керек. Басқа балалар бұл оқушының мәлімдемесін тыңдап, қайсысы шындық, қайсысы өтірік екендігін сұрақ қою арқылы анықтау керек.

Коммуникативтік дағдылардың шетел тілін маңызы өте зор, себебі олардың көмегімен кез келген адам бүкіл әлеммен байланыса алады. Сөйлесу қабілеті жақсы болған кезде қарым-қатынас жеңіл болады. Ағылшын тілі халықаралық тіл болғандықтан, шетел тілін үйретуде ағылшын тілінде сөйлеу дағдыларын жетілдіру керек. Білім алушылардың коммуникативтік дағдыларын жақсарту үшін әртүрлі стратегияларды қолданған жөн. Диалог арқылы сөйлесу сөйлесу дағдыларын жақсартудың тиімді әдістерінің бірі.

Ұсыныстар

Сонымен, диалог – білім алушылардың ауызекі сөйлеуін жақсартады, топтағы атмосфераны жақсартады, сонымен қатар олардың өзіне деген сенімділігін арттырады. Диалогтық оқытуды қолдану нәтижесінде оқушылардың ағылшын тіліне деген қызығушылығы мен ынтасы артады.

Диалогтық оқыту барысында мұқият назар аударуды талап ететін жағдайлар:

- мұғалімнің басшылығымен бірлесе отырып контекст құрастыру;

- мұғалім-оқушы, немесе оқушы-оқушының жұптық жұмысын ұйымдастыру;
- қойылатын сұрақтардың мақсаты мен олардың құрылымын (ашық немесе жабық) анықтау;
- берілетін жауаптардың формалары (фактіге сүйену, сыни тұрғыда ойлау арқылы, бағалау) мен ұзақтығын ескеру;
- кері байланыс орнату;
- көрнекі құралдарды (сурет, диаграмма, кесте) қолдану;
- пікір алмасу үшін проблемалық жағдаяттар жасау;
- талқылау барысындағы оқушылардың атқаратын рөлін анықтау;
- топта жайлы атмосфера қалыптастыру;
- білім алушылардың пікір алмасуда өздеріне деген сенімділігін арттыру;

Диалогтық оқыту үрдісі жеке тұлғаға бағытталған коммуникативті, когнитивті және гуманистік тәсілдерге негізделеді. Диалогтық оқытуда жоғары нәтижеге қол жеткізу үшін жоспарлы жұмыс жүргізу қажет. Даярлық кезеңде тақырыпқа байланысты жаңа сөздерді енгізу, сөйлем құрылымының грамматикалық ерекшелігін түсіндіру, сурет, диаграмманы сипаттау, мәтін тыңдау немесе оқу қажет. Жаттығу кезеңінде тақырыпқа байланысты сұрақтар қою, берілген материал бойынша сұрақтарға жауап беру арқылы тақырыпты тереңірек түсіндіру керек. Негізгі, тәжірибе кезеңінде білім алушылар жұппен немесе топпен пікірталас немесе рөлдік ойын жүргізеді. Соңында мұғалім немесе білім алушылар өздеріне (бір-біріне) бағалау жүргізе алады. Мұндай жұмыстың нәтижесінде оқушылардың мотивациясы, өз қабілеттеріне деген сенімі артады. Өз білімдерін басқару, өз жетістіктерін немесе бір-бірінің жетістіктерін бағалау арқылы басқа білім алушылармен ынтымақтастық қарым-қатынас орнатады, яғни басқа адамды тыңдап түсінеді, пікірімен келіседі немесе келіспейді, өз ойын дәлелдей алады. Оқушылардың жауапкершілік сезімі, жұмысты ұйымдастыру дағдылары қалыптасады.

Қорытынды

Қорыта келгенде диалогтық оқыту – білім алушылардың коммуникативті дағдыларын дамытудың маңызды аспектілерінің бірі. Оқытудың бұл әдісі олардың белсенді әрекет ету, пікір алмасу, сыни ойлау, талдау дағдыларын және шығармашылықпен жұмыс істеуді дамытуға мүмкіндік береді. Сонымен, диалогтік оқыту дағдыларын дамытудың әртүрлі әдістері білім берудің тиімді құрамдас бөлігі болып табылады. Топтық пікірталас, рөлдік ойындар және интерактивті технологияларды пайдалану коммуникативті дағдыларды, аналитикалық ойлауды, мәселелерді шешуге және шығармашылық көзқарасты дамытуға ықпал етеді. Бұл әдістер оқушыларға білім беру процесінің белсенді қатысушылары болуға, сындарлы қарым-қатынас жасауға және заманауи мәселелерді шешуге ат салысуға баулиды. Диалогтық оқыту ауызша сөйлеуді үйретідегі тиімді әдіс.

Қолданылған деректер тізімі

1. Бахтин М.К. Методологии гуманитарных наук. // <https://cyberleninka.ru/article/n/k-metodologii-gumanitarnyh-nauk/viewer>
2. Қадырбаева Б.А., Төлбасова Б.Қ. Диалогтық оқыту әдістемесін жоғары оқу орындарында қолдану ерекшеліктері // Қарағанды университетінің хабаршысы / Вестник. - 3(83)/2016 - 57-62 б.
3. Александр Р. Обучение через диалог: первый год / Alexander R. Teaching through Dialogue: the first year // <http://robinalexander.org/wp-content/uploads/2019/12/Bardaglea-eval-report-05.pdf>
4. Frijters S., Dam G., Rijlaarsdam G. Effects of dialogic learning on value-loaded critical thinking <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/>

СЫЗУ ПӘНІН ОҚЫТУДА ДЕҢГЕЙЛЕП ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ ТИІМДІЛІГІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Нысанбаева Марал Сериковна
«Жоғары көлік және коммуникация колледжі»

Сәлеметсіздер ме, құрметті қауым. Бүгін сіздердің алдарыңызға «Сызу пәнін оқытуда деңгейлеп оқыту технологиясын қолдану тиімділігінің ерекшеліктері» атты өз баяндамамды таныстырғым келеді.

Заманауи білім беру жүйесінде оқыту процестерінде жаңа әдістер мен технологиялар белсенді даму үстінде. Солардың ішінде сызу пәнінде өзінің тиімділігін көрсеткен жаңа әдістердің бірі – деңгейлеп оқыту технологиясы.

Деңгейлеп оқыту технологиясы – әр білім алушының қабілеті мен мүмкіндік деңгейіне қарай оқыту технологиясының түрі. Бұл – оқыту технологиясын қолдану барысында білім алушылардың жас ерекшеліктерін, білім деңгейін, қызығушылықтарын ескеру деген сөз.

Деңгейлеп оқыту технологиясының мақсаты: әр білім алушының өзінің даму деңгейінде оқу материалын меңгеруін қамту.

Сызу пәні бойынша білім алушылардың пәндік білімін нығайту және дамыту бойынша осы технологияны пайдалануға мына 3 нәрсе себеп болды:

1) Деңгейлеп оқыту әр білім алушыға өз мүмкіндіктерін пайдалана отырып, білім алуына жағдай жасауға мүмкіндік береді;

2) Деңгейлеп оқыту әр түрлі категориядағы балаларға, олармен саралай жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

3) Деңгейлеп-саралап оқыту құрылымында білімді игерудің бірнеше деңгейі қарастырылады: ең төменгі деңгей (базалық), бағдарламалық, күрделенген деңгей.

Осы себепті «Жоғары көлік және коммуникация колледжі» мекемесінің «Темір жол көлігінің көтергіш-көлік, құрылыс-жол машиналары мен механизмдерін техникалық пайдалану, ПМ-222», «Темір жол құрылысы, жол және жол шаруашылығы, С-222», «Радиотехника, электроника және телекоммуникациялар, РЭТ-222» мамандықтары бойынша 2-курс студенттері алынды.

Аталмыш жетістіктерге қол жеткізу үшін алдымен білім алушылардың білім дәрежесін, ынтасын, ақыл-ой, еңбек дағдысын, өз жұмысына деген жауапкершілігін ескеру қажет болды. Олар деңгейлік тапсырмаларды қандай дәрежеде орындалса, баға сол біліміне сай қойылды.

Алдымен, сабақ барысында топтағы барлық білім алушылардың білім деңгейі анықталды. Бұл әдістің тағы бір тиімді жағы – білім алушы өзінің білім деңгейін, нені оқу керектігін анықтап, өзінің ізденуіне мүмкіндіктері болады. Бұл білім сапасының дамуын қамтамасыз етеді. Білім сапасы білім, біліктілік, дағды және тұлғаның қасиеттері мен қабілеттеріне қарай бағаланады.

Сабақ барысына тоқталар болсақ, сабақта білім алушылардың өзінің көзқарасын білдіруге, талдауға, қорытындылауға көп көңіл бөлінеді. Сабақ барысында өздігінен еңбектенуге, шығармашылықпен ізденуге, қорытынды жасауды үйренді. Тапсырманы орындау барысында жіберілген қателер мен кемшіліктерді уақытында анықтап түзетуге мүмкіндік беру керек. Оқытушы білімі төмендерге көмек беріп, қабілеттілермен жұмыс ұйымдастырып отыру арқылы сызу пәнін оқуға деген қызығушылығын, белсендігін арттырады. Тақырыпты толық меңгере алмаған студенттермен қосымша сабақтар, топтан тыс жұмыстар жүргізілуі керек.

Жеке басым деңгейлеп оқыту технологиясының мына ерекшеліктерін айтқым келеді:

1. Тапсырмалардың біртіндеп күрделенуі: деңгейлеп оқытудың негізгі белгілерінің бірі – тапсырмалардың күрделілігі кезең-кезеңімен жасалуы. Студенттер сызбаның қарапайым элементтерінен бастап біртіндеп күрделі әдістерді меңгереді.

2. Жеке оқыту: деңгейлеп оқыту технологиясы оқу процесін студенттің жеке қажеттіліктеріне қарай бейімдеуге мүмкіндік береді. Бұл студенттердің өзіндік оқу стилі бар сызба жасауда өте маңызды.

3. Алған білімді тәжірибеде қолдану: деңгейлеп оқыту тек теориялық аспектілерге ғана емес, сонымен бірге үйренген білімді практикалық қолдануға да назар аударады. Бұл тек техникалық дағдыларды ғана емес, сонымен қатар оларды нақты жобаларда қолдану қабілетін қалыптастыруға ықпал етеді.

Сызу пәнін игеруде деңгейлеп оқыту технологиясының ерекшеліктерін және сызбаны орындау қабілеттерін мен дағдыларын дамыту процесінде практикалық қолдану жөнінде айтар болсақ, сызу пәнінде деңгейлеп оқыту технологиясы тиімділігі келесідей:

❖ Негізгі дағдыларды дамыту: оқу бағдарламасының бастапқы деңгейлері сызықтар, пішіндер және қаріптер, сызбаны рәсімдеу секілді сызудың негізгі элементтерін игеруге бағытталған.

❖ Қарапайымнан күрделіге дейінгі кезеңдер: студенттер біртіндеп қарапайым сызбалардан күрделі жобаларға ауысады. Бұл қадамдық процесс оларға білімдері мен дағдыларын жүйелі түрде тереңдетуге мүмкіндік береді.

❖ Заманауи құралдарды пайдалану: сызбадағы деңгейлік оқыту технологиялары сонымен қатар осы саладағы кәсіби дағдыларға қойылатын заманауи талаптарды көрсететін заманауи бағдарламалық құралдар мен құралдарды пайдалануды қамтиды.

Сызуда деңгейлеп оқыту технологиясы – студенттердің дағдылары мен құзыреттерін тиімді қалыптастыруға ықпал ететін перспективалық әдістің бірі. Оның кезеңдеп, даралау және практикалық қолдануға баса назар аудару сияқты ерекшеліктері бұл әдісті білім беру мекемелерінде сұранысқа ие етеді, сызу саласында білікті мамандарды даярлауды қамтамасыз ететіні сөзсіз.

Қорыта айтқанда, сызу пәнінде студенттердің техникалық шеберлігін және шығармашылық қабілеттерін дамытудың ең тиімдісі – деңгейлеп оқыту технологиясы. Жоғарыда айтып көрсетілген оның тиімді тұстары әріптестеріме де ұнайды деп сенемін. Назарларыңызға көп рақмет.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Өстеміров К. Қазіргі педагогикалық технологиялар мен оқыту құралдары.-А.: 2007.
2. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий «Просвещение» 2006 г.
3. Мұхитанова С. Деңгейлеп оқыту тәсілімен // Қазақстан мектебі . № 12, 2004
4. Дандыбаева А.С. Оқу процесінде деңгейлік тапсырмалардың пайдалану ерекшелігі «Жастар және қазіргі заманғы әлемдік мәселелер». Республикалық студенттер және жас ғалымдардың ғылыми-практикалық конференция материалдары.- қарағанды «Болашақ- Баспа», 2012.-435б.-Том 3. 227-230 б.

ПРИМЕНЕНИЕ ГРАФИЧЕСКИХ ПЛАТФОРМ В ОБУЧЕНИИ МАТЕМАТИКЕ СТУДЕНТОВ КОЛЛЕДЖА

Базикова Карлыгаш Манаповна
преподаватель математики
колледж ТОО «Astana IT University»

Аннотация: в статье рассматривается применение современной технологии обучения как одного из способов повышения мотивации студентов колледжа на уроках математики. Актуальность работы обусловлена интересом к наглядности и визуализации при решении задач с помощью графического онлайн калькулятора Desmos. Приводятся примеры построения графиков функций, задачи на преобразования графиков. Изучение математики с многофункциональной платформой способствует повышению качества профессиональных компетенций студентов.

Ключевые слова: обучение в колледже, информационные технологии, решение задач по

математике, преобразование графиков, использование графического калькулятора Desmos

В современном мире для повышения привлекательности технического и профессионального образования, в условиях технологической модернизации экономики страны для рынка труда необходимы кадры с универсальным набором компетенций, активной гражданской позицией, межличностными навыками и системным мышлением [1].

Для формирования универсального набора компетенций перед учителями возникает задача: эффективно применить информационные технологии и социальные сервисы в образовательном процессе, при этом повысив интерес у обучающихся к знаниям и наибольшую усваиваемость изучаемого материала. Социальные сервисы, которые могут быть полезны при изучении математики, можно классифицировать следующим образом:

1. **Онлайн-сообщества и форумы:** Это платформы, где студенты и учителя математики могут общаться, задавать вопросы, делиться знаниями и решать проблемы вместе. Некоторые популярные онлайн-сообщества включают Math Stack Exchange, MathOverflow и Reddit's r/math.
2. **Образовательные ресурсы и онлайн-курсы:** Существуют множество онлайн-ресурсов и курсов, которые предлагают математическое обучение на разных уровнях. Некоторые из них включают Khan Academy, Coursera, edX и Brilliant.
3. **Математические социальные сети:** Это платформы, где студенты и учителя математики могут создавать профили, обмениваться математическими задачами, решениями и идеями. Примеры таких социальных сетей включают MathOverflow, Math.SE и MathPara.
4. **Коллаборативные платформы:** Это инструменты, которые позволяют студентам и учителям работать вместе над математическими задачами и проектами в режиме реального времени. Примеры таких платформ включают Desmos, GeoGebra и CoCalc.
5. **Математические игры и задачи:** Существуют онлайн-игры и задачи, которые помогают развивать математическое мышление и навыки. Некоторые из них включают Prodigy, Math Playground и Math Games [2].

Это только некоторые примеры социальных сервисов, которые могут быть полезны при изучении математики. В зависимости от ваших конкретных потребностей и уровня изучения математики, вы можете выбрать подходящие сервисы для своего образовательного процесса.

Рассмотрим коллаборативные платформы, особенно обратим внимание на использование графических приложений при изучении математики. Графические приложения позволяют визуализировать математические концепции и помогают студентам лучше понять абстрактные идеи.

Вот несколько способов, которыми графические приложения могут быть полезны при изучении математики:

1. **Визуализация функций:** Графические приложения позволяют строить графики функций и исследовать их свойства. Студенты могут видеть, как изменяется график при изменении параметров функции, и лучше понимать ее поведение.
2. **Геометрические построения:** Графические приложения могут помочь студентам визуализировать геометрические конструкции, такие как треугольники, окружности и другие фигуры. Это может помочь им лучше понять геометрические свойства и решать задачи с использованием геометрических методов.
3. **Решение уравнений и систем уравнений:** Графические приложения могут помочь студентам решать уравнения и системы уравнений графическим методом. Они могут строить графики уравнений и находить точки пересечения, что помогает визуализировать решения и проверять их правильность.
4. **Исследование математических объектов:** Графические приложения могут помочь студентам исследовать различные математические объекты, такие как графы, матрицы, векторы и другие. Студенты могут визуализировать эти объекты, проводить операции с ними и исследовать их свойства.
5. **Интерактивные задачи и упражнения:** Графические приложения могут предлагать интерактивные задачи и упражнения, которые помогают студентам применять математические

концепции на практике. Это может быть особенно полезно для развития навыков решения проблем и креативного мышления [3].

В целом, использование графических приложений при изучении математики может сделать процесс более интерактивным, визуальным и понятным. Они могут помочь студентам улучшить свою интуицию в математике и развить навыки анализа и решения проблем. Desmos - бесплатный онлайн-калькулятор [4], созданный Дэном Майером и Эли Любероффом для построения графиков, легко используемый учителями и студентами. В нем реализованы такие преимущества компьютерных программ как: 1) интуитивно понятный интерфейс, 2) возможность работать в онлайн-режиме с любых устройств (смартфоны, компьютеры, планшеты); 3) свободно распространяемое программное обеспечение; 4) возможность работать на русском языке; 5) возможность сохранять созданные работы и делиться ими с другими пользователями. Применение Desmos на уроках математики позволяет: строить любые графики по заданному математическому выражению; изменять цвет графиков; сохранять построенный график; создавать таблицу или конвертировать существующее выражение в таблицу; строить графики с несколькими параметрами с помощью ползунков, устанавливая предел и интервал параметра и создавать творческие задания [5].

Рассмотрим тему «Функция и способы ее задания. Преобразования графиков функций». Для достижения цели занятия построим в Desmos графики функций вида: $y=f(x)+n$; $y=f(x+n)$; $n \in R$ (см. рисунки 1, 2)

$y=af(x)$; $y=f(ax)$; $a \in R$ (см. рисунки 3, 4); a также $y=-f(x)$;

$y=f(-x)$; $y=|f(x)|$; $y=f(|x|)$.

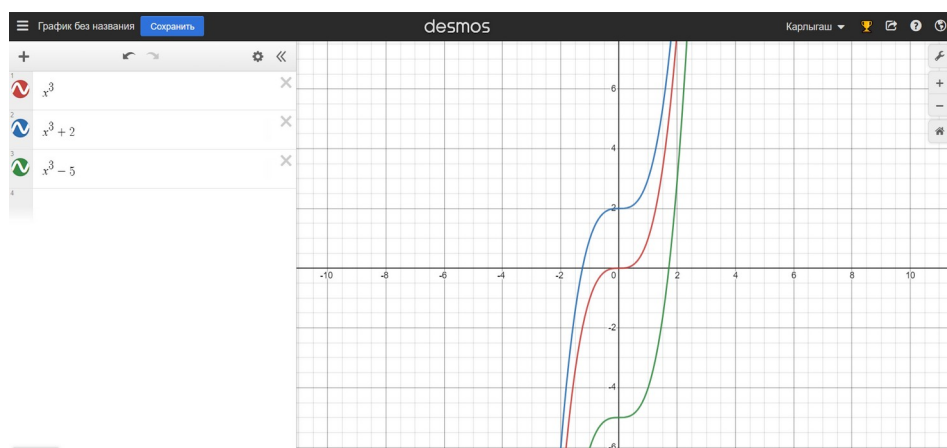

Рисунок 1

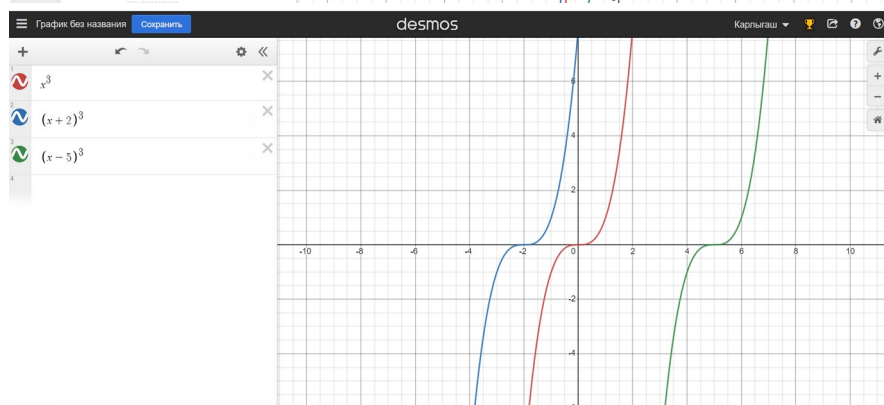

Рисунок 2

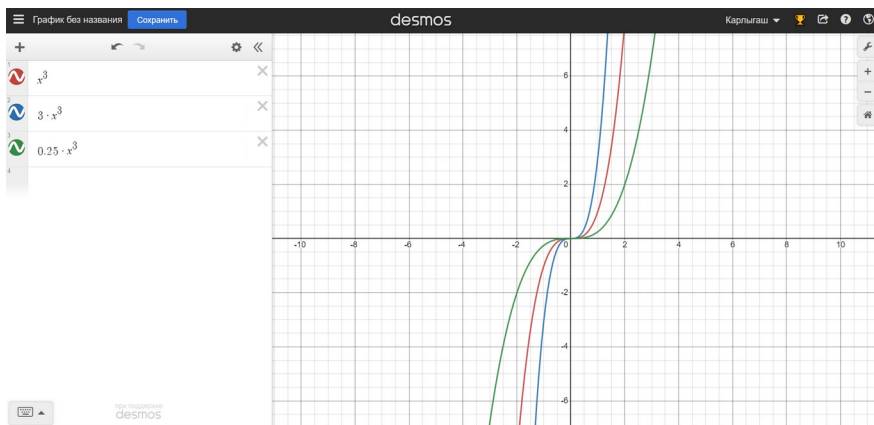

Рисунок 3

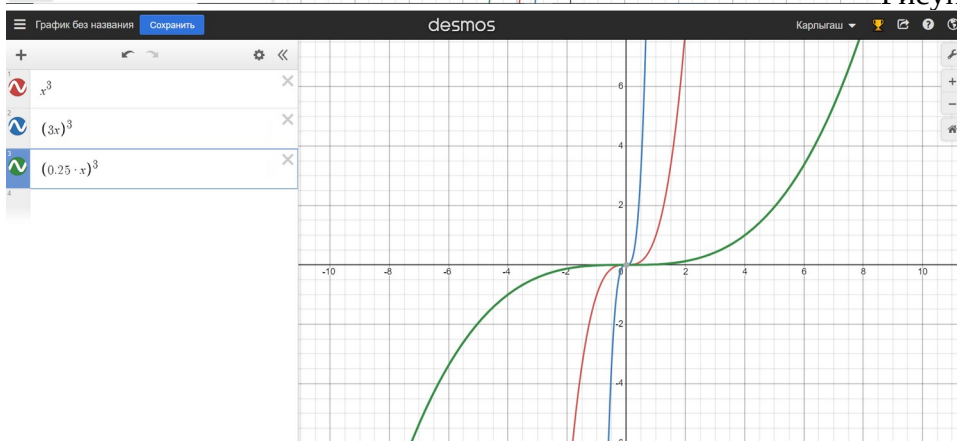

Рисунок 4

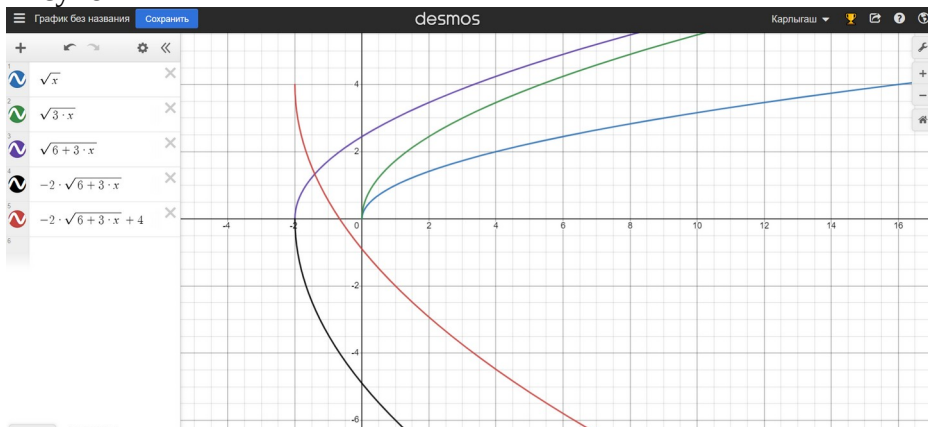

Рисунок 5

На рисунке 5 представлен алгоритм решения задания 6.6 на преобразования графика функции из [6]. Графический калькулятор Desmos выступает как многофункциональная платформа, помогающая решать множество задач, привлекает интерес своей простотой в использовании, но в тоже время имеет огромное количество функций.

На различных этапах урока данный онлайн-калькулятор применяется как источник учебной информации или как наглядное пособие, с помощью которого студенты могут создавать интерактивные графики и манипулировать ими, не тратя время на вычисления и построение различных моделей в тетрадах. Это позволяет исключить вычислительные ошибки и сосредоточить внимание обучающихся на анализе, рефлексивном размышлении, осмыслении возникших противоречий, что приводит к конструированию личностного знания, к ситуации личностного успеха. Desmos можно использовать как средство диагностики и контроля первичных знаний для выявления индивидуальных затруднений в реализации новых знаний и умений; структуризации полученных знаний; на обучение обобщению, развитию умений строить теоретические предположения о дальнейшем развитии темы. Тогда предлагаем в рамках системно-деятельностного подхода организовать проектную работу с использованием

графического онлайн-калькулятора Desmos [7]. Таким образом, можно сделать вывод, что применение многофункциональной платформы Desmos уроках математики способствует повышению качества обучения математики и совершенствованию формирования профессиональных компетенций студентов.

Список использованной литературы

1. ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПРОГРАММА развития образования и науки Республики Казахстан на 2020-2025 годы.
2. Другая математика - URL: <https://ioe.hse.ru/mirror/pubs/share/352549533.pdf>
- 3 Чекурова. М. С. Использование графического калькулятора Desmos // Молодой ученый. - 2023. - № 46 (493). - С. 437-440. - URL: <https://moluch.ru/archive/493/107870/>.
4. <https://www.desmos.com/calculator?lang=ru>
5. Иванова О.В. Использование графического калькулятора Desmos при обучении учащихся понятиям функциональной линии курса алгебры и основной школы - URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-graficheskogo-kalkulyatora-desmos-pri-obuchenii-uchaschihsya-ponyatiyam-funktsionalnoy-linii-kursa-algebry-osnovnoy>
6. А.Е.Абылкасымова и др. «Алгебра и начала анализа», часть 1, электронный учебник для 10 класса, сайт <https://www.okulyk.kz/>
7. Эверстова В.Н., Сивцева А.П. Применение графического онлайн-калькулятора DESMOS в обучении алгебре (на примере изучения темы «Линейная функция и ее график» в 7 классе) // Современные проблемы науки и образования. – 2021. – № 6. URL: <https://science-education.ru/ru/article/view?id=31268>

ХИМИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДА ОНЛАЙН РЕСУРСТАРДЫ ПАЙДАЛАНУДЫҢ ҰТЫМДЫ ЖОЛДАРЫ

Әлібек Ақжұлдыз Сағидуллақызы
Химия пәні оқытушысы
Астана қаласы, «Шипагер» медициналық колледжі

Аннотация: Мақалада химия пәнін оқытудағы онлайн платформалардың тиімді тұстары, тапсырмаларды орындаудағы ұтымды жолдары қарастырылған. Химиялық онлайн ресурс және онлайн платформа мысал ретінде көрсетіліп, қосымша көптеген педагог жұмысына тиімді, қолжетімді онлайн сервистер тізімі ұсынылды. Сонымен қатар, онлайн платформалар арқылы жеке құндылықтарды дамыту жолдарына бірнеше әдіс түрлері ұсынылды.

Түйін сөздер: цифрлы сауаттылық, функционалдық сауаттылық, онлайн платформалар, онлайн ресурстар, құндылықтар

Қазіргі таңда оқу үрдісінде химия пәнін оқытуда сан-алуан жаңа әдіс-тәсілдер мен жаңа технологиялар, сонымен қатар заман талабына сай компьютерлік бағдарламаларды қолдана отырып оқыту, студенттерге сапалы білім беруде үлкен рөл атқарады.

Нәтижеге бағытталу оқу процесінде шәкіртті бірінші орынға шығаруды талап етеді. Ал бұл ұстаным әрбір ұстазға шәкірттерді белсенділендіретін оқыту әдістемелерін қолдануды міндеттейді, өйткені бүгінгі күні оқу процесі бұрынғыдай «үйрету», «оқыту», «беру» сынды етістіктерден құралмай, «ұйымдастыру», «жағдай жасау», «бағыт-бағдар беру» сияқты ұғымдардан тұрады. «Үйрену мен үйрету тек өзара белсенді әрекеттерге негізделген қарым-қатынас арқылы жүзеге асырылады» және тек әрекеттесу арқылы ғана үйренуге /үйретуге болады [1].

Міне, осы себептерге байланысты оқу процесінің негізін интербелсенді (интерактивті) әдістемелер, инновациялық технологиялар, цифрлық ресурстар құрауы керек, әрбір педагог онлайн ресурстар мен тәсілдерді өзінің әдістемесінің төрінен көруі қажет, алайда, менің пайымдауымша, **функционалдық сауаттылық пен цифрлық сауаттылық** қашан да бірге

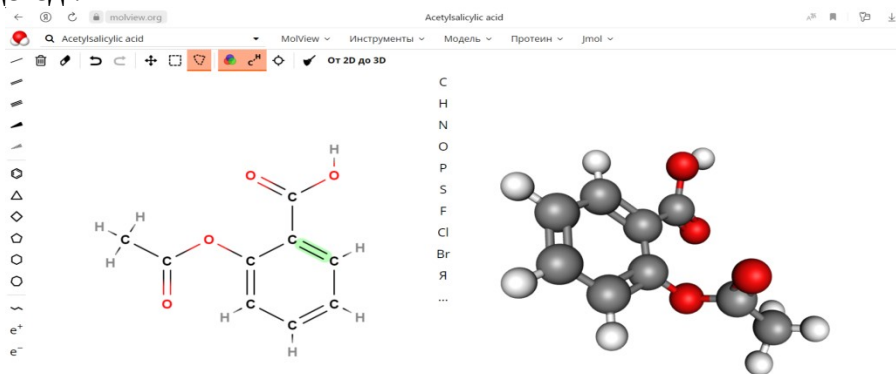
ұштасуы керек.

Цифрлық технологияларды пайдалану, яғни, электронды оқулықтарды, әр түрлі дискілерді, презентациялар, бейнероликтер, оқу фильмдері, флэш анимациялар, демонстрациялық және зертханалық эксперименттерді, химия суреттер жинағы, аудио-файлдар, музыка үзінділері оқытушыға жаңа тақырыптарды түсіндіруге немесе ескі тақырыптарды қайталауға, алған білімдерін бекітуге және жүйелеуге, тіпті топқа бөлуге, кері байланыс жасауға көмектеседі. Химия пәні бойынша виртуалды зертханалар оқу материалын меңгерудегі іс- әрекетін жүзеге асырудың бір құралы болып табылады. Виртуалды зертхана білім алушыға пәндік білімдер мен біліктерді игеруге жағдай жасайды. Оқыту үдерісінің көрнекілік деңгейін арттыруға, білім алушылардың іс-әрекетін белсендіруге мүмкіндік береді [2].

Қазіргі таңда химияны оқытуда интернеттің қорлары мен мүмкіндіктері және химияға арналған компьютерлік программалар ерекше орын алуда. Бұл жұмыста ақпараттық байланыстар арқылы семинар сабақтары ұсынылады. Компьютер алдында білім және қажетті материал алу барысында студент үздіксіз жеке жұмыспен қамтамасыз етіледі. Яғни, студенттің компьютер алдында жеке жұмыс жасауы, базалық білімді меңгеруге кететін уақытты едәуір қысқартады. Интернет байланыстары арқылы керекті ақпараттарды табу, алу және оларды өңдеуге машықтандыру. Химияға арналған арнайы программалармен танысып, олармен жұмыс жасауды үйренеді. Мысалы, ChemOffice, CHEMIX, HyperChem, ChemPen3D, Chem lab, ChFormulas, ChemSW Chemsite v3.01, KINETICS, CHE3WIND, CHPlay, SymyxDraw-3, CH_605, SP_607_WIN, SP_607_WIN және т.б. химиялық сайттар жетерлік. Соның ішінде өте қолжетімді төмендегі бір сайтқа тоқталып өтпекшімін.

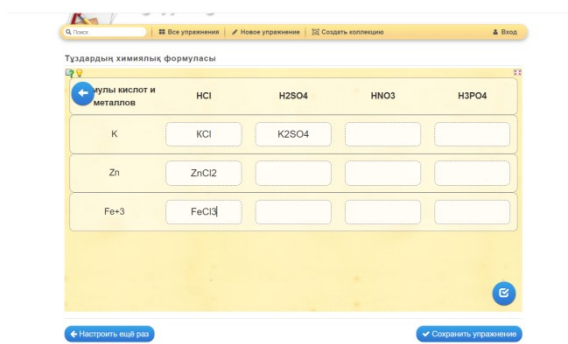
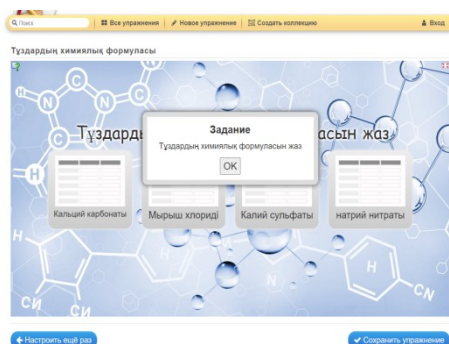
Химия пәнінде қазіргі заман талабына сәйкес химиялық қосылыстар құрылымдық формуласын, молекула модельдерін 3Д форматта бейнелейтін MolView <https://molview.org/?cid=2244> сайтына өте қолжетімді сайт ретінде оқытушыларға ұсынар едім. Бұл сайттың оқытушы үшін ұтымды жолы:

- кез-келген қосылыстың кеңістіктегі формуласын көрсетеді;
- кез-келген қосылыстың 3Д молекулалық моделін көрсетеді;
- екі түрде берілген формуланы сурет ретінде жүктеп, сабақта тапсырмаға қолдануға болады;
- жүктеп алынған суреттегі формулаларды сәйкестендіру, изомерия, құрылымдық формула жазу, гомологтық қатар, химиялық байланыс, т.б. тапсырмалар құрастыруды жеңілдетеді.

1-сурет. MolView сайтындағы демонстрациялық жұмыс терезесі

Химиялық сайттардан бөлек, онлайн платформалар оқыту процесінде белең алуда. Сабақ барысының әрбір кезеңіне тапсырма құруға тиімді бұл платформаларды білім алушылар да жетік меңгерген, жұмыс жасау өте қолайлы. Көпшілікке мәлім **Learningapps** платформасын химия пәнінен тапсырма құрауда мен жиі қолданамын. Дайын шаблондарға тапсырма енгізу арқылы уақыт үнемдеуге болады, білім алушыны қызықтыруға болады, қолжетімді, тек сілтеме не QR код жіберу арқылы тапсырманы орындатуға болады.

2-сурет. Learningapps онлайн платформасының тапсырма орындаудағы жұмыс терезесі

Осы орайда, өзім оқыту процесінде жиі қолданатын, мен үшін тиімді болған онлайн оқыту сервистерінің тізбегіне қысқаша шолуды ұсынамын:

- QR код алу үшін:
 - 📌 qr.coder.ru
- Кроссворд құрастыру үшін:
 - 📌 crossmaker.ru
- Жасанды интеллект, видеосабақ, видеосұрақ жасау үшін:
 - 📌 d-id.com
- Тапсырмалар құрастыру үшін:
 - 📌 wordwall.net
 - 📌 learningapps.org
 - 📌 chat-gpt.org
 - 📌 www.socrative.com
 - 📌 tarsiamaker.co.uk
- Креативті презентация, карточка, сертификат, дипломдар, кез-келген тапсырма құрастыру үшін:
 - 📌 canva.com
- Электронды кітап жасау үшін:
 - 📌 3dcoverdesign.ru (3д обложка)
 - 📌 rawpixel.com (сапалы суреттер)
 - 📌 heyzine.com
 - 📌 anyflip.com (эл.кітап)
- Суретті анимацияға айналдыру:
 - 📌 sketch.metademolab.com
- Топқа бөлуге арналған сайттар:
 - 📌 flippity.net
 - 📌 pickerwheel.com
 - 📌 qr.coder.ru
 - 📌 wordwall.net

Қазіргі таңда оқытушыларға жоғарыда аталған сайттар, онлайн платформалардан бөлек сан түрін кезіктіре отырып, өз шеберлігіңізше пайдалануға болатынын да қоса айтқым келеді.

Цифрлық оқыту формаларының ең тиімді тұсы – уақыт үнемдеу, білім алушыны сабаққа қызықтыру, жан-жақты, түрлі тапсырмалар орындату, өз шығармашылығыңызды дамыту, үнемі жаңашылдыққа ұмтылып, ізденісте болу, заман талабымен оқыту. Алайда, цифрлық сауаттылықты арттырамын деп, адами құндылықтар шетте қалмауы тиіс. Ол үшін төмендегідей әдістерді ұсынамын:

- ұлттық құндылықтарды насихаттай отырып, онлайн тапсырмалар орындату;
- химия пәнін тұрмыспен, медицинамен байланыстырып тапсырмалар орындату арқылы функционалдық сауаттылықты арттыру;

- онлайн платформаларды топтық жұмыстарда, ұжымдық жұмыстарда білім алушының сыни ойлауын, бәсекеге қабілеттілігін, шапшаңдығын, шеберлігін дамытатын тапсырмаларды құрастыруға қолдану;

- аталмыш сервистерді тек онлайн емес, демонстрациялық тапсырмалар не көрнекілік ретінде шығарып, білім алушының дамытушылық қабілеттерін арттыру үшін пайдалану.

"Цифрлық үдерістерді басқару үшін цифрлық сауаттылыққа және білімге баса мән беруіміз қажет екенін түсінуге тиіспіз" – деп президентіміз Қ.К. Тоқаев айтқандай, білім алуды жеке құндылықтарымызды жоғалтпай, заман талабына сай үйрене де, үйрете де білуіміз керек [3].

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. <https://en.ppt-online.org/1329680>
2. https://p.ayu.edu.kz/documents/83fae832-4519-4024-9c80-405c50910598_№2-2020-Ясауи%20хабаршысы.pdf
3. sputnik.kz/20230608/bizdin-adamdar-zhanasha-oyla

ПРИМЕНЕНИЕ АКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

**Белгибаева Канатгуль Жунусовна
«Казахстанский Швейцарско- Американский колледж»,
город Астана**

Аннотация: цель исследования – показать взаимосвязь теории и практики на уроках русского языка и литературы, применение активных методов обучения и решение этой проблемы в учебном процессе. Главное внимание в статье уделяется развитию творческих способностей учащихся, мышления в условиях взаимодействия имеющихся знаний с новыми, либо со знаниями, полученными на уроках из различных источников, в качестве которых выступают учителя, сверстники, учебники.

Активному конструированию знаний способствует диалогическое обучение – это новый подход, при котором диалог между учениками, учителем и учениками помогает самостоятельно формировать и развивать собственное мышление, которое занимает центральное место на уроке, способствует интеллектуальному развитию учащихся и их результативности в обучении и усвоении нового материала, повторении изученного.

Используя такую теорию, досконально изучив ее, преподаватель сочетает в обучении новые методы и подходы, которые способствуют активному конструированию знаний учащихся в условиях социального взаимодействия.

Преподаватель в своей работе использует новые технологий, элементы ТРИЗ педагогики, активные методы, методы критического мышления, диалоговое обучение, ИКТ, самооценивание учащихся.

Такой подход по семи модулям был использован на уроке по творчеству М.Шолохова.

Данный урок М.Шолохова «Судьба человека» включал в себя 5 этапов урока:

1 этап- организационный момент, запись темы, объявление цели и задач урока.

2 этап- актуализация знаний учащихся (аналитическая беседа- исследовательская игра по материалам урока), обобщение образа с использованием картин, фрагмента фильма, мини-сочинения, классической музыки, постановки мини-спектаклей.

3 этап- тестирование.

4 этап- домашнее задание с объяснением.

5 этап- рефлексия, выводы, оценки.

Тема и цель урока обсуждалась и формировалась в диалоге с обучающимися.

Цель и задачи урока достигнуты благодаря использованию новых форм и методов обучения на уроках русского языка и литературы, взаимосвязи элементов урока, а также учета учебно-психологических особенностей учащихся. Оптимально выбрано время для каждого этапа урока,

была обеспечена логическая связь между ними.

Цель урока достигнута, так как структура, содержание урока, методы и приемы обучения соответствовали данному типу урока и возрастной категории ребят.

Ключевые слова: активные методы обучения, теория, практика, новые методы, этапы урока, взаимосвязь, цели и задачи, учащиеся, преподаватель, творчество.

Современный учитель, преподаватель - настоящий исследователь своего педагогического мастерства, готов сотрудничать, понимать, что новый подход в обучении строится на конструктивистской теории обучения. «Данная теория базируется на утверждении о том, что развитие мышления учащихся происходит в условиях взаимодействия имеющихся знаний с новыми, либо со знаниями, полученными в классе из различных источников, в качестве которых выступают учителя, сверстники, учебники». Используя такую теорию, досконально изучив ее, я применяю в преподавании и обучении новые методы и подходы, которые способствуют активному конструированию знаний учащихся в условиях социального взаимодействия. В этом учителям помогают подходы критического мышления, диалоговое обучение, ИКТ, самооценивание учащихся, рефлексия. При использовании новых технологий в обучении русскому языку и литературе я успешно применяю на своих уроках следующие приёмы: -ассоциативный ряд; -опорный конспект; -мозговая атака; -групповая дискуссия; -синквейн; -эссе; -ключевые термины; - дидактические игры; -исследование текста; -работа с текстами; -лингвистические задачи. Остановлюсь лишь на некоторых из них.

Активному конструированию знаний способствует диалогическое обучение – это новый подход, при котором диалог между учениками, учителем и учениками помогает самостоятельно формировать и развивать собственное мышление, которое занимает центральное место на уроке», способствует интеллектуальному развитию учеников и их результативности в обучении и усвоении нового материала, повторении изученного. Такая методика становится более эффективным в период, когда ученик работает в своей зоне ближайшего развития: ученик развивает свои навыки и способности, если ученик не может самостоятельно выполнить задание, ему может помочь учитель или товарищ в группе более компетентные в данном вопросе или задании. Данная поддержка происходит через общение. Знания обретаются путём вовлечения студента в диалог. А роль учителя – это поддержка ученика в процессе обучения. В ходе диалога происходит использования вербальных средств: говорение, обсуждение и аргументация, то есть в результате групповой работы.

Взаимный процесс, в которой идеи проходят в двух направлениях, и на этой основе обеспечивают динамику обучения ученика. Здесь понимаешь, что прав Мерсер, утверждавший, что диалог – это совместное приобретение знаний, «обмен мыслями». В диалоге и преподаватель и студенты являются равноправными партнёрами, которые стремятся согласованно работать для достижения результата.

Сегодня ученик, студент – это личность, которая умеет самостоятельно добывать знания и стремиться быть конкурентоспособным, поэтому традиционные формы обучения не востребованы, а ученика, владеющего ИКТ лучше, чем учитель сложно замотивировать. Приходится в своей работе использовать приёмы и методы критического мышления, игровые моменты включать, создавать комфортную психологическую обстановку для работы в группе, «включаться» в диалог как равный с равным».

На своих уроках я постоянно использую диалог ученик – ученик, ученик – учитель, тем самым обеспечивая в группе атмосферу комфорта, уважительного отношения к чужому мнению, умению безбоязненно высказать свою точку зрения. После таких уроков, построенных по семи модулям, учащиеся стали открытыми, готовыми к сотрудничеству, к диалогу. Конечно, происходит развитие речевой деятельности учащихся. Они на таких уроках не пассивные слушатели, а непосредственные «строители» урока. Так моим ученикам нравятся выразительно читать и разыгрывать диалоги, нравятся стратегии «Джигсо», «Чтение с остановками», «ДК», «Фишпул», «Толстые и тонкие вопросы», «Карусель», «Час X», «Лошадь

и жокей» ...

Предмет обсуждения при учебном диалоге должен рассматриваться с разных точек зрения и тогда есть вероятность назревания общей проблемы в одной групп. И тогда учебный диалог может перерасти в исследовательскую беседу. А. Барнс и Мерсер утверждали, что исследовательская беседа является тем типом беседы, который необходимо развивать учителям. Если учащиеся имеют общую проблему в малой группе, то стараются ее совместно понять, обмениваются мнениями, обсуждают и оценивают идеи, ищут дополнительные знания с источников, создают коллективное знание и понимание. Всё это может перерасти в урок-исследование.

Например, обобщение темы по русской литературе «Судьба человека в годы Великой Отечественной войны» (по произведению М.Шолохова «Судьба человека»).

Были поставлены цели урока: повторить биографию и творчество писателя М.Шолохова; обобщить идейно-художественное содержание рассказа «Судьба человека»; учиться высказывать и аргументировать свое мнение; воспитывать любовь к Родине, к истории, патриотизм, гуманизм.

Для проведения интеллектуальной игры «Умники и умницы», был собран большой иллюстративный, исследовательский материал учащимися, тесты, фрагмент фильма, музыкальное сопровождение из композиции Л.В.Бетховена», для игры избран ариопаг.

Исследовательская игра состояла из нескольких этапов, судил игру ариопаг (приглашенные преподаватели-языковеды).

Урок начался с отбора участников, пока они теоретики, на все этапы урока.

Преподаватель задает вопросы по рассказу «Судьба человека» (тонкие вопросы) и отбирает на интеллектуальную игру студентов.

-Расскажите кратко о жизни и творчестве М.Шолохова, используя презентацию.

-О каком произведении сказал писатель, что «здесь переживается вся жизнь, вся судьба героя?» («Судьба человека»). На каждый этап отбирались участники.

Итак, конкурсанты определились, игра началась.

1 этап исследовательской игры.

-Конкурс красноречия на тему: «Рассказ Шолохова после публикации стало событием. А как вы восприняли этот рассказ? Почему рассказ до сих пор волнует сердца современного читателя?

2.Вспомните встречу рассказчика с Андреем Соколовым. Когда это происходит?

3. Что смутило рассказчика во взгляде главного героя? (глаза, словно присыпанные пеплом...». Шолохов- мастер детали. Одной фразой писатель может раскрыть все, что на душе у героя. Такой деталью он передает всю глубину горя героя.

4.На какие части можно условно разделить рассказ? Почему?

5. На столе реквизиты: автомат, одеяло, хлеб, стакан, сало, папка с документами. Назовите владельцев этих вещей и расскажите кратко о них.

2 этап урока. -Показан фрагмент фильма С.Бондарчука «Судьба человека».

-Какой эпизод из рассказа показан в фильме? Какова идея этого эпизода? (Встреча Андрея с Мюллером).

-Постановка мини-спектакля «Разговор Андрея с Крыжневым». Чем закончился разговор. (Андрей Соколов задушил Крыжнева- предателя. «После чего ему страшно захотелось руки помыть. Будто не человека, а какого- то гада ползучего душил. Первый раз в жизни убил. И то своего...»).

-Вспомните первый побег Андрея из плена. Как это случилось?

3 этап урока. -Чем жив человек, с точки зрения Шолохова? Что он может противопоставить судьбе? (Любовь, доброту, человеческое достоинство).

Далее студенты работают по картинам художников, нарисовавших эпизоды к рассказу «Судьба человека».

-Когда Андрей узнает о гибели своей семьи и старшего сына Андрея?

-Как раскрываются взаимоотношения Андрея с Ванюшкой?

_Что не смогла отнять война у героя? (человечность, храбрость, доброту, сострадание).

Аргументируйте свой ответ.

-Звучит песня «День Победы». К какому эпизоду подходит эта песня? (всему рассказу- это победа не только на войне, но и победа человека над собой).

5 этап урока. -Как итог- обобщение темы учащиеся решали тесты.

-Мы сегодня говорим о судьбе главного героя, а что такое судьба? Как вы понимаете значение этого слова? А теперь прочитайте из словаря Ожегова определение судьбы.

-Эпиграфом к уроку послужили слова: «Честь, совесть, порядочность, надежность – самое важное из того, что дает человеку жизнь. Обладая таким богатством, можно выстоять в любых, даже невыносимо тяжелых обстоятельствах. Выстоять и победить!» Соответствует ли этот эпиграф сегодняшнему уроку? Аргументируйте свой ответ.

На таких уроках большое внимание уделяется развитию коммуникативных умений и навыков, опыта установления нравственных отношений в общении, развитию коммуникативных компетенций. Такие уроки создают доброжелательную атмосферу, пронизанную духом патриотизма и увлекательности, задействование интересов и потребностей, а также понимание важности, нужности и полезности таких уроков, неподдельное, заинтересованное участие в них ученика и учителя, способствуют установлению взаимопонимания, эмоционально-творческих контактов, дают уникальную возможность учащимся не только наблюдать высоконравственное общение поколений, но и самим активно в нем участвовать, переносить эмоционально творческую атмосферу из колледжа в семью.

Список использованной литературы

1. Урсабаев М.Р. Основные направления программы "Атамекен" //Русский язык и литература в казахской школе, 1992.,№4
- 2.Зайцев В.С. Современные педагогические технологии: учебное пособие. – В 2-х книгах. – Книга 2. – Челябинск, ЧГПУ, 2012 – 496 с.
3. Мамекбаева С«А.г Алиева К.Т., Огус Т.К. Республика Казахстан. Лингвострановедческое пособие по русскому языку. -Алматы, Билим, 1994., 222 с.
4. Сериков, Г.Н. Образование и развитие человека / Г.Н. Сериков. – М.: Мнемозина, 2002. – 416

СЫНИ ТҰРҒЫДАН ОЙЛАУ

Касенова Жазира Ахметказыевна
Астана қаласы әкімдігінің «Технологиялық колледжі»
ШЖҚ МКК

Аннотация: Мақалада сыни тұрғыдан ойлауды дамытуды оқыту үдерісіне енгізу қарастырылған. «Сыни тұрғысынан ойлау» терминінің негізгі тәсілдері талданады. Оқытудың әртүрлі кезеңдерінде қолдануды қажет ететін әдістерге баса назар аударылып, осы әдістерді қолданудың мысалы да келтірілген.

Түйін сөздер: сыни тұрғыдан ойлау, білім беру, оқу процесі, оқытудың белсенді формалары, білім беру технологиялары.

Соңғы уақытта білім дағдарысы өзін көбірек сезіндіруде. Саясатқа, экономикаға және елемеуге болмайтын басқа да әлеуметтік аспектілерге әсер ететін дағдарыс туралы ұзақ уақыт талқылауға болады. Сонымен бірге, жалпы қоғамды алаңдатып отырған маңызды мәселелердің бірі – білім беру мәселесі.

Білім дағдарысы бекерден-бекер пайда болған жоқ. Қоғамның дамуы ортақ мақсаттарға жету үшін әлеуметтік бағдарларды, мотивацияны және ынталандыруды қажет етеді. Әрине, адамның дүниетанымы мен өмірлік мақсаттарының қалыптасуы жасөспірімдік шағында, жеке тұлға дербес өмірге алғашқы қадамдар жасаған кезде болады, бірақ бала кезінен ол барлық жерде шектеулер мен тыйымдарға тап болады.

Жаңа ғасыр жеке тұлғаның мүмкіндіктері мен қабілеттерін дамытуға бағытталған білім беру мазмұнын сапалы өзгертуді талап етеді. Студенттер жаңа жұмысқа тез бейімделіп, араласуы керек. Ол үшін мобильді және көпшіл, өз пікірін бар, топта жұмыс істей білетін тұлға болуы қажет.

Қазіргі студенттер білімді меңгеріп қана қоймай, оны іс жүзінде шебер қолдана білуі керек. Биология, химия сабағында әрбір оқушы мәтінмен жұмыс істей білуі керек және бұл мәселені шешуге өзіндік көзқарасты, сұрақ қоя білуді және қойылған сұраққа жауап таба білуді талап етеді. Олай болса, студенттердің пәнге деген қызығушылығын қалай арттыруға болады?

Менің ойымша, маңызды элементтердің бірі болып табылатын сыни тұрғыдан ойлауды қалыптастыру және дамыту арқылы қатысушыларды одан әрі тиімді іс-әрекетке дайындауға, алға қойған мақсатына жетуге және өзін-өзі дамытуға баулуға болады. Оқытушылар оқу үдерісінде сыни тұрғыдан ойлауды дамыту технологиясын пайдалана отырып, белсенді оқыту әдістерін пайдаланады.

Сыни тұрғыдан ойлау өздігінен пайда болмайды. Кез келген нәтижеге қол жеткізу үшін сіз өз ойыңызды жақсартуға және дамытуға бар күш-жігеріңізді салуыңыз керек. Әрбір жаңа факт сыни және рационалды рефлексияға ұшырап, таным процесі даралық сипат алып, өнімді сипатқа ие болады. Адамдардың сынға, өзін-өзі сынауға деген құлшынысы зор, бірақ білімнің аздығы мен бұл білімді іс жүзінде қолдана білу қабілетінің жоқтығы сынға, т.б. қате сын. Бұл мәселе теориялық және практикалық зерттеулердің бірлігінде ғана өз шешімін табады. В.И. Ленин: «Пәнді шынымен білу үшін оның барлық аспектілерін, барлық байланыстары мен «делдалдықтарын» қабылдау және зерттеу керек» деп дәлелдеген. Біз бұған ешқашан толық қол жеткізе алмаймыз, бірақ жан-жақтылықты талап етсек, ол қателіктен сақтайды» [2, 42-б. 290].

Онтогенездегі сыни ойлаудың дамуы мен көрінуінің кейбір ерекшеліктері даму психологиясы бойынша зерттеулерде көрсетілген. Әсіресе, студенттердің жасы ұлғайған сайын сыни тұрғыдан ойлауы артып, өзін-өзі бағалауы барған сайын барабар болатынын атап көрсетеді [1, 546 б.].

Сын тұрғысынан ойлау технологиясының әдістерін қолдана отырып, оқытушы маңызды мәселелерді шешеді: оқу процесін қызықты етеді; ақпаратпен жұмыс істеу дағдыларын дамытады, онсыз қазіргі адамның әлеуметтік жетістікке жетуі қиын; кез келген мәселені шешудің дұрыс жолын таба алатын, сыни тұрғыдан ойлайтын тұлғаның қасиеттерін дамытады.

Химия және биология сабағында сыни тұрғыдан ойлауды дамыту технологиясының қолданылуын байқаған кезде, бұл технология білімнің сапалы деңгейіне жетуге, оқушылардың сөйлеу әрекетінің көлемі мен сапасын арттыруға мүмкіндік беретінін байқаймын. Сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясын қолдану, оның әдістері тамаша нәтиже береді.

Сыни тұрғыдан ойлауды дамыту әдістері сабақтарды мазмұнды, студенттердің жұмысын тиімдірек және қызықты етуге көмектеседі. Бұл технология оқушылардың сөйлеу тілін дамытуға, ойын дұрыс жүргізуге, пікірталасқа түсуге, өз көзқарасын қорғауға, есепті өз бетімен шешуге бағытталған. Сын тұрғысынан ойлау технологиясын дамыту әдістерін қолдану жақсы нәтиже береді. Көптеген студенттер жаңа сабақ мәтіндерді қызығушылықпен оқиды, тақырыпты талдағанда өз ұстанымдарын нақты дәлелдей алады, топпен жұмыс жасау арқылы ынтымақтастыққа үйренеді. Балаларда өз іс-әрекетін жоспарлау, мақсат қою, іс-әрекет нәтижелерін талдау қабілеттері анық дамиды.

Сыни тұрғыдан ойлау әдістерін қолдана отырып өткізілетін сабақтар тиімді және материалды тереңірек түсінуге ықпал етеді. Қолданылатын әдістер оқытылатын материалды түсіну дәрежесін анықтауға мүмкіндік береді. Оқушылар тек өз бетінше білімді игеріп қана қоймайды, сонымен қатар шешімін табу барысында өз пікірін дәлелді түрде қорғай білу және өз әрекеттерін қайта-қайта түзету қабілеттері қалыптасады.

I курс студенттерінің химия және биология сабақтарын бақылағанда мынаны байқаймыз: студенттер өздерінің жеке тәжірибесіне сүйене отырып, әртүрлі есептерді шығарады. Топтағы жеке және топтық жұмыстар барысында пікірлерін айтып, қорғай алатынын, сонымен бірге басқа адамның пікірін қабылдайтынын, құрметтейтінін, кейде оның дұрысырақ екенін мойындауға дайын болатынын көрсетті.

Осылайша, осы технологияны қолдану арқасында сабақтары барынша қызығушылықпен және студенттердің интеллектуалдық және шығармашылық белсенділігі жоғары өткізіледі, ауызша және жазбаша сөйлеу, сыни және аналитикалық ойлау дамиды. Химия және биология сабақтарында сыни тұрғысынан ойлау технологиясының әдіс-тәсілдерін қолдануды ұсынамын, өйткені олар өте тиімді, мотивацияның жоғары болуына ықпал етеді, шығармашылыққа, оқушылардың өзін-өзі жүзеге асыруына, материалды берік меңгеруіне кең мүмкіндіктер береді, өйткені қатысушыларға білімді өз бетімен меңгереді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Блонский, П. П. Избранные психологические произведения [Текст] / П.П. Блонский – М., 1964. – с. 546
 2. Ленин, В. И. Полн. собр. соч. [Текст] / В.И. Ленин – М.: РОССПЭН, 2002 т. 42 с. 290
- Сманқұлова Ж. Оқытудың инновациялық әдістері оқу әдістемелік құрал - Алматы, 2014

ИНФОРМАТИКАНЫ ОҚЫТУДАҒЫ КӨКЕЙКЕСТІ МӘСЕЛЕЛЕР

Мылтыкбаева Жаннат Төлеубековна
«Жоғары көлік және коммуникация колледжі»
ШЖҚ МКК, Астана қаласы

Аннотация: мақалада Информатика пәнін оқытудың қыр-сыры, бүгінде мұғалімге қойылатын талаптар, мұғалім тұлғасының дамуы мен оқыту әдістемесінің қалыптасуы қарастырылады.

Кілт сөздер: пән, оқыту, әдістеме, тәжірибе, білім, кәсіби біліктілік, ақпарат, информатика, ақпараттық технологиялар, мектеп, колледж, студент.

Мұғалім өз ісіне және шәкіртіне деген сүйіспеншілікті біріктіре алса, ол кемел ұстаз болады.

Л. Толстой

Педагогикалық университеттің түлегі тәуелсіз, мобильді, мүмкіндігінше бәсекеге қабілетті, ең бастысы бастамашыл және шығармашыл болуы қажетті шарт.

Оның ортаға икемделе ойлану дағдысы, стандартты емес жағдайларда оңтайлы шешімдерді таңдау қабілеті бар болып, оқыту мен тәрбиелеудің жаңа әдістерін әзірлей алуы керек.

Кәсіби жолдағы мансап - кәсіби қалыптасу мен тұлғаның дамуы болады, оның негізгі көрсеткіштері:

- кәсіби дербестік;
- кәсіби ұтқырлық;
- ұжымда жұмыс істей алу қабілеті. [1]

Бұл ізденіс жұмысының мақсаты - заманауи педагогтың жұмысында кездесетін көкейкесті мәселелерді анықтау және оларды сапалы шешу жолдарын ұсынуға әрекет жасау.

Таңдалған тақырыптың өзектілігі педагог тұлғасына қоғам тарапынан қойылатын талаптардың артуымен тікелей байланысты болады, себебі мұғалім мамандығына үлкен әлеуметтік жауапкершілік жүктеледі. Эмпатияға бейімділігі педагогтың маңызды қабілеті болып саналады. Сонымен бірге, кәсіби қызметіндегі эмоциясының практикалық маңызы екі жақты. Мұғалім бойында, ол эмоционалдық күйзеліске түспейтіндей, басты құзыреттіліктер қалыптастырылады. Өйткені мұғалімнің орындайтын жұмысы жоғары эмоционалдық жүктемемен атқарылады.

Еліміздің әрбір мұғалімі, күнделікті қызметінде, ұшырасатын мәселелер аз емес. Атап өтетін болсақ:

- педагог кадрлардың дайындығына қойылатын талаптар;
- педагогикалық үрдіс қатысушыларының арасындағы сенімді қарым-қатынас орнамауы;

- педагог образына сенімсіздікпен қарау;
- әкімшіліктің сансыз тапсырмалары;
- информатик мұғалімге жүктелетін сабақтан тыс қағаз және баспа жұмысы;
- ақпараттық және цифрлық технологиялардың жедел дамуы;
- көптеген қосымшалардың қолданысқа еніп, танымал болуы;
- оқуға деген білім алушылардың төмен мотивациясы;
- тәрбие жұмысында туындайтын қиындықтар;
- педагогикалық қызметкерлердің кәсіби шаршауының (выгорание) орын алуы.

Информатиканы, ақпараттық технологияны оқытудың отыз жылдық тәжірибесіне қарамастан, бірқатар мәселелер күн тәртібінен түспейді. Барлық мәселелердің кешенін екі топқа бөлуге болады. Бірінші топқа, дәстүрлі деп аталатын, келесі проблемаларды атауға болады: компьютерлік техниканың қажетті көлемінің болмауы; жабдықтар мен бағдарламалық қамтамасыз етудің тез ескіруі; жаңа ақпараттық технологиялардың үнемі пайда болуы; мемлекеттік білім беру стандарттарының қазіргі ақпараттық технологиялардың шындықтарына сәйкес келмеуі. Екінші топқа мыналарды жатқызуға болады: оқыту үрдісін ұйымдастырумен де, оқытылатын пәндердің мазмұнымен де байланысты әдістемелік мәселелер; оқу-тәрбие үрдісін ұйымдастыру мәселелері; оқыту проблемалары. [2]

Осы жерде айта кететін жайт, «Информатика» пәнін оқыту орта білім беру ұйымдарынан мектептен басталады. Мазмұны жағынан бұл пән теориялық информатиканың негіздерін: іріктеу және кодтау, санау жүйелері, модельдеу және алгоритмдеу және т.б., сонымен қатар қолданбалы информатиканың бастамаларын: компьютерлер мен есептеуіш желілердің архитектурасын, компьютерлік бағдарламалық және техникалық құралдарды қамтиды. Колледждерде «Ақпараттық технологиялар» және «Информатика» пәндері дәстүрлі түрде бірінші және екінші курстарда оқытылады және жалпы математикалық және жаратылыстану циклінің пәні болып табылады. Мемлекеттік, кәсіптік стандарттарға салыстырмалы талдау жүргізетін болсақ, осы пән бойынша әртүрлі мамандықтардың кәсіптік білімінің мазмұны, оқу нәтижелері мен бағалау критерийлерінің іс жүзінде бір-бірінен шамалы айырмашылығы бар екенін атап өткен жөн. Сонымен қатар дидактикалық бөлімдер орта білім берудегі осы пәнінің бағдарламасын көп жағдайда қайталайды. Ал, пәнді оқыту мәселелері оқу процесінде, яғни оқыту барысында қандай технологияларды және қандай көлемде қолдану керек деген сұраққа жауап іздейді.

Оқыту әдістерін дамыту мен ақпараттық технологияларды пайдалануды алға жылжыту үшін оза оқытуды қолдану қажет: ол үшін мұғалімдерге жаңа технологияны меңгеру мүмкіндігін, бос уақыт, әдістемелік күн беру қажет. Ақпараттық технологияларды оқытатын оқытушыларды да, арнайы пәндерден сабақ беретін оқытушыларды да педагогикалық кадрларды үнемі қайта даярлаудан өткізу қажет.

Колледждегі мамандықтардың оқу жоспарларында ақпараттық технологияларды кезең-кезеңімен оқытуды, төмен курстарда – құралдармен таныстыруды, ал жоғары курстарда – нақты объектілерде ақпараттық технологияларды қолдану әдістемесін ұйымдастырған жөн.

Демек, қазіргі информатика мұғалімдерінің мәселелері педагогикалық қауымдастық менталитетінде болып жатқан өзгерістерді ашып анық көрсетеді. Ендеше, педагог тұлғасы өзіне аса назар аударуды қажет етеді.

Екінші топқа жататын мәселелерге келсек, бірқатар сұрақтарды қарастыру қажет. Ақпараттық технологиялардың алуан түрлілігі және теориялық информатиканың іргелі табиғаты арнайы кәсіби білім беру шеңберінде білімді жетілдіруге кең мүмкіндік береді. Және осы себептерге байланысты техникалық мамандықтардың студенттері Microsoft Office (MS Word, MS Excel, MS Access, MS Power Point) тобына кіретін жалпы мақсаттағы бағдарламалық пакеттерді оқу арқылы ақпараттық технологиялар саласында практикалық білім алады. Студенттер кейіннен түрлі форматтағы мәтіндік құжаттарды: рефераттар, курстық және дипломдық жобалар, ғылыми мақалалар, т.б. дайындауда, әртүрлі есептеулерді жүргізуде және олардың презентацияларын жасауда, шығармашылық пайдаланылатын жұмыстарды орындауда алған білімі мен дағдыларының пайдалылығына күмән жоқ.

Қазіргі еңбек нарығының талаптарына жауап бере алатын маман дайындауға, біздің ойымызша, қажет: орта мектеп түлектеріне информатиканы оқыту сапасын арттыру; «Информатика» және «Ақпараттық технологиялар» пәні бойынша ақпараттық технологияларды кәсіби салада пайдалану саласында білім мен дағдыны беретін тақырыптарды енгізу; түлектерді кәсіптік салада ақпараттық технологиялар бойынша білім беретін пәндерге оқыту; бітірушінің дипломдық жобасының құрылымына ақпараттық технологияларды пайдалана отырып, кәсіптік саладағы зерттеулерді қамтитын бөлімді міндетті тарау ретінде енгізу.

Ұсынылып отырған жаңашылдықтар техникалық және кәсіптік білім беретін оқу орындарының түлектеріне, осынау ақпараттық қоғамда, кәсіби тұрғыдан алғанда маман ретінде жан-жақты дамуып жетілуіне мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Годочкин Е. Ю. Проблемы преподавания информатики и информационных технологий экономическим специальностям в ВУЗах / Е. Ю. Годочкин. - Молодой ученый. - 2011.
Костюнина Н.Ю. Нескучная педагогика/ Практикум – Москва - 2017

ФИЗИКАНЫ ОҚЫТУДАҒЫ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР ЖӘНЕ ШЕШІМДЕРІ

Умбетова Жанбала Сундетовна
Менеджмент, бизнес және білім колледжі,
Астана қаласы

Аннотация: Бұл мақалада жаңа білім беру технологияларын өнімді пайдалану тақырыбы қозғалады. Тақырыптың өзектілігі қазіргі студенттердің оқу материалын неғұрлым қолжетімді түрде: ойындарда, интерактивті оқытуда, проблемалық оқытуда оңай қабылдауымен түсіндіріледі. Студенттердің белсенділігін арттыруда және білім беру нәтижелеріне қол жеткізуде заманауи педагогикалық және ақпараттық технологиялар құралдарын, атап айтқанда виртуалды зертханалық жұмыстарды және жобалық оқыту технологиясын қолданудың оң әсері атап өтіледі.

Түйін сөздер: проблемалық оқыту, зертханалық жұмыстар, ойын технологиясы.

Қазіргі уақытта білім алушылардың танымдық белсенділігін дамыту, таным процесіне қызығушылықты дамыту, қажетті материалды таба білу, тапқан ақпаратты меңгеру және қолдана білу маңызды. Бұл студентке заманауи білім әлемінде және өндірісте оңай шарлауға мүмкіндік береді. Колледждегі білімнің түпкілікті өнімі – «өзгеріп отыратын әлемде шығармашылық пен өзін-өзі анықтауға арналған кәсіби және әлеуметтік құзыретті қабілеттері қалыптасқан, жауапкершілік сезімі және жаңалықтар жасауға ұмтылысы дамыған» түлек.

Мен физика пәнінің оқытушысы ретінде студенттердің пәнді оқуға деген қызығушылығының төмендеуіне тап болдым. Студенттердің қызығушылығын ояту, бірінші курс студенттерін білім берудің бастапқы кезеңінде физика курсынан оқудан итермеу, болашақ орта буын мамандарының шығармашылық қабілеттерін дамыту жолдарын іздеуіміз керек.

Оқуға қызығушылықтың төмен болуының бірнеше негізгі себептері бар:

1. физика мен математиканы нашар білуі;
2. жеке мотивацияның болмауы;
3. ерік-жігердің әлсіздігі, тәртіптің жоқтығы, сабаққа келмеу;
4. өз бетінше жұмыс істеу дағдысының болмауы;
5. денсаулық проблемалары: әлсіз жүйке жүйесі және т.б.;
6. ата-ананың қараусыздығы;
7. бейімделу мәселелері: сабақтар арасындағы қысқа үзілістер, студенттердің тамақ ішуге уақыты жоқ, пән санының көптігі, ұзақ жол[1].

Жоғарыда айтылған мәселелерді қандай жолдармен шешуге болады?

- бірінші сабақта оқытушының студенттерге қоятын талаптары, бағалау критерийлері нақты белгіленіп, оларды қатаң сақтау көзделеді;

- студенттердің кез-келген оқу іс-әрекетін ынталандыру.
- үлгерімі төмен студенттерге жеке тапсырмалар беру;
- тұлғаға бағытталған көп деңгейлі оқытуды қолдану.

Сонымен қатар, студентке бағытталған технология студенттердің кәсіби, танымдық және коммуникативтік құзыреттілігін арттыруға мүмкіндік береді [2];

- қиындық дәрежесіне қарай әртүрлі типтегі тапсырмаларды қолдану;
- оқытудың барлық кезеңдерінде және физика оқулығының әрбір бөлімін оқығаннан кейін білімнің тұрақты мониторингін қамтамасыз ету;

Оқытудың қазіргі әдістерінің ішінде мен материалды меңгеру барысында студенттердің іс-әрекеті әдісін жиі қолданамын. Қазіргі заманда барлық оқу орындары компьютер, ноутбук, телевизор, проекторлармен жабдықталған және студенттер де заманауи ұялы телефондар қолданады. Бұл оқу-тәрбие процесіне жаңа әдістерді енгізуге мүмкіндік беріп отыр.

Сондықтан физика сабағының тиімділігі мәселесін шешуде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолданамын:

- проблемалық оқыту;
- интерактивті оқыту;
- сыни тұрғыдан ойлау технологиясы.

Проблемалық технологияны физиканы оқытудың ең тиімді технологиясы деп есептеймін. Проблемалық оқыту технологиясы - мұғалімнің басшылығымен проблемалық жағдаяттарды құруды және оларды шешу үшін студенттердің белсенді өз бетінше әрекетін көздейтін оқу іс-әрекетін ұйымдастыру деп түсініледі, нәтижесінде шығармашылық білім, білік, дағдыны меңгеру пайда болады.

Бұл оқыту жаңадан ғана пайда болған жоқ. Кезінде бұған өз үлесін қосқан педагог-ғалымдар: Сократ, Руссо, Дистерверг, Ушинский. Мысалы, Дистервергтің дәлелдеуінше, «жаман ұстаз ақиқатты айта салады, жақсы ұстаз оны іздеп табуды үйретеді»[3].

Проблемалық сабақ келесі құрылымда болады:

- оқу мәселесін қою;
- оқу тапсырмасын қою;
- шешімді іздеу;
- шешімді білдіру, айту;
- өнімді іске асыру.

Проблемалық оқыту студенттердің ойлау әрекетін белсендірудің негізгі құралы – проблемалық жағдаятты құрудан басталып, одан әрі негізгі кезеңдерден өтеді: проблеманы қалыптастыру, оны шешу жолдарын табу, мәселені шешу, қорытынды тұжырымдау, қорытынды жасау.

Физика сабағында проблемалық оқытуды сабақтың барлық кезеңдерінде өте кеңінен қолданамын. Мысалы, кинематика тақырыбында «жол» мен «орын ауыстыру» ұғымын түсіндіргенде қаламыздың картасын қолдануға болады. Әркім өзінің мекен-жайынан оқу орнына дейін траектория сызып, уақыт, жол, орын ауыстыру, жылдамдық ұғымдарын түсініп, осы ұғымдар бойынша есеп шығара алады.

Жаңа материалды меңгеру кезінде материалды баяндап, ең қиын ұғымдарды түсіндіремін, содан кейін сабақта проблемалық жағдаяттар жасаймын. Мұнда мен студенттерге мәтін мен оқулық материалды салыстыру арқылы таба алатын бірқатар сұрақтар қоямын. Студенттердің фактілерді талдау және құбылыстарды бақылау негізінде өз бетінше қорытындылар мен негіздемелер жасауы үшін оқу-танымдық іс-әрекетті күшейтемін. Проблемалық жағдаятты талдаудағы қиындықтар студент үшін мүмкін болуы керек және оның оны шешуге деген ұмтылысы болуы керек. Проблемалық оқыту интерактивті құралдар, виртуалды зертханалық жұмыстар, әр түрлі видео, суреттер әрбір жағдаятты талдау кезінде қолдану керек.

Сонымен, проблемалық оқыту қамтамасыз етеді:

- оқу процесін тартымды және қызықты етеді;
- студенттер білімін практикалық іс-әрекетте қолдана білуге үйретеді;
- студенттердің аналитикалық және логикалық ойлауын дамытады;
- оқытушының шығармашылық өсуіне ықпал етеді.

Олай болса, сабақта проблемалық жағдаяттар тудыру сабақты мазмұнды етеді деп есептеймін, өйткені ол ғылыми білім процесінің логикасына сүйенеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Булатова Г.Х. О проблемах преподавания физики в колледже. Проблемы и перспективы информатизации физико-математического образования материалы Всероссийской научно-практической конференции, 14 ноября 2016 г.С. 293-296
2. Корнеев Ю.В. Реализация компетентностного подхода в сфере профессионального образования // «Профессиональное образование. Столица». –2008 № 11. С. 23-25.
3. Арапов К.А. Проблемное обучение как средство развития интеллектуальной сферы школьников // Молодой ученый. 2012. С.290-294

ХИМИЯ ПӘНІНЕН ОЛҚЫЛЫҚТЫ ТОЛТЫРУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ДАЙЫНДАП, ҚОЛДАНУ

Шетенowa Ермек Нұржуаровна
«Астана профи» қалалық шаруашылық колледжі,
Астана қаласы

Аннотация: Об устранении пробелов знания по химии студентов, полученные во время обучения и способах эффективной организации работы над ней, о проблемах, на которые необходимо обратить внимание преподавателю, о наиболее часто встречающихся ошибках и пробелах в работе учащихся, способах их устранения, методах организации подготовки к устранению пробелов знаний.

Кілтті сөздер: оқушы, оқылықты толтыру, химия, тесттер, тесттерді шешу, теориялық білім мен практикалық білімді ұштастыру.

Биылғы оқу жылында колледж студенттерінің өткен оқу жылындағы біліміндегі олқылықтарды анықтау және білімін толықтыру болып табылады, оқушылардың біліміндегі жиі кездесетін қателіктер мен олқылықтар, оларды жою жолдарын қарастыру, оқытушылар үшін маңызды мәселелердің бірі.

Олқылықтарды анықтау және толықтыру бойынша жұмыс әр оқытушы қызметінің ажырамас бөлігі болуы тиіс. Әрине, бұл жұмыс маңызды және өте күрделі. Сондықтан білім алушылардың біліміндегі олқылықтарды анықтау және жою бойынша іс-шараларды жүйелі және жоспарлы түрде жүргізу қажет.

Бірінші кезең: Кешенді диагностикалық жұмыс жүргізу. Тапсырмалар әзірлеу үшін алдымен өткен оқу жылында қарастырылған оқыту мақсаттарын (тақырыптарды) іріктеп алған дұрыс. 5-6 сынып. Жартылыстану.

7- сыныпта химиядан диагностика жүргізу үшін, 5,6- сыныпта жаратылыстану пәнінен химиямен байланысқан осы оқу мақсаттарын таңдап алып, тапсырмалар құрастырдым.

Тапсырмалар

I - нұсқа

1. Мына берілген құбылыстардың ішінен *физикалық, биологиялық, химиялық* құбылыстарды анықтаңыз:

№	құбылыстар	физикалық	биологиялық	химиялық
1	Отынның жануы			
2	Шынының сынуы			
3	Қымыздың пайда болуы			

4	Жапырақтың сарғаюы			
5	Өсімдіктің гүлденуі			
6	Темірдің балқуы			

[6]

2. 6 –сыныпты бітірген соң, каникулда, оқушылар «Тереңкөл» көлін айналып шығу үшін, мұғаліммен бірге саяхатқа барды. Біраз уақыт өткен соң, оқушылардың өзімен бірге алып шыққан суы таусылды. Осы көлдің суын балаларға ішу үшін, тазарту әдісін ұсыныңыз. [3]

3. Күнделікті өмірде бізді қоршап тұрған ерітінділер бір-бірімен табиғаты бойынша ерекшеленеді. Ерітінділерді ажырататын заттар- **индикаторлар** деп аталады. Өмірде жиі қолданатын индикаторларды атаңыз. [3]

4. Табиғатта кездесетін заттар **бейорганикалық және органикалық** болып жіктеледі.

Мына заттарды : құм, май, су, қант жіктеңіз:

бейорганикалық	органикалық
----------------	-------------

[4]

Екінші кезең: Жоспарлау. Екінші кезеңде жаңа оқу жылындағы пән бойынша оқыту мақсаттарына сәйкес келетін оқу мақсаттарын ескере отырып, қысқа мерзімді жоспарлар жасалады.

5-сынып	Оқу мақсаттары	7-сынып	Оқу мақсаттары
	5.3.1.2- заттардың қатты, сұйық және газ күйіндегі құрылымын бөлшектер теориясына сәйкес түсіндіру		7.1.1.4 -заттардың әртүрлі агрегаттық күйлерін білу және бөлшектердің кинетикалық теориясы тұрғысынан қатты, сұйық, газ тәріздес заттардың құрылымын түсіндіру
	5.3.1.4- физикалық және химиялық құбылыстарды ажырату		7.1.1.3 -физикалық және химиялық құбылыстарды ажырату
6-сынып	6.3.1.1 атом мен молекулаларды, қарапайым және күрделі заттарды айыра білу		7.1.2.1 -атомдар мен молекулалардың айырмашылығын білу
	6.3.1.2 атомның негізгі бөлшектерін және олардың орналасуын сипаттау		7.1.2.5 -протон, электрон, нейтронды және олардың атомдағы орналасу тәртібін, массасын зарядын білу

Үшінші кезең: Жүзеге асыру. Жүзеге асыру жұмыстарын сабақ барысында немесе сабақтан тыс уақытта жүргізуге болады. Атап айтқанда, сабақтар кіріктірілген оқыту мақсаттарымен құрастырылған қысқа мерзімді жоспар негізінде жүргізіліп, соңында тест алдым.

ТЕСТ-оқытудың белгілі бір бөлігін меңгеру дәрежесін өлшеуге бағытталған тапсырма жиынтығы. Олар уақытты көп жоғалтпас үшін, көлемінің шағын болуы, тестік тапсырманы өз бетінше қалай болса, солай түсінік жібермеуді, жауапта дәлсіздік немесе көп сипаттылықты болдырмауды, оның әрі қысқа әрі жинақы болуын, тестік тапсырманы орындау мен сандық бағалау ара қатынасының мүмкіндігін жариялылығының, тапсырма мен жауаптағы дәлдік пен айқындықты қамтамасыз етуге т.б. талап етеді.

Колледж студенттеріне химия пәнінен олқылықты толтыру тесті:

1. Қышқыл ортада қызыл индикатор

A. лакмус

B. әмебап

C. метилоранж

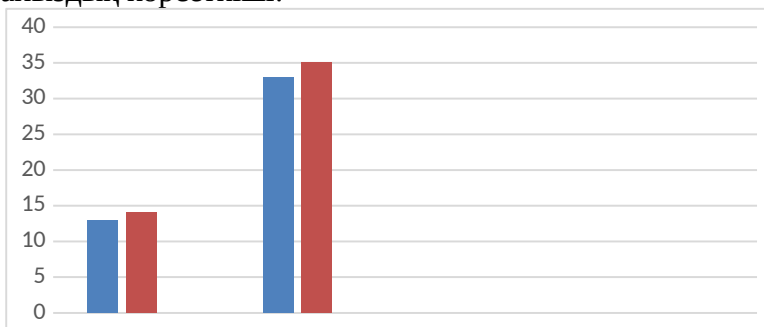
D. фенолфталеин

2. Калий карбонатының ортасы

- А. бейтарап
В. сілтілік
С. қышқыл
D. күшті қышқыл
3. $\text{Cu}(\text{OH})_2 \downarrow$ тұнбасының түсі
А. ақ
В. сары
С. көк
D. қоңыр
4. Калий катионының жалын түсінің өзгеруі
А. сары
В. қызыл
С. жасыл
D. күлгін
5. SO_4^{2-} - сульфат анионға сапалық реакция
А. калий катионы
В. барий катионы
С. темір катионы
D. натрий катионы
6. Массасы 14 г темірді 4,8 г күкіртпен қосып қыздырды. Темір (II) сульфидінің массасын анықтаңыз.
А. 13,2 г
В. 14 г
С. 15,2 г
D. 16 г
7. А затының айырылуы нәтижесінде оның концентрациясы 10 минутта 0,6 моль/ л-ден 0,4 моль/ л-ге дейін азайды. Реакция жылдамдығын есептеңіз.
А. 0,001 моль/л*мин
В. 0,01 моль/л* мин
С. 0,02 моль/л*мин
D. 0,04 моль/л*мин
8. Температура көтерілгенде реакция жылдамдығы өседі. Температураны әр 10^0 С –қа көтергенде реакция жылдамдығы
А. 1-2 есе артады
В. 2-3 есе артады
С. 2-4 есе артады
D. 2-5 есе артады
9. Химиялық реакцияны тездететін, бірақ реакция нәтижесінде жұмсалмай қалатын заттар
А. тежегіш
В. ингибитор
С. концентрация
D. катализатор
10. Химиялық тепе –теңдіктегі реакцияның жүру жағдайларының (температура, концентрация немесе қысым) біреуін өзгертетін болса, тепе-теңдік солсыртқы әсерді әлсірететін реакцияның жүру бағытына қарай ығысады
А. М. Фарадей заңы
В. Ле Шателье- Браун принципі
С. Вант – Гофф ережесі
D. Усанович теориясы

Төртінші кезең: Мониторинг. Төртінші кезеңде білім алушылардың біліміндегі олқылықтардың орнын толықтыру бойынша жүргізілген жұмысты міндетті түрде талдау қажет. Талдауды әр семестр соңында жүргізу ұсынылады.

Колледж студенттерінің ПБ-113, АУ-113 топтарында оқылықты толтыру барысында химия пәнінен пайыздық көрсеткіші:

Сонымен, оқу процесінің басты міндеттерінің бірі болып табылатын оқушылардың біліміндегі оқылықтарды толықтыру жұмысы жүйелі түрде және оқу жылы бойы жүргізілуі керек.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Білім туралы Қазақстан Республикасының Заңы // Қазақстан Республикасындағы Білім туралы заңнама. –Алматы: Юрист, 2004. – 224 б.
2. Жадрин М.Ж. Дидактические аспекты дифференциации содержания школьного образования. –Алматы: РИК, 2000. – 91-98 с.
3. «Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында оқу- тәрбие процесін ұйымдастырудың 2021-2022 оқу жылындағы ерекшеліктері туралы». Әдістемелік нұсқау хат. – Нұр-Сұлтан: Б.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2021. – 378 б.
4. Ксензова Г.Ю. Оценочная деятельность учителя. Учебно-методическое пособие. М:Педагогическое общество России, 2000. 121с
5. Десятибалльная система оценки результатов учебной деятельности учащихся: Инструктивно –метод.Материалы /Под.ред. О.Е.Лисейчикова Мн:НИО, 2002.400с.

ЖАЛПЫАДАМЗАТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫ ЦИКЛЫНДАҒЫ ПӘНДЕРІМЕН ИНТЕГРАЦИЯЛАУ

**Досанова Айнур Шаймуратовна
Инновациялық Еуразия университетінің
жоғары колледжі, Павлодар қ.**

Аннотация: Қазіргі таңда білім берудің екі аспектісін де үйлесімді дамыту қажет – зияткерлік (сыртқы, яғни ақыл үшін білім беру) және рухани-адамгершілік (ішкі, яғни жүрек үшін білім беру). Білім мен өмір сүруді әсем үйлесімділікке келтіру керек. Білім өмір сүру үшін қаражат табу емес, өмір сүру үшін берілу керек.

- «Қазіргі балалар оқығысы келмейді» деп мұғалімдер жиі наразылық білдіреді. Алайда бізге балалардың әуел бастан білімге құмарлығы, жаңа нәрсені білуге ұмтылатыны, қоршаған ортаны зерттегісі келетіні де белгілі.
- Білімге қызыққан бала неліктен мектепте оқығысы келмейді? Себебі неде, оны қалай жеңуге болады? Жауабы қарапайым: балалар білімді көксейді, оларға жанды, қызығушылығын арттыратын, ынталандыратын білім керек.
- Сондықтан мұғалімдер үшін жалпыадамзаттық құндылықтарды жаратылыстану ғылымдары циклындағы пәндерімен интеграциялау қазіргі білім беру саласында маңызды зор септігін тигізеді деген ойдамын.
- Түйін сөздер: интеграция, тәжірибе, жалпыадамзаттық құндылықтар, зияткерлік, рухани-адамгершілік, жанды және жансыз білім.
- «Ізгілік ғылымын меңгермеген адамға
- кез келген ғылым тек зиянын тигізеді.»

- М. Монтень
- Қазіргі әлемде ғылымның, техниканың және ақпараттық технологияның дамуы ең жоғарғы деңгейге жетті, алайда өкінішке орай адамдар адамгершілік қасиеттерінің төмендеуіне байланысты өте қауіпті жағдаяттар бел алып бара жатыр: біздер лаңкестік әрекеттерді, қақтығыстарды, өз-өзіне қол жұмсау, қоршаған ортаның ластануы мен түрлі ауруларды, тастанды балалар мен жоқшылықтың шырмауында жүрген аш-жалаңаш қарттарды және басқа да келеңсіз құбылыстарды көріп отырмыз. Шындығында рухани тірегі жоқ ғылым, адами қасиеттерді жетілдіре алмаған білім мен ілім, моралі жоқ бизнес қоғамға үлкен қауіп төндіруде. Кейде ғылым социум өмірін бүлдірудің бастауына айналады. Жоғары дәрежеде дамыған технологиясы бар, бірақ адами сипаты жоқ интеллект әлем үшін жауыз хайуанның әрекетінен де қауіпті болуы мүмкін.
- Сондықтан да оқушыларды рухани тұрғыдан дамыту барысында олардың адамгершілік қасиеттерін жетілдіруге көңіл бөлудің маңызы зор. Бұл мәселенің Жер бетінде өмірді сақтаумен пара-пар екендігін естен шығармау керек.
- Ғасырлар тоғысында біз ойда жоқта тәрбиенің басты мақсаты – бала компьютер тетіктерін басып, ағылшынша былдырлап сөйлеу білсе жеткілікті деп шештік. Міне ол дап-дайын - жаңа формация адамы! Ал сол баланың мейірімділік пен зұлымдықтың айырмашылығын ажырата алмайтыны, жақынының ауыртпалығын бөліспейтіні бізді ойландырмайды да... Мен балалардың жастайынан салауатты және бақытты болу өнерін меңгергенін, өмір даналығын бойына сіңіріп, адамзатқа риясыз қызмет ету арқылы бақытқа бөлінуді үйреніп өскенін қалаймын. Өздерінің кім екенін, не үшін өмір сүретінін, неге ұмтылатынын терең түсінуі керек. Әр адамның өзін-өзі тануы қажет¹⁵.
- Ұлы ойшыл М. Монтень өзінің «Тәжірибелер» атты еңбегінің «Балалар тәрбиесі туралы» бөлімінде рухани-адамгершілік білім берудің зияткерлік оқытудан басымдылығының маңызын атап көрсетті: «Балаларды өздерінің жан дүниесін танымай тұрып, жұлдыздар туралы ғылымға баулу – таяз ойлаудың белгісі. Жастарға алдымен ақылды және өмірде үздік және парасатты болу үшін не қажет екендігін үйреткеннен кейін ғана логика мен физиканың, геометрия мен риториканың негіздерімен таныстыруға болады»¹⁶.
- Белгілі педагог Н.И. Пирогов «Университет мәселесі» деген еңбегінде: «Біздің бүкіл адамгершілік шындық, мейірімділік, нұр дегеніміздің барлығы – ілім. Адамды тәрбиелемей оқыту дегеніміз – оқыту емес, басқа бір нәрсе істеу»¹⁷ деп айтқан.
- Қазір көбінесе көптеген мұғалімдер алдымен міндетті түрде пәнді оқыту керек деп санайды, ал өзінің қызметі туралы сұраққа: «Мен математиканы оқытамын», «Мен физиканы оқытамын», «Мен тарихты оқытамын» және т.б. деп жауап береді. Бірақ дұрыс жауап «Мен балаларды оқытамын» болуы қажет. Қандай пәнді оқытсақ та, бірінші кезекте балаларды оқытатынымыз есімде болуы керек.
- Сондықтан да, тұлғаның белгілі бір білімдердің қосындысын жинауы емес, ішкі ар-ұжданының үніне сәйкес өмір сүретін, ізгі мінезді болуы оқу үдерісінің ең маңыздысы болып табылады.
- Мәселен, атақты педагог және психолог С.Л. Рубинштейн оқу үдерісінде оқушылардың мінез құлқын дамытудың қажеттілігі туралы «... оқыту тек қана оқушыға берілетін білімді ақпарат ретінде беріп қана қоймай, ойын дамытатындай нәтижелі болуы, ал тәрбие оқушыларды тәртіптің қағидаларымен қамтамасыз етіп қана қоймай, мінезін жағымды етіп қалыптастыруы керек. Осы мәселе туралы дұрыс болжаның болмауы және біздің педагогикада жіті әзірленбеуі – жас ұрпақты тәрбиелеу барысындағы маңызды кедергілердің бірі болып табылады», - деп айтқан¹⁸.
- Қазіргі таңда білім берудің екі аспектісін де үйлесімді дамыту қажет – зияткерлік (сыртқы, яғни ақыл үшін білім беру) және рухани-адамгершілік (ішкі, яғни жүрек үшін білім беру). Білім мен өмір сүруді әсем үйлесімділікке келтіру керек. Білім өмір сүру үшін қаражат табу емес, өмір сүру үшін берілу керек.

- 15 Назарбаева С.А. Өмір этикасы - Алматы, 2001., [12-13 б.]
- 16 Монтень М. Опыты. Избранные главы. - М., [1991. 96.]
- 17 Пирогов Н. И. Университетский вопрос // Избранные педагогические сочинения. - М., 1953., [324-393 б.]
- 18 Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: В 2-х т. –м.: Педагогика, 1989 ж., [172-173б].
- «Қазіргі балалар оқығысы келмейді» деп мұғалімдер жиі наразылық білдіреді. Алайда бізге балалардың әуел бастан білімге құмарлығы, жаңа нәрсені білуге ұмтылатыны, қоршаған ортаны зерттегісі келетіні де белгілі.
- Білімге қызыққан бала неліктен мектепте оқығысы келмейді? Себебі неде, оны қалай жеңуге болады? Жауабы қарапайым: балалар білімді көксейді, оларға жанды, қызығушылығын арттыратын, ынталандыратын білім керек.
- Онда қандай білім жанды, қандай білім жансыз?
- Ұлы педагог ізгілік педагогикасын шабыттандырушы
- Ш.А. Амонашвили бұл сұраққа былай деп жауап береді:
- «Жансыз білім дегеніміз не?
- Бұл – біз алдын-ала білетін, алайда мүлдем білмесек те болатын білім.
- Бұл - айтыла салысымен бірден ұмытылатын білім. Жалпы айтқанда, жансыз білім дегеніміз жасөспірімдер мектептің табалдырығын аттамай жатып, мектепте қалдырып кететін және оған қызықпайтын білім.» - деп жауап берген екен.
- Интеграция¹⁹ үдерісі (латынша integratio - шоғырлану, бірігу, ықпалдасу, кірігу, интеграция) дегеніміз - жүйенің әуел баста ажыратылған түрлі бөліктері мен элементтерінің өзара тәуелділік және өзара толықтыру негізінде біртұтас бірігуі.
- Интеграция көптеген гуманитарлық ғылымдарда: философия, әлеуметтану, педагогика, психология және т. б. қолданылатын пәнаралық күрделі ғылыми ұғым болып табылады.
- Пәнаралық педагогикалық интеграция Ә.А. Бейсенбаеваның еңбегінде қарастырылған. Ол өзінің жұмысында: «Оқу жоспарын, бағдарламаларды, оқулықтарды жетілдіру үшін, жекелеген білім салаларындағы жетістіктерді ғана көрсетіп қана қоймай, қазіргі ғылымның аксиологиялық сипатын, оның адам мен рухани әлемді өзгертуінің маңызына тоқталады», деп атап өтті²⁰. Осы жағынан алғанда үлкен әдіснамалық маңызы бар жеке пәндердің мазмұны мен олардың арасындағы пәнаралық байланыстарды анықтайтын, сонымен қатар ғылымның аксиологиялық құрамдастарын айқындайтын диалектикалық әдіс қолдануды қажет ететін ғылыми білімнің біртұтастық қағидатын жүзеге асырудың маңызы зор, ол жеке тұлғаның рухани-адамгершілік дамуына ықпал етеді.
- Сондықтан, қазіргі сабақтың мақсаты жағымды ойлай алатын, өзін-өзі тануға ұмтылатын, жауапкершілік сезімі бар, ылғи да өзгермелі әлемге шыдамды, оны рухани байытуға қабілетті адамды тәрбиелеу болып табылады.
- Рухани-ізгілік педагогикасы беделді ережелер мен догмалардан бас тартады. Мұғалім оқушылармен бірге жоғарыдан белгілі бір ретпен түсірілмейтін құндылықтарды, пікірлерді, көзқарастарды анықтайды. Жалпыадамзаттық және ұлттық мәні бар оқытуды ізгілендіру мен гуманитарландыру негізінде білім берудің мазмұнын құндылықтар жағына өзгерту оқушылар мен ересектердің өмірін рухтандыруға көмектеседі.
- 19 Энциклопедический социологический словарь.- М., 1995., [233 б.]
- 20 Бейсенбаева А.А. Теория и практика гуманизации школьного образования. - Алматы: Ғылым, 1998., [591-592 б.]
- Ізгілендірудің педагогикалық аспектісі адамның алғашқы рухани мәнін түсінуден, оның бірегейлігі мен құндылығын мойындаудан тұрады және оның өзімен-өзі болу құқығы бар. Бұл жағдайда оқушының рухани-адамгершілік табиғатын ашуға қолайлы жағдай туғызу кез

келген тұлғаның рухани дамуына басты стимул болатын қызығушылықтары мен рухани биіктікке бірге көтерілетін мұғалімнің қызметінің ең бастысы болып табылады. М. Мамардашвили²¹ осы нүктені ескере отырып, «Әлем құрылымында өзіңнің орныңды табуға болады» деп санады. Қазіргі сабақтың басталуының ең басынан бастап ізгілік көрініс беруі керек: мұғалім оқушыларды жымыяп көңілді күймен қарсы алады, бүгін өте маңызды материалмен танысатындарын хабарлап қызықтырады, алған білімдерін тек сабақта ғана емес, өмірде де пайдалануға болатынын айтады. Осы кезде сабақта мейірімділік, сүйіспеншілік және тыныштық ахуалы орнағаны жөн.

- Мұғалім оқушыларды жетістікке жету үшін қызықтыра іздендіретін, оны өзінің табиғатын тануға дейін көтеріп, бақытқа қол жеткіздіретін іс-әрекетпен қамтамасыз етуі керек. Бұл жағдайда білімнің құндылығы өмірдің құпиялары мен таңдау еркіне қол жеткізудің құралы болып табылады. Жапыадамзаттық құндылықтар рухани-адамгершілік білімнің басқа пәндермен интеграциясы - ол, ең алдыменен мектептегі білімді жандандыру, оның рухани-адамгершілік болмысын жарыққа шығару, ол - біртұтас білім, барлық пәндерді мәңгілік жалпыадамзаттық құндылықтар негізінде жинақтау және әр алуандылықтың біртұтастығын көре білу. Мәңгілік құндылықтар білім берудің ошағына айналуы керек, басқаша айтқанда, біз оқытатын нәрселеріміздің барлығының біртұтас екендігін көрсетуіміз керек.

- Құрметті ұстаздар! Өзіміздің пәнімізге жәй қарапайым сүйіспеншілік көзбен қарайық, ал оқушыларымызға жүрек тілімен ұғындырайық! Сондықтан мұғалімдер үшін жалпыадамзаттық құндылықтарды жаратылыстану ғылымдары циклындағы пәндерімен интеграциялау неғұрлым көп қиыншылықтар тудырады, қазір сіздерге жаратылыстану ғылымдары циклындағы пәндердің мазмұнынан жалпыадамзаттық құндылықтарды жарыққа шығару мысалдарын келтіремін. Математикадан мысалдар. 1 мысал. Арифметика. $32 : 8 = 4$ Есеп. Әрқашанда маған қамқор болып жүретін ата-анам бір күні маған 32 алма әкелді. Сол кезде үйге 8 жолдасым келді. Ата-анамның басқалармен бөліскенді дұрыс деп кеңес беретіні есіме түсіп, алманы достарыма бөліп беруді ұйғардым. Тең бөлу үшін әрқайсысына қанша алмадан беруім керек? * Басқаларға қаншадан берсек, ата-аналарымызға да сонша алма қалдырайық деп ұсыныс жасаған балаларды қолдаңыздар. Ата-аналарымыз бізге қалай қамқор болса, біздің де ата-аналарымызға солай қамқорлық көрсетуіміздің маңызы зор екенін түсіндіріңіздер. 2 мысал. Арифметика. $20 + 25 + 30 = 75$ Ерлан 20 кг көтере алады, Василий 25 кг, ал Жәнібек 30 кг көтереді. Егер олар бірігіп көтерсе, қанша килограмм жүк көтерген болар еді? * Осыдан командаға бірігіп, ынтымақтастықпен атқарған жұмыстың маңызының зор екенін әңгімелеңіздер. 3 мысал. Геометрия. Түзу сызық - екі нүкте арасындағы қысқа ара қашықтық. Түзу сызық мақсатқа ауытқымай тікелей жетудің жолын үйретеді.

- ²¹Мамардашвили М. К. Как я понимаю философию. -Изд. 2. -М. : Прогресс, 1999., [28,365 б.]

- Бізді басқалардың таңдаған бағытымыздан айнытуына, жаңылдыруына жол бермеуіміз керек. Айналма жолмен жүріп уақытты шығындамаңдар.

- Текке жұмсалған уақыт - босқа өткен өмір. 4-мысал. Арифметика. Санаңдар: $1+5+6+4+2=?$, $5+3+7+1+2=?$, $4+6+7+1=?$ Барлық мысалдарда бір-ақ жауап, ол - 18. Ақиқатқа әртүрлі жолмен жетуге болады. Менің жолым дұрыс, сенікі дұрыс емес деп айтуға болмайды. Әр адамның өзінің жеке жолы бар. Біз бірімізге-біріміз түсіністікпен қарап, әркімнің тапқан жолын дұрыс бағалауымыз керек. 5 мысал. Алгебра. $Y = kX$ -сызықтық функция, мұндағы X - сенім, Y - достық. Сенім артса, онда достық та артады, егер $X = 0$ болса, онда $Y = 0$ болады, яғни егер сенім болмаса, онда достық та болмайды. Биологиядан мысалдар. Табиғаттағының барлығы бізге білім көзі болып табылады. Мұғалімдер өздері нені оқытады соған байланысты білім беру барысында қарастырған мәселеге қажетті құндылықтарды іздеп табуға тырысуы қажет.

- Қорытынды. Барлық шексіз алуан түрлі сандар жалғыз 1 бірлігінен және оған қолданылатын амалдардан тұратыны таңқаларлық: қосу, бөлу, түбір табу және т. б. Осы кезде Бірлік принципінің ғылымда және өмірде қалай көрінетіндігі жөнінде әңгімелесу керек. Біз

сандардың құрылысындағы бірліктің бастауын байқасақ, онда бізге алгебраны оқып түсіну оңайға түседі де, есеп шығарған кезде аз ғана қателесіп, дұрыс есептеген болар едік. Өмірде де солай, қашан да біз алуаннан бірлікті көруді үйренсек, өмір сүру жеңіл, аз қателесіп, өмірлік міндеттерімізді дұрыс шешкен болар едік. Барлық цифрлар бірліктерден құралады. Барлық материалдық объектілер атомдардан құралады. Барлық өмірдегі органикалық көріністер клеткалардан құралады. Барлық Жер бетіндегі адамдардан жүрегінде Сүйіспеншілік, Ар-ұждан, Мейірімділік, Рақымдылық, яғни барлық рухани-адамгершілік құндылықтар бар. Барлық адамдар – бауырлар!

- Пайдаланылған әдебиеттер тізімі
- Мұғалімге арналған нұсқаулық. Негізгі деңгей. «Бөбек» ұлттық ғылыми-практикалық білім беру және сауықтыру орталығы. Национальный научно-практический образовательный и оздоровительный центр «Бөбек», Руководство для учителя. Основной уровень. Алматы, 2015ж.
- Назарбаева С.А. Өмір этикасы - Алматы, 2001ж.
- Монтень М. Опыты. Избранные главы. - М., 1991ж.
- Пирогов Н. И. Университетский вопрос // Избранные педагогические сочинения. - М., 1953ж.
- Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: В 2-Х Т. –м.: Педагогика, 1989ж
- Энциклопедический социологический словарь.- М., 1995ж.
- Бейсенбаева А.А. Теория и практика гуманизации школьного образования. - Алматы: Ғылым, 1998ж.
- Мамардашвили М. К. Как я понимаю философию. -Изд. 2. -М. : Прогресс, 1999ж.

БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ: КЕЛЕШЕГІ МЕН МӘСЕЛЕЛЕРІ

Далелова Гулназ Сериккалиевна
ТОО Astana IT University колледж Астана қаласы

Аннотация: "Білім берудегі жасанды интеллект: келешегі мен мәселелері" мақаласы жасанды интеллект технологияларының білім беру процестеріне әсерін қарастырады, перспективалар мен туындаған мәселелерді талдайды. Авторлар білім берудің қолжетімділігін жақсарту, оқу процесін жекелендіру және инновациялық білім беру құралдарын жасау үшін AI әлеуетін талқылайды. Алайда, мақалада AI-ді білім беруге енгізудің этикалық, әлеуметтік және педагогикалық аспектілеріне, сондай-ақ тиісті саясаттар мен стандарттарды әзірлеу қажеттілігіне байланысты сын-қатерлер көрсетілген. Қорытындылай келе, мақала білім беру саласында жасанды интеллектті теңдестірілген және жауапкершілікпен пайдаланудың маңыздылығын көрсете отырып, осы саладағы зерттеулер мен әзірлемелердің ағымдағы жағдайына шолу жасайды.

Түйін сөздер: Жасанды интеллект, білім беру, білім беру технологиялары, оқу процестері, оқытуды жекелендіру, инновациялық білім беру құралдары, Білім берудегі Этика, білім берудің әлеуметтік аспектілері, педагогикалық сын-қатерлер, Білім берудегі саясат пен стандарттар

Білім берудегі жасанды интеллект (AI) білім беру процесін жақсарту мақсатында компьютерлік технологиялар мен машиналық оқыту алгоритмдерін қолдануды білдіреді. Бұл тәсіл адаптивті білім беру платформалары, виртуалды ассистенттер, автоматтандырылған бағалау жүйелері, деректерді талдау және ақпаратты талдауға, Жеке оқу материалдарын қамтамасыз етуге және оқу мен оқу үлгерімін бағалау процестерін оңтайландыруға қабілетті басқа құралдар сияқты әртүрлі технологияларды пайдалануды қамтиды. Білім беру контекстінде, жасанды интеллект оқушыларға білім алуға және дағдыларды дамытуға жаңа

мүмкіндіктер бере отырып, оқытуды қол жетімді, тиімді және жекелендіруге тырысады. Алайда, білім беруде жасанды интеллектті енгізу сонымен қатар мұқият қарау мен басқаруды қажет ететін этикалық, техникалық және әлеуметтік-мәдени аспектілерді қоса алғанда, бірқатар қиындықтарды тудырады.

Қазіргі білім беру ортасында жасанды интеллектті (AI) қолданудың бірқатар маңызды артықшылықтары мен оң әсерлері бар. Міне, білім беруде AI қолданудың маңыздылығын көрсететін бірнеше негізгі аспектілер:

Жеке оқыту:

- Жеке қажеттіліктерге бейімделу: AI білім деңгейін, оқу қарқынын және оқушының стилін ескере отырып, жеке білім беру бағдарламаларын құруға мүмкіндік береді.
- Мотивацияны күшейту: AI ұсынатын жекелендірілген тәсілдер студенттердің оқу процесіне деген қызығушылығын арттырып, олардың мотивациясын арттыра алады.

Білім беру сапасын жақсарту:

- Интерактивті Оқу материалдары: AI материалды тереңірек түсінуге ықпал ететін интерактивті және бейімделгіш оқу материалдарын жасауға қабілетті.
- Виртуалды зертханалар мен тренажерлер: виртуалды орталарды пайдалану физикалық қатысусыз практикалық сабақтар мен эксперименттерге қол жеткізуді қамтамасыз етеді.

Оқыту және бағалау тиімділігі:

- Автоматтандырылған бағалау жүйелері: AI бағалау және кері байланыс процестерін жеңілдетіп, жеделдете алады, бұл студенттермен тереңірек қарым-қатынас жасау үшін мұғалімдердің уақытын босатады.
- Деректер аналитикасын қолдану: деректерді талдау трендтерді анықтауға, оқыту әдістерінің тиімділігін анықтауға және оқу процесін жақсарту үшін құнды ақпарат беруге көмектеседі.

Білімге жаһандық және біркелкі қол жеткізу:

- Онлайн білім беру: ai географиялық және әлеуметтік шекараларды кеңейту және көбірек адамдар үшін білімге қол жетімділікті қамтамасыз ету арқылы қашықтықтан оқыту мүмкіндігін қамтамасыз етеді.
- Оқытудың әртүрлі стильдерін қолдау: AI әртүрлі оқу стильдеріне бейімделе алады, бұл әсіресе әртүрлі білім беру қажеттіліктері бар Студенттер үшін пайдалы.

Болашаққа дайындық:

- 21 ғасырдың дағдыларын дамыту: AI студенттерге сыни ойлауды, проблемалық шешімді, аналитикалық дағдыларды және цифрлық дәуірдегі табысты мансапқа қажетті басқа құзыреттерді үйретеді.

Осылайша, білім беруде жасанды интеллектті қолдану студенттердің қазіргі әлемнің қиындықтарына жақсы дайындалуына ықпал ететін тиімдірек, икемді және қолжетімді білім беру ортасын құруға ықпал етеді.

Қазіргі қоғамдағы" білім берудегі жасанды интеллект: перспективалар мен сын-қатерлер " білім беру процестері мен күнделікті өмірге цифрлық технологияларды белсенді енгізуді көрсететін бірқатар факторларға негізделген. Міне, осы тақырыптың өзектілігін көрсететін бірнеше негізгі аспектілер:

Болашақ мамандықтар үшін дағдыларға қойылатын талаптар: өзгермелі экономикалық орта мен еңбек нарығының талаптарын ескере отырып, AI болашақта талап етілетін дағдыларды дамытуға бағытталған білім беру бағдарламаларын қалыптастыруға көмектеседі.

Құпиялылық және әділеттілік: білім беруде AI енгізу деректердің құпиялылығы, алгоритмдердің ашықтығы және бағалаудағы әділеттілік сияқты жаңа этикалық мәселелерді енгізеді.

Мұғалімдер мен білім беру институттарын бейімдеу: AI енгізу мұғалімдер мен білім беру институттарынан оқытудың жаңа технологиялары мен әдістеріне дайындықты және бейімделуді талап етеді.

Адаптивті білім беру платформалары-бұл оқушылардың жауаптарын талдауға және жедел кері байланыс беруге қабілетті интеллектуалды жүйелер. Бұл жүйелер оңтайлы білім беру ортасын

құра отырып, оқу материалын студенттің түсіну деңгейіне сәйкес реттей алады. Сонымен қатар, тапсырмалардың прогрессивті күрделілігін пайдалану қиындықтар мен жетістіктер арасындағы тепе-теңдікті қамтамасыз етеді, материалды тиімді игеруге ықпал етеді. Оқытудың жеке стильдерін қарастыратын Алгоритмдер әр оқушының қалауы мен ерекшеліктерін ескере отырып, Жеке оқу сценарийлерін жасауға мүмкіндік береді.

Екінші негізгі аспект-әр студенттің бірегей білім беру қажеттіліктерін ескеруге бағытталған жеке оқу жоспарлары. Деректерді талдау жүйелері оқытудың автоматтандырылған жолдарын құруға мүмкіндік беретін академиялық және дамытушылық қажеттіліктерді бағалауға қабілетті. Бұл жеке жоспарлар студенттің дайындық деңгейін ескеріп қана қоймайды, сонымен қатар материалды игеру барысы мен жылдамдығына сәйкес динамикалық түрде бейімделе алады. Прогресстің тұрақты мониторингі және оқу жоспарларын бейімдеу әр кезеңде оқытудың тиімділігін қамтамасыз етеді. Жекелендірілген білім беру тәсілдерін жасау үшін жасанды интеллектті пайдалану әрбір студенттің қажеттіліктеріне сәйкес келетін тиімдірек және бейімделгіш оқытуды ынталандыру арқылы білім беруде жаңа көкжиектер ашады.

Виртуалды зертханалар мен тренажерлер виртуалды ортада практикалық дағдыларды үйренудің бірегей мүмкіндіктерін ұсынады. Жасанды интеллектті қолдана отырып, бұл құралдарды эксперименттер мен практикалық оқыту үшін қауіпсіз және бақыланатын жағдайлар жасай отырып, әртүрлі сценарийлер мен жағдайларға еліктеу үшін конфигурациялауға болады. AI алгоритмдері қиындық деңгейін автоматты түрде реттеуді және нақты уақыттағы қолдауды қамтамасыз ете алады, бұл тақырыпты тереңірек түсінуге және дағдыларды дамытуға ықпал етеді. Бұл инновациялық әдістер білім беру процесін интерактивті және қызықты етіп қана қоймайды, сонымен қатар білімді тиімді игеруге жағдай жасайды. Білім беру сапасын жақсартуда жасанды интеллектті пайдалану студенттерді тереңірек және тиімді оқытуға ықпал ететін заманауи білім беру әдістемелерін дамытудағы маңызды қадам болып табылады.

Білім беруде жасанды интеллектті қолданудың үшінші маңызды аспектісі студенттердің үлгерімін бағалау мен талдауды жеңілдетумен байланысты. Бұл саладағы екі негізгі құрал автоматтандырылған бағалау жүйелерін және білім беру процестерін жақсарту үшін деректерді талдауды пайдалануды қамтиды.

Автоматтандырылған бағалау жүйелері: Жасанды интеллект қолдайтын автоматтандырылған бағалау жүйелері студенттердің білімін бағалаудың тиімді және объективті әдістерін ұсынады. Алгоритмдерді қолдану бағалау кезінде адам факторын жоюға және қателіктердің ықтималдығын азайтуға мүмкіндік береді. Бұл жүйелер сонымен қатар студенттердің жауаптарын талдауға, қателіктердің заңдылықтарын анықтауға және білімді одан әрі жетілдіру үшін жеке Кері байланыс беруге қабілетті. Мысалы, автоматтандырылған жүйелер дұрыс жауаптардың көлемін сәтті бағалай алады және алдын-ала белгіленген критерийлерге сәйкес бағалар бере алады, бұл оқытушылардың уақытын үнемдейді және оқу үлгеріміне жедел шолу жасайды.

Жасанды интеллектті білім беру саласына енгізу, оның әлеуетті пайдасына қарамастан, осы процестің тиімділігін шектейтін бірқатар техникалық мәселелерге тап болады. Мұғалімдердің жасанды интеллект технологияларымен жұмыс істеуге жеткіліксіз дайындығы: Негізгі проблемалардың бірі-мұғалімдердің білім беруде жасанды интеллект технологияларын қолдануға жеткілікті дайындығының болмауы. Колледжде жүргізілген зерттеуге сәйкес, мұғалімдердің 60% - дан астамы оқу процесінде жасанды интеллектті тиімді біріктіру және пайдалану қабілетіне сенімсіздік білдіреді. Бұл пайыз мұғалімдерді білім берудегі әлеуетін арттыру үшін жаңа технологияларды қолдануға жүйелі түрде оқыту қажеттілігін көрсетеді.

Ескі білім беру жүйесіне жаңа технологияларды енгізудің қиындықтары: Тағы бір техникалық мәселе-ескірген білім беру жүйесіне жаңа технологияларды енгізудің қиындығы. Білім беру мекемелерінің 40% - дан астамы жасанды интеллектті қолданыстағы білім беру тәжірибесіне біріктіруде қиындықтарға тап болады. Бұл қиындықтар көбінесе техникалық шектеулермен, қолданыстағы бағдарламалық жасақтамамен үйлесімсіздікпен және жеткілікті техникалық инфрақұрылымның болмауымен байланысты.

Осы техникалық қиындықтарды жеңу үшін мұғалімдерді AI технологияларын қолдана отырып оқытуға және білім беру мекемелерінің инфрақұрылымын жаңартуға назар аудару қажет. Жүйелі біліктілікті арттыру курстары мен техникалық қолдау мұғалімдердің жеткіліксіз дайындығының пайызын айтарлықтай төмендетуі мүмкін. Сондай-ақ білім беру жүйесінде жаңа технологиялар мен заманауи оқыту әдістерін интеграциялауға қолдау көрсете отырып, кешенді жаңартулар жүргізу қажет. Мұндай қадамдар мұғалімдер мен оқушыларға заманауи білім беру технологияларының мүмкіндіктеріне толық қол жеткізуді қамтамасыз ете отырып, білім беруде жасанды интеллектті тиімдірек енгізуге ықпал етуі мүмкін.

Жасанды интеллектті білім беруге біріктіруге байланысты қиындықтарды шешудің негізгі қадамдарының бірі мұғалімдер мен оқу орындарының қызметкерлеріне кең оқу бағдарламасын ұсыну болып табылады. Бұл оқыту жаңа технологиялармен жұмыс істеудің техникалық дағдыларын ғана емес, сонымен қатар жасанды интеллектті оқу процесіне біріктіру әдістерін де қамтуы керек. Білім беруде AI технологияларын қолдану бойынша шеберлік сыныптарын, вебинарлар мен практикалық тренингтерді ұйымдастыру педагогтардың құзыреттілік деңгейін арттыруға және неғұрлым дайындалған білім беру ортасын құруға ықпал етеді.

Этикалық стандарттар жасанды интеллектті білім беру саласына сәтті интеграциялаудың ажырамас бөлігі болып табылады. AI технологияларын оқу мақсатында этикалық тұрғыдан пайдалану үшін нақты нормативтерді әзірлеу Әдеп жөніндегі сарапшыларды, білім беру мамандарын және жұртшылық өкілдерін қамтитын арнайы комитеттер құруды білдіреді. Бұл комитеттер білім беру контекстінде жасанды интеллектті пайдалануда ашықтықты, әділдікті және қауіпсіздікті қамтамасыз ететін этикалық стандарттарды қалыптастырумен айналысады. Осы стандарттарды білім беру мекемелеріне енгізу оқушылар мен мұғалімдердің қауіпсіздігін қамтамасыз етеді, сондай-ақ қоғамның инновациялық технологияларға деген сенімін нығайтады.

Жасанды интеллектті білімге біріктіруге байланысты қиындықтарды жеңудің маңызды аспектісі технологияларды дамытудағы әлеуметтік-мәдени ерекшеліктерді ескеру болып табылады. Мәдени айырмашылықтардың технологияларды қабылдау мен пайдалануға әсерін зерттеуге бағытталған зерттеулер жүргізу инновацияларды әртүрлі қоғамдар мен студенттер топтарының бірегей қажеттіліктеріне бейімдеуге мүмкіндік береді. Технологиялық жобалауға әлеуметтік-мәдени аспектілерді белсенді енгізу мәдени айырмашылықтарға неғұрлым инклюзивті және бейімделген білім беру шешімдерін жасауға көмектеседі. Білім беру мекемелері мен ғылыми зерттеу топтары арасындағы серіктестік AI технологияларын Білім берудегі әртүрлі әлеуметтік-мәдени контексттерге сәтті бейімдеудің негізгі элементі болады.

Қазіргі білім беруде жасанды интеллект интеграциясы перспективалардың кең спектрін ұсынады, мұқият қарау мен шешуді қажет ететін қиындықтарды да көтермейді. Табысты интеграцияның негізгі аспектілерінің бірі жаңа технологиялардың білім беру мақсаттарына сәйкестігін және олардың өзекті білім беру әдістемелерімен өзара іс-қимылын қамтамасыз ету болып табылады. Уәде етілген перспективаларға қарамастан, мұғалімдердің жеткіліксіз дайындығы және қолданыстағы жүйеге технологияларды енгізудің қиындығы білім беруде жасанды интеллектті толыққанды пайдалануға кедергі болуы мүмкін. Алайда, дұрыс көзқараспен, мұғалімдерді оқыту және қолдау, этикалық стандарттарды әзірлеу және әлеуметтік-мәдени аспектілерді есепке алу, қиындықтарды жеңуге және перспективаларды шындыққа айналдыруға болады. Жасанды интеллектті алмастырудың орнына білім беру процесін жақсарту құралы ретінде қолдана отырып, инновация мен дәстүр арасындағы тепе-теңдікті сақтау маңызды.

Жасанды интеллектті білімге біріктіру Болашақ білім беру процесі үшін маңызды. Бұл білім беру трансформациясы оқуды жекелендіруге, білім беру сапасын жақсартуға және оқушылар үшін бейімделу ортасын құруға бірегей мүмкіндіктер береді. Жасанды интеллектті пайдалана отырып, бейімделген білім беру платформалары мен жекелендірілген оқыту жоспарларын енгізу студенттердің жеке қажеттіліктерін ескере отырып және олардың табысты оқуы үшін оңтайлы жағдайларды қамтамасыз ете отырып, оқытудың жаңа көкжиектерін ашады. Интерактивті Оқу материалдары мен виртуалды зертханалар арқылы білім сапасын жақсарту

ынталандыратын және шынайы оқу сценарийлерін жасайды. Сонымен қатар, мұғалімдердің жеткіліксіз дайындығы және этикалық стандарттарды әзірлеу сияқты қиындықтарды жеңу жасанды интеллект технологияларының қауіпсіздігі мен тиімділігін қамтамасыз етіп қана қоймайды, сонымен қатар инновациялық оқыту әдістеріне қоғамның сенімін арттырады.

Тұтастай алғанда, жасанды интеллектті білімге біріктіру оқыту жүйесін модернизациялап қана қоймайды, сонымен қатар тұрақты, инклюзивті және интеллектуалды білім беру болашағының негізін құрайды. Ол сыни ойлауды, шығармашылық көзқарасты дамытуды және болашақ сынақтарына жаңа ұрпақты дайындауды қолдай отырып, білім беру мақсаттарына жетудің негізгі құралына айналады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Clark, D., & Mayer, R. E. (2016). *E-Learning and the Science of Instruction: Proven Guidelines for Consumers and Designers of Multimedia Learning*. John Wiley & Sons.
2. Prensky, M. (2001). *Digital Natives, Digital Immigrants*. *On the Horizon*, 9(5), 1-6.
3. Johnson, L., Adams Becker, S., Estrada, V., & Freeman, A. (2015). *NMC/CoSN Horizon Report: 2015 K-12 Edition*. The New Media Consortium.
4. Siemens, G. (2005). *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3-10.
5. Anderson, C. A., & Dill, K. E. (2000). *Video Games and Aggressive Thoughts, Feelings, and Behavior in the Laboratory and in Life*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(4), 772-790.
6. Prosser, M., & Trigwell, K. (1999). *Understanding Learning and Teaching: The Experience in Higher Education*. SRHE and Open University Press.
7. Tapscott, D. (1998). *Growing Up Digital: The Rise of the Net Generation*. McGraw-Hill.
8. Koohang, A., Riley, L., Smith, T., & Schreurs, J. (2009). *E-Learning and Constructivism: From Theory to Application*. *Interdisciplinary Journal of E-Learning and Learning Objects*, 5, 91-109.
9. Gee, J. P. (2003). *What Video Games Have to Teach Us About Learning and Literacy*. Palgrave Macmillan.

РАЗВИТИЕ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМА В КАЗАХСТАНЕ

Айтмағамбетұлы Назарбек,

Талапов Игилик

Учреждения «Высший колледж

Евразийского Гуманитарного института», г.Астана

Аннотация: Спортивный туризм являлся и продолжает являться неотъемлемой частью жизни большей части населения всего мира, оказывая положительное влияние на организм человека, поддерживая здоровье и хорошую физическую форму.

Ключевые слова: спортивный туризм, природно-рекреационные ресурсы, рафтинг, треккинг, дайвинг.

Спортивный туризм осуществляет разнообразные спортивные, оздоровительные, рекреационные, познавательные, воспитательные, экономические и другие функции, но по ряду факторов уровень их реализации на сегодня не отвечает потенциальным возможностям туристско-спортивного движения в Казахстане.

Главная особенность спортивного туризма заключается в том, что он, в отличие от большинства других видов спорта, не требует относительно больших материальных расходов, так как, во-первых, развивается в существующем окружающей среде и не требует значительных капиталовложений для подготовки и проведения туристско-спортивных массовых мероприятий и возведения специальных сооружений для их проведения, во-вторых, материально-техническое и организационное обеспечение указанных мероприятий в значительной степени осуществляется силами и средствами самих туристов, в-третьих, уже сложилась и действует общественная система подготовки и повышения кадров, которая с минимальными расходами со

стороны государства может и в дальнейшем эффективно функционировать[1].

Развитие новых направлений спортивного туризма экстремального, приключенческого, парусных и других путешествий, проведения комбинированных по видам туризма путешествий с использованием имеющихся природно-рекреационных, историко-культурных и кадровых ресурсов страны, не только создает условия для привлечения к активным занятиям спортивным туризмом населения Казахстана, а и оказывает стимулирующее влияние на развитие международного и зарубежного туризма, способствует общему развитию туристической отрасли как потенциально высокорентабельной отрасли экономики и ее вхождению в мирового туристического рынка.

Однако, на сегодня, несмотря на имеющиеся потенциально большие возможности, свою социальную и экономическую значимость, спортивный туризм в Казахстане развит недостаточно. Трудности, с которым столкнулся в своем развитии спортивный туризм, в первую очередь, связаны с экономическими проблемами развития общества, а также с почти полным отсутствием государственной и общественной поддержки этого вида спорта, несовершенством, а в отдельных случаях и отсутствием современной нормативно-правовой, методической и информационной базы, которая бы учитывала его реалии, а также внутренними организационными проблемами в самом туристско-спортивном движении, накопившихся за последние годы[2].

Базовым условием дальнейшего динамичного развития спортивного туризма является создание его эффективной национальной модели как массового самодеятельного спорта и спорта высших достижений, которая способствовала росту спортивного мастерства туристов.

Спортивный туризм можно определить как вид спорта, в основе которого лежат соревнования на маршрутах, включающих преодоление категорированных препятствий в природной среде (перевалов, вершин (в горном туризме), порогов (в водном туризме), каньонов, пещер и пр.), и на дистанциях, проложенных в природной среде и на искусственном рельефе[3].

По видам передвижения выделяются:

- автотуризм; Популярный вид отдыха, путешествие с использованием автомобильного транспорта по основной части маршрута. Путешествуя на собственном автомобиле или собираясь небольшой группой из нескольких автомобилей, туристы чаще всего не прибегают к услугам организаторов туризма.

- велосипедный туризм; Популярный вид активного отдыха, имеющий множество разновидностей: от небольших прогулок и экскурсий до сложных велосипедных путешествий. Наряду с обычными путешествиями на велосипедах, проходящих по несложным безопасным маршрутам, пользуются успехом также экстремальные трассы. Такие трассы проходят, как правило, в труднодоступных местностях, таких как горы или пустыни. В настоящее время существует три основных типа велосипедов: дорожные, кроссовые и горные. Дорожный велосипед предназначен для перемещения по дорогам с покрытием. Он отличается тем, что у него узкие колеса и тонкие шины. У горных велосипедов широкие рифленые шины и специальные рессоры для смягчения ударов. Кроссовый велосипед представляет собой гибрид первых двух. Один из самых известных в мире велосипедных маршрутов проходит в Канадских Скалистых горах. В последние годы велотуры также получили распространение и в странах СНГ, в тех местах, где самых разных по сложности и проходимости гор вполне достаточно[4].

- водный туризм - Это путешествия в пределах страны лиц, не проживающих в ней постоянно, с туристскими целями без занятия оплачиваемой деятельности из местного источника. К этому виду туризма относятся различные виды водного спорта. Рафтинг - это сплав по порожистым рекам на надувных судах. Рафт представляет собой надувную лодку-плот для сплава по рекам. Рафтинг получил широкое распространение практически всюду, где есть возможность сплав по рекам. В России самым известным событием в мире рафтинга является проводимый ежегодно фестиваль «Вуокса» на реке с одноименным названием. В зависимости от возраста, состояния здоровья и степени подготовленности предлагаются маршруты разной степени сложности.

Дайвинг-один из самых сложных и опасных видов спорта и туризма. В настоящее время только в Европе любителей подводного плавания насчитывается свыше 3 млн. человек.

- Конный туризм; Форма активного отдыха, вид спортивного туризма. Осуществляется в виде конных маршрутов, проходящих по заповедникам или национальным паркам. Конный туризм пользуется популярностью у любителей экологического туризма, поскольку позволяет туристам побывать в отдаленных от транспортных путей местах, обычно очень красивых, с первозданной природой. Сложность разработки и реализации конного туризма заключается в необходимости обеспечить особый уход за лошадьми, организовать стоянки и особые меры безопасности и т.п. Преимущество конных маршрутов состоит в их большом потенциальном разнообразии. Одним из самых известных конных маршрутов мира является недельное путешествие верхом по диким горам Сьерра-Невада.

- Лыжный туризм - к нему относятся и оздоровительные туры выходного дня, хождение на лыжах по равнинной и пересеченной местности, совершение коротких или многодневных переходов. Несмотря на относительную безопасность передвижения на лыжах, длительные многодневные походы по суровым безлюдным регионам - достаточно экстремальный и спортивный вид туризма.

Горные лыжи - один из традиционных и очень популярных во всем мире видов туризма. По степени сложности спуски на горных лыжах разделяются на несколько категорий. Каждый горнолыжник может выбирать тот отрезок трассы, который соответствует его классу и опыту.

- Пешеходный туризм - (треккинг): пешие походы практически не требуют специальной подготовки и оборудования. Одновременно они дают возможность получить необходимые физические нагрузки, а также испытать положительную эмоциональную разрядку. Несмотря на качественное и количественное развитие многих видов транспорта, пешеходные маршруты не только не утрачивают своей популярности, но и постоянно являются одним из самых предпочтительных видов отдыха.

- Горный туризм -- Походы, предусматривающие прохождение маршрутов пешком по горной местности, преодоление перевалов выше 3000-3500 м, прохождение скальных участков, крутых склонов, ледников, снежников, горных рек...Для горного туризма используется специальное снаряжение: ледорубы, высокогорные ботинки, "кошки", скальные и ледовые крючья, карабины, веревки и т.д.

- Спелеотуризм - исследование пещер, шахт, разломов или пропастей - один из самых опасных и тяжелых видов деятельности. Спелеотуризм может быть самым различным по направленности. Экскурсионно-познавательные туры проводятся по специально обустроенным для экскурсионного показа пещерам.

- Альпинизм: Сегодня альпинизм представляет собой целую индустрию, которая равномерно развивается и популяризируется. Как правило, для восхождения принято выбирать лето, когда погода позволяет с минимальными потерями добраться до намеченной вершины.

В последнее время возрастает интерес к спортивному туризму и в Карагандинском регионе. Карагандинская область привлекает туристов не только своей историей, но и возможностью отдохнуть на природе, а также имеет ряд живописных компонентов природного комплекса (выразительные рельефы, водные поверхности, элементы городского озеленения). На территории региона перспективы развития имеет спортивный туризм, в том числе водный, пеший и конный. Для туристов было бы интересно познакомиться с некоторыми обычаями населения, побывать на спортивных праздниках и, может быть, принять участие в соревнованиях по спортивной рыбной ловле или охоте.

Карагандинская область обладает туристическими ресурсами, что определяет целесообразность развития спортивного туризма, основным мотивом совершения поездки является желание заняться спортом, которым нельзя заниматься по месту жительства: охота, рыбалка, велопробег и т.д.

Состояние спортивного туризма характеризуется рядом противоположных тенденций. С одной стороны, уходят в прошлое многие традиции, связанные со спортом и активным видом отдыха, а с другой стороны, направляются средства на реконструкцию отдельных объектов спорта, появляются спортивные залы, а также новые виды активного отдыха, например дворовой вид отдыха.

Важно создать условия для развития спортивного туризма. Этот вид туризма зарекомендовал себя в советские годы, выполняя, по существу, социальный заказ профсоюзов по оздоровлению населения, подготовке общественных туристских кадров (инструкторов туризма). Именно эти кадры хорошо знают казахстанские туристские маршруты и в состоянии обеспечить безопасность туристов, и именно они сегодня остаются главными действующими лицами в современном коммерческом туризме, работают во время трекингов с иностранными группами в качестве гидов и носильщиков[5].

Стремление отдохнуть и сменить обстановку у многих людей сочетается с желанием познакомиться с экзотикой. Основной целью поездок является отдых и досуг. Современные базы отдыха предлагают необходимые для комфортного пребывания условия. Природа области весьма разнообразна: на относительно небольшой территории региона есть засушливые степи, озера и реки, обрамленные чистыми пляжами; дубовые, кленовые, ясеновые, осиновые, березовые, ивовые леса. Реки славятся хорошей рыбалкой. Природно-климатические факторы региона создают благоприятные условия для охоты на зайца, косулю, кабана, оленя, лося, в изобилии водится птица: утка, гусь, кулика, фазан, куропатка.

В Карагандинской области есть комфортабельные турбазы, построенные прямо в лесу или на берегу озер, рек и затонов. Зимой многие турбазы устраивают лыжные прогулки, а на турбазах нередко проводятся семинары и конференции. Таким образом, происходит вытеснение самодельных основ спортивного туризма коммерческими технологиями.

Для развития спортивного туризма в Карагандинской области необходимо создавать специализированные туристические секции и клубы как наиболее оптимальные в городской среде места сбора и общения туристов, в итоге это приведет к увеличению доходной части бюджета Караганды, созданию новых рабочих мест, привлечению инвестиций в туристскую инфраструктуру области.

Важнейшей задачей успешного развития спортивного туризма карагандинского региона является создание устойчивого саморазвивающегося организационно-экономического и оздоровительного механизма, интегрированного в рыночную экономику, способного предоставлять эффективные оздоровительные и сервисные услуги[6].

Итак, для развития спортивного туризма в стране необходимо развивать инфраструктуру спорта. За последнее время, согласно материалам Агентства Республики Казахстан по статистике, были достигнуты некоторые цели: построены спортивные школы, стадионы, открыты секции. Спортивный туризм требует не только материальных, но и моральных вложений - коренное изменение менталитета, воспитания в молодых поколениях любовь к активному отдыху и спорту приведет к развитию спортивного туризма в стране.

Список используемой литературы

1. Азар В. И. Экономика и организация туризма. - М.: Просвещение, 2007
2. Александрова А.Ю. География туризма - М. 2009
3. Александрова А.Ю. Международный туризм - М.: Аспект Пресс, 2002.
4. Бабкин В. Специальные виды туризма - М. 2008
5. Егоренков Л. И. Введение в технологию туризма - М. 2009
6. Ердаuletov, С. Р. География туризма: история, теория, методы, практика / С.Р. Ердаuletov. - Алматы - 2000 г. - 336 с.
- 7.

ТЕМІРЖОЛ КӨЛІГІ САЛАСЫНДА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ПӘНІ БОЙЫНША ИНТЕРАКТИВТІ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ӨЗІРЛЕУ

Ерсайын Асыл Болатқызы
Қазалы ауданы Әйтеке би кенті, «Қазалы көлік-техникалық жоғары колледжі» КМҚК, Қызылорда облысы

Теміржол көлігі кадрларын кәсіби даярлау жүйесіндегі сын-қатерлердің бірі жаңа тәсілдер мен технологияларды іздеу болып табылады, қазіргі заманғы салалық білім ордаларында Қашықтан оқытудың толық ауқымды курстарын әзірлеуге және енгізуге мүмкіндік береді. Оларды іске асыру білім алушылардың өздігінен білім алу қызметінің сапасын арттырады, өзекті оқу материалдарына қолжетімділікті кеңейтеді, оқуға жұмсалатын шығындар азаяды. Теміржол көлігі кадрларын даярлау жүйесінің барлық деңгейлеріндегі пәнаралық интеграцияның өзектілігі "цифрлық теміржол" масштабындағы жобаларды іске асыру жағдайында кәсіби қызмет міндеттерін шешуге дайын және қабілетті жаңа технологиялық буын көлігі қызметкерін қалыптастыру үшін әр оқу пәнінің жергілікті міндеттерін жан-жақты жүзеге асыру қажеттілігімен түсіндіріледі.

Түйінді сөздер: цифрлық экономика, қашықтан оқыту, теміржол көлігі, білім беру, әдістемелік қолдау, ағылшын тілі, электрондық курс

Abstract: One of the challenges to the professional training system for railway transport is finding new approaches and technologies, allowing the development and implementation of full-scale distance learning courses in a modern industry colleges. Their implementation improves the quality of self-education activities of students, expands access to relevant educational materials, reduces the cost of training. The relevance of interdisciplinary integration at all levels of rail transport training personnel is explained by the need for a holistic implementation of local tasks of each academic discipline to form a transport worker of the new technological generation ready and able to solve the tasks of professional activity in the context of implementing projects of the Digital Railway scale.

Keywords: digital economy, distance learning, railway transport, education, methodological support, English, e-course

Білім беру мақсаттарында шет тілін меңгеру қоғамның әлеуметтік-экономикалық, ғылыми-техникалық және жалпы мәдени тұрғысынан ұтымды факторы болып табылады. Соңғы жылдары студенттердің оқу талаптарының өсуімен, осыған орай шет тілін оқытуда кәсіби бағдар принципі ерекше мәнге ие. Кәсіби-бағытталған шет тілін оқыту дегеніміз - студенттерге шет тілін өз мамандықтарына қатысты тақырыптармен байланыстыра отырып үйретіп, шет тілінде сөйлеу қатынастарын, сөйлеу контекстерде грамматикалық, лексикалық және құрылымдықты қолданып оқыту. Яғни, кәсіби бағытталған шет тілін оқытуда білім беру мазмұнын мұқият іріктеу талап етіледі. Оқу материалдары оларға кәсіби өсу мүмкіндігін беруге қатысты тақырыптармен бағытталуы қажет. Кәсіби бағытталған ағылшын тілін оқыту 1960 жылдары ғылыми пән ретінде шетелде бастау алды. Қазіргі уақытта, кәсіби-бағытталған ағылшын тілі оқыту білім беру қызметтерінің басты мәселесі болып отыр. Кәсіби-бағытталған шет тілін оқыту өз кезегінде, болашақ маманның шетел тілін үйренуі келешектегі қажеттіліктеріне негізделген білімді үйретуді талап етеді.

Педагогикалық зерттеулер жүргізу барысында ағылшын тілін оқытуда инновациялық процестердің ролі зор екенін көрсетті. Дәстүрлі кәсіби-бағытталған ағылшын тілі негізінен оқу, түсіну, мамандандырылған мәтіндерді аудару және грамматикалық ерекшеліктерін үйренуге бағытталған. Алайда, қазіргі уақытта шет тілін оқытуда ауызша қарым-қатынас қабілетін дамытуға аса назар аударылып отыр. Ауызекі тіл - тыңдау, оқу, түсіну, естіген немесе оқылған ауызша (диалог немесе монолог) және жазбаша түрде айту, қайталауды қамтиды.

Қазалы көлік-техникалық жоғары колледжінде теміржол мамандығына бойынша оқыту мерзіміне 78 сағат кәсіби шет тілі пәніне бөлінгендігін атап өтуге болады. Осы тұрғыда пәндік оқу-авторлық бағдарлама әзірленді.

Бұл ұсынылып отырған әдістемелік нұсқау орта арнаулы оқу орындарында теміржол мамандығы бойынша қазақ топтарында оқытын студенттерге арналған. Әдістемелік нұсқаулық «Теміржолдың техникалық ережелерін пайдалану» пәнін басшылыққа ала отырып әзірленді.

Әдістемелік нұсқауда мамандыққа байланысты мәтіндер барынша іріктеліп алынды. Мәтіндер бойынша сұрақтар, тапсырмалар берілді. Бұл студенттердің өзінше жұмыс жасауын, ойлауын, жүйелі сөйлеуін жетілдіреді.

Мәтіндерде бағдарламалар түрлері, рельс, бағыттама бұрмалары, сигнал түрлері, автоматты басқару жүйесі, доңғалақ жұптары, вагон түрлері, поездарды жөнелту және рұқсат беру,

қабылдауды басқару, жолаушы және жүк тасымалын ұйымдастыру, поезд қозғалысы кестесінің орындалуын қамтамасыз ету, қозғалыс қауіпсіздігі туралы айтылады. Мәтіндермен жұмыс жасау үшін түсіндірме, аударма, терминдерді, сөздіктерді, мәтіндерді тек сабақта ғана емес, өздік жұмыстарында да қолдануға болады. Сонымен қатар, оқушылардың білімдерін тексеру үшін тест сұрақтары берілген.

Сонымен бірге, кәсіби құзыреттілікке бағытталған шет тілі сабағында студенттерді интерактивті тапсырмалармен қызықтыру және тиімді орындай алу қабілетін жоғары деңгейде көрсету мұғалім шеберлігіне жатады.

Қашықтан оқыту – бұл педагогтың алыстағы оқушымен немесе студентпен ақпараттық технологиялар көмегімен байланысуы арқылы білім беру формасы. Түпкі атауы – *distance learning*.

Студент – әзірленген бағдарламамен өз бетінше жұмыс істейді. Алдын –ала жазылған бейнесабақ, дәрістерді көреді, тыңдайды.

Онлайн оқыту – компьютер яки планшет, смартфон көмегімен онлайн режимінде «нақ осы жерде» және дәл қазір ұстанымымен білім беру формасы. Түпкі атауы – *e-learning*.

Онлайн оқыту барысында кәсіби шет тілін оқытуда интерактивті тапсырмалар мен платформалар жиынтығын атап көрсетеміз:

- **Quizizz**
- **Liveworksheets**
- **Learning apps**
- **Plickers**
- **Wordwall**
- **Kahoot**
- **Classtime**
- **Nearpod**

Атап көрсетілген, платформалардан кәсіби шет тілі пәні бойынша ұсынылған тақырыптардан сабақ әзірленіп, студенттерге жолданып отырды. Соның ішінде, **«Live worksheets»** платформасында «Railway», «At the station», «Station duty officer» және т.б. тақырыптарында интерактивті тапсырмалар әзірленіп, студенттер керемет қызығушылықпен орындап отырды. Бұл платформадан тапсырма орындау артықшылығы, оқытушы тапсырма дайындап, **Smart Nation College** платформасына интерактивті тапсырманың сілтемесін жүктейді. Тапсырманы орындап өткен соң, платформа студентті орындалу ретіне қарай бағалап береді.

Соным платформаманды пайдал

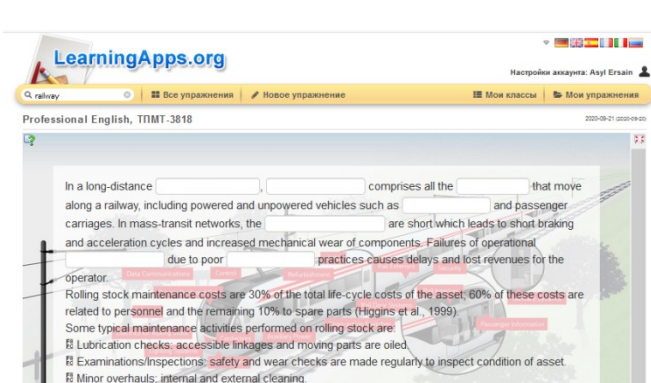
сау қу

ырау Атап ірі жол мамандықтарына

амандығына сәйкес әзірленген тапсырмалар топтамасы:

ТӘЖІРИБЕ ОҚЫТУ БАРЫСЫНДА ҰМЫТЫЛҒАН ҰЛТТЫҚ ТАҒАМДАРДЫ ЗАМАНАУИ СТИЛЬДЕ ДАЙЫНДАУ.

LearningApps.org

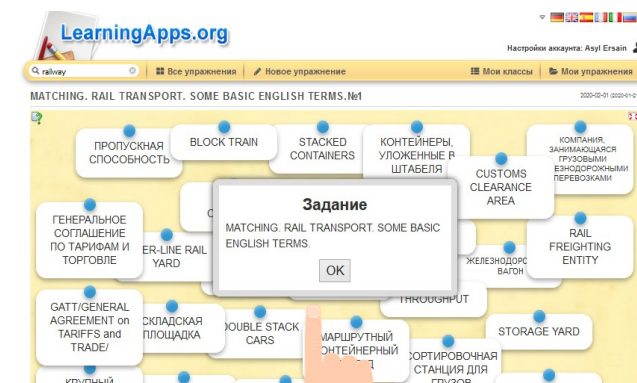
Professional English, TPMT-3818

In a long-distance _____ comprises all the _____ that move along a railway, including powered and unpowered vehicles such as _____ and passenger carriages. In mass-transit networks, the _____ are short which leads to short braking and acceleration cycles and increased mechanical wear of components. Failures of operational _____ due to poor _____ practices causes delays and lost revenues for the _____ operator.

Rolling stock maintenance costs are 30% of the total life-cycle costs of the asset, 60% of these costs are related to personnel and the remaining 10% to spare parts (Higgins et al., 1999)

Some typical maintenance activities performed on rolling stock are:

- Lubrication checks: accessible linkages and wear checks are oiled.
- Examinations/Inspections: safety and wear checks are made regularly to inspect condition of asset.
- Minor overhauls: internal and external cleaning.

LearningApps.org

MATCHING. RAIL TRANSPORT. SOME BASIC ENGLISH TERMS. №1

Задание

MATCHING. RAIL TRANSPORT. SOME BASIC ENGLISH TERMS.

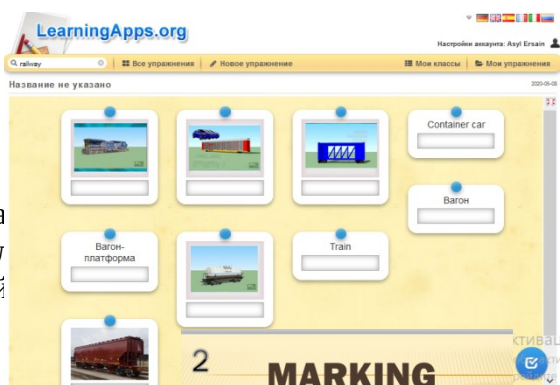
ПРОПУСКНАЯ СПОСОБНОСТЬ BLOCK TRAIN STACKED CONTAINERS КОНТЕЙНЕРЫ, УЛОЖЕННЫЕ Р ШТАБЕЛЯ КОМПАНИЯ, ЗАНИМАЮЩАЯСЯ ПРОВОЗКОЙ ЖЕЛЕЗНОДОРЖНЫХ ПЕРЕВОЗКАМИ CUSTOMS CLEARANCE AREA RAIL FREIGHTING ENTITY ЖЕЛЕЗНОДОРЖ. ВАГОН STORAGE YARD THROUGHPUT

ГЕНЕРАЛЬНОЕ СОГЛАШЕНИЕ ПО ТАРИФАМ И ТОРГОВЛЕ ER-LINE RAIL YARD DOUBLE STACK CARS МАРШРУТНЫЙ ЭНТЕЙНЕРНЫЙ ХОТИРОВОЧНАЯ СТАНЦИЯ ДЛЯ

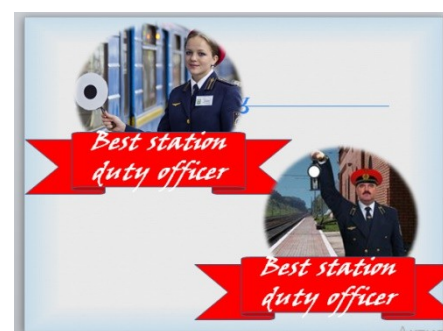
Складская площадка SKLADSKAJA PLOSCADKA

OK

Кәсіби құзыреттілікке ба көрсетуге болады. Барл қызықты өтеді. Осы орай

лігі ең маңызды бөлігі деп ата ай жасаса, сабақ тартымды, сүйесін пайдалануға болады:

Кәсіби тіл – лексикалық сипаттамасы жағынан айқын ерекшеленетін, белгілі бір кәсіптің шеңберінде жиі пайдаланатын сөздер, терминдер, сөз тіркестері және пайдалану ережелерінің жинағы. Ал, кәсіби сөздер – белгілі бір шаруашылыққа, кәсіпке байланысты қолданылатын, жалпы халыққа бірдей түсінікті бола бермейтін, қолданылу өрісі шектеулі сөздер.

Әдебиеттер тізімі:

1. Журнал «Информатика и образование», № 2 -2006ж. (49-57 б)
2. Қазақстан және ТМД елдеіндегі білім беруді ақпараттандырудың IV Халықаралық форумының ғылыми мақалалар жинағы (18-19 бет. 38-39 бет. 118-119 бет. 460-461 бет).
3. Молодой учёный Научный журнал № 23 (103) / 2015
4. <https://nearpod.com/library/>
5. <https://infourok.ru/vystuplenie-na-temu-ispolzovanie-on-line-platformy-nearpod-na-urokah-matematiki-4247057.html>
6. <http://didaktor.ru/nearpod-kak-instrument-distancionnogo-obucheniya>

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ: ПРОДУКТИВНОСТЬ И ИННОВАЦИИ

Нуржаупова Кулимхан Балабековна
Авиационный колледж г.Алматы

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы содержания педагогической деятельности, ее эффективности и уровней продуктивности. Изложены пути модернизации педагогической деятельности посредством применения инновационных технологий в процессе обучения. Приведены примеры инновационных методов, применимых в организациях среднего

специального образования.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, эффективность, продуктивность, модернизация, инновации, инновационные технологии

Проблемы обучения и воспитания молодого поколения во все времена не теряли своей актуальности. При этом старшее поколение всегда нацелено передать последующим поколениям накопленный духовный и материальный опыт, чтобы человечество не только сохранялось, но и развивалось дальше.. В обществе передача такого опыта или культуры в целом является областью деятельности, которую относят к педагогической. Отсюда педагогическая деятельность – это определенный вид социальной деятельности, который направлен не только на передачу от поколения к поколению всей материальной и духовной культуры и опыта человечества, но и на формирование условий для личностного становления и социальной готовности молодежи.

Показателем педагогической деятельности является ее эффективность, продуктивность в обеспечении технологий развития ребенка как объекта и субъекта воспитания.

Можно отметить следующие уровни продуктивности педагогической деятельности:

1. Непродуктивный- педагог обладает навыками пересказа учащимся того, что знает сам;
2. Малопродуктивный- педагог при передаче своих знаний учитывает особенности аудитории;
3. Среднепродуктивный- педагог владеет долгосрочными планами усвоения учащимися знаний, навыков, умений только по отдельным разделам курса;
4. Продуктивный- педагог обладает методами формирования у учащихся знаний, навыков, умений по всему курсу;
5. Высокотехнологичный- педагог оперирует новыми технологиями формирования личности учащегося, его стремления к самовоспитанию, самообразованию посредством своего предмета.

Сегодня образование в целом и педагогическая деятельность в частности нацелены не только на передачу знаний, но и на формирование у обучающихся умения их применять в процессе социализации. Закон РК «Об образовании» и Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 гласит: «Приоритетными задачами системы образования являются: развитие творческих, духовных и физических возможностей личности, формирование прочных основ нравственности и здорового образа жизни, обогащение интеллекта путем создания условий для развития индивидуальности».[1]Поэтому приоритетом деятельности педагогов должно стать инновационное обучение, то есть использование новых технологий в педагогическую деятельность.

На современном этапе в учебном заведении, осуществляющем инновационную деятельность в системе образования, обновляются задачи и функции субъектов и объектов педагогической деятельности. Здесь следует отметить студентоориентированность этого процесса. То есть студент должен стать не пассивным слушателем, нацеленным лишь на воспроизводство изучаемой информации, а уметь анализировать, исследовать, находить пути применения полученных и новых знаний.

Сегодня в педагогической деятельности применяются самые разнообразные инновационные методики. Вот далеко не полный их перечень: искусственный интеллект, виртуальная реальность, дополненная реальность, облачные технологии, интерактивные учебники, онлайн-курсы и платформы для обучения в режиме реального времени, использование устройств и приложений для решения задач и проведения экспериментов, использование социальных медиа для обучения и общения между учителями и учениками.[2] Все они находят свое применение в различных инновационных технологиях. Остановимся на отдельных из них:

Первая из таких технологий- Гибридное обучение. Это сочетание традиционного присутственного обучения и онлайн-обучения. В основе гибридного обучения лежит разделение студентов на два потока: первые вынуждены учиться дистанционно, вторые присутствуют на занятиях. Техническое оборудование (видеокамеры, интернет, электронные

доски и программное обеспечение) в онлайн-обучении обеспечивают связь между студентами, преподавателем и программным материалом курса. Кроме этого данный вид обучения позволяет студентам иметь постоянный доступ к получению и обработке информации в любом месте и в любое время. В итоге, применение и онлайн и присутственного обучения усиливает дифференцированность в образовании, беря во внимание различные обстоятельства и потребности студентов, обеспечивая инновационные подходы в их просвещении.

Следующий, новый метод обучения, который объединяет технологические средства, педагогические методы и технологии обучения – это Педагогика микростепеней. Эта технология повышает эффективность обучения, базируясь на малых шагах в процессе обучения, которые могут быть легко усвоены учащимися. Изначально педагогика микростепеней была разработана для детей с особенностями развития, но постепенно эта методика стала востребована и применяется в обучении всех обучающихся. Ее миссия — достичь максимальной продуктивности обучения при минимальном утомлении учащегося. Педагогика микростепеней основывается на многоуровневой структуре целей и задач, которые позволяют обучающемуся лучше усвоить материал и совершенствовать свои умения, способности и навыки. Данная технология включает разнообразные методы обучения, такие как личностно-ориентированные технологии, игры, визуальные материалы, метод «одного слова», проектно-исследовательские работы и так далее. Суть метода заключается в том, что весь материал, упражнения и задания разбиваются на малые шаги, чтобы обучающийся сумел доступно и быстро проработать всю информацию, сохранив при этом физические и психологические силы. По наблюдению педагогов, использующих педагогику микростепеней, она обеспечивает наиболее быстрое и качественное усвоение знаний учащимися. При этом данная технология позволяет им самостоятельно и системно получать новые знания, формировать необходимые умения, что помогает состояться всесторонне развитой, конкурентоспособной личности.

Не менее интересна такая инновация как Обучение у инфлюенсеров. В условиях развития социальных медиа и блогосферы, стала реальностью возможность получения информации у известных и авторитетных инфлюенсеров. Обучающиеся имеют возможность, наблюдая за любимыми блогерами, черпать от них новые знания в интересной и легко воспринимаемой форме. При этом они могут опираться на доступные и применяемые на сегодняшний день технику и методы, прорабатывать и дополнять получаемые знания, материалами из социальных сетей, книг и других источников.

Очень актуален сегодня метод, направленный на самостоятельность в процессе обучения и формирование у обучающихся навыков самоорганизованности, самодисциплины и ответственности – это Педагогика автономии. Педагогическая деятельность в этой инновационной технологии основывается на базе формирования у учащихся личностной автономии, то есть права получения знания ими по индивидуальному запросу и интересу. Педагогика автономии — это процесс в обучении, целью которого является развитие самостоятельной личности, способной к самоуправлению и самоорганизации. Во главу угла в этом методе ставится свобода выбора обучающегося, что дает ему возможность самостоятельно определять свои цели и отрабатывать пути их достижения. В пределах Педагогики автономии учащийся превращается в активного участника педагогического процесса, который строит свои отношения с преподавателем как с партнером, а не как с авторитетным учителем. При этом педагоги становятся не только субъектом передачи информации, но и партнерами-наставниками по жизни, оказывая своим подопечным помощь и поддержку в совершенствовании творческих способностей, воспитании уважения к окружающему социуму и в развитии всесторонних интересов. Итак, Педагогика автономии обеспечивает почву для саморазвития и самоопределения личности, ее осознанного участия в жизни общества, формирования критического мышления, формирование активной гражданской позиции и ответственности. И как результат, это определяет для учащихся возможность стать достаточно успешными, социально активными и счастливыми людьми, умеющими

реализовывать свои знания, способности и потребности в различных сферах жизни. [4]

Инновационные технологии доказывают свою эффективность и продуктивность в педагогической деятельности, Исследование и внедрение новых технологий в образовательном процессе является не только жизненной необходимостью, но и неотъемлемой частью в конкурентной среде образовательных центров, школ, колледжей и вузов. Инновационные технологии в их педагогической деятельности заметно продвигают процессы обучения и воспитания. Они обеспечивают процесс обучения технологиями интерактивного, увлекательного, продуктивного доступа к получению новых знаний, отвечающих требованиям современности. Современный образовательный процесс, в котором активно внедряются новейшие технологии, вооружает педагогическую деятельность основами формирования успешного будущего как подрастающего поколения, так и общества в целом

Список использованной литературы:

1. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 гг
2. Кондратьев, С. С. Инновации в современном образовании / С. С. Кондратьев. - Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2021. — № 4 (346). — С. 346-347. — URL: <https://moluch.ru/archive/346/77841/> (дата обращения: 13.11.2023).
3. Бектурова З.К., Вагапова Н.Н. Внедрение инновационных технологий обучения в учебный процесс в Республике Казахстан. // Международный журнал экспериментального образования. – 2014. – № 3-2. – С. 167-167;
4. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании. - М., 2010. - С 53
5. Г.К.Селевко «Современные образовательные технологии».

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ СТУДЕНТОВ КОЛЛЕДЖА НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

Лукьянова Светлана Николаевна
Беткайнарский колледж №7, Жамбылская область,
Кордайский р/н, с.Беткайнар

Аннотация: В статье рассмотрена проблема низкой читательской грамотности студентов колледжей. Предложены пути решения данной проблемы. Показаны алгоритм разработки заданий по развитию читательской грамотности, а также требования, предъявляемые к ним; приведены примеры разработанных заданий, описана эффективность данной методики.

Ключевые слова: функциональная грамотность, читательская грамотность, студент, русский язык, чтение, текст, развитие.

В современном образовании одним из ключевых понятий становится функциональная грамотность. «Функциональная грамотность — способность человека использовать приобретаемые в течение жизни знания для решения широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений», - А.А. Леонтьев [1]

Функциональная грамотность — это индикатор общественного благополучия. В ближайшем будущем функциональная грамотность станет показателем развитости цивилизации, государства, нации, социальной группы, отдельной личности. Высокий уровень указывает на социокультурные достижения общества; низкий — предостережением возможного социального кризиса, результатом которого могут быть: низкая способность к социальной адаптации; неумение выстраивать парадигму своих взаимоотношений в семье, в трудовом коллективе; незнание своих прав и обязанностей. [2]

В современном мире быть просто грамотным мало. Важно, чтобы студент колледжа не только владел знаниями по предмету, освоил профессию, но и успешно использовал полученные знания в разных жизненных ситуациях: умел подстраиваться под изменяемые цели и задачи своей деятельности,

контролировать и оценивать свои достижения. Функциональная грамотность способствует формированию личности, способной вступать в отношения с внешней средой, адаптироваться и функционировать в ней.

Однако существует проблема: студенты-первокурсники, поступившие обучаться на технические специальности, как правило, не отличаются хорошим качеством функциональной грамотности, то есть не могут связно выразить мысль, допускают орфографические, пунктуационные и грамматические ошибки в письменных и устных высказываниях. Поэтому возникает необходимость ликвидировать пробел в освоении функциональной грамотности через систему научно-исследовательской и творческой деятельности учащихся. Сегодня задача преподавателя колледжа - не только в том, чтобы дать студенту академические знания, но и способствовать формированию функциональной грамотности, прежде всего читательской.

Вся деятельность человека так или иначе связана с текстами (юридические, официально-деловые тексты, производственные инструкции, СМИ, научно-популярная и художественная литература), поэтому важной частью функциональной грамотности является читательская грамотность. Читательская грамотность - способность к чтению и пониманию учебных текстов, умение извлекать информацию из текста, использовать ее при решении различных задач. Особенная роль формированию этой компетенции отводится на занятиях русского языка.

Формирование читательской грамотности – долгий и сложный процесс. Получить необходимый результат и решить данную задачу можно только в случае умелого и грамотного сочетания в своей работе современных образовательных педагогических технологий. Необходимо создать условия для самореализации каждого обучающегося в образовательном пространстве: провести диагностику его способностей, знаний, умений, определить методы и приемы работы с каждым студентом, разработать систему заданий.

Взяв за основу своей работы ориентацию на развитие читательской грамотности студентов, я как преподаватель русского языка и литературы особое внимание обратила на упражнения и задания, которые способствуют обучению чтения различным видам текста: сплошных и несплошных, смешанных и составных. Чтение связано с формированием двух видов читательских умений

1. Чтение с опорой на текст:

А) найти и извлечь (информацию);

Б) интегрировать и интерпретировать (сообщение текста);

2. Чтение с опорой на внетекстовое знание:

А) Осмыслить и оценить содержание текста;

Б) осмыслить и оценить форму текста.

Все аспекты чтения взаимосвязаны, и от выполнения одного из них зависит успешное завершение другого. Полное понимание текста предполагает определённый уровень компетентности обучающегося по каждому из аспектов.

При разработке заданий по русскому языку, способствующих развитию читательской грамотности необходимо придерживаться следующего алгоритма:

1. Выбрать умения, которые нужно проверить (искать, находить, интегрировать и интерпретировать информацию; оценивать содержание и форму текста; использовать информацию из текста)

2. Определить уровень сложности задания (высокий, средний и низкий)

3. Подобрать информацию для задания (художественная и научная литература, Интернет, периодика)

4. Составить задание

1) создайте стимул/фабулу - текст, который связан с практической деятельностью или реальной жизнью;

2) пропишите задачу формулировку -деятельность обучающегося, необходимую для выполнения задания;

3) дайте материал в виде сплошного / несплошного текста;

- 4) разработайте бланк, чтобы обучающийся мог предъявить выполненное задание; Дополнительно к тексту упражнения можно задавать вопросы:
- О чем этот текст / произведение?
 - Что хотел сказать автор? Какую мысль он хотел донести до читателя?
 - Какова композиция текста, в чем ее особенности?
 - Каковы основные идеи / мысли каждого абзаца?
 - Как разворачивается логика текста?
 - Почему к тексту / произведению подобрана именно эта иллюстрация? Какой смысл она отражает?
 - Можно ли представить информацию в тексте в виде схемы, таблицы, инфографики, рисунка и т.д.?

2. Подбор для упражнений текстов с учетом возрастных особенностей учащихся, а также контекстного потенциала текста (ориентация на актуализацию личностных смыслов, а не поверхностное воспроизведение).

3. Активное использование Интернет-ресурсов.

4. Использование диагностических работ по функциональной грамотности. Также при разработке заданий необходимо соблюдать следующие требования:

- межпредметный подход к отбору содержания текстов
- разнообразные ситуации и контексты, в которых необходимо ориентироваться с опорой на текст (учебные, личные, общественные, деловые)
- разнообразные тексты (материалы для чтения) и источники информации
- необходимость использования различных приемов работы с текстом
- многовариантность решения предлагаемых задач
- опора на личный опыт обучающегося

Существуют различные типы заданий, которые позволяют развивать и проверять навыки чтения. Приведу пример такого задания для занятий по русскому языку по разделу «Физика в современном мире: возможное и невозможное в природе. Лексика. Синтаксис и пунктуация».

Задание: 1. Составьте прогноз содержания текста, в котором дается ответ на вопрос: «Почему и зачем человек изучает природу?» _____ Как бы вы определили стиль и тип речи такого текста? _____ Какие композиционные части он содержал бы? _____

2. Прочитать статью

Еще в древности люди начали исследовать окружающий мир. Прежде всего это было вызвано повседневными потребностями: надежно защититься от непогоды и хищников, собрать урожай, противостоять врагу и т. д. Людям нужно было научиться поднимать и перемещать тяжелые камни, чтобы строить дома с крепкими стенами; выплавлять металл из руды, чтобы изготавливать плуги, топоры, наконечники стрел.

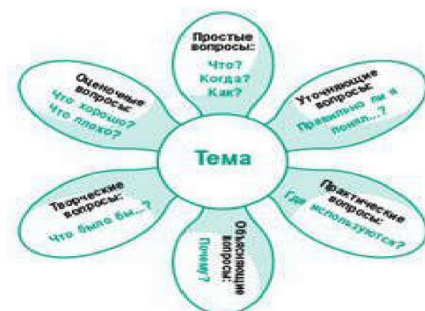
Но не только практические потребности побуждали людей к изучению природы. Любознательность подталкивала человека к поиску ответов на многочисленные вопросы: как возникли Земля, Солнце, Луна, звезды; как летают птицы и как плавают рыбы; почему происходят землетрясения, наводнения, засухи, пожары; откуда появился человек и каково его предназначение.

Так начала зарождаться наука о природе, которую сегодня называют природоведение, т.е. естествознание. Со временем объем знаний увеличивался, и единая наука о природе стала распадаться на отдельные дисциплины, среди которых выделилась физика.

2. Совпадают ли ваши предположения с содержанием статьи? Поработайте с «Ромашкой

3. Блума»: задайте объясняющие, творческие, оценочные, практические вопросы по тексту.

4. Появились ли у вас идеи при чтении текста? Запишите их в виде сложноподчиненных предложений типа: Я думаю, что...

5. Я считаю, что... _____

6. 5. Объясните значение словосочетаний повседневные потребности, практические потребности. Подберите синонимы к словам

любопытность - _____, предназначение - _____.

Найдите в тексте сложные слова, объясните их правописание. Почему они называются сложными? Прокомментируйте расстановку знаков препинания в последнем предложении в тексте. Объясните подчеркнутые орфограммы.

В формировании функциональной грамотности большое значение имеет комплексная работа с текстом. Важно, чтобы студент умел успешно взаимодействовать не только со сплошными текстами, но и с текстами табличной формы, в виде инфографики и графики, с кодовыми обозначениями, стрелками. Работа с такими несплошными текстами крайне важна для студентов колледжа. Эти навыки понадобятся им в самостоятельной взрослой жизни и в будущей профессиональной деятельности.

Нужно отметить, что написание сочинений-рассуждений, сжатых изложений, различных видов диктантов также способствуют развитию функциональной грамотности. Так как сущность функциональной грамотности состоит в способности личности самостоятельно осуществлять учебную деятельность и применять приобретённые знания, умения и навыки для решения жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности. Эти умения могут быть приобретены обучающимися при условиях, если:

- обучение носит деятельностный характер; - учебный процесс ориентирован на развитие самостоятельности и ответственности обучающегося за результаты своей деятельности;
- предоставляется возможность для приобретения опыта достижения цели; - используются продуктивные формы групповой работы.

Таким образом, научиться действовать обучающийся может только в процессе самого действия, и в зависимости от каждодневной работы преподавателя, образовательной технологии, которую он выбирает, формируется функциональная грамотность современного студента колледжа. В заключение хочется отметить, что правильный подбор формы и метода дает действительно положительный результат. Постоянная, сознательная, планомерная, ежедневная работа по повышению читательской грамотности обучающихся способна за непродолжительный период времени повысить читательскую грамотность, сделать сам процесс обучения менее утомительным и более продуктивным. К тому же только человек, обладающий высоким уровнем читательской грамотности, сможет стать полноценной мыслящей личностью, способной самостоятельно учиться, иметь свою взвешенную позицию. А это особенно актуально в современном мире.

Список литературы:

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). М.: Икар, 2009. 448 с., С. 342
2. Особенности формирования функциональной грамотности учащихся по предметам гуманитарного цикла <https://moluch.ru/conf/ped/archive/187/9552/> (дата обращения: 22.01.2024).
3. Ковалева, Галина Сергеевна. Что необходимо знать каждому учителю о функциональной грамотности / Г. С. Ковалева // Вестник образования России: сб. приказов и инструкций Минобрнауки: журнал. - 2019. - № 16. - С. 32-36.
4. Преподавание русского языка и литературы в условиях обновления содержания школьного образования: методическое пособие / [Ускова И. В., Шамчикова В. М., Макаров М. И.]; под ред. И. В. Усковой. – М.: ФГБНУ «Институт стратегии развития образования РАО», 2021. – 200 с.

ГРУППОВАЯ РАБОТА В УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ

Байғалиева Маржан Баяндиновна
Высший медицинский колледж «Даналык»
им.З.Г. Мурзагуловой, город Астана

Аннотация

Оқытушы М. Б. Бағалиева дайындаған бұл әдістемелік баяндама студенттердің оқу іс-әрекетінде топтық жұмысты тиімді пайдалануға арналған. Бұл әдістің негізгі принциптері, артықшылықтары мен кемшіліктері қарастырылады және топтық оқу іс-әрекетін сәтті ұйымдастыру үшін нақты ұсыныстар ұсынылады.

Ключевые слова

Групповая работа, Учебная деятельность, Коллективное взаимодействие, Принципы групповой работы

Групповая работа в учебной деятельности студентов представляет собой эффективный и интересный метод обучения, направленный на развитие различных навыков, включая коллективное взаимодействие, коммуникацию, принятие решений и критическое мышление. В данном методическом докладе рассмотрим основные принципы групповой работы, ее преимущества и недостатки, а также предложим практические рекомендации для организации успешной учебной групповой деятельности.

Основные принципы групповой работы

Взаимозависимость: Члены группы должны осознавать свою взаимозависимость и понимать, что успех каждого студента связан с успешным выполнением задачи всей группой.

Взаимодействие и коммуникация: Коммуникация в группе играет ключевую роль. Студенты должны уметь выражать свои мысли, слушать друг друга, решать конфликты и совместно искать оптимальные решения.

Распределение ролей: Каждый член группы должен выполнять определенную роль в процессе работы. Это может включать в себя лидера, организатора, исследователя и т.д.

Обратная связь: Регулярная обратная связь помогает участникам группы оценить свою эффективность, выявить проблемы и внести необходимые коррективы.

Преимущества групповой работы

Развитие социальных навыков: Групповая работа способствует развитию навыков коммуникации, сотрудничества и обмена идеями.

Стимуляция обучения: Взаимодействие с коллегами может стимулировать интерес к учебному материалу и способствовать более глубокому пониманию темы.

Расширение горизонтов: Студенты могут получить различные точки зрения и опыт через общение и совместную деятельность, что обогащает их понимание предмета.

Недостатки групповой работы

Неравномерное участие: Возможна ситуация, когда одни студенты активно участвуют в работе, в то время как другие остаются пассивными. Этому следует уделить внимание при организации групп.

Конфликты и разногласия: Различные точки зрения могут привести к конфликтам. Важно обучить студентов управлять конфликтами и достигать конструктивных решений.

Практические рекомендации

Тщательное планирование: Определите цели и задачи групповой работы, распределите роли и обеспечьте необходимые ресурсы.

Обучение командной работе: Проведите вводные занятия по командной работе, включающие в себя коммуникационные навыки, управление временем и разрешение конфликтов.

Обратная связь: Предоставляйте регулярную обратную связь для стимулирования улучшений и коррекции ошибок.

Индивидуальная оценка: Учитывайте как общую, так и индивидуальную работу студентов при

выставлении оценок.

Заключение

Групповая работа в учебной деятельности студентов является мощным инструментом для развития широкого спектра навыков. Эффективное внедрение этого метода требует тщательной подготовки, контроля и обратной связи. Внимательное внедрение принципов групповой работы поможет студентам лучше понимать материал, развивать социальные навыки и успешно применять их в будущей профессиональной деятельности.

Использованная литература

•Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1999). Learning together and alone: Cooperative, competitive, and individualistic learning (5th ed.). Allyn & Bacon.

•Tuckman, B. W. (1965). Developmental sequence in small groups. Psychological Bulletin, 63(6), 384-399.

•Michaelsen, L. K., & Sweet, M. (2008). The essential elements of team-based learning. New Directions for Teaching and Learning, 2008(116), 7-27.

Slavin, R. E. (2014). Cooperative learning in elementary schools. Education 3-13, 42(1), 5-14.

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУДАҒЫ ПЕДАГОГТЫҢ КӘСІБИ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІ

**Абдрахманова Айгерим Сериковна
«Басқару колледжі» ЖШС, Астана қаласы**

«Сапалы білім құзіретті педагог қолында, себебі педагогтың кәсіби құзіреттілігі –нәтижелі білім берудің негізі».

Педагогтың кәсіби құзырлығы, оның өзіне деген сенімділігінен, кәсіби қызметте өзін-өзі көрсетуінен басталады. Осыдан барып жетістік іс-әрекеттің формасы, үлгісі (идеалы) ретінде көрініс табады. «Жетістік» адамның білімі, білігі мен дағдыларының қолдану саласын белгілейді. Құзырлығы қалыптасқан педагог – кәсіби қалыптасу барысында жетістік үлгісіндегі мақсатқа ұмтылуда белгілі бір міндеттер жиынтығына ие болатын педагог.

Әр ұстаз ХХІ ғасыр педагогіне сай болу үшін - ізденімпаз ғалым, нәзік психолог, жан-жақты шебер, тынымсыз еңбекқор, терең қазыналы білімпаз, кез-келген ортаның ұйытқысы болу керек. Өзгермелі қоғамдағы жаңа формация педагогі - педагогикалық құралдардың барлығын меңгерген, өзін-өзі жетілдіруге талпынған, рухани дамыған, шығармашыл құзіретті тұлға болуы керек. Жаңа формация педагогіне қойылатын талаптар: бәсекеге қабілеттілігі, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі. Заман талабы білім алушылардың бойында құзіреттіліктерді қалыптастыру болып табылады [1]. Педагогтің кәсіптік құзіреттілігінің шыңдалуының мақсаты – білім беру сапасын қамтамасыз ету, ол білім алушылардың теориялық білімдерді игеріп қана қоймай, оны нақты мәселермен проблемалық жағдайларды шешуге қолдана алатындай болуын көздейді. Педагогтің кәсіби құзыреттілігін шыңдаудың үздіксіздігі оның шығармашылық қабілетінің дамуының кепілі және өзіндік жеке педагогтық тәжірибиесінің дамуының алғы шарты болып табылады. Педагогтің кәсіби құзыреттілігінің негізі, біріншіден, педагогтің өмірге көзқарасы, оның идеялық наным, екіншіден, пәнді жетік білуі, ойын білім алушыларға жеткізу үшін жан-жақты, терең дайындықпен баруы, білім алушылар бойына әдеп, әдет, дағды сияқты қасиеттерді сіңіруі, моральдық нормаларды білуі, үшіншіден, оқыту мен тәрбиелеудің әдіс – тәсілдерін міндетті түрде меңгеруі тиіс. Педагог көп біліп қана қоймай, сол білгендерін білім алушыларға бере білуі қажет[2].

Қазіргі таңда педагогтардың алдына білім алушыларды үздіксіз өз бетімен білім алуға, білімін жетілдіруге баурап, өмірлік белсенді ұстанымы бар шығармашыл, әрі жауапкершіл, ізденімпаз, дербес тұлға тәрбиелеу міндеті қойылып отыр, яғни білім алушылардың оқу–танымдылық іс–

әрекетінде субъективті шығармашылық дербестігін дамытатын оқу үрдісін ұйымдастыру, тиімді әдістерін пайдалану, өзіндік жұмыс істеу, біліктіктерін қалыптастыру, іздену аясын кеңейту мәселесі тұр. Білім алушылардың санасына адамзаттың, рухани құндылықтар мен жоғары адамгершілік қасиеттерді қалыптастыру, олардың даралық ерекшеліктерін танып, дұрыс бағытта дамыту, қоғам өмірін жаңа азаматты қазақтың ұлттық мәдениеті арқылы қалыптастыру мәселесінің көкейкестілігі күннен-күнге артып отыр.

«Құзырлылық – тек кәсіби білімі емес, тұлғаның жалпы мәдениеті мен шығармашылық әлеуетін дамыту қабілеті» - деп түйіндейді белгілі ғалым Т.Г. Браже. Сондықтан бүгінгі педагог, тек кәсіби білімін толықтырып қана қоймай, үнемі шығармашылықпен жұмыс жасауы қажет. Сондықтан кәсіби шеберлігі шыңдалған, құзырлығы жоғары, өз ісінің технологы болу педагогтан нені талап етеді десек, ол педагогтың шығармашылық іс – әрекетінің мазмұны зерттеушілік қызметтен, жеке ізденістерден тұрады. Құзырет – бұл адамның бойындағы бар білік пен білім және қабілеттері, қойылған мақсаттарға жету үшін ішкі және сыртқы ресурстарды тиімді іске асыруға дайындық; жеке және қоғамдық қажеттіліктерді қанағаттандыру мақсатында табысты іс әрекетке дайындық, Ал, құзыреттілік дегеніміз – бұл адамға берілген немесе жүктеген істі нәтижелі түрде орындауын бағалау мінездемесі. Бұл адамның бойында өзіндік, жауапкершілік, коммуникабельдік, жаңалықты жоғары қабылдайтын, мәселені шеше алатын, адамгершілігі мол, білімі жоғары, жаңа технологияларды меңгере алатын, ұжымда жұмыс жүргізе алатын, белсенділік қасиет – қабілеттерінің болуы [3].

1. Арнайы құзыреттілік- өзінің кәсіби дамуын жобалай білетін қабілеті.

2. Әлеуметтік құзыреттілік- кәсіптік қызметімен айналысу қабілеті.

3. Білім беру құзыреттілігі – педагогикалық және әлеуметтік психологияның негіздерін қолдана білу қабілеті.

Ендеше, құзыреттілік дегеніміздің өзін қазіргі заман талабына сай педагог қауымының өзін - өзі өзгерте алу қабілеттілігі деп түсінуге болады. Білім саясатындағы түбегейлі өзгерістерді күнделікті оқу үрдісінде берілетін тапсырмалардан бастау қажет екендігі айқын көрсетілген. Білім алушылар оқытушы қауымнан тек білімге ғана емес, өмірге үйрететін қабілеттілікті қажет етіп отыр. Демек, болашақ педагогтеріміз осы ақпараттық қоғамнан қалыспай:

- ✓ жедел ойлаушы;
- ✓ жедел шешім қабылдаушы;
- ✓ ерекше ұйымдастырушылық қабілетті;
- ✓ нақты бағыт - бағдар беруші болып шығуы

– бұл қазіргі заманның талабы[4]. Міне, құзыреттілік қалыптастыру дегеніміздің өзі болашақ педагог – қазіргі білім алушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыта отырып ойлаудың, интеллектуалдық белсенділіктің жоғары деңгейіне шығу, жаңаны түсіне білуге, білімнің жетіспеушілігін сезінуге үйрету арқылы ізденуге бағыттауды қалыптастырудағы күтілетін нәтижелер болып табылмақ. Бұның өзі өз кезегінде қазіргі педагогтен білім алушыны оқытуда, білім беруде, тәрбиелеп өсіруде белгілі бір құзіреттіліктерді бойына сіңірген жеке тұлғаны қалыптастыруды талап етеді.

Мұндай құзырлылықтың қатарына мыналар жатады:

- бағдарлы құзіреттілік (азаматтық белсенділік, саяси жүйені түсіну, баға бере білу, елжандылық, т.б.);
- мәдениеттанымдылық құзіреттілік (ұлттық ерекшеліктерді тани білу, өз халқының мәдениеті мен өзге ұлттар, әлем мәдениетін салыстыру, саралай білу қабілеті);
- оқу-танымдық құзіреттілік (өзінің білімділік қабілетін ұйымдастыра білу, жоспарлай білу, ізденушілік-зерттеушілік әрекет дағдыларын игеру, талдау, қорытынды жасай білу);
- коммуникативтік құзіреттілік (адамдармен өзара қарым-қатынас тәсілдерін білу, мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілінде, халықаралық қатынаста шетел тілінде қатынас дағдылары болуы);
- ақпараттық-технологиялық құзіреттілік (ақпараттық технологиялармен, техникалық объектілер көмегімен бағдарлай білу, өз бетінше іздей білу, таңдай, талдай білу, өзгерте білуді жүзеге асыра білу қабілеті);

- әлеуметтік-еңбек құзіреттілігі (әлеуметтік-қоғамдық жағдайларға талдау жасай білу, шешім қабылдай білу, түрлі өмірлік жағдайларда жеке басына және қоғам мүддесіне сәйкес ықпал ете білу қабілеті);

- тұлғалық өзін-өзі дамыту құзіреттілігі (отбасылық еңбек, экономикалық және саяси қоғамдық қатынастар саласындағы белсенді білімі мен тәжірибесінің болу қабілеті) [5].

Аталған құзыреттілік қасиеттерді тұлға бойына дарытуда педагог қауымның арнайы әлеуметтік білім беру құзыреттіліктерінің жан- жақты болуы талап етіледі. Егер педагог өзінің кәсіби өсу жобасын дұрыс жолға қоя отырып, өзінің кәсіптік қызметіне нақты берілу арқылы тұлғаның алған білімін өмірде қолдана білетіндей тапсырмалар жүйесін ұсына алатын жағдайда болғанда ғана білім алушы құзыреттілігін қалыптастыруға мүмкіндік табады.

Психологтер де, педагогтер де адамның рухани интеллектуалдық, кәсіби шығармашылықпен өзін-өзі дамытуы өмірінің әр кезеңінде әр қалай деп көрсетеді. Мысалы, ұлы педагогтер К.Ушинский, А.Макаренко, В.Сухомлинский, т.б оқытушылық еңбекті адамтану ғылымы, адамның жан дүниесі, рухани әлеміне бойлай алу өнері дей отырып, педагогикалық шеберліктің дамуына зор үлес қосқан. Осы тұрғыдан алып қарағанда педагогикалық шеберлік-кәсіби әрекетті жоғары деңгейге көтеретін педагогтың жеке қасиеттері, оның білімі мен білігінің жүйесі. Осы мәселені терең зерттеген А.Маркова педагогтың кәсіби деңгейге көтерілуінің төмендегідей психологиялық критерийлерін анықтаған [6].

Объективті критерийлер. Педагогтың өз мамандығына қаншалықты сәйкес әлеуметтік тәжірибеге қосар үлесі қандай екендігі. Жоғары еңбек көрсеткіші, әртүрлі мәселелерді шығармашылықпен шеше алу біліктері, т.б жататындығын атап өтеді.

Субъективті критерийлер. Адамның мамандығы қаншалықты оның табиғатына, қабілеттері мен қызығушыларына сәйкес қаншалықты ол өз ісінен қанағат табатындығымен байланысты. Педагог еңбегіндегі субъективті критерийлерге кәсіби – педагогикалық бағыттылық, кәсіптің маңыздылығын, оның құндылығын түсіну, маман иесі ретінде өзіне позитивті көзқарастың болуын жатқызады.

Нәтижелі критерийлер. Педагог өз ісіне қоғам талап етіп отырған нәтижелерге қол жеткізіп отыр ма деген мәселе тұрғысынан қарастырады. Біреулер нәтиже ретінде білім алушылардың білімдерінің стандартқа сай болуын алса, енді біреулер олардың қарым-қатынас қабілетін дамытуды алады, ал кейбіреулері білім алушылардың өмірге дайындығын басты назарда ұстайды, ал оқыту нәтижесі біз үшін баланың психологиялық функцияларын жетіліп, өзінің педагогикалық әрекеті арқылы алған білімдерін өз өмірлік мәселелерін шешуге қолдана алуы.

Шығармашылық критерийлер. Педагог өз кәсібінің шекарасынан шыға алуы, сол арқылы өз тәжірибесін, еңбегін өзгерте алуы жатқызылады. Шығармашыл педагог үшін біреудің тәжірибесін қайталағаннан гөрі өз жаңалықтарын, білгендері мен түйгендерін басқаларға ұсына алуының, шығармашылық бағыттылықтың болуының мәні зор. Кәсібиліктің бірден келе салмайтындығы белгілі, оны әр педагог ерте ме, кеш пе меңгеруі тиіс. А.Маркова оның кезеңдерін төмендегідей етіп бөледі:

- педагогтың өз мамандығына бейімделу кезеңі;
- мамандықта өзін-өзі өзектендіру кезеңі;
- мамандықты еркін меңгерген кезеңі;
- мамандықта шығармашылық деңгейге жеткен кезең.

Осылайша, ғалым кәсіби құзыреттіліктің сипаттамасын шебер-педагогтың, жаңашыл-педагогтың, зерттеуші-педагогтың, кәсіби дәрежесіне көтерілген педагогтың жиынтық бейнесі ретінде қарастырады [7].

Ең бірінші кезекте педагогтың «өзіндік жаңалығы» болуы қажет. Ғылым жаңалығын түрлендіруде өз үлесін қосу арқылы жасаған нәтижелі жұмысы өзгелердің тәжірибесін толық көшірмей, жаңа ортаға икемдеп, өзіндік іс- әрекет жиынтығы арқылы айтарлықтай нәтижеге қол жеткізу керек.

Қазіргі кәсіптік-педагогикалық қызмет қандай педагогты талап етеді? Педагог – білім алушылардың жеке тұлғасын дамытуға басымдық беретін, күрделі әлеуметтік-мәдени жағдайларда еркін бағдарлай алатын, шығармашылық процестерді басқара алатын, адам туралы

ғылымның жетістіктерін, оның даму заңдылықтарын, компьютерлік оқыту өнерін терең меңгерген жан- жақты дамыған шығармашыл тұлғаны талап етеді.

Қорытындылай келгенде, білім беруде кәсіби құзырлы маман иесіне жеткен деп мамандығы бойынша өз пәнін жетік білетін, білім алушының шығармашылығы мен дарындылығының дамуына жағдай жасай алатын, тұлғалық- ізгілілік бағыттылығы жоғары, педагогикалық шеберлік пен өзінің іс-қимылын жүйелілікпен атқаруға қабілетті, оқытудың жаңа технологияларын толық меңгерген және білімдік мониторинг негізінде ақпараттарды тауып, оларды таңдап сараптай алатын, отандық және шетелдік тәжірибелерді шығармашылықпен қолдана білетін кәсіби маман педагогті айтамыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақбаева Д. Құзыреттілік тәсіл нәтижеге бағдарланған білім беру негізі // Білім берудегі менеджмент. 2009. № 4. С. 6469.
2. Педагогика: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений // В.А.Сластенин, И.Ф.Исаев, А.И.Мищенко, Е.Н.Шиянов.-М.: Школа Пресс, 1998.-512 с.
3. Терентьева Т. П. Профессионально-педагогическая компетентность учителя // Педагогика: традиции и инновации: материалы IV междунар. науч. конф. (г. Челябинск, декабрь 2013 г.). - Челябинск: Два комсомольца, 2013.-С. 193-196.
4. Белощниченко Е. Құзыреттілік педагогикасы: проблемалары, ізденістері, шешімдері // Білім беру мекемесі басшыларының анықтамалығы 2011. № 1. С. 1016.
5. Байбородова Л. В. Проблема технологий в педагогической науке и практике // Вестник Костромского государственного университета им. Н. А. Некрасова.-2012.- № 3. С. 5-7.
6. Сериков В. В. Образование и личность. Теория и практика проектирования образовательных систем Логос, 1999. -236 с.
7. Серікбаева Ж. Құзырлылық-білім сапасын арттыру кепілі. Алматы, 2006 ж.

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР – ҮЗДІКСІЗ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНІҢ НЕГІЗІ

Шайжанова Гулзада Карифуллаевна
«Қазақмыс» корпорациясының политехникалық колледжі

Аннотация: Бұл мақалада бүгінгі жаһандық сын-қатерлер жағдайындағы тұлғаны тәрбиелеудегі ұлттық құндылықтардың өзектілігі айқындалады. Білім алушыларға білім мен тәрбие беруде халықтық педагогиканың маңыздылығына талдау жасалынады.

Түйін сөздер: жаһандық сын-қатерлер, ұлттық құндылық, үздіксіз білім беру, тұлғаны тәрбиелеу, педагогикалық қызмет

Ұлттық мәдениеттен жұрдай рухта тәрбиеленген ұрпақтан, халқымыздың қажеті мен мүддесін жоқтайтын азамат шықпайды.

М. Шоқай

Бүгінгі күні мемлекетіміздің өркениетке жету жолындағы өр талабына тұғыр боларлықтай ұрпақ оқыту, тәрбиелеу ісін жаңа сапалық өзгерістер деңгейіне көтеруді талап етіп отыр. Жаһандық сын-қатер жағдайында білім беру жүйесінде болып жатқан өзгерістер, білім беру мақсаттарының алмасуы, оның дамытушылық сипаттарының бекітілуі, көпнұсқалық оқытуға көшу сияқты мәселелер орындаушылардан шығармашылық бастамалық, жұмыстың жоғары сапасын және кәсібилікті талап етеді.

Бұл үлкен жауапкершілік артатын күрделі мақсат. Оны шешу үшін ең алдымен оқыту мазмұны жаңартылып, әдіс-тәсілдің озығы әрбір азаматтың жеке басының қасиеттерін, қабілеттерін дамытып, шығармашылығын, талантын ұштайтындай болып ұйымдастырылуы қажет. Сонда ғана өз өміріне өзгеріс енгізе алатын, өз бетінше өмір сүру жолдарын таңдай алатын азаматтар

тәрбиеленіп шығады.

Еліміздегі әлеуметтік-экономикалық өзгерістер қоғамға тек экономика мен саясатта ғана емес, рухани салада, білім беру саласында да жаңа мақсаттар мен міндеттер қояды. Жаңа жағдайлар білім беру жүйесінің алдына халықаралық аренада бәсекеге қабілетті, құзыретті, жоғары білімді мамандарды даярлаудың жаңа міндетін қояды.

Қазіргі қоғамның барлық салаларында болып жатқан динамикалық өзгерістер адамның өзіне, оның өмір салтына, кәсіби қызметіне және басқалармен қарым-қатынасына айтарлықтай әсер етеді. Ол физикалық және психикалық денсаулықты сақтай отырып, белгісіздік жағдайында әрекет етуге және өзгермелі өмір сүру жағдайларына бейімделуге қабілетті, жаһандану заманында ақпарат ағынынан қалыс қалмай, кәсіби және өмірлік қажеттілік туындайтын жаңа білім мен технологияларды игерудегі бәсекелестікке төтеп беруі қажет. Бүгінгі қоғамда және жақын арадағы болашақта адамның жетістігі көбінесе оның өзін-өзі дамыту және өзін-өзі көрсете білу қабілетіне, әлеуметтік процестердің мәнін түсінуге, қоғамға белсенді араласуға дайын болуына байланысты деп айтуға болады. Сондықтан оқу орындары үшін білім алушыларды өзгермелі қоғамның өмірлік жағдайларында табысты, өзара іс-қимылға дайындау, олардың ұлттық құндылықтарға негізделген функционалдық сауаттылығын қалыптастыру міндеті айтарлықтай өзекті.

Әлемдік деңгейде кең қанат жайып келе жатқан ғаламдану үрдісінде әр халықтың, мемлекеттің өзіндік бет-бейнесін сақтап қалу, өзінің өмір салтын қазіргі өркениет талаптарына сай жетілдіру мәселесі зор маңызға ие болып отыр.

Халқымыздың рухани құндылықтарының ақпараттар ағынына төтеп беруі мен жан-жақтан келіп жатқан жат түсініктер тасқынына ілесіп кетпеуі үшін жас ұрпақтың білімінің берік, білігінің бекем болуы маңызды болып саналады.

Бұл - мемлекетшілдік, ұлттық сана, ұлттық ұстаным, ұлттық мүдде. Өйткені, біздің төлтума бітімімізді, қайталанбас ұлттық болмысымызды, ұлттық ойлау машығымызды, қала берді ұлттық кейпімізді сақтап қалу бәрінен маңызды. Ол бізге мынау аждаһадай төніп келе жатқан дүлей дүниеде біржола жоғалып кетпеуімізге кепіл болуға тиіс. Қалай десек те ендігі жерде өзіндік «менін» сақтауға ұмтылған жұрт ең алдымен ұлттық тарихи жадын, бірегей ұлттық ойлау машығын, өзіндік дүниетанымын, ана тілі мен ділін, дінін дәстүрлі мәдениетін сақтап, оны одан әрі дамыту жолында күреске түсетіні анық. Осының бәрі ұлттық тәрбиеге тікелей байланысты жүзеге асатынын мойындауға мәжбүрміз.

Рухы мен мәдениеті биік, білімі терең деңгейдегі ұлт жаһандану деген алып мұхиттың үстінде өзінің келбетін жоғалтпайды. Ондай ұлттың да, мемлекеттің де болашағы жарқын. Ұлттық тәрбие бастауларынан нәр алған мәдениетті, парасатты жастар оқу-білімді өзінің өмірлік мұратына айналдырып, жан-жақты ізденетіні, ғылыммен шұғылданатыны сөзсіз. Білім мен ғылым шындығында, аса зор өндіргіш күш, үлкен байлық. Сондықтан да әлемдік жаңа идеология білім күшіне сүйенеді. Сондай-ақ қазіргі замандағы білім беру жүйесінің міндеті қазіргі жастарымыздың білім алып қана қоймай, тәрбиелі, әдепті, ұлтжанды, бір сөзбен айтқанда, интеллектуалды болуын қамтамасыз ету.

Отандық тарихты оқытуда басты ұстаным жастарды тілі мен тарихын, мәдениеті мен ділін, салт-дәстүрі мен дінін құрметтеуге, сана-сезімін ұлттық рухта қалыптастыру, ұлттық рух пен ұлттық патриотизмді негіздеу болып табылады.

Қазіргі шәкірт-прагматик және рационалист [1, 217]. Оған сабақта күшті мотивация (ынталандыру) қажет. Оны қызықтыратын, таң қалдыратындай ынталандыру қажет. Мұндай ынталандырулар тіпті пәндік емес, пәнаралық және мета-пәндік деңгейде сәтті болады. Яғни, білім алушылардың ынтасын көтеру, білімге деген құштарлығын оятуда ұлттық құндылықтарымызды негізге ала отырып оқыту өте маңызды болып табылады.

Сондықтан да тарихты оқытуда фольклор, ауыз әдебиеті, ұлттық әдебиет, әдет-ғұрып, салт-дәстүр, ұлағатты қағидалар, шешендік сөздер, өнеге өсиеті бар мақал-мәтелдер, туған топырағымызда дүниеге келген ойшыл ғұламаларымыздың, ұлт зиялыларының еңбектерін пайдалануды басты мақсат етіп алған жөн.

Біздің еліміздің әрбір азаматының білім алу құқығымен әр оқушының ұлттық құндылықтарға,

ұлттық тәрбиенің ерекшеліктеріне деген құрметін тәрбиелеу, тәрбиелеу, дамыту, қалыптастыру процестерін дидактикалық жағдайлармен қамтамасыз етудің жан-жақты қажеттілігі артып келеді. Ұлттық құндылықтар - бұл біздің ұлттық дәстүрлеріміз бен әдет-ғұрыптарымыз, халқымыздың мәдениеті мен өнері. Ұлттық құндылықтарды жаңа ұрпақты тәрбиелеу мен оқыту ісіндегі озық технологиялармен байланыстыра отырып, әрбір жас адамда ұлттық патриотты, өзіне сенімді тұлғаны тәрбиелеу қажет. Қазақ ағартушысы М. Жұмабаев айтып кеткендей, баланы өзі тиесілі ұлт рухында тәрбиелеуге міндетті [2]. Бұл істегі ең басты ұстаным – қазақ халқының табиғатына жат шетелдік үлгілерді қабылдамай, жаңа форматтағы тұлғаны тәрбиелеуде өзіміздің төлтума негізгі философиялық платформаның ұлттық идеясына, ұлттық және жалпыадамзаттық мүдделер мен мақсаттарға, рухани - мәдени құндылықтарға сүйене отырып, білім беру жүйесінде үздіксіз білім беруді қалыптастыру.

Қазақстанның Еуропа мен Азия арасындағы геосаяси орналасуы, кеңестік кезеңдегі ана тілі мен ұлттық мәдениеттің жай-күйі, елдің көпмәдениетті және көп конфессиялы сипаты, ұрпақтарды тәрбиелеудегі халықтың рухани құндылықтары және ұлы ойшыл – педагогтардың ойлары-үздіксіз білім берудің ұлттық оқыту жүйесін құруды талап етеді.

Оқытушы ұлттық құндылықтарға сүйене отырып, өз елінің патриотын тәрбиелей алады. Ұлттық құндылықтардың көмегімен оқыту - жас ұрпақты халықтық дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды құрметтеу рухында тәрбиелеу, қоршаған ортамен қарым-қатынасты қалыптастыру. Тәуелсіз мемлекеттің жас ұрпағы ұлттық құндылықтар қасиеттерінің маңыздылығы мен ұлылығын түсінуі өте маңызды. Тәуелсіз Қазақстанға ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиеленген азаматтар, ұлттық педагогика мен жалпыадамзаттық құндылықтардың рөлін түсінетін елдің патриоттары қажет. Мәдениетті, дәстүрді, дінді, тарихты, тілді, халықты, туған жерді, Отаны үшін өз білімі мен қабілеттерін арнауға дайын, мемлекетті құрметтейтін тұлғаны тәрбиелеу қажет. Мағжан Жұмабаев айтқандай, тәрбиеші өзіне ұқсас емес, болашаққа лайықты тұлғаны қалыптастыруы керек деген сөздермен тәрбие принциптерін болашақ заманның талаптарымен байланыстырады [3].

Қазақ халқының бала тәрбиелеудегі дәстүрлері басқа халықтардың дәстүрлерінен кем түспейді. Сонымен қатар, өскелең ұрпақты баға жетпес халықтық дәстүрлер мен әдет-ғұрыптар рухында тәрбиелей отырып, біз оларға жеке тұлғаны, отансүйгіш азаматты қалыптастырудың маңызды негіздерінде үйретуіміз керек.

Оқытуда ұлтымыздың тарихына баса назар аудара отырып, жас ұрпақтың бойына патриоттық сезімді қалыптастыруды мақсат етіп: «...болашаққа ашылған даңғыл жолды ұлттық тәрбие арқылы жүруді үйренсек, ешкімнен кем болмаймыз» дегенді әрқашан ұстану керек. Бүгінгі күні жас ұрпақты қазақ елінің индустриялық-инновациялық жүйесінің дамуын қамтамасыз ететін жоғары парасатты, ұлттық сипаттағы белсенді іс-әрекетке тәрбиелеу үздіксіз білім беру жүйесінің негізі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. С. Калиев, К. Аюбай. Антология педагогической мысли Казахстана/С. Калиев, К. Аюбай. - Алматы: Сөздік-Словарь, 2012.-Т.1. - 448 с.
2. Сагынаева, Г. Р. Национальные ценности – это основа системы непрерывного образования / Г. Р. Сагынаева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2017. — № 10.1 (144.1). — С. 82-84.
3. Жүнісханов Қ. Бәкелестікке қабілетті тұлға тәрбиелеу.- Алматы, 2008

БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА ДЕНЕ ТӘРБИЕСІН ЖЕТІЛДІРУДІҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Елдар Маратов
Х.Өзбекғалиев атындағы Маңғыстау жоғары
политехникалық колледжі

Аннотация. Дене тәрбиесін жетілдірудің негізгі бағыттары мен қазіргі таңдағы мәселе тудырып отырған кемшіліктердің алдын алу. Жасөспірімдердің салауатты өмір салтын ұстануға деген қызығушылығын арттырудағы атқарылып жатқан істер.

Түйін сөздер. Техникалық және кәсіптік білім беру, оқытудың болашақтағы бағдары, оқыту технологиялары.

Білім беру саласын дамыту жүйесін қолға алып, әлемнің озық технологияларын меңгеріп, мың жерден дүниенің тетігін басқаратын құрылғы табылып жатса да, елдің болашағын, өмір сүру ұзақтығын сақтап қалу үшін адами құндылықтарды естен шығармағанымыз – өсіп келе жатқан жас жеткіншектердің келешегінің болуына кепіл болар еді. Ең өкініштісі, кезінде туған жерінің топырағында жүріп-ақ, бірнеше тілді меңгеріп, әлемге атын мәшһүр қылған тұлғалардың еңбек жолын ескермей, қазір қай елде қандай стратегиялық даму бағыттары көрсетіліп жатса, лезде сол елдің тәжірибесіне көз салып, өзімізге әкеліп енгізе беруге дағдыланып алғанбыз. Ең әуелі біз, олардың, яғни қазіргі экономикасы дамып, технологиясы жергілікті тұрғындарының қажетіне тербеліп жатқан, оқытудың демократиялық қоғамда жүйелене түсуі орда бұзар отыздағы мемлекет үшін, әлі біреуге еліктеп, өзінің өзгелерден бөлек дарыны мен қабілетін шыңдай алмай жүрген мемлекеттің ең нашар күйі десем артық айтқаным болмас. Ақыл-санамен, батыл – жаңа қадамдарға көшу үшін, ғаламның торына шырмалып жатқан жасөспірімдердің санасын, пайдасынан зияны көп ақпараттардан сақтау арқылы нәтижелі іске көшсек болашағымыз осыншалықты қараңғы болмас еді. Әрине бұл ойымды өз елінің азаматы ретінде ұлтына төніп тұрған соқырдың өзі көріп, кереннің өзі ести алатын қауіпті құбылыстың болашағынан үміт күттірмейтін себебі мен салдарын айтты деп білгейсіздер!

Дене тәрбиесін оқытуда жаңа технология мен озат тәжірибені ұлттық және жалпыадамзаттық құндылық қағидаларымен сабақтастыра зерттеу – бүгінгі күн талабынан туындап отырған педагогика ғылымының міндеттерінің бірі. Дене тәрбиесінің мәнін бүгінгі заман талабына сәйкес қарастыру – бұл адамды, өзі өмір сүрген ортаның жемісі ғана емес, сол ортадағы дене мәдениеті, адамгершілік қарым-қатынасы әрекетімен көрінетін субъект деп танылумен айқындалады. Жоғарыда айтып өткенімдей қазіргі қоғамның елеулі өзгерістерге түсуі, адамның мақсат-мұраттарына, тұрмыс-тіршілігі мен мінез-құлқына, сондай-ақ өзінің жеке басына да өзгеріс енгізуде. Оған қоса салауатты өмір салты, дене мәдениеті мен рухани құндылықтардың табиғаты, мәні, шығу тегі және атқаратын қызметтері туралы жан-жақты зерттеу, студенттердің дене тәрбиесін салауатты өмір салтымен байланыстыра қарастыру қажеттілігі тақырыбымыздың өзектілігін айқындай түседі. [3]

Дене тәрбиесінің әлеуметтік жүйе және қоғамдық құбылыс есебінде дене тәрбиесі жүйесін, оның қалыптасуы мен дамуының негізгі заңдылықтарын, оның қызметі мен құрылымын танып, білудің қажеттілігі білім мен тәрбие талаптарына сәйкес өсіп келе жатқан ұрпақтың дене тәрбиесін қамтамасыз ету үшін керек. Дене тәрбиесі тек мектептегі немесе колледждегі дене шынықтыру сабағы ғана емес, ол сабақтан тыс, оқу орындарынан тыс денсаулыққа байланысты шаралар жүйесі екенін ескерсек, қазіргі кезеңдегі білім беру орындарындағы дене тәрбиесінің жүйесі жастардың денсаулықтарын нығайтумен қоса, тұлға бойындағы биологиялық-психологиялық қажеттіліктердің жан-жақты жетілуіне, өмірге белсенді ұстаным мен ізгілікті қатынастарын дамытуды меңзейді. Мұндай маңызды әдістеме ғылыми және оқу пәні ретінде жетекші рөл атқаратын, дене тәрбиесі саласындағы кәсіптік бағытта болашақ мұғалімдерді дайындауды жүзеге асыратын жоғары оқу орындарындағы оқыту жүйесіне тікелей байланысты. Қазіргі кезеңде жалпы орта мектептердегі және техникалық және кәсіптік білім берудегі оқу бағдарламаларын құрастырудың бағыт-бағдары өзгерді. Алайда, бұлардың бәрінде студенттердің қайда оқитындығы ескерілмейді, олардың меңгеруі тиіс негізгі дағдылар мен қабілеттер, оқу нормасын тапсыруға арналған шарттар көрсетілген. Денені шынықтыру жаттығуларының орындалуы қозғалыс дайындығының деңгейі туралы мәлімет береді. Дегенмен, бұл бағдарламалар базалық, үлгілік сипатқа ие, сондықтан оларды әрбір педагог жергілікті жағдай мен салт-дәстүрлерге орай өзгертулер мен толықтырулар енгізіп, өзгерте алады. Дене тәрбиесін оқытушы мамандардың педагогикалық қызметіндегі

инновациялық технологиялар тақырыбы бүгінгі күні өте өзекті. Ең өкініштісі денсаулығына байланысты арнайы анықтамалармен дене тәрбиесі сабағынан босатылған білім алушылар санының көбейіп келеді. Оның ішінде мүлдем қызығушылық танытпайтындардың қатарыда қуанттып отырған жоқ. [1] Осы себепті педагогтар үшін білім алушыларды қызықтыратын сабақтардың жаңа әдістерін енгізу өзекті бола түсуде. Осылайша мұндай мәселелердің алдын алу үшін төменде көрсетілген инновациялық технологияларды қолданып көруге болады: жоғары политехникалық колледжі

1-кесте-Білім берудегі инновациялық технологиялар

№ р/н	Технологиялар атауы	Мақсаты мен күтілетін нәтижесі
1.	Денсаулық сақтау технологиялары	<p>мақсаты білім алушыларға мектепте оқу кезеңінде денсаулықты сақтау мүмкіндігін қамтамасыз ету, салауатты өмір салты бойынша қажетті білім, дағдылар мен дағдыларды қалыптастыру, алған білімдерін күнделікті өмірде қолдануға үйрету. Денсаулықты сақтайтын білім беру технологиялары білім алушылардың денсаулығына әсер ету дәрежесі бойынша барлық технологиялардың ішіндегі ең маңыздысы болып табылады, өйткені олар балалардың танымдық іс-әрекетінің жас ерекшеліктеріне, шағын топтарда оқуға, көрнекілікті қолдануға және ақпарат берудің әртүрлі формаларының үйлесуіне негізделген.</p>
2.	Тұлғаға бағытталған технология	<p>Жеке тұлғаға бағытталған оқыту технологиясы сабақта шығармашылық атмосфераны құруға көмектеседі, сонымен қатар балалардың жеке қабілеттерін дамыту үшін қажетті жағдайлар жасайды. Білім алушылардың жауапкершілігін қалыптастыру үшін өзін-өзі бағалау технологиясын қолдануда білім алушылар өз бағаларын орындалған тапсырмамен, меңгерген тақырыбымен анықтайды. Өзін-өзі бағалау кезінде қызмет нәтижелеріне талдау жасалады және жеке адами қасиеттері бағаланбайды.</p> <p>Бұл технологияның мәні білім берудің тұлғалық-бағдарлы сипатында, дене шынықтыру сабағын ұйымдастыруда әр балаға жеке көзқараста, спорттық-сауықтыру және спорттық-шығармашылық іс-әрекетке саналы қажеттілігін қалыптастыруда жатыр. Бұл әрбір студент үшін жеке дене түрі, дене дайындығы, денсаулық жағдайы, сонымен қатар психикалық дамуы ескерілетін жеке білім беру траекториясы жасалғанын білдіреді. Балалардың дене дамуының ерекшеліктерін біле отырып, дене шынықтыру сабақтарын оқытуды даралау және саралау бойынша құрастыру. Балаларға әртүрлі дәрежедегі күрделі жаттығуларды ұсынылып, қажетті дағдыларды біртіндеп меңгеруге мүмкіндік беріледі.</p> <p>Оқу іс-әрекеті процесінде сабақтың әртүрлі түрлерін, оларды өткізу формаларын енгізу арқылы, фронтальды, топтық, жеке жұмыс түрлерін кешенді түрде қолдану. Оқытудың түрлі әдістері мен тәсілдерін қолданып, аралас сабақтармен қатар заманауи сабақтың элементтерін пайдалану. Стандартты емес сабақтарын да өткізу: ойын сабақтары, жарыс</p>

		сабақтары, эстафета сабақтары т.б.
3.	Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ)	<p>АКТ оқу процесін жаңа, жоғары деңгейде ұйымдастыруға мүмкіндік береді, оқу материалын неғұрлым толық меңгеруді қамтамасыз етеді. Бұл бізге тағы бір мәселені шешуге көмектеседі – білім алушылардың салауатты өмір салтын қалыптастыруға қызығушылығын ояту.</p> <p>Дене шынықтыру сабақтары теориялық материалдың үлкен көлемін қамтиды, оған ең аз сағаттар бөлінген, сондықтан электронды презентацияларды пайдалану бұл мәселені тиімді шешуге мүмкіндік береді. Үйреніп жатқан қимыл-қозғалыстардың орындалу техникасы, тарихи құжаттар мен оқиғалар, спортшылардың өмірбаяны, әр саладағы теориялық мәселелердің қамтылуы туралы көптеген түсініктемелерді білім алушыларға көрсету мүмкін емес, сондықтан көрнекіліктің әртүрлі түрлерін қолдану қажет. Мәселен, дене тәрбиесі сабағын оқыту процесінде пәнаралық байланысты пайдалана отырып, АКТ-ны қолдану маған қызықты сабақтарды дайындауға, ал оқушылардың оқылатын материалды толық және терең түсінуіне көмектеседі</p>
4.	Дене шынықтыруды саралап оқыту технологиясы (ДШСОТ)	<p>дене шынықтыру білімі адамның жеке қабілеттерін дамыту арқылы адамның мақсатты физикалық қалыптасуын білдіреді. ДШСОТ-бұл білім беру мақсатына тиімді қол жеткізуді қамтамасыз ететін құралдар, әдістер мен ұйымдастырушылық формалар жүйесі арқылы сараланған дене шынықтыру білімінің мазмұнын жүзеге асыру әдісі. ДШСОТ мазмұны-бұл саралап оқытудың педагогикалық технологияларының жиынтығы, физикалық қасиеттерді дамыту, білімді, әдістемелік дағдыларды қалыптастыру, физикалық жетілуге қол жеткізуді қамтамасыз ететін оқу процесін басқару технологиялары.</p> <p>ДШСОТ мәні-бұл жаттығуды сапалы орындау мақсатында студенттердің техникалық дайындық деңгейіне байланысты әр түрлі тәсілдермен интеграциялай отырып, кейіннен саралауға (технологияның егжей-тегжейін бөліп, оларды күрделілігіне қарай бөлу) тұтас әдіспен оқыту.</p> <p>Қозғалыс әрекеттеріне үйрету белгілі бір қозғалыс тапсырмаларын шешу үшін операцияларды таңдау мүмкіндігін қарастырады. Бұл жағдайда әрбір машықтанушы өзіне ұнаған операциялардың құрамында қозғалыс әрекетін меңгере алады, бұл оның жеке, ең тиімді, іс-әрекет стилінің қалыптасуына негіз болады. Мәселен, оқу материалын бекіту кезінде балаларды дайындықтарына қарай шартты түрде топтарға бөлеміз. Бір топқа жеңіл жағдайда дайындық жаттығуларды, екінші топқа – күрделі жаттығуларын, үшіншісі – іс-әрекетті тұтастай, бірақ жеңілірек нұсқада және т.б. береміз. Күшті топтың білім</p>

		<p>алушылары оқу материалын орташа және әлсіз оқушыларға қарағанда орта есеппен ілгері, сондықтан олар үшін қимыл-қозғалыс әрекетіне жаттықтыру оқылған жаттығуды жарыс жағдайында орындаумен, ал әлсіз және орта топ студенттері үшін, жаттығуды бөліктерге бөліп, стандартты жағдайларда бірнеше рет қайталап орындауды жалғастырады. Сол немесе басқа қозғалыс әрекетін орындай алмаған білім алушылармен үнемі жеке жұмыс жүргізіледі. Бұл балалар сыныпта да, үй тапсырмасы үшін де жеке тапсырмалар алады. Сабақтың қорытынды бөлімінде сынып бірігіп, барлық білім алушылар бірдей жаттығуларды орындайды, ойнайды. Арнайы медициналық топқа денсаулық жағдайына байланысты бөлінген білім алушыларға сабақ бөлек, сабақтан тыс уақытта жүргізіледі, дәрігер ұсынған жаттығуларды орындайды.</p>
--	--	---

Қазіргі жағдайда дене тәрбиесі сабағының тиімділігі мен сапасын арттыруда жоғарыда аталған технологияларды қолдану нәтижесінде:

- білім алушылардың жан-жақты қабілеттерін ашылады;
- балалардың пәнге деген қызығушылығын, ынтасы жоғарлайды;
- білім алушыларды өзіне деген сенімділікке тәрбиелеуге жағдай пайда болады;
- білім алушыларды алған білімдерін әртүрлі жағдайларда пайдалануға үйретуге болады;
- білім алушылардың білім сапасын арттырады;
- білім алушылар дене шынықтыру бойынша олимпиадалардың жеңімпаздары мен жүлдегерлері болуға ынтасы жоғарлайды.

Денсаулықты сақтайтын технологиялар, тұлғаға бағытталған технология, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, сараланған дене шынықтыру технологиясы – осының барлығы қазіргі дене тәрбиесі сабағының ең маңызды ерекшеліктері.

Әдебиеттер тізімі

1. <https://bilimger.kz/> - Республикалық білім порталы // Дене шынықтыру сабағында инновациялық технологияларын қолдану, 29 мамыр 2022 жыл
2. <https://bilimger.kz/> - Республикалық білім порталы // Дене тәрбиесі сабағын өткізудің заманауи әдіс-тәсілдері, 9 қазан 2017 жыл
3. Қазақстан республикасы оқу-ағарту министрлігі «Ұлттық ғылыми-практикалық дене тәрбиесі орталығы» РМҚҚ. // 2022-2023 оқу жылына арналған дене шынықтыру мұғалімдеріне нормативтік және әдістемелік құжаттар. Нұр-Сұлтан қ. 2022 жыл

ТАРИХИ ДЕРЕКТЕРДІ ЗЕРДЕЛЕУ АРҚЫЛЫ СТУДЕНТТЕРДІҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

Казыгулова Маржан Ясыновна
«Қ.Құлажанов атындағы Қазақ технология және бизнес университеті»

Аннотация

Болашақ мамандар даярлауда білім алушының ғылыми-зерттеу жұмысына және тарих пәніне деген қызығушылығын арттыра отырып, туған өлкеге деген құрметін оятып, сол арқылы туып - өскен өлкеге, Отанға деген сүйіспеншілікті қалыптастыру.

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ ЧЕРЕЗ ИЗУЧЕНИЕ

ИСТОРИЧЕСКИХ ДАННЫХ

Казыгулова Маржан Ясыновна

Колледж АО "Казахский университет технологии и бизнеса имени К.Кулажанова".
Преподаватель общественных дисциплин

Аннотация

Воспитывая интерес обучающегося к научно-исследовательской работе и предмету истории в подготовке будущих специалистов, прививать уважение к родному краю, тем самым прививая любовь к родному краю, Родине.

ENHANCING STUDENTS' CREATIVITY THROUGH THE STUDY OF HISTORICAL DATA

Kazygulova Marzhan Yasynovna

JSC College "Kazakh University of Technology and Business named after K.Kulazhanov".
Teacher of social subjects

Abstract

Nurturing the student's interest in research work and the subject of history in the training of future specialists, to instill respect for the native land, thereby instilling love for the native land, the Motherland.

Қазіргі білім жүйесінің ерекшелігі – тек білім мен техниканың даму деңгейі әрбір адамда білім мен іскерліктің болуын, жастардың белсенді шығармашылықпен жұмыс істеуін және кеңінен ойлауға қабілетті болуын талап етеді. Білім берудің негізгі міндеті - маманды тек қана біліммен қаруландырып қоймай, сонымен қатар олардың жеке басының жан-жақты қалыптасуына, дамуына, шығармашылық қабілетінің жетілуіне, кәсіби мәдениетінің қалыптасуына өз дәрежесінде көңіл бөлу, мүмкіндік жасау болып табылады.

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалпыға білім беру стандарты «Білім туралы» Қазақстан республикасының Заңына сәйкес әзірленген және техникалық және кәсіптік білім саласында мемлекеттік саясаттың негізгі қағидаларын айқындайды. Білім беру жүйесінде мамандар даярлаушы кәсіби білім беретін оқу орындарының басты мақсаты - мамандықты игеру ғана болса, ал қазір әлемдік білім кеңістігіне ене отырып, бәсекеге қабілетті тұлға дайындау. Заман талабы «білу аз, сол білгенінді өмірде қолдана білу» керек.

Кәсіби оқу орындарында оқу үрдісінде болашақ маман даярлауда мынадай басты міндеттердің шешімін табу мәселесі туындайды:

- оқытудың жетік жолдарын меңгерген маман даярлау;
- кәсіби пәндерді игерумен қатар, адамгершілік, рухани-мәдени құндылықтарды меңгерген, жан-жақты жеке тұлғаны тәрбиелеу;
- болашақ құзіретті маманның қоғамдағы әлеуметтік белсенділігін арттыру; әдіскерлік іскерлігін арттыру ;
- өз бетінше білім ала білу қабілеттерін қалыптастыру ;
- іскерлік пен шеберлігін үздіксіз арттырып отыру.

Болашақ мамандар даярлауда тұлғаның ғылыми-зерттеу жұмыстарын дамытуға, олардың қызығушылығын арттыруда қоғамдық пәндердің де үлесі зор. Қазақ халқы «Отан» деген ұғымды бала бойына ерте бастан сіңіруге тырысқан. Бұл қасиеттер ұрпақ бойына оқумен, біліммен, үйренумен, талпынумен бітеді. Келешек ұрпағын өз халқының патриоты етіп тәрбиелеу - қай халықтың болса да тәрбиелеу жүйесінің негізгі талаптарының бірі. Мұны ең алдымен туған жер, атамекен, ел, жұрт деген ұғымдармен барынша кеңінен байланыстырған. Сондықтан да болар, соншама кең далада өмір сүрсе де, ата-бабаларымыз үшін «Атамекен, туған жер» ұғымы - әрдайым қастерлі де қасиетті ұғым. Ал біздің халқымызда бұл талап әрдайым жоғары тұрған.

Тарихи білім берудің ең басты элементі - ол білім. Тарихты тану процесінде деректің

маңызы зор, ол тарихи байланыстарды айқындау, салыстыру және жинақтауда аса қажет. Сондықтан да әр тақырып студенттің мүддесіне, шамасына сай болса, оларды құлшындыра түседі. Олардың шығармашылығы деректерді игеруден басталады.

Қажетті деректер, өлке тарихынан алынатын фактілер мен оқиғалардың мынадай талаптарға сәйкес келгені дұрыс:

1. Алынған материалдың осы өлке тарихына ортақ, аса маңызды және де жеке тұлғаға бүкіл еліміз тарихымен қоса түсінуіне ыңғайлы, қиындық келтірмейтін болуы;
2. Анық, айқын эмоциолды фактілері олардың санасына да, сезіміне де әсер ететіндей болуы;
3. Студенттерге қарапайым болса да зерттеушілікке қатыстыруға жағдай жасалуы;
4. Жеке тұлғаның қоршаған ортаны бақылай алу білігін қалыптастыруы және оларда күнделікті қажетті істерге қатысу қабілетін дамыта алуы;
5. Студенттердің туған өлкеге деген құрметін оята отырып, сол арқылы туып - өскен өлкеге, Отанға деген сүйіспеншілікті қалыптастыруы.

«Қазақстан тарихы» бағдарламасында маңызды тақырып мазмұндары көрсетілген. Туған өлке материалын қолдану бағдарламадағы негізгі материалға қосымша болып саналады. Сондықтан да ол ешуақытта бағдарламалық тақырыпты ауыстыра алмайды. Туған өлке деректері өтіліп жатқан материалды нақтылау үшін, оқушыларға таныс, жақын өмірден мысал келтіре отырып оларды тарихқа, тарих сабақтарына қызықтыру үшін қажет. Сабақ нәтижесінде бұл міндеттер өлке деректерін тиімді пайдаланған кезде ойдағыдай орындалады. Өйткені, өлке материалы оқушылардың түсінуіне қиындық келтірмейді, таныс болғандықтан тәрбиелік мақсатқа да, ойлау қызметін дамыту үшін де еркін пайдалануға болады.

Қазақ елінің өткен тарихымен танысу үшін арнайы топ құрылып, тақырып бойынша терең мағлұмат жинап, онымен бүкіл топты таныстыру мақсатында олар мұражайға барып, тарихшыларға барып сұхбат алып, тақырыпқа байланысты материалдарды суретке түсіріп, мұрағат деректерін пайдаланып, жалпы толық бейнематериал жинақтайды. Осындай жұмыс түрлерін өткізу арқылы жеке тұлғаның шығармашылық қабілеттері шыңдалып, олардың пәнге деген қызығушылығы артады.

Өздігінен жан-жақты оқуға дайындалып, өздеріне таныс емес сұрақтардың жауаптарын тауып толықтыруға тырысады. Деректермен байланыстырып оқытудың нәтижесінде:

- Студент әр түрлі тапсырма алып, өз бетінше бір нәтижені анықтайды
- Берілген тапсырманы өздігінен ізденеді
- Сабақ үстінде білуге деген құлшынысы, жауапкершілігі артады
- Қабілеті шыңдалып, талаптанады

Өлкетану материалдарын тәрбие процесінде пайдалану бұл жас ұрпақты еліміздің тарихын, тарихи мәдени мұраларын құрметтеуге, аға буын өкілдерінің игі істерін мақтан тұтып, үлгі ете білуге тәрбиелеу болып табылады. Оқушыларды өлкетану ісіне тартудың бірі – үйірме тарту.

Оқушыларды өлкетану ісіне тартудың тағы бір жолы – таным жорықтары мен саяхатқа шығу. Оқушылар өзіндік жұмысы мен айналыса жүріп, ғылыми конференцияға, жарыстарға қатысып, өз ой қабілеттерін, сөз өнерін жетілдіреді.

Тарихты білу – өзінің туып өскен өлкесінің тарихын білуден басталады. Елін, жерін қорғаған батыр бабаларымыздың, халқымыздың бостандығы мен гүлдену үшін күрескен ұл - қыздарымыздың ерлік істері бүгінгі жас ұрпақ үшін өнеге үлгі, әрі мақтаныш. Сондықтан да ұрпақ тәрбиесі сияқты маңызды істе тарихын, мәдени мұрасын білудің орны ерекше.

Тарихты тану процесінде деректің маңызы зор, ол тарихи байланыстарды айқындау, салыстыру және жинақтауда аса қажет. Деректерді жинақтау және жүйелеу – тарихи танымның құралы.

Нақты тарихи деректерді сабақ материалдарында пайдаланудың мынадай тиімді жолдары байқалды:

- Туған өлке деректерін қосымша материал ретінде пайдалану тарих сабағына қызығушылығын арттырды;
- Тақырыпты өлке тарихымен байланыстыру оқушылардың ойлау және таным қызметін

дамытуға мүмкіндік берді;

- Сабақта толықтыру мақсатында берілген шағын көлемде тартымды, нақты материалдарды пайдалану ізденіске талпындырды;
- Өлке деректерінің тиімді әдіс-тәсілдерін (Тарихи орындарға саяхат, ескерткіштер мен қайраткерлердің есімі берілген көшелерге туралы таным жорықтарын ұйымдастыру және т.б) пайдалануда білімін жан-жақты дамытуға мүмкіндік туғызды;
- Мұрағат пен мұражайдағы өлке деректерін басқа сабақтарда да қолдана алу тиімді.

«Мәдениеттану негіздері» пәні негізінде материалдық және рухани құндылықтарды қалыптастыруда мүмкіндігі мол. Өлкетану жұмысының мұндай түрі оқушылардың табиғатпен танысып, әдеби шығармаларды оқып, өнерді, тұрмыстық бұйымдарды зерттеп, халық шаруашылығымен, көрмелермен танысады. Осының бәрі оқушылардың эстетикалық талғамының қалыптасуына ықпал етіп, патриоттық сезімге тәрбиелейді.

Ұстаздық шеберлік өз-өзінен тумайды, ол бірнеше жылғы жұмыс пен білімнің нәтижесі. Жеке тұлғаны білімділікке тәрбиелеу ұзақ та күрделі процесс.

Кәсіби білім берудің мақсаты- терең білімнің, кәсіби дағдыларының негізінде еркін бағдарлай білуге, өзін-өзі дамытуға және өз бетінше дұрыс жауапкершілік тұрғысынан жауапты шешімдер қабылдауға қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру.

Оқыту формасында жеке тұлға өз еркімен білім алуына, материалды ойлау қабілетіне бағыттауға, оқытуды жаттанды түрде емес, шығармашылықпен меңгертуге көңіл бөлу қажет. Болашақ жас маманның қиялы жүйрік, жан дүниесі нәзік, өзін қызықтырған істе белсенді, ақыл-қабілеті дамыған, сондықтан шығармашылық оған шын ләззат, қуаныш сезімін әкелуі тиіс.

➤ Тақырып: «Қазақстан халқы Ассамблеясының құрылуы», пәні: Қазақстан тарихы, студенттер 3 топқа бөлінеді. Әр топ оқушылары компьютермен, интернет мүмкіндіктерімен қамтылған. Оларға оқулықпен, тарихи құжаттармен іздену жұмыстары берілген. Әр топ тақырыпқа қатысты деректер баяндау керек. Әр топқа 7 минуттан беріледі, уақыт аяқталғаннан соң топтар ортаға шығып қорғайды, қорғауға шыққанда барлық оқушылар сөйлейді.

➤ «Шығармашылық жұмыс». Бұл тақырыпта әр оқушы интернет мүмкіндіктерін пайдалана отырып, шығармашылық жұмыс жасайды. Бұл жұмыстың ерекшелігі алдағы өткен білімді пысықтау мақсатында барлық мүмкіндіктерін пайдалану. Тарихи деректермен жұмыс жасалынады.

➤ «Ой-қозғау». Оқытушы мен студент компьютерлерін арнайы бағдарлама арқылы байланыстырып, білім алушы сабақта берілген тақырыпты орындайды.

➤ Интерактивті тақтаны әр сабақта тиімді қолдану арқылы оқушылардың сабаққа қызығушылықтарын арттыруға болады.

➤ Ғаламтор желісінен тақырыпқа байланысты тарихи деректерді өздігімен оқып, білімін толықтырады.

Білім берудің негізгі міндеті - болашақ мамандарды тек қана біліммен қаруландырып қоймай, дамуына, шығармашылық қабілетінің жетілуіне, кәсіби мәдениетінің қалыптасуына өз дәрежесінде көңіл бөлу, мүмкіндік жасау болып табылады. «Жетістік өзі келмейді, біз оған жетеміз».

Студентті тек болашақ маман ретінде ғана қарамай, оны өз қоғамының азаматы, шығармашылық тұлға келешектің иесі, тірегі ретінде тану, соған мүмкіндік жасау қажет.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1.Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.

2.ҚР Мемлекеттік білім стандарт , 2011ж

3.Қазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаевтың халқына Жолдауынан

4.Атабаев К.М, Қадыртаева М.А «Деректанудың теориялық мәселелері» Алматы, 1999жАҚ колледжі, Астана қаласы

Рипак Илья Александрович
Колледж туризма Санкт-Петербурга, Россия

Аннотация: в статье рассматриваются исторические истоки проблем воспитания современной молодежи в рамках учебно-воспитательного процесса. Анализ трансформации взаимоотношений общества и ребенка сквозь призму материалистического подхода позволяет выделить первопричины снижения эффективности классических воспитательных подходов в образовательном процессе. В заключении работы констатируется фундаментальный характер выявленных проблем и описываются возможные способы их разрешения или смягчения как со стороны государства, так и со стороны преподавательского состава учебных заведений

Ключевые слова: воспитание, образование, демографический переход, система образования, семья

Федеральный закон об образовании Российской Федерации определяет образование как единый целенаправленный процесс воспитания и обучения. Схожее определение дано и в законе об образовании Республики Казахстан, где фиксируется совмещение в образовательном процессе и обучения, и воспитания. Если причины сложностей с передачей знаний детям в современном мире достаточно известны, то воспитательный процесс, с учетом специфики нашего времени, регулярно становится настоящей проблемой.

Современные дети часто не замотивированы к участию в чем-либо как в рамках образовательного процесса, так и во внеучебной деятельности, равнодушны к общему, коллективному и придерживаются индивидуалистических позиций, не склонны к традиционному проявлению уважения к старшим и их опыту, проявляют мало интереса к развитию духовно-интеллектуальному и, помимо хороших отношений с родственниками и сверстниками (стандартно занимающими 1-е место в опросах среди подростков, касающихся определения ценностей), в качестве основного ориентира рассматривают нахождение деятельности по душе, связанной с зарабатыванием наибольших сумм денег и высоким социальным положением [Черникова 2019, с. 335-336].

Причиной озвученных выше изменений, некоторые из которых представляются весьма драматичными, является целый комплекс взаимосвязанных между собой процессов трансформации общества, активно происходящих примерно с начала XIX века по сегодняшний день, связанных в первую очередь с изменением материального базиса существования обществ, что в свою очередь влекло и влечет за собой изменения в культуре и общественных отношениях.

До индустриальной революции XIX-XX вв. ребенок был родителям почти всегда экономически выгоден – уже в 5-7 лет он был способен помогать родителям в поле, по хозяйству и в ремесле. Чем старше он становился, тем больше окупалось его существование в сугубо материальном смысле. Затраты на ребенка при этом редко превышали стоимость его пропитания. Одежду он вполне мог донашивать за старшими, а процесс обучения представлял собой копирование поведения этих же старших, опыт которых всегда был актуален – какой-либо системы образования в традиционном обществе для более чем 90% населения не существовало. Все это, наряду с необходимостью компенсировать невероятно высокую детскую смертность (около 50% детей умирали до наступления полового созревания, причем 25% - в возрасте до 1 года) [Пресса 1966, с. 89], приводило к такой репродуктивной модели, при которой для женщины было естественно рожать в среднем от 5 до 7 детей.

Индустриальная революция XIX века привела к урбанизации населения – люди массово переезжали из сельских мест в города. При этом гуманизация общества и борьба рабочих за свои права уже в конце XIX – начале XX вв. привели к ограничению изначально широко

распространившегося детского труда в тяжелом и опасном промышленном производстве [Старостин 2020, с. 132-133] (позднее – запрету), а массы не занятых в общественно-полезном труде детей постепенно были направлены в формирующуюся систему общего образования. При этом трансформация общества и его материальной базы привела к радикальному увеличению общественной же потребности в образованных специалистах, число которых ранее было относительно невелико – учителях, врачах, инженерах, государственных управленцах, механиках, техниках и т.д., что и спровоцировало широкое распространение в индустриализировавшихся странах систем общего образования.

Абсолютное большинство детей находились в плохом материальном положении и единственным социальным лифтом, который они видели перед собой, было именно образование – отсюда и знаменитая прилежность детей на учебе в первой половине XX века, во многом инерционно продолжавшаяся и во второй его половине. При этом и конкуренция среди этих детей была значительно выше сегодняшней – их родители, жители городов в первом-втором поколении, привозили с собой традиционную репродуктивную модель и продолжали рожать по 7 детей (коэффициент детей на женщину в 1927 г. в РСФСР – 6,7 [Андреев 1998, с. 164]), а формирующаяся система здравоохранения и повышение качества жизни постепенно, но интенсивно, снижали детскую смертность. Сочетание этих факторов привело буквально ко взрывному росту населения в XIX-XX вв. в промышленно развитых странах. Впрочем, каждое новое поколение городских жителей рожало и рождает меньше детей, чем их родители, что в среднем, вместе с рядом других факторов, и является сутью современного демографического кризиса во множестве стран мира.

Со временем затраты на обучение ребенка росли (и продолжают, в среднем, расти; в странах СНГ активное начало этого этапа пришлось на конец XX века в связи с распадом СССР), а количество детей уменьшалось. Кроме того, в обществах, накопивших серьезную материальную базу, начался процесс деполитизации – на сегодняшний день в мире нет ни одного государства (кроме, может быть, КНДР и КНР), жители которого бы в массе своей искренне верили бы в некую общегосударственную идеологию, установленную официально или поддерживающуюся на неформальном институциональном уровне. Современным миром, так или иначе, правит потребление, что отражается в массовой культуре и что активно впитывают современные дети в рамках социализации.

Описанные процессы, не остановившиеся, но продолжающиеся, привели к тому, что мы видим сегодня. Так как современный ребенок требует весьма значительных материальных вложений, а его экономическая польза для родителей скорее отрицательна, материальный фактор мотивации рождения детей у семьи как у экономического агента просто отсутствует. Комплекса духовных, культурных и биологических факторов мотивации, таких как государственная и религиозная пропаганда, давление общества, а также естественное желание продолжить род, обычно не хватает, чтобы переломить негативную демографическую тенденцию. Таким образом, количество детей в большинстве современных обществах развитых и развивающихся стран сравнительно невелико (в некотором роде исключениями являются Израиль с его 3,1 детей на женщину и Казахстан с коэффициентом 3,3). В свою очередь, это приводит к тому, что ребенок для государства и родителей становится сверхценностью и объектом различных форм гиперопеки. Будучи опекаем со всех сторон, ребенок часто теряет возможность получить в необходимом времени естественный для его предшественников в его возрасте жизненный опыт, а момент окончательной сепарации от родителей оттягивается до возраста, во многих случаях превышающего 21 год. Второстепенным фактором более поздней сепарации является высокая стоимость жизни в современном обществе и неготовность повзрослевших детей поступаться комфортом и качеством быта, наличествующим при жизни с родителями.

Благодаря накопленной обширной материальной базе современные общества способны в той или иной мере поддерживать всеобщее благосостояние, достаточность которого разнится от одной страны к другой. Вследствие этого сверхполитизированное массовое общество XX века, склонное к коллективизму «ради общего блага» уступило место индивидуалистическому обществу потребления. Идеалы нового общества – личное обогащение и индивидуальный

успех, что современные дети усваивают через процессы социализации на фундаментальном, мировоззренческом уровне.

Развитие технологий привело к смене форм коммуникации в связи с массовым распространением интернета, телефонов и компьютеров. Ребенок, проводя в самых разных социальных сетях большое количество времени видит несколько искаженную картину реальности, где личный успех в большинстве случаев не связан с формальным образованием. Кроме того, значительную негативную роль играет нейрофизиологический фактор получения быстрых гормонов удовольствия при помощи вовлечения в социальное взаимодействие ребенка через интернет – иными словами, мозг, отвыкнув от более сложных форм получения удовлетворения, буквально требует присутствия человека в виртуальном мире как для эскапизма и подавления стресса, так и для создания иллюзии успешности.

Наконец, объективным фактором общественного прогресса на сегодняшний день является крайне быстрая трансформация самого общества в целом, как в экономической, так и в остальных сферах. Системы образования просто не могут угнаться за этим процессом и, зачастую, по-настоящему перестают являться наиболее актуальным социальным лифтом для детей. Все перечисленные факторы приводят к закономерному и печальному итогу: современные дети часто не видят смысла не только в получении формального образования, но даже и в простом усвоении опыта старших – он просто не кажется им актуальным.

Таким образом, проблемы воспитания современных детей кроются в первую очередь фундаментальных общественных противоречиях, связанных со стремительной трансформацией социально-экономической реальности – изменениями, которое мы, находясь внутри данного процесса, по-настоящему замечаем лишь в кризисные моменты. Разрешение данных проблем возможно лишь методами, трансформирующими сам социально-экономический и демографический базис нашего общества.

Первый вариант – жесткий децивилизационный процесс, превращающий общество обратно в аграрное и традиционное. Он, разумеется, неприемлем – реформы наподобие тех, что проводит современное правительство Афганистана общественным мнением развитых и развивающихся стран никогда не будут восприняты позитивно, как и идея ожидания некой глобальной катастрофы, могущей привести к тем же результатам.

Второй вариант – радикально прогрессивная социальная политика по отношению к семье в целом и к женщинам в частности, приводящая к экономической пользе ребенка для семьи. Речь идет, например, об установлении некой формы крупных регулярных выплат за рождение и воспитание ребенка родителям – достаточных, чтобы их считать полноценной заработной платой за этот воистину нелегкий труд. В целом, государства делают по этому пути первые шаги – в Российской Федерации, например, выплачивают материнский капитал за каждого родившегося ребенка, но дальнейшие шаги в этом направлении, безусловно, будут сложны и крайне дорогостоящи. Стоит отметить, что ситуация в Республике Казахстан с демографией значительно отличается от той, что наблюдается в России, но демографический переход, выражающийся в падении уровня рождаемости, увеличении продолжительности жизни и, как следствие, старения населения и здесь является делом не ближайшего, но обозримого будущего.

Пока же мы сами в рамках учебно-воспитательного процесса можем лишь делать то, что уже активно делаем – привлекать детей к внеурочной деятельности, разбивать при помощи организации коллективных мероприятий ощущение студенческой атомизированности, то есть отдельности детей друг от друга и от общества в целом и личным примером сосредотачивать внимание учеников на безусловной пользе принятия социально одобряемых морально-нравственных норм.

Список использованной литературы

1. Черникова Е.Г., Пташко Т.Г., Рослякова С.В. Ценностные ориентации современных городских подростков // Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта. 2019. № 1. С. 333-

337.

2. Пресса Р. Народонаселение и его изучение (демографический анализ). М., 1966.

3. Старостин В.А. Детский труд в России в XIX веке // Ученые записки Крымского федерального университета имени В.И. Вернадского. Философия. Политология. Культурология. Том 6 (72). 2020. № 1. С. 128-137.

Андреев Е., Дарский Л., Харькова Т. Демографическая история России: 1927-1959. М., 1998.

ҚАЗАҚ ЖӘНЕ ОРЫС ТІЛДЕРІН ОҚЫТУДА ЖАЗБА ЖҰМЫСТАРЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Адырбекова Үміт Жүсіпназаровна
жалпы білім беру пәндерінің оқытушысы
«Астана қ.Қазтұтынуодағының жоғары колледжі» ББМ
Оспанова Анар Маратовна
жалпы білім беру пәндерінің оқытушысы
«Астана қ.Қазтұтынуодағының жоғары колледжі» ББМ

Аннотация: Қазіргі білім берудің негізгі міндеттерінің бірі - функционалды сауатты адамдарды қалыптастыру қажеттілігінде. Бүгінгі таңда білім берудің барлық деңгейлеріндегі білім беру бағдарламаларында функционалдық сауаттылық дағдыларын қалыптастыруға ерекше мән беріліп отыр.

Түйін сөздер: білім алушы, реформа, білім, тілдік қабілет, жазылым, бағалу, дағды, әдіс –тәсіл, норма, мәтін.

Қазіргі жаһандану заманында ХХІ ғасырдың азаматтарының бойына қандай білік, дағдыларды қалыптастыру керек? - деген сұрақ негізгі мәселеге айналып отыр. Осы мәселенің шешу жолын көрсететін тұлғаның бірі – мұғалім.

Жаңа мазмұнда білім беру бағдарламасы негізінде жаңаша қисынды, сыни тұрғыдан ойлай алатын, алған білімін өмірде қолданып, кез келген мәселені шеше алатын сауатты да білімді тұлға қалыптастыру қажет. Осы сұранысты қанағаттандыру үшін мұғалімдер өз тәжірибесіне өзгерістер енгізіп, оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерін тиімді қолданып, іс-тәжірибеден өткізіп жатыр.

Заман талабына сай қазіргі білім беру жүйесінде білімнің мазмұнын, оның құрылымдық жүйесін жаңарту - білім реформасының жүзеге асуының өзекті мәселесі болып отыр.

Білім беру саласының басты міндеті ретінде, осы талапқа сай білім алушылардың белсенділігі мен танымдық ісәрекеттері арқылы шығармашылықтарын дамыту, қажетті жағдайда айрықша шешім қабылдай алатын жеке тұлғаны дамыту, осыған орай оқытудың жаңа технологияларын енгізе отырып, білім беру мен нағыз отансүйгіш азаматты тәрбиелеу және оның жақсы маман болып қалыптасуы жолындағы еңбегін қолдау жолындағы коммуникативті-белсенділік пен салыстырмалы тәсілдер туралы ережелерді, тілдің қоғам өміріндегі әлеуметтік рөлі туралы ережелерді жан жақты реттеуде тәжірибелік және ғылыми маңыздылық айқындалады.

Бүгінгі ұстаздардың алдында тұрған проблемалардың бірі - бала бойындағы еркіндікті қалыптастыру, оның белсенділігін арттыру, өз бетінше шешім қабылдай білуге үйрету, ойын жинақтай алуға дағдыландыру, соның нәтижесінде еркін, өзіндік ойын дәлелді жеткізе білетін, ойлай алатын жастарды тәрбиелеу.

Білім алушылармен түрлі әдіс-тәсілдерді қолданып сабақ өткізу - олардың білімге құштарлығын оятып, сыни ойлауын қалыптастыруға септігін тигізеді. Осы мақсаттарды жүзеге асыру және оқуды жақсарту, білім алушылардың білім деңгейін көтеру үшін жеке, жұптық, топтық жұмыстарды қолданған дұрыс әрі тиімді болмақ.

Бұл үшін ең алдымен, тілдік қабілетті, біліктілікті, әлеуметтік мүмкіндіктерді көрсету үшін оларға жағдай туғызу қажет. Тілді жетік меңгерту үшін әртүрлі тілдік әрекеттерді орындау арқылы қол жеткізуге болады. Осы әрекеттерді меңгеру барысында білім алушы қазақ және орыс тілдерінің грамматикалық ерекшеліктерін біледі, тілдік оралымдарды қолданып үйренеді, сөздік қорды молайту арқылы олардың мағыналық топтарын игереді, қазақ және орыс тілдерін қолдана отырып, тұтас халықтың тарихымен, мәдениетімен, әдебиетімен, салт-дәстүрлерімен танысады.

Мұғалім, оқытушы оқу үдерісі барысының ауысуы кезінде өмір деңгейіне сәйкес қоғамға қажетті ұрпақты сапалы біліммен сусындатуға жауапты!

Қазіргі қазақстандық оқыту бағдарламасының мақсаты - жас жеткіншектерді бүгінгі заманаға сай етіп, оқыту, функциональды жазылым деңгейін жетілдіру. Білім алушылардың функциональдық оқу сауаттылығын арттыруда мәтінмен жұмыс пен жазылымның маңызы зор.

Білім берудегі **төрт** дағдының көздеген мақсаты - әрбір тұлғаның жеке қабілетін өмірге бейімдеп қалыптастыру болса, соның ішінде жазылым дағдысын қалыптастыру өте жауапкершілікті, жүйелілікті қажет етеді.

Термин ретінде «Жазылым» деген ұғымды қарастыра болсақ, берілген ойды немесе жарыққа шыққан өз ойыңды, жалпы жазба түрінде жеткізіп беру дегенді көрсетеді. Жазбаша түрдегі сөйлесім – бұл тілдік құбылыстардың бірі, соның ерекшеліктерін толықтай игеріп, оны нақты меңгергендіктің көрінісі болып табылады.

Сонымен, жазбаша сөйлесім - білім алушының жеткізу, не болмаса баяндау дүниесін жарыққа шығару арқылы өз ойын жеткілікті дәрежеде толықтай жазып шығу, соған өз көзқарасын, ой-пікірін қағаз бетіне түсіруі [1].

Жазылым дағдысы - тақырыпты аша білу, грамматикалық сауаттылық, өз ойын сын тұрғысынан дәлелдеу, қорытынды шешім шығарып, өз көзқарасын білдіру деңгейіне бағытталады.

Жазылым дағдыларын бағалау - шығармашылық бағыттағы сипаттау, баяндау (*шағын әңгіме, эссе, қойылым сценарийі*) және белгілі бір аудиторияға бағытталған дәлелді мәтіндер жазу (*үндеу хат, пікір, мақала, жарнама*), әңгіме, шығарма, эссе жазу, хат жазу, қорытынды шешім шығару, өз көзқарасын білдіру және цитатамен жұмыс.

Жазылым әрекетін бағалауда келесі мәселелерді ескеру керек:

1. Жазба жұмыстарын орындау барысында білім алушының коллеграфиялық, пунктуациялық, орфографиялық заңдылықтарды қолдануы;

2. Тұтас жазбаша пікір қалыптастыру үшін бөлімдерді қиыстырып қамтуы;

3. Мәтіннің құрылымын сақтауы (*басы, оқиғаның дамуы, шарықтау шегі, соңы*);

4. Грамматикалық нормаларды сақтауы;

5. Материалдық құрылымдық логиканың сақтауы (*мазмұндама, шығарма, эссе*).

Тілді жаттықтыруға арналған жазба жұмыстарына түсініктеме, реферат, хат, пікірді жатқызуға болады.

Жалпы жазылым дағдыларын қалыптастыратын жұмыстар тілді үйренушілерге пайдалы бола тұра, оны есте сақтауларыңа ыңғайлы болуы керек. Мәселен, әдеби туындылар, шығармаларға жоспар жасау, берілген сұрақтар бойынша қысқа да нақты жауап беру, тақырып негізінде өзіндік стильмен мәтін құрау.

Жазылым әрекетін іске асыруда жүргізілетін жұмыстар:

1. Жазба жаттығулардың түрлері

2. Қысқа мәтіндер

3. Үнемі берілетін жазбаша жұмыстар

4. Жазба түріндегі түрлі бақылау жұмысы

5. Диктант жазу

6. Жазу арқылы жүзеге асатын ойындар

7. Түсініктеме, хат, пікір секілді іс-қағаздардың үлгілері.

Жазба жұмысының негізгі ерекшеліктері - ойды дұрыс пайымдап жеткізу, жазу түрлері арқылы жазба тапсырмаларын ойлау жағынан дұрыс игеру, орфография мен орфоэпия

дағдыларын еркін меңгеру, ойлау, сөйлеу жағынан есте сақтап, қабылдауға жеңіл болатын дайын деңгейлік, шығармашылық бағыттардағы тілдік бірліктерді білу болып табылады.

Жазба жұмыстарының әдіснамалық ерекшеліктеріне тікелей орфографияны меңгеру, жазба түрінде айту мен сөйлеуді үйретудің амал-тәсілдері жолдарын қарастыра отырып, оны оқыту мен жазғызу болып табылады.

Қазіргі кездегі әдіскер мамандардың пікірі бойынша жазба жұмыстары үш бөлімнен тұрмақ. Олардың алғашқысы – себептік ерекшеліктер, екіншісі - талдаусинтетикалық ерекшеліктер, үшіншісі – орындаушылық ерекшеліктер ретінде көрсетіледі [2].

Себептік ерекшеліктер жазу барысында берілген не алынған бір әсерді екінші бір адамға жеткізу арқылы ойға келу, сөйтіп оның негізгі себебі туады.

Талдау-синтетикалық ерекшеліктер сөйлем құрылымы не құрылымы жасалғаннан кейін сөздер өзара бір-бірімен байланысқа түсіп, тіркесу арқылы сөздің негізгі қызметі мен орны анықталады.

Орындаушылық ерекшеліктер таңбалар негізінде пайда болады, жазба мәтіні арқылы жүзеге асырылып, жазу әрекеті орындалады.

Жазылым бойынша қалыптасатын икем-машықтар қатарына берілген тақырыпты талапқа сәйкес аша білу, грамматика жағынан дұрыс жазу, өз ой-пікірін, көзқарасын жан-жақты дәлелдеп, өзіндік пайымдау арқылы қорытынды ойға келу, дұрыс шешім шығара білу жатады. Бұндай жұмыстар өзіндік ой-шешімді білдіре білу деңгейіне бағытталды.

Жазылым жұмысының сәтті шығуы, ең алдымен, сөздік қордың мол болуына тікелей байланысты. Сөздік қор оқылым арқылы келеді.

Тілдік төрт дағды бір-бірімен тығыз байланысты.

Жазылым - бұл төрт іс-әрекеттің бірі, ол үнемі өнімді машықтың бағытында болады. Өнімді машық дегеніміз – тілдік бірліктер жайындағы анықтама, тілдегі дайын моделдік фразаларға сүйену арқылы сөйлеу және жазу болып табылады.

Жазба жұмыстарының түрлерінің тілдік негіздеріне қатысты өзіндік ерекшеліктері болады.

Ол жазба тапсырмаларының мақсаты мен міндетіне, тілдің құрылымдық түрлеріне байланысты болмақ. Яғни, жазылымның өзіндік стиліне байланысты болып, ескерілуі керек.

Ғылыми, іс қағаздар стилі, яғни ресми стилдер түріне, ауызша сөйлеу стилі, бейресми стилі түріне байланысты жазылым машықтары өнімді жазылым мен жазу әрекеті негізінде жүзеге асады.

Өнімді жазылым түрі - білім алушыны жазба жұмысқа белгілі бір үлгі арқылы үйрету. Жазылым бойынша үлгімен таныстыра отырып, кез келген мәтін түрімен жұмыс істеу оның жалпы мазмұнымен, сөздің қормен, стилімен, құрылымымен таныс болып, одан әрі жұмыс жасауға септігін тигізеді.

Жазылым үдерісі - білім алушы жазбаша жұмыстардың барлық түрімен жұмыс жасай білу үдерісі болып табылады. Жалпы алғанда, жазба жұмыстарды жоспарлауды, оның бірінші нұсқасында жаздырту, түзету арқылы білім алушы ісін жетілдіру. Яғни, оларға жазба тапсырмаларын әр түрлі аспектілерімен әр түрлі кезде іс-әрекетін ұйысдастыруға үйретеді. Жұмысқа жоспар құру кезінде ой-идеяларды іздестіріп, оны табады. Бірінші кезеңде үлгі нұсқасын жазу барысында ой-пікірін бере білу үшін керекті сөздер мен сөйлемнің дайын құрылымдарын іздестіріп, оны дұрыстау, бағалау кезінде жазбаша жұмысты ұйымдастыру, грамматикалық сауаттылық, ондағы ережелерге сай тілдік бірліктердің орынды сақталуы, мәтіндегі ойды сараптауға, істеген жұмысының нәтижесін көруге мүмкіндік береді.

Оқытушы жазба жұмыстарын тиімді қолдану арқылы білім алушылардың тілдік дағдыларын қалыптастыра алады. Яғни, білім алушылар жазба іс-әрекеті арқылы әр түрлі стильдегі мәтіндерден ақпараттарды сұрыптап, тәжірибеде қолдана алады. Жалпы, мәтінмен өзіндік жұмыс жасау дағдысын қалыптастырады.

Сөйтіп, тілдік сауаттылықты үйрету үшін білім алушыларға берілетін жазба жұмыстарын дұрыс жоспарлаудың маңызы зор деген қорытынды жасауға болады.

Жазылым тапсырмаларын ұйымдастыру барысында орындалатын кейбір тапсырма

түрлеріне тоқталайық:

Күнделік жанры: Француз жазушысы Жюль Ренар: «Күнделік – адам жанының айнасы» деген. «Күнделік-күнделікті өмірің! Әрбір адам өзіне күнде есеп беріп отырса, өмірде қателігі аз болады. Күнделік сенін сырласың, әрі досың». Үйге берілетін тапсырмаларға қосымша ретінде күнделік жазуды дағдыға айналдыру білім алушының айналасында болып жатқан қызықты оқиғалармен бөлісуге деген қызығушылығын оята отырып, оны тыңдаушыға тартымды етіп жеткізуге деген ықыласын дамытады.

Интервью жанры: көсемсөз жанры, журналистің бір не бірнеше адаммен қандай да бір өзекті мәселе төңірегінде сұхбат жүргізуі интервью барысында белгілі бір оқиғаның, құбылыстың мән-мазмұны маман әңгімелесушінің түсіндіруі, айтуы бойынша терең ашылады. Күнделікті көрген-білгенін интервью ретінде жазуға дағдыландыру да білім алушының тілдік құзіретін дамытады деп ойлаймын. Жаттығудың бұл түрін белгілі бір тақырыптар топтамасының қорытындысы ретінде іскерлік ойын түрінде ұйымдастыруға болады. Ойын барысында білім алушылар өздерін еркін сезінеді, сондықтан айтатын немесе жазатын ойларын нақты әрі қорытып айтуға дағдыланады.

Әңгіме жанры: оқиғаны қара сөзбен баяндайтын шағын көркем шығарма жанры. Бұл жұмыс тұрақты орындалса да, жетілдіретін тұстары әлі де болса баршылық. Айталық, көркем сөздерді, яғни тілдің көркемдеуіш құралдарын дұрыс пайдалана алуын үйрету керек. Ол үшін бұл жұмысты оқылым әрекетімен үндестікте орындаған жөн.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Байтұрсынов А. Тіл тағылымы. – Алматы, 1991
2. Әдебиеттің қысқаша энциклопедиясында. – Алматы, 2010
3. М. Жанпейісова Модульдік оқыту теориясы. – «Өрлеу» БАҰО АҚ Ақтөбе облыстық филиал

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДОВАНИЯ БИОЛОГИИ ДЛЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПРОФЕССИИ «ПОВАР, КОНДИТЕР»

Арбабаева Алма Толеуовна
Преподаватель биологии
колледж: КГКП «Карагандинский колледж питания и сервиса»

Аннотация

В данной работе будут рассмотрены основные особенности биологии студентов получающих профессии повара, кондитера. Биологические знания позволяют понять основы питания, влияние ингредиентов на здоровье человека, а также способы сохранения и улучшения качества продуктов.

Ключевые слова: биология, особенности преподавания, компетенции обучающихся

Целью преподавания биологии являются развитие биологических знаний и умений у обучающихся; понимание сущности, развития и проявления жизни на разных уровнях ее организации; Задачи: применять законы развития и функционирования природы в качестве основы и средства для приобретения новых знаний, их дальнейшего расширения и углубления; формировать в процессе овладения системой знаний и основ научного мировоззрения; творческой самостоятельности и критического мышления, исследовательских умений; Формируемая компетенция. Базовые: знать и понимать науку цитологию, химический состав клетки, особенности её строения, деления и формы размножения. Знать историю развития генетики и селекции. Формировать знания о генетике человека, методах изучения наследственности и изменчивости. Понимать и владеть знаниями исторических процессов возникновения и развития жизни на земле. Знать об эволюции живой природы.

Профессиональные: понимать, применять духовные ценности и нормы, основанные на истории Земли, её летописи и место человека на основных этапах эволюции. [5] Биология важна в профессии повара. Повару и кондитеру очень важны органы чувств. Ведь степень готовности блюда и его качество они определяет по виду и цвету, запаху, вкусу. Кроме того, им необходима хорошая память, чтобы запоминать рецепты разных блюд. Они должны много знать о продуктах: как выбрать самые лучшие, как их правильно хранить, как определять их свежесть. Разные продукты готовятся по разному и необходимо знать особенности их приготовления. Очень важно уметь красиво оформить и подать приготовленное блюдо. В процессе работы преподавателем в колледже было отмечено, что у студентов первого курса, начинающих обучение, выяснилась низкая мотивация к изучению биологии, непонимание её значения для жизни и их профессиональной деятельности. В конце первого семестра, при подведении итогов учебной деятельности, мы отметили повышение мотивации обучающихся, что проявлялось в том, что студенты начинали задавать большое количество вопросов по изучаемым темам, более качественно и грамотно выполняли предложенные им задания. Задаваемые студентами вопросы обычно затрагивали особенностей функционирования организма человека. Можно выделить следующий перечень важных биологических знаний, необходимых в профессии повара и кондитера: Состав клетки, значение элементов, неорганических и органических веществ для организма человека, их содержание в продуктах питания. Значение витаминов для здоровья человека; содержание витаминов в продуктах питания; условия приготовления пищи, необходимые для сохранения витаминов. Виды бактерий и вирусов, особенности их размножения и влияния на продукты питания. Достижения современной биотехнологии и генетики; создание генномодифицированных продуктов питания, их влияние на здоровье человека. Обсудив необходимость биологических знаний в профессии повара, учащиеся приходят к выводу, что хороший повар должен уметь готовить не просто вкусную, но и полезную пищу, а для этого ему необходимо владеть знаниями из области биологии, химии, биохимии и физиологии питания. Поэтому, уроки биологии необходимы в процессе обучения профессии повара. [4] Кроме того, человеку необходимо иметь представление об особенностях строения и функционирования своего организма, что необходимо для организации здорового образа жизни и сохранения здоровья. В процессе изучения тем приведём примеры заданий для учащихся на уроке биологии, направленных на установление связи биологических знаний с профессией повара. На уроке «Органические вещества клетки». изучаются виды органических веществ, их свойства и функции в клетке и живом организме. Студенты знакомятся с углеводами, белками, липидами, витаминами, их значении, обращая внимание на содержание их в продуктах питания. После изучения нового материала, студентам даётся творческое задание: продумать два варианта меню на один день: 1) витаминизированное питание; 2) питание, содержащее большое количество белка. Должны быть перечислены используемые продукты, указано содержание в них рассматриваемых органических веществ, перечислены блюда, приготовленные из перечисленных продуктов. Учитывая свойства белков и витаминов, указать, какие особенности приготовления пищи следует соблюдать в процессе создания выбранных блюд, чтобы сохранить в пище витамины и белки. Задания такого характера вызывают интерес у студентов и способствуют лучшему усвоению материала. При изучении сложной темы: Органические вещества. Нуклеиновые кислоты, у студентов нередко возникают затруднения с усвоением материала. В процессе изучения нового материала, для того чтобы установить связь с жизненными ситуациями, необходимо сделать акцент на роли нуклеиновых кислот в живом организме, рассмотреть их структуру и возможные нарушения в строении под воздействием различных факторов, приводящие к серьёзным патологиям человеческого организма. Рассматриваются виды нуклеиновых кислот в организме и выполняемые ими функции. Студенты должны усвоить в процессе изучения учебного материала, что нуклеиновые кислоты являются носителями всей наследственной информации. Формулируется вывод об особенностях строения нуклеиновых кислот и влиянии на них экологических факторов среды. [1] Возраст большинства студентов средне специальных заведений 15-18 лет и моменты заинтересованности в учебном процессе они

воспринимают с интересом. На уроке изучению темы «Строение клетки», мы предлагаем видео. Затем студенты используя учебники называют органоиды клетки и их функции, заполняли таблицу «Органоиды клетки». С одной стороны, это очень устойчивые биологические молекулы, но с другой, подвергаясь воздействию неблагоприятных экологических факторов (загрязнение окружающей среды химическими веществами, радиацией, избыточное влияние ультрафиолетовых лучей), может вызвать поломки в их структуре, в результате которых у человека возникают заболевания как врождённые (синдром Пирсона), так и приобретённые (например, онкологические). Следует обратить внимание студентов на тот факт, что большинство загрязнений, вызывающих заболевания, являются результатом деятельности человека. Рекомендуется использовать видеоматериал, на которых наглядно можно показать возможные нарушения молекул и объяснить их последствия. Студенты в конце урока приходят к выводу, что основой наследственности и передачи наследственной информации являются нуклеиновые кислоты, от правильности передачи наследственной информации зависит здоровье человека и необходимо не допускать загрязнения окружающей среды, вести здоровый образ жизни, чтобы не допустить отклонений в наследственном аппарате организма. Для закрепления изученного материала предлагается студентам заполнить таблицу «Особенности строения нуклеиновых кислот и варианты нарушения их структуры» способствует лучшему усвоению объёмного теоретического материала. Мы предлагаем следующие темы, устанавливающие связь между профессией повара и биологической наукой: Название нуклеиновой кислоты Особенности строения нуклеиновой кислоты. Факторы, негативно влияющие на ДНК. Виды нарушений структуры нуклеиновой кислоты. Заболевания, связанные с нарушением структуры молекулы нуклеиновой кислоты. Влияние плесневых грибов на экологию помещения для хранения продуктов питания. Влияние экологических факторов на качество сельскохозяйственных пищевых растений. [3] В процессе анализа методической литературы, выяснилось, что большинство авторов отмечают необходимость практической направленности преподавания биологии в средне специальных учебных заведениях. Работа по формированию познавательного интереса к биологии тесно связана с внедрением в учебно-воспитательный процесс материалов, показывающих связь с повседневной жизнью и будущей профессиональной деятельностью студентов. Использование активных методов на уроке биологии: практических заданий, заполнение таблиц и схем, работа с текстами способствуют лучшему усвоению материала. Биология играет важную роль в различных профессиях, включая и кулинарное искусство. Одной из таких профессий является профессия повара-кондитера. Повара-кондитера, основываясь на биологической основе, создают вкусные и безопасные блюда, которые приносят радость и удовольствие своим клиентам. Перед преподавателями всё чаще встаёт вопрос: «Как мотивировать студентов к изучению общеобразовательного предмета?» Среди студентов встречается мнение: «Мне нужны только те предметы, которые пригодятся в работе по профессии, т.е. специальные дисциплины». Предмет «Биология» изучается студентами по профессии «Повар, кондитер» на первом курсе. Для повышения мотивации студентов необходим учет их потребностей, что требует реализации принципов в обучении. Чтобы стать хорошим поваром, они должны все знать о белках, жирах и углеводах, все о диетах, и т.д. Общая биология является обязательной дисциплиной в структуре средне специального образования. Данный курс направлен на формирование у студентов функциональной грамотности, необходимой в повседневной жизни, в том числе профессиональной. Большое внимание в учебном процессе по биологии уделяется формированию у студентов навыков здорового и безопасного для окружающей среды образа жизни, а так же ценностного отношения к окружающей среде и человеческой личности. Основной проблемой преподавания биологии в средне специальных заведениях является отсутствие у большинства обучающихся интереса к её изучению. Студенты заинтересованы в дисциплинах, являющихся основой их будущей профессии, считая биологические знания второстепенными. Кроме того, на биологию в данных учебных заведениях отводится меньше часов, чем в общеобразовательных школах и большую часть материала студентам необходимо изучить самостоятельно, что не всегда выполняется ими продуктивно. Перед преподавателем

биологии стоит непростая задача показать студентам значимость данной дисциплины, заострить внимание на биологических знаниях, необходимых в их профессиональной сфере и в разнообразных жизненных ситуациях. В учебниках общей биологии отсутствуют материалы, отражающие связь биологических знаний с профессиональной деятельностью. [2] Преподавателю, на наш взгляд, требуется показать студентам эту связь, убедить в необходимости изучения биологии. В этом случае процесс обучения станет более эффективным. Всё вышеизложенное определяет актуальность нашей работы.

Список использованной литературы:

1. Уласик, С.А. Основные положения методики обучения биологии в общеобразовательных организациях и организациях профессионального образования / С.А. Уласик. - Текст : электронный // Prodlenka : образоват. портал. - URL: <https://www.prodlenka.org/metodicheskie-razrabotki/340996-specifika-prepodavaniya-biologii-v-usloviyah-> (дата обращения: 20.01.2024).
2. Блажко, И.В. Специфика преподавания биологии в условиях профессионального образования / И.В. Блажко. - Текст : электронный // Prodlenka : образоват. портал. - URL: <https://www.prodlenka.org/metodicheskie-razrabotki/340996-specifika-prepodavaniya-biologii-v-usloviyah-> (дата обращения: 20.01.2024).
3. Константинов В.М. и др. Биология для профессий и специальностей технического и естественно-научного профилей: учебник для студентов профессиональных образовательных организаций, осваивающих профессии и специальности СПО. - М., 2017
4. Чебышев Н. В., Гринева Г. Г. Биология: учебник для студентов профессиональных образовательных организаций, осваивающих профессии и специальности СПО. - М., 2017
5. Типовая учебная программы по дисциплине «Биология» (естественно математическое направление) на базе основного среднего образования от 15.06.2020 года.

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ ЖҮЙЕЛІ ӘРЕКЕТ

Атанова Молдир Шынгысбековна

Экономика және құқық негіздері пәнінің оқытушысы

№1 Алматы қазақ мемлекеттік гуманитарлық-педагогтік колледжі

Аннотация: Педагогикалық қызметтің басты мақсаты – білім алушылардың мемлекеттік білім беру стандарттары талаптарына сай білім алушыда оқытылатын пән бойынша құзыреттілігін (компетенттілігін) қалыптастыратын және бір мезгілде олардың тұлғалық дамуы мен қалыптасуын қамтамасыз ету. **Педагогтің жеке-дара мәдениеті** – тұлға әлемі. Мұғалім мәдениеті өзін-өзі жетілдіру үшін педагогикалық еңбектің мақсатын және оларға жету тәсілдерін еркін таңдауға мүмкіндік беретін кәсіби іс-әрекет пен өзіндік сана-сезім негізінде қаланады, іс-әрекеттің кәсіби және интеллектуалды тәжірибесін меңгеру жағдайында туындайды.

Түйін сөздер: педагогикалық қызмет, тұлға, мәдениет, құзіреттілік, пед шеберлік, даму кезең, кәсібилік.

«Өнер мен шеберлік педагогты жүректілік пен ақылдылыққа байланыстыратын қабілеті»
В.Сухомлинский

А.Н.Каримовтың авторлығымен жазылған «Педагогикалық қызмет және педагогикалық шеберлік негіздері» оқу құралы бойынша педагогикалық мамандықтарды «Білім беру» кәсібі тобына біріктіретін дифференциациялаудың бірнеше түрі бар:

1. Тұлғаның жасына, даму кезеңіне қарай (мектеп жасына дейінгі тәрбиеші, бастаушы мектеп мұғалімі, негізгі мектеп мұғалімі, т.б.).
2. Білім саласына қарай пәндік оқытушы (тарих, физика, математика мұғалімі).
3. Тұлғаның педагог әрекеттесетін психофизиологиялық және әлеуметтік даму ерекшеліктері негізінде педагог-дефектолог, логопед, сурдопедагог, тифлопедагог және т.б.

4. Әртүрлі типтегі білім беру жүйесіндегі мамандар тобы (жалпы білім беруші жүйедегі педагог, кәсіби білім беретін және т.б.).

Педагогикалық қызметпен кәсіби айналыспайтын, бірақ басқаларды тәрбиелеуші және білім беруші тұлғаны педагогикалық қызметпен айналысады деуге бола ма? Бұлай айтуға болатын шығар, өйткені оқытушы және тәрбиеші болу кез келген адамның жеке және кәсіби даму қажеттілігі болуы керек.

Педагогикалық қызмет мақсатты бағытталған, арнайы ұйымдасқан педагогикалық әсерлесуге негізделеді, мақсаты – білім алушының даму шарттарын жасау. Егер ата-аналар өндіріс шебері және кез келген маман алдына белгілі мақсат қойып педагогикалық әсерлесу процесін ұйымдастырса, онда олардың қызметін педагогикалық деуге әбден мүмкін. Негізгі мазмұны – тәрбиелеу, білім беру, оқыту, оқушы мен тәрбиеленушінің дамуы мен білім алуына бағытталған кәсіби қызмет түрінің нақты түрде кәсіби-педагогикалық қызмет деген анықтамасы бар. Бұдан соң «педагогикалық қызмет» дегенде біз дәл осы қызмет түрін айтатын боламыз.

Педагогикалық қызметтің табиғаты мен ерекшеліктерін түсіну және бөлу үшін оны басқа қызметпен, мысалы өндіріспен салыстырып көрейік. Қызмет – адамның өзі мен қоршаған әлемді өзгертуге арналған белсенділігінің ерекше формасы. Қызметтің материалдық немесе рухани құндылықтарға бағытталуына қарай оны екіге бөледі: материалдық және рухани. Бұл қызметтердегі айырмашылық олардың құрылымында да байқалады.

Педагогикалық қызметтің полифункционалдық сипаты оның көп аспектілігінде: білім алушылардың білімді және қызмет тәсілдерін игеруіне бағытталуында ғана емес, сонымен қатар тұлғаның дамуы мен қалыптасуын, сыныптағы қатынастың орнауын, оқушылардың мектептен тыс тәрбие қызметін ұйымдастыру, мектепте дамытушы және білім беруші орта орнату және т.б. Педагог қызметінің негізгі бағыттары мен мазмұны «мұғалім» мамандығын бітірушінің мемлекеттік стандарттардың квалификациялық сипаттамасында анықталған. Ол келесі кәсіби қызмет түрлерін орындауға дайын болуы керек: оқытушы; тәрбиелеуші; әлеуметтік-педагогикалық; мәдени-ағартушылық; коррекциялық-дамытушы; ғылыми-әдістемелік; басқарушылық.

Педагогикалық қызметтің басты мақсаты – білім алушылардың мемлекеттік білім беру стандарттары талаптарына сай білім алушыда оқытылатын пән бойынша құзыреттілігін (компетенттілігін) қалыптастыратын және бір мезгілде олардың тұлғалық дамуы мен қалыптасуын қамтамасыз ету.

Педагогикалық білім беруде оқыту мен тәрбиелеу технологиясына руханилық қосылмаса, онда күйреуге ұшырайды. Педагогикалық мәдениеттің прагматикалық және руханилық бөліктерінің арасында органикалық байланыс бар. Педагогикалық еңбек адамның мәдениетті жасау мен дамытуда өз үлесін қосуына тікелей байланысты болады. **Педагогтің жеке-дара мәдениеті** – тұлға әлемі. Мұғалім мәдениеті өзін-өзі жетілдіру үшін педагогикалық еңбектің мақсатын және оларға жету тәсілдерін еркін таңдауға мүмкіндік беретін кәсіби іс-әрекет пен өзіндік сана-сезім негізінде қаланады, іс-әрекеттің кәсіби және интеллектуалды тәжірибесін меңгеру жағдайында туындайды. Ал **кәсіби мәдениет** – еңбек нәтижесі мен адамзаттың жалпы мәдениетінің өнімі. Тұлғалық мәдениет дегеніміз, әлеуметтік іс-әрекеттің әртүрлі формалары арқылы әлеуметтік шараларды ережеге сәйкес өзін-өзі жүзеге асыруы, ал білім беру жүйесінде педагогтің қызметтік мәртебесіне барабар. Мұғалім-кәсіпкердің әлеуетті құндылығы осы мәдениеттің кірігуі мен тұтастығын қамтамасыз етеді. Мәдениет өзін-өзі реттеу негізінде әлеуметтік-кәсіби ортада қалыптасып дамиды. Педагогикалық қызмет өз табиғатында технологиялық, сондықтан оны әр алуан педагогикалық мәдениеттің мәнін түсінуге көмектеседі, ол тарихи ауысып отыратын әдістер мен қарым-қатынасқа байланысты іс-әрекет бағыттылығын түсіндіреді. Нақ осы жағдайда педагогикалық мәдениет педагогикалық шындықты реттеу, сақтау, қайта жаңғырту және дамыту функциясын атқарады. Инновациялық-критивтілік мәдениеттің тұлғалық-шығармашылық компоненті шығармашылық акт ретінде оны игеру және іске асырудың механизмін ашады. Оқытушының дағдыланған педагогикалық құндылықтарды иемденуі тұлғалық-шығармашылық деңгейде өтеді. Педагогикалық мәдениетқұндылықтарын игере отырып, тұлға оларды қайта өзгерту, өзінше беруге қабілетті,

бұл оқытушының тұлғалық ерекшеліктері және оның ғылыми-педагогикалық қызмет сипаттарымен сипатталады. Инновациялық – креативтілік мәдениеттің эвристикалық компоненті “эвристиканың ұғынымдылығы” атты когнитивті эмпирикалық әдісі түсіндіреді. Эвристика – қарапайым тиімді ойлау стратегиялары. Эвристиканың ұғынымдылығы айқын сипаттамалар негізгі базалық статистикалық ақпаратқа қарағанда нанымды екенін көрсетеді. Педагогикалық іс-әрекет, ең алдымен, мұғалімнің білім алушыға мақсатты және ынталы ықпал етуінде жатыр. Мұғалім жан-жақты тұлға болып қалыптасуына ұмтылуы, баланы ересек өмірге дайындауы керек. Мұндай іс-әрекеттердің негізі білім негіздері болып табылады. Педагогикалық қызмет тек оқу орны жағдайында ғана жүзеге асырылуы мүмкін және оны жүзеге асырушылар – бұл мамандықты меңгерудің және оқудың барлық қажетті кезеңдерін өткен тек қана дайындалған мұғалімдер. Педагогикалық іс-әрекет мақсатының сипаттамасы – баланың өзін тәрбиелеу объектісі және субъектісі ретінде толық жүзеге асыруы үшін оның қалыпты дамуы үшін барлық қажетті жағдайларды жасау қажет. Мақсатқа қол жеткізілгенін анықтау оңай. Ол үшін білім алушының оқу орнына келген және оқу орнынан кеткен тұлғалық қасиеттері жай ғана салыстырылады. Бұл педагогикалық қызметтің негізгі сипаттамасы. Педагогикалық іс-әрекет қызығы да, қиындығы да мол қызмет. Себебі мұғалім ата-аналар сияқты бір-екі баланы ғана тәрбиелемейді, ондаған әр түрлі қабілеттері мен бейімділігі, қызығушылығы, мінез- құқы мен әдет- ғұрыптары, түсінігі мен көзқарастары әр деңгейдегі жасөспірімдерді тәрбиелейді. Олардың әрқайсысының өзіндік жекеленген ерекшелігін дамытады, ынтымақты, тату, жарасымды ұжымға топтастыра отырып әр балаға жеке адам ретінде шынайы қамқорлық жасауға тырысады. Қазіргі заман мұғалімі қызметіндегі ең басты ерекшеліктердің бірі -жастарға рухани тұрғыдан ықпал жасауды нығайту, сол арқылы еліміздің нағыз белсенді азаматтарын, еңбеккерлерін, отан қорғаушыларын тәрбиелеп шығару. Бұл үшін мұғалім табиғат, қоғам, саясат, өнер, адам, айнала қоршаған дүние туралы ең жаңа ғылыми біліммен қаруланған болуы керек. Мұғалім еңбегінің нәтижелілігінің басты көрсеткіші — баланың тұлғалық қасиеттерін қалыптастыру болғандықтан, педагог шәкіртінің даму, тәрбиелену заңдылықтарын жете біліп, оның ішкі жан дүниесін сезіне алуына арнайы үйренуі керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан. Ұлттық энциклопедия/ Бас ред. Б.Аяған. — Алматы: «Қазақ энциклопедиясы». — 704 б.
2. Жексенбаева У.Б. Компетентностно ориентированное образование в современной школе: учебно-методическое пособие. Алматы, 2009-190с.
3. Таубаева Ш.Т. Государственные образовательные стандарты высшего профессионального образования: методология, теория и технология проектирования в компетентностном формате /Білім әлемінде. В мире образования. №1-3, 2006.с 19-28.
4. Кәсіби педагогикалық қызмет – педагогтік шеберлікті қалыптастыру негізі - Stud.baribar.kz

**ИНФОРМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНЫП,
СТУДЕНТТЕРДІ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ.**

**Даулетова Айнур Турсынкановна – оқытушы
«Қазтұтынуодағы агробизнес және экономика колледжі»**

Аннотация. Қазіргі информатиканы оқытудың өзекті мәселелері қарастырылып, оларды шешу перспективалары ашылды. Информатиканы оқыту үдерісінде оқу-тәрбие үрдісіне қатысушылардың өзара әрекеттесу жолдары көрсетілген.

Түйінді сөздер: информатика, ақпараттық мәдениет, информатиканың жүйелік сипаты.

Бүгінгі уақытта талқылау ортасында оқытуды ұйымдастыруға арналған қадамдар табылып, зерттеліп жатыр. Информатика – білім беруді заманауи ұйымдастыруын жасайтын қоғамның сұранысына және өмірімізге толыққанды жақындап енген инновациялық және қажетті заттардың бірі. Ең маңыздысы оқу саласына қызығушылығын қалыптастыру, студенттерге оқу процесінің субъектісі болуға мүмкіндік беру болып табылады. Оқыту нәтижесі тікелей оқытудың негізгі мақсаты және әдісі ретінде не таңдалғанына, оқытушы сабақта қандай көрнекіліктер қолданғанына байланысты болады. Жалпыға бірдей қабілеттіліктер мен дағдылардың дамуының негізгі тапсырмасы: студенттердің бәсекеге қабілеттілігін дамыту, білім беру сапасын арттыру, оқу саласын ұйымдастыруда жаңа педагогикалық қадамға көшу.

Қазақстандық білім беру реформасының басты мақсаттарының бірі – инновациялық технологияларға сүйене отырып, оқушының бойында шығармашылық ойлауды, бастамашылдықты дамытуға мүмкіндік жасау, тұлғаның үйлесімді дамуына қолайлы жағдай туғызу нәтижесінде оның өзіндік мүмкіндіктерін жоспарлы пайдалана білуіне қол жеткізу арқылы тұлға біліктілігін қалыптастыру. Білім жүйесі ел өміріндегі стратегиялық маңызды сала болып табылатындығы белгілі. Ал, оқу үдерісіндегі дәстүрлі әдістердің озық заман талабына жауап бере алмайтындығы өзінен-өзі түсінікті.

Бүгінгі уақыт талабына сай білім беруді одан әрі жетілдіру оқу-тәрбие үдерісіне озық тәжірибені, ғылыми жетістіктерді енгізуді талап етеді. Қазақстанда ең алғаш **«Инновация»** ұғымына қазақ тілінде анықтама берген ғалым Н.Нұрахметов. Ол “Инновация, инновациялық үрдіс деп отырғанымыз – білім беру мекемелерінің жаңалықтарды жасау, меңгеру, қолдану және таратуға байланысты бір бөлек қызметі” деген анықтаманы ұсынады. Сонымен қатар оқытудың инновациялық технологиялары негізінде білім беруді жүзеге асыру арқылы оқушының қабілетін, өзіндік дамуын, біліктілігін қалыптастыру мәселесіне ғалым-педагогтар М.Құдайқұлов, Б.Тұрғынбаева, М.Жанпейісова, Н.Сарсенова да назар аударған [1]. Белгілі ғалым М.Поташник «Инновация – оқу бағдарламасын меңгертуде мұғалімнің оқытудың жаңа әдістемелері мен технологияларын тиімді игеруі» деген анықтама берсе, Н.Талызина «Инновациялық технологияларды қолданудағы негізгі міндет: сабақ үрдісінде белгіленген мақсатқа жетуде ең тиімді әдістерді таңдай білу» деп анықтайды, Э.Роджерс инновацияны былайша түсіндіреді: “Инновация – нақтылы бір адамға жаңа болып табылатын идея”. Майлс “Инновация – арнайы жаңа өзгеріс. Біз одан жүйелі міндеттеріміздің жүзеге асуын, шешімдерін күтеміз», – дейді [2]. Жаңа технологияларды меңгеру мұғалімнің зияткерлік, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және басқа да көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін – өзі дамытып, оқу үрдісін тиімді ұйымдастыруға көмектеседі.

Инновациялық технологияларды қолдана отырып оқыту – бұл таным әрекетін ұйымдастырудың арнаулы формасы.

Сабақтың қызықты да түсінікті болуы мұғалімнің шеберлігі мен ізденімпаздығына тікелей байланысты. Оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыру үшін сабақты түрлендіріп өту керек. Осындай жұмыс барысында жаңашыл мұғалімдердің тәжірибесіне сүйене отырып, сабақты түрлі іскерлік ойындар, жарыстар түрінде, пәнаралық байланыс түрінде, көрнекіліктермен, дидактикалық материалдар пайдалана отырып, өтсе балалар қызығатын сияқты. Ол үшін оқытудың жаңа технологияларын, қашықтықтан оқыту, ақпараттық – коммуникациялық технологияларды енгізу және тиімді пайдалану секілді ауқымды мәселелердің өзектілігі артады.

Информатика мұғалімдерінің педагогикалық жұмысына қойылатын талаптарының басқа пәндер мұғалімінің жұмысына қойылатын талаптардан гөрі елеулі ерекшеліктері, айырмашылықтары бар. Сол талаптарды іске асыру - мұғалімнің жұмыстарының мақсаттылығын күшейтіп, сабақтан тыс уақытында нәтижелі әрі құнды материалдарды ұйымдастыруына мүмкіндіктер туғызады. Дидактикалық материалдар информатика оқулығының негізінде алынған өзіндік, бақылау және тестік тапсырмалардың, пысықтау сабақтарының, қызықты есептердің жиынтығы болып табылады. Дидактикалық материалдарға

енетін өзіндік жеке жұмыстар тек оқыту сипатына, жаңа өтілген материалдарды пысықтауға және бекітуге арналып беріледі. Ол тапсырмалар оқушылардың біліктіліктерін, дағдыларын қалыптастыруға көмектесуге және олардың білімдерін тексеруге бағытталған.

Бақылау және тестік жұмыстарды жүргізуде өзіндік жұмысқа қарағанда уақыт көлемі қатаң ескеріледі. Дидактикалық материалда ұсынылатын тест тапсырмаларының сұрақтары өте анық, түсінікті, ой тұжырымын жасауға өте ыңғайлы болуы тиіс. Тест тапсырмаларды пайдаланып, нәтижесіне талдау жасай келе, мынадай қорытынды жасауға болады. Тест тапсырмалары оқушылардың қандай материалды игеріп, қай материалды қандай тәсілмен түсіндіру қажет екенін анықтауға да мүмкіндік береді. Дидактикалық ойындар – сыныпта жүргізілетін жұмыстардың ең қызықтысы. Ойынның қай түрі болса да, оқушыларды өзіне тартып әкететіні белгілі. Оқушылардың пәнге қызығуын шығармашылықпен ойлауын және білім сапасын арттыруда сабақта қолданылатын ойыс элементтерінің рөлі зор. Ойын элементтерін пайдаланудың оқушылар білімін тиянақты етудегі зор мүмкіндігін ескере отырып, мен өз іс тәжірибемде бірнеше ойын түрлерін қолданамын. Сабақта ойын элементтерін қолдану оқушылардың жоғары көңіл күйін туғызады. Ал мұның өзі оқушының белсенділігін, дербес ойлануын, қызығуын арттырып, сабақты қабылдауға, барынша қолайлы ықпалын тигізеді. Ойынның қандай түрі болса да жалқау, енжар балалардың ынтасын арттырып, білімге қызықтырады.

"Информатика" пәнінен «Ақпаратты қорғау. Вирусқа қарсы програм-малар» тақырыбында өткен сабақта оқушылар компьютерлік вирустардың түрлерін анықтап , вирустарды жою түрлерін меңгеріп , және ақпаратты вирустан сақтау жолдарымен өз бетінше жұмыс жасауға дағдыланды. Менің бұл сабағым бұрын өтіп жүрген сабағымнан әлде қайда өзгеше болды. Бұл сабақтағы мен оқыту мақсатына - оқушылардың сын тұрғысынан ойлау қабілетін дамытып, тақырып мәнін өз бетімен оқып түсінуін, топпен жұмыс жасауын, өзгелердің пікірін тыңдай алып, ол пікірді бағалауын және өзін - өзі бағалауға, топпен бағалауға, жұппен бағалау дағдыларын қалыптастыруды алдым. Оқушылар терең білім алып, болашақта пайдалана алатындай және тиісінше сол білімдердің ұзақ уақытқа есте сақталуына жағдай жасайтын тәсілдерді оңтайлы таңдау болды. Осы мақсатты жүзеге асыруда «Ойлан, жұптас, бөліс», тұжырымдамалақ карта, «Сәйкесін тап», «Кеңейтілген тапсырма», компьютермен жұмыс, әдістерін таңдап алдым. Үй тапсырмасын пысықтау мақсатында "Крестиктер мен нолдіктер" ойынын қолдандым. Бұл тапсырмада интерактивті тақтадан суреті мен сұрақтар көрсетіледі, осы сұрақтардың дұрыс жауабын «Х» -деп, дұрыс емес жауабын «О» - деп белгілеп шығуы керек. Нәтижесінде, дұрыс жауап берген оқушыларда үш «Х», үш «О» шығады. Сұрақтар күрделірек болғандықтан жетінші, сегізінші, тоғызыншы сұрақтарға жауап берген оқушылар саны көп болмады, бұл тапсырманы сыныптағы барлық оқушылардың бірдей деңгейде орындамағанын анықтадым. Осы тапсырма арқылы дарынды және талатты балаларды, жас ерекшеліктеріне сай оқытуда ізденісті дамыта түсуім керектігіне көз жеткіздім.

Жаңа сабаққа ену мақсатында мен сыни тұрғысынан ойлау қабілетін дамыту аясында "Педагогикалық жағдаят" арқылы мынандай ситуациялық сұрақтар қойдым: Балалар барлықтарыңда үйде компьютер бар ма? Ол компьютермен қандай жұмыс жасай аласыңдар? Қаншалықты көп жұмыс жасайсыңдар? Компьютерлерің жақсы жұмыс жасай ма? Неге кейде әр түрлі жазулар шығып кетеді деп ойлайсыңдар? Оқушылар бұрын-соңды компьютермен, телефон түрлерімен жұмыс жасап жүргеннен кейін бұл сұрақтар аса қиындық туғызбай, «вирус» - деген жауапты тез алдым. Жаңа сабақты пысықтау мақсатында «Сәйкес мәтінді тап» атты жұптық жұмыс жүргіздім.

Мақсатым: жаңа сабақты меңгеру барысындағы оқушылардың алған білімдерін пысықтау болды. Кестеде орны алмастырылған 2 сұрақ берілді. Жұпта орындалған тапсырманы бір - біріне тексерту арқылы оқушылар бірін - бірі критерий арқылы бағалады. Сабақ үстінде кроссворд шешуге арналған қысқаша бақылау жұмыстарының да орындауға болады. Кроссворд жасау - үй жұмысы. Балалар әдебиетпен танысып, терминдерді қайталайды, жаңа ұғымдарды біледі. Мұғалім олардың тереңдігін, жаңа сөздер санын кроссвордтың құрылу күрделілігін, қателерді тексереді. Кроссвордтармен жұмыс істеу балаларға ұнайды, сабақты қызықты етіп

өткізуге көмектеседі. Олар оқушылардың шығармашылық жұмыспен айналасуына түрткі болады, олардың тек компьютерге жұмыс істеуге ғана қызығушылығын емес, пәннің теориялық негіздерін білуге ынталандырады.

Анаграммалар, ребустар және кроссвордтардан да басқа ойын технологияларын пайдалануға болады. Мысалы, «Литерлік шамаларды өңдеу операциялары» тақырыбын өткенде, қиып алып желімдеу операцияларын да қарастыруға болады, олардың жаңа сөздер табуға көмектесетінін де айтып кеткен жөн. Информатика пәні -басқа пәндерден алған білімдерді пайдаланушы және оны дамытушы пән. Демек, оқушылардың ғылыми дүние танымының, көзқарастарының негізі олардың басқа пәндерден алған білімдерін жинақтау нәтижесінде қалыптасуы керек. Бұл пәнаралық байланыс арқылы жүзеге асады.

Пәнаралық байланыс - күрделі педагогикалық проблемалардың бірі. Информатика сабағына интерактивтік әдісті қолданудан оқушылардың білімі тиянақталады, білімі тереңдейді, өздігінен кітап оқуға дағдыланады, өмірмен байланыстығын, информатика пәнінің түрлі пәндермен байланысты екендігіне көздері жетеді. Компьютерді экологияны, табиғатты қорғауға, экономиканы жобалауға, мәдениетті дамытуға, информатиканы география, физика, химия, еңбек, құқық, математика пәндерімен, медицина ғылымдарымен байланыстыруға болады. Міне осындай тәсілдермен өзгермелі ортада тиімді шешімді жылдам қабылдай алатын, өзіндік ойлау қабілеті бар, өзін өзі жетілдіре алатын, жаңа типтегі адамды қалыптастыруға, тәрбиелеп шығаруға болады. Осындай қасиеттері бар адам әлеуметтік жағынан да өзін өзі жақсы қорғай алады.

Ендеше қоғам талабына сай білім беру үшін жаңа педагогикалық технологияларды әр түрлі оқыту әдістерімен сабақтастыра жүйелеп, заманауи тиімді білім беру жүйесін жасақтай білуіміз керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Жалпы орта білім беруді ақпараттандыру вания: Ғылыми-әдістемелік құрал / ред. Д.Ш. Теңізші. - М.: Ресейдің педагогикалық қоғамы, 2004.
2. Коваленко А.А., Красовская Л.В. Про- Қазіргі мектепте информатиканы оқыту мәселелері // Ғылым және білім: Отандық және шетелдік тәжірибе: халықаралық ғылыми- практикалық сырттай конференциясы. - Белгород, 2016. - 143 б.
3. Коротков Н.Мектептегі информатика: қазіргі кезде бүгінгі мен болашағы / Н.К.Коротков // Халық ағарту. - 2008. - № 6. - С. 176-180.
4. Красовская Л.В. Заманауи пайдалану мектепте информатиканы оқытудағы ақпараттық технологиялар / Л.В. Красовская, А.С. Зубенко, Н.С. Саляева, Е.В. Чуев. - Ялта: Жаңа жағдайларда жоғары білім берудің даму тенденциялары, 2016. - 218.
5. Лыфенко А.В. Оқыту мәселелері Жалпы білім беретін мектепте «Информатика және АКТ» пәні // «Қазіргі мектепте информатиканы оқыту әдістемесінің өзекті мәселелері» халықаралық конференциясы. FGBOU VO MPGU / Ред. Т.Б. Захарова, Н.К. Нателаури. – М.: МПГУ, 2016. – 397 б.

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІҢ ЖАЛПЫ СИПАТТАМАСЫ

Джакасова Гульмира Ермуратовна
Шет тілі пәнәнің оқытушысы
«Қазтұтыну одағы агробизнес және экономика колледж»

Аннотация

"Педагогикалық қызмет – педагогикалық процесте тәрбиеленуші тұлғасын тәрбиелеудің, дамытудың, оның өзінше дамуының оңтайлы жағдайларын тудыруға және өзін еркін

шығармашылықта көрсетудің мүмкіндіктерін таңдауға бағытталған кәсіби қызмет". Педагогикалық қызмет дегеніміз - мұғалімнің оқу-тәрбие істерін нәтижеге жеткізетін әрекеттер құрылымы. Мұғалімнің шеберлігі педагогикалық мамандық негізінде басқара білу.

Түйін сөздер : Педагогикалық қызмет, білім беру, педагогика, кәсіби қызмет

Жоспар :

- 1) Педагогикалық қызметтің ерекшелігі мен маңызы
- 2) Педагогиканың кәсіби қызметінің негізгі түрлері
- 3) Қазіргі кездегі білім беру қызметіндегі реформалар және оның педагог қызметіндегі көрінісі

Педагогика (гр. 'παῖς', paída — бала, гр. 'ἄγωγος', gogos — жетектеуші) — жеке адамды тәрбиелеп, қалыптастыру үшін белгілі мақсатқа бағытталған жүйелі тәрбие мен білім беру туралы ғылым. Тәрбиені, білім беруді және оқытуды зерттейтін теориялық және практикалық ғылымдардың жиыны. Ежелгі Грецияда педагогтар деп баланы мектепке жетектеп апарып қарап, қадағалап жүретін күтуші адамдарды атаған.

Педагогикалық ойлар алғашқыда философия, діни ілімдер жүйесінде, саясаттануда, құқықтануда, әдебиетте дамыды. 12 ғасырдың басында жеке ғылым болып бөлініп шықты

Педагогикалық қызмет - педагогикалық процесте тәрбиеленуші тұлғасын тәрбиелеудің, дамытудың, оның өзінше дамуының оңтайлы жағдайларын тудыруға және өзін еркін және шығармашылықта көрсетудің мүмкіндіктерін таңдауға бағытталған кәсіби қызмет. Егер педагогикалық қызметтің ерекшелігі мен маңызы жүйелі түрде зерттеліп, қоғамда педагогикалық қызметтің рөлі мен маңызы талқыланып, педагогтың әлеуметтік мәртебесін көтеру мақсатында жүйелі жұмыс жүргізілсе, онда педагогикалық қызметтің сапасы жақсарып, педагог мамандығының беделі арта түспек.

Педагогикалық қызмет-негізгі мәселе мұғалімнің талаптары мен мақсаттарының оқушының мақсаттарымен, мүмкіндіктерімен, тілектерімен, сәйкестігі. Педагогикалық қызмет сәтті жүзеге асыру мұғалімнің педагогикалық технологияны, педагогикалық техниканы игеруімен, оның кәсіби санасының деңгейімен байланысты.

Педагогикалық қызмет үш моделі:

- ❖ мәжбүрлеу педагогикасы (авторитарлық педагогикасы);
- ❖ толық бостандық педагогикасы;
- ❖ серіктестік педагогикасы.

Алдымен біз педагогикалық қызмет не үшін керек деген сұраққа жауап беріп көрелік. Біріншіден, өмір бойы өзін-өзі оқыту ,тәрбиелеу, өзін-өзі қалыптастырумен айналысқан адамды осы замандағы қоғамдағы нағыз кәсіп иесі деп айтуға болады. Екіншіден, “адам-адам” жүйесінде жұмыс жасайтын көптеген мамандықтар, педагогикалық - ағартушы қызметтердің негізін салады. Үшіншіден, білімнің рөлі қоғамның әлеуметтік-экономикалық дамуында ауқымдану салдарынан дамудың ең негізгі қозғушы күші болып табылатыны белгілі. Төртіншіден, “педагогика” ғылымы адами- мәдениет пен осы заманғы ғылыми білімнің бір бөлігі болып табылады және көптеген тарихи бай тәжірбиелері бар, сондықтан әлемнің толық ғылыми бейнесін маманның дүниетанымдық көзқарасын, бастапқы педагогикалық білімсіз қалыптастыру мүмкін емес. Бесіншіден, қазіргі заманғы білімнің сапасына сауатты міндеттер қоя білу үшін, білім беру жүйесін білу қажет.

Қоғам дамуының үнемі өзгеруі және бүгінгі күні гуманизациялануы адамдар бойында адамгершілік құндылықтарды қоғам сұранысына сай қалыптастыру өзекті мәселелердің бірі болмақ. Толыққанды адам келбеті , әрбір адамның іс-әрекетінен көрініс табады. Демек, адамдар өзіндік біліміне,тәрбиесіне байланысты іс-әрекет жасайды. Адамдар бойында адамгершілік мәдениетті қалыптастыру үшін, адамгершілік құндылықтарды меңгерту керек екені дау тудырмайтын қағида. Дәл осы мәселелер төңірегінде педагогикалық қызметтің алар орны орасан зор.

Педагогикалық қызмет өзінің бүкіл іс-қимыл әрекетін қоғамда пайда болған тәрбие мен білім

беруге, оқытып- үйретуге қатысты өзекті мәселелерді жедел шешуге жұмылдырып, бағыттап отырады.

Педагогтың кәсіби қызметінің негізгі түрлері:

- тәрбиелеу
- оқыту
- білім беру

Тәрбиелеу - жеке тұлғаның адамдық бейнесін, ұнамды мінез-құлқын қалыптастырып, өмірге бейімдеу мақсатында жүргізілетін жүйелі процесс.

Оқыту - ғылыми білімдерді, біліктерді және дағдыларды игеруі бойынша, шығармашылық қабілеттерін, дүниетанымдықты, өнегелі-әдепті көзқарастарды дамыту бойынша оқушылардың белсенді танымдық қызметін ұйымдастыру мен ынталандырудың педагогикалық үрдісі.

Білім беру - бұл оқушылар алып, меңгеретін білімдердің, қабілеттердің және дағдылардың жүйеге келтірілген жиынтығы.

Білім беруді жаңарту –үнемі алға қарай ұмтылу мен дамыту үрдісі, бұл білім беруде кезең-кезеңімен өтетін және алынған нәтижелерге сәйкес түзету енгізіліп, талданатын өзгерістер.Сонымен қатар білім беруді жаңарту үрдісі салт-дәстүрді, мәдени мұраны, жалпы ұлттық құндылықтарды көздің қарашығындай сақтауды талап ететін тұрақты жүйелерден тұрады.

Бес күндік білім беруге көшу білім беру бағдарламасының жаңартылуына байланысты болып отыр. Жаңа білім беру бағдарламалары, осыған дейін айтылғандай, Назарбаев Зияткерлік Мектебі бағдарламасына негізделеді. Білім беру бағдарламалары үздік әлемдік тәжірибеге сәйкес функционалдық сауаттылыққа негізделеді

Білім беру жүйесі қоғамның әлеуметтік – экономикалық дамуында жетекші роль атқарады, сондай – ақ оны әрі қарай айқындай түседі Орыс педагогі К.Д.Ушинский айтқандай, қазіргі заман талабына сай, әр мұғалім, өз білімін жетілдіріп, ескі бірсарынды сабақтардан гөрі, жаңа талапқа сай инновациялық технологияларды өз сабақтарында күнделікті пайдаланса, сабақ тартымды да, мәнді, қонымды, тиімді болары сөзсіз. Бұл жөнінде Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңының 8-бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп атап көрсеткен.Қазіргі білім беру жүйесінің мақсаты - бәсекеге қабілетті маман дайындау. Мектеп – үйрететін орта, оның жүрегі - мұғалім. Ізденімпаз мұғалімнің шығармашылығындағы ерекше тұс - оның сабақты түрлендіріп, тұлғаның жүрегіне жол таба білуі. Ұстаз атана білу, оны қадір тұту, қастерлеу, арындай таза ұстау - әр мұғалімнің борышы. Ол өз кәсібін, өз пәнін , барлық шәкіртін , мектебін шексіз сүйетін адам. Өзгермелі қоғамдағы жаңа формация мұғалімі – педагогикалық құралдардың барлығын меңгерген, тұрақты өзін-өзі жетілдіруге талпынған, рухани дамыған, толысқан шығармашыл тұлға құзыреті. Жаңа формация мұғалімі табысы, біліктері арқылы қалыптасады, дамиды. Нарық жағдайындағы мұғалімге қойылатын талаптар: бәсекеге қабілеттілігі, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі.Сондықтан олардың функционалдық сауаттылықтарын кәсіби шеберлікпен ұштастыру үшін нәтижеге бағытталған білім беру үлгісінде мақсатты түрде білім беретін, қалыптастыратын, дамытатын андрогогикалық процесс қажет. Басқаша айтқанда ересектерге арналған, жалпы және кәсіби білімнің қажеттілігін дамыту, ғылым, білім мен мәдениет жетістіктері арқылы адамдардың жалпы мәдениеті мен әлеуметтік белсенділікті дамытуға бағытталған танымдық іс-әрекетке ынталандыру үшін білім беру. Қазіргі білім беру парадигмасы «білікті адамға» бағытталған білімнен «мәдениет адамына» бағытталған білімге көшуді көздейді. Бұл білім беру жаңаша ұйымдастыру- оның философиялық , психологиялық, педагогикалық негіздерін, теориясы мен тәжірибесін тереңірек қайта қарауды қажет етеді.

Сондықтан бүгінгі күні еліміздің білім жүйесінде оқыту үдерісін тың идеяларға негізделген жаңа мазмұнын қамтамасыз ету міндеті тұр.

Француз қайраткері «Адамға оқып – үйрену өмірде болу, өмір сүру үшін қажет» дегендей оқыту процесін технологияландыру, осыған сәйкес оқу бағдармаларын жасау,

ғалымдар мен жаңашыл педагогтардың еңбектерімен танысу жұмыстары мұғалімдердің үздіксіз ізденісін айқындайды. Жаңа педагогикалық технологиялардың негізгі мәні пассивті оқыту түрінен активті оқытуға көшу оқу танымын ұйымдастырудағы бастамашылдығына жағдай туғызу, субъективтік позицияны қалыптастыру.

Білім сапасын арттыру және нәтижеге бағытталған үлгіге беталуы барысында мұғалімдер мемлекеттік стандарт берілген нәтижелерге жетуде кәсіби шеберлікпен меңгерген зерттеу біліктері мен дағдылары нәтижесінде проблеманың шешімін таба алатын, ақпараттық – коммуникативті мәдениеті жоғары тұлғалық - дамытушылық функцияны атқарады. Қазіргі заман адамның осы құзыреттілікті меңгере отырып тек «кәсіби икемділігін оңтайландыруды қамтамасыз ету ғана емес, іске асырылу мүмкіндігін үнемі оқып – үйрену және өзін-өзі жасау талабын қалыптастыра алады».

Қазақстандағы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы жобасында Қазақстанда оқытындарды сапалы біліммен қамтамасыз етіп, халықаралық рейтингілердегі білім көрсеткішінің жақсаруы мен қазақстандық білім беру жүйесінің тартымдылығын арттыру үшін, ең алдымен, педагог кадрлардың мәртебесін арттыру, олардың бүкіл қызметі бойына мансаптық өсуі, оқытылуы және кәсіби біліктілігін дамытуды қамтамасыз ету, сондай-ақ педагогтердің еңбегін мемлекеттік қолдау мен ынталандыруды арттыру мәселелеріне үлкен мән берілген. Осыған байланысты қазіргі таңда еліміздің білім беру жүйесіндегі реформалар мен сындарлы саясаттар, өзгерістер мен жаңалықтар әрбір педагог қауымының ойлауына, өткені мен бүгіні, келешегі мен болашағы жайлы толғануына, жаңа идеялармен жаңа жүйелермен жұмыс жасауына негіз болары анық. Олай болса, білімнің сапалы да саналы түрде берілуі білім беру жүйесіндегі педагогтердің, зиялылар қауымының деңгейіне байланысты. Тәуелсіз ел тірегі – білімді ұрпақ десек, жаңа дәуірдің күн тәртібінде тұрған мәселе – білім беру, ғылымды дамыту. Өркениет біткеннің өзегі, сғылым, тәрбие екендігіне ешкімнің таласы жоқ. Осы орайда білім ордасы – мектеп, ал мектептің жаны – мұғалімдердің басты міндеті - өз ұлтының тарихын, мәдениетін, тілін қастерлей және оны жалпы азаматтық деңгейдегі рухани құндылықтарға ұштастыра білетін тұлға тәрбиелеу.

Осы орайда, «Сабақ беру – үйреншікті жай шеберлік емес, ол – үнемі жаңадан жаңаны табатын өнер» деген, Жүсіпбек Аймауытовтың сөзін айта кету артық болмас.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы // Алматы 2010.6-б
2. Қазақстан Республикасында 2015жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасы//Астана. 2004. 3-4б.
3. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2005-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы // Астана . 2004. 28-б

ИНФОРМАЦИОННО - КОММУНИКАТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ: ДОСТОИНСТВА И НЕДОСТАТКИ

Тойғанбаева Асем Мұхаметоллақызы
Преподаватель химии
Балхашский технический колледж имени «Халық қаһарманы»
Республики Казахстан Рақымжана Кошкарбаева

Аннотация: Использование информационных технологий позволяет решить множество проблем. Всем преподавателям химии знакомы сложности, связанные с постановкой и проведением отдельных опытов, сопровождающихся выделением вредных веществ, а также их безопасностью.

Ключевые слова: студенты, компьютерная технология, интерактивные задания, эксперимент, контроль, самообразования, электронные учебники.

Современный век меняет цели и задачи, стоящие перед современным образованием. 21 век - это период компьютерных технологий, когда человечество находится в состоянии перехода к информационному типу общества, что необходимо для развития современного грамотного человека. Происходит смещение усилий с усвоения знаний на формирование компетентностей, где акцент переносится на личностноориентированное обучение. Применение компьютерных технологий в учебном процессе позволяет значительно повысить уровень индивидуализации обучения и как следствие - глубину усвоения материала.[1]. Но, тем не менее, урок был и остается главной составной частью учебного процесса. Качество подготовки студентов по химии определяется содержанием химического образования, технологиями проведения урока, его организационной и практической направленностью, его атмосферой, поэтому для достижения целей современного химического образования преподавателю необходимо применять новые педагогические технологии, среди которых ведущая роль отведена ИКТ [2]. Однако в большинстве случаев лишь немногие ребята используют компьютер в учебных целях. В основном лишь затем, чтобы поиграть в различные виртуальные игры, чтобы «скачать» реферат или другую текстовую работу или используют его как печатное средство. Сегодня применение компьютерных технологий в образовании представляется естественным и необходимым, поэтому важной задачей современного преподавателя является показать студентам возможности ИКТ. В связи с этим возникают вопросы, связанные с наиболее эффективным применением компьютерных технологий при обучении химии. Компьютер уже перестает быть диковинкой, с которой ассоциируются игры, безделье, он стал принципиально новым средством обучения. Для меня, как преподавателя химии, компьютер является средством: подачи материала, для проведения демонстрационного эксперимента, контроля, самообразования и, как следствие, повышения своей квалификации. Использование информационных технологий позволяет решить множество проблем. Всем преподавателям химии знакомы сложности, связанные с постановкой и проведением отдельных опытов, сопровождающихся выделением вредных веществ, а также их безопасностью. В этих случаях целесообразна демонстрация виртуальных опытов, где показываются взрыво- и пожароопасные процессы, реакции с участием токсичных веществ, радиоактивных препаратов, словом, всего, что представляет непосредственную опасность для здоровья обучаемого. Другая проблема, связана с необходимостью объяснения механизмов протекания тех или иных процессов. На словах - нет наглядности, а показать невозможно. И снова на помощь может прийти демонстрация видеотрейлеров, яркая анимация. Включение электронных учебников в учебный процесс имеет большие плюсы. Видеоматериал вводит студентов в виртуальный мир химических процессов. Широкое использование анимации, химического моделирования с использованием компьютера делает обучение более наглядным, понятным и запоминающимся.

Умение решать задачи - интегрированный показатель степени овладения знаниями по химии и, несомненно, мыслительных способностей студентов. Одним из универсальных средств для самообразования являются компьютерные обучающие программы, которые обладают самыми широкими возможностями. Можно выделить три основных направления использования компьютера в обучении решению химических задач. Первое связано с привлечением студентов к разработке обучающих программ. Такую деятельность можно организовать как научно - исследовательскую. Второе связано с использованием вычислительных и аналитических возможностей компьютерной техники. Например, программа chemical for windows. Третье использование компьютера как средства обучения. Сюда можно отнести некоторые обучающие программы, среди которых 1 С: Репетитор по химии. [3]. Не только преподаватель может проверить знания студента, используя систему тестирования, но и сам студент может контролировать степень усвоения материала с использованием компьютерных тестирующих программ. Интерактивные задания помогают более объективно оценивать знания студентов, которые становятся требовательнее к себе. Однако применение

электронных учебников имеет и ряд сложностей, материал, необходимый для урока разбросан в разных частях учебника и поэтому выходом из данной ситуации служит создание презентаций в Power Point, где через переход по гиперссылке можно показать различные видеофрагменты, а не искать их в различных местах рабочего стола и электронного учебника. Наиболее широко распространена классификация ИКТ, предложенная Н.М. Шахмаевым и П. П. Прессман, в которой за основу взята роль ИКТ в учебно-воспитательном процессе. В соответствии с этим признаком ИКТ делят на три группы: 1) передающие информацию; 2) помогающие осуществить контроль знаний студентов; 3) соединяющие многие функции - универсальные.

Н. Аткинсон выделяет проективные и непроективные ИКТ. В группу проективных ИКТ автором отнесена только световая и оптическая проекция. К непроективным ИКТ он относит учебные таблицы, схемы, чертежи, фотографии, радио, телевидение, ЭВМ, магнитофон и т. д. По формам материализации учебной информации аудиовизуальные ИКТ целесообразно разделить на три группы: 1) ИКТ записи, хранения и воспроизведения звуковой информации (звуковые средства обучения), т. е. опосредствования мыслительной деятельности человека во внешнеречевой форме; 2) ИКТ записи, хранения и предъявления зрительной информации, т. е. опосредствования мыслительной деятельности человека в визуальной знаковой форме (экранные средства обучения); 3) ИКТ записи, хранения и предъявления аудиовизуальной (зрительно - звуковой) информации, т.е. звуковой и зрительной учебной информации одновременно (экранно-звуковые средства обучения).

Мною активно используются возможности ИКТ, составлено более 100 презентаций по неорганической и органической химии. Основные способы введения ИКТ на уроке химии - это просмотр видеозаписи урока или его фрагмента в Интернете; мультимедийные презентации, подготовленные как преподавателем, так и самими студентами (например, в профильном обучении); работа с компьютерными тренажерами; поиск информации непосредственно в сети, так как интернет содержит много химической информации - главное суметь найти нужную. [4]. Порой оказывается целесообразным объединить несколько форм работы и видов деятельности в рамках одного урока. Одним из таких примеров является урок по теме «Три металла три эпохи Балхашского комбината» (урок входит в тему «Характеристика d- элементов»). Заранее необходимо подготовить презентацию в Power Point или флипчарт с помощью программного обеспечения SMART Activstudio, которые будут сопровождать весь урок. В этой информационном продукте будет и тема урока, и вопросы студентам перед определёнными этапами работы, и необходимые таблицы, а также видеофрагменты отдельных демонстрационных опытов по химическим свойствам Al , Zn , Cu . Знание прикладных программ пакета Microsoft Office помогает мне и в организации внеклассных мероприятий по химии, на которых студенты активно ведут исследовательскую работу.

С 2014 года в кабинете химии функционирует мультимедийный подиум. Использование интерактивной доски и программного обеспечения SMART Activstudio (ПО, предназначенное для интерактивной доски) позволяет мне объяснять новый материал из центра кабинета, поощряет импровизацию и гибкость, позволяя рисовать и делать записи поверх любых приложений и веб-ресурсов, позволяет сохранять и распечатывать изображения с доски, включая любые записи, сделанные во время занятия, не затрачивая при этом много времени и сил и упрощая проверку усвоенного материала, вдохновляет на поиск новых подходов к обучению, стимулирует профессиональный рост. Что же даёт использование ИКТ на уроках химии? Прежде всего это развитие личности обучаемого, подготовка его к самостоятельной продуктивной деятельности в условиях информационного общества через развитие конструктивного, алгоритмического мышления, благодаря особенностям общения с компьютером; развитие творческого мышления за счет уменьшения доли репродуктивной деятельности; формирование информационной культуры, умений осуществлять обработку информации (при использовании табличных процессоров, баз данных). Так же позволяет осуществить реализацию социального заказа, обусловленного информатизацией современного общества через подготовку обучаемых средствами информационных технологий к самостоятельной познавательной деятельности. Повышается мотивация учебно-

воспитательного процесса, что сказывается на повышении качества и эффективности процесса обучения за счет реализации возможностей информационных технологий; выявление и использование стимулов активизации познавательной деятельности.

Химия - одна из самых сложных учебных дисциплин, становится интересной, у студентов повышается мотивация к изучению данной науки, предоставляется больше возможностей для участия в коллективной работе, развития различных и социальных навыков, студенты начинают понимать более сложный материал в результате более ясной, эффективной и динамичной подачи материала. Пройдя обучение по Программе Intel® Обучение для будущего», активно внедряю в учебный процесс проектную деятельность, что расширяет возможности ИКТ и позволяет эффективно использовать новейшие информационные и образовательные технологии для развития у студентов ключевых компетентностей, основанных на ценностях, знаниях и умениях, необходимых человеку в 21 веке. Подводя итог, можно отметить, что использование информационно-коммуникативных технологий в химии решает следующие задачи: -Индивидуализация и дифференциация процесса обучения; самоконтроль и самокоррекция; самодиагностика и ликвидация пробелов в собственных знаниях; самооценка результатов учебной деятельности; тренинг в процессе усвоения учебного материала; самоподготовка студентов; визуализация учебной информации, в том числе процессов, скрытых в реальном мире (например, рассмотрение процессов на атомно-молекулярном уровне); проведение виртуальных химических экспериментов; формирование культуры учебной деятельности студентов.

О необходимости применения ИКТ говорит и диагностика.

Таблица 1. Результаты анкетирования.

Химия и ИКТ	Да	Нет
1. ИКТ повышает интерес к уроку	100%	0%
2. Хотели бы вы сами создать проект по химии с помощью ИКТ?	68,73%	31,26%
3. Легче ли стало изучение химии с помощью ИКТ?	47,98%	53,10%

Использование ИКТ на уроках химии позволяет мне, как преподавателю, быть в курсе тенденций развития педагогической науки. Повысить профессиональный уровень, расширить кругозор и самое главное позволяет усилить мотивацию учения путем активного диалога студента с компьютером, путем ориентации учения на успех; усвоить базовые знания по химии, их систематизировать; сформировать навыки самостоятельной работы с учебником и дополнительной литературой. С использованием ИКТ источником информации является не только преподаватель, но и сам студент, а самое главное они в процессе обучения становятся партнерами.

Список использованной литературы

1. Н.П. Безрукова, А.А. Сыромятникова и группа авторов. Использование компьютерных технологий при изучении химической связи. //Химия в школе//, 2001, №2.
2. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. Под редакцией Е.С.Полат, М., Академия, 2000.
3. А.К. Ахлебинин, Л.Г. Лазыкина. Компьютерные программы для обучения решению задач. //Химия в школе//, 2002, №4.
4. Д.Ю. Добротин, А.А. Журин. Интернет в обучении химии.//Химия в школе//, 2001, №7.
5. Ресурсы Интернет.

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ: ПРОБЛЕМАЛАР,
ШЕШІМДЕР ЖӘНЕ ТИІМДІЛІГІ

Аңдатпа

Білім беру технологияларының проблемалары, педагогикалық инновациялардың, авторлық мектептер мен жаңашыл мұғалімдердің үлкен тәжірибесі үнемі жалпылау мен жүйелеуді қажет етеді. Жүйенің маңызды сипаттамалары мақсатты бағдарлар мен нәтижелер болып табылады. Педагогика үшін жаңа тұжырымдаманы — "технология" және педагогикалық процестерді талдау мен жобалауға жаңа "технологиялық" тәсілді қолдану негіз, жүйе құраушы негіз ретінде ұсынылады.

Проблемы образовательных технологий, огромный опыт педагогических инноваций, авторских школ и учителей-новаторов постоянно требуют обобщения и систематизации. Существенными характеристиками системы являются целевые ориентации и результаты. В качестве основы, системообразующего каркаса целесообразно использовать новое для педагогики понятие — «технология» и новый — "технологический" подход к анализу и проектированию педагогических процессов.

The problems of educational technologies, the vast experience of pedagogical innovations, author schools and innovative teachers constantly require generalization and systematization. The essential characteristics of the system are the target orientations and results. As a basis, a system—forming framework, it is advisable to use a new concept for pedagogy — "technology" and a new "technological" approach to the analysis and design of pedagogical processes.

Түйін сөздер

Педагогика, тәрбие, білім, дамыту, педагогикалық теориялар, педагогикалық технологиялар.

Педагогикалық жүйелерді бірқатар белгілердің көмегімен тұтас құбылыстар ретінде сипаттауға болады (В. Г. Афанасьев):

- интегративті қасиеттер;
- құрамдас элементтер, компоненттер;
- құрылым;
- функционалдық сипаттамалары;
- коммуникативтік қасиеттері (қоршаған ортамен байланысы);
- тарихи, сабақтастық.

Педагогикалық технология қазіргі уақытта педагогикалық лексикаға педагогикалық технология ұғымы мықтап енген. Алайда оны түсіну мен қолдануда үлкен айырмашылықтар бар.

* Технология бизнесте, шеберлікте, өнерде қолданылатын әдістердің жиынтығы.

* Педагогикалық технология-оқыту формаларының, әдістерінің, тәрбие құралдарының арнайы жиынтығы мен орналасуын анықтайтын психологиялық-педагогикалық көзқарастардың жиынтығы; бұл педагогикалық процестің ұйымдастырушылық-әдістемелік құралы (Б.Т. Лихачев).

"Біздің түсінігімізде педагогикалық технология әртүрлі авторлардың (дереккөздердің) барлық анықтамаларының мағынасын таңдайтын мазмұнды жалпылау болып табылады.

"Педагогикалық технология" ұғымы осындай аспектімен ұсынылуы мүмкін.

1) ғылыми: педагогикалық технологиялар-оқытудың мақсаттарын, мазмұны мен әдістерін зерделейтін, әзірлейтін және педагогикалық процестерді жобалайтын педагогика ғылымының бөлігі;

2) процестік-сипаттамалық: процестің сипаттамасы (алгоритмі), оқытудың жоспарланған нәтижелеріне қол жеткізу үшін мақсаттар, мазмұн, әдістер мен құралдар жиынтығы;

3) процестік-пәрменді: технологиялық (педагогикалық) процесті жүзеге асыру, барлық

жеке, аспаптық және әдіснамалық педагогикалық құралдардың жұмыс істеуі.

Осылайша, педагогикалық технология оқытудың ең ұтымды жолдарын зерттейтін ғылым ретінде де, оқытуда қолданылатын әдістер, принциптер мен реттеулер жүйесі ретінде де, нақты оқу процесі ретінде де жұмыс істейді.

Білім беру практикасындағы" педагогикалық технология " ұғымы иерархиялық бағынышты үш деңгейде қолданылады:

1) жалпы педагогикалық деңгей: жалпы дидактикалық, жалпы білім беру технологиясы осы өңірдегі, оқу орнындағы, оқытудың белгілі бір сатысындағы тұтас білім беру процесін сипаттайды. Мұнда педагогикалық технология педагогикалық жүйемен синоним болып табылады: оған мақсаттардың, мазмұнның, оқыту құралдары мен әдістерінің жиынтығы, процестің субъектілері мен объектілерінің алгоритмі кіреді.

2) Жеке әдістемелік (пәндік) деңгей: жеке пәндік педагогикалық технология "жеке әдістеме" мағынасында қолданылады, яғни бір пән, сынып, пәндерді оқыту мұғалімі, өтемдік оқыту әдістемесі, мұғалім, тәрбиеші жұмысының әдістемесі шеңберінде оқыту мен тәрбиелеудің белгілі бір мазмұнын жүзеге асырудың әдістері мен құралдарының жиынтығы ретінде).

3) жергілікті (модульдік) деңгей: жергілікті технология-бұл оқу-тәрбие процесінің жекелеген бөліктерінің технологиясы, жеке дидактикалық және тәрбиелік міндеттерді шешу (жекелеген қызмет түрлерінің технологиясы, ұғымдарды қалыптастыру, жеке тұлғалық қасиеттерді тәрбиелеу, сабақ технологиясы, жаңа білімді игеру, материалды қайталау және бақылау технологиясы, өзіндік жұмыс технологиясы және т.б.).

Технологиялық микроқұрылымдар да ерекшеленеді: техникалар, сілтемелер, элементтер және т.б. логикалық технологиялық тізбекке құрылып, олар біртұтас педагогикалық технологияны (технологиялық процесс) құрайды.

Технологиялық схема-бұл процесс технологиясының шартты бейнесі, оны жеке функционалды элементтерге бөлу және олардың арасындағы логикалық байланыстарды белгілеу.

Технологиялық карта ол қолданылатын құралдарды көрсете отырып, қадамдық, кезеңдік әрекеттер тізбегі (көбінесе графикалық түрде) түріндегі процестің сипаттамасы.

Терминологиялық кемшіліктер. Мектептердің әдебиеті мен тәжірибесінде педагогикалық технология термині көбінесе педагогикалық жүйе ұғымының синонимі ретінде қолданылады. Жоғарыда айтылғандай, жүйе ұғымы технологияға қарағанда кеңірек және соңғысына қарағанда субъектілер мен қызмет объектілерін қамтиды.

Жеке пәндік және жергілікті деңгейлердің педагогикалық технологиясы ұғымы оқыту әдістемесі ұғымымен толығымен дерлік қабаттасады; олардың арасындағы айырмашылық тек екпіндердің орналасуында. Технологияларда процедуралық, сандық және есептік компоненттер, әдістерде - мақсатты, мазмұнды, сапалық және өзгермелі-бағдарлы жақтар көбірек ұсынылған. Технология әдістерден репродуктивтілігімен, нәтижелердің тұрақтылығымен, көптеген "егер" болмауымен ерекшеленеді (егер дарынды мұғалім болса, қабілетті балалар жақсы ата-аналар болса...). Технологиялар мен әдістердің араласуы кейде әдістемелердің технологиялардың құрамына, ал кейде, керісінше, белгілі бір технологиялардың оқыту әдістерінің құрамына енуіне әкеледі.

"Оқытудың модельдік әдісі" (іскерлік ойындар түріндегі сабақтар, сабақ-аукцион, сабақ-баспасөз конференциясы) В. В. Гузеев түсіндірген "оқытудың модельдік әдісі"

"Мектептің ертеңгі күні модельдік оқыту әдісімен байланысты деп айтуға негіз бар, өйткені бұл әдіс оқушыға Тәуелсіздік пен шығармашылық ізденістің ең үлкен өлшемін ұсынады. Оны ұзақ және сәтті қолданудың бірнеше мысалын келтіруге болады және олардың барлығы дерлік жаратылыстану-математикалық цикл пәндеріне жатады. Осындай мысалдардың бірі-Венгрияда геометрияны геоплан бойынша оқыту. Геоплан-төртбұрышты тор түйіндерінде түйреуіштер орналасқан төртбұрышты тақта.

Оқушыда түрлі-түсті резеңке сақиналар жиынтығы бар, олар әр түрлі геометриялық фигураларды алу үшін түйреуіштерді тарта алады. Бұл эксперимент жасауға, гипотеза жасауға,

дәлелдемелерге деген қажеттілікті қалыптастыруға мүмкіндік береді (дәлелдерді ынталандыру математика мұғалімі қызметінің ең қиын элементі екені белгілі). Мұғалім процесті тиісті тапсырмалар арқылы басқарады. Курс қарапайым тапсырмалардан басталады. Мысалы, тікбұрышты үшбұрыш жасау үшін серпімді үш түйреуішке созыңыз. Содан кейін басқа орындармен де солай жасаңыз. Әрі қарай, бұл әртүрлі үшбұрыштар ауысулар мен бұрылыстар арқылы алынады.

Білім алу оқушылардың белсенділігін бірінші орынға қоятыны сөзсіз, ал оқушының өзі белсенді тұлға ретінде өзінің мәдениетін, эрудициясын және болашақ қызметін жасаушы болып табылады. Ол дұрыс ойлауды, бірнеше танымдық міндеттерді шешуді, жазбаларды жүргізуді, оқу ақпаратын түсінуді және есте сақтауды және т.б. білімді өз бетінше алу студенттерді алдағы іс-әрекетке теориялық және практикалық дайындаудың, қажетті білімді, дағдыларды, адамгершілік-психикалық қасиеттерді қалыптастырудың маңызды факторы болып табылады. Бұл білім берудің барлық жүйелерінде жан-жақты ынталандырылуы керек білімді өз бетінше алуға деген ұмтылыс. Өзіндік жұмыс дағдыларын қалыптастыру процесінде оның тиімділігі үлкен маңызға ие. Өзіндік жұмыстың тиімділігі көптеген сыртқы және ішкі факторларға байланысты - оның міндеттерінің мазмұны мен күрделілігіне, аға жолдастардың басшылығына, білім деңгейі мен студенттердің жалпы дамуына, олардың интеллектуалды білімі мен дағдыларына, мотивтері мен көзқарастарына, оқу іс-әрекетінің әдістері мен әдістеріне және т. б. оқушылардың өз бетінше білім алу дағдыларын дамыту деңгейлеріне толығырақ тоқталайық.

1. Үлгі бойынша оқушылардың көшіру әрекеттері, объектілер мен құбылыстарды анықтау, оларды белгілі үлгімен салыстыру арқылы тану.

2. Оқу ақпаратын көбейту бойынша репродуктивті қызмет, әдетте, жад деңгейінен тыс емес.

3. Үлгілік міндеттерден тыс мәселелерді шешу үшін алған білімдерін өз бетінше қолданудың өнімді қызметі.

4. Жаңа жағдайларда, шешім қабылдаудың жаңа бағдарламаларын құру, гипотетикалық анальды және диалектикалық ойлауды дамыту шарттарында мәселелерді шешуде білімді беру бойынша тәуелсіз қызмет.

Оқулықпен өзіндік жұмыстың мәні-жаңа білімді игеруді әр оқушы оқулықтағы материалды мұқият зерделеу және онда орналастырылған фактілерді, мысалдарды және олардан туындайтын теориялық тұжырымдарды түсіну арқылы жүзеге асырады. Оқулықпен өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру процесіне толығырақ тоқталайық.

1. Оқулықпен өз бетінше жұмыс істеу дағдысын қалыптастыру үшін, ең алдымен, өз бетінше оқу үшін тақырыпты таңдау маңызды. Мұғалім оқушылардың өздері (мұғалімнің көмегінсіз) үйрене алатын өзіндік жұмыс тақырыптарын ғана таңдай алады.

2. Оқулықпен өзіндік жұмыс алдында мұғалімнің мұқият әңгімесі болуы керек. Бұл әңгімеде мұғалім, ең алдымен, материалдың тақырыбын дәл көрсетуі керек, мазмұны туралы жалпы түсінік беруі керек, оқушылардың назарын олар үйренуі керек мәселелерге аударуы керек, сонымен қатар өз бетінше жұмыс істеуге кеңес беруі керек.

3. Өздік жұмыс барысында мұғалім оның барысын үнемі қадағалап, осы процесті бақылап отыруы керек.

4. Мұғалім мектеп оқушыларының өзіндік жұмыс процесінде жаңа білімді өз бетінше түсіну және игеру қабілетін дамытуға байыпты назар аударуы керек.

5. Көбінесе оқушылардың өзіндік жұмысының алдында зерттелетін материалдар туралы тереңірек хабардар болу үшін проблемалық жағдай жасау үшін тәжірибелер мен көрнекі материалдарды көрсету болуы мүмкін.

6. Оқушылардың өзіндік жұмысы кейбір ерекше қиын сәттерді іріктеп оқумен қатар жүргізілуі мүмкін.

7. Оқулықпен өз бетінше жұмыс істеу дағдысын қалыптастыру процесінде бұрын зерттелген тақырыптарды қайталауға жүгіну қажет.

Бұл оқытудағы өзіндік жұмыстың бір түрінің дағдыларын қалыптастырудың бір ғана мысалы. Бұл мысалда осындай дағдыларды қалыптастыру жөніндегі қызметтің жалпы барысы

туралы ғана емес, сонымен қатар балалардың дамуы мен оқуы үшін осы процестің күрделілігі туралы қорытынды жасауға болады.

Студенттердің өзіндік жұмысының мәні

1. өзіндік жұмысты ұйымдастырудың негізгі бағыттары

2. студенттердің өзіндік жұмысының сәтті жұмыс істеу факторлары

3. студенттердің өзіндік жұмысын жандандыру

4. студенттердің өзіндік жұмысы аудиториямен бірге оқу процесінің бір түрін білдіреді және оның маңызды бөлігі болып табылады.

Функционалдық сауаттылық-бұл адамның мәтіннен ақпарат алу, оны түсіну, түрлендіру және нақты қарым-қатынаста осындай ақпаратты беру үшін оқу және жазу дағдылары мен дағдыларын еркін пайдалану қабілеті. Адамдардың өз қауымдастығында тиімді жұмыс істеуі үшін нақты өмірде оқу, жазу және математикалық есептеулер үшін қажетті практикалық дағдылар жиынтығын білдіреді.

Оны сәтті орындау үшін оқытушылар тарапынан жоспарлау және бақылау қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Гузев В. В. білім беру технологиясы: қабылдаудан философияға дейін / М.: Қыркүйек, 1996. — 112 Б.
2. Селевко г. К. қазіргі білім беру технологиялары: оқу құралы. – М.: халықтық білім, 1998. – 256 б.
3. "Case study әдісі" бойынша Смолянинова О. г. студенттерді оқытудағы case-. study әдісінің дидактикалық мүмкіндіктері.
4. Смолянинова О. г. кейс оқыту әдісі бойынша білім беру сайты және оны ҚМУ оқу процесінде қолдану әдістемесі.
5. Давиденко в. "ic" чемоданнан қалай ерекшеленеді? "Шетелде оқу" №7, 2000.
6. Кейс негізінде оқыту қалай құрылды.
"Case study" әдісі дегеніміз не және ол не үшін қажет?
7. Маргвелашвили Е. Ресей бизнес мектебіндегі "істің" орны туралы // "шетелде оқу" №10, 2000.
8. Сейталиев К.Б. Педагогика тарихы - Атырау, 2007.-336 б.
Педагогика тарихы. Оқулық: ҚазМемҚызПУ-Алматы, 2009.- 398
9. Әбиев Ж. Педагогика тарихы: Оқу құралы. - Алматы: Дарын, - 2006. - 480 бет.
10. Әлемдік Педагогикалық Ой-сана. 10-томдық. 1-2 том -Алматы, 2009.- 400 б.

<https://urok.1sept.ru/articles/681271>

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚЫЛЫМ ДАҒДЫСЫН ҒАЛАМТОР РЕСУРСТАРЫМЕН ЖҰМЫС
ЖАСАУ НЕГІЗІНДЕ ДАМУДЫҢ МҮМКІНДІКТЕРІ

Дуйсекова Асель Аманжолқызы

п.ғ.магистрі, оқытушы

Астана халықаралық университетінің Педагогикалық колледжі

Аннотация: Ғаламтор ресурстарының көмегімен қосымша ақпараттар беру арқылы қазақ тілі сабақтарында оқушылардың оқылым дағдысын дамытудың мүмкіндігі зор. Оқушылар сөйлеу этикетін, қарым-қатынас жағдайындағы әртүрлі халықтардың сөйлеу мінез-құлқының ерекшеліктерін, оқыған материалдар арқылы әр елдің мәдениеті мен дәстүрлерін қамтитын мәдени біліммен таныса алады.

Түйін сөздер: ғаламтор, жаһандану, ақпараттандыру, веб-сайт,

XXI ғасырдың білім беру және оқыту саласындағы мүмкіндіктері бұқаралық ақпарат

құралдарының, атап айтқанда ғаламтордың көмегімен үнемі кеңеюде. Ғаламтор байланыс үшін жаңа мүмкіндіктер ашты. Адамдар Skype арқылы байланысады. Бейнеконференциялар, чаттар мен форумдар, заманауи технологияның соңғы жетістіктері. Іздеу жүйелері, әртүрлі веб-сайттар бірнеше секунд ішінде қол жетімді. Кез-келген ақпарат пернетақтаны ұстағаннан кейін қол жетімді. Сирек кітаптар, көрме залдары, әйгілі өнер туындылары Бүкіләлемдік желінің арқасында сіздің қолыңызда. Қазіргі заманғы технологиялар өмір бойы өзін өзі тәрбиелеуге, білімді арттыруға, өзін өзі бағалауды арттыруға нақты жағдай жасайды. Ойлары мен ақпараттармен бөлісіп, белгілі бір мәселелерді талқылай отырып, адам сыни тұрғыдан және өз бетінше ойлауға үйренеді, шығармашылық қабілеттерін дамытады.

Қоғамның жаһандануы мен ақпараттандырылуы ХХІ ғасырдың маңызды көрсеткіштері болып табылады. Адам дамиды әлеуметтік-мәдени орта адамның өзін өзгертеді және сонымен бірге өзі де өзгереді.

Жаңа ғаламтор ресурстардың білімдік пайдасына келетін болсақ, енді жаңа медианы пайдалану арқылы оқушылардың оқу процесіне тереңірек араласуға мүмкіндік алады. С.Калверт технологияның даму перспективаларын зерттеп, оның пікірінше, балаларға пайдалы болуы керек жаңа ақпараттық технологиялардың сипаттамаларының тізімін жасады [1]. Оқытудың жаңа ақпараттық технологияларының арқасында оқу процесінің өзі де, мұғалімнің рөлі де өзгереді.

Ғаламтор – бұл ақпараттың шексіз үлкен көлеміне қол жеткізе алатын түбегейлі жаңа бұқаралық коммуникация құралы. Ғаламтор мәтінді, суретті және дыбысты бір уақытта орналастыруға мүмкіндік береді. Жаңа ақпараттық технологиялардың арқасында деректерді беру мен қабылдаудың жаңа нысаны мүмкін болды. Жаңа технологиялармен жұмыс істеу адамның күнделікті өмірінің ерекше ырғағы мен динамикасын жеңуге көмектеседі. Ғаламтор білім беру және ақпараттық жүйеге айналды. Бүкіл адамзатқа тән әлемді түсінудің ауызша әдісінің орнына аудиовизуалды білім бекітіле бастады.

Қазіргі таңда сабақта ғаламтор-технологияларды қолданатын жұмыс үшін жабдықталған компьютерлік сыныптың қажеті жоқ. Оқушылар мен мұғалімдерде смартфондардың болуы жеткілікті. Бірақ сабақтың сәтті өтуі үшін мұғалімге алдын ала төмендегідей ұйымдастыру жұмыстарын жоспарлау керек:

- материалдарды алдын ала әзірлеу, олар өзекті және оқушылар қызығушылығына сәйкес болуы тиіс;

- сілтемелерді алдын-ала таңдап, жағымсыз және мектеп оқушыларының жас шектеулеріне сәйкес келмейтін ақпаратты табу үшін сайттағы барлық сілтемелерді оқушылардың қолданбауы үшін, қажетті сілтемелер тізімімен іріктеңіз;

- егер мұғалім көп қиындықсыз және көп уақытты жұмсамай-ақ, оқушыларға табуға болатын ақпаратты жинау үшін, алдын ала әзірленген сілтемеге өту арқылы тапсырманы ұсынуына болады.

Осылайша, сабақ барысында оқушылар материалды іздейді, мұғалім ұсынатын сайттардан ақпарат алады, қажетті материалды таңдайды, оны бекітеді және біріктіреді. Ақпарат пазл сияқты бөліктерге жиналады, нәтижесінде оқушылар сабақтың тақырыбы бойынша барлық материалдарды, үй тапсырмасына арналған жаттығуларды алады. Оқушылар мәтінде бағдарлауды, қажет емес мәліметтерді қалдырмай қажетті ақпаратты табуды үйренеді.

Ұқсас сабақты мектеп бағдарламасынан әртүрлі тақырыптар бойынша өткізуге болады, мысалы,

«Күрделі сөйлем», біз оқушыларға ақпарат жинауға мүмкіндік беретін осы тақырыптағы сілтемелерді қолдануды ұсынамыз.

1. Күрделі сөйлем дегеніміз не – <https://zen.yandex.ru/me - dia / id / 5cdc 300bc 3886300b3495644 / slojnoe-pred-lojenie-5ea2f39fd87aaa4f6a60ba4f;>

2. Күрделі сөйлемдердің түрлері – [https://yan - dex.ru/turbo/ vsvoemdom. ru/s/obrazovanie/;](https://yan - dex.ru/turbo/ vsvoemdom. ru/s/obrazovanie/)

3. Күрделі сөйлемдердің түрлері – https://licey.net/free/4-russkii_yazyk/40-kurs_russ - kogo_yazyka_sintaksis_i_punktuaciya/stages/732

11_soyuzu_i_znacheniya_slozhnosochinennyh_predlo_zhenii.html;

4. Күрделі сөйлемдердің мысалдары <https://bingoschool.ru/manual/slozhnoe-predlozhenie/>;

5. Күрделі сөйлемдердің мысалдары – <https://urok.1sept.ru/articles/685440> [10];

6. «Күрделі сөйлем» тақырыбындағы жаттығулар – moslingvist.ru/9_klass/slozhno-sochinyonnye_pred-lozheniya/uprazhneniya_po teme_slozhnoso-chinyonnye;

7. Күрделі сөйлем тақырыбындағы жаттығулар – <https://infourok.ru/test>.

Мұғалім оқушыларға қосымша ақпарат алып, білімдерін бекіту мақсатында ұсынылған сілтемелерде берілген жаттығулар мен тапсырмаларды таңдауға кеңес беруі керек.

Сабақта мұндай жұмыс түрлерін жасап, ақпараттық ресурстарды қолданып, оқушылар өздерінің «қолайлы аймағында» болып, іздеу дағдыларын дамытып, қазақ тілінің грамматикасын біле алады. Мұндай тапсырмалар, біздің ойымызша, оқушыларды сабаққа нәтижелі үйренуге интеландыруға, оқытудың қызықты және ең маңызды заманауи процесс екенін білуге көмектеседі.

Ғаламтор ресурстары арқылы оқушылардың оқылым дағдысын дамыту үшін мұғалім алдымен оқушылардың оқылым дағдысын дамытудың мақсат-міндеттерін, жолдарын, түрлерін, сабақ құрылымының әдіс-тәсілдерін терең зерделеуі керек. Оқылым рецептивті (қабылдаушы) дағдылар қатарына жатады. Оқылымның мақсаты – мәтіндегі негізгі және қосымша ақпаратты әртүрлі деңгейде қабылдауы және түсіне білуі [2].

Оқылым дағдылары:

- Мазмұнын түсіну үшін оқу немесе көз жүгіртіп оқу – мәтіндегі жалпы идеяны түсіну үшін тез оқып шығу.

- Нақты ақпараттарды табу үшін оқу – мәтін ішіндегі ақпараттарды тауып алу үшін оқу. Бұл дағдыда тұтас мәтінді түсініп оқу, мазмұнын білу маңызды емес. Мысалы, мәтіннен қажет пайыздық көрсеткіштерді, жылдарды немесе қажетті сөздерді тауып алу.

- Детальді түрде оқу – әрбір сөздің мағынасын түсіну үшін мәтінді сөзбе-сөз оқу. Мысалы, келісімшарттағы талаптарды немесе нұсқауларды түсіну үшін сөзбе-сөз оқу.

- Сөз мағынасын мәнмәтіннен ажырату – мәтін ішіндегі таныс емес сөздің мағынасын түсіну (болжау) үшін, оның айналасындағы сөздер мен сөйлемге назар аудару.

- Мәтін құрылымын түсіну – мәтін құрылымының ұйымдастырылуын түсіну. Мысалы, кіріспе бөлім, негізгі бөлім, қорытынды бөлім.

- Болжай білу – оқылым тапсырмасы алдында қолданылатын тәсіл. Оқушылар мәтінді оқымас бұрын оның мазмұнын мен көтеретін мәселесі жөнінде ойланып, талқылап көреді. Ол үшін олар мәтін тақырыбына, тест оған берілген суретке қарап болжай отырып, сол тақырыпта өз білімдерін қолданады. Бұл тәсіл мәтінді оңай түсінуге көмектеседі.

Мәтін түрлерін ажырата білу – сипаттау, хабарлау, талқылау.

Экстенсивті оқылым – үлкен көлемді мақала немесе шығармаларды (роман, әңгіме) оқу.

Интенсивті оқылым – мәтіндегі сөйлемдердің грамматикалық құрылымын, белгілі бір тақырыпқа арналған сөздерді талқылау үшін оқу. Мұндағы мақсат оқушылардың тілді дұрыс қолдана білудегі білімін арттыру.

Оқылымға арналған сабақ құрылымы:

Оқылым алды тапсырма – мәтін тақырыбын ашуға бағытталған жаттығулар, сөздерді алдын ала үйрету, мәтін мазмұнын болжауға байланысты сұрақтар қою.

Оқылым тапсырмасы – әртүрлі оқылым дағдыларын дамытуға арналған жаттығулар (сұрақтар). Алғашқы жаттығулар жалпы мазмұнын түсінуге бағытталса, кейінгі жаттығулар нақты ақпаратты табуға арналуы тиіс.

Оқылымнан кейінгі тапсырма – мәтінде көтерілген мәселеге, ақпараттарға байланысты талқылау сұрақтары. Мұндағы сұрақтар олар үйренген жаңа сөздерді, ұғымдарды қолдана отырып, жауап бере алатындай ұйымдастырылуы қажет. Сонымен қатар сұрақтар оқушылардың өмірлік тәжірибесімен де байланысып, өз көзқарастарын білдіруге мүмкіндік бере алатындай жасалуы керек.

Ғаламтор- ақпарат теңізіне кіретін оқушы дайын материалды алып қана қоймай,

сонымен қатар осы тақырып бойынша өз пікіріне ие болуы керек. Бала бұл мәселені өз бетінше шеше алмайды. Сондықтан оған ата-ана мен мұғалім тарапынан бақылау болу керек.

Сонымен қатар, балаларды оқыту процесіне ғаламтор ресурстарын енгізудің жағымды жақтарын атап өткен жөн. Балалар кез-келген ақпаратқа тегін қол жеткізе отырып, өздеріне басқа біреудің жұмысын алады, қарапайым ойлаудан және ойланудан бас тартады. Басқаша айтқанда, олар жай ғана эссе жазады және оны өздері жазғанын айтады. Қалай болғанда да, бұл мәселелерді шешу үшін оларға мұғалімдер мен ата-аналардың көмегі қажет [3].

Қорытындылай келе, ғаламтор ресурстарынсыз қазіргі мектепті елестету мүмкін емес екенін атап өтуге болады. Ғаламтор ресурстарын қолданатын сабақтар оқушылар мен бастауыш сынып мұғалімдері үшін әдеттегі оқу процесіне айналады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- 1 Watkins C. Selected Writings of Calvert Watkins / Ed. L. Oliver. 2 vol. Innsbruck, 1995; Vol. 3, id, 2007
- 2 Оразбаева Ф. Тілдік қатынас : теория және әдістемесі : оқу құралы. — Алматы : РБК, 2000. — 208 б.
- 3 Құрманова Н. Мухлис К. Текст теориясы мен әдістемесі. – Алматы: АлМУ, 2000. - 114 б.

КОЛЛЕДЖДЕГІ ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ БӨЛІМІ БОЙЫНША АРНАЙЫ ТЕОРИЯЛЫҚ ПӘНДЕРДЕН ОҚУ ҮРДІСІНДЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Жандос Мұқанұлы Кожаканов – Абай ат. ҚазҰПУ-нің магистры, №1 Алматы қазақ мемлекеттік гуманитарлық-педагогтік колледжі. Алматы қ. Дене тәрбиесі бойынша арнайы пәндер оқытушысы

Кілт сөздер: инновация, сандық білім беру ресурстары, жобалау дағдыларын қалыптастыру, оқыту ресурстары, ақпараттық технология.

Түйіндеме: Бұл мақалада білім беруді цифрландыру жағдайында жобалау дағдысын қалыптастыруды тиімді ұйымдастыру негізінде компьютерлік оқыту технологиясы мен В.Ф.Шаталовтың тірек сигналдар технологиясы оқыту әдістерін қолдану қарастырылды.

Аннотация Мақалада қазіргі кезеңде білім беру мен оқытудың сапасы білім беруде жаңа әдістер мен технологияларды енгізудің маңызы мен ерекшеліктері қарастырылады. Ақпараттық технологияларды қолдануға негізделген оқыту әдістерінің тиімділігі жоғары: бағдарламалық қосымшалар, арнайы ақпараттық жүйелері мен қамтамасыз етілу, интернет, әлеуметтік желілер. Білім берудің тиімділігі техникалық ресурстарды: компьютерлерді, мобильді құрылғыларды (смартфондар мен планшеттер, платформалар), арнайы жабдықты пайдалануға негізделген. Бүгінгі таңда білімгерлерді дәстүрлі емес, цифрлық ортада жұмыс істеуге үйрету керек [1]. Осыған орай түрлі бернеше технологиялар қарастырылады.

1.1. Инновацияның негізгі принциптері

Бүгінгі бала – ертеңгі жаңа әлем, демек бұрыннан қалыптасқан бағдарлама мен тәртіп ол үшін ескірген, тозған. Ал қазір ол барлық тұлғасымен жаңа тұрмысқа, жаңа оқуға, жаңа қатынастарға бейімделуі тиіс. Сондықтан оған жүйелі жәрдем беріп, ынта-ықыласын дұрыс бағыттайтын, қабілет-қасиеттерін дамытатын жаңа инновациялық технология қажет.

«Инновация» ұғымын қарастырсақ, ғалымдардың көбі оған әртүрлі анықтамалар берген. Осы ұғымдарға өзінің зерттеулерінде

О.А.Бекетова [14], А.В.Хуторской [48], И.В.Работин [49], В.А.Сластенин, Л.С.Подымова, [50], Е.С.Полат, М.Ю.Бухаркина, М.В.Моисеева, А.Е.Петров [51], Ш.Т.Таубаева, С.Н.Лактионова [52], Ж.А.Караев, Ж.У.Кобдикова [12]

Немеребай Нұрахметов сияқты мамандар назар аударды.

Қазіргі таңда оқытушылар инновациялық және интерактивтік әдістемелерін сабақ барысында пайдалана отырып сабақтың сапалы әрі қызықты өтуіне ықпалын тигізуде.

«Инновация» ұғымын қарастырсақ, ғалымдардың көбі оған әртүрлі анықтамалар берген. Мысалы, Э. Роджерс инновацияны былайша түсіндіреді: «Инновация – нақтылы бір адамға жаңа болып табылатын идея». Майлс: «Инновация – арнайы жаңа өзгеріс.

Біз одан жүйелі міндеттеріміздің жүзеге асуын, шешімдерін күтеміз» –дейді.

Ендеше «инновация» ұғымы – педагогикалық сөздік қорына ежелден енген термин. Ол кейбір ғалымдардың еңбектерінде «жаңа», «жаңалық енгізу», деп көрсетілсе, кейбіреулер оны «өзгеріс» деген терминмен анықтайды.

«Инновация» деген сөз – латынның «novis» жаңалық және «ip» енгізу деген сөзінен шыққан, ал оның қазақша аудармасы «жаңару, жаңалық, өзгеру» деген мағынаны білдіреді. Инновация термині қазіргі білім берудің теориясы мен тәжірибесінде кеңінен қолданылып жүр. Бірақ ғылымда бұл терминнің нақтылы анықтамасы белгілі бір категория ретінде берілмеген. Берілетін анықтамалардың көпшілігі бұл ұғымды кеңінен терең таныта алмайды. Инновацияны «Білім беру жүйесіндегі жаңалық енгізу» деп айтсақ, оның мағынасын тарылтқан болар едік.

«Инновация» ұғымы ең бірінші ХІХ ғасырда мәдениеттанушылардың зерттеуінен пайда болды, яғни бір мәдениет түрлерін екінші ел мәдениетіне енгізу дегенді білдіреді және бұл ұғым этнографияда әлі күнге дейін сақталған.

шығармашыл ойы және басқа да тұлғалық маңызды сапалары дамиды

1.2. Студенттердің дене тәрбиесі теориялық оқытудың компьютерлік технологиясын қолдану ерекшеліктері

Осы мәселеге өзінің зерттеулерінде келесі мамандар назар аударды:

Б. Б. Баймұханов [67], Е. Ы. Бидайбековтың [68], Н. Е. Исабек [69],

Ж. Қараевтың [70], Т.Н.Шонина [127],Т.Д.Алиев[72], А.А.Оплетин,Л.А.Опачева, Е.В.Шаймухаметова [73],А.Ю.Пушкарская [74], В.В.Шевцова [75], Д.К.Исмагилов [76],В.В.Барбашин [77], А.П.Шмакова [78],И.А.Водяникова, Н.Н.Никитушкина[79] және т.б.

- профессор Б. Б. Баймұхановтың еңбектерінде оқыту үдерісінде компьютерлік технологияларды енгізу мәселелері қарастырылды, осының негізінде оқыту үдерісінде әртүрлі бағдарламалық құралдарды қолданудың әдістемесі жасалған (Б. Д. Сыдықов, Р. С. Шуақбаева, Р. Б. Бекмолдаева, А. Ө. Байдыбекова және т.б.);

- профессор Е. Ы. Бидайбековтың еңбектерінде студенттерді ақпараттық технология құралдарын қолдануға әдістемелік тұрғыдан дайындау, информатика пәнін оқыту және информатик мамандарды дайындау мәселелерімен айналысқан (Ж. Қ. Нұрбекова, Г. Ж. Ниязова, Ш. Шекербекова, А. Ибашова, Э. А. Абдукаримова және т.б.);

1.3.2. Студенттердің дене тәрбиесі теориялық оқытудың В.Ф.Шаталовтың тірек сигналдар технологиясы қолдану ерекшеліктері

«Қазіргі заманғы жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай, мүдделі жаңа білім беру өте қажет», – деп Елбасы атап көрсеткендей, қазіргі заманғы педагогикалық технологиялық әдіс-тәсілдерді мектеп өміріне енгізу,оны әр пән мұғалімінің тиімді пайдалана білуі бүгінгі таңда білім сапасын арттырудың бірден-бір жолы.Осындай технологиялардың бірі – Шаталовтың тірек сигналдар технологиялары. «Тірек сигналдары арқылы оқыту» технологиясының негізгі мақсаты: оқушыларда мұғалімнің қажетті нұсқаулары бойынша білім, білік, дағды қалыптастыру; жеке мәліметтеріне қарамастан, барлық баланы оқыту; жеделдете оқыту.

«Тірек сигналдары арқылы оқыту» технологиясының принциптері: - үздіксіз қайталау, міндетті кезеңдік бақылау, ірі блоктар

бойынша оқыту, тірек сигналдарын пайдалану; - жекелей әрекет жасау;

Практикалық бөлім

ОҚЫТУДА ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР МЕН АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Оқытудың инновациялық әдістері мен ақпараттық технологияларды пайдалану – педагогикалық іс-әрекеттердің мазмұны мен формасын толықтыру негізінде оқыту үрдісін жетілдірудің бірден бір жолы. Компьютерлік желілерді, интернет жүйесін, электрондық оқулықтарды, мультимедиялық технологияларды, қашықтан оқыту технологиясын пайдалану оқу орындарында ақпаратты-коммуникациялық технологиялар кеңістігін құруға жағдай жасайды.

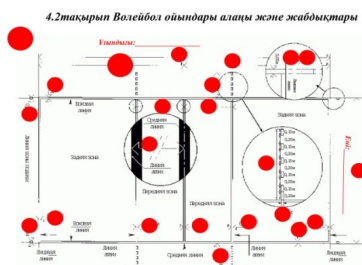
1. Студенттердің дене тәрбиесі теориялық оқытудың компьютерлік технологиясын қолдану ерекшеліктері

Сабақта білім алушылар оқытудың компьютерлік түрлі бағдарламалар арқылы сызба, жобалау жұмыстарын жасайды. Онда спорттық құрылымылар мен спорт алаңдарының өлшемдерін 3D форматта үлгісін жасауға дағдыланады. Сонымен қатар өткен сабақтарды бақылау мақсатында берілген әр-түрлі нұсқада тест тапырмаларын орындайды. Компьютер қосымшалары арқылы бейнесабақтарды көре алады және өз беттерімен тапсырмалар даярлауға мүмкіндік береді. Ең бастысы жеке шығармашылықпен зерттеу жұмыстарымен айналысуға мүмкіндік береді. Мына суреттердегі тапсырмаларды өз беттерімен орындайды.

1. Тапсырма : Алаңдағы тиісті өлшемдерін белгіле.

2. Тапсырма : Қандай спорттық ойын алаңдарына жатады? Жіктелу бойынша түрлеріне сипаттама бер.

3. Тапсырма: Гимнастикалық құралдардың тиісті мөлшерін жаз. Гимнастикалық көпір материал құрамы мен серпілу қасиеттерін анықтау

Қорытынды

Осы мақалада келтірілген деректерді талдау мен қорыту біздің жұмысымыздың келесі қорытындыны жасауға мүмкіндік береді.

Студенттер дене тәрбиесіндегі инновациялық технологияларды іске асыруды әзірлеу проблемасының негізгі ғылыми-теориялық алғышарттары келесі болып табылады.

Біздің зерттеулердің бағыты студенттердің қызығушылықтары мен қажеттіліктері есебімен спорттық құрылымдарының өлшемдері мен қағидаттары бойынша сабақтарды өткізу болып табылады.

Ақпараттық технологиясы бойынша оқытуды іске асыру кезінде проблема сабақтардың қойылған міндеттерімен келісуде құраушыларға әрбір тақырыптың мазмұнын ажырату болып табылады. Біздің зерттеулердің бағыты спорттық алаңдары бойынша тірек сигналдар арқылы оқыту технологияны әзірлеу болып табылады.

Оқытудың компьютерлік технологиясын қолдану іске асыру үшін қарама-қайшылықтар студенттердің теориялық және әдістемелік деңгейін арттыру және оларды сабақта оқыту

қажеттілігі болып табылады. Біздің зерттеулеріміздің бағыты спорттық ғимараттар жөніндегі оқу құралын әзірлеу және оқу процесіне енгізу болып табылады. Біз келтірген деректерді талдау негізінде біздің зерттеуіміздің тұжырымдамасын қалыптастырылды.

Пайдаланылған әдебиеттер:

- 1 Никишина И.В. Инновационная деятельность современного педагога // Учебно-методическое пособие: Учитель. – 2008. - 145 с. <https://fb2lib.ru/nikishina-i-v/innovatsionnaya-deyatelnost-sovremennogo-pedagoga>.
- 2 Хуторской, А.В. Педагогическая инноватика: учеб. пособие для студ. высш. учебных заведений / А.В. Хуторской. — М.: Академия, 2008. — 256 с. https://khutorskoy.ru/books/2008/ped_innov/
- 3 Епишева О.Б., Трушников Д.Ю. Инновационные процессы в образовании // Учебник: для соискателей дополнительных (к высшему) квалификаций «Преподаватель высшей школы» и «Преподаватель»,
4. Ф. Б. Бөрібекова, Н. Ж. Жанатбекова. Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар Оқулық. – Алматы: 2014. – 360 бет.

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУ – ҮЛГЕРМЕУШІЛІКТІҢ АЛДЫН АЛУ

Саламатова Асель Жалалдиновна
Тарих пәнінің оқытушысы
Үшқоңыр су шаруашылығы колледжі

Аннотация: Әлемнің қарқынды өзгеруі жағдайында оқытушыларға қойылатын жаңа талаптар күшеюде. Үлгермеушіліктің алдын алу үшін білім алушылардың оқуға қызығушылығын арттыру және алған білімдерін өмірде қолдана алуына бағыттаудың маңыздылығы артып келеді.

«Функционалдық сауаттылықты арттыру – үлгермеушіліктің алдын алу» атты мақала қазіргі заман талабына сай ғылыми мәселе бойынша жұмыс процесін сипаттауға арналған. Мақалада шығармашылық еңбектің бастауы қарастырылады, оқытушының ой еңбегінің кезеңдері сипатталады.

Түйін сөздер: үлгермеушілік, функционалдық сауаттылық, педагогикалық әдіс-тәсілдер.

« Әр бала жұлдыз, оның жарқырауына көмек ет»
Жүсіп Баласағұн

Заманауи оқытушының білім беру деңгейіне қойылатын маңызды талаптардың бірі - үлгерімі төмен білім алушының сабаққа деген қызығушылығы мен ынтасын ояту, тақырыпты толық меңгертіп, нәтижеге жетелеу. Оқу тобының білім сапасының төмен болмауын алдын алу үшін барынша білім алушылардың артта қалушылығын болдырмай, барлық білім алушының бәсекеге қабілетті болуын қамтамасыз ету керек. Бұл іс оқытушыдан жігерлі, жоспарлы еңбекті қажет етеді: үлгерімі төмен білім алушыларды анықтау; артта қалушылықтың себебін анықтау; жұмыс жоспарын құру. Қазіргі білім алушының білім беру нәтижелерінің сапасы оның функционалдық сауаттылығы арқылы бағаланатыны дәлелденді.

«Функционалдық сауаттылық» термині алғаш рет 1965 жылы Тегеранда өткен білім министрлерінің дүниежүзілік конгресінде қолданылды, сол кезде функционалдық сауаттылық «күнделікті өмірде қолдануға және күнделікті мәселелерді шешуге арналған оқу және жазу дағдыларының жиынтығы» дегенді білдірді. Алайда, 1978 жылы ЮНЕСКО бұл терминге берілген анықтаманы қайта өңдеп, толықтырды: «өзінің және қауымдастықтың (әлеуметтік ортаның) одан әрі дамуы үшін өз тобының тиімді жұмыс істеуі үшін сауаттылықты қажет ететін және оқуды, жазуды, есептеуді одан әрі пайдалануды қамтамасыз ететін барлық іс-шараларға қатыса алатын адам ғана функционалды сауатты болып саналады». Демек, жоғарыда аталған

оқытушының жұмыс жоспарында функционалдық сауаттылықты арттыру мақсаты басым болуы тиіс. Бірнеше компоненттен тұратын функционалдық сауаттылықты адамның, қоғамның сыртқы ортамен қарым-қатынас жасау тәсілі және өзгеретін жағдайларда тез бейімделу мүмкіндігі деп сипаттап оқытуға деген көзқарасты ғана емес, білім алушылардың өзіне деген көзқарасын да өзгерту қажет.

Психологтардың айтуы бойынша қабілетсіз білім алушы болмайды. Ендеше оқу тобындағы үлгерімі мен ерік-жігері төмен деп танылған білім алушылармен жүйелі жұмыс жүргізу арқылы нәтижеге қол жеткізуге болады. Ол үшін оқу үрдісіне көптеген жүйелі өзгерістерді дәйекті түрде енгізу қажет:

- сабақта әртүрлі формада берілген ақпаратпен жұмыс істеу (сызба, мәтін, кесте, диаграмма);
- нақты деректермен, шамалармен және өлшем бірліктермен жұмыс істеу;
- білім алушыларды дербестік танытуға, оқу мен өмірлік тәжірибені пайдалануға ынталандыру;
- әрбір пәнге және күнделікті оқу процесіне функционалдық сауаттылық мақсаттарын енгізу.

Жоғарыда айтылғанды ескере отырып, мен өз сабақтарымда тарихи ойлау дағдылары мен тарихи концептіге негізделіп, тарихи оқиға туралы жалпы білім беріп қана қоймай, білім алушыны сөйлеуге, талдау жасауға, өз ойын дұрыс жеткізе білуге, салыстыра білуге, дәлелдеуге үйретемін. Ол үшін, яғни білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру мақсатында жаңа әдіс-тәсілдерді, қосымшалардың мүмкіндіктерін қолданамын. «Постер», «5 қадам», «Ыстық орындық», «Лоторея» т.б әдістері мен «трендтегі» Wordwall, Ваamboozle, JoYTEKA, Tarsia онлайн платформаларын қолдану білім алушылардың білімін анықтап, алған білімдерін жаңа форматта қолдануға, АКТ құзыреттіліктерін арттыруға мүмкіндік береді. Мысалы, Қазақстан тарихы пәнінен «Қазақстан халқының моноэтникалық құрамының өзгеруі» тақырыбын оқытуда «Постер» әдісі арқылы ТОЖ бағалау критерийлеріне сәйкес бірнеше тапсырманы орындатуға болады.

1-тапсырма: «Постер» әдісі. Постерді мұқият зерттеп, сұрақтарға жауап беріңіз:

- 1.1. Қазақстанның этникалық құрамының басым бөлігі _____.
- 1.2. Қазақстанның этникалық құрамында орыстар _____ пайызды құрайды.
- 1.3. Қазақстанның этникалық құрамының 7,73% _____ құрайды.
- 1.4. Қазақстанға көшіп келген этностар мен олардың қоныстануы бойынша мәліметті көрсетіңіз:

№	Сұрақ	Жауап

Қосымша ресурстарды зерттеп, тапсырмаларды орындаңыз:

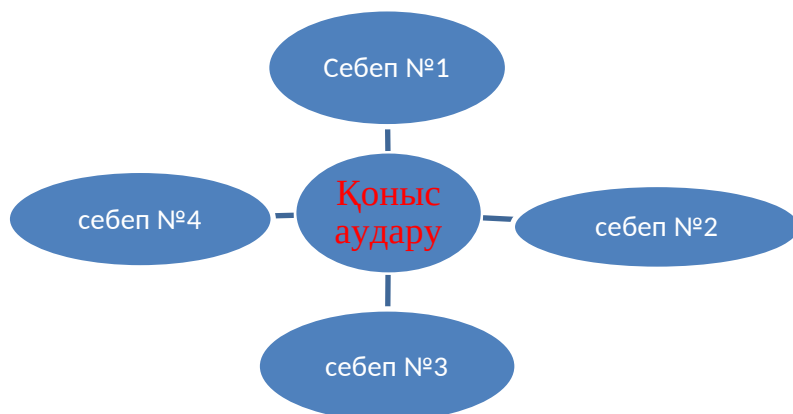
Орыстар	<ul style="list-style-type: none"> Қазақстанға алғаш қоныс аударғандар қазақтар мен әскери шенді орыстар еді. Қазақстанға қоныс аударған орыс шаруалары шеғарадағы әскерлерді, сондай-ақ Кольванов-Воскресенск зауыттарында, тау-кен өндірістерінде істейтін жұмысшыларды азық-түлікпен жабдықтау міндетін шешуге тиіс еді. Шаруаларды қазақ өлкесіне кенінен тарту үшін патша үкіметі еркін отарлау әдісін де, күш қолдана отырып, еріксіз жер аудару тәсілін де қолданды.
Украин	<ul style="list-style-type: none"> Украиндықтардың алғашқы тобы Қазақстан аумағында XVIII ғасырдың екінші жартысында пайда болды. Олар, негізінен, ұлт-азаттық қозғалыстарына қатысқандар еді. Украиндықтардың елеулі бөлігі қазақтың кең-байтақ даласына XIX–XX ғасырдың тоғысында, Ресейдің еуропалық бөлігінен шаруалардың жаппай қоныс аударуы кезінде келді. Қоныс аударушы украиндықтар, негізінен, Полтава, Харьков, Таврия, Херсон, Екатеринослав және Киев облыстарының шаруалары еді.
Татар	<ul style="list-style-type: none"> Қазақстанға татарлардың келуі патша үкіметінің қазақ өлкесін отарлауға кіріскен кезінен басталды. Алғашында патша үкіметі қазақ даласында ислам дінін таралуына қарсылық көрсете қойған жоқ. Бұл ретте қазақтардың арасына молда болуға татарлардың дін қызметкерлері қатарынан ғана жіберілді.
Неміс	<ul style="list-style-type: none"> Немістер Қазақстанда алғаш рет XVIII ғасырда әскери құрамалар қатарында келді. Олардың едәуір бөлігі Балтық бойы губернияларынан еді. Сібір шеғара шебінің басшысы қызметін атқарғандардың көпшілігі немістен шыққан генералдар болатын. Олар Х.Т. Киндерман, И. Крафт, И. Шпрингер, Г.И. Глазенин және басқалар еді. Түркістан өлкесінің генерал-губернаторы К.П. фон Кауфман да, Торғай облысының әскери губернаторы Л.Ф. Баллюзек те, Дала өлкесінің генерал-губернаторы М.А. фон Таубе де неміс ұлтынан еді.
Ұйғыр, дүнген	<ul style="list-style-type: none"> XIX ғасырдың 70–80-жылдары патша үкіметі ұйғырлар мен дүнгендерді Жетісу жеріне қоныс аударта бастады. Бұған дейін олар Қытайдың Іле өлкесінің аумағында тұрып келген еді. 1881 жылы екі империя арасында Петербург бейбіт келісімшарты жасалды. Ұйғырлар мен дүнгендер бір жылдың ішінде Жетісу облысының аумағына қоныс аударды. 100 мыңға жуық ұйғыр мен дүнген жан сақтау үшін Қазақстан аумағына өтуге тілек білдірді.

2.1. Қазақстанға халықтардың қоныс аудару кезеңдерін хронологиялық реттілікпен орналастырыңыз:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

2.2. Қазақстанға өзге ұлт өкілдерін қоныс аудару үрдісінің себептерін анықтап, кластер толтырыңыз:

Мысалы:

Топтық жұмыста «Кілемше» әдісін ұсынамын. Тапсырма: Мәтінмен танысып, қоныстандырудың 2 демографиялық және 2 экономикалық салдарларын анықтаңыз.

Оқу тобы «Жүрекше» әдісімен 4 топқа бөлінеді. Берілген мәтінді оқып, танысады, қоныстандырудың 2 демографиялық және 2 экономикалық салдарларын анықтайды, парақ бетіндегі кілемшеге өз жауаптарын жазады. «Кілемшенің» төрт жағын төрт студент толтырады, жауаптардың қайталанбау керектігін ескереді.

Міне, осындай тапсырмалар білім алушылардың тақырыпқа деген қызығушылығын оятып, зейіні мен ой-өрісін кеңейтіп, белсенділігін арттырады. Білім алушының бойындағы функционалдық сауаттылықтың компоненттері - оқу сауаттылығы, жазу сауаттылығы, ақпараттық сауаттылық, коммуникативтік сауаттылық артады. Нәтижесінде үлгермейтін білім алушылар қатары жойылады.

Үлгермеушілікті алдын алуда өте көп жаңа ақпарат беру тиімсіз. Зерттелетін материалдан ең бастысын таңдап алу, білім алушының барлығына жетістік жағдайын жасау маңызды. Сол себепті, заманауи педагогикалық әдіс-тәсілдерді оқыту үрдісінде тиімді пайдалана отырып, барлық білім алушының өз дәрежесінде дамуын қалыптастыруға, бәсекеге қабілетті болуын қамтамасыз етуге, шығармашылық белсенді тұлғаның дамуына себепші болу ұстаздық еңбектің негізгі мақсаты болуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Кемельбекова Г. А. Особенности формирования функциональной грамотности учащихся по предметам гуманитарного цикла
2. Гельмонт А.М. О причинах неуспеваемости и путях ее преодоления. М.: Просвещение, 2004.
3. Қалиев С. Оқушының тұлғалық қасиеттерін дамытудың педагогикалық негіздері- Алматы, 2001.
4. Қоянбаев Р.М. Білім беру және оқыту теориясы.- Алматы, 1990
5. Фролова П.И. К вопросу об историческом развитии понятия «Функциональная грамотность» в педагогической теории и практике // Наука о человеке: гуманитарные исследования. 2016. №1 (23).

АКТУАЛЬНОСТЬ ЭКОЛОГИЗАЦИИ ГЕОГРАФИЧЕСКОЙ НАУКИ

**Магистр естественных наук, учитель географии Кулмаганбетова А.О.;
РСШИКОР имени Х. Мунайпасова**

Аннотация: В статье рассматриваются особенности развития экологических представлений в географической науке начиная с древнего периода. Отмечены процессы экологизации географии в XIX и XX столетиях. Подчеркивается важность указанного процесса на современном этапе развития российской географической науки.

Ключевые слова: экологизация географии, географический детерминизм, взаимодействие человека и природы, геоэкология.

Масштабы и степень преобразования природы человеком привели к появлению кризисных ситуаций в различных регионах Земли и даже позволили говорить об экологическом кризисе в планетарном масштабе. Понимание подобной опасности предопределило в качестве одного из генеральных направлений географических исследований решение проблем взаимоотношения хозяйственной деятельности и природы в интересах выживания человечества. В конце XX столетия экологическое направление в научных исследованиях практически всех естественных наук становится определяющим.

Однако, несмотря на актуальность экологизации географии в наше время, следует заметить, что корни этого процесса находятся у истоков географической науки. Даже длительный период эмпирического накопления материала об окружающей природе имел определенный экологический аспект. Древние люди, познавая особенности природного окружения, делали выводы в первую очередь о характере воздействия тех или иных сил природы на их хозяйственную деятельность. Варварское отношение к природе не являлось характерной чертой деятельности древних обитателей, о чем косвенно можно судить по взаимоотношениям с ней аборигенных племен Северной и Южной Америки, Новой Зеландии и других регионов мира. «Экологически» мыслить древних людей заставлял практический опыт. Обеспечивая себе пропитание, представители древних охотничьих культур, видимо, не могли себе позволить убивать животных только ради забавы. В процессе длительного сосуществования они видели в природе, с одной стороны, источник опасности в виде различных грозных сил природы, с другой – источник пропитания.

Взаимоотношения человека и природы всегда интересовали географов. По существу, подобные подходы можно найти у представителей классической Греции, поскольку они рассматривали Землю как жилище человека, как среду его обитания, при этом отмечая связь между отдельными природными условиями и особенностями хозяйствования. Данная проблематика интересовала не только географов, но и философов, историков (Геродот, Страбон, Аристотель, Платон, Ксенофонт и др.). По своей сути античные представления были антропоцентричными, что вполне объяснимо, поскольку в то время еще было недостаточно накоплено знаний о природе Земного шара, тем более о взаимосвязи и взаимодействии отдельных ее компонентов. Основная часть нашей планеты еще оставалась «белым пятном». Общество в большей степени интересовал человек, как «центр Вселенной», его материальная и духовная культура.

В ряду древнегреческих мыслителей в плане развития рассматриваемой проблематики особое место занимает Страбон. Именно ему принадлежат соображения о влиянии природной среды на характер жизни разных народов. При этом особое значение он придавал климату, как основному фактору, влияющему на древние этносы. Превосходство европейской цивилизации он объясняет не только климатом, но и изрезанностью береговой линии и разнообразием рельефа. При этом он не объясняет конкретно, каким образом элементы природы могут влиять на общественное поведение людей. В центр географии Страбон ставил человека, а природными особенностями, по его мнению, должны заниматься философы. Именно поэтому А. Г. Исаченко теоретические представления Страбона определяет как хорологический антропоцентризм.

В средние века наблюдается упадок в развитии географии и естествознания в целом. Были забыты даже передовые взгляды на устройство нашей планеты, высказанные античными географами. В условиях господства теологических концепций и разгула инквизиции передовые идеи в географии, тем более в контексте экологизации, возникнуть не могли. Шло накопление общих знаний о природе Земли, особенно большие успехи были достигнуты под влиянием Великих географических открытий и открытий естествознания. Стало оформляться естественно-научное направление. Б. Варениус в 1650 г. определил географию как естественную науку, хотя общее признание такое толкование географии не имело.

Без сомнения, важнейшим рубежом в развитии географии и экологии (соответственно и экологических по сути высказываний в географии) является XIX в. К тому времени были заложены основы многих дочерних географических наук, в частности геологии, геоморфологии, биогеографии, климатологии и гидрологии. В том же веке оформились основы экологии как биологической науки, благодаря трудам натуралистов и географов XVIII – XIX вв. (К. Линнея, Ж. Бюффона, Ж.-Б. Ламарка, Ч. Дарвина, Ю. Либиха, А. Гумбольдта, И. М. Сеченова и др.) [1]. Немецкий биолог Э. Геккель в 1866 г. впервые ввел термин «экология», подразумевая под ней познание экономики природы, одновременное исследование взаимоотношений всего живого с органическими и неорганическими компонентами среды, включая антагонистические и неантагонистические отношения животных и растений, контактирующих друг с другом.

Наиболее ярким представителем географической науки (естественно-научного крыла) XIX в., несомненно, является Александр Гумбольдт, определявший задачи географии исследованием общих законов и внутренних связей земных явлений. Изучая высотную поясность в Андах, Гумбольдт наблюдал в природе взаимозависимость «живой» и «неживой» природы. Поэтому он подчеркивал важность познания причинных связей между органической жизнью и неживой природой, что, по сути, является основополагающим постулатом классической биоцентричной экологии. Гумбольдт рассматривал человека в плане взаимодействия с земными силами, отмечая при этом его относительно слабое влияние на природу.

В целом можно сказать, что до начала XIX в. географов слабо интересовали взаимоотношения человека и природы. В большей степени эти вопросы обсуждались в трудах историков, философов и политиков. Причем в основном их взгляды возрождали античную концепцию географического детерминизма.

XIX век оказался показательным еще и в плане масштабности человеческого воздействия на природу. Технический прогресс способствовал резкому увеличению преобразовательной деятельности человека, особенно в Западной Европе и в Северной Америке. Результаты человеческой деятельности становились все масштабнее и не могли уже оставаться незамеченными. Именно эти обстоятельства определили появление знаменитого труда Дж. Марша «Человек и природа, или о влиянии человека на изменение физико-географических условий природы». В этой работе впервые дан анализ изменений природы человеком, делается заключение о пагубности нарушения равновесия в природе, что приведет в конечном итоге к непоправимым последствиям. Таким образом, Дж. Марш уже тогда предвидел возможность экологического кризиса на нашей планете и призывал к охране природы.

Идеи Дж. Марша, как ни странно, не нашли отклика на его родине (США) и в целом в западной географической науке. В зарубежной географии во второй половине XIX в. широкое распространение получили идеи Карла Риттера, развитые его последователями, ярким представителем которых является Фридрих Ратцель. Антропоцентризм и географический детерминизм были дополнены социальным дарвинизмом, и природной среде в этих идеях места не оставалось. Впоследствии появилось много антропогеографических течений, которые ставили человека во главу угла, совершенно не рассматривая его связь с окружающей природной средой. В США победили идеи Э. Семпла и Р. Хантингтона, получившие название «инвайронментализм». Хотя и были робкие попытки некоторых западных географов защитить естественно-научное направление в географии, тем не менее и в XX столетии там господствовали антропоцентрические подходы. Именно поэтому зарубежная география и не была готова принять и развить экологические идеи, которые стали главенствующими начиная с конца 60-х гг. XX столетия.

Одним из ярчайших представителей гуманитарно-экологического направления в географии того времени по праву можно считать А. И. Воейкова [2]. В своей работе «Воздействие человека на природу», вышедшей в конце XIX в., А. И. Воейков впервые дал обобщенные сведения о взаимоотношениях человека с природой. Наряду с теоретическими вопросами он рассматривал чисто прикладные (конструктивные) аспекты данной проблемы. Применительно к конкретным регионам Российской империи (Черноморское побережье Кавказа, Полесье и др.) им были предложены и осуществлены мероприятия по регулированию и улучшению природных комплексов.

Экологическое направление в естественно-географических исследованиях присуще работам великого русского ученого В. В. Докучаева. Занимаясь проблемами генетического почвоведения, он одним из первых пришел к пониманию взаимосвязанности всех компонентов природы. Именно в его работах впервые были реализованы принципы рационального использования и улучшения природной среды. Можно говорить уже о ландшафтно-географическом подходе к исследованию природных процессов. Занимаясь проблемами почвоведения, В. В. Докучаев впервые сформулировал понятие о природно-территориальном комплексе. В формировании почвы наиболее ярко проявляется взаимопроникновение и взаимосвязь всех компонентов ландшафта, что и предопределило основные конструктивные разработки Докучаева в области географической зональности и природного комплекса. Его работы всегда носили ярко выраженный прикладной характер, были направлены на оптимизацию использования природы степей и имели экологический характер. Ученый предложил меры по улучшению экологической обстановки в пределах Санкт-Петербурга и его окрестностей еще в 1890 г.

Еще более значительны результаты в области разработки экологических направлений в географии последователей научной школы В. В. Докучаева. Так, благодаря их работам, направленным на углубление и расширение как теоретических, так и прикладных аспектов идей Докучаева, оформилось учение о ландшафте, определившее дальнейшее развитие физической географии. Г. Ф. Морозов и Г. Н. Высоцкий еще в начале XX столетия обосновали ландшафтоведческие идеи в качестве научной базы рационального использования земельных и лесных ресурсов, в процессе проведения мелиоративных работ [3].

Важно, что экологическую значимость работ Докучаева и представителей его школы признают и представители западной науки, называя их одними из первых русских экологов.

Экологическим по своей сути является и конструктивное направление в географии, выдвинутое И. П. Герасимовым и фактически являющееся продолжением идей, выдвинутых еще А. И. Воейковым и В. В. Докучаевым. Конструктивная география ставила главной задачей всестороннее научное обслуживание работы человечества по все более интенсивному использованию уже открытых природных ресурсов, рациональному преобразованию природы и эффективному развитию хозяйства освоенных районов. Были выдвинуты следующие основные принципы конструктивных исследований в географии: историзм, регионализм, экологизм, социологизм и антропогенизм [4].

Сказанное выше позволяет говорить, что на протяжении всего периода развития физической географии проблемы преобразования природы и влияния природы на человека были в центре внимания. Другое дело, что в 50 – 60-х гг. XX столетия, когда активно разрабатывалась теоретико-методологическая база ландшафтоведения, основное внимание уделялось природной составляющей, а человек рассматривался как субъект преобразования последней. Биологическая сущность и духовно-культурные составляющие оставались в стороне. Однако в конце XX в., когда экологические проблемы в буквальном смысле «захлестнули» естественные науки, именно в географии была заложена та теоретическая база, на основе которой можно было решать глобальные и региональные экологические конфликты. Другими словами, российская географическая наука, в отличие от американской и западноевропейской, была более подготовлена к восприятию новых экологических идей и к решению возникающих экологических проблем.

К сожалению, современная экологизация географии началась немного позже, чем на Западе, где этот процесс особенно активно начался в 60-х гг. XX столетия после первых докладов Римского клуба. В нашей стране задержка в экологизации географии в современном понимании была связана, на наш взгляд, с субъективным фактором, каким являлся политико-идеологический контроль над наукой со стороны административного аппарата. В рамках социалистического планового хозяйства считалось, что серьезные экологические проблемы невозможны, поскольку они являются следствием хищнического отношения к природным ресурсам, свойственного капиталистическому хозяйству. В 90-х гг. XX в., когда политико-административный контроль был снят, экологизация в буквальном смысле «накрыла» географическую науку. В итоге родилось новое научное направление в географии – геоэкология, объединившее интересы естественной и общественной географии.

Список использованных источников

1. Преображенский В. С., Александрова Т. Д., Максимова Л. В. География в меняющемся мире. Век XX. Побуждение к размышлению. М. : ИГ РАН, 1997. 273 с.
2. Котляков В. М. Мировой кризис конца XX века и географическая наука // Изв. РАН. Сер. геогр. 1995. № 4. С. 7–20.
3. Котляков В. М., Глазовский Н. Ф., Руденко В. Г. Географические подходы к проблеме устойчивого развития // Известия РАН. Сер. геогр. 1997. № 6. С. 15–19.
4. Михайлов Ю. П. Экологизация экономической географии // География и природные ресурсы. 1997. № 2. С. 5–14.

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Мажитаева Гульжана Аскарвна
преподаватель русского языка и литературы.
Ушкосьский колледж водного хозяйства,
Алматинская обл. Карасайский р, с. Шамалган.

Аннотация:

Инновационные технологии на уроках русского языка и литературы - это направление в образовании, которое использует новейшие методы и средства обучения для повышения эффективности учебного процесса. Это включает в себя использование интерактивных досок, компьютерных программ, онлайн-ресурсов, мультимедийных материалов и других инструментов, которые помогают сделать уроки более интересными, доступными и привлекательными для обучающихся. Такие методы помогают активизировать учащихся, стимулируют их критическое мышление, развивают навыки работы с информацией и

повышают мотивацию к изучению русского языка и литературы.

I. Выводы и рекомендации

Актуальность темы "Инновационные технологии на уроках русского языка и литературы" очевидна в современном образовании, где использование информационных технологий становится все более широким и значимым. Развитие таких технологий как интерактивные доски, онлайн-платформы для обучения, мультимедийные ресурсы, компьютерные программы для изучения языка и литературы, предоставляет уникальные возможности для создания увлекательных и эффективных уроков.

Научная значимость работы заключается в изучении того, какие именно инновационные технологии можно применять на уроках русского языка и литературы, каковы их плюсы и минусы, и как они могут повысить уровень образования и усвоения материала учащимися.

Практическая значимость работы выражается в том, что она может стать основой для разработки конкретных методических рекомендаций по использованию инновационных технологий на уроках русского языка и литературы для преподавателей. Это позволит им сделать уроки более интересными и продуктивными, а также оборудовать медиацентры и компьютерные классы в школах, в колледжах по последнему слову техники.

Анализ и обобщение изучаемой проблемы позволяет выявить основные преимущества и недостатки использования инновационных технологий на уроках русского языка и литературы, а также способы их оптимального применения с учетом специфики предмета.

Самостоятельное заключение по работе на тему "Инновационные технологии на уроках русского языка и литературы" заключается в понимании того, что инновационные технологии могут значительно обогатить образовательный процесс и сделать его более интересным и эффективным. Однако, важно помнить о необходимости баланса и использования этих технологий с умом, чтобы они не заменили общение и личный контакт между учителем и учеником, а стали дополнительным инструментом для достижения образовательных целей.

II. Инновационные технологии в образовании

2.1. Значение инноваций для образовательного процесса

Инновационные технологии играют важную роль в современном образовании, так как позволяют создать более интерактивную и увлекательную среду для обучения. Они способствуют развитию критического мышления, творческих способностей, улучшению навыков коммуникации и сотрудничества. Инновации помогают преподавателю индивидуализировать образовательный процесс, а также обеспечивают доступ к актуальной информации и образовательным ресурсам.

2.2. Преимущества использования технологий на уроках русского языка и литературы

- Интерактивные уроки: использование электронных досок, интерактивных презентаций и онлайн-уроков позволяет сделать занятия более интересными и увлекательными для обучающихся.

- Доступ к информации: с помощью интернета и электронных ресурсов учащиеся имеют возможность ознакомиться с различными литературными произведениями, исследованиями и критикой.

- Творческие задания: использование мультимедийных технологий позволяет учащимся создавать собственные презентации, видеоматериалы, аудиозаписи, что способствует развитию их творческих способностей.

- Индивидуализация обучения: с помощью онлайн-платформ преподаватели могут создавать персонализированные задания и учебные планы для каждого учащегося, учитывая их уровень знаний и способности.

III. Применение инновационных технологий на уроках русского языка

На занятиях русского языка и литературы активно применяются инновационные технологии, которые делают процесс обучения более увлекательным и эффективным.

1. Электронные учебники: преподаватели могут использовать электронные учебники, которые содержат мультимедийные материалы, видеоуроки, аудиозаписи, интерактивные упражнения и

тесты. Это делает процесс изучения более интересным для обучающихся и помогает им лучше усвоить материал.

2. Обучающие приложения и программы : Существует множество образова-тельных приложений и программ, которые помогают обучающимся улучшить свои навыки в русском языке и литературе. Например, приложения для изучения правописания, грамматики, чтения и анализа литературных произведений.

3. Онлайн ресурсы для изучения языка: В интернете доступно множество ресурсов для изучения русского языка и литературы, таких как видеоуроки, онлайн курсы, интерактивные задания и тесты. Обучающиеся могут использовать эти ресурсы для самостоятельного изучения и закрепления материала.

Использование инновационных технологий на занятиях русского языка и литературы помогают сделать обучение более интересным, доступным и эффективным для обучающихся. Они могут получить дополнительные знания и навыки, которые помогут им успешно справиться с учебной программой.

IV. Инновационные технологии на уроках

Инновационные технологии во многом изменили подход к обучению русскому языку и литературе.

1.Мультимедийные презентации позволяют привлечь внимание обучающихся к изучаемому материалу, визуализировать тексты и произведения литературы, что делает процесс обучения более интересным и запоминающимся.

2.Интерактивные методы обучения, такие как игры, головоломки, дискуссии и коллективные проекты, помогают учащимся активно участвовать в уроке, выражать свои мысли и идеи, обсуждать литературные произведения, что способствует развитию критического мышления и аналитических способностей.

3.Вебинары и онлайн дискуссии также играют важную роль в изучении русского языка и литературы, позволяя учащимся общаться с преподавателями и другими обучающимися, обсуждать интересные темы, делиться своими мыслями и открывать новые горизонты в изучении языка и литературы.

Инновационные технологии позволяют сделать обучение русскому языку и литературе более увлекательным, эффективным и современным, открывая новые возможности для развития учебного процесса. Внедрение таких технологий на занятиях способствует улучшению образования и подготовке учащихся к жизни в современном информационном обществе.

V. Практические примеры использования технологий

Пример 1:

Педагоги используют инновационные технологии на занятиях русского языка и литературы, чтобы сделать учебный процесс более интересным и привлекательным для обучающихся. Например, они могут использовать интерактивные доски для демонстрации текстов, видео и аудиозаписей, а также для проведения дискуссий и групповой работы. Это позволяет сделать учебный процесс более визуальным и доступным для учащихся. Очень часто я использую презентации на занятиях. Такая презентация наполнена различным медиаматериалом: иллюстрациями к произведению, видеофрагментами, аудиозаписями. Так я сделала, например, по темам «Евгений Онегин» А.С.Пушкина, «Война и мир» Л.Н.Толстого и др. Всё это даёт возможность более полно знакомиться с изучаемым произведением.

Пример 2:

Результаты исследований показывают, что использование инновационных технологий на занятиях русского языка и литературы может повысить уровень мотивации и активности учащихся. Например, использование онлайн-ресурсов и мобильных приложений позволяет учащимся практиковать навыки чтения, письма и говорения на русском языке в интерактивной и увлекательной форме.

Пример 3:

Инновационные технологии используются на уроках русского языка и литературы для создания персонализированных образовательных программ. Например, педагоги могут использовать онлайн-тесты и адаптивные программы для определения уровня знаний учащихся и разработки индивидуальных учебных планов. Это позволяет учащимся получать образование, соответствующее их способностям и потребностям.

VI. Вызовы и перспективы

6.1 Трудности внедрения технологий

Инновационные технологии на уроках русского языка и литературы представляют собой как вызов, так и перспективу для образовательной системы. С одной стороны, внедрение новых технологий может столкнуться с рядом трудностей, таких как нехватка квалифицированных специалистов и доступность оборудования. С другой стороны, инновационные технологии могут значительно обогатить образовательный процесс и повысить эффективность обучения.

6.2 Перспективы развития

Однако, несмотря на эти трудности, инновационные технологии предоставляют широкий спектр перспектив для развития образования. Использование интерактивных досок, онлайн-ресурсов, мультимедийных материалов может сделать уроки русского языка и литературы более увлекательными для учащихся, а также помочь им лучше усваивать учебный материал.

Важно также использовать инновационные технологии для индивидуализации обучения, например, через использование онлайн-платформ для самостоятельной работы учащихся или персонализированных учебных материалов.

Таким образом, инновационные технологии представляют значительный потенциал для повышения качества образования в области русского языка и литературы. Однако для их успешного внедрения необходима поддержка со стороны образовательных учреждений, государства и общества в целом.

VII. Заключение

В заключение, можно сказать, что инновационные технологии имеют большой потенциал для улучшения процесса обучения русскому языку и литературе. Использование интерактивных досок, онлайн-ресурсов, мобильных приложений и других современных инструментов позволяет сделать занятия более увлекательными, доступными и эффективными.

Инновационные технологии позволяют преподавателям создавать интерактивные уроки, привлекать внимание учащихся, демонстрировать тексты, изображения, аудио- и видеоматериалы, проводить увлекательные упражнения и игры. Это помогает учащимся лучше усваивать материал и развивать навыки работы с языком и литературными произведениями.

Таким образом, использование инновационных технологий на уроках русского языка и литературы способствует повышению интереса учащихся к предмету, совершенствованию их знаний и умений, а также развитию критического мышления. Однако важно помнить, что технологии должны использоваться в умеренных количествах, чтобы не затмить главное – понимание и анализ литературных произведений, умение выражать свои мысли и эмоции на родном языке.

Использованная литература

Грешилова, О. В. (2019). Роль использования инновационных технологий в обучении русскому языку. Вестник Челябинского государственного университета (3), 23-26.

Романова, Н. И. (2018). Использование интерактивных технологий при изучении русского языка и литературы. Лингвистика и культура, 21(4), 45-49.

Тихомирова, Е. С., & Марков, А. С. (2020). Инновационные технологии в обучении литературе: опыт применения. Педагогика и психология, 1(2), 67-72.

Федорова, Е. И. (2017). Эффективное использование информационно-коммуникационных технологий при изучении русского языка и литературы. Современные технологии в образовании, (4), 89-93.

КӨРКЕМ ӘДЕБИ ШЫҒАРМАҒА СЮЖЕТТІК-КОМПОЗИЦИЯЛЫҚ ТАЛДАУ ЖАСАУ АРҚЫЛЫ ИДЕЯЛЫҚ МАЗМҰНЫН МЕҢГЕРТУ ЖОЛДАРЫ

Сергазина Акмарал Сансызбаевна
Қазақ тілі мен әдебиеті оқытушысы, колледж әдіскері
Астана қаласы әкімдігінің «Кәсіптік-техникалық колледж» ШЖҚ МКК

Аннотация: Бұл мақалада қазақ әдебиеті пәнінен көркем шығарма оқуда білім алушыларға шығарманың мазмұның меңгерту барысында бағалау өлшемдерін әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау арқылы идеялық мазмұнын түсіндірудің тиімділігін көрсетеді.

Әдеби шығарманың жанрлық табиғатын анықтауды, шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау арқылы идеялық мазмұнын ұғындырудың жолдары ұсынылған. Медеу Сәрсекенің «Қаныш Сәтбаев» роман-эссесіндегі заман көрінісі мен қазіргі заман көрінісін салыстырып бағалауға үйрету. Оқу және жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауға жетелеу.

Түйін сөздер:

Көркем шығарма құрылымы, оның жанры мен мазмұнына орай құрамдас бөліктерінің тұтастығы, шығарма компоненттері, реалистік бейне, оқыту нәтижесі, бағалау өлшемдері, композиция, бейне, портрет, авторлық мінездеу, пейзаж, сюжет.

Биыл ұлтымыздың ұлы ғалымы, тұңғыш академигі Қаныш Имантайұлы Сәтбаевтің туғанына 125 жыл толады. Қазақ әдебиеті пәнінен 1-курста жазушы Медеу Сәрсекенің «Қаныш Сәтбаев» роман-эссе бойынша тәжірибе алмасу, жалпылау мақсатында студенттерге білім меңгерту барысында қолданылатын оқыту технологиясымен бөліскіміз келеді. Бұл шығармаға Оқу жұмыс бағдарламасы бойынша 8 сағат берілген.

Тақырып бойынша оқыту нәтижесі: әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау арқылы идеялық мазмұнын меңгерту. Қазақ әдебиеті сабағында шығарманың компоненттерін табу арқылы, студенттерге жазушы тілінің көркемдік ерекшелігін таныту.

Сабақтағы бағалау өлшемдері: әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау арқылы идеялық мазмұнын түсінеді; әдеби шығарманың жанрлық табиғатын анықтайды; әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау арқылы идеялық мазмұнын түсіндіреді;

Бағалау тапсырмалары: көркем шығарманың композициясын құру; кейіпкерлер жүйесін құру, портрет, кейіпкерлер іс-әрекетін талдайдау, кейіпкерлерге мінездеме беру, авторлық мінездеумен салыстыру, пейзаж, тарихи деректер, термин сөздер, географиялық атаулар, монолог, диалог, троп сөздер (метафора, эпитет, метонимия, кейіптеу, аллегория, теңеу т.б.) қолданысын ұғыну, заман көрінісі мен қазіргі заман көрінісін салыстырып бағалау. Шығарманы көркемдік-эстетикалық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазады.

Осы тақырыпты таңдаған себебіміз, Қаныш Сәтбаевтің 100-жылдық мерейтойында Медеу Сәрсекенен кездесуде болып, «Қаныш Сәтбаев» роман-эссе жазғаны туралы деректерді білген болатынбыз. Жазушы қазақтың тұңғыш академигі туралы ғұмыр жолын баяндаған роман-эссесі «Баянаула аясында», «Ұлытау жотасында», «Алатау баурайында» атты үш бөлімнен тұрады.

Медеу Сәрсекенің «Қаныш Сәтбаев» шығармасы – тарихи көркем шығарма, өмірбаянды баяндау мен жеке очерктер шебер ұштасқан. Роман-эсседе Сәтбаевтың өмірінің құндылығын, оның ғылыми жетістіктері, халық қаһарманы ретіндегі керемет суреттелген. Шығарманың компоненттері тауып, олардың қолданысын ұғындыру.

Көркем шығарма құрылымы, оның жанры мен мазмұнына орай құрамдас бөліктерінің тұтастығы білім алушыларға меңгерту үшін композициялық талдау тапсырмасын қолданамыз. Бұл романның мазмұның меңгеруге, кейіпкерлердің өсуін көруге мүмкіндік береді.

Шығарманың композициясы

I Экспозиция:

Шығарма қаһарманы- Қаныш, жас және жіргерлі, талапты адамның бейнесінен басталады. Ол қиын, сонымен бірге мүмкіндіктері мол заманда өмір сүреді.

II Байланыс

Жұмбақ қызбен кездесу сюжетті дамытудың бастапқы нүктесіне айналады.

III Даму

Шығарма барысында кейіпкер кәсіби саладағы қиындықтар мен ішкі қақтығыстар сияқты әртүрлі психологиялық жағдайларға тап болады.

IV Шиеленісу:

Қақтығыстар тереңдей түседі, ал Қаныш қиын жағдайға тап болады.

V Шарықтау шегі: Қаныш Сәтбаев өзінің болашағына ғана емес, басқа кейіпкерлердің тағдырына да әсер ететін шешім қабылдайды.

VI Шешімі: Қазақ ғылым академиясының негізін қалаушы академик Сәтбаевтің көшбасшылық рөлі.

Кейіпкерлердің бейнесін ашу үшін портрет, авторлық мінездеу, диалог т.б. компоненттерін тауып, талдау қажет. Мысалы, Үстінде қазақы күпі, елтірі тымығы қолтығына қысқан, кең қоныш саптама етігімен жалтыр паркетті тосырқағандай жасқана басып(емтихан тапсырушының оқшау киімінің өзі-ақ «Мынау жабайы далалыққа мұнда не бар?» дегізгендей күпір ой туғызған),имене кірген ашаң өңді, жүдеу жігітке математика профессоры одырая бір қарап, өз ойынан алгебралық теңдеу құрай бастады, екі белгісізді қарапайым есеп. [2.44-б.] Бұл Қ. Сәтбаевтің Томск қаласына оқуға алғашқы келгендегі портреті.

Мезгілдің көктемге ауған шағы: қар кетіп, сай-сала суға көлкіген; төңірек күншуаққа кенелген; көк қылтиып, жер беті жасыл реңмен түрленген; қырда құлын ойнақтап, қотанда қозылақ маңырап, бота боздап, ауыл үсті маз-мәйрам болып қуанышқа бөленген; бала-шағаға дейін үйде отырмай күнгеіге дүгірген...(пейзаж) [1.19-б.]

Ақсарының әдемісі, тостағандай қой көздері адамға жылы шыраймен жымия қарайтын тәрбиелі Әлима жаңа жұртында шаңырақтың қадіріне лайық ибалы мінез көрсетіп, кең пейілді, қолы ашық, абысын-ажынға жағымды жан болған. (портрет, авторлық мінездеу) [1.22-б.]

Романның 3-бөлімі «Алатау баурайында» «Тұманды Альбион елінде» тарауында Қаныш Сәтбаев ағылшын премьері Уинстон Черчилльмен диалогынан үзінді.

-Черчилль мырза сіздің ұлтыңызды білгісі келеді...- деді тілмәш.

-Қазақпын, мырза.

-Қазақ?... Таңмын, қазақтардың сіздей типі бар ма?

-Ғафу етіңіз, сэр. Мен көшпелі номадтардың өкілімін. Қазірде Қазақстан аталатын дербес республика,-деп жауап берді Қаныш Имантайұлы, ілі туған халқы, оның географиялық тұрағы, тарихы мен тілі туралы қысқа да нұсқа деректер айтты.

-Солай ма?!- Черчилль байырғы дадалықпын деп тұрған, бірақ киім үлгісі, болмыс-парасаты түркі тілдес азиялықтан гөрі еуропалыққа беім алып денелі қонағына көзінің астымен барлай қарады.

-Сонда барлық қазақтардың тұрпаты сіздей алпамса ма?-деді кенет жайрандаған қалпы.

-О, жоқ, Черчилль мырза, халқым менен де енселі!... [2.438-б.] диалог.

Осылай туған халқының мәртебесін жоғарлатқан, ел мен жер үшін ерең еңбек еткен ұлы ғалымға Қазақстан қалаларында ескерткіштер орнатылып, университет, мектеп, көше атауы берілді. Соның бірі, Павлодар қаласында 2010 жылы 12-сәуірде қола мүсіні Жерді бейнелейтін жасыл тастың жарты шарында орналасқан Қордай кен орнындағы граниттен жасалған тұғырда тұр. Түрлі үлгідегі тастан жасалған баспалдақтар – ғалым салған жер қойнауының байлығына апаратын жолдың белгісі. Ескерткіштің биіктігі 8,5 метр. (қосымша деректер)

Ұлы Абайдың 45-қара сөзінде атылғандай: Біз жанымыздан ғылым шығара алмаймыз, жаралып, жасалып қойған нәрселерді сезбекпіз, көзбен көріп, ақылмен біліп.

Көркем шығарманы оқу бар да, талдау бар. Шығарманы оқымай, талдай алмаймыз. Оқу білім алушының өз еңбегімен, ал талдау оқытушының ұйымдастыруы, жобалауы, тиімді жағын ойластыруы арқылы жүзеге асады. Көркем мәтінді оқушы қалай оқып, қабылдайды, қандай ой туады, өз көзқарасын қалай жеткізеді – бұл оқушы мен педагогтың бірлескен еңбегінің жемісі.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Сәрсекке М. «Қаныш Сәтбаев» роман–эссе Астана, Фолиант, 2008. – 648 с.
2. Г.Орда, С.Дәрібаева, А.Сатылова Қазақ әдебиеті, 10-сынып, Алматы, «Мектеп» 2019,-117 б.

САБАҚ БАРЫСЫНДА ВИРТУАЛДЫҚ ЗЕРТХАНАНЫҢ ҚОЛДАНУ.

Мауткаримова Альбина Сарқытқызы
Шәкәрім жоғары колледжі, Абай облысы, Семей қаласы

Химия эксперименттік ғылым бола отырып, оқушыларды табиғи заттармен және материалдармен жұмыс істеудің әртүрлі формалары арқылы оқытуды жүзеге асырады:

- жаңа материалды оқу барысында мұғалімнің өткізген демонстрациялық тәжірибелері;
- жаңа білім мен дағдыларды игеру тәртібінде оқушылар орындайтын зертханалық (фронтальды) жұмыстар;
- оқушылардың өткен материалды игеруін тексеру үшін фронтальды түрде орындайтын практикалық жұмыстар;
- оқушылар тақтаға қоңырау шалған кезде бақылау ретінде орындай алатын зертханалық тәжірибелер;
- оқушылар сабақтан тыс іс-әрекетте өткізе алатын тәжірибелер мен жұмыстар, мысалы, заттармен жұмыс істеу білімін, іскерлігін және дағдыларын қолданумен байланысты жобаларды орындау кезінде және т. б.

Химиялық экспериментті жүргізу, бақылау және түсіндіру, заттар мен жабдықтармен жұмыс істеу қабілеті химиялық сауаттылықтың маңызды компоненттерінің бірі болып табылады. Химияны оқытудағы ақпараттық технологиялар улы немесе жарылғыш заттарды (мысалы, галогендер, сілтілі металдар) зерттеуге келгенде таптырмас көмекші болады. Бұл жағдайда эксперимент жүргізу мүмкіндігі жоғары болады.

Виртуалды зертхана-бұл компьютер, планшет, смартфон немесе интерактивті панельдегі оқу зертханасының құралдарын модельдейтін орта. Олар электр тізбектерін жинауға, сызбалар немесе графиктер салуға, өлшеу жүргізуге мүмкіндік береді.

Виртуалды зертхана оқушыларға әртүрлі тапсырмалар жиынтығын ұсынады:

- пәндік салалар, процесс жағдайларын рәсімдеуге арналған виртуалды құралдар, мәселені шешудің құралдары;
- мұғалімдерге-материалды меңгеруді тұрақты бақылау, диагностикалау.

Виртуалды зертханалар құру білім берудің өзекті тақырыбы болып табылады.

Виртуалды зертхана бағдарламаларының мысалдары: STAR (academics and Researchers for Software Tools) – Массачусетс технологиялық институтының (MIT) зерттеу және оқытуға арналған виртуалды зертханаларды әзірлеу жөніндегі бағдарламасы. Бағдарлама жалпы биология, биохимия, генетика, гидрология саласында таратылған есептеулер саласында білім беру және зерттеу қосымшаларын жасауға арналған. Көптеген қосымшалар java-ға енгізілген. Бағдарламаның ресми сайты: <http://star.mit.edu>.

VirtuLab-білім алушыларға арналған виртуалды зертханалық жұмыстарды әзірлеу жобасы. Бұл виртуалды зертханада физика, химия, биология, экология бойынша материалдар бар. Виртуалды зертханалар Flash технологиясын қолдана отырып жүзеге асырылады. Тар мамандандыруда тәжірибенің сызықтық сипаты көп жағдайда ерекшеленеді (барлық әрекеттер тізбегі мен эксперимент нәтижелері алдын-ала көрсетілген). VirtuLab жобасының ресми сайты: <http://www.virtulab.net/>.

PhET-жоба. Жоба көптеген виртуалды зертханаларды қамтиды физика, биология, химия, математикада әртүрлі құбылыстарды көрсетеді, жер туралы ғылымда. Тәжірибелер жоғары танымдық құндылыққа ие және өте қызықты болып табылады. Жобаның ресми сайты: <http://phet.colorado.edu/>.

Химиялық тәжірибелер нақты уақыт режимінде синтезделген үш өлшемді анимацияларды

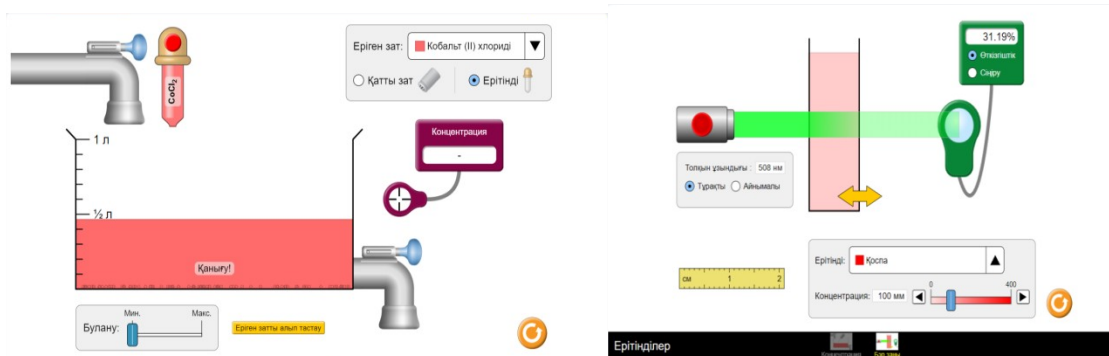
қолдана отырып жүзеге асырылады, осылайша оқушылар виртуалды жабдықпен өзара әрекеттесіп, нақты зертханадағыдай тәжірибе жасай алады. Оқушыларға құрамдас элементтерден химиялық қондырғыларды жинауға және біртіндеп виртуалды эксперименттер жүргізуге мүмкіндік беріледі. Сонымен қатар, олар өлшеу құралдарының модельдерін қолдана отырып, қажетті өлшеулерді жасай алады. Тәжірибені орындау кезінде оқушылар "зертханалық журналға" виртуалды камераның көмегімен экраннан "суретке түсірілген" суреттер түрінде өз бақылауларын енгізе алады, сол жерде қажетті жазбалар жасай алады және эксперимент барысында алынған мәліметтерді түсіндіре алады.

"Виртуалды химия зертханасы" құрамына органикалық және бейорганикалық қосылыстар молекулаларының үш өлшемді модельдерін құруға арналған" молекулалар конструкторы кіреді. Химиялық құбылыстарды суреттеу үшін молекулалар мен атомдардың үш өлшемді модельдерін қолдану химиялық білімді ұсынудың барлық үш деңгейінде: микро, макро деңгейлерде және символдық деңгейде түсінуді қамтамасыз етеді.

"Есеп мәселелерін шешу" бөлімі оқушылардың осы электронды басылыммен өзіндік жұмысын ұйымдастыруға мүмкіндік береді, оның барысында оқушының оқу дағдыларын қалыптастыруға және жетілдіруге болады. "Химикус" және "Химикус II" квест-ойындары "Шытырман оқиғалы оқыту" сериясында шықты, HEUREKA-Klett Softwareverlag GmbH және "МедиаХауз" баспа фирмалары. Мұнда зертхана-ғалымдар мен алхимиктердің виртуалды қаласы. Пайдаланушыға бұл қаланы жойылудан құтқару міндеті жүктелген. Оны орындау үшін химия мәселелерін шешіп, виртуалды эксперименттер жүргізу керек. Ыңғайлы болу үшін анықтамалық материалдар, соның ішінде химиялық энциклопедия қарастырылған.

Carnegie Mellon University-де (АҚШ) әзірленген виртуалды химия зертханасының білім беру ортасы (D. Yaron жобасының жетекшісі) Интернетте еркін қол жетімді (<http://www.chemcollective.org>), бірақ ықшам дискілерде де таралуы мүмкін. Көрнекі түрде ол екі өлшемді графикалық көріністер түрінде ұсынылады, ал химиялық эксперименттердің барысы математикалық модельге негізделген. Бұл зертхана оқушыларға кез-келген тәжірибе жүргізуге, олардың шығармашылығын алдын-ала дайындалған оқиғалар сценарийлерінің жиынтығымен шектемеуге мүмкіндік береді. Оқушылардың қарауында реактивтер мен қажетті химиялық жабдықтардың үлкен таңдауы бар бірнеше «ұяшықтары» бар: колбалар, оның ішінде өлшеуіш стақандар, пробиркалар, пипеткалар, бюреткалар, газ жанарғылары, таразылар, буландыруға арналған тостағандар, рН-метр және тағы басқалар. Оқушы диаграммада реакция қоспасының, синтезделген заттың сандық құрамын көреді, температураны жазады.

Химиялық жабдықтар мен химиялық процестерді визуализациялау үшін 3D графикасы мен анимациялары, сондай-ақ сандық бейнелер қолданылды. Қажет болған жағдайда виртуалды өлшеу құралдарымен қажетті өлшеулерді жүргізу және жүргізілген тәжірибелердің параметрлерін өзгерту мүмкіндігі қарастырылған. Арнайы терезеде болып жатқан химиялық процестердің үлкейтілген суреттерін көрсету мүмкіндігі бар. Әрбір зертханалық жұмыс барысында оқушы бақылау жүргізеді (виртуалды фотосуреттер түрінде), алынған тәжірибе нәтижелерін "зертханалық журналда" өңдейді және жинақтайды. "Зертханалық журналды" толтыру кезінде "химиялық формулалар редакторы" арнайы бағдарламасы пайдаланылады. Зертханалық жұмыстың барлық кезеңдерінде бағдарлама оқушылардың іс - әрекеттерін бақылайды және педагогикалық агент-химик кейіпкерінің мәтіні немесе репликалары түрінде тиісті түсініктемелер мен ұсыныстар береді. Эксперимент жүргізу кезінде оқушы тәжірибені орындау үшін қадамдық нұсқаулар алады, сонымен қатар оларды әртүрлі параметрлермен орындау қарастырылған. Оқушылардың зертханалық жұмыстарының нәтижелері жеке файлда сақталады, оны қарау және бағалау үшін мұғалімге қол жетімді болады.

«Ерітінділер» тақырыбына арналған виртуалды зертхана

Виртуалды зертхананы пайдалану тиімділігі

Дәстүрлі зертханалық жұмыстармен салыстырғанда виртуалды зертханалық жұмыстардың бірқатар артықшылықтары бар:

- Қымбат және зиянды реагенттерді сатып алудың қажеті жоқ. Мысалы, кейбір заттармен органикалық химия бойынша зертханалық жұмыстар үшін сорғыш шкафтар қажет. Бұл заттарды белгілі бір жағдайларда (металл шкафтар, бөлек сөрелер және т.б.) бөлек бөлмедесақтаудың қажеті жоқ.
- Виртуалды зертханалық жұмыстар физикалық немесе химиялық процестердің көрнекі визуализациясына ие. Тәжірибені реактивтерді жұмсамай бірнеше рет қайталауға болады.
- Жағымсыз реакцияларға байланысты нәтижені өзгертуден қорықпай, үзіліспен "өз" қарқынында эксперимент жүргізу мүмкіндігі. Бұл гиперактивті және тыныш оқушылар үшін, сондай-ақ церебральды сал ауруы бар оқушылар үшін өте маңызды.
- Қауіпсіздік. Улы және жарылғыш химиялық реагенттермен тәжірибе жасауға болады (мысалы, галогендерді, сілтілі металдарды зерттеу кезінде). Ал тірек-қимыл аппараты бұзылған балалар үшін бұл төгілуден қорқай ақ эксперимент жасауға мүмкіндік береді.
- Оқу уақытын үнемдеу:
 - а) жұмысты үй тапсырмасы ретінде дербес жүргізуге болады;
 - б) экспериментті ұйымдастыруға сабаққа кіру уақыты жұмсалмайды.
- Виртуалды зертхананың қауіпсіз жағдайларында қауіпсіздік техникасы талаптарын орындауға үйретеді.
- Оқушылар сабақтың шеңберімен шектелмей, өздеріне ыңғайлы уақытта осы немесе басқа бөлімнің тақырыбын өз бетінше орындай алады.
- Зиянсыздық. Аллергиядан, өкпе ауруларынан зардап шегетін оқушылар үшін бұл денсаулыққа зиян келтірместен эксперимент жүргізу мүмкіндігі.
- Бірқатар практикалық жұмыстарды орындау кезінде оқушылар нақты зертханада жүргізілген экспериментті көруге мүмкіндік беретін бейнеклиптерді қолдана алады. Дегенмен, виртуалды зертханалық жұмыстардың кемшіліктері бар. Олардың негізгісі зерттеу объектісімен, аспаптармен, жабдықтармен тікелей байланыстың болмауы болып табылады. Әдістемелік тұрғыдан дұрыс ұйымдастырылмаған виртуалды зертханада тәжірибелік

дағдыларды тереңірек қалыптастыруға мүмкіндік береді. «Виртуалды зертхана» ретінде білім беру ресурсының оқытуда жүйелі – әрекеттік тәсілді жүзеге асыру, сондай-ақ оқушылардың ақпараттық-коммуникативтік құзыреттіліктерін қалыптастыру және өзіндік, танымдық қызмет саласындағы құзыреттілік қалыптастырады. Олар білім беру жүйесіне келесі өзгерістер әкеледі:

- Сабақты қызықты, көрнекі ету;
- Оқушыларды белсенді танымдық және зерттеу жұмыстарына тарту қызметі;
- Оқушылардың жұмысты өздігінен жүзеге асыруға деген ұмтылысына ықпал ету;
- Интерактивті режиде жұмыс істеу;
- Оқу ақпаратын визуализациялау;
- Бақылауды, өзін-өзі бақылауды және өзін – өзі түзетуді жүзеге асыру;
- имитация жағдайында зертханалық және практикалық жұмыстарды

жүргізу.

Виртуалды зертхананың басты кемшілігі - оқушылардың құрылғылармен қолмен жұмыс жасамауы. Осыдан шығады:

- 1) тәжірибені бірнешерет қайталай алмау, тәжірибе жағдайларын өзгерту, бірдей операцияларды қайталамайды;
- 2) ауызша сипаттаудан басқа, операцияларды орындау реттілігін сақтаудың мүмкін еместігі;
- 3) қате құқығының болмауы: егер пробирка кездейсоқ құлап кетсе, онда оның мазмұны біржола жоғалады, белгілі виртуалды химиялық зертханаларда іс-әрекеттерді жою мүмкін емес.

Химиялық эксперимент химияны оқытуда жетекші орындардың бірін алады. Қашықтықтан оқыту үйесінде бұл өте қажет, өйткені мүмкіндігі шектеулі балалар көбінесе нақты әлемнен ажырайды, әр түрлі құбылыстарды байқай алмайды, фактілерді көре алмайды, себеп-салдар байланысын орната алмайды, қорытынды жасай алмайды. Эксперимент балаларда тұрмыстық химиялық сауаттылықты қалыптастырады, әртүрлі заттарды дұрыс өңдеуді үйретеді, балалардың қоғамда сәтті әлеуметтенуіне ықпал етеді.

ПАЙДАЛАНҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Белохвостов А.А., Аршанский Е.Я. Виртуальный эксперимент на уроках химии – Химия в школе – 2012 № 4. 49-55б.
2. Баланова А. В. Использование информационно-коммуникационных технологий на уроках химии. - [электрондық оқулық]. -URL: <https://nsportal.ru/shkola/khimiya/library/2013/12/16/ispolzovanie-informatsionno-kommunikatsionnykh-tekhnologiy-na>
4. Видеофильмы на уроках химии как фактор развития культуры. - [электрондық оқулық]. – URL: <http://him.1sept.ru/article.php?ID=200600609>

ҚАЗІРГІ ЗАМАН БІЛІМ БЕРУ МОДЕЛЬДЕРІ

Баялиева Айжан Жанатбаевна
Абай атындағы Жамбыл гуманитарлық жоғары колледжі,
Тараз қаласы

Қазіргі кезде бүкіл әлемде жүргізіліп жатқан ізгілендіру үрдістері қоғамның білім беру мекемелеріне қойылатын жаңа талаптарды анықтауда. Технологиялық прогресс пен ғылыми ақпарат көлемінің ұлғая түсуі, мектептегі білім беру мазмұнын қайта құру және оқу тәрбие орындарының іс-әрекет қағидаларын қайта құру, мұның бәрі мұғалімнің кәсіби біліктілігі мен тұлғасына, бүкіл педагогикалық үрдістің педагогикалық тұлғалық бағдарлануына қойылатын талаптардың сөзсіз арта түсуіне алып келеді. Бүгінгі таңда мектептің оқу үрдісін жетілдіру үшін жаңа педагогикалық технологиялар арқылы білім беру технологияларын пайдаланудың тиімділігін өмірдің өзі дәлелдеп отыр. "Жастар өзінің ата-анасынан гөрі заманына көбірек ұқсас келеді" (И.С.Кони). Сондықтан қоғам талабына

сай, сол қоғамды көркейтетін, дамытатын жастар тәрбиелеу ең маңызды мәселе екені даусыз. Қоғамның дамуына қарай ғылым мен техниканың деңгейі де. Оны басқару жүйесі де өзгеріп отыратыны белгілі. Осыған орай маман қызметінің мазмұны жаңарып, жаңа мақсат, жаңа көзқарас, жаңа шешімдер мен жаңа мүмкіндіктерді қажет етеді. Ондай мүмкіншілік тек білім арқылы келеді.

Білім - әлеуметтік, мәдени – ғылыми прогреспен қамтамасыз ететін ғажайып құбылыс, адам үшін де, қоғам үшін де жоғарғы құндылық. Оның ең негізгі қызметі – адамның менталитетін, адамгершілігін, шығармашылық қабілетін қалыптастыру, дамыту.

Қоғамның қазіргі даму кезіндегі басты мәселелердің бірі – мектеп білім беру жүйесінде оқыту үрдісін технологияландыру:

1. Дамыта оқыту технологиясы.
2. Деңгейлеп саралау технологиясы.
3. Топтық оқыту технологиясы.
4. Модульдік оқыту технологиясы.
5. Сын тұрғысынан ойлау технологиясы.

Осы жаңа педагогикалық технологиялардың тиімділігіне тоқталар болсақ:

1. Дамыта оқыту – жеке тұлғаны жетілдіреді, оның дамуына бағыт беріп, олардың әуестік, белсенділік, адамгершілік, батылдық сияқты қасиеттерін қалыптастырады. А.С.Выготскийдің “Білім беру тек дамудың алдында болғаны пайдалы болады” дегенін ескере отырып, дамыта оқудың бағдарламалық, проблемалық, ақпараттық т.б. түрлеріне негізделіп күнделікті сабақтың тиімді бөліктеріне қарай бағдарлап оқыту қажет.

2. Деңгейлеп саралау – мұғалімнің де оқушының да белсенді шығармашылық қызметін дамытады. Бұл технологияның мақсаты әрбір оқушы өзінің даму деңгейінде оқу материалын меңгеруін қамтамасыз етеді.

3. Топтық оқыту – бірлесіп жұмыс істеуге, өз ойын дәлелдеуге өз пікірін қосуға үйретеді.

4. Модульдік оқыту – Оқытушыға педагогикалық жүйенің негізін түсінуге жағдай жасай отырып, оқытудың теориясы мен практикасын өзара байланыстыруға оны технологиялық деңгейге дейін көтеруге жағдай жасайды. Модульдік оқытудың технологиясы мынадай компоненттерден тұрады: мотивтік – мақсаткерлік, маңыздылық, оперативтілік – іс-әрекеттілік, бағалы қорытындылық.

5. Сын тұрғысынан ойлау – бұл кез-келген мазмұнды сынау емес, оны зерттеу, бақылау, талдау, әр түрлі стратегиялар арқылы өзінің ойлау негіздерін сыни тұрғыдан дамыту. Сын тұрғысына ойлауды дамыту – еркін ойнауға мүмкіндік береді, ақыл-ойын дамытады, оқу мен жазу сауаттылығын арттырады, шығармашылық белсенділігін арттырады.

Енді осы педагогикалық технологиялардың тиімді жақтарына тоқталатын болсақ:

1. Орындау қабілетіне қарай бағаланады;
2. Оқушы өздігінен жұмыс істеуге мүмкіндік алады;
3. Мұғалім жекелеген оқулықтарға көмектесуге мүмкіндік алады;
4. Оқушының жеке қабілеті анықталады;
5. Өзін - өзі тексеруге дағдыланады;
6. Бір – бірінен қалмауға тырысып талпынады;
7. Тапсырмалық күрделену деңгейіне сәйкес оқушының ойлау, орындау қабілеті арттады. Шығармашылықты жұмыс істеуге талпынады;
8. Сабақ процесінде белсенділігін арттыруға әсер етеді.

Осындай жұмыстардың нәтижесінде бүгінгі күн талабына сай, сауатты, білімді тұлғаны тәрбиелеуге болады.

Бастауыш саты – оқушының интеллектуалды дамуының іргетасы, оқу әрекетінің қалыптасуының қуатты кезеңі. Бала мектеп жасына жеткенімен, олардың есте сақтау қабілеті әлсіз, қабылдауы тұрақсыз бытыраңқы келеді, не нәрсені болса да білуге құмарқолымен ұстап, көзбен көргенді ұнатады. Сондықтан сабақты көрнекілік, ойын элементтерін қолданып, оқыту үрдісін қызықты ұйымдастыру қажет. Бастауыш сыныпта қолданатын технологиялар ойын арқылы оқыту технологиясы, модульдік оқыту

технологиясы, білім беруді ізгілендіру технологиясы.

Орта сыныпта барлық пәндердің негізі берілетіндіктен оқу материалын күрделі, әрі түсінуге қиындық туғызуы мүмкін. Оқушылар білім алуда көрнекілік, тірек схемелар, т.б. әдістерге сүйенеді және өз бетімен білім алуға әлі де болса икемделмегендіктен, бұл жастағы балаларға мына педагогикалық технологияларды қолдану тиімді болмақ: проблемалық оқыту технологиясы, дамыта оқыту технологиясы, түсіндіре басқарып озат оқыту технологиясы, модульдік технологиясы, оқытудың компьютерлік технологиясы, тірек сигналдары арқылы оқыту технологиясы.

Ал жоғары сыныпта оқушылар - өз бетімен оқу дағдыларын игеруге бейім, өзіндік көзқарасқа ие, белгілі бір мәселе төңірегіне ой қозғай алатын, барлық пәннен хабардар және нақты бір пәнге деген талғамы бар саналы азаматтар. Осы ерекшеліктер негізінде оларға мына технологияларды пайдалануға болады: сын тұрғысынан ойлауды дамыту, ынтымақтастық педагогикасы, деңгейлеп саралап оқыту технологиясы, бағдарламалап оқыту технологиясы, оқытудың компьютерлік технологиясы, өздігінен оқыту технологиясы, дамыта оқыту технологиясы.

Қазіргі кезде мектептерде оқыту процесін ұйымдастырудың жаңа модульдерін жасау, оқыту технологияларының жекеленген элементтерін сабақта қолдану бағытында тың қадамдар жасалуда. Мектеп мұғалімдерінің алдында тұрған жауапты міндет – ол оқушыға тиянақты білім беру, білікті ұрпақ тәрбиелеу. Ол үшін мұғалімдер, әрине, оқытудың тиімді әдіс – тәсілдерін өз тәжірибелеріне қолдану қажет.

Бұл процесс білім парадигмасының өзгеруімен қатар жүреді. Жаңа білім парадигмасы бірінші орында баланың білім білігі мен дағдысын емес, оның тұлғасын білім алу арқылы дамуын қойып отыр. Қазіргі педагогиканың ерекшелігі – баланың тұлғалық дамуына бағытталған жаңа оқыту технологияларын шығаруға ұмтылу.

Жаңа педагогикалық технологияны ендіру білім беру жүйесінде төмендегі өзекті проблемаларын шешетінін көрсетті:

1. Оқытудың әдістемелік жүйесін жетілдіреді;
2. Білім беруді гуманизациялау және демократизациялау;
3. Белсенділіктің, біліктіліктің жоғарғы деңгейін қалыптастырады;
4. Оқу үрдісін басқарудың тиімділігін арттырады;
5. Білім сапасын көтеру, оқушының әрбір пән бойынша мемлекеттік стандарт деңгейінде 100% үлгерімін қамтамасыз етуге жәрдемдеседі.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасы «Білім» мемлекеттік бағдарламасы
Қ.М.28 қазан 2000 ж.
2. Ж.Әбиев, С.Бабаев, А.Құдиярова «Педагогика» Алматы 2004 ж.
3. К.Ж.Бұзаубақова «Жаңа педагогикалық технология» Тараз 2003 ж.
4. Ж.У.Кобдикова «Оқыту процесін технологияландыру» Алма

МЕТОД ПРОЕКТОВ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ

Сыздыкова Жанар Алияхметқызы
колледж ТОО "Astana IT University" г.Астана

Аннотация: Мақалада білім мазмұнын жаңарту жағдайында биологияны оқытудың негізгі дағдылары мен құндылықтары, жаңа білім беру бағдарламаларының мазмұнындағы тиімді

әдіс-тәсілдері көрсетілген.

Түйін сөздер: шиыршық әдісі, миға шабуыл, ИНСЕРТ әдісі, функционалдық сауаттылық, АТФ, қалыптастырушы бағалау.

«Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды дегендей» жас ұрпаққа сапалы, мән-мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру бүгінгі күннің басты талабы. Бұл тұрғыдан бүгінгі күні жаңа технологияның тиімді әдіс-тәсілдерін жас ұрпақтың бойына сіңіре отырып тәрбие беру мұғалімнің басты міндеті. Сондықтан әрбір педагог сапалы білім беру үшін сабақты үнемі қалыптасқан формада өткізуден гөрі оқытудың жаңа технологиясын, жаңа әдіс-тәсілдерін және дәстүрлі емес сабақ түрлерін өткізгені тиімді. Бұл бағытта білім берудің әртүрлілігі, нұсқадағы мазмұны, құрылымы ғылымға және тәжірибеге негізделген жаңа идеялар, жаңа технологиялар бар. Сондықтан оқыту үрдісіндегі

"Инсерт"
н/е түрлі алу әдісі

№" білемін	№" жаңа мағлұмат	№" білмеймін	№" сұрақ туады

жаңа әдіс-тәсілдерді оқу мазмұны мен оқушылардың жас ерекшеліктеріне қарай таңдап алудың маңызы зор. Қазіргі таңда оқытудың озық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Сабақта қолданылған жаңа технологиялардың өзі әрбір мұғалімнің шеберлігіне байланысты әрқалай жүзеге асырылуы мүмкін. [1]

Биология пәнінің берілуі кіріктірілген білім беру бағдарламасында өзгеше. Бағдарлама оқушының төрт тілдік дағдысын: тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым жетілдіруге бағытталған. Бұл төрт дағды оқу жоспарында «шиыршық әдісімен» орналастырылған және бір-бірімен тығыз байланысты. Осы орайда мен өзімнің сабақ барысында қолданылатын тиімді әдіс- тәсілдеріммен бөліскім келеді. Қысқа мерзімді жоспар бойынша бағыты: «Техника-технологиялық», бөлімі «Қолданбалы және интеграцияланған ғылымдар». Бөлімше: «Тыныс алу».

Сабақ тақырыбы: «Аденозинтрифосфор қышқылының құрылымы мен қызметі». [3]

Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаттары: «Аденозинтрифосфор қышқылының мәнін анықтау, жасушалық тыныс алу механизмін түсіндіру». Білім алушылардың қажеттіліктерін (көру қабілеті нашар және мінез-құлқында қиындықтары бар студенттер) ескере отырып олардың оқу бағдарламасына сай оқыту нәтижелеріне жету үшін тиімді әдістерді және арнайы тапсырмаларды құрастырдым. [1]

Сабақтың ұйымдастыру кезеңінде «Миға шабуыл әдісі» арқылы сабақтың тақырыбын аштым. Студенттерге жаңа сабақты түсіну мақсатында «ой қозғау» сұрақтарын ұсындым. Осы әдіс топтық ұжымда топ мүшелерінің жаңа тақырып бойынша белсенді жұмыс істей отырып, соған қатысты айтылған идеяларын өз ішінде талқылап, ортақ келісімге келгендерін негіздеп жазып ұсыну мақсатында қолданылады. Әр студент өз ойымен бөлісіп, өзгенің пікірін толықтырады. Көру қабілеті төмен және ерекше мінез құлқы бар студенттерде өз ойларын жинақтап, топтарда пікіп алмасып талқылау жасайды. Барлық студент сабақтан тыс қалмай толықтай ат салысады. [3]

Аталған әдіс барлық студенттердің биология сабағында белсенділіктерін арттыруға көмектеседі. Әр түрлі идея ұсынып шығармашылық ойлауын және бірлесіп жұмыс атқару дағдыларын қалыптастырады. Сабақтың тақырыбы мен мақсатын анықтауға мүмкіндік береді. [1]

Көп ұстаздың алдына келген бала да әр түрлі ойлау қабілетінде болады, мысалы, кейбірі шапшаң тез ойлап, тез жұмыс істесе, кейбірі тақырыпты баяу қабылдап, оған тапсырманы қайтадан қарап шығу тиімді болып табылады. Осы мақсатта биология сабағында «кубизм», «топтастыру», «ИНСЕРТ», «бес жолды өлең», «венндиаграмма» стратегияларын жиі пайдалануға болады. Солардың ішіндегі мен үшін тиімді оқыту әдістерінің бірі «ИНСЕРТ» әдісі. Бұл әдіс биология сабағында сабақты қорытындылау кезеңіне тиімді. Бұл әдіс барлық студенттердің жұмыс істеуіне қолайлылық тудырады. Көру қабілеті төмен және ерекше мінез-құлқы бар студенттер топтағы барлық балалармен бірдей жұмыс жасауы үшін алдыңғы парталарға аралас түрде отырғызылады. Білім алушылар жаңа тақырыпты бекіту мақсатында берілген мәтінді мұқият оқи отырып, әр абзац тұсына белгі қойып отырады: Белгілеу шарты

мынандай: «Құс белгісі» бұрыннан білемін, «қосу белгісі» жаңа ақпарат, «алу белгісі» менің ойлағаным қайшы, келісе алмаймын, «сұрақ белгісі» білгім келеді? Белгілер қойылғаннан кейін талқылау жұмыстары жүргізіледі. Яғни сұрақ белгісі тұрған абзац бойынша студентке кеңес береді. Алу белгісі тұрған абзац бойынша пікірін дәлелдеу, түсіндіру сұралады. Аталған әдіс арқылы биология сабағында студенттер сыни тұрғыда ойлауды, ақпаратты түсіндіру мен бағалаудың әр түрлі тәсілдерін меңгеруді және өз көзқарасын дәлелдеуді үйренеді. Студенттердің жеке ерекшелектері ескеріле отырып айтылым, тыңдалым, жазылым дағдылары қалыптасады. [1]

Функционалдық сауаттылық – жеке тұлғаның әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы және өмір бойы білім алуына ықпал ететін базалық факторы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына қарай ілесе отырып, меңгерген білімді тұрмыс тіршілікте қолдана алуы мен жетілдіре отыруы. Сонда, функционалдық сауаттылық ұғымына келесі анықтаманы беруге болады: адамның мамандығына, жасына қарамастан меңгерген білімді сауатты қолдана алуы мен үнемі білімін жетілдіріп отыру процесі. Мұндағы басшылыққа алынатын функционалдық сапалар: белсенділік, шығармашылық тұрғыда ойлау, шешім қабылдай алу, өз кәсібін дұрыс таңдай алуға қабілеттілік, т.б. [4]

Студенттердің сабақта жаратылыстану ғылыми сауаттылығын арттыру мақсатында «Глюкозаның оттегісіз ыдырауы» атты мәтінін күнделікті өмірмен байланыстыра отырып жабық тапсырма түрінде жасадым. Бұл тапсырма бойынша студенттер анаэробты тыныс алу белгілерін атайды; аэробты тыныс алу белгілерін көрсетеді; . Көру қабілеті төмен және ерекше мінез-құлқы бар студенттерге тапсырма қиын болмау үшін тапсырма жұптық жұмыс арқылы орындалады. Бұл тапсырманы беру мақсатым биология сабағы барысында студенттердің ойлау дағдысын қалыптастыру және әр сабақтағы ақпаратты күнделікті өмірмен байланыстыра білу, өз өмірлерінде қолдана алуға үйрету. Осы тапсырманы орындау барысында студенттердің сыни ойлау дағдысы қалыптасады. [4]

Сұрақ:

- 1) Неліктен Асқарда ауыр физикалық жұмыс жасағаннан кейін бұлшықеттің ауырғаны сезіледі?
- 2) Тыныс алу кезінде аэробты және анаэробты тыныс алу бірге жүретінін түсіндіріңіз.

<https://u.to/>

Глюкозаның оттегісіз ыдырауы

Қарқынды физикалық жұмыс жасағанда организм жасушалары оттегімен қанығып үлгермейді, глюкозаның ыдырауы анаэробты кезеңмен шектеледі. Нәтижесінде жүйке және бұлшықет жасушалары үшін уытты зат – сүт қышқылы тез жинақтала бастайды (ауыр физикалық жұмыс жасағаннан кейін бұлшықеттің ауырғаны сезіледі).

Сүт қышқылының пайда болуы тыныс алу орталығын қоздырады және бізді еселеп тыныс алуға мәжбүрлейді. Жасушаларды оттегімен қанықтыру организмде АТФ молекулалары түрінде энергияның қажетті мөлшерін қамтамасыз ететін оттекті ыдырату процесін жаңартуға мүмкіндік береді, «екінші тыныс алу» ашылады.

Асқар бос уақытында спортпен айналысады. Ол аптасына екі рет жаттығу залына барады. Жаттығу залында ауыр-ауыр жаттығу түрлерімен айналысады. Жаттығу орындау барысында терлеп, тыныс алуы жиілейді. Бұлшықеттің ауырғаныда сезіледі.

Назарларыңызда келесі Қалыптастырушы бағалау тапсырмалары. Қалыптастырушы бағалау

тапсырмалары оқу сабақ жоспарының бағалау критериаларына сай жасадым. Тапсырма білім алушының қажеттіліктері мен мүмкіндігін ескере отырып жасалды. Тапсырма білім алушылардың алған білімдерін тексеру мақсатында жеке жұмыс жасау арқылы орындалады. Тиімділігі: студенттердің өз еркінде ойлануын, өз білімін бағалауына мүмкіндік береді. Қалыптастырушы бағалау арқылы қаншалықты оқыту нәтижесіне жеткенімді анықтай аламын. Берілген ашық тапсырмаларды студенттер мәтін бойынша алған ақпараттарын еске ала отырып орындайды.[1]

АТФ құрамы бірліктерінің сипаттамасы		АТФ-тің құрылым бірліктері
АТФ молекуласы құрамындағы фосфат топтары арасындағы байланыс	A	фосфор қышқылы
АТФ молекуласының құрамындағы азотты негіз	B	рибоза
Энергетикалық нуклеотид	C	аденин
АТФ молекуласының құрамындағы үш қалдықтан тұратын зат	D	АТФ
АТФ молекуласының құрамындағы көмірсу	E	макроэргиялық байланыстар

Мен сабағымды жоспарлауда жоғарыдағы аталған әдістерді қолдана отырып, сабақ барысында функционалды сауаттылыққа арналған және кестелер арқылы берілген ашық тапсырмаларды орындату арқылы оқушылардың бойында оқылым, жазылым, тыңдалым, айтылым және сыни ойлау дағдыларын қалыптастырдым. Және көру қабілеті төмен, ерекше мінез құлқы бар студенттерді қоса алғанда барлық топ студенттерімен оқу мақсатыма толықтай жеттім деп сеніммен айта аламын. [4]

Қорытындылай келе айтарым, биология сабақтарында жаңа технологияны қолдана отыру барысында оқушылар төмендегідей нәтижеге жете алады:

- тіл байлығы жетіледі;
- еркін ойлауға мүмкіндік береді және өз ойын еркін жеткізе алады;
- оқыту процесінде жаңа технологияларды қолдана отырып білімін шыңдайды;
- жаңа оқыту үрдісін қалыптастырады;
- өздігінен ізденімпаздық қабілеті артады, жан-жақты ізденеді. [2]

Әр мұғалім сабақ өткізген кезде оқушыларға сапалы білім беру үшін жаңа технологияларды пайдалана отырып, сонымен қатар компьютерді, интерактивті тақтаны қолдану арқылы білім берсе, оқушылардың қызығушылығы арта түсері анық. «Қазіргі заманда жастарға жаңа технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру жолында жаңа технологияны оқу үрдісінде оңтайландыру мен тиімділігін арттырудың маңызы зор деп білемін. Жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша менің көкейге түйгенім: алдымызға бір мақсат қоя отырып, сол мақсатқа жету жолында шәкірттердің жүрегіне жол тауып, әрекеттендіре білу шеберлігіне жетсек, егемен елдің ұл-қыздары білімді де білікті болып шықпақ. Соның арқасында біз бәсекеге қабілетті, іргесі мықты ел боламыз. [1]

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан мектебі 2010/3.
2. Биология Қазақстан мектебінде 2010ж.
3. М.Барбер, М.Муршед. Как добиться стабильно высокого качества обучения в школах – 2008ж.
4. «Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары», Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы № 832 қаулысымен бекітілген.

ЗАМАНУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР - БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ НЕГІЗІ

Аннотация: Мамандардың кәсіби даярлығы, яғни оның білім беру қызметі барысында иеленген білімі, тәжірибесі, жеке және әлеуметтік қасиеттері мен құндылықтарын жұмылдыру қабілеті оның кәсіби құзыреттілігін қалыптастырып, біліктілігін арттыруды құрайды және оны өз тәжірибесінде тиімді пайдалана алуымен өлшенеді.

Түйінді сөздер: Құзыреттілік, ізденімпаздық, дербестік, біліктілік, тәжірибе, тұлға, үдеріс, ақпараттық даярлық.

Қазіргі жас ұрпақтың саналы да сапалы білім алуының бірден-бір шарты оқу орнындағы білім беру үрдісінде замануи технологияларға қанық болуында. Сондықтан ғылыми-техникалық прогресстен қалыспай, өңдеп, нәтижелі пайдалана білу - әр оқытушының негізгі міндеті болып табылады, әрбір білімгердің қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеудегі жүзеге асыратын жаңа форматты педагогикалық технологияны меңгеруге үлкен бетбұрыс жасалуы қажет. Болашақ мамандарды даярлау, олардың кәсіби бейімделуін қалыптастыру кезек күттірмейтін қоғам талабы. Осыны ескере отырып кешегі мектеп оқушысы, бүгінгі колледж студентін бірден таңдаған мамандығына деген сүйіспеншілігін оята отырып жалпы білім беретін пәндерге деген қызығушылығын арттыра бағыттау керек. Білім мазмұнының күрделеніп, деңгейінің біртіндеп жоғарлауы оған жаңа ұғымдардың қосылу есебінен ғана емес, ең бастысы пәндік іргелі теориялар мен ортақ заңдылықтар тұрғысынан қисынды жүйеленіп қарастырылуы арқылы қамтамасыз етілуіне байланысты оқытушының іс әрекетіне, алдына қойған мақсаты, шеберлігі ерекше орын алады. Барлық шәкірттер талантты. Жас ұрпақтың дарыны мен талантын ашу, шығармашылық ойлау қабілетін жетілдіру олардың өзіне деген сенімін нығайту, бір сөзбен айтқанда, өмірде өз жолын өзі таңдауына түрткі болу - жаңа форматтағы оқытушылар қауымының бүгінгі таңдағы абыройлы борышы. Дәріс беру барысында студенттерге функционалдық сауаттылықты дамытуға ықпал ететін тапсырмаларды көптеп беру, білім алушының оқуға деген қызығушылығы артады, фактілерді салыстыра білуге және өз пікірін айта білуге көмектеседі, жұппен ақылдасып өзіндік ой қорытып, пікір алмасады, өз бетінше ізденуге, нәтижеге жетуге дағдыланады. Мен үшін оқытушы ретінде бұл әдіс білім алушылардың талдау қабілетін бағалауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл белсенді әдіс барлық студенттерді оқу процесіне тартуды көздейді.

Нәтижеге бағдарланған оқыту яғни құзыреттілік ең алдымен болашақ маманнан кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруды және дамытуды талап етеді.

Қазіргі педагогика ғылымында негізгі базалық ілімдердің бірі «құзыреттілік» болып отыр. Құзыреттілік дегеніміз – тұлғаның бойында білім, дағды, іскерлік, ерік, күш-жігердің болуы. Білім - қоғамды әлеуметтік, мәдени үрдіспен қамтамасыз ететін жоғары құндылық. Осы жоғары құндылық сапасын көтерудің басты шарты - педагогтардың кәсіби құзыреттілігін дамыту болып табылады. Олай болса, білімге негізделген қоғам құрылысының негізгі басымдықтарын есепке ала отырып, педагогтар тарапынан аса жоғары кәсіби құзыреттілік талап етіледі.

Құзыреттілік түсінігі көп аспектілі жан-жақты ұғымды білдіреді. «Құзыреттілік» термині әдетте белгілі бір әлеуметтік-кәсіби статус иесіне байланысты қолданылады және оның сол істі атқарудағы түсінігі, білімі, білігінің орындалуға тиіс мәселенің нақты өз деңгейінде шешілуімен сәйкестілігі арқылы сипатталады.

«Методикалық терминдер сөздігінде» «Құзыреттілік қандай да бір оқу пәнін оқыту процесінде қалыптасатын білім, білік, дағдылар жиынтығы, сонымен қатар, қандай да бір қызметті орындай алу қабілеттілігі» - делінген.

Латынның «competentis» деген термині «білу», «жасай алу», «дегеніне жету» деген мағыналарды береді. Бұл жалпы алғанда құзыреттіліктің мәнін анықтайды. Кәсіби құзыреттілік категориясын айқындау үшін оларды әр түрге айналдыру, нақтылау және жалпы логикалық

ұғымға біріктіруді жүзеге асыру керек.

Негізгі құзыреттіліктер тізімі әлеуметтік тәжірибе мен жеке басының тәжірибесін, сондай-ақ студенттердің өз бетінше білімін дамытуға қолданылатын негізгі қызмет түрлерін құрылымдық жағынан таныстыру негізінде анықталады. А.В.Хуторский біліктіліктің 3 негізгі түрін енгізген:

- Негізгі құзыреттіліктер: құндылық – мәнді, жалпы мәдени, оқу – танымдық, ақпараттық, коммуникативтік, әлеуметтік – еңбектік, жеке тұлға ретінде өзін – өзі жетілдіру құзыреттілігі;
- жалпы пәндік құзыреттілік;
- пәндік құзыреттілік.

Студенттердің құзыреттілігін қалыптастыруда: жобалар әдісі, жарыссөз әдісі, ойын технологиясы (рөлдік ойындар), проблемалық пікірталас, интерактивтік оқыту технологиясы (жұппен, шағын топтарда), сценарий – контекстік технология, модульдік оқыту технологияларын уақыт талабына сай шыққан әр түрлі оқу платформаларын белсенді пайдалану керек.

Жобалар әдісі, мысалы, ақпараттық, коммуникативтік, жеке тұлға ретінде өзін – өзі жетілдіру және т.б. сияқты құзыреттілікті қалыптастыруға қолданыла бастады.

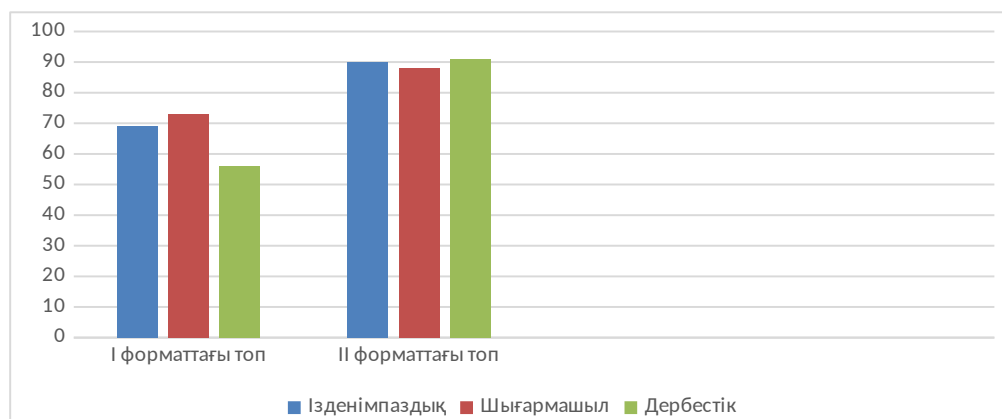
Оқу – танымдық құзыреттілікті қалыптастыру - бұл оқу іс-әрекеті мен өз қызметін талдау біліктілік дағдыларын қалыптастыру болып табылады. Жүйелілік дағдылары, мысалы, сұлбалар, алгоритмдер құрастыру арқылы қалыптасады. Осы құзыреттілікті қалыптастыру үшін сабақтарда өзін – өзі бақылау және өзара бақылау белсенді түрде қолданылады.

Коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру ойын технологиялары, пікірталастар, кейс – стади технологиялары көмегімен сатылай жүргізіледі. Негізгі біліктілікті қалыптастыруда оқу – әдістемелік кешендер мен оқу құралдары маңызды рөл атқарады. Сабақ өткізу кезінде оқытушылар электрондық оқулықтар мен оқу құралдарының бірнеше түрлерін, оқытудың көзбен шолып байқау құралдарын, мультимедиялық технологияларды пайдаланады.

Білім алушылардың оқуға деген қызығушылығын талдау көрсеткіші

Дәріс беру форматы	Ізденімпаздық	Шығармашыл	Дербестік
I формат тобы(дәстүрлі сабақ беру форматы.	69%	73%	56%
II формат тобы (замануи сабақ беру форматы.	90%	88%	91%

Салыстырмалы зерттеу көрсеткіші

Нәтиженің өзгеруі: бітіруші болашақ маман тек «білімді» ғана емес, сондай-ақ «білікті» де болуы білім беруді жаңартудың барынша маңызды буыны болып табылады, сондықтан құзыреттілікті қолдану қажеттігі еш күмән тудырмайды.

Болашақ маман дайындау мәселесі оның тұлғалық сапалары мен қасиеттерін қалыптастырудың маңызын көрсетеді. Тұлғалық-бағдарлық бағытта білім беру нәтижесі білім, біліктілік және дағды жүйесінде, шығармашылық іс-әрекет тәжірибесіне және эмоционалды көңіл-күйді көрсете білуге, ерікті қарым-қатынасқа педагогикалық бейімделген тұлғаны қалыптастыру ретінде түсіндіріледі.

Даярлығы жоғары білікті, кәсіби құзырлы педагог жалпы орта білім беру нәтижесі ретіндегі құзыреттіліктерді өзіндік менеджмент, ақпараттық коммуникативті технологияны меңгерген жеке құзыретті тұлға - студентті қалыптастырады, сондықтан кәсіби даярлықтың арнаулы пәндері оқу негізінде іс-әрекеттік және тұлғалық терең бағдарлық тәсілдерін үйлестіре отырып, кәсіби құзыреттіліктерді болашақ маманға меңгерту басты міндет. Үшінші мыңжылдық - құзыреттілік білім беру жағдайында педагогтың инновациялық даярлығын қажет ететін, жаңа формациядағы оқытушының инновациялық іс-әрекетінің кезеңі. Құзыреттілік білім беру жағдайындағы инновациялық үдеріс нысанның, педагогикалық идеяның, деректер мен тұжырымдардың, теорияның, әдіс-тәсілдердің жаңа сапалық өзгерістерін қамтамасыз ететін үдеріс, қоғамның педагогикалық құндылықтарға сәйкес жаңа ақпараттық технологияны меңгеруі, қолдануы. Қоғамдағы білім-беру саласындағы инновациялық үдерістер мен реформалар оқытушының ісіне еңбек жолына «инновациялық білімді», «ақпараттық даярлықты», «ақпараттық технологияны» және тағы басқа технологияны алып келді. Осы аталған жаңа инновациялық ілімдер нарықтық экономикалық заманда құзыретті бәсекеге сай маман әзірлеуді жүктеп отыр. Қазіргі әлем қауымдастығындағы білім беруді әлеуметтік және экономикалық үрдістің басты, жетекші факторы ретінде түсіну қоғамдық даму, экономикалық қуат өлшемі болып табылады. Білім қазіргі қоғамның маңызды құндылығы және негізгі капиталы ретінде адамды жаңа білімді іздеп меңгеруге ынталандырып, жаңашыл шешім қабылдауға қабілетті етеді. Толыққанды білім өмірдің жайлы деңгейіне қол жеткізудің қажетті шарты ретінде, қоғам мен экономиканың ілгерінді дамуының маңызды факторы ретінде жиі қарастырылады. Білім "адам тұлғасының, білім дағдысының, сонымен қатар тұжырымдау және шешім қабылдау қабілетінің үздіксіз дамуының үрдісіне айналуы тиіс".

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1.Қазақстан Республикасының білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.
2. Оқушылардың оқу сауаттылығын дамытуға арналған тапсырмалар /PISA халықаралық зерттеулері бойынша/ әдістемелік құрал. Н.А.Даулетова. – Атырау: «Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Атырау облысы бойынша ПҚБАИ, 2019
- 3.Cole, G. (2006) 101 Essentials Lists for using ICT in the classroom [Сыныпта АКТ пайдалануға арналған негізгі тәсілдердің 101 тізімі]. Continuum International Publishing Group.
4. Бұқаралық ақпарат құралдары.

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІҢ АДАМГЕРШІЛІК ӘЛЕУЕТІ

Құсаинова Мира Камзаевна

Жалпы білім беру пәндері оқытушысы

№1 Алматы қазақ мемлекеттік гуманитарлық-педагогтік колледжі

Аннотация: Педагогикалық қызметтің адамгершілік әлеуеті оқытушының тұлғалық өсуіне мүмкіндіктер жасап, өзінің базалық қажеттіліктерін қамтамасыз ете білуімен сипатталады. Педагогикалық қызмет – педагогикалық процесте тәрбиеленуші тұлғасын тәрбиелеудің, дамытудың, оның өзінше дамуының оңтайлы жағдайларын тудыруға және өзін еркін шығармашылықта көрсетудің мүмкіндіктерін таңдауға бағытталған кәсіби қызмет.

Түйін сөздер: педагогикалық қызмет, мамандық, құзыреттілік, тұлға.

«Ең әуелі мектепке керегі - білімді, әдістемеден хабары мол, ізгілікті оқыта білетін мұғалім». А.Байтұрсынұлы

Педагогикалық мамандықтар қоғам дамуының негізі болып саналады. Педагогикалық қызметтің ерекшелігі тек бір тар мамандық бойынша құзыретті болуына жол бермейді, оқытушының кәсібилігі кәсіби құзыреттіліктің барлық түрінің біртұтастығымен анықталады. Педагогикалық қызмет кез-келген басқа сала сияқты, сандық өлшемге ғана емес, сонымен қатар сапалық сипаттамаларға да ие. Оқытушының жұмысын оның қызметіне шығармашылық көзқарасының деңгейін анықтау арқылы ғана дұрыс бағалауға болады. Педагог тұлғасының шығармашылық әлеуеті оның жинаған әлеуметтік тәжірибесі, психологиялық-педагогикалық және пәндік білімі, жаңа идеялары, іскерліктері мен дағдылары негізінде қалыптасады. Тек білімді және арнайы дайындығы бар оқытушы ғана туындаған жағдайларды терең талдау негізінде жаңа, ерекше мүмкіндіктер мен оны шешудің жолдарын таба алады. Бірақ тәжірибе шығармашылық тек содан кейін ғана және еңбекке адалдықпен қарайтын, үнемі кәсіби біліктілігін арттыруға тырысатын адамдарға келеді деп сендіреді.

Педагогикалық ғылым мен практика әр уақытта тәрбиелеудің шыңы болып табылатын гармониялық дамыған тұлға жасауға бағытталды. XIX ғасырдың соңындағы әлеуметтік мәдени жағдай отандық білім беру парадигмасын өзгерту мәселесін ортаға қойды. Тұлғалық бағытталған парадигма білім беру мазмұнын қайта қарауды мәжбүр етті, оның негізінде білім алушыларға жаңа кезеңге сай ақпаратты жылдам өңдеп тасымалдай білуге арналған процессуалдық біліктіліктерін дамытуға, оқу-таным мәселелерін шығармашылық шешімдер мен талаптарын қолдануда. Оған байланысты педагогикалық әрекет педагогикалық процесті ұйымдастыру орталығына айналуға, ал оқу сабақтары өтетін орын сапасы жағынан жаңа феномен, өйткені адам күшімен орындалады, педагогикалық ойлаумен құрылған адамның дүниені шексіз танымының және ойлаудың шыңына шығу нәтижесіндегі өнім болып отыр. Педагогикалық қызметтің адамгершілік әлеуеті оқытушының тұлғалық өсуіне мүмкіндіктер жасап, өзінің базалық қажеттіліктерін қамтамасыз ете білуімен сипатталады.

"Педагогикалық қызмет – педагогикалық процесте тәрбиеленуші тұлғасын тәрбиелеудің, дамытудың, оның өзінше дамуының оңтайлы жағдайларын тудыруға және өзін еркін шығармашылықта көрсетудің мүмкіндіктерін таңдауға бағытталған кәсіби қызмет". Тәрбие ісі – мемлекеттік іс.

Педагогикалық іс-әрекет қазіргі педагогикалық әдебиеттерде экономикалық, саяси, адамгершілік, эстетикалық мақсаттарды жүзеге асыра отырып, өскелең ұрпақты өмірге саналы түрде дайындаудан тұратын ересектердің қоғамдық пайдалы іс-әрекетінің ерекше түрі ретінде берілген. Педагогикалық іс-әрекеттің негізгі спецификалық белгісі оны барлық дерлік адамдардың әртүрлі әлеуметтік рөлдерді орындауда қолдануы болып табылады: ата-ана мен туыс, аға жолдас, дос, басшы, шенеунік, бірақ бұл педагогикалық әрекет кәсіби емес. Кәсіби педагогикалық қызметті арнайы, кәсіптік-педагогикалық білімі бар маман жүзеге асырады; ол белгілі бір педагогикалық жүйелерде жүзеге асырылады, өмір сүрудің негізгі көзі болып табылады және сәйкесінше төленеді.

Педагогикалық іс-әрекеттің бірдей маңызды және динамикалық қатынастарды білдіретін негізгі компоненттері:

- * білім өндіру, яғни зерттеу, жаңалық іздеу, әзірлемелерді енгізу, сараптама жүргізу және т.б.;
- * ұйымдастырылған оқу процесінде білімді беру;
- * білімді тарату (оқулықтар, оқу-әдістемелік кешендерді әзірлеу және басып шығару, ғылыми мақалалар жазу);
- * білім алушыларды тәрбиелеу, олардың жеке тұлғасын қалыптастыру және дамыту.

Педагогикалық іс-әрекеттің мақсаттарын анықтау үлкен теориялық және практикалық мәнге ие, ол төменде көрсетілген.

* Мақсаттың анық қойылуы педагогикалық теориялардың дамуына әсер етеді, педагогикалық іс-әрекеттің мақсаты адамның қандай қасиеттеріне артықшылық беру керектігін сезінуге әсер етеді, педагогикалық процестің мәніне әсер етеді.

* Педагогикалық қызметтің мақсаттарын тұжырымдау мұғалімнің практикалық жұмысын жүзеге асыруға тікелей әсер етеді. Педагогтың маңызды кәсіби сапасы – оқушылардың жеке тұлғасын құрастыру, ол қандай болу керектігін және қандай қасиеттерді қалыптастыру керектігін білуді талап етеді.

* Педагогикалық қызметтің мақсаттары қоғамның идеялық-құндылық бағдарларына негізделеді, бұл білім мен тәрбиенің дәстүрлі тәсілдерін тудыратын, тиімділікке, жаңа ұрпақты мемлекет мүддесіне барынша пайдалануға бағытталған. Білім – адамның заттар мен құбылыстарды, табиғат пен қоғам заңдарын ұғынуының жемісі. Білімнің өзі сөзбен шыңдалады.

Педагогтың кәсіби қызметіне әр түрлі көзқарастар қажетті тұлғалық және кәсіби қасиеттерді анықтау мен мазмұндаудың әр түрлі тәсілдеріне негізделеді. Бірінші жағдайда кәсіби маңызды қасиеттер деп педагог өзінің кәсіби функцияларын тиімді жүзеге асыру үшін меңгеруі тиіс білім, білік және дағдылар жиынтығы түсіндіріледі. Арнайы педагогтың психологиялық портреті келесі құрылымдық компоненттерге ие: адамның даралық сапалары, яғни оның индивид ретіндегі ерекшеліктері – темперамент, нысандар, оның тұлғалық сапалары, яғни, оның тұлға ретіндегі бейнеленуі – адамның әлеуметтік мәні, коммуникативтік сапалар, мәртебелік–позициялық, яғни оның ұжымдағы жағдайының, рөлінің, қатынастарының ерекшеліктері.

Арнайы педагог - әрдайым дерлік ерекше жан-жақты, белсенді, жігерлі, өз қызметінің сәтті нәтижесіне сенімді, мейірімді тұлға. Арнайы педагог маман кәсіби маңызды қасиеттері шыдамдылық, төзімділік болып табылады. Оның кәсіби қызметінің нәтижелері көбінесе оның жұмысының қолайлы нәтижесіне деген сенім оған күш-жігер мен одан әрі жұмыс істеуге шабыт береді. Арнайы педагог маманның маңызды кәсіби іс-әрекеті өз ісінің шебері болуында.

Оқытушы білім алушыға білім беру процесінде жеке тұлғада да, кәсіби қызметте де жоғары білім деңгейіне байланысты қатынастарды қамтиды. Л.С. Выготскийдің мәдени-тарихи теориясы шеңберіне, педагогикалық қызмет "дамудың әлеуметтік жағдайының" ажырамас бөлігі, ол білімді беру жағдайында әлеуметтік өзара әрекеттесуге қатысушылардың жеке ерекшеліктерін әрдайым ескеру қажет деп санайды. Сонымен қатар, оқытушы-білім алушыға қарым-қатынасында білім алушының оқытушыға эмоционалды реакциясы зерттеледі. Л.С. Выготскийдің пайымдауынша арнайы педагог маман психикалық ерекше қасиеттерге ие болу керек, олар ерекше білім беруді қажет ететін балалармен жұмыс жасағандықтан педагогтардың ерік жігер сферасы қалыпты, шыдамды, төзімді қасиеттерге ие болу.

«Баланың психикалық даму деңгейі неғұрлым төмен болса, мұғалімнің білім деңгейі соғұрлым жоғары болуы керек», - деп жазды ХХ ғасырдың басында белгілі неміс дефектологы. Бұл жерде ғалымдардың айту бойынша баланың білім деңгейі және психикалық қасиеттері төмен болуында, педагогтың кәсіби білімінің жоғары болса, баламен жұмыс жасауы нәтижелі болады деп атап көрсеткен. Қазіргі уақытта арнайы педагогтан көп нәрсе қажет-жоғары кәсіби деңгей, адамгершілік тәрбие, сөз шеберлігі, мүмкіндігі шектеулі адамдарға арнайы білім берудің теориясы мен практикасын білу, олардың психологиясы мен даму деңгейін білу.

Арнайы педагог маманның қасиеттердің бірі - балаларға деген сүйіспеншілік, басқаларды түсіну қабілеті. Сіз тек тыңдап қана қоймай, оларды да естуіңіз керек. Бұл ерекше білім беруді қажет ететін балаларға қатысты. Арнайы педагог маманның міндеттерінің бірі ата-анасымен бірге баланы білім, тәрбие беру емес, оны осы әлемде өмір сүруге үйрету, мейірімділік, өзіне деген сенімділік, өмірдегі өз орнын табуға көмектесу. Сонымен қатар арнайы педагог маман балаларды әлеуметтік өмірге бейімдеу, оларды қоғамға біріктіруде ерекше орынға ие. Болашақ арнайы педагог маманның әлеуметтік рөлі біздің қоғамда

үлкен ерекше мәнге ие, ол тек ғана ерекше білім беруді қажет ететін балалармен жұмыс жасап қоймай олармен түзету жұмыстарын қатар алып жүреді, оларды белгілі кәсіпке баулиды.

Арнайы мұғалімнің басты қасиеттері -балаларға деген шексіз сүйіспеншілік және толық берілгендік. Кәсіби тізімде түзету білім беру мекемесінде өз қызметін жүзеге асыратын арнайы мұғалімнің келесі қасиеттері бөлінеді: жауапкершілік және ақпараттың үлкен көлемімен жұмыс істеу мүмкіндігі.

Арнайы педагог маманның әлеуметтік рөлінің қалыптастырушы қызметін ұйымдастыруғатеріс әсер ететін проблемалық салаларды түзету мақсатында оқытушылардың, педагогтар мен жұмыс берушілердің ынтымақтастығын кеңейту; зерттеу проблемасы бойынша оң тәжірибені жинақтау және ұйымдастыру-әдістемелік әзірлемелерді тарату, білім беру ұйымында студенттің қоғамдағы рөлін қалыптастыру үдерісін нәтижелі ұйымдастыру саласында жаңа идеялар ауқымын кеңейту.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1.Амонашвили Ш.А. Оценочная основа педагогического процесса / Гуманно-личностный подход к детям. – М., Воронеж, 1998.
- 2.Жақыпов С.М., Тоқсанбаева Н.Қ. Психологияны оқыту әдістемесі. Алматы, 2012
- 3.Iarygin O.N. Opredelenie kompetentnostnyh poniatii cherez ih vzaimodeistvie // Vestnik Cherepovetskogo gosýdarstvennogo ýniversiteta. -2011. -№3 (31) -S.108-112.
- 4.Kognitivnaia psihologua / Djon R. Anderson; [Per. s angl. S. Komarov]. -5. izd. -M.2002. -492 s8. Malofeev N.N. «Spetsialnoe obrazovanie v Rossii i za rýbejom». М., 2013.
- 5.Rýbinshtein S.Ia. Eksperimentalnye metodiki patopsihologii i opyt ih primeneniia (prakticheskoe rýkovodstvo). Ternopol, 2004. 168 s.

ЖАҢАША ОҚЫТУ – ЖЕТІСТІК КӨЗІ

Мусина Райхан Тлеуовна
Математика пәнінің оқытушысы
Үшқоңыр су шаруашылығы колледжі

Аннотация: Оқытудың цифрлық технологиясы – оқытуды ізгілендіру, өзін-өзі дамытып, тәрбиелей білетін, заман ағымына ілесе алатын білікті, жан-жақты жеке тұлға қалыптастыруды көздейді және оқытудың мақсатына жетуге тиімді, әрі нақты жол ашады.

Түйін сөздер: цифрлық технология, смарт мақсат, оқыту әдістері, цифрлық технологияның артықшылығы мен кемшілігі.

Қазіргі таңдағы еліміздегі білім беру жүйесіндегі ең басты міндет – білім берудің ұлттық модуліне көшу арқылы жас ұрпақтың білім деңгейін халықаралық дәрежеге жеткізу. Заманауи пән оқытушыларының негізгі міндеті — білім беруді нәтижеге бағыттау, яғни инновациялық жаңа технологияны меңгеру екені баршамызға мәлім. Оқу үдерісіне қоғамның жаңа қажеттіліктеріне сәйкес инновациялық тәсілдерді енгізу, оқытушының қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісін талап етеді. Осыған орай кез-келген білім алушының қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді жүзеге асыратын заманауи жаңа технологияны меңгеруге ұмтылу керек. Себебі мемлекеттік білім стандартына сәйкес оқу үдерісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияларды, білім алушылардың білімін қадағалаудың жаңа бақылау-өлшеу құралдарын енгізуді жүктейді. Оқытудың жаңа педагогикалық технологиясы – оқытуды ізгілендіру, өзін-өзі дамытып, тәрбиелей білетін, заман ағымына ілесе алатын білікті, жан-жақты жеке тұлға қалыптастыруды мақсат етеді. Білім алушылардың кәсіби білім сапасын арттырумен бірге өз қабілетіне қарап, өзін-өзі дамыта отырып, өзіне сын көзбен қарауға мүмкіндік береді. Танымдық белсенділігін арттырып, шығармашылық қабілетін дамытады. Оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім

беруді ақпараттандыру, дамыту міндеттерін көздейді. Оқытушының жеке тұлғаны зерттеуіне, оны толық танып, білуге және оқытудың мақсатына жетуге тиімді, әрі нақты жол ашады.

Жаңа технологияның басты мақсаттарының бірі баланы оқыта отырып, оның еркіндігін, белсенділігін қалыптастыру, өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру. Инновациялық технологияны пайдалану — өмір талабы.

«Сабақ беру – үйреншікті жай шеберлік емес, ол үнемі жаңадан жаңаны табатын өнер» деп Ж. Аймауытов айтқандай білім беру жүйесіндегі бүгінгі өмірдің талабы сабақ өткізудің жаңа әдістері мен ақпараттандырылған оқыту технологияларын пайдалану болып табылады.

Цифрландыру – адамның дүниетанымын кеңейту мен жаңа білімге мүмкіндіктер ашады. Цифрлық технологиялар тек құрал ғана емес, адамның өмір сүруінің, өмірі мен кәсіби қызметінің жаңа ортасына айналуға.

Қазіргі заман талабына сай, білім алушылардың пәнге қызығушылығын, белсенділігін, ынтымақтасын арттыратын креативті мұғалім болу қажеттігі туып тұр. Сабақты жоспарлағанда алдымен белгілі тақырыпқа smart мақсат қоюға тырысамын, яғни мақсатым нақты, өлшемді, қолжетімді, маңызды және уақытпен шектелген болуы керек. Сондықтан сабақтарымда әртүрлі сервистерді қосымшаларды пайдаланып тапсырмалар құрастырамын. Kahoot, Google форма, Learningapps, Quizizz, Wordwall, Learningapps, Flippity, QR-coder, QR code Monkey, презентация дайындауда PowerPoint, Jamboard, Padlet, Mentimeter, Genially, Emaze қосымшаларын қолданамын.

- ✓ Білім алушылардың бір уақытта тақырыпты қаншалықты меңгергенін анықтау;
- ✓ өткен тақырыпты қайталау;
- ✓ алған білімін қолдана отырып, берілген тапсырманың шешімін жылдам, әрі нақты таба білу;
- ✓ Білім алушылардың берілген уақыт ішінде тапсырманы өз бетінше орындап, жұбымен талқылауға, пікірлесуге бағыттау;
- ✓ деңгейлік тапсырмаларды орындау арқылы алған білімді қолдану және жан-жақты зерделеу, ой түйіндерді дәлелдеу, шығармашылық және ізденіс нәтижесінде ойдың маңызы мен мәнін ашу мақсатында осы қосымшаларды қолдану өте тиімді.

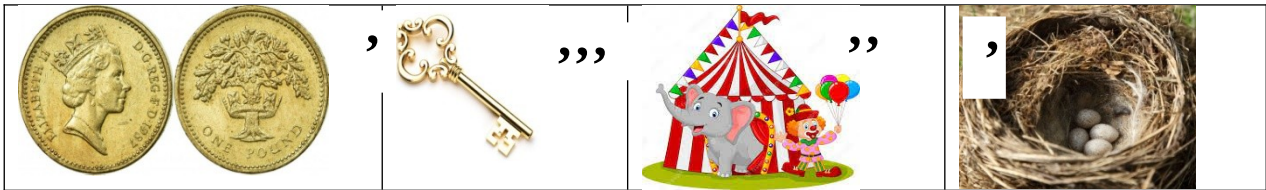

Мысалы, топта жағымды атмосфера орнату үшін «Алғыс айту» әдісі арқылы QR-code немесе сілтемеге өтіп, Jamboard тақтасындағы «Алғыс» ағашына әр түрлі тілде алғыс сөзін немесе бүгінгі күнге тілек жазуға болады.

Өткен тақырыпты қайталау мақсатында ұжымдық жұмыс түрінде Wordwall қосымшасында кездейсоқ дөңгелек ойыны арқылы сұрақтарға жауап беру.

«Ой қозғау» әдісі арқылы ребусты шешіп, жаңа тақырыпты ашу, анықтау немесе пазл құрастыру арқылы ашылған сурет бойынша тақырыпты болжау.

Топқа бөлу үшін Flippity қосымшасын қолдануға болады.

Тапсырмаларды Блум таксономиясы бойынша орындату жеңіл тапсырмадан күрделіге өту арқылы төмендегідей дайындауға болады:

Білу тапсырмасында жеке жұмыс түрінде «Кім білгір?» әдісімен QR-code немесе сілтеме арқылы Kahoot қосымшасында ақиқат және жалған тұжырымдарды анықтауға болады.

Түсіну тапсырмасын жеке жұмыс түрінде «Өзіңді тексер» әдісімен QR-code немесе сілтеме арқылы Learningapps қосымшасында әрбір функцияны графигімен сәйкестендіру тапсырмасын орындатуға болады.

Талдау тапсырмасын деңгейлік тапсырма түрінде топпен жүргізуге болады. Мысалы:

А деңгей. Geogebra бағдарламасын қолданып, берілген функцияның графигін салыңыз:
 $y = \log_{0,5} x$;

В деңгей. Графикті түрлендіріп, салып, қасиеттерін жазыңыз: $y = \log_{0,5} (x+2) + 3$

С деңгей. Судың сынамаcын қарастырайық. Оның рН сутектік ортасы 7,0-ге тең болса, сутек иондарының концентрациясын есептеңіз (рН = $-\lg[H^+]$ формуласы бойынша). Қорытынды жасаңыз.

Әрбір тапсырмадан кейін оқытушының кері байланысы беріліп, орындау қадамдары арқылы бағаланып отырады.

Сабақ соңында рефлексия жасап, сабақтан алған әсерлерін Jamboard не Padlet, Mentimeter тақталары арқылы кері байланыс алуға болды.

Мысалы: <https://jamboard.google.com/d/1c7LmMiBaMGtUCTdO8h4HDwL0a8sNMPtkPnrmGxQmfd8/edit?usp=sharing>

Презентацияны Genially қосымшасында:

<https://view.genial.ly/624feb17496343001268b5d6/presentation-science-vibrant-presentation> және

Lumio қосымшасында:

<https://suite.smarttech.com/share/4cea2fa8-7162-4e93-98d5-1258b0a83656> дайындадым.

Цифрлық технологияның артықшылығы:

- ✓ нәтижелі, түсінікті және қызықты сабақ
- ✓ Оқу ақпаратын көрнекті көрсету (визуальды, аудиал, кинестетик, ойын түрлері)
- ✓ Оқуға қызығушылықты арттырады, тұрақты дамиды (оқу үрдісіне белсенді қатысады, мотивация алады)

- ✓ Белсенді ойлау дағдысы іске қосылады, тез шешім қабылдайды

- ✓ Өз жұмысына талдау жасап, бағалайды, жақсы нәтижеге ұмтылады

- ✓ Уақыт үнемділігі

- ✓ Тақырыпты меңгергенін бақылау мүмкіндігі

- ✓ Өз бетінше білім алу мүмкіндігі

- ✓ Жылдам кері байланыс алу (білім алушы мен цифрлық технология арасындағы интерактивті диалог, кері байланыс)

- ✓ Цифрлық ақпаратты қабылдау мүмкіндігі (алдымыздағы зет ұрпағының цифрлық ақпаратты жылдам қабылдауы)

- ✓ еңбек нарығында сұранысқа ие цифрлық сауаттылық, ақпараттық және коммуникациялық құзыреттерге ие болу

Цифрлық технологияның кемшілігі:

- ✓ Ойындарды қолдану басты оқу элементтерін жіберіп алу қиындығын тудырады (оқу үрдісінен ауытқу)

- ✓ Оқытушы уақытының көп бөлігі тапсырмаларды дайындауға жұмсалады
- ✓ Сапалы және тұрақты интернетпен қамтамасыз етілуі
- ✓ Білім алушылардың коммуникативті дағдыларының дамуына, әлеуметтік қарым қатынасқа (взаимодействие) кері әсерін тигізеді
- ✓ Білім алушылар виртуальды әлемде өмір сүреді.

Қорытынды. Цифрлық технологияны білім беруде қолдану болашақта жаңа мүмкіндіктерге, тәжірибелерге, жаңалықтарға, оқыту тәсілдеріне және білім алушы мен оқытушының бірлесіп жұмыс істеуі арқылы шығармашыл, жауапкершілікті тұлға қалыптасуына есік ашады деп сенім білдіремін.

Қолданылған әдебиеттер тізімдемесі

1. I. Мухамбетова. «Инновациялық технологияларды оқу үрдісінде пайдалану». // Білім. Алматы, № 3, 2010 ж.
2. А.В. Овчаров «Компьютерная информационная среда обучения»
3. М.Ю. Гармашов, А. М. Коротков «Подготовка учащихся к продуктивной деятельности в дидактической компьютерной среде»
4. Интернет ресурстары

TEACHING ENGLISH AT TECHNICAL AND VOCATIONAL COLLEGES

Оспанғалиева Гүлгерім Төленқызы
Ағылшын тілі пәнінің оқытушысы
МКҚК «Алматы технология және флористика колледжі»

Abstract: in this article is devoted to the research of teaching English for students of technical and vocational colleges. At present on the background of the development of innovative technologies and need of modernization of the domestic enterprises, within the import substitution program, and also transferring all enterprises on the innovative way of development, there is a requirement of the qualified technical specialists with the knowledge of English as the main technologies, machines, the equipment and the software are delivered to the country from the western countries. In such situation training of the certified specialists capable to use a foreign language in the professional activity is an objective need.

Keywords: English language, technical students, English for general purposes, English for Science and Technology

The status of a foreign language in Kazakhstan has changed significantly. Entry into the world community, the economic and sociocultural situation in the country have created a huge demand for knowledge of foreign languages, and created a powerful motivational base for their study. Today, knowledge of foreign languages is no longer a luxury, but a necessity. There are plenty of opportunities to study them, not to mention teaching methods. Despite this, many issues arise that hinder successful language acquisition, [1] especially to students at technical and vocational colleges. At present on the background of the development of innovative technologies and need of modernization of the domestic enterprises, within the import substitution program, and also transferring all enterprises on the innovative way of development, there is a requirement of the qualified technical specialists with the knowledge of English as the main technologies, machines, the equipment and the software are delivered to the country from the western countries. In such situation training of the certified specialists capable to use a foreign language in the professional activity is an objective need.

International communication between technical industry professionals almost always takes

place in English. The need to express their thoughts competently to representatives of the technical community of other countries requires certain skills in learning English, especially the professionally oriented component, since understanding technical texts is more difficult than understanding ordinary household correspondence, messages or interpersonal communication of ordinary people. [2]

Consequently, it has become a great concern of tertiary English teachers that most students in technical and vocational colleges do not enter with a satisfactory level of English competence. To most technical and vocational college students, English for general purposes (EGP) is a difficult subject to deal with, not to mention English for Science and Technology (EST). How to improve students' EGP and EST competences at the same time has become an essential challenge for English teachers in technical and vocational colleges. [3]

Although have been carried out various reforms in teaching mode, vocational College English still can't get rid of the monotonous teaching method and teaching means in the teaching link. Teachers take the fixed textbooks as teaching content. Although with high rate, most of the students have no real language using experiences and the opportunities of training and practice. This kind of mode, which based on teachers, teaching materials, and examinations, can not stimulate students' interests in learning, and fail to achieve to the purpose of improving students' practical ability of using language. So the fact is, students are still unable to communicate in English, and most of them know little about other countries' culture, after passing all the examinations needed. [4]

In connection with the changing role of English languages, there is an urgent need to create continuity in the educational process. Nowadays, there are generally established mechanisms of continuity in the field of English between primary, secondary and high schools. But there must be a connection between the school and college curriculum for successful mastery of the English language. It is necessary to conduct seminars with the participation of college teachers and high school English teachers. [5]

METHOD

The method of teaching foreign languages is a system of knowledge about the laws of the process of teaching a foreign language and the ways to influence this process in order to optimize it. Teaching method foreign language opens and substantiates the laws of foreign language teaching. Historically, there were two functionally different methods: General and private methods. The General technique, as a rule, is devoted to the study of the laws and features of the process of learning a foreign language, regardless of what foreign language in question.

One of the key problems is the psychological unpreparedness of students for learning foreign languages. Most of us continue the traditional teaching standards, setting high standards - to speak perfectly without an accent, write without a single mistake and perfectly master grammatical rules, which are often not observed by native speakers; in everyday speech they do not strive for perfect pronunciation and the choice of correct grammatical forms. Students who have difficulty mastering certain rules do not show interest in learning a foreign language, feel insecure and incapable of this type of activity. [1]

Today, a completely new methodology for learning foreign languages is emerging, the purpose of which is to develop communicative competence - to teach how to communicate, speak, understand and respect another culture. A foreign language, be it English, German or any other, should not be perceived by students as an academic discipline or subject, but should occupy a higher position as an integral part of modern life, as a means of communication. Therefore, the difficult and responsible task of creating relaxed, but at the same time practically valuable communication, interaction, and linguistic communication between students falls on the shoulders of teachers. But the most important thing is the methods of teaching foreign languages. We think in Kazakh or Russian and only then translate the words into a foreign language, compare them with the rules of grammar, and then speak a sentence. At the beginning of training, this process is too tedious. Therefore, it is necessary to teach him to think and speak English right away. This is how children learn to speak their native language; they literally absorb the language. But they don't know any grammatical rules. They will comprehend the theory much later.

Today, language is "not only a vocabulary, but also a person's way of expressing himself." It

serves “communication purposes and is capable of expressing the entire body of human knowledge and ideas about the world.” A very important part of linguistic thinking understands the language not only in connection with a certain state, but also with a certain part of the country, region, etc. With this approach, language goes hand in hand with the culture of a part of the country, region, that is, with the ideas and customs of a certain group of people, society. Sometimes culture is understood as society itself, civilization. [5]

ROLE OF TEACHERS

There are two main points which can be revealed concerning teachers' beliefs about their roles as an English language teacher.

Firstly, teachers see their roles in the classroom in different ways. Three respondents emphasize their roles as being to transfer knowledge to their students. He believed that their main role in the classroom is to pass on knowledge and information related to the material to the students. The teacher focuses on how to enrich the students' knowledge of English however; they placed less emphasis on how to facilitate them in using the language in context. The decision to play a role relating to knowledge transfer is also influenced by his belief that he is the only source of knowledge about English. On the other hand, the other teachers understand their role as being facilitators and motivators for their students in learning English. To facilitate can be understood as a process to provide conditions that allow students to engage in learning and build for themselves his understandings and skills. The teachers believed that for his students to be able to learn English, they need to provide more opportunities for the students to practice using the language. The teachers also believed that they play the role as a class motivator for their students in learning English. They believed that the students need to be continuously motivated and encouraged so that they can see learning as a challenging process, not a threatening one.

Secondly, beliefs about the teacher's role influence the way both teachers approach their teaching. As found in the observation, the teacher who believes that teaching is a matter of knowledge transfer, tend to practice a teacher-centered approach in which the teacher controls what is taught. The decision to practice a teacher-centered approach is influenced by this teacher's belief about teaching English. The limitation of their content knowledge about English for specific purposes and their pedagogical content knowledge about how to teach English hamper the teachers to develop their approach in teaching. [6]

To sum up: at the present stage of development of the language education system, priorities should be: training of qualified teaching staff capable and ready to carry out innovative activities in educational institutions; formation of a modern system of continuous language education, its continuity; improving the quality of foreign language education, taking into account domestic and international requirements; activation of innovative processes in language education; ensuring the accessibility of learning several foreign languages; strengthening the material and technical base of educational institutions; improvement of various forms of professional development for foreign language teachers and an increase in teaching hours in foreign languages, since it is impossible to learn a foreign language in 150 minutes a week.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Карипбаева Г.А. Преподавание и изучение иностранных языков в Казахстане. [Electronic Resource] URL: <https://articlekz.com/article/16702> (date of access: 19.01.2024).
2. Кузнецова С.В., Грамма Д.В., Обучение студентов технических специальностей переводу текстов на материале английского языка // ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАВО № 9 • 2018.
3. Ruziyeva N.Z. The difficulties of teaching English in technical institutes. [Electronic Resource] URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/the-difficulties-of-teaching-english-in-technical-institutes> (date of access: 20.01.2024).
4. Lei Zhang. Vocational College English Teaching [Electronic Resource] URL: [file:///C:/Users/yy/Downloads/12491%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/yy/Downloads/12491%20(1).pdf)

5. Abdullayeva N. Method of teaching English in technical institutes. [Electronic Resource] URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/method-of-teaching-english-in-technical-institutes/viewer/> (date of access: 19.01.2024).

6. Pipit Mulyah, Dyah Aminatun. Teaching English for Specific Purposes in Vocational High School: Teachers' Beliefs and Practices // Journal of English Teaching, Volume 6 (2), June 2020

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ ГЕОМЕТРИИ В КОЛЛЕДЖАХ ТЕХНИКО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО НАПРАВЛЕНИЯ

Рахимжанова Салтанат Кайроллинична

Преподаватель математики

Диджитал колледж

Сейсекулова Сауле

Преподаватель математики

Алматинский государственный политехнический колледж

Аннотация: Статья посвящена применению информационных технологий для оптимизации процесса обучения математике и повышение интереса обучающихся к изучаемому предмету.

Ключевые слова: Информационная технология, геометрия, планиметрия, стереометрия, smart board IQ TOUCH, IQ Interactive Education Platform, GeoGebra, Adobe Illustrator.

Актуальность работы. Геометрия, как раздел математики, является одной из значимых составляющих образовательного процесса для специальностей технико-технологического направления. Целью обучения геометрии является развитие абстрактного и логического мышления у обучающихся колледжа. Знание геометрии имеет важное прикладное значение для изучения специальных дисциплин по направлению.

Основные проблемы при изучении геометрии:

- при решении геометрических задач, важную роль играет грамотно построенный чертеж. К сожалению, согласно обновленному содержанию образования, отсутствует предмет «Черчение», как обязательный, что негативно повлияло на умение строить чертежи.

- Обучающиеся зачастую даже при правильно построенном чертеже не могут использовать его для решения задачи.

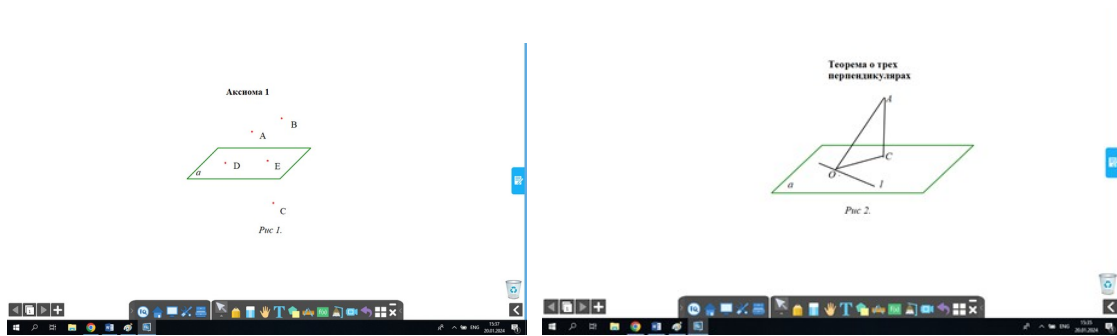
Целью работы является исследование активных методов проведения занятий с применением IT-технологий для улучшения качества преподавания раздела «Геометрия» в колледже.

В работе приведены примеры применения IT-технологий для занятий по стереометрии.

В наших колледжах имеются smart board IQ TOUCH что позволяет использовать информационные системы, которые дают возможность сделать уроки более динамичными и интересными. Специальные обучающие программы предоставляют сведения о составе и целях различных действий в рамках геометрии. Действия, такие как построение, определение свойств, работа с геометрическими объектами на листе внутри границ, помогают обучающимся развивать математические (и не только) способности. Измерения, поиск взаимосвязи, анализ, решение, доказательство, сравнения геометрических фигур и т.д. развивает аналитические способности. (IQ Interactive Education Platform)

При изучении раздела: «Аксиомы стереометрии. Взаимное расположение прямых и плоскостей в пространстве» уместно будет использовать возможности приложения IQ Interactive Education Platform.

Например : Быстрая иллюстрация чертежей к определенным темам.

Кроме того, в настоящее время активно используется бесплатная математическая программа GeoGebra, которая включает геометрию, алгебру, таблицы, графы, статистику и арифметику. С помощью этой программы можно также, как и с помощью приложения IQ Interactive Education Platform выполнять построение простейших геометрических фигур, многогранников, тел вращения и их сечений, строить графики функций, в том числе, и с помощью преобразований.

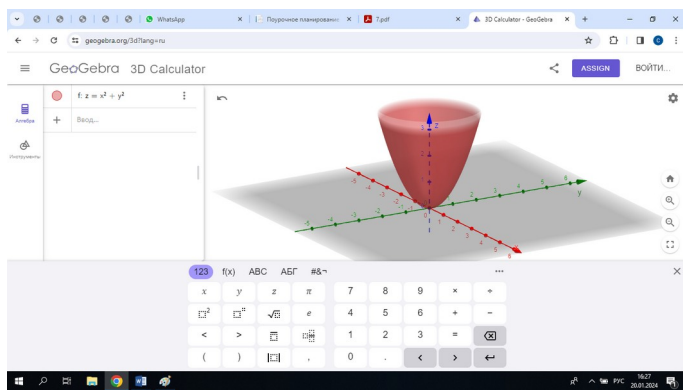

Рис 1 Тело вращения в общем виде

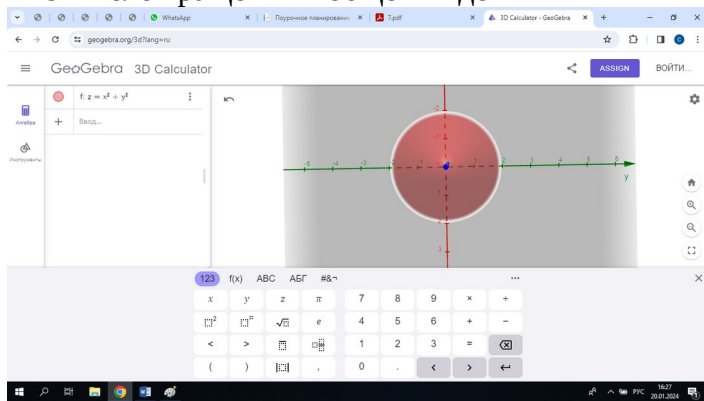

Рис2. Тело вращения: вид сверху

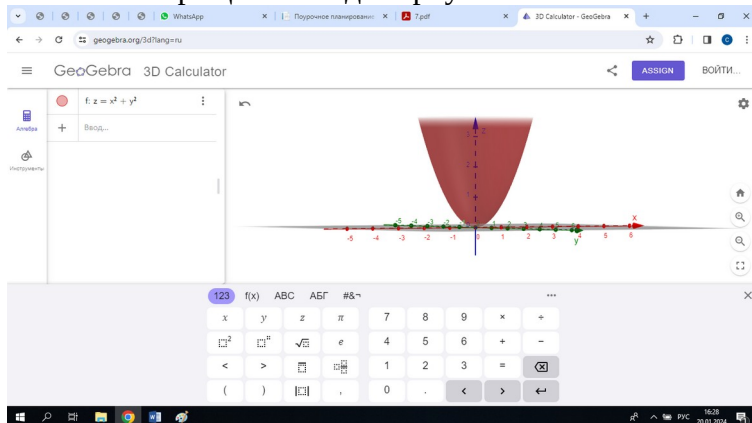

Рис3. Тело вращения: вид сбоку

Используя эти ресурсы, обучающиеся самостоятельно могут выполнять чертежи не только в двумерном, но и трехмерном пространстве и решать задачи, связанные с ним.

Благодаря тому, что построение чертежа не занимает много времени, обучающиеся успевают за время урока решить больше задач, чем обычно, при этом сама процедура построения чертежа вызывает у них интерес и повышает мотивацию к изучению математики в целом, и геометрии в частности.

При изучении темы «Многогранники» можно предложить обучающимся следующее задание. С помощью инструментов программы GeoGebra «многогранник» и «развертка» показать развертки многогранников, по которым в дальнейшем изготовить их модели. Данное упражнение дает возможность обучающимся лучше усвоить понятие многогранников.

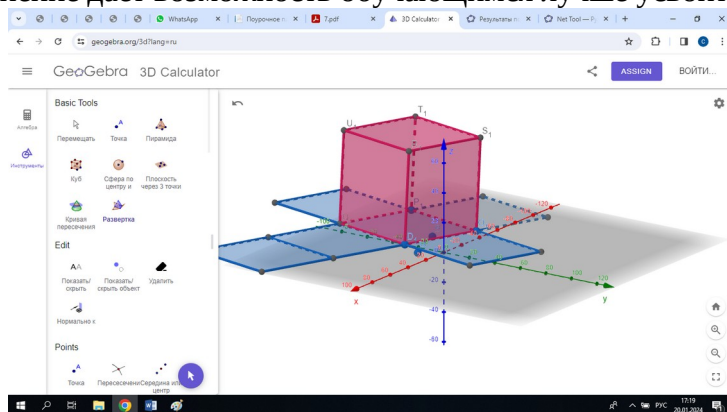

Рис 4. Развертка фигур пространства

Для контроля знаний, умений и навыков, обучающимся можно предложить дифференцированные задания по изученным темам. К примеру, проводим с обучающимися групповую работу, путем деления группы на три подгруппы. Каждая подгруппа выполняет задание по нахождению площади полной поверхности и объема пирамиды при заданных значениях параметров и защитить работу, предварительно выполнив соответствующее построение на электронной доске.

Построение сечений фигур пространства, такие как многогранники, тела вращения, вызывает затруднения у многих обучающихся, так как их пространственное воображение в основном плохо развито. Понять, как пойдет прямая, существует ли точка пересечения прямых и т. д можно только при повороте фигуры и показе его невидимой части, что достигается при использовании 3D построения. Можно выполнить построение комбинаций многогранников и тел вращения, а затем решать задачу на основе чертежа.

При изучении темы «Векторы в пространстве» удобно использовать графический редактор «Adobe Illustrator», который является более мощным средством для создания и обработки рисунков, он имеет дело с так называемым векторным изображением.

Как видим, активное использование информационных технологий позволяет развивать новые формы и содержание традиционных видов деятельности обучающихся, что ведет к их осуществлению на более высоком уровне. Использование ИТ-технологий должно быть организовано так, чтобы с первых же уроков оно стало мощным психолого-педагогическим средством формирования потребностно-мотивационной деятельности обучающихся ТипО, средством поддержания и дальнейшего развития их интереса к математике. Правильно организованная работа обучающихся с компьютером может способствовать в частности росту их познавательного и коммуникативного интереса, что в свою очередь будет содействовать активизации и расширению возможностей самостоятельной работы обучаемых по овладению математикой, как на уроке, так и во внеурочное время под руководством преподавателя.

Процесс обучения можно считать эффективным при использовании ИКТ, так как: их использование оптимизирует деятельность преподавателя и обучающихся; применение цвета, графики, звука, современных средств видеотехники позволяет моделировать различные ситуации, развивая при этом творческие и познавательные способности обучающихся.

Список использованной литературы

1. **Воронина Т.П. Образование в эпоху новых информационных технологий.** / Т.П.Воронина, В.П.Кашицин, О.П.Молчанова.- М.: Информатика, 1995.-220 с.
2. **Агазе Ш. М. Информационные технологии в преподавании геометрии.** Материалы VI Международной научной конференций – Пермь: Меркурий, 2015. – 282-285 с.
3. **Макамбаев М.Б. Образовательные средства информационно-коммуникационных технологий в совершенствовании обучения геометрии.** /М.Б. Макамбаев, К.Е. Кервенов [Электронный ресурс]: статья – Караганда: Вестник КарГУ, 2018. Режим доступа: <https://articlekz.com/article/29858>
4. **Беспалько В.П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия).** – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2002.-352 с

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСОВ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Кабдулина Айгерим Маратовна
преподаватель английского языка

**Коммунальное государственное учреждение Балхашский технический колледж имени
«Халық қаһарманы» Республики Казахстан Рақымжана Кошқарбаева**

Аннотация: В данной статье рассматривается актуальность использования Интернет-ресурсов на уроках английского языка. Применение Интернет-ресурсов позволяет повысить мотивацию студентов к изучению иностранных языков.

Ключевые слова: Интернет-ресурсы, информационные, коммуникативные технологии, дистанционное обучение, интерактивное, интеграция, познавательная активность.

В современном мире роль иностранных языков становится поистине незаменимой. Знание иностранного языка дает возможность приобщиться к мировой культуре, использовать в полной мере потенциал ресурсов сети Интернет. В наше время новые информационные технологии интенсивно внедряются во все сферы нашей жизни, в том числе и в образовательный процесс. В связи с этим возникает необходимость развития методики использования компьютерных информационных технологий в обучении английскому языку. Использование Интернет-ресурсов на уроках английского языка – актуальное направление в методике, требующее новых подходов и нестандартных решений.

Новые информационные технологии - это не только новые технические средства, но и новые формы и методы преподавания, новый подход к процессу обучения и воспитания. Современные педагогические технологии, такие как проектная методика, использование информационных технологий, Интернет-ресурсов позволяют реализовать личностно-ориентированный подход в обучении, обеспечивают индивидуализацию и дифференциацию обучения с учётом способностей студентов, их уровня обученности, интересов и прочее.

Стремительное внедрение информационных процессов в различные сферы жизни требует разработки новой модели системы образования на основе современных информационных технологий. Речь идёт о создании условий для раскрытия творческого потенциала человека, развития способностей, воспитания потребности самосовершенствования и ответственности.

Использование компьютерных технологий в обучении, в частности, иностранным языкам в значительной мере изменило подходы к разработке учебных материалов по этой дисциплине. Интерактивное обучение на основе компьютерных обучающих программ позволяет более полно реализовать целый комплекс методических, дидактических,

педагогических и психологических принципов, делает процесс познания более интересным и творческим, позволяет учитывать индивидуальный темп работы каждого обучаемого. Практическое использование Интернет-ресурсов предполагает новый вид познавательной активности обучаемого, результатом которой является открытие новых знаний, развитие познавательной самостоятельности обучающихся, формирование умений самостоятельно пополнять знания, осуществлять поиск и ориентироваться в потоке информации.

Сегодня можно говорить уже о том, что интернет-технологии являются частью общей информационной культуры преподавателя и обучающихся. Интернет стимулирует желание ребят учиться, расширяет зону индивидуальной активности каждого студента, увеличивает скорость подачи качественного материала в рамках одного урока. Вопрос интеграции Интернета в образование и, в частности, его применение в обучении иностранным языкам, в настоящее время достаточно актуален, так как при использовании Интернета как средства обучения иностранному языку как нельзя лучше реализуются многие цели и задачи обучения и воспитания.

Возможности использования Интернет-ресурсов огромны. Глобальная сеть Интернет создаёт условия для получения любой необходимой студентам и преподавателям информации: страноведческий материал, новости из жизни молодёжи, статьи из газет и журналов, необходимую литературу и т.д. Обучающиеся могут принимать участие в тестировании, в викторинах, конкурсах, олимпиадах, проводимых по сети Интернет.

Глобальная сеть Интернет предлагает преподавателям английского языка множество полезных ресурсов. Это специальные программы обучения иностранным языкам, а также аутентичный материал, отбор которого преподаватель может проводить самостоятельно и адаптировать его к конкретным учебным задачам.

Я использую интернет технологии по следующим направлениям:

- Накопление дидактического материала, создание банка информации по предмету;
- Проведение уроков или элементов уроков;
- Разработка и проведение внеклассных мероприятий, конкурсов, викторин;
- Участие студентов в Интернет-олимпиадах, тестированиях.

Формы работы с компьютерными обучающими программами на уроках английского языка включают:

- изучение лексики;
- отработку произношения;
- обучение диалогической и монологической речи;
- обучение письму;
- отработку грамматических явлений.

На своих уроках я использую онлайн тесты. Такие тесты можно сделать на основе формы Google. **Сделать такой тест онлайн** довольно несложно, а мощный инструментальный Google документов позволяет максимально автоматизировать обработку результатов тестирования.

Популярным онлайн-ресурсом, активно используемым в моей практике, является ресурс BritishCouncil. В своей работе я использую раздел данного ресурса: *Learn English Teens* <http://learnenglishteens.britishcouncil.org/>. Это комплексный ресурс, с помощью которого можно выполнять задания направленные на развитие различных речевых умений. Кроме того, здесь много разнообразного речевого материала, который можно использовать как речевую разминку, физкультминутку на уроке, для закрепления новой лексики и в качестве «рекламной паузы» на уроке.

Практически на каждом уроке я использую видеохостинг «YouTube», где студенты просматривают видео по изучаемым темам. Также можно найти дополнительную информацию, как для урочной, так и для внеурочной деятельности.

Интересную дополнительную информацию по разным темам можно найти на сайте BBC <http://www.bbc.co.uk>. На сайте представлены материалы по английскому языку по темам: «Природа», «Флора и фауна планеты Земля», «Доисторические времена», «Работа мозга

человека», «Органы тела человека», «Космос». В процессе обучения обучающимся могут быть предложены тесты на английском языке, которые помогут им оценить свой образ жизни, интеллект, память и внимание.

Также на своих уроках я часто использую сервис Learningapps.org – это разработка мультимедийных интерактивных упражнений. Конструктор интерактивных заданий Learning Apps предназначен для поддержки процесса обучения с помощью интерактивных модулей (упражнений). При этом создавать интерактивные модули по готовым шаблонам может как преподаватель, так и студенты.

Следует отметить, что наряду с традиционной системой образования успешно развивается и новая форма обучения – дистанционная. Дистанционная форма обучения, сохраняя образовательные технологии, методы, формы и средства традиционного обучения, широко использует образовательные массивы сети Интернет, информационные и коммуникационные технологии.

Оснащение образовательной системы ИКТ – одна из задач модернизации системы казахстанского образования. Система образования встраивается в сетевой мир, приближается к растущим нуждам экономического развития страны.

Вариативность содержания, организационных форм, методов обучения в зависимости от познавательных потребностей, интересов и способностей обучающихся важна на всех этапах образования. Поэтому для достижения качества образования необходимо внедрение новых форм обучения в организациях ТиПО. В этой связи особую актуальность приобретает дистанционное обучение и его технологии. В Казахстане существуют различные электронные образовательные платформы, такие как «Bilimland», «Google Classroom», «Platonus», «Canvas», «Daryn.online», «ZOOM» и другие.

На своих уроках я использую ZOOM – это программа для проведения онлайн видеоконференций и видео вебинаров. В данной программе есть множество функций, есть онлайн-доска, можно показать презентацию через свой экран, есть чат, также можно разделить участников на секционные залы, заранее запланировать конференцию и т.д.

Большинство преподавателей полагают, что они могут извлечь много пользы из использования Интернет-ресурсов. Интернет используется как способ получения информации, восстановления знаний или обмена опытом с другими преподавателями из других стран. Варшауэр, Шецер и Мелони предложили пять главных причин использовать интернет для обучения иностранному языку:

- подлинность;
- грамотность;
- взаимодействие;
- фактор живого языка;
- расширение возможностей.

Использование Интернет-ресурсов на уроке английского языка позволяет мне более полно реализовать целый комплекс методических, дидактических, педагогических и психологических принципов. Применение компьютерных образовательных программ на уроках английского языка повышает эффективность решения коммуникативных задач, развивает разные виды речевой деятельности обучающихся, формирует устойчивую мотивацию иноязычной деятельности обучающихся на уроке. Сочетание информационных технологий с методом проекта позволяет студентам практически применять свои знания, умения и навыки, потому и является одной из форм организации исследовательской и познавательной деятельности, при которой успешно реализуется коллективная деятельность, позволяющая повысить мотивацию изучения английского языка.

Современность предъявляет также все более высокие требования к обучению практическому владению иностранным языком в повседневном общении и профессиональной сфере. Объемы информации растут, и часто рутинные способы ее передачи, хранения и обработки являются неэффективными. Использование информационных технологий раскрывает огромные возможности компьютера как средства обучения.

Список использованной литературы

1. Ефременко В.А. Применение информационных технологий на уроках иностранного языка//2007.
2. Нестерова Н.В. Информационные технологии в обучении английскому языку//2005.
3. Муковникова Е.В. Эффективное использование цифровых образовательных ресурсов на уроках английского языка//Английский язык, изд.дом «Первое сентября», 2008.
4. Марк Варшауэр, Хайди Сцехер, Кристин Мелони.Интернет для обучения английскому//Александрия, Вирджиния, США. Languages, Inc. 2002.

ПРИМЕНЕНИЕ АКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ – ДЕБАТЫ, КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКЕ ИСТОРИИ

**Тусупова Гульзира Нуркеновна
преподаватель истории
колледж менеджмента, бизнеса и
образования г. Астана**

Аннотация: В данной статье рассматриваются возможности формирования универсальных учебных действий к обучающимся на основе педагогической технологии «Дебаты».

Реализация данной технологии рассмотрена с учетом функций социализации, воспитания, развития и обучения обучающихся. Особое внимание обращено на разновидности уроков-дебатов: проблемные дебаты, экспресс-дебаты, мини-дебаты под рубрикой «Что было бы, если...», обобщающие уроки-дебаты, модифицированные дебаты.

Ключевые слова: педагогическая технология «Дебаты», функции дебатов, виды дебатов, формирование универсальных учебных действий в ходе дебатов, технология уроков-дебатов.

В современной образовательной среде широко распространенным считается огромное количество активных методов обучения. Наряду со всеми активными методами обучения, особо хотелось бы выделить технологию «Дебаты». Дебаты как и другие методы обучения предполагает цель и систему действий, средства обучения по ее достижению, намеченный результат.

Различают две группы методов обучения: традиционные и активные методы обучения. Традиционное обучение носит репродуктивный характер и направлено на передачу определенной суммы знаний, формирование навыков практической деятельности. Задача обучаемого - выучить заданное и воспроизвести его при контроле. Активные методы обучения - форма обучения, направленная на развитие у обучаемых самостоятельного мышления и способности решать нестандартные задачи. Цель обучения - не просто знания, а умение мыслить, размышлять, осмысливать свои действия.

Так что же мы понимаем под термином «Активные методы обучения» (далее АМО) - это методы, позволяющие активизировать учебный процесс, побудить обучаемого к творческому участию в нем.

Также к активным методам обучения относятся: проблемные ситуации, творческие и деловые игры, метод проектов, методы успеха и т. д.

Что же служит Задачей АМО?

Задачей АМО является обеспечение развития и саморазвития личности обучаемого на основе выявления его индивидуальных особенностей и способностей, причем особое место занимает развитие теоретического мышления, которое предполагает понимание внутренних противоречий изучаемых моделей. АМО позволяют развивать мышление обучаемых;

способствуют их вовлечению в решение проблем, максимально приближенных к профессиональным; не только расширяют и углубляют профессиональные знания, но одновременно развивают практические навыки и умения [1].

Во многих источниках, такие как методические рекомендации, статьях, докладах и др. дебаты, являясь новой педагогической технологией, служат эффективным средством обучения и воспитания, что предопределяет активное применение дебатов в учебном процессе.

В настоящее время среди казахстанских школьников и студентов, очень активно проводятся дебатные турниры как на городском, областном так и республиканских уровнях. Благодаря этому опыту учебные заведения страны накопили богатый опыт использования дебатов в учебном процессе.

Формат дебатов, также имеет не менее важное значение, так как на сегодняшний день широко внедряется Британско-парламентский формат дебатов (БПФ формат).

Анализируя опыт пройденных лет, хотелось бы отметить, что «дебаты» - как активный метод обучения применяются мною не только на занятиях по истории, но также и на практическом уровне, привлекая обучающихся на различные турниры.

В недавнем прошлом, студенты технического, средне-профессионального учебного заведения, в котором я преподаю, приняли участие в городском дебатном турнире, интеллектуальных играх, где заняли почетные призовые места.

Обучающиеся активно желали принять участие в более масштабных мероприятиях и турнирах так как на занятиях и при дополнительной подготовке знали и осознавали, что «Дебаты» развивают: логическое и критическое мышление; навык в организации своих мыслей; навыки устной речи; эмпатию и терпимость к различным взглядам; уверенность в себе; способность работать в команде; способность концентрироваться на сути проблемы; стиль публичного выступления.

Обучающиеся ранее часто задавали вопрос: Что дают нам «Дебаты»? Через определенное время спустя они осознали, что метод обучения, способствующий развитию их личности, помогающая получить новые, разносторонние знания и умения, необходимые для преуспевания в современном обществе – «Дебаты».

Личностное развитие детей через «Дебаты», учит детей цивилизованному спору, уважению собеседников, способствует развитию понимания сложности и глубины вопросов, развивает критическое мышление, развивает исследовательские навыки. Ведь доказательства часто приходится искать в самых различных источниках (газетах, словарях, электронных сетях и др.). Еще одним умением, которое развивают «Дебаты», является умение слушать, вести записи, говорить структурировано [2].

На моем личном опыте как преподавателя истории, и как руководителя дебатного студенческого клуба учебного заведения, в котором я преподаю стало наблюдение, затем представленный дебатерами самоанализ дебатам после каждого городского турнира. Это способствует поступательному движению развития умений и навыков. Вырабатываются навыки публичных выступлений, что гарантирует им успешность в дальнейшей социализации и карьере.

Также технология «Дебаты» позволяет использовать знания не только истории, но и др. различных дисциплин: философия, психология, экономика, что развивает общие компетенции.

Таким образом, технологии «Дебаты» способствуют формированию следующих качеств будущих лидеров XXI в., строящих гражданское общество.

Самостоятельность: способность к принятию социальной ответственности; потребность в корреляции личностных ценностей и поступков; способность к рефлексии и оценке индивидуальной шкалы ценностей.

Активность: способствовать к принятию решения, реализации выбора, принятию социальной ответственности; способность ориентироваться в информационном потоке, активность по отношению к процессу получения и переработки информации; самоорганизация; лидерство; практическая ориентированность на результат, рационализм деятельности.

Толерантность: свобода от стереотипов мышления и восприятия; целостное

мировоззрение; умение разносторонне рассмотреть проблему.

Креативность: умение поставить проблему и находить алгоритмы решения.

Способность к самореализации: умение выстраивать персональную жизненную стратегию; умение соотносить свои интересы с интересами общества; способность к саморазвитию.

Наращивая вместе с обучающимися педагогический опыт, педагогическое мастерство хотелось бы, чтобы каждый участвующий в образовательном процессе участник смог добиться планируемого успеха в процессе обучения благодаря взаимному полезному обмену знаниями, тенденциями, опытом и креативных идей, которые станут началом нового, полезного витка событий.

Список использованной литературы

1. Т.В. Светенко. Путеводитель по дебатам Учебное пособие для педагогов и учащихся. –М. 2001 г.

2. Методическое пособие по ведению дебатов в Британском/Всемирном парламентском формате / Нил Харви-Смит; [перевод с англ.- А.А.Беляева]. -Нью-Йорк, Лондон, Амстердам: IDEA, 2012.-208 с

WORLD SKILLS СТАНДАРТТАРЫ:

ЖҰМЫСШЫ МАМАНДЫҒЫНЫҢ КАДРЛАРЫН ДАЯРЛАУДА ҚОЛДАНУ ТӘЖІРИБЕСІ

Жантурсынова Лэззэт Амантаевна
М.Өтебаев атындағы жоғары жаңа технологиялар
колледжінің арнайы пән оқытушысы,
Оңтүстік Қазақстан облысы, Шымкент қаласы

Аннотация: Бүгінгі таңда білім алушылардың кәсіби конкурстарға қатысуы өте өзекті. Бұл, әсіресе, еңбек нарығында бәсекеге қабілетті болуы тиіс жұмысшы кәсіптерде оқитын оқу орындарының түлектері үшін өте маңызды. WorldSkills жұмысшы кәсіптерінің чемпионаты үлкен танымалдылыққа ие болды. Мақалада WorldSkills қозғалысына қатысу болып табылатын кәсіптік білім беру жүйесін жетілдіруге бағытталған шаралар кешенін іске асырудағы маңызды құралдардың бірі қарастырылады. WS стандарттарына сәйкес кәсіби шеберлік конкурстарын қалыптастыру және дамыту жүйесі ашылады жаңа білім беру бағдарламаларын әзірлеуді ұйымдастыруға, білім алушыларды WorldSkills ұлттық және халықаралық кәсіби шеберлік конкурстарына қатысуға даярлау үшін емес, педагогикалық білім беру жүйесін дамыту үшін тиімді әдістемелер мен технологияларды пайдалануға арналған.

Түйін сөздер: WorldSkills; кәсіби стандарт; дайындық сапасы; біліктілік емтиханы; Кәсіби құзыреттіліктер; үміткер; жаттықтырушы-тәлімгер.

Мамандарды даярлауда біліктілік сапасын растайтын кәсіби қызмет бағыттарының бірі білім алушылардың кәсіптік конкурстар мен жұмысшы кәсіптерінің чемпионаттарына, атап айтқанда WorldSkills қозғалысы шеңберінде белсенді қатысуы болып табылады. Бүгінгі таңда Worldskills стандарттары кадрларды даярлау стандарттарына айналуда. [2]

Қоғам дамуының қазіргі кезеңі технологияларды игерудің жеделдетілген қарқынымен сипатталады. Кәсіби құзыреттілікті дамытудың негізгі мақсаты, жоғары білікті кадрлардың беделін арттыру, экономикалық өсу мен жеке табыс үшін құзыреттіліктің маңыздылығын дәріптеу болып табылатын маңызды кәсіби конкурстардың бірі – WorldSkills чемпионаты.

Ол үшін техникалық және кәсіптік білім беру саласының талаптары бойынша, Worldskills кәсіптік стандарттарына сәйкес кәсіптік бағдарламалардың мазмұны үздіксіз жаңартылады, құзыреттіліктер саны артады, белгілі бір бағыттар бойынша кәсіптік стандарттарға сәйкес демонстрациялық емтихан түрінде біліктілік емтиханынан өтуді көздейтін бағалау құралдарының жиынтығы әзірленеді. [2]

WorldSkills-тің негізгі талабы (стандарттары) – тәжірибеде алынған дағдыларды көрсету.

WorldSkills халықаралық талаптары (стандарттары) бағдарламасында студенттердің практикалық даярлығын, кәсіби шеберлігін жетілдіруде, оқу-кәсіби уәждемесін және жетістікке жету құлшынысын арттыруға, WorldSkills чемпионаттарына қатысу үшін неғұрлым талантты студенттерді анықтауға және дайындауға мүмкіндік береді.

Сондай-ақ, білім алушыларды чемпионатқа дайындауда тәжірибені ұйымдастыру, 1401000 "Ғимараттар мен құрылыстарды салу пайдалану" мамандығы бойынша күрделі құрылыс объектісінде технологиялық процестерді орындау маңызды болып табылады. Мамандық бойынша білім беру бағдарламасының кәсіптік цикліне білім алушылардың кәсіптік модульдер шеңберіндегі теориялық сабақтармен кезектесіп, бірнеше кезеңдерде де, таратылып та іске асырылатын оқу және өндірістік практикалар кіреді.

Мамандық бойынша оқу практикасы білім алушылардың дағдыларын қалыптастыруға, бастапқы практикалық тәжірибе алуға бағытталған және кейіннен таңдаған мамандық бойынша жалпы және кәсіптік құзыреттіліктерді игеру үшін кәсіптік қызметтің негізгі түрлері бойынша іске асырылады.

Сур.1. Іс-тәжірибе аясында студенттер кәсіби құзыреттілікті қалыптастыру

Іс-тәжірибе аясында білім алушылар технологиялық процестің талаптарына сәйкес құрылыс алаңын, құрылыс жұмыстары өндірісінің учаскелерін және жұмыс орындарын дайындау, құрылыс алаңының қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі жұмыстардың тізбесін айқындау, құрылыс-монтаждау, оның ішінде әрлеу жұмыстарын ұйымдастыру және орындау, материалдық-техникалық ресурстарға қажеттілікті айқындау, сапа мен құрылыс жұмыстарының көлемі, пайдаланылған материалдық-техникалық ресурстарға сметалық шығындардың калькуляциясын және орындалған құрылыс-монтаждау, оның ішінде әрлеу жұмыстары және т. б. бойынша бастапқы есепке алу құжаттамасын жасауға машықтанады. Күн сайын оқу практикасы аяқталғаннан кейін қорытындылар шығарылады, қателер, стандартты емес жағдайлар талданады. Мысалы, егер құрылымның бетіне саңылаулар орын алып кедергі туындаса, немесе кенеттен әрлеу шпаклевкасы тартылса, бетті жөндеу үшін қандай себептер қажет болса, қандай операциялар және оларды қандай материалдармен жасау керектігі қарастырылады. [1]

Сондай-ақ, оқу практикасын ұйымдастырудың бұл тәсілі Worldskills стандарттарының талаптарына сәйкес келетінін және білім алушыларды "Кірпіш қалау" және "Құрғақ құрылыс және сылақ жұмыстары", "Плиткамен қаптау", "Кескіндеме және сәндік іс", "CAD инженерлік графикасы" құзыреттіліктері бойынша Чемпионатқа сапалы дайындауға ықпал ететінін атап өткім келеді. Теориялық білімге сүйене отырып, білімді игеруді жақсарту үшін біз авторлық бағдарламалар, яғни студенттердің білімін бағалауды жүргізудің кумулятивті әдісі, сонымен қатар әр сабаққа оқу құралдары даярланды.

Колледж ішінде жыл сайын колледж студенттері арасында іріктеу жарыстары өткізіледі.

Байқауға дайындық үміткер-қатысушыны таңдаудан басталады. Конкурсқа қатысуға үміткердің жұмысты орындау дәлдігі, жауапкершілігі, физиологиялық төзімділігі, шапшаңдығы, конкурсқа дайындық кезінде сабақтан тыс уақытта баланың мен күш-жігері жағдайының

дайындығы сияқты қасиеттері болуы керек. Үміткерді таңдаудағы ең маңызды параметрі оның ынтасы жеңіске жету мақсатында ғана емес, сонымен қатар кәсіби өсуге ұмтылу, өзінің болашақ біліктілігінің заманауи кәсіби стандарттардың талаптарына сәйкестігі үшін конкурсқа қатысуға деген ұмтылыс.

Осыған байланысты білім алушыны конкурстарға дайындауға жауапты оқытушылар үміткерді дұрыс таңдап қана қоймай, болашақ қатысушыларды моральдық-психологиялық даярлау бойынша тәрбиелік міндеттерді, мүмкін педагог - психологпен бірлесіп шешуі керек. Конкурсқа қатысуға әрбір үміткер үшін жаттықтырушы-тәлімгер жеке дайындық бағдарламасын әзірлейді. Конкурсқа қатысушы конкурстық тапсырманы орындау үшін қажетті кәсіби білімі мен дағдыларына ие болуы, жарыс регламентін, еңбекті қорғау талаптарын білуі және сақтауы, сондай-ақ Әдеп кодексын сақтауы тиіс. Дайындық бағдарламасына бар қателер мен олқылықтарды жою кезеңін енгізу үшін тестілеу әдісімен білім алушылардың кәсіби құзыреттілігі бойынша базалық білімдерін, іскерліктерін өзектендіру және бағалау, сондай-ақ практикалық тапсырмаларды орындау кезінде бақылау жүргізу қажет.

Шымкент қаласы мен Түркістан облысының өңірлік чемпионаттарында конкурсқа қатысушылар кәсіби дағдыларын "шыңдап" қана қоймай, өздерінің ең үздік жеке қасиеттерін көрсетеді: еңбекқорлық, шыдамдылық, жеңіске деген ерік-жігер, командада жұмыс істеу және шешімдер іздеу, қажетті ақпаратты таңдау және мамандыққа қызығушылық. Чемпионатқа қатысушылар баға жетпес тәжірибе жинайды, бұл олардың өмірінде пайдалы болатыны сөзсіз. Чемпионат барысында қатысушылар өздерінің кәсіби шеберліктерін және жеңіске деген ұмтылыстарын қажырлы еңбекпен дәлелдейді. Барлық құзыреттер бойынша конкурстық тапсырмалар өте күрделі, бұл қатысушылардан жоғары назар аударуды, дәлдік пен дәлдікті, жақсы дене шынықтыруды талап етті. WorldSkills қозғалысы-жұмысшы кадрларды даярлау жүйесіне халықаралық тәжірибелер мен стандарттарды енгізуге көмектесетін кәсіптік білім беру жүйесін жетілдіру жөніндегі ең маңызды жобалардың бірі. [3]

Студенттерді табысты даярлаудың тағы бір маңызды факторы – жоғары білікті педагогикалық құрам, WorldSkills стандарттары бойынша чемпионаттарды ұйымдастыру және өткізу бойынша сертификатталған сарапшылардың жұмысы. Қатысу тәжірибесінің нәтижесінде колледждегі кәсіби дайындық жүйесі өзгеруде: өңір экономикасының қажеттіліктерін, колледж студенттері үшін заманауи өндірістік технологияларды ескере отырып, кәсіптік оқыту бағдарламаларының жаңа мазмұны әзірленеді. Білім беру мазмұны мамандықтар бойынша ТЖКБ талаптарына, кәсіптік стандарттарға, WSK стандарттарына сүйене отырып айқындалады және жаңа құзыреттерді игеруге бағытталады:

- икемді модульдік білім беру бағдарламалары пайдаланылады, студенттердің жеке білім беру траекторияларына қолдау көрсетіледі.

- оқу-өндірістік кәсіпорын базасында жұмыс істейді .

Байқауға қатысушы WSK чемпионатына дайындық кезеңінде қолданылатын құжаттарды зерттей отырып, қажетті ақпаратпен танысуы керек:

- Чемпионат Ережелері;
- Құзыреттіліктің техникалық сипаттамасы;
- Конкурстық тапсырмалар;
- Инфрақұрылым парағы;
- Бағалау критерийлері;
- Қауіпсіздік талаптары;
- WorldSkills Этика Кодексімен. [2]

WorldSkills қағидалары бойынша кәсіби шеберлік конкурсына қатысушыны даярлау бойынша компатриот функцияларын орындайтын оқытушы алға қойылған мақсатқа жетуге мүдделі, алдағы жарысқа дайындық бойынша білім алушының өз жұмысы мен қызметін әдістемелік сауатты және ұтымды ұйымдастыруға қабілетті болуға тиіс. Жауапкершілік, психологиялық тұрақтылық, кәсіпқойлық-жаттықтырушы мен қатысушының табысының негізгі факторларының бірі. Білім беру процесінің сапасын арттырудың маңызды құралы материалдық-техникалық база болып табылады. Оқытушылардың, шеберлерінің заманауи білім

беру технологияларын шебер меңгеруі және белсенді пайдалануы.

Маңызды компонент – бұл кәсіби этика: ол қатысушының белгілі бір топ мүшелерінің қызметімен тығыз байланысында және жалпы мораль теориясымен ажырамас бірлікте көрінеді. Өздеріңіз білетіндей, өндірістік және әлеуметтік қызмет адамның санасы мен мінез-құлқына із қалдырады. Тәлімгердің өз тәжірибесі мен білімін өскелең ұрпаққа беру қажеттілігінің қоғамдағы рөлі сөзсіз. Мұнда кәсіби педагогикалық тактиканы қамтитын әлеуметтік қажетті қызметтің ерекше түрі пайда болады. Педагог-компатриоттың қызметі оқушылардың жеке басын қалыптастыруға және олардың кәсіби қалыптасуына бағытталған.

«Плитка қаптау» құзіреттілігі бойынша
бас сарапшы Қалабаев Н.,
компатриот Жантурсынова Л.А.

Конкурсанттардың жұмыс
нәтижесі бойынша нәтижені
сараптау, іріктеу сәті.

Кәсіби-педагогикалық әдептілік келесі аспектілерде көрінеді:

- қатысушының жас және жеке ерекшеліктерін ескеруде;
- өз сезімдерін бақылау, ситуациялық сәтте өзін ұстап, сабырлы бола білуде;
- өз еңбегін сыни тұрғыдан бағалауға бейімділік;
- парасаттылық талаптарын конкурсқа қатысушыларға жанашырлықпен қараумен ұштастыра отыруда;
- дұрыс және әділ бағалау әрекетінде;

Мұнда педагог-компатриоттың адамгершілігі, өзінің кәсіби қызметі мен өмірінде басшылыққа алатын адамгершілік нормалары, өзінің педагогикалық еңбегіне, оқушыларына, әріптестеріне деген көзқарасы – мұның бәрі білім алушылардың рухани-адамгершілік дамуы мен тәрбиесі үшін бірінші орында тұруы тиіс. Егер компатриот конкурсанттар үшін адамгершілік және азаматтық жеке мінез-құлықтың басты үлгісі болмаса, ешқандай тәрбиелік құзыреттілік тиімді болмайды.

Қорыта келе, қазіргі заманғы қоғамның кәсіби даярлық деңгейіне қойған қолданыстағы талаптармен педагогикалық білім беру жүйесінің негізгі мақсаты: еңбек нарығына, өндіріске біліктілігі жоғары қазіргі таңдағы халықаралық стандарттарға, талаптарға сай жұмысшы мамандығы кадрларын даярлау.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Бобрович Т.А., Соломахин В.Д. Методика преподавания общепрофессиональных и специальных предметов и дисциплин: методические рекомендации // РИПО – 2016 год, 24 с.
2. Татибеков С.М., Еставлетова А.А. «Методические рекомендации по внедрению требований (стандартов) WorldSkills в учебный процесс организаций технического и профессионального образования». Нур-Султан, 2020 г.
3. Шахова Е.Н. Статья «Практические занятия с использованием стандартов WorldSkills как средство повышения качества подготовки педагогических кадров (из опыта работы)» Журнал для работников образования // Метод-сборник – 2017

КӘСІБИ МАМАН ДАЯРЛАУ-ЗАМАН ТАЛАБЫ

Кудабаева Райля Найзаевна
Астана қаласы, М.Тынышпаев атындағы ҚазККА
АҚ, Ақмола колледжі ЖШС, Астана қаласы

Аннотация: Баяндамада білім беру процессін практикамен байланыстыру кәсіби біліктер мен дағдыларды, іскерліктерді тікелей жұмыс орнында меңгеріп, жан-жақты кәсіби дамуына мүмкіндік беретіндігі туралы айтылады.

Түйін сөз: идеялар, сабақтастығы, шыңдайды, серіктестік, инновация.

Еліміздің қоғамдық және әлеуметтік өмірінде болып жатқан елеулі өзгерістер білім беру саласында жаңа міндеттер көптеп қояды. Білім беру жүйесін тиімді ету үшін қабілетті, біліктілігі мен жауапкершілігі жоғары, шығармашыл ойлауға дағдыланған, техникалық білімі терең мамандардың жаңа ұрпағын даярлау қажет болуда. Бәсекеге қабілетті, әлемнің жоғары дамыған елу елінің қатарына қосылу үшін ең алдымен қолдағы бар мүмкіндіктерді толық пайдалана отырып, білім сапасын арттыратын мәселелерді үнемі дамыта түсу керек. Қазіргі кезде білімі терең, біліктілігі жоғары, өз саласында тек орындаушы ғана емес, белсенді идеялар иесі болып табылатын кәсіби мамандар жұмыс істей алады.[1]

Білімі терең, біліктілігі жоғары кәсіби мамандар даярлау үшін біздің колледжде мүмкіндіктер жасалған. Мен мамандығы 1108000-« Темір жолының жылжымалы құрамын пайдалану, жөндеу және техникалық қызмет көрсету (түрлері бойынша)» арнайы пәндер оқытушысы болып қызмет атқарамын.

Колледжде осы мамандық бойынша теориялық кабинеттері мен шеберханалар жабдықталған. Шеберханалар әрбір тақырыптарға арналған көрнекі материалдар, мамандықтары бойынша мағлұмат беретін кестелер және еңбек қауіпсіздігін сақтау туралы нұсқаулар, кәсіби сипаттама жазылған стенд, плакаттармен жабдықталған.

Аудиторияда мамандыққа сай түрлі тартымды жылжымалы құрамның макеттерімен, технологияның инновациялық тәсілдері қолданылып, оның теориялық қағидасы ғылыми тұрғыдан толық түсіндірілген соң, осы деректі материалдар нақты тәжірибемен дәлелденеді. Яғни алынған білім негізінде студенттің жадында логикалық ой, сарамандық, шеберлік пен дағдыларды қалыптастыру ісі ескеріледі. Белгілі бір тақырыптар бойынша алған теориялық білімін іс-тәжірибеге ұластыру мақсатында шеберханада практикалық жұмыспен жалғасып, жұмыс дағдылары мен әдіс – тәсілдерін үйренеді.

Өндірістік оқыту сабағында теориядан алған білімдерін ұштап, құрал-саймандарды қолдарымен ұстап, бұйымдарды жасап, шеберліктерін шыңдап қана қоймай, алғашқы еңбек дағдыларын, жұмыс орнын таза және ұқыпты ұстауға, мамандықтарының қыр-сырын меңгеруге үйренеді. Себебі бағыт-бағдар бойынша теориялық материалдардың міндетті түрде практикалық іс-шаралармен сабақтастығы негізінде ғана білікті кәсіби маман даярлауға болады. Өндірістік оқытудың негізгі мақсаты: студенттердің теориялық білімін өндірістік оқумен ұштастыру болып табылады. Мақсатымыз студентке кәсіби білім беретін болғандықтан, тек дәріс беріп қана қоймай, ақыл-ой өрісін дамытып, кісілікке, ізгілікке, жауапкершілікке баулу колледж шеберханасынан бастап ары қарай ҚТЖ құрылымдық бөлімдерде жалғасады. Яғни, болашақ мамандарға сапалы білім алуға жағдай туғызу мақсатында және болашақта өз қызметкерлері арасынан сауатты, білімді жас мамандарды көргісі келетін кәсіпорындар оларға сапалы білім алуға көмек қолын созып келе жатқан АҚ «ҰК «ҚТЖ» құрылымдық бөлімдер негізінде, соның ішінде ЖШС «Қамқор –Локомотив»-Астана локомотив жөндеу депосы» және «ҚТЖ жүк тасымалы» АҚ филиалы «Ақмола жүк тасымалы бөлімшесі Астана пайдалану локомотив депосы және көліктегі технологиялар орталығында өтеді. АҚ «Локомотив» Астана пайдалану локомотив депосы филиалының электровоз және автотежегіштер техникалық кабинетінде, практикалық сабақтар мамандардың көмегімен жолаушылар қозғалысының

машинист және машинист көмекшілерінің жетелеуімен өтеді. Аталған депода студенттер құрылымның пайдалануын үйреніп танысса, ЖШС «Қамқор – Локомотив» Астана локомотив жөндеу депосында сол құрылымның технологиялық жөндеу үрдісін үйреніп жөндеу элементтерін меңгереді.

ҚТЖ құрылымдық бөлімдерде студенттердің жеке жұмыстар орындауына, шығармашылықпен ізденуіне көптеген жағдайлар жасалған. Колледжде мамандығы бойынша үйірме жұмыстары үнемі жүргізіліп отырады. Өндірістік оқу сабағында шеберханада студенттер тақырыптық жоспар бойынша бұйымдар жасау, бұйымның технологиялық бөлімдерін дайындау, электр құралдарымен жұмыс істеу дағдыларын меңгереді. Студенттер сабақтан соң үйірме жұмыстарына қатысып, бос кездерін тиімді пайдалананып, шеберханада өз білімдерін шыңдайды.

1 курс студенттері өзінің мамандықтарын терең танысу мақсатында көліктегі технологиялар орталығында, 2-курс студенттері дәнекерлеудің қыр сырын меңгеріп үйренуге дағдыласып, 3 курс студенттері слесір жөндеуші, слесір аппаратчик, слесір автоматчик сияқты мамандықтарды мамандық алу практикасында меңгереді. 4 курс студенттері оқу жылын 4 айлық өндірістік технологиялық практикамен, аталған ҚТЖ ішінде ЖШС «Қамқор – Локомотив»-Астана локомотив жөндеу депосы және «ҚТЖ жүк тасымалы» АҚ филиалы «Ақмола жүк тасымалы бөлімшесі Астана пайдалану локомотив депосында жалғастырады. Кәсіби машықтануда студенттер өздерін –практикант емес, кәсіби маман ретінде көрсетіп, өздерінің теориядан алған білімдерін пысықтайды. 4 курс студенттері мемлекеттік диплом алу алдындағы өндірістік практиканы осы аталған кәсіпорында орындарда жалғастырып, өздерінің біліктілігін, кәсіби маман ретінде көрсетіп, сол кәсіпорында мамандығы бойынша жұмысқа алынып жатады. Бұл кәсіпорындармен колледж әкімшілігі арасындағы байланысын нығайта түсіп, серіктестікпен бірігіп жұмыс жасауға ықпал жасайды. Бұның өзі теориялық білім мен практиканың үлкен байланысының нәтижесі.

Қорыта айтатыным, еліміз өркениетке бет бұрып, болашаққа алшаң басып келе жатқан шақта, мамандарды заман талабына сай, қай салада болмасын ел тізгінін ұстауға лайық, кәсіби білікті маман етіп даярлауға міндеттіміз. Білім беру табысының басты өлшемі: студенттердің теориялық білімін өндірістік оқумен ұштастыру болып табылатындығына аса мән беріп, бәсекеге қабілетті, әлемнің жоғары дамыған елу елінің қатарына қосылу үшін ең алдымен қолдағы бар мүмкіндіктерді толық пайдалана отырып, білім сапасын арттыратын мәселелерді үнемі дамытып, теория мен практиканы ұштастырғанда ғана, біз кәсіби маман даярлай аламыз. "Сіздер ең үлкен армандарыңызды іске асыруларыңыз қажет. Бұл – менің басты міндетім. Жас әрі дарынды басшыларды мемлекеттік қызметтің барлық деңгейінде жоғарылату мақсатында президенттік кадрлық резерв жасақталады. Біздің жастарымыз еңбекқор, креативті, өз мақсатына жетуді біледі. Сондықтан Қазақстанның болашағы сенімді қолда", - деп атап көрсетті Тоқаев.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Әлмұханова Х.Т., Бейсебаева П.С. Құзіреттілік –кәсіби маман даярлаудың басты сапасы. - [/http://www.rusnauka.com/15_APSN_2011/Pedagogica/2_85259.doc.htm](http://www.rusnauka.com/15_APSN_2011/Pedagogica/2_85259.doc.htm)
2. Кәсіптік педагогика: Оқу құралы /Мұратбаева Г.А. – Алматы: «Қыздар университеті», 2014.
3. Болашақ кәсіби маманның құзреттілігін қалыптастырудың ерекшеліктері. М. Makhashova, T. Turdalieva. D.K. Kazykeyev Вестник 2021, №1

ОТ ТЕОРИИ К ПРАКТИКИ: ОБ ОСОБЕННОСТЯХ ОБУЧЕНИЯ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ
«ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ, РЕМОНТ И ЭКСПЛУАТАЦИЯ АВТОМОБИЛЬНОГО
ТРАНСПОРТА»

Аннотация: В данной статье рассматриваются особенности обучения студентов практическим навыкам через применение активных и интерактивных форм работы на основе полученных теоретических знаний и умений. Освещена важность использования цифровых инструментов для повышения интереса студентов и вовлечения в процесс практического обучения и влияние приобретенного опыта при профориентационной работе на формирование особенностей обучения техническим специальностям.

Ключевые слова: автомобилестроение, активные и интерактивные формы, цифровые технологии, эффективное обучение, профориентация.

Связь между теорией и практикой обучения является важным аспектом педагогической деятельности. Теория обучения предоставляет нам основные принципы, концепции и модели, которые помогают понять, как люди учатся и какие методы обучения наиболее эффективны. Практика обучения, в свою очередь, позволяет применить эти теоретические знания на практике и проверить их эффективность.

Теория обучения предоставляет нам фундаментальные понятия и принципы, которые помогают нам понять, как происходит обучение. Например, теория конструктивизма утверждает, что учащиеся активно строят свои знания и понимание мира через взаимодействие с окружающей средой. Это позволяет педагогам разработать методы обучения, которые активизируют учащихся и стимулируют их самостоятельное исследование и поиск знаний.

Однако, теория сама по себе не может обеспечить эффективное обучение. Практика обучения позволяет применить теоретические концепции в реальной образовательной среде и адаптировать их под индивидуальные потребности и особенности учащихся. Например, педагог может использовать методы активного обучения, такие как групповая работа или проектные задания, чтобы стимулировать учащихся к активному участию и самостоятельному исследованию. Таким образом, связь между теорией и практикой обучения является взаимосвязанной и взаимообусловленной. Теория предоставляет нам основу для понимания процесса обучения, а практика позволяет нам применить эти знания на практике и адаптировать их под конкретные образовательные ситуации и потребности учащихся.

В производственном обучении сложились устоявшиеся стереотипы, такие как чтение примитивных лекций и в результате полученных знаний, студенты применяют их на практике. Часто такая модель обучения не вызывает особого интереса у обучаемых и более того отбивает желание учиться. Таким образом, перед преподавателем стоит огромная задача вовлечения студентов в процесс обучения и повышения их интереса. В эпоху бурного развития цифровых и информационных технологий инновационный преподаватель грамотно и умело должен применять все новшества, а активные и интерактивные формы обучения через применение инновационных инструментов повышают эффективность теоретических и практических занятий, что на данный момент все еще является актуальным в производственном преподавании. Из опыта профориентационной работы в школах города, районов и поселков, вот уже на протяжении четырех лет, я наблюдаю, что ребята, которые планируют поступать в колледж по окончании 9-х классов проявляют интерес к специальности «Техническое обслуживание, ремонт и эксплуатация автомобильного транспорта». Да, в стенах колледжа мы готовим электриков, сантехников, строителей, сварщиков, но более предпочтительной и востребованной остается данная специальность. По окончании школы перед ребенком и его родителями, либо законными представителями, стоит нелёгкий выбор в специальности, так как выбор именно той или иной специальности в будущем повлияет на становление выпускника как личности и специалиста своего дела. Из личного опыта хочу сказать, что многие ребята, которые поступают к нам - в будущем становятся хорошими профессионалами,

работая по специальности и с которыми я поддерживаю уже дружеские отношения, а не как преподаватель и студент. Но есть и такие примеры, как, заканчивая первый или второй курс, студент понимает, что это не его специальность, крутить болты, ремонтируя двигатель или трансмиссию автомобиля, он понимает, что его влечет, например, готовить еду или выступать на сцене, это факт, приходя на первые занятия видно как у них горят глаза: они хотят узнать и научиться многому, но я считаю, что у будущего слесаря-механика или инженера высококлассного и пользующегося спросом профессионала с рождения закладывается предрасположенность к техническим или иным профессиям.

Ниже приведенная таблица показывает динамику приема абитуриентов на технические специальности, что является доказательством привлекательности и повышения интереса к нашим профессиям.

Сравнительный анализ по приему абитуриентов за 5 лет

Год	Данные по приему	Сельская местность	Городская местность	Средний балл		
				Государственный язык обучения	Русский язык обучения	Средний балл
2018	233	64%	36%	126	107	3.4
2019	192	55%	45%	88	104	3.3
2020	237	56%	44%	100	137	3.5
2021	301	59%	41%	115	186	3.4
2022	337	53%	57%	93	244	3.5
2023	362	57%	43%	190	172	3.3

Особенности производственного обучения

Работая мастером производственного обучения по специальности «Техническое обслуживание, ремонт и эксплуатация автомобильного транспорта», хочу выделить основные моменты в обучении и воспитании будущего специалиста. Во-первых, обучая будущего специалиста специальным предметам и практическим навыкам, я несу полную ответственность за подготовку данных кадров, поэтому на сегодняшний день имея определенный опыт и базу, которая имеется в нашем колледже, а именно современное оборудование в двух мастерских с подъемниками, спец инструментами и приспособлениями как на станциях технического ремонта и обслуживания, лаборатории с диагностическим оборудованием для автоэлектриков, рабочие зоны и посты, интерактивное оборудование с выходом в интернет и все условия, отвечающие требованиям санитарной и противопожарной безопасности. Мы готовим специалистов, соответствующих требованиям работодателей, с которыми мы сотрудничаем на протяжении долгого времени, такими как ТОО «БАЗИС-А», ТОО «Имасталькон-Астана» и многие другие.

Во-вторых, подход обучения каждого преподавателя специальных дисциплин либо мастера производственного обучения индивидуален, где есть определенные профессиональные стандарты, методические требования. При обучении на первом курсе вместе с общеобразовательными предметами изучаются специальные предметы, такие как «Устройство автомобиля», «Материаловедение», «Охрана окружающей среды», где вместе с теорией обучения используем различные методы обучения, такие как игровая форма, которая позволяет сделать интересными и увлекательными не только работу учащихся на творческо-поисковом уровне, но и будничные шаги по обучению учебных предметов. Занимательность условного мира игры делает положительно эмоционально окрашенной, а эмоциональность игрового действия активизирует все психологические процессы и функции обучающегося. Другой положительной стороной игры является то, что она способствует использованию знаний в новой ситуации.

Таким образом, усваиваемый учащимися материал проходит через своеобразную практику, вносит разнообразие и интерес в учебный процесс. Завлечь обучающихся, выполняя не

сложные практические работы по разборке и дефектовке, ремонту и сборке узлов и деталей автомобиля на практических уроках, со студентами под моим руководством были сконструированы и собраны действующие учебные стенды по промывке радиатора - отопителя салона автомобиля, стенд для проверки и дефектовке генератора переменного тока. При прохождении теоретического материала со студентами на уроках мною используется интерактивная панель для развития визуальной памяти учащихся, где студенты самостоятельно работают с демонстрационными деталями, запоминают, стараются правильно и последовательно расставлять детали той или иной части автомобиля. Для закрепления теории активно применяются цифровые инструменты «Kahoot», «Google Forms», «Socrative», «Coogler», что повышают не только интерес учащихся, но и эффективность теоретического обучения.

Благодаря активным и интерактивным формам обучения, в 2020 году студенты с легкостью собрали действующий стенд электрооборудования автомобиля ТОЙОТА КАМРИ. На данном стенде функционируют такие системы как освещение, аварийная сигнализация, система пуска двигателя, звуковой сигнал, система очистки лобового остекления, мультимедийная система и многое другое, здесь то и определяется - есть способности у ребенка или нет, у некоторых горят глаза, и они имеют большое желание научиться, конечно, из них выйдут тоже высококлассные специалисты, как говорится в одной известной фразе- 5% таланта, а остальные 95%- это упорный труд и оттачивание профессионального мастерства. Студенты второго и третьего курсов изучают профессиональные предметы и специальные дисциплины, не остается в стороне и дуальная практика на производстве, где все они приобретают профессиональные навыки.

Проходя преддипломную практику в 2012 году, студент устроился на СТО при автосалоне ТОО «БИПЕК АВТО», где он хорошо себя зарекомендовал и по окончании колледжа его приняли на работу в качестве автоэлектрика по обслуживанию гарантийных автомобилей, в 2015 г. мой студент был принят на работу в автобусный парк г. Кокшетау на должность специалиста по обслуживанию топливных аппаратур, и таких примеров очень много.

В заключении хочу сказать, что развитие технического прогресса в условиях современного мира на сегодняшний день не стоит на месте, в ногу со временем должно идти и преподавание, где использование цифровых и инновационных технологий повышают эффективность обучения, что влияет на выпуск квалифицированных специалистов и популяризацию технических специальностей при поступлении в колледж. Квалифицированные автослесари и автомеханики пользуются большим спросом на рынке труда, что дает возможность развития экономики в нашей стране.

А развитие автомобилестроения является одной из ключевых составляющих экономики развивающихся стран, хочется, чтобы и в нашей стране правительство уделяло больше внимания и финансирование в проектные институты, на обучение инженеров-конструкторов, слесарей, механиков по обслуживанию оборудования, ведь имея своих специалистов и налаженное производство компонентов и деталей, можно производить свою технику и не зависеть от зарубежных производителей, которые реализуя свою продукцию увеличивают и развиваются сами.

Список используемой литературы

1. Об утверждении Правил разработки и (или) актуализации профессиональных стандартов <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2300033401>
2. Нормативно-правовые документы, регламентирующие деятельность ТиПО https://kasipkor.kz/?page_id=530&lang=ru
3. Захаров И.Г. Информационные технологии в образовании.-М.,2014
Игнатова И.Г. Соколова Н.Ю. Информационные коммуникационные технологии в образовании –М.: 2013

Баярыстанова Динара Куанбаевна
«Қ.Құлажанов атындағы Қазақ технология
және бизнес университеті»АҚ колледжі,Астана қаласы

Аннотация: функционалды сүт технологиясы жасалды өсімдік компоненттерімен байытылған сусын (кұлпынай, жалбыз).

Ингредиенттерді қолдану дозалары мен кезеңі анықталды. Функционалды сүтті сусынның сапасына кешенді бағалау жүргізілді.

Abstract: the technology of functional milk drink enriched with plant components (strawberry, mint) was developed. The doses and the stage of introduction of ingredients are defined. A comprehensive assessment of the quality of functional milk drink was carried out.

Түйіндісөздер: сүтсарысуы, ингредиенттер, сапа көрсеткіштері, тұтынушылыққасиеттері, құлпынай, жалбыз.

Keywords: whey, ingredients, quality indicators, consumer properties, strawberry, mint.

Сүт сарысуы-өндіріс процесінде алынған сұйықтық сүзбе, айран және ірімшікті нәртүрлі түрлері. Өнім өздігінен бөлінеді сүтті ішкеннен кейін, кейінірек сүзгіден өткізгеннен гөрі сүзгіден өткізеді.

Кейбір адамдар сарысу сұйықтығын өндірістің қалдығы деп санайды

өнім, бірақ бұл мүлдем дұрыс емес. Сарысу-бұл толық сусын болып табылады.

Сарысу-ақ немесе ақшыл –сары түсті бұлыңғыр сұйықтық. Сусынның көптеген адамдарға тәнерек шейісі бар сүт өнімдері. Көбінесе дүкенде сарысуды түрлі жеміс дәмімен көруге болады.

Сары сулық сусын сиыр сүтінен өндіріледі және орташа есеппен 90-94% сарысуы судан тұрады, сондықтан ол төмен калориялы. Классикалық пайдалы өнімді сиыр сүтінен жасайды, оның барынша құнды қасиеттері бар. Үй сарысуының пайдасы - ол жақсы бактериялардың теңгерімін қалпына келтіруге көмектеседі ішекте газдың пайда болуын азайтады. Өнімде В витаминдік тобынан көп заттар бар, сондықтан ол жүйке жүйесі үшін өте пайдалы.

Құлпынайдағы антиоксиданттарды инсульттен қорғайды. Құлпынайдың құрамында мидың жұмысын ынталандыратын физетин бар. Жақсартуға болады,қысқа мерзімді жадының сапасы. Құлпынайдан шыққан физетин аурумен күресудеАльцгеймер және егде жастағы басқа да аурулар. Бұл антиоксидант сүт безі обырының жасушаларын бұзып, обырға қарсы препараттардың әсерін күшейтеді.

Ментолға бай, ауырсыну, спазмолитикалық және антисептикалық қасиеттері бар, коронарлық тамырлардың рефлекторлық кеңеюіне ықпал етеді. Хош иісті өсімдіктің жапырақтарында көптегенорталық және вегетативтік жүйке жүйесіне қолайлы әсер ететін биоактивті қосылыстар. Құрамында ментол және цитраль эфир майларының болуына байланысты ната адамды тыныштандырады.

Сарысулық сусынды тарту технологиясы: сарысуды сүзгіден өткізеді немесе ақуызды майдан босату үшін сүзеді, сарысулық ақуыздардың коагуляциясын тудыру үшін 15-20 С ұстамалы 74-76 ° С пастерлейді;

4-10 ° С дейін салқындатады, рецептура бойынша қант, түйнек және қайнатылған шәрбат түріндегі сабын толтырғыштар енгізеді. Сусынды 6-8 ° С-қа дейін салқындатады, 6 ° С-та 5 сағат бойы пісуге арналған тоңазытқыш камерада ұстайды және шыны ыдысқа орайды. Іске асыру мерзімі әзірленген сәттен бастап 48 сағаттан аспайды. Өнімнің қышқылдығы 60-75 ° Т, ауыз сарысуына арналған құрғақ заттар 6-7,3%. Шамалы тұнбалы біртекті сұйықтықты білдіреді, түсі қызғылт, дәміқұлпынай мен жалбыздың ноталары бар ашытылған сүт.Сарысулық сусынды косметология саласында да пайдаланады.,сондай ақ медицинада көп дәрі дармек технолгиясында кен көлемінде қолдануда.

Функционалды қажетті құрамдас бөлігін пайдаланылатын кезінде сүтті қайта өңдеу

өнімдеріне қойылатын талаптар

Бір функционалды қажетті компоненттер ашытқы, пробиотикалық микроорганизмдер және пребиотиктен заттар, ферментті препараттар мен сүтті қайта өңдеу өнімдерін өндіру және оны нақты сүт өңдеу өнімді өндіру. Ашытқы кезінде арнайы сүт өңдеу өнімдерін, азық-патогенді, емес кездесетін токсинді микроорганизмдер мен микробтық бірлестіктердің, негізінен сүт қышқылы микроорганизмдердің өндіру үшін таңдалған және пайдаланылатыны жатады. Пребиотиктен заттардың астына азық-түлік өнімдерінің жүйелі адам тұтыну өсу селективті ынталандыру нәтижесінде адам ағзасына жағымды әсер оларды қамтамасыз ететін заттардың зат немесе кешенін білдіреді және ас қорыту жолдарының қалыпты микрофлораның биологиялық белсенділігін арттыру болып табылады.

Биотикалық микроорганизмдер патогенсіз, токсикалық емес микроорганизмдер, биологиялық активтілік микрофлорасы жүзеге асатын нормалды құрамы мен адам ағзасына пайдалы әсер етудегі ас қорыту жүйесі. Ферменттік препараттардың ақуыздарының биохимиялық процесінде сүт өнімдерін өндіруде жүзеге асырылған. Сүт өндіретін орында жұмыс жасайтын адамдардың, әсіресе сауыншылардың, лаборанттардың сүттің құрамы мен қасиеттерінің өзгеру себептерін жақсы білгендері дұрыс. Себебі сүт құрамының өзгеруі әрқашанда сүттің сатып алу құнымен тікелей байланысты жағдай. Сиырдың денсаулығына, сауылу кезеңіне, тұқымына, азықтандырылуына, күтіміне, тағы басқа жағдайларға байланысты сүт құрамы да өзгеріп отырады. Сауылу кезеңі. Сиыр бұзаулағаннан кейін оның желінінен әуелі уыз шығады. Оның құрамы сүттен әлдеқайда ерекше. Уыздың алғашқы күнгі майлылығы 3 процентке дейін жетеді, белогы-14,8 процент, соның ішінде казеин-4,1 процент, сарысу белогы-10,7 процент, күлі-1,0 процент, қышқылдығы- 39,9Т , тығыздылығы 1,049-ға дейін барады. Уыз 10-15 күннің ішінде химиялық құрамы жағынан сүттің негізгі көрсеткішіне жетеді де, технологиялық өңдеуге жарайды. Сондықтан да уызды 10-15 күнге дейін жалпы сүтке қосуға болмайды. Сауылу кезеңінде сүт майының, белогының мөлшері белгілі қалыпта өзгеріп отырады. Мысалы, сүттің мөлшері алғашқы екі айдан төртінші айға дейін жоғарылап отырады да, біртіндеп суалғанға дейін азаяды. Осы уақытта сүттің майлылығы 3,4 проценттен бастап жоғарылай береді. Бірақ осы кезеңде сүттің майлылығы немесе сүт мөлшері кенеттен өзгерсе, сауыншы дереу мамандарға хабарлауға тиіс. Ескерте кететін тағы бір жайт- суалуға 10-15 күн қалғанда сүттің майлылығы өте жоғарлайды, сөйтіп 5-6 процентке жетеді. Сонымен қатар сүттің дәмі қышқыл тартып, жалпы қышқылдығы 6 ОТ-ге дейін төмендейді. Сондықтан да ол сүтті жалпы сүтке қоспай бөлек өңдеген жөн немесе бұзауға беруге де болады.

Тұқымы. Мал тұқымына байланысты оның сүтінің мөлшері де, құрамы да өзгеріп отырады. Кейбір сауын сиыр (джерси) тұқымынан майлылығы 5-6 процент сүт сауылады. Қазақстанда өсірілетін сауын сиыр тұқымдары сүтінің құрамы мынадай : Әрине бұл сиыр тұқымдары әр түрлі географиялық аймақта өсіріліп, күтіп-бағу, азықтандыру жағдайлары да түрліше болған. Азықтандыру. “Сиырдың сүті- тілінде ” дейді халық. Сиырдан көп сүт сауу үшін оның тұқымын жақсартып қана қоймай, жем-шөбі мен азығының құрамын да жақсартқан жөн. Мал азығына белокты көп қосқаннан сиырдың сүті көбеймейді және оның құрамындағы белокты да өзгертпейді. Ал жемшөп құрамында белок азайса, сүттің мөлшері де , оның белогы мен майлылығы да азаяды. Азық құрамындағы қатты шөптің азаюы сүттің майлылығын кемітпейді, ал сүрлемді, қызылшаны мөлшерлеп бергенде сүт те, оның майлылығы да, белогы да көбейеді. Ірімшік дайындайтын аймақтарда күніне 14 – 18кг сүрлем бергенде сауылатын сүт мәйекпен жақсы ұйыйды. Кейбір жағдайда азыққа күнжара қосқанда сүттің майлылығы аздап жоғарылайды, бірақ одан дайындалған сары майдың консистенциясы жұмсақ, еру температурасы төмен болады. Егер мал азығында кальций, фосфор аз болатын болса, онда сүтке мәйек қосқанда көпке дейін сүт ұйымайды және дайындалған ірімшік көпке дейін жетілмейді. Мал азығының сүттің мөлшеріне және құрамына әсерін тигізуі әдейі зерттелінетін үлкен мәселе. Жыл маусымы. Сүт мөлшеріне, оның құрамына жыл маусымының ықпалы да зор. Жазғытұрым және жаз айларында, яғни көк шөптің мол кезінде сүт мөлшері көбейеді. Сонымен бірге оның құрамы жақсарады. Бірақ май мен белоктың мөлшері азайып кетеді. Бір қызығы – қыс пен күзде бұл көрсеткіштер арттады. Сүттің көбею, азаю мөлшерінің жыл

маусымына тәуелді болмауы үшін мал азығын сапалы да жеткілікті түрде дайындап, оның құрамын жақсарту қажет. Мұндай азықпен азықтандырылған сиырдың сүті де талғамға сай келеді.

Сүт сауу техникасы. Сауу техникасына сауу жиілігі, сауу әдісі, сауу жылдамдығы, тазалығы, желінді уқалау тағы басқа жағдайлар жатады.

Бұрын сиыр күніне 3 рет сауылған. Кейінгі кезде 2 рет саууға көштік. Себебі 3 рет сауғанға қарағанда 2 рет сауғанда сүт мөлшері 7 – 10 % кемиді де, сүттің өзіндік құны төмендейді. Сиыр сауғанда сауудың мерзімі 5 – 6 минутқа созылады. Сондықтан да осы уақыт ішінде сауып үлгеру керек. Әйтпесе окситоцин гормонының әрекеті аяқталып сүт мөлшері мен майлылығы азаяды. Сиырдың алдыңғы сауымы мен соңғы сауымының арасында сүт құрамына өзгеріс енеді. Мысалы, алдыңғы сауымда майлылығы аз болады, ал соңғы сауымда ол көбейеді. Сүт майы сиыр желінінің үстіңгі жағында болады. Соған орай соңғы сауымда барып сыртқа шығады.

Сиырдың жасы. Сүт мөлшері мен құрамы сиырдың жасына да байланысты. Сондықтан да 3 – 4 жасқа дейінгі сиырлар сүтті келеді де одан әрі, мәселен 7 – 8 жасынан бастап сүті қайтады. Мал денсаулығы. Толық бағалы сүтті тек дені сау, жан – жақты теңестірілген азық рационымен азықтандырылған, санитарлық – мал дәрігерлік талаптарға сай бағып – күтілген малдан ғана саууға болады. Мал денсаулығының физиологиялық мөлшерден ауытқуы әрқашанда сүтінің мөлшері мен құрамының өзгеруіне әкеліп соқтырады. Сонымен қатар оның тағамдық құндылығы да, технологиялық қасиеті де өзгереді. Ауру малдың сүтінде кальций, фосфор, магний мөлшері азаяды да, натрий, хлор, сарысу белоктарының мөлшері көбейеді. Сүт дәм сортаң татып тұрса тез іриді. Сиырлар арасында көп тараған аурулардың бірі – сүт бездерінің қабынуы. Оның жасырын, созылмалы т.б. түрлері бар. Аурудың жасырын кездерінде сиыр сүтінің түсі көкшіл тартып, дәмі сораң татады. Кейде қышқыл тартады. Сүтте белок үлпегі пайда болады. Сондай – ақ сүт құрамында құрғақ заттар 10,8 %, майлылығы 2,2 %, лактоза 3,6 % дейін төмендеп, белогі 6 % дейін жоғарылайды. Жалпы қышқылдығы 10 – 12 0 Т – ге төмендейді. Сүт құрамының өзгеруі оның технологиялық өндеу қасиетін де өзгертеді. Мысалы, сүттен ірімшік жасау үшін мәйекпен ұйытқанда оның ұю уақыты ұзаққа созылады (20 – 28 мин). Айран ұйытқанда одан сары су бөлініп, ірімтікпен тұрады. Егер ауырған малды антибиотикпен емдесе, онда сүтпен бірге антибиотик бөлініп, кейбір адамдарда аллергия туғызуы мүмкін. Аусылмен ауырғанда сүттегі құрғақ заттардың мөлшері, майлылығы көбейеді. Сүтте лейкоциттер мөлшері де артады. Жағымсыз иіс шығып, шырыштанып тұрады. Аусылдың ауру қоздырғышы сүтте 30 – 45 күнге, кілегейде 11, сары мыйда 8 – 45 күнге дейін сақталады. Бруцеллезбен ауырған малдан алынған сүттің тығыздылығы, құрғақ заттардың массалық мөлшері азаяды (11,0 %). Бруцеллез қоздырғышы сүтте 273 күнге дейін, айранда 30 күнге, сүзбеде 24, ірімшікте 1 жылға дейін, майда 142 күнге, қымызда 3 күнге дейін сақталады.

Туберкулезбен ауырған мал сүтінің қышқылдығы, майлылығы (0,7 %), углеводтары төмендейді, Туберкулез талшығы сүтте 10 күнге, ірімшіктерде 345 күнге, сары майда 3 айға, айранда 21 күнге дейін сақталады.

Сальмонеллезбен ауырған мал сүтінің түсінде көп өзгеріс байқалмайды, ал химиялық құрамында сүт безінің қабынуы кезіндегідей өзгерістер болады. Сальмонелла сүтте, сүттен жасалған тағамдарда 60 күнге дейін, сары майда 128 күнге дейін тіршілік етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

Пиксасова О. Функциональное питание: мода или необходимость? // Экология и жизнь, 2009, № 3, стр. 80-84.

Булдаков А.С. Пищевые добавки. Справочник.-С-Пб, «УТ» 1996. –240с.

Ажибаева З. С., Есмағұл К. Е. Витаминдер және витамин тәрізді заттар. Алматы, 2008

Филиппович Ю. Б., Егорова Т. А., Севостьянова Г. А. Практикум по общей биохимии. М., Просвещение, 1982

Бохински Р. Современные воздрения в биохимии. М., 1987

Есқайыров М. Е. Биоорганикалық қосылыстар. Алматы, Мектеп, 1987

ҚОҒАМНЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ДАМУЫНЫҢ АЖЫРАМАС КҰРАМДАС БӨЛІГІ РЕТІНДЕ КАДРЛАРДЫ КӘСІБИ ДАЯРЛАУ

Султаналиева Зауреш Тенизбаевна
№3 Байзақ колледжі, Байзақ ауданы,
Сарыкемер ауылы, Жамбыл облысы

Аңдатпа: Мақалада мамандық әлемінің ерекшеліктері туралы дүниетанымын кеңейту, алдағы уақытта дұрыс мамандық бағытын таңдауда жауапты шешім қалыптастыру, кәсіптік ақпаратты ұйымдастыру, кәсіптік кеңестер беруге көмектесу ұсынылады.

Аннотация: В статье рекомендуется расширить мировоззрение об особенностях мира профессий, сформировать ответственное решение в выборе правильного профессионального направления в будущем, систематизировать профессиональную информацию, помочь дать профессиональный совет.

Мамандықты дұрыс таңдау – ол өмір жолының сәттілігінің негізі.

Э. Ф. Зеер

Қазіргі қоғамның әлеуметтік және ғылыми-техникалық прогресінің даму дәуірінде адамның зияткерлік еңбегінің үлесі өсуде, әр адамның шығармашылық даралығының білім деңгейіне, дамуына және кәсіби бағдарлауына қойылатын талаптар артып келеді. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында «Білім беру жүйесінің негізгі міндеті ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен тәжірибе жетістіктері, кәсіптік даярлау, еңбек нарығында бәсекеге қабілетті білікті жұмысшылар мен мамандардың біліктілігін арттыру негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіптік жетілдіруге бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау болып табылады.

Жалпы білім берудің үш негізгі міндеті бар: баланың жалпы дамуын, жан-жақты дүниетанымын қамтамасыз ету және оны болашақ нақты мамандыққа дайындау. Осы үш міндеттің ішінен әлеуметтік даму күрделене түскен сайын баланы алдағы сабаққа дайындау мәселесі ең өзекті болатыны дәлелденді. Қазіргі кезеңде жалпы білім берудің міндеті – баланың жалпы дамуын қамтамасыз ету ғана емес, ең бастысы оны ерте жастан бастап оның қабілеттері мен мүдделеріне сәйкес белгілі бір мамандыққа бағыттау мүмкіндігі.

Әрбір студенттің бірдей санаға, мінез-құлыққа, мәдениетке өмірге деген көзқарасқа, әртүрлі мамандықтардың ерекшеліктеріне ие бола бермейді. Олардың өзіндік ерекшелігі олардың тәрбиесіне және шығу ортасына байланысты.

Ер азаматтарының болашақ мамандығын анықтауға бағдарлану – бүгінде күн тәртібінде тұрған маңызды мәселелердің бірі болып табылады.

Мектеп, колледж – оқушылардың кәсіби бағдар беру жұмысын ұйымдастыратын және үйлестіретін орталық болып табылады. Барлық педагогикалық ұжым мұғалім, сынып жетекшісі, еңбек сабақтарының мұғалімі, сыныптан тыс және мектептен тыс тәрбие жұмысын ұйымдастырушысы болып саналады, ол негізінен мектепте кәсіптік бағдар беру жұмыстарын жүргізеді.

Бастауыш мектепте кәсіптік бағдарлаудан өтетін әрбір оқушы алдында болашақ мамандығын таңдау мәселесімен бетпе-бет келеді.

Балаларды белгілі бір қызмет түріне бейімдеу, олардың мүдделерін анықтау және олар кәсіптік бағдарлау арқылы жүзеге асыруда үлкен көмек алады.

Қазірдің өзінде бастауыш мектепте бір минутты жіберіп алмау және балаларды мамандық таңдауға уақытында қызықтыру маңызды.

Көптеген үйірмелер, қызығушылықтары бойынша қосымша сабақтар мамандық таңдауда жақсы демеу болады. Бастауыш мектепте кәсіптік бағдар берудің мақсаты-мамандықтар әлемі туралы білімді кеңейту және білім мен еңбек әлеміне қызығушылықтарын тудыру.

Кәсіптік бағдар беруде пәндер бойынша негізге ала отырып жас және психологиялық ерекшеліктерін ескеріп, бірінші сыныптан бастап жүргізу қажет. Балалардың ой – өрісін

кеңейту, олардың өнеркәсіп пен ауыл шаруашылығының ең өзекті салаларындағы қызмет көрсету саласындағы еңбек өмірімен таныстыру.

Бастауыш мектепте бастауыш сынып оқушыларының академиялық пәндер арқылы ересектермен жұмыс істеуге деген қызығушылығын дамытуға болады. Сабақ барысында оқушылар мамандық атауының мағынасын біледі: дәрігер, мұғалім, кітапханашы, сатушы, құрылысшы т.б, сонымен қатар әртүрлі мамандармен танысады. Сабақта осы мамандықтар туралы мақал-мәтелдер қолданады.

Математика сабақтарында мәселенің мәнімен танысу, сондай-ақ осы мамандықтың адамдардың өмірі мен қызметіндегі рөлі мен маңыздылығын көрсету аясында мамандық туралы қысқа әңгімелер өткізіледі.

Дүниетану сабақтары мәселелерді шешуде кәсіби бағдар беруге үлкен үлес қосады. Мысалы, «синоптикалық минуттар» өткізіледі, оның барысында балалардың әрқайсысы өзін болжаушы ретінде сынап көреді немесе оқушылар сабақтың тақырыбы бойынша репортаж дайындап, журналист ретінде әрекет етеді. Технология сабақтарында біз мамандықтармен таныстық: адам — адам, адам — ақпарат, Адам — табиғат: құрылысшы, ағаш ұстасы, инженер, тігінші, модельер, аспаздық маман, аспаз, даяшы мамандықтарымен танысты. Олар мамандық құндылықтарына байланысты түрлі жобаларды жүзеге асырды.

Біз сондай -ақ сыныптан тыс кәсіптік бағдарлау жұмыстарын сынып сағаттары аясында жүргіземіз. "Мамандықтар әлемі", "Мен кім болғым келеді", "Ата-анамның мамандықтары", сонымен қатар тақырыпқа бейненің үзіндісі, тақырыпқа қатысты мультфильмді талқылаймыз.

Экскурсия кезінде студенттер әр түрлі кәсіп түрлерімен тек сөзбен ғана емес, іс жүзінде де танысады. Мысалы: "Мамандықтар қаласында" студенттердің өздері таңдаған рөліне қарай тырысып, арнайы костюм киіп осы мамандыққа жататын құралдарды қолданады. Сондай-ақ, экскурсиялар кітапханашы мамандығымен танысу үшін кітапханаға да ұйымдастырылуы мүмкін. Балалар кәсіпорындарға, фермаларға, зауыттарға, мұражайларға саяхат жасайды. Мұражайларға, көркем галереяларға, кітапханаларға, театрларға барған кезде студенттер сұлулық әлемімен танысып қана қоймай, экскурсия жетекшісі мамандығы туралы ақпарат алуға мүмкіндік алады.

Кәсіптік бағдарды ойын арқылы да дамытуға болады. Рөлдік ойындар мен кешенді ойындар, театр элементтерін инсценировка арқылы көрсетіп баланың мамандыққа деген ойын кеңейту. Мысалы: «Кәсіптердің қай әрпіне көбірек?», «Заттар кімге тиесілі?» ойындарын ойнауға болады. Колледжішілік іс-шараларда студенттер жаңа мамандықтар туралы біліп, өздерін түрлі мамандық өкілдері рөлінде сынап көреді, рөлдік көріністер ойнайды, конкурстар мен жобаларға қатысады.

Ата-аналар жиналысында ата-аналармен мастер-класстар, әртүрлі жұмыс салаларындағы мамандармен, жол полициясы мамандарымен кездесулерді ұйымдастыруға болады. Жол полициясы студенттерге өз жұмысы туралы айтады және олармен жол қозғалысы ережелерін сақтаудың маңыздылығы туралы сөйлеседі. Медицина қызметкері медбике қызметі туралы, түрлі аурулар, жарақаттар кезінде алғашқы көмекті қалай көрсету керектігін айтады.

Бала неғұрлым көп мамандықтармен таныс болса және оның мамандықтар әлемі туралы түсінігі неғұрлым кең болса, оның болашақта кәсіби таңдауын қалыптастыру барысында жіберетін қателері аз болады.

Мұғалім студенттерге терең білімді береді, оны кәсіптік бағдар беру жұмысымен байланыстырады, мамандықты таңдауда оларға көмектеседі.

Кәсіптік бағдар берудің бірінші кезеңі отбасылық тәрбиеден басталады және колледжбен, мектептен тыс мекемелермен, кәсіпорындармен, фермерлік шаруашылықтармен байланысты.

Студенттерді кәсіптік бағдарлау және болашақ мамандығын анықтауға көмектесу колледж алдында тұрған міндеттердің бірі. Сондықтан психология мен педагогикада бұл мәселеге көп көңіл бөлінеді. Әр мектепте және колледждерде балаларға кәсіби және кәсіптік бағдар беру жұмысының жоспары жасалуы керек, оны жүзеге асыру үшін педагог-психологтардың үлесі енгізілуі керек.

Сонымен, жасөспірімдердің өзіндік бағалау ерекшеліктері мен мамандық таңдаулары өзара байланыста бола отырып, кәсіби өзіндік анықталуға мәнді әсер етеді. Жоғарғы сынып оқушылары мен жастарды мамандықты саналы түрде таңдауға дайындау үлкен әлеуметтік – психологиялық маңызы бар мәселелердің бірі болып табылады. сұрақтардың бірі. Мамандықты дұрыс таңдау -бұл кәсіби өзін-өзі анықтаудың нәтижесі. Кез –келген елде мамандық таңдау әрекеттері дәстүрлі түрде еңбек психологиясы мен кәсіби дайындық тұрғысынан қарастырылады.

Ұрпақ тәрбиесі - болашақ қоғамды тәрбиелеу. Қоғамның болашақ иелерін жан-жақты жетілген, мамандыққа икемді, ақыл-парасаты мол, мәдени ой-өрісі кеңейген озық етіп тәрбиелеу – біздің қоғам алдындағы борышымыз.

Сонымен, ХХІ ғасыр – білімді ғасыры, білім беру қызметкерлеріне үлкен жауапкершілік жүктеледі. Біздің басты мақсатымыз-жас ұрпаққа кәсіби білікті маман болу үшін бағыт беру екенін ұмытпауымыз керек.

Ж. Аймауытов айтқандай: «Мамандықтың жаманы жоқ, бірақ мұның кез келгеніне икемділік қажет, бұл жай күнелту, тамақ асыраудың ғана жолы емес, үлкен өнерді, зор шеберлікті талап етеді».

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1.«Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі №319-ІІІ Қазақстан Республикасының Заңы.
- 2.Марцинковская Т. История психологии - Библиотека Гумер, Москва. 2004г.
- 3.Климов Е.А. (соавторы — Буцык А.Л., Каверина Р.Д. и др.) Памятка профконсультанту. — Л.: ВНИИ профтехобр., 1969.
- 4.Мажитова, Л. Х. Особенности профессиональной ориентации школьников в системе" школавтуз": депонированная рукопись / Алматы 1994. 9 с.
- 5.Өстеміров. К. Кәсіптік оқыту әдістемесі.//Оқулық-Алматы «РАДиАЛ» баспасы, 2006ж.33-33б.

ТЖКББ ЖАҒДАЙЫНДА БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫҢ ЦИФРЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУ

Рахимбекова Насип Талгатовна
«Техникалық колледжі» ШЖҚ МКК, Астана қаласы

Аннотация: Мақалада «цифрлық сауаттылық» түсінігінің пайда болуы және аталған ұғымның «цифрлық құзыреттілікке» трансформациялану мәселелері қарастырылған. Сонымен қатар, компьютерлік және цифрлық сауаттылық ұғымдарының айырмашылықтары айқындалып, цифрлық сауаттылықтың құрылымдық компоненттері тұжырымдалған.

Түйін сөздер: ақпарат, цифрлық білім беру, компьютерлік сауаттылық, АКТ сауаттылық, цифрлық құзыреттіліктер, ақпараттық технологиялар, цифрлық технологиялар.

ҚР-ның білімі мен ғылымын дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының мақсаттары Қазақстандық білім мен ғылымның, білім берудің, жалпы адамзаттық құндылықтарға негізделген жеке тұлғаны даярлаудың жаһандық бәсекеге қабілеттілігін дамыту мен арттыру болып табылады [1].

Цифрлық білім беру – қазіргі таңда қоғам дамуындағы білімді ақпараттандыру мен дамытудың, бәсекеге қабілеттіліктің, әлемдік білім кеңістігіне енудің басты құралына айналып отыр. Осындай білім беру саласындағы өзекті мәселе – Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі стратегиялық даму жоспарында [2], «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасында [3] айқын көрініс тапқан.

2020 жылғы 1 қыркүйек айындағы Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: Іс-қимыл кезеңі» атты Қазақстан халқына Жолдауында әлеуметтік жаңғырту мәселелері бойынша, еліміздің индустриалдық-инновациялық дамуының негізі – білім беруді жаңартуды жалғастыру қажеттігі туралы айтылған. Цифрландыру – сәнге айналған үрдіске ілесу емес, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін арттырудың негізгі құралы [4].

Бүгінде отандық білім беруді дамытудағы жаңа "тренд" ретінде цифрландыру ерекшеленеді. Ол қоғамның барлық салаларын қамтиды, жұмыс процестеріне, қарым-қатынасқа, адамдардың ойын-сауығына өзгерістер енгізеді, олардың көзқарастары мен өмір салтын өзгертеді. Бұл процесс жаһандық бола отырып, мұқият ғылыми зерттеуді қажет етеді.

Цифрландыру – адамның өмірі мен кәсіби кеңістігін ұйымдастыру мен дамытуға жаңа көзқарас, дамудың мүлдем жаңа әлеуметтік жағдайы. Білім берудегі цифрландыру – білім беру субъектілері арасындағы қарым-қатынас пен өзара әрекеттестіктің жаңа мүмкіндіктері мен жаңа формаларын қамтамасыз ететін жаңа парадигма; сапалы білім алудың тиімді құралы.

Білім алушылардың жаңа ұрпағы (Z буыны) цифрлық технологиялармен өмір сүреді, оның ішінде білім берудің маңызды цифрлық технологиялар: телекоммуникациялық технологиялар, көлемді деректер, таратылған бухгалтерлік жүйелер, жасанды интеллект, робототехника компоненттері, сымсыз байланыс технологиялары, виртуалды және толықтырылған шындық технологиялары, бұлттық технологиялар, электронды сәйкестендіру және аутентификация технологиялары, мамандандырылған білім беру мақсаттарына арналған цифрлық технологиялар, заттардың интернеті. Кәсіптік білім беру саласын цифрлық түрлендіру тенденциялары кәсіптік қызметті табысты жүзеге асыру үшін болашақ маманнан жоғары кәсіби құзыреттілікті талап етеді, өйткені қазіргі цифрлық қоғамда жас ұрпақты өмірге және еңбекке одан әрі дайындауға педагогтар шақырылады. Заманауи педагогтардың кәсіби құзыреттілігінің өзектілігі мен маңыздылығы, оның ішінде цифрлық сауаттылық ЮНЕСКО-ның жаңа ұсыныстарында көрсетілген [5].

Жоғарыда айтылғандарға байланысты цифрлық білім беру ортасында болашақ мамандардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру мәселесі өзекті болып табылады және жоғары білікті мамандарды дайындаудағы міндеттерді барынша толық орындауды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Бүгінгі таңда білім берудегі негізгі тенденция еңбек нарығын түбегейлі өзгертуге, жаңа құзыреттердің пайда болуына, ынтымақтастықтың жақсаруына, азаматтардың жауапкершілігінің артуына, олардың өз бетінше шешім қабылдау қабілетіне әкелетін цифрлық революциямен байланысты. Бұл өз кезегінде оқу-тәрбие үрдісін кейіннен қайта құрудың себебі болып табылады. Қазақстандағы цифрлық экономиканың дамуы кәсіптік білім беруді цифрландыру жағдайында білім беру үдерісін құрудың жаңа тәсілдерін жобалаудағы білім беру қауымдастығының белсенді ұстанымын болжайды.

Цифрлық технологиялар, әлеуметтік желілер мен мессенджерлер әлеуметтік құндылықтарды өзгертті, тұлғаны желілік сәйкестендіруге әкелді. Оқу траекториясын өз бетінше анықтайтын жаңа типтегі студенттер пайда болды. Олар жеке өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі анықтауға ынталы, оқуды еңбекпен ұштастыруға дайын және қабілетті. Цифрландыру міндеттерін шешу үшін білім беру цифрлық трансформациядан өтуі керек. Білім берудің цифрлық трансформациясы, ғалымдардың пікірінше, әлемде болып жатқан жаһандық ақпараттық сын-қатерлерге жауап [6]. А.Ю.Уваров өз зерттеулерінде білім берудің цифрлық трансформациясы білім сапасының түбегейлі жақсаруына әкелетін мазмұнды «синергетикалық» жаңартумен қатар жүруі керектігін айтады. А.Ю.Уваровтың айтуынша, білім беру жүйесі цифрлық қоғамның талаптары мен мүмкіндіктеріне сай болса, білім берудің цифрлық трансформациясы қоғамды цифрлық экономикаға әкеледі. Цифрлық кеңістікте дәстүрлі педагогикалық теориялар мүлде жаңа жағдайларға тап болады.

Кәсіби құзыреттіліктің, оның ішінде АКТ-құзыреттіліктің жоғары деңгейіне ие оқытушылар "цифрлық дәуір білім беру алдына қоятын түбегейлі жаңа тәрбиелік міндеттерді" ескеруі тиіс: әдеттегі құндылықтар жүйесінің белгілі бір өзгеруін талап ететін үздіксіз өзгерістерге дайындықты дамыту; "адам-сандық құралдар-қоғам" қарым-қатынас жүйесіндегі әлеуметтік

жауапкершілікті тәрбиелеу; виртуалды және нақты әлемдер арасындағы ішкі шекараны қалыптастыру, осы әлемдерді және оларға сәйкес келетін жауапкершілік түрлерін саралау қабілетін дамыту; ақпаратты сыни талдау және ақпараттық шуды, жарнаманы және т. б. сүзу қабілетін дамыту [7].

Құзыретті кадрларды даярлау үшін білім беру жүйесін тиісінше жаңғырту, "білім беру бағдарламаларын цифрлық экономиканың қажеттіліктеріне сәйкес келтіру, Оқу қызметінің цифрлық құралдарын кеңінен енгізу және оларды ақпараттық ортаға тұтастай енгізу, азаматтарды жеке оқу жоспары бойынша өмір бойы – кез келген уақытта және кез келген жерде оқыту мүмкіндігін қамтамасыз ету" қажет [8].

Білім беруді цифрландыру саласындағы нормативтік құжаттарды, ұсыныстарды, зерттеулерді талдау білім беруді цифрландыру шарттарын анықтауға мүмкіндік берді, олар: оқушылардың цифрлық буыны; білім беруді цифрландырудың құқықтық базасын құру; білім беруді цифрландыруды, оның ішінде білім беру ұйымының цифрлық білім беру ортасын ресурстық қолдау; цифрлық білім беру үшін ақпараттық-коммуникациялық компетенцияға, оның ішінде цифрлық сауаттылыққа ие адам ресурстарын даярлау; сандық педагогикалық технологиялар және білім беру маңызды цифрлық технологиялар.

Білім беру саласын цифрлық трансформациялау үрдістері педагог-психологтан кәсіби қызметті іске асыру үшін ақпараттық - коммуникациялық технологиялар саласындағы құзыреттіліктің жоғары деңгейін және АКТ мен қазіргі заманғы білім беру технологияларын (қашықтықтан оқыту (онлайн-оқыту), "аралас оқыту" (blended learning) қолдануды айтарлықтай практикалық-бағдарланған даярлауды талап етеді. Бірқатар зерттеушілер (Н.А. Ершова [9], және В. Смирнова [10] және т. б.) бүгінгі таңда университет біздің еліміздегі педагогикалық білім берудің маңызды компоненттерінің бірі болып қала береді, ол айтарлықтай көлеммен және мұғалімдердің практикалық дайындығының жоғары сапасымен сипатталады.

Бүгінгі таңда цифрландыру дәуірінде «болашақ маманға еңбек нарығында бәсекеге қабілетті болуға, үздіксіз кәсіби өсуге және заманауи білім беру қажеттіліктеріне сәйкес кәсіби ұтқырлыққа дайын болуға мүмкіндік беретін» АКТ саласындағы құзырет ерекше маңызға ие, ол ЮНЕСКО-ның жаңа құжатында көрсетілген. Бұл мақалада бүгінгі таңда АКТ-ның таралуы прогресті жеделдету, цифрлық теңсіздікті жою және инклюзивті адам құқықтарына негізделген білім қоғамдарын дамытуға, гендерлік теңдік пен құқықтарды кеңейтуге қолдау көрсету үшін айтарлықтай әлеуетке ие екенін атап өтеді. Осы мақсаттарға жетуде технология білім алушыларға өмір бойы сапалы білім алуға, ақпарат пен білімге қол жеткізуге және қоғамға толық қатысуға мүмкіндік беретін инновациялық шешімдерді ұсына алады. Интернеттегі қоғам өміріне қатысу қабілеті мен этикалық құндылықтары болып табылатын цифрлық азаматтық 21 ғасырдың маңызды элементтерінің біріне айналуға. Сонымен, АКТ құзыреттілігі – маманның кәсіби құзыреттілігінің бөлігі, өмір бойы білім берудің барлық кезеңдеріндегі педагогикалық қызметтегі жетекші құзыреттердің бірі.

Бүгінгі таңда АКТ құзыреттілігі кәсіби педагогикалық құзыреттіліктің құрамдас бөлігі ретінде 2018 жылы әзірленген ЮНЕСКО-ның «Педагогтарға арналған ЮНЕСКО - ның ақпараттық-коммуникациялық құзыреті» стандартында дәлелденген. («UNESCO ICT Competency Framework for Teachers. VERSION 3» (ICT CFT)). Бұл құжат студенттерге оқу жоспарының мақсаттарына жетуге көмектесу үшін педагогтар өздерінің кәсіби тәжірибесіне кіріктіруі қажет құзыреттердің жан-жақты жиынтығын береді. ЮНЕСКО құжатында «құзыреттілік» термині мұғалімнің функционалдығын сипаттайды, ал «құзыреттілік» мұғалімдердің сәйкес функцияларды орындау қабілетін білдіреді. Педагогтердің АКТ құзыреттілігінің құрылымы мұғалімнің кәсіби қызметінің барлық аспектілерін көрсетеді (білім берудегі АКТ рөлін түсіну, оқу жоспары мен бағалау, оқыту тәжірибесі, цифрлық дағдыларды қолдану, оқу процесін ұйымдастыру және басқару, кәсіби даму). Ол осы аспектілерге сәйкес алты модульді, соның ішінде АКТ құзыреттерін және білім беруді ақпараттандырудың үш деңгейін көрсетеді. («Білімді алу», «Білімді меңгеру», «Білімді құру») (1 кестені қараңыз).

1 Кесте. ЮНЕСКО-ның білім беру қызметкерлеріне арналған АКТ-құзыреттілік негіздері

	Білімді алу	Білімді меңгеру	Білімді құру
Білім беру саясатындағы АКТ-ның рөлі	Саясатты түсіну	Саясатты қолдану	Саясат саласындағы инновация
Оқу бағдарламасы және бағалау	Базалық білімдер	Білімді қолдану	Білім қоғамына қажетті дағдылар
Педагогикалық тәжірибелер	Білім беруде АКТ-ны қолдану	Күрделі есептерді шешу	Өзін-өзі ұйымдастыру
Сандық дағдылар	Қолдану	Интеграция	Трансформация
Оқу процесін ұйымдастыру және басқару	Тәрбие жұмысының дәстүрлі формалары	Ынтымақтастық топтары	Оқыту ұйымдары
Педагогтың кәсіби дамуыа	Цифрлық сауаттылық	Желіаралық іс-әрекет	Педагог-новатор

Осылайша, білім беруді цифрландыру мұғалім кәсібін өзгертуде, мұғалімнің цифрлық біліктілігіне қойылатын талаптар артуда. Бүгінгі таңда АКТ құзыреттілігі, оның ішінде цифрлық сауаттылық өмірлік цикл бойы мұғалімдерді оқыту мен оқытудың барлық нысандарының бөлігі болуы керек. Цифрлық сауаттылық – ақпаратты табу, бағалау, пайдалану және жасау үшін жеке тұлғаның цифрлық технологияларды, коммуникацияларды немесе желілерді пайдалану қабілеті. Цифрлық сауаттылық жеке тұлғаның қабілетін де қамтиды: ақпарат көздерінің кең ауқымындағы бірнеше форматтағы ақпаратты түсіну және пайдалану; цифрлық ортада тапсырмаларды тиімді орындау.

Көрсетілген әлеуметтік-экономикалық мақсаттарға қол жеткізу бүкіл дүние жүзіндегі білім беру жүйелерінің негізгі міндеті болып табылады. Педагогтар өскелең ұрпаққа осы мақсаттарға жетуге көмектесу үшін жеткілікті түрде дайындалуы керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- 1 Қазақстан Республикасы Үкіметінің Қаулысы. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы: 2019 жылдың 27 желтоқсаны, №988 бекітілген // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/24.02.2021>.
- 2 Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі стратегиялық даму жоспары // <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1700000799>. 24.02.2021.
- 3 Қазақстан Республикасы Үкіметінің Қаулысы. «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы: 2017 жылдың 12 желтоқсаны, №827 бекітілген // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1700000827>.
- 4 Тоқаев Қ.-Ж. Қазақстан халқына Жолдауы. Жаңа жағдайдағы Қазақстан 2020 жылғы 1 қыркүйек // <https://www.akorda.kz/kz/addresses>. 21.03.2021.
- 5 UNESCO ICT Competency Framework for Teachers. VERSION 3. – Text : electronic. – Digital library UNESCO : official site. – 2019. URL: <http://ru.unesco.kz/unesco-ict-competency-framework-for-teachers-version-3> (дата обращения: 16.01.2020).
- 6 Петрова, Н. П. Цифровизация и цифровые технологии в образовании / Н. П. Петрова, Г. А. Бондарева // Мир науки, культуры, образования. — 2019. — № 5 (78). — С. 353–355.
- 7 Проект дидактической концепции цифрового профессионального образования и обучения / В. И. Блинов, М. В. Дулинов, Е. Ю. Есенина, И. С. Сергеев. – Москва : Перо, 2019. – 72 с.
- 8 Современная цифровая образовательная среда в Российской Федерации : официальный сайт. – Москва, 2017. – URL: <http://neorusedu.ru/> (дата обращения: 16.03.2019).
- 9 Ершова, Н.А. Формирование компетентности учителя начальных классов в области информационно-коммуникационных технологий в педагогическом колледже : специальность 13.00.08 «Теория и практика профессионального образования» : диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук / Ершова Надежда Александровна Волгоградский государственный педагогический университет. – Волгоград, 2009. – 232 с.
- 10 Смирнова, И.Н. Формирование профессиональной готовности будущего учителя экономики

к использованию информационных технологий: специальность 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования»: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата педагогических наук / Смирнова Инна Николаева; Елецкий государственный университет им. И. А. Бунина. – Елец, 2007. – 23 с.

КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУ САПАСЫНА ӘСЕР ЕТУШІ ФАКТОРЛАР

Шегенов Арипжан Хамидуллаұлы
Акмолинский транспортный колледж
КазАТК им. М.Тынышпаева

Қазіргі заман талабына, еңбек нарығының талабына сай сапалы біліммен, сапалы тәрбиемен қаруланған, ғылыми-техникалық революцияның соңғы жаңалықтарымен таныс және жаңа ақпараттық технологияларды игерген сапалы мамандарды дайындау – мемлекеттік маңызы бар мәселелерге айналып отырғаны баршамызға мәлім. Әлемдік стандарттарға сай жоғары сұранысқа ие өнім өндіретін, жер шарындағы бәсекеге қабілетті елдердің қатарына, дүние жүзілік сауда ұйымына кіруді мақсат етіп алған еліміздің экономикасын дамытуға өз үлестерін қосатын белсенді студент – жас мамандарды дайындау ісінде кәсіптік-техникалық білім ордаларының орны бөлек. Яғни, КТБҰ-ның материалдық-техникалық базасын жақсарту, оқытылып жатырған мамандықтарына қажетті оқу-әдістемелік кешенінің барлық талаптарға сай қамтамасыз етіліп отырылуы және тағы да басқа қордаланған көптеген мәселелер шешілсе, бұл бәсекеге қабілетті, жоғары сұранысқа ие сапалы маманның бітіріп шығатындығының кепілі.

Жалпы, сапа және білім сапасы деген ұғымдарға анықтама бере кетсек.

- Сапа – күтілетін нәтиже, тиімділік ретінде жалпы қабылданған стандартқа немесе орындалу қажеттілігіне сәйкестік дегенді білдіреді.
- Білім сапасы – объектінің, әр деңгейдегі білім сатыларының, топтың, білім үрдісінің, білім ұйымдарының, білім жүйесі түлектерінің көрсеткіші.

Білім сапасының нәтижесін төмендегі екі көрсеткіш айқындайды:

1. Білім әлеуетінің сапасы – білім беруді жүзеге асырудың әдіснамалық амалдары, ұстанымдары, білім стандарты, тұжырымдамасы, бағдарламасы, оқу құралдары, оқытушылардың сапалық құрамы, біліктілігі, инновациялық ізденістері, оқу үрдісін ұйымдастыру технологиясы, білім әлеуеті сапасын басқару формалары, бағалау, диагностикалау сияқты жүйелер арқылы анықталады;
2. Білім нәтижесінің сапасы – студенттер, түлектер білімінің деңгейі, көлемі, толықтығы, жүйелігі, тұрақтылығы, қалыпты өсуі, өмірмен, практикамен ұштасуы сияқты тұтастығымен анықталады.

ИСО –халықаралық стандартында білім сапасын қамтамасыз ету, білім сапасы жүйесін сертификаттау, білім беру қызметін жүзеге асыратын білім беру ұйымдарына төмендегі талаптарын қояды:

- Сапаны жоспарлаудағы негізгі қызмет тұтанушыларды (студенттер, оқытушылар, ата-аналар, мамандар, өндіріс, қоғам, аймақ) және олардың қажеттіліктерін анықтау және оны білімдік бағдарламаларды жасаушылар мен жоспарды орындаушыларға дейін жеткізу;
- Сапа байланыстарын орнатудағы қызмет түрлері, оқу үрдісін қамтамасыз етудегі құралдар, оқытушылар ұжымы, студенттерді қабылдау, білім үрдісін ұйымдастыру, сапаны бағалау критерийлері мен көрсеткіштер жиыны арасындағы қызметтердің байланысын, алгоритмін орнату;
- Сапаны бақылау, сапа көрсеткіштерін өлшеу құралдарымен қамтамсыз ету, оларды талдау және мониторингілеу, білім стандартына сай үрдіске түзетулер еңгізу, тұтынушылардың бақылау қызметтеріне араласуын қамтамасыз ету;
- Сапаны жақсарту, оқу үрдісін үздіксіз жетілдірудің инфрақұрылымын жасау, білім үрдісіндегі кемшіліктерді айқындау және жою, білім үрдісін жетілдіру бағытында ғылыми-

әдістемелік топ құру, білім мақсаттарына жетудегі бақылауды орнату, мамандардың біліктілігін арттыру.

Кәсіби білім беру сапасына әсер ететін факторлар

Қазіргі таңда колледжер мен кәсіптік лицейлердегі оқу процесінің сапасын арттыруға оқу орындарының материалдық-техникалық базасының жаңартылмауы, оқу-әдістемелік жұмыстарының дұрыс жүргізілуі және оқу-әдістемелік құралдарының жеткіліксіз болуы, қазіргі заманғы оқу құралдарының (арнайы техникалық оқулықтар, электронды оқулықтар және т.с.с.) жеткіліксіздігі немесе болмауы, қазақ тіліндегі арнайы оқулықтардың мүлдем тапшылығы, теория мен тәжірибенің қажетті деңгейде ұйымдастырылмауы сияқты қордаланған мәселелер едәуір кедергі болып табылады.

Техникалық және кәсіптік білім беру жүйесіндегі кадрлық құрамда қарт кісілердің көбеюінің, еңбекақы деңгейінің төмендігі мен техникалық және кәсіптік білім беру жүйесінің педогогика қызметкерлеріне арналған әлуметтік қоржының жеткіліксіздігі салдарынан неғұрлым білікті әрі болашағы бар оқытушылардың кәсіпорындарға кетіп қалуының тұрақты үрдесі сақтап қалуда. Арнаулы пәндер оқытушылары мен өндірістік оқыту шеберлерінің өндірісте тәжірибеден өту және арнайы біліктелген көтеру жүйесі жоқ.

Кәсіптік білім беру сапасына әсер ететін негізгі факторларды мынандай бағыттарға бөлуге болады:

1. Колледждің (кәсіптік лицейдің) жалпы дамуы;
2. Стунденттердің білім алу құқығын жүзеге асыру;
3. Оқыту сапасының деңгейі;
4. Студенттердің білім сапасы;
5. Колледждің (кәсіптік лицейдің) тәрбие жұмыстары;
6. Стунденттердің тәрбиелік деңгейі;
7. Студенттердің денсаулығы;
8. Ата аналармен жұмыс.

Кәсіби білім беру сапасына әсер ететін негізгі факторлары мен бағыттары талдау

1. Колледж (кәсіптік лицейдің) ұжымы қызметінің мақсатты бағыттылығы:
 - Колледж (кәсіптік лицей) ұжымы мен оның басшылығының даму қажеттігін сезіну;
 - Ғылыми-педагогикалық байланыстар мен өзгерісті қолдау ортасының деңгейі;
 - Жалпы қызмет пен оның дамуына шығармашылық тұрғыдан келу деңгейі;
 - Өзара бәсекелестік деңгейі;
 - Экономикалық материалдық және кадр ресурстарының жағдайы;
 - Кадрлардың кәсіби біліктілік деңгейі.
2. Балалардың білім алу құқығын жүзеге асыру:
 - Ата-аналардың әлеуметтік тапсырысы және студенттердің талаптары мен мүмкіндіктеріне бағдарлану деңгейі;
 - Оқу- тәрбие жұмыстарының мазмұны мен әдіс формаларын саралау жағдайы;
 - Педогогикалық үрдісті дараландыру деңгейі;
 - Базистік оқу пәндерінің игерілу барысы;
 - Студенттердің танымдық қызығушылығын дамытуға бағытталған тәрбие жұмыстарының ұйымдастырылуы;
 - Оқытудың әр түрлі жүйелерін ұйымдастыру;
 - Оқу материалдық базаның жағдайы, педогогикалық процесті әдістемелік қаматмасыз ету барысы;
 - Әлуметтік жағынан қорғалуы.
3. Оқыту сапасы :
 - Ғылыми-теориялық білімдер деңгейі;
 - Әдістемелік деңгейі;
 - Психо-педагогиялық дайындық деңгейі;
 - Оқу мотивациясы мен қызығу деңгейі;

- Қазіргі педагогикалық технологияларды меңгеру деңгейі;
- Қарым-қатынасты ізгілендіру жағдайы;
- Ғылыми-зерттеу және тәжірибе-сынақ жұмыстарына қатысу;
- Жаңарту, өзгерістер ендіру деңгейі;
- Оқытушылардың әдістемелік оқу жағдайы;
- Оқу-материалдық база жағдайы.

4. Студенттердің білім сапасы:

- Студенттердің жеке ерекшеліктерінің (мамандыққа қызығушылығы, бейімділігі, қабілеті, денсаулығы, т.б.) деңгейі;
- Кәсіби білім беру, оқыту деңгейі;
- Сыныптан тыс тәрбие жұмыстарының деңгейі;
- Студенттерде жалпы және арнайы оқу икемділіктерінің қалыптасу деңгейі;
- Студенттерді бағалаудың қалыптасқан жүйесінің жағдайы;
- Сыртқы орта (отбасы, ортасы, БАҚ және т.б.) әсерінің жағдайы.

5. Сыныптан тыс тәрбие жұмыстары:

- *Сабақтан тыс тәрбие жұмыстары.*

Жеке тұлға мен колледж (кәсіптік лицей) ұжымның мұқтаждықтарын қанағаттандыратын, сабақтан тыс тәрбие жұмыстарын ұйымдастыруға қажетті жағдайлардың болуы;

- *Ұйымдастырушылық – педагогикалық жағдайлар.*

Педагогикалық кадрлармен қамтамасыз ету барысы.

Топ жетекшісі мен тәрбиешінің тұлғалық қасиеттері.

Тәрбие теориясы мен әдестемесі бойынша психо – педагогикалық білімдер жүйесі.

Ортаның студент тұлғасына тәрбиелік әсерін бағыттау мен үйлестіру.

Диагностикалық негіздегі тәрбие үрдісін басқару барысы;

- *Материалдық – техникалық жағдайлар.*

Тәрбие қызметін ұйымдастыруға қажетті материалдық – техникалық жағдайдың болуы;

- *Әлеуметтік жағдайлар.*

Жеке тұлға қалыптастыруға бағытталған оқу орны мен қоғамның өзара әрекеттестігі.

6. Студенттердің тәрбиелік деңгейі:

- Колледждегі (кәсіптік лицейдегі) тәрбие жұмыстарының жағдайы;
- Колледжден (кәсіптік лицейден) тыс мекемелердегі тәрбие жұмыстарының жағдайы;
- Аймақтағы (қала, облыс) тәрбие жұмыстарының жағдайы;
- Отбасындағы тәрбие жағдайы;
- Оқу орнындағы жатақханадағы (үйдегі) ахуал;
- Салауатты өмір салтын қалыптастыру жұмыстары;
- Бұқаралық ақпарат құралдарының тәрбиелік ықпалы;
- Формальді емес қарым-қатынас ортаның тәрбиелік ықпалы.

Кәсіби білім беру сапасын қамтамасыз етуге және арттыруға әсер ететін мәселелерді шешу жолдары

1. Техникалық және кәсіптік білім беретін оқу орындарының материалдық-техникалық базаларын жаңарту, оқу кабинеттері мен оқу-өндірістік шеберханаларын, зертханаларын қазіргі заман талабына сай жаңа ақпараттық технологиялармен толық қамтамасыз ету.

2. Техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарында жұмыс істеу үшін техникалық мамандықтар бойынша мемлекеттік білім беру гранттарын бөлу есебінен жоғары оқу орындарында мамандар даярлау.

3. Техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының оқу үрдісіне білім беру стандарттарын, бағдарламаларын, оқытудың жаңа ақпараттық, интерактивтік, дистанциялық технологияларын енгізу.

4. Техникалық және қызмет көрсету кадрларын даярлау, қайта даярлау, біліктілігін арттыру, білім алушыларды өндірістік практикалардан өткізу, түлектерді жұмысқа орналастыру жөнінде әлеуметтік серіктестермен келісім – шарттар жасасу. Сонымен қатар, оқытушыларды жұмысқа қабылдау кезінде арнайы бір критерийлерге немесе талаптарға сай сүйену.

5. КТБҰ-ры мен әлеуметтік серіктестерінің арасындағы ара-қатынастар заң жүзінде бекітілсе және оны бақылауды білім басқармасы жүргізсе.
6. Техникалық және кәсіптік білім беретін оқу орындарының оқу-тәрбие процесінің сапасын арттыру мақсатында қазіргі заманғы оқу-әдістемелік құралдармен, ғылыми-әдістемелік көмекші құралдармен, оқу әдебиеттерімен және арнаулы пәндер бойынша оқу құралдары қазақ тіліндегі әдебиеттермен толық қамтамасыз ету, сонымен қатар мамандықтар бойынша оқу құралдары мемлекеттік немесе жергілікті тапсырыс бойынша дайындау немесе орыс тілінен аудару.
7. Орта кәсіптік-техникалық білім беру оқу орындарында оқытылатын мамандықтарды облыс, аймақ экономикасы мен өндіріс, шарушылық, тұрмыстық қызмет көрсету салаларына қажетті сұраныстарға сай жоспарлау, қажетті мамандар сұранысын болжау.
8. Орта кәсіптік-техникалық білім беру оқу орындары студенттерін өндірістік машықтану жұмыстарын ұйымдастыру, бітіруші-түлектерді мамандықтарына сәйкес еңбекке орналастыру жұмыстарын үйлестіру.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңы.
2. Қазақстан Республикасында техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2008-2012 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасы.
3. К.Өстеміров, Н.Шәметов, И.Васильев «Кәсіптік педагогика». Алматы, 2006.
4. Құдайбергенов К.С. Құзырлық білім сапасының критерийі: Әдіснамасы және ғылыми-теориялық негізі. Алматы, 2008.
5. «Қазақстан кәсіпкері» журналы №2, 2012 жылы.

МЕДИЦИНАЛЫҚ БАҒЫТТАҒЫ МАМАНДАРДЫ КӘСІБИ ДАЯРЛАУДАҒЫ ЖЕДЕЛ ЖӘРДЕМ ҚҰРЫЛҒЫЛАРЫНЫҢ МАҢЫЗЫ

Садықов Мамед Бадырханович
«Шипагер» медициналық колледжі,

Астана қаласы

Аңдатпа. Бұл мақалада проблемалық оқыту технологиясын оқу практикасын іске асыру процесіне енгізу негізінде орта буын мамандарын даярлау бағдарламасы, «Автокөлікті пайдалану және жөндеу, техникалық қызмет көрсету» мамандығы бойынша білім алушыларды даярлау сапасын арттыру мәселесін шешу жолдары ұсынылған.

Түйін сөздер: оқу практикасы, құзыреттіліктер, проблемалық оқыту, педагогикалық технология, педагог, кәсіби модуль.

Қазақстан Республикасында еңбек нарығында орта кәсіптік білім беру ұйымдарының түлектері бәсекеге қабілетті, қоғам талап ететін жағдай қалыптасты. Бұл оқытудың дәстүрлі түрлерін қайта қарау қажеттілігін тудырады [1]. Білім алушылардың кәсіптік модульдер мен оқу пәндерін меңгеру кезінде проблемалық оқыту технологияларын (бұдан әрі – ПО) пайдалану болашақ мамандарды кәсіптік даярлау сапасын арттыруға ықпал етеді деп санаймыз.

ПО ойлаудың, тұлғаның ерекше түрін қалыптастырады, өзінің кәсіби шешімдеріндегі сенімнің беріктігін арттырады, құзыреттілікті қалыптастырудың беріктігін, сондай-ақ білімді жақсы меңгеруді қамтамасыз етеді. ПО білім алушылардың жетістікке жету мотивациясын дамыту үшін алғышарттар жасайды, тек оқуда ғана емес, сонымен қатар олардың болашақ кәсіби қызметінде де жоғары нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Тәжірибе оқу процесін ұйымдастырудың ажырамас бөлігі және формаларының бірі болып табылады. Орта буын маманының кәсіптік бағдарламасын меңгерген білім алушылардың практика түрлері оқу және өндірістік практика болып табылады [2]. «Автокөлікті пайдалану

және жөндеу, техникалық қызмет көрсету» мамандығы бойынша орта буын мамандарын даярлау бағдарламасының оқу практикасы кәсіби Модульдер шеңберінде іске асырылады. Ол білім алушылардың жалпы және кәсіби құзыреттерін игеруге, сондай-ақ Автомобиль көлігіне техникалық қызмет көрсету және жөндеу саласында бастапқы практикалық тәжірибе алуға бағытталған. «Құрылыс-техникалық колледжде» практика жұмыс бағдарламасында көрсетілген практика тақырыбына сәйкес арнайы жабдықталған оқу шеберханаларында өткізіледі. Оқу кестесіне сәйкес тәжірибе екі апта ішінде жүзеге асырылады және жеңіл және жүк көліктерінің құрылымын зерттеуге арналған. Білім алушылар автомобильдің негізгі тораптарын жеңіл автомобильдердің макеттері мысалында оқиды (1-сурет).

1 сурет - Практикалық сабақ өткізу

Жұмыс берушімен кері байланыс арқылы орта буын мамандарын даярлау бағдарламасының Білім беру процесіне бағдарламалық технологияны енгізу теориялық білімді кәсіби тәжірибеге айналдыруға ықпал етеді деп болжауға болады. Осы технологияларды орта кәсіптік білім беру ұйымдарында іске асыру жеке тұлғаның өзін-өзі дамыту үшін жағдай жасауға мүмкіндік береді, білім алушылар өздерінің шығармашылық әлеуетін іске асыра алады. Бұл олардың бәсекеге қабілеттілігін және еңбек нарығындағы сұранысын арттыруға көмектеседі.

Проблемалық оқыту-бұл студенттерде терең және тұрақты оқу-танымдық мотивацияны қалыптастыру әдісі [3], бұл студенттерге нақты міндеттерді өз бетінше шешу арқылы өзін-өзі жүзеге асыруға, сондай-ақ белсенді өмірлік ұстанымды қалыптастыруға мүмкіндік береді [4]. Проблемалық міндеттерді жүйелі түрде қою және проблемалық жағдайларды тұжырымдау білім алушылардың белсенділігін арттыруға әкеледі. Олардың алдына қойылған мәселе-бұл күресуге болатын кедергі. Бұл жағдайда жеке тұлғаның белгілі бір қасиеттерінің қалыптасуы, сондай-ақ оның дамуы жүреді. Оқытушының жұмысы барысында әрдайым білім алушылардың оқу жұмысын жандандыратын оқу проблемалық жағдайларын жасау болып табылады. Мұғалім жаңа білімді үйрену, дағдыларды игеру, материалды бекіту және дағдыларды пысықтау кезінде олардың тәуелсіз қызметін ұйымдастыруды қамтамасыз етеді. Мәселелерді креативті шешу барысында студенттер жаңа білім алады және игереді, оларда ойлау әрекеттері мен операциялары, қызығушылық, жаңа нәрсені ашу қабілеті қалыптасады.

2 сурет - Автомобильдердің құрылғысын зерттеуде қолданылатын қозғалтқыш макеттері

Қазіргі уақытта әртүрлі деңгейдегі оқу орындарының түлектері өздерінің кәсіби қызметінде туындаған, ақпаратты өз бетінше өндеуді және қарқынды ойлау қызметін талап ететін проблемалық жағдайларға үнемі тап болады [5].

Біздің студенттер өздерінің кәсіби қызметі аясында кездесетін проблемалық жағдайларды анықтау мақсатында біз түлектер жұмыс істейтін ұйымдар мен кәсіпорындарға сауалнама жүргіздік. Сауалнама барысында автомобильдің негізгі тораптарын жөндеуге, техникалық қызмет көрсетуге және жөндеуге қатысты сұрақтар қойылды. Жұмыс берушілерден алынған мәліметтер автомобиль қозғалтқыштарын жөндеуге және күтіп ұстауға байланысты тапсырмаларды орындау кезінде жас мамандарда ең көп проблемалар туындайтынын көрсетті. Осы мәліметтер негізінде «ПМ» кәсіби Модулінің оқу практикасы шеңберінде проблемалық оқыту технологияларын қолдана отырып тапсырмалар жасалуы мүмкін. 01 автокөлікке техникалық қызмет көрсету және жөндеу».

Бірінші кезеңде оқу практикасына дайындық шеңберінде оқытушы білім алушылардың дайындық деңгейін ескере отырып, проблемалық жағдайларды тұжырымдайды және жақында өткен материалға негізделеді.

Екінші кезеңде проблемалық жағдайларды шешу дәйектілігі, проблемалық сипаттағы практикалық тапсырманы орындауға өз бетінше дайындалу үшін тапсырмалар мен сұрақтар жүйесі жасалады.

Үшінші кезеңде оқытушы мен өндірістік оқыту шебері практика шеңберінде проблемалық оқыту процесін басқарады: білім алушылардың бар қайшылықтарды шешу жөніндегі күш-жігерін жандандырады, тапсырманы орындау кезінде қажетті көмек көрсетеді.

Үшінші кезеңді іске асыру кезінде оқу практикасы шеңберінде білім алушылар қызметінің топтық сипаты, білім алушылар ұжымының проблемалық жағдайларды шешуді ұйымдастыру қажеттілігі ескеріледі. Оқу практикасын өткізу үшін проблемалық бағдарланған материалды құрылымдау және таңдау кезінде танымдық іс-әрекеттің даму логикасына және кәсіби құзыреттілікті қалыптастырудың үдемелі процесіне назар аудару қажет. Оқу практикасын бастамас бұрын оқытушы білім алушылар тобының алдына алдағы жұмысқа дайындық бойынша міндет қояды, оқу практикасының барлық кезеңдерінен өту үшін жеке тапсырмалардың тізбесі келтірілетін әдістемелік нұсқаулар береді, тапсырманың орындалу реттілігі көрсетіледі.

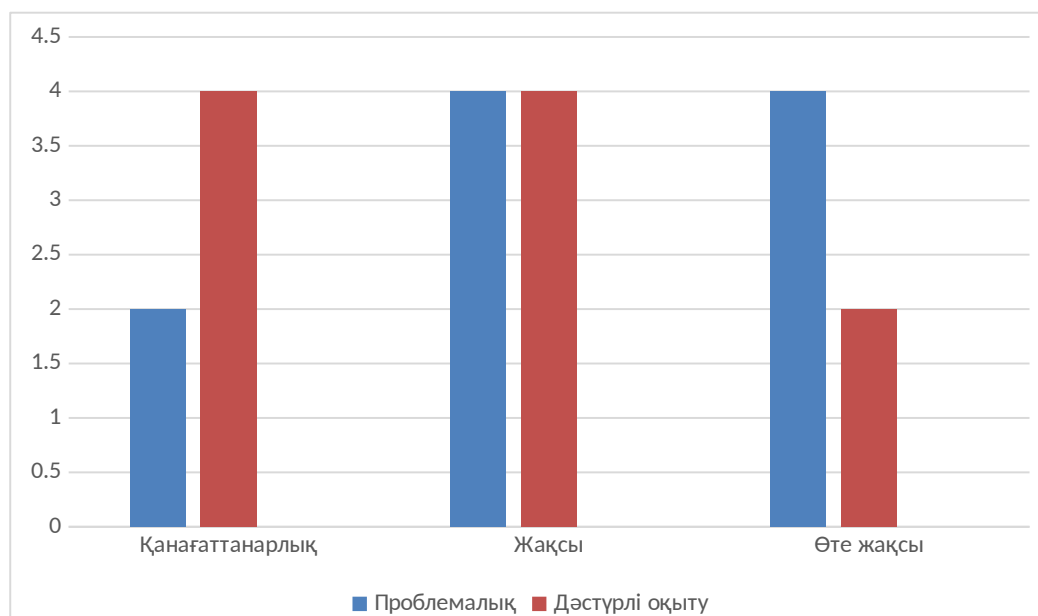
Тапсырма тізбегі келесі түрге ие:

- жұмысты орындау үшін қажетті құралды дайындаңыз;
- Renault Duster қозғалтқышын бөлшектеу;
- тапсырмаға сәйкес бөлшектерді өлшеу;
- бөлшектердің қандай жөндеу өлшеміне сәйкес келетінін көрсетіңіз;
- есепті толтыру;

- қозғалтқышты құрастыру;
- қауіпсіздік ережелерін сақтай отырып, тапсырманы орындаңыз.

Оқу проблемасы-студенттер дайындаушы зауыт ұсынған технологияны ескере отырып, тапсырманы орындауы керек. Білім алушыларға әртүрлі көздерден алынған ақпаратты талдау, макеттері «Құрылыс-техникалық колледжінің» зертханаларында орналасқан автомобильдерге техникалық қызмет көрсету және жөндеу операцияларын орындау технологиясын білу қажет. Тапсырмалардың дұрыстығын тексеру үшін біз білім алушылар үшін жұмыс нәтижелерінің эталоны және оқытушыларды әр сабаққа дайындауға негіз болатын Нұсқаулық-технологиялық карталарды әзірледік.

Тапсырмаларды орындау нәтижелерін бақылау мақсатында бағалау парақтары пайдаланылады. Оқу жоспарына сәйкес оқу практикасы бойынша аттестаттау нысаны сараланған сынақ болып табылады. Оқу практикасын игеру нәтижелерін бағалауды оқытушы практиканттың өзіндік жұмысын және жұмыстарды орындау сапасын бақылау негізінде жүзеге асырады. Оқу практикасынан өтудің табыстылығы мен сапасын бағалау біз әзірлеген бағалау шкалаларының көрсеткіштеріне негізделген балдық-рейтингтік жүйені пайдалана отырып жүргізіледі. Барлық жұмыстардың нәтижелері осы шкала бойынша бағаланады, жинақталады және бағалаудың 5 балдық жүйесіне ауыстырылады. Білім алушылар оқу практикасынан өту кезінде жинай алатын ең жоғары балл-100

3 сурет - Проблемалық оқыту технологиясын пайдалана отырып және дәстүрлі түрде оқытудан өткен оқу топтарының сараланған сынақты тапсыру нәтижелерінің қорытынды бағаларының салыстырмалы сипаттамасы

3-суретте сараланған сынақ барысында алынған қорытынды бағалардың салыстырмалы сипаттамасы келтірілген. Проблемалық оқыту технологиясы бойынша даярлықтан өткен білім алушылар тобының және бақылау тобының білім алушыларының бағалары ұсынылған.

Диаграммадан көріп отырғанымыздай, БҚ технологиясы бойынша дайындықтан өткен топта үздік баға алған білім алушылардың саны көбірек. Бұл материалды игеру сапасының жақсарғанын және алынған теориялық білімді практикалық қызметте қолдану мүмкіндігін көрсетеді.

Осылайша, ҚБ оқу практикасы шеңберінде БҚ технологиясын іске асыру.01. Автомобильдердің құрылысы орта кәсіптік білім берудің мемлекеттік білім беру стандартында (МЖМБС) көрсетілген құзыреттердің қалыптасу деңгейін арттыруды қамтамасыз етеді. Осы технологияны іске асырғаннан кейін білім алушылардың біліктілік емтиханын тапсыру кезіндегі нәтижелер деңгейі де артуы мүмкін деп болжауға болады.

Проблемалық оқытудың айқын артықшылықтарына, оның классикалыққа қарағанда артықшылықтарына қарамастан, бүкіл білім беру процесін бағдарламалық жасақтамаға негіздемеу керек екенін атап өткен жөн. Бұл оқытушылардың білім беру қызметін ұйымдастыруға дайындалуына көп уақытты қажет етеді, студенттердің кітаппен өз бетінше жұмыс жасау, дәрістер барысында теориялық материалды игеру сияқты дағдылары жоғалуы мүмкін. Осылайша, проблемалық оқыту технологиясы кәсіби құзыреттіліктің қалыптасу деңгейін арттыру мақсатында білім беру процесін жүзеге асырудың классикалық тәсілдерін толықтыруы керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Буслова Н.С., Клименко Е.В., Пилипец Л.В. Проблемное обучение: от Сократа до формирования компетенций // *Фундаментальные исследования*. 2014. № 5 (4). С. 860–864.
 2. Введенский В.Н. Компетентность педагога как важное условие успешности его профессиональной деятельности // *Педагогика*. 2003. № 4. С. 21–31.
 3. Емельянова С.Г. Проблемное обучение как педагогическая технология // *Актуальные проблемы обучения математике и информатике в школе и вузе в свете идей Л.С. Выготского*. М.: Изд-во МПГУ, 2016. С. 273–276.
 4. Емельянова С.Г. Технология проблемного обучения // *Математика и математическое образование*. Тольятти: Изд-во ТГУ, 2017. С. 416–419.
- Манаенкова М.П. Компетенция и компетентность: проблемы профессиональной подготовки // *Социально-экономические явления и процессы*. 2014. № 3 (61). С. 205–208.

КУРАТОРҒА ОҚУ ТОБЫНДА ТУЫНДАҒАН МӘСЕЛЕЛЕРДІ ШЕШУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ

Елеусызова Бахыт Мухаметкалымовна
«Қ.Құлажанов атындағы Қазақ технология және
бизнес университеті»АҚ колледж, Астана қаласы

Аннотация: «Кейс – стади» технология направлена на организацию адаптационного периода студентов первого курса в колледже ,виды кейсов и чем руководствоваться куратору .над поставленными вопросами перед ним .Провести конкретно работу куратора с учащимся для адаптации первокурсника с новым периоде жизни для него ,новые знакомства ,новые правила жизни, оказание помощи первокурсникам в установлении и поддержании социального статуса студента в новом коллективе

Ключевые слова : кейс-стади субъект- субъектных отношений, компетентного подхода,открытой дискуссии ,ситуация ,анализ ,кейс –технологии, результат обучения, социальные адаптации , референдных лиц,изолированные, социометрической процедуры .

«Кейс – стади» технология направлена на организацию адаптационного периода студентов первого курса.

В современном образовании в последние годы стало больше внимания уделяться личносно - ориентированному воспитанию учащихся, взаимообщению педагогов и воспитуемых в процессе воспитания. Немаловажно и то, что многие инновационные педагогические технологии строятся на компетентностном подходе и нацелены на будущую профессиональную деятельность. Среди наиболее приемлимых в этом плане является педагогическая технология Кейс-стади (case-stady).

Кейс (с англ. — случай, ситуация) - это разбор ситуации или конкретного случая, деловая игра. Он может быть назван технологией анализа конкретных ситуаций, «частного случая». Суть

технологии состоит в том, что в основе его используются описания конкретных ситуаций или случая (от английского «case» - случай). Во – первых, случай должен желателью отражать реальную жизненную ситуацию. Во-вторых, в описании должна присутствовать проблема или ряд прямых или косвенных затруднений, противоречий. В третьих, требуется овладение теоретическими знаниями для перевода этой ситуации в практическую деятельность. В процессе работы над кейсом часто требуется дополнительная информационная подпитка самих участников работы над анализом ситуации.

Кейс-стади - это интерактивная технология, так как сразу же вводит воспитуемых в процесс субъект- субъектных отношений, дает возможность воспитанникам проявить активность, инициативу, самостоятельность, дает каждому право на собственное мнение.

Элементы метода анализа ситуаций применялись часто в сочетании с игровыми и дискуссионными методами.

Истинный интерес к технологии кейс-стади пришел к нам в 2000-х годах. Связано это с новыми задачами социально-экономической рыночной ситуации, изучением компетентностного подхода, так как сегодня во всех сферах становится востребованным специалист, умеющий работать в команде, способный внедрять свои идеи и технологии в производство, имеющий склонность к инновациям, умеющий критично и оперативно и аналитично работать с огромными объемами информации различных видов.

Кейс-стади в образовании. В условиях работы со студентами возможны разные варианты использования кейс-стади как в учебном процессе, так и в воспитательной работе.

При организации *открытой дискуссии*, где рассматриваются умения и навыки учащихся.

В ходе *группового опроса*, учащиеся, оценивают ситуацию, дают анализ события или процесса, представляют свои решения, метод развивает у учащихся коммуникативные навыки, учит их четко выражать свои мысли.

В последнее время кейс-технологию используют *при проверке результатов обучения*. Учащиеся получают индивидуальный кейс перед зачетом (экзаменом), анализируют его и представляют проверяющему отчет с ответами на поставленные вопросы.

Основными понятиями, используемыми в кейс-технологии, являются понятия «ситуация» и «анализ», а также производное от них – «анализ ситуации». Термин «ситуация» может пониматься как состояние, событие, действие, поворотный момент для принятия решения, набор определенных взаимосвязанных фактов, которые содержат в себе противоречия, необходимость оценки или способов выхода на новый уровень.

Работа над кейсом начинается с выделения отдельных содержательных элементов, поиска сути проблемы, противоречий, их причин и возможных негативных последствий, поиска собственных выводов и решений выхода из проблемной ситуации.

Виды и содержание кейсов

1. *Практические кейсы.* Это кейс моделирования реального события в истории, экологического состояния локальной территории, или кейс моделирования технико-технологической проблемы, которую надо решить. Целью данного кейса является отработка навыков преломления учебных, воспитательных знаний и умений в профессионально-деятельностное пространство реальной жизни.

2. *Обучающие кейсы.* Основной задачей их выступает обучение. Однако, степень реальности более сводится к типичным учебным ситуациям, в которых отбатывается автоматизм навыков и способов поиска решений.

3. *Научно-исследовательские кейсы* ориентированные на включение студента в исследовательскую деятельность. Например, на основе изучения всей доступной информации реконструкция события, ситуации, разработка тематического проекта и пр.

Во всех методических рекомендациях по кейс -технологиям непременным требованием для работы с ними становятся вопросы или задания по тексту кейса. В качестве задания можно приложить самостоятельный сбор дополнительной информации самим учеником, задание по разработке компьютерной презентации или проекта.

Таким образом, кейс -технологии развивают умение:

- анализировать и устанавливать проблему,
- четко формулировать, высказывать и аргументировать свою позицию,
- общаться, дискутировать, воспринимать и оценивать вербальную и невербальную информацию,
- принимать решения с учетом конкретных условий и наличия фактической информации.

Кейс -технологии помогают:

- понять, что чаще всего не бывает одного единственно верного решения,
- выработать уверенность в себе и в своих силах, отстаивать свою позицию и оценивать позицию оппонента,
- сформировать устойчивые навыки рационального поведения и проектирования деятельности в жизненных ситуациях.

Каждый год в наш колледж приходят новые студенты, которые поступают из разных школ города и области. Переход из школы в колледж является для многих из них переломным моментом в жизни, потому что не каждый подросток самостоятельно, без поддержки взрослых может приспособиться к новым, важным для него условиям, а также безболезненно их пережить.

Адаптация (лат. *adapto* «приспосаблию») студентов в группе и в новом образовательном учреждении — самая главная проблема, которую необходимо преодолеть, как можно быстрее и, желательно, с положительным исходом. В преодолении этой проблемы большую роль играют преподаватели колледжа и, в первую очередь, куратор группы. Первокурсники в своей жизни приобретают новую роль - студент, они пытаются освоить и оправдать ожидаемое от них поведение, на основе которого строят отношения со сверстниками, преподавателями. Большую роль в *социальной адаптации* играет формирование группы, чем быстрее она сформируется, тем быстрее студенты освоят свою новую роль.

В период адаптации у студентов происходит кардинальная смена деятельности и окружения, их внутренние установки претерпевают сильные изменения. Происходит переориентация ценностей, освоение новых социальных ролей, студенты по - другому начинают воспринимать себя и других. Успешная адаптация первокурсника к жизни в колледже является залогом дальнейшего развития каждого студента как личности и как будущего специалиста.

Особое отношение и внимание требуют студенты первого курса, особенно поступившие на базе 9 класса.

При этом целью работы куратора первокурсников является:

- создание условий для успешной адаптации студентов;
- выявить особенности социально-психологической адаптации первокурсников к обучению в колледже;
- дать соответствующие рекомендации преподавателям, родителям и студентам, способствующие наиболее благоприятной адаптации;
- провести анкетирование.

Немаловажно для этого выполнение следующих *задач*:

- исследование психологического состояния студентов в процессе адаптации;
- создание благоприятных условий для развития личности студента, раскрытия его способностей в учебном процессе и во внеурочное время;
- на основе изучения студентов, предложить рекомендации преподавателям и родителям;
- проведение тренингов, игр, способствующих развитию сплоченности в группе, созданию благоприятного психологического климата в коллективе, повышению самооценки студентов, снижению уровня тревожности;
- развитие навыков межличностного взаимодействия в новых условиях, повышение уверенности в себе;
- оказание помощи первокурсникам в установлении и поддержании социального статуса студента в новом коллективе.

Для успешной вхождения студентов–первокурсников в жизнь колледжа необходимо:

- исследование уровня их психологической адаптации;

– быстрое включение в учебно-воспитательный процесс.

Процесс адаптации первокурсника идет ступенчато:

При этом выявляются следующие трудности в адаптации к обучению в колледже:

- недостаточная мотивационная готовность к выбранной профессии;
- выбор оптимального режима труда и отдыха в новых условиях;
- боязнь публичных выступлений перед своими однокурсниками и преподавателями;
- социально-экономические проблемы у иногородних студентов: обеспечение жильем, финансовыми средствами, незнание города, отсутствие поддержки родных и близких

Как помочь первокурснику быстрее привыкнуть к студенческой жизни?

Необходима специальная работа по формированию благоприятного социально – психологического климата в студенческих группах. Во многом успешность студенческой социализации зависит от характера взаимоотношений первокурсников, наличия в группе референтных лиц – тех, с кем можно обсуждать самые сложные личные проблемы. Нужная помощь и контроль со стороны взрослых, родителей в процессе адаптации к студенческой жизни могут реализовываться в более тесных контактах кураторов студенческих групп, руководства кафедр, деканата с родителями, проведении пока еще привычных родительских собраний, участии родителей во внеучебных мероприятиях первокурсников и т.п.

Слабая и низкая вовлеченность студентов в общую жизнь группы, отделения, колледжа – одна из проблем для организаторов внеучебной работы с ними. Основные направления этой работы могут заключаться в проведении разнообразных мероприятий, организации секций, кружков, клубов, привлечении студентов к научной работе. Организация НИРС – одно из необходимых направлений внеучебной работы со студентами, начиная с 1 курса.

Для оптимальной адаптации студентов к обучению в колледже важно знать жизненные планы и интересы первокурсника, уровень запросов и самооценки; способность к сознательной регуляции своего поведения в новых условиях. Смена привычной обстановки приводит к тому, что многие учащиеся, привыкшие ранее к постоянному контролю со стороны родителей и педагогов, расслабляются, не могут организовать личное время. В этом случае, для первокурсников необходимо обеспечение психолого-педагогической поддержки, которая позволяет избежать трудности социальной адаптации с одной стороны, и трудности «вхождения» в учебный процесс с другой стороны.

Работа куратора группы по адаптации первокурсника продолжается весь первый год обучения, при этом проводится ряд мероприятий, которых условно можно разделить на 2 этапа по семестрам:

На первом, профилактическом, этапе работа проводится и студентами и их родителями. Со студентами проводятся:

- беседы, лекции знакомства с целью скорейшего формирования сплочения учебных групп;
- тренинги, упражнения, игры с целью сплочения коллектива группы;
- диагностические исследования с целью выявления проблем в развитии психических процессов;
- посещение уроков с целью выявления проблем в организации коллективов и адаптации первокурсников к учебному процессу.
- для родителей проводятся общеколледжные и групповые родительские собрания.

На втором этапе осуществляется выявление удовлетворенности обучающихся образовательной средой, что включает в себя:

- особенности взаимоотношения с преподавателями,
- удовлетворенность работой учебных кабинетов, библиотеки, столовой;
- удовлетворенность организацией досуга;
- удовлетворенность отношениями с группой.

При этом определяются мотивы учения, мотивы выбора профессии и данного учебного заведения, а кроме этого диагностика ценностных ориентацией и особенностей самооценки.

Цель куратора – помочь студенту преодолеть трудный жизненный период и содействовать его

адаптации в колледже. Для ведения успешной работы с ребятами куратор должен быть корректен, толерантен (терпим) и эмоционально устойчив. Он должен быть готов к первоначальному недоверию со стороны студента и уметь это недоверие преодолеть. Куратор должен занимать активную педагогическую позицию. Ведь зачастую студенты занимают «пассивную» позицию и ожидать инициативы от них не приходится. Поэтому куратору необходимо первым идти на контакт и самому стараться вовлечь студента в разного рода мероприятия или студенческие инициативы (иногда стоит просто привести студента туда «за руку»). С другой стороны, не стоит быть слишком навязчивым и держать его «под колпаком», т.к. студенчество - это особое социально-духовное состояние молодого человека, и слишком сильное посягательство на его свободу может иметь негативные последствия.

Важным этапом в работе со студентами-первокурсниками будет *проведение первичной беседы*, цель которой – сбор информации для определения направления и стратегии социально-педагогической работы.

Правила проведения беседы:

1. Беседа должна происходить в комфортной обстановке и при наличии достаточного количества свободного времени как со стороны куратора так и со стороны студента.
2. В начале беседы следует выяснить общее эмоциональное состояние студента, узнать о его первых впечатлениях от учебы, о нынешнем социальном положении (поддерживает ли контакт с родителями, родственниками), после - спросить о трудностях и проблемах настоящего времени (особенности взаимодействия в группе, в общежитии, с преподавателями).
3. Ответить на возможные вопросы студента. При необходимости ознакомить студента с подробной информацией о правилах, установленных в университете, об общественных организациях, функционирующих в университете.

При этом одним из главных принципов, которым должен руководствоваться куратор учебной группы в работе со студентами, является принцип «Не навреди».

По возможности каждый студент должен чувствовать себя полноценным членом студенческого коллектива. Поэтому:

1. Осуществлять контроль и содействовать в делах студенту стоит ненавязчиво и незаметно;
2. Не стоит акцентировать внимание на социальном статусе некоторых студентов.

Необходимо помнить, что *одна из главных целей социально-педагогического процесса состоит в том, чтобы воспитать самостоятельного и ответственного человека, способного в будущем самостоятельно разрешать возникающие перед ним проблемы.* Поэтому контроль и наблюдение за учебной и общественной жизнью студентов должен идти по убывающей – с каждым курсом они должны быть все менее заметными, давая простор целенаправленной активности молодого человека.

Рекомендации куратору к проведению социометрической процедуры.

Социометрия направлена на выявление особенностей межличностных взаимоотношений в группе.

С помощью этой методики куратор может установить, кто в группе является неформальным лидером, т.е. на чье мнение ориентируется большинство членов группы; кто – предпочитаемым (пользуется авторитетом у одноклассников, у определенной части одноклассников). Лидеры и предпочитаемые относятся к так называемым высокостатусным членам группы

Кроме того, в каждой группе, к сожалению, есть еще и низкостатусные участники. По результатам социометрии они получают не более 2 – 3 выборов. В некоторых случаях обнаруживается такая категория, как «изолированные», которые не получают ни одного выбора среди одноклассников. Наличие в группе «изолированных» – тревожный показатель, который может быть свидетельством не совсем благополучной адаптации в группе некоторых студентов, либо (в более сложных случаях) разрозненности членов группы.

При проведении социометрии важно учесть, что группа должна находиться обязательно в полном составе, иначе полученные результаты не будут достоверными. Перед проведением

социометрии необходимо создать в группе атмосферу психологической безопасности. Не называя прямую цель проведения методики, необходимо предварить исследование такими словами: « Вы вместе всего полгода. При формировании группы не могли учесть ваши пожелания, поскольку вы были недостаточно хорошо знакомы друг с другом. За время, прошедшее с тех пор, группа в целом сложилась. Вы лучше узнали друг друга, некоторые из вас стали друзьями. Вам будут предложены вопросы, на которые необходимо ответить правдиво. Эта информация останется между нами, ваши ответы оглашению не подлежат. Просим отвечать самостоятельно, не советуясь друг с другом». После чего можно переходить непосредственно к процедуре исследования.

Литература.

1. Метод. пособие для кураторов «Психологическое обеспечение работы куратора в группе». Интернет – ресурс: <http://www.dogmon.org/metodicheskoe-posobie-dlya-kura>
2. Попова С.Ю. (Смолик), Пронина Е.В. КЕЙС-СТАДИ: принципы создания и использования Серия «Технологии работы с молодежью». - Тверь: Изд-во «СКФ-офис», 2015. – 114 с.
3. Сагитова Л. А., Сагитов Р. Н. Адаптация студентов-первокурсников в колледже // Образование и воспитание. — 2017. — №5. — С. 135-139.
Сагитова Л. А., Сагитов Р. Н. Адаптация студентов-первокурсников в колледже // Образование и воспитание. — 2017. — №5. — С. 135-139. — URL <https://moluch.ru/th/4/archive/74/2802/> (дата обращения: 21.12.2017).

БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІ МАМАНДАРДЫ ДАЯРЛАУДЫҢ САПАСЫН АРТТЫРУДА ӘЛЕУМЕТТІК СЕРІКТЕСТІКТІҢ РОЛІ

Кошпанова Гулшат Абдигалиевна
«№3 Байзақ колледжі» КМҚК, Жамбыл облысы

Бұл баяндамада бәсекеге қабілетті маман даярлаудың сапасын арттырудағы әлеуметтік серіктестердің маңызы туралы айтылды. Тәжірибе мен теорияны ұштастыру мақсатында әлеуметтік серіктестер базасын өтетін практикалардың маман үшін қаншалықты маңызы бар екендігі баяндалды.

Білім сапасын жақсарту, жаңа технологияларды кеңінен қолдана отырып, халықаралық стандартқа сай бәсекеге қабілетті білімді де білікті тұлға дайындау, еңбек нарығының сұранысына өз мезгілінде жауап беру – техникалық және кәсіптік білім берудің басты міндеттерінің бірі. Өйткені, экономикалық қуаттың өсуі кезеңінде біздің аймақта білікті, кәсіби мамандарға деген сұраныс жоғары. Біздің басты бағытымыз – өзінің туған жері мен елін сүйетін, білімді де білікті, ұтқыр ойлы ұрпақтар тәрбиелеу. Студенттеріміз сапалы білім алып, Отанға деген патриоттық сезімін, еліне деген сүйіспеншілігін болашаққа деген нық сеніммен қадам басып, қоғамда сұранысқа ие мамандарға айналады.

Біліммен ғылымды өз дәрежесінде меңгермеген елдер ғана әлемдік дамудың алдында озық көштің бойда ұстар тұсында болады. Өйткені бүкіл рухани мұраттың материалдық базасы экономиканы өркендету ісінде ғылыммен техниканың шешуші рөл атқаратыны ақиқат. Осы салада өз бетімен шығармашылық әрекет жасауға қабілетті мамандар даярлауда жеке тұлғаны қалыптастыруды көздеуге бағытталған. Сондықтан Республикада өндіріске қажетті мамандар әзірлеу деңгейін көтеру, оның сапасын арттыру қажеттілігі туып отыр. Бұл міндет ендігі жерде әлеуметтік серіктестік және теория мен практиканың үйлесімділігі негізінде жүзеге асырылмақ. Сонымен қатар бүгінде елімізде мамандарды даярлаудың сапасын арттыруда әлеуметтік серіктестікпен білім беру жүйесін де жан жақты өрістету өмір мен өндірістің өз сұранысын

туындатып отырғаны да аян. Бұл техникалық жұмысшы кадрлар әзірлеу ісінің бүгінгі заманға озық жүйесі. Мұндай жағдайда арнаулы оқу орындарындағы теориялық білім беру тәсілдері өндірістік кәсіп орындарда практикалық қадамдар мен тығыз ұштастырыла жүргізіледі. Осындай бүгінгі заман талабына сай «№3 Байзақ колледжі» ауданымызда бірқатар кәсіпорындармен бірлесе отырып оқыту әдісін жүргізіп отырмыз.

Осы жағдайда бір айта кетерлік жағдай, әлеуметтік серіктестігі жоқ кәсіптік білім беру ошағының болашағынан үміт ету де қиын. Бұл тұрғыдан «№3 Байзақ колледжінің» мәртебесі жоғары. Яғни атап айтатын болсақ Байзақ ауданындағы іргелі кәсіпорындар: ЖК «Бағдат», «Альбина видео», «SM Print», «Токен», «Шынтас», «Арман», «Nur Media Group». Мұнда әр кәсіп орынға тәжірибе алмасуға оң жағдай жасалған.

Республикада маман жұмысшылар әзірлеу ісінде жоғарыда айтылған әлеуметтік серіктестік мәселесінің маңызы жоғары. Сомен қатар әлеуметтік серіктестік, кәсіп орындар дегеніміз арнаулы оқу орындарын бітірген түлектерге жұмыс беруші. Олардың бәрі бірдей еліміздегі техникалық және кәсіптік оқу орындарын бітіргендердің біліктілігі мен олардың қолындағы сәйкестік сертификаттарының сапасына да қанағаттанып отыр.

Қазіргі заманда экономиканы дамыту, өндірісті-технологиялы мәдениетті жоғарлату, нарықтық құрылымдарды, техникалық, ақпараттық және әлеуметтік сервистерді дамыту орта буынды мамандардың қажеттілігі тудырады. Жоғары білікті және кәсіби мамандарды даярлау міндеттерін шешу қазіргі заманда әлеуметтік серіктестіктерсіз мүмкін емес. Негізгі әлеуметтік серіктестіктердің мақсаты өнеркәсіптік орындар мен оқу орындары арасындағы ынтымақтастық мәселелері және осы бірлестік келешегі «Бәсекеге қабілетті мамандарды даярлаудың сапасын арттыруда әлеуметтік серіктестіктің ролі» маңызды. Студенттер әлеуметтік серіктестіктермен келісім-шартқа отырған кезде төмендегідей құжаттар дайындалады: келісім-шарт, бұйрық, жолдама, күнделік, сынақ актісі, т.б

Жасалған шарттар осы мекемедегі студенттердің өндірістік оқуы мен тәжірибесінің өтуін, бітірушінің жұмысқа орналасуын қамтамасыз етеді, сондай-ақ колледждің оқу-материалдық базасын нығайтуды қарастырады. Кейбір мекемелермен өздері берген материалдардан бұйым жасауға немесе жөндеу жұмыстарына тапсырыстар қабылдау да жоспарланған. Оқу орнынан алыс орналасқан мекемелерге бітірген жұмысшы мамандарымызды жұмысқа орналастыру көзделген.

Әлеуметтік серіктестік – оқу орны дамуының негізі

Болашақ мамандардың кәсіби дайындығының ең басты құрамды бөлігі – тәжірибелік дайындық болып есептеледі. Өндірістік тәжірибе Мемлекеттік жалпы міндетті стандарттарға сәйкес ұйымдастырылады және кәсіби біліктілік деңгейінің тәжірибенің барлық түрін қамтиды. Ел экономикасының қарыштап дамып, бәсекелестікке төтеп беруі үшін сапалы маман қажет. Білім ордамызда оқу-өндірістік жұмысы білікті, еңбек нарығында бәсекеге қабілетті, қызметінің ұқсас салаларына да бағдарланған, үнемі кәсіптік өсуге дайын, әлеуметтік және кәсіптік бейімділігі жоғары мамандарды дайындау үшін жағдайлар жасауға бағытталған. Кез келген маманды дайындау деңгейін көтерудің маңызды шарты кәсіптік тәжірибені сапалы өткізу болып табылады. Кәсіптік тәжірибе білім алушының бойында арнайы және кәсіптік құзыреттілікті қалыптастыруға, нақты іскерлік пен дағдыларды алуға және меңгеруге бағытталған.

Тәжірибеден өту барысында төмендегідей міндеттер шешімін табады:

- Білім алушылардың кәсіптік сенімдері мен тұлға ретінде сапасын қалыптастыру, болашақ мамандықтарына қызығушылығын арттыру;
- өздігінен кәсіптік білім алудың қажеттілігі;
- кәсіптік қызметке шығармашылықпен шыңдалу;
- арнайы пәндер бойынша білімін бекіту, тереңдету және байыту, іскерлік пен дағдыларды меңгеру, оны кәсіптік міндеттерді шешуде қолдану.

Кәсіби тәжірибеден колледж білім алушылары негізгі өндіріс базаларынан өтеді. Тәжірибе кезінде дайындық жұмыстары әдістемелік құжаттарымен қамтамасыз етіліп, келесі жұмыс бағыттары сарапталып, құрал-саймандар дайындалып, материалдар мен қажетті заттар

алдын-ала алынады.

Осы іс-шаралардың нәтижесінде білім алушылар қоғамдық жұмыстарға қатыса отырып, кәсіби білім және білік дағдыларын алады және тәжірибе бағдарламасы орындалады. Өндірісте өтілетін технологиялық, дипломалды тәжірибелерінің барлық түрлері бойынша ұйымдастыру жұмыстары өткізіледі: тәжірибе базасын анықтау, базалық мекемелер мен кәсіпорындармен келісім шарттар жасау, мекемелердің басшыларымен жетекшілері арасында түсіндірме жұмыс. Мекемеден тағайындалған жетекшілермен тәжірибе бойынша күнтізбелік-тақырыптық жоспарлары құрастырылады. Тәжірибеден өтушілерге нұсқаулық жиналыстар өткізіледі. Сонымен қатар мамандықтарына сәйкес жұмыстар ұйымдастырылады. Білім алып жатқан мамандықтарына байланысты құрылымдардың жұмыс істеу жағдайларымен танысу, олардың элементтерін ажырата білу және салынып жатқан нысандардың технологиясымен танысу. Теория жүзінде алған білімдерін практика барысында байланыстыра білу. Әлеуметтік серіктестік- бұл еңбек қатынастарын және басқа да соларға байланысты қарым-қатынасты реттеу мәселесі бойынша екі жақ көзқарастарын келістіруді қамтамасыз етуге бағытталған және олардың өкілдерінің арасындағы өзара қарым-қатынас жүйесі.

Әлеуметтік серіктестік формалары:

- ұжымдық келісім-шарттар, келісімдер мен олардың қорытынды жобалары бойынша ұжымдық келісулер;
- Еңбек қатынастары мен басқа да тығыз байланысты қатынастарды, еңбек саласында жұмысшылардың құқына кепілдік беру және Қазақстан Республикасының еңбек заңнамасын жетілдіруді реттеу мәселесі бойынша өзара кеңестер өткізу;
- Колледждің әлеуметтік серіктестікті ұйымдастыру және колледж түлектерін әрі қарай жұмысқа орналастыруға көмектесетін қызметінің негізгі мақсаттары:
- студенттердің тұлға ретінде нақты қасиеттерін қалыптастырып, тәрбиелеу,
- өзгеріліп тұратын экономикалық жағдайларда икемді бейімделе білу;
- өз бетінше білім алып, оны тәжірибеде, түрлі мәселелерді шешуде дұрыс қолдана білу;
- өз бетінше сыни тұрғыдан ойлай білу, өмірдегі кездесетін қиындықтарды жеңе білу, оларды жеңу үшін қазіргі технологияларды тиімді пайдалану жолдарын іздеу;
- жаңа идеяларды генерациялалауға қабілетті болу, шығармашылық тұрғыдан ойлай білу.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. ҚР білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы;
2. 1. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-III заңы;
3. «Педагог мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының 2019 жылғы 27 желтоқсандағы Заңы;
4. «Цифрлық Қазақстан мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 12 желтоқсандағы №827 қаулысы;
5. Кәсіпкерлік негіздеріне оқытуды ұйымдастыру және қаржыландыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 26 қарашадағы № 646 бұйрығы;

ВЫРАЩИВАНИЕ ОДНОЛЕТНИХ И МНОГОЛЕТНИХ ЦВЕТОВ В ЗАКРЫТОМ ГРУНТЕ

Шаймерденова Анар Толегеновна
Ермаханова Готы Турсыматовна
ГКП на ПХВ «Колледж сервиса и туризма»
город Астана

Введение: Теплицы – это специальные защитные конструкции, предназначенные для

выращивания рассады и различных садовых и огородных культур в холодное время года. Технологии производства теплиц меняются и зависят от того, в какое время года они будут использоваться, в осеннее-весенний или в зимний период.

Теплица колледжа построена в 2018 году. Площадь теплицы - 100 квадратных метров, имеется отопление. В колледже обучают по специальности Лесное хозяйство, и студенты закрепляют теоретические знания в теплице в виде учебных практик. Теплица функционирует круглогодично, в зависимости от времени года выращиваются комнатные и цветочные растения.

Осенью студенты колледжа выращивают комнатные цветы, которые в дальнейшем используются для оформления теоретических кабинетов. Выращиваются семенами или размножают комнатные цветы черенками. Основные комнатные цветы это - Герань, Хлорофитумы, Спатифиллуму, Антуриумы, Колеусы, Шефлера и многие другие.

В теплице установлены металлические стеллажи с подсветкой, которые позволяют регулировать уровень освещенности при коротких световых днях. В зимнее время выращиваются культуры салата, в основном листовые типы. Выращиваются из семян такие виды, как шпинат, рукола, кресс салат.

С ноября месяца выращиваются тюльпаны. Здесь, важно выбрать для выгонки посадочный материал, луковицы в основном хранятся из прошлогодних вышедших тюльпанов или берутся с организации Астана-Зеленстрой (социальные партнеры). Время выгонки тюльпанов ориентируется примерно на праздничные дни марта месяца.

С марта месяца в теплице начинается работа по выращиванию однолетних цветочных растений. В основном выращивают петунью, тегетесы и несколько видов многолетних растений (анютины глазки, дельфиниум). Процесс выращивания начинается с посева семян, следующий этап пикировка на специальные кассеты для рассады. Эти цветочные растения в дальнейшем используются для озеленения территории колледжа.

Выводы:

При составление графика учебных практик, учитывается план работы теплицы. Учебные группы отделения выходят на учебную практику по очередности и выполняют определенные задачи по заранее выставленному плану на учебный год. Все студенты работают в теплице под наблюдением преподавателей специальных дисциплин.

Теплица - своего рода лаборатория, где студенты могут на практике изучить выращивание того или иного растения. Учебные практики в теплице помогают студентам лучше освоить учебный материал. Помимо теплицы в колледже имеются сад и огород. Ребята выращивают огурцы и помидоры. Овощи отдают в столовую колледжа.

Нужно сказать, что колледж преуспевает не только в экологических проектах, но также учащиеся каждый год демонстрируют высокий уровень знаний по всем дисциплинам.

Список использованных источников

1. А.К.Тимонин. Ботаника. «Академия», 2007г.
2. Г.В. Матвеев, А.Д. Тарабрин. Ботаника. Москва ВО «Агропромиздат». 1989 г.
3. В.Г. Хржановский, С.Ф. Пономаренко. Ботаника. Москва ВО «Агропромиздат». 1988 г.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА КАДРОВ-ЭТО ИННОВАЦИОННО-СОСТАВЛЯЮЩАЯ ОСНОВА ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ПРОФИЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ

Калиева Слушаш Туяковна
Международный колледж колледж имени
Магжана Жумабаева, город Астана

Аннотация. Проблема взаимодействия профессионального образования и работодателей сегодня, как никогда, актуальна и является важнейшей теоретической и практической проблемой. В данной статье выделены приоритетные установки органов государственной власти для системы образования в целом, и системы профессионального образования и профессионального обучения, в частности, а также технологические вызовы, связанные с инновацией, компьютеризацией и внедрением современных технологий.

Ключевые слова: среднее профессиональное образование, метод Case-study, тьютерская поддержка, проблема взаимодействия, эффективные практики.

Все мы знаем, что в настоящее время существует избыточное число безработных – претендентов на рабочие места, но несмотря на это, спрос работодателей остается неудовлетворенным, что свидетельствует о проблеме несоответствия спроса и предложения по качественным параметрам. Всё это можно констатировать, что работодатели испытывают большую потребность в высококвалифицированных рабочих, однако сложившаяся в регионе система подготовки и переподготовки кадров не соответствует формирующемуся спросу. В результате рынок труда со стороны квалификационной составляющей рабочей силы значительно отстает от спроса. Уровень подготовки кадров в образовательных учреждениях не всегда устраивает работодателей. Высказываются претензии к номенклатуре специалистов, подготавливаемых образовательными учреждениями. Многие выпускники вынуждены работать не по полученным специальностям. С внедрением новых технологий повышаются требования не только к профессиональной, но и к психологической, социально-экономической и личностной готовности кадров.

Я считаю, что основными причинами, сдерживающими эффективное трудоустройство

выпускников учреждений профессионального образования, являются:

1.– отсутствие механизмов, обеспечивающих взаимосвязь между рынком труда и рынком образовательных услуг;

2.– незаинтересованность учреждений системы профессионального образования в трудоустройстве выпускников, организации профориентационной работы с абитуриентами и студентами.

3.– кадровая политика большинства казахстанских организаций, ориентированная в основном на достижение текущих результатов, а не на перспективное развитие;

4.– отсутствие у большинства выпускников учреждений профессионального образования необходимых навыков самоопределения на рынке труда, развития трудовой карьеры, ведения переговоров с работодателями по вопросам трудоустройства;

5.– завышенная самооценка своего профессионально-квалификационного уровня у значительной части выпускников учреждений профессионального образования.

Таким образом, учреждениям профессионального образования необходимо проводить постоянный мониторинг рынка труда и рынка образовательных услуг, в том числе данных о соответствии спроса и предложения рабочей силы по профилю и уровню квалификации в разрезе специальностей (профессий).

По одним и тем же специальностям и профессиям одновременно имеется неудовлетворенный спрос и избыточное предложение рабочей силы, так как, с одной стороны, квалификация претендентов на рабочие места не удовлетворяет требованиям работодателей, а с другой – уровень предлагаемой работникам оплаты труда в некоторых случаях не удовлетворяет их потребностям (что относится в первую очередь к работникам организаций бюджетной сферы).

На сегодня рынок труда нуждается в квалификационных компетенциях, не зависящих от конкретного процесса труда. Все большее значение приобретает требование «умение обучаться», которое повышает возможности трудоустройства, облегчает вертикальную и горизонтальную мобильность работников на рынке труда.

Анализ тенденций развития среднего профессионального образования и основ управления качеством показывает, что в повышении качества профессиональной подготовки современного конкурентоспособного специалиста в колледже можно выделить две основные линии: расширение самостоятельности студента в образовательном процессе как субъекта проектирования индивидуального образовательного маршрута и трансформация традиционного образования в образовательную услугу, ориентированную на качественное удовлетворение явных и скрытых образовательных потребностей общества.

Так же можно выделить также функции современного колледжа в новых экономических условиях и на перспективу: трансляция студентам универсальных знаний; профессионально-ориентированная подготовка; воспроизводство интеллектуальной элиты, определяющей направления развития страны; создание корпоративного сообщества, обеспечивающего взаимодействие и развитие выпускников на протяжении всей жизни, а также влияние на развитие социальной ситуации в обществе. К системе подготовки в современном колледже со стороны студентов выделяются такие требования, как:

- высокооплачиваемая трудовая деятельность по специальности после окончания колледжа и реальная возможность повышения своего социального статуса;

-развитие личностных и профессиональных качеств: кругозор, уровень интеллекта, организаторские способности, самостоятельность в принятии решений, чувство ответственности и т.д.;

-формирование здорового образа жизни как неотъемлемой составляющей высокой работоспособности;

- повышение уровня воспитания и культуры;

И сегодня уже работодатели предъявляют к выпускнику вуза следующие требования: высокая эффективность деятельности специалиста, основанная на сформированных профессиональных компетенциях, инициативности, организаторских и исследовательских

способностях, трудолюбии и т.д.;

высокая работоспособность, основанная на физической выносливости и здоровом образе жизни.

Сейчас применительно к молодому специалисту следует выделить такие основные признаки его конкурентоспособности, как:

1. Владение методологией, теорией, методикой, практикой необходимых и достаточных знаний для успешной работы в данной и смежных отраслях.
2. Наличие знаний, умений, навыков, опыта деятельности, позволяющих самостоятельно и ответственно принимать обоснованные и эффективные решения.
3. Готовность осваивать и использовать наиболее эффективные интеллектуальные стратегии, умение наблюдать и анализировать процессы, интерпретировать результаты, необходимые для выполнения производственных функций.
4. Коммуникативные способности: умение работать в коллективе, приспосабливаться к изменениям жизненных условий.
5. Развитие творческого потенциала личности, наличие жизненных ресурсов, обеспечивающих готовность к саморазвитию, самовыражению.
6. Наличие индивидуально-психологических особенностей личности (темперамент, характер, инициативность).
7. Необходимое и достаточное культурное и профессиональное воспитание.

Таким образом, в настоящее время признается, инновационное образование может дать только то учебное заведение, преподаватели и сотрудники которого сами активно занимаются инновационной деятельностью.

Я на своих парах, занятиях использую Метод Case-study, это предполагает переход от метода накопления знаний к деятельностному, практико-ориентированному относительно реальной деятельности управленца подходу. Цель этого метода - научить студентов анализировать информацию, выявлять ключевые проблемы, выбирать альтернативные пути решения, оценивать их, находить оптимальный вариант и формулировать программы действий. Значимость этого метода для формирования специальной, методической и коммуникативной компетенции у студентов заключается:

- в установлении межпредметных связей;
- аналитическом и системном мышлении;
- оценке альтернатив;
- презентации результатов проведенного анализа;
- оценке последствий, связанных с принятием решений;
- освоении коммуникативных навыков и навыков работы в команде.

Еще одним методом обучения в настоящее время является тьютерская поддержка, призванная помочь каждому студенту в преодолении индивидуальных трудностей при изучении учебных дисциплин. Целью является достижение максимальной конкурентоспособности выпускников на потенциальном рынке труда в сферах управления, бизнеса, консалтинга и науки.

В процессе внедрения инновационных методов образования меняется статус преподавателя, который становится наставником, готовым оказать поддержку каждому студенту в развитии его творческого потенциала и индивидуальных способностей. Задачами педагогов-тьюторов являются:

- развить способности и навыки креативной деятельности и быстрого самообразования в соответствии с конъюнктурой учебного плана, студенческого научного общества, издательской деятельности колледжа и профиля приобретаемой специальности;
- сформировать среди студентов проблемную, глубоко эшелонированную мотивационную среду процесса обучения;
- выработать представление о междисциплинарном характере всякого знания, образования и исследования;
- сформировать умения мобилизации приобретаемых теоретических знаний для решения

практических профессиональных задач;
– сформировать навыки методичного и последовательного решения поставленных научно-образовательных задач;
– создать среди студентов обстановку соревновательности и уважения, творческой деятельности и ориентировать на престижность получаемой профессии;
– сформировать среди студентов устойчивые ценности образования, творческой деятельности, самостоятельного поиска решений проблем и самостоятельной постановки проблем.

При использовании данной технологии обучения необходимо, чтобы все предметы учебного плана в зависимости от специализаций группируются на дисциплины-цели, дисциплины-средства и дисциплины-методы (например, экономика предприятия – дисциплина-цель, экономическая теория, макро и микроэкономика, экономическая статистика – дисциплины-средства, логистика, анализ и диагностика хозяйственной деятельности, юридическая деятельность; по каждой из специализаций студент выполняет письменные работы, все письменные задания программируются тематикой специализации и в сумме должны представлять собой основной материал тьютерской работы.

Основными задачами развития взаимодействия с работодателями являются: усиление практической направленности образовательных программ на основе интеграции научной и образовательной деятельности и стратегического партнерства, а также создание системы взаимодействия с работодателями.

Участие работодателей предполагается в следующих направлениях совместной деятельности: 1) мониторинг и прогнозирование потребностей рынка труда, планирование регионально-отраслевого заказа на специалистов; 2) совместная разработка образовательных программ и профессиональных требований к выпускникам;

3) совместная реализация образовательных программ (финансовое, материально-техническое, технологическое и кадровое обеспечение). Решение перечисленных задач должно обеспечить качественную и востребованную целевую подготовку и повышение квалификации специалистов, повышение конкурентоспособности колледжей на рынке труда и образовательных услуг, повышение качества профессиональной подготовки и конкурентоспособности выпускников.

Одним из средств, решающих подобные проблемы может стать широкое внедрение новых экономических структур (инновационных центров, научных и технологических парков, инвестиционных фондов и т.д.), способствующих развитию рыночных механизмов в техническом университете, созданию новых рабочих мест в сфере науки, научно-технического предпринимательства и научного обслуживания, расширению международных связей с аналогичными структурами зарубежных вузов.

Литература

- Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2020-2025 годы.
Национальный доклад о состоянии и развитии системы образования РК (по итогам 2023 года)
Астана: АО «ИАЦ», 2015 – 273 с.
Социально-экономическое развитие Республики Казахстан (Краткий статистический бюллетень) Январь-декабрь 2022 года.
О ситуации на рынке труда в Республике Казахстан в 3 квартале 2023 года. Экспресс-информация № 41-08/ 10 ноября 2023 года.
Статистический сборник Комитета по статистике Министерства национальной экономики РК «Молодежь Казахстана», 2022.
Статистика системы образования Республики Казахстан. Национальный сборник – НЦОСО: Астана, 2023 –
Вовлечение предпринимателей в процесс подготовки кадров ТиПО .

ИННОВАЦИИ В СФЕРЕ УСЛУГ ОБЩЕСТВЕННОГО ПИТАНИЯ

**Махметова Айнагуль Каримовна
Хижинская Антонина Александровна
ГКП на ПХВ «Колледж сервиса и
туризма колледж», город Астана**

Аннотация

Статья включает в себя обобщение опыта по использованию активных методов обучения на уроках специальных дисциплин и производственного обучения. В статье продемонстрированы методы и формы обучения, используемые педагогом в своей деятельности, сделан их анализ, показана эффективность использования активных методов обучения, как средства активизации познавательной деятельности.

Ключевые слова: активные методы обучения, проблемное обучение, проектное обучение, интерактивное обучение, познавательная активность.

"Скажи мне - и я забуду,
покажи мне - и, может быть, я запомню,
вовлеки меня, и я пойму"

Конфуций

Проблема удовлетворения потребностей общества в высококвалифицированных специалистах сегодня очень актуальна. С каждым годом предъявляют все более высокие требования к качеству подготовки выпускников профессионально-технического образования. Общество нуждается в выпускниках не только компетентных, квалифицированных и отвечающих требованиям работодателей, но и готовых к непрерывному личностному и профессиональному развитию.

В этих условиях становится все более очевидной необходимость в новой модели обучения, построенной на основе принципов личностно-ориентированного образования, развития творческого потенциала и познавательной активности.

Применение активных методов процесса обучения позволяет развить познавательную активность обучающихся на уроках производственного обучения и специальных дисциплин, разнообразить формы работы на уроке, активизировать деятельность студентов повысить внимание и творческий потенциал личности.

В своей практике использую следующие активные методы обучения: проблемный, частично-поисковый, исследовательский и игровой. При этом активные методы обучения целесообразно применять на каждом занятии и на всех этапах урока.

Организационный момент строю на основе метода эвристической беседы перед озвучиванием темы и целей занятия ставлю проблему, задаю вопрос ответом, на который будет тема урока, или решение которой обучающиеся смогут дать по завершению урока, тем самым повышается познавательный интерес к обучению.

Для опроса домашнего задания использую методы: «Мозговой штурм», «Блиц опрос», «Продолжи предложение», «Корзина ингредиентов», «World cloud», игры «Пресс-конференция», «Своя игра», а также электронные тестовые задания в платформах «Kahoot», «Google Формы» и т.д. Применение данных методов позволяет: в короткое время опросить большое количество студентов, повышает интерес к дисциплине, способствует вовлечению в учебный процесс слабых студентов, помогает созданию благоприятного настроения на изучение новой темы. Также широко применяю для развития творческого потенциала опережающие

задания. Обучающиеся при выполнении домашнего задания осуществляют творческий поиск информации, необходимой для эффективного выполнения профессиональных задач (изучение истории блюд, поиск рецептов, составление технологических, инструкционных, калькуляционных карт, разработка современной интересной подачи и т.д.)

При изучении новой темы наряду с технологиями уровневой дифференциации и информационно-коммуникативной технологией обучения (презентации, видеофильмы, мастер-классы, видео экскурсии и т.д.) предпочтения отдаю частично-поисковому, исследовательскому и игровому методам обучения.

Обучающиеся работают в мини группах, каждый изучает и защищает свой раздел, создает презентации, мини-проекты. В основе метода проектов лежит развитие познавательных, творческих навыков обучающихся и критического мышления, умения самостоятельно конструировать свои знания, ориентироваться в информационном пространстве. Это создает условия для социализации личности, развивает её профессиональную и деловую активность. Именно такие качества необходимы студентам, чтобы стать квалифицированными специалистами. Те социальные роли, которые принимают и выполняют студенты в ходе работы над проектами (организатора, лидера, исполнителя и др.), приучают и готовят их к выполнению и решению сложных проблемных профессиональных задач в ситуациях реального взаимодействия.

Деловые беседы и ролевые игры стимулируют познавательные интересы, повышают мотивацию и способствуют активизации учебного процесса. Игровой момент на занятиях способствует снятию напряжения в отношениях, созданию положительного эмоционального климата, позитивного характера общения и атмосферы взаимодействия. Положительным моментом ролевых игр является также то, что обучающиеся сами создают проект, обосновывают его и защищают, при этом, не только отстаивая свою точку зрения, но и понимая и принимая мнения других. Работая над заданиями, составленными в форме деловой игры, обучающиеся имеют возможность применить накопленные знания и умения, проверить свои способности анализировать сложившуюся производственную ситуацию, делать обобщения и выводы. Таким образом, задача игры – достижение указанных целей путем «погружения» в среду, приближенную к реальным условиям профессиональной деятельности. Также широко использую на уроках в особенности производственного обучения документы письменного инструктирования –инструкционные карты, карты технологической последовательности приготовления, технологические схемы. Письменное инструктирование способствует развитию навыков самостоятельности, самоконтроля, повышает производительность труда, качество работы, создает у обучающихся правильное представление о современной технологии.

При закреплении нового материала на уроках применяю метод решения проблемных ситуаций, дополнение технологических схем, заполнение таблицы «Дефекты и пути устранения», карточек самоконтроля «Проверь себя», составление синквейнов, кластеров Также предлагаю обучающимся прием работы «Креативных групп» (выполнить различное оформление для одинаковых блюд, заменить отсутствующий ингредиент или оформить блюдо в современной подаче и т.д.). Работа обучающихся над проблемой является не менее, а часто более ценной, чем само решение. Обучающиеся помнят саму реакцию на проблему. Работа над проблемой проходит успешно тогда, когда возникает проблемная ситуация, то есть такое психическое состояние обучающегося, испытывающего интеллектуальное затруднение, которое направляет его мыслительную деятельность на решение проблемы. Использование данного метода способствует развитию творческих и индивидуальных способностей, формированию профессиональных компетенций. Данную методику также можно применять на всех этапах урока.

На этапе оценивания применяю современные компьютерные тестовые программы оценивания: AnsTester, TestMaker, Hypertext и матрица оценивания, и работа в парах, при этом студент может побывать в роли преподавателя и в роли отвечающего, что само создает благоприятную обстановку на уроке. Также применяю взаимопроверку и самопроверку. Студент при этом чувствует себя раскованно, развивается ответственность, формируется адекватная оценка своих

возможностей, каждый имеет возможность проверить, оценить, подсказать, исправить, что создает комфортную обстановку и снижается уровень тревожности у слабого студента. На этапе рефлексии можно применить следующие активные методы: "Незаконченное предложение", "Телеграмма", «Репортер», «Дерево познаний» и т. д. Преимущество всех рассмотренных мной методов технологии активного обучения очевидны. Активные методы обучения позволяют развивать мышление обучающихся; способствуют их вовлечению в решение проблем, максимально приближенных к реальным производственным ситуациям; расширяют и углубляют профессиональные знания, развивают практические навыки и умения. Кроме того, они способствуют активизации учебного процесса, побуждают обучающихся к творческому участию в нем и обеспечивают развитие и саморазвитие личности обучающегося на основе выявления его индивидуальных особенностей и способностей. А также активные методы обучения способствуют развитию умения рефлексировать, что помогает обучающемуся найти индивидуальный стиль профессиональной деятельности, позволяет достигнуть адекватной профессионально-личностной самооценки, прогнозировать и анализировать результаты своей деятельности, повышает уровень самоорганизации..

Список используемой литературы

1. Новиков С.П. Применение новых информационных технологий в образовательном процессе / С.П. Новиков // Педагогика.-2003.
2. Смолкин А.М. Методы активного обучения / А.М. Смолкин. Науч.-метод. пособие. — М.: Высшая школа, 1991.
3. Виленский В.Я. Технологии профессионально- ориентированного обучения в высшей школе. М.,2004.
4. Вербицкий, А.А. Активное обучение в высшей школе. М., 1991.
5. Балаев А.А. Активные методы обучения. М., 2016.

ТАБИҒИ РЕСУРСТАРДЫ ҚОҒАУ ЖӘНЕ ҰТЫМДЫ ПАЙДАЛАНУ (САЛАЛАР БОЙЫНША) МАМАНДЫҒЫ БОЙЫНША ДУАЛЬДЫҚ ОҚЫТУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

**Есжанова Анар Сергеевна
Үшқоңыр су шаруашылығы колледжі,
Алматы облысы**

Аннотация: Дуалдық жүйе бойынша оқыту білім алушылардың кәсіби біліктер мен дағдыларды, іскерліктерді тікелей жұмыс орнында меңгеріп, жан-жақты кәсіби дамуына мүмкіндік беріп, түрлі жүйелердің – білім, ғылым, өндірістің – өзара байланысын, өзара әсерін қамтамасыз ету арқылы кәсіптік білім беру жүйесінің сапасын арттырады. 2022-2023 оқу жылынан бастап Үшқоңыр су шаруашылығы колледжінде 05220200 - «Табиғи ресурстарды қорғау және ұтымды пайдалану» (салалар бойынша) мамандығы бойынша дуальды оқыту тәжірибесі енгізілуде. Қыйындығы: кәзіргі таңда бұл мамандық бойынша кәсіби стандарт құрылмаған. Нәтижесінде дуальды білім беру туралы үш жақты меморандумға қол қойған әлеуметтік серіктестермен бірлесіп білім беру бағдарламасы құрылды.

Түйін сөздер: Дуальды оқыту жүйесі, «Тәжірибеден теорияға», әлеуметтік серіктестер, білікті маман.

Дуальды оқыту жүйесі – теорияны өндіріспен біріктіретін оқыту технологиясы.

Дуалды оқыту жүйесінің негізгі мақсаты – техникалық – кәсіптік оқу орындарының жұмыс беруші жеке сектордағы өндіріс, шаруашылық мекемелерімен серіктестік ретінде бірлесе отырып, нарық заманында бәсекелестікке төтеп бере алатын, жаңа инновациялық-технологиялық бағдарламаларды меңгеруге дайын жұмысшы мамандар даярлау. [1]

Дуальды жүйе бойынша оқыту білім алушылардың тікелей жұмыс орнында кәсіби дағдылар мен дағдыларды игеруі және жан-жақты кәсіби дамуды, өзара әрекеттесуді, әртүрлі жүйелердің-

білім, ғылым, өндірістің өзара әсерін қамтамасыз ету арқылы кәсіптік білім беру жүйесінің сапасын арттыратыны сөзсіз.

Өңірлерде дуалды жүйені енгізу бойынша жұмыс кәсіпорындармен оқу жоспарларын, оқу процесінің кестелерін қайта қараумен, кәсіптік білім беру мекемелерінің материалдық-техникалық базасын жетілдірумен тығыз байланысты.

Қазіргі кезде, әлемде оқытудың дуальды жүйесі кәсіптік-техникалық кадрлар даярлаудың ең тиімді жолдарының бірі. Оның ерекшелігі сол кәсіптік оқыту үдерісінің басым бөлігі оқу орнында емес, кәсіпорындарда технологиялық, диплом алдындағы тәжірибелерден өтеді. [2]

Дуалды жүйені оқытудағы жетістіктер:

1. Түлектердің жұмысқа орналасу деңгейі жоғары болады, өйткені оқу процесінде өндіріспен тығыз байланысты білім алушы жұмыс берушінің барлық талаптарын меңгерген және меңгерген жұмысшы маман болады.

2. Теория мен практиканы игере отырып, бекітілген жұмыс үшін жауапкершілік сезімі артады. Өндірісте өз бетінше шешім қабылдай алады. Өндірісте бола отырып, ұжыммен жұмыс жүргізеді және өндірістегі жұмысқа бейімделеді. Жақсы білімді, болашақ жұмысшы маман жаңа ортаға психологиялық тұрғыдан бейімделген дайындалған маман болып шығады.

3. Теориядағы қиындық келтірген терминдер мен есептерді тәжірибе жүзінде шешеді. "Практикадан теорияға" қағидаты бойынша жұмыс жүргізіледі, білім алушы теориялық біліммен қатар өндірістегі жағдайларға сәйкес жұмыс жүргізеді.

4. Алғашқы күннен бастап ұзақ уақыт өндірісте жұмысшы болған студент, өзінің білім мен ынтасын көрсетеді. Жұмыс берушінің білім алушыға берген бағасы дайындалған маманның біліктілігімен байқалады.

5. Білім алушы заманауи талаптарды, теорияны ғана емес, өндірістегі соңғы жаңалықтарды да меңгереді.

6. Оқу шығындарының бір бөлігі өндірісте болғандықтан, студент оларды күнделікті көреді және үйренеді, сондықтан, бюджеттік шығындар азаяды.

2022-2023 оқу жылынан бастап **Үшқоңыр су шаруашылығы колледжінде 05220200 - «Табиғи ресурстарды қорғау және ұтымды пайдалану» (салалар бойынша) мамандығы** бойынша дуальды оқыту тәжірибесі енгізілуде.

05220200 - «Табиғи ресурстарды қорғау және ұтымды пайдалану» (салалар бойынша) мамандығы, 4S05220203 – «техник-технолог» біліктілігі бойынша Білім беру бағдарламасының мақсаты: Табиғи ресурстарды қорғау және ұтымды пайдалану жұмыстарын жүргізу. Қоршаған ортаға экологиялық мониторинг жүргізудің негізгі мәселелерін меңгеру.

Қазіргі таңда бұл мамандық бойынша кәсіби стандарт құрылмаған. Осы мәселе нақты білім беру бағдарламасын құруға үлкен қиындық тудырып отыр. Бұл жағдайдан шығу үшін осы салада жұмыс істейтін әлеуметтік серіктестермен, кәсіпорындармен тығыз байланыста болуымыз тиіс. Нәтижесінде дуальды білім беру туралы үш жақты меморандумға қол қойған әлеуметтік серіктестермен бірлесіп білім беру бағдарламасы құрылды.

БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ МАЗМҰНЫ

Кәсіптік модульдер (жалпы кәсіптік және арнайы пәндер)			
КМ 1 Қоршаған ортаға мониторинг жүргізу	Қоршаған ортаға экологиялық мониторинг жүргізудің негізгі мәселелерін меңгеру	ОН 1.1. Экологиялық мониторинг жүргізу	Қ 8
		ОН 1.2. Экологиялық жағдайды статистикалық зерттеу	
		ОН 1.3. Табиғатты пайдаланудың экономикалық негіздерін анықтау	
		ОН 1.4. Табиғатты пайдаланудың құқықтық негіздерін анықтау	
КМ 2 Зертханалық талдау әдістерін қолдану	Қоршаған ортаның жағдайын бақылау мақсатындағы зертханалық талдау жұмыстарын жүргізу	ОН 2.1. Экологиялық таза өндірістердің технологиялық негіздерін талдау	Қ 9
		ОН 2.2. Қоршаған ортаны бақылауға арналған құралдар мен өлшемдермен жұмыс жасау	
		ОН 2.3. Физико-химиялық анализ жүргізу	
КМ 3 Ерекше қорғалатын аумақтарда орман шаруашылық жұмыстарын орындау	Ерекше қорғалатын аумақтарда тиісті орындалатын жұмыстарын жүргізу.	ОН 3.1. Өсімдіктер мен жануарлар әлемін қорғау	Қ 10
		ОН 3.2. Табиғи Ұлттық парк аумағындағы туризмді дамыту жұмыстарын орындау	
КМ 4. Табиғи ресурстарды қорғау және ұтымды пайдалану	Табиғи ресурстарды қорғау және ұтымды пайдалану жұмыстарын жүргізу.	ОН 4.1. Атмосфералық ауаны қорғау	Қ 11
		ОН 4.2. Табиғи ресурстарды қорғау және ұтымды пайдалану	
		ОН 4.3. Радиометриялық өлшеулер жүргізу.	
		ОН 4.4. Табиғат пен қоғамның өзара әрекеттесу мәселелерін зерттеу	
КМ 5 «4S05220203 Техник – технолог» біліктілігі бойынша жұмыстың негізгі түрлерін орындау	4S05220203 техник - технологты даярлауда өндірістік дағдылардың ерекшелігін меңгеру	ОН 5.1. Біліктілік алу үшін тәжірибе жинақтау	Қ 12
		ОН 5.2. Диплом тақырыбы бойынша материал жинақтау	

05220200 - «Табиғи ресурстарды қорғау және ұтымды пайдалану» (салалар бойынша) мамандығы, 4S05220203 – «техник-технолог» біліктілігі бойынша дуальді оқытуға көшу мақсатында «Іле-Алатау мемлекеттік ұлттық табиғи паркі»; «Ренессанс Плюс» ЖШС; «KazEcoFood» ЖШС; «Қайнар» Қазақ жеміс-көккөніс шаруашылығы ғылыми-зерттеу институты «ЖШС өңірлік филиалы» мекемелерімен дуальды оқыту туралы келісім шарттарға қол қойылды. Және үш жақты келісім шарттар реестрге енгізілді.

Казіргі таңда білім алушылар осы мекемелерде оқу және өндірістік тәжірибе өтеді.

Қорыта келгенде:

1. Түлек жұмысқа орналасуға мүмкіндік алады;
2. Әлеуметтік серіктестіктер мамандарды даярлау жөніндегі мемлекеттік тапсырманы қалыптастыруға қатысады;
3. Техникалық және кәсіптік білім беру мекемелері түлектерді кәсіпорындарға жұмысқа орналастыру үшін жұмыс істейді;
4. Әлеуметтік серіктестіктер өндіріс талабына сай, білім алушыға қойылатын біліктілік талаптарды дайындауға, кәсіптік стандарттарды, дуальдық оқыту жүйесі бойынша өзгеретін модульдық бағдарламаны, оқу бағдарламасын дайындауға және оқытушыларды тағылымдамадан өткізуге қатысады;
5. Оқу орны жұмыс берушімен тығыз байланыста болады және жұмыс жасайтын болашақ мамандарға қойылатын талаптарды ескеріп отырады;
6. Дуалды жүйе-дәстүрлі оқыту формалары мен әдістерінің негізгі кемшілігін, яғни теория мен практика арасындағы алшақтықты жояды;
7. Білім алушы дуальды жүйені оқыту нәтижесінде белгілі бір құзыреттерді меңгерген кәсіби дағдыларға ие болады;
8. Білім алушының кәсіптік даярлық деңгейін бағалау және біліктілік беру үшін құзыретті мамандар мемлекеттік емтихан комиссиясының мүшелері ретінде қатысады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білімнің мамандықтары мен біліктіліктерінің сыныптауышы туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 27 қыркүйектегі № 500 бұйрығы
2. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген техникалық және кәсіптік білім берудің Мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты, орта білімнен кейінгі білім берудің Мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (МЖМБС)

3. «Кәсіптік мектеп» журналы №2, 2010 ж.
4. Дуальды оқытуды ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 21 қаңтардағы № 50 бұйрығы.
5. <https://edunews.kz/sciense/1544-blm-beru-rdsnde-duald-oytu-zhyesn-timdlg.html>

КӘСІПТІК БІЛІМ МЕКЕМЕЛЕРІНДЕ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕ БЕРУДІҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

Балиғатова Фарида Балиғатқызы
Х.Өзбекғалиев атындағы Маңғыстау жоғары
политехникалық колледжінің арнайы пәндер оқытушысы

«Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие керек. Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы, ол келешекте оның өміріне қауіп әкеледі» деген екен атақты ойшыл Әбу Насыр әл Фараби. Қазақстан Республикасының тәуелсіз мемлекет мәртебесіне ие болуы, білім беру және мемлекеттік жастар саясаты туралы заңдардың қабылдануы жастар тәрбиесі мәселесіне жаңаша ойлаумен қарауды талап етеді. Қазақстан Республикасының орта білімді дамыту тұжырымдамасында «Тәрбие үрдісінде Қазақстандық патриотизм, гуманизм, адамгершілік идеяларын қалыптастыру негізінде құру керек» деп баса көрсетті. Бала бойына адамгершілік тәрбиесін біліммен қоса сіңіру педагогтардың іс-тәжірибесінде қолданылып жүргені бәрімізге аян.

Қазіргі жаһандану үрдісінде елімізде бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиелеу басты назарда болып отыр. Бұл жерде бәсекеге қабілетті маман дегеніміз – бойына тек білімді ғана сіңірген емес, сонымен қатар өз елін, жерін сүйетін патриот, адамгершілікті қоса сіңірген азамат пен азаматша.

Қазіргі таңдағы ұрпақ тәрбиелеудегі негізгі мәселе орта арнаулы оқу орындарындағы білім алушыларды рухани дамыту, соның ішінде кәсіптік білім беруде білім алушылардың шыншылдық және адамгершілік тәрбиесін қалыптастыру.

Білім беру оқу орындарында білім алушылардың өзінің өмірдегі орнын білуі, рөлін түсінуі, міндетін, қазіргі және болашақ ұрпақ алдындағы жауапкершілігін, түсіну сондай-ақ өзін-өзі үздіксіз дамытуға тәрбиелеу маңызды шара.

Білім алушының ішкі жан-дүниесінің дамуына әсер етіп, жағдай жасайтын және де олардың іске асуына әсер ететін сыртқы факторлар бұл – оқыту, тәрбие беру және білім беру.

Ол үшін білім алушы жас ұрпаққа жақсы білім мен саналы тәрбие беріп қана қоймай, өз елінің, өз ұлтының өткенін, тарихын, салт-дәстүрін қатар таныстыру керек.

таныстыра мәдениетін бүгінгі жас ұрпаққа сапалы білім мен саналы тәрбие бере отырып, елдің өткенін, ұлттың тарихын, мәдениетін, салт-дәстүрін, табиғат ерекшеліктерін етене таныстыру қажет. «Тәрбиемен берілген білім – өлшеуі жоқ қазын» — демекші, педагогика ғылымының негізгі зерттейтін саласының бірі – тәрбие.

Ұрпаққа берілетін тәрбиенің ең өзекті идеясына елдің адами қасиеттері тұғыр болуы тиіс. Қандай халық, қандай ел болсын өзіне ғана тән көзге түсіп тұратын ерекшелігінің бірі – ол тәрбие. Тәрбие – бұл мәңгілік және адамзаттық... Бұл бойына сіңірілген ерекшеліктер ғасырдан-ғасырға, ұрпақтан-ұрпаққа мирасқа қалып отырады.

Адамгершілік тәрбиесі білім алушыларды адамгершілік ұғымы, принциптері, мінез-құлық нормалары жайындағы біліммен кемелдендіреді. Білім алушылар бұл берілген нәрсені оқып үйренумен шектелмей, оқу, тәрбие, еңбек процесінде іске асырғанда адамгершілік олардың сеніміне айналады.

Адамгершілік қатынастар моральдық нормалармен өлшенеді. Моральдың басты міндеті — адамның мінезін тәрбиелеу және сол арқылы адамның бойында ибалылықты қалыптастыру және адамдардың арасындағы мәдени қарым-қатынасты реттеу.

Адамгершілік тәрбиесі білім алушылардың жақсы мінез-құлықтары мен әдеттерін қалыптастырады.

Рухани-азаматтық тәрбиенің негізгі өлшем-шарттары:

1. Өзін сол мемлекеттің азаматы ретінде сезіне білуі;
2. Өз елі, жеріне деген патриотизмнің болуы;
3. Өз елінің салт-дәстүрін білуі;
4. Өз елінің өткен тарихын білуі;
5. Өзінің салт-дәстүрлерін ұстану болып табылады.

Жалпы жақсы ұрпақ тәрбиелеу үшін, білім алушының жасынғ психикалық және жеке ерекшеліктерін есепке отырып, біз ұстаздар келесідей негізгі міндеттерді орындауымыз қажет:

*ең алдымен еңбексүйгіштікке баулу;

*жалпы барлық адаммен жақсы қарым-қатыста болуды, тіл табыса білуді, жасты да, үлкенді де тыңдай білуді, бір-бірін сыйлауды үйрету;

*білім алушыны шығармалардағы негізгі кейіпкерлерінің іс-әрекеттерінің жақсы жақтарына көңіл бөліп, содан түйін жасауға үйрету;клама

*білім алушының дамуына ықпал жасай отырып, шығармашылық қабілетін ашу;

*білім алушылардың кунделікті алған білім мен дағдыларын одан әрі дамыту, өз бетімен жұмыс жасай алуға көмектесу;

*білім алушыларды барынша сөйлеуге үйрету, яғни өз ойларын айтуға үйрету;

* оқушының өзін-өзі тануына, өзіндік мәнін оятуға бағдар беру.

Тұлғаны рухани –азаматтыққа тәрбиелеудің маңызы зор екенін осыдан көруге болады.

Мұндай мақсатқа бағытталған ұстаздың жұмысы педагогтық жұмыс еңбек сүйгіштікке, ізгілікке, ұжымдық пен патриотизм бастамасына тәрбиелеуге, көп дүнеині өз қолымен жасай алуды және жасалған дүниеге қуана білуді дамытуға, үлкендер еңбегінің нәтижесін бағалауға тәрбиелеуге мүмкіндік жасайды.

Адамгершілік тақырыбы – бұл өте кеі ауқымды мәселе. Жас ұрпақтың бойына адамгершілік қасиеттерді сіңіру – бұл ұстаз бен ата-ананың негізгі міндеті болып табылады.

Яғни білім алушыға ауқымды білім беріп, адамгершілік қасиеттерді сіңіре білсек, болашақ азаматтың үлгі тұтар жеке тұлға болып қалыптасуына үлкен ықпал ететініміз сөзсіз.

Әдебиттер тізімі:

1. Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаев Р.М. Педагогика. – Алматы.
2. Құрманалина Ш.Қ., Мұқанова Б.Ж., Ғалымова Ә.У., Ильясова Р.К. Педагогика. Губашева С.Г., Отарбай А.Ж. Тәрбие жұмысының әдістемесі.

ИННОВАЦИЯЛЫҚ БАСҚАРУ: ДУАЛЬДЫҚ ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІ БОЙЫНША БАЗАЛЫҚ КОЛЛЕДЖДЕРДІҢ ТӘЖІРИБЕСІ

Қазиева Майра Алибаевна
Халел Өзбекғалиев атындағы Маңғыстау жоғары
политехникалық колледжінің арнайы пән оқытушысы

Дуальді жүйе – маман даярлаудың, кәсіптік білім алушының және мемлекеттің мүдделерін біріктіруге бағытталған әлемдегі тиімді оқыту түрі. Техниканы жан-жақты меңгерген кәсіби білікті мамандар қажеттілігі туындап отырған бүгінгі жағдайда дуальді оқытудың маңыздылығы артуда.

Елбасымыз биылғы Жолдауында: «Барлық дамыған елдердің сапалы бірегей білім беру жүйесі бар. Ұлттық білім берудің барлық буынының сапасын жақсартуда бізді ауқымды жұмыс күтіп тұр. Техникалық және кәсіптік білім берудің де ұлттық жүйесінің негізін қалыптастыру керек»,

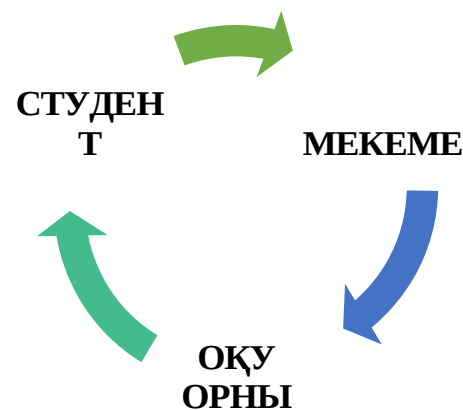
– деп, техникалық және кәсіптік мамандарды сапалы дайындаудың ең үздік моделі – ол дуальді оқыту жүйесі және сол жүйеге мейлінше жылдам өту керек екенін атап айтқан болатын.

Кәсіптік шыңдауға бағытталған сапалы білім үшін қажетті жағдайлар жасау оқу ордаларының негізгі міндеті. Қазіргі уақытта әр сала бойынша заманауи технологиялардың дамуына сәйкес, жұмыс берушілердің талаптары да күннен-күнге, жылдан-жылға өсуде.

Сондықтан оқу орындарында дәстүрлі оқыту жүйесіне өзгерістер енгізу қажет. Жалпы оқу процесінде жеке тұлғаның білікті маман болып қалыптасуына оқытудың жаңа бағдарламаларын енгізу қажет.

Техникалық және кәсіптік білім беру барысын жаңарту үшін оқу процесінде жеке тұлғаның білікті маман болып қалыптасуына ең алдымен дуальді оқыту жүйесі енгізуге үлкен мән беріліп отыр.

Белгілі бір мамандық бойынша оқу орнын жаңадан бітіріп шыққан түлектің алған білімі жұмыс берушінің талаптарына сәйкес келе бермейді, сондықтан жұмыс беруші жас маманды біліктілік арттыру курстарынан қайтадан даярлап, оқытуға мәжбүр. Ал егер осы дуальдық оқыту жүйесі бойынша студент оқу орындарынан алған білімін өндіріс орындарында тәжірибелік түрде шыңдаса, онда жұмыс беруші жас маманды қайта даярлау курстарынан өткізуді қажет етпейді.

ДУАЛЬДІ ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ КЕЗЕҢДЕРІ:

1. Дайындық кезеңі. Білім беру мекемелері мен кәсіпорындарының әрекет ету бағдарламалары мен жоспарларын біріктіру жағдайларында дуальді білім беру жүйесін әзірлеу және енгізу

2. Енгізу кезеңі. Әлеуметтік серіктестермен ақпараттық-түсіндірме жұмыстарын жүргізу. Дуальді білім беруді, экспериментальдық модульдерді жүзеге асыру.

Қорытынды кезең. Дуальді оқыту жүйесін енгізу бойынша жұмыстар нәтижелерін талдау және жалпылау.

Жалпы кез-келген мамандыққа бұл дуальды оқыту жүйесін енгізу мүмкін емес, себебі қазіргі таңда еңбек нарығында сұранысқа ие мамандықтарды таңдау дұрыс деп ойлаймын. Себебі бұл жүйеге өту барысында көптеген қиындықтар туындайды.

Техникалық және кәсіптік білім беру барысын жаңарту мақсатында дуальді оқыту жүйесін енгізу – бұл оқу орындарының жұмыс беруші жеке сектордағы өндіріс, шаруашылық мекемелерімен серіктестік ретінде бірлесе отырып, нарық заманында бәсекелестікке төтеп бере алатын жаңа инновациялық-технологиялық бағдарламаларды меңгеруге дайын жұмысшы мамандарын даярлау болып табылады.

Жалпы әр түрлі бағыттағы, соның ішінде гуманитарлық, экономика және басқару, техникалық мамандықтардың оқу-жұмыс жоспары теориялық және тәжірибелік тұрғыда төмендегі кесте бойынша жүзеге асырылады. Бірақ бұл жүйеге көшу барысында білім ордасы мекемемен бірлесе отырып оқу-жұмыс жоспарның пайыздық үлесін қарастырады, яғни білім алушы білім ордасында теориялық сабақтан алған білімін мекемеде тәжірибелік негізде ұштастырады.

Гуманитарлық мамандықтар	колледжде 70-75% , мекемеде 25-30%
Экономика және басқару	колледжде 60-65% , мекемеде 35-40%
Техникалық мамандықтар	колледжде 30-35%, мекемеде 65-70%

Біздің елімізде де оқу үрдісіне дуальді білім беру жүйесін енгізу келесі мәселелерді шешуге мүмкіншілік береді деп күтіледі:

1. Талапкерлердің кәсіптік білімге ұмтылысы артады;

2. Студенттердің қызығушылығы мен сұранысына қарай бағдарламалар әзірленеді

3. Мамандықты тереңірек ойланып таңдауға, тапқырлық пен шығармашылыққа бейімдейтін біліктілік дамиды;

4. Дуальді жүйе бойынша оқытылатын тұлға қажетті біліктілік пен еңбек дағдыларына кәсіби білімге ие болып еңбек нарығында сұраныс деңгейі жоғарылайды;

5. Бітірушілерді дайындау деңгейінің жоғарылауы және білім беру мекемелерінің бәсекелесуге қабілеттілігі артады

Бұл дуальдық оқыту жүйесінде теориялық сабақтардан гөрі тәжірибелік сабақтарға көп көңіл бөлінеді, себебі болашақта жұмыс берушінің талабына сай болуы үшін жұмыс берушінің талаптарына сай дайындалады.

Ал білім алушы маман заман талабына сай мамандықтың қыр-сырын меңгеру үшін оқу ордасы мен жұмыс беруші мекемелермен үнемі тығыз байланыста болу керек.

Жалпы кәсіптік тәжірибенің мақсаты тәжірибе барысында білім алушылардың ғылыми-әдістемелік теориялық білімдерін тәжірибеде тиімді пайдалану дағдыларын жетілдірумен қатар, оны ақпараттық технология бәсекесінде жаңа дәуір талаптарына сай қолдана білу шеберлігіне үйрету.

Сондықтан тәжірибе барысында болашақ мамандардың кәсіби құзіреттілігін инновациялық, ақпараттық-коммуникативті технологияны тиімді қолдана білу қажет.

Қорытындылай келе, осы аталған дуальдық оқыту жүйесі мақсаты заман талабына лайық, азаматтық жауапкершілік, отаншылдық рухы жоғары, интеллектуалдық және әлеуметтік тұрғыдан жетілген, әлемдік бәсекеге барынша қабілетті маман тәрбиелеу болып табылады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған бағдарламасы
2. Қазақстан республикасының «Білім туралы» Заңы
3. Семченко А.А., Шуканова Ф.К. Дуальная система обучения в колледжах. - Алматы, 2013 г.
4. Ф.К. Шуканова «Организация внедрения дуальной системы обучения» Алматы, 2014 г.

ЗАМАНАУИ БҰРМАЛЫ БАҒЫТТАМА «ALSTOM» ЖӘНЕ АВТОМАТТЫ TRIPLE S ГЕОТЕРМАЛДЫҚ ЖЫЛЫТУ ҚҰРЫЛҒЫСЫ

Сартай Айгүл Бауыржанқызы
«Қазалы көлік-техникалық жоғары колледжі»
КМҚК, Қызылорда облысы

Түйін сөз: тәуелсіздік, инвестициялық ресурстар, AlStom, General

Аннотация: Баяндамада тәуелсіздіктің қиын кезеңдерінен алып шыққан темір жол саласы. Темір жол кешені ең жетекші салаларының бірі. Темір жол өнеркәсібі салаларынан темір жол дөңгелектері, шпал, осьтер, рельс бекіту кешендері Қазақстан аймақтарынан шығатындығына сипат берілген. Темір жол көлігінің басқа көлік түрлерінен маңызды екендігі сипатталды. Тәуелсіздіктің елең-алаңында елдің қалт-құлт еткен экономикасын қиындықтан алып шыққан

негізгі салалардың бірі темір жол саласы. Жуан жіңішкеріп, жіңішке үзулілер сол бір шақта көршілес мемлекеттермен арадағы экономикалық байланысты сақтап, сондай ақ, одан әрі дамыта отырып, халықтың оң жамбасына келетін нарықтың бірден-бір сепшісіне айналған Қазақстан Темір жолы.

Темір жол көлігі – көлік кешенінің жетекші саласы, жүктер мен жолаушыларды алыс қашықтыққа тасымалдайтын басты қатынас құралы. Темір жол көлігі локомотивтер мен вагондардан тұратын, арнайы реліс жол арқылы тасымалдауға арналған көлік түрі болып табылады. Темір жол көлігінде тасымал құны басқа көлік түрлерімен салыстырғанда біршама төмен, қатынауы тұрақты. Қазақстанның ішкі құрлықтық орналасуы жағдайында Темір жол көлігі елдің көлік кешенінің құрамында аса маңызды рөл атқарады. Темір жол көлігі басқа көлік түрлеріне қарағанда қомақты жұмыс атқарады.

AlStom – теміржол көлігі өндірісіндегі әлемдік кошбасшылардың бірі. Қазақстанда 2010 жылдан бері жұмыс істейді. Қазіргі уақытта ҚР-ға 100 млн. Еуропадан астам инвестиция салды. Нұр-Сұлтан қаласында, электровоздар шығару және оларға техникалық қызмет көрсету бойынша «Электровоз Құрастыру Зауыты» және Алматы қаласында бағыттамалы жетектер өндіру бойынша «КазЭлетроПривод» бірлескен кәсіпорындары, үш сервис депосы бір сервис орталығы жұмыс істейді. AlStom – Орталық Азия имен Кавказ аумағындағы электровоздар мен бағыттамалы жетектердің бірден-бір өндірушісі, сондай-ақ осы аймақтағы теміржол өнеркәсібі жаңғырту бағдарламасының негізі қатысушысы. Еліміздің темір жол жүк тасымалы қорқынды өсуде.

Қазіргікезде бұрмалы бағыттамалардың үшкірінің жастықшасын қолдынылған маймен майландырып отырады, оның кемшіліктері келесіде:

- тиімсіз
- өрт қауіптілігі
- экономикалық шығыны көп
- экологияға зиянды

Заманауи “Alstom” бұрмалы бағыттаманың жұмыс істеуі 60 градуста тоқтаусыз болады, төзімділігі анағұрлым артық, қысқы қатты аяздарда, қатты дауылды боранды, құмды жерлерде жұмыс істей береді, тоқ көзін үнемдеп қоршаған ортаға зияны жоқ, себебі бұл бұрмалы бағыттамаларда үшкірді майлаудың орнына, роликті қозғалғыш қолданады, оның бұрылу уақыты қазіргі бұрмалы бағыттамаларға қарағанда тез, және ол роликтерді майлап отыру қажет емес.

Роликті бұрмалы бағыттаманың үстімен жылжымалы құрам өткен кезде цапфаның қатты элементі қысылады, ал бұрмалы бағыттаманың үшкірі жылжымалы құрам толық бұрмалы бағыттамадан өтпегенге дейін жастықшада жатады, бұл жағдайда экослайд бұрмалы бағыттамасына ешқандай қосымша жүктеме түспейді. Дәстүрлі бұрмалы бағыттамалармен салыстырғанда экослайд бұрмалы бағыттамасын бұрған кезде уақыттың 25- 30% азайуы, электро беріліс тоғының үнемделуі 25-30% , ауа райының қолайсыз жағдайларында сенімді жұмыс істеуі (қалың қар, мұз қатқанда, құмды боранда) , бұрмалы бағыттама жастықша табантірегінің майлауы толығымен жойылады, қызметтік ремонт мерзімің созылуы. Ал экономикалық басымшылығы:

- бұрмалы бағыттамалардың элементтерінің ауыстыруана шығындардың азайуы
- бұрмалы бағыттамалардың майлауына шығынның мүлдем болмауы
- жер бедерін, экологияға зиян алып келген үшін штрафтық санкциялық шығындардың азайуы

Alstombұрмалы бағыттаманың қазіргі қолданылып келе жатқан бұрмалы бағыттамамен салыстырғандағы жұмыс қауіпсіздігі:

- темір жол бойына жұмыскерлердің шықпауы, себебі бұрмалы бағыттаманың үшкірін майлау үшін екі адам қажет, ал экослайд бұрмалы бағыттамасында үшкірді майлаудың орнына, роликтер қолданылады, оларға майлаудың қажеті жоқ
- Монтерларға жұмыс шартының жеңілдеуі

- Жұмыскерлердің арасында травматикалық жарақаттардың азайуы
- Кәсіби аурулардың азайуы(әсіресе рак)

Triple S жаңа иновациялық, толығымен автоматтандырылған, геотермалдық жылыту құрылғысы қазіргі кезде еуропа мемлекеттерінде кеңінен таралған, бір жыл бұрын көршілес Ресей мемлекетінің темір жолдарында пайдаланылып келеді

Қазақстан темір жолдарында ең күрделі мәселелердің бірі, қысқы мезгілде бұрмалы бағыттамааның үстіне қар немесе мұз жатудың салдарынан, бұрмалы бағыттама істен шығып, немесе оны тазалау көп уақыт қажет етеді. Соның салдарынан эксплуатациялық шығындар көбейеді, және тәуліктік жоспар жоспардағыдай орындалмайды.

Triple S автоматты геотермалдық жылыту құрылғысы бұрмалы бағыттамааны қардан таза ұстау, және поездардың қозғалысы мен айлалық жұмыстарды қыс мезгілінде үзіліссіз жұмыс істеуі үшін арналған. Осы құрылғына еңгізген кезде ауыр қара қолды жұмыстар болмайды, сол арқылы қар тазалаушы адамдар штаттар азайып, темір жолды қардан тазалауы қауіпсіздігі одан әрі аса түседі.

Көптеген жылдар бойы бұрмалы бағыттамааларды, адам күші, ауа желдеткіші, тоқ арқылы жылытып, қардан тазартып отырған, бірақ Triple S геотермалдық жылыту құрылғысы анағұрлым тиімдірек, себебі ол тоқ көзін

60% үнемдейді, өздігінен автоматты түрде, тоқтаусыз жиырма жыл жұмыс істейді, ешқандай адамның көмегі қажет емес.

Triple S құрылғысымен қамтамасыз етілген бұрмалы бағыттамааларды жылыту сенімділігі 99,5 % сенімді, яғни оның тоқтаусыз жұмыс істеуі және энергия көзін үнемдеу 70% пайызға төмендейді, осыған ұқсас аналогты құрылғыларға қарағанда, себебі бұл құрылғы үнемі қосылу және әрдайым күту тәртібінде болады. Бұл құрылғының өте тиімді болуының себебі тереңнен алынған жылуларды алып бұрмалы бағыттамааларға береді, егер өзіне жылу жеткіліксіз болған жағдайда кішкене тоқ көзінің жылуын қабылдайды.

Triple S құрылғысының қызметтік жұмыс істеу жүйесі келесіде, бірнеше метр тереңдікте жатқан ұңғымадан немесе терең жатқан грунттан жылу алынады.[2] Электрэнергия көзі арқылы қозғалысқа айналған жылулық насос, 50 °C сұйықтықты жоғары қарай көтереді, жылу алмастыру құрылғысы арқылы жылу бұрмалы бағыттамааларға беріледі. Өзінің алғашқы инвестициялары басқа аналогты құрылғыға қарағанда 50% қымбат болғанына қарамастан, өзін-өзі ақтау құны 2-7 жылда болады, негізінен геотермальді жылу беру көзінің тиімділігіне тәуелді. Қазіргі кезде көптеген Еуропа мемлекеттерінің теміржол желісінде осы құрылғы кеңінен таралған, мысалға Германия мемлекетінде 90% бұрмалы бағыттамаалар осы құрылғымен жабдықталған, ал қалған 10% газбен жылыталады. ТМД мемлекеттерінде алғаш болып осы құрылғыларды теміржол желісінде қолданған бұл көршілес Ресей Федерациясы.

Triple S құрылғысы негізгі үш компоненттерден тұрады;

- геотермальді жылу
- жылулық насос орталық түйінмен
- бұрмалы бағыттамаға бекітілген жылу алмастыру құралымен

Triple S геотермалды бұрмалы бағыттамааны жылыту құрылғысы тек қана бұрмалы бағыттамааларды жылытып қана қоймай, оны тиімді қолданған жағдайды ғимараттармен қоймаларды толығымен жылытып, оның экономикалық тиімділігімен өзін-өзі ақтау құнын арттыруға болады.

Станса жүк және жолаушылар пойыздарын қабылдау, жөнелту, өткізу, транзитті пойыздарды жөнге келтіру, локомотивтер мен локомотивтер бригадаларын ауыстыру жұмыстарын іске асырады.[3]

Жұмыс нәтижесі бойынша, мысал ретінде алынған қысқы мерзімдегі қар тазалауға арналған толассыз кезеңдерге қанша уақыт кететін анықталып, айлалық жұмыстарға кедергі түсетіні анықталды, ол үшін жаңадан роликті бұрмалы бағыттама “Alstom” және бұрмалы бағыттамааларды қысқы жағдайларда геотермальді жылыту құрылғысы ұсынылып,

экономикалық жағынан үнемді әрі тиімді екені дәлелденді. Бұл бұрмалы бағыттама және геотермалді жылыту құрылғысы енгізу тек қана үнемді болып қоймай, сонымен қоса, қоршаған ортаға зиян келуден алдын алып, жұмыскерлердің қауіпсіз жұмысын қамтамасыз етеді. Қондырғы енгізбес бұрын қар тазалауға кеткен толассыз кезең уақыты шамамен 56 мин уақыт алса, қондырғыны қолдану жағдайында қар тазалау жұмысы жұмыскерлердің жауапкершілігінен түсіп, өздігінен толығымен автоматты қосылып, қар тазалауға ешқандай уақытты кетпейді яғни, бұрмалы бағыттамаларды қысқы мезгілде тазалауға мүлдем уақыт кетпейді. [4]

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. З.С.Бекжанов. Теміржол көлігімен тасымалдау технологиясы және оны ұйымдастыру: Оқулық.-Астана: «Парасат Әлемі» баспасы, 2005.
2. «Пайдалану жұмыстарын басқару» пәнінен «Сұрыптау стансасының жұмысын ұйымдастыру» тақырыбында курстық жоба мен оқытушымен студенттің өзіндік жұмысын орындауға арналған әдістемелік оқу құралы, Қарағанды 2011 ж., Балғабеков Т.К., Исина Б.М
3. <http://scbist.com> Ресей теміржолындағы инновациялар
<http://stroyputservice.ru> Теміржол құрылымы туралы жалпы мәлімет

ОСОБЕННОСТИ И ПРОБЛЕМЫ ВНЕДРЕНИЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ В КОЛЛЕДЖАХ

Базарова Л.Е., Троценко Е.Л.
КГКП «Карагандинский агротехнический колледж»,
город Караганда

Аннотация: Данная статья раскрывает особенности кредитно-модульного обучения в колледжах, проблемы его внедрения в процессе обучения и показывает пути решения данных проблем в Карагандинском агротехническом колледже.

Кредитно-модульная система организации учебного процесса создает определенный стимул для достижения наилучших результатов. Кроме того, она создает возможности для получения дополнительного образования, для повторного изучения предмета, по некоторым причинам не усвоенного своевременно на предыдущем курсе. Таким образом, кредитно-модульная система обучения помогает слабым студентам в полной мере использовать свой потенциал.

Одной из важнейших и требующих решения проблем, стоящих перед техническим и профессиональным образованием в республике, является модернизация процесса обучения за счет внедрения новых педагогических технологий и методов и основательные изменения в сфере образования путем введения кредитно-модульной системы в организацию учебного процесса. В данном случае внедрение интегративных методов обучения позволит повысить качество обучения, улучшить подготовку квалифицированных кадров и достичь результатов в формировании личности студентов.

Как и в преподавании других предметов в колледже, в преподавании по кредитно-модульной системе организации учебного процесса, важнейшей задачей является улучшение качества обучения, подготовка компетентных и опытных специалистов своего дела, совершенствование их квалификации, подготовка кадров, обладающих творческим мышлением. В этом случае выполнение требований в кредитно-модульной системе организации учебного процесса это использование методов интегративного обучения, позволит организовать учебный процесс, оказывающий положительное влияние на качество подготовки студенческого состава и дающий направление формированию личности.

Следует отметить, что основной целью и жизненно важной задачей преподавания по кредитно-модульной системе организации учебного процесса в колледже, является воспитание у

студентов технологической культуры, получение технологических знаний и навыков, чтобы целенаправленно использовать их в своей повседневной деятельности. Преподавание в колледже, позволит студентам использовать технологии переработки в самостоятельной жизни, а также наряду с этим создаст условия для формирования творческих способностей, творческого становления характера, определит направление их нравственного, интеллектуального и эстетического развития. Изучая это, студенты ознакомятся с современными технологиями, а также приобретут знания и навыки, используемые в производстве.

С точки зрения совершенствования структуры начальной подготовки студентов в колледжах в Республике Казахстан, переход к Болонскому процессу можно считать успешным шагом.

Одной из основных целей Болонского процесса является введение кредитно-модульной образовательной системы в подготовке специалистов средних специальных учебных заведений (подготовка суббакалавров).

В республиканских колледжах, при очной формой обучения количество недель теоретического обучения составляет 40 недель (17-23 недель), в том числе 5 недель, отведенных на экзаменационную сессию. Средняя плотность лекций в аудиториях, практических, лабораторных и классных занятий колеблется между 26-30 часами.

Претворение в жизнь кредитно-модульной системы в организации учебного процесса ТИПо возможно лишь на основе соответствующих документов, утвержденных Министерством просвещения РК. Это:

1. учебные планы по специальностям;
2. график обучения специальности;
3. годовой рабочий учебный план по специальности;
4. индивидуальные учебные планы студентов;
5. годовые рабочие учебные планы учителей – предметников.

Кредитно-модульная система организации учебного процесса имеет специфические особенности, которые необходимо учитывать при организации обучения.

Каждому студенту в начале учебного года будет предоставляться учебный план на семестр или же на весь учебный год, где указывается количество и время накапливаемых кредитов по каждому предмету. В колледже для оценки учебных достижений студентов и соответственно начисления кредитов будут использоваться также и 100 балльная шкала оценивания. В течение семестра студент может набрать только 50 баллов из 100; остальные 50 баллов он может накопить во время выпускных экзаменов. Если сумма баллов по рассматриваемому предмету за период семестра составит 51-100 баллов, то студент получает по этому предмету кредит.

Процесс обучения, основанный на кредитно-модульной системе организации учебного процесса, имеет специфические цели и особенности. Они нижеследующие:

1. каждый студент должен иметь индивидуальный учебный план, составленный при его непосредственном участии;
2. в соответствии с учебной программой колледжа обеспечение студенту свободы выбора количества кредитов для каждого семестра, преподавателей и научных консультантов (тьюторов);
3. создание условий для самостоятельной деятельности;
4. внедрение многобалльной системы при оценке знаний студентов;
5. привлечение к учебному процессу научных консультантов (тьюторов);
6. формирование в каждом семестре учебных групп по предметам;
7. составление журнала по каждому предмету в отдельности;
8. зависимость сроков обучения от достижений студентов;
9. проведение процесса кодирования специальностей, дисциплин, объединенных предметных комиссий, преподавателей и студентов;
10. регулирование организации процесса обучения по кредитно-модульной системе в организации учебного процесса со стороны соответствующих структурных отделений.

При организации обучения по кредитной системе, в соответствии с положениями Болонской

декларации, студентам предоставляется возможность накопления кредитов и в других колледжах, а также обеспечение образования на соответствующем уровне в зарубежных учебных заведениях с правом приобрести кредиты по отдельным предметам. Приобретение студентами кредитов в других колледжах возможно лишь с согласия колледжа, где он учится. Следует отметить, что теоретически, применение в настоящее время в республике кредитно-модульной системы организации учебного процесса, способствует модернизации системы среднего специального образования, формированию его нового содержания и образовательных стандартов, укреплению междисциплинарных связей в обучении, откроет широкие возможности для внедрения интегративных методов обучения, новых педагогических и информационно – коммуникативных технологий, отвечающее всем современным требованиям. Но на данном этапе кредитно-модульная система не работает должным образом: в РУПе есть только столбик с расчетом кредитов, студенты не могут выбирать кредиты обучения и преподавателей, не составляется индивидуальный план обучения. Настоящее время кредитно-модульной система не дает возможности иметь студентам свободу выбора т.е. академическую свободу.

На протяжении 90 лет КГКП «Карагандинский агротехнический колледж» осуществляет подготовку специалистов аграрного и технического направления.

Подготовка специалистов ведется как по квалификациям специалистов рабочего так и среднего звена. С 2018 года наше учебное заведение работает над внедрением модульной технологии обучения в учебный процесс. Для реализации данной задачи в колледже созданы необходимые предпосылки:

- внедрена в учебный процесс и действует тестово-рейтинговая (балльно-рейтинговая) система оценки знаний;

- «Электронный журнал», ныне используется единая информационная система управления образовательным процессом «Электронный колледж», в которую входят модули: электронный журнал, приемная комиссия, заведующий отделением и т.д.

В настоящее время по внедрению в учебный процесс модульной, модульно-кредитной технологии обучения в учебном заведении проведена следующая работа:

- обновлены рабочие учебные планы, образовательные программы в соответствии с модульной технологией обучения;

- разработаны рабочие учебные программы по общепрофессиональным и специальным дисциплинам и модулям, согласованы с работодателями;

- разработаны модульно-кредитные учебные планы и программы для получения нескольких квалификаций, в том числе квалификации прикладного бакалавра;

- в этом году разработаны учебные планы ориентированные на результаты обучения в соответствии с требованиями ГОСО.

Колледж с 2021 года сотрудничает ТОО «Профиплюс» LLC Profi+. Основное направление деятельности: Вспомогательные образовательные услуги, а именно Обучение

Специалистов по авторемонту. (автоэлектриков, автодиагностов). В 2021 году было создано ТОО «Профиплюс» - направление деятельности: Разработка и реализация современных образовательных технологий и методик в сфере автомобильного транспорта.

КГКП «Карагандинский агротехнический колледж» (КАТК) приобрёл современное оборудование, отвечающее требованиям международных стандартов аккредитации автомобильных программ, по специальностям «Техническое обслуживание, ремонт и эксплуатация автомобильного транспорта», «Техническая эксплуатация дорожно-строительных машин». В рамках проекта «Жас маман» открыты:

- Центр компетенции по ремонту грузовой и специализированной техники;
- Центр компетенции по ремонту легковых автомобилей;
- Центр компетенции по малярно-кузовным работам.

Основные профессиональные образовательные программы по этим направлениям разработаны на базе ASE-стандартов аккредитации автомобильных программ: «Automobile (Легковой и лёгкий грузовой автомобиль)»; «Collision Repair and Refinish (Ремонт после столкновений и

отделка)»; «Medium/Heavy Duty Track (Грузовик средней и большой грузоподъёмности)», в которых указаны требования к администрированию программ, требования к компетентности преподавателей и тренеров, материально-технической оснащённости учебного процесса.

Подготовку специалистов планируется проводить по модульно-компетентностному подходу, которые структурированы в 2 этапа.

На первом этапе студенты овладевают базовыми умениями и получают знания, которые являются общими для определённой профессии или группы профессий одного направления экономической деятельности. Без овладения базовыми знаниями и формирования первичных умений невозможно формирование профессиональных специализированных компетенций, отражённых в требованиях профессиональных стандартов и в действующих государственных стандартах образования. Они относятся к общепрофессиональному блоку и приобретаются интегрировано. Как предусмотрено образовательным стандартом, при профессиональной переподготовке, повышении квалификации участник программы вправе потребовать внесения в индивидуальную программу профессиональной подготовки модули, формирующие общепрофессиональную компетентность, любые учебные модули начального уровня квалификации.

Участник программы приобретает необходимые знания и умения по развитию социально-психологических качеств, которые нужны ему для самореализации, построения профессиональной карьеры, участия в общественной жизни и формирования активной гражданской позиции, содержание которых заложено в ключевых компетентностях. Это:

- Способность критически мыслить;
- Самостоятельно принимать решение;
- Оценивать собственные результаты обучения;
- Обучение в течение жизни;
- Планировать трудовую деятельность;
- Работать в команде.

Программа предметного модуля профессионального образования «Выполнение базовых операций, сопутствующих техническому обслуживанию и ремонту автотранспортных средств», разработанного КГКП КАТК при участии Учебного центра «Profi+», позволяет на начальном этапе сформировать у студентов / слушателей различных курсов необходимую компетентность в решении задач, отнесённых к ключевым компетенциям. Этот предметный модуль предстоит осваивать студентам первого курса в первом семестре, что окажет положительное влияние на формирование интереса к выбранной профессии.

На втором этапе студенты усваивают учебные модули, которые формируют или углубляют профессиональные компетентности. На этом этапе различают «горизонтальное» и «вертикальное» формирование наборов учебных модулей. Учебные модули «горизонтального набора» формируют компетентности согласно требованиям к уровням квалификации (разрядам). Выбирая способ обучения по «горизонтальному» принципу, участник программы постепенно овладевает всеми учебными модулями, определёнными профессиональным стандартом по выбранной специальности, то есть овладевает всем набором компетенций, отнесённых к данному виду профессиональной деятельности. В результате реализации «горизонтального» принципа формирования компетенции выпускник овладевает комплексом знаний и умений, характерных для одного из трёх уровней, согласно национальной или отраслевой рамки квалификации. Участник программы профессиональной подготовки получает сертификат на соответствие его умений и знаний требованиям профессионального стандарта, что является подтверждением его компетентности и способности к эффективному выполнению работ определённых квалификационной характеристикой и содержанием программ профессиональных модулей.

Подтвердив качество знаний и умений, сформированных в ходе последовательного (горизонтального) овладения содержанием программ профессиональных модулей, выпускник получает диплом квалифицированного рабочего по выбранной профессии/ специальности.

Особая роль отводится работодателям (представителям бизнеса) при совместной подготовке

кадров. Работодатели должны сформировать чёткие критерии оценки подготовленности выпускника к решению производственных задач. Это производится через формирования содержания профессиональных стандартов, формирования требованиям к аккредитации и ежегодному утверждению содержания программ предметных модулей профессионального образования. Здесь очень уместно использование международного опыта составления учебных программ, оценки компетенции специалистов предприятий и независимой оценки компетентности студентов в период рубежной аттестации по завершении изучения каждого предметного модуля профессиональной подготовки.

Внедрение в учебный процесс Web-приложения Electude, использующего облачные технологии и LMS – Learning Management System – Систему управления образованием, позволили без особых проблем преодолеть периоды вынужденного перевода студентов на дистанционное обучение в период пандемии, а LMS позволила без особого труда контролировать самостоятельную работу студентов на дому. Что правильное построение предметных модулей профессионального образования, где чётко представлены цели каждого занятия, обозначены средства достижения этих целей через использование возможностей интерактивных прикладных задач, способны сотворить чудеса.

Заключение:

Модульно-компетентностный подход в построении индивидуальной программы профессиональной подготовки позволяет:

- Получить базовый уровень умений и знаний по всему комплексу программ профессиональных модулей, предусмотренных профессиональным стандартом;
- Имея базовый уровень профессиональных знаний и умений, можно совершенствовать свою профессиональную компетентность, выбрав для построения индивидуальной программы повышения квалификации любой набор программ профессиональных модулей, освоив профессиональную компетенцию по выбранному виду или выбранным видам профессиональной деятельности;
- Материально-техническое обеспечение центра компетенции позволяет организовать теоретическое и лабораторно-практическое обучения слушателей курсов дуальной формы обучения;
- Центр компетенции должен соответствовать международным стандартам;
- Используя возможности современных образовательных платформ и Web-приложений; изучение любой программы профессионального модуля можно осуществить дистанционно.

Литература:

- 1.Европейский фонд образования МОН Украины УМЦ ПТО у Волынской области Рекомендации разработчикам модульных учебных программ на компетентностной основе- Турин, 2019
2. Вербицкий А.А., Платонова Т.А. Формирование познавательной и профессиональной мотивации студентов. М., 1986.
3. Юцявичене П.А. Теоретические основы модульного обучения: Дис. д-ра пед. наук. – Вильнюс, 1990.
- 4.НАО «Холдинг «Касипкор» Система технического и профессионального образования стран Европейского Союза и США, А., 2016 г.

ПОДГОТОВКА СТУДЕНТОВ К ПРОВЕДЕНИЮ ДЕМОНСТРАЦИОННОГО ЭКЗАМЕНА ПО КОМПЕТЕНЦИИ «ТЕХНОЛОГИИ МОДЫ»

**Гордеева Надежда Павловна,
Государственное автономное профессиональное образовательное**

**учреждение «Казанский колледж технологии и дизайна», г.
Казань, Республика Татарстан, Российская Федерация**

Организация и подготовка студентов в Казанском колледже технологии и дизайна к демонстрационному экзамену. Рассмотрение кодов с заданиями. Подготовка студентов по тайм менеджменту и повышения эффективности его использования. Система перевода баллов в оценки в рамках промежуточной аттестации.

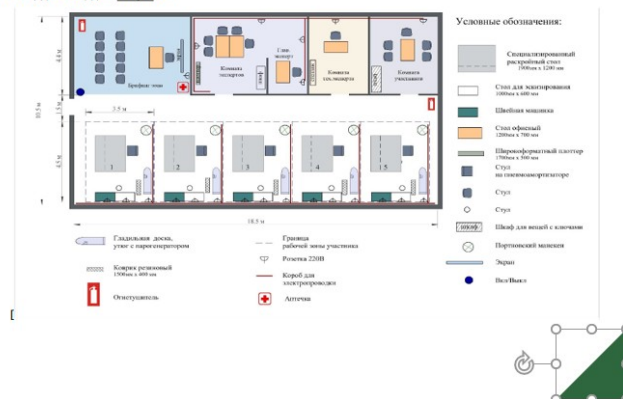

План застройки площадки центра проведения ДЭ

Формат проведения ДЭ: очный / распределенный

Общая площадь площадки: 194,25 м²

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА КАДРОВ КАК НЕОТЪЕМЛЕМЫЙ КОМПОНЕНТ ЭКОНОМИЧЕСКОГО И СОЦИАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА

Елохина Лидия Николаевна,

Астахова Мария Александровна

Санкт-Петербургский техникум железнодорожного транспорта – структурное подразделение федерального государственного бюджетного образовательного учреждения высшего образования «Петербургский государственный университет путей сообщения Императора Александра I»

Аннотация: Влияние цифровой экономики на инновационное развитие человеческого потенциала российского общества в рамках профессионального образования можно интерпретировать как экономический, образовательный, научно-технический (инновационный) потенциал населения. В данной статье рассматриваются изменения в экономической, социальной и культурной сферах, которые ориентированы на создание перспективных цифровых технологий, использование инновационных моделей организации бизнеса, производства, применение метода анализа больших объемов данных и принятия цифровых решений. В статье анализируется, как экономический потенциал способствует внедрению цифровых технологий во все производственные процессы (от этапа производства до этапа потребления).

Ключевые слова: Ключевые слова: научно-технический прогресс; профессиональное обучение; цифровая экономика; человеческий потенциал; цифровые технологии.

Экономический потенциал способствует внедрению цифровых технологий во все процессы воспроизводства (от стадии производства до стадии потребления). Образовательный и инновационный потенциалы отражают интеллектуальные способности к созданию и освоению новых технологий; способность получать и усваивать информацию и знания, необходимые в контексте цифровизации, генерировать новые идеи и реализовывать их. Новые технологии, которые привлекают улучшения в работе и экспертных знаниях, - это цифровые технологии, определяющие формирование цифровой экономики.

Изменения в экономической, социальной и культурной сферах ориентированы на создание перспективных цифровых технологий, использование инновационных моделей организации деятельности. В связи с этим происходят серьезные изменения в содержании труда рабочих и

специалистов. Научно-технический процесс, технические и технологические инновации, осуществляемые в производственных процессах, приводят к перестройке профессиональной и экономической структуры работников. Необходимо обучать рабочих и специалистов, которые могут заниматься сложной автоматизированной работой, работать на высокотехнологичном производстве и осуществлять бизнес-процессы на основе цифровых технологий.

Сфера интеллектуального труда (сложное высокотехнологичное оборудование, станки с ЧПУ, цифровые технологии в телекоммуникациях и деятельность, связанная с разработкой программного обеспечения с использованием информационных ресурсов) требует подготовки работников широкого профиля с высоким уровнем профессиональной квалификации. Теоретико-методологические основы изучения трансформации человеческого потенциала под влиянием процессов цифровизации экономики и общества неотделимы от концепций цифровой экономики, информационного общества и экономики знаний, поскольку они характеризуются многократным повышением значимости человеческого фактора - знания, образование, информация и способность их усваивать. Человеческий потенциал понимается как способность человека (физическая и интеллектуальная) эффективно осуществлять непосредственную общественно необходимую деятельность, в первую очередь деятельность, связанную с созданием, распределением и использованием товаров и услуг. Чем выше человеческий потенциал, тем больше возможностей у населения страны, тем больше его готовность к самореализации и потребность реализовать свои возможности, а также тем лучшие условия для формирования, развития и реализации человеческого потенциала создаются на данной территории.

Непрерывное профессиональное образование отвечает требованиям инновационного развития экономики, развивается система профессиональной подготовки работников различного уровня квалификации, профессиональной переподготовки и повышения квалификации работников. Цифровая экономика, или, другими словами, онлайн-экономика, - это система экономических, социальных и культурных отношений, построенная с использованием современных цифровых технологий. В эпоху цифровой экономики информация играет важную роль, она становится главным нематериальным активом, имеющим огромную ценность. Цифровая экономика предполагает адаптацию нормативно-правовой базы к новым типам отношений, новым объектам и субъектам экономики, создание инфраструктуры, технологий и платформ, обеспечивающих прием, хранение и обработку объема информации, генерируемой в цифровой экономике, обеспечение недискриминационного доступа к информации при условии соблюдения законных прав и обеспечиваются интересы субъектов и владельцев информации, подготовка профессиональных кадров, информационная безопасность, разработка решений для различного качества использования информационно-коммуникационных технологий в сфере государственного и муниципального управления, здравоохранения, образования, городского хозяйства и других отраслях экономики [2].

Сфера образования всегда была и остается ключевой и многообещающей миссией глобальной конкуренции стран за экономическую мощь и политическое влияние. Программа цифровой экономики Российской Федерации определяет цели и задачи, решение которых является необходимым условием для того, чтобы Россия оставалась полноценным, независимым и уважаемым участником мирового сообщества [5].

Задачи в направлении персонала и образования:

1. Система трудовых отношений, нормативно-правовая база, включая описания системы компетенций, отражает цифровую реальность деятельности граждан.
2. Система сертификации компетенций в области цифровой экономики является вариативной и соответствует профессиональным и образовательным стандартам, Национальной системе квалификаций.
3. Система базовых образовательных программ обеспечивает цифровую грамотность населения, подготовку к цифровой экономике и использование ее инструментов и сред.
4. Внедрена стратегия непрерывного образования, переподготовки, повышения квалификации и механизмы интеграции государственных служащих старше 50 лет в цифровую экономику.

Для достижения поставленных целей необходимо решить следующие задачи:

1. Создать систему компетенций в области цифровой экономики, интегрированную в национальную систему квалификаций, привязанную к профессиональным и образовательным стандартам и международным стандартам global skills.
2. Создать систему для цифровой регистрации путей личностного развития граждан, включая регистрацию рабочих и образовательных процессов, а также взаимоотношений.
3. Создать нормативную базу ("цифровой трудовой кодекс") и инфраструктуру для гибкой, в том числе удаленной занятости.
4. Разработать и внедрить системы переменной сертификации, отвечающие задачам цифровой экономики.
5. Обеспечить преемственность уровней образования (общее – Среднее профессиональное – Высшее) и трудоустройства, содержания и количества (выпуск – набор на работу) в соответствии с ключевыми компетенциями, необходимыми для цифровой экономики.
6. Создать условия для включения производственной деятельности и предпринимательской активности в образовательный процесс, участия в нем представителей предприятий и работодателей, которые способствуют этому.
7. Обеспечить эффективное личное использование всех образовательных ресурсов каждым студентом.
8. Внедрить приоритеты цифровой экономики в систему общего образования и программы дополнительного образования для детей.
9. Спроектировать систему профессионального образования в соответствии с требованиями цифровой экономики.
10. Обновить систему дополнительного профессионального образования и обеспечить ее взаимодействие с ключевыми категориями потребителей.
11. Реализовать комплекс мер по стимулированию граждан к овладению компетенциями цифровой экономики.

В связи с внедрением цифровой экономики профессиональное образование переходит на новый этап развития, который характеризуется широким использованием цифровых технологий как в профессиональной, так и в повседневной деятельности человека. Именно профессиональное образование является связующим звеном, позволяющим человеку войти в цифровое общество. На протяжении десятилетий считалось, что человек, оснащенный цифровыми технологиями, может свободно устанавливать контакты в цифровой среде и пользоваться преимуществами цифровой экономики.

В контексте внедрения бизнес-моделей и технологий, цифровых платформ, цифровых экосистем, углубленной аналитики больших объемов данных, открытие территориальных центров переподготовки работников становится важным. Эти процессы осуществляются в контексте развития отраслей промышленности, изменений инвестиционной политики, что требует повышения роли квалифицированной рабочей силы, повышения качества профессиональной подготовки работников.

Развитие цифровой индустрии, государственного управления, рождение новых форм социализации людей и их коммуникации определяют внедрение новых экономических стандартов, экономическую и финансовую независимость профессиональных образовательных учреждений. Система экономических методов управления профессиональными образовательными учреждениями предоставляет возможность долгосрочного планирования деятельности образовательных учреждений, интеграции с другими социальными структурами и промышленными предприятиями, реструктуризации систем управления профессиональными образовательными учреждениями [1].

В связи с этим возможно более эффективное использование учебно-материальной базы, оснащения производственных цехов, учебных лабораторий, а также использование производственной базы промышленных предприятий. Научно-технический прогресс определяет руководящие принципы организации труда, которые основаны на разделении производственного процесса на гостиничную деятельность. В цифровой экономике

интеллектуальные функции работника передаются компьютерным технологиям. Таким образом, в научно-технической отрасли предпочтение отдается технологиям искусственного интеллекта, аналитике больших данных, облачным вычислениям, робототехнике, производству кастрированных продуктов и различным формам цифровых интернет-платформ [4]. Это приводит к созданию новых организационных форм, методов и средств профессионального образования. Таким образом, влияние цифровой экономики на инновационное развитие человеческого потенциала российского общества в рамках профессионального образования оказывает огромное влияние на развитие нашего будущего.

Список использованной литературы

1. Андрияшина Н.С., Романовская Е.В., Ражова Н.А., Сергеева Д.С. Развитие производственного потенциала промышленного предприятия // Экономика и предпринимательство. 2018. № 8 (97). С. 917-922. 18
2. Бакулина Н.А., Шабаров А.А., Кузнецов В.П. Сущность организации производства // В сборнике: Промышленное развитие России: проблемы, перспективы. сборник статей по материалам XVIII Международной научно-практической конференции преподавателей вузов, ученых, специалистов, аспирантов, студентов: в 2-х томах. Мининский университет. 2021. С. 12-15
3. Колдина М.И., Лапшина И.А., Барабина И.Е., Максимова К.А., Бакулина Н.А. Тенденции развития системы профессионального образования в Великобритании // Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования. 2020. № 3 (45). С. 102-106.
4. Medvedeva T.Y., Sizova O.A., Markova S.M., Karpukova A.A., Kazantseva G.A., Ulyanova R.A. Modern trends in estimation system of training achievements quality of college undergraduates// Journal of Entrepreneurship Education. 2017. Т. 20. № 3. 5. Пасечник А.С., Кузнецов В.П. Анализ проблемы стимулирования труда и мотивации на предприятиях малого предпринимательства // В сборнике: Экономическое развитие России: тенденции, перспективы. сборник статей по материалам VI

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АКТИВНЫХ МЕТОДОВ НА ЗАНЯТИЯХ ЭКОНОМИКИ

**Амангельдинова Жулдуз Алтынбековна
ГКП на ПХВ «Высший колледж транспорта и коммуникации»
акимата города Астаны**

Аннотация:

Современные методы активного обучения являются одним из самых успешных путей развития профессиональной подготовки будущих специалистов. Применение активных методов обучения при преподавании экономических дисциплин стимулирует познавательную активность студентов и, соответственно, формирует важные практические навыки исследования ситуаций, разрешения задач, совершенствует способности аргументации и четкого изложения мыслей студентов.

Ключевые слова: активные методы, игровые технологии, деловые игры, ролевые игры.

Аннотация:

Қазіргі заманғы белсенді оқыту әдістері болашақ мамандардың кәсіби дайындығын дамытудың табысты жолдарының бірі болып табылады. Экономикалық пәндерді оқытуда оқытудың белсенді әдістерін қолдану студенттердің танымдық белсенділігін ынталандырады және мәселелерді шешуде маңызды практикалық дағдыларды дамытады, студенттердің ойын нақты жеткізу қабілетін арттырады.

Кілтті сөздері: белсенді әдістер, ойын технологиялары, іскерлік ойындар, рөлдік ойындар.

Annotation:

Modern active learning methods are one of the most successful ways to develop the professional training of future specialists. The use of active learning methods in teaching economic disciplines stimulates the cognitive activity of students and, accordingly, develops important practical skills in studying situations, solving problems, and improves the ability of argumentation and clear presentation of students' thoughts.

Key words: active methods, gaming technologies, business games, role-playing games.

Ни для кого не секрет, что экономическое образование – одно из важнейших условий успеха в современной жизни. Однако для того, чтобы обучающиеся освоили достаточно сложный экономический материал, необходимо сформировать у них интерес к изучаемой дисциплине, т. е., принимая во внимание цели обучения, преподаватель с особой ответственностью должен подходить к методике преподавания экономических дисциплин – совокупности методов и приемов практической деятельности, приводящей к заранее планируемому результату.

Важную роль в методике преподавания экономических дисциплин отводится дидактическим играм (деловые и ролевые игры, блиц-игры и т. д.), поскольку в процессе их применения реализуются многие функции, влияющие на формирование экономической компетентности будущих специалистов.

Построенная на условностях, игра вместе с тем достаточно точно и продуктивно отражает структуру реальной деятельности, а это значит, что приобретенные в игре знания, приемы и навыки будут применяться игроками в реальной повседневной жизни. [2]

Наиболее популярной дидактической игрой при работе со студентами учебных заведений является такой ее вид, как ролевая игра, которая направлена на формирование целеустремленности, ответственности, самостоятельности, коммуникабельности и других личностных качеств.

Деловые игры, в свою очередь, направлены преимущественно на формирование профессиональных качеств – мотивации и интереса к выбранной профессии, актуализируют творческий потенциал личности, обеспечивают самоорганизацию деятельности.

Деловые/ролевые игры – имитационное моделирование профессиональной деятельности и ролевое взаимодействие по игровым правилам участвующих в ней специалистов, в определенном условном времени, в атмосфере неопределенности, при столкновении позиций, с разыгрыванием ролей и оцениванием. [3]

Этапы разработки сценария игры:

- 1) введение в игру;
- 2) определение количества игровых групп;
- 3) игровой этап;
- 4) подведение итогов игры.

В своей практике я активно использую игровые технологии обучения и хочу показать их применение на занятиях.

Так, изучая тему «Трудовые ресурсы и оплата труда» можно провести игру «Трудовые ресурсы государства». Из представленного перечня потенциальных трудовых ресурсов студентам нужно выбрать те, которые составляют трудовые ресурсы государства, и те, которые не могут входить в данный список.

Далее приведен примерный список потенциальных трудовых ресурсов: кондитер; водитель; пенсионер, подрабатывающий вахтером; артист; неработающий школьник; неработающая пенсионерка; работающий школьник; учитель; инвалид III группы, подрабатывающий кондуктором; мальчик 14 лет; мужчина 59 лет; профессор 80 лет; женщина 55 лет; новорожденный ребенок; мужчина 18 лет; студент, подрабатывающий в магазине; ученый в исследовательском институте; пенсионер 60 лет; мужчина 60 лет; инвалид I группы; девочка 14 лет и т. д.

После проведения игры делаются выводы по заданию: трудовые ресурсы характеризуются численностью трудоспособного населения. К трудовым ресурсам в РК принято относить

мужчин от 16 до 63 лет и женщин от 16 до 63 лет. Также в трудовые ресурсы страны могут включаться лица моложе или старше указанного возраста в том случае, если они заняты в народном хозяйстве (работающие пенсионеры, школьники и т. д.). Неработающие школьники, неработающие пенсионеры и неспособные заниматься трудовой деятельностью инвалиды не входят в состав трудовых ресурсов. [1]

В рамках этой же темы, изучая такие понятия, как «реальная» и «номинальная заработная плата», можно провести игру «Перечень возможных покупок». Студентам объясняется, что реальная заработная плата показывает, какое количество предметов потребления и услуг работник может купить на свою заработную плату; номинальная заработная плата, в свою очередь, показывает сумму денежных средств, которую получает работник за свой труд в соответствии с его количеством и качеством. Далее студентам предлагается рассчитать реальную заработную плату, к примеру, предпринимателя, зарабатывающего 400000 тенге в месяц, экономиста, зарабатывающего 150000 тенге, врача, зарабатывающего 300000 тенге и т. д. Для выполнения задания студентам выдаются специально разработанные таблицы, в которых приводится перечень возможных покупок, например: хлеб, молоко, мясо, конфеты, зимняя обувь, одежда для дома, кино, театр, продукты бытовой химии, сотовый телефон, золотые украшения и многое другое. Напротив каждого наименования студент указывает количество возможных покупок.

Для закрепления материала можно провести следующую игру, необходимо объединить общим термином перечисляемые преподавателем слова.

- 1) малое – среднее – крупное (размер предприятия);
- 2) сдельная – повременная (заработная плата);
- 3) высшего звена – среднего звена – низового звена (руководитель);
- 4) бонусная – льготная – товарообменная – сезонная (скидка);
- 5) основные – оборотные (средства);
- 6) публичное – не публичное (предприятие);
- 7) полное – на вере (товарищество);
- 8) коммерческое – некоммерческое (предприятие);
- 9) с ограниченной ответственностью – с дополнительной ответственностью (общество);
- 10) государственная – договорная – закупочная – оптовая – регулируемая – розничная – свободная – фиксированная (цена);
- 11) внешний – внутренний – государственный (долг).[2]

Активация познавательной деятельности студентов может быть реализована на разных этапах урока, на уроках разных типов и на любом предметном материале с помощью определенных методов. Наибольшей популярностью среди обучающихся в ходе изучения экономических дисциплин используются игровые методы, которые способствуют активизации и интенсификации учебного процесса. Рассматривая концепцию игры как методы обучения, можно сделать следующие выводы:

- 1) игра - эффективное средство обучения когнитивным интересам и активизации деятельности студентов;
- 2) игра, правильно организованная с учетом специфики материала, тренирует память, помогает обучающимся развивать речевые навыки;
- 3) игра стимулирует умственную деятельность студентов, развивает внимание и когнитивный интерес к предмету;
- 4) игра - один из способов преодоления пассивности студентов; 5) в команде каждый студент несет ответственность за всю команду, все заинтересованы в лучшем результате своей команды, все стремятся решить задачу как можно быстрее и успешнее.

Таким образом, конкуренция помогает повысить производительность всех студентов. Место и роль игровых методов в учебном процессе, сочетание элементов игры и учения во многом зависят от понимания преподавателем функций и классификации педагогических игр. [4]

Библиографический список:

1. Барташникова И.А. Учись играя / И.А. Барташникова, А.А. Барташников. — Харьков, 2017. — 45 с.
2. Бесова М.А. Познавательные игры от А до Я / М.А. Бесова. — Ярославль: Академия развития, 2014. — 272 с
3. Гарифуллина А.А. Эвристические методы в экономике [/ А.А. Гарифуллина // Актуальные вопросы экономических наук: материалы III междунар. науч. конф. – Уфа: Лето, 2014. – С. 98 – 100.
4. Евплова Е.В. Блиц-игры, или Как сделать учебный процесс интересным] / Е.В. Евплова // Начальная школа плюс До и После. – 2011. – № 11. – С. 84–87.

**ПОДГОТОВКА К ЧЕМПИОНАТУ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МАСТЕРСТВА
«ПРОФЕССИОНАЛЫ» КАК НЕОТЪЕМЛЕМЫЙ КОМПОНЕНТ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ**

**Булакова Анна Сергеевна,
Булакова Елена Евгеньевна,
Лихорад Сергей Иванович**
**Санкт-Петербургское государственное автономное
профессиональное образовательное учреждение
«Колледж туризма и гостиничного сервиса», Российская Федерация**

Аннотация: Статья создана на основе понимания потребностей современных конкурсов профессионального мастерства, стремящихся к повышению своей профессиональной экспертизы. Статья содержит практический опыт, передовые методики и тщательный анализ требований к Чемпионату профессионального мастерства. Профессиональная подготовка кадров как неотъемлемый компонент экономического и социального развития общества.
Ключевые слова: профессиональная подготовка, конкурсы профессионального мастерства

Развитие чемпионатного движения по профессиональному мастерству является важной государственной задачей, которая определена Стратегией развития национальной системы квалификаций Российской Федерации на период до 2030 года . В комплекс мер по реализации Стратегии входит проведение конкурсов профессионального мастерства среди обучающихся школ, профессиональных образовательных организаций и развитие Всероссийского чемпионатного движения профессионального мастерства, в частности чемпионата по профессиональному мастерству «Профессионалы». Работа по организации и проведению конкурсов профессионального мастерства проводится в соответствии с Указом Президента РФ от 6 апреля 2006 г. № 325 «О мерах государственной поддержки талантливой молодёжи». В чемпионате по профессиональному мастерству «Профессионалы» принимают участие 50 субъектов Российской Федерации, в том числе, Санкт-Петербург.

Система формирования и развития конкурсов профессионального мастерства призвана организовать разработку новых программ, методик и технологий подготовки обучающихся к участию в районных, региональных, национальных и международных конкурсах профессионального мастерства в образовательных организациях Санкт-Петербурга. В основе разработок должен лежать опыт участия в чемпионатах и конкурсах, которые проходят в условиях отбора и конкуренции. Жёсткий отбор участников (команд) из различных образовательных учреждений по уровню компетентности позволяет сформировать понимание того, чему и как необходимо учить, определить наиболее эффективный сценарий подготовки обучающихся.

Для образовательных организаций, реализующих программы профориентационной направленности, профессионального обучения и программы по технологии, необходимо активное участие в чемпионате по профессиональному мастерству «Профессионалы» для

оценки уровня подготовки обучающихся. Участие в чемпионате «Профессионалы» позволяет выявить наиболее способных обучающихся, юных мастеров своего дела.

Следует отметить, что чемпионат «Профессионалы» предполагает создание экспертного сообщества, подготовку экспертов среди учителей, педагогов дополнительного образования, преподавателей. В рамках деятельности экспертных сообществ реализуются программы вовлечения, стажировок.

Участие в соревновании «Профессионалы» предоставляет студентам возможность ранней профориентации и обучения рабочим навыкам, способствует повышению престижа трудовых профессий и формированию мотивации для работы в реальном секторе экономики. Значимость участия обучающихся в соревновании обусловлена требованиями современного общества к уровню профессиональных компетенций и навыков, необходимых для выполнения профессиональных задач и создания конкурентоспособных специалистов. Таким образом, подготовка к участию в чемпионате по профессиональному мастерству способствует развитию профессиональных навыков и компетенций, повышению качества профессионального обучения и созданию условий для осознанного выбора будущей профессии. Участие в различных уровнях конкурсов по перспективным профессиям, включая чемпионат «Профессионалы», предоставляет возможность каждому участнику выявить свои таланты, проверить свои способности, развить навыки постановки целей и задач, самоорганизации, анализа сильных и слабых сторон с целью их улучшения.

Основным элементом подготовки к участию в чемпионате «Профессионалы» является активное внедрение компетентностного подхода в учебный процесс и создание условий для формирования самостоятельного опыта решения разнообразных задач у обучающихся. Этот опыт приобретается в процессе изучения дополнительных образовательных программ, направленных на подготовку к конкурсам и чемпионатам по профессиональному мастерству, а также в ходе занятий, нацеленных на отработку профессиональных навыков.

Для эффективной подготовки участников чемпионата требуются квалифицированные специалисты, обладающие опытом участия в соревнованиях конкретной компетенции и знанием особенностей конкурсных задач. Педагогический персонал, занимающийся подготовкой участников, может пройти обучение для участия в роли экспертов по определенной компетенции. Эффективность подготовки участников увеличится при вовлечении команды педагогов, заинтересованных в достижении положительного результата: педагог-наставник, методист, педагог-организатор и педагог-психолог.

Особое внимание следует уделить созданию благоприятных условий для развития «адаптивных ресурсов». Опыт подготовки к конкурсам, таким как всероссийская олимпиада школьников, региональная олимпиада по технологии «Азбука мастерства», чемпионат рабочих профессий «Абилимпикс» и чемпионат «Профессионалы», подчеркивает важность психолого-педагогического сопровождения участников. Цель этого сопровождения заключается в создании условий для развития адаптивных ресурсов с самого начала подготовки обучающихся к чемпионату. Отсутствие таких условий может привести к «адаптационному синдрому», что в свою очередь может подорвать мотивацию участвовать в чемпионате. Для предотвращения этого эффективное психолого-педагогическое сопровождение, осуществляемое педагогом-психологом, становится неотъемлемой частью подготовки участников к атмосфере конкурсных испытаний.

Психологическая подготовка участников включает в себя оценку важных психофизиологических характеристик, предоставление психологического консультирования и проведение тренингов по саморегуляции эмоциональных состояний, а также позитивных бесед. В случае, если участник сталкивается с чувством волнения, тревожности и беспокойства, психолог применяет психологические методы, направленные на снятие тревоги и формирование позитивной мотивации для преодоления трудностей. Окончательный результат психологической подготовки участника к конкурсным испытаниям зависит от индивидуальных особенностей, силы и функциональных резервов организма участника. Поэтому важно, чтобы участник привык к режиму работы, новому ритму и темпу труда, а также развил навыки

эффективного управления временем при выполнении задач конкурса. Эти аспекты способствуют формированию оптимальной работоспособности, необходимой для успешного выполнения конкурсных заданий.

В процессе подготовки обучающихся к участию в чемпионате по профессиональному мастерству «Профессионалы» выделяем следующие направления: выявление талантливых и мотивированных обучающихся; формирование творческой группы; взаимодействие со службой психолого-педагогического сопровождения; проведение обучающих занятий; ознакомление с правилами чемпионата и содержанием тулбокса (набора инструментов и приспособлений для выполнения конкурсного задания); анализ критериев оценки конкурсного задания, а также ознакомление с инструкциями по его выполнению, включая эффективное планирование времени, использование технической документации и работу с профессиональным оборудованием.

В ходе вышеописанных направлений подготовки обучающихся к участию в чемпионате по профессиональному мастерству «Профессионалы» достигается целенаправленная работа по выявлению и поддержке одаренных студентов, стимулированию творческого мышления, а также обеспечению психологической поддержки в процессе подготовки.

Формирование творческой группы способствует обмену опытом и идеями между участниками, что создает благоприятное окружение для развития профессиональных навыков. Работа службы психолого-педагогического сопровождения играет ключевую роль в адаптации и поддержке обучающихся, помогая им эффективно справляться с стрессом и развиваться как профессионалы.

Проведение обучающих занятий и ознакомление с правилами чемпионата предоставляют участникам необходимые знания и умения для успешного выступления. Ознакомление с тулбоксом и критериями оценки обеспечивает понимание требований к конкурсному заданию, что повышает шансы на достижение высоких результатов.

Обобщая, эффективная подготовка к чемпионату требует комплексного подхода, включая технические, психологические и организационные аспекты. Поддержка и развитие участников в рамках подобных соревнований способствует не только их личностному росту, но и укреплению статуса профессиональных мастеров в обществе.

В заключение, участие в чемпионате "Профессионалы" превращается в ценный опыт для обучающихся, где они приобретают не только профессиональные навыки, но и ключевые качества, такие как командная работа, стрессоустойчивость и креативное мышление.

Работа по выявлению талантов и созданию творческой группы содействует формированию инновационного мышления, способного решать сложные задачи в сфере профессиональной деятельности. Важная роль службы психолого-педагогического сопровождения подчеркивает важность эмоциональной устойчивости и психологического комфорта в ходе подготовки и соревнований.

Обучающие занятия и ознакомление с технической документацией приобретают ценность в контексте развития профессиональных компетенций, а также формируют понимание стандартов и требований индустрии.

Такой подход к подготовке обучающихся к чемпионату не только способствует успешному выступлению на соревнованиях, но и предоставляет участникам возможность в полной мере реализовать свой профессиональный потенциал, а также сделать вклад в развитие отрасли.

Чемпионат «Профессионалы» становится не только проверкой профессиональной готовности, но и местом, где молодые специалисты формируют свою идентичность в мире профессиональных достижений и приобретают ценный опыт, который будет полезен им в будущей карьере.

Список использованной литературы

1. Концепция Всероссийского чемпионатного движения по профессиональному мастерству, утвержденной Организационным комитетом Всероссийского чемпионатного движения по профессиональному мастерству (протокол от «06» Февраля 2023 г. № 1/2023) в редакции

(протокол от «11» Мая 2023 г. № 4/2023).

2. Положения о Всероссийском чемпионатном движении по профессиональному мастерству, утвержденным организационным комитетом Всероссийского чемпионатного движения по профессиональному мастерству (протокол от «6» Февраля 2023 г. № 1/2023) в редакции (протокол от «11» мая 2023 г. № 4/2023).

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ СРЕДНЕГО ЗВЕНА В ОБЛАСТИ ТРАНСПОРТА

Бекниязова Шолпан Дүйсеновна
ТОО «Акмолинский колледж» АО «Каз.АТК имени
М.Тынышпаева», город Астана

Аннотация: В докладе отмечено, что производственная практика – это попытка соединить теоретическую подготовку с формированием практических навыков у студентов для облегчения их выхода на рынок труда, это попытка получить обратную связь со стороны компаний и организаций, принимающих студентов на практику, о качестве обучения, а также получение дополнительной информации о том, над чем нужно поработать студенту, чтобы соответствовать современным требованиям рынка труда.

Ключевые слова: обратная связь, рынок труда, реализация, индивидуализированы.

С первых дней работы поняла, что студенты в своём большинстве приходят учиться, мало мотивированно к выбору профессии. Неосознанный выбор учебного заведения, профессии, специальности ведет к профессиональному «голоданию», отсутствие рабочих рук у предприятий города, республики в целом. Под профессиональным интересом понимаются устойчивая социально-психологическая ориентация личности на определенный вид трудовой деятельности, которая проявляется в осознанном, эмоционально-волевом, положительном отношении к избранной профессии.

Труд преподавателя является самой ответственной областью человеческой деятельности. Поэтому к себе как к преподавателю колледжа я предъявляю целый ряд требований:

- глубокое знание своего дела и любовь к профессии;
- самообразование и повышение квалификации;
- владение и постоянное совершенствование методики обучения, применение разнообразных и наиболее эффективных методов обучения, умение интересно не только рассказать о предмете, но и показать свое мастерство.

Формирование у студентов устойчивого интереса к избранной профессии, готовности работать после окончания учебного заведения по избранной профессии одно из важных направлений педагогического процесса.

Профессиональный интерес выступает как один из глубоких внутренних мотивов трудовой деятельности. Он непосредственно влияет на успешность овладения специальностью. Несомненно, и то, что в закреплении студентов практикантов на предприятии, в их профессиональной устойчивости наряду с созданием хороших условий труда и быта важную стабилизирующую роль играет интерес к избранной профессии.

Формирование у студентов устойчивого профессионального интереса представляется важным с нескольких сторон:

- с воспитательной - интерес к профессии служит основой трудового воспитания;
- с дидактической - интерес к профессии есть один из наиболее сильных мотивов обучения;
- с психологической - интерес к профессии вызывает моральное и эмоциональное удовлетворение учебно-производственной деятельностью;
- социально-экономической - глубокий стабильный интерес к профессии повышает

профессиональную устойчивость молодых специалистов выпускников колледжа.

Производственная практика для нашего колледжа - это попытка соединить теоретическую подготовку с формированием практических навыков у студентов для облегчения их выхода на рынок труда, это попытка получить обратную связь со стороны компаний и организаций, принимающих студентов на практику, о качестве обучения, а также получение дополнительной информации о том, над чем нужно поработать студенту, чтобы соответствовать современным требованиям рынка труда

По качеству проведения технологических практик проводится следующая работа: составляется рабочая программа и подписывается руководителем подразделений план тематик, которые должен изучать студент в период практики. Составляются и распределяются согласно приказам студенты по цехам и закрепляются за ответственными лицами (обычно не ниже мастера), постоянно в письменной и в личной беседе с руководителями подразделений идет беседа по повышению качества практик. В этом плане хочется отметить такие предприятия как филиал «Астанинское локомотиворемонтное депо» ТОО «Камкор Локомотив» АО «Камкор Локомотив» и Астанинское эксплуатационное локомотивное депо филиала АО «КТЖ грузовые перевозки», ремонтные и эксплуатационные депо. Данные предприятия очень серьезно относятся к прохождению студентами практики.

Следует особо подчеркнуть важность тщательного планирования и организации производственной практики, чтобы она на самом деле была связана с целями и задачами обучения, для чего необходимы тесные рабочие контакты с работодателями.

Традиционные периоды производственной практики играют свою положительную роль, и они необходимы, однако их недостаточно, в то время как освоение компетенций должно происходить постоянно и закрепляться в период производственной практики.

Студенты должны предоставляться широкие возможности обучаться на рабочем месте или в ситуации, максимально имитирующей трудовую среду.

Такое обучение позволяет обучающемуся адаптироваться к реальности трудовой деятельности во всем ее многообразии и применять на практике не только технические, но и сквозные и ключевые компетенции в различных трудовых ситуациях.

Технологическая практика предоставляет широкие, и благоприятные возможности. Во-первых, при обучении профессии используется действующая техника, машины, инструменты, оборудование; во-вторых, практические задания в значительной степени индивидуализированы. Весьма ответственный этап в формировании профессионального интереса - переход студентов от теоретического обучения к результативному труду, когда ему доверяют приспособления, инструменты, машину для самостоятельной работы. Такой педагогический подход помогает преподавателю воспитывать интерес к профессии, опираясь на полученные студентами знания на теоретическом обучении и его реализации на производственной практике.

Развитие профессиональных навыков и умений на действующем оборудовании, делает процесс овладения профессией притягательным для подавляющего большинства студентов. Элемент соревнования, при выполнении студентами производственных заданий вносит в практическую деятельность творческую радость, укрепляет и углубляет интерес к профессии. Студенты с большим энтузиазмом выполняют все поручения и задания по производственной практике. Эффективно способствуют развитию интереса к профессии проведение смотров - конкурсов на звание «Лучший по профессии», состязания на лучшее проведение различных операций. Именно этот период является решающим этапом в формировании профессионального интереса у студентов.

Таким образом, формирование у студентов устойчивого профессионального интереса как специалистов среднего звена протекает более успешно, когда эта работа осуществляется комплексно. Именно комплексный подход к формированию профессионального интереса способствует решению задач подготовки специалистов в области транспорта.

Воспитание интереса к профессии, происходит во время учебнопроизводственного процесса и во внеурочное время, организовывая различные практико ориентированные мероприятия. Важная роль в этом принадлежит микросреде, в которой вращаются студенты, а также их

семьям.[4]

Подготовка специалиста - процесс педагогически управляемый и целенаправленный. Ведущее место в нем принадлежит преподавателю специальных дисциплин, который обучает профессии, помогает студентам овладеть профессиональными навыками и умениями, стимулирует активность личным примером. Мастера и преподаватели на уроках производственного и теоретического обучения, производственной практике учат передовой технологии производства механизированных, электрифицированных работ. Воспитывают бережному отношению к технике, инструментам, оборудованию прививают интерес и любовь к профессии, родине, дому, учебному заведению. Формируют у них активную жизненную позицию.

Список использованной литературы

1. Бабанский Ю.К. Педагогика М, Просвещение, 2010г.
2. Баранов С.П. Принципы обучения. М, 2012г.
3. Махмутов М.И. Современный урок. Вопросы теории - М 2013г
4. Лернер И.Я. Процесс обучения и его закономерности – М 2004

ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ STEAM-ПОДХОДА ДЛЯ РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА И ГИБКИХ НАВЫКОВ В ПРЕПОДАВАНИИ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

**Радзевич Ирина Даниеловна
Колледж туризма Санкт-Петербурга, Российская Федерация**

Аннотация:

В статье описан интегрированный STEAM - подход, который может быть использован для повышения эффективности проведения практических занятий по психологическим дисциплинам, формирования общих и профессиональных компетенций, развития эмоционального интеллекта и гибких навыков учащихся.

Ключевые слова:

STEAM-образование, гибкие навыки, эмоциональный интеллект

При подготовке современных и востребованных работников сферы услуг большое внимание уделяется решению проблемы развития гибких навыков - soft skills¹, таких как: формирование коммуникативной компетентности будущих специалистов, развитие умений применять техники и приемы эффективного общения в профессиональной деятельности, а также использовать приемы саморегуляции поведения в процессе межличностного общения. Формирование навыков взаимодействия с людьми повышает коммуникативный уровень учащихся, их умений слышать и слушать, давать обратную связь, договариваться, стремиться к бесконфликтному общению, делегировать полномочия.

Успешному освоению практических навыков способствует STEAM-образование², в рамках которого сохраняется ориентир на проектную деятельность, практическую направленность и межпредметность, но меняет расстановку ключевых дисциплин [1].

Основная идея STEAM-образования – обучить профессиям на основе детской любознательности и тяги к опытам и исследованиям. На уровне формирования учебной программы STEAM предполагает включение в неё не только естественнонаучных STEM-

1 Гибкие навыки - комплекс надпрофессиональных умений, которые отвечают за успешное участие в рабочем процессе и при этом не связаны с конкретной предметной областью. В отличие от профессиональных навыков в традиционном понимании (hardskills) они тесно связаны с качествами личности, а также социальными навыками и управленческими способностями.

2 STEAM-образование основано на применении междисциплинарного и прикладного подхода, а также на интеграции всех пяти дисциплин S - science, T - technology, E - engineering, A - art и M – mathematics (естественные науки, технология, инженерное искусство, творчество, математика) в единую схему обучения.

предметов, но и гуманитарных и творческих дисциплин, таких как: психология, литература, дизайн, архитектура, музыка, изобразительное искусство. STEAM-предметы и технологии дают ясные решения для прикладных задач, а социальные и гуманитарные дисциплины развивают умение находить выход в состоянии неопределённости, неоднозначности и двусмысленности, что особенно актуально в современных условиях. Так учащиеся учатся гармонично сочетать в работе научную строгость и творческую свободу.

Идеи интеграции научных знаний встречались в трудах великих ученых от Р.Декарта, Я. А. Коменского, И.Г. Песталоцци, Ж.Ж.Руссо до М. В. Ломоносова, И. Ньютона, И. Кеплера, Б. Паскаля, Э. Торричелли [1]. Идеологи STEAM-подхода вдохновляются примерами великих учёных, которые сочетали научные занятия с творчеством, и благодаря развитому нелинейному мышлению и воображению смогли дать миру революционные открытия: литератор Галилей, художник Леонардо да Винчи, музыкант Эйнштейн, философ Гейзенберг.

На методическом уровне STEAM-подход предполагает, что, кроме решения технологических вопросов, в проектной деятельности ученики приобретают навыки работы в команде; учатся конструктивно критиковать и отстаивать своё мнение; осваивают презентационные компетенции; учатся генерировать идеи в условиях неопределённости; применяют принципы дизайна и маркетинга для создания и продвижения продукта; осознают творческий потенциал применения технологий в разнообразных сферах деятельности.

Интеграция это нахождение общей платформы сближения предметных знаний. Она направлена на развитие эрудиции участника, на обновление существующей узкой специализации в обучении классическим учебным предметам, она должна лишь соединить получаемые знания в единую систему.

К важным гибким навыкам можно отнести: решение проблем, критическое мышление, креативность, управление людьми, взаимодействие с людьми, *эмоциональный интеллект*³, принятие решений, ориентация на сервис, переговоры, гибкость мышления.

Развитие *эмоционального интеллекта* позволяет более отчетливо понимать свои собственные эмоции и чувства, а также способствует адекватному восприятию и пониманию партнера по деловому взаимодействию.

HR-аналитики в одном из исследований проанализировали принципы, по которым компания нанимает управляющих менеджеров. На удивление, технические знания кандидатов оказались важны менее всего. А в приоритете — умение уравнивать негатив и позитив в команде, способность слушать коллег и быть для них хорошим собеседником. Получается, разборчивость в людях, понимание их образа мысли, поступков и чувств — это ключ к успеху. А эти навыки и есть составляющие развитого эмоционального интеллекта [4].

Навыки управления персоналом позволяют управлять эффективными командами при работе над проектами, создавать комфортную атмосферу взаимодействия и доверия между членами команды, стремиться к высокой производительности и необходимому результату, что очень важно в условиях удаленной работы.

Формирование навыков взаимодействия с людьми повышает коммуникативный уровень учащихся, их умений слышать и слушать, давать обратную связь, договариваться, стремиться к бесконфликтному общению, делегировать полномочия.

Навыки постоянного обучения включают в себя способность учащихся к самостоятельному усвоению новых знаний и умений, включая организацию этого процесса. Способность учиться — это навык и настоящего, и будущего. Учитывая то, как быстро происходят изменения, как динамично развиваются рынки, создаются новые условия, чтобы быть в «тренде» — нужно постоянно учиться.

Развитие мягких (гибких) навыков приводит к усилению профессиональных навыков. Гибкие навыки тесно связаны с качествами личности, социальными и управленческими способностями, что облегчает адаптацию на новом рабочем месте и построение успешной карьеры наших выпускников. И это очень важно для туристской отрасли, как сферы

³ **Эмоциональный интеллект (EQ, emotional quotient)** — это способность человека распознавать свои и чужие эмоции, понимать намерения собеседника, его мотивацию и желания. А также умение использовать эти знания для решения практических задач.

предоставления услуг.

В рамках преподавания дисциплин психологического цикла особое внимание уделяется формированию коммуникативной компетентности, *эмоционального интеллекта* и креативности [2,3].

Практические занятия включают:

1. Первый блок упражнений направлен на развитие *социального интеллекта*. *Социальный интеллект* (по Дж.Гилфорду) – система интеллектуальных способностей, независимых от фактора общего интеллекта и связанных с познанием поведенческой информации, т.е. социальный интеллект есть интегральная интеллектуальная способность, определяющая успешность общения и социальной адаптации. Для развития социального интеллекта используются упражнения по тренировке партнерского общения, психогимнастические упражнения содержательного плана, а также формирующие обратную личностную связь.

Так, например, Деловая игра «Проведение переговоров с иностранными партнерами», реализуемая в рамках преподавания учебной дисциплины «Психология делового общения», помимо организации двусторонних переговоров включает подготовительный этап по изучению психологических особенностей делового этикета принимаемой стороны, планирования места и времени проведения переговоров, встречи партнеров, приветствия, представления, дресс-кода, особенностей невербального общения, подарочного этикета и организации свободного времени гостей.

2. Второй блок упражнений направлен на развитие *эмоционального интеллекта*. Чувствительность – это характерологическая особенность. Для развития эмоционального интеллекта используются психогимнастические упражнения, направленные на развитие наблюдательской сенситивности, способности понимания состояний, свойств, качеств и отношений людей и групп. Такие упражнения способствуют повышению чувствительности учащихся к определенным внешним воздействиям, развитию эмпатии, способности чувствовать себя и других, ситуацию, понимания невербального поведения партнера, тренируют способность выражения своих чувств с помощью невербальных средств и понимания того, какие чувства хотел бы выразить другой человек.

Так, в разделе «Психология деловых отношений» по теме «Стресс и антистресс» автором реализуется проект «Моя галерея» (цель - создание учащимися онлайн - галереи из картин, отражающих их внутреннее состояние, осуществляя тематический поиск по коллекциям официальных сайтов Эрмитажа, Русского музея, Третьяковской галереи и др.), в котором используется идея «От образов искусства – к психорегуляции личности», а также развивающие упражнения, созданные с помощью различных он-лайн сервисов.

3. Третий блок упражнений направлен на развитие творческих способностей. *Творческий интеллект* подразумевает способность мыслить неординарно, быть оригинальным и, когда это необходимо, думать "не как все".

Творческий интеллект включает следующие характеристики: быстроту, подвижность, оригинальность. Принципы творческого интеллекта, предложенные Леонардо да Винчи: развивать чувства, изучать искусство науки, изучать науку искусства, осознать, что в мире все так или иначе взаимосвязано.

Для этого используются психогимнастические упражнения, направленные на осознание того, что такое креативность, каковы её проявления, барьеры и этапы креативного процесса, на развитие вербальной креативности, образной креативности, на личностную поддержку учащихся. Упражнения направлены на развитие способностей создавать нечто новое, имеющее ценность, способностей к смелым, нестандартным решениям, создавать принципиально новые идеи, на развитие смекалки, способности нетривиального и остроумного решения проблем. В результате развивается беглость, гибкость ума, его оригинальность, способность видеть суть проблемы, сопротивляться стереотипам, способность к легкому генерированию большого количества идей.

Для проведения урока по теме «Принятие управленческих решений в сфере туризма» МДК 04.01 Управление деятельностью функциональных подразделений (цель - создание галереи

«Космический Петербург» в формате корпоративной творческой мастерской) была разработана идея «От организации игры к управлению коллективом», где учащиеся создают коллективные экскурсии по космическим местам города.

В условиях дистанционного обучения отработка гибких навыков и развитие эмоционального интеллекта требует новых подходов. Решение кейсов, ролевые игры, позволяющие развивать эмпатию и тренировать коммуникационные умения, приходится переносить в он-лайн формат. И здесь на помощь приходят различные дистанционные приемы. Упражнения можно выполнять на он-лайн платформах, используя форму вебинаров.

В заключении можно сделать вывод о том, что представленный интегрированный подход в преподавании психологических дисциплин, включающий практические занятия по формированию гибких навыков и развитию эмоционального интеллекта, способствует развитию STEAM-грамотности и конкурентоспособности будущих специалистов сферы услуг.

Список использованной литературы

1. STEAM-образование: Сущность и анализ идеи в исторической ретроспективе: Н. С. Сологуб, Е. Я. Аршанский, 2020
2. Практикум по психологическим играм с детьми и подростками: под общей ред. Бетяновой М.Р. – СПб: Питер, 2005
3. Сонин В.А. Психодиагностическое познание профессиональной деятельности: Учебное пособие. – СПб: «Речь», 2004
4. <https://skillbox.ru/media/growth/chto-takoe-emotsionalnyy-intellekt-i-kak-ego-razvit/>

WORLD SKILLS-ТЕХНОЛОГИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ФОРМИРОВАНИЯ УНИВЕРСАЛЬНЫХ НАВЫКОВ В СИСТЕМЕ ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Жалмагамбетова Камажай Кабиденовна
Международный колледж имени М.Жумабаева, город Астана

Аннотация: особенность движения Worldskills в становления будущего специалиста ТиПО, освоения необходимых умений, мотивация обучающихся к профессиональной деятельности и желание повышать свой уровень и знания за счет участия в конкурсах профессионального мастерства, личный опыт участия в Республиканском Чемпионате «Worldskills Kazakhstan 2023».

Ключевые слова: Worldskills-технология, нормативно-правовые документы, профессиональное мастерство, подготовки специалистов, социальные партнеры, эксперт и компатриот, учитель начальных классов, школа, развития в профессии.

Лучший способ начать делать — перестать говорить и начать делать
Уолт Дисней

Worldskills это международное некоммерческое движение, целью которого является повышение престижа рабочих профессий и развитие профессионального образования путем гармонизации лучших практик и профессиональных стандартов, как в каждой отдельной стране, так и во всем мире в целом.

Worldskills-технология как инструмент формирования универсальных навыков в системе технического и профессионального образования опирается на следующие нормативно-правовые документы:

- Государственной программы развития образования и науки Республики Казахстан на 2020-2025 годы
- Приказа Министра образования и науки Республики Казахстан от 31 октября 2017 года № 553«Об утверждении типовых учебных программ и типовых учебных планов по

специальностям технического и профессионального, послесреднего образования»

- Приказа Министра образования и науки Республики Казахстан от 31 октября 2018 года № 604 «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов образования всех уровней образования»

- Приказа Министра образования и науки Республики Казахстан от 07.02.2020 № 56 «О внесении изменений в приказ «О некоторых вопросах реализации движения WorldSkills в Казахстане» и др.

В соответствии с приказом Министра образования и науки Республики Казахстан № 261 от 24 июня 2020 года некоммерческое акционерное общество «Talar» было определено национальным оператором проекта «Worldskills Kazakhstan» и представителем в международной ассоциации Worldskills.

Движение Worldskills объединяет молодых специалистов, признанных профессионалов, педагогов и работодателей, предприятия и образовательные организации, чтобы научить молодых людей профессиональному мастерству, показать, как сегодня стать лучшими в избранной ими специальности и обеспечить успешную профессиональную карьеру в будущем.

Можно с уверенностью констатировать, что конкурсная среда и дух соревнования способствует максимальному раскрытию специалиста, как студента, так и преподавателя.

Worldskills является, несомненно «Гармоном роста» для молодого специалиста. Это движение развивает не только лично, но и дает возможность формирования профессиональных компетенций.

Одним из целевых ориентиров современных реформ в системе ТиПО является переход на новый качественный уровень подготовки специалистов и для его достижения необходимы структурно-содержательные и технологические изменения образовательного процесса. (1)

Немаловажным фактором успешного освоения необходимых умений является мотивация обучающихся к их дальнейшей профессиональной деятельности, желание повышать свой уровень и знания за счет участия в конкурсах профессионального мастерства, различных мастер классов и соревнованиях.

Основным требованием (стандартов) WorldSkills выступает демонстрация приобретенных навыков. Внедрение международных требований (стандартов) WorldSkills в программы практической подготовки студентов позволит совершенствовать профессиональное мастерство студентов, повысить учебно-профессиональную мотивацию и мотивацию достижения успеха, выявить и подготовить наиболее талантливых студентов для участия в чемпионатах WorldSkills. (2)

Worldskills Kazakhstan в настоящее время в системе Технического и профессионального образования является одним из весомых мировых трендов. В Международном колледже имени Магжана Жумабаева уделяется внимание данному движению. Қошқаров Жомарт Қасымханұлы - президент Международного колледжа имени Магжана Жумабаева, оказывает поддержку философии Worldskills Kazakhstan, которое находит свое отражение в вопросах подготовки конкурсантов и экспертов по компетенции «Преподавание в младших классах», а так же в вопросах финансирования процедуры подготовки и участия.

Международный колледж имени Магжана Жумабаева, в лице студентов 3 курса специальности 01140100 « Педагогика и методика начального обучения», квалификация 4S01140101 «Учитель начального образования»

приняли участие в региональном чемпионате WorldSkills по компетенции «Преподавание в младших классах», прошедшем в апреле 2023 года.

В региональном отборе принимали участие конкурсанты из колледжей, осуществляющих подготовку по педагогическим специальностям: педагогического колледжа Международного университета Астана, колледжа Менеджмента и Бизнеса, Международного колледжа имени Магжана Жумабаева. Где наши студенты завоевали призовые места 1 и 2 место.

После победы на региональном чемпионате Worldskills в апреле 2023 года с конкурсанткой Пасечник Софьей начался процесс подготовки к национальному чемпионату WorldSkills 2023.

Подготовка осуществлялась к трем конкурсным заданиям: разработка внеклассных

мероприятий, разработка краткосрочного плана занятия по предметам познание мира, математика, русский язык, а так же разработка паспорта педагогического проекта. Как эксперт и компатриот конкурсанта, мной была проделана большая работа, как индивидуальная, так и с привлечением социальных партнеров, школ города. На базе социального партнера ГКП на ПВХ «Школа гимназия №31» акимата города Астаны, Пасечник Софья проходила практику у учителя начальных классов Белятко Ирины Владимировны. Наша конкурсантка получила возможность совершенствовать методiku преподавания и работы с учащимися начальных классов.

Национальный чемпионат «Worldskills Kazakhstan 2023» по компетенции «Преподавание в младших классах» проходил организованно, в соответствии со всеми требованиями движения. Перед началом каждого конкурсного дня проходила жеребьевка, определяющая порядок выступления конкурсантов и содержание конкурсного задания.

С 23 по 25 ноября 2023 года состоялись конкурсные дни по трем модулям, по компетенции "Преподавание в младших классах, где приняли участие конкурсанты из 20 регионов РК.

Конкурсные задания состоят из независимых модулей, позволяющих конкурсантам продемонстрировать навыки в компетенции «Преподавание в младших классах». Первый конкурсный день модуль «В», разработка и проведение внеклассного мероприятия по одному из направлений (эстетическое, экологическое, нравственное воспитание) и форме воспитания с использованием интерактивного оборудования, время выполнения 2 часа, демонстрация 15 минут. Второй конкурсный день модуль «А»- разработка краткосрочного плана по русскому языку для 4 класса, тема: «Имя числительное, мир профессий». Подготовка дидактических материалов и демонстрация фрагмента урока, время выполнения 3 часа, демонстрация 15 минут. Третий конкурсный день модуль «С» разработка паспорта проекта по физическому воспитанию без использования интернета время выполнения 1,5 часа.

Конечно же, после прошедшего Республиканского чемпионата «Worldskills Kazakhstan», необходим определенный анализ своего участия и предложения по улучшению работы, как на площадке, так и в системе подготовки в колледже.

Анализ. Республиканский Чемпионат WorldSkills Kazakstan 2023 по компетенции «Преподавание в начальных классах» прошел в период с 23.11-25.11 23 (дни чемпионата).

Жалмагамбетова К.К.- преподаватель специальных дисциплин в Международном колледже имени М.Жумабаева г. Астана по специальности 01140100 « Педагогика и методика начального обучения», квалификация 4S01140101 «Учитель начального образования» имею следующий опыт участия в WorldSkills.

№	период	Роль	Компетенция	События	Достижения
1	2023 год (2022-2023 уч.год)	Эксперт- компатриот	Преподавание в начальных классах	WorldSkills Астана 2023	1 –золото (3 колледжа, 6 участников)
2	2023 год (2023-2024 уч.год)	Эксперт- компатриот	Преподавание в начальных классах»	WorldSkills Казахстан 2023	медальон (20 колледжей, 20 участников)

Краткий отчет по итогам РЧ WorldSkills Kazakstan 2023 по компетенции «Преподавание в начальных классах»: принимало участие 20 участников,

Астана получила медальон.

Каждый участник приехал со своим компатриотом и соответственно он же являлся экспертом по данной компетенции.

Все эксперты имели сертификаты и в первый день были выполнены тестовые задания.

Предложения по улучшению:

1. В процессе проведения РЧ привлекать независимых экспертов для оценивания или наблюдения за обсуждением и выставлением баллов.
2. Внедрять в учебный курс дисциплину «WorldSkills» на специальности «Начальное образование»
3. Расширить базы педагогической практики для специальности «Начальное образования» в

школах города Астаны, закрепляя как методистов по практике от колледжа, так и опытных педагогов от школы, также стимулируя их оплатой.

4. Выделять компатриоту – эксперту в учебную нагрузку дополнительные часы из факультативных часов -108 часов по формированию профессиональной компетенции.

5. Перед чемпионатом давать возможность Эксперту и участникам систематически и целенаправленно готовиться.

6. Расширить посещение площадки педагогов колледжа для обучения будущих экспертов, в целях преемственности.

7. Участник РЧ, его деятельность должна учитываться в итоговой курсовой работе, не каждый студент сможет работать в подобных ограниченных по времени условиях и конкурсной напряженной работе и умения выложиться на все 100 процентов. Также победа или участие должно мотивировать не только сертификатами, но и поддерживаться организацией образования.

Школа роста по профессиям WorldSkills для студентов колледжа необходима с целью содействия формированию их уверенности в правильности выбора профессии и демонстрации перспектив развития в ней.

В рамках внеаудиторной работы, которая даёт понимание студентам возможностей трудоустройства в будущем, рекомендуется проведение встреч с победителями региональных, республиканских, участниками мировых чемпионатов, ведение разъяснительной работы о миссии, целях и задачах движения WorldSkills, проведение внутриколледжных чемпионатов, поднимающих соревновательный дух и укрепляющих веру в собственные возможности развития в профессии. При таком подходе у обучающихся изменяется отношение к учению. Они воспринимают учебный процесс не как обременительную и скучную обязанность, а как интересный динамичный процесс, дающий возможность получить профессию и повысить уровень профессиональных компетенций до уровня высококвалифицированного специалиста

Список используемой литературы

1. Государственной программы развития образования и науки Республики Казахстан на 2020-2025 годы

Методические рекомендации по внедрению требований (стандартов) WorldSkills в учебный процесс организаций технического и профессионального образования, Нур-Султан 2020

ВЛИЯНИЕ ДОМИНИРУЮЩИХ ЧЕРТ ЛИЧНОСТИ НА ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ КЛИМАТ В КОЛЛЕКТИВЕ

Зекенгалиева Дана Муратовна
Высший колледж имени Шакарима, город Семей,
Абайская область

Аннотация: в данной статье представлено описание влияния доминирующих черт личности руководителя на психологический климат в коллективе.

Ключевые слова: Личностные качества, руководитель, психологический климат, стили руководства, управленческая деятельность, психологический портрет эффективного руководителя.

В нашей стране сейчас происходит развитие и формирование профессиональной управленческой культуры. В связи с этим наблюдается повышенный интерес к личности руководителя. Так как от его организаторских, интеллектуальных, коммуникативных, предпринимательских, и личных качеств зависит продуктивность, профессионализм сотрудников и микроклимат в организации. Совершенно закономерным является тот факт, что личность современного руководителя представляет интерес для психологов. Изучение индивидуально-психологических качеств руководителя и стиля руководства на морально - психологический климат в коллективе. Руководитель – лицо, на которое официально возложены функции управления коллективом и организации его деятельности. Руководитель

несет юридическую ответственность за функционирование группы (коллектива) перед назначившей (избравшей, утвердившей) его инстанцией и располагает строго определенными возможностями санкционирования – наказания и поощрения, подчиненных в целях воздействия на их производственную (научную, творческую и др.) активность. В отличие от лидера руководитель обладает формально регламентированными правами и обязанностями, а также представляет группу (коллектив) в других организациях. Это лицо, осуществляющее установление, регулирование и выполнение организационно-правовых отношений в рабочем коллективе. Административная работа по управлению предприятием - это самостоятельный вид профессионально осуществляемой деятельности, направленной на достижение в рыночных условиях, намеченных целей путем рационального использования материальных и трудовых ресурсов с применением принципов, функций и методов экономического механизма менеджмента. Психологический климат коллективов фирм обуславливается стилем руководства и особенностями личности руководителя. Психологический климат подвержен динамическим изменениям, и его можно прогнозировать и регулировать, исходя из социально-психологических характеристик кадрового состава коллектива и стиля управленческой деятельности руководителя. Качества руководителя – это обобщенные, наиболее устойчивые характеристики, которые оказывает решающее влияние на управленческую деятельность. Это весьма сложные в психологическом плане образования, зависящие от множества факторов: особенностей характера, структуры личности, ее направленности, опыта, способности, условий деятельности. В свою очередь, талант руководителя определяется многими психологическими качествами, которые являются профессионально важными. Многогранный характер управленческой деятельности накладывает своеобразный отпечаток и на личностные характеристики руководителя. На основе управленческой деятельности руководителя можно выделить следующие профессионально важные качества. Организаторские качества, характеризующиеся умением подбирать, расставлять кадры, планировать работу, обеспечивать четкий контроль. Организаторские качества – это следствия проявления ряда психологических свойств личности. Наиболее важными являются:

1. Психологическая избирательность – способность адекватно, без искажения отражать психологию организации.
2. Критичность и самокритичность – способность видеть недостатки в поступках и действиях других людей и своих поступках.
3. Психологический контакт – способность устанавливать меру воздействия, влияния на других людей.
4. Требовательность – способность предъявлять адекватные требования в зависимости от особенностей ситуации.
5. Склонность к организаторской деятельности, т.е. потребность в ее выполнении.
6. Способность заряжать своей энергией других людей, активизировать их.

Среди других организаторских качеств следует отметить такие как:

Целеустремленность – умение поставить четкую и ясную цель и стремиться к ее достижению;

Гибкость – способность реально оценивать обстоятельства, адаптироваться к ним, не меняя при этом принципиальных позиций;

Работоспособность – способность длительно выполнять работу с высокой эффективностью;

Настойчивость – волевое свойство личности, проявляющееся в упорном стремлении достичь сознательно поставленной цели;

Самостоятельность – способность осуществлять деятельность, опираясь на собственные возможности без чужой помощи;

Дисциплинированность – подчинение установленному порядку, умение налаживать и поддерживать дисциплину в коллективе;

Инициативность – умение действовать энергично, способность выдвигать идеи и намечать пути их воплощения.

Общей основой развития руководителя как специалиста и как компетентного управленца

является интеллектуальные качества. Интеллект может выступать или не выступать в качестве фактора успешности руководителя в зависимости от того, какие ресурсы руководителя – интеллектуальные или коммуникативные включены в его деятельность.

Психологический климат – это качественная сторона межличностных отношений, проявляющаяся в виде совокупности психологических условий, способствующих или препятствующих продуктивной совместной деятельности и всестороннему развитию личности в группе. Важным показателем состояния психологии организации является морально-психологический климат. Именно он выступает внешним проявлением различных групповых феноменов в виде поведенческих и речевых актов. Другими словами, морально-психологический климат – это результат совместной деятельности людей, их межличностного взаимодействия. Термин «климат» (от греческого слова «наклон») пришел в общественные науки из метеорологии, где им обозначается совокупность метеорологических условий, свойственных какой-либо местности. Это понятие, перенесенное в психологию, позволило осмыслить практическое значение целого ряда групповых эффектов как особых условий жизнедеятельности человека в группе.

Заключение. Руководитель в коллективе - это ключевая фигура. Сущность работы руководителя состоит в её эффективности. Чем бы ни занимался руководитель, от него требуется, прежде всего, правильное и качественное выполнение задач, которые зависят от его способностей. Но для того чтобы стать эффективным руководителем, необходимо освоить новые правила игры. Обстановка в бизнесе сегодня меняется, причём с поистине беспрецедентной скоростью. Изменилась и работа руководителя. Времена, когда он играл роль диктатора и когда существовала чёткая граница между руководителем и подчинёнными, давно прошли. Командно- контрольный метод управления уже не вписывается в современную структуру бизнеса. Современная схема руководства построена на партнёрстве между руководителем и персоналом. Хорошо организованная работа, обеспечивающая ритмичную деятельность коллектива и каждого из его членов, без срывов и последующих авралов, способствует психической уравновешенности, положительно сказывается на настроении человека. Сознательно определяя тактику и стратегию управления морально-психологическим климатом коллектива, руководитель обязан, прежде всего, знать, чего ждут от него сотрудники, при каких условиях они довольны работой. Как известно, чувство удовлетворенности свидетельствует о позитивный климат, является одним из существенных его показателей. Конечно, это зависит и от особенностей самих людей. В данном случае имею в виду людей, которые заинтересованы в дружественной и продуктивной работе, в удовлетворении разумных материальных и духовных потребностей.

писок использованной литературы

1. Трифонов Е.В. Психофизиология человека (толковый словарь). Санкт-Петербург: Питер, 2014 – 356с.
2. Карпов А.В. Психологический анализ трудовой деятельности. – Ярославль, 2003 – 76с.
3. Зазыкин В.Г., Чернышев А.П. Менеджер: психологические секреты профессии, 2013
4. Китов А.И. Психология хозяйственного управления – М.: Профиздат, 2000 – 248с.

ПОДГОТОВКА КАДРОВ В РЕЖИМЕ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА

**Касенова Гульбарам Сарсембаевна
ТОО«Колледж менеджмента, бизнеса и образования» г.Астана**

Подготовка кадров неотъемлемая часть развития экономики, так как кадровый потенциал всегда являлся основным показателем на мировой арене конкуренции. Кадровый потенциал в природе естественного регулирования рыночных отношений зачастую противоречит безработице.

Согласно данным Бюро национальной статистики Агентства по стратегическому планированию

и реформам Республики Казахстан уровень занятости к населению в возрасте 15 лет и старше в III квартале 2023г. составил 65,5%, к численности рабочей силы – 95,3%. Уровень безработицы (по методологии Международной организации труда) составил 4,7%. Численность безработных по данным МОТ составила 451,5 тыс. человек. Доля молодежи NEET, которая не работает и не занята образованием или профессиональной подготовкой составила 7,1%. [1]

На конец сентября текущего года по данным Министерства труда и социальной защиты населения Республики Казахстан в органы занятости населения в качестве лиц ищущих работу обратилось 91,1 тыс. человек. Всего оказано мер по трудоустройству 52,6 тыс. единиц, направлены на профессиональную подготовку или переподготовку, на повышение квалификации 18,4 тыс. человек, приняли участие в общественных работах 4,9 тыс. человек. [2]

По предоставленным данным можно заметить что молодежь которая не занята ни образованием, ни повышением квалификации или переквалификацией составляет 7,1 %. Это конечно не маленький процент на население в 20 млн человек. Что же могло послужить причиной данной тенденции иметь место быть.

Во-первых, конечно же это недостаточно хорошая связь школа → колледж/университет → рынок труда. Взаимосвязь школы с учебными организациями конечно же проводится на протяжении последнего года обучения в школе, но этого ознакомительного момента в реальном измерении очень мало. В школах же система образования модернезирована, но занятия которые могли бы раскрыть потенциал ребенка не ведутся.

Точно также и в ВУЗах, колледжах практических навыков дается только в определенном количестве. Некоторые специальности практический весь период обучения получают только теоретические знания.

Во-вторых, низкая самоинтересованность развития как личности у молодежи. По некоторым меркам родители собственноручно заставляя учат своих детей той специальности на которой студент не желает обучаться. Весь процесс просиживания за скамьей студент на протяжении нескольких лет проходит даром. В результате: рынок труда не получает специалиста, в случае получения с очень низкой квалификацией.

В третьих, исчезающий момент семейного воспитания как династия определенной специальности рабочего класса таких как: учитель, доктор, инженер, пожарный, полицейский и даже бизнесмен. Например: ребенок рождённый в семье медицинских работников находясь в утробе матери будет знаком с медицинскими терминами, каждая его частичка будет думать и действовать как медик. С запуском речи ребенок будет автоматически повторять действия родителей, ему будут знакомы определенные диагнозы, методы лечения. Поступив на медицинский факультет у него уже будет заложен фундамент. В итоге рынок труда получит готового специалиста с хорошими знаниями и навыками.

Важность данного аспекта подготовки кадров в режиме рыночной экономики очень сильно повысила бы конкурентоспособность в данных областях.

Перед тем как выпускать невостребованных специалистов и заполнять рынок безработными нужно анализировать рынок труда и выявить какие специалисты нужны рынку. В каком направлении надо работать. Здесь же нельзя перекладывать всю ответственность на учебные организации, здесь ответственность лежит и на родителях точно также.

Согласно анализу АО «Центр развития трудовых ресурсов», в базовый спрос наемных работников за 2023-2030 годы суммарно составит около 2 млн человек (точнее говоря 1 832 тыс. человек)

Рост спроса на наемный труд в данном периоде ожидается в 2028 году - 240,5 тыс. чел. в базовом расчете. Это частично обусловлено тем, что с 2023 до 2028 года будет приостановлено повышение пенсионного возраста женщин.

В период 2023-2030 годы наибольшая совокупная потребность в наемных работниках будет иметь место в сферах образования - 380 тыс. человек, торговли - 206,9 тыс. человек и сельского хозяйства - 175,2 тыс. человек. Высокая потребность сферы образования в кадрах обусловлена наблюдающимся в стране с начала 2000-х «бэби-бумом».

В региональном прогнозе наибольший совокупный спрос на наемных работников ожидается в Алматы – 208 тыс. человек, Алматинской области – 136,6 тыс. человек и Карагандинской области – 135,7 тыс. человек. Наименьший спрос будет формироваться в центральных, восточных и северных областях, а также западных областях. Налицо проявления продолжающейся урбанизации и концентрации населения в мегаполисах. По результатам прогноза совокупного спроса до 2030 года на наемных работников в разрезе групп занятий на уровне пяти знаков НКЗ-2017 Топ-25 групп занятий выглядит следующим образом (тыс. человек): Рисунок 1 - Плановые востребованные специальности [3]

Рисунок 1. Востребованные специальности

Таким образом, по предоставленным данным в рисунке 1 можно заметить что рынок труда сейчас очень неординарен. Спрос на рабочий класс есть всегда и что нужно работать над подготовкой и переподготовкой кадров.

Делая акцент на:

- оперативное удовлетворение потребностей отраслей экономики, организаций и физических лиц в повышении квалификации и переподготовке кадров;
 - определение приоритетных направлений обучения слушателей на основе изучения потребностей рынка труда и основных тенденций развития экономики;
 - обеспечение активного и качественного овладения слушателями новейшими методами хозяйствования и управления, мотивации и оплаты труда в условиях рыночных отношений. [4]
- Подготовка кадров должна быть гибкой и адаптируемой к изменяющимся рыночным условиям, чтобы обеспечить конкурентоспособность персонала. Программы должны быть ориентированы на достижение конкретных бизнес-целей, выходящих за рамки простого обучения. А также, подготовка должна тесно взаимодействовать с текущими и будущими потребностями бизнеса, чтобы эффективно развивать персонал.

Список использованной литературы

1. Статистический сборник «Основные индикаторы рынка труда в Республике Казахстан» 13.11.23г.

2. Официальный сайт Министерства труда и социальной защиты Республики Казахстан
3. Информационный портал <https://kapital.kz>
4. Информационно-правовая система нормативных правовых актов Республики Казахстан/Положение «О повышении квалификации и переподготовке кадров в Республике Казахстан»

ИЗУЧЕНИЕ МЕДИЦИНЫ ПОСРЕДСТВОМ ЛИТЕРАТУРЫ

Джумашева Алма Ескаировна
УО «Высший медицинский колледж «Даналык» им.
Мурзагуловой З.Г.» город Астана

Аннотация: В статье предлагается общий обзор исследовательской работы обучающихся на занятиях литературы. При чтении художественной литературы, исследуя тексты произведений особое внимание уделяется описанию заболеваний главных героев. Углубленное изучение и исследование текстов, позволяет будущим медицинским работникам изучить симптоматику заболеваний и пополнить словарный запас.

Ключевые слова: произведения великих писателей, искусство, литература, профессионализм, медицинское образование, диагноз, симптом, болезнь, туберкулез, рак желудка, скарлатина.

Высокий профессионализм – одна из неотъемлемых черт современного цивилизованного общества. Будущее казахстанского государства зависит от уровня образования сегодняшних студентов, от их способности творчески усваивать знания и применять их на практике.

Н. И. Пирогов высказывал мысль о том, что врач, не имеющий общего образования и не интересующийся произведениями великих писателей и поэтов, не врач, а ремесленник. Он говорил, что мировоззрение человека, не может быть построено одними естественными науками без других отраслей знания, без обращения к искусству, литературе. Нередко о медицине говорят, как об искусстве, имея в виду умение медика, выполнять свою работу на высоком профессиональном уровне. По мнению Гиппократ, врач должен обладать обширными знаниями, мастерством, интуицией, творческой смелостью, в непрерывном повышении своего интеллектуального развития, которое достигается чтением художественной литературы, посещением театров, музеев. Он считал, что без такой духовной пищи врач постепенно, год за годом не будет развиваться и в собственной специальности, вначале остановиться, а потом начнет регресс. Тема болезни отражена во многих видах искусства. Это и литература, и живопись, и скульптура, и кинематография. Обучающиеся на первом курсе изучают литературу, так как литература, многообразно связана с медициной, стараюсь проводить связь между двумя искусствами. Связь медицины с литературой - это необходимое условие медицинского образования и практической медицины. Такая интеграция поможет будущим врачам сформировать профессиональное мировоззрение, ощутить свою причастность к медицине, сопереживая героям произведений, а также играет важную роль не только в повышении общей культуры, но и в профессиональном становлении медика в формирование медицинского мышления. Соприкосновение врача с сокровищами мировой литературы обогащают врачебную эрудицию и помогает ориентироваться в разнообразных вопросах медицинской теории и практики. Любой пример взятый из произведений литературы, если это напрямую касается медицины, должен рассматриваться детально и со всех сторон. Так на уроках литературы по художественным произведениям, в которых герои страдали тем или иным недугом, со студентами 1 курса перечитываем отрывок с описанием болезни, анализируем, изучаем течение болезни. Каждый пример, тем более, если он не вымышлен, а взят из реальной ситуации, это маленький, но шаг к пониманию того или иного заболевания. Таким образом, через литературные произведения ребята впервые знакомятся с примерами

изображения болезни и их названиями. Опыт показал, что это способствует формированию медицинского мышления у студентов и уже с определенной подготовкой приступают к изучению специальных медицинских дисциплин.

На уроках профессионального русского языка, провожу межпредметную связь с литературой. Например, при изучении темы "Заболевание легких. Туберкулез". Это одно из наиболее часто встречающихся на страницах художественных произведений заболевание. Тут я бы хотела отметить, что наши писатели, особенно писатели XIX века, действительно помогли нам и в первую очередь медицине, показав все грани и стороны этой «благородной» болезни. Какова же была истинная картина заболеваемости и смертности от туберкулёза в те времена? Какими знаниями они обладали о возможных путях передачи возбудителя туберкулёза и основных видах лечения? Ответы на эти вопросы мы находим в произведениях художественной литературы.

Одним из произведений, в которых изображена эта болезнь, является роман Л.Н. Толстого «Анна Каренина». В этом романе чахотка была у Николая Левина: «Брат лег и – спал или не спал, но, как больной, ворочался, кашлял и, когда не мог откашляться, что-то ворчал». Ещё один литературный герой, болевший туберкулезом – Коврин из рассказа А.П. Чехова «Чёрный монах»: «У него шла горлом кровь. Он плевал кровью, но случалось раза два в месяц, что она текла обильно, и тогда он чрезвычайно слабел и впадал в сонливое состояние». Студенты делают соответствующие выводы: До 20-30 годов XX века эта болезнь, именуемая тогда «чахоткой», считалась неизлечимой. Заражение туберкулезом происходит воздушно-капельным путем, а, следовательно, заразиться им было достаточно легко. Симптомы заболевания: длительный мучительный кашель, кровохарканье, лихорадка, худоба и, как следствие, медленное угасание человека в самом расцвете сил. Тема: "Рак желудка". Ощущения и переживания больного раком кишечника в повести «Смерть Ивана Ильича» были описаны Л.Н. Толстым с натуры (болел брат И.И. Мечникова): У Ивана Ильича странный вкус во рту и что-то неловко в левой стороне живота. Но случилось, что неловкость эта стала увеличиваться и переходить не в боль еще, но в сознание тяжести постоянной в боку и в дурное расположение духа. Дурное расположение духа это, все усиливаясь и усиливаясь, стало портить установившуюся было в семействе Головиных приятность легкой и приличной жизни. ... Начинались его придирки всегда перед самым обедом и часто, именно когда он начинал есть, за супом... Боль в боку все томила, все как будто усиливалась, становилась постоянной. Вкус во рту становился все страннее, ему казалось, что пахло чем-то отвратительным у него изо рта, и аппетит и силы все слабели.

Раком желудка болели герои М. Фриша («Номо Faber»), Ф. Дюренматта («Судья и палач»), единственного романа С. Цвейга «Нетерпение сердца». Болезнь часто определяла действия и поступки персонажа. В одной из лучших книг о врачах – повести «Подполковник медицинской службы» Ю. Германа – врач заболел раком желудка: «Потом Левин немного постоял в ординаторской, раздумывая, и принял соды: его мучила изжога. ... И отчаянные изжоги, и несварение, и головные боли – все это еще было полбеда по сравнению с теми жестокими болями в желудке и с тем омерзительным привкусом жести во рту, которые – чем дальше, тем больше – не давали ему ни спокойно поработать, ни спокойно выспаться. Все вместе это было очень похоже на язву, но он не хотел об этом думать, так же как не хотел глядеться в зеркало, чтобы не видеть мешочков под глазами, морщин и землистого цвета лица. В девять утра он проснулся от странной тянущей боли и позывов на рвоту. ... Чтобы не стонать, он принялся раскачиваться, сидя на своей койке... Он даже не слышал собственных слов, не понимал их смысла, ничего не видел перед собою, кроме режущего света. И кто-то с упрямой, идиотской силой вытягивал из него желудок». Мучаясь от болезни, зная правду, открытую ему злым и низким человеком, он до последней минуты работал и умер на пороге операционной.

Писатели точны в наблюдениях – боли при раке могут быть не меньше и страдания не менее мучительны, чем при гипертонической болезни, стенокардии и инфаркте миокарда, но эмоциональная окраска ощущений при трех последних заболеваниях значительно сильнее.

Тема: "Скарлатина". Приведем пример из романа А. Кронина «Путь Шеннона»: «Она очень

больна. Если бы она сразу легла, положение ее сейчас было бы куда лучше, а она целую неделю ходила с головной болью и температурой. Но такие случаи нередки при скарлатине... .. и взгляд мой, скользя по белому одеялу, остановился на лице Джин. Она лежала на спине, широко раскрыв глаза и теребя исхудавшими руками простыню; ее дрожащие, пересохшие губы, которые она то и дело облизывала, непрерывно шевелились, бормоча что-то. На белой, низко положенной подушке ее лицо с зачесанными назад волосами выглядело заострившимся и исхудалым. На щеках выступили не яркие пятна, как это бывает при высокой температуре, а тусклый, темный румянец; нахмуренный лоб был весь в красноватых точечках, которые частично успели уже побледнеть, приняв коричневатый оттенок, характерный для скарлатинной сыпи».

Яркий симптом скарлатины – специфическая сыпь на лице.

Заболевание эндокринной системы. Заболевания эндокринной системы и обмена веществ описано С. Розенфельдом в единственном романе, посвященном эндокринологу («Доктор Сергеев»): «Усиление деятельности железы и, вызванное этим, повышение секреции приводит к базедовой болезни, - зобу, пучеглазию, учащенному сердцебиению, резкой нервной возбудимости, крайней утомляемостью, исхуданию, бессоннице, дрожанию рук.

Щеки Катеньки глубоко запали, глаза были резко выпучены и неестественно блестели, шея раздута, будто в нее воткнули мяч, на коже лица всегда выступали крохотные капельки пота. Пальцы ее, когда она протягивала руки, мелко дрожали».

Классический экзофтальмический зоб и двигательная возбудимость были у мальчика из «Лунного камня» У. Коллинза: «... К мистеру Бреффу подошел мальчик..., привлекавший внимание необыкновенными глазами. Они были столь выпуклы и так широко раскрыты, что, казалось, им не удержаться в своих орбитах... 24 Мистер Брефф засмеялся: - У меня в конторе этого беднягу прозвали Гусберри1... Гусберри – один из самых ловких мальчишек в Лондоне... Двух слов достаточно для Гусберри там, где для другого мальчика понадобилось бы двадцать... Когда я назвал прославленное имя, и без того выпученные глаза мальчугана совсем вылезли из орбит, так что я было испугался, не выпадут ли они на ковер».

То изображение заболевания, к которому прибегали писатели в своих работах, мало отличается от клинической картины, описанной в специальной медицинской литературе, так как болезнь имеет яркую специфическую симптоматику. Изображение болезни в художественных произведениях часто не уступает описанию симптоматики этих же заболеваний в научной литературе (а в некоторых случаях литераторы вообще опережали медицину в описании симптомов болезней) и имеет большое значение для читателя-медика и простого обывателя. Ведь не зря врачи, которые были современниками писателей, восхищались тем, насколько точно отображены клинические картины заболеваний в литературных произведениях. Даже такие крупные деятели медицины как И.И. Мечников, В.М. Бехтерев, Г.А. Захарьин, А.А. Ухтомский в своих научных изысканиях не раз обращались к художественной литературе. В наши дни многое изменилось. Это и понятно: медицина не стоит на месте. Но и сегодня нельзя не отметить важность изображения болезни в художественных произведениях. Такая литература расширяет кругозор любого человека, а для будущего медика имеет большое значение: даёт возможность сравнить отношение к заболеваниям той эпохи и современные представления о них и, как следствие, формирует критическую точку зрения. Осмысление литературы может пригодиться в медицинской практике. Я пришла к выводу, что у этих двух сфер больше сходств, чем различий, и хотела бы доказать, что их взаимодействие приносит пользу.

Основная моя задача привлечь студентов к чтению художественных произведений, как специальные учебники. Студенты, изучив симптомы болезней в литературных произведениях, приходят к выводу, что описания болезней в художественной литературе не просто интересны: в них есть то, чего не встретишь в профессиональном изложении – восприятия болезней больным и окружающими, выраженного образным языком, отличным от сухого выхолощенного языка учебников. Э. Кроткому принадлежит афоризм: «микроинфаркт – это вежливая форма инфаркта». Можно сказать, что художественная литература – это приятная

форма изучения внутренних болезней.

В конце можно добавить, что литература – это большой «помощник» в медицине.

ТЕХНОЛОГИЯ ПРОДАЖ ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ УСЛУГ В ГОСТИНИЧНОМ ПРЕДПРИЯТИИ

Мусаилова Назира Бегалиевна
АО колледж «Казахский университет технологии и бизнеса
имени К. Кулажанова», город Астана

Аннотация: Бизнес гостиничной сферы представляет из себя широкий спектр услуг по временному размещению. Дополнительные услуги являются залогом хорошей конкурентоспособности среди остальных гостиничных предприятий. Основопологающим фактором, который мотивирует внедрение дополнительных услуг, является увеличение прибыли гостиницы.

Ключевые слова: Гостиницы, бизнес, кемпинг, услуги, развлечения, потребители.

Индустрия гостеприимства является одним из важнейших элементов сферы туризма. Без гостиниц, отелей и иных средств размещения невозможно себе представить туристический досуг и путешествия. Бизнес гостиничной сферы представляет из себя широкий спектр услуг по временному размещению, в перечень гостиничных предприятий входят: отели, гостиницы, мотели, пансионаты, кемпинги и т.д.

В настоящее время мировой рынок услуг по размещению огромен, его объем в 2021 году составил чуть менее триллиона долларов США потеряв по сравнению с 2019 годом более 35%. Также одной из особенностей гостиничной индустрии является широкий спектр как основных, так и дополнительных услуг, а также диапазон цен на них. По этой причине сфера гостиничных услуг отличается высоким уровнем конкуренции. Для успешного ведения деятельности гостиничное предприятие должно отличаться от конкурентов, быть уникальным.

Поскольку любой бизнес по природе своей направлен на получение прибыли, а ее объемы зависят от объемов реализации, то и деятельность гостиничного предприятия осуществляется в этих условиях. В стремлении к увеличению прибыли, коммерческие предприятия, к которым в том числе относятся гостиничные наращивают конкурентные преимущества, тем самым повышая общую конкуренцию в отрасли, а это в свою очередь является главным механизмом регулирования любого рынка.

Проще говоря, гостиница (или любая компания) имеет конкурентное преимущество, когда она способна генерировать избыточную прибыль в течение длительного периода времени. Избыточная прибыль означает прибыль, превышающую стоимость капитала, необходимого для строительства и эксплуатации гостиницы. Без конкурентного преимущества отель может временно получать избыточную прибыль, но в конечном итоге конкуренция будет наверстывать упущенное, поскольку другие также увидят возможность инвестировать в отель в этом районе.

Хорошо реализованные привилегии и дополнительные услуги – это путь к конкурентному преимуществу, если они адаптированы к вашей аудитории и особенностям предприятия. Хотя «бесплатно» может быть сильным аргументом в пользу продажи, это слово может обесценить услугу для некоторых гостей. Путешествующие спортивные команды, ориентированные на экономию, они оценят бесплатный завтрак, а руководители крупных компаний могут предпочесть роскошные дополнительные услуги, такие как экскурсии, аренда люксового автомобиля или различные впечатления, такие как тур по пивоварне с ужином и полет с дегустацией дорогих вин.

Актуальность темы настоящей статьи обусловлена тем, что формирование новых

дополнительных услуг и их последующее внедрение в операционную деятельность гостиницы повысит ее конкурентоспособность и привлекательность для гостей, как следствие это приведет к повышению операционной прибыли гостиницы что позволит и дальше развивать как дополнительные так и основные услуги, тем самым постоянно повышая ее конкурентоспособность.

Внедрение дополнительных услуг является актуальной темой в современной гостиничной индустрии, так как именно дополнительные услуги являются одним из важнейших элементов поддержания конкурентоспособности гостиничного предприятия. Для успешной реализации проекта по внедрению новых дополнительных услуг необходимо разработать план подобного проекта, без этого реализацию проекта можно считать лотереей

Дополнительные услуги являются залогом хорошей конкурентоспособности среди остальных гостиничных предприятий. Для успешного предоставления дополнительных услуг на базе гостиницы необходимо учитывать, помимо потребителей, также конкурентов с их предложениями, собственные ресурсы, на основе которых работает предприятие. Достичь высокого уровня конкурентоспособности можно при хорошем, правильном управлении, оригинальном подходе к работе и организации непревзойденных дополнительных услуг, удовлетворяющих потребности потребителей различных категорий. основополагающим фактором, который мотивирует внедрение дополнительных услуг, является увеличение прибыли гостиницы.

«RIXOS PRESIDENT ASTANA» - это уникальное сочетание утонченной архитектуры и элегантного дизайна интерьера с комфортабельностью номеров и безупречным сервисом. Гостям отеля предлагается широкий спектр услуг, включающий уникальные конференц-залы, рестораны, бары, салоны. «RIXOS PRESIDENT ASTANA» предлагает 168, из которых 156 номеров высокого класса и 12 Suites, Предприятие осуществляет свою деятельность с 2005 года. Гостиница является коммерческим предприятием, предлагающим гостиничные услуги, основной целью которого является получение прибыли. Основные экономические показатели предприятия, которые достаточно нестабильны и постепенно ухудшаются. Это связано с отсутствием полноценной маркетинговой политики, отсутствием качественного ассортимента дополнительных услуг и сильной конкуренцией.

Таблица 1- Удельный вес доходов

Период	Удельный вес доходов,%		
	Гостиничные услуги	Услуги по сдаче недвижимого имущества в аренду	Прочие платные услуги
2022	65,2	32,2	2,2
2023	65,4	32,4	2,2

Из таблицы 1 мы видим, что по сравнению с 2022 годом удельный вес доходов на гостиничные услуги вырос на 0,2 %, услуг по сдаче недвижимого имущества также вырос на 0,2 %. Удельный вес на прочие платные услуги остался на прежнем уровне.

Руководству следует предпринять необходимые меры для дальнейшего роста дохода от дополнительных услуг.

Экономическое состояние гостиничного комплекса ТОО «RIXOS PRESIDENT ASTANA» весьма нестабильное и требует особого внимания со стороны управления предприятием, чтобы предотвратить негативные последствия. Такие показатели связаны с неполноценной рекламной и маркетинговой политикой. ТОО «RIXOS PRESIDENT ASTANA» уступает по качеству и посещаемости в конкуренции с другими предприятиями. Основные стратегические направления предприятия для увеличения количества клиентов и поддержания выгодной позиции организации на рынке гостиничного бизнеса:

- привлечение потребителей с помощью увеличения ассортимента дополнительных услуг;

- привлечение потребителей с помощью проведения качественной рекламной и маркетинговой политики;
- поиск инвесторов и других финансовых источников для организации дополнительных услуг и внедрения их на рынок.

Всвязи с небольшим ассортиментом дополнительных услуг и повышенным уровнем конкуренции на рынке, гостиничному комплексу ТОО «RIXOS PRESIDENT ASTANA» можно внедрить проекты по открытию детской игровой комнаты «BabyClub» на базе гостиницы. Далее можно применить параметры будущего проекта. Комната будет находиться на 2 этаже гостиницы. Для этого предлагается объединить 2 номера и провести капитальный ремонт. Отделка будет экологичной и качественной. Стены покрыты краской, которая предназначена как для влажной, так и сухой уборки, полы из коврового покрытия. Площадь детской комнаты - 100 м². Комната будет разделена на 2 зоны: для активного досуга и для занятий творчеством. Будет установлено новое качественное оборудование, из которого главными будут лабиринт и карусель. Комната будет в ярком, привлекающем внимание стиле.

Детская игровая комната сможет вместить в себя одновременно 30 человек, при таком количестве детей потребуются, как минимум, 2 квалифицированных воспитателя, а в дни, когда будет большая загруженность, понадобится помощник. Для постоянных посетителей будет предусмотрена скидочная система, которая будет действовать в размере 10%.

В качестве рекламы новой дополнительной услуги гостиничного комплекса ТОО «RIXOS PRESIDENT ASTANA», как детская игровая комната «BabyClub», будут применяться следующие элементы комплекса маркетинговых коммуникаций:

- большой красочный баннер на фасаде гостиничного комплекса;
- афиши на территории всего отеля и информация на стойке приема и размещения;
- активная и регулярная интернет-реклама.

Проект является экономически выгодным и позволит занять предприятию выгодную позицию на рынке среди конкурентов и привлечь большое количество потребителей. Грамотный подход и верная тактика при организации данного проекта помогут гостиничному комплексу ТОО «RIXOS PRESIDENT ASTANA» в разы увеличить свою прибыль и престиж среди туристов и жителей города.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

- 1 Об утверждении Правил предоставления физическими и юридическими лицами торговых, развлекательных, гостиничных, медицинских и иных услуг на территории столицы. Постановление Правительства Республики Казахстан от 21 апреля 2008 года N 366.
- 2 Баумгартен, Л. В. Маркетинг гостиничного предприятия: учебник для вузов / Л. В. Баумгартен. - Москва: Издательство Юрайт, 2021. - 338 с.
- 3 Николенко, П. Г. Организация гостиничного дела: учебник и практикум для вузов / П. Г. Николенко, Е. А. Шамин, Ю. С. Ключева. - Москва: Издательство Юрайт, 2021. - 449 с.
- 4 Денисенко, А. В. Гостиничный бизнес. Классификация гостиниц и др. средств размещения. Учебное пособие / А. В. Денисенко. - М.: Форум, 2013. - 321 с.
- 5 Тимохина, Т. Л. Организация гостиничного дела: учебник для вузов / Т. Л. Тимохина. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва: Издательство Юрайт, 2021. - 297 с.
- 6 Быстров, С. А. Организация гостиничного дела: учебное пособие / С.А. Быстров. - Москва: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2021. - 432 с.
- 7 Скобкин, С. С. Маркетинг и продажи в гостиничном бизнесе: учебник для вузов / С. С. Скобкин. - 2-е изд., испр. и доп. - Москва: Издательство Юрайт, 2021. - 197 с.
- 8 Бухгалтерские отчеты ТОО «RIXOS PRESIDENT ASTANA».

ВНЕДРЕНИЕ СТАНДАРТОВ WORLDSKILLS ПРИ ПОДГОТОВКЕ И ПОВЫШЕНИИ УРОВНЯ КОМПЕТЕНТНОСТИ СПЕЦИАЛИСТОВ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ВЫЗОВОВ

Медведев Андрей Александрович
Центральноазиатский технико-экономический
колледж, город Алматы

Аннотация. В статье представлена необходимость внедрения стандартов WorldSkills в организациях технического и профессионального образования.

Ключевые слова: WorldSkills Kazakhstan, WS, система технического и профессионального образования, современный специалист.

Техническое и профессиональное образование играют значимую роль в эпоху глобальных вызовов, являясь основой для подготовки квалифицированных специалистов, востребованных в условиях глобальной экономики и технологических инноваций [1]. В условиях глобализации техническое и профессиональное образование сталкивается с рядом вызовов, таких как:

- необходимость работать в условиях международной конкуренции и интеграции,
- необходимость постоянного обновления образовательных программ, чтобы выпускники были готовы к работе в современных условиях,
- демографические изменения и экологические вызовы,
- социальные вызовы и вызовы, связанные с цифровой трансформацией.

Изменение требований рынке труда и совершенствование технологий формируют новые вызовы для системы профессионального образования. Переход к цифровой экономике обозначил потребность в рабочих кадрах нового типа, способности которых измеряются компетенциями, актуальными для сегодняшнего дня.

В быстро меняющемся мире способность применять знания, умения и практический опыт для успешной трудовой деятельности очевиден, поэтому возрастает спрос на навыки и компетенции, соответствующие требованиям современной экономики, что диктует необходимость в трансформации и модернизации образования.

Одним из главных целевых направлений современных отечественных реформ в системе среднего профессионального образования является переход на новый качественный уровень подготовки специалистов. Для его достижения необходимы структурные и технологические изменения образовательного процесса, выстраивание диалога с работодателем.

Проект WorldSkills во многом нацелен на создание тесного сотрудничества между бизнесом, системой образования и молодыми специалистами.

Подход WorldSkills позволяет сгруппировать отдельные области знаний в понятную форму компетенции. Такой метод позволяет не ждать, пока появится работодатель с конкретным запросом, а работать с опережением, то есть заранее сформулировать, каким должен быть специалист, и предложить его рынку труда.

Немаловажным фактором успешного освоения необходимых умений является мотивация обучающихся к их дальнейшей профессиональной деятельности, желание повышать свой уровень и знания за счет участия в конкурсах профессионального мастерства, различных мастер-классах и чемпионатах [2].

Одним из наиболее ярких представителей данного направления является конкурс молодых специалистов – WorldSkills.

Лучшие мировые практики трактовки рабочих профессий нового формата представляет движение WorldSkills, целью которого является повышение престижа рабочих профессий и развитие профессионального образования путем гармонизации лучших практик и профессиональных стандартов во всем мире, посредством организации и проведения конкурсов профессионального мастерства, как в каждой отдельной стране, так и во всем мире в целом. Это движение фиксирует и актуализирует мировые тренды в контексте повышения стандартов

подготовки кадров и усовершенствования профессионального образования.

WorldSkills, несомненно, является «трамплином» для молодого специалиста. Это движение развивает не только личностно, но и дает возможность формирования профессиональных компетенций.

Внедрение элементов оценивания профессиональных компетенций в образовательных учреждениях среднего звена на основе стандартов WorldSkills – это новые подходы к оценке образовательного процесса и компетенции выпускников, в том числе с использованием требований, которые разрабатываются в рамках мировых стандартов WorldSkills.

Обучение в современном мире становится все более практико-ориентированным. Информационные технологии являются важнейшей частью производства и выполняют поддерживающую функцию практически всех бизнес-процессов. Практико-ориентированность в подготовке специалиста достигается путем увеличения доли практики при реализации основной образовательной программы, а также создание условий, моделирующих реальную производственную ситуацию и выполнение четко заданных видов работ по профилю специальности.

В профессиональном образовательном учреждении необходимо разработать и внедрить требования системы WorldSkills соответствующих компетенций.

Будущий квалифицированный специалист должен уметь работать самостоятельно, проявлять инициативу и творческий подход к профессии, знать и соблюдать санитарные требования и технику безопасности. Поэтому нужно проводить работу по стимулированию будущих специалистов, создать условия для их творческого роста, разбудить в них мотивацию и активность участия в региональных, национальных и международных соревнованиях WorldSkills, применение объективных методов оценивания результатов [3].

Основными документами по использованию стандарта WorldSkills в учебном процессе являются:

- техническое описание компетенции, которое определяет название компетенции, последовательность выполнения задания, критерии оценки, требования к профессиональным навыкам, компоненты, оснастку, основное и дополнительное оборудование, требования по нормам охраны труда и технике безопасности;

- контрольно-измерительные материалы – комплект заданий, которые составляются на основе требований регионального чемпионата;

- схема оценки заданий – набор аспектов для максимально точного и корректного измерения уровня владения навыками и знаниями, необходимыми для профессионала.

В рамках применения стандарта WorldSkills моделируются профессиональные функции будущих специалистов. Студенты получают реальные производственные задания, в ходе которых отрабатываются профессиональные компетенции, знания, умения и навыки.

Система WorldSkills предусматривает оценку результатов обучения методом наблюдения за выполнением трудовых действий обучающихся на рабочем месте. При этом особое внимание уделяется не только качеству выполненной работы, но и времени, отведенному на его выполнение и соблюдению правил безопасности труда. Этот способ оценивания дает четкое понимание, какие знания и навыки усвоены и закреплены обучающимися и обозначает проблемные точки в образовательном процессе.

Выполнение заданий по стандартам WorldSkills делает процесс обучения увязанным с реальным проектом формирования общих и профессиональных компетенций.

В ходе занятий формируются качества необходимые для успешного участия в Чемпионате [4]:

- организованность, собранность, способность организовать пространство и время, коммуникативность и целеустремленность;

- умение адекватно или реально оценивать свои возможности;

- практический опыт решения поставленных задач и самостоятельного принятия решений.

Профессиональное образование, приобретая направленность и нацеленность на конкретную профессиональную деятельность согласно запросам работодателей, на обеспечение конкурентоспособности специалистов, соответственно переходит на качественно новый

уровень инновационной деятельности.

Внедрение элементов оценивания профессиональных компетенций на основе стандартов WorldSkills в учебный процесс дает студентам возможность посмотреть на свою специальность глубоко внутри и почувствовать свои возможности.

Наиболее значительные и значимые преобразования осуществляются в проведении итоговой аттестации: внедряется инновационный инструмент – демонстрационный экзамен, дающий выпускнику принципиально новый статус. Это позволяет выпускникам IT-специальностей позиционировать себя на рынке труда как обладателей компетенций международного уровня, а работодателю – получать специалистов высокой квалификации.

Задания для демонстрационного экзамена действительно трудно сравнить с ответами на билеты. При проведении демонстрационного экзамена теория сведена к минимуму - она лишь подкрепляет действия, которые нужно выполнять в реальных условиях на реальном оборудовании.

Демонстрационный экзамен – форма оценки соответствия уровня знаний, умений, навыков студентов и выпускников, осваивающих программы подготовки квалифицированных специалистов и способных выполнять работу по конкретным профессии или специальности в соответствии со стандартами WorldSkills.

Такой экзамен проводят публично и открыто, он позволяет сравнить результаты с мировым уровнем компетенций, оценить качество подготовки.

Для выпускника демонстрационный экзамен может позволить получить предложение на работу от лучших работодателей.

Таким образом, решается сразу несколько проблем: объективность оценки, её адекватность и разрыв между требованиями работодателей и навыками выпускников. В этих условиях выигрывают все. Учебные заведения совершенствуют систему подготовки, студенты отрабатывают навыки для реального, а не абстрактного сектора экономики, а предприятия получают доступ к базе квалифицированных кадров, которые отвечают всем установленным стандартам.

Методика проведения демонстрационного итогового экзамена подразумевает создание среды с максимальным приближением к реальным условиям производственной деятельности; участие экспертов для проведения демонстрационного экзамена и представителей потенциальных работодателей; оценку продемонстрированных компетенций выпускниками в ракурсе мировых стандартов качества [5].

Демонстрационный экзамен даёт чёткую картину, на каком оборудовании нужно готовить студентов, учитывая запросы работодателя. Благодаря движению WorldSkills поднялся уровень и отношение к рабочим профессиям, появилась возможность многим учебным заведениям переоснастить современным оборудованием мастерские и лаборатории, соответственно поднялся статус профессиональных учебных заведений.

Введение демонстрационного экзамена наглядно иллюстрирует путь WorldSkills от элитарных соревнований к массовой практике образовательных технологий.

Применение стандартов WorldSkills в учебном процессе позволяет решить целый ряд педагогических задач, обеспечить качество подготовки выпускников.

И то, что совсем недавно было новацией, становится неизбежной реальностью, необходимым условием создания положительного имиджа учебного заведения, его педагогов, престижности выбранной обучающимися профессии.

Список использованной литературы

1. Методические рекомендации по внедрению требований (стандартов) WorldSkills в учебный процесс организаций технического и профессионального образования. Нур-Султан, 2020.
2. Движение Worldskills. – URL: <https://worldskills.ru/o-nas/dvizhenie-worldskills/> (дата обращения 05.04.2022).
3. Королёв В.В. Роль и место движения WorldSkills Russia в подготовке IT-специалистов

на уровне среднего профессионального образования // Гуманитарные и социальные науки. 2022. Т. 92. № 3.

4. Об итогах 45-го мирового чемпионата по профессиональному мастерству по стандартам WorldSkills-2019 в Казани. Доклад первого заместителя руководителя Исполнительного комитета Казани Р.Г. Гафарова на аппаратном совещании 2 сентября 2019 года. – URL: <https://kzn.ru/meriya/press-tsentr/novosti/ob-itogakh-45-go-mirovogo-chempionata-professionalnomu-masterstvu-po-standartam-worldskills-2019/> (дата обращения 05.04.2022). Махмутов, М.И. Организация проблемного обучения / М.И. Махмутов. – М.: Педагогика, 2012.

ДЕМОНСТРАЦИОННЫЙ ЭКЗАМЕН КАК НЕЗАВИСИМАЯ ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ОСВОЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ WORLDSKILLS

Бейсембаев Бауржан Жексембаевич
преподаватель специальных дисциплин
ГКП на ПХВ «Высший колледж
«Astana Polytechnic» акимата г.Астана

Аннотация: Статья посвящена вопросам организации и проведения демонстрационного экзамена по стандартам Worldskills - дать квалификационную оценку знаниям, умениям и навыкам выпускников колледжа с оценкой по международным стандартам.

Ключевые слова: демонстрационный экзамен, Worldskills Kazakhstan, компетенция, эксперты, инфраструктурный лист, социальные партнеры, обучающиеся, оборудование, площадка, Skills-паспорт

Демонстрационный экзамен – одна из форм проведения квалификационного экзамена в рамках промежуточной или итоговой аттестации выпускников организаций ТиПО, которая предусматривает процедуру демонстрации и независимой экспертной оценки практических навыков, уровня знаний и умений в условиях моделирования реальных услуг и производственных процессов по требованиям стандартов Worldskills.

Ввод демонстрационного экзамена обусловлен тем, что в системе ТиПО произошли структурные изменения, связанные с социально – экономической модернизацией страны, которая невозможна без качественной подготовки кадров.

Проблему, когда студенты, имея набор теоретических знаний испытывают трудности при применении этих знаний для решения проблемных ситуаций и проблемных задач, можно решить изменив форму итоговой аттестации на демонстрационный экзамен. Это способствует и повышению конкурентоспособности выпускника.

Демонстрационный экзамен –это независимая оценка, необходимый для подтверждения качественной подготовки.

В нашем колледже Astana Polytechnic с 2021 года, проводится демонстрационный экзамен по специальности 07161300 «Техническое обслуживание, ремонт и эксплуатация автомобильного транспорта», по квалификации 3W07161303 «Мастер по ремонту автомобильного транспорта», по компетенции «Ремонт легковых автомобилей». Для сдачи демоэкзамена у обучающихся должна быть 100 процентная успеваемость и хорошее качество знаний по теории и практике.

Подготовкой и проведением демонстрационного экзамена в колледже занимаются сертифицированные эксперты-организаторы, мастера производственного обучения Рахимов С.М. и Елемесов А.А.

При подготовке выпускников к экзамену была разработана конкурсная оценочная документация. Данная информация загружена в специализированное программное обеспечения для обработки информации на экзамене (CIS). Все участники демонстрационного экзамена и

эксперты зарегистрированы в электронной системе CIS. Составляется график проведения демонстрационного экзамена и утверждается директором колледжа. Издаётся приказ о составе аттестационной экзаменационной комиссии по проведению демонстрационного экзамена.

Для оценивания работы привлекли социальных партнеров, которые участвовали и в подготовке обучающихся, корректировке образовательных программ в рамках профиля специальности, увеличения доли подготовки к демонстрации умений и навыков выпускников в реальных производственных условиях.

Экспертами являлись Жанабергенов Р.К. директор сети автосервисов «AUTO LAND NS». Колесниченко В.И. инженер по сервису ТОО «Saturn Auto», Лекерев А.К. мастер по ремонту ТОО «Hundai Premium Astana», Опекан М.А. технический директор ТОО «G.Motors.Astana», которые отметили, что студенты успешно справились с выполнением всех модулей. Количество баллов приблизительно на одном уровне, что демонстрирует положительную динамику знаний, умений и навыков, а также развитие профессиональных и общепрофессиональных компетенций. Главный эксперт положительно оценил работу администрации колледжа по организации повышения квалификации педагогов и подготовки студентов, как к региональному чемпионату, так и к демонстрационному экзамену. Студенты, успешно сдавшие демонстрационный экзамен, получили сертификат с указанием набранных баллов - документ о квалификации, признаваемый современными предприятиями и Паспорт компетенции (SkillsPassport).

Все выпускники, прошедшие демозамен и получившие Skills Passport, внесены в базу данных молодых профессионалов, доступ к которой предоставлен всем ведущим предприятиям-работодателям, признавшим формат демонстрационного экзамена, для осуществления поиска и подбора персонала.

Следует отметить положительные отзывы председателей квалификационной комиссии:

1. Обучающиеся обладают хорошей теоретической и практической подготовкой, каждый модуль требует знания по разборке и дефектовке и сборке узлов и агрегатов с которыми справились отлично как квалифицированные специалисты;
2. Знают назначение и правила применения используемых инструментов, на прецензионных замерах пользовались микрометрами, нутромером, штангенциркулем; и заносили предельные допустимые размеры в таблицу;
3. Соблюдают требования охраны труда при выполнении ремонтных работ.

В текущем учебном году планируется проведение итоговой аттестации в форме демозамена в группах Т-22-50гб, Т-22-51б по данной специальности.

Высший колледж Astana Polytechnic активно ведет работу по распространению опыта организации подготовки и проведения демонстрационного экзамена, среди учебных заведений ТипО.

Подводя итоги необходимо подчеркнуть, что проведение демонстрационного экзамена по стандартам Worldskills, как инструмент оценки качества подготовки кадров в системе взаимодействия работодателей и организаций ТипО - это веление времени.

Список использованной литературы

1. Приказ МОН РК от 18 марта 2008 года № 125 "Об утверждении Типовых правил проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся для организаций среднего, технического и профессионального, послесреднего образования" (с изменениями и дополнениями).
2. Демонстрационный экзамен по стандартам Worldskills: предварительные итоги и возможности масштабирования / А. г Б. Захаров, Ф. Ф. Дудырев, А. В. Капуза, Г.С. Ларина, Т. А. Чиркина, А. И. Шабалин; г Национальный исследовательский университет «Высшая школа экономики», Институт образования. — МНИУ ВШЭ, 2018г.
3. Официальный сайт WorldSkills Kazan 2019<https://worldskillskazan2019.com/>
4. Официальный сайт Worldskills Kazakhstan.<http://worldskills.kz/>

5. Методические рекомендации по организации и проведению демонстрационного экзамена по стандартам WorldSkills Национальный оператор движения WorldSkills Kazakhstan – НАО «TALAP», 2020г.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА АРТИСТОВ - СОЛИСТОВ ХОРА МУЗЫКАЛЬНОГО ТЕАТРА

Лобынцева Юлия Анатольевна
КГКП колледж искусств имени Тагтимбета, г. Караганда

Аннотация: в данной статье автор освещает вопросы применения инновационных технологий обучения на уроках специальных дисциплин и производственного обучения. Применение на практике различных методов и инструментов инновационных технологий для подготовки конкурентноспособного, компетентного специалиста.

Ключевые слова: анализ, исследовательский взгляд, научность, проблематика, практика.

Эта тема соответствует потребности времени, так как назрела необходимость на основе изучения и анализа учебной исполнительской практики, исторических материалов, научных изданий, видеоматериалов, репертуарных спектаклей «Карагандинского Академического театра музыкальной комедии», государственного театра оперы и балета «Астана –Опера» и имеющихся методических разработок систематизировать и обобщить представления об основных особенностях постановки театральных сцен в различных операх и музыкальных спектаклях, основные принципы их решения и взаимосвязь с главной идеей спектакля - сверхзадачей, а так же выявить тенденцию развития данных исследований и определить её дальнейшие перспективы.

Для научного осмысления этого материала потребовалось не только новизна исследовательского взгляда, но и обобщение опыта выдающихся режиссеров-новаторов, таких как К.С.Станиславский, В.И.Немерович-Данченко, Б.А.Покровский, В.Фельзенштейн, А.Д.Михайлов, Ф.Дзеффирелли, уделявших большое внимание практическим разработкам в области режиссуры музыкального театра.

Развитие искусства режиссуры во 2-ой половине XX века приобретает всё более авторскую окраску. Многие режиссёры стали увлекаться переносом места и времени действия в другие эпохи, чаще всего в современную. Но, с моей точки зрения, мода на эти увлечения уже устаревает. Зрителей привлекают концептуально разработанные постановки спектаклей, где новизна заключается не в костюмах и не во времени действия, а в идеи. Отрадно отметить, что в государственном театре оперы и балета «Астана –Опера» это направление в сегодняшние дни набирает силу у таких приглашенных режиссеров мирового уровня, как Арно Бернад, Давиле Ливермор, Джанкарло Дель Монако и др.

Кроме того, развитие техники и внедрение компьютерных технологий расширило возможности театров в техническом плане, но от постановщиков потребовалась необходимость приобретать новые знания в области компьютерных технологий. Однако при этом необходимо помнить, что чрезмерное увлечение техническими приёмами может убить художественную ценность спектаклей. Поэтому сегодня перед постановщиками, особенно в оперном, музыкально-театральном жанре, возникают сложнейшие задачи поисков образного решения спектаклей. Особенно это касается решения постановки массовых сцен, требующих профессионально подготовленных артистов - академических вокалистов, артистов хора, солистов музыкальных театров, потому что отныне от солистов-вокалистов требуется владение технологией актерского мастерства, то есть понимание событийной структуры произведения, эмоционально насыщенная игра, темперамент, оценка, внешняя пластическая выразительность и т.д.

Поэтому сегодня настало время поставить перед образовательными учреждениями нашей страны вопрос о необходимости воспитывать не только солистов оперы и музыкальных

театров, но также профессионально готовить для театров артистов-солистов, солистов хора. Цель состоит в теоретическом осмыслении практики построения массовых сцен в области оперной режиссуры.

Для реализации поставленной цели необходимо решение следующих задач:

- проанализировать специфику оперного спектакля;
- исследовать практику режиссуры массовых сцен в оперном спектакле;
- определить место массовых сцен в оперном спектакле;
- выявить проблемы массовых сцен в оперном спектакле и способы их решения.

Теоретическую основу исследования составили научные труды таких учёных, как Б.В.Асафьев [1], Е.А.Акулов [2], Е.И.Александрова [3], А.А. Гозенпуд [4], Н.М.Горчаков [5], Д.Дидро [6], М.О.Кнебель [7], В.Д.Марков [8], В.Э.Мейерхольд [9], В.И.Немерович-Данченко [10], М.Н. Пазовский [11], Б.А.Покровский [12], Л.Д.Попов [13], К.С Станиславский [14] и др.

Проанализировав специфические особенности оперного спектакля, противоречия этого жанра, связано, главным образом, с одновременным сочетанием музыки, слова, психофизического действия, сценографии и т.д. По своей природе это как раз и требует принципиальных различий решения оперного спектакля от решения драматического спектакля.

Таким образом, в опере наблюдается противоречивое, но закономерное и плодотворное взаимодействие всех трёх родовых эстетических категорий – драмы, лирика и эпоса. В связи с этим широко распространенное толкование оперы, как «драмы, написанной музыкой» [12], нуждается в уточнении. Действительно, драма является центральным стержнем этого жанра, поскольку в этой опере есть конфликт, развитие отношений действующих лиц, их поступки, определяющие различные стадии действия. И вместе с тем опера – не только драма. Её неотъемлемыми составляющими выступают музыка, вокальные партии (сольные и хоровые), а также лирическое, а во многих случаях и эпическое начало. Именно в этом заключается принципиальное отличие оперы от драмы, где линия «внутреннего действия» не обособляется, в массовые сцены составляют хотя и важные, но в масштабе всего жанра всё-таки частные элементы драматургии. В противовес этому, опера не может жить без лирико-эпического обобщения, что доказывают «от противного» самые новаторские образцы музыкальной драмы последних двух веков.

В моей работе я акцентирую внимание на том, что массовые сцены в музыкальных спектаклях решаются при помощи хоровых коллективов в основе своей состоящих из солистов-вокалистов. В оперных театрах существуют даже специальные творческие коллективы: солисты оперы, хоровой-балетный коллектив и даже миманс. Встаёт и другой вопрос: а чем отличается хоровой филармонический коллектив от хорового коллектива оперного театра? В чём его специфические особенности? А как функционально решаются массовые сцены в драматических спектаклях? В чем их особенность и отличие от массовых сцен в оперном спектакле? Какие возникают проблемы, трудности и противоречия между постановщиками: режиссерами и дирижерами - в процессе постановки оперного спектакля.

В этой статье я затрагиваю проблему способности и даже умение артистов хора-солистов, не только танцевать на сцене, будучи занятыми, например, в опере П.И.Чайковского «Евгений Онегин», во время Ларинского и Гремминского балов, но и участвовать в массовых драках и потасовках, например, в драке табачниц в опере Ж.Бизе «Кармен» или в массовой потасовке в опере М.Тулебаева «Биржан и Сара». А в нашей стране специальных учебных заведений, готовящих профессиональных артистов хора для оперных театров до сих пор не существует.

На сегодняшний день есть несколько таких школ в разных странах. В них обучают хористов со школьной скамьи и у разных школ – разные методы обучения. А у нас хоровые коллективы формируются обычно из несостоявшихся оперных солистов.

Есть ещё одна проблема для будущих постановщиков оперных спектаклей. Для них до сих пор не существует специально выпущенных учебников или хотя бы монографий на тему: «Функциональные особенности хоровых коллективов в постановке оперных спектаклей».

Но приятно отметить, что, наконец, в 2013 году в Москве вышла монография кандидата искусствоведения Е.И.Александровой «Режиссёр работает с хором» [3].

Книга Е.И.Александровой, адресованная молодым музыкальным режиссерам, студентам, а также читателям, интересующихся оперным искусством, помогла мне продолжить исследовательскую работу на эту тему. Е.И.Александрова интересно трактует термин «мизансцена», который для исполнителей массовых сцен в опере действительно крайне трудно объяснить. Она не только знакомит нас с приёмами режиссёрских решений хоровых сцен в опере, но и заставляет задуматься над тем, как добиться от артистов хора верного сценического самочувствия [3].

На практике наблюдается, что режиссеры-постановщики оперы предпочитают работать с оперными произведениями, в которых хор несет в себе драматургическую функцию и даёт возможность постановщикам придумывать для артистов хора разнообразнейшие мизансцены. Но осуществляя на практике задуманное решение участие хорового коллектива в действии, режиссёры-постановщики сталкиваются с проблемой взаимоотношений с дирижерами и хормейстерами, которая до сих пор остаётся не решённой. Для дирижеров и хормейстеров главное, чтоб мизансцены были построены так, чтобы артисты хора видели руку дирижера, и чтобы в зале были слышны голоса артистов-хористов. Дирижеров и хормейстеров не волнует, что артисты хора не просто певчие, а персонажи идущего спектакля.

В театре существуют свои знаки и язык, без чего невозможно было бы понимание этих видов искусств. Язык театра использует в качестве знаков элементы других искусств, которые вступая во взаимодействие, принимают другие значения. Зрители являются важнейшей составляющей художественного процесса, поскольку без актуализации восприятия невозможно существование произведения искусства. Художник творит с надеждой быть понятым. Удача или неудача спектакля определяется самым строгим судьёй – зрителем.

Режиссёры-постановщики, артисты, сценографы должны придумать такой «ЯЗЫК», который будет понятен зрителю и принят им. Недаром Н.А.Римский-Корсаков говорил, что в филармонию зритель ходит слушать музыку, а в театр звукозерцать [15]. Таким образом, звукозерцания, зритель должен уметь понимать язык, на котором с ним разговаривают участники оперного спектакля.

Результаты моего исследования по воплощению артистами-солистами хора художественного образа в оперных спектаклях позволяют по-новому взглянуть на творческий процесс создания артистами хора художественного образа как на необходимую закономерность с чётко выстроенной структурой, включающей в себя синтез искусств. Это даёт возможность артисту хора целенаправленно и последовательно подойти к работе по созданию своего собственного оперно-сценического образа.

Список использованной литературы

1. Асафьев Б.В. Об опере (избранные статьи). – М., 1976. - 336 с.
2. Акулов Е.А. Оперная музыка и сценическое действие. – М.: Всеобщее театральное общество, 1978. – 456 с.
3. Александрова Е.И. Режиссёр работает с хором. XX век. – М., 2013. – 200 с.
4. Гозенпуд А.А. Русский оперный театр между двух революций 1905 – 1907. Л., 1975. – 367 с.
5. Горчаков Н.М. К.С. Станиславский о работе режиссёра с актёром. – М., 1958 – 170 с.
6. Дидро Д. Парадокс об актёре // Дидро Д. Собрание сочинений в десяти томах. Т. 5. – М., 1936. – 146 с.
7. Кнебель М.О. О действенном анализе пьесы и роли. М., 1982. – 204 с.
8. Марков П.А. О театре. В четырёх томах. – М., 1974 – 1977. – 639 с.
9. Мейрхольд В.Э. Статьи, письма, речи, беседы: В 2-х т. – М., 1968. – 643 с.
10. Немирович-Данченко В.И. О творчестве актёра. – М., 1973. – 487 с.
11. Позовский А.М. Записки дирижёра. – М., 1966 – 562 с.
12. Покровский Б.А. Об оперной режиссуре. – М., 1973 – 308 с.
13. Попов А.Д. Творческое наследие в двух томах. – М., 1979- 1980. – 354с.
14. Станиславский К.С. Собр. Соч.: В 8 т. – 1954 – 228 с.

15. Кузнецов Н.И. О мастерстве оперного артиста. – М. 2011 – 225 с.

ПРИМЕНЕНИЕ СОВРЕМЕННОГО УЧЕБНОГО ОБОРУДОВАНИЯ КАК ОДНО ИЗ УСЛОВИЙ
УСПЕШНОЙ ПОДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО
СПЕЦИАЛЬНОСТИ: 07140900 «РАДИОТЕХНИКА, ЭЛЕКТРОНИКА И
ТЕЛЕКОММУНИКАЦИИ»

Осинская Вера Юрьевна
ГКП на ПХВ «Высший колледж
«ASTANA POLYTECHNIC» город Астана

Аннотация: Высококвалифицированный специалист сегодня должен не только овладеть суммой знаний, но и сформировать готовность и способность к саморазвитию личностному самоопределению. Очень важно научить его общим и универсальным компетенциям.

Ключевые слова: современные технологии, инфокоммуникационных технологий, лаборатория, образовательный процесс.

Современный рынок труда предъявляет высокие требования к потенциальному работнику, устанавливая более сложные задачи перед образовательными организациями по подготовке конкурентоспособных специалистов. С целью повышения качества обучения ГКП на ПХВ «Высший колледж «ASTANA POLYTECHNIC», при подготовке обучающихся по специальности: 07140900 «Радиотехника, электроника и телекоммуникации» применяют современное учебное оборудование, для успешной подготовки конкурентоспособных специалистов.

Высококвалифицированный специалист сегодня должен не только овладеть суммой знаний, но и сформировать готовность и способность к саморазвитию личностному самоопределению. Очень важно научить его общим, универсальным компетенциям. Для того чтобы подготовить такого специалиста необходимо использовать современные технологии, которые позволят обеспечить

Обучающемуся:

- повышение мотивации обучения и его качества;
- расширенные ресурсы для обучения;
- компетентность в области телекоммуникаций;
- доступность профильного и дополнительного образования;
- ресурсы и навыки самообразования.

Преподавателю:

- возможность освоения нового оборудования и его эффективного применения на практике;
- возможность освоения и внедрения в учебный процесс цифровых технологий;
- трансформацию обучения для повышения активности и самостоятельности обучающихся.

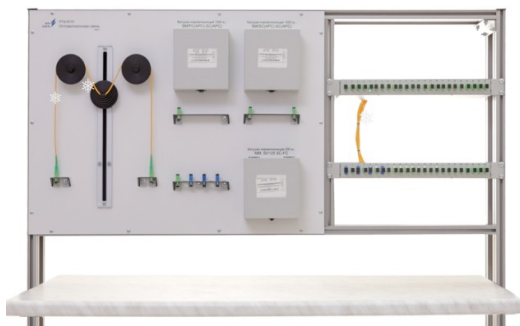
Современное оборудование позволяет проводить исследовательские и практические работы по изучению принципов работы современных инфокоммуникационных технологий и систем связи согласно требований работодателей.

В колледже для подготовки специалистов используют лабораторно-практические комплексы:

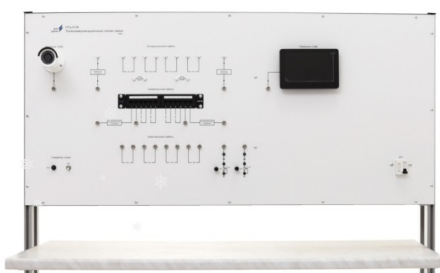
- «Радиотехника, телекоммуникации и оптоволоконная связь».
- «Безопасность жизнедеятельности. Пожарная безопасность».
- «Безопасность жизнедеятельности. Электробезопасность».
- «Оптоволоконная связь».
- «Цифровые устройства».
- «Телекоммуникационные линии связи».
- «Основы измерений».

- «IP –телефония».
- «GPS».
- «Волоконно-оптические линии связи».

Например, учебный лабораторный стенд «Оптоволоконная связь» предназначен для изучения основ применения оптоволоконных кабелей, различных способов их включения и измерения параметров оптического сигнала.

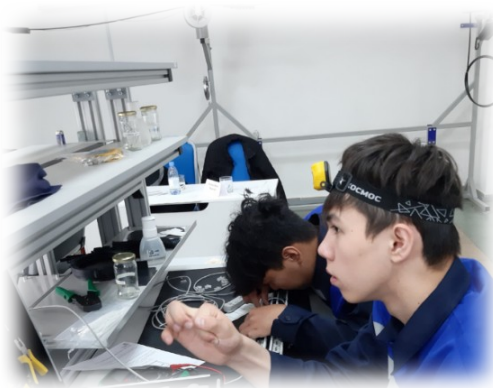
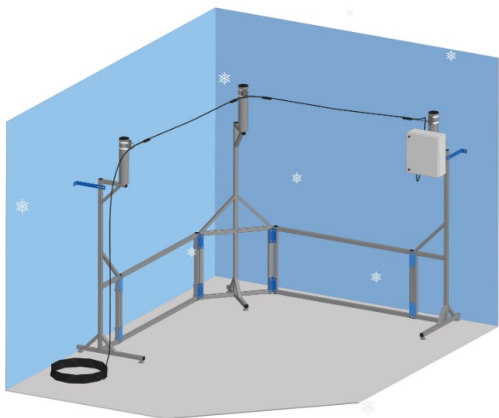
Учебный лабораторный стенд «Телекоммуникационные линии связи» предназначен для изучения распространения сигналов в волоконно-оптических, симметричных и коаксиальных линиях связи.

Учебный лабораторный стенд «Монтаж и эксплуатация магистрального участка ВОЛС» предназначен для получения навыков и опыта монтажа магистрального участка ВОЛС, его технической эксплуатации и ремонта, а также проведения планово-профилактических и аварийно-ремонтных работ.

Учебный лабораторный стенд «Прокладка воздушных ВОЛС» предназначен для приобретения практических навыков выполнения монтажа ВОЛС между опорами, монтажа оптического кросса на опоре, установки и подключения кроссового модуля, подключения разветвителя.

Профессионально оборудованные лаборатории, позволяют качественно и компетентно - ориентированно организовать образовательный процесс в ГКП на ПХВ «Высший колледж «ASTANA POLYTECHNIC», при подготовке обучающихся по специальности: 07140900 «Радиотехника, электроника и телекоммуникации».

На основании вышеизложенного, можно выделить основные факторы эффективного использования такого оборудования:

Возможность использования оборудования не только преподавателем, но и самими студентами;

Высвобождение времени преподавателя для другой плодотворной деятельности;

Высокий уровень надежности и поддержки сводят к минимуму возможные проблемы;

Совместное использование гиперпространства обеспечивает возможность творческого сотрудничества педагога и студентов при обучении практическим навыкам.

Использование современных технологий при производственном обучении по направлениям радиотехника, телекоммуникации и оптоволоконная связь, дает возможность обучающимся не только лучше освоить учебный материал, проводить исследования, но и приобрести практические навыки.

Отмечается повышение взаимодействия двух видов образования в учебно-производственном процессе, повышение интереса обучающихся к учению, что способствует формированию у них устойчивого положительного отношения к профессии, в результате чего улучшается усвоение практических знаний, что в конечном итоге приводит к повышению качества обучения.

Таким образом, современные педагогические технологии в сочетании с современными технологиями могут существенно повысить эффективность образовательного процесса, решить стоящие перед образовательным учреждением задачи воспитания и подготовки всесторонне развитой, творчески свободной личности и квалифицированного специалиста.

Список используемой литературы.

1. Инструктивно-методическое письмо «Об особенностях учебно-воспитательного процесса в организациях среднего образования Республики Казахстан в 2022-2023 учебном году». – Нур-Султан: НАО имени И. Алтынсарина, 2022. – 320 с.
2. Богдановская, И, М Информационные технологии в педагогике и психологии. Учебник для вузов. Стандарт третьего поколения / ИМ Богдановская. - СПб.: Питер, 2018. - 405 с.
3. Учебное оборудование, лабораторные стенды | NTP Centr
4. Об утверждении норм оснащения оборудованием и мебелью организаций дошкольного, среднего образования, а также специальных организаций образования - ИПС "Эділет" (zan.kz) Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 22 января 2016 года № 70.pdf (special-edu.kz)

РАСЧЕТ ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТИ РАБОТЫ КОНУСНЫХ ПОДШИПНИКОВ

Думан Қуанышұлы
Оразбаев Біржан Қуанышевич
ГКП на ПХВ «Строительно-технический колледж» город Астана

Аннотация. В работе установлены взаимосвязь между коэффициентом эквивалентности, сервис фактора и фактора условий применения. Это позволяет выбрать оптимальный вариант редуктора привода.

Ключевые слова: редуктор, сервис-фактор, фактор условий применения, коэффициента эквивалентности.

Высокие темпы развития мирового народного хозяйства и все увеличивающийся грузооборот вызывает необходимость постоянно улучшить средства и методы перемещения и складирования грузов на базе внедрения комплексной механизации всех технологических процессов и ликвидации тяжелого ручного труда. Тем более к 2020 году производительность труда промышленности необходимо повысить не менее 2 раза. Комплексная механизация погрузочно-разгрузочных, транспортных и складских (ПРТС) работ представляет собой рациональное сочетание работы различных транспортирующих машин и технологического устройства; рабочий только управляет действиями машин и наблюдает за их работой. При комплексной механизации и автоматизации работа всех транспортирующих и технологических машин происходит с помощью различных средств автоматического управления. Поэтому при выборе редуктора в зарубежной практике для требуемого режима работы производится перерасчет через сервис-фактор по методике Итальянских фирм или через фактор условий применения в других странах Евросоюза. В странах СНГ выбор редуктора производится по методу эквивалентных моментов.

В данной работе определены коэффициенты эквивалентности при расчете на контактную и изгибную выносливости по методу эквивалентных моментов подъемно-транспортных машин. Согласно графика нагружения по международным стандартам FEM 9.681 и FEM 9.682, можно установить состояние сервис-фактора и фактора условия применения. Это дает возможность выбора оптимального варианта редукторов для подъемно - транспортных машин. Большинство приводов механических систем работают в условиях переменного нестационарного нагружения, часто с наложением динамических нагрузок. Поэтому правильный выбор редуктора, у элементов которого могут возникать в процессе эксплуатации отказы по разным предельным состояниям, представляется достаточно сложной задачей[1]. В последнее время решение этой задачи дополнительно затруднено тем, что на отечественном рынке появились импортные типовые редукторы, производимые зарубежными фирмами. Выбор такого редуктора производится, как правило, по оригинальным рекомендациям фирмы-изготовителя с учетом, так называемого сервис-фактора – S_f или фактора условий применения – $f_{y.n}$. эти

коэффициенты при выборе редукторов считаются равноправными. В этой связи нами поставлена задача – определение их физического смысла.

Следует отметить, что результаты использования этих рекомендаций, составленных отдельными фирмами, не совпадает с принятыми в нашей республике методами расчета по ГОСТ21354-87 и, соответственно с требованиями НД. Это ограничивает их применение, в частности, в подъемно-транспортных устройствах, где выбор редуктора строго регламентирован нормами Гостехнадзора и ГОСТ 25835-83, но нами использованы международный стандарт FEM 9.681 и FEM 9.682.

В работе Symbols and formulas in ISO6336//TC60/SC/WG6/N731; MARCH, 1998, написанной по поручению компании Bonfiglioli Reduttori S.p.A. коллективом авторов одного из разделов работы, фактор условий применения выбирают обычно лишь на основе эмпирических данных, накопленных в процессе эксплуатации конструктивно подобных машин одного функционального назначения [2]. Подчеркнуто, что фактор условий применения не следует смешивать с сервис - фактором. Тем самым признается актуальность и важность тщательного анализа при выборе редукторов внешних исходных данных и их количественной оценки, что совпадает с требованиями части 5 ISO6336 [3].

Значение сервис – фактора укладывается в диапазон $0,8 \div 2,8$, что свидетельствует о существовании некоторой закономерности. В то же время фирмой «Motovario» сервис–фактор предложено выбирать из следующих соображений:

Условия работы приводной машины:

А – спокойная работа (ленточные конвейера для легких грузов);

В – работа с умеренными толчками (конвейеры для тяжелых грузов, подъемные механизмы);

С – работа с сильными толчками (шаровые мельницы).

Следует отметить, что здесь указания словесные, а конкретные цифровые значения не даны. Во – вторых, от условия работы зависит коэффициент внешней динамики, а режим работы это комплексный фактор. Поэтому нами предлагается конкретная методика выбора сервис – фактора и фактора условия применения на базе ГОСТ 21354 – 87 и ISO 6336, ГОСТ 50891 – 96.

Таблица 1 – Характерные режимы нагружения транспортирующих машин [3]

Условие эксплуатации	Характеристика транспортируемого груза	Характер нагружения	$K_{p.o.}$ -коэффициент нагружения органа	Вид средств механизации
Легкие	Формовочная земля, уголь дробленый, неабразивные сыпучие грузы: зерно, плоды и др.	Малая пульсация подаваемого материала с умеренной температурой окружающей среды	1,0...1,2	Ленточные и пластинчатые конвейеры с малой скоростью перемещения
Средние	Руды, горные породы, кусковые материалы до 150 мм, штучные грузы 30...100 кг.	Средняя пульсация подаваемого материала, небольшие толчки	1,2...1,4	Конвейеры скребковые, ленточные, цепные, пластинчатые, люлечные, тележечные и подъемники
Тяжелые	Руды, горные породы до 350 мм, штучные грузы	Большая пульсация подаваемого	1,4...1,6	Эскалаторы, подъемники для бревен,

	массой до 500 кг.	материала, толчки средней силы		пластинчатые, грузотолкающие конвейеры
Весьма тяжелые	Горные породы размером 500 мм, доломит, бревна диаметром до 900 мм, штучные тяжелые грузы до 1 т.	Толчки большой силы, опережающие удары, большая пульсация подаваемого материала	1,6...1,8	Ковшовые цепные элеваторы, цепные подъемники, грузотолкающие конвейеры

Момент при перегрузке по рекомендациям ВНИИПТ маш берется ниже следующих пределов:
 $T_{лик} = K_{пер} \cdot T_{ном}$, (1)

здесь $K_{пер} = 1,1$ - коэффициент перегрузки для механизма подъема;

$T_{ном}$ – номинальный момент, Нм

Коэффициент перегрузки для механизма передвижения и поворота в зависимости от типа электродвигателя:

крановый короткозамкнутый – 3,0;

крановый постоянного тока или переменного тока с контактным кольцом – 2,5;

асинхронный двигатель общепромышленного назначения – 1,75.

Формула, приводимая профессором Снесаревым Г.А. для определения эквивалентной нагрузки имеет вид [4].

$$T_{HE} = K_{HD} \cdot T_{max} = K_G \cdot K_T \cdot T_{max}, \quad (2)$$

$$K_{HD} = K_{HE} \cdot \sqrt[3]{\frac{N_P}{N_{HG}}}$$

здесь $K_{HD} = K_{HE} \cdot \sqrt[3]{\frac{N_P}{N_{HG}}}$ – коэффициент долговечности.

Как видим, предлагаемое выражение совпадает с методикой ВНИИПТМаш при коэффициенте тренировки равным единице.

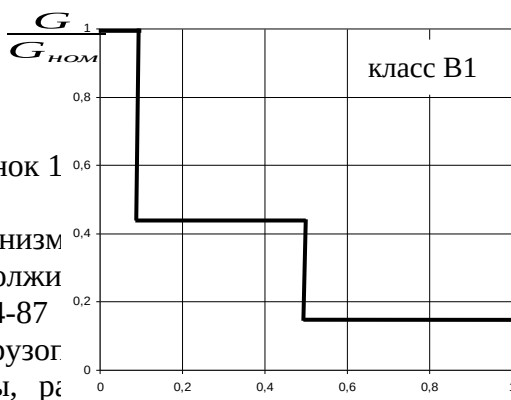
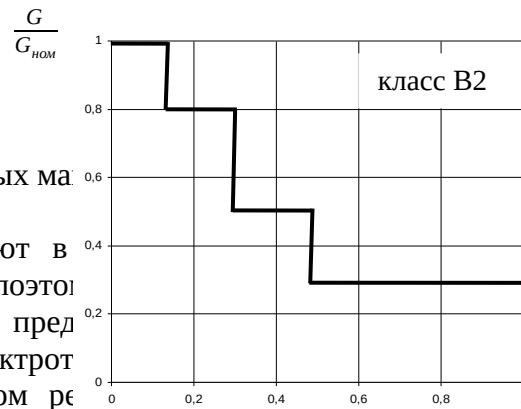

Рисунок 1

Механизм продолжи 21354-87 [3]. Грузог краны, р

ных ма гают в), поэто пред лектрот ном р

ме, где и ГОСТ а Г.А. реловые икла не

превышает 10 минут. Эти установки относятся к машинам циклического действия, поэтому для них существуют четыре графика нагружения (рис. 1).

Необходимо отметить, что ГПМ более тщательно исследованы, ибо они подвергаются испытаниям по инструкции Гостехнадзора. В этой связи указания производителей по выбору редукторов должны подвергаться более глубокому анализу. поэтому здесь определены коэффици

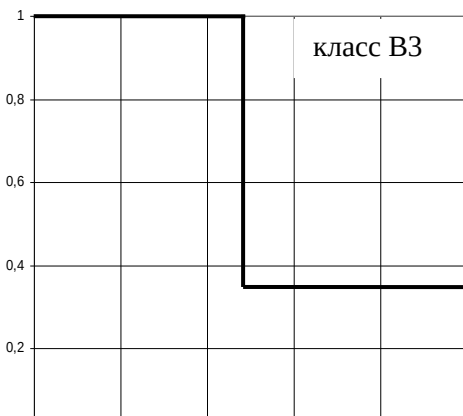
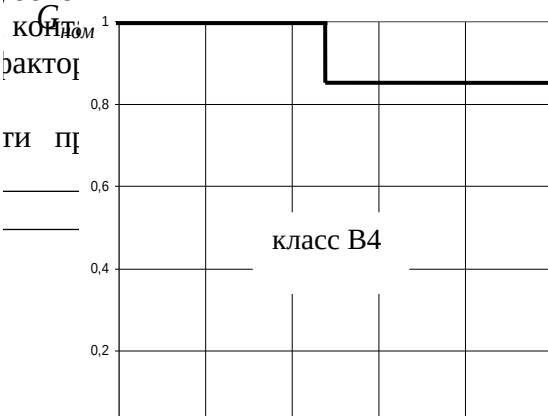

Таблица 2 выносливо Режим раб

также ибную

График нагружения	B1	B2	B3	B4
ПВ, %	15	25	40	95
K_{HE} – коэффициент эквивалентности при расчете на контактную выносливость	0,516	0,66	0,857	0,98
Сервис-фактор S_f	1,94	1,52	1,20	1,02
K_{FE} – коэффициент эквивалентности при расчете на изгибную выносливость при $q_F=9$	0,770	0,775	0,827	0,9816
Фактор условий применения f_{yn}	1,3	1,29	1,2	1,02

Таким образом, при выборе редуктора для ГПМ при ПВ=15% $T_{вых}$ определяется по следующей формуле[5],

$$T_{вых} = \frac{T_{наспорт}}{K_{HE(B1)} \cdot K_{HE(B4)}} = \frac{T_{наспорт}}{0,516 \cdot 0,98} = 2 \cdot T_{наспорт}; \quad (3)$$

При ПВ=25%, $T_{вых}=1,546 \cdot T_{наспорт}$;

ПВ=40%, $T_{вых}=1,2 \cdot T_{наспорт}$;

ПВ=75%, $T_{вых}=1,02 \cdot T_{наспорт}$.

$$K_{HE} = \sqrt[3]{\sum_{N_K} \left(\frac{T_i}{T_{max}}\right)^3 \cdot \frac{N_{ci}}{N_K}}; \quad \text{при } N_K \leq N_{H \lim}$$

$$K_{HE} = \sqrt[10]{\sum_{N_{H \lim}} \left(\frac{T_i}{T_{max}}\right)^3 \cdot \frac{N_{ci}}{N_K} + \sum_{N_K} \left(\frac{T_i}{T_{max}}\right)^{10} \cdot \frac{N_{ci}}{N_K}}; \quad \text{при } N_K > N_{H \lim}$$

$$K_{FE} = \sqrt[9]{\sum_{N_K} \left(\frac{T_i}{T_{max}}\right)^{q_F} \cdot \frac{N_{ci}}{N_K}}; \quad \text{при } N_K \leq N_{F \lim}$$

$$K_{FE} = \sqrt[9]{\sum_{N_{F \lim}} \left(\frac{T_i}{T_{max}}\right)^{q_{F \lim}} \cdot \frac{N_{ci}}{N_{F \lim}} + \sum_{N_K} \left(\frac{T_i}{T_{max}}\right)^{q_{F \lim}} \cdot \frac{N_{ci}}{N_K}}; \quad \text{при } N_K \geq N_{F \lim}$$

Подставляем числовые значения:

$$K_{HE} = \sqrt[3]{1^3 \cdot 0,1 + 0,42^3 \cdot 0,4 + 0,15^3 \cdot 0,5} = 0,51;$$

$$K_{FE} = \sqrt[9]{1^9 \cdot 0,1 + 0,42^9 \cdot 0,4 + 0,15^9 \cdot 0,5} = 0,77;$$

$$K_{HE} = \sqrt[3]{1^3 \cdot 0,18 + 0,8^3 \cdot 0,12 + 0,55^3 \cdot 0,2 + 0,3^3 \cdot 0,5} = 0,66;$$

$$K_{FE} = \sqrt[9]{1^9 \cdot 0,18 + 0,8^9 \cdot 0,12 + 0,55^9 \cdot 0,2 + 0,3^9 \cdot 0,5} = 0,775;$$

$$K_{HE} = \sqrt[3]{1^3 \cdot 0,5 + 0,38^3 \cdot 0,5} = 0,857,$$

$$K_{FE} = \sqrt[9]{1^9 \cdot 0,5 + 0,38^9 \cdot 0,5} = 0,827,$$

$$K_{HE} = \sqrt[3]{1^3 \cdot 0,5 + 0,9^3 \cdot 0,5} = 0,98,$$

$$K_{FE} = \sqrt[9]{1^9 \cdot 0,5 + 0,9^9 \cdot 0,5} = 0,9816.$$

Необходимо отметить, что рекомендуемые крутящие моменты на выходе с учетом ПВ для ГПМ заводами изготовителями России примерно совпадают с основными положениями международных стандартов FEM.

Выводы и рекомендации:

1. Определены коэффициенты эквивалентности по контактной и изгибной выносливости в зависимости от режимы работ по стандартам FEM.
2. Установлена взаимосвязь между коэффициентами эквивалентности и сервис – фактором, фактор условия применения.
3. Данная методика позволяет выбрать оптимальный вариант редуктора в зависимости от режимы работы.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Поляков А.В. Повышение точности вращения круговых приводов подач станков с волновыми редукторами диссертация кандидата технических наук 05.03.01 Москва, 2004 - 154 с.ил. Библиогр. с.148-153.
- 2 Symbols and formulas in ISO 6336/TC60/SC2/WG6/N731, March, Paris, 1998.
- 3 Темиртасов О.Т. Проектирование электромеханического привода машин. – Алматы-Семей, 2003. – 353 с
- 4 Чернавский С,А., Снесарев Г.А. и др. Проектирование механических передач. – М.: Машиностроение, 1984, – 560 с.
- 5 Е.Т. Абильмажинов, О.Т. Темиртасов, С.М. Мансуров. «Выбор редукторов иностранных производителей» аналитический обзор -Усть-Каменогорск,2010. – 36 с.

ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ

Тумарбекова Маида Муратовна
Алматинский технологическо-финансовый и
инновационно-технический колледж

Аннотация. В данной статье представлены ключевые аспекты технологии развития критического мышления как средства формирования профессиональных компетенций обучающихся. Рассмотрены различные авторские подходы к понятию «критическое мышление», обоснована актуальность темы, раскрыта сущность и обозначены характерные особенности применения технологии критического мышления, определены структурные составляющие учебного занятия, представлены приемы и методы данной технологии. В заключении приведены результаты применения технологии развития критического мышления в учебном процессе.

Ключевые слова: критическое мышление, технология, вызов, осмысление, рефлексия, профессиональные компетенции.

Среди современных педагогических технологий особого внимания заслуживает технология развития критического мышления (ТРКМ). Для начала следует определиться с понятием «критическое мышление».

Рассмотрим авторские подходы к трактовке понятия «критическое мышление» (таблица 1).

Таблица 1. Авторские подходы к трактовке понятия «критическое мышление»

Автор	Трактовка понятия «критическое мышление»
Л. Терлецкая	Мышление, которому присущи глубина, последовательность, самостоятельность, гибкость, скорость
В. Болотов	Критическое мышление как прагматичное рассмотрение различных подходов с целью выбора обоснованных суждений и принятия осмысленных решений
А.Смирнов	Мышление, в основе которого лежит способность к самостоятельным логично грамотным размышлениям и суждениям, умение правильно оценивать разные мнения, видеть в них сильные и слабые стороны
В. Теплов	Критичность ума как определенное качество познавательной деятельности человека
Т. Хачумян	Особый вид мыслительной деятельности, характерными признаками которого является выработка стратегий избрания правильного пути решения любых задач на основе гипотезы, анализа, обработки информации, осуществление рефлексивных действий; взвешенный анализ различных мнений и взглядов, проявление собственной позиции, объективное оценивание процесса и результатов как собственной, так и сторонней деятельности
П. Блонский	Умение аргументированно выражать мысли, контролировать правильность собственных суждений
А. Иванова	Процесс, в ходе которого человек может должным образом всесторонне охарактеризовать явление или предмет, выразить свое отношение к нему путем полемики или аргументации собственного мнения, найти выход из любой ситуации
Примечание – Составлено автором на основе источника [1]	

Среди многообразия подходов к определению понятия «критическое мышление» можно выделить трактовку Л. Ямщиковой как «мышление, которое опирается на умение оценивать события, утверждение, поступки, факты, делать сознательный выбор, аргументировать, формулировать уместные вопросы, различать факты и мнения, находить новые решения, определять критерии для анализа, находить доказательства в поддержку предположений, строить логические связи» [1].

Учитывая вышеизложенные подходы, сущность критического мышления сводится к триединству – ставить вопросы, вырабатывать аргументы, принимать взвешенные решения (рисунок 1).

КРИТИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ

Рисунок 1. Сущность критического мышления.

Технология развития критического мышления в учебном процессе раскрывается в следующих формах (рисунок 2).

Рисунок 2. Формы проявления критического мышления [2]

Целью технологии развития критического мышления является обеспечение развития критического мышления посредством интерактивного включения обучающихся в образовательный процесс. ТРКМ способствует:

- мыслить логично;
- запоминать и оценивать факты;
- формировать собственную точку зрения;
- уметь отстаивать свою позицию.

Как и любая технология, технология критического мышления основывается на дидактических принципах. Это следующие принципы:

- ⇒ принцип информационной доступности;
- ⇒ принцип насыщенности учебного материала;
- ⇒ принцип социального осмысления;
- ⇒ коммуникативный принцип;
- ⇒ принцип проблемного содержания учебного материала;
- ⇒ принцип мотивации;
- ⇒ научности и доступности учебного материала [3].

Технология развития критического мышления включает алгоритм: вызов, осмысление, рефлексию, на основе которых определяется трехфазная структура урока (рисунок 3).

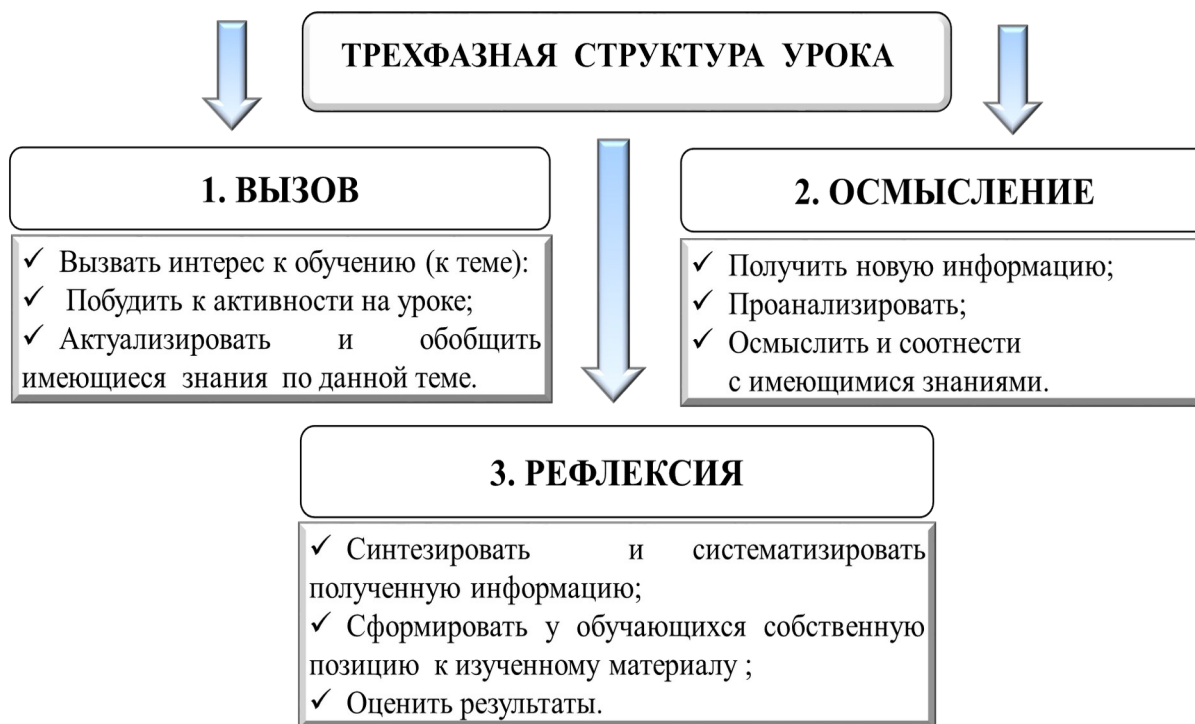

Рисунок 3. Трехфазная структура урока на основе технологии развития критического мышления.

Технология развития критического мышления разрушает стереотипы:

- На занятии всегда нужно оценивать обучающихся;
- Учащийся не должен делать ошибок;
- Преподаватель знает, что и как должен делать учащийся;
- Преподаватель должен знать ответы на все вопросы;
- На вопрос, поставленный преподавателем, всегда должен быть дан однозначный ответ.

На основе трехфазной структуры занятия можно классифицировать использование различных методик и приемов технологии развития критического мышления (таблица 2).

Таблица 2. Приемы ТРКМ на разных этапах учебного занятия

ВЫЗОВ	ОСМЫСЛЕНИЕ	РЕФЛЕКСИЯ
Мозговой штурм	Сводная таблица	Синквейн
Ассоциации	Инсерт (чтение с пометками)	6 шляп мышления
Ключевые слова	Взаимоопрос	Кластер
Облако слов	Фишбоун (скелет рыбы)	Эссе
Верно/неверно	Диаграмма Венна	Самоанализ
Корзина идей	Зигзаг	Таблица ЗХУ (знаю – хочу знать – узнал)
Дерево предсказаний (возможно/вероятно)	Ромашка Блума	Творческие работы, проекты

Проанализировав применение технологии развития критического мышления в учебном процессе, определяются следующие результаты:

- 1) Повысилась степень усвоения учебного материала.
- 2) Развился интерес к познавательной деятельности у обучающихся.
- 3) Усилилась мотивация учащихся в обучении.

- 4) Повысилась эффективность обратной связи.
- 5) Возросли показатели качества знаний в группах.
- 6) Облегчился процесс выполнения практических заданий.
- 7) Применение методов и приемов данной технологии стимулирует развитие когнитивных и коммуникативных функций, способствует формированию профессиональных компетенций обучающихся.

На основании вышеизложенного можно заключить, что интегрирование различных методов и приемов технологии развития критического мышления в образовательный процесс в свете последних тенденций является одним из векторов улучшения качества знаний и формирования профессиональных компетенций обучающихся.

Список использованной литературы:

1. Скоморовская Н.Б. Развитие критического мышления учащихся. Ивано-Франковский областной институт последипломного педагогического образования. Электронный ресурс // <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-kriticheskogo-myshleniya-uchaschihsya/viewer>
2. Мухамедова Д. Г., Саломова Г.Ш. Определение критического мышления как составляющей когнитивных процессов. Электронный ресурс// <https://cyberleninka.ru/article/n/opredelenie-kriticheskogo-myshleniya-kak-sostavlyayuschey-kognitivnyh-protseessov-lichnosti/viewer>
3. Мусина-Мазнова Г.Х., Сколота З.Н. Технология развития критического мышления в формировании профессиональных компетенций студентов // Интернет-журнал «Мир науки», 2018 №6. URL статьи: <https://mir-nauki.com/PDF/96PDMN618.pdf>

ПРИМЕНЕНИЕ ИГРОВЫХ МЕХАНИК НА УРОКАХ ЭКОНОМИКИ СРЕДИ СТУДЕНТОВ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Козлова Марина Георгиевна
КГКП «Шахтинский технологический колледж», город Астана

Аннотация: В работе представлены инновационные технологии, применяемые в учебном процессе, а именно игровые механики как одна из форм геймификации.

Геймификация (или игрофикация) – это интеграция игровой формы в неигровой процесс, в данном случае – учебный, цель которой – повысить мотивацию обучающегося в процессе обучения.

Рассмотрены методы, которые использовались в ходе изучения дисциплины «Основы экономики», оказались эффективными и принесли желаемый положительный результат, а также оказали благоприятное воздействие на деятельность студентов.

Ключевые слова: игровые механики, инновационные технологии, геймификация, учебный процесс, особые образовательные потребности.

«Глава государства в Послании народу страны отметил, что образование должно быть доступным и инклюзивным. И для того, чтобы обеспечить равный доступ к получению технического и профессионального образования, Министерство просвещения внесло изменения в Классификатор специальностей и квалификаций и исключило ограничения для лиц с особыми образовательными потребностями. При условии, что им не противопоказан тот или иной вид трудовой деятельности по медицинскому заключению специалистов», - отметил директор департамента технического и профессионального образования министерства просвещения Ернат Жунусов.

В казахстанских колледжах увеличилось число студентов с особыми образовательными

потребностями (ООП). Всего на сегодня в казахстанских колледжах обучаются свыше 3 тысяч подростков с особыми образовательными потребностями. Увеличение количества особенных студентов стало возможным благодаря созданию безбарьерного доступа в колледжи и принятию новых нормативных правовых документов.

Технологии в образовании - это объединение психологических и педагогических позиций, определяющих специальный набор и составление методов, форм, средств и приемов в учебно-воспитательном процессе.

Применяемая технология в образовании относительно лиц с особыми образовательными потребностями связана с тем или иным типом нарушения: дети с нарушением слуха, со зрительным дефектом, с тяжелыми нарушениями речи, с нарушением функций опорно-двигательного аппарата, с задержкой психического развития, с нарушением интеллекта и эмоционально-волевой сферы. У таких подростков существуют особые образовательные потребности (ООП).

К числу ООП относят: потребность в использовании преподавателем таких педагогических технологий, которые способствовали бы не только успешному освоению образовательной программы, но и накоплению социального опыта, формированию навыков общения; потребность в развитии познавательных психических процессов, мотивации к обучению, формирование самостоятельности, навыков самоконтроля в поведении и т.д. [1]

При формировании у обучающихся с особыми образовательными потребностями универсальных учебных действий нужно опираться на системно — деятельностный подход, используя в процессе коррекции современные образовательные технологии.

С 2022 года КГКП «Шахтинский технологический колледж» успешно предоставляет образовательные услуги студентам с особыми образовательными потребностями по специальности 07320100 Строительство и эксплуатация зданий и сооружений, с присваиваемой квалификацией 3W07320105 Мастер отделочных строительных работ, учитывая особенности их психоэмоционального и физического развития. Среди студентов, обучающихся по данной специальности, из 8 человек 7 имеют нарушения интеллекта.

На основании результатов наблюдения за обучающимися с ООП было принято решение использовать в процессе изучения каждой из тем дисциплины «Основы экономики» игровые механики для лучшего усвоения и освоения учебного материала.

Геймификация (или игрофикация) – это интеграция игровой формы в неигровой процесс, в данном случае – учебный.

По словам Йохан Хейзинга, нидерландского философа, историка, исследователя культуры, профессора Гронингенского (1905—1915) и Лейденского (1915— 1940) университетов, «человеческая культура возникла и разворачивается в игре, как игра. Игра наряду с трудом и ученьем - один из основных видов деятельности человека, удивительный феномен нашего существования».

Игровые механики – единство развивающих возможностей игровых технологий, служащих для формирования личности обучающихся, осуществляется средствами разумной организации разносторонней игровой деятельности, доступной каждому, с учетом психофизических возможностей, путем осуществления специальных игровых программ, имеющих как общеразвивающий, так и специализированный характер.

В человеческой практике игровая деятельность выполняет такие функции, как: развлекательная, коммуникативная, самореализация, игротерапевтическая, диагностическая, функция коррекции, функция межнациональной коммуникации и социализации.

В структуру игры как процесса входят:

- а) роли, взятые на себя играющими;
- б) игровые действия как средство реализации этих ролей;
- в) игровое употребление предметов, т.е. замещение реальных вещей игровыми, условными;
- г) реальные отношения между играющими;
- д) сюжет (содержание) - область действительности, условно воспроизводимая в игре. [2]

Понятие «игровые педагогические механики» включает достаточно обширную группу методов

и приемов организации педагогического процесса в форме различных педагогических игр. В отличие от игр вообще педагогическая игра обладает существенным признаком - четко поставленной целью обучения и соответствующим ей педагогическим результатом, которые могут быть обоснованы, выделены в явном виде и характеризуются учебно-познавательной направленностью.

Так же при подборе игр для обучающихся с ООП следует учитывать следующие требования: игровая форма занятий создается при помощи игровых приемов и ситуаций, которые выступают как средство побуждения, стимулирования обучающихся к учебной деятельности; соответствие игры возрасту или интеллектуальному уровню развития; учет структуры дефекта. По результатам наблюдения за учебной деятельностью студентов с ООП, совместно с психологом и социальным педагогом колледжа, было принято решение использовать ролевые игры как одну из форм игрофикации во время изучения дисциплины «Основы экономики».

Ролевая игра – это интерактивный метод, целью которого является обучиться на собственном опыте путем специально организованного и регулируемого “проживания” жизненной и профессиональной ситуации.

Проигрывание определенной сценической роли, отождествление (идентификация) с ней, помогает обучающемуся:

1. обрести эмоциональный опыт взаимодействия с другими людьми лично и профессионально значимых ситуациях;
2. установить связь между своим поведением и его последствиями на основе анализа своих переживаний, а также переживаний партнера по общению;
3. пойти на риск экспериментирования с новыми моделями поведения в аналогичных обстоятельствах. [3]

На уроках экономики были применены следующие разновидности ролей, которые принимают на себя студенты в ролевых играх:

1. Роль потребителя.
2. Роль предпринимателя.
3. Роль государства в экономике.

Роль №1. Потребитель.

Оборудование:

- товары первой необходимости, а именно продукты питания (гречневая крупа, рисовая крупа, макароны, фасоль, сахар, соль, хлеб, вода бутилированная, молоко, мясо, яблоки, овощи), либо карточки с изображением данных товаров;
- товары, удовлетворяющие вторичные потребности, а именно продукты питания (кока-кола, чипсы, кириешки, жвачка, конфеты, печенье), либо карточки с изображением данных товаров;
- макеты денег;
- макет витрины магазина.

Условия игры: студент ограничен собственным бюджетом, то есть стипендией, размер которой составляет 31422 тенге в 2022-2023 учебном году.

Описание игры: перед студентом ставится задача распределить свои средства на продукты питания так, чтобы поддержать жизнедеятельность своего организма на протяжении более длительного времени, не нанося ему вред. Обосновать и доказать совместно с каждым из студентов правильность сделанного выбора.

Цель данной ролевой игры: научить студентов с ООП рационально распределять ограниченные денежные ресурсы; привить навыки финансовой грамотности, а также здорового образа жизни через употребление полезных продуктов питания; предоставить каждому из студентов возможность представить себя в роли потребителя, распределяющего самостоятельно свои финансовые ресурсы.

Роль №2. Предприниматель.

Оборудование: видеоролики с историями успеха крупных предпринимателей (Стив Джобс, Рэй Крок, С. Шулепкаев)

Описание игры: перед каждым из студентов ставится задача сформулировать и

охарактеризовать собственные интересы, знания, умения и навыки, которыми он обладает в большей степени и обосновать их актуальность. Совместно с каждым из студентов выявить возможности развития их интересов в предпринимательскую деятельность. Обнаружить риски, с которыми может столкнуться предприниматель в процессе своей деятельности. Выявить пути решения каждой из проблем и определить возможности, из них вытекающие.

Цель данной ролевой игры: доказать каждому из студентов, что их интересы, знания, умения и навыки могут приносить им в будущем прибыль и способствовать независимости в условиях современной экономики; научить каждого из студентов с ООП находить выход из проблемных ситуаций, которые могут возникнуть в предпринимательской деятельности и представить себя в роли предпринимателя.

Роль №3. Представитель государственного уполномоченного органа, осуществляющего контроль и регулирование деятельности всех остальных субъектов в экономике.

Оборудование: Конституция Республики Казахстан, Трудовой кодекс, Налоговый кодекс, Закон «О защите прав потребителей».

Описание игры: перед каждым из студентов ставится задача определить функции государства в условиях современной экономики, изучить некоторые законы Республики Казахстан, создать образ и представить себя в роли представителя государства, обладающего определенными личностными и профессиональными качествами, предложить проект собственного закона.

Цель данной ролевой игры: доказать каждому из студентов необходимость участия государства в экономике, ознакомить с понятиями «закон», «законность», «законодательная база», обязательный характер исполнения законов Республики Казахстан; предоставить каждому из студентов возможность представить себя в роли представителя государства, наделенного определенными полномочиями в той или иной сфере.

На современном этапе развития Республики Казахстан происходят изменения в образовательных процессах, где преподавателю необходимо уметь ориентироваться в многообразии интегрированных подходов к развитию подростков, в широком спектре современных технологий. При работе с подростками, имеющими особые образовательные потребности, применяются особые коррекционно - развивающие педагогические технологии, позволяющие добиваться положительной динамики в обучении и воспитании.

По результатам мониторинга было замечено, что у большинства студентов с ООП существуют трудности в тех ситуациях, когда нужно налаживать коммуникации в новом коллективе, распоряжаться собственными финансами в момент выбора и приобретения каких-либо товаров, проблемы с поиском выхода из возможных конфликтных ситуаций, а также с усвоением нового учебного материала и применение полученных знаний, умений и навыков на практике.

В ходе совместной работы преподавателя с психологом и социальным педагогом, было решено применять некоторые формы игровых механик, которые на момент окончания изучения дисциплины «Основы экономики» в объеме 24 часов, привели к следующим результатам:

- повышение самооценки;
- коррекция психических процессов;
- совершенствование умений и навыков, которые помогут в дальнейшей успешной адаптации студента в современном обществе;
- лучшее усвоение учебного материала по изучаемой дисциплине

Использование данных форм инновационных технологий обучения позволяет без каких-либо особых материальных затрат повысить эффективность учебного процесса.

Список использованной литературы

1. Антропова, М.В. Обучение с учетом психофизических особенностей подростков / М.В. Антропова, Г.Г. Манке // Педагогика. -1993. -№ 6. -С. 9-13.
2. Котлярова, И. О. Показатели оценки качества результатов образовательного процесса / И. О. Котлярова, Г.Н. Сериков, С.Г. Сериков, О.А. Ханжина // Вестник ЮУрГУ. Серия «Образование, здравоохранение, физическая культура». - 2008. - № 29 (129). -С. 34-54.
3. Немов, Р. С. Психология. Кн. 2: Психология образования / Р. С. Немов. - М. : Просвещение:

ВЛАДОС, 1995. -496 с.

4. Закон Республики Казахстан «Об образовании» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 10.09.2023г.)

СТУДЕНТТЕРДІҢ ОҚУ ІС-ӘРЕКЕТІ МОТИВАЦИЯСЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Жумабаева Гулзат Тулендиевна
ШЖҚ МКК Сервис және туризм колледжі,
Астана қаласы

Бүгінгі таңда тұлға және тұлғаның қалыптасуындағы іс-әрекеттің маңыздылығы – психологиядағы ең өзекті мәселелердің бірі болып саналады. Өйткені, қоғамымыздың қарқынды әлеуметтік дамуы белсенді, жасампаз тұлғаны қалыптастыруға жоғары талап қояды. Ал қоғамның қазіргі жағдайында, елдің саяси, мәдени, әлеуметтік-экономикалық жақтарын жаңарту кезінде, жас ұрпақтың болашақта ізгі ниетті азамат болып дамуына олардың тұлғасының дұрыс қалыптасу үрдісі үлкен ықпалын тигізетіні сөзсіз. Сондықтан да, тұлғаның теориялық зерттеулеріне, жалпы ұғымына сарапталған талдауларға зер салсақ, адамның тұлғасы өзінің енген қарым-қатынастарының, іс-әрекеттің негізгі кешенді әсерінің нәтижесінде дамиды. Тұлға – бұл қоғамдық-тарихи дамудың өнімі. Адамның қоғамдық қатынастар жүйесінде алатын орны, оның орындайтын іс-әрекеті – бұл оның тұлғасының қалыптасуын анықтайтын жағдайлар. Тұлғаның қалыптасуы адамның мінездемесі үшін маңызды орын алады, яғни оның мінез-құлық пен іс-әрекетінің жоғары саналы формаларын қамтамасыз етіп, оның ақиқатқа байланысты барлық қарым-қатынастарының бірлігін құрайды. Сондықтан да, қазіргі кезде студенттердің оқу іс-әрекеті және әрекеттің мотивациялық мәселелері кеңінен қарастырылуда.

Мотивацияның атқару тәртібі келесідей психикалық процестерден тұрады: түрткіні қа- былдау, оның эмоционалдық бағасының ма- ғынасы, мәнін түсіну және түрткі бағасы, түрткіге көз жеткізу. Мотивтің мазмұны мо- тив түріне тәуелді. Ішкі мотив мазмұны оқып жатқан материалдың дүниетанымдылығы, сол объектіні практикалық қызметте тану болып табылады. Осы білімді игеру сана-сезімнің ту- ындауын көрсетеді. Сөйтіп, мотив мазмұны

– оның әділетті негізі. Субъектілік мотив негізі – тұлғаның дара ерекшелігіне байланыс- ты оқу материалының маңызы. Субъектілік мағынаның қалыптасуы оның объектілік мағы- насы субъектілік жүйе құндылығын салыс- тыруда және эмоционалдық күйзелістерінің нақтылығында, адамилығында.

Эмоционалдық бағалаудың білімде орны

– оның мазмұндылығымен және объектілік мағынасымен, сонымен қатар ішкі жалғаспалы факторлармен, ең алдымен оның жеке оқыту- шысымен сипатталады. Оқытушының негізгі оң эмоционалдық бағасы мынадай болу керек: тартымды, өзінің пәніне деген ішкі терең та- лап қоя алушылық және оқушыларға өз білімін жеткізе алушылық. Жасандылық пен жалған әрекет жасау тез байқалады және оқушылардың пәнге деген қызығушылығын жоғалтады. Егер оқу процесінің нәтижесі болмаса, тартымдылық жоғалады.

Мотив нақты әрекеттің себеп психикасының қажеттілікті қанағаттандыру құралы неме- се тікелей бағыты. Әртүрлі және нақты адами қажеттілік бар, осы қажеттіліктерді қанағат- тандырып, мақсаттарына қол жеткізеді. Осы мәселені талдаған зерттеуші С. Кэррол және Г. Тоси былай деген: «Адамның қажеттілік құрылымы оның әлеуметтік құрылым орнына және бұрынғы алған тәжірибесімен анықталады. Адамдардың арасында олардың өздеріне маңызды әртүрлі қажеттілік бар.

Қажеттілікті әртүрлі жолдар мен тәсілдермен алу тағы бар. Нақты жолмен, адам өзінің өмір тәжірибесінен алған нақты қажеттілікті қанағаттандыруы мүмкін» А.Н. Леонтьев бы- лай деген: «Қажеттіліктің болуы кез келген қызметте қажетті құрал, алайда, қажеттілік өздігінен нақты бағыт қызметін беруге қауқарлы емес. Жұмыс бағытының жеке қозғаушысы, осы қажеттілікке

жауапты құрал болып табылады».

Жалпы айтқанда, әрбір жеке адам қоғам тұлғасы ретінде жеке тәрбие жұмысына, жеке өзіндік өмір бейнесіне, жеке құқыққа, танымдық қасиетке, жеке түрткі күшіне ие болатын жан. Адам белгілі бір қоғамның мүшесі, ол қандай да болмасын бір іспен айналысады, оның азды- көпті тәжірибесі, білімі өзіне тән ерекшеліктері болады. Осы айтылғандардың жиынтығы оны «жеке адам» етеді. Жеке адамның өзіндік ерекшелігі оның дүниетанымынан, сенімінен, талғам, мұратынан, бағытынан, қабілет қызығу- шылығынан жақсы байқалады. Адамның айна- ласын қоршаған дүние үнемі өзгеріп отыр- ғандықтан оның түрлі ерекшеліктері, танымдық қызығушылықтарын да дамып өзгеріп отырады. Танымдық іс-әрекеттер адам мақсаттарымен ұмтылыстарының негізі болатын, білімін қалыптастыратын, шығармашылық қызметінің тарихи үрдісі. Ой еңбегімен дене еңбегі ара- сында танымдық іс-әрекет шығармашылық қабілетін арттыруда жаңалық ашушы мен туды- рушы болып табылады.

Ал, таным – рухани өндірістің (ғылым, эстетика, діни, парасаттылық және т.б.) түрлі салаларындағы кәсіби мамандардың ерекше қызметі ретінде көрінеді. Таным – адамның табиғатқа белсенді түрде әсер етуінен, табиғат заттарын өңдеуден, зат қасиетін өндірісте пай- даланудан бағыт алады.

Аталған зерттеулерді қарастыра келе, танымдық түрткілер мен қызығушылықтар сту- денттердің білімін дамытып, әртүрлі әдістер арқылы әрі қарай жетілдіреді. Яғни, ғылыми танымға, оқу әрекетін білуге, зерттеуге, ізденуге деген қызығушылықтарын туғызады. Ал, өзіндік білім түрткісі – олардың білімін жетілдіру әдістері. Бұл деңгейлер оқушылардың нәтижеге жетуін қамтамасыз етеді.

Студенттердің оқуға деген негізгі екі түрлі мотивтері болады:

- табысқа жету;
- танымдық мотив.

Мұндағы танымдық мотив студенттің оқу- танымдық әрекетінің, оның ішінде ойлау іс- әрекетінің негізін құрап қарастырады. Бұл іс- әрекет проблемалық ситуация кезінде пайда болады да, студенттер мен оқытушылардың қарым-қатынасының дұрыс жағдайда өрбуіне себеп болады. Ал, табысқа жету мотивтері сту- денттердің оқыту процесінде танымдық және кәсіби мотивтерге бағынышты болады.

Студент тұлғасының дамуы мен қалыптасуы кәсіби бағыттылықтың, оның іс-әрекетіне ықпалын бейнелейді. Өз кезегінде, оқу іс- әрекеті оған болашақ мамандығының жағымды жақтарына әсер етеді. Бағыттылықтың дамуы негізінде, оларды анықтайтын қажеттіліктердің, бағдарлардың, қызығулардың, мақсаттардың, бейімділіктердің, мұрттардың және сенімдердің жиынтығы болып табылатын күрделі құрылым деп саналады [2].

Мамандықты анықтау жүйелілігінің психо- логиялық ерекшеліктері өзін-өзі бағалауы, өзін-өзі анықтауы және мақсатқа жетудегі мотивациялық себептерімен айқындалады. Сонымен бірге әлеуметтік ортаның өзіндік әсерінің ықпалы да орын ала отырып, оқу іс-әректінің психологиялық ерекшеліктерінің мазмұнын ашады.

Әрекеттің стилі – әрекеттің өзі сияқты өзгеріп отыратын функционалдық объект. Кәсіпкердің стилі жайлы материалды жинақтау, өңдеу және интерпритациялау бағдарламасын құрғаннан кейін білуге болады. Индивидуалды әрекеттің сол уақыттағы көріністерін тану мен зерттеу арқылы да, сонымен бірге кәсіпкер еңбегінің қорытындыларын интерпритациялау анализі нәтижесінде анықтауға болады. М.Р. Шукиннің айтуы бойынша «Әрекеттің нәтижесіндегі ин- дивидуалды ерекшеліктерді әрекет типтерінің жылдам және нақты көріністерін қарастыру қажет».

Қорытындылай келе, студенттердің жоғары оқу орындарында мотивация бойынша резерв- тері айтарлықтай кең көлемді және оқу әре- кетінде студенттің мотивация құзыреттілігін қалыптастыруға жалпы ұйымдастырушылық– басқарушылық жүйе жұмыс күшін кеңейтуді талап етеді.

Әдебиеттер

1.Юрчук В.В. Современный словарь по психологии. – М.: «Современное слово», 1998.

- 2.Ковалев В.И. Мотивы поведения и деятельности. – М.: Наука, 1998.
- 3.Виханский О.С., Наумов А.И. Менеджмент: учебник. – 3-е изд. – М.: Гардарики, 1999.
- 4.Айсмонтас Б. Б. Педагогическая психология: учебное пособие. – М.: Московский городской психолого-педагогический университет, 2004.

КӘСІБИ ДАЙЫНДЫҚТАҒЫ ИННОВАЦИЯЛАР: ЭКОНОМИКА МЕН ҚОҒАМҒА ӘСЕР ЕТУДІҢ НЕГІЗГІ ФАКТОРЛАРЫ

Болсхан Байжигит
арнайы пәндер оқытушысы
«Қоғамдық тамақтандыру және сервис колледжі»
ШЖҚ МКК Астана қаласы әкімдігінің

Аннотация: Мақалада инновацияның кәсіби дайындықтағы рөлі және олардың қоғамның экономикалық дамуы мен әлеуметтік құрылымына әсері қарастырылады. Технологиялық прогресс, икемді білім беру бағдарламалары, индустриямен ынтымақтастық, жобалар үлгісінде оқыту, жеке тұлғаны дамытуды қолдау, халықаралық ынтымақтастық және білім беру бағдарламаларының тиімділігін бағалау сияқты білім берудегі заманауи тенденциялар талқыланады. Авторлар бәсекеге қабілетті мамандарды қалыптастыру және тұрақты білім беру ортасын құру үшін инновацияның маңыздылығын атап көрсетеді.

Түін сөздер: білім берудегі инновациялар, кәсіптік оқыту, технологиялық прогресс, икемді білім беру бағдарламалары, индустриямен ынтымақтастық, жобалық оқыту, жеке тұлғаны дамыту, халықаралық ынтымақтастық, тиімділікті бағалау, әлеуметтік және экономикалық даму.

Қазіргі әлем технологиялық жетістіктер мен жаһандық өзгерістердің әсерінен тез өзгеруде. Бұл тұрғыда кадрларды кәсіби даярлау бәсекеге қабілетті және инновациялық қоғамды қалыптастыруда шешуші рөл атқарады. Кәсіби дайындықтағы инновациялар қоғамның экономикалық дамуы мен әлеуметтік құрылымына әсер ететін негізгі факторға айналууда. Бұл мақала осы инновациялардың қазіргі шындықты қалай қалыптастыратынын және бізді болашаққа бағыттайтынын қарастырады.

1. Технологиялық прогресс және білім беру әдістерін жаңарту

Жаңа технологиялардың дамуымен кәсіптік білімге инновацияларды енгізу мүмкін болды. Виртуалды шындықты, жасанды интеллектті және интерактивті оқыту платформаларын пайдалану қазіргі еңбек нарығының талаптарына сәйкес келетін неғұрлым тиімді және бейімделген дайындық курстарын құруға мүмкіндік береді[1].

2. Икемді білім беру бағдарламалары

Кәсіби дайындықтағы инновациялар дәстүрлі білім беру модельдерін қайта қарауға әкеледі. Пәндердің қатаң иерархиясының орнына студенттерге олардың қызығушылықтары мен қажеттіліктеріне сәйкес курстарды таңдауға мүмкіндік беретін икемді білім беру бағдарламалары көбірек қолданылууда. Бұл әмбебап дағдыларды қалыптастыруға ықпал етеді және тұлғаның жан-жақты дамуын қолдайды.

3. Индустриямен ынтымақтастық

Білім беру мекемелері мен кәсіпорындар арасындағы ынтымақтастық тығыз бола түсуде. Кәсіби бағдарламалар Еңбек нарығының нақты қажеттіліктерін ескере отырып әзірленуде. Бұл түлектерге теория мен практика арасындағы алшақтықты азайту арқылы кәсіби қызметке дайын болуға мүмкіндік береді.

4. Жұмсақ дағдыларды дамыту

Кадрларды даярлаудағы инновациялар коммуникация, шығармашылық ойлау және уақытты басқару сияқты жұмсақ дағдыларды дамытуға бағытталған. Бұл дағдылар өзгерістердің жылдам қарқыны мен бәсекелестіктің жоғарылауы жағдайында барған сайын

құнды бола түсуде.

5. Жобалар мен практикалық тапсырмалар мысалында оқыту

Кәсіби дайындықтағы инновациялар сонымен қатар нақты жобалар мен практикалық тапсырмалар арқылы оқытуға баса назар аударуды қамтиды. Студенттер өз білімдерін нақты сценарийлерде қолдана алады, бұл материалды жақсы игеруге және нақты мәселелерді шешу дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

6. Жеке дамуды қолдау

Кадрларды даярлаудағы инновациялар тек кәсіби аспектілерге ғана емес, сонымен қатар студенттердің жеке дамуына да назар аударады. Бағдарламаларға көшбасшылық қасиеттерді дамыту, өзін-өзі басқару, сондай-ақ психологиялық тұрақтылық модульдері кіреді, бұл түлектердің қазіргі қоғамның күрделі сын-қатерлеріне кешенді дайындығын қалыптастырады.

7. Білім беру саласындағы халықаралық ынтымақтастық

Халықаралық компоненттерді білім беру процесіне біріктіру білім, тәжірибе және мәдени ерекшеліктер алмасуға ықпал етеді. Студенттер әлемдік озық технологияларға, озық тәжірибелерге және олардың кәсіби білімін толықтыратын әртүрлі көзқарастарға қол жеткізе алады.

8. Білім беру бағдарламаларының тиімділігін бағалау

Кәсіптік оқытудағы инновациялар білім беру бағдарламаларының тиімділігін бағалау жүйелерін де қамтиды. Студенттер мен жұмыс берушілердің тұрақты талдаулары мен кері байланысы бағдарламаларды жақсартуға мүмкіндік береді, бұл оларды қоғамның қажеттіліктеріне сәйкес және бейімделеді[2].

Қорыта келе кәсіптік оқытудағы инновациялар білім берудің әртүрлі аспектілерін қамтитын көп қырлы және серпінді процесс болып табылады. Білім беру әдістемелерін үнемі дамыту және бейімдеу арқылы ғана біз қазіргі әлемнің сын-қатерлеріне дайын кадрларды даярлауды қамтамасыз ете аламыз. Бұл инновацияларды енгізу білікті мамандарды қалыптастырып қана қоймайды, сонымен қатар қоғамның экономикалық және әлеуметтік прогресінің қозғаушы күші болып табылады. Кәсіби дайындықтағы инновациялар қоғамның экономикалық және әлеуметтік дамуының қуатты қозғалтқышы болып табылады. Технологиялық прогресс, икемді білім беру бағдарламалары, индустриямен ынтымақтастық және жұмсақ дағдыларды дамыту болашақтың қиындықтарына сәтті бейімделуге ықпал ететін тұрақты білім беру ортасын қалыптастырады. Бүгін осы инновацияларды жүзеге асыру-ертең қоғамның өркендеуінің кепілі.

Пайдаланылған әдебиеттердің тізімі:

1. Сименс, Г. (2005). Коннективизм: цифрлық дәуірдегі оқыту теориясы. Халықаралық білім беру технологиялары және қашықтықтан оқыту журналы, 2 (1), 3-10.

2. Браун, Дж. с., Коллинз, А. және Дугид, П. (1989). Позитивті таным және оқу мәдениеті. Білім беру саласындағы зерттеуші, 18 (1), 32-42.

ҰМЫТЫЛҒАН ҰЛТТЫҚ ТАҒАМДАРДЫ ЗАМАНАУИ СТИЛЬДЕ ЖАҢДАНДЫРУ. ЖЕНТ ТӘТТИ ТАҒАМЫ

Байгабылова Г.Е.

Арнайы пәндер оқытушысы

Астана қаласы әкімдігінің «Сервис және туризм колледжі» ШЖҚ МКК

Ежелден қазақ аспаздығы өзіндік технологиямен ерекшеленеді. Қазақ халқының тұрмыстық ерекшелігі тағам даярлау әдісіне де өз ізін қалдырды. Дәстүрлі қазақ аспаздығына ерекше көңіл бөлінді. Қазақстанда тарыдан өнеркәсіптік жолмен тек тары өндірілсе, жартылай қолөнер әдісімен дайындалады «талқан», «жент» сияқты өнімдер шығарылады. Ал тары - дұрыс

шикізатқа жатқызуға болатын тамаша өнім, өйткені оның құрамында глютен жоқ, шикізат В тобының дәрумендері мен ақуызға бай. Талқан ұлттық дәнді дақылдарының технологиясын зерттеу және әзірлеу, өнім ассортиментін кеңейтуде, азық-түлік нарығы мен тұтынушы рационын жаңа дәнді дақылдармен байытуда алмастырылмайтын құрамдас бөліктерге бай өнім және ұмытылып бара жатқан төл дәстүрлер мен ұлттық мәдениетті ескере отырып жасалуында. Бұл зерттеу жұмысында дәстүрлі өнім жаңа, ең пайдалы форматта жетілдірілді. Төмен калориялы тары талқанның технологиясы жасалды.

«Талқан – көктеген және термоөңдеуден өткен бидай, қара бидай, сұлы және арпадан жасалған өнім. Күш беретін құнарлы тағам әсіресе, балаларға, жүкті әйелдерге, қарттарға пайдалы. Поволжье, Орта Азия, Оңтүстік Сібірдің көшпелі халықтарының көне рецептілері негізінде арнайы технологиямен әзірленген. Талқан – сіңімді әрі дәмді. «Ыстық су құй да, жей бер. Сүтке пісір де балаға бер». Бұл – біздің емес, Ресейдің жарнамасы. Терістік көршімізде талқанның түр-түрі өндіріледі. Мәселен, Башқұртстанның ғалымдары сұлы талқанының технологиясын әлдеқашан әзірлеп тастаған. «Құнарлы дәм» деп атайтын бұл тағамның жарнамасы ең алдымен емділігімен байланыстырылады. Ал біз үшін талқан дегенің тіпті таңсық емес. Өзіміздің ұлттық тағам. Тек өндірісі қолға алынбаған. Жұрт іздегенін базардан табады. Айталық, Шымкенттің базарында қазір талқанның келісі – 500 теңгенің айналасында сатылып жатыр. Ораза кезінде ғана баға солай, былайғы уақытта талқанды іздейтіндер жоқтың қасы. Рамазан айы өте шыққаннан кейін базардан 1 келі тары не талқан табуыңыз мұң болып қалады. Сонда да болса, таза дәнді дақылдардан дайындалатын талқан бүгінге дейін қазақтың дастарханынан кете қойған жоқ. Жалпы, көшпелілер азық еткен тамақ түрлерінің қайсысы болса да құнарлылығымен, дәмділігімен таңғалдырады. Талқанды өндіруді Қостанай облысы Жітіқара қаласындағы «National Food Company Kazakhstan» ЖШС қолға алыпты. Үстіміздегі жылдың басынан бері кәсіпорын тұрғындарға көптеген бидайдан дайындаған талқан өнімін ұсынды.

Басшылық өнімді сол баяғы апа-әжелеріміз жасаған технологиямен өндіруді жөн санапты. Кәсіпорын көшпелілер күшінің қайнары саналатын талқанның күніне бір тоннасын өндіреді. Олар айына 20 тоннаға дейін осы экологиялық сапалы өнімді тұтынушыға ұсына алады. Алдағы уақытта өндіріс орны талқанды тек бидайдан ғана емес, дәнді дақылдардың өзге түрлерінен де дайындауды ойластырып отыр. Жуырда қостанайлық бір топ кәсіпкер ұлттық тағамымыз – талқан туралы дабыл қағып, Елбасына ашық хат жолдады. «Ұлттық тағамымыз ұмытылып барады» деген кәсіпкерлер талқанды күнделікті тұтынатын азық-түлік тізіміне енгізіп, балабақша мен әскерде ас мәзіріне қосуды сұрапты. Құптарлық-ақ ұсыныс. Талқан тек құнарлы тағам ғана емес, емдік қасиеті мол азық. Ғалымдардың айтуынша, күніне 200 грамм талқан жеген кісі қан аздығы ауруынан құлан-таза айығады екен. Ертеде ата-бабаларымыз талқанды сусамыр дертін емдеуге пайдаланған. Жалпы, ежелден-ақ, ұлттық тағамдар қатарында талқанның орны ерекше болған. Оны сәбиден бастап қарт кісілерге дейін сүйсініп жеген. Талқан күш-қуат берумен қатар, қартаю үдерісін баяулатады дейді дәрігерлер.

Халқымыз тарыны – «жауынгер дақыл» деп атайды. «Кеспе көже күн батқанша, бидай көже ел жатқанша, тары көже таң атқанша» деп бекер айтпаған. Сөктің тағамдық қасиеті мен түрлі ауруларға пайдасын білген. Ұзақ аурудан әлсіреген кісіні ашыған көжемен көтерген. Тары көже әрі сусын, әрі тамақ болады. Бозада ашытады. Қуырылған бидайдан, арпадан жүгеріден ұнтақтап дайындалады. Ерте кезде талқан дайындаудың екі тәсілі болған. Бірі – қол диірменге тарту, екіншісі – келіге түю. Екі тәсілмен дайындағанда талқанның майдаланбай қалып қоятын түйіршіктері болады, оны «талқанның сағы» дейді. Талқанның сағын бөліп алу үшін жайпақ табаққа салып екшейді. Сонда сағы талқанның бетіне бөлініп шығады да, ұнтағы астында қалады. Бетіндегі сақты алып тастай отырып, талқанның ұнтағын бөліп алады. Талқан аса дәмді әрі құнарлы тамақ. Оны майға, кілегейге, қаймаққа араластырып жеуге де, шайға салуға да болады. Талқан салған шай қою болады әрі тез суиды. Оны жентке қосады. Талқаннан әзірленетін тамақты «сарталқан» немесе «майталқан» деп атайды. Сарталқан дайындағанда талқанды қойдың құйрық майына немесе жылқының майына араластырып, баяу жанған отқа қойып қуырады. Талқанды құмшекер салып дастарқанға құрғақ күйінде қоюға да болады. Оны

кебегі көп тазартылмаған бидай ұнынан (2 не 3 сорт ұннан) әзірлеуге де болады. Ол үшін аздап май жағылған қазанға шақтап ұн салып ақырындап қуырыды. Қуырылып қызыл-күрең тартқан ыстық талқанға сары май және құмшекер қосады, сонда ол өте дәмді болады. Оны балалар да сүйсініп жейді. Талқанды майға, кілегейге, сүтке араластырып жеуге болады. 1 кг талқанға – 200 г құм шекер, 200 г май қажет. – Тарының дәні ғана емес, сабаны да пайдалы. Ауыл-шаруашылығында пайдаланса, мол өнім алуға болатыны белгілі. 1 кг тары сабанында 0,41 азықтық өлшем, 23 г сіңімді протеин болады. Ал тары жармасының құрамында 81% крахмал, 12% белок, 3,5% май, 0,15% қант бар. Мұндағы белоктың мөлшері күріш, қарақұмық жармаларынан едәуір көп. Тарыдан жасалған тағамдар адам ағзасына күш-қуат беріп, иммунитетті көтереді. Бір кесе сүтке тары бөктіріп жеген адам күні бойы тоқ жүреді. Отыз күн ораза кезінде халықтың тары-талқан жейтіні де сондықтан. Оның құрамы микроэлементтерге бай. Сүйекті, тырнақты, шашты қатайтып, жарақаттың тез жазылуына, терінің жақсаруына алып келетіні белгілі. Сондай-ақ тары асқазан-ішек жолдарының жұмысын жақсартып, ағзадан шлактардың шығуына әсер етеді. Құндылығы, дәмділігі жағынан арпа мен сұлы жармасынан асып түседі. Тағамдық қасиеті мен түрлі ауруларға пайдасы мол. Құрамында темір мен С дәрумені көп болғандықтан тарыдан жасалған тағамдарды жиі жейтін болсаңыз, қан айналым жақсарады, нәтижесінде қан қысымын реттейді. Сонымен қатар, тары ағзаға қажетті фтор, магний, марганец секілді элементтердің орнын толықтырады. Тарыға май, қант және мейіз, кепкен өрік қосатын болса, пайдасы да күшейе түседі. Жас ана сүтті шәйға тары салып ішсе, сүті молайып қоюланады, баланың да тамағы тоқ болады. Талқан-қуырылған бидайдан, арпадан, жүгеріден ұнтақтап дайындалатын тағам.

Женттің физика-химиялық қасиеттеріне шоколадтың әсері зерттелді. Жент өнімінің құндылығын арттыруға әсер ететін қоспаның оңтайлы мөлшері негізделді. Жент дәрумендер мен минералдарға бай: А дәрумені - 11,1%, В1 дәрумені - 20,3%, В6 дәрумені - 11,6%, РР дәрумені - 17,8%, кремний - 74,5%, магний - 16,5%, фосфор - 24,1%, темір - 12,7%, кобальт - 24,6%, марганец - 54,3 %.

СТАНДАРТТАУ - ЭКОНОМИКА ӨЛШЕМІ

Дәуренова Ләззат Дәуренқызы

«Стандарттау, сертификаттау және метрология» пән оқытушысы

Абай облысы Білім басқармасы «Көлік колледжі» коммуналдық мемлекеттік қазыналық кәсіпорны

Аннотация: Берілген мақалада стандарттау экономика саласындағы жұмыстың даму экономикалық тиімділігін бағалауын жүргізу принциптері көрсетілген. Қоғамдағы бәсекелестік, инновацияларды енгізу, саудадағы кедергілерді жою, сауданы кеңейту, тұтынушы міндеттерін қорғау, қоршаған ортаны қорғау және тағы да бірқатар маңызды мемлекеттік саясаттың бағыттарын қолдаудың факторлары қарастырылады.

Түйін сөздер: Стандарттау экономикасы, халықаралық стандарт, өндіріс, тиімділік.

Стандарт қолданылмайтын бірде бір экономикалық және көпшілік қызмет сферасы жоқ. Стандарттар қауіпсіздік және сақтандыру қызметтерінде, өнімді шығарғанда, эксплуатациялағанда, медицинада, білімде, жылжымалы нарықта, есеп және аудит жүйесінде, банктік жүйеде, қауіпсіздік қызметінде, өнімді идентификациялауда және кодтауда, ақпараттық қызмет құпия объектіге және тағы басқа қызметтік органдарда қолданылады.

Халықаралық стандартты қолданбай және білмей дүниежүзілік нарыққа шығу мүмкін емес. Өнім сапасын растайтын және стандарттың барлық талабын орындау үшін, тәуелсіз объектіде сапаны бағалау жүргізу қажет. Бұл мәселені сертификаттау шешеді.

Стандарттаудың негізі Еуропаның дамыған елдерінде 19 - ғасырдың басындағы

өнеркәсіп революциясы кезінде қаланған . Үлкен фабрикалар мен зауыттардың пайда болуы және олардың көп көлемде тауарлар шығаруы дайын өнімді белгілі бір өлшемдік ретке келтіруді, тауарлардың бір нұсқамен шығаруды, тауарлардың өзара алмастырушылық қасиеттерге ие болуын талап етті. Ресейде 1715 жылы Туланың қару шығаратын зауытында өлшемдік тұрақтандыруды енгізу жұмыстары жүргізілген болатын (өзара алмастырушылық).

1856 жылы Лондонда өткен халықаралық өндіріс қызметкерлерінің съезінде қатысушылардың бірі кез-келген шам әрдайым шам қойғышқа тура келетіндей етіп жасау туралы ұсыныс жасаған.

КСРО елдерінде бірінші азық-түлік тауарларының стандарты 1926 жылы бекітілген. Отызыншы жылдары көптеген азық-түлік тауарларының стандарттары бекітілді, соның ішінде ет, ет және сүт консервілері, тауық өнімдері және т.б. Олар тұтынушыға өнім құрамында судың, қанттың, тұздың, майдың белгіленген үлесінің бар екенін кепілдейтін. Бірінші мемлекеттік стандарттар өнім сапасын жақсартуда үлкен рөл атқарды. Ұлы Отан соғысы жылдары азық-түлік тауарларының жаңа түрлеріне стандарттар енгізілді. Қолданыстағы стандарттардың көбісі соғыс уақытына бейімделіп өзгертілді. Ал соғыстан кейінгі жылдары өнім сапасына көп көңіл бөліне бастады. Соған байланысты 1955 жылдан бастап 1960 жылға дейін 200-ден астам стандарт қайта қаралды. Ал 1975 жылдан бастап халықаралық Экономикалық Өзара Көмек Кеңесінің (оның құрамына ҚСРО-нан басқа социалистік лагерь елдері Румыния, Польша, Дания, Болгария, Венгрия, Чехославакия, Монғолия, Куба кірген) стандарттары енгізіле бастады, олар халықаралық ИСО стандарттарына сәйкестендірілген [1].

Стандарттау өндірістің даму қарқынына және деңгейіне айтарлықтай әсер етеді. Ғылым мен техникадағы және тәжірибедегі соңғы жетістіктерді негізге ала отырып, стандарттау өндірістік қолжетерлік деңгейін арттырып қана қоймай, ғылым мен техниканың ынталандырушысы болып табылады.

Бүгінгі тәуелсіз Қазақстан экономикасының дамуына ИСО-ның ықпалы тиіп отыр.

Тәуелсіз Қазақстан әлеуметтік-экономикалық дамудың жаңа жолына түсті, нарықты экономиканы игеріп отыр. Сондықтан қоғамның одан әрі дамуы үшін жаңа жолдар, жаңғыртулар керек. Түрлі реформалар мен жаңғыртулар қазіргі заманғы халықаралық стандарттар талаптарына сай болуы тиіс.

Елімізде қабылданған үдемелі индустриялық-инновациялық даму мемлекеттік бағдарламасы және басқа мемлекеттік бағдарламалар кешенді жұмысты талап етеді. Сондай-ақ Кеден одағы, Еуразиялық экономикалық одақ құру және әрі қарай жетілдіру процестері отандық экономикамызды дамытудың жаңа міндеттерін алға шығарды.

Стандарттау - экономиканы тиімді басқарудың қолайлы жолы. Қоғамдағы бәсекелестік, инновацияларды енгізу, саудадағы кедергілерді жою, сауданы кеңейту, тұтынушы міндеттерін қорғау, қоршаған ортаны қорғау және тағы да бірқатар маңызды мемлекеттік саясаттың бағыттарын қолдаудың факторы деп айтамыз.

Халықаралық стандарттау ұйымы, Халықаралық электробайланыс кеңесі және Халықаралық электротехникалық комиссияның дайындаған халықаралық стандарттары әлемдік саудадағы техникалық кедергілерді жою, жалпы әлеуметтік-экономикалық прогресті дамыту арқылы тұрақтылыққа және тиімділікке қол жеткізуге ықпал етеді.

ИСО кеңесінің жұмысына қатысу біздің мемлекетімізге халықаралық стандарттау саласындағы стратегияны жасауға белсенді қатысуға, ғаламдық мәселелерді шешуде өз ойларымызды ұсынуға мүмкіндік береді.

Қазіргі кезде Қазақстан 16 ИСО техникалық комитеттерінің (ТК) халықаралық ұйымдарының толық мүшесі және 15 ИСО ТК-ның бақылаушы мүшесі. ИСО жұмысына белсене қатысып, стандарттарды одан әрі дамытуға үлес қосуда. Бұл еліміздің экология мәселесінің, экономикасы мен әлеуметтік секторларының дамуына, кәсіпорындардың халықаралық стандарттарға белсенді ауысуына ықпалын тигізеді.

Халықаралық стандарттар саясаткерлерге, өнеркәсіптер мен тұтынушыларға экономиканың күрделі өзгеруіне бірлесіп қарсы тұруға қажетті жағдайлар жасайды [3].

Шаруашылық субъектілердің арасындағы қатынастар экономикалық және экологиялық

емес факторлар арқылы жасалынады, соның ішінде техника-экономикалық үлкен рөл атқарады.

Техникалық саясаттың артықшылығы экономикалық стандарттауда анықталады.

Стандарттау экономикасы - бұл экономиканың ғылыми-техникалық жетілдіруінің құрама бөлігі. Әр түрлі салалар мен жалпы өндіріс орталарына стандарттауды жүргізу зардаптары бірдей әсер бермейді. Сондықтан қосымша капитал салымымен байланысты ерекше стандарттарды енгізу өнімді әзірлеуші немесе өндіруші үшін тиімді емес, бірақ тұтынушыға пайдасын тигізеді. Керісінше, нәтижесінде өндіруші, жабдықтардың технологиялық жабдықталуының унификациясын, технологиялық процесті үлгілеуі және тағы басқа кең ауқымда жүргізуі, өнімді пайдалану аумағында аса көрінбейтін артықшылықтары болуы мүмкін.

Стандарттау экономика саласындағы жұмыстың даму экономикалық тиімділігін бағалауын жүргізу принциптерін орнататын қаншама стандарттар тізімін бекітуге әкеледі. Осы нормативтік құжат арқылы стандарттау экономикасының тиімділік әдістері мен есептеу тәртібі үшін жинақтау, талдау, деректерді өңдеу және тағы басқа әдістері ұсынылған.

Стандарттау тиімділігі - бұл өнім және қызмет көрсету стандарттауы бойынша жұмыс нәтижелерінің тиімділігі және стандарттарды енгізу арқасында өнім мен қызмет көрсету өндірісі үшін рационалды емес шығындарды жою немесе төмендету [2].

Стандарттау тиімділігін өнім стандарттауымен барлық ресурстар түрлерінің шығындар (материалдылық, еңбектік) нәтижелері және оларды енгізу мен жасауды (өнім сапасын арттыру, ақауы бар өнім мөлшерін азайту, пайдалану кезіндегі қайта жіберілген өнімдер санын азайту, өнім қызметінің мерзімін ұзарту, сапа деңгейі мен өнім қауіпсіздігін көтеру және тағы басқа) салыстыру арқылы анықталады.

Стандарттау бойынша жұмыстарды жүргізу нәтижесінде экономикалық әсерді алу көздері әр түрлі болып келеді, оларды келесілермен біріктіреді:

- үнемдеу, яғни пайдалану салаларында шығарылатын өнімнің сапасын жақсарту нәтижесінде қол жеткізу, сонымен қатар әлемдік нарықта өнімнің бәсекеге қабілеттілік нәтижесіндегі валюталық түсімнің өсуі;

- үнемдеу, яғни техникалық шешімдердегі мүмкін болатын барлық нұсқалардан қолайлы іріктеу нәтижесінде қол жеткізу. Осының арқасында өнімді өндірген кезде, оның сериялылығын жоғарлату бұйымның, құрамдас бөліктердің, құрастыру бөлшектер мен бірліктердің түрі мен үлгілерін қысқарту арқасында болады [3].

Стандарттаудың экономикалық тиімділігін бағалаудың негізгі мақсаты стандарттары пайдалану мен өңдеудің дәлелін қамтамасыз ететін, ұстанымы бойынша жүзеге асырылады:

- әр түрлі әдістемелердің нәтижелерін салыстыру;
- әдістемелерді бағалаудың қарапайымдылығы мен қол жеткізерлігі;
- бағаланатын объектілерге қолданылатын нұсқа түрлері;
- бағаланатын әр түрлі объектілерге арналған жарамдылықтар.

Стандарттаудың экономикалық тиімділігін (экономикалық әсерін) есептеу барысында келесілерді ескеру қажет:

- стандарттау объектісімен барлық өмірлік цикл (жобалаудан бастап жойылып кетуіне дейін) кезеңдерінде болатын зардаптар;

- өнімді стандарттау кезеңдерінде орындалатын қызмет түрлерінің саны.

Жобалау сатысындағы экономикалық әсерді есептеу үшін жобалау жұмыстардың көлемін, еңбек сыйымдылығын, жобалау жұмысының мерзімі мен құнының қысқартылуына байланысты ескереді:

- оларды көп реттік пайдалану мен қолдану мақсатында басқа нормативтік құжаттар мен техникалық құжаттарды, стандарттарды таңдау;

- өнімге, қызмет көрсетуге, процестерге қойылатын талаптарды орнататын ережелер мен жалпы терминологияны қолдану;

- техникалық мұрағатта сақталынатын құжаттама көлемін азайту;

- шығарылатын техникалық құжаттарды бекіту мен келісуге кететін уақытты қысқарту, оларды өңдеу, бекіту, жариялау тәртібі туралы нормативтік-құқықтық актілерге қол жеткізілуінің арқасында орындалады.

Өндіріс саласындағы экономикалық әсерді есептеу үшін анықтайды:

- материалдардың сыйымдылығын төмендету;
- процестердің еңбек сыйымдылығын төмендету;
- бөлшектер мен түйіндердің унификациясы;
- бөлімнің құрама және қосымша номенклатурасын қысқарту;
- қордың сыйымдылығын төмендету;
- отын мен электр энергиясының салыстырмалы шығындарын төмендету;
- шығарылым санының өсуі нәтижесінде өнім бірлігіне сәйкес келетін нақты шартты шығындар үлесін қысқарту [5].

Еуразиялық экономикалық одақтың техникалық реттеудің бірыңғай жүйесін дамытудың негізгі бағыттары туралы Еуразиялық экономикалық комиссияның Техникалық реттеу министрі Виктор Назаренко 13 наурызда Мәскеуде «Ресей бизнесі апталығы» аясында өткен «ЕАЭО-дағы техникалық реттеу мен стандарттаудың өзекті мәселелері» атты халықаралық форумында айтып берді.

ЕЭК министрінің айтуынша, ЕАЭО техникалық реттеу саласында оны дамытудың негізгі мақсаттары мен басымдықтары нақты айқындалған. Негізгі мақсаттарға саудадағы техникалық кедергілерді жою, ішкі нарықты қауіпті өнімдерден қорғау және өнімнің сапасын және бәсекеге қабілеттілігін арттыру жатады.

Өзара сауда жасаудағы техникалық кедергілерді жою бөлігінде ЕАЭО-ға мүше мемлекеттер біраз жұмыстар атқарды. Сонымен қатар осы бағыт бойынша жұмыстарды айтарлықтай жандандыру қажет.

Министр бірқатар мүше мемлекеттерде елдің ұстанымын тұжырымдау кезінде дұрыс дәрежедегі үйлестірудің жоқтығына, техникалық регламенттерді әзірлеу және оларға өзгертулерді енгізу үшін жауапты Одақ елдерінің уәкілетті органдарының орындаушылық тәртібінің жеткіліксіздігіне назар аударды [4].

ЕЭК министрі өнеркәсіп кәсіпорындарының стандарттаудың барлық процестеріне қатысуына ерекше назар аударды. «Бұл ретте, талаптардың жоғары деңгейіне шығу үшін техникалық регламенттер мен стандарттарды қолдану практикасын, олардың қажеттілігін бағалау, олардың бизнеске нақты әсерін бағалау сияқты басқа да маңызды міндеттерді орындау талап етіледі. Дәл осы жерде біз үшін өнеркәсіп пен бизнестің ұстанымы маңызды. Техникалық регламенттердің стандарттарын әзірлеу бағдарламаларын орындау үдемелі болуға тиіс. Одақтың 45 техникалық регламентінің стандарттау бағдарламаларына қосылған тақырыптарының тек 58% бойынша ғана әзірлемелерді аяқтау қанағаттанарлық деп саналмайды. Одақ мемлекеттерінің стандарттауды қаржыландыру мәселелеріндегі рөлі де қайта қаралуы тиіс болды.

Қорыта келе, мүше мемлекеттердің бизнес өкілдері мен уәкілетті органдарын қалыптасқан экономикалық жағдайды және осы саладағы интеграцияның өзекті міндеттерін шешу қажеттілігін ескере отырып, техникалық реттеудің негізгі элементтерін іске асыру тәсілдерін меңгеру керек [6].

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Амирджанянц Ф.А., Рабинович Б.Д., Швандар В.А. Эффективность стандартизации. - М.: Изд-во стандартов, 200-. - 328 с.
2. Ефимов В.В. Средства и методы управления качеством. - М.: Кнорус, 2007.
3. Магомедов М.Д. Управление качеством в отраслях пищевой промышленности. - М.: Дашков и К, 2008.
4. Никифоров А.Д. Управление качеством. - М.: Дрофа, 2004.
5. ГОСТ Р ИСО/ТО 10014–2005 «Руководство по управлению экономикой качества».

6. СТ РК 1.59–2006 «Порядок определения экономической и социальной эффективности от проведения работ по стандартизации».

ПРОБЛЕМНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ СТУДЕНТОВ В ВЫСШЕМ МЕДИЦИНСКОМ КОЛЛЕДЖЕ: АНАЛИЗ ПРИМЕНЕНИЯ

Миннеханова Альфия Раисовна
преподаватель специальных дисциплин
Карагандинский областной высший сестринский колледж

Аннотация: в статье рассматривается опыт использования проблемно- ориентированного обучения на занятиях специальных дисциплин. Проанализированы преимущества и недостатки данной технологии, а также выявлены барьеры применения технологии в практике.

Ключевые слова: проблемно- ориентированное обучение, технологии, подход.

Важными составляющими в современном мире являются поиск новых подходов, которые бы соответствовали современному образованию. Современный технологический прогресс и, так называемые Soft Skills, позволяют посмотреть новым взглядом на обучение конкурентноспособных специалистов медицинских профессий

Важная роль развития технологий отводится в образовательной отрасли. Проблемно-ориентированное обучение является современной моделью, которая набирает популярность среди многих отраслей образования. Это учебный подход, который использует реальные проблемы в качестве стимула для того, чтобы учиться. Анализ этих проблем приводит к приобретению новых знаний по дисциплине и навыков решения проблемы^[1].

Вследствие этого преподавателю на сегодняшний день отводится совсем другая функция: если раньше это было в виде основного источника знаний, то сейчас он является помощником студентов в образовательной среде. Если ранее преподаватель был главным субъектом, то настоящее время выставляет студента, как основного субъекта образовательного процесса, который хочет и может учиться самостоятельно^[2].

Сама технология очень интересна тем, что студенты, вовлекаясь в процесс, действительно погружаются в представленную проблему, активно обсуждают и самостоятельно делают выводы. Тем самым реализуется неотъемлемая цель обучения студентов медицинского колледжа – личностно- ориентированное обучение.

Когда я впервые применила данный подход у студентов второго курса, то встретила, прежде всего, с отсутствием энтузиазма. Студенты, которые привыкли на занятия получать информацию с одной стороны, в виде «зачитывания» лекции преподавателем, отрицательно восприняли новость, что на лекции им придется самим «добывать» знания.

Для преподавателя при применении данной технологии выделяются свои барьеры: большие затраты времени для разработки учебных кейсов, слабая управляемость познавательной деятельностью обучающихся, информация усваивается не в той последовательности, как привык преподаватель.

На практических занятиях проблемно- ориентированное обучение направлено на формирование практических умений в соответствии с профессиональной квалификацией специалиста. Например, ведение пациента медицинской сестрой вместе с врачом с момента поступления до момента выздоровления^[3].

В процессе работы со студентами в виде проблемно- ориентированного обучения можно столкнуться с такими недостатками, как:

- неполное осознание студентами своих ролей – в начале занятия каждому студенту отводится своя роль, но в процессе решения проблемы, эти роли смешиваются. Как правило, более активные студенты подавляют пассивных, не следуют своим ролям;

- неэффективность данной технологии на теоретических занятиях, сложно применять при модульной системе образования;
- неумение работать с литературой, выделять ключевую информацию – студенты привыкли, что основную информацию (опорный конспект) преподносит преподаватель. Ключевую информацию отображают текстово, нередко переписывая весь блок, игнорируя логические схемы, таблицы и др.
- частичная теоретическая подготовка студентов – студент знает, что преподаватель не будет спрашивать пересказ материала, поэтому недобросовестно готовится. И здесь дело не только в недобросовестности студентов, а в том, что они привыкли к такому подходу в обучении, что является очень большим недостатком традиционной методологии обучения^[4].

Данные отрицательные стороны все равно являются несущественными, по сравнению с достоинствами проблемно- ориентированного обучения:

- во-первых, осуществляется личностно-ориентированный подход в обучении: студент – это главный субъект в образовании, который развивает внимание, наблюдательность, интерес к достижению цели и др.
- во-вторых, развивается способность работы в команде, которая является неотъемлемой частью деятельности будущего медицинского работника: «от моего участия зависит здоровье стандартизированного пациента»;
- в-третьих, во время решения проблемной задачи охватывается большая часть информации, так как при поиске пути решений студенты обращаются к различным источникам. Если по занятию предусмотрена одна тема, то в результате обсуждения проблемы можно охватить целый раздел модуля;
- в-четвертых, развивается продуктивное клиническое мышление. Это дает возможность будущему специалисту самостоятельно увидеть и решить проблему, найти способ решения, провести анализ.
- в-пятых, визуализация ключевой информации на доске, позволяет в целом проанализировать и найти способ решения проблемы. Так же развитие навыка работы с литературой, преобразование информации в виде схем, пунктов, таблиц и др.

Таким образом, проблемно- ориентированное обучение позволяет усваивать материал через осознание и понимание проблемной ситуации; посредством сбора и изучения необходимой информации позволяет принять решение; дисциплинирует работу в команде. Студенты учась, преодолевают сложности и видят, что их настоящее обучение и жизнь тесно связаны между собой^[5].

Список использованной литературы

1. С.И. Двойников. Ситуационное обучение в сестринском деле/ Двойников С.И., Лапик С.В. – М.ГОУ ВУНМЦ МЗ РФ, 2004. – с. 12.
2. Е.Х. Батяева. «Проблемно-ориентированное обучение: сущность, недостатки, преимущества»// авт. Батяева Е.Х., Ким Т.В., Барышникова И.А., Салихова Е.Ю., Рогова Н.Р., Пржанова А.А., Николаева Т.Л./ Медицинское и фармацевтическое образование, 2016. - №1 –с.115.
3. С.И.Поздеева. «Проблемное и проблемно-ориентированное обучение: сравнительный анализ»// Поздеева С.И. Siberian Pedagogical Journal, 2016. - №2 –95 с.
4. С.Т.Нуртазин. «Инновационный метод проблемно-ориентированного обучения»// Нуртазин С.Т., Базарбаева Ж.М., Есемсиитова З.Б., Еремекбаева Д.К. Успехи современного естествознания, 2013. - №5. с. 112.

К.М. Хамчиев. «Проблемно-ориентированное обучение в медицине как мотивация изучения фундаментальных дисциплин»// Хамчиев К.М., Кубетаев Т.Ж. Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований, 2015. - №7. с. 35

БОЙЫНША БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ ЖЕТІСТІКТЕРІН БАҒАЛАУ

Ибраева Анар Кусаиновна

Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқытушысы

Астана халықаралық университетінің Педагогикалық колледжі

Аннотация: Бұл мақалада «Бастауыш білім берудің педагогикасы мен әдістемесі» мамандығы бойынша білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың өлшемдері қарастырылады. Техникалық және кәсіптік білім беру жүйесіндегі педагогикалық білім беру бағытында жекеленген модульдер бойынша білім алушылардың білімін бағалау өлшемдері, ойлау дағдыларының деңгейлеріне сай тапсырмалар құрастыру қазіргі заманауи білім беру жүйесіндегі маңызды мәселердің бірі. Осымен байланысты мақалада кәсіптік модульдер бойынша білім алушылардың жетістіктерін бағалау мен ойлау дағдыларының деңгейлеріне сай тапсырма үлгілері ұсынылған.

Түйін сөздер: бағалау критерийі, білім алушының оқу жетістігі деңгейі, дескриптор, ойлау дағдыларының деңгейлері, деңгейлік тапсырмалар.

Техникалық және кәсіптік білім беру жүйесінде білім беру сапасын арттыру үшін қойылатын басты талаптардың бірі - жаңа технологияларды қолданумен қатар оқыту нәтижелерін бағалау мен бақылау түрлерін іріктеу.

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2023 жылғы 2 тамыздағы «Орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім алушылардың білімін бағалау өлшемшарттарын бекіту туралы» № 244 бұйрығымен білім алушылардың білімін бағалау өлшемдеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізілді. Бағалау критерийлеріне техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім алушылардың білімін бағалау критерийлерін айқындайтын жаңа тарау қосылды. Техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау критерийлері оқу материалын меңгерудің Блум таксономиясына сәйкес мынадай деңгейлерін бағалауға негізделген:

- білу;
- түсіну;
- қолдану;
- талдау;
- синтез;
- бағалау.

Бұл тұста Б. Блум таксономиясының танымдық деңгейлерін қолдану болашақ кәсіптік оқыту мұғалімдерінің әдістемелік іс-әрекеттерін шыңдай түсуге жол ашады. Атап айтсақ, ой ұшқырлығы, қалыптан тыс ойлау, шығармашылық қабілеттер, өзіндік ой – пікірлерге тұра білу, өзіне сын көзбен қарау т.б. сияқты болашақ мұғалімдердің шығармашылық дербестігі қалыптасады. Өйткені, кәсіптік оқыту үдерісінде болашақ мамандардың алған білімдерін шығармашылық деңгейге жетелеу, өнімді тәсілдермен жүзеге асады. Б. Блум таксономиясының ұтымдылығы да сонысымен ерекшеленеді. [5].

Кесте 1. Блум таксономиясы бойынша бағалау критерийлерінің мазмұндық сипаты

Бағалау критерийлері	Мазмұндық сипаты
Білу	Нақты фактілерді, ақпараттарды білу мен жаңғырту, олардың сипаттамасын білу, мәліметтерді қайталау немесе тану арқылы есте қалай сақталғанын тексеруге бағытталады, мағлұмат пен деректерді еске түсіреді.
Түсіну	Оқу материалын түсінгендіктің ретінде келесідей әрекеттерді атқарады: <i>Трансляция</i> – оқу материалын бір «тілден» екінші «тілге» ауыстыру (мысалы, сөзбен келтірілген мәліметті кесте, схемамен көрсету,

	т.б.); <i>Интерпретация</i> –оқу материалын «өз сөзімен» түсіндіру, қысқаша баяндау; <i>Жорамалдау</i> –оқу материалдары бойынша әңгіменің әрі қарай не туралы болатындығын, оның салдары мен нәтижелерін болжау.
Қолдану	Бұл категория оқу материалын нақты жағдайда және мүлдем жаңа ситуацияда қолдануды меңзейді. Мұнда ережелерді, әдістерді, ұғымдарды, заңдарды, қағидаларды, теорияларды, практикалық тұрғыдан қолдану кіреді. Оқу нәтижелері түсіне деңгейіне қарағанда материалды тереңірек игеруді талап етеді.
Талдау	Жаңа нәтиже ретінде оқу материалдарын мүлдем өзгеше реттейтін хабарлама (баяндама, т.б.), жұмыс жоспары, схемаларды атауға болады. Мұндай оқу нәтижелері жаңа мазмұн мен жаңа құрылымдарды жасап шығаратын шығармашылық әрекеттерді қолдануды талап етеді.
Жинақтау	Оқу материалының құрылымы анық көрінуі үшін оны құрамдас бөліктерге бөлу. Бұл категория оқу материалының мазмұнын сезінумен қатар оның ішкі құрылысын қалайша құралатындығын меңзейді. Оқу материалының элементтерінен жаңашыл сипаттан бүтінді (нәтижені) құрастыру.
Бағалау	Оқу материалының маңызын анықтау, ол туралы өзіндік пікір келтіру, ойын білдіру. Бұл деңгей алдыңғы категориялардың оқу нәтижелелеріне қол жеткізуді меңзейді.

Блум таксономиясы жеке тұлғаның біліктілік қасиеттерін шыңдай түсуге жол салады, ой ұшқырлығы, жаңаға ұмтылушылық, шығармашылық қабілеттер, өзіндік ой – пікірлерге тұра білу, өзіне сын көзбен қарау, жаңашылдыққа ұмтылу. [1]. Блум таксономиясының негізінде жеке тұлғаның креативтілігі, шығармашылық дербестілігін қалыптастырады. Демек, Блум таксономиясы оқытуы арқылы жеке тұлғаны қалыптастыру – жеке тұлғаның сапалық қасиетін дамытатын рухани құндылықтарды игерудің бірден – бір жолы.

«Оқу ақпаратын тарату» модулінің «Бастауыш сынып оқушыларына көркем әдебиетті мәнерлеп оқу тәсілдерін қолдану» оқыту нәтижесі бойынша тапсырмалар

Ыбырай Алтынсарин «Өнер-білім бар жұрттар» өлеңі (1841 – 1889)

Деңгей	Деңгей бойынша сұрақ-тапсырмалар
Білу	Ыбырай Алтынсариннің өмірі мен шығармашылығына танысып, «Өнер-білім бар жұрттар» өлеңінің тақырыбы мен идеясын аш.
Түсіну	I. Ыбырай өскен орта. 1. Қай жылы, қай жерде дүниеге келді? 2. Әкесінің, атасының аты кім? II. Білім жолы 1. Ең алғаш қалай сауат ашты? 2. Қандай оқу орындарында білім алды? III. Өшпес мұрасы 1. Қандай өлеңдері бар? 2. Қандай әңгімелерін білесің?
Қолдану	Ақын өлеңіндегі астарлы сөздердің сөздігін жасап, мағынасын түсіндір.
Талдау	Өлең құрылысына талда.
Жинақтау	Ыбырай Алтынсариннің «Өнер-білім бар жұрттар» өлеңін Абайдың өлеңдерімен салыстыр.
Бағалау	Ыбырай Алтынсариннің «Өнер-білім бар жұрттар» өлеңін бүгінгі өмірмен байланыстырып, эссе жаз.

«Оқу ақпаратын тарату» модулінің «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын

қалыптастыру үшін қазақ тілінің фонетикалық, лексикалық, морфологиялық, синтаксистік жүйелерін, оқыту әдістері мен технологияларын қолдану» оқыту нәтижесі бойынша тапсырмалар

Фонетика. Тіл дыбыстары

Білу	Фонетика нені зерттейді? Дыбыс дегеніміз не? Тіл дыбыстары қалай жасалады? Тіл дыбыстарын жасаудағы сөйлеу мүшелерінің қызметі дегенді қалай түсінесің?	
Түсіну	Төмендегі әрбір сөзде қанша дыбыс, қанша әріп бар? Жазушы, кітап, өнертапқыш, білім, әдебиет, мұражай Қазақ тіліне тән дыбыстарды жаз.	
Қолдану	1. Дыбыстан әріптің айырмашылығын айт және қазақ тілінде қанша дыбыс, қанша әріп барын жаз.	
Талдау	Берілген сөздерге фонетикалық талдау жаса. Тәуелсіздік, Мәңгілік ел, Астана, туған жер, Отан.	
Жинақтау	Дауысты, дауыссыз дыбыстардың ерекшелігін ата.	
	Дауысты дыбыстар	Дауыссыз дыбыстар
	1. Дауысты дыбыстар буын құрай алады. 2. Дауысты дыбыстарға екпін түседі. 3. Дауысты дыбыстарды созып айтуға келеді.	1. Дауыссыз дыбыстар буын құрай алмайды. 2. Дауыссыз дыбыстарға екпін түспейді. 3. Дауыссыз дыбыстарды созып айтуға келмейді.
Бағалау	«Дауысты дыбыстар мен дауыссыз дыбыстарды бір-бірінен ажырату, олардың қолданылуын білу бізге не үшін қажет?» деген тақырыпта сұхбат ұйымдастырыңдар.	

Білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау үшін бағалау критерийлерін құрастыра білу маңызды. Осыған байланысты мақалада білім алушылардың жетістіктерін критериалды бағалау мен Блум таксономиясының танымдық деңгейлеріне сәйкес бағалау критерийлері бойынша қажетті ақпараттар іріктеліп, кәсіптік модульдер бойынша тапсырма үлгілері ұсынылған. Кәсіптік модульдер бойынша білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау өлшемдері, ойлау дағдыларының деңгейлеріне сай тапсырмалар оқытушыларға білім алушылардың оқу жетістіктерін ағымдық, қорытынды бағалау тапсырмаларын құрастыруға мүмкіндік береді.

Еліміздің бүгінгі мен ертеңі жас буынның қолында десек, сол жас жеткіншекті жан-жақты, терең білімді етіп тұлғаландырудың бірден-бір жолы, білімді игертудің тиімді әдіс-тәсілдерін іздестіру, оқу жетістіктерін бағалау оқытушының шеберлігіне байланысты.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Абдуллина Г. Интербелсенді оқыту таным белсенділігінің қазіргі бағыты.-Ұлт тағлымы, 2000.
2. Асанов Ж., Әбдіхалықов Н.Педагогиканың ғылыми-зерттеу әдістері. Астана «Фолиант» 2015.
3. Бағиева Ш.М. Интерактивті әдістер – өмірлік дағдыны қалыптастырудың тетігі Білім, 2007, №6, 9-10б.
4. Критериалды бағалаудың кіріктірілген моделі / Әдістемелік ұсыныстар, Астана, 2013 ж.
5. Қылышбаева К.Ә. Қазақ тілі пәнінен Блум таксономиясы деңгейінде оқу тапсырмаларын әзірлеу әдістемесі. Астана, 2013.
6. «Орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім алушылардың білімін бағалау критерийлері».

САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА КАК ОДИН ИЗ МЕТОДОВ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ОБУЧАЮЩИХСЯ

Омарова Анара Амантаевна
преподаватель ЦМК сестринских технологий и внутренних болезней
Карагандинский областной высший сестринский колледж
Султангазина Ботакоз Бахытовна
преподаватель ЦМК сестринских технологий и внутренних болезней
Карагандинский областной высший сестринский колледж

Аннотация: Организации самостоятельной работы студентов в Карагандинском областном высшем сестринском колледже уделяется постоянное внимание. Расширяются формы и виды самостоятельной работы обучающихся, разработаны и утверждены методические и дидактические требования по организации и контролю творческой работы студентов. Творческий потенциал студентов проявляется в участии научных исследованиях и апробации их результатов на научно-педагогических мероприятиях.

Ключевые слова: обучающиеся, самостоятельная работа, творческий потенциал, личностные качества, научные исследования.

В период бурного научно-технического развития, быстрого роста научных знаний и их широкого применения, одной из главных задач обучения становится развитие творческого мышления, познавательных способностей студентов, умение самостоятельно пополнять знания. Решение этой задачи органически связано с активизацией обучения, с разработкой систем методов и приемов обучения, направленных на формирование познавательной активности студентов, усвоения ими учебного материала, развитие интеллектуальных способностей студентов и умение работать в современных условиях – больших коллективах, с пациентами и их родственниками, в условиях, где активно применяется современная техника.

Развитие творческого потенциала личности студента является одной из наиболее актуальных задач педагогики. В современных условиях организация процесса обучения и обновление ее содержания должны осуществляться на основе деятельностного подхода и гуманизации процесса обучения. Это означает, что должен быть осуществлен кардинальный переход от информационно-разъяснительного подхода, ориентированного на передачу готовых знаний, к деятельному подходу, направленного не только на усвоение знаний, но и на овладение способов этого усвоения, образцов и способов мышления и деятельности, на развитие познавательных сил и творческих способностей студентов [1,2].

Воспитание творческой личности требует многостороннего исследования педагогических подходов, направленных на изменение устоявшихся парадигм образования, связанных с накоплением уже готовых знаний, и создание условий для самореализации, саморазвития творческого потенциала каждой личности в процессе продуктивной деятельности.

Творческое мышление все чаще связывают с термином «креативность» - развитое творческое мышление, мобильность, инновационность, конструктивность. Жизненная практика доказывает, что именно творческие люди создают новое, неповторимое во всех сферах человеческой деятельности [3,4].

Исследователи творческого потенциала студентов [5] выделяют следующие движущие факторы: способность к рефлексии и эмпатии; система учебных умений при решении профессиональных проблем; исследовательский подход, направленный на учебную среду; критическое, творческое, инициативное мышление; эстетические и интеллектуальные факторы при проведении занятий; создание ситуаций по воссозданию профессиональной деятельности; использование прогрессивных инновационных коммуникативных технологий; рефлексивно-деятельностный подход; осознание содержания, цели, задачи, средства решения профессиональных проблем.

В данной работе среди методов и приемов работы со студентами для развития их творческих способностей, способствующих дальнейшему успешному обучению в колледже, мы рассматриваем *самостоятельную работу*. Сложившаяся познавательная активность студентов является необходимым, но не достаточным условием развития личности. Поэтому, важным условием эффективности учебного процесса и развития у студентов творческих способностей является формирование таких личностных качеств, как готовность и способность к самостоятельной работе.

Повышение роли самостоятельной работы студентов на современном этапе развития образования обусловлено следующими факторами:

- непрерывный поток новой информации;
- короткий промежуток времени, который дается на освоение этой информации;
- уменьшение количества учебных часов по дисциплине, что приводит к сокращению ее содержания.

В связи с этим преподаватели Карагандинского областного высшего сестринского колледжа учат студентов самостоятельно работать с плановыми задачами, систематически обновлять свои знания, ориентироваться в потоке научной информации. Самостоятельная познавательная деятельность обучающихся организуется на разных этапах обучения с целью привития умений анализировать задачу, находить проблему и решать ее с учетом практического применения полученных результатов.

Организация самостоятельной работы студентов должна соответствовать следующим основным методическим и дидактическим требованиям, принятым в Карагандинском областном высшем сестринском колледже:

- посильность самостоятельной работы для студентов;
- соблюдение принципа осознания при ее выполнении;
- организация самостоятельной работы по определенной схеме;
- подготовка студентов к выполнению самостоятельной работы: четкое инструктирование студентов о целях и задачах работы, предоставление студентам теоретической базы, необходимой для начала самостоятельной работы (для этого применяется лекционная форма обучения), вооружение их необходимыми навыками для ее выполнения, постановка перед студентами задач, решение которых требует умственных усилий;
- непосредственное наблюдение преподавателем за выполнением самостоятельной работы, предоставление студентам помощи в случае необходимости;
- привитие студенту навыков самоконтроля во время работы;
- осуществление индивидуального подхода к студентам в процессе организации самостоятельной работы.

Для закрепления профессиональных понятий, терминов, при выполнении самостоятельной работы обучающиеся активно используют кейсы, с помощью которых составляют: кроссворды, чайнворды, ребусы; тестовые задания; схемы, таблицы; санбюллетени; ситуационные задачи; памятки; проспекты; алгоритмы; подготовка презентаций, видео и др.

К примеру, студент выполняет самостоятельную работу по теме «Профилактика бронхиальной астмы». Работа проводится студентом в форме беседы с пациентом, работающего шахтером и имеющего вредную привычку – курение. Имея знания о предрасполагающих факторах бронхиальной астмы (неинфекционные (атопические) аллергены (пыльцевые, пылевые, производственные, пищевые, лекарственные, аллергены клещей, насекомых, животных); инфекционные аллергены (вирусы, микроплазмы, бактерии, грибы, несерии); механические и химические воздействия (пары кислот, щелочей, неорганическая пыль); физические и метеорологические факторы (изменения температуры и влажности воздуха, колебания атмосферного воздуха, магнитного поля Земли); наследственность; нервно-психические стрессовые воздействия) и правильном ведении диалога, пациент получил важные сведения об условиях его профессиональной деятельности. Он запомнил курение, как один из факторов негативно влияющего на его здоровье. Узнал о необходимости обязательного

ношения защитных масок, респираторов в рабочем процессе, а также о пользе занятий спортом, прогулок на свежем воздухе. Пациент решил возобновить плавание, которое способствует укреплению организма. При таком заключении, можно говорить, что студент на основе полученных знаний успешно провел самостоятельную профилактическую работу с пациентом.

Важным средством формирования интеллектуально развитой личности является творческие задачи (они же могут быть проблемные, ситуационные). При их решении важно выделять две основные фазы: фазу интуитивного поиска с получением интуитивного эффекта, интуитивного решения и фазу его вербализации, формализации.

Результаты любой деятельности, в том числе и деятельности, подчиненной решению творческой или любой другой задачи, не всегда совпадают с поставленными целями, т.е. цель может быть не достигнута или достигнута, частично или в ходе деятельности могут быть получены непредсказуемые, дополнительные результаты. Причем эти дополнительные результаты деятельности могут быть как желательными, так и нет (например, неверно поставленный диагноз). При этом, главное, это то, что студент высказал свое понимание задачи и предложил свой путь ее решения.

Необходимо отметить, что через самостоятельную работу у обучающихся проявляется интерес к научной работе. Выбор направления исследования в большей степени определяется профилем обучения. Вместе с преподавателем-руководителем студент определяется в теме своей исследовательской работы, при чем тему исследования может предложить преподаватель, студент, а иногда даже сама жизнь, практика. Особенно ценными оказываются работы, над которыми студенты работают несколько лет, постепенно углубляясь в проблему, открывая для себя новые факты, ранее недоступные для понимания. И далее идет вся поэтапная работа. Практически все преподаватели ЦМК сестринских технологий и внутренних болезней являемся научными руководителями студентов. Результатом научно-исследовательской деятельности студентов является участие студентов в научно-практических конференциях, проводимых на разных уровнях.

В заключении хочется отметить, что каждый раз убеждаемся в том, что в учебном процессе именно педагог выступает организатором творческой деятельности. От уровня развития его творческого потенциала во многом зависит уровень развития творческого потенциала обучающихся. Это очень серьезная ответственность. Наличие «творческих» качеств определяет результативность работы, влияет на профессионализм, является существенным при подборе кадров.

Каждый педагог должен учить и воспитывать студентов через призму того, что ему больше всего нравится и что у него лучше всего получается. А чтобы определить, что получается лучше всего, он должен постоянно экспериментировать, пробовать, размышлять.

Список использованной литературы

1. Кормакова В.Н. Развитие творческого потенциала личности студента в учебном процессе//Педагогика и психология образования. -2015. №3.
2. Мясникова Т.В. Творческий потенциал студента и его развитие в условиях студенческого научного общества//Молодой ученый. -2014. №18(77).
3. Бехтерев В.М. Избранные труды по психологии личности. В 2-х томах. СПб.: Алетейя. 1999. 255с.
4. Сидельникова Е.С. Творческая личность и общество//Теоретическая и экспериментальная психология. -2022. Т.15. №1.
5. Колесникова Н.Н., Шумакова Н.В. Развитие творческого потенциала студентов колледжа в процессе самостоятельной и исследовательской деятельности//Международный журнал экспериментального образования. -2016. №4.

УСТОЙЧИВОМУ ЭКОНОМИЧЕСКОМУ РАЗВИТИЮ

Есиповская Наталья Викторовна
Мастер производственного обучения

ГКП на ПХВ «Колледж общественного питания и сервиса» акимата г.Астана.

Аннотация: Современное общество сталкивается с неотложной необходимостью обеспечения устойчивого экономического развития, что в свою очередь поднимает вопрос о качественной профессиональной подготовке кадров. Данная статья анализирует актуальность этой темы, обосновывает ее важность, а также предоставляет научные и практические выводы, направленные на разработку эффективных стратегий в области образования и подготовки специалистов для будущего.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, устойчивое экономическое развитие, образовательная стратегия, кадровый потенциал, образовательные инновации.

Современное общество, находясь в состоянии постоянной трансформации, сталкивается с вызовами, предъявляемыми быстрыми изменениями в экономической среде. В условиях, где конкуренция на рынке труда становится все более острой, а требования к специалистам постоянно растут, профессиональная подготовка кадров выходит на передний план как ключевой фактор обеспечения устойчивого экономического развития. Настоящая статья направлена на обоснование актуальности данной темы, анализ ее научной и практической значимости, а также предоставление конкретных выводов для дальнейшего улучшения стратегий в сфере образования.

В условиях современного быстрого развития технологий и появления новых тенденций в бизнесе, профессионалы будущего должны обладать не только техническими навыками, но и гибкостью, способностью к постоянному обучению и развитию soft skills. Актуальность темы профессиональной подготовки кадров обусловлена не только ростом потребности в квалифицированных специалистах, но и появлением новых требований, предъявляемых к работникам в условиях динамичного рынка [1].

Научная значимость статьи заключается в комплексном анализе современных вызовов и тенденций в сфере подготовки кадров. Мы исследуем влияние технологических инноваций на структуру образования, выделяем важность взаимодействия с предприятиями для адекватного отражения потребностей рынка труда. Этот анализ не только помогает понять текущую ситуацию, но и служит основой для дальнейших исследований в этой области.

Основываясь на проведенном анализе, приходим к выводу о том, что эффективная подготовка кадров требует инновационных методов обучения и активного взаимодействия с бизнес-сектором. Подчеркиваем необходимость создания гибких образовательных программ, способных оперативно реагировать на изменения в требованиях рынка.

Практическая значимость статьи проявляется в предложении конкретных рекомендаций для образовательных учреждений и предприятий. Выделение мягких навыков, таких как коммуникабельность и креативность, подчеркивает их важность для работодателей и стимулирует их внедрение в учебные программы. Статья служит не только источником теоретических знаний, но и инструментом для реальных изменений в системе образования и бизнес-практике.

Кроме того, необходимо обратить внимание на изменения в структуре занятости, которые вносят свои коррективы в требования к профессиональным навыкам. Глобализация и цифровизация современного общества создают новые виды профессий и открывают возможности для гибкого трудового рынка. Это требует от образовательных программ быть ориентированными на многозадачность и разнообразие, чтобы выпускники могли успешно справляться с различными аспектами своей будущей карьеры [2].

Важной частью профессиональной подготовки также является акцент на развитии предпринимательских навыков. В условиях динамичного бизнес-окружения специалисты должны обладать навыками принятия решений, управления рисками и творческого

мышления[3]. Образовательные программы должны интегрировать элементы предпринимательства, чтобы выпускники могли успешно внедрять инновации и создавать свои собственные проекты.

Особое внимание следует уделить роли менторства и практического опыта в профессиональной подготовке. Сотрудничество образовательных учреждений с предприятиями для предоставления студентам реального опыта работы и менторской поддержки способствует более глубокому пониманию профессиональной среды и укрепляет связь между учебой и практикой.

Таким образом, эффективная профессиональная подготовка кадров должна быть нацелена на разностороннее развитие студентов, учитывая изменения в требованиях рынка труда[4]. Необходимо продолжать исследования в этой области, чтобы обеспечить адекватные и инновационные методы обучения, способные гармонично сочетать традиционные и современные подходы к образованию.

В заключении подчеркиваем, что профессиональная подготовка кадров - это неотъемлемый компонент устойчивого экономического развития общества. Системные изменения в образовательной сфере и взаимодействие с бизнесом необходимы для создания качественного кадрового потенциала, способного успешно адаптироваться к вызовам современного мира.

Список использованных литератур:

1. Смит, Дж. (2019). "Эволюция образования и требования рынка труда". Издательство: Академия Знаний.
2. Джонсон, М. (2020). "Инновации в профессиональной подготовке: перспективы и вызовы". Журнал Экономической Эффективности, 15(2), 45-62.
3. Браун, А. и Ли, С. (2018). "Подготовка кадров: теория и практика". Международный Журнал Образования, 22(4), 112-128.
4. Грин, П. (2021). "Инновационные подходы к образованию: опыт успешных стран". Издательство: Образовательные Технологии.

РАЗВИТИЕ МОЛОДЕЖНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Бекенова Айгуль Амангельдиновна методист
Касенов Достан Ельгазиевич зам. директора по инновационным технологиям.
ГКП на ПХВ «Высший колледж транспорта и коммуникации»
акимата г. Астана

Аннотация

Казахстан обладает особыми социально-экономическими, геополитическими, национально-культурными и историческими особенностями, в соответствии с мировой практикой малый бизнес наиболее успешно работает при соответствующей государственной поддержке в условиях стабильно развивающейся экономики. Зарубежные страны процветают благодаря предпринимателям, а предприниматели благодаря поддержке своих государств [2, с.23-29].

Ключевые слова: государственная поддержка, основа предпринимательства, образование, малый средний бизнес.

В этой связи следует отметить роль государственно-частного партнерства (ГЧП), развивающего инвестиционные проекты, в том числе в малом бизнесе страны. Малое и среднее предпринимательство (МСП) является основой экономики любой страны. В Казахстане 2019 год объявлен «Годом молодежи», «Тәуелсіздік ұрпақтары» для развития молодежного предпринимательства стартовала обучающая программа «Основы

предпринимательства», основным приоритетом работы является реализация идей и проектов молодых людей, развитие науки и образования, а также строительство нового казахстанского конкурентоспособного общества. Согласно учебной программы по курсу «Основы предпринимательства», согласованными Министерством образования и науки Республики Казахстан и Национальной палаты предпринимателей Республики Казахстан «Атамекен».

Объекты и методы

Программы :

-«Astana - ZhasStarT»

-«Жас кәсіпкер»

-«Бастау-Бизнес»

Направлена на поддержку начинающих молодых предпринимателей

Проект «Жас кәсіпкер» - комплекс мер по развитию молодежного предпринимательства по всей республике, в том числе категорий NEET(поколение молодых людей, которые в силу различных факторов экономического, социального или политического характера не работают и не учатся), в рамках которого планируется расширить меры по обучению навыкам ведения бизнеса и содействию в реализации стартап- проектов. В рамках проекта основам предпринимательства обучены 20 тыс. человек. В 2019 году 9,5 тыс. молодых людей получили гранты на реализацию новых бизнес – идей, В тоже время 2,5 тыс. молодых предпринимателей получили микрокредиты на развитие своего бизнеса, а также же, реализуется инструмент, направленный на развитие новых бизнес-идей, в виде предоставления государственных грантов на безвозмездной основе в размере до 200 МРП.

Результаты исследования

Предпринимательство в современном Казахстане получило динамичное развитие, благодаря поддержки государство. Молодежь активно приняло участие в развитие малого среднего предпринимательства. Следовательно, в таблице (№1, приведены данные за период (2020-2023гг) проведение сравнительного анализа данным Агентства по стратегическому планированию и реформам Республики Казахстан Бюро национальной статистики [3, с.33-45].

Количество действующих субъектов малого и среднего предпринимательства за период (2020-2021гг) по данным Агентства по стратегическому планированию и реформам Республики Казахстан Бюро национальной статистики. табл № 1

Наименование	2020	2021	2022	2023

МСП РК	1 214354	1 330244	1 357311	1 434521
--------	----------	----------	----------	----------

Из таблицы № 1 МСБ динамично идет в рост

2020-2021 гг зарегистрировано новых субъектов предпринимательства- 115890

2021-2022 гг. зарегистрировано новых субъектов предпринимательства- 27067

2022-2023 гг зарегистрировано новых субъектов предпринимательства- 77210.

Выводы

Малое предпринимательство является ведущим сектором, определяющих темпы экономического роста, условия занятости населения, структуру и качество валового национального продукта. Если крупный бизнес-это каркас, ось современной экономики, то все разнообразие малого и среднего предпринимательства - мышцы, живая ткань хозяйственного организма. Одним из основных показателей развития малого и среднего предпринимательства Казахстана является его доля в валовом внутреннем продукте страны.

К 2050 году Республика Казахстан планирует увеличить долю малого и среднего предпринимательства. Для достижения намеченной цели необходимо поддерживать развития молодежного предпринимательства среди студентов и создавать благоприятные условия для развития предпринимательства .

Вопрос о правовых основах государственного регулирования предпринимательства не может быть раскрыт без характеристики содержания принципов осуществления такой политики. Принципы государственного регулирования предпринимательства представляют собой основополагающие идеи, закрепленные в правовых нормах, в соответствии с которыми организуется и функционирует механизм государственности Казахстана в сфере предпринимательства. Эти принципы являются частью объективно существующих общих принципов управления государством, которые закрепляются в действующем законодательстве и используются в процессе управления страной.

Законность государственного регулирования предпринимательства означает, что его меры соответствуют действующему законодательству, применяются в установленном законом порядке. Принцип законности - основа функционирования как государства в целом, так и предпринимательской деятельности в частности. Принцип целесообразности государственного регулирования предпринимательства. Целью применения государственного регулирования является создание препятствий нарушениям правовых норм. Содержание мер государственного регулирования подчинено принципу справедливости.

Согласно пункту 1 статьи 4 закона Республики Казахстан «О частном предпринимательстве» от 31 января 2006 года основными целями государственного регулирования частного предпринимательства являются: создание благоприятных условий для развития частного предпринимательства и защита интересов государства и прав потребителей путем введения администрирования частного предпринимательства. В соответствии с пунктом 1 статьи 2 Гражданского кодекса Республики Казахстан (общая часть) гражданское законодательство основывается на признании равенства участников регулируемых им отношений, неприкосновенности собственности, свободы договора, недопустимости произвольного вмешательства кого-либо в частные дела, необходимости беспрепятственного осуществления гражданских прав, обеспечения восстановления нарушенных прав, их судебной защиты. В соответствии с пунктом 2 статьи 2 Гражданского кодекса Республики Казахстан граждане и юридические лица приобретают и осуществляют свои гражданские права своей волей и в своём интересе. Они свободны в установлении своих прав и обязанностей на основе договора и в определении любых не противоречащих законодательству условий договора.

Следует отметить, что государственное регулирование предпринимательской деятельности является важнейшим рычагом рыночной экономики, где основным инструментом выступает право, способное оказать большое регулирующее воздействие на основные сферы жизни общества, в том числе и на предпринимательскую деятельность. Государственное регулирование предпринимательской деятельности необходимо как в целях обеспечения

реализации публичных интересов общества и государства, так и для создания наилучших условий для развития предпринимательства, при тесном взаимодействии предпринимательства и государства.

Библиографический список

1. Официальный сайт президента РК, интернет источник <http://www.akorda.kz>
2. Стратегия Казахстан 2050, интернет источник www.strategy2050.kz.
3. При подготовке и написании были использованы источники сайта stat.gov.kz (Дата обращения 13.03.23г.)
4. Гражданский кодекс РК Общ.ч. от 27.12.94, Особ.ч., 01.07.99. Сулейменов М.К и др. Право и предпринимательство в РК. — Алматы, 1994. Сулейменов М.К., Басин Ю.Г. Комментарий к ГК РК. Кн.1-3.-Алматы, 2006.

ПОДГОТОВКА КАДРОВ В РЕЖИМЕ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА

*Настоящий учитель – не тот, кто тебя постоянно воспитывает, а тот, кто помогает тебе
стать самим собой*

М.А.Светлов

**Касенова Гульбарам Сарсембаевна
Заместитель руководителя по учебной работе
ТОО «Колледж менеджмента, бизнеса и образования» г.Астана**

Подготовка кадров неотъемлемая часть развития экономики, так как кадровый потенциал всегда являлся основным показателем на мировой арене конкуренции. Кадровый потенциал в природе естественного регулирования рыночных отношений зачастую противоречит безработице.

Согласно данным Бюро национальной статистики Агентства по стратегическому планированию и реформам Республики Казахстан уровень занятости к населению в возрасте 15 лет и старше в III квартале 2023г. составил 65,5%, к численности рабочей силы – 95,3%. Уровень безработицы (по методологии Международной организации труда) составил 4,7%. Численность безработных по данным МОТ составила 451,5 тыс. человек. Доля молодежи NEET, которая не работает и не занята образованием или профессиональной подготовкой составила 7,1%. [1]

На конец сентября текущего года по данным Министерства труда и социальной защиты населения Республики Казахстан в органы занятости населения в качестве лиц ищущих работу обратилось 91,1 тыс. человек. Всего оказано мер по трудоустройству 52,6 тыс. единиц, направлены на профессиональную подготовку или переподготовку, на повышение квалификации 18,4 тыс. человек, приняли участие в общественных работах 4,9 тыс. человек. [2]

По предоставленным данным можно заметить что молодежь которая не занята ни образованием, ни повышением квалификации или переквалификацией составляет 7,1 %. Это конечно не маленький процент на население в 20 млн человек. Что же могло послужить причиной данной тенденции иметь место быть.

Во-первых, конечно же это недостаточно хорошая связь школа → колледж/университет → рынок труда. Взаимосвязь школы с учебными организациями конечно же проводится на протяжении последнего года обучения в школе, но этого ознакомительного момента в реальном измерении очень мало. В школах же система образования модернезирована, но занятия которые могли бы раскрыть потенциал ребенка не ведутся.

Точно также и в ВУЗах, колледжах практических навыков дается только в определенном

количестве. Некоторые специальности практически весь период обучения получают только теоретические знания.

Во-вторых, низкая самоинтересованность развития как личности у молодежи. По некоторым меркам родители собственноручно заставляя учат своих детей той специальности на которой студент не желает обучаться. Весь процесс просиживания за скамьей студент на протяжении нескольких лет проходит даром. В результате: рынок труда не получает специалиста, в случае получения с очень низкой квалификацией.

В третьих, исчезающий момент семейного воспитания как династия определенной специальности рабочего класса таких как: учитель, доктор, инженер, пожарный, полицейский и даже бизнесмен.

Например: ребенок рождённый в семье медицинских работников находясь в утробе матери будет знаком с медицинскими терминами, каждая его частичка будет думать и действовать как медик. С запуском речи ребенок будет автоматически повторять действия родителей, ему будут знакомы определенные диагнозы, методы лечения. Поступив на медицинский факультет у него уже будет заложен фундамент. В итоге рынок труда получит готового специалиста с хорошими знаниями и навыками.

Важность данного аспекта подготовки кадров в режиме рыночной экономики очень сильно повысила бы конкурентоспособность в данных областях.

Перед тем как выпускать невостребованных специалистов и заполнять рынок безработными нужно анализировать рынок труда и выявить какие специалисты нужны рынку. В каком направлении надо работать. Здесь же нельзя перекладывать всю ответственность на учебные организации, здесь ответственность лежит и на родителях точно также.

Согласно анализу АО «Центр развития трудовых ресурсов», в базовый спрос наемных работников за 2023-2030 годы суммарно составит около 2 млн человек (точнее говоря 1 832 тыс. человек)

Рост спроса на наемный труд в данном периоде ожидается в 2028 году - 240,5 тыс. чел. в базовом расчете. Это частично обусловлено тем, что с 2023 до 2028 года будет приостановлено повышение пенсионного возраста женщин.

В период 2023-2030 годы наибольшая совокупная потребность в наемных работниках будет иметь место в сферах образования - 380 тыс. человек, торговли - 206,9 тыс. человек и сельского хозяйства - 175,2 тыс. человек. Высокая потребность сферы образования в кадрах обусловлена наблюдающимся в стране с начала 2000-х «бэби-бумом».

В региональном прогнозе наибольший совокупный спрос на наемных работников ожидается в Алматы – 208 тыс. человек, Алматинской области – 136,6 тыс. человек и Карагандинской области – 135,7 тыс. человек. Наименьший спрос будет формироваться в центральных, восточных и северных областях, а также западных областях. Налицо проявления продолжающейся урбанизации и концентрации населения в мегаполисах. По результатам прогноза совокупного спроса до 2030 года на наемных работников в разрезе групп занятий на уровне пяти знаков НКЗ-2017 Топ-25 групп занятий выглядит следующим образом (тыс. человек): Рисунок 1 - Плановые востребованные специальности [3]

Рисунок 1. Востребованные специальности

Таким образом, по предоставленным данным в рисунке 1 можно заметить что рынок труда сейчас очень неординарен. Спрос на рабочий класс есть всегда и что нужно работать над подготовкой и переподготовкой кадров.

Делая акцент на:

- оперативное удовлетворение потребностей отраслей экономики, организаций и физических лиц в повышении квалификации и переподготовке кадров;
- определение приоритетных направлений обучения слушателей на основе изучения потребностей рынка труда и основных тенденций развития экономики;
- обеспечение активного и качественного овладения слушателями новейшими методами хозяйствования и управления, мотивации и оплаты труда в условиях рыночных отношений. [4]

Подготовка кадров должна быть гибкой и адаптируемой к изменяющимся рыночным условиям, чтобы обеспечить конкурентоспособность персонала. Программы должны быть ориентированы на достижение конкретных бизнес-целей, выходящих за рамки простого обучения. А также, подготовка должна тесно взаимодействовать с текущими и будущими потребностями бизнеса, чтобы эффективно развивать персонал.

Список использованной литературы

1. Статистический сборник «Основные индикаторы рынка труда в Республике Казахстан» 13.11.23г.
2. Официальный сайт Министерства труда и социальной защиты Республики Казахстан
3. Информационный портал <https://kapital.kz>
4. Информационно-правовая система нормативных правовых актов Республики Казахстан/Положение «О повышении квалификации и переподготовке кадров в Республике Казахстан»

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

Науменко Ирина Евгеньевна
преподаватель специальных дисциплин
КГКП «Павлодарский химико-механический колледж»

Аннотация: В статье раскрыто понятие интерактивных технологий и методов обучения, рассмотрены особенности взаимодействия обучающихся в образовательном процессе, построенном на применении интерактивных технологий, а также приведены примеры интерактивных методов, которые можно применить на уроках экономических дисциплин в колледже.

Ключевые слова: интерактивные методы обучения, активная учебно-познавательная деятельность, сотрудничество, мотивация, дискуссия, деловая игра.

Современная система технического и профессионального образования в условиях рыночных отношений одним из приоритетов для успешного решения задач подготовки квалифицированных кадров выделяет принцип учета интересов обучаемого. В этой связи перед преподавателем стоит задача выработки и внедрения таких приемов и методов обучения, которые были бы нацелены на активацию творческого потенциала студента, его желания обучаться. Внедрение интерактивных технологий обучения – одно из важнейших направлений совершенствования подготовки студентов в системе технического и профессионального образования.

Основной отличительной чертой интерактивных образовательных технологий является развитие личной инициативы, выработки у студентов стремления к получению новых знаний и умений, что лежит в основе компетентностного и личностно-ориентированного подходов в обучении.

Преподаватель выполняет роль координатора, консультанта по возникающим вопросам и проблемам, создаёт условия для самостоятельного овладения знаниями и умениями в процессе познавательной деятельности через диалоговое общение.

Хочу отметить, что экономические дисциплины дают возможность с большим успехом использовать интерактивные педагогические технологии, к которым относятся:

- развивающее обучение;
- коллективная система обучения;
- технология развития критического мышления;
- технология использования в обучении игровых методов;
- информационно-коммуникационные технологии;
- технология коучинга.

Использование на уроках экономики интерактивных методов обучения способствует появлению заинтересованности у обучающихся, повышению мотивации к получению новых знаний, формированию навыков самоконтроля, а также успешной работы в коллективе.

Об интерактивности обучения можно судить по тому, насколько преподаватель контролирует взаимодействие в группе. Интерактивность предполагает диалог, быструю обратную связь, вовлеченность и активное участие обучающихся. [1]

Итак, что же такое интерактивные методы обучения? Это взаимосвязанная совместная деятельность обучающихся и педагога, при которой все участники образовательного процесса взаимодействуют друг с другом, обмениваются информацией, совместно решают проблемы, моделируют ситуации, оценивают действия друг друга и свое собственное поведение, погружаются в реальную атмосферу сотрудничества по совместному разрешению проблем.

Для того, чтобы уроки экономики проходили максимально успешно для обучающихся, при применении интерактивных методов обучения, я учитываю следующее:

- сильные и слабые стороны коллектива группы, в общем, и индивидуально каждого обучающегося;

- подбираю задания для проведения урока: упражнения должны быть посильны всем обучающимся, также они должны иметь больше поисковый характер, а не практический;

- подбираю тему урока: новый материал, предложенный обучающимся, должен быть интересным, мотивирующим на работу на уроке. [2]

Также стоит отметить и то, что на уроке я стараюсь не «давать новые знания» в готовом виде, а предложить лишь часть – то есть создаю проблемные ситуации.

Приведу примеры интерактивных методов обучения, которые применяю на своих уроках как для закрепления, так и для изучения нового материала:

1. Игровые методы обучения – всевозможные квизы, викторины, интеллектуальные игры и прочее. Например, на уроках по дисциплине «Основы экономики» я провожу интерпретации игр «Поле чудес», «Кто хочет стать миллионером?», «Монополия», игры-стратегии, также, знакомые с детства, игры-бродилки и другие.

В качестве примера приведу игру «Три предложения». Я зачитываю короткий рассказ или документ. Обучающимся необходимо внимательно выслушать и передать содержание рассказа или документа тремя простыми предложениями. Побеждает тот, у кого рассказ короче и при этом точно передает содержание. Другой вариант игры – работа с печатным текстом. Это может быть отрывок из учебника. Три простых предложения студенты могут записать в тетради. В этом случае удобней выявить победителя. Эта игра помогает развивать очень важное умение – выделять главное, на котором основываются и навыки работы с прессой, и ориентирование в информационном потоке, а также умение составить план, конспект. Вариантов игровых ситуаций я использую множество: кроссворды, «Интервью с историческим героем», «Найди ошибку», «Аукцион имен», «Установи соответствие», «Отгадай термин, героя и событие» и др.

2. Case-study – изучение и обсуждение конкретных экономических ситуаций. Case-study позволяет научить видеть за теоретическими моделями реальные экономические процессы; анализировать проблемы, возникающие в рамках деятельности фирм; аргументировать свои прикладные выводы с помощью микро- и макроэкономических концепций.

3. Деловые игры, под которыми понимаются действия, активизирующие мыслительную деятельность и формирующие практические и деловые качества.

Каждую игру я оптимизирую под конкретную учебную ситуацию, уровень подготовки группы. В частности, мною используются такие игры, как «Рынок товаров», «Книжная компания», «Конвенция об изобретениях», «Эконоленд», «Аукцион: обменные курсы», «Богач, бедняк» и др. Например, игра «Рынок товаров» дает возможность обучающимся выступить в качестве продавцов и покупателей, показывает работу конкурентного рынка. Обучающиеся в ходе игры определяют индивидуальные прибыли или убытки, полученные в результате рыночных сделок. Данные, полученные в ходе игры, используются обучающимися для построения и объяснения графика спроса и предложения. Очень интересна деловая игра «Конвенция об изобретениях». Работая в малых группах, обучающиеся принимают участие в упражнении, моделирующем разработку и производство нового продукта. Используя бюджетные ограничения, они должны решить, какие ресурсы будут приобретать. Ресурсы они могут купить у меня. Заранее готовлю целый набор предметов, с помощью которых можно что-либо изготовить. Они рассчитывают свои производственные затраты, а затем демонстрируют свою продукцию всей группе, чтобы выяснить, какое количество единиц они смогут «продать». Затем они рассчитывают прибыль или убыток своей фирмы и сравнивают результаты с другими фирмами в группе.

4. Применяю метод проектов, основывающийся на процессе индивидуальной или коллективной работы обучающихся, которая выполняется самостоятельно или с преподавателем и направлена на творческое освоение теоретического материала, предполагающее создание итогового продукта, состоящего из объекта труда, изготовленного в процессе проектирования, и его представления в рамках устной или письменной презентации.

[3]

5. Часто использую метод «Мозговой штурм», цель которого создать новые идеи, получить лучшую идею или лучшее решение, а также поиск как можно более широкого спектра направлений решения задачи.

6. Дискуссия – специфическая форма беседы, организуемая ведущим, когда у участников на основании своих знаний и опыта имеются различные мнения по какой-либо проблеме.

Виды применяемых мною дискуссий:

- круглый стол (разные позиции – свободное выражение мнений);
- экспертные группы (обсуждение в микрогруппах, затем выражение суждений от группы);
- форум (группа вступает в обмен мнениями с аудиторией);
- симпозиум (формализованное представление подготовленных мнений, сообщений по данной проблеме);
- дебаты (представление бинарных позиций по вопросу: доказательство – опровержение);
- «судебное заседание» (обсуждение, имитирующее судебное разбирательство – слушание дела).

Таким образом, на современном этапе развития образования применение интерактивных технологий обучения играет достаточно большую роль. Я глубоко убеждена, что процессы обучения и воспитания только тогда развивают личность, если они пропускаются через призму осознания обучающегося и воплощаются в деятельностных формах. Поэтому на своих уроках постоянно использую различные технологии, формы и методы интерактивного обучения.

Список использованной литературы

1. Двуречанская Н.Н. Интерактивные методы обучения как средство формирования ключевых компетенций // Наука и образование. – 2021. - № 4.
2. Лоловин С.Ю. Мультимедийное и интерактивное обучение. – М.: Лига-Пресс, 2020.
3. Македонский П.Д. Проблемное обучение на уроках экономики // Инновационная наука, 2016. - № 12.

БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҮШІН СЫНЫПТАН ТЫС ІС-ШАРАЛАРДЫ ӨТКІЗУ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

**Фазылова Мереке Сейілбекқызы
техника ғылымдарының магистрі, арнайы пән оқытушысы және
өндірістік оқыту шебері**

**Қазақстан Республикасы, Ұлытау обл. Жезқазған қ.,
«Жезқазған технология және сервис колледжі» КММ**

Аннотация: Мақалада техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарындағы болашақ мамандардың кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыру мақсатында сыныптан тыс іс-шараларды өткізу маңыздылығы туралы айтылады. Автордың өз педагогикалық тәжірибесінде өткізілген сыныптан тыс іс-шара мысалы жазылған. Ондағы қолданылған әдіс-тәсілдер, бағалау критерийлері және қорытындылауға арналған рефлексия да қарастырылады.

Түйін сөздер: студент; сыныптан тыс іс-шара; құзыреттіліктер; маман; әдістер; зияткерлік ойындар; рефлексия; бағалау.

Әлемдік жаһандану жағдайында техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының алдында кең білім беру миссиясы тұр: жан-жақты дамыған маман тәрбиелеу. Осы мағынада сабақтан тыс жұмыстар жеке өсу мен дамудың негізгі құралы болып табылады. Студенттердің

көпшілігі үшін сабақтан тыс жұмыстарға қатысу олардың студенттік тәжірибесінде ажырамас рөл атқарады: студенттер сабақтан тыс іс – шараларға тек көңіл көтеру, қарым-қатынас жасау және демалу үшін ғана емес, ең бастысы - тиісті кәсіби құзыреттіліктерді алу және жетілдіру үшін қатысады.

Мен, арнайы пәндер оқытушысы және өндірістік оқыту шебері ретінде сыныптан тыс іс-шараларын өткізу барысында жоғарыда айтылған миссияны ескере отырып, студенттердің кәсіби құзыреттіліктерін дамытуға бағытталған іс-шараларды өткізуге тырысамын. Солардың бірі «Эрудит кафе» сабақтан тыс іс-шарасы. Менің педагогикалық тәжірибемде осы іс-шара екінші және үшінші курс студенттеріне кәсіби құзыреттіліктерді қалыптастыру мақсатында өткізуге болатын дәстүрлі іс-шараға айналдырылды деп айтуға болады.

Бұл сыныптан тыс іс-шараның өзектілігі жалпы және кәсіби құзыреттіліктерді қалыптастыруға бағытталған таңдалған әдістер белсенді ақыл-ой әрекетіне жағдай жасайды. Бұл білім алушылардың жеке басының әлеуетін іске асыру, оның жеке функцияларын өзектендіру үшін қайырымдылық негіз болып табылады.

Мұндағы басты мақсаты - білім алушылардың шығармашылық және танымдық қызметін дамыту: қызмет көрсетудің жаңа тәсілдері мен әдістерін өз бетінше іздеу дағдыларын дарыту, олардың білімқұмарлығын ояту; ұжымдық ақыл-ой еңбегі мәдениетін дамыту. «Даяшы», «Аспазшы» және «Кондитер» біліктіліктері бойынша арнайы пәндерге және өндірістік оқыту сабақтарына қызығушылықты қалыптастыру және дамыту болып табылады.

Іс-шарада қолданылатын сабақтың типі - интеллектуалды ойын ретінде. Тапсырмаларында «Тамақтандыруды ұйымдастыру» мамандығындағы кәсіби модульдерді, оған қоса кәсіби қазақ тілі, кәсіби орыс тілі және кәсіби шет тілін қолдану да қарастырылған. Жалпы іс-шара барысымен және ондағы кәсіби құзыреттіліктерді жетілдіруге арналған әдіс-тәсілдермен толықтай ашып таныстырып өтейін.

Іс-шара интеллектуалды кафе ретінде безендіріліп, ұйымдастырылады. Студенттердің санына байланысты үш немесе төрт топқа (5-7 студент) бөлуге болады. Кафеге қонақ ретінде шақырылған оқытушылар мен колледж әкімшілігі арасынан арнайы қазылар алқасы жасақталады. Жүргізушілер (әдеттер арнайы пән оқытушысы мен өндірістік оқыту шебері) үш тілде амандасып, іс-шараны бастайды. Бөлінген топтарға қонақ столиктері ретінде кафе «мәзірін» ұсынады. Мәзір – бірінші және екінші тамақ, десерт пен құпия қара жәшіктен тұрады.

Мәзір және тамақтану этикеті бойынша «Тіскебасарлар мен салаттар» ұсынылады. Ол мәзірде «Тон астындағы тышқан» салаты деп аталады. Ол «сұрақ-жауап» әдісі бойынша ойнатылады. «Сұрақ-жауап» әдістемесінің негізгі элементі - жүргізуші сұрақ қояды, ал топтардағы қатысушылар оң қолын көретіп (даяшыны шақыру әдісі) жауап береді. Бұл қарапайым болып көрінеді, бірақ егер сіз бұл әдісті оның барлық вариацияларында тиімді қолдансаңыз, бұл студенттердің оқу процесіне тартудың ғана емес, сонымен қатар олардың үлгерімін арттырудың сирек тиімді құралы бола алады.

«Сұрақ-жауап» тиімді әдістемесі үш негізгі мақсатқа қол жеткізуге мүмкіндік береді: 1. Өткен материалды қайталау және бекіту; 2. Көңілді, жігерлі атмосфера; 3. Қажетті мінез-құлқ модельін бекіту.

«Сұрақ-жауап» әдісін «Тон астындағы тышқан» салаты деп атау себебім, қатысушыларға олар күтпеген, көп жағдайда кәсіптеріне байланысты өмірден алынған сұрақтардың кездесуі болып табылады.

Екінші мәзір бойынша ұсынылатын салат «Тарихи винегрет» деп аталады. Бұл жергеді қолданылатын әдіс «Своя игра» телебағдарламасы негізіндегі интеллектуалды ойын шарттарына сәйкес ұйымдастырылады.

Ойын шындықты білу тәсілі ретінде кез-келген адамның іс-әрекетін тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік беретіні белгілі. Сондықтан оқыту әдістемесінде ойындар маңызды орын алады. Оқытудың ойын технологиялары-бұл әлеуметтік тәжірибеге негізделген жағдайлар. Білім алушыны белгілі бір жағдайларға орналастыра отырып, біз оған тән емес жаңа қасиеттерді дамытамыз және өз мінез-құлқымызды бақылауға алуға көмектесеміз [1].

Кәсіби модульдерді және (немесе) кәсіптің өзін зерделеу шеңберіндегі "Своя игра"

интеллектуалды викторинасы әрбір дұрыс жауап үшін ең көп ұпай жинауға бағытталған аттас телевизиялық ойынға негізделген. Жалпы бұл ойынды қолдануды біз жарыстық, эвристикалық және ассоциативті әдіс түрлерін қолдану мүмкіндігіне ие боламыз. Бұл ойынды өткізу үшін ұйымдастырушы PowerPoint бағдарламасында арнайы презентация дайындайды. Ұйымдастырушының қалауы бойынша ұяшықтар үшін әртүрлі санаттарды таңдауға болады. Бұл жағдайда мен үш тақырыпты таңдадым, олардың әрқайсысында 10-нан 30-ға дейінгі ұпайлар жинауға болатын үш ұяшық бар.

Келесі мәзір бойынша негізгі тағам ретінде «Бешбармақ» ұсынылды. Бұл жерде «Қорапта не бар?» ойыны ойнатылады. Қорапта не бар? - бұл қатысушылар қорапта не бар екенін білуге тырысатын ойын. Жүргізуші зиянсыз ойыншықтан бастап шикі етке немесе тіпті тірі тышқанға дейінгі кез келген затты ішіне сала алады. Өз кезегінде, қатысушы қорапта не жатқанын көрмей, қолдарын арнайы тесіктерге салып, сол жерде не жатқанын анықтауы керек. Ойыншының ішінде не күтіп тұрғанын түсінбеу, сондай-ақ жағымсыз нәрсені сезінуден қорқу қандағы адреналин деңгейін көтереді және ойынды керемет қызықты, көңілді және құмар етеді.

Бұл ойынның жұмыс істеу механикасы мынадай: біз алдын-ала дайындалған затты қорапқа салып, қораптың мазмұны көрінбеуі үшін алдыңғы жағын жабамыз; жүргізуші алдыңғы қабырғаны көтереді, ол барлық көрермендер ішіндегі нәрсені көру үшін жсалады, ал қатысушылар қолдарын арнайы тесіктерге салады; ойыншылар қораптың ішінде не жасырынғанын білуге тырысады. Әр топтан бір-екі қатысушы шақырылады. Дұрыс тапқан қатысушыға толық ұпай саны беріледі. Бұл әдістің негізгі мақсаты тактильді сезімдер мен ассоциативті-бейнелі ойлауды дамыту және қорқынышты жеңу болып табылады. Өзімнің практикада бұл ойынды өткізу кезінде мен тірі хомяктан қайнатылған лапшаға дейін жасырғаным бар.

Іс-шараның келесі туры ретінде «Даяшы» құзыреттілігі бойынша ұйымдастырылған тапсырма беріледі. Даяшының(жүргізушілер немесе арнайы дайындалған студент) ұсынған табағынан әр топ басшысы конверт алады. Конверт ішінде үстел жабдықтаудың 1 түрі жазып көрсетілген. Әр топтың міндеті - даяшылар алып келген асхана жабдықтарын пайдаланып, үстел үстін 1 персонаға жабдықтау. Жабдықтау түрлерінен таңғы ас, түскі ас, ресми кешкі ас және ресми емес кешкі ас жабдықталуы(сервировкалары) ұсынылады. Жабдықталынған үстелді әр топтың даяшысы таныстырып көрсету керек. Жабдықталған үстел үстін әділ-қазылар келіп қолдарына таратылған схемалары бойынша қарап, баға береді.

Бұл жердегі Даяшының жұмысын бағалау критерийлері:

- қызмет көрсету функциясы;
- ас құралдарының сипаттамалары мен тағайындалуын білу;
- жұмыс орнын ұйымдастыру: санитарлық-гигиеналық нормалар мен ережелерді, қауіпсіздік техникасы ережелерін сақтау, жұмыс аймағын тиімді пайдалану;
- ерекшелігі (күрделілігі, жаңалығы) тақырыптық бағыттың көрінісі, композицияның ықшамдылығы мен толықтығы.

Бұл турдың мақсаты тапсырма барысында теориялық және практикалық оқыту әдістемесін пайдалана отырып, «Үстел үстін жабдықтау түрлері, банкеттер және оларда қызмет көрсету» тарауы бойынша білімді бекітуді қамтамасыз ету, материалды игеруге қол жеткізу болып табылады.

Маман даярлаудың құзыреттілік моделін қалыптастыру кезінде оқу жетістіктерінің сапасын үздіксіз қадағалауға және студенттің жеке қасиеттерін, шығармашылық сипаттамаларын қалыптастыруға мүмкіндік беретін инновациялық бағалау құралдарын белсенді пайдалану қажет. Теориялық тұрғыдан кәсіби құзыреттілік арнайы қызметті игеру, оны талдау әдістері және оны кәсіби білім беру процесінде дамыту механизмі және практикалық қызметте кәсібиліктің қалыптасуы нәтижесінде пайда болады [2].

Эмпирикалық тұрғыдан алғанда, кәсіби құзыреттілік қызметкердің кәсіби қызметті дамыту жағдайында әр түрлі деңгейдегі кәсіби мәселелерді шешуге дайындығымен сипатталады және кәсіби маманның идеалды моделі ретінде ұсынылады [3].

Қазіргі білім беру кеңістігінде портфолио, тесттер, кейстер, баллдық-рейтингтік бағалау

жүйесі сияқты студенттердің кәсіби құзыреттіліктерінің қалыптасу деңгейін бағалау құралдары қолданылады. Бағалаудың заманауи құралдары құзыреттіліктерді көрсетуді немесе оларды белгілі бір жағдайда қолдануды көздейтін түлектің дайындығының мазмұнды және белсенді компоненттерін анықтауы керек. Сондықтан, мен, жоғарыда аталған барлық талаптарға «ситуациялық тапсырма» сияқты бағалау құралы сәйкес келеді деп санаймын және де «Эрудит кафе» сыныптан тыс іс-шарасын қорытындылау туры ретінде осы бағалау құралын пайдалануды жөн көрдім.

Соңғы «Эрудит кафе» мәзірінде қатысушы топтарға «десерт» ретінде «Торт» ұсынылады. Әр топқа торт бөліктері бөлініп беріледі. Әр бөлікте ситуациялық тапсырмалар жасырылған.

Ситуациялық тапсырмалар 3 тәсіл арқылы құрастыруға болады:

✚ Бірінші тәсіл - оқулықтың тиісті сұрақтары негізінде есептер құру;

✚ Екінші тәсіл әрбір білім алушыға шешуді үйрену қажет практикалық бағдарланған міндеттердің белгіленген түрлеріне негізделген;

✚ Үшінші тәсіл нақты өмірдегі проблемаларына негізделген, олардың шешімінің танымдық базасы тиісті оқу пәндеріне негізделген [4];

Іс-шараны қорытындылай келе жалпы ойнатылған турлар бойынша ұпай сандары қосылып, көп ұпай жинаған топ жеңіске жетеді. Әділ-қазылардың ұпай сандарын санау процесі кезінде, барлық қатысушы топтарға рефлексия ұсыныдалы.

Сабақтың соңында қолдануға болатын "Три М" (автордың негізгі орысша атауы) классикалық нұсқасы ретінде рефлексия әдісін қолдануды жөн көрдім. Мұндағы әрекеттер келесідей: студенттерге сабақ барысында жақсы нәтиже көрсеткен үш тармақты тізімдеу және келесі әрекетте жұмысын жақсартатын бір әрекетті ұсыну ұсынылады. Рефлексияның бұл әдісі сабақты позитивті нотада аяқтауға мүмкіндік береді, қауіпсіздік пен өзіне және өз күшіне деген сенімділік сезімін тудырады (мен көп нәрсеге қол жеткіземін, нәтижені жақсарту үшін не істеу керектігін білемін). Сондай-ақ, бұл процесте студенттер бір-бірінен ойына келмеген қызықты идеяларды ала алады. Сәттілік пен әрекет сәттерін стикерлерге жазуға болады, содан кейін оларды тақтаға/қабырғаға біріктіруге болады [5].

Сыныптан тыс іс-шараның қорытындысын шығаруға студенттерді тарту маңызды. Бұл олардың сыныптан тыс іс-шарадағы өзіндік шығармашылық қызметінің соңғы кезеңі болуы керек. Осыны ескере отырып мен "Три М" рефлексия әдісінде сыныптан тыс іс-шарада өздерінің естерінде қалған, қатты ұнаған үш моменттерді (сәттерді) және орындауда қиыншылық тудырған үш моменттерді атауларын ұсындым. Осылай біз студенттерден өткізілген іс-шара бойынша кері байланыс ала-аламыз.

Өзімнің қорытындыларымды жасай отырып, іс-шара студенттердің эрудициясын анықтады, ой-өрісін кеңейтуге, студенттердің интеллектуалды дамуы мен логикалық ойлауын арттыруға, студенттердің танымдық қызығушылығын оятуға, өзіндік пікір мен пайымдауды қалыптастыруға, кәсіби білімді қалыптастыруға ықпал етті деп айтуға болады.

Іс-шара барысында білім алушылар өздерінің теориялық және практикалық білімдерін қолдана отырып, болашақ мамандықтарына қызығушылықтарын арттырды, командада жұмыс тәжірибесін алды, пәнаралық байланыстарды нығайтты, өз ойларын сауатты жеткізе білетіндіктерін көрсетті, осылайша өздерінің шығармашылық қабілеттерін арттырды. Сыныптан тыс іс-шараның нәтижесінде білім алушыларда білімді неғұрлым сапалы игеруге ішкі мотивацияны дамыту, білім алушылардың ойлау белсенділігін арттыру және логикалық ойлау мен шығармашылық қабілеттерді игеру қалыптасады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Букина Т.Г. Методика проведения викторины "Своя игра" на этапе контроля усвоения пройденного материала / «Chronos»: мультидисциплинарные науки. Том 6 #12(62), 2021 18 б.

2. Касаткина Н. С. Ситуационная задача как средство оценивания уровня сформированности профессиональных компетенций будущих педагогов / Н. С. Касаткина.: непосредственный // Образование: прошлое, настоящее и будущее : III халық. конф. жинағы. — Краснодар : Новация, 2017. —59-62 б.

3. Касаткин Н. С. Эмпатическая составляющая профессиональной компетентности будущего учителя / Н. С. Касаткина, Н. С. Шкитина, Е. Ю. Немудрая // Челябинск мемлекеттік педагогикалық университет хабаршысы. — 2015. — № 6. —113–118 б.

4. Акулова, О. А. Конструирование ситуационных задач для оценки компетентностей учащихся: учебно-методическое пособие для педагогов школ / О. А. Акулова, С. А. Писарева, Е. В. Пискунова. — СПб.: КАРО, 2008. — 96 б.

5. Екатерина П.М. Прием рефлексии «Три М» в конце урока. Как проводить? Сайттан мақала 03.10.2019 г. / https://pedsovet.su/metodika/priemy/7053_tri_m

ЗАМАНУИ БІЛІМ БЕРУ КЕҢІСТІГІНДЕ КӘСІБИ МАМАН ДАЙЫНДАУ

Шулгубаева Жаркынай Сарсенбековна
арнайы пәндер оқытушысы
«Үшқоңыр су шаруашылығы колледжі» МКҚК,
Алматы облысы, Қарасай ауданы, Шамалған ауылы

Аннотация: В статье написано, что последнее время в стране выросли объемы теплиц, выращивающих огурцы в зимние месяцы. Поэтому важной задачей для региона становится увеличение производства качественных тепличных овощей, в том числе огурцов. Благодаря этим теплицам мы добиваемся круглогодичного употребления огурцов. А также есть большая возможность снизить импорт, получить экологически чистую отечественную продукцию и улучшить здоровье нашего поколения.

Annotation: The article says that recently the volume of greenhouses growing cucumbers in the winter months has increased in the country. Therefore, an important task for the region is to increase the production of high-quality greenhouse vegetables, including cucumbers. Thanks to these greenhouses, we achieve year-round consumption of cucumbers. And there is also a great opportunity to reduce imports, obtain environmentally friendly domestic products and improve the health of our generation.

Түйін сөздер: кәсіби маман, жылыжай, таза экологиялық өнім, импорт, жаңа технологиялар, тамшылата суару.

Қазіргі таңда агросалаға артылған жауапкершілік ауыр, өйткені экономиканы сүрейдін (бір локоматив) болуы тиіс. Осы ретте Үкімет отырысында Министрлер кабинеті еліміздің агроөнеркәсіптік кешенінің ахуалы мен оны дамытудың тетіктері жайында және ауыл шаруашылығы саласын жетілдіруге негізделген шаралар тұрғысында кеңінен талқыланды [1, 3б]. Елімізде ауылды көркейтуге бағытталған, халықты таза экологиялық өніммен қамтамасыз ету, аграрлық саланы дамыту мақсатында арналған мемлекеттік бағдарламалар көп. Атап айтқанда, «АгроБизнес» бағдарламасы бойынша Қазақстанның агроөнеркәсіптік кешенінің алдында жаңа технологиялар енгізу есебінде жылыжайларда өсірілетін экологиялық таза өнімдерді өндіру міндетті болып тұр. Сондықтан, мемлекет өсімдік шаруашылығы өндірісін дамытуға және импорт көлемін төмендетуге барлық қажетті жағдай жасауда. Елімізде соңғы кездері қыс мезгілдерінде қияр өсіретін жылыжайлар көлемі өскен. Сондықтан, сапасы жоғары жылыжай көкөністерін, соның ішінде қияр өндірісін арттыру аймақ үшін маңызды міндет болып отыр [2, 15б].

Органикалық ауыл шаруашылығының қозғалысы жөніндегі Халықаралық Федерацияның анықтамасы бойынша, экологиялық таза өнім-генетикалық өзгеріске ұшырамаған, өсіру мен өндіру кезінде пестицидтер, гербицидтер, улы химикаттар

қолданылмайтын өнімдер. Экологиялық таза өнім ұғымы 1924 жылы Р.Штайнердің теориялық негіздеуімен қалыптасты, ол кезде тәжірибе жүзінде биодинамикалық аграрлық қызметтер жүзеге асырыла бастады. Экологиялық таза тамақ өнімі дүние жүзінде әртүрлі терминдермен аталады. Батыс Еуропа елдерінде «биологиялық өнім», Солтүстік Еуропада «экологиялық өнім», АҚШ пен Ұлыбританияда «органикалық өнім» деп аталады [3,1296].

«Экологиялық таза» дәрежесін алу үшін, өнім тек таза күйінде өсіріліп қана қоймай, химиялық заттарды пайдаланбай сақталынған, қайта өңделген, жабдықталған және тұтынушыға жеткізілген өнім болуы керек. Мысалы, Еуропада «био», «эко», немесе «органик» маркаларымен белгіленген тауарлар тыңайтқыштар, улы химикаттар және пестицидтерді пайдалынбай өндірілген өнім түрін білдіреді. Улы химикаттардың кері әсерінен әр түрлі онкологиялық және аллергиялық аурулар, жаңа туған нәрестелерде патологиялық өзгерістер пайда болады. Дүниежүзілік қауымдастық пестицидтерді пайдаланудың кері әсерін мойындап, көптеген елдерде оны пайдалануды шектеу керектігін негіздеп жатыр. Осыған байланысты, зиянкестер мен ауруларға қарсы өсімдіктерді биологиялық қорғау әдістерін жасау бойынша ғылыми зерттеулер жүргізілуде. Мысалы, Еуропалық ғылымдар аграрлық нарықта талап етілген пайдалы жәндіктердің бірнеше түрлерін зиянкестердің санын жоюда пайдалану бойынша қолданбалы зерттеулер жүргізіп жатыр. Биологиялық қорғау әдісінің негізгі мақсаты зиянкестердің табиғи жауларын көбейтіп, оларды егістік агроценоздар мен жылыжайларда қолдану болып табылады. Мысалы, жылыжайларда қолдану болып табылады. Мысалы, жылыжайда қиярдың өрмекші кенесіне қарсы фитосейлнос жыртқышы жылыжай аққанатына энкарзия және бітелерге қарсы афидиус тоғышарлары қолдануда [4, 8-156].

Экологиялық таза тамақ өнімі дегеніміз- адам денсаулығына өмір бойы зиянын тигізбейтін, болашағына кері әсер етпейтін өнім және оның құрамында әртүрлі уытты заттардың, агрохимикаттардың, ауыр металдар мен радионуклидтің болмауы тиіс.

Экологиялық таза өнімді өндірілуіне байланысты келесідей бөлуге болады:

1. Экологиялық таза өнім-бұл құрамында зиянды заттар дәстүрлі өнімдерге қарағанда аз, (жол берілетін шекті шамадан аспайтын) сапасы бойынша нормативті құжаттарға сәйкес өнімдер;

2. Экологиялық таза өнім-экологиялық таза аумақта қосымша минералды тыңайтқыштарсыз, қалдықсыз немесе аз қалдықты технологиялар көмегімен табиғи шикізаттан алынған өнім.

Көкөніс дақылдарының ішінде, әсіресе еліміздің оңтүстік және оңтүстікшығыс аймақтарында, ашық алаңда да, жылыжайларда да аса кең тарағаны қияр көкөнісі болып табылады. Бұл дақылды өсіру ауданы ашық алаңда 12-24 мың га (көкөніс дақылдары алқаптарының жалпы көлемінен 10-12%), ал жылыжайда 170 га құрайды. Қазақстанның оңтүстік-шығысында қияр өсіретін жабық танаптар (жылыжайлар мен пленкалы құрылыстар) көлемі шамамен 50 га құрайды [5, 4306]. Ауыл шаруашылығында экологиялық таза өнім алу үшін 3-5 жылға дейін химикаттар әсері байқалмайтын топырақ пайдаланылады. Қияр дақылы адам ағзасына емдік қасиеттері бар бағалы дақыл болып табылады. Қияр-калориялық құндылығы төмен азық-түлік, С және каротин дәрумендерінің негізгі көзі. Өсімдіктің негізгі құрамы 94-95% су болып табылады. Қиярдың құрамында С және В-каротин дәрумендерінен басқа, аздаған қант (1,5-2%), ақуыз (1%), жасұнықтар (0,75%), В2 дәрумені (рибофламин), никотин қышқылы (РР), тиамон (В1), сонымен қатар хош иісті заттектер, жануар ақуызының сіңірілуіне әсер ететін пектиндік ферменттер болады. Басқа көкөністер мен картопқа қарағанда, қияр жемісінде йод көбірек болады. Қияр жемістерінің аталған барлық қасиеттері оны адам тіршілігінде таптырмас өнім екенін көрсетеді. Қазіргі таңда қиярды жыл-он екі ай жеуге осы жылыжайлар арқасында қол жеткізіп отырмыз. Жылыжай көмегінен сырттан келетін импортты азайтып, отандық экологиялық таза өнім алуға және ұрпағымыздың денсаулығын жақсартуға үлкен мүмкіндік туып тұр. Сондықтан да оның өндірісін кеңейту-көкөніс шаруашылығындағы өзекті мәселелердің бірі болып отыр. Органикалық тауарларды тұтыну Одағының экологиялық ұйымдармен бірлесе отырып, жұмыс жасауы генетикалық құрамы өзгертілген ауыл шаруашылық өнімдерінің нарықта пайда болуына қарсы күрес жүргізуіне мүмкіндік туғызды

[6, 166].

Дегенмен органикалық өнімдердің тұтыну құндылығы дәстүрлі өнімдерге қарағанда ерекшеленеді. Мысалы, органикалық және дәстүрлі секторларда өсірілген қиярдың элемент құрамы, түсі, көлемі бірдей болмайды, органикалық секторда өндірілген өнімді химиялық заттардың болмауы өнімнің тұтынушы үшін тартымдылығын көрсетеді.

Алатаудың бөктерінде Қайнар ауылында «Жеміс және көкөніс шаруашылығы ғылыми зерттеу институты ЖШС «Қайнар» аймақтық филиалы» орналасқан. Ғылыми жұмыспен айналысып, өнімділігі мол, экологиялық таза әрі төзімді тұқымды зерттеп шығаруда ғалымдар еңбегі ерекше. Ғылыми-зерттеу институтының бұл бағыттағы жұмысы орасан деуге болады. Қазақстандық картоп өсірумен айналысатын шаруалардың 60 пайызы дәл осы ғылыми институт өсірген тұқымдарды пайдаланып келеді.

Біздің Үшқоңыр су шаруашылығы колледжінің 1509000- «Экология және табиғатты қорғау қызметі» мамандығының болашақ техник-технологтары оқу практикасы кезінде жинақтаған материалдарымыз негізінде ғылыми зерттеулер жүргізудеміз. Жайқалған ауқаптағы жаңа технологиямен танысу барысында бүгінгі ізденістің нақты жұмыспен жалғасқанына көз жеткіздік. Тамшылата суару арқылы өнімділік арттырудың жаңа технологиясы қолданылады. Бүгінгі күннің нарықтық жағдайы ауылшаруашылық дақылдарын энергия мен ресурсты үнемдеу технологиялармен өсіруді ендіруді талап етеді. Қияр дақылын дәстүрлі технологиямен өсіруден айырмашылығы, шпалерды тамшылатып суарумен бірге қолданғанда, жеміс беруін тиімді пайдаланып, ең жақсы жарықта зиянкестер мен аурулармен аз зақымдалуға көмектеседі. Өнімді жинауға, өсімдік қорғауды жүргізуге, арамшөптермен күресуде өте ыңғайлы. Өсірудің шпалерлік тәсілі қиярдың өнімділігін едәуір деңгейде жоғарлатуға мүмкіндік береді. Вертикальды шпалерде қиярды өсіру бойынша еуропалық елдердің тәжірибесі шпалерлік тәсілмен жемістерінің беруі, кәдімгі технологиямен салыстырғанда (17 т/га) орташа 46 т/га болғанын дәлелдейді [7, 13-146]. Зерттей келе, жұмысымызға жылыжайда өсірілетін қиярдың өнімділігі мен сапасын арттыру және экологиялық таза өнімнің адам денсаулығына пайдасын, қиярды тұрмыста пайдалану қажеттілігін анықтау және халықты қыс мезгілінде қиярмен қамтамасыз етуді терең зерттеуді мақсат етіп, мынандай міндеттерді шешуді алдымызға басты мәселе етіп қойдық:

1. Экологиялық таза өнім, қиярдың шығу тарихы мен адам денсаулығына пайдасын анықтау;
2. Қиярдың жеке сұрыптарына экологиялық жағдайлары мен жылыжайдағы экологиялық факторлардың маңызын анықтау;
3. Жылыжай қиярының өнімділігі саны мен сапасы жоғары және зиянды организмдерге төзімді болатын жаңа будандарын таңдау және бағалау, сандық және сапалық талдау жүргізу.

Сурет-1. Жылыжайдағы қияр өсіру жұмыстары

Қорыта келгенде, алынған мәліметтер бізге экономикалық көзқарас тұрғысынан, отандық F1-будандарын өсіру, «Кристалон» кешенді тыңайтқыштарын азоттық тыңайтқыштармен күшейту арқылы қолдану, табиғи топырақ субстраттарын пайдалана отырып, қияр зиянкестеріне қарсы қорғау шараларын ұйымдастыру барысында жоғары табыс алуды

қамтамасыз етіп, экологиялық таза өнім алу мүмкіндігін көрсетті. Жылыжайда қиярды жетілдірілген агротехнологиялармен өсіру бойынша аса тиімді топырақтар қолдана отырып, жылыжай шаруашылығында қияр өнімділігін арттыруға мүмкіндік беретін, қиярдан жылдың төрт мезгілінде де адам денсаулығына пайдалы экологиялық таза өнім алуға болатынына көз жеткізуге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. «Қызыл жар» газеті. 03.12.2021
2. 2013 жылғы 18-ақпанда 151 Жарлығына сәйкес ҚР Үкіметі бекіткен ҚР агроөнеркәсіпті кешенді дамыту жөніндегі 2013-2020 жылдарға арналған «АгроБизнес» бағдарламасы.
3. Сайкенов Б.Л., Жұматаев М.Е. Агроэкология негіздері: оқулық / Б.Р. Сайкенов, М.Е. Жұматаев — Алматы: CyberSmith, 2021.- 129 бет.
4. Құсаинова Г.С., Кәмпитова Г.А., Өтешқалиев А.Ө. Көкөніс дақылдарының сорт айырмашылық белгілері. 2020ж. Агроуниверситет. 8-156б.
5. Ермаков Е.И. Методы биохимических исследований растений. - Л.: Агропромиздат, 1987. - 430 с.
6. Портянкин А.Е., Шамшина А.В. Огурец: от посева до урожая. -М.:ЗАО «Фитон+»,2019. - 16с.
7. Лихацкий В., Тернавский А. Особенности технологии выращивания огурцов на шпалере / Овощеводство и тепличное хозяйство. - 2008. - №5. - С.13-14

IV СЕКЦИЯ. «ТЖКББ БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕГІ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖӘНЕ IT - ШЕШІМДЕР»/ «ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И IT- РЕШЕНИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ ТИПО»

Цифровые инструменты в преподавании иностранного языка как фактор повышения результативности профессионального обучения Садовская Лера Ильговна Колледж Туризма Санкт-Петербурга, Российская Федерация

В статье **Аннотация:**

поднимается вопрос эффективности использования цифровых инструментов и интерактивных технологий в преподавании английского языка для повышения результативности профессионального обучения в колледже.

Цель исследования - выявление новых возможностей профессиональной подготовки специалистов при использовании цифровых конструкторов интерактивных заданий

Объект исследования - методические предпосылки эффективного использования цифровых технологий в преподавании иностранного языка как средство повышения эффективности профессионального обучения обучающихся колледжа.

Гипотеза исследования - использование цифровых инструментов положительно влияет на повышение эффективности профессионального обучения обучающихся, изучающих иностранный язык в колледже.

Задачи исследования: определить условия успешной интеграции цифровых инструментов в процесс преподавания профессионального иностранного языка, составить типологию цифровых инструментов, целесообразных и оптимальных для развития профессиональной иноязычной речевой деятельности и гибких навыков обучающихся как обязательных факторов повышения конкурентоспособности выпускников средних профессиональных образовательных учреждений.

Ключевые слова:

Преподавание иностранного языка в сфере профессиональной коммуникации, цифровые

инструменты, интерактивные технологии образования, Soft/Hard Skills, эффективность обучения.

В современном мире технические специальности выходят на передовые позиции в экономике. Так как международные связи укрепляются в данной сфере, то иностранный в сфере профессиональной коммуникации становится все более и более востребованным для общения специалистов[1]. В целях повышения эффективности подготовки выпускников профессиональных образовательных учреждений автором статьи было решено провести исследовательскую работу по выявлению наиболее целесообразных цифровых инструментов, используемых в обучении иностранному языку (цифровых платформ и конструкторов интерактивных заданий). Были поставлены следующие задачи: провести опрос и выявить предпочтения обучающихся и преподавателей колледжа в выборе цифровых инструментов обучения английскому языку, определить, какие критерии выбора для участников образовательного процесса наиболее значимы, рекомендовать цифровые инструменты, использование которых наиболее эффективно для обучения иностранному языку в сфере профессиональной коммуникации.

Самыми важными для опрашиваемых стали фактор доступности инструментов (93%), простота и интуитивность интерфейса используемой платформы и заданий (80%), наличие обратной связи (73%), разнообразие форм интерактивных заданий (69%) и возможность быстрого оценивания выполнения задания и корректировки обучения (61%) (см. рис. 1 Результаты анкетирования).

Для успешной профессиональной подготовки специалистов курс обучения иностранному языку должен иметь (отметьте все, что считаете нужным или добавьте свой вариант)

72 ответа

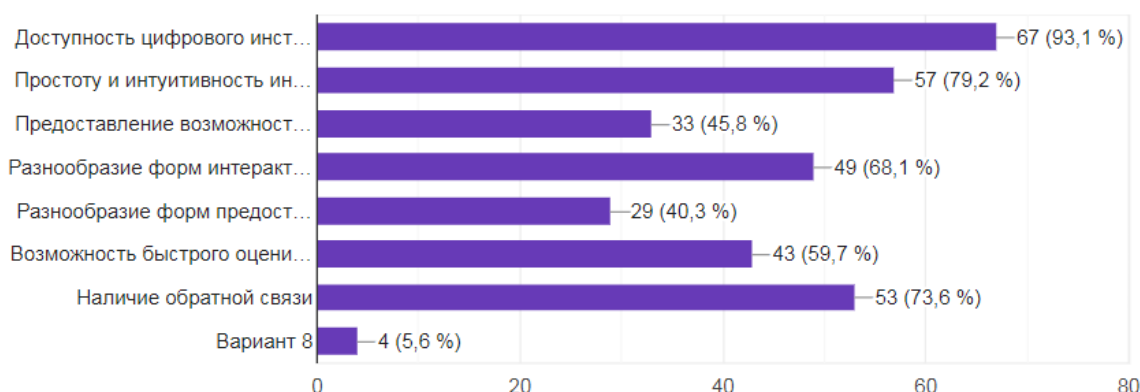

рис.

1

Для осуществления различных видов деятельности на иностранном языке предъявляются разные требования к уровню владения иностранным языком (Hard Skills). В методике преподавания иностранного языка выделяются следующие уровни (этапы) овладения им: уровень выживания, независимый пользователь и знание языка в совершенстве[2].

Молодой специалист сможет принести большую пользу обществу, приступив к своим трудовым обязанностям, если сможет шагать в ногу с интенсивно развивающимися технологиями, получая информацию из первоисточников, доступных не только на родном языке, но и на иностранных. Чем выше уровень языковой компетенции выпускника, тем проще и результативнее будет процесс обмена достижениями, открытиями и инновациями в профессиональной сфере. Именно поэтому выдвигаются такие высокие требования к использованию языка в профессиональном контексте. Для успешной карьеры выпускнику недостаточно знания общего английского на уровне выше среднего. Продвинутый пороговый уровень, уровень свободного владения «Общим Английским» должен стать основой для перехода на уровень владения профессиональным английским. Выделяется особый уровень

английского языка, называемый английской аббревиатурой ESP - *English for Specific Purposes - Английский для Специальных Целей*. Английский для специальных целей начинается с анализа потребностей студентов, их отношения к обучению и стимулирования языковых стратегий[3].

Анализ цифровых конструкторов интерактивных заданий (Quizlet.com, Wordwall.net, Quizziz.com, Lerningapps.org), цифровых платформ, приложений (Miro, Google.com/Google Earth, Яндекс Телемост), позволяющих работать над одним проектом как синхронно, так и асинхронно, при наличии доступа с различных устройств с выходом в интернет, с различных геолокаций, продемонстрировал прекрасные возможности использования многообразных цифровых инструментов для повышения эффективности обучения как непосредственно языковым компетенциям (Hard Skills), так и гибким навыкам 21 века (Soft skills). Цифровые платформы и приложения позволяют обучающимся и преподавателям не только воспользоваться образовательным потенциалом интерактивно, но и благодаря интуитивности интерфейсов данных цифровых инструментов обеспечивают возможность создать или внести собственные изменения в содержание изучаемого материала и способы его подачи, обработки и проверки эффективности изучения, а это способствует формированию активного познавательного интереса к учебной дисциплине, активизируя всех участников образовательного процесса, позволяя им менять траекторию образовательного маршрута в пределах изучаемой дисциплины в соответствии с индивидуальными потребностями обучающихся и задачами их обучения. Так как 90% поступающей информации, воспринимаемой людьми аудиовизуальная, то возможность преподавателя предоставить студентам QR код (qrcoder.ru) с размещенной интернет ссылкой на обучающие видео и аудиофайлы открытых ресурсов: Ted.com, YouTube, RuTube, социальных сетей: VK, Telegram, видео и аудио файлы в облачных хранилищах, на цифровых платформах образовательных учреждений, а студента – результат своей работы, сохраненной в формате AVI, MOV, MPE, MP4, создает идеальные предпосылки для изучения иностранного языка, отработки навыков аудирования и говорения, презентационных навыков, безусловно открывая дополнительные возможности для профессионального роста, развития универсальных, гибких навыков.

Исследование опыта международных проектов по интеграции цифровых технологий в преподавание иностранных языков позволяет выделить основные дидактические функции их применения: для обеспечения мгновенного доступа к материалам, обмен идеями, ресурсами, материалами, организации групповой проектной деятельности (*совместные социальные сети*: Whatsapp, Telegram, V Kontakte - интерактивность, организация учебного пространства и времени, информативность, накопление и хранение информации), для развития умений работы с информацией: отбор информации, критическая оценка и интерпретация, создание проблемно-поисковых заданий для работы в паре или группе, формирование ИК-компетенции обучающихся (*справочные приложения*: он-лайн словари, энциклопедии, поисковики: Wikipedia, Oxford Learners Dictionary, Macmillan Dictionary - метаинформативность, интерактивность, мгновенность доступа), для мгновенной обратной связи и учебного контроля, организации индивидуального обучения, организации автономного обучения, осуществления саморефлексии и самоконтроля, создания тестов и реализации взаимного обучения и взаимного контроля (peer learning and assessment) (*коммуникативные* - система опроса студентов и система тестирования: Quizziz, Quizlet, Google/Yandex tests - интерактивность, автономность, мгновенность обратной связи), для визуализации материалов; для обеспечения обратной связи и контроля за развитием устных видов речевой деятельности, организации проектной деятельности, в том числе интеграции заданий формата цифровой рассказ, визуализации учебного материала (*мультимедийные*: подкасты и видеокасты Ted Talks, Youtube, Rutube).

Именно цель чаще всего служит основанием для выбора технологии и инструментов обучения. Рассмотрим основные характеристики цифровой обучающей среды: мгновенный доступ в любое время к учебному материалу - интерактивным заданиям, групповым обсуждениям, мозговым штурмам, проектам (Padlet.com, Google Docs), квестам (Genially.com); онлайн среда для мгновенного взаимодействия и обсуждений (V Kontakte, Telegram, Whatsapp); своевременная обратная связь (Quizlet, Socrative, Whatsapp, Telegram, V Kontakte); взаимное или групповое

типу заданий цифровые инструменты можно распределить следующим образом: *интерактивные тесты с элементами геймификации*: Socrative, PolleEverywhere, Plickers, Mentimeter; *групповые мозговые штурмы и проекты* (Padlet, Google presentation, Google Docs, *интеллект карты* Mind Maps, Miro); *цифровой рассказ* (Ed puzzle, Powtoon, Screen-O-Matic); *квесты* (Genially.com, Zunal.com); *геолокационные задания* (GoogleMaps, Geo-Everything, Geo-Tagging); *марафоны* в Vkontakte, Telegram; *приложения для голосования и обратной связи*: Myquiz, Socrative, PolleEverywhere, Plickers, Mentimeter, MbClick; *приложения для тестирования*: Learningapps, Memrise, Quizziz, Quizlet; геолокационные приложения Google для создания проектов и заданий дополненной реальности (augmented reality): Google maps, Google Earth Engine <https://earthengine.google.com/>, New Google Earth <https://www.google.com/earth/>

Учитывая цели образования, содержание будущей деятельности, требования к профессионально важным качествам специалистов, зная основные характеристики цифровых инструментов и тип заданий, которые можно выполнить с их помощью, можно существенно повысить ориентированность обучения на личность обучающегося, на развитие опыта самообразовательной деятельности будущего специалиста, сделать процесс его обучения профессионально-творчески оценивание/рефлексия (Polleverywhere).

По направленным, нацеленным на максимальное использование доминирующего типа интеллекта студента[4]. Следовательно, благодаря использованию цифровых инструментов в обучении иностранному языку каждый обучающийся окажется в ситуации успеха, что, безусловно, будет положительно влиять на качество результата его обучения. При выполнении совместных проектов с использованием Яндекс Телемост и организации работы и размещении их на Padlet.com, Google.com, Яндекс документах, Google Earth обучающиеся и преподаватели имеют возможность взаимодействовать в форматах смешанного и гибридного занятий, оперативно, в режиме реального времени прикрепляя документы, отправляя сообщения, копируя и вставляя фрагменты текста, осуществляя видео звонки и записывая аудио сообщения и комментируя, добавляя реакции, что особенно актуально в эпоху стремительного развития технологий. При этом происходит развитие целого ряда компетенций: предметных, социальных и личностных. Успешно формируются следующие гибкие навыки: открытость по отношению к другим, грамотная речь, умение отбирать и применять нужную информацию, умение сформулировать свою позицию, умение аргументировать, используя для этого несколько источников, умение определить, какой информации не хватает для четкого понимания ситуации, умение систематизировать собранную информацию, умение сотрудничать, умение оценить себя, свою работу, используя разные основания и критерии для оценки.

Таким образом, проведенное автором исследование подтверждает, что обучение с использованием цифровых инструментов раскрывает новые возможности подготовки специалистов, повышает продуктивность преподавания. Можно сделать вывод о том, что эффективность современных технологий обучения напрямую связана с интеграцией цифровых инструментов в учебную деятельность. Результаты, полученные в ходе данного исследования, имеют научно-практическую значимость ввиду возможности их применения специалистами, перед которыми стоит проблема овладения профессиональным английским языком, а также они могут послужить стимулом для преподавателей учебных заведений для создания инновационных обучающих программ специализированных курсов иностранного языка в сфере профессиональной коммуникации.

Список литературы

1. Глобальные тренды системы образования высокорейтинговых стран по версии PISA - 2018//Перспективы науки и образования. 2022. № 1 Томюк О.Н., Дьячкова А.В., Киселева Н. А., Камка С.В., Николенко О.И.
2. Таблица уровней английского языка, Cambridge University Press and assessment, 2023, Дост. <https://www.cambridgeenglish.org/images/177867-the-methodology-behind-the-cambridge-english-scale.pdf>
3. Чилингарян К.П., Английский для специальных (АСЦ) целей в современном обществе //

КОМПЕТЕНЦИЯ «ЦИФРОВОЙ МОДЕЛЬЕР», КАК ОРИЕНТИР ДЛЯ ОПЕРЕЖАЮЩЕЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ ПО ПРОЕКТИРОВАНИЮ ШВЕЙНЫХ ИЗДЕЛИЙ В ВИРТУАЛЬНОЙ СРЕДЕ

Шарафеев Айрат Булатович
менеджер компетенции «Цифровой модельер»,
г. Казань, Российская Федерация, Республика Татарстан

Выпуск новых коллекций одежды все больше становится вопросом технологий. Сегодня одежду можно разработать виртуально в 3D формате, что значительно экономит время и деньги. Системы автоматизированного проектирования для 3D симуляции швейных изделий могут удовлетворить самые высокие требования по визуализации одежды благодаря реалистичному отображению фактур материалов, деталей и особенностей человеческого тела. Всё это позволяет снижать расходы на сырьё для пошива экспериментальных образцов до 60%.

Использование цифровых решений для 3D визуализации в виде программного обеспечения для виртуальной сборки швейных изделий, позволяет в корне изменить принципы работы конструктора и дизайнера одежды, что соответственно создает запрос к подходам в подготовке специалистов технического и профессионального образования.

В компетенции Цифровой модельер затрагиваются аспекты проектирования, демонстрации и испытания свойств одежды в виртуальной среде с помощью специализированных компьютерных программ. Проведение соревновательных мероприятий, направленных на демонстрацию профессиональных навыков, позволяют создать условия и систему мотивации для опережающей подготовки специалистов по профессиям, перспективным на рынке труда.

Ежегодно площадкой для формирования стандартов новых профессий и их трансляции в ведущие компании, а также в систему подготовки кадров становится Международный чемпионат в сфере цифровых технологий DigitalSkills, целью которого является апробация, демонстрация и трансфер лучших мировых практик по перспективным профессиям и технологиям.

ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРЕПОДАВАНИИ ХИМИИ.

Майсатов Санжар Майсатович
ЧУ «Карагандинский высший медицинский интерколледж,
город Астана

Анализ состояния существующей системы химической подготовки студентов в медицинском колледже, современные тенденции развития медицинского образования, новые требования к подготовке специалиста в колледже позволили вскрыть глубокие противоречия в действующей системе химико-медицинского образования, ее несоответствие современным целям медицинского образования и требованиям к личности врача в новых условиях. В связи с этим в настоящее время настоятельной стала потребность в разработке новой, научно обоснованной

системы химического образования в медицинском колледже, отражающей тенденции развития общества и образования и направленной как на снятие противоречий, так и на формирование личности специалиста, отвечающего потребностям общества [1]. Химическая подготовка студентов-медиков Республики Казахстан требует высокого профессионализма, а также современной материально-технической базы. На сегодняшний день высшая медицинская школа пока еще недостаточно востребует эвристические и развивающие функции фундаментальных дисциплин, в том числе химии, не обеспечивает достаточной глубины, широты и переноса фундаментальных знаний в профессиональное образование. Результатом этого является отторжение химических знаний многими педагогами-клиницистами, недопонимание значимости химической подготовки и редкое обращение к ее возможностям для раскрытия и научного объяснения процессов, происходящих в живом организме и приводящим к тем или иным патологическим состояниям. Вместе с тем, именно общность фундаментальной подготовки, на которой основывается профессиональная подготовка, предоставляет специалисту большие возможности для профессионального роста, способствует творческому развитию и самореализации личности, делая ее конкурентно способной на рынке труда в области здравоохранения. Химия является фундаментальным предметом для будущих эпидемиологов и гигиенистов. Он особенно важен в овладении такими дисциплинами, как биохимия, нормальная и патологическая физиология фармакология, токсикология, клиническая биохимия, общая гигиена, гигиена питания и др. Этот курс призван ввести студентов в мир химии от химии неживого к химии живого [2].

Для качественной подготовки студентов по дисциплине химия в Карагандинском высшем медицинском интерколледже введена возможность дополнительно к лекционным и практическим занятиям проходить онлайн курсы от ведущих высших учебных заведения ближнего и дальнего зарубежья. Имеются различные сайты где бесплатно предоставляются контент для успешного освоения материала необходимо просмотреть видео лекций и в конце пройти итоговое тестирование по 100 бальной системе оценивания.

Для более наглядной модели в данной статье рассмотрим несколько платформ для изучения химии которые использует преподаватель химии в КВМИ.

Важнейшими факторами реализации современных требований к химическому образованию и качественному овладению предметом химии являются обновление его содержания и современная организация процесса его усвоения. Наиболее рациональный путь достижения этих требований - не расширение объема и углубления содержания, а более обоснованный отбор учебного материала, улучшение его организации и методики преподавания в рамках сокращающихся часов, не удлинение сроков обучения, а изменение методических подходов к его изучению, активизация и интенсификация учебного процесса, познавательной деятельности и самостоятельности студентов. Переход на интенсивно-фундаментальный характер обучения предполагает глубокие изменения в структуре химической дисциплины, тщательном отборе его содержания и структурировании на принципах минимизации и уплотнения, что должно быть отражено в учебниках, а также максимального использования интернет ресурсов. Наглядный пример пандемия 2020 году, когда она перевернула подход к образованию на 180 градусов, по мнению многих экспертов в области образования офлайн поэтапно будет заменен на онлайн [3.4.5].

<https://bilimland.kz/ru> казахстанская платформа которая предоставляет возможность виртуально просматривать химические реакции что немаловажную роль играет при освоении предмета так как дает наглядное представление. <https://www.lektorium.tv/> очень удобная русскоязычная платформа для изучения различных дисциплин. В данной платформе на бесплатной основе можно просмотреть лекций и получить сертификат после успешного прохождения итогового тестирования. По следующим дисциплинам: неорганическая химия, органическая химия, неорганическая химия и экология. В качестве примера возьмем группу, которые только приступили к изучению химии в колледже. Стандартный набор преподавателя включает: различные учебно-методические пособия поурочные планы итд. На конкретном примере разберем тему «Электронная конфигурация элементов» во время лекции преподаватель объясняет материал за определенный

промежуток времени как у него указано в поурочном плане, далее задается домашнее задание. Для более глубокого понимания предмета преподаватель Карагандинского высшего медицинского интерколледжа рекомендует прослушать курс неорганическая химия от Lektoriuma, на видео лекций преподаватель рассказывает материал исходя из своего опыта. Студент для просмотра контента выбирает для себя удобное время, а также удобную обстановку что немаловажную роль играет психоэмоциональная разрежённость, которая играет ключевую роль для освоения предмета более продуктивно. <https://ru.coursera.org/> международная платформа которая дает видео лекций от ведущих мировых вузов. Данную платформу студенты используют по желанию так как многие хорошие контенты англоязычные. Основатель данной платформы Салман Хан сказал фразу которая характеризует лучше всего данный контент «УЧИТЕСЬ БЕЗ ОГРАНИЧЕНИЙ». <https://openedu.ru/course/> более продвинутый курс по специальным предметам например студенты специальности Гигиена-эпидемиология прослушивают на данной платформе курс Аналитическая химия. Также имеется возможность для получения сертификата, но из минусов необходимо произвести оплату для прохождения итогового тестирования. Для наглядности ниже представлен сертификат прохождения курса студента КВМИ.

Список использованной литературы.

1. Аллен Майкл «E-Learning. Как сделать электронное обучение понятным, качественным и доступным 2019 г.2. Салман Хан Весь мир - школа. Преобразованное образование 2015 г.
3. С. Коллинз «Нейронаука для обучения и развития: как применить нейробиологию и психологию для улучшения обучения»
4. Дистанционное обучение Как организовать учебу дома и не сойти с ума | Хэтти Джон, Фрей Нэнси 2021 г
5. Боуэн Уильям Г. Высшее образование в цифровую эпоху 2018 г.

БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕГІ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Жумахан Алия Ануарқызы
Касымова Гульнара Абылгазиевна
Шәкәрім жоғары колледжі, Семей қаласы

Аннотация:

Бұл мақалада білім беру үдерісінде цифрлық білім беру ресурстарын қолданудағы маңызды, әдістемелік ерекшеліктердің сипаттамасы, электронды оқыту жүйесі жобасы аясында жасалған ЦБР мазмұны мен құрылымын талдау қарастырылған. Сонымен қатар, цифрландырудағы негізгі мақсаттар, ЦБР-ге қойылатын талаптар, қағидалар, топтамалардың мазмұны және оны қолданудың әдістері көрсетілген.

Түйінді сөздер:

Цифрлық білім беру ресурстары, электрондық оқыту жүйесі, ақпараттық технология. **Цифрлық білім беру технологиялары** - бұл көрнекілікті қамтамасыз ететін электрондық жүйелерді пайдалануға негізделген оқу процесін ұйымдастырудың инновациялық тәсілі.

Цифрлық технологияларды қолданудың мақсаты оқу процесінің сапасын, тиімділігін арттыру, сондай-ақ білім алушыларды табысты әлеуметтендіру болып табылады.

Қазіргі уақытта адами капиталдың сапасы елдердің жаһандық бәсекеге қабілеттілігінің негізіне айналуда. Дәл осы себепті бүкіл әлемде оқу орындары тиімді оқыту технологияларын дамыту зерттеудің өзекті мәселесі болып отыр.

Бұл ретте білім алушыларды белсендендіруге негізделген оқытудың тиімді цифрлық технологиялары педагогтің және студенттердің рөлін айтарлықтай өзгертеді (ақпарат мақсат ретінде емес, іс-әрекеттерді, кәсіби қызмет операцияларын меңгеру құралы ретінде әрекет етеді), яғни педагогтің қызметі білім алушының білім берудегі белсенділігіне жол береді, педагогтің міндеті білім алушылардың бастамасына жағдай жасау болып табылады. Негізгі сұрақ: «Қалай оқыту керек?», содан кейін ғана — «Нені үйрету керек?» деген сұрақ туындайды. Демек, мемлекеттік білім беру стандарттары жағдайында білім алушылар білім беру процесінің орталық тұлғаларына айналады, олар осы уақытқа дейін дәстүрлі оқытуға сәйкес білім емес, керісінше кәсіптік білім беруде цифрлық процесін ұйымдастыруда маңызды рөл атқарады.

ЦБР топтамасы қарастыратын негізгі мәселелер— обілім алушыға сабақты даярлау барысында көмектесу; сабақ барысындағы көмек; білім алушыларға үй тапсырмасын орындауда көмектесу. Білім алушыға сабаққа даярлық барысында көмектесу: – жекеленген сандық объектілерден сабақты құрастыру және моделдеу; – пән туралы білімді тереңдетуге арналған қосымша және анықтамалық кең көлемді ақпараттың болуы; – ЦБР топтамасында ақпаратты тиімді іздестіру; – бақылау және өзіндік жұмыстарды даярлау; – шығармашылық тапсырмаларды даярлау; – цифрлық объектілермен байланысты сабақ жоспарларын даярлау; – Интернет арқылы басқа білім алушылар қызметтерінің нәтижелерімен алмасу. Сабақ барысындағы көмек: – мультимедиялық проектор арқылы даярланған цифрлық объектілерді демонстрациялау; – лабораториялық жұмыстарда виртуальды лабораториялар мен интерактивті моделдерді қолдану; – білім алушыларды компьютерлік тестілеу және білімдерін бағалауға көмектесу; – сабақта білім алушылардың ЦБР-мен жеке зерттеушілік және шығармашылық жұмыстары; Заманымызға сай қазіргі қоғамды ақпараттандыруда педагогтардың біліктілігін ақпараттық - коммуникациялық технологияны қолдану саласы бойынша көтеру негізгі міндеттерінің біріне айналды. Қазақстан Республикасының Білім туралы заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі-білім беру бағдарламаларын меңгеру үшін жағдайлар жасау керек» - деп көрсетілген. Солардың бірі білім беруді ақпараттандыру барысында дидактикалық және оқытуда техникалық құралдарының бірі-пайдалы мобильдік қосымшалар болып саналады. Солардың бірі «ZipGrade» мобильді қосымшасы. «ZipGrade»-бұл бірнеше минут ішінде тест тапсырмаларының үлкен көлемін тексеруге көмектесетін мобильді қосымша.

«ZipGrade» - тесттерді тексеру тұрғысынан мұғалімнің жұмысын жеңілдететін керемет қосымша. Тест жұмыстарын дәстүрлі әдіспен тексеріп, қолмен орташа балды есептеуде көп уақыт бөлеміз.

«ZipGrade» мобильдік қосымшасы білім алушылардың жауаптарын сканерлеп, жылдам тест нәтижесін анықтауға мүмкіндік береді. Білім алушы жауаптардың бірін таңдайды, оны алдын ала басып шығарылған жауаптар бланкісіндегі пішінге енгізеді, сіз олардың жауаптарын телефон арқылы сканерлейсіз.

Стандарттағы жалпы талаптар:

- Қазақстандық білім беру мазмұнын анықтайтын мемлекеттік құжаттарға сәйкестігі;
- Оқыту процесінің заңдылықтары мен қағидаларын есепке алу;
- ЦБР-дың мазмұны ұлттық дәстүрлер ескеріліп дайындалынады. Цифрлық білім ресурстарға қойылатын жалпы педагогикалық талаптар:

Ғылымилық қағида бойынша:

- оқу материалының мазмұнын баяндаудың ғылыми дұрыстығы;
- пайдаланылатын терминологиялардың қазіргі заманғы түсіндірмелерге сәйкестігі;
- оқу материалын баяндау түсінікті, нақты, толық және қайшылықсыз болуы тиіс. **Түсініктілік қағидасы**

- оқу материалын обілім алушылардың нақты жас ерекшеліктеріне бейімді түрде ұсыну. –

білім алушыларда парасаттық, адамгершілік, физикалық артық жүктемелердің болмауы.

Көрнекілік қағидасы

– Оқу материалын қабылдауға және қайта өңдеуге сезім мүшелерін мақсатқа лайықты қатыстыру;

– Оқу материалын барынша көрінерлік ету.

Жүйелілік қағидасы

ЦБР-дың оқу процесінің белгілі бір құрылымдық құрамдас бөлігіне сәйкестігі: құлшыныстық-мақсаттық; мағналы мазмұндық; операциялық іс әрекеттік немесе бағалаушылық нәтижелік.

Білім беру үдерісінде ЦБР-ды қолданудың негізгі әдістері:

Біріншіден, жаңа материалды түсіндіргенде немесе жаңа сабақты бекіткенде қолдану әдісі. Бұл жағдайда анимациялық, бейне үзінділер, дыбыстық файлдар, графикалық кескіндерді көрсету сияқты ЦБР-ды пайдаланған дұрыс.

Екіншіден, обілім алушының өзіндік оқу іс-әрекетін ұйымдастырғанда. Бұл жағдайда оқу комплексінің барлық материалдары пайдалы болуы мүмкін.

Үшіншіден, ЦБР-ды әртүрлі бақылауларды (кіріс, ағымдық, кесінді, қорытынды) ұйымдастырғанда. Мұнда бақылау-диагностикасы білім алушылардың компьютерлік тестіленуі.

Төртіншіден, мультимедиялық құралдарды пайдалану арқылы ЦБР-ды нақты бір пән не бағыт бойынша топтастыруға мүмкіндік беретін әдіс.

Бесіншіден, ЦБР-ды лабораториялық жұмыстарды орындау кезінде. Мұндай ЦБР –дың артықшылығы қолдануы өте үлкен және қымбат тұратын құрылғылардан тұратын оқу кластары мен лабораторияларды алмастыруға мүмкіндік береді. *Алтыншыдан*, жаратылыстану ғылыми циклінің пәндері мен информатика және АКТ үшін интерактивті ЦБР-ды жаттықтырушы ретінде қолдану әдісін айтуға болады.

Жетіншіден, білім алушыларға мұғалімнің қатысуынсыз өздеріне ығайлы уақытта, өз темпінде теориялық материалдармен танысуға, лабораториялық жұмыстар мен тестік тапсырмаларды орындауға мүмкіндік беретін қашықтықтан оқытуды ұйымдастыру әдісін айтуға болады.

Қорытынды

Сандық білім ресурсы мұғалімді алмастыра алмайды, бірақ оқытушыға қосымша материалдарды ұсынады, яғни сабақ мазмұнын ақпараттық коммуникациялық технологиялардың жаңа мультимедиялық мүмкіндіктерімен толықтыруға, білім алушылардың назарын аса маңызды оқу тақырыптарына аударуға, қажет болған жағдайда білім алушылардың назарын зерделенген көріністердің ерекшеліктеріне шоғырландыруға, оны көрнекі түрде көрсетуге, сабақтың мазмұнын қоғамда болып жатқан өзгерістермен, өмірлік тәжірибелермен, білім алушылардың пәнге деген қызығушылықтарымен және т. б. құбылыстармен байланыстыруын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Жалпы орта білім беру мекемелеріндегі электрондық оқыту жүйесі үшін цифрлық білімдік ресурстарды дайындау стандарты (www.nci.kz)
2. АҚ «Білім беруді ақпараттандырудың ұлттық орталығы» (www.nci.kz) Білім беру жүйесінің басшы және ғылыми-педагогикалық кадрлары біліктілігін арттыратын республикалық институт (www.ripkso.kz)
3. Роберт И. В. Теория и методика информатизации образования (психолого-педагогический и технологический аспекты). 3-е изд., доп. -М.: ИИО РАО, 2010. -356с.
4. Савелова Е. В. Цифровые образовательные ресурсы в школе: методика использования. Обществознание. Сборник учебно-методических материалов для педагогических вузов. –М.: Университетская книга, 2008. -224с.

БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ САНДЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯ

Карашолакова Ансаган Тендиковна
«Қазақстан Республикасы «Халық қаһарманы» Рақымжан Қошқарбаев атындағы
Балқаш техникалық колледжі»КММ

Аннотация: Мақалада техникалық және кәсіптік білім беру жүйесіндегі сандық трендтер туралы және жаңа технологияларды сабақ барысында қолдану туралы баяндалады.

Түйін сөздер: сандық трансформация, білім берудің сандық технологиялары, жасанды интеллект, геймификация, ақыл – ой картасы, виртуалды шындық.

Инновация – оқу бағдарламасын меңгертуде
мұғалімнің оқытудың жаңа әдістемелері
мен технологияларын тиімді игеруі.

М.М.Поташник.

Қазіргі таңда сандық әлем қарқынды даму үстінде. Білім берудің сандық трансформациясы ең алдымен білім беру мәселелерін шешуге жаңа мүмкіндіктер туғызатын перспективалы сандық технологияларға сүйенеді.

Атап айтқанда, білім берудегі жасанды интеллект технологиялары, «Google» технологиялары, ақыл – ой карталары (Mind maps), геймификация (ойын) технологиялары, конструкторлар, онлайн тақталар, кері байланыс құралдары, байланыс - бейнеконференция өткізу құралдары, сандық форматтағы кітаптар (flipbook), бұлтты технологиялар, үлкен деректер технологиялары, желілік технологиялар сияқты технологияларды тәжірибеде қолдану. Олар ең алдымен кез-келген жерде және кез-келген уақытта ресурстарға шектеусіз қол жетімділік арқылы білім беруде бірлескен жұмыс және қарқынды коммуникация мүмкіндігі болып табылады.

Жаңадан дамып келе жатқан технологияларды оқытушылар тек жұмыс барысында қолданып ғана қоймай, сонымен қатар білім беру қосымшаларының әзірлеушілері болуы да қажет.

Жоғарыда айтылған технологиялардың бірнешеуін атап көрсетуге болады. Олар:

Білім берудегі жасанды интеллект технологиялары

"Жасанды интеллект" терминін 1956 жылы алғаш рет америкалық математик Джон Маккарти ұсынған. Ағылшын тілінен аударғанда «*artificall intelligence*» сөз тіркесі «*ақылға қонымды ойлау қабілеті*» деген мағына береді.

Жасанды интеллект әдістері техникалық және кәсіптік білім беру жүйесінде мамандар даярлаудың әр түрлі салаларында қолданылады. Мысалы, автомобильдерді автоматты басқаруға арналған жүйелер (Автомобиль көлігіне техникалық қызмет көрсету, жөндеу және пайдалану мамандығы), дәнекерлеу құрылғыларын автоматты басқару жүйелері (Дәнекерлеу ісі мамандығы) және т.б.

Бұлттық есептеулер, мобильдік интернет және ғаламдық желіге қол жетімділіктің жоғары жылдамдығы жасанды интеллект көмегімен жүйелерді жаппай пайдаланушыларға қол жетімді етті. Біз жұмыс барысында үнемі жасанды интелектке жүгінеміз. Мысалы, іздеу жүйелерін қолдану, чат-боттарды сабақ барысында пайдалану. Атап айтқанда, келесі танымал «ақылды көмекшілер» Siri (Apple компаниясы), Google Assistant, Alexa (Amazon компаниясы) және Яндекс компаниясы әзірлеген ресейлік "Алиса" қосымшалары.

Жасанды интелектті білім саласында қолдану салыстырмалы түрде жақында пайда болғанымен, оларды қолданудың бірнеше бағыттары ерекшеленеді. Оларды келесі топтарға бөлуге болады:

- Интеллектуалды оқыту жүйелері және чат-боттар: оқу жұмысын жекелендіруге, білім алушыларға олардың оқу үрдісі барысында жылдам кері байланысты қамтамасыз етуге

көмектеседі.

- Автоматты бағалау: жасанды интеллект шынайы бағалауды әзірлеу және жүргізу үшін қолданылады. Үлгіні тану әдістерін қолдану сараптамалық бағалауды қажет ететін білім беру нәтижелерін бағалауды автоматтандыруға мүмкіндік береді (мысалы, эссе).

- Өзгермелі оқу материалдары: жасанды интеллект оқытушыларға өздерінің дәрістерін қалыптастыруға көмектеседі, материалдар мен оқулықтарды ыңғайлы фрагменттерге бөлу, кітаптар мен басқа да оқу әдебиеттерінің қысқаша мазмұнын жасау.

- Білім беру аналитикасы: жасанды интеллект әдістерін жұмыстың барысы мен нәтижелерін түсіну және болжау, оның тиімділігін арттыру үшін қолданады.

- Кеңес беру жүйелері: жасанды интеллект әдістері сандық білім беру ортасының мүмкіндіктерін тиімді пайдалануға көмектесетін ақпараттық - кеңес беру жүйелерін құруда қолданылады.

- Геймификация және виртуалды шындық: геймификация, виртуалды шындық жасанды интеллект құралдарымен бірге ойындар құру арқылы сабақ тақырыбын ашуда кеңінен қолданылады.

Бұл технологиялардың одан әрі дамуы оқу жұмысының көрнекілігін едәуір арттыруға және виртуалды эксперименттерді кеңінен қолдануға мүмкіндіктер береді.

«Google» технологиялары

Google қызметтері - бұл кез - келген Google есептік жазбасының иесі қол жеткізе алатын біртұтас жүйе. Тиісінше, кез - келген пайдаланушы бағдарламалық өнімдерге қол жеткізе алады. Осылайша, Google қызметтері онлайн режимінде көптеген мүдделі тұлғалардың жұмысын ұйымдастыруға көмектеседі. Бұл орта білім алушылардың танымдық іс - әрекетін жандандыруға және олардың шығармашылық, аналитикалық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

Google қызметтерінің оқу үрдісінде қолданылуын келесі мысалдарда атап өтуге болады:

- Оқу үшін қажетті ақпаратпен және құжаттармен алмасу үрдісі, жобалар мен эсселер бойынша кеңес беру, үй жұмысын тексеру, тесттер өткізу. Бұл мүмкіндік Google Drive, электрондық пошта, блог, чат және форум құжаттарын пайдалануға мүмкіндік береді.

- Топтарда бірлескен жобаларды орындау: мәтіндік файлдар мен презентацияларды дайындау, басқа бірлескен авторлармен нақты уақыт режимінде құжаттардағы өңдеулерді талқылауды ұйымдастыру, жұмыс нәтижелерін интернетте жалпыға қол жетімді веб-беттер түрінде жариялау, әртүрлі типтегі ақпараттық объектілерді өңдеуге арналған практикалық тапсырмаларды орындау.

- Google форма - кері байланысты қамтамасыз ететін құрал. Форманың көмегімен әртүрлі сауалнамалар, викториналар, тесттер жасауға болады. Пайдаланушы сауалнаманы қажетті өрістермен конфигурациялайды, қатысушыларға сілтеме жібереді және алынған жауаптар негізінде статистикаға қол жеткізеді. Формаларды өз қалауыңыз бойынша жасауға болады, оларды суреттер мен бейнелермен толықтыруға болады.

- Google Docs (кестелер) қызметі деректерді талдау мақсатында жиынтық кестелер мен диаграммалар жасауға мүмкіндік береді. Әр түрлі пәндердің кез - келген бөлімі бойынша жеке және бірлескен практикалық жұмыстар жүргізуге болады. Сабақ барысында кестелердің әртүрлі түрлерін қолдануға болады:

- кесте-сипаттама (түсінік, қасиеттер).

- кесте-салыстыру.

- зертханалық нәтижелер кестесі.

- кесте-рейтинг.

- өзін-өзі бағалау кестесі.

Ақыл – ой карталары немесе Mind maps карталары

Ақыл-ой картасы, байланыс диаграммасы, ой картасы (ағылшынша-mind map) - бұл әдісті әртүрлі тәсілдермен атауға болады. Бұл әдіс әрқашан бүтін мен оның бөліктері арасындағы жүйелік байланыстарды көрсететін ақпараттың визуалды көрінісі. Қарапайым әдебиеттер тізімінен бастап оқу жоспарына дейін ақыл-ой карталарының көмегімен кез - келген

материалды құрылымдауға болады.

Әдістеменің қазіргі түрін және «mind map» терминінің авторы 1974 жылы теледидарлық шоуа ақыл -ой картасын көрсеткен британдық психолог Тони Бусан болып саналады.

Ақыл - ой карталарын жасау үшін ыңғайлы құралдар мен дайын шаблондарды ұсынатын көптеген сандық қызметтер бар.

Олар: MindMeister, Miro, XMind, Mindmap, Mind42 және т.б. қосымшалар.

Олардың артықшылығы - түзетулерді ұқыпты және жылдам енгізуге, сондай-ақ жазбаларды, ескертулерді, суреттерді, қосымша материалдарға сілтемелерді тіркеуге болады.

Ақыл – ой карталарын пайдалану мүмкіндігі тек сіздің міндеттеріңізге және қиялыңызға байланысты. Мысалы, бұл әдіс оқытушыларға пайдалы болатын бірнеше жағдайды атайық.

- Студенттерді ақыл - ой карталарымен таныстырыңыз және оларды ақпаратты жинау және жүйелеу үшін қолдануға кеңес беріңіз (мысалы, баяндамалар, эсселер, курстық жұмыстар дайындау кезінде). Сондай-ақ, байланыс диаграммалары дәріс кезінде рефераттар жүргізу және кітаптардан маңызды тезистерді бөліп көрсету әдісі ретінде тиімді.

- Ақыл - ой карталары оқу жоспарын құруға көмектеседі: олармен сіз тақырыптар мен тапсырмалардың тізімін, оқу материалдары мен көмекші құралдардың тізімін ыңғайлы түрде құра аласыз. Информатика пәнін оқыту кезінде диаграмманың ортасына студенттер үшін жаңа сөз қойып, онымен ассоциация сөздерін немесе тиісті синонимдерді/антонимдерді байланыстыруға болады. Тарих сабағында картаның ортасында белгілі бір тарихи оқиға болуы мүмкін, ал оның айналасында себептер, іс - әрекеттің дамуы, нәтижелері болуы мүмкін. Ақыл - ой карталарын әдебиет сабағында да қолдануға болады: мысалы, шығарманың сюжетін немесе кейіпкерлердің бейнелерін талдау кезінде.

- Топтық жұмыс кезінде, мысалы, жаттығу кезінде, ақыл - ой карталарын қатысушылардың идеяларын орталық тапсырманың немесе мәселенің айналасында жазу арқылы миға шабуыл жасау үшін пайдалануға болады.

Геймификация (ойын) технологиялары

Ойын технологиялары тиімді, икемді, кез-келген оқу пәніне сәйкес келеді және барлық білім беру және дамыту міндеттерін шешеді. Алайда, сандық революция және IT технологияларының пайда болуы өз ережелерін енгізді, бұл ойындардың, соның ішінде бейне ойындардың білім беру саласындағы рөліне жаңа көзқараспен қарауға талап етеді. Осы тенденциялар негізінде "білім берудегі геймификация" деген жаңа термин пайда болды.

Геймификация (ағылш. "gamification") – бұл заманауи технологиялар, ойын түрінде білім мен дағдыларды тез және тиімді бойға сіңіруге ықпал етеді.

Оқытудағы ойындар түрлі нысандарда ұсынылуы мүмкін. Бүгінгі таңда геймификацияның келесі элементтері жиі қолданылады: вебинарлар, интерактивті тапсырмалар, топтық сабақтар үшін онлайн платформалар, виртуалды шындық технологиялары және т.б.

Білім беру саласында геймификация технологияларын келесі сервистер арқылы пайдалануға болады:

<https://www.gimkit.com/>, <https://www.educaplay.com/>, <https://quizlet.com/ru>, <https://kahoot.com/>, <https://www.blooket.com/> және т.б. көптеген сілтеме –қосымшалар.

Студенттерге ақпараттың үлкен көлеміне қол жеткізу, өзіндік жұмыстың тиімділігін арттыру, шығармашылық үшін жаңа мүмкіндіктер ашу, түрлі кәсіби құзыреттіліктерді алу және бекіту ақпараттық және коммуникациялық технологиялар құралдарын қолдана отырып оқытудың жаңа нысандары мен әдістерін іске асыруға мүмкіндік береді.

Оқу процесіне заманауи ақпараттық технологияларды қарқынды енгізу заман талабы. Олай болса, алдымыздағы әрбір студенттің ақпаратты сауаты, ақпараттық мәдениеті мен ақпараттық құзыреттілігі дамыған маман болып шығуына септігімізді тигізейік!

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Е.Ы. Бидайбеков, В.В. Гриншкун, Г.Б. Камалова, Д.Н. Исабаева, Б.Ф. Бостанов «Білімді ақпараттандыру және оқыту мәселелері», Алматы, 2014 ж.

2. Мұхамбетжанова С.Т., Мелдебекова М.Т. «Педагогтардың ақпараттық - коммуникациялық технологияларды қолдану бойынша құзырлылықтарын қалыптастыру әдістемесі» Алматы, ЖШС «Дайыр Баспа», 2010 ж.
3. Темірбек Нұрғазыұлы, «Заманауи мұғалімдерге арналған 300 цифрлық құрал», 2022 ж.
4. «Ғылым және перспективалар» электрондық ғылыми журналы №3, 2017 ж.
5. 2023 - 2029 жылдарға арналған цифрлық трансформация, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар саласын және киберқауіпсіздікті дамыту тұжырымдамасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 269 қаулысы.

ПРАКТИЧЕСКОЕ ПРИМЕНЕНИЕ ПРИЛОЖЕНИЙ ZIPGRADE И WORDWALL В ПРЕПОДАВАНИИ СПЕЦДИСЦИПЛИН АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Абдуллина Рамиля Назифовна
Преподаватель спецдисциплин
Колледж иностранных языков

Аннотация: Данная статья посвящена практическому применению приложений ZipGrade и Wordwall в преподавании спецдисциплин и их эффективности в формировании профессиональных компетенций будущих специалистов. В статье представлены мобильные приложения, которые отвечают методическим требованиям преподавания и могут быть использованы как на занятиях, так и для дистанционного обучения.

Мобильные приложения ZipGrade и Wordwall это уникальные инструменты для повышения эффективности обучения, особенно в контексте преподавания спецдисциплин. Возможность совмещения данных приложений в оценке академического прогресса и стимулирования интерактивного участия студентов в образовательной деятельности представляет собой важный аспект их функциональной значимости в области преподавания спецдисциплин.

Интеграция приложений в контекст занятий представляет перспективное направление для оптимизации учебного процесса. Применение функционала данных приложений может существенно улучшить процедуры оценивания, обеспечив мгновенную обратную связь и способствовать формированию интерактивной образовательной среды. Для успешной реализации данной интеграции необходимо предусмотреть соответствующую подготовку, обеспечивать постоянную методическую поддержку и быть готовым к решению потенциальных трудностей, что в итоге содействует повышению эффективности изучения иностранного языка и академическому успеху студентов.

Ключевые слова: ZipGrade, Wordwall, мобильное приложение, тестовые задания, проверка усвоенных знаний, дистанционный режим, анализ результатов.

На современном этапе развития образования большое внимание уделяется проблеме поиска новых эффективных технологий обучения спецдисциплинам. Интенсивная информатизация общества находит свое отражение в процессе обучения на всех его этапах. Применение мобильных приложений на занятиях спецдисциплин позволяет выбрать методы и формы организации учебной деятельности, которые оптимально соответствуют поставленным целям, способствуют усвоению и отработке материала, а также выработке профессиональных компетенций будущих специалистов.

По мнению И.В. Роберта, понятие «информатизация образования» можно определить как «целенаправленно организованный процесс обеспечения сферы образования методологией, технологией и практикой создания и оптимального использования научно-педагогических, учебно-методических разработок, ориентированных на реализацию возможностей средств информационных и коммуникационных технологий, применяемых в комфортных и здоровьезберегающих условиях» [1, с.106]. Одними из таких технологий, которые отвечают методическим требованиям, являются мобильные технологии.

Мобильные приложения дают студентам и преподавателям уникальную возможность создания личного мобильного пространства для профессиональных целей, что благоприятно сказывается на современных концепциях инновационного образования, где внимание сосредоточено на умении находить пути решения задач, выделять необходимую информацию, критически подходить к анализу полученных знаний и научиться применять их на практике [2, с.52].

Мобильные приложения ZipGrade и Wordwall это уникальные инструменты для повышения эффективности обучения, особенно в контексте преподавания спецдисциплин. Возможность совмещения данных приложений для оценки академического прогресса и стимулирования интерактивного участия студентов в образовательной деятельности представляет собой важный аспект их функциональной значимости в области преподавания спецдисциплин.

ZipGrade представляет собой учебный инструментарий, спроектированный для генерации и оценки тестового материала, создания разнообразных заданий, адаптированных под конкретные языковые цели, а также использования «Студенческого портала». Процесс включает в себя загрузку приложения и последующее сканирование работ студентов. Система осуществляет автоматическую идентификацию правильных ответов, обеспечивает хранение работ, что позволяет пользователю создавать структурированные каталоги для классов и индивидуальных учеников, обеспечивая систематизацию и долгосрочное хранение учебных данных. Основными функциями приложения являются:

- Сканирование и оценивание бумажных тестов или работ;
- Мгновенная обратная связь;
- Аналитика производительности (статистика результативности);
- Создание тестовых бланков. Приложение позволяет создавать собственные тесты, выбирать типы вопросов и задавать правильные ответы.
 - с множественным выбором
 - с выбором нескольких правильных ответов
 - с добавлением текстовых вариантов на листе
 - с добавлением числовых ответов
- Экономия времени;
- Настроенные оценочные задания;

Хотя формальное разнообразие тестовых заданий имеет свои неоспоримые преимущества, мы столкнулись с необходимостью адаптации материала под формат тестирования, что не всегда с первого взгляда возможно сделать. И нам пришлось проявлять изобретательность, создавая и форматируя проверочный материал под заданные критерии. На начальном этапе приложение использовалось только для проверки тестов по дисциплине «Методика преподавания английского языка» и только одной формой тестовых заданий. Однако, в процессе работы с приложением и его последующей апробации, были созданы различные варианты заданий для занятий, предназначенных как для проверки усвоенных знаний, так и для выявления пробелов в освоенном материале и дальнейшей его корректировке, охватывая не только учебный контекст одного предмета.

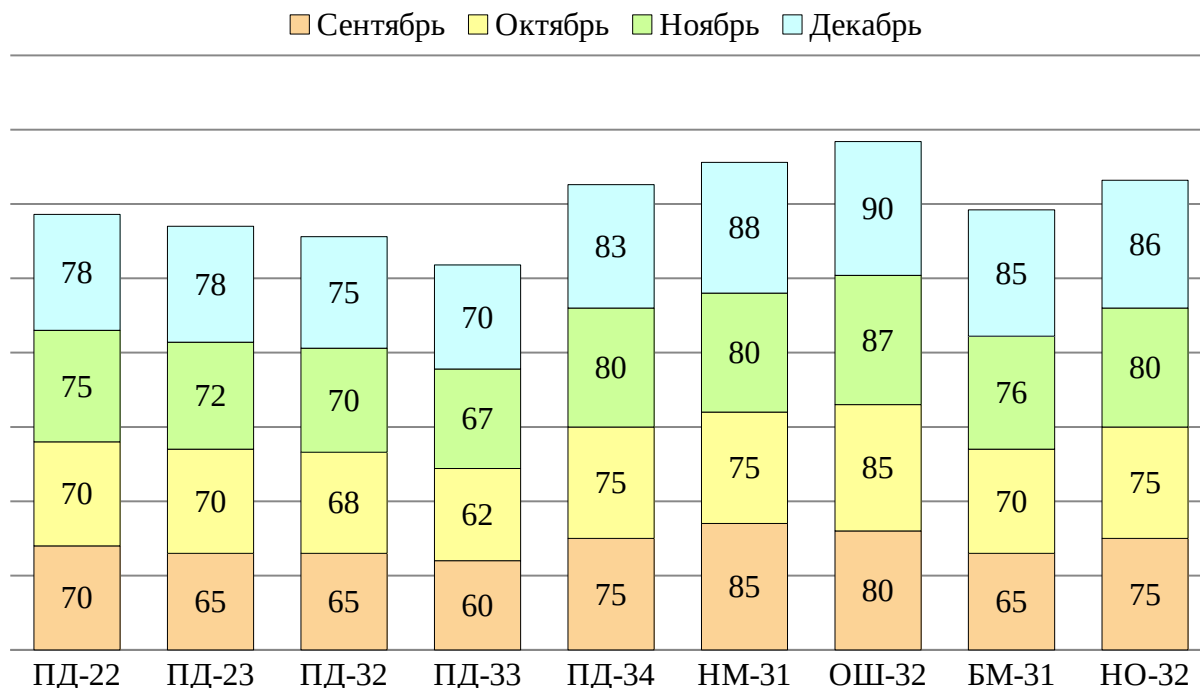
Работа с большим количеством студентов в группах неизбежно приводит к неудовлетворительным результатам выполненных работ ввиду разницы уровня языковой компетенции внутри группы и в группах с неуспевающими студентами. Для повышения уровня знаний и мотивации, а также индивидуальной работы со студентами были использованы тестовые задания «с добавлением текстовых вариантов на листе», которые давали неуспевающим студентам визуализацию материала и повышали шанс на получение более высокого балла за работу, что в свою очередь мотивировало их на дальнейшее обучение. Данная форма работы носит временный характер, способствующий положительному настрою студентов в изучении языка.

Данное приложение, используемое нами, как было выше сказано для отработки и проверки материала, также может быть использовано для дистанционной работы и

индивидуальной проработки информации студентами по средствам использования «Студенческого портала». Во-первых, он позволяет нам запускать онлайн-задания, на определенный период времени, давая возможность студентам проработать материал в их собственном темпе, в удобное для них время и с учетом их индивидуальных потребностей, а также предоставляет возможность многократного повторения учебного контента. Во-вторых, портал позволяет запланировать тест для студентов по проверке знаний, где открывает больше опций по работе. Преподавателю доступны следующие функции:

- Класс: Какой класс должен получить это задание.
- Доступ для начала задания: дата и время начала теста.
- Доступное окончание задания: последняя дата и время окончания теста.
- Ограничение по времени: сколько минут можно затратить на тест.
- Демонстрация баллов по завершению: показать общий балл по тесту.
- Демонстрация оценки после завершения: демонстрация вопросов отмеченных как правильные, неправильные или получившие частичную оценку.
- Ограничение на количество выполнения теста.

Проведенную ранее работу можно отобразить в виде сравнительных диаграмм, которые способны наглядно демонстрировать эффективность интеграции приложения в процесс обучения по предметам спецдисциплин, а также обеспечить качественный анализ результатов мотивации студентов на активную познавательную деятельность.

Wordwall представляет собой универсальную платформу, предназначенную для генерации интерактивных материалов и сохранения ресурсов в формате PDF. Интерактивные задания воспроизводятся на различных устройствах, что обеспечивает широкий спектр применения, как в рамках самостоятельной работы, так и в контексте учебных занятий под руководством преподавателя. Печатные материалы, в свою очередь, нами используются в качестве дополнительного образовательного ресурса, как для интерактивных, так и для индивидуальных образовательных задач. Важно отметить, онлайн-инструмент Wordwall обеспечивает возможность проведения упражнений в дистанционном режиме и получения статистических данных о выполнении заданий студентами.

Наиболее распространенными в нашей практике являются шаблоны: «Расшифровать», «Найти соответствие», «Случайные карты», «Составление пар», «Колесо фортуны», «Анаграмма», «Викторина», «Упорядочить по рангу». Следует отметить, что созданные упражнения, разработанные по одному шаблону, конвертируются в иную форму, сохраняя при этом исходный материал, который может быть подвергнут обработке разнообразными

упражнениями. Инструмент интерактивных игр WordWall предоставляет данную функциональность как для офлайн-материала, так и для создания игр в онлайн-режиме. В данном контексте, тематический материал, может быть, подвергнут множеству вариантов упражнений и форм деятельности, что обеспечивает полифункциональное использование данного инструмента в образовательном процессе.

В рамках спецдисциплин у нас имеется потребность не только отрабатывать лексический и грамматический материал, развивать навыки студентов, но и в систематическом формировании профессиональных компетенций, представляющих собой ключевые навыки и знания, необходимые будущим специалистам в соответствующей области деятельности. Важно подчеркнуть, что данные профессиональные компетенции, приобретаемые в контексте спецдисциплин, служат основой для успешного интегрирования студентов в профессиональное сообщество и эффективного решения задач в их будущей профессиональной сфере.

В контексте формирования профессиональной компетенции будущих учителей по дисциплине «Методика преподавания английского языка» нами применяются задания, направленные на систематическую отработку в дифференциации различных упражнений, средств и методов нацеленных на развитие педагогических навыков и углубления лингвистического материала. Через применение вышеупомянутых заданий студенты приобретают навык анализа и распознавания составных упражнений, методов и средств, используемых для формирования различных компетенций. Студенты также осваивают навык самостоятельного создания вариаций заданий, которые в последующем могут быть успешно интегрированы в их будущую профессиональную деятельность. Этот подход способствует глубокому усвоению учебного материала, формированию понимания типологии упражнений и развитию практических навыков в использовании комплексного подхода к обучению четырех видов речевой деятельности и лингвистического материала. В результате использования данных заданий обеспечивается комплексное формирование профессиональной компетенции будущих учителей английского языка.

Интеграция приложений в контекст занятий представляет перспективное направление для оптимизации учебного процесса. Применение функционала данных приложений может существенно улучшить процедуры оценивания, обеспечив мгновенную обратную связь и способствовать формированию интерактивной образовательной среды. Однако, для успешной реализации данной интеграции необходимо предусмотреть соответствующую подготовку, обеспечивать постоянную методическую поддержку и быть готовым к решению потенциальных трудностей, что в итоге содействует повышению эффективности изучения иностранного языка и академическому успеху студентов.

Список использованной литературы

1. Проничева Ю.В. Интеграция мобильных приложений в процесс обучения иностранному языку: преимущества, недостатки, перспективы развития. // Социальная сеть работников образования nsportal.ru. – 2014
2. Steel C. Fitting learning into life: Language students' perspectives on benefits of using mobile apps. Ascilite. – 2012.

ТЕХНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІ (AI) ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ

**Серикова Айдана Серикқызы
Сыдыкова Акмарал Ерболсыновна
«Халықаралық бизнес және коммуникация колледжі», Алматы қаласы**

Аңдатапа: «Төңкерілген аудитория» оқыту моделі техникалық және кәсіптік білім беруде пайдалану өте тиімді. Бұл модельді пайдалану арқылы білім беру жүйесіне қызмет көрсету кезінде тапсырмаларды кеңейту және студенттерге қолдау көрсету мүмкіндіктері көп.

"Төңкерілген аудитория" оқыту моделінде бастауыш қадам, студенттерді тану, олардың меңгеру қабілетін, техникалық және кәсіптік білімін, қызмет көрсетуге деген мақсаттары мен тиісті ерекшеліктеріне көмек береді.

Түйін сөзер: студент, аудитория, дәріс, әдіс, дыбыстық файл, видео жазба, сервис, платформа, модель, дуалды оқыту, интерактивті тапсырмалар.

«Төңкерілген аудитория» – бұл студенттердің дауалдық оқу жүйесіне танымдық дамудың жоғары деңгейіне жетуіне, оқу курста қарастырылатын ұғымдарды игеруге, қолдануға және тереңдетуге деген ұмтылысты тудыру арқылы ынталандыратын педагогикалық әдіс.

«Төңкерілген аудитория» - бұл оқытушылардың студенттерге үйде өздігінен оқу үшін материал беретін оқыту моделі, ал білім беру ұйымында материалды тәжірбиелік дәрісте бекіту жүзеге асырылады.

Бұл әдісте студенттер сабақ алдында тақырыпты зерделей бастайды, жаңа материалды оқып, меңгереді, сонымен қатар өтілген тақырыптарды есте сақтайды. Содан кейін олар бұл ұғымдарды әртүрлі іс-әрекеттер арқылы қолданады және талдайды. Ақырында, аудиториядағы нұсқаулардан кейін студенттерге осы ұғымдар туралы түсінігін бағалауға және алған білімдерін жаңа тәсілдермен кеңейтуге және қолдануға мүмкіндік беріледі.

«Төңкерілген аудитория» әдісінің артықшылықтары

«Төңкерілген аудитория» ортасы оқуды жеңілдету, белсенді оқу мүмкіндіктерін қамтамасыз ету және студенттерге мансаптық дағдыларды дамыту үшін өте пайдалы.

Студенттердің өзін-өзі басқаруға ықпал етеді. «Төңкерілген аудитория» әдісі студенттерді өз қарқынымен дамытады, бұл оларға дәрісті үйренуге уақыт бөлуге немесе қосымша тапсырмаларды орындауға мүмкіндік береді. Дәріс бойынша студенттерде сұрақ туындаса немесе тақырыпты түсінбесе, олар тақырыпты оқытушымен аудиторияда қарастыра алады.

Егер студенттер дәрісті немесе тәжірбиелік жұмыс дәрісін қандай да бір себеппен өткізіп алса, олар өткізіп алған күндердегі тақырыптарды оңай меңгереді, өйткені оларда алдыңғы дәрістердің материалдарына қол жетімді болады.

Оқытушылар мультимедиялық ақпараттың әртүрлі формаларындағы материалдарды да ұсына алады.

Мысалы, егер студент оқуда немесе көрнекі түсінуде қиындықтарға тап болса, оқытушы сол студенттің оқу қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін оқу материалының бейне немесе аудио нұсқасын жасай алады. Жалпы алғанда, «кері оқыту» ортасы студенттерге оқу материалын меңгеру тәсілін неғұрлым көбірек және оларға тән білу тәсілін ескере отырып, оқу процесіне барынша оңтайлы түрде қатысуға мүмкіндік береді.

Белсенді оқу ортасын қамтамасыз ету. Белсенді оқу жағдайында студенттер пәндерді пассивті оқыту арқылы емес, тәжірбиелік оқыту арқылы меңгереді. Сабақ барысында студенттер тәжірбиелік және зертханалық тапсырмалармен, сонымен қатар аудиториялық жобалармен айналысады.

Технологияларды осы әрекеттерге біріктіру студенттерге жасанды интеллект, машиналық оқыту және модельдеу сияқты салаларда техникалық дағдыларды дамытуға көмектеседі және дизайнды ойлау, сандық модельдеу сияқты жанама ойлауға ықпал етеді. Бұл тәжірбиелік оқыту стратегиясы студенттерді сыни тұрғыдан ойлауға және шығармашылыққа баулиды, осылайша оқу тиімділігін арттырады.

Студенттерді болашаққа дайындау. Белсенді оқыту мен аралас оқыту стратегияларын қамтитын «Төңкерілген аудитория» арқылы студенттер өздерінің танымдық дағдыларын одан әрі дамыта алады, бұл оларды ертеңгі әр салалардағы мансапқа дайындайды. Дәстүрлі аудитория әдісінен бас тарту арқылы студенттер инновациялық ойлауды дамытады, оны аудиториядан тыс және айта кетсек, кәсіби өмірінде қолдана алады. Жұмыс берушілер де «Төртінші өнеркәсіптік революцияға» байланысты өз салаларында болып жатқан өзгерістерге бейімделуде, сондықтан ТЖКБ студенттерін белсенді оқыту әдістері арқылы білім алуға дайындау олардың жоғары технологиялық болашақтағы болашақ өмірі үшін өте маңызды.

Осы оқыту әдісі водкасттарды (vodcast), подкасттарды (podcast) және алдын ала водкастингтерді (pre-vodcasting) «Төңкерілген аудитория» пайдаланумен сипатталады.

Подкаст (Podcast) - дыбыстық файл (аудио лекция), оны жасаушы Интернет жазылымы арқылы жібереді. Тыңдаушылар немесе алушылар подкасттарды өз құрылғыларына, жұмыс үстеліне де, ұялы телефонына да жүктей алады немесе лекцияларды онлайн тыңдай алады.

Водкаст (Vodcast от video-on-demand – сұраныс бойынша видео) – бұл алдында қарастырылып кеткен дыбыстық файл сияқты, айырмашылығы тек видео файлдармен жұмыс жасайды.

Пре-водкастинг (Pre-Vodcasting) – бұл білім беру әдісі оқытушының өз дәрісін тақырып талқыланатындай және студенттер тақырып туралы түсінік алу үшін қолданады.

Дегенмен, «Төңкерілген аудитория» үлгісін енгізудің негізгі мәселесі өтпелі кезеңдегі оқытушының жұмыс көлемінің айтарлықтай артуы болып табылады. Оқу жоспарын қайта сызып, қолда бар материалды бір бөлігі водкастқа ауысатындай, ал кейбірі аудитория жұмысына қалдырылатындай етіп бөлу керек. Студенттерді бақылауға арналған тесттерді әзірлеу, үйдегі өзіндік жұмысты және дәрістегі ұжымдық жұмысты бағалау жүйесін құру, водкасттарды әзірлеу және оларды LMS-те орналастыру құралдарын меңгеру, ең соңында водкасттарды өздері жасауды меңгеру керек.

Жеке білім беру ресурстарын жасау үшін әртүрлі қызметтер бар. Олардың кейбіреулерін қарастырайық.

Playposit сервиси

Бұл интерактивті бейнелер жасауға, жеке тапсырмалар үшін жаттықтырушыларды тағайындауға және тыңдаушылардың жетістіктерін бақылауға арналған тегін қызмет.

Мұндай интерактивті бейнероликтерді студенттерге тақырыпты оқу қарсаңында жіберуге болады, содан кейін студенттерден жауаптар алу және олар үшін жеткілікті түрде зерттелмеген және түсінілмеген сұрақтарды анықтау үшін.

Playposit қызметінде оқытушылар YouTube және Vimeo видео платформаларын пайдалана отырып, интерактивті білім беру бейнесабақтарынан тұратын курс жасай алады.

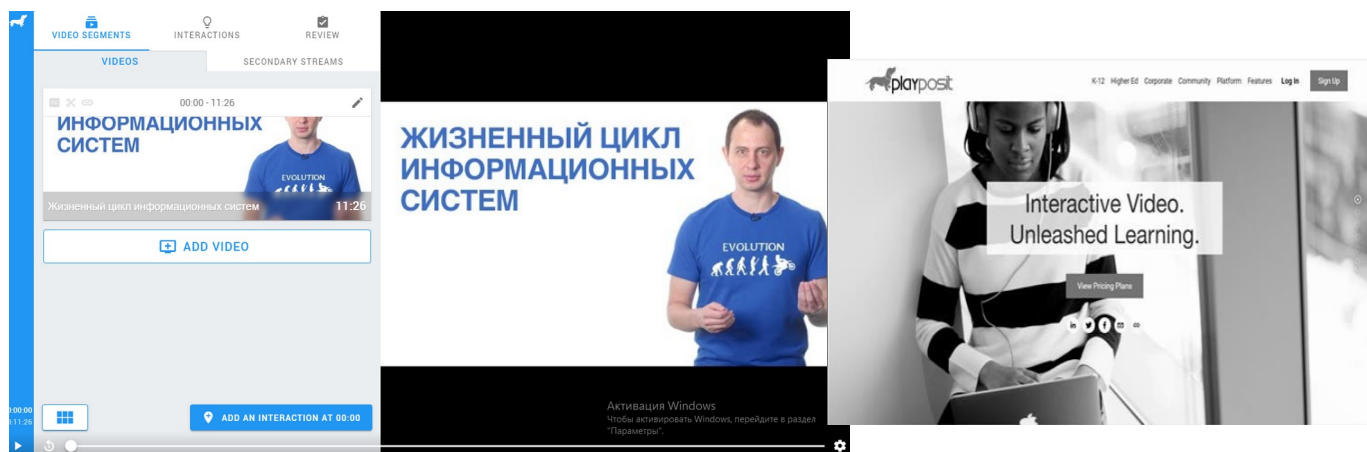
Сурет 1 –Playposit платформасы

Сайтта жұмыс істеу үшін нұсқаушы ретінде тіркелу керек немесе Google есептік жазбасын пайдаланып жүйеге кіру керек.

Мұғалімдер сайтта бейне сабақтар жасап, аудитория жасап, студенттерді шақыра алады. Студенттер өз тараптарынан сіз жасаған сабақтарға қосыла алады, бейне жазбаларды көріп және тапсырмаларды орындай алады.

Интерактивті тапсырмалары бар бейне жасау үшін сізге қажет:

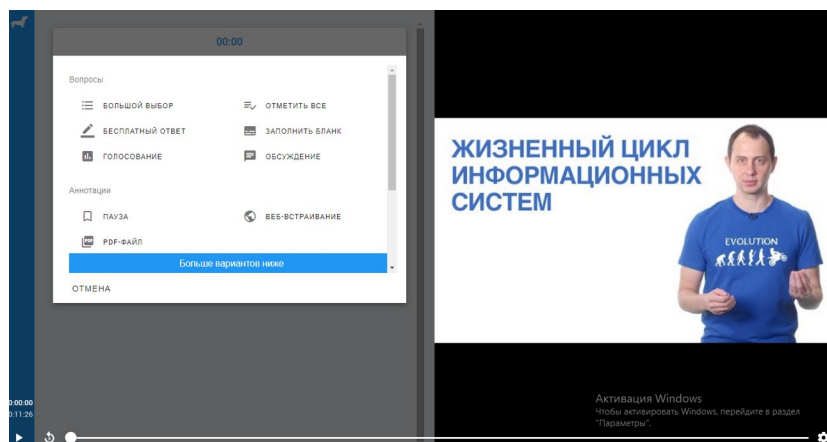
1. Жаңа бейне сабақ қосу үшін Add new Bulb қосу түймесін басыңыз.
2. URL мекенжайын енгізу арқылы YouTube сайтында табылған бейне жазбаны платформаға қосыңыз.

Сурет 2 – Бейнежазбаны жүктеу

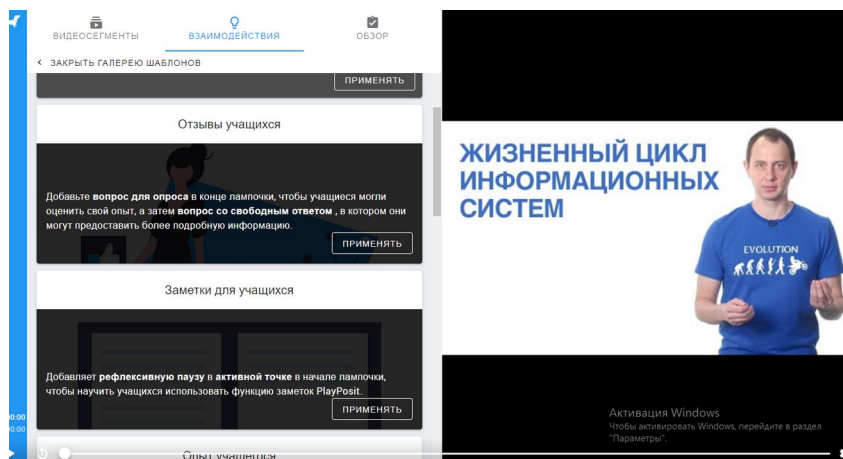
3. Интерактивті тапсырмаларды қосу.

Бұл бірнеше таңдау сұрақтары, бос орындарды толтыру сұрақтары, викториналар немесе бірнеше таңдау тесттері болуы мүмкін.

Сурет 3 – Интерактивті тапсырмаларды қосу

4. Видео жазба материалына сұрақ тағайындап қою.

Сурет 4 – Видеожазбаға сұрақ қою

Дәл осылай басқа сұрақтарды да қоса аламыз. Курстың жалпы тақырыбын, жеке сабақтың атын жазып, ол қандай студенттер санатына арналғанын таңдап алауға болады.

Егер сіз пайдаланып жатқан бейнеде қажет емес фрагменттер болса, оны Стор-қиып алу құралы арқылы кесуге болады.

Нұсқаларды таңдау арқылы сұраққа жауап бергеннен кейін студентке оның жауабының дұрыстығын көрсететін нәтиже көрсетіледі, ал егер жауап дұрыс таңдалмаса, дұрыс жауап көрсетіледі.

Қызметтің бір ерекшелігі - бейнені тек кері айналдыруға болады және студенттер әлі қаралмаған материал арқылы соңына дейін секіре алмайды.

Оқытушы бұл платформада студенттермен аудитория құрып және әр студенттің тақырыптарды меңгеру барысын жеке бақылай алады. «Төңкерілген аудитория» технологиясы негізінде ұйымдастырылған сабақ дуальды оқытудағы арнайы пән оқытушыларына студенттердің қажетті кәсіби дағдыларды сақтауға мүмкіндік береді, сонымен қатар әр студенттің белсенді танымдық, тәжірибеге бағытталған іс-әрекетке қосылуына ықпал етті.

Осылайша, туындаған проблемалық жағдайға және оқытушының білім беру кеңістігін модельдеу қабілетіне байланысты интерактивті парақтармен жұмыс «Төңкерілген аудитория» технологиясын қолдану оқу іс-әрекетінің толық циклін қамтуы мүмкін - тақырыпқа енуден,

тапсырманы бағалау және жұмыс нәтижелеріне дейін. Жұмыс парақтарының негізгі артықшылықтары: қайталап көшіру мүмкіндігі; мазмұнын немесе жауаптарын кейіннен өңдеумен жұмыстарды талқылау; жасалған парақтағы ақпаратты ауыстыру жылдамдығы, үйде толтыру мүмкіндігі және т.б..

Бұл технология студенттерге тәжірбиелік сабақтарда өз бетінше тиімдірек дайындалу мүмкіндігін бере отырып, «стандартты» оқыту моделін өзгертеді.

Төңкерілген модельдің басты артықшылығы - студенттердің оқытушымен жиі кеңесу мүмкіндігі бар, бұл олардың арасындағы байланысты нығайтуға көмектеседі. Оқытушылар әріптестерімен, студенттермен және олардың ата-аналарымен ақпарат алмаса алады. Ынтымақтастық оқу ортасы құрылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. «Цифровые инструменты и современные образовательные технологии как ресурс повышения качества образования», Учебно-методическое пособие – Киров, 2021г..
2. <https://www.playposit.com> – платформасы.

ИНТЕГРАЦИЯ ТИКТОК, МЕМОВ И ДРУГИХ ВИЗУАЛЬНЫХ ИНСТРУМЕНТОВ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС: КЛЮЧИ К УСПЕШНОМУ ОБУЧЕНИЮ

**Нургожина Асель Талгатбековна
Высший медицинский колледж «Даналык» им.З.Г.
Мурзагуловой, город Астана**

Аннотация:

Информатика пәнінің оқытушысы А. Нургожинаның " ТикТок, мем және басқа да көрнекі құралдарды оқу үдерісіне интеграциялау: табысты оқытудың кілті " атты мақаласы заманауи оқыту үшін ТикТок және мем сияқты танымал көрнекі құралдарды тиімді пайдалануды қарастырады.

Ключевые слова: Интеграция, ТикТок, Мемы, Учебный процесс, Визуальные инструменты, Инновационные методы обучения, Информатика

Современные технологии неизбежно влияют на образование, требуя от педагогов новых подходов к преподаванию. В сфере информатики особое внимание стоит уделять тому, какие инструменты и технологии привлекают внимание студентов. В данной статье мы рассмотрим применение популярных визуальных инструментов, таких как ТикТок и мемы, в учебном процессе колледжа, чтобы сделать обучение информатике более интересным и эффективным.

ТикТок в образовании: Играя на популярности этой социальной платформы, преподаватели могут использовать короткие видеоролики для демонстрации сложных тем. Видеоформат позволяет студентам быстро погрузиться в материал и легче усвоить новую информацию. Преподаватель может создавать образовательные мини-серии, объясняя ключевые концепции и демонстрируя практические примеры.

Мемы и обучение: Мемы – это не только юмористические изображения, но и мощный инструмент коммуникации. Их использование в учебных материалах помогает студентам легко запоминать информацию, ассоциируя ее с яркими и запоминающимися изображениями. Создание мемов по темам уроков может стать интересным заданием для студентов, стимулируя их креативность и углубляя понимание учебного материала.

Интерактивные платформы: Помимо ТикТок и мемов, существует множество интерактивных платформ, таких как Kahoot!, Quizizz и другие. Использование игровых элементов в учебном процессе делает обучение более захватывающим и стимулирует учащихся

к активному участию. Электронные опросы, викторины и интерактивные упражнения могут быть великолепным дополнением к традиционным методам преподавания.

Создание образовательного контента: Студенты могут активно участвовать в процессе обучения, создавая собственные образовательные материалы. Задачи на создание ТикТок-роликов, мемов или интерактивных презентаций по темам уроков позволят им применить полученные знания на практике, развивая навыки коммуникации и творчества.

Развитие критического мышления: Использование визуальных инструментов также способствует развитию критического мышления студентов. Анализ мемов, видеороликов и других материалов требует понимания контекста и способствует формированию критического взгляда на информацию.

Интеграция ТикТок, мемов и других визуальных инструментов в учебный процесс информатики в колледже является современным и эффективным методом преподавания. Эти инструменты не только делают обучение более увлекательным, но и способствуют развитию творческих и аналитических навыков студентов. Сегодняшние педагоги должны быть готовы к инновационным методам обучения, чтобы успешно подготовить своих студентов к вызовам современного мира информационных технологий

Список использованной литературы

1. «Визуализация в обучении: как использовать визуальные инструменты для повышения эффективности обучения» (2022) авторов Дж. Уайзмана и Дж. Хилла.
2. «ТикТок в образовании: как использовать социальную сеть для обучения» (2022) авторов А. Б. Ахметовой и М. С. Уразовой
3. «Мемы как инструмент обучения» (2023) авторов А. В. Вишневого и В. В. Вишневской..
4. «Визуальные инструменты в образовании: возможности и ограничения» (2021) авторов С. В. Гильмутдиновой и Р. Р. Гильмутдиновой.

АСПАЗ СТУДЕНТТЕРІНЕ АРНАЛҒАН ЖЕКЕ БІЛІМ БЕРУ ЖОСПАРЛАРЫН ҚҰРУДА ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТИ ҚОЛДАНУ

**Нұрманова Ақжарқын Дарханқызы
Астана қаласы әкімдігінің «Қоғамдық тамақтандыру
және сервис колледжі», Астана қаласы**

Аннотация

Мақалада критериалды бағалау жүйесін тиімді ұйымдастыруда оқушылардың мұғаліммен бірге жеткен жетістіктері талқыланады. Критериалды бағалау процесін қазіргі оқыту мен оқудың маңызды элементтерінің бірі ретінде қарастырады. Оқу процесін басқарудың тиімділігі көп жағдайда бағалауды дұрыс ұйымдастыруға байланысты. Бұл мақалада критериалды бағалау түсінігі әрбір оқушының оқу нәтижелері нақты білім беру мақсатымен байланыстырылатын бағалау ретінде ашылады. Критериалды бағалаудың артықшылықтары мен түрлері көрсетілген.

Түйін сөздер:

Бағалау, критериалды бағалау, оқу, тәрбие, білім беру, бақылау-бағалау, бағалау шкалалары

Отандық білім беру жүйесінің алдында тұрған негізгі міндет-өз бетінше шешім қабылдауға және қазіргі өзгермелі әлемде дәл, тиімді, ақылға қонымды әрекет етуге қабілетті адамды даярлауға қайта бағдарлау. Мұндай қабілеттерге тек жеке тұлға ие бола алады. Дербестік өз күшімен орындалатын жауапты, бастамашыл, тәуелсіз мінез-құлық ретінде негізгі "өсу векторы" болып табылады. Сондықтан білім беруді дамытудың қазіргі жағдайында бағалау жүйесіне көзқарастарды өзгертпестен, қойылған білім беру мақсаттарына қол жеткізу мүмкін

емес. [2]

Бағалау- оқу –тәрбие процесінің уәждеріне диагностика жүргізу, білім алушы мен оқытушының керіс байланыс орнатуы, білім алушының білім алуудағы жағдайы, жетістіктері мен уәждерін хабарлаудың негізгі құралы. Білім алушының қызығушылығын оятатын, сабаққа деген ынтасын арттыратын жоғары деңгейде дамына мүмкіндік беретін бағыт критериалды бағалау жүйесі болып табылады. Анық құрастырылған критерийдің арқасында біз білім алушының қандай деңгейде тұрғанын, және ол критерий бойынша білім алушыға қалай көмектесу керектігін, және қай бағытта жұмыс жасау керектігін біле аламыз. Білім алушының оқу тәрбие процесіндегі жетістіктері туралы шынайы ақпарат алу критериалды бағалаудың негізгі мақсаты болып табылады. Дәл осы мақсат арқылы критериалды бағалау алдына мынадай міндеттер қояды:

1. Білім беру процесіндегі бағалаудың мүмкіндіктер аясын кеңейту
2. Білім алушылардың өзін-өзі үнемі жетілдіріп отыруына мүмкіндік жасау және жүйелі кері байланыс орнату
3. Сапалы бағалау механизмдерін қалыптастыруға жағдай жасау
4. Қолжетімді, нақты, үздіксіз: - оқушыларға олардың оқу сапасы туралы; - мұғалімдерге оқушылардың ілгерілеуі туралы; - ата-аналарға оқу нәтижелерінің деңгейлері туралы; - басқару органдарына ұсынылған білім беру қызметінің сапасы туралы ақпараттар ұсыну;
5. Білім беру сапасының қызметі туралы білім алушыларды, ата-аналарды ақпараттандыру
6. Білім алушылардың ішкі уәждері өздеріне рефлексия жүргізе алуы [2]

Колледжде критериалды бағалау жүйесіндегі реформаның мақсаттарының бірі-оқушылардың бағасын мағыналы, объективті және сараланған ету. Бұл, біріншіден, баланың эмоционалды денсаулығына зиян келтірмеуге, екіншіден, білім мен дағдыларды тиімдірек бақылауға мүмкіндік береді. Колледжде болашақ мамандар үшін оқу тәрбие процесі келешек өмір жолындағы өте маңызды кезең болып табылады. Білім алушының одан әрі бүкіл жолы оның қалай басталатынына, білім алушы үшін сәтті бола ма, жоқ па, соған байланысты. Бұл бағытта бізде белгілі бір тәжірибе бар. Әр баланың жеке екенін, әркімнің өз қарқыны, жұмыстағы, жетекші сенсорлық қабылдауы бар екенін түсіну арқылы біз оқу процесін әр бала тапсырманы өз күшімен орындай алатындай етіп ұйымдастырамыз. Ол үшін біз үй және қосымша тапсырмаларды дайындауда көп деңгейлі тапсырмаларды қолданамыз. Әр бала өзінің бойын, жаңа биіктерге жетудегі қозғалысын сезінуі керек. Кеше түсінбедім-бүгін түсіндім. Кеше Білмедім-бүгін үйрендім. Міне, қуаныш! Баланың мұндай ішкі ұйымын бұзбау қаншалықты маңызды, өйткені ондай даму сатысында білім алушы мәңгі өседі, дамиды, шабыттанады. Бұл даму процесін белгілер арқылы бағалауға бола ма? Сіз түсінбегеніңіз үшін екеуін қойған кезде сәтті бола аласыз ба? Жоқ! Өзін басқалармен емес, өзімен салыстыратын адам табысты болады. Мұндай жұмыстың көп жылдық тәжірибесі, оны жүзеге асырудың әдістері мен формалары д. Б. Эльконин – В. В. Давыдовтың дамытушылық оқыту жүйесінде бар. Біз М.Мәметова атындағы педагогикалық жоғары колледжі колледж білім алушыларын бағалауда критериалды бағалау ажырамас бөлігі болып табылатын таңбасыз оқыту жүйесін іске асырамыз. Бұл үшін білім беру үдерісі шеңберінде бақылау-бағалау қызметін игеру бойынша білім алушылар мен мұғалімдердің ынтымақтастығы және, әрине, ата-аналармен ынтымақтастық қажет болды. Өткенге көз жүгіртсек, ең қиыны бақылау мен түпкілікті нәтиже бойынша бағалаудан оқушылардың іс жүргізу бақылауы мен жетістіктерін бағалауға көшу, балаларды бір-бірімен салыстырудан бас тарту, тек өткен және қазіргі жетістіктерді салыстыру болды. Ол үшін жалпы кәсіптік пәндердің барлық пәндік мазмұнын пысықтап, әр кезеңде шешілетін оқу міндеттерін анықтау қажет. Осыған байланысты біз маңызды теориялық дайындықтан өтуге, әріптестермен іскерлік ойындар барысында бір-бірімізді үйретуге және туындаған сұрақтарға жауап беруге көмектесуге тура келді. Сонымен, әріптестермен бірлескен жұмыста білім алушылар үшін жалпы кәсіптік пәндер бойынша бақылау-бағалау пакеттері жасалды. Пакеттерге тест-диагностикалық, өзіндік және әр тақырып бойынша тексеру жұмыстары кіреді. [1]

Критериалды бағалау кезінде білім беру процесі оқушының өзін, оның артықшылықтары мен кемшіліктерін, іс-әрекеттері мен мүмкіндіктерін, яғни өзін-өзі бағалауды қалыптастыратындай

етіп құрылады.өзін-өзі бағалау. "Бағалау шкалалары әрдайым әр түрлі болуы керек, сондықтан бағалау жүйесі тек бес-он-жүз баллдық шкалаға байланбайды, бірақ икемділікке ие, оқушының үлгеріміндегі прогреске немесе регрессияға нәзік жауап бере алады. Егер мұғалім балалардың іс-әрекеттерін объективті бағалау дағдыларын қалыптастырғысы келсе, онда бұл әр сабақта жасалуы керек. Сонымен қатар, біз арнайы бақылау және бағалау сабақтарын өткіземіз. Бұл жұмыстың мәні-балаларда бағалау критерийлерін түсіну және таңдау қабілетін қалыптастыру, іс-әрекеттің белгілі бір әдісі мен нәтижесіне мазмұнды баға беру, әртүрлі шкалаларды қолдана отырып, өздерін бағалай білу. Баланың өзін-өзі бағалауы мұғалімнің бағалауынан бұрын болуы керек, сонда ғана салыстырмалы түрде өзін-өзі бағалауға тәрбиелеуге болады. Бұл жұмыс "колледж өміріне кіріспе" курсынан басталады. Оның мақсаты-балаларға ересектермен, құрдастарымен және өздерімен оқу ынтымақтастығы тәсілдерін үйрету. Оқу қарым-қатынасын оқытуға арналған материал-бұл жобалауға, жіктеуге, сериялауға, пайымдауға, есте сақтауға, назар аударуға, схемалауға және т. б. мектепке дейінгі міндеттер. Осы кезеңдегі негізгі күш-жігерді біз балалардың келіссөздер жүргізу, пікір алмасу, көмек сұрау, бағалау және мектеп оқушылары ретінде бір-біріне Алғыс айту дағдыларын игеруіне бағыттаймыз. 10 күн ішінде балалар әр түрлі оқу жағдайларында сәтті өзара әрекеттесу тәжірибесін алады, олардан кейінгі мектеп өмірі қалыптасады. [3]

Бес балдық бағалау жүйесіне үйренген ата-аналармен баланың оқу деңгейін көрсететін құрал ретінде бірдей маңызды жұмыс жүргізіледі. Бастау үшін біз ата-аналарды "таңбасыз оқыту туралы"ережемен таныстырамыз. Оқу уақыты ішінде ата-аналар рефлексиялары, консультациялар өткізіледі. Ата-аналардың ең "мазалайтын" сұрағы " менің балам тақырыпты біледі ме, жоқ па, қалай білемін?». Бұл сұрақтың жауабы " менің бағдарламалық жасақтаманы жылжыту динамикасы...». Бұл дәптерде тақырып бойынша бағалау парақтары бар.

Тиісті жұмысты орындағаннан кейін бала әр дағды бойынша өз жұмысын критерий бойынша бағалайды. Тақырыпты зерттеудің соңында біз баланың алға жылжу динамикасын көреміз. Білім алушының өзі де өз проблемаларын көреді. Алынған нәтижелерге байланысты сабақтарда түзету жұмыстары құрылады, жеке тапсырмалар таңдалады.

Белгіленбейтін оқыту жүйесіне көшуге байланысты өз қызметін рефлексиялауға және мұғалім мен ата-ана арасындағы байланыстырушы буын болуға көмектесетін "өз" күнделігінің қажеттілігі туындады. Оқу жылының соңында әр бала мен оның ата-анасы "мазмұнды бағалау туралы анықтама алады ... сынып", ал ата-аналар да өз балаларының жетістіктер пакетін көре алады. Айта кету керек, ата-ананың сенімсіздігі жойылады, өйткені олар білім алушылар туралы көбірек ақпарат алады. Ең бастысы-бала өзін-өзі салыстырады. Ол жауап беруден, өз пікірін айтудан қорықпайды. Ол өзінің өсуін өзі көреді. Біз оны көреміз және біз оның ұстазымыз.

Қорытындылай келе Алынған мәліметтерден өзін-өзі бағалауы бар білім алушылардың өсуін, колледждегі мазасыздық деңгейінің төмендеуін және өзін-өзі қанағаттандыру коэффициентінің жоғарылауын көруге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Критериалды бағалаудың моделі. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Басқарма шешімінің 2020 жылдың 27 тамызында бекітілген (№ 39 хаттама), 2020 жыл
2. Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттырудың деңгейлі бағдарламасының негізінде әзірленген педагог кадрларды даярлайтын жоғары оқу орындарының бітіруші курс студенттеріне қосымша кәсіби білім беру бағдарламасы. СТУДЕНТКЕ АРНАЛҒАН НҰСҚАУЛЫҚ. "Назарбаев Зияткерлік мектептері" ДББҰ, 2015
3. Р.А. Набуова, А.М. Жубандыкова Бағалаудың өлшемдік технологиялары, Алматы, 2019 жыл

**ОҚУ ҮРДІСІНДЕГІ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ. ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН
ҚҰРАЛДАР. ТЕХНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЦИФРЛЫҚ
ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ІТ ШЕШІМДЕРІ**

**Кажгалиева Набира Талгатовна
Астана халықаралық университетінің
Педагогикалық колледжі, Астана қаласы**

Аннотация:

Біз цифрлық дәуірдің қиылысында тұрғанымызда, жасанды интеллект (AI) білім берудегі өзгертуші күш ретінде пайда болуда. Бұл мақалада AI-ның білім беру үдерісіне әсер ету саласын зерттеп, оқыту мен оқуды өзгертетін озық цифрлық технологиялар мен құралдарды зерттейді. Жекелендірілген оқыту тәжірибесінен интеллектуалды репетиторлық жүйелерге дейін бұл бөлім AI мен білімнің қиылысын зерттеп, осы технологиялық жетістіктермен байланысты әлеует пен қиындықтарға жарық түсіреді. Цифрлық технологияларды қабылдау оқыту мен оқуға инновациялық тәсілдерді ұсына отырып, бұл секторда төңкеріс жасады. Техникалық және кәсіптік білім берудегі цифрлық технологиялар мен АТ шешімдерінің интеграциясы жақсартылған қолжетімділікті, икемділік пен тиімділікті ұсына отырып, дәстүрлі оқыту әдістерін өзгертті.

Түйін сөздер: Білім берудегі жасанды интеллект, Сандық технологиялар, Білім беру технологиясы, жекелендірілген оқыту, интеллектуалды репетиторлық жүйелер, Білім берудегі геймификация, Білім берудегі толықтырылған шындық (AR), Білім берудегі виртуалды шындық (VR), AI-дағы этикалық ойлар, Білім беру чат-боттары, Білім берудегі инновация, білім берудегі болашақ тенденциялар.

Тақырыптың өзектілігі:

Білім берудегі цифрлық технологиялар мен құралдардың өзектілігі терең, ол білім берушілер мен оқушыларға бірдей мүмкіндік беретін динамикалық және бейімделгіш негізді қамтамасыз етеді. Технология ілгерілеуді жалғастыруда, бұл құралдарды мұқият пайдалану болашаққа бағытталған және тиімді білім беру тәжірибесін қамтамасыз етеді.

Кіріспе.

Қазақстан үкіметі білім беруді цифрландыруға бағытталған бірнеше ауқымды бағдарламаларды, соның ішінде «Білім және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын» және «Цифрлық Қазақстан» бастамасын іске қосты. Бұл бағдарламалар мектептер мен университеттерді заманауи ІТ инфрақұрылымымен жабдықтауға, цифрлық контент пен ресурстарды дамытуға және технологияны оқытуға интеграциялауға мұғалімдерді үйретуге бағытталған.

Оқу процесіндегі жасанды интеллект:

Жасанды интеллект (AI) күнделікті өміріміздің ажырамас бөлігіне айналды және оның әртүрлі салалардағы қолдану аясы кеңейе береді. Ең қызықты және пайдалы AI технологияларының бірі - Генеративті алдын ала дайындалған трансформатор (GPT). Ол адамдармен өзара әрекеттесу үшін қолданылатын қуатты және тиімді құралдарды, соның ішінде чат-боттарды жасауға ықпал етеді.

Өзектілігі: AI көмегімен жұмыс істейтін сандық құралдар жекелендірілген оқу тәжірибесін береді. Олар студенттердің жеке қажеттіліктеріне, оқу мәнерлеріне және қарқынына қарай мазмұнды жеткізуді бейімдейді. Сәйкесінше студенттердің өздерінің ерекше күшті жақтары мен қиындықтарына сәйкес келетін арнайы нұсқау алған сайын белсенділік артады, түсіну жақсарады және академиялық үлгерім жақсарады.

Жасанды интеллект білімге қолжетімділікті кеңейтуге көмекші құрал. AI әлемнің кез келген жерінде студенттерге қолжетімді онлайн курстар мен оқу материалдарын жасау үшін пайдаланылуы мүмкін. Бұл білім берудегі географиялық және қаржылық кедергілерді жеңуге көмектеседі.

Негізгі трендтер мен дамып келе жатқан технологиялар: Білім беруде қолданылатын кейбір нақты цифрлық технологиялар мен AI негізіндегі құралдарына:

1. Жасанды интеллект (AI) және Machine Learning: AI және машиналық оқыту қолданбалары мазмұнды жеткізуде төңкеріс жасайды, жекелендірілген ұсыныстар береді және әкімшілік тапсырмаларды автоматтандырады. Интеллектуалды репетиторлық жүйелер бейімделген оқыту тәжірибесін ұсынады.

2. Машиналық оқыту: Машиналық оқыту деректерден үйренетін және уақыт өте келе олардың нәтижелерін жақсартып алатын жасанды интеллект жүйелерін жасау үшін қолданылады. Машиналық оқыту білім беруде бағалау, сөйлеуді тану және нысанды тану сияқты тапсырмалар үшін қолданылады.

3. Толықтырылған шындық (AR): AR технологиялары цифрлық ақпаратты физикалық орталарға қабаттастыру арқылы нақты әлемдегі оқу тәжірибесін жақсартады. Бұл әсіресе практикалық тәжірибе маңызды болып табылатын техникалық салаларда тиімді. Бұл иммерсивті тәсіл студенттерге тәуекелсіз ортада дағдыларды үйренуге мүмкіндік беретін техникалық білім беруде өте маңызды.

Жасанды интеллект білім берудің инновациялық тәсілдерін енгізу арқылы оқу процесінде төңкеріс жасады. Ол жекелендірілген нұсқаулардан деректерге негізделген түсініктерге дейін оқытудың әртүрлі аспектілерін жақсарту үшін жетілдірілген алгоритмдер мен есептеу қуатын пайдаланады. [1]

Білім беруде жасанды интеллектті (AI) қолдану:

Біз оқу барысында байқап жүрміз, студенттерге түрлі материалды жай слайд немесе сурет түрінде беру қазір қызық емес. Сондықтан да біз мына беріліп отырған мүмкіндіктерді қолдана отырып студенттердің қызығушылықтарын арттыру мақсатында түрлі нейрожелілердің көмегімен цифрлық технологияларды пайдалана отырып материалдарды сандық ресурс түрінде, инфографика, 3D формат модельінде, графикалық дизайн негізінде және ойын түрінде ұсына аламыз.

Геймификация: төсбелгілер мен марапаттар сияқты геймификация элементтерін қосу студенттердің белсенділігін және мотивациясын арттырады. Оқу ойындары мен модельдеу негізгі ұғымдарды нығайта отырып, оқуды қызықты етеді. Ойындандыру платформалары- AI-мен жұмыс істейтін геймификация құралдары ойын элементтерін жеке оқу мәнерлеріне бейімдеу, сыйақы беру және үлгерімді бақылау арқылы белсенділікті арттырады.

Мысалы: QuizWhizzer, Kahoot!, Classcraft, Educaplay

Студенттерді оқуға деген қызығушылықтарын ояту үшін ойын әдісінен бөлек ЖИ негізделген кері байланыс алуға қажетті түрлі сервистер бар. [7]

Мысалы: Wooclap, Poll Everywhere, Feedback, slido.com, Mentimeter.

Және де студенттермен оқытушыларға қолдануға болатын ЖИ негізделген сабақ жоспарын жасауға арналған көмекші құралдар өте көп.

Мысалы: Magicschool, Cooruk.ai, Copilot [6]

Сонымен қатар түрлі форматта өте жоғары сапада презентациялар дайындайтын, 3D форматтағы суреттермен жұмыс, әр пән бойынша көрнекіліктер дайындауға арналған бұндай

нейрожелілердің саны өте көп және қолданылу салалары кеңінен дамып жатыр. Бұл жасанды интелектке негізделген сервистерді көмекші құрал ретінде қолдануды біз оқу үрдісінде қолдансақ нәтиже шығады және бұл заман талабы.

Қиындықтар мен мүмкіндіктер:

1. Қолжетімділік және теңдік: Әлеуметтік-экономикалық факторларға қарамастан, барлық студенттер үшін цифрлық технологияларға тең қол жеткізуді қамтамасыз ету күрделі мәселе болып қала береді. Сандық теңсіздікті жою және инклюзивті білім беру ортасын қамтамасыз ету үшін күш салу қажет.
2. Технологиялық инфрақұрылым: Сандық технологияларды тиімді біріктіруді қолдау үшін мекемелерге берік технологиялық инфрақұрылым қажет. Бұған сенімді интернет қосылымы, жаңартылған жабдық және техникалық қолдау кіреді.
3. Кәсіби даму. Мұғалімдер, оқытушылар цифрлық технологияларды тиімді пайдалану үшін тиісті дайындықтан өтуі керек. Кәсіби даму бағдарламалары педагогтарды навигациялау және жаңа құралдарды пайдалану үшін қажетті дағдылармен жабдықтау үшін өте маңызды.
4. Инфрақұрылым және қосылу мүмкіндігі. Жоғары жылдамдықты интернетке және заманауи технологияларға, әсіресе ауылдық жерлерде тең емес қолжетімділік маңызды мәселе болып қала береді. Сандық теңсіздікті жою сапалы білімге тең қолжетімділікті қамтамасыз ету үшін өте маңызды.
5. Контентті дамыту. Қазақ және орыс тілдерінде жоғары сапалы цифрлық контентті жасау әлі де күрделі мәселе. Халықаралық серіктестермен ынтымақтастық және жергілікті мазмұнды құру әлеуетін дамыту маңызды.
6. Тұрақтылық. IT-инфрақұрылымын қолдау мен жаңарту және цифрлық ресурстарды дамыту үшін ұзақ мерзімді қаржыландыруды қамтамасыз ету цифрлық білім беру бастамаларын тұрақты жүзеге асыру үшін өте маңызды. [2]

Болашақ бағыттары:

- Жекелендірілген оқыту: оқыту тәжірибесін жекелендіру және студенттің жеке қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін технологияны пайдалану болашақта басты назарда болады.

- Жасанды интеллект (AI): Бейімделетін оқыту және автоматтандырылған бағалау сияқты білім берудегі AI әлеуетін зерттеу оқу нәтижелерін одан әрі жақсартуға уәде береді.

Білім берудегі жасанды интеллект - интеллектуалды репетиторлық жүйелер мен чат-боттар сияқты AI технологиялары білім беру ландшафтының ажырамас құрамдас бөліктеріне айналуға бастады. Бұл құралдар жеке көмек көрсетуді, студенттің сұрауларына жауап беруді, қосымша ресурстарды ұсынуды және жеке оқыту стильдеріне бейімделуді қамтамасыз етеді. Жасанды интелектке негізделген бағалаулар үздіксіз оқу цикліне ықпал ететін жылдам кері байланысты қамтамасыз етеді.

Қорытынды:

Технологиялар дамып келе жатқандықтан, білім беру саласы түлектердің заманауи жұмыс күшінің талаптарына жақсы дайындалуын қамтамасыз ету үшін бейімделуі керек. Бар кедергілерді шешу және жаңадан пайда болған тенденцияларды пайдалану арқылы Қазақстан болашақ жұмыс күшін цифрлық дәуірде табысқа дайындау үшін технологияның күшін пайдалана алады. Білім берудегі жасанды интеллект интеграциясы үздіксіз дамып келеді, бұл оқытушылар мен оқушыларды оқу тәжірибесін жақсарту үшін қуатты құралдармен қамтамасыз етеді. Технология дамыған сайын, AI білім беруді жеке қажеттіліктерге бейімдеуде және оқу процесін оңтайландыруда маңызды рөл атқаратын болады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. А. Ж. Асамбаев «Жасанды интеллект негіздері» Оқулық. Алматы, ЖШС РПБК «Дәуір» 2011 ж.

2. Абилхасимова, А. Е. Цифрлық білім беру ресурстарын білім беру үдерісінде қолдану
3. 6 Никулина Т.В., Стариченко Е.Б. Информатизация и цифровизация образования: понятия, технологии, управление
4. «Цифрлы Қазақстан» Мемлекеттік бағдарлама. – Астана, 2017.
5. <https://www.magicschool.ai/>
6. <https://www.conker.ai/>
7. <https://www.mentimeter.com>

БАСҚАРУ ЖӘНЕ ҚОЛ ЖЕТІМДІЛІК ЖҮЙЕСІН ДАМЫТУ

Дюсембаева Данара Жақсылыққызы
Басқару колледжі, Астана қаласы

«Цифрлық Қазақстан» бағдарламасын іске асыру бастапқы бес қағидатты сақтауды білдіреді. Бағдарламадан туындайтын негізгі және едәуір жылдам макро экономикалық әсер экономиканың қолданыстағы салаларын цифрлық трансформациялауды іске асырумен байланысты орын алатын болады. Осы мән мәтінде жаңа технологиялар енгізу себебінен, сонымен қатар қазіргі бизнес процестерді ілеспе бейімдеу есебінен қол жеткізілетін ең ауқымды өсуі салаларды цифрландырудың негізгі міндеті болып табылады.

Қазіргі экономиканы цифрландыру–нақты сектордағы нақты жобалардан тұратын прагматикалық бастауды қамтамасыз ету, экономиканың қазіргі салаларын, мемлекеттік құрылымдарды цифрландыру және оларды технологиялық қайта жабдықтау жобаларын іске қосу және цифрлық инфра құрылымды дамыту.

Цифрлық экономика: өндірісті оңтайландыру, бөлу, алмастыру, қолдану және мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық даму деңгейін арттыру мақсатында электрондық технологияларды, электрондық инфрақұрылымды және қызметтерді, үлкен көлемді деректерді талдау технологиясын пайдалану кезінде қалыптасатын қоғамдық қатынастардың жиынтығы;

Цифрландыруға күш салу адами капитал белсенді түрде дамитын -

Болашақтың білімімен дағдылары ерте жастан бастап тәрбиеленетін, автоматтандыру және басқа да жаңа технологиялар есебінен бизнес жұмысының тиімділігі мен жылдамдығы артатын, ал азаматтардың өз мемлекеттерімен диалогы қарапайым әрі ашық болатын жаңа қоғамды құруға әкеледі. Цифрлық революция біздің көз алдымызда өтуде.

Қолжеткізуді басқару жүйесі (ҚЖБЖ) – бұл қойма және кеңсе қауіпсіздігін қамтамасыз етудің ажырамас элементтерімен байланысты аппараттық және бағдарламалық қамтамасыздандырудың үйлесімі. ҚЖБЖ негізгі міндеті - кіру рұқсаты бойынша келушілерді автоматты түрде қабылдайды.

Кіруді бақылау және басқару жүйелері (КББЖ)- аумаққа немесе ғимаратқа өткізу бақылауын ұйымдастыру үшін құрылған.

Сол өзімнің жобам бойынша мен колледждегі студенттер үшін қол жетімділікті басқаруды бастадым,

Сол үшін қол жеткізуді басқару жүйесі бірнеше функцияларды орындай алады, соның ішінде:

- объектіге кіруді шектеу
- келушілерді сәйкестендіру

жеке кірудің және басқаруды қамтамасыз етеді (бір немесе бірнеше).

Мұндай жүйенің негізгі компоненті - идентификаторлардың бүкіл дерекқорын сақтайтын және басқа басқару элементтерінің жұмысын бақылайтын автономды контроллер. Бұл өткізілетін кіру өту туралы мәліметтер жинау функциясы болуы мүмкін. Автономды контроллер - бұл жүйенің «миы»: сәйкестендіргіштің анықтайтын өткізіп жібермеу керектігін анықтайтын контроллер, өйткені ол идентификациялық кодтарды олардың әрқайсысы үшін қол жетімділік құқықтарының тізімімен өзінің өзгермейтін жадында сақтайды. Адам сәйкестендіргішті ұсынған кезде (оқырманға) оны оқыған код дерекқорда сақталатын кодпен салыстырылады, соның негізінде қол жеткізу туралы шешім қабылданады.

Желілік контроллер орталықтандырылған басқару және басқару мүмкіндігі үшін басқа контроллерлермен және компьютермен бір жүйеге біріктірілген. Бұл жағдайда рұқсатты беру туралы шешімді контроллер де, қабылдаушы компьютердің бағдарламалық жасақтамасы да қабылдай алады. Көбінесе контроллерлер өнеркәсіптік RS-485 интерфейсі немесе жергілікті Ethernet желісі арқылы қосылады.

Считыватель: Бұл идентификатор кодын қабылдайтын «оқиды» және оны контроллерге беретін құрылғы.

Желілік жүйелер: барлық контроллерлер компьютерге қосылған, бұл қол жетімділіктің көптеген артықшылықтарын береді, желілік жүйелер үлкен нысандарға (кеңселер, өндіріс) қолдануы ыңғайлы, өйткені автономды жүйелер орнатылған ондаған кіруді басқару бреуге өте қиынға соғады. Егер сізге өткен оқиғалар туралы ақпарат қажет болса (оқиғалар мұрағаты) немесе қосымша нақты уақыт режимінде бақылау қажет болады.

Желілік қатынасты басқару жүйелерінде радио арналар деп аталатын сымсыз технологияларды қолдануға болады. Сымсыз желілерді пайдалану көбінесе нақты жағдайлармен анықталады: объектілер арасында сымдық байланыс орнату қиын немесе мүмкін емес

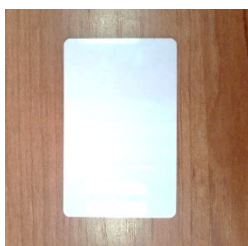
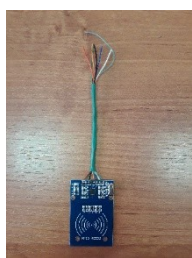
- **Bluetooth.** Сымсыз деректерді беру құрылғысының бұл түрі Ethernet аналогы болып табылады. Оның ерекшелігі - RS-485 интерфейсін пайдалану кезінде компоненттерді біріктіру үшін параллель байланыс орнатудың қажеті жоқтығы.
- **Wi-Fi.** Бұл радиоарнаның басты артықшылығы - бірнеше жүз метрге жетуге қабілетті ұзақ байланыс диапазоны. Бұл әсіресе үлкен қашықтықта нысандарды қосу үшін қажет
- **GSM.** Сымсыз байланыс арнасын пайдаланудың артықшылығы - бұл дерлік үздіксіз қамту. Бұл желіде ақпаратты берудің негізгі әдістері GPRS, SMS және дауыстық канал болып табылады.

Бесконтактная карта - қол жеткізуді басқару немесе жүйелерінде қолданылатын интегралды схемалардағы контактісіз құрылғылардың жалпы атауы.

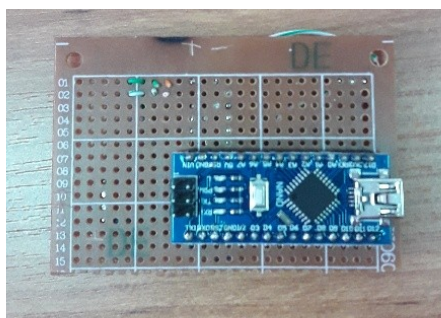

Контактсіз картаны пайдалану үшін оны тек оқырманға жеткізуі мүмкін. Смарт-карталар - біріктірілген микросхемасы бар пластикалық карталар (Біріктірілген электронды схемалары бар IC картасы). Көп жағдайда смарт-карталарда құрылғыны басқаратын және оның жадындағы объектілерге кіруді басқаратын микропроцессор және операциялық жүйе бар. Сонымен қатар, смарт-карталар, әдетте, криптографиялық есептеулер жүргізуі мүмкін.

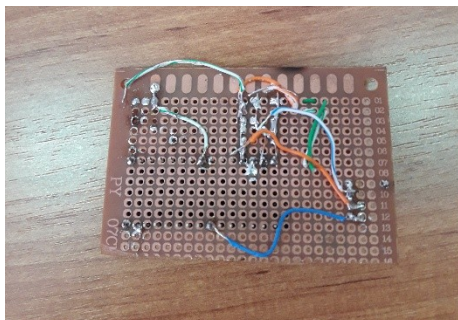
Смарт-карталардың мақсаты - пайдаланушыларды бір және екі факторлы аутентификациялау, негізгі ақпаратты сақтау және сенімді ортада криптографиялық операцияларды жүргізіледі.

Пластик картасы

NANO платасы

АРНАЙЫ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДА КҮРДЕЛІ АҚПАРАТТЫ ЖЕҢІЛДЕТУ ҮШІН ГРАФИКАЛЫҚ ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ

Жұмабек Таңнұр
ШЖҚ «Жоғары көлік және коммуникация колледжі»
МКК, Астана қаласы

Аннотация: Техникалық және кәсіптік білім саласында білікті мамандарды даярлауда «Арнайы пәндерді оқытуда күрделі ақпаратты жеңілдету үшін графикалық тәсілдерді қолдануды» үнемі жетілдіру арқылы студенттердің білімін дамыту.

Түйінді сөздер: Нұсқаулық инфографика, Динамикалық инфографика, Статикалық инфографика.

XXI ғасырдағы білім мен ғылым саласында болып жатқан заманауи өзгерістер, оның ішінде техникалық және кәсіптік білім саласында білікті мамандарды даярлауда біздің оқытушылар қауымының алдына көптеген көкейкесті мәселелер мен маңызды міндеттерді қойып отыр.

Қазіргі таңда білім беру ісін дамыта білмеген мемлекет құрдымға кетері анық. Сондықтан біз болашақта жоғары технологиялық және білікті өнеркәсіп мамандарының шоғырын қалыптастыруымыз қажет. Өйткені, тек жоғары білімді маман ғана қоғам мен экономиканы, әлеуметтік және мәдени өркендетудің көшбасшысы бола алады.

Жан-жақты білікті мамандарды даярауда білім беру мәселесі, оның оқыту жүйесін заман талабына сай үйлестіре білу, оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және жаңа педагогикалық технологияларды меңгерту арқылы студенттердің білімін дамытуға жағдай жасау.

Мен «Тасымалдауды ұйымдастыру және көлікте қозғалысты басқару (салалар бойынша)» мамандығының арнайы пәндер оқытушысымын. Менің алдымда тұрған *міндет*: ақпараттық технология және ғылымның дамыған заман талабына сай білікті маман, білімді оқытушы болу. Ал студенттердің шығармашылық қабілеттерін дамытуға жағдай жасай отырып, білімді қабылдауға деген құштарлығын, өз бетінше ойлауға үйрететін, өз білімін толығырақ іске асыра алатын тұлғаны қалыптастыру. Сонымен қатар өздерінің пәндерін оқуға деген ынтасын арттырып, олардың жеке бейімділігі мен талантын көтермелеу.

Жаңа педагогикалық технологиялар білім алушының жеке тұлғалық күшін арттырып, шығармашылық ойының дамуына ықпал етеді. Ол үшін баланы субъект ретінде қарап, оқу ісіне өзінше қызықтыратын, оған қабілетін арттыратын жағдай туғызу керек. Оның бастысы – оқу үрдісін жаңаша әдіс-тәсілдер мен технологиялар қолдану арқылы ұйымдастыру.

«Тасымалдауды ұйымдастыру және көлікте қозғалысты басқару (салалар бойынша)» мамандығының арнайы пәндер оқытушысы ретінде «Жолаушыларды тасымалдау технологиясы мен ұйымдастыру» пәнінде «Қала автомобилі» тақырыбын түсіндіруде нұсқаулық инфографиканы қолдандым.

Ең алдымен, демографиялық ақпарат, зерттеу нәтижесі, сандар мен статистика. Мұндай ақпараттарды студенттердің бір оқып түсіне қоюы екіталай. Кез келген адам 65% ақпаратты көру мүшесі арқылы қабылдауының өзі тірі, визуалды презентацияның артықшылығын көрсетеді. «Тірі» презентациялар немесе «сөйлейтін суреттер» студенттердің 70%-ына оң әсер етеді. Ал мәтін негізінде құрылған контент тек 20% студенттің есінде сақталады. Демек, арнайы пәндерді оқытуда күрделі ақпаратты қызық та қарапайым етіп әдемі, түсінікті суретпен айтып беру үшін графикалық (инфографика) тәсіліді қолдану ғылыми күрделі ақпаратты түсіндірудің тиімді жолы болып табылады.

Жалпы инфографика 4 түрге бөлінеді.

Нұсқаулық инфографика. Бұл түрімен, кез келген процесті немесе бір нәрсе үйрену мақсатында түсіндіруге қадамдар сериясын көрсете аламыз.

Динамикалық инфографика. Бұл түрі процестің немесе даму динамикасын көрсетуге

арналған. Ең жиі әлеуметтік-экономикалық көрсеткіштерге визуализация үшін пайдаланылады. **Статикалық инфографика.** Көрнекі сандық деректер мен ғылыми фактілер жасау. Олар, әдетте, графиктер, схемалар, диаграммалар

Videoinfografika. Ол көрерменге күрделі, көп деңгейлі ақпаратты визуализация көмектеседі, инфографика бағытында соңғы заманауи бағыттарының бірі болып табылады.

Инфографика жасауда:

1-қадам: Мен студентке не жеткізгім келетінін шешіп, мақсат қойдым, көрнекі және вирустық болуы үшін майда детальдармен ақпарат жинаудан бастадым.

2-қадам: Chrome, Firefox, Opera браузерлерінде Piktochart веб-сайтына өтіп «Тегін бастау» түймені басып редактордың инфографикасына таңдадым.

3-қадам: Сайтқа тіркелілдім немесе әлеуметтік желі арқылы кіруге де болады.

4-қадам: Өзіме сәйкес келетін стильді, сондай-ақ жеткізгім келетін ақпаратты таңдап өз дизайнды жасай бастаймын.

5- қадам: Мәтіннің, кескіндердің және графиканың орналастырдым.

6- қадам: Инфографиканың барлық әртүрлі элементтері дайын болғаннан кейін өзімізге жүктеп аламыз.

Күрделі және көп бөлімнен тұратын дәрісті тек бір ғана беттен тұратын графика арқылы ұсындым. Графика арқылы студенттер ойлана бастайды, графикадағы әр-бір элементке тоқталып бір бірімен пікір алмасып, ойымен бөліседі, өзара жұмыс істейді, оқудағы іс-әрекеті арқылы ойлау дағдыларын жетілді, өз бетінше білім алады, әрекет етеді. Мақсатқа жету студенттің өзі арқылы іске асады. Оқытушы инфографика арқылы бағыт беруші, ұйымдастырушы.

Сондықтан оқуды және жариялауды жеңілдету үшін күрделі ақпаратты ұсынудың графикалық тәсілі инфографика арқылы студенттердің сабаққа деген қызығушылығын арттыру, мұнда креативті суреттер, түрлі формалар, белгілер қолданылады. Пайыздық көрсеткіш, сандар, салыстыру, баға, индекс – қабылдауға қиын ақпараттар. Оларды сөзбен жазу іш пыстырады және студентті шатастырады. Ал инфографика бұл мәселенің тиімді шешімі. Жалпы инфографика ең алғаш 1982 жылы USA Today газетінің баспагерлері қолдана бастады. Осының арқасында газет ең көп оқылатын басылымдардың үздік бестігінің қатарына енді. Уақыт өткен сайын инфографика тек қана технология мен бизнес емес, сонымен қатар өнер екені де анықтала бастады.

Бірақ инфографика тек қана кәсіби дизайнерлердің қолынан келетін шаруа ғана емес, оны қызығушылық танытқан, үйренемін деген әрбір маман да жасай алады. Оның қолданылу аясы өте кең: география, журналистика, білім беру, статистика, техникалық мәтіндер. Инфографиканы кез келген пәнде қолдануға болады. (инфографиканы жасау әдісін педагогикалық лайфхак ретінде менің Youtube каналымнан көре аласыздар (<https://youtu.be/tmWrZsIhRFI>)).

Осындай іс-әрекет нәтижесінде: күрделі тақырыпты оңай әрі тез түсінді, Әрбір тақырып бойынша берілген инфографиканы өз ұялы телефонда қарап, тақырыпты қайталап, үй жұмысын орындау жеңілдей түсті. Студенттің танымдық белсенділігін артты, өз бетінше білім алуға, шығармашылығын қалыптастыруға ықпал етеді, студенттер оқудың қызықты жеңіл өтетіндігін, ұжымда бірлесіп жұмыс жасауға үйрететіндігін, білімнің тереңдігі, әрі тиянақтылығы артатындығын баяндады. Яғни, білім алушы өз ой-пікірін ашық еркін айтады, бір-бірін тыңдауға үйренеді ұжымда ынтымақтастық атмосферасы қалыптасты. Сондықтан басқа кез-келген пәндер осындай әдістерді пайдаланса, тиімді болатындығына сенімім кәміл. Жалпы қорыта айтқанда, аталған әдіс — тәсілдерді сабақта тиімді қолданысқа енгізу арқылы үлкен нәтиже көріп отырмын, болашақта заман талабына сай жоғары білім беретін, жоғары санатты ұстаз болатыныма сенімдімін, жан-жақты дамыған, болашағы айқын, бағдары анық, сонымен қатар, бәсекеге қабілетті рухани бай тұлға тәрбиелей алатыныма сенімім мол.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Айтмамбетова, Б. Жаңашыл педагогтар идеялары мен тәжірибелері. -А., 1991.
 2. Айтмамбетова, Бейсенбаева. Тәрбиенің жалпы әдістері. -А., 1991.
 3. Е. Арын, «Педагогика».- Павлодар., 1990.
- ҚР «Білім туралы» Заңы, Астана, 2007. «Білім технологиялары» № 3, 2014 ж.

БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНЕ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ИНТЕГРАЦИЯЛАУ: АСПАЗДЫҚ ШЕШІМДЕРДІ ҚОЛДАНУМЕН ҰҚСАСТЫҚ

Рахметуллаева Нұрсұлу Аманбайқызы
«Қоғамдық тамақтандыру және сервис колледжі»
ШЖҚ МКК, Астана қаласы

Аннотация: Мақала аспаздықта ақпараттық-технологиялық шешімдерді қолдана отырып, ұқсастықты қолдана отырып, цифрлық технологияларды білім беру процесіне біріктіруді қарастырады. Ақпараттың қолжетімділігін арттыру, интерактивтілікке баса назар аудару, оқытуды жекелендіру және цифрлық сауаттылық дағдыларын дамыту сияқты осы интеграцияның негізгі аспектілерін атап көрсетеді. Оқу процесі мен аспаздық арасындағы ұқсастықтар білім беру тәжірибесін жақсарту және студенттерді цифрлық ортаға дайындау үшін цифрлық құралдарды пайдаланудағы шығармашылық тәсілдің маңыздылығын көрсетеді.

Түйін сөздер: цифрлық технологиялар, білім беру процесі, ақпараттық-технологиялық шешімдер, аспаздық, ақпараттың қолжетімділігі, интерактивтілік.

Қазіргі заманда цифрлық технологиялар өмірдің әртүрлі салаларының, соның ішінде білім берудің ажырамас бөлігіне айналады. Бұл тенденция ақпараттық технологиялардың аспаздық саланы қалай өзгерткеніне ұқсас Білім беру процесін жақсартудың бірегей мүмкіндігін ұсынады.

Цифрлық технологияларды білімге біріктірудің негізгі аспектілерінің бірі ақпараттың қолжетімділігін жақсарту болып табылады. Интернеттегі ресурстар мен қосымшалардың арқасында рецепттер мен аспаздық техникалар оңай қол жетімді болатыны сияқты, білім беру материалдары мен курстарын цифрлық түрде ұсынуға болады, бұл оларды қол жетімді және оқуға ыңғайлы етеді.

Оқу процесі мен аспаздық арасындағы тағы бір ұқсастық-интерактивтілікке баса назар аудару. Тамақ дайындауда цифрлық шешімдер көбінесе интерактивті рецепттерді, бейне оқулықтарды және кері байланысты ұсынады. Ұқсас әдістерді студенттерге материалдармен өзара әрекеттесуге, онлайн пікірталастарға қатысуға және оқытушылардан кері байланыс алуға мүмкіндік беретін білімге енгізуге болады[1].

Технология сонымен қатар оқытуды жекелендіруге ықпал етеді, бұл тамақ дайындауда

да, білім беруде де маңызды. Оқыту қосымшалары мен платформалары мазмұнды студенттердің жеке қажеттіліктеріне бейімдей алады, бұл дәмдік талғамға сәйкес рецепттерді таңдауға ұқсас жекелендірілген оқу тәжірибесін ұсынады.

Цифрлық технологияларды табысты интеграциялаудың маңызды элементі цифрлық сауаттылық дағдыларын дамыту болып табылады. Бұл аспаздық негізгі аспаздық терминдер мен әдістерді түсінуді қажет ететініне ұқсас. Білім беру мекемелері студенттерге цифрлық құралдармен жұмыс істеу дағдыларын игеруге қолдау көрсетуі керек, осылайша олар оларды оқуда тиімді пайдалана алады.

Сонымен, аспаздық ұқсастық цифрлық технологияны қолдануда шығармашылықпен айналысудың маңыздылығын көрсетеді. Жаңа тағамдар жасау үшін ингредиенттермен тәжірибе жасайтын аспаз ретінде оқытушылар мен студенттер білім беру процесін жақсарту және инновациялық оқу материалдарын жасау үшін цифрлық құралдарды шығармашылықпен қолдана алады.

Қазіргі уақытта цифрлық технологиялар әртүрлі салаларға белсенді түрде енгізілуде және білім беру де ерекшелік емес. Бұл процесті аспаздықта ақпараттық-технологиялық шешімдерді енгізумен салыстыруға болады, мұнда шығармашылық пен ақпараттың қол жетімділігі маңызды рөл атқарады.

Негізгі аспектілердің бірі-цифрлық орта арқылы студенттердің білім беру тәжірибесін жақсарту. Интерактивті онлайн платформалар мен ресурстар оқу материалына тереңірек еруге мүмкіндік береді. Бұл ақпаратты жақсы игеруге ықпал етеді және студенттерге пәндерді ыңғайлы және икемді режимде үйренуге мүмкіндік береді.

Бұдан басқа, оқытуды жекелендіру барған сайын маңызды бола түсуде. цифрлық технологиялар оқу бағдарламаларын студенттердің жеке қажеттіліктеріне бейімдеуге мүмкіндік береді, бұл материалды тиімдірек игеруге ықпал етеді. Бұл сонымен қатар оқудың шығармашылық тәсілін дамытуға жағдай жасайды, өйткені студенттер өздерінің қызығушылықтарына сәйкес келетін оқу жолдарын таңдай алады[2].

Алайда, цифрлық технологияларды енгізу білім беру мекемелерінен оқытушылар мен студенттер арасында цифрлық сауаттылықты дамытуды талап етеді. Жаңа құралдар мен технологияларды қолдануға үйрету білім беру процесінің маңызды бөлігіне айналады.

Осылайша, цифрлық технологияларды білім беру процесіне біріктіру аспаздыққа ақпараттық-технологиялық шешімдерді енгізу сияқты, мұнда әрбір ингредиент нәтижені жақсартуға өз үлесін қосады. Бұл процесс қазіргі студенттер үшін қол жетімді, интерактивті және тиімді оқу ортасын құруға бағытталған.

Қорытындылай келе, цифрлық технологияларды білім беру процесіне біріктіру аспаздықта АТ шешімдерін енгізуге ұқсас. Ол қол жетімділікті, интерактивтілікті, жекелендіруді және шығармашылықты жақсартудың жаңа мүмкіндіктерін ашады. Бұл ұқсастықты түсіну білім беру мекемелеріне оқыту әдістерін жетілдіруге және студенттерді цифрлық әлемге жақсырақ дайындауға көмектеседі."

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Anderson, P. (2017). " Білім берудегі болашақ тенденциялар: жаһандық перспектива." Trends in Educational Technology, 22(3), 165-182.
2. Thomas, E. (2020). " Жаһандану және білім: қиындықтар мен мүмкіндіктер." Comparative Education Review, 27(1), 120-135.

«ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ С УЧЁТОМ СТАНДАРТОВ WORLDSKILLS»

**Шарипова Жаныл Ибрагимовна,
Колледж «Управления», город Астана**

Аннотация:

В статье представлены актуальные направления и пути преподавателя в подготовке участников Чемпионата WorldSkills в компетенции «Графический дизайн».

Ключевые слова: стандарты Чемпионата WorldSkills, компетенция «Графический дизайн», образовательная программа, навыки, демонстрацион-ный экзамен, социальный партнёр, эксперт.

В современной системе образования происходят значительные изменения. Появляются передовые педагогические технологии, внедряются технические, научные и интеллектуальные инновации, развиваются новые профессиональные навыки. Для успешного обучения новым компетенциям сформировалось целое движение под названием WorldSkills (мировые навыки). Это движение стало велением времени, потому, что устаревшая методика воспитания мастеров производства уже не могла угнаться с прогрессивными технологиями, нужен был новый подход, обучение через преодоление ступеней или уровней.

Форма, которую применяли в чемпионате WorldSkills больше напоминает модульную технологию, когда освоение определённого модуля означает приобретение навыков или, как принято называть, компетенций. Каждый модуль включает в себя набор разных заданий, для выполнения которых, обучающийся должен овладеть знаниями и умениями, без которых миссия невыполнима.

Хотя движение WorldSkills на мировой арене давно с 1946 года, Казахстан стал участником движения с 2014 года.

WorldSkills помогает создать глобальную систему навыков мирового уровня, формируя и демонстрируя передовой опыт и инновации. «Олимпиада рабочих рук», которая помогла взрастить новое поколение профессионалов.

Мой опыт в подготовке участников чемпионата начался в 2020 году. Необходимо было перестроиться как морально, преодолеть страх неизвестности, настраиваться к соревнованиям, так и интеллектуально, углублённо изучать материал. В этом смысле, чемпионат помогает раскрыть собственный внутренний потенциал, потому что готовить будущих профессионалов должен только профессионал, мастер своего дела. Подготовка к участию в чемпионате WorldSkills потребовала пересмотра старых образовательных программ. Были внедрены в новые программы обучения стандарты WorldSkills, которые стали основой Профессиональных модулей, профессиональных компетенций и результатов обучения.

Изменилась и форма проведения итоговой аттестации. В 2022 году в нашем колледже по специальности Графический дизайн, мы провели Демонстрационный экзамен по стандартам WorldSkills с присвоением квалификации Графический дизайнер. Студенты продемонстрировали полученные навыки в решении задач разного уровня. К примеру, для графического дизайнера важно владеть компьютерными программами в различных графических редакторах. Оценочные задания были составлены по принципу конкурсного задания Чемпионата в виде модулей. Первый модуль включает в себя разработку фирменного логотипа на заданную тему. Работа выполняется в программе Adobe Illustrator. Студент показывает свои знания в области рисования, творческого осмысления задания, стилизации. В следующем модуле необходимо выполнить компьютерную вёрстку брендбука на заданную тему в программе Adobe InDesign. Брендбук-это руководство по использованию фирменного стиля, представленный в виде каталога, в котором содержится информация о логотипе, фирменных цветах, носителях фирменного стиля и правильного его использования. В третьем модуле стоит задача разработать оформление сайта и мобильного приложения в программе

Adobe Photoshop. Как видите, набор профессиональных компетенций у графического дизайнера довольно большой и требует высокого профессионального мастерства. Как и на Чемпионате в демонстрационном экзамене есть регламент времени, поэтому все процессы должны быть отлажены, быстрота действий, аккуратность работы, креативность всё является критерием оценки обучающегося. Следовательно, в процессе обучения студент должен освоить множество разнообразных умений, получить фундаментальные знания по теории и закрепить знания на практике. В этой связи, хочется отметить нашу связь с социальными партнёрами, которые охотно предоставляют свою производственную базу для проведения профессиональной практики студентов. Крупные типографии и полиграфии разного масштаба по всей республике нуждаются в квалифицированных специалистах в области графического дизайна и в этом наши интересы совпадают. Например, столичная типография «Шаңырақ-медиа» организовала учебно-производственную практику на своей базе. За нашими студентами закрепили наставников, которые помогали изучить все технологические процессы, обучали профессии, так сказать, изнутри.

Современные направления в Графическом дизайне диктуют и неординарные подходы в обучении. Например, в курсовые работы я включила разработку научно-исследовательских проектов на темы исследования возникновения и эволюции развития дизайна, начиная от древних петроглифов до компьютерного 3D моделирования. Такого рода анализ обогащает багаж знаний и даёт пищу для творчества и фантазии, а эти качества для дизайнера наиболее приоритетные. К слову сказать, я тоже нахожусь в постоянном творческом потоке и осваиваю новые компьютерные программы, с которыми приходится работать над выполнением заданий в модулях. Имея за плечами опыт преподавания специальных дисциплин, я увлечённо занимаюсь саморазвитием. Для повышения квалификации прошла курсы экспертов WorldSkills Kazakhstan и стала экспертом в Республиканском конкурсе профессионального мастерства среди педагогов «IT-отрасли».

Чтобы стать специалистом в своей области, молодым профессионалам открыты все возможности. Уже со студенческой скамьи проявлять интерес к выбранной профессии, отдаваться всецело саморазвитию и не останавливаться на достигнутом.

ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРИ ПОДГОТОВКЕ ЮРИСТОВ В СИСТЕМЕ ТИПО

Дюсембекова Айгуль Мирашовна
Высший колледж Инновационного Евразийского
Университета, город Павлодар

Аннотация: В настоящее время одним из факторов, определяющих высокое качество образования выступает эффективное осуществление образовательной деятельности на основе применения инновационных технологий. Статья посвящена важности применения и проблемам применения информационных технологий в образовательном процессе при подготовке юристов.

Ключевые слова: цифровые технологии, повышение эффективности образования, юрист, система ТипО, преподавание юридических дисциплин, нормативно-правовой акт.

В Концепции правовой политики РК до 2030 года указано, что повышение качества юридического образования является принципиальным условием устойчивого развития правовой системы Казахстана. И в целях повышения качества образования большие надежды сегодня возлагаются на информационные технологии.

Современная действительность четко показывает, что использовать ранее сформировавшуюся систему преподавания нельзя. Необходимо внедрять современные методы и разрабатывать новые направления преподавания и одним из таких направлений является использование

цифровых технологий в образовательном процессе при подготовке юристов в системе ТиПО. Необходимость внесения радикальных изменений в традиционную методику преподавания юридических дисциплин, ориентированную на применение цифровых технологий, связана со следующими обстоятельствами:

- принятие в 2007 году Концепции перехода Республики Казахстан к устойчивому развитию на 2007-2024 годы. Концепция была актуально до момента ее упряднения, то есть до апреля 2011 года [1];
- утверждение и внедрение в образовательную сферу Министерством образования и науки РК Правил организации и функционирования единой информационной системы образования [2];
- принятие в 2017 году Государственной программы «Цифровой Казахстан». Программа выполнялась до момента ее упряднения, то есть до 17 мая 2022 года [3];
- принятие Плана мероприятий по реализации Государственной программы «Цифровой Казахстан». Контроль за выполнением данного Плана осуществлялся до момента утраты своей силы, то есть до 17 мая 2022 года [4];
- предусмотрение в ЗРК «Об образовании» (2007 г.) подпункта 25) статьи 5 положения о том, что уполномоченный орган в области образования компетентен осуществлять руководство и координацию проведения учебно-методической и научно-методической работы, в том числе связанные с дистанционным обучением [5];
- принятие в 2022 году Концепции развития образования Республики Казахстан на 2022- 2026 годы [6];
- достаточно большой объем ведомственных приказов, регламентирующих применение цифровых технологий в вузовской образовательной деятельности.

Во всех приведенных актах вопросам цифровизации образования уделяется самое пристальное внимание.

Сфера юриспруденции, которая до недавних пор являлась консервативной в области новых технологии, в последнее время претерпевает значительные изменения.

В Казахстане на сегодняшний день предусмотрены онлайн судебные процессы, электронный формат досудебного расследования, судебный кабинет для самого широкого круга пользователей, система «Төрелік», сервисы «Судебная повестка», «Ознакомление с судебными документами», «SMS-оповещение», система аудио-, видеофиксации, онлайн подача и регистрация обращений граждан в любые правоохранительные органы страны, в республике разработана программа «Е-уголовное дело», направленная на цифровизацию уголовного процесса. и многое иное.

Таким образом, преподавателю необходимо постоянно следить за изменениями в парке цифровых моделей, применяемых в практической юриспруденции в целях подготовки востребованных специалистов на рынке труда.

Мой опыт преподавания показывает, что студент на занятиях предпочитает работать с гаджетами. И анализируя свою педагогическую деятельность, хочу остановиться на основных способах цифрового взаимодействия со студентами.

1. Связь нужна, чтобы собрать группу слушателей, скоординировать их работу. Осуществлять ее можно через социальные сети и популярные мессенджеры. Собрав студентов, сообщается им время трансляции занятия, название платформы, на которой она будет происходить, отправляется ссылка.

2. Способ передачи информации. При изучении новой темы или решения ситуационных задач студенты пользуются нормативно-правовыми актами используя сайт <https://adilet.zan.kz/rus> . Для объяснения новой темы активно применяю презентации, видеоуроки как в офлайн и онлайн форматах обучения. При онлайн формате используются личный кабинет студента, платформы Zoom, Skype. Семинарские, практические занятия также организуются в форме видеоконференций, где студенты, используя возможности совместного взаимодействия, освещают отдельный учебный материал, сопровождая свой доклад мультимедийной презентацией. Достоинством систем является и то, что они позволяют студентам и преподавателю общаться в реальном режиме, обсуждать актуальные вопросы, а также

выполнять работу в малых группах.

3. Обратная связь и оценивание – важный этап обучения. Для контроля знаний, умений и навыков, а также самостоятельной работы студентов применяется бесплатный и простой конструктор Online Test Pad, Classroom с помощью которого можно создавать различные тесты, задания, задачи, кроссворды, опросы, диалоги.

Применение цифровых технологий в образовательном процессе имеет и отрицательные моменты. Так студенты постоянно применяя электронный вариант кодекса, закона не знает, как и где надо искать правовую норму, подлежащую обсуждению на занятии. Студент не умеет работать с такой формой источника, как книжный нормативно-правовой текст. И это не просто результат использования «новой» для него внешней формы, но и отражение факта незнания студентом структуры и содержания нормативного правового акта, так как он в телефоне ищет не главу, раздел или статью закона, а ищет норму права посредством ключевых слов, не задумываясь над структурой правового акта. При этом он может получить информацию, например, не из той части кодифицированного закона, которая необходима на данном занятии. Личный опыт говорит о том, что книжный вариант текстов нормативных правовых актов в образовательном процессе предпочтительнее электронных вариантов. При работе с книжным вариантом у студента складывается правильное представление о структуре закона, что значительно облегчает процесс поиска нужного правового предписания, например, при решении правовой задачи.

При дистанционной проверки знаний появляется проблема идентификации пользователя, т. е. преподаватель не всегда может проверить, сам ли студент выполнял задание или контрольную и не пользовался ли помощью со стороны.

Таким образом, применение цифровых технологий обучения при подготовке юристов предоставляет преподавателям расширенные возможности по организации учебных занятий в условиях цифровизации образования и оказывает положительный образовательный эффект на качество учебного процесса в целом, качество получаемых знаний, умений и навыков студентов, на конкурентоспособность и востребованность будущих специалистов на рынке труда.

Представленные в статье различные подходы к организации образовательного процесса с применением цифровых технологий и инструментов в рамках преподавания юридических дисциплин послужат методической помощью для преподавателей по повышению уровня цифровизации и интерактивности учебных занятий, а также по созданию современной образовательной среды в образовательной организации профессионального образования.

Цифровые технологии уже серьезно помогают в автоматизации ручного труда, хранении документов, управлении практикой, в правовой аналитике. Это экономит время, а там, где экономия времени, там и деньги.

Сегодня появляется все больше цифровых сервисов для юристов, начиная от простеньких "конструкторов договоров" до экспертных платформ, объединяющих знания, компетенции и новейшую информацию по самым разным правовым вопросам. В Китае, а точнее в Шанхае, уже появился первый цифровой прокурор!

Мы должны сразу нацеливаться на подготовку выпускников с новой специальностью – цифровой юрист.

Это будет не просто юрист, умеющий применять существующие цифровые инструменты в своей работе, но профессионал с системным мышлением, понимающий и логику функционирования права, и "ход мыслей" программистов, способный оценивать перспективы технологических новшеств для решения своих операционных задач и проблем своих клиентов.

С такими знаниями и компетенциями наш выпускник сможет эффективно работать на любом уровне - от системы государственного управления и крупных корпораций до малого бизнеса и граждан.

Список использованной литературы

1. Правила организации и функционирования единой информационной системы образования. –

- Утверждены приказом министра образования и науки Республики Казахстан от 01.12.2011 г. № 503
2. Цифровой Казахстан: Государственная программа. – Утверждена постановлением Правительства Республики Казахстан от 12.12.2017 г. № 827
 3. Концепция развития образования на 2022-2026 годы. – Утверждена постановлением Правительства Республики Казахстан от 24.11.2022 г. № 941
 4. Правила организации учебного процесса по дистанционным образовательным технологиям. – Утверждены приказом Министра образования и науки РК от 20.03.2015 г. № 137.
 5. Жильцов С. В. Методика преподавания юриспруденции в высшей школе: Учебно-методический комплекс. – Тольятти: ТГУ, 2020. – 17 с.
 6. Борисова М. В., Серова Т. И. Методика преподавания юриспруденции в высшей школе. – М.: ГУЗ, 2020. – 45 с.
 7. Приказ МОН РК «О дополнительных мерах по обеспечению качества образования при переходе на дистанционные образовательные технологии на период пандемии коронавирусной инфекции COVID-19 от 04.05.2020 г. № 179
 8. Концепция правовой политики Республики Казахстан до 2030 года. – Утверждена Указом Президента РК К.-Ж. К. Токаева от 15.10.2021 г. № 674
 9. Сергей Шахрай: цифровая юридическая наука – назревшая необходимость

NEARPOD: ҚЫЗЫҚТЫ САБАҚТАР ӨТКІЗУГЕ АРНАЛҒАН ҚОСЫМША

Шаймардан Глара
«Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ» КеАҚ колледжі,
Астана қаласы

Аннотация: Nearpod дегеніміз не? Nearpod-бұл оқытушылар мен студенттерге бір-бірімен қарым-қатынас жасауға, оқуды жазуға және қатысуды бақылауға мүмкіндік беретін онлайн презентация және өзара әрекеттесу платформасы. Әмбебап платформада әртүрлі құралдар бар (викториналар, сурет салу, виртуалды экскурсия, сәйкестік, ынтымақтастық) және ол Интернетке қосылуға негізделгендіктен, оған кез келген жерден қол жеткізуге болады.

Қазіргі кезеңде білім берудің ұлттық моделіне өту оқыту мен тәрбиелеудің соңғы әдіс-тәсілдерін, инновациялық-педагогикалық технологияларды игерген, технологиялық-педагогикалық диагностиканы қабылдай алатын, педагогикалық жұмыста қалыптасқан, бұрынғы ескі сүрлеуден тез арада арылуға қабілетті және нақты тәжірибелік іс-әрекет үстінде өзіндік даңғыл жол салуға икемді, шығармашылық педагог-зерттеуші, ойшыл мұғалім, зерделі оқытушы болуын қажет етеді. Бүгінгі таңда қозғалып жатқан ең өзекті мәселелердің бірі білім беру жүйесінде жаңа электрондық технологияны енгізу, халықаралық коммуникациялық желілерге шығу, білім беруде ақпараттық технологияларды қолдану, жетістіктері мен жеке тұлғаларды қалыптастыру және қазіргі заман талабына сай білім алуға қажетті жағдайлар жасау. Білім берудің жаңа жүйесі жасалып, оның мазмұнының түбегейлі өзгеруі, дүниежүзілік білім кеңістігіне енуі бүкіл оқу әдістемелік жүйеге, оқытушылар алдына жаңа талаптар мен міндеттер қойып отыр.

Студенттер сіз жасаған барлық тапсырмаларды синхронды түрде орындайды, олар сабақты алға немесе артқа айналдыра алмайды, презентация қарқынын сіз басқарасыз, сондықтан барлығы бір тапсырмаға шоғырлануы керек.

Мүмкін болатын тапсырмаларға әртүрлі сауалнамалар, викториналар, пікірталастар және т.б. кіреді, бұл сабақты интерактивті етуге мүмкіндік береді.

Егер сіздің сыныбыңыз проектормен немесе виртуалды тақтамен жабдықталмаған болса, онда nearpod көмегімен сіз өзіңіздің сыныбыңызға технологияны қосымша ақысыз енгізе аласыз.

Қазір барлығында дерлік смартфондар бар, егер жоқ болса, балаларды жұптастыруға болады.

Nearpod-та ақысыз жұмыс жасайды, оқу орындарындағы әкімшілік бөлім, ұстаздар, оқушылар

өз деңгейінде тіркеле алады. Әр деңгей көптеген артықшылықтарды, құралдарды қамтиды. Nearpod та студенттер презентацияға бір реттік код арқылы қосылуға мүмкіндік береді. Студенттер кіру үшін платформада тіркелуді сұрамайды, олар жай ғана өз атын немесе басқа идентификаторын енгізеді. Бұл сіздің сабағыңыздың мазмұнын жоғалтпай компьютер арқылы оқушылармен тығыз қарым қатынас жасауға мүмкіндік береді.

Nearpod мүмкіндіктері:

- Оқушылар мен мұғалімдер қашықтан қосыла алатындай сабақтарды интерактивті ететін PowerPoint стиліндегі презентация құралы.
- Алдын ала дайындалған сабақтар немесе қолданыстағы PowerPoints, Google Slides немесе PDF файлдарынан өзіңіз жасай аласыз
- Бейне, аудио, виртуалды экскурсиялар, зертханалық модельдеу, веб-сайттар және PDF файлдары сияқты мазмұн слайдтары.
- Сауалнамалар, интерактивті бейнелер, ойындар, экранмен бөлісу, FlipGrids немесе викториналар сияқты белсенділік слайдтар.

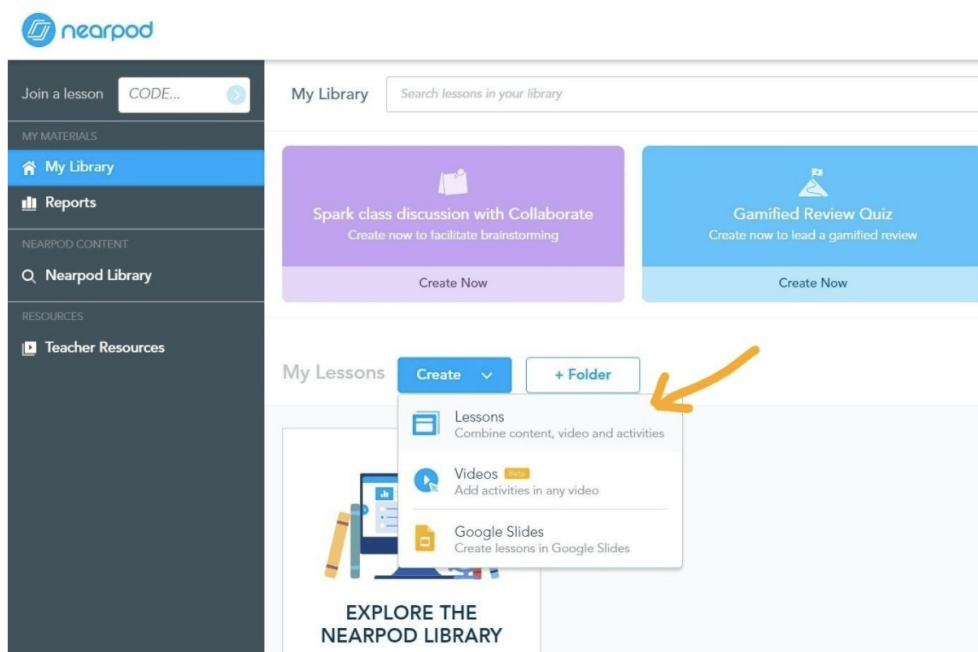
Бұл кез-келген құрылғы арқылы қол жетімді Nearpod онлайн қызметі (Google Play және App Store мобильді нұсқалары). Қолданба кез-келген платформада қол жетімді: Apple, Android, Windows

Nearpod пайдалану жөніндегі Нұсқаулық

Қызметті пайдалануды бастау үшін мұғалімдер тіркелуі керек. Мұны Google есептік жазбасы арқылы жасауға болады. Кіргеннен кейін жеке кабинет терезесі ашылады.

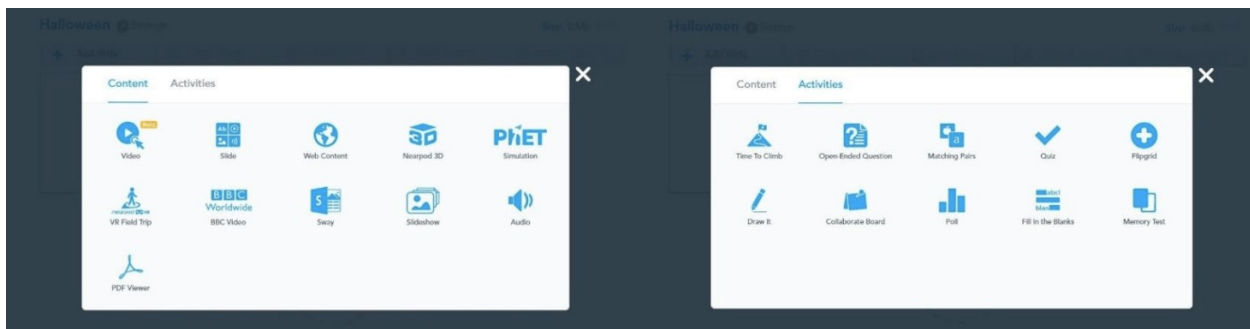
Мұнда сіз өзіңіздің интерактивті сабақтарыңызды құрып қана қоймай, сонымен қатар қазірдің өзінде жасалған көптеген сабақтардың ішінен дұрыс сабақты таңдап, кез-келген файл түрін импорттап, оларға интерактивті элементтер қосуға мүмкіндік аласыз.

Сабақ жасау үшін create → Lessons таңдаңыз.

«Басты бет»

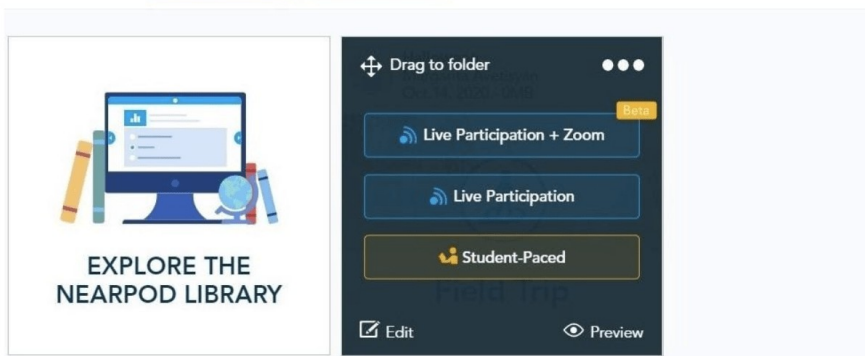
Add Slide түймесін басу арқылы екі бөлім ашылады: мазмұн және әрекеттер. Біріншісі мазмұнды слайдтар, аудио және бейне материалдар, виртуалды экскурсиялар, 3D модельдер және т. б. түрінде қосуға мүмкіндік береді. Второй тесттер, жұптарды сәйкестендіру, есте сақтау жаттығулары, сурет салу және т. б.

«мазмұн және әрекеттер»

Презентацияны түпкілікті жасағаннан кейін Save and Exit түймесін басыңыз. Сабақ файлын табуға болатын жеке кабинет терезесі ашылады. Оған курсорды бағыттау арқылы сіз оқушылармен материалдарды қалай бөлісу керектігін түсінуге көмектесетін әдістерді көресіз.

My Lessons Create + Folder

«кабинет»

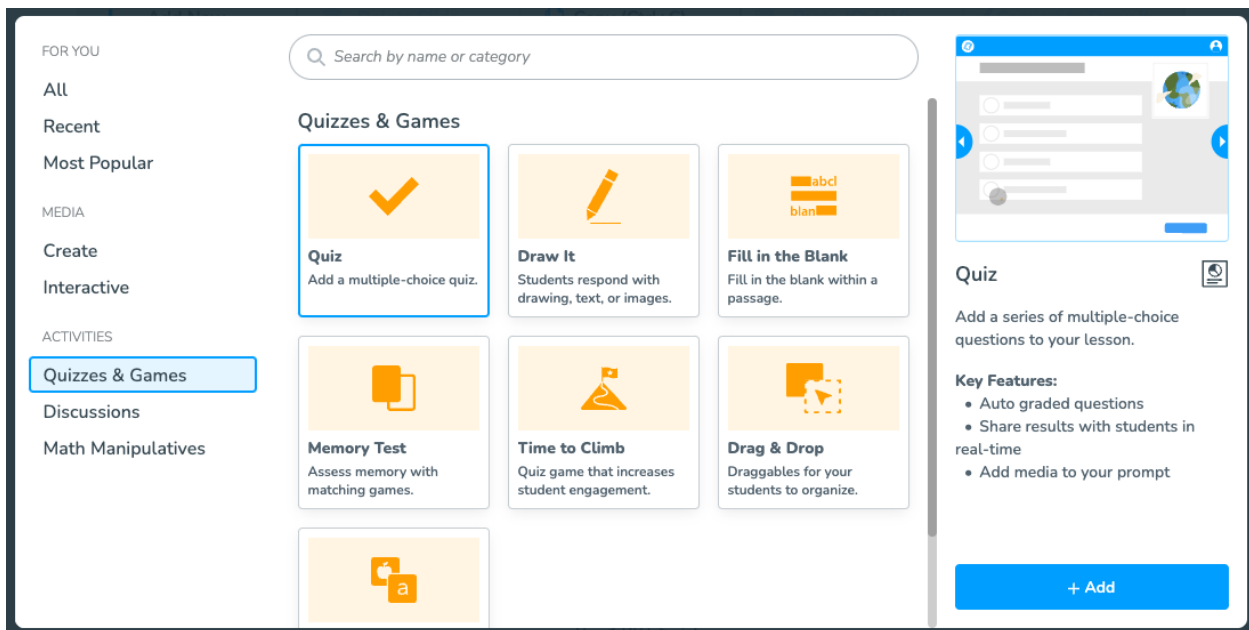
Nearpod көмегімен сыныпты басқарудың 7 тиімді стратегиясы

1. Жұмыс кезінде және одан тыс мінез-құлықтың көрінуі Nearpod сабағының кез келген сәтінде мұғалімдер қандай оқушылар тапсырманы орындайтыны туралы түсінікке ие. Егер оқушы сабақтан кетсе, оның есімінің жанындағы нүкте қызылға айналады. Мұғалімдер бұл мәселені шешу үшін ең қолайлы сыныпты басқару стратегиясын таңдауға құқылы.

2. Студенттердің 100% қатысуын қамтамасыз ету.

100% қатысуды қамтамасыз ету үшін әр студент өз үлесін қоса алатындай сезінуі керек. Көбінесе кейбір студенттер қатысуға тез қосылады, ал басқалары идеяларды (немесе батылдықты!) бөлісуге болады.

Nearpod формативті бағалау мүмкіндіктері мұғалімдерге оқушыларға өз білімдерін көрсетудің бірнеше жолын ұсынуға мүмкіндік береді. Оқушылар өз құрылғыларында жауап беретіндіктен, әр оқушы әр сұраққа жауап бере алады, ал мұғалімдер нақты уақыт режимінде қандай оқушылар жауап жібергенін және қайсысы көп уақытты қажет ететінін көре алады.

«Негізгі бет»

3. Сессиядан кейін дереу кері байланыс пен есептер алыңыз.

Мұғалімдер оқушылардың жауаптарын нақты уақыт режимінде көре алады, яғни олар қате түсініктерге тез жауап бере алады (немесе оқушылар тақырыпты игерген жағдайлар!) кері байланыс беру ортасын құру және осындай жағдайларда туындайтын жалпы сыныпты басқару мәселелерінің алдын алу. Мұғалім қандай студенттердің белгілі бір тұжырымдамада қиындықтарға тап болғанын оңай көре алатындықтан, олар мақсатты коучинг пен шағын топтардың көмегімен бірден араласуы мүмкін.

Мұғалімдер оқушылардың жеке жауаптарын бүкіл сыныппен жасырын түрде бөлісе алады. Бұл қателерді талдау үшін қауіпсіз кеңістікті немесе үлгілі жауаптарды белгілеудің оңай әдісін ұсынады!

Сабақтан кейін оқушылардың жауаптары мен үлгерім деректерін Nearpod есептер бөлімінен табуға болады.

4. Синхронды құрылғылардың артықшылығын пайдаланыңыз Барлық оқушылардың бір бетте болуын қамтамасыз ету көптеген баспа немесе цифрлық ресурстарды пайдалану кезінде ұзақ уақыт алуы мүмкін. Nearpod құрылғыларын синхрондау арқылы сіз барлық оқушыларыңыздың бір экранда екеніне сенімді бола аласыз (есіңізде болсын: оқушының кетіп қалғанын білу үшін Қызыл нүктені тексеріңіз!).

5. Тәуелсіз жұмыс үшін жауапкершілікті арттыру Оқушыларға бағытталған Nearpod сабақтары тірі сабақтар сияқты тиімді, оқушылар өз бетінше жұмыс істеген кезде бірдей белсенділік деңгейін қамтамасыз етеді. Бұл әсіресе қашықтықтан оқыту кезінде пайдалы. Нақты уақыттағы сабақтар сияқты, бұл сабақтар сеанс есептерін жинайды, осылайша сіз сеанс кезінде немесе одан кейін оқушылардың жұмысын көре аласыз. Студенттік қарқын режимін жетіспейтін студенттерге қосымша жұмыс жасау үшін де пайдалануға болады, бұл демалыс күнінен кейін қуып жетуді жеңілдетеді.

6. Оқушылардың жазбалары арқылы оқу жауапкершілігін арттырыңыз.

Nearpod-дағы "оқушылардың жазбалары" мүмкіндігі студенттерге оқу үшін жауапкершілікті алуға мүмкіндік береді. Олар сабақ кезінде жазбалар жазып, оларды, сондай-ақ сабақ кезінде жіберілген барлық медиа файлдар мен жауаптарды OneDrive немесе Google Drive арқылы ала алады. Бұл студенттерге жазбаларын ұйымдастыруға және бағалауға немесе жобаларға дайындалуға мүмкіндік береді.

7. Сыныпты басқарудың ең стресстік сәттерінің бірі сіз жоқ кезде болатыны ешкімге құпия емес. Сондықтан Nearpod мұғалімдерді ауыстыру жоспарларымен алмасуды жеңілдетті және оқушылардың қосымша күндерге 100% қатысуын қамтамасыз етті. Төменде басу арқылы Nearpod ішкі жоспарларын пайдалану бойынша кеңестерді қараңыз!

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қабдықайыров Қ. Инновациялық технологияларды диагностикалау. – А., 2009
2. Жүнісбек Ә. Жаңа технология негізі – сапалы білім. – //Қазақстан мектебі, №4, 2008
3. Нағымжанова Қ. Инновациялық технологияның құрылымы. – А.:Өркен, 2019
4. Көшімбетова С. Инновациялық технологияны білім сапасын көтеруде пайдалану мүмкіндіктері. – А.: Білім, 2010.

ВОЗМОЖНОСТИ ИНТЕРНЕТ-СЕРВИСОВ GOOGLE ДЛЯ ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

Каппасов Амир Жанботаевич
Медицинский колледж «Шипагер»,
город Астана

Аннотация: использование современных интернет-сервисов улучшает качество знаний и повышает интерес учащихся к предмету.

Ключевые слова: образовательный процесс, методика преподавания, интернет сервисы

Современную систему образования совершенно невозможно представить без использования информационных технологий. Преподаватели и студенты широко используют на занятиях мобильные устройства и планшеты, различные программы, приложения, чтобы сделать процесс обучения интересным, увлекательным, познавательным. Важное место занимают в образовательном процессе средства и инструменты, предлагаемые компанией Google. Учитывая тот факт, что в 2020 году большая часть образовательного процесса перешла на дистанционную форму, которая подразумевает использование различных интернет-технологий, наше исследование является актуальным.

Цель исследования: определить возможности интернет-сервисов Google для организации образовательного процесса.

Методы исследования: анализ сервиса Google, структуризация полученной информации, контекстный анализ использования полученных данных при анализе сервисов.

Google Docs или Google Документы представляет собой бесплатный веб- процессор, который Google предоставляет всем своим пользователям. Это часть офисного программного обеспечения, которая очень похожа на Microsoft Office. Google Документы позволяют преподавателям создавать и редактировать документы, а также совместно использовать с коллегами и студентами. Google Документы - это инструмент, который доступен как веб-приложение, приложение Chrome, которые могут работать в автономном режиме, а также мобильные приложения для Android и iOS (рисунок 1).

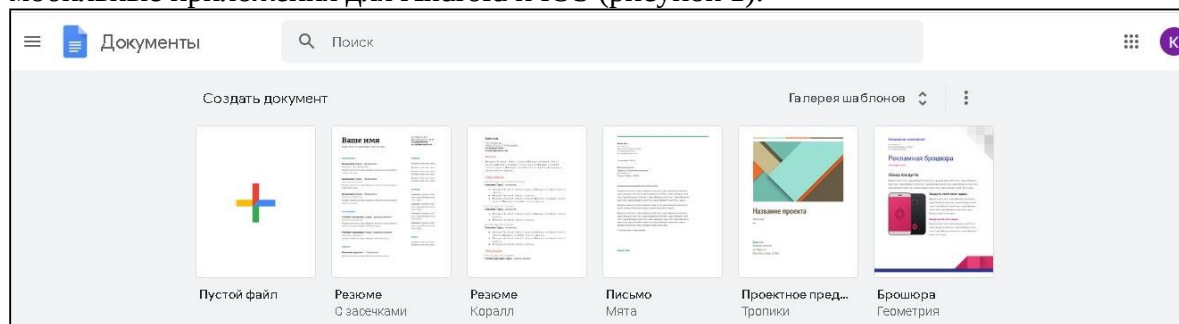

Рис. 1 – Инструмент Google Документы

Кроме этого, преподаватели могут выбирать надстройки, так называемые дополнительные специальные функции, позволяющие им эффективно выполнять поставленные задачи. Студенты вузов могут делать все только в одной программе: взаимодействовать с другими

студентами и выполнять свои задания одновременно [1]

Все инструменты Google, в том числе Google Документы, доступны всем желающим, у кого есть созданный аккаунт Gmail. Если у вас уже есть учетная запись Gmail, щелкните в правом верхнем углу главной страницы электронной почты и выберите пункт «Документы» (рисунок 2).

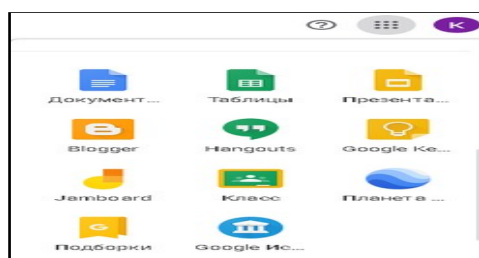

Рис. 2 – Инструменты Google в аккаунте Gmail

Таким образом, среди основных преимуществ использования Google Документов преподавателями и студентами в вузе отмечаются: приложение является бесплатным и доступным для всех в любое время и в любом месте; позволяет студентам совместно работать над учебными проектами; совместимо с форматами файлов Microsoft Office; интегрирован с Google Drive, который выполняет функцию основного центра для хранения всех важных документов [2].

Google Sites или Google Сайты - структурированный инструмент создания веб-страниц, который позволяет как преподавателям, так и студентам создавать Интернет-страницы и использовать их совместно. Google Сайты отлично подходят для преподавания и обучения, поскольку они предоставляют инструменты для создания собственных веб-страниц, причем большая часть работы, например, оформление страницы, уже сделана для пользователей. Необходимо только выбрать тему из предоставленного списка и начать наполнение страниц, добавлять учебный материал, лекции, практические задания. Кроме того, Google Сайты позволяют преподавателям делиться своей веб-страницей сразу через социальные сети, такие как Facebook, Вконтакте, Instagram, Twitter или отсылать готовую URL-ссылку по электронной почте [3].

Отметим, что благодаря сервису Google Sites возможно: добавлять информацию из других приложений Google, таких как Google Диск, Google Документы, Google Таблицы, Google Презентации; осуществлять совместную работу над Google сайтом, а также совместную работу на одном листе; благодаря облачным технологиям Google хранить и накапливать на виртуальном диске информацию, управлять совместным доступом к файлам; реализовывать промежуточный контроль с помощью опросов, тестов [4].

Google Классы (англ. Google Classroom) - система управления обучением для учебных заведений независимо от ступени образования: начальное, среднее или же высшее. Целью Google Классов является - создание, редактирование, выполнение заданий в электронном виде, особенно домашней работы студентами. Средства Google Classroom обеспечивают взаимодействие между преподавателями и студентами с помощью Google Drive. Благодаря Gmail преподаватели создают объявления, опросы, тесты для студентов на каждом занятии. Каждое занятие с помощью Google Classroom будет иметь отдельные папки, куда студенты будут присылать выполненные задания, чтобы получить оценки. Преподаватели могут добавлять студентов непосредственно из каталога Google Apps или предоставлять студентам специальный код, который они вводят, чтобы получить доступ к занятиям [5].

Инструменты Google расширяют возможности студентов независимо от их возраста, социально-экономического положения, национальности, религии. Google предлагает широкий выбор сервисов как для преподавателей, так и для студентов: Google Документы, Google Классы, Google Формы, Google Сайты, Google Презентации. Причем Google обеспечивает совместимость с широким спектром устройств, будь то смартфон, планшет, персональный компьютер, ноутбук, независимо от производителя и операционной системы.

Бесплатный поисковый сайт Google и сервисы Google распространяются во всех учебных заведениях в Казахстане, а также используются в ведущих компаниях и на предприятиях, так как приложения очень просты в обслуживании и не доставляют неудобств пользователям.

Приложения, инструменты и сервисы Google способствуют высокой степени совместной работы и сотрудничеству между преподавателями и студентами. Приложения Google повышают эффективность, продуктивность и результативность преподавателей и студентов. Причем, важно отметить, что сервисы Google являются сверхбыстрыми и поддерживаются лучшим в мире пулом программистов.

Компания Google проделала большой путь с момента своего создания в 1998 году до настоящего момента, когда она стала крупнейшей и востребованной в мире. Инструменты Google изменили традиционную систему обучения, предоставили возможности и средства информатизации, которые повышают эффективность и качество образовательного процесса. Главная миссия компании Google - систематическое упорядочивание всей информации в мире, делая ее доступной и полезной по всему миру.

Таким образом, Google приложения и сервисы способствуют повышению степени совместной работы, расширяют возможности студентов, обеспечивая равные условия в образовании для всех. Студенты и преподаватели со всего мира широко используют недорогие и бесплатные приложения и сервисы Google в образовательном процессе.

Список литературы

1. Солодовник, Е.В. Организация учебного процесса в вузе с помощью сервисов Google / Е.В. Солодовник // Проблемы высшего образования. - 2017. - № 1. - С. 145-147.
2. Фролкина, А.Н. Google class в педагогической деятельности учителя / А.Н. Фролкина // Сборник статей международной научно-практической конференции «Научное исследование как основа инновационного развития общества». — 2019. — С. 197-199.
3. Дыльков, А.Г. Опыт использования электронного учебного класса Google class в консерватории / А.Г. Дыльков // Вестник магнитогорской консерватории. - 2017. - № 3. - С. 88-93.
4. Кузнецова, О.В. Создание интернет-ресурса по математике на базе Google Sites / О.В. Кузнецова, Е.Н. Лубягина // Математический вестник педвузов и университетов Волго-вятского региона. - 2019. - № 21. - С. 333-336.
- Чиркова, В.М. Использование возможностей Google класса в преподавании иностранного языка / В.М. Чиркова // Балтийский гуманитарный журнал. - 2019. - № 3(28). - С. 185-187

БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЦИФРЛАНДЫРУ: ІТ ШЕШІМДЕРІМЕН ОҚЫТУДАҒЫ ӨЗГЕРІС

**Искакова Айнагуль Амангельдиевна
Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті»
КеАҚ колледжі, Астана қаласы**

Аннотация: Қарқынды дамып келе жатқан білім беру ландшафтында цифрландыру мен инновациялық ақпараттық технологиялар (АТ) шешімдерін біріктіру өте қажет. Дәстүрлі бор мен тақта әдісі біртіндеп динамикалық және интерактивті оқыту ортасына жол беруде. Бұл мақала цифрландырудың білімге терең әсерін және оқыту мен оқуды өзгертудегі АТ шешімдерінің рөлін зерттейді.

Түйін сөздер: (АТ) ақпараттық технологиялар, (LMS) оқытуды басқару жүйелері, білім берудегі цифрландыру, виртуалды шындық (VR) және толықтырылған шындық (AR), білім берудегі жасанды интеллект (AI), инновациялық ІТ шешімдері.

Білім берудегі цифрландыру оқу ресурстарына қолжетімділікті демократияландырды. Онлайн платформалар мен электрондық оқыту модульдері арқылы студенттер енді білім беру мазмұнына әлемнің кез келген нүктесінен қол жеткізе алады. Бұл білім беру аясын кеңейтіп қана қоймайды, сонымен қатар әртүрлі оқу стильдері мен қажеттіліктерін қанағаттандыру арқылы инклюзивтілікке ықпал етеді. Оқытуды басқару жүйелері (LMS) және виртуалды сыныптар сияқты АТ шешімдері білім беруді кеңірек аудиторияға қолжетімді етті.[1]

Цифрландырудың басты артықшылықтарының бірі – білім беру мазмұнын жеке студенттерге бейімдеу мүмкіндігі. Бейімделетін оқыту платформалары әрбір студенттің күшті және әлсіз жақтарын бағалау үшін жекелендірілген сабақ жоспарларын жасауға мүмкіндік беретін деректер талдауын пайдаланады. Интеллектуалды репетиторлық жүйелер мен білім беру қолданбалары студенттердің өз қарқынымен үлгеруін және қажет болған жағдайда мақсатты қолдау алуын қамтамасыз етіп, бейімделген оқыту тәжірибесіне септігін тигізеді.

АТ шешімдері мұғалімдердің мазмұнды жеткізу жолында төңкеріс жасады. Мультимедиялық презентациялар, виртуалды шындық (VR) және толықтырылған шындық (AR) қолданбалары студенттерді дәстүрлі әдістермен қызықтырады. Оқыту процестерінің геймификациясы білім беруді қызықты етіп қана қоймайды, сонымен қатар есте сақтау мен түсінуді арттырады. Бірлескен құралдар мен онлайн пікірталас форумдары интерактивті оқу ортасын дамытады, студенттерді білім алуға белсенді қатысуға ынталандырады. [2]

Цифрландыру сыныптың шеңберінен шығады; ол білім беру мекемелерін тиімдірек ете отырып, әкімшілік процестерді оңтайландырады. Мектепті басқару жүйелері мен АТ шешімдері сабаққа қатысуды бақылау, бағалау және жоспарлау сияқты тапсырмаларды автоматтандырады. Бұлтқа негізделген жад білім беру ресурстарына оңай қол жеткізуді жеңілдетеді, физикалық инфрақұрылым мен құжат айналымына деген қажеттілікті азайтады. Бұл уақыт пен ресурстарды үнемдеп қана қоймай, сонымен қатар білім берудегі тұрақты көзқарасқа ықпал етеді.

Әлем цифрлық сипатқа ие болғандықтан, студенттерді цифрлық сауаттылық дағдыларымен жабдықтау өте маңызды. Оқу бағдарламасына АТ шешімдерін кіріктіру студенттердің тек технологияны тұтынушылар ғана емес, сонымен қатар шебер жасаушылар және мәселелерді шешушілер болуын қамтамасыз етеді. Кодтау, робототехника және басқа да технологиялық дағдылармен танысу студенттерді болашақ еңбек нарығының талаптарына дайындайды, мұнда IT саласындағы біліктілік жиі міндетті шарт болып табылады.[4]

1-кесте

Білім берудегі цифрландырудың артықшылықтары

Артықшылықтары	Сипаттама
Білімге қол жеткізу	- Географиялық кедергілерді бұзады - Орналасқан жеріне қарамастан білім береді
Интерактивті оқыту орталары	- Мультимедиа элементтері қатысуды жақсартады - Белсенді оқуға ықпал етеді
Жекелендірілген оқу жолдары	- Бейімделетін оқыту платформалары білім беруді жеке қажеттіліктерге бейімдейді
Тиімді басқару	- Әкімшілік тапсырмаларды автоматтандыру - Мүдделі тараптар арасындағы байланысты жеңілдетеді
Жаһандық ынтымақтастық	- Виртуалды сыныптар мен онлайн ынтымақтастық құралдары студенттерді жаһандық деңгейде байланыстырады

Білім берудегі цифрландырудың артықшылықтары айқын болғанымен, цифрлық алшақтық, құпиялылық мәселелері және адамдардың өзара әрекеттесуін алмастыратын технология әлеуеті

сияқты мәселелерді шешу өте маңызды. Технология мен дәстүрлі оқыту әдістері арасындағы тепе-теңдікті сақтау жан-жақты білімді қамтамасыз ету үшін өте маңызды.[3]

Цифрландыру мультимедиялық мазмұнды, соның ішінде бейнелерді, симуляцияларды және интерактивті сабақтарды жасауға және таратуға мүмкіндік береді. Бұл оқудың көрнекі және есту аспектілерін жақсартады, күрделі түсініктерді қол жетімді етеді.

2-кесте

Цифрландырудағы қарастырылатын мәселелер

Мәселелер	Қиындықтар
Сандық бөліну	– технологияға қол жеткізудің теңсіздігі
Деректер құпиялылығы	- жеке және білім беру деректерінің қауіпсіздігін қамтамасыз ету
Киберқауіпсіздік	- киберқауіптерден және рұқсатсыз кіруден қорғау

Көптеген білім беру мекемелері цифрлық оқытуды қолдау үшін инфрақұрылымын жаңартуда қиындықтарға тап болады. Сандық құралдарды тиімді енгізуге жоғары жылдамдықты интернетке қолжетімділіктің шектеулілігі, ескірген аппараттық құралдар және педагогтарды оқытудың жеткіліксіздігі сияқты мәселелер кедергі келтіреді.

Әлеуметтік-экономикалық диспропорциялар цифрлық теңсіздікке ықпал етеді, мұнда кейбір студенттер қажетті құрылғылар мен интернет қосылымына қол жеткізе алмайды. Бұл алшақтықты жою білім берудің тең мүмкіндіктерін қамтамасыз ету үшін өте маңызды.[3]

Цифрландыруды басқаратын АТ шешімдері:

- Оқытуды басқару жүйелері (LMS):

LMS платформалары мазмұнды жеткізуді, бағалауды және оқытушылар мен студенттер арасындағы байланысты жеңілдетеді. Олар курстық материалдар, тапсырмалар және бірлескен әрекеттер үшін орталықтандырылған хаб ретінде қызмет етеді.

- Виртуалды шындық (VR) және толықтырылған шындық (AR):

VR және AR технологиялары студенттерге виртуалды орталарды зерттеуге және дерексіз ұғымдарды визуализациялауға мүмкіндік беретін иммерсивті оқыту тәжірибесін жасайды. Бұл технологиялар белсенділікті арттырады және оқуды есте қаларлықтай етеді.

- Білім берудегі жасанды интеллект (AI):

AI-мен жұмыс істейтін құралдар бейімделген оқытуды, интеллектуалды репетиторлық жүйелерді және студенттердің үлгерімін бақылау үшін деректерді талдауды ұсынады. Бұл қолданбалар жекелеңдірілген оқу тәжірибесіне ықпал етеді және мұғалімдерге деректерге негізделген шешімдер қабылдауға көмектеседі.

- Бұлтқа негізделген шешімдер:

Бұлттық есептеулер білім беру ресурстарына оңай қол жеткізуге, бірлесіп жұмыс істеуге және деректерді сақтауға мүмкіндік береді. Ол материалдарды үздіксіз ортақ пайдалануды жеңілдетеді, физикалық инфрақұрылымға тәуелділікті азайтады және ауқымдылықты арттырады.[4]

Болашақ трендтер мен ұсыныстар:

- Гибридті оқыту үлгілері:

Білім берудің болашағы дәстүрлі және цифрлық әдістердің үйлесімі болуы мүмкін. Жеке және онлайн тәжірибені біріктіретін гибридті оқыту үлгілері икемділік ұсынады және әртүрлі оқу қалауларын қанағаттандырады.

- Киберқауіпсіздік шаралары:

Цифрландыру ұлғайған сайын білім беру деректерінің қауіпсіздігі мен құпиялылығын қамтамасыз ету басты мәселеге айналады. Киберқауіпсіздіктің сенімді шараларын енгізу құпия ақпаратты қорғау және цифрлық білімге деген сенімді сақтау үшін өте маңызды.

- Тәрбиешілерге арналған үздіксіз оқыту:

Оқытушылардың үздіксіз кәсіби дамуы олардың цифрлық құралдарды тиімді пайдалана білуін

қамтамасыз ету үшін маңызды. Оқыту бағдарламалары педагогтардың еңбек қызметінің әртүрлі кезеңдеріндегі нақты қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін бейімделуі керек.[4]

Қорытындылай келе, Білім беруді цифрландыру, инновациялық ІТ шешімдерімен үйлескенде, оқытудың болашағын қайта құру мүмкіндігі бар. Қол жетімділікті арттыру, оқу тәжірибесін жекелендіру және студенттерді цифрлық дәуірге дайындау арқылы білім беру серпінді, инклюзивті және тиімді бола алады. Біз осы цифрлық шекараны шарлаған кезде қиындықтарды есте сақтау және теңдестірілген және технологиялық тұрғыдан байытылған білім беру ландшафтын құру үшін бірлесіп жұмыс істеу өте маңызды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Жалпы орта білім беру мекемелеріндегі электрондық оқыту жүйесі үшін цифрлық білімдік ресурстарды дайындау стандарты (www.nci.kz)
2. АҚ «Білім беруді ақпараттандырудың ұлттық орталығы» (www.nci.kz)
3. Білім беру жүйесінің басшы және ғылыми-педагогикалық кадрлары біліктілігін арттыратын республикалық институт (www.rpkso.kz)
4. Chat JPT (жасанды интеллект) қосымшасы.

СМЕШАННОЕ ОБУЧЕНИЕ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

Муравьева Светлана Анатольевна
ГКП на ПХВ «Профессионально-технический колледж»,
город Астана

Аннотация: В работе автор отразил технологию инновационного обучения «Перевернутый класс». Данная модель обучения позволяет студентам получить качественное образование за счет предоставления материала для самостоятельного изучения дома, то есть с использованием образовательного метода Пре-водкастинг и на оффлайн занятиях студенты закрепляют практический материал по Таксономии Блума при смешанном обучении.

Ключевые слова: Смешанное обучение, перевернутый класс, инновационные технологии, практическая работа, стандартное и смешанное обучение, Таксономия Блума, кружковая работа, ранняя профориентация.

Как нам известно система технического и профессионального образования нуждается в инновациях. Экономика вокруг нас стремительно меняется – во многом благодаря тому, что общество все больше зависит от прорывных технологий. И образование не исключение, так как применение проверенные временем технологий: «объяснение-закрепление-контроль» - стало в настоящее время почти невозможно и не дают качественного результата обучения, это подтверждают психологи: Эльконин, Давыдов, Занков и другие, «Давать учебный материал в готовом виде - очень неэффективный метод» [1, стр.35]. Это одна из **проблем** всей системы образования.

Для решения данной проблемы педагогам необходимо пересмотреть применяемые технологии в образовательном процессе, так как для нашего процветающего Казахстана, нужны амбициозные, креативно мыслящие и образованные выпускники. Философ И. Г. Песталоцци говорил про своих учеников: «Моя главная задача – помочь им раскрыться, развить собственные идеи» [3, стр.18]. А раскрыть свои знания, можно только при использовании цифровых технологий.

В проекте Национального доклада к I Съезду педагогов говорится: «Особое внимание будет уделено вопросам цифровизации образования, которая играет важную роль в подготовке

квалифицированных специалистов, способных интегрировать инновации и IT-решения в свою деятельность. Внедрение онлайн-обучения позволит повысить конкурентоспособность колледжей, добиться мобильности и высоких результатов, а студентам сэкономить время и расходы, обучаясь на рабочем месте» [2, стр.28].

В своей работе, автор хочет показать использование элементов смешанного обучения в режиме эксперимента с целью повышения качества образования студентов, и которое доказало свою эффективность.

Актуальность заключается в том, что применение современных технологий в образовательном процессе вызвана интеграционными и информационными процессами, происходящими в экономике страны. И для качественного обучения благодаря инновационным технологиям стало возможным с большей эффективностью, наглядностью и с меньшим расходом времени и ресурсов на отработку профессиональных навыков.

Пути решения – внедрение в образовательный процесс смешанного обучения. Смешанное обучение – это образовательный подход, совмещающий обучение педагога (лицом к лицу) с онлайн-обучением и предполагающий элементы самостоятельного контроля обучающихся.

Элементы смешанного обучения позволяют студентам проявлять самостоятельность в выборе времени, места, темпа и траектории обучения и формата (онлайн или офлайн), а также идет интеграция опыта обучения с педагогом и онлайн.

Иными словами, в основе смешанного обучения лежит концепция объединения классно-урочной системы и технологий электронного обучения. В основе модели смешанного обучения лежит в первую очередь – самообразование, личное взаимодействие педагог-студент и интерактивное взаимодействие.

На основании модели смешанного обучения рассмотрен принцип обучения, в котором прослеживается последовательность учебного процесса, так как он позволит отойти от знаниевой системы обучения, которая не обеспечивает теми навыками, компетенциями обучающихся с которыми они должны выйти из стен колледжа. А для успешности выпускника важно обеспечить не столько знаниевую подготовку студента, а сколько развить в нем личностные, профессиональные компетенции, которые позволят системно, критически и творчески мыслить. Умения формулировать и решать проблемы, работать в команде.

На рисунке 1.1 представлен принцип смешанного обучения.

Рисунок 1.1 Принцип смешанного обучения

Принцип смешанного обучения наглядно можно рассмотреть по токсономии Блума, где показана работа при стандартном обучении и смешанном, рисунок 1.2.

Таксономия Блума

Рисунок 1.2 Таксономия Блума

Работая по данной методике, не придем к результату, от которого наш выпускник будет успешным.

Тогда встает новый вопрос, а как же можно все успеть, и уложиться в учебное занятие для того, чтобы сформировать глубокие теоретические знания и получить навыки, профессиональные компетенции?

1. На взгляд автора, подойдет модель «Перевернутый класс», который является одним из составляющих смешанного обучения. Модель «Перевернутый класс», как раз компенсирует то не достающее время, на занятиях в аудитории. Студент рассматривает теоретическую часть дома, дистанционно, а на вторую часть (по таксономии Блума) отводится больше времени, когда студенты выполняют практические задания, работают в малых группах, работают над проектами, проводят практические эксперименты и тд.

Модель смешанного обучения нужно понимать как развитие компетенций. Если использовать только одну модель, то она не дает результат, поэтому педагогу необходимо овладеть ИКТ и большее время отвести аудиторной работе.

А теперь перейдем непосредственно к учебному занятию и посмотрим, как смешанное обучение применимо в учебном процессе.

Традиционно педагог много времени тратит на предъявление нового учебного материала, ориентируясь на студентов среднего уровня.

Студенты, работающие в более быстром темпе, начинают скучать, а те, кто испытывает трудности фактически выпадают из учебного процесса. Как правило, отработка навыков происходит дома при выполнении домашнего задания.

В модели «Перевернутый класс» все, наоборот. Студенты изучают новый материал дома, при этом они имеют возможность обратиться к материалу повторно, особо внимание уделить трудным теоретическим места, проверить свои предварительные знания на тестовых заданиях, дистанционно направить вопросы педагогу.

На рисунке 1.3 представлена работа студентов по модели «Перевернутый класс»

Если рассматривать стандартное обучение, здесь акцент идет на знаниевую подготовку (знание, понимание, применение), а вторая часть идет на выполнение домашнего задания, которая представляет собой уже высокий уровень, на котором студент должен (обобщать, дискутировать, оценивать, планировать).

Для того, чтоб домашнее задание было выполнено качественно необходимо:

1. Важно организовать их виртуальное сопровождение через задания, инструкции и инструменты самоконтроля (Интеллект-карта (mind map, майнд-карта, карта мыслей, ментальная карта)), тест-самоконтроля «Online Test Pad», личный сайт педагога (xn----7sbjacfebyblk2cj1abkgb2b0e.xn--p1ai), видео лекция «Говорящая голова», рис.1.4.

Рисунок 1.3 Работа студентов по модели «Перевернутый класс»

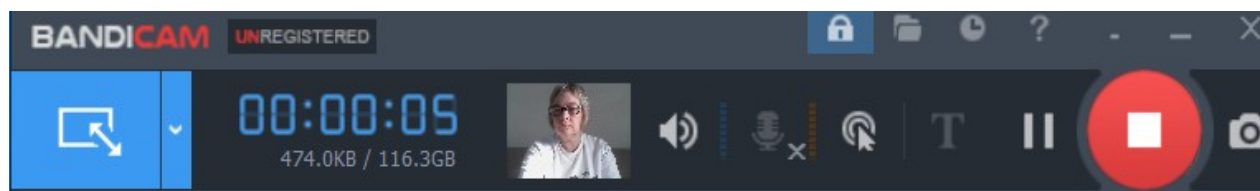

Рисунок 1.4 Лекция «Говорящая голова» в программе Bandicam

2. Качественно организовать процесс работы на учебном занятии.

В аудитории применяются разные виды деятельности, формы индивидуальной и групповой работы. Малые группы формируются в зависимости от уровня освоения домашнего материала на основании проведения актуализации пройденного материала. Таким образом меняется роль студента и педагога. Педагог становится тьютором, фасилитатором

На рисунке 1.5 представлен фрагмент отработки практических и профессиональных навыков студентов на полигоне АО «АРЭК» г. Астана с дальнейшей разработкой учебного проекта методами: макетирования и программирования в программе ONI.

Рис. 1.5 Работа над проектом

Модель «Перевернутый класс» можно использовать не только в учебной деятельности, а также и вне учебной. Эта кружковая работа, цель данной работы – ранняя профориентация, ознакомление с будущей профессией «Техник-электрик». Школьники нарабатывают навыки практической деятельности, получают профессиональные компетенции и показывают свои знания на конференциях, конкурсах, чемпионатах JasSkills, рисунок 1.6.

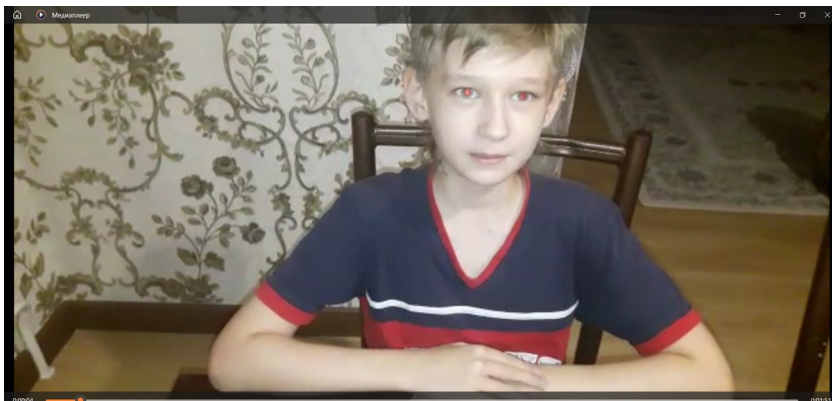

Рисунок 1.6 Работа в кружке «Ранняя профориентация»

На диаграмме 1.1 представлена диаграмма по эффективности внедрения элементов смешанного обучения в образовательный процесс. Был проведен опрос, респонденты предпочтение отдают такому виду работы, так как идет мотивация, командная работа, мобильность, обратная связь.

На основании построенной диаграммы, можно сделать вывод, что при смешанном обучении качество образования повысилось, за счет того, что студенты и школьники вовлекаются в процесс, проявляют заинтересованность и приобретают множество полезных навыков и выходят на результат обучения.

Процесс обучения становится осмысленным, и обучающиеся всегда знают, зачем они изучают конкретный предмет или тему. Это позволяет сосредоточиться на качественной информации, которой можно пользоваться в реальной жизни.

Студенты обучающиеся по модели «Перевернутый класс» перестают ориентироваться на оценки, получают свободное время и делают ставку на самообучение. Это повышает качество подготовки и приводит к тому, что во время контрольных работ средний балл студентов выше сверстников обучающихся по традиционной форме.

При смешанном обучении используется критериальное оценивание. Критериальное оценивание – процесс соотнесения реально достигнутых обучающимися результатов обучения с ожидаемыми результатами обучения на основе выбранных критериев. Перечень критериев, сформулированных в общем виде, заранее известен всем участникам образовательного процесса.

На рисунке 1.7 представлен SWOT-анализ.

Оценка эффективности внедрения элементов смешанного обучения в образовательный процесс (представлено в % соотношении)

Диаграмма 1.1 Качество знаний по модели «Перевернутый класс»

SWOT - АНАЛИЗ

Рисунок 1.7 SWOT – АНАЛИЗ

Вывод: Смешанное обучение дает большую возможность для студентов постоянно находиться в поиске знаний, то есть «учиться», не отстать от постоянно растущего информационного потока. Уметь не только фильтровать информацию, но и правильно ее применить для решения определенных вопросов. А также смешанное обучение позволяет оптимизировать образовательный процесс, и придать этому процессу инновационный вектор развития современного образования.

Список использованной литературы

1. Занков Д.Б., Давыдов В.В., Эльконин Д.Б. «Рефлексивный подход к процессу обучения» Вестник высшей школы, Педагогика и психология. 2016 г.
2. Проект Национального доклада к I Съезду педагогов «Образование, доступное каждому» Министерство просвещения РК, Министерство науки и высшего образования РК. Г Астана, 2023г.
3. Песталоцци И.Г. "Смешанное обучение как эффективный метод преподавания в современных условиях» Доклад
4. Андреева Н.В., Рождественская Л.В., Ярмахов Б.Б. Шаг школы в смешанное обучение. – М.: Буки Веди, 2016.
5. Библиографическое описание: Логинова А. В. Смешанное обучение: преимущества, ограничения и опасения // Молодой ученый. — 2015. — №7.

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА ПО СРЕДСТВАМ ПРИМЕЕНИЯ СЕРВИСОВ GOOGLE WORKSPACE НА ДИСЦИПЛИНЕ «ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ»

**Бабаева Шолпан Мухамедиевна,
Канапина Асемгуль Кабдулмуталаповна
ГКП на ПХВ «Высший колледж транспорта и коммуникаций»
акимата города Астана**

Аннотация: Использование сервисов Google Workspace в дисциплине "Информационные технологии в профессиональной деятельности" может значительно повысить эффективность подготовки будущих специалистов железнодорожного транспорта. Развитие навыков использования сервисов Google Workspace поможет студентам лучше освоить информационные технологии и подготовиться к работе в сфере железнодорожного транспорта.

Ключевые слова: железнодорожный транспорт, цифровизация, информационные технологии, Google Workspace сборник практических заданий.

Сегодня рынок транспортно-логистических услуг развивается достаточно динамично, поскольку от его прогресса зависит эффективность функционирования базовых отраслей промышленности, а также уровень экономического и социального благосостояния страны в целом. Одним из основных трендов развития железнодорожного транспорта, выступает цифровизация, проникающая во все сферы и области.

Цифровизация в сфере организации перевозок и движения на железнодорожном транспорте вносит значительные изменения и предъявляет новые требования к специалистам. Вот несколько ключевых аспектов, которые могут потребовать адаптации и новых навыков у профессионалов в данной области:

1. Использование информационных технологий, специалисты должны быть знакомы с современными информационными технологиями, включая системы управления логистикой, программное обеспечение для мониторинга и контроля железнодорожного движения, а также системы прогнозирования и оптимизации маршрутов.

2. Большие данные (Big Data), с ростом объема данных, собираемых с датчиков и других источников, специалистам необходимо умение анализировать и интерпретировать большие объемы данных для принятия обоснованных решений по оптимизации процессов и улучшению эффективности.

3. Интернет вещей (IoT), внедрение датчиков и устройств IoT на железнодорожном транспорте предоставляет возможность для мониторинга состояния поездов, путей и оборудования в режиме реального времени. Специалисты должны быть готовы к управлению данными, поступающими от этих устройств.

4. Кибербезопасность, с увеличением числа цифровых устройств и сетей на железнодорожном транспорте становится критически важным обеспечение безопасности информации и защита от киберугроз. Специалисты должны быть обучены в области кибербезопасности.

5. Автоматизация и искусственный интеллект, внедрение автоматизированных систем управления и решений на основе искусственного интеллекта требует от специалистов понимания этих технологий, а также умения эффективно взаимодействовать с ними.

6. Экологическая устойчивость, цифровизация также предполагает учет экологических аспектов, таких как оптимизация маршрутов для снижения выбросов, использование энергоэффективных технологий и улучшение общей экологической устойчивости системы транспорта.

7. Облачные вычисления могут сыграть значительную роль в повышении эффективности, безопасности и общего управления движением и перевозками в железнодорожных системах. Внедрение облачных вычислений в организацию движения и перевозок на железнодорожных системах имеет ряд преимуществ, включая повышение эффективности, масштабируемости и совместной работы. Внедрение документации в облачной среде может улучшить управление данными, доступность и общую производительность системы.

Специалисты в области организации перевозок и управления железнодорожным транспортом, осведомленные в сфере цифровых технологий, смогут лучше адаптироваться к изменениям и активно внедрять инновации для оптимизации процессов в данной отрасли.

В рамках дисциплины «Информационные технологии в профессиональной деятельности» студенты специальности «Организация перевозок и управление движением на железнодорожном транспорте» приобретают практические навыки работы с цифровыми сервисами и программами. Одним из разделов учебной рабочей программы дисциплины «Информационные технологии в профессиональной деятельности» является работа с облачными вычислениями, а именно сервисами Google.

Интеграция сервисов Google Workspace в процесс обучения будущих специалистов железнодорожного транспорта по дисциплине "Информационные технологии в профессиональной деятельности" позволяет создать единое пространство для обучения, где преподаватели и студенты смогут эффективно взаимодействовать, обмениваться информацией.

В состав пакета сервисов Google Workspace входят следующие сервисы:

Google Drive, применяется для хранения и совместной работы над документами,

презентациями, таблицами и другими материалами. Это позволит студентам с легкостью обмениваться информацией и совместно работать над проектами.

Google Docs, Sheets, Slides- эти инструменты для написания отчетов, создания таблиц с данными и презентаций. Это обеспечит удобство совместной работы и возможность обратной связи от преподавателя.

Google Meet позволяет проводить виртуальные уроки и консультации. Это может быть полезно для обсуждения сложных тем, ответов на вопросы студентов и проведения онлайн-лекций.

Google Forms- создание тестов и опросов. Это позволит вам проверять знания студентов и собирать обратную связь о качестве обучения.

Google Sites- создание веб-сайта, где можно собрать все необходимые ресурсы для обучения, ссылки на дополнительные материалы, инструкции и т.д.

Начав изучение раздела «Облачные вычисления» дисциплины «Информационные технологии в профессиональной деятельности», а именно применение сервисов Google Workspace, столкнулись проблемой отсутствия методических пособий.

Для решения проблемы было решено разработать сборник практических заданий раздела «Облачные вычисления». Сборник предназначен для преподавателей и студентов всех форм обучения. Практическая значимость сборника заключается в том, что в работе представлены материалы призваны помочь преподавателю в проведении занятия, а студенты могут самостоятельно изучить материал.

Сборник практических заданий состоит из трех разделов. Каждый раздел содержит практические и контрольно-измерительные задания.

Список использованной литературы

1. Official Google Workspace Documentation: Google Workspace Learning Center: The official resource provided by Google to learn about Google Workspace services. <https://support.google.com/a/users/?hl=en#topic=11499463>

Getting Started Guides. Google Workspace Quick Start Guide: A quick start guide to help users get started with Google Workspace. <https://support.google.com/a/answer/3035792?hl=en>

ТЖКББ БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕГІ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖӘНЕ ІТ – ШЕШІМДЕР

**Калимуратова Алтын Адильжановна
«Құрылыс-техникалық колледжі» ,
Астана қаласы**

Аннотация: Бұл мақалада білім берудің басымдықтары талқыланып, информатика сабағында инновациялық білім беруді жүзеге асырудың жолдары жазылған. Жаңартылған мазмұнда білім берудің маңызды тұстары сараланып, әдіс – тәсілдер көрсетілген. Информатика сабағында ақпараттық – коммуникациялық технологиялар көмегімен игеруге қажет машықтар талқыланып, олардың ерекшеліктері мен жас буын өкілдеріне ұсынар ерекшеліктері баяндалады.

Түйін сөздер: білім, инновация, ақпараттық – коммуникация, информатика, мұғалім, жаңашылдық

Білім беру барысы үнемі жаңашылдық пен мол тәжірибені талап етеді. Себебі, тұтас елдің ұландарын ұлы істерге бастаудың негізгі іретасы білім беру барысында қаланады. Қазіргі заман инновациялық ілгерілеудің, тың технологиялардың тамырын тереңге жайып, кең қолданысқа ие болған кезеңі. Осы қажеттілікті Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың жолдаған Жолдауынан: «Қазақстан үшін заманауи цифрлық технологиялар

трансферті, Индустрия 4.0 элементтерін енгізу айрықша маңызды...Елімізге жас, білімді әрі ынталы мамандар керек» байқауға болады Сондықтан, информатиканы барынша жетілдіріп, жан – жақты оқыту заманның басты талабы болып отыр.

1. Білім берудегі цифрландыру:

Қазіргі уақытта, орта техникалық колледждер тез өзгертін цифрлық әлемде білікті мамандарды даярлау қажеттілігіне байланысты қиындықтарға тап болады. Цифрландыру оқу процесіне заманауи технологиялар мен IT-шешімдерді енгізуді қамтиды. Демек, қазіргі кезеңде қоғамның ақпараттандыру процесін жылдамдатуға байланысты ақпараттық және коммуникативтік технологиялардың қарқынды өсуі байқалады, бұл жаңа есептеу технологиялары мен ақпарат беру құралдары негізінде сақтау және ақпаратты тарату, жинау, өңдеу, алу әдістерін жаппай енгізуді білдіреді.

2. Білім беру процесінде цифрлық технологияларды қолдану:

Электрондық оқыту платформалары: орта техникалық колледждер онлайн оқыту платформаларын пайдалана алады, бұл оқу материалдарына қол жеткізуді жеңілдетеді және оқуды студенттерге икемді етеді.

Виртуалды зертхана және тренажерлер: виртуалды зертханалар мен тренажерлерді пайдалану студенттерге зертханада физикалық қатысуды қажет етпестен практикалық дағдыларды алуға мүмкіндік береді.

Арнайы салалар үшін бағдарламалық жасақтаманы пайдалану: орта техникалық колледждер студенттерді нақты техникалық салаларда оқытуға бағытталған арнайы бағдарламалық жасақтаманы енгізе алады.

Ақпараттық – коммуникативтік технологиялар біздің күнделікті өміріміздің ажырамас бөлігі болып табылады және бірте – бірте адам қызметінің барлық салаларына енеді. АКТ құралдарын пайдалану цифрлық формада ұсынылған әртүрлі ақпаратпен жұмыс істеу процесін жылдамдатады және жеңілдетеді.

Адамдардың ақпараттық қоғамдағы өмірге деген психологиялық дайындығы компьютерлік сауаттылықты меңгеруді, білім алушылардың алгоритмдік ойлау дағдыларын қалыптастыруды, логикалық ойлау білуі ерте кезден қалыптастырылуы тиіс.

Бірқатар елдерде білім берудің басым бағыттарының бірі білім алушылар арасында инфокоммуникативтік құзіреттілікті қалыптастыру: білім алушылардың ақпараттың үлкен ағымында бағдарлай білу қабілеттілігін және күнделікті өмірде әртүрлі міндеттерді шешуге жаңа технологияларды тиімді пайдалануға, оқуда және әрі қарай еңбек қызметінде қалыптастыру болып табылады. Сонымен қатар, білім алушылардың ақпаратты пайдаланудың этикалық және құқықтық нормаларын түсінуі мен құрметтеуі маңызды.

3. Орта техникалық колледжде цифрлық технологияларды енгізудің артықшылықтары:

Оқыту сапасын жақсарту: интерактивті оқыту әдістері, онлайн ресурстарға қол жеткізу және виртуалды құралдар материалды меңгеру процесін жақсартады.

Еңбек нарығының заманауи талаптарына бейімделу: өзекті технологиялар мен бағдарламалық қамтамасыз етуді пайдалану студенттерге еңбек нарығында сұранысқа ие дағдыларды алуға мүмкіндік береді.

Студенттердің мотивациясын арттыру: сандық технологияларға негізделген қызықты және интерактивті білім беру әдістері студенттердің оқуға деген ынтасын арттыра алады.

4. Қиындықтар және оларды жеңу жолдары:

Оқытушылардың техникалық дайындығы: цифрлық технологияларды енгізу оқытушылардан тиісті техникалық дайындықты талап етеді. Тұрақты тренингтер мен құзыреттіліктерді жаңарту негізгі іс-шаралар болып табылады.

Инфрақұрылым және жабдық: цифрлық технологияларды қолдау үшін заманауи білім беру инфрақұрылымы мен жабдықтарына қажеттілік. Бюджетті тиімді пайдалану және сыртқы қаржыландыру көздерін іздеу.

5. Сәтті іске асырудың мысалдары:

Интерактивті тақталар мен планшеттер: оқытушылар мен студенттердің өзара әрекеттесуін жақсарту үшін сыныпта интерактивті технологияны қолдану.

Мамандандырылған онлайн курстар: студенттер белгілі бір салаларда білімдерін кеңейте алатындай арнайы курстар ұсынатын платформалармен ынтымақтастық.

Цифрлық технологиялар мен ақпараттық-техникалық шешімдер заманауи білім беру процесінде шешуші рөл атқарады, оны байытады және оқушылар мен оқытушыларға жаңа мүмкіндіктер береді. Білім беруде цифрлық технологияны қолданудың бірнеше мысалдары:

1. Қашықтықтан оқыту: қашықтықтан оқыту платформалары мен онлайн курстар студенттерге орналасқан жеріне қарамастан білімге қол жеткізуді қамтамасыз ете отырып, өздеріне ыңғайлы уақытта материалдарды үйренуге мүмкіндік береді.

2. Жекелендірілген оқыту: Машиналық оқыту және жасанды интеллект алгоритмдерін пайдалану оқушылардың жеке қабілеттері мен қажеттіліктерін ескеретін жекелендірілген білім беру бағдарламаларын жасауға мүмкіндік береді.

3. Виртуалды шындық және Толықтырылған шындық: виртуалды орталар мен толықтырылған шындық қосымшалары анатомия, физика немесе химия сияқты күрделі пәндерді зерттеу үшін иммерсивті сценарийлер жасау арқылы білім беру процесін байыта алады.

4. Әкімшілік процестерді автоматтандыру: мектеп ресурстарын басқару, студенттердің үлгерімін бағалау және есеп беру үшін ақпараттық жүйелерді пайдалану әкімшілік процестерді тиімдірек етеді.

5. Бірлескен жұмыс және коммуникация: Ақпараттық технологиялар студенттердің бірлескен жұмысына, ақпарат алмасуына және оқу орындарында да, одан тыс жерлерде де байланыс орнатуға мүмкіндік береді.

Қашықтықтан оқыту және Coursera, Udemy, edX, Khan Academy сияқты онлайн курстар кез келген ыңғайлы уақытта оқуға болатын білім беру материалдары мен курстардың кең таңдауын ұсынады.

Жеке оқытуды білім беру бағдарламаларын оқушылардың жеке қажеттіліктеріне бейімдеу үшін машиналық оқыту алгоритмдерін қолданатын Knewton немесе DreamBox сияқты платформалар арқылы жүзеге асыруға болады.

Білім берудегі виртуалды шындық пен кеңейтілген шындықты Google Expeditions, zSpace және Merge Cube сияқты платформалар қолдайды, олар иммерсивті білім беру орталарын құруға арналған құралдарды ұсынады.

Білім беру мекемелерінің әкімшілік процестерін автоматтандыруды PowerSchool, Ellucian немесе Infinite Campus сияқты арнайы ақпараттық жүйелер арқылы жүзеге асыруға болады.

Бірлескен жұмыс және коммуникация үшін білім беруде Google Classroom, Microsoft Teams, Slack сияқты платформалар қолданылады, олар бірлескен жобаларға, ақпарат алмасуға және студенттер мен оқытушылар арасында байланыс орнатуға мүмкіндік береді.

Информатиканың даму тарихы өзінің ішкі мазмұны бойынша болашақ мұғалімнің дайындығын гуманитаризациялау функцияларын орындайды. Информатика мұғалімін даярлаудың мәдени қызметі гуманитарлық функциямен тығыз байланысты, ол қазіргі білім берудің негізгі принциптерінің бірі - мәдени ерекшелік принципімен белгіленеді.

Цифрлық білім беру ортасын құру аралас оқытуда «1 білім алушы: 1 компьютер» моделі, e-learning, қашықтықтан оқыту технологиялары және т.б. сияқты заманауи педагогикалық технологияларды тиімді пайдалануға мүмкіндік береді. Осы әдістемелік ұсынымдар шеңберінде біз аралас оқыту технологияларын оқу процесіне енгізуге ерекше назар аударғымыз келеді, өйткені олар әртүрлі цифрлық құралдарды белсенді пайдалануға жағдай жасайды және сонымен бірге техникалық құрылғыларды пайдалана отырып сабақты ұйымдастыру және өткізуге қойылатын талаптарды орындауға мүмкіндік береді.

Аралас оқытуда келесі негізгі компоненттер қамтылады:

- дәстүрлі аудиториялық сабақтар түріндегі білім алушы мен оқытушы арасындағы жеке байланысы болған жағдайда тікелей оқыту;
- оқытушының көмегінсіз әр түрлі іс-әрекет түрлерін (бейнелекциялармен жұмыс, интернетте іздеу тапсырмалары, веб-квесттер және т.б.) қамтитын білім алушының өзіндік жұмысы;
- желіде әртүрлі тапсырмаларды орындаудан, вебинарларға, онлайн конференцияларға,

викилерге және т.б. қатысудан тұратын бірлескен электрондық оқыту.

Аралас оқытудағы оқу процесінің тиімділігіне аудиториялық сабақтарды электронды ортадағы оқу әрекеттестігінің арнайы түрлерімен жүйелі түрде ауыстыру арқылы қол жеткізіледі, олар уақыт бойынша кезектесіп отырады. Аудиториялық сағаттардың қысқаруы (дәрістер, практикалар/семинарлар, зертханалық сабақтар) оқу процесінің дәстүрлі логикасын бұзуға әкеледі. Аралас оқытудағы тепе-теңдік білім беру процесінің негізгі компоненттерін қайта реттейтін «төңкерілген сынып» технологиясы арқылы қол жеткізіледі: жаңа материалды – үйде өз бетімен, ал бекіту – сыныпта мұғаліммен бірге .

«Төңкерілген сынып» (*Flipped Classroom*). Бұл модель білім алушылардың үй тапсырмасы ретінде жаңа материалмен өз бетімен танысу мүмкіндігіне және сабақта оқылатын тақырыптың практикалық мәселелеріне көбірек көңіл бөлуіне негізделген. Бұл ретте Интернет желісін пайдалана отырып, электрондық білім беру мазмұны бар цифрлық білім беру ортасына қашықтан қол жеткізу мүмкіндігін қамтамасыз ету қажет. Бұл ретте әрбір білім алушы қажетті оқу материалдарын үйдегі компьютер/планшет арқылы немесе мектепте мектеп кітапханасына немесе компьютер сыныбына бару арқылы алуы керек. Білім алушыларға оқытушымен қашықтықтан әрекеттесу құралын (сынып блогы, әлеуметтік желілердегі топ, мектеп веб-сайтындағы форум) қамтамасыз ету мүмкіндігіне назар аудару қажет, онда балалардың әрқайсысы сұрақтар, жаңа материалды оқу барысында туындайтын мәселелер бойынша өз ойларымен бөлісіп, ойларын тұжырымдай алады. Бұл мұғалімге алынған ақпаратты ескере отырып, сабақта жұмысты реттеуге мүмкіндік береді. Сабақтың басында білім алушылардың алған білімдерін блиц-сауалнама, тесттер, тренажерлар арқылы тексеріп, алынған нәтижелер бойынша әртүрлі деңгейдегі топтарда жұмысты ұйымдастыру қажет. Берілген тапсырмаларды сәтті орындаған білім алушылардың бір тобы жаңа материалды тек жаңа, тереңдетілген деңгейде оқуды жалғастыра алады, ал тест тапсырмаларын орындау кезінде қате жіберген екінші топ қиындық туғызған сұрақтармен айналысады (бұл жағдайда мұғалім де, бірінші топтағы білім алушылар да көмекші бола алады) .

«Төңкерілген сынып» *сынып моделі:*

- ең аз қажетті құрал-жабдықтар: электронды оқу материалдарына қол жеткізу үшін үйдегі әрбір білім алушыға Интернетке кіру мүмкіндігі бар компьютер (ноутбук, планшет, смартфон);
- қосымша цифрлық құралдар: жаңа материалмен танысу кезінде білім алушылар туындайтын сұрақтарды немесе мәселелерді белгілеу мүмкіндігіне арналған сынып блогы (веб-сайт, форум, әлеуметтік желілердегі топ); жаңа тақырыпты түсінуді бағалау үшін сабақтың басында білім алушылардың білімін жылдам тексере білу

«Төңкерілген сынып» (*Flipped Classroom*) *цифрлық мазмұнына қойылатын талаптар.*

«Төңкерілген сынып» (*Flipped Classroom*) үлгісінің бөлігі ретінде пайдалануға болатын цифрлық мазмұнға қойылатын барлық талаптарды бірнеше негізгі топтарға бөлуге болады:

Дидактикалық талаптар:

- *ғылымилық*, яғни оқу материалының мазмұны соңғы ғылыми жетістіктерді ескере отырып, дұрыс және сенімді болуы керек;
- *қолжетімділік*, яғни оқу материалын берудің теориялық күрделілік дәрежесі мен тереңдігі білім алушылардың жас және жеке ерекшеліктеріне сәйкес болуы керек;
- *көрнекілік*, цифрлық мазмұн білім алушылардың зерттелетін объектілерді сенсорлық қабылдауын жүзеге асыруға және оларға жеке бақылау жүргізуге мүмкіндік беруі керек;
- *жүйелілік*, яғни оқу материалы оқытылатын пәннің пәнаралық байланыстары ескеріліп, жүйеленген және құрылымдық түрде берілуі керек;
- *дискреттілік*, яғни цифрлық мазмұн жеке сабақтарда қолдануға ыңғайлы логикалық толық бірліктер болуы керек.

Арнайы талаптар:

- *интерактивтілік*, яғни цифрлық контент білім алушымен интерактивті диалогты және білім алушының жауаптарына байланысты ұсыныстық кері байланысты қамтамасыз етуі керек;
- *мультимедиялық*, яғни интерактивті мазмұнда қазіргі заманғы мультимедиялық формаларды (инфографика, 3D) қоса алғанда, әртүрлі бейне және аудио реттілігі болуы керек;

- ашықтық, яғни мазмұн сол немесе басқа дәрежеде оның құрылымы мен мазмұнын пайдаланушы тарапынан өзгертуге мүмкіндік беруі керек;
- мемлекеттік білім стандартына сәйкестік: цифрлық мазмұнның мазмұны мен жұмыс істеу әдістері негізгі жалпы білім беру стандартының талаптарына сәйкес болуы керек.

Техникалық талаптар:

– кроссплатформалылық (операциялық жүйеге тәуелді болмау – жалпылық): цифрлық мазмұн әртүрлі операциялық жүйелерде, соның ішінде мобильді құрылғыларда, сондай-ақ әртүрлі типтегі компьютер құрылғыларында (үстелдік немесе дербес компьютер, соның ішінде интерактивті тақтаға немесе проекторға, планшеттік компьютерге, смартфонға және т.б.) көрсетіліп, жұмыс істеуі керек;

– цифрлық мазмұнды кез келген уақытта және кез келген жерде офлайн және онлайн ойнатылуы керек;

– білім алушылардың цифрлық мазмұнмен жұмысының нәтижелері жинақталуы және мұғалімнің одан әрі өңдеу мүмкіндігімен алынған серверге берілуі керек (оның ішінде офлайн жұмыс – Интернет қайта қолжетімді болған кезде).

Жоғарыдағы айтылғандарды ескерер болсақ, төңкерілген сынып – бұл білім алушылар үйде (әдетте бейне сабақ) оқу материалымен танысатын оқу тұжырымдамасы, ал сыныпта олар тапсырмалар бойынша бірге жұмыс істейді және талқылауларға қатысып, практикалық тапсырмалар орындау арқылы білімдерін бекіту. Ал, цифрлық мазмұн өткізілетін тақырып бойынша түсірілген аудио-видео сабақтар, тапсырмалар, есептер.

Бұл ретте цифрлық білім беру ресурстарын әзірлеудің қолданыстағы тәсілдері қазіргі заманғы «цифрлық» ұрпақтың қажетті ерекшеліктерін ескере отырып, оқытудың табыстылығының маңызды факторы болып табылатын оқу мотивациясын қолдау және күшейту болып табылады.

Цифрлық технологиялар мен IT-шешімдер орта техникалық колледждердің білім беру процесінің ажырамас бөлігіне айналады. Бұл инновациялар оқу сапасын арттырып қана қоймайды, сонымен қатар студенттерді қазіргі еңбек нарығының талаптарына дайындайды. Оқытушыларды даярлау және инфрақұрылымды қамтамасыз ету сияқты қиындықтарды жеңу сандарды қолдануға мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының Президенті Қ-Ж. Тоқаев. Халық бірлігі және жүйелі реформалар // <https://www.akorda.kz/kz/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevtynkazakstan-halkynazholdauy-183555> 02.07.2021
2. Әлімов А.Қ. Интербелсенді оқу әдістемесін мектепте қолдану. Оқу құралы/-Астана «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2014-188 бет.
3. Сарсенбиева Н.Ф., Мырзахметова Б.Ш., Адылбекова Э.Т. Цифровизация образования в Республике Казахстан // Мир педагогики и психологии: международный научно-практический журнал. 2021. № 01 (54).
4. <https://vc.ru/education/479818-trendy-obrazovaniya-2022-2023>
5. Dougherty, K. (2015). Factors That Influence College Faculty to Adopt Digital Technologies in Their Practice. Higher Education in Transformation Conference, Dublin, Ireland, 2015, pp.307-318.
6. <https://doi.org/10.1007/s41870-020-00451-7>
7. <https://scipress.ru/pedagogy/articles/tsifrovizatsiya-obrazovniya-v-respublike-kazakhstan.html>

АРНАЙЫ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДАҒЫ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ.

Алиева Анар Муратбекқызы
ШЖҚ «Сервис және туризм колледжі» МКК
Астана қаласы әкімдігінің
Омарова Салтанат Жарылгасыновна
Қазақстан Халықаралық колледжі

Тақырыптың өзектілігі: Жаңа технологияларды қолдану арқылы оқушылардың білім деңгейін арттыру.

Мақсаты: Арнайы пәндерді оқытуда ақпараттық технологияларды пайдаланып, заман талабына сай іскер, жан-жақты, терең білімді, интеллектуалдық деңгейі жоғары дамыған шәкірт тәрбиелеу. Ең бастысы-білім беру сапасын арттыру.

Міндеті: Білім беру үрдісінде оқытудың жаңа технологияларын айқындайтын әдістемелік, педагогикалық басылымдармен танысу. Сабақта оқытудың жаңа технологияларын тиімді қолдана білу. Оқушының таным белсенділігін қалыптастыру барысында шығармашылық ізденістің тиімді жолдарын үйрету, білім сапасын көтеру.

Жаһандану кезіндегі цифрлық технологиялардың енуі ХХІ ғасырда бәсекеге қабілетті болудың шешуші факторына айналды. Осы мақсатта елімізде «Цифрлық Қазақстан» бағдарламасы қабылданды.

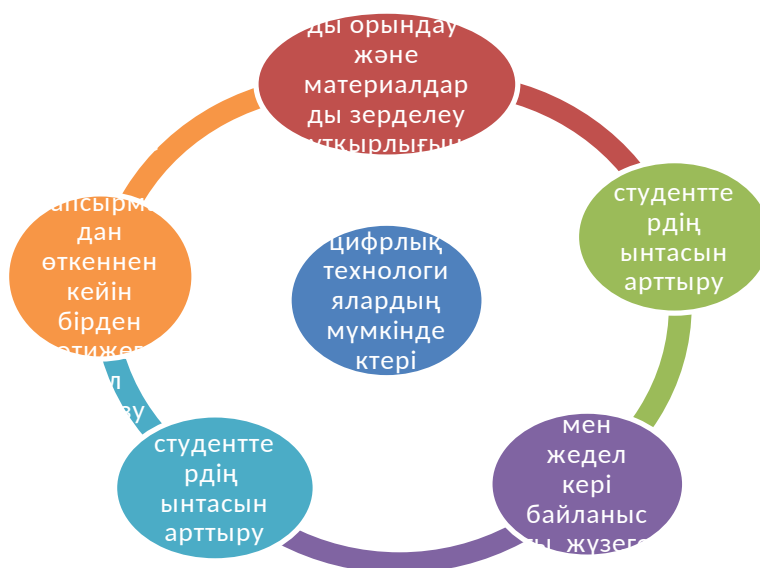
Цифрлық білім беру ресурстары білім берудегі ақпараттық-коммуникациялық технологияның негізі болып табылады. Сонымен қатар, оқу және тәрбие беру процесінде біртұтас ресурс ретінде пайдаланылуы мүмкін.

Жалпы цифрлық білім беру ресурстары дегеніміз – бұл міндетті түрде сандық форматта бізге ұсынылатын картографиялық материалдар, фотосуреттер, инфографикалар, бейнежазбалар мен бейнефрагменттерден үзінділер, көптеген жазба материалдары, символдық объектілер, графикалық материалдар, мәтіндік құжаттар сонымен қатар көптеген оқу процесін ұйымдастыруға қолданылатын басқа да оқу материалдары.

Цифрлық технологиялар – бұл ақпараттық қоғамдағы өмірге бейімделген тұлғаны тәрбиелеуді, тәрбиелеуді қарқындету және оңтайландыру мәселелерін табысты шешетін құрал. Цифрлық әлемге өту соңғы екі онжылдықтан аса уақытта қарқынды дамып келеді. Бүгінгі күні цифрлық технологиялар жаһандық экономикалық дамудың негізгі факторларының біріне айналып отыр.

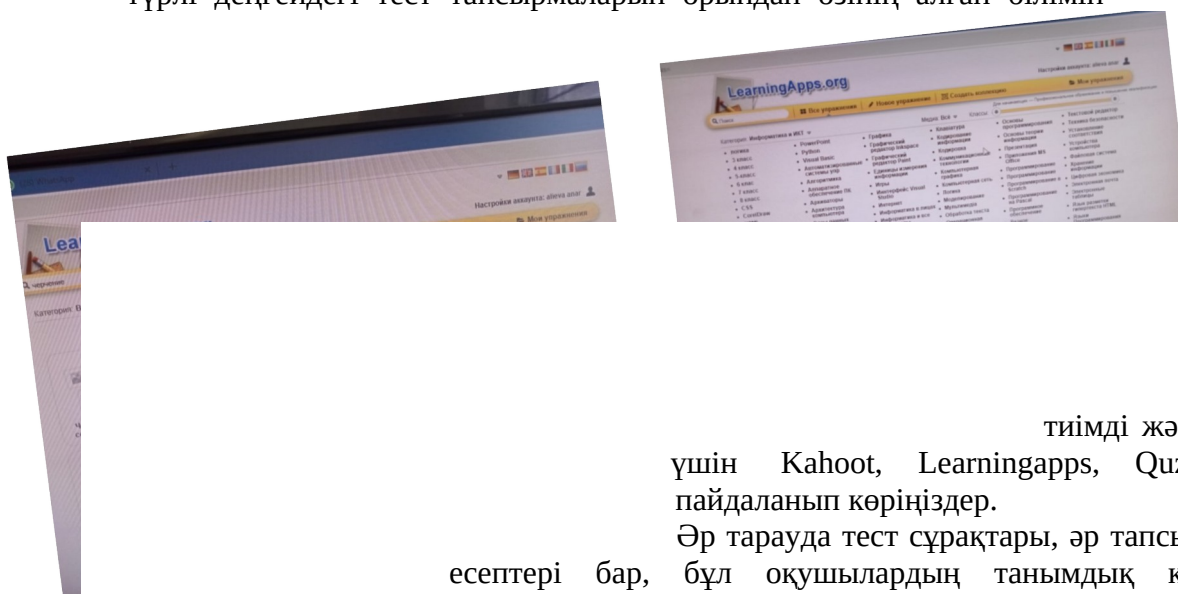
Жаңа ақпараттық технологиялар дегеніміз – білім беру ісінде ақпараттарды даярлап, оны білім алушыға беру процесі. Бұл процесті іске асырудан негізгі құрал компьютер болып табылады. Компьютер - білім беру ісіндегі бұрын шешімін таппай келген жаңа, тың дидактикалық мүмкіндіктерді шешуге мүмкіндік беретін зор құрал.

Қазіргі таңда цифрлық технологияларды қолдану – оқытушының оқушыларға көп материал беру емес, нақты меңгерте отырып, нақты тірек –сигнал есебінде өз білімін одан әрі дамытып, әрбір құбылыстың мәнін, ерекшелігін, сапалық деңгейін анықтауға үйрету. Ақпараттық білімді игертуде: таным, қабылдау кезінде бейнелерді құру, ең алдымен, бейнелі ес, көрнекі-бейнелі ойлау, шығармашылық ойлау елесі, жан-жақты көріністер қабылдау, сөздік-логикалық ойлау, сөздік- ойлау, ес, сезім қатынастары қамтылады.

Цифрлық технологиялардың мүмкіндіктерін оқытушылардың іс-тәжірибелерін қолдануда оқушыға берер төмендегідей тиімділіктері аңғарылды:

- түрлі ақпараттық, бейнелік, дыбыстық анықтамалар арқылы білімін жан- жақты жетілдіреді, дамытады;
- өз бетінше сарамаңдық тапсырмаларды орындайды;
- тақырыптан қалып кеткен немесе дұрыс түсінбеген тақырыпты қосымша қайталауға мүмкіндік беріледі;
- пәнге қызығушылығы, үздіксіз ізденісі артады;
- ойлау, есте сақтау, пікірсайыстық қабілеті дамиды;
- өз ойын сызба, сурет, кескіндеме, кесте, графиктік модельдер түрінде жеткізеді;
- түрлі бейнелік, сілтемелік, нұсқаулық тапсырмаларды орындайды;
- түрлі деңгейдегі тест тапсырмаларын орындап өзінің алған білімін тексереді.

Сабақты

тиімді және қызықты өту үшін Kahoot, Learningapps, Quizizz, WordWall пайдаланып көріңіздер.

Әр тарауда тест сұрақтары, әр тапсырманың өзіндік есептері бар, бұл оқушылардың танымдық қызығушылығын бақылауда және оқушының танымдық ізденісін туғызады. Электрондық орта арқылы зертханалық жұмыстарды орындап қана қоймайды, оқушыны шығармашылық жұмыс істеуге дағдыландырады, сабақтың сапасын арттырады.

Бүгінгі таңдағы ақпараттық қоғам аймағында оқушылардың ойлау қабілетін қалыптастыратын және компьютерлік оқыту ісін дамытатын жалпы заңдылықтардан тарайтын ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың тиімділігі жоғары деп есептеймін.

Осы негізде оқушылар тек біліммен қаруланып қана қоймай, өздігінен білім алуды дамыта

отырып, үздіксіз өз бетінше оқуға ынталануына қажеттіліктерін тудырады. Осы мәселелердің жүзеге асу жолдарына себепкер ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың әрқайсының өзіндік оқушыға беретін ықпалы жоғары болады. Электрондық есептеуіш техникасымен жұмыс істеу барысында оқушы материалды толық меңгереді, білім және білік дағдысы, қызығушылығы, танымдық қызығушылығы артады, ал оқытушы оқушылардың зейінін өзіне тарту жетістігіне ие болады. Оларды ойландыра, толғандыра отырып зейінін оқу процесіне тарту әрекеттері – оқытушының тиімді құралы болып табылады. Бұл оқушылардың танымдық қызығушылығын белсендіру амалы болмақ. Өйткені, адам қоршаған ортада өзіне керекті нәрсені алады, олай болса, білім беруде мәнді де мағыналы нәрсені оқушыларға қызықты түрде ұсынуда ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың ықпалы жоғары.

Қорытынды:

Ұстаз үшін нәтижеге жету шәкіртінің білімді болуы ғана емес, білімді өздігінен алуы және алған білімдерін қажетіне қолдану болып табылады. Бүгінгі бала – ертенгі жаңа әлем. Бүгінгі күні ақпараттар ағымы өте көп. Ақпараттық ортада жұмыс жасау үшін кез келген педагог өз ойын жүйелі түрде жеткізе алатындай, коммуникативті және ақпараттық мәдениеті дамыған, интерактивтік тақтаны пайдалана алатын, Заманауи ақпараттық технологиялармен жұмыс жасау әдістерін меңгерген мұғалім болуы тиіс. Заман талабына сай жаңа технология әдістерін үйрету, бағат-бағдар беруші – мұғалімдерміз. Оқушылардың жаңа тұрмысқа, жаңа оқуға, жаңа қатынастарға бейімделуі тиіс. Осы үрдіспен бәсекеге сай дамыған елдердің қатарына ену ұстаздар қауымына зор міндеттер жүктелетінін ұмытпауымыз керек.

Қолданылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы
2. Тұрғынбаева Б.А. Біліктілікті арттыру жүйесінде мұғалімдердің шығармашылығын дамыту //Білім берудегі менеджмент, 2004. -№3
- 3.Глушков В.М. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования.- М., 2003.-185 с
4. Өстеміров К. Қазіргі педагогикалық технологиялар мен оқыту құралдары: оқу құралы / К. Өстеміров.- Алматы: ЖШС «Казпрофтех», 2007.
5. Мұхамбетжанова С.Т., Мелдебекова М.Т. Педагогтардың ақпараттық – коммуникациялық технологияларды қолдану бойынша құзырлылықтарын қалыптастыру әдістемесі. Алматы: ЖШС «Дайыр Баспа», 2010 ж.

IT – РЕШЕНИЯ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ «ТЕХНОЛОГИИ МАШИНОСТРОЕНИЯ»

Бигожин Арман Кайратович
заместитель директора по IT
КГКП «Карагандинский машиностроительный колледж»
Дудник Маргарита Георгиевна
Преподаватель специальных дисциплин
КГКП «Карагандинский машиностроительный колледж»

Аннотация: Целью доклада является раскрытие опыта использования информационных технологий в организациях технического и профессионального образования. В докладе приводится характеристика трех основных компонентов информационных технологий как комплекса технических средств, программных средств и системы организационно методического обеспечения; представлено описание данных цифровых информационных

технологий. Авторами перечисляются наиболее распространенные многофункциональные учебные прикладные программы и средства ИТ; выделяются преимущества применения ИТ в учебном процессе. Авторы приходят к выводу о том, что использование информационных технологий в образовании позволяет разнообразить широкую палитру форм и методов обучения, которые являются одним из современных путей совершенствования учебного процесса.

Ключевые слова: информационные технологии; информация; симуляторы; обучающиеся; учебный процесс; компьютеризация.

Информационные технологии приносят возможность и необходимость изменения самой модели учебного процесса: переход от репродуктивного обучения — «перелива» знаний из одной головы в другую, от преподавателя к студентам — к креативной модели (когда в учебной аудитории с помощью нового технологического и технического обеспечения моделируется технологический процесс, студенты под руководством преподавателя должны применить свои знания, проявить творческие способности для анализа моделируемой ситуации и выработать решения на поставленные задачи). Специалисты считают, что развитие традиционных и новых технологий должно идти по принципу дополнительности, что, в свою очередь, позволяет говорить о принципиально новом измерении образовательной среды — глобальном, измерении, существующем в реальном времени и ассоциирующем в себе всю совокупность образовательных технологий.

В целях повышения интереса к предметам по профессии, развития у обучающихся познавательной активности, мы применяем на уроках различные формы и методы обучения, стараясь поддерживать принцип работы «Не меня учат, а я учусь». На каждом уроке стараемся дать новый материал, таким образом, чтобы учащиеся разрешали проблемные, логические, производственные ситуации с их обязательным анализом. Это требует от них проявления инициативы, творчества, самостоятельного мышления. При всем многообразии форм организации учебной деятельности, которые можно использовать при развитии общих и профессиональных компетенций, преимущественными считаем те, которые ориентированы на самостоятельность обучающегося, проявляющуюся в разработке конкретного «продукта» деятельности, который может быть оценен преподавателем и группой, например изготовления токарем какой то детали.

Основными направлениями применения ИТ в учебном процессе колледжа являются:

- разработка методических и дидактических материалов;
- организация и проведение компьютерных экспериментов с виртуальными моделями;
- осуществление целенаправленного поиска информации различных форм в глобальных и локальных сетях, её сбора, накопления, хранения, обработки и передачи;
- обработка результатов эксперимента;
- организация интеллектуального досуга учащихся.

Современный ритм жизни очень ускоряется, и обучающиеся привыкли к быстрому достижению информации, её переработке и закреплению. В подготовке специалистов по специальности «Технология машиностроения» мы сталкиваемся с проблемой в закреплении теоретических знаний, оборудование остается тем же, а прогресс идет вперед, и зачастую современному студенту бывает скучно, и руки произвольно тянутся на уроке к смартфону.

Мы нашли решение – применение симуляторов имитирующих профессиональные навыки, используемые на мобильных устройствах.

На уроках специальных дисциплин мы применяем следующие симуляторы:

1. 1K62 Lathe Machine Simulator
2. Симулятор токарного станка с ЧПУ
3. Учебный комплекс ТКР по специальности «Токарное дело»

Работа с данными симуляторами позволяет закреплять теоретические знания в лабораторных условиях, отрабатывать навыки, прежде чем, приступать к оборудованию.

Для закрепления теоретического материала, мы разрабатываем различные

разноуровневые задания, где обучающийся может изготовить деталь и проверить свои расчеты по технологическому процессу.

Как показывает практика внедрения симуляторов, имитирующих профессиональную деятельность на теоретическом обучении, к производственному обучению студенты приступают легче, подготовленными и имеющими представление о будущей деятельности. Это доказывает позитивное влияние.

Перспективная система образования должна учитывать основные вызовы 2024 года и связанные с ними важнейшие проблемы человека в современном и наступающем информационном обществе. К важнейшим направлениям перехода к новой образовательной концепции, которая станет основой необходимой для условий перспективной системы образования, относятся, в частности, фундаментализация образования на всех его уровнях; реализация концепции опережающего образования; широкое использование методов инновационного и развивающего образования на основе применения перспективных информационных технологий; повышение доступности качественного образования путем развития системы дистанционного обучения и средств информационной поддержки учебного процесса современными информационными и телекоммуникационными технологиями

Список использованной литературы

1. А.С. Сигов, В.А. Мордвинов. Мобильные информационные технологии в учебном процессе школы и вуза. Магистр, № 5-6, 2001.
2. Арменголь М. Влияние глобализации на деятельность иberoамериканского виртуального университета // Высшее образование в Европе. Том XXVII, №3, 2002.
3. Образование и 21 век. Информационные и коммуникационные технологии. М. 1999. С.21
4. Деденёва А.С., Аксехин А.А. Информационные технологии в гуманитарном высшем профессиональном образовании // Педагогическая информатика. Научно-методический журнал ВАК. № 5. 2006. С. 8-16.
5. Деденёва А.С., Аксехин А.А. Мультимедиа технологии в условиях формирования образовательной среды вузов искусств и культуры // Историко-культурные связи России и Франции: основные этапы: сборник статей / Сост. И.А. Ивашова; гл. ред. Н.С. Мартынова. - Орёл: ОГИИК, ил., ООО ПФ «Оперативная полиграфия», 2008. С. 19-25.
6. Применение IT-технологий в системе образования. <https://www.karma-group.ru/education/>

ЦИФРОВЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ РЕСУРСЫ В ОБУЧЕНИИ-КАК ЭЛЕМЕНТ ФОРМИРОВАНИЯ ЦИФРОВОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ.

Узакпаева Жанар Жекеновна
преподаватель специальных дисциплин
Колледж «Сферы обслуживания», г.Семей, область Абай

Аннотация. В статье описывается опыт работы преподавателя специальных дисциплин по применению цифровых образовательных ресурсов и созданию собственных ресурсов в образовательном процессе.

Активное использование современных цифровых технологий, интерактивных форм работы увеличивают познавательную самостоятельность педагога и обучающегося, дают возможность самим быть создателем новых ресурсов.

Ключевые слова: модернизация образования, учебный процесс, цифровая образовательная среда, цифровая грамотность, цифровые и электронные образовательные ресурсы.

В век цифровой информации сектор образования не остался в стороне, система образования

подхватила технические новшества, и, разумеется, наиболее радикальными (в лучшем смысле этого слова) из них являются компьютерные технологии, которые постоянно совершенствуются, становятся более гибкими и доступными для нас.

Цифровые технологии сегодня это инструмент эффективной доставки информации и знаний для обучающихся, средство построения новой образовательной среды. Цифровая образовательная среда дает принципиально новые безграничные возможности в том числе не только быть активными потребителями, но и создавать свои новые ресурсы.

Для формирования цифровой образовательной среды в 2020-2021 в нашем колледже для реализации дистанционного обучения была впервые внедрена платформа Білім-Параграф, с 2021-2022 у.г для развития цифровой среды введена цифровая платформа Canvas, где преподаватели прикрепляют задания, лекции, видео-уроки, а студенты уже выполненные задания в виде презентаций, видео-презентаций выгружают в данную платформу. У каждого преподавателя и студента имеется свой логин и пароль для входа в систему, оценивание также ведется в данной платформе. Данная платформа очень удобна для обучения в онлайн-режиме и офлайн.

Учебная лаборатория производственного обучения и кабинет специальной технологии по специальности «Производство мяса и мясных продуктов» оснащены современными технологиями: компьютеры, интерактивные доски, экран и проекторы, проведен интернет для доступа к информационному контенту. Кроме оснащения электронными ресурсами, методическим кабинетом колледжа была осуществлена подготовка и обучение педагогов цифровым образовательным технологиям, так в 2021 году мы прошли курсы повышения квалификации при АО «НЦПК «Орлеу» на тему: «Развитие цифровых компетенций педагогов». Также при помощи цифровых ресурсов в колледже проводятся онлайн- конференции, собрания, студенты с удовольствием участвуют в вебинарах, видео-конференциях, онлайн чатах используя при этом разнообразные инструменты интернет-коммуникации как Zoom, Skype, Webinar, Google Meets и др.

При проведении уроков производственного обучения в учебной лаборатории ежедневно пользуемся цифровыми образовательными ресурсами, почти на всех этапах урока использую мультимедийные презентации. Мои студенты при создании презентаций наряду с Power Point активно применяют интернет приложения такие как Canva, Prezy. В сервисе Canva можно провести совместную работу сразу нескольких студентов над одним проектом, применить собственные медийные материалы в процессе оформления слайдов, т.е. одну презентацию одновременно делают несколько обучающихся. Активно использую на своих уроках видео мастер-классы, видео-уроки снятые на производственной базе, где ребята сами объясняют технологический процесс уже непосредственно на рабочем месте, данные уроки сохраняем в you tube - контенте, и при необходимости студент по ссылке может просмотреть моменты урока, и повторить пройденный материал. Все программы мультимедиа дают возможность представить информацию в различных формах и этим делают процесс обучения более эффективным. При этом экономия времени для изучения определенного материала в составляет тридцать процентов, а приобретенные знания сохраняются в памяти человека значительно дольше. При применении на своих уроках мультимедийных технологий могу сказать, что структура урока в принципе не меняется. В нем по-прежнему сохраняются все основные этапы, изменяется, возможно, только их временные характеристики. Важным преимуществом компонования мультимедийной презентации является ее структурированность, что в свою очередь, развивает системное, аналитическое мышление и этому очень способствует использование гипертекстовых ссылок.

На своих уроках я использую следующие цифровые ресурсы: Learningapps.org – сервис для создания интерактивных заданий. При использовании этой платформы очень удобно и легко создавать электронные интерактивные упражнения. Здесь также можно создать аккаунт для себя и своих студентов, это позволяет прослеживать за успехами студентов, видеть статистику о выполнении заданий, давать обратную связь. Google формы – для создания тестовых заданий. Применяем сервис Padlet, к преимуществам использования сервиса Padlet можно

также отнести его следующие возможности: 1) выбор дизайна виртуальной доски; 2) возможность организации коллективной деятельности в режиме реального времени и работы с визуальным контентом; 3) возможность размещения материалов как с любого носителя, так и из сети Интернет (фото-, видео-, аудиофайлы).

Также часто используем на уроках интернет приложение iSpring Suite, в котором можно создавать тесты, а также видео-презентацию, видео-урок, в этом приложении есть возможность прямо в iSpring вырезать неудачные фрагменты, удалить шумы или отрегулировать громкость звука.

На начальном этапе урока для активизации мыслительной деятельности и обратной связи студентам нравится когда применяешь такие интернет-инструменты как Kahoot, Quizlet. Очень простым способом создавать свои собственные учебные ресурсы является интернет приложение Wordwall. В этом приложении можно выполнять индивидуальные задания для своей группы, такие как викторины, кроссворды, матчи, словесные игры и многое другое. К примеру в этом приложении на уроках производственного обучения ребята сами составляли задания в форме лабиринта и соревновались между собой как индивидуально так и мини-группах.

Информатизация образования создала базу для перехода на новый уровень, цифровизация направлена на подготовку специалистов, которые гарантированно востребованы на рынке труда, легко и свободно владеют мобильными и интернет-технологиями, а также ориентированы на непрерывное обучение (повышение квалификации) с помощью электронного обучения. Цифровые технологии в современном мире — это не только инструмент, но и среда существования, которая открывает новые возможности: обучение в любое удобное время, непрерывное образование, возможность проектировать индивидуальные образовательные маршруты, из потребителей электронных ресурсов стать создателями.

Постепенно происходит переход образовательных программ на электронный формат, это требование времени, что доказывают обстоятельства сложившиеся с пандемией - экстренный переход на дистанционное обучение. Учебные материалы, планы, занятия, журналы и дневники — все это перешло на онлайн-версии. Студенты выполняют уроки, не выходя из дома, по Интернету. Создавались электронные ресурсы, на которых обучающийся находил необходимую информацию для занятий.

Применение цифровых образовательных ресурсов на уроках необходимы для:

- совершенствования практических умений и навыков обучающихся;
- индивидуализации процесса обучения;
- повышения интереса к урокам;
- активизации познавательной деятельности обучающихся;
- развивают творческий потенциал обучающихся;
- осовременивают урок.

Подводя итоги хотелось бы сказать, что применение цифровых образовательных технологий делает урок не только эффективным, но и помогает педагогу найти общий язык с обучающимися, быть с ними на одной волне, для которых владение языком техники и гаджетов это ежедневная привычная реальность.

Результативность: 1) применяя цифровую образовательную платформу Білім-Параграф, обучающиеся по специальности «Производство мяса и мясных продуктов» успешно сдали квалификационный экзамен на базе платформы в онлайн-режиме, используя тестовые задания загруженные на данную платформу. 2) Применяя цифровые образовательные ресурсы и технологии были созданы видеоуроки, видео-лекции по специальности «Производство мяса и мясных продуктов», которые доступны в YouTube, на сайтах НАО Talar, 3) Обобщение педагогического опыта на городском конкурсе «Умный урок» с демонстрацией применения цифровых образовательных технологий на каждом этапе урока.

Список литературы

1. Андреев А.А. Роль и проблемы преподавателя в среде e-Learning. Высшее образование в России. 2016г.
2. Новиков С.П. Применение новых информационных технологий в образовательном процессе. Педагогика.-2019.
3. Пищик Е.В. Методика использования мультимедиа-технологий на уроке. Педагогическая мастерская. 2018г.
4. Цифровизация [Электронный ресурс] // Викисловарь. — Режим доступа: <https://ru.wiktionary.org/wiki/цифровизация>.2019г
5. Шваб Д.К. Четвертая промышленная революция [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://mybook.ru/author/klaus-shvab/chetvertaya-promyshlennaya-revolyuciya/read/> 2019г.

ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР - САПАЛЫ БІЛІМ БЕРУДІҢ НЕГІЗІ

Тәжімұратова Бақыткүл Алимбаевна
Садықова Айгерім Табысбековна
Қызылорда облысы Қазалы ауданы
«Қазалы көлік-техникалық жоғары колледжі» КМҚК

Аннотация: Бұл мақалада білім саалсында заманауи технологияларды қолданудың ерекшеліктері мен артықшылықтары қарастырылады. Автор білім беру процесінде сайт жұмысын және виртуалды шындық пен 3 Д бейнелерді қолдану өте нәтижелі және тиімді деген қорытындыға келеді.

Кілтті сөздер: Цифрлық технология, инновациялық технологиялар, гаджеттерді пайдалану, 3 Д бейнелер, виртуалды шындық, білім беру процесі, интерактивті оқыту, қашықтықтан білім беру.

Өзектілігі. Қазіргі заман адамзаттың индустриалдық қоғамнан ақпараттық қоғамға өтуімен, оның әлеуметтік-экономикалық және саяси өмірінің барлық саласына тереңдеп енуімен ерекшеленеді. Қазіргі таңда Интернетсіз экономиканың бірде-бір саласы дами алмайды. Сондықтан елімізде қабылданған «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасында цифрландыруға күш салу арқылы адами капиталды белсенді түрде дамыту, инновациялық экономиканы құру, оқушыларға заман талабына сай білім беруді жетілдірудің құралы ретінде қарастырылған болатын[1].

Қазақстан Республикасының президенті Қасым-Жомарт Тоқаев 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты халыққа Жолдауында білім саласын цифрландырудың маңызына тоқталып, оны сапалы білім берумен тікелей байланыстырып, «Цифрлы ұстаз» білім беру жобасын жүзеге асыруды тапсырған болатын[2].

Цифрлық сауаттылық – цифрлық технологияларды және интернет ресурстарын қауіпсіз және тиімді пайдалану үшін қажет білім мен дағдылардың жиынтығы. Цифрлық технология қоғам өміріне әсерін молынан тигізуде. Соның нәтижесінде денсаулық сақтау мен білім беру, қала тіршілігі, жалпы адамның күнделікті өмірі айтарлықтай өзгеріп, жаңа сипатқа ие болуда. Олар қазірдің өзінде біз тамсанып айта беретін ақпараттық технологиялардың өзін жолда қалдыра бастады. Расымен де, адамзат қауымы жыл санап емес, ай санап, тіпті апта мен күн санап цифрландыру заманының сиқырлы әлеміне еніп барады..

XXI ғасырға лайықты ізгі қасиеттерге ие болу – бүгінгі таңдағы әрбір жеке тұлғаның алдында тұрған асыл міндет. Қазіргі кезде адамның кәсіби шеберлігіне, білім өрісіне, зиялылық және танымдылық деңгейіне жаңа технология дәуірінің өзі биік талаптар қойып отыр. Заманауи технологиялар біздің өмірімізге тұрақты түрде енгізілуде, «Цифрлық» тұжырымдамасын тек ғылыми конференцияларда ғана емес, күнделікті өмірде де жиі кездесетін болдық.

Цифрландыру үрдісі, мінсіз білім беру үдерісі мен сапасына әсер етеді. Оқу үрдісінде компьютер оқып - үйрену нысаны ретінде, сонымен бірге оқыту, тәрбиелеу, дамыту мен оқытудың мазмұнын меңгеруді диагностикалау құралы ретінде әрекет етеді. Цифрландырудағы негізгі мақсат – бәсекеге қабілеттілікті арттыру, халықтың өмір сүру сапасын жақсарту, оқу - тәрбие процесін жеделдету және жеңілдету, балаларға, ұстаздарға, ата - аналарға жүктемені азайту. Ең бастысы – білім беру сапасын арттыру. Біздің балаларымыз халықаралық деңгейде әртүрлі салаларда, оның ішінде жасанды интеллект және ауқымды деректер жасау саласында бәсекеге қабілетті болуға тиіс.

Қазіргі кезде цифрлық технология енгізу жүргізіліп жатыр. Бүгінгі күнде елімізде 3D принтер, онлайн — сауда, мобильді банкинг, цифрлық қызмет көрсету секілді денсаулық сақтау, білім беру ісінде қолданылатын және басқа да перспективалы салаларды дамып келеді.

Бұл мақсатқа жету үшін бүгінгі күндегі ұстаздың алдында тұрған міндет білім алушыларды интернет ресурстарын пайдаланып, ақпараттық технологияның көмегімен оқыту.

Білім алушылардың функционалдық сауаттылығы дегеніміз – білім алушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімін білім ордасынан тыс жерде , кез келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету. Егер осы шарттар орындалғанда білім алушының функционалдық сауаттылығы қалыптасады.

Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің рөлі зор.

Білім алу — батылдық,

оны толықтыру – даналық,

ал шебер қолдана білу – өнер!

«Сабақ беру – үйреншікті жай ғана шеберлік емес, ол – жаңадан жаңаны табатын өнер» — деген екен Жүсіпбек Аймауытов. Сондықтан қазіргі таңда білім алушыларға саналы тәрбие мен сапалы білім беру ісін жаңа талап тұрғысынан өзгертіп, оқыту тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыруға міндеттіміз.

Шығармашыл тұлғаны қалыптастыру үшін әр сабағымызда біз тек оқулық шеңберіндегі білімді үйретумен шектеліп қана қоймай, кең түрде әр баланың талабына, деңгейіне сай жұмыстарды саралап, ыңғайластыруымыз керек. Тұлға құзіреттілігін дамыту үшін, білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруда жаңа инновациялық әдіс – тәсілдердің ең тиімдісін пайдалану жоғарғы нәтиже береді.

Цифрлық технологиялар қоғамды ақпараттандырудың негізгі факторларының біріне айналды. Қоғамның ақпараттануы жаңа есептеу құралдары базасында ақпаратты қабылдау, жинау, өңдеу, сақтау мен тасымалдаудың жаңа әдістерін ендірумен ерекшеленеді. Білім қорын жинақтау мен түрлі міндеттерді шешудің жаңа әдістері адам іс-әрекетінің барлық саласында ойлау әрекетін дамытуға ықпал ететін, есептеу тәсілдерін қажет ететін маңызды үдеріс болып саналады.

Цифрлық технологияны қолдану сандық формада ұсынылған ақпарат түрлерімен жұмыс істеуді жедел әрі жеңіл ететіні белгілі. Сондықтан білім алушылардың ақпараттық құзыреттілігін дамытуды осы кезден оқыту еліміздің білім беру жүйесіне алғашқы тәжірибе ретінде енгізілді.

Қазіргі оқу-әдістемелік кешеннің заманауи компоненттерінің бірі білім беру үдерісінің барлық қатысушылары: мұғалім, оқушы, студент, ата-аналар қолданатын интернет-ресурстар (bilimland.kz, ustaz.kz, sitcen.college, edu.kz, sabak.kz) жүйелі ақпарат, тәжірибе алмасу алаңы болып саналады.

Оқу әдістерін жетілдіру тікелей білім беру жүйесінде тұтастай ақпарат технологиясын дамытуға үлесін қосты. Жалпы педагогика, әдістемелер және компьютердің түйісуінде жаңа бағыт оқытудың ақпараттық технологиялары дүниеге келді. Оқу арқылы ақпараттың 10%, тыңдау көрнекі құралдар арқылы 20% ұштастырылса, 40-50% оқыту процесінде білім алушы белсенділігін арттыратын мүмкіндіктер жасалса, білімнің 70% есте сақталады екен. Нағыз өмір шындығымен ұштастырылған ақпараттың бала ойында қалу дәрежесі 90 %. Олай болса мәліметті есте сақтау қолданылатын әдіс-тәсілге байланысты. Сол әдіс-тәсілдің бірі әр сабақта компьютерді пайдалану. Компьютер арқылы түрлі суреттер, графикалық сызу, дыбыс, музыка тыңдау, мұғалімнің тақтаға жазып түсіндіргенінен әлдеқайда тиімді, әрі әсерлі. Оқу үрдісінде

компьютерді қолдануға негізделген жеке әдістемелер оқу мақсаттары мен жағдайларына байланысты қолданылуы қажет. Кейбір жағдайда білім алушылардың сұранысын терең ұғыну қажет болса, кей жағдайда пәндік саладағы білімді талдау маңызды роль атқарады.

Ақпараттық технологияларды пайдаланудың артықшылықтары мынадай:

1. Олар оқытудағы тақырып шеңберіндегі немесе белгілі бір уақыт аралығында айтылуға тиіс мәліметтер көлемін ұлғайтады.
2. Білімге бір-бірінен үлкен арақашықтықта орналасқан әр түрлі оқу орнында отырып қол жеткізуге болады.
3. Оқытудың жүйесі көп деңгейлі жетілдіруі олардың таралымдалуы мен оқу сапасын арттырады.

Компьютердің көмегімен білім алушы өз бетінше немесе өзге білім алушылармен топтасып бірге жұмыс істеуге мүмкіндік алады.

Ең бастысы, сабақ барысында, қазіргі қоғамда кең белең алып жүрген 3 д бейнелер мен виртуалды шындық негізіндегі платформаларды қолдану. Осы орайда, пәндерде кең қолданатын платформалар топтамасын ұсынамын. Атап айтсам, *Mozaik 3 D, Object Viewer*, виртуалды музейлер және Nearpod платформаларын айтар едім.

Пәнге шолу мақсатында, 3 Д бейнелерді кеңінен қолдану керек. Атап айтсам, бейнелерді көзге анық көрсету кейде мүмкін болмай жатады. Осы орайда, сайттарды кеңінен қолданып, көзбен көргендей кейіпте болып, сабақты қызықты әрі тартымды өткіземіз. Өз сабағымның жинақталған қортындысы ретінде, өз сайтым іске асып тұр. Бұл сайттың өзіндік бір міндеті бар. Бұл сайтта, ұстаздар қауымына әдістемелік көмек бағыты және жеке сабақтарымның бірнеше тармақтары ұсынылады. Ал, білім алушыларға арналған бөлімде, тест жинақтары мен тапсырмалар легі орналасқан. Әр білім алушы өзіне қажетті виртуалды музейлерді қарап, аралап шығуға да мүмкіндік алады. Сайтта, шежіре сайты да орналастырылды. Әр сабағымның көмекші құралы ретінде осы сайтты білім алушыларға да, әріптестеріме ұсынып отырамын. Бұл сайт цифрлық технологияның жинақталған форматы болмақ.

Қорытынды.

Қорыта айтқанда, жаңа технологиялардың көмегімен білім алушылардың білімін жетілдіру мен оқу сапасын арттыруға болады. Қай халықтың, қай ұлттың болсын толығып өсуіне, рухани әрі мәдени дамуына басты ықпал жасайтын тірегі де, түп қазығы да – білім ордасы. Білім ордалардың білім деңгейін көтеру және онда жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы оқу-тәрбие үрдісін тиісті деңгейге көтеру, педагогикалық ұжымның жүйелі жұмыстарының нәтижесінде ғана жүзеге аспақ. Білім беру процесі - ақпараттық қоғам жайындағы жас өспірімдерді жан-жақты даярлайтын процестер болуы қажет. Сондықтан білім беру жүйесінде компьютерлерді пайдаланудың маңызы зор. Өйткені компьютер адам қызметінің барлық саласында еңбек өнімділігін арттыру құралына айналды. Болашақ мамандардың ақпараттық мәдениеті негіздерін қалыптастыру БІЛІМ алушылардың компьютерде жұмыс жасауды игерумен тығыз байланысты.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. С.Әлкен. Жаңа технологиялар арқылы шығармашылыққа баулу. «Қазақстан тарихы» №1 2006 ж.
3. С.Мирсентова. Оқыту ізденіс ретінде және ізденіс оқыту ретінде. Қарағанды 2011 ж.
4. «Ақпараттық технология және қашықтықтан оқыту». С.Т.Мұхамбетжанова
5. «Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін 2015 жылға дейін дамыту»

КОМПЕТЕНЦИЯ 3D-МОДЕЛИРОВАНИЕ ДЛЯ КОМПЬЮТЕРНЫХ ИГР В РЕГИОНАЛЬНОМ ЧЕМПИОНАТЕ WORLDSKILLS ALMATY 2023

Тлеубердиева Жанара Кенжегалиевна
Центральноазиатский технико-экономический колледж,
Алматы қаласы (онлайн)

Аннотация: 3D-моделирование, анимация и визуализация объектов играет важную роль в современном мире при реализации различных бизнес-процессов и успешном взаимодействии с заказчиком. Трёхмерная графика – это совокупность инструментов и приемов, которые предназначены для создания объемных объектов. Чаще всего графика применяется в компьютерных играх, на телевидении, в кинематографе. Трёхмерное моделирование позволяет увидеть предметы, которых на данный момент не существует, или существуют, но нет возможности их увидеть «вживую».

Ключевые слова: 3D-моделирование, анимация и визуализация, текстурирование, дизайн, art-концепт, персонаж, трёхмерная графика.

Сегодня компьютерные игры являются неотъемлемой частью жизни двух миллиардов человек. Секрет их популярности кроется в широком разнообразии жанров и богатстве стилистических решений.

Современные цифровые технологии позволяют осуществить проработку игрового сюжета, текстур и анимации до мельчайших деталей. Специалисты, работающие над созданием и разработкой 3D-моделей, активно соревнуются в создании максимально реалистичной виртуальной реальности. Их профессиональные навыки широко используются в киноиндустрии, мультипликации, телевизионной рекламе, художественном дизайне и многих других сферах деятельности.

Игры с трёхмерными реалистичными моделями — одно из наиболее заметных направлений гейминдустрии. Мощности компьютеров и игровых приставок достаточно для детализированной проработки моделей, текстур, анимации. С анимацией тесно связано производство кинопроизводства и создания мультфильмов. Третье направление, в котором моделлеры принимают активное участие — создание виртуальной реальности.

Все указанные области применения активно развиваются и вносят всё больший вклад в экономику развитых стран. Чтобы стать профессионалом в этой индустрии нужно уметь выполнять следующие задачи:

- прототипирование и создание дизайн-концепта;
- трёхмерное моделирование объектов;
- создание UV-развёртки;
- текстурирование модели;
- риггинг и анимация;
- проработка текстуры и анимации персонажей.

WorldSkills определяет знание, понимание и конкретные компетенции, которые лежат в основе лучших международных практик технического и профессионального уровня выполнения работы. Она должна отражать коллективное общее понимание того, что соответствующая рабочая специальность или профессия представляет для промышленности и бизнеса.

По организационному моменту: Участнику необходимо знать и понимать: правила и требования безопасности на рабочих площадках; специфическую терминологию для своего сектора и роли; как спланировать и правильно распорядиться временем и заданиями; регулярно сохранять резервные копии работ во избежание потери файла; организацию и структурирование файлов для интерпретации в команде, а также для оптимального использования при передаче с компьютера на компьютер. Участник должен: соответствовать профессиональным требованиям; нести ответственность за все рабочие процессы; создавать и контролировать

структуру файлов; уметь управлять своим временем; уметь справляться с неудачами; общаться и работать с другими участниками ради общей пользы.

По первому модулю: Интерпретация дизайн-бриф. Участнику необходимо знать и понимать: ситуацию на рынке 3D компьютерных игр, стили моделирования и как работать в определенном заданном стиле, спецификации и ограничения платформ, а также предоставляемые ими возможности для ограничения полигонажа и текстурных размеров, план предстоящей работы для определения наиболее важных аспектов задания, на которые нужно потратить время, а какие могут использоваться повторно. Участник должен уметь определять стиль, цвета, темы для целевой аудитории, выбирать наиболее верный подход, основываясь на платформе, жанре и разновидности игры, сформировать план работы, содержащий в себе временные рамки, ограничение полигонов для отдельных частей модели и размеры текстур. Работа участника показана на рисунке 1.1

Рисунок 1.1

По второму модулю: Концепт-арт. Участнику необходимо знать и понимать: силуэты предметов и персонажей, чтобы изобразить форму, настроение, массу и движение; градации серого для привлечения внимания зрителя; теорию цвета для выбора основного и вспомогательных оттенков, смешивания цвета и баланса. Участник должен уметь: - Рисовать в электронном виде, демонстрируя форму, линии, затенение, перспективу, пропорции, свет и тени; создавать собственные кисти (в Photoshop) для создания необходимых эффектов и ускорения работы; выбирать необходимые программы для рисования элементов концепт арта с максимальной продуктивностью в минимальные временные сроки; продумать и представить на рисунке каждый элемент концепт арта для демонстрации внешнего вида финальной 3D модели. Работа участника показана на рисунке 1.2

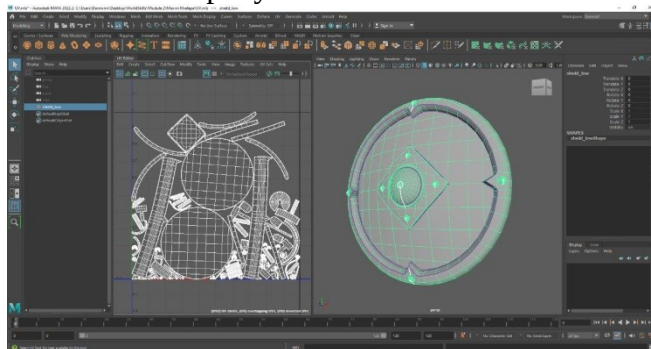

Рисунок 1.2

По третьему модулю: 3D моделирование. Участнику необходимо знать и понимать принципы геометрии для построения 3D модели; принципы создания симметричных моделей и дальнейшее применение к ним материала; количество полигонов, пропорциональное деталям, и концентрация на 3D объекте; обтекаемая кромка, которая равномерно распределяет вершины по всей модели для оптимального качества текстуры, а также силуэта. Участник должен уметь выбирать оптимальную программу 3D моделирования для начала создания модели. Например, 3ds Max или Maya для моделирования твердых поверхностей, или скульптурный инструмент ZBrush для живых объектов, использовать техники скульптурной лепки, полигонального моделирования, а также моделирования из примитивов для создания основной формы модели, использовать инструменты и модификаторы для создания дополнительных деталей модели,

постоянно оценивать модель со всех сторон для ее доработки и добавления необходимых деталей. Работа участника показана на рисунке 1.3

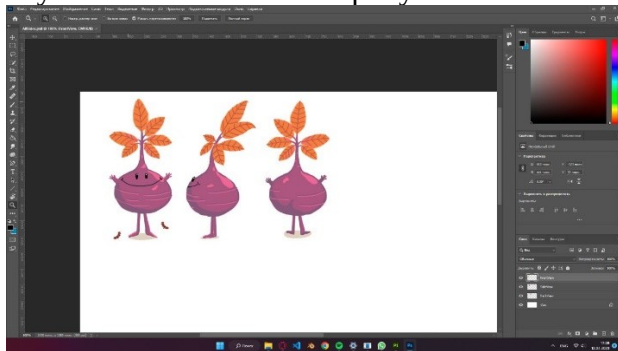

Рисунок 1.3

По четвертому модулю: UV-развёртка. Участнику необходимо знать и понимать зеркальное отображение частей развёртки для максимизации текстурного пространства и текстурной плотности, пропорциональную равнозначность важнейших частей объекта, расположение частей развёртки в пространстве для максимизации использования текстурного пространства, а также во избежание подтёков, группировка частей развёртки по цвету для дальнейшего избегания подтёков. Участник должен уметь использовать инструменты UV развёртки для проецирования карт на все поверхности модели, создавать швы на поверхности модели для дальнейшей развёртки на соответствующие части UV пространства, распределять части развёртки для оптимального использования пространства, группировать части развёртки по цвету, экспортировать UV координаты в программу для текстурирования. Работа участника показана на рисунке 1.5

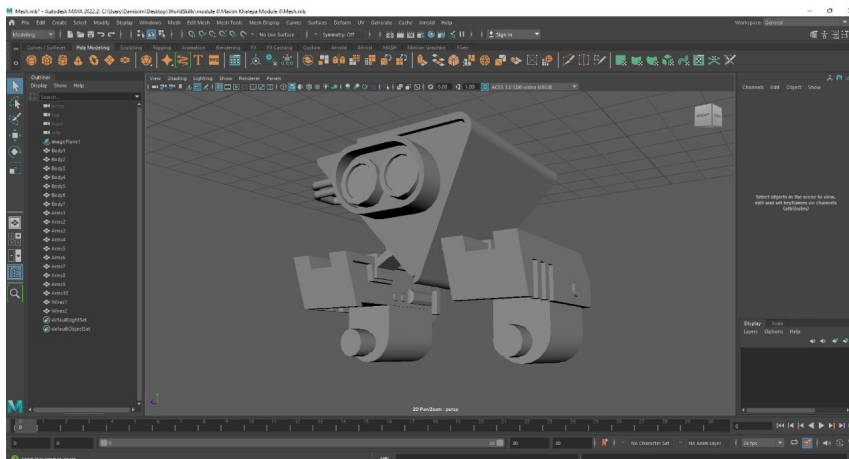

Рисунок 1.5

По пятому модулю: Текстурирование. Участнику необходимо знать и понимать выбор цвета для демонстрации физически корректных материалов в соответствии с их реальными аналогами: дерево, пластик, металл, ткань и т.д.; создание Diffuse map для демонстрации базового цвета или материала; создание Specular map для демонстрации реалистичного блеска в материалах; создание Opacity map для прозрачных элементов на модели, таких как трава, волосы, ветки, тросы и т.д.; создание Normal map для детализации низкополигональной модели; создание Ambient occlusion map, которые содержат информацию о расположении теней на объекте. Участник должен уметь выбирать оптимальную программу для создания текстур и материалов, Photoshop или Substance Designer (Substance Painter); создавать физически корректные материалы и адаптировать к заданной стилистике; создавать и настраивать Specular map для контролирования блеска на поверхности; создавать Opacity map (при необходимости) для составных объектов; экспортировать Normal map из специализированных программ; запекать Ambient Occlusion map для обозначения теней. Работа участника показана на рисунке 1.4

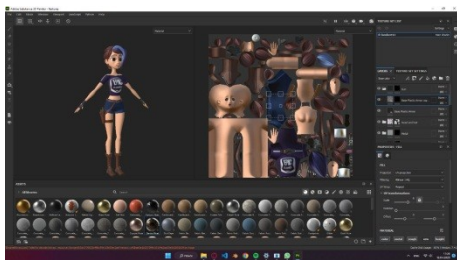

Рисунок 1.4

По шестому модулю: Риггинг и анимация. Участнику необходимо знать и понимать кости создаются для приведения в движение 3D моделей в игровом движке и могут быть построены цепи иерархии для динамического воздействия на части 3D модели; прямая кинематика - это иерархическая структура сверху вниз, где «предки» управляют каждым из «потомков», инверсная кинематика – это структура снизу-вверх, позволяющая «потомку» управлять объектами «предков» по цепи вверх, скиннинг органических моделей, когда на вершины воздействуют несколько костей и скиннинг, анимация по ключевым кадрам, позволяющая аниматору размещать и фиксировать точки перемещения, вращения и масштабирования по шкале времени и добавлять дополнительные действия между ключами. Работа участника показана на рисунке 1.6

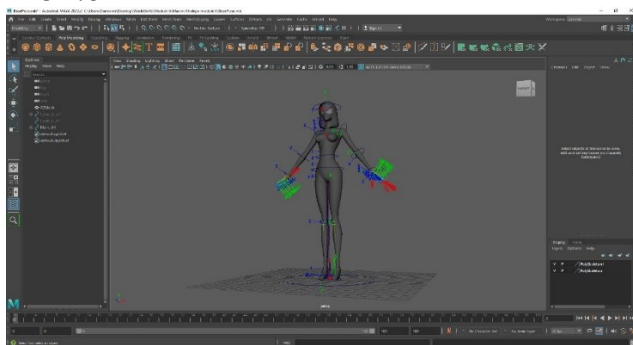

Рисунок 1.5

В этом году (2023 год) от Центральноазиатского технико-экономического колледжа по компетенции 3D-моделирование для компьютерных игр участвовал студент 3 курса по специальности «Вычислительная техника и программное обеспечение» Халепа Максим и получил второе место.

Выводы и предложения. Данная компетенция объединила множество разнообразных навыков и знаний, включая работу в Maya для моделирования 3D моделей или скульптурный инструмент ZBrush, использования техники скульптурной лепки, полигонального моделирования, а также моделирования из примитивов для создания основной формы модели, использования инструментов и модификаторов.

Необходимо вырабатывать у студентов: креативность, чувство стиля, инновационный подход к работе, возможность внедрять неординарные решения в своей работе.

Список использованной литературы

1. Методические материалы по подготовке по компетенции 3D-моделирование для компьютерных игр.

БІЛІМДІ ЦИФРЛАНДЫРУ ЖӘНЕ EDTECH

Султанбеков Айбек Егеубаевич
Семей радиотехника және байланыс колледжі
Абай облысы

Аннотация: Бұл мақаладағы қарастырылатын мәселелер білім беруді цифрландыру және онлайн

қашықтықтан оқыту, цифрланудың дамуы, білім берудің цифрлық трансформациясы. Колледждердің оқу үдерісінде цифрлық технологиялар мен ІТ шешімдерді қолдану оқудың тиімділігін арттыруға, студенттердің тәжірибесін байытуға және оларды заманауи ақпараттық қоғамға дайындауға көмектеседі.

Түйін сөздер: Цифрландыру, Онлайн, EdTech, электронды хат.

Білім беруді цифрландыру мен қашықтықтан онлайн оқыту бір нәрсе емес. Цифрландыру ұғымы әлдеқайда кең, ол қашықтан да, тікелей білім беру мекемелерінде электронды оқыту үшін әртүрлі бағдарламаларды, қосымшаларды және басқа да сандық ресурстарды пайдалануды білдіреді (мысалы, кабинетте компьютерде немесе планшетте кейбір тапсырмалар орындалғанда).

Сонымен қатар, цифрландыру тек білім беру процестеріне ғана емес, сонымен қатар ұйымдастырушылық процестерге де қатысты. Мысалы, сол электронды күнделіктер мен журналдар, сонымен қатар мұғалімге қоңырау шалудың немесе мектепке жеке келудің орнына электронды хат жазу мүмкіндігі де цифрландыру болып табылады.

Білім беруді цифрландыру әсіресе коронавирустық пандемия басталғаннан бері байқала бастады. Білім беру мекемелері қашықтан онлайн режимге көшуге мәжбүр болды, бұл барлығына - мектеп оқушылары мен олардың ата-аналарына, мұғалімдерге, студенттерге және университет профессорларына әсер етті.

Бірақ іс жүзінде цифрландыру процестері әлдеқайда ерте басталған. Білім беруде цифрлық медианы пайдалану – жаһандық құбылыс. Құбылыстың ауқымы білім беру цифрлық технологиялар нарығының көлемімен дәлелденеді (бұл нарық EdTech деп аталады) – 2025 жылға қарай дүниежүзілік экономикалық форумның мәліметі бойынша ол 342 миллиард АҚШ долларына жетеді. Өткен жылы тек Coursera платформасында 100 миллион студент онлайн оқыды.

Қазақстандағы білім беруді цифрландыру, жоғары экономика мектебінің білім беру институты сарапшыларының пікірінше, бірнеше кезеңнен өтті. Және әрқайсысында бұл термин әртүрлі процестерді білдірді:

- Сексенінші жылдардың ортасы мен тоқсаныншы жылдардың басындағы цифрландырудың бірінші толқыны **компьютерлік сауаттылықты дамытуға** бағытталған және білім беру мекемелерінде алғашқы компьютерлік сыныптардың пайда болуын қамтыды.
- Екінші кезеңде, 2000 жылдардың ортасынан бастап, олар **оқу процесіне ақпараттық-коммуникациялық технологияларды енгізу** туралы айта бастады - цифрлық құрылғылар мен форматтар тек информатика сабақтарында ғана емес басқада сабақтарда қолданыла бастады.
- Үшінші – заманауи кезеңде, шамамен 2018 жылдан бастап біз **цифрлық трансформация** – білім берудегі барлық үдерістерде цифрлық технологияларды пайдалану туралы айтып

отырмыз.

Білім берудің цифрлық трансформациясы кезінде **барлығы жаңартылады:**

- **жоспарланған білім беру нәтижелері және білім мазмұны.** Өйткені, бұдан былай адамдардың өмірде цифрлық құзыреттіліктерге мұқтаждығы соғұрлым көп болады (мысалы, мемлекеттік органдармен өзара іс-қимылдың барлығы дерлік қазір электронды «Мемлекеттік қызметтер» арқылы, банктермен - цифрлық қосымшалар арқылы жүзеге асырылады; көптеген адамдардың жұмысы цифрлық технологияларсыз елестету енді мүмкін емес). Демек, балаларды мектептен бастап цифрлық технологияларды дұрыс пайдалана білуге үйреткен дұрыс;
- **педагогикалық әдістер мен оқыту технологиялары,** өйткені цифрлық ортадағы сабақтар сыныптағы дәстүрлі сабақтардан көп жағынан ерекшеленеді (тіпті цифрлық дидактика деген түсінік пайда болды);
- **тәрбие жұмысын ұйымдастыру, оған арналған құралдар** (техникалық құралдар) және осы процесті басқару.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Антонова Д.А., Оспенникова Е.В., Спиринов Е.В. Цифровая трансформация системы образования.

2. <https://skillbox.ru/media/education/chto-takoe-tsifrovizatsiya-obrazovaniya-i-zachem-ona-nuzhna/>

ТЕМІРЖОЛ САЛАСЫНДАҒЫ МАМАНДАРДЫҢ БІЛІМІН ПРАКТИКАЛЫҚ ТҰРҒЫДАН АРТТЫРУ ҮШІН ОҚУ ТРЕНАЖЕРЛАРЫН ҚОЛДАНУ

Байтлесов Рахымғали Куатович
«Қазалы көлік-техникалық жоғары колледжі»
КМҚК , Қызылорда облысы

Аннотация. Мақалада логистика саласындағы мамандарды дайындау үшін жаңа технологияларды қолдану талданады. Елдің экономикалық жағдайы көлік саласының дамуына және өзінің функциясын дұрыс орындауына байланысты. Жоғары деңгейде ұйымдастырылған көлік жүйесі елдің әлеуметтік және экономикалық мақсаттарына қол жеткізуге көмектесетін факторлардың бірі. Жергілікті, аймақтық және қалалық деңгейлерде көлік жүйесін жоспарлау мен жобалаудағы қателіктер үлкен қауіптерге әкеліп соғуы мүмкін. Білімі толық емес маманның салдарынан техникалық объектіде қолайсыз және басқарылмайтын процестің пайда болуына әкеліп соғатын апаттар болуы мүмкін. Осындай жағдайлардың алдын алу үшін тек қана теориялық тұрғыдан білім бермей, оқу орындары 209 теория мен практиканы қатар алып жүруі қажет. Логистика біршама жас және белсенді дамушы ғылым. Темір жол саласында логистиканың дамуы мен жетістіктері

Кілтті сөздер: логистика, темір жол, стенд, оқу тренажері, қозғалтқыш, жүріс бөлігі.

Логистика бойынша бірінші ғылыми еңбектерді шығарушы ретінде XIX ғасырдың басындағы француз әскери маманы Джоминиді атауға болады, ол логистикаға мынадай анықтама берген: “логистика-әскерлерді маневрлеудің тәжірбиелік өнері”. Ол логистикаға тек тасымалдау ғана емес, сондай-ақ жоспарлау, басқару және жабдықтау мәселелері, әскерлерді орналастыру 187 жерлерін анықтау, сонымен қатар көпір, жол және т.б. салу мәселелері жатады деп пайымдаған. Логистика әскери ғылым ретінде тек XIX ғасырдың ортасында ғана қалыптасты. Логистика дамуының тағы бір бағыты – экономикалық, мұнда логистика деп шаруашылық жүргізудің ғылыми-тәжірбиелік бағыты, яғни өндіріс және айналым сфераларындағы материалды және олармен байланысты ақпараттық және қаржы ағындарын тиімді басқару түсіндіріледі. Логистика біршама жас және белсенді дамушы ғылым болып табылады. Оның түсініктеме аппаратына және терминалогиясына қатысты көптеген сұрақтар әр уақытта нақтыланып, жаңа

мәнге ие болып, өзгеріп отырады. Осыған байланысты логистика өткен тарихи жолды қарастыру, қазіргі сатыдағы жағдайын бағалау және шетел мен біздің елдегі оның даму келешегін бағалау қызық. Тарихта әлемдік темір жолдар тиісті инфрақұрылымдары бар, барлық пайдалану және басқару қызметтерін атқаратын және көлік қызметтер нарығында қандай қызметтерді көрсетуді біржақты анықтайтын ұйымдар ретінде дамыды. Мұндай даму уақыт жағдайын нақты белгілейді. XIX ғасырда жер бетіндегі көліктің ең басым түрі ретінде темір жолдар, шын мәнінде, тұтынушылардың таңдау мүмкіндіктерінен тәуелсіз қызмет түрлерін және нақты шығындардан гөрі, көп дәрежедегі сала ішіндегі бәсекелестікке байланысты тарифтерді оларға еріксіз таңды. Темір жол қызметін реттейтін мемлекеттік құрылымдардың бар болуы, тіпті көліктің бәсекелес түрлері нарыққа шыққан кездің өзінде, темір жол монополиясы бар деген түсінікті көптеген елдерде сақтап отырды. Елдердің көпшілігінде темір жолдағы біртұстағына (аумақты бөлімшелерді орталыққа бағындырып басқаруға, алғашқыда қолайлы болған өндіріс жағдайлары, нарығы және саяси тенденциялары өзгереді) Темір жол көлігінде қолданылатын технологиялары дамып және жетілдіре отырып бір сала ішіндегі шеңберден шықты. Инфрақұрылымның құрылысы мен қызмет 188 көрсету, оны пайдалану, басқару, тіпті экономикалық ойлардан туындаған да көп дәрежеде сыртқы жабдықтаушылар мен сыртқы компанияларға сүйенетін болады. Оның үстіне, көліктің басқа дамыған түрлерімен бәсекелестік жағдайында, темір жолдар тұтынушылар үшін көрсететін қыметінің деңгейінен де, сондай-ақ тарифтер тұрғысынан да басым артықшылығынан айырылып қалды. Көп елдерде темір жолдар ұсынған қызметтерінің тұтынушылардың мүдделеріне сай келмеуі темір жол әкімшілігінің үлкен қаржылық қиындықтарға және экономикалық тиімсіздікке тап болуына әкеліп соғады. Әлем елдерінің көпшілігінде көлік қызметі нарығындағы темір жолдың үлесінің азаюы, қаржы тапшылығының өсуі, мемлекеттік демеу қаржыға деген мұқтаждықтың күрт көбеюі темір жолдарды түбегейлерді қайта құру және олардың мемлекетпен қарым-қатынасын өзгерту мақсатындағы үкіметке қысым жасаудың өсуіне себепкер болады.

Колледждердің материалдық базасын жетілдіріп, сапалы білім беруге қол жеткізу мақсатында «Жас маман» жобасына облыстағы 11 колледж еніп, 3,7 миллиард теңгеге заманауи құрылғылармен қамтамасыз етілді. Жобаның мақсаты колледждер мен жоғары оқу орындарын неғұрлым сұранысқа ие 100 кәсіп бойынша жаңғырту және білікті маман қатарына қосу. Қазіргі уақытта Қазалы көлік-техникалық жоғары колледжінде «Жылжымалы құрам тренажерларының кешені» қалыптасқан.

процес алуға көп көмегін тигізеді. Айта кететін болсақ, қазіргі ЦИФРЛЫ ҚАЗАҚСТАН дамуы барысында, теміржол көлік саласында виртуалды шындық және АКТ –ның кең белең алуы алдыға бір қадам жылжуымыздың айқын көрінісі. Осы орайда, білікті маман қалыптастыруда АКТ қолдану және виртуалды шындық VR терминін енгізіп отырмыз. Өзіміздің колледж базасында ЖАС МАМАН ЖОБАСЫ аясында алынған ВИРТУАЛДЫ көзілдіріктер тәжірибеде қз пайдасын тигізіп отыр. Оның ішінде белгіл депо орналастырылған. Студенттер белгілі уақыт

межесінде деподағы тепловоз бөлшектерін көріп, қолындағы тиісті құралдарымен сол тепловоз бөлшектерін ұстап, депо ішіне немесе тепловоз ішіне саяхат жасай алады.

Болашақ маман даярлауда цифрлы құралдардың немесе оқу-жаттығу тренажерлардың көмегі өте зор. Зерттеушілер виртуалды шындықты білім саласында қолданудың бірқатар оң ықпалдарын анықтаған. Мұндағы VR-ды қолданудың артықшылығы шынайы өмірге жақын ортада практика жасау жолымен жаттығуға, білім алуға көмектеседі. Одан кейінгі артықшылығы жаттығу жасау ортасын құру әлдеқайда арзан және қауіпсіз [10]. Үшінші және орта білім саласы үшін маңызды артықшылықтарының бірі VR көмегімен визуализация жасауға және көрсетуге болады. Визуализация абстрактілі ұғымдарды, күрделі элементтерді, заттарды, құбылыстарды аудиторияға түсінуге оңай етіп жеткізу үшін тиімді. VR-дың білім саласы үшін маңыздылығы, оның оқыту мен оқу процессін ойын тәсілімен (геймификация) өткізуге ыңғайлылығымен, білім алушылардың тақырыпқа қызығушылығын арттыратындығымен негізделеді және қазіргі таңда осы мақсатта жиі қолданылып отыр. Келесі бір артықшылығы оқулықтар мен оқу құралдарын жазба мәтіндермен берілетін қағаз құралдардан компьютерлік симуляциялық кескіндерге трансформациялайтынымен дәйектеледі. Жалпы, VR-дың зерттеушілер білім алушылардың оқуда белсенді болуына ықпал ететінін, ал сабаққа белсенді қатысу жаңа материалды есте сақтауға және кейін қажет болғанда еске алуына көмектесетінін айтады. Виртуалды технологияның оқушының цифрлық сауаттылығын арттыруға септігін тигізетіні анық, ал басқа дағдыларды дамытуына көмектесуі тікелей әлеуеті әлі зерттелмеген. Егер виртуалды технологиялардың білім жүйесіне әлі толық енгендігін, құралдар санының шектеулілігін, симуляциялық бағдарламалардың аздығын, қолданушының мінез-құлқына әсерінің белгісіздігін ескерсек, онда VR қолданушылардың жұмсақ қабілетін дамытады деген қорытынды жасауға ерте. Дегенмен, виртуалды шындықты білім беруде қолданудың оқушылардың оқу білім сапасын арттыруына ықпалы бойынша жасалған сынақтар, бұл технология қолданушының коммуникациялық және презентация жасау дағдысына оң ықпалын көрсетті. Жалпы, білім саласында енген басқа да жаңа технологиялардың жұмсақ дағдыларды көмектесуге ықпалын зерттеген зерттеушілер, педагогтердің ол инновацияларды тиімді пайдалануы коммуникативтік қасиеттерін дамытуға оң әсерін тигізетінін айтады. Басқа зерттеулердің қорытындысы дұрыс пайдаланылған жағдайда жаңа технологиялар сыни ойлау, креативтілік және табандылық сияқты қасиеттерді дамытуға көмектесетінін анықтады. Бірқатар зерттеулер жұмсақ дағдыларды оқушыларға үйрету педагогке және оның саласына байланысты өзгеретінін айтып өтті. Бұдан шығатын қорытынды, VR-ды тиімді пайдалану, оқу мақсаттарына орай қолдану, ол педагогке байланысты. Сол себепті виртуалды технологияларды дұрыс қолдану үшін педагогтің құзыретін дамыту маңызды. Жоғарыда жасалған тұжырымдарды қорытындылайтын болсақ, онда: виртуалды технологияны білім беру жүйесінде қолдану экономикалық және экологиялық тұрғыдан тиімді, практикалық жаттығулар үшін қауіпсіз, алынған ақпаратты терең түсінуге көмектеседі. Дегенмен, қазіргі заманда мансаптық жетістік үшін маңызды. Алайда ол қазіргі білім алушыға қажетті сыни ойлау, креативті сана, топта жұмыс істеу мен коммуникациялық дағды, мәселені шеше білу, дұрыс мінез-құлық, табандылық немесе мақсатқа ұмтылушылық қасиеттерді дамыту үшін оның әлеуетін әлі де жетілдіру қажет. Осылайша, виртуалды шындық технологиясы білім алушылардың қатты дағдыларын дамыту үшін оң ықпал ететін құрал, алайда қазіргі таңдағы әлеуеті қолданушылардың жұмсақ дағдыларын дамыту үшін жеткіліксіз деген қорытынды жасауға болады. Жоғарыдағы тұжырымдардан шығатын қорытынды – VR білім беру саласы үшін құрал. Ол білім алушыға қиын теориялар мен күрделі жаратылыстарды оңай түсіндіруге көмектеседі. Сол себепті VR технологиясы да компьютер, интернет, интерактивті тақта т.б. сияқты педагогке қажетті көмекші құрал. Бұл құралдардың барлығы берілетін білімнің сапасын арттыруға, аудиторияның басым бөлігіне түсінікті етіп ақпарат беруге көмектескенімен, олардың өмірлік жетістіктері үшін қажетті жұмсақ құзыреттерін дамыту үшін білім беру ұйымдары басқа компоненттерді де дамытуы қажет. Қысқаша айтқанда, VR білім алушылардың базалық білімдерінің дұрыс қалыптасуына және практика жасауына көмектеседі, бірақ оқушылардың XXI ғасыр шарттарында еңбек нарығына қажетті дағдыларды игеруінде басқа

факторлардың, оның ішінде педагогтердің рөлі маңызды. Қазіргі уақытта теміржол саласындағы виртуалды шындықты кеңінен қолдануды әліде зерттемек ойым бар.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. С.Мирсентова. Оқыту ізденіс ретінде және ізденіс оқыту ретінде. Қарағанды 2011 ж.
2. «Ақпараттық технология және қашықтықтан оқыту». С.Т.Мұхамбетжанова
3. «Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін 2015 жылға дейін дамыту»
4. <file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/4.pdf>
5. <https://bulpedps.enu.kz/index.php/main/issue/view/11>

ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ТРЕНДТЕРІ

Мұратханқызы Асылзат
Алматы технологиялық-қаржы және
инновациялық-техникалық колледжі

Аннотация: ХХІ ғасыр ақпараттық бәсеке мен смарт технологияларымен ерекшеленуде. Осы ғасырға сай ерте жастан дамыған, ой- өрісі терең заманауи ұрпақтарды оқыту мен тәрбиелеу үшін мемлекет пен білім беру мекемелері алдында білім беру жүйесін жетілдіру, замана ағымына ілесе отырып, инновациялық серпін жасау мәселесі тұр. Мақалада мен сабақтарда қолданып жүрген заманауи, сабақтарды түрлендіретін, білім алушылардың қызығушылығын арттыратын түрлі сервистер, қосымшалармен, білім беру жүйесіндегі жаңа ақпараттық технологиялармен бөлісемін.

Түйін сөздер: инновациялық білім беру, цифрлық технологиялар, заманауи білім беру трендтері, тәжірибемен бөлісу.

ХХІ ғасыр ақпараттық бәсеке мен смарт технологияларымен ерекшеленуде. Осы ғасырға сай ерте жастан дамыған, ой- өрісі терең заманауи ұрпақтарды оқыту мен тәрбиелеу үшін мемлекет пен білім беру мекемелері алдында білім беру жүйесін жетілдіру, замана ағымына ілесе отырып, инновациялық серпін жасау мәселесі тұр.

Заманауи білім беру мәселелерін бірлесіп талқылауға әлемдік зерттеу орталықтарын тартуды, Қазақстандағы білім беру мазмұнын жаңарту міндеттеріне ықпал ететін педагогикалық білім берудің қазіргі заманғы трендтерін дамытуға жәрдемдесуді, білім беру сапасын арттыруға ықпал ететін қазіргі заманғы халықаралық білім беру технологияларымен және бірегей оқыту әдістемелерімен тәжірибе алмасу және танысуды, кәсіби-педагогикалық қарым-қатынастың жаңа түрлерін дамытуды және де республикада педагогикалық білім беру трендтерін дамыту бойынша тиімді шешімдер іздеу және ұсыныстар әзірлеу мен инновациялық білім беру технологиялары және оқыту әдістері болып табылады. Заманауи білім беру трендтеріне инновациялық білім беру мен цифрлы Қазақстан жатады.

Ұлттың бәсекеге қабілеттілігі бірінші кезекте білім деңгейімен айқындалатыны хақ. Жеке адамның құндылығын арттыру, оны дайындайтын оқытушы жауапкершілігінің өсуі, танымсыз еңбек, сапалы нәтиже деген ұғыммен егіз. Тәуелсіз ел тірегі-білімді ұрпақ.

«Бала оқытудың жұмысы ширақ, жігерлі, қызу болғаны дұрыс» Ж.Аймауытов.

Тәуелсіз ел тірегі білімді ұрпақ десек, жаңа дәуірдің күн тәртібінде тұрған мәселе білім беру, ғылымды дамыту. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеті ұлттық және жалпы азаматтық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім

алу үшін қажетті жағдайлар: оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп білім беру жүйесін одан әрі дамыту міндеттерін көздейді. Сондықтан, қазіргі даму кезеңі білім беру жүйесінің алдында оқыту үрдісін қарқынды түрде технологияландыру мәселесін қойып отыр.

Инновация – ол құрал және үдеріс ретінде әлдебір жаңалықты ендіру, жаңашылдық, өзгеріс деген ұғымды білдіреді. Инновация өздігінен пайда болмайды, ол ғылыми ізденістердің, жекелеген оқытушылар мен тұтас ұжымның озық педагогикалық тәжірибесі. Бұл процесс стихиялы дамымайтындықтан, ол басқаруды қажет етеді, ал процесті басқару оқытушының өз қызметінде әріптестерінің тәжірибесі немесе ғылымдағы жаңа идеялар, әдістемелерді дұрыс таңдап, бағалау және қолдануын қамтамасыз етеді.

Білім берудегі инновациялық процестердің мәнін педагогиканың маңызды екі проблемасы құрайды. Олар – озық педагогикалық тәжірибені зерттеу, жинақтау және тарату проблемасы және педагогикалық-психологиялық ғылымдардың жетістігін практикаға енгізу. Оқу-тәрбие үрдісіне жаңа инновациялық әдіс-тәсілдерді енгізу оқушылардың білімге деген қызығушылығын, талпынысын арттырып өз бетімен ізденуге, шығармашылық еңбек етуге жол салады. Озық педагогикалық тәжірибенің негізі болып есептелетін жаңашылдықты зерделеу – педагогикалық тәжірибелерді теориялық талдау және жинақтауға алып баратын басқыш сияқты.

Инновациялық үдеріске жаңалықты жинақтау мен тарату ғана емес, ойлау және осы жаңалыққа қатысты өзгерістер мен қайта құру да жатады. Демек, бұл прогрессивті, озық, заманауи, оң үдеріс. Алайда, білім беру ісіне жаңалықты ендіру үдерісі – оқытушының әлеуетіне тікелей байланысты.

Педагогтың инновациялық қызметке дайындығын қалай анықтауға болады? Бұл жағдайда педагог әлеуеті мына параметрлермен байланысты:

1. жаңа көзқарастар мен идеяларды елестете алу және генерациялау, оларды іс жүзінде жобалау және моделдеуге шығармашылық қабілеттілігінің болуы;
2. ойлаудың понарамалық және икемді болуы, сондай-ақ қолжетімді білігінен межеленген жаңалыққа жетуге дайын болуы;
3. өз қызметін жетілдіруге деген ниеттің болуы мен оны қамтамасыз ететін ішкі әдістер мен құралдардың болуы.

Оқу үрдісінде педагогикалық жаңалықтарды енгізу 4 кезеңнен тұрады: жаңа идеяны, жаңалықтарды іздестіру, зерделеу; жаңалықтарды ұйымдастыру; жаңалықтарды енгізу (оқу-тәрбие үрдісінде жаңа инновациялық әдіс-тәсілдерді пайдалану); қорытындылау.

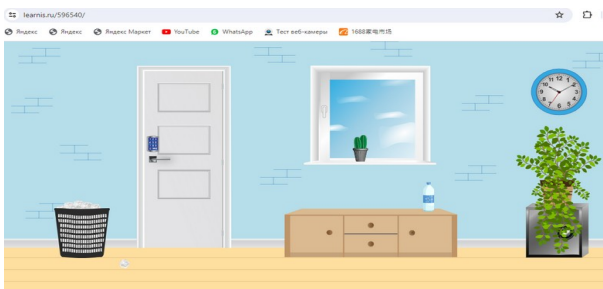
Қазіргі таңда кәсіптік және технологиялық білім беру үрдісінде кеңінен қолданылып жүрген бірнеше инновациялық технологияларды атап көрсетуге болады.

Білім беру жүйесіндегі инновациялық технологиялар:

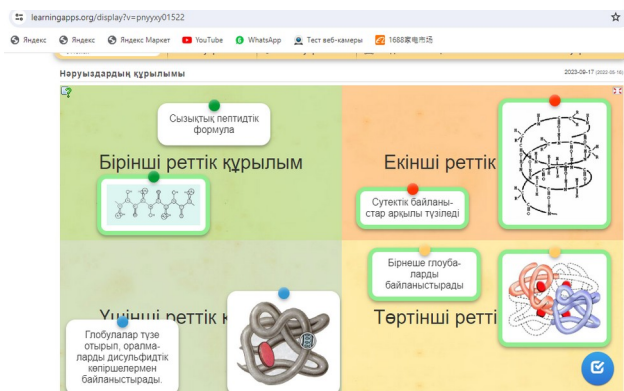
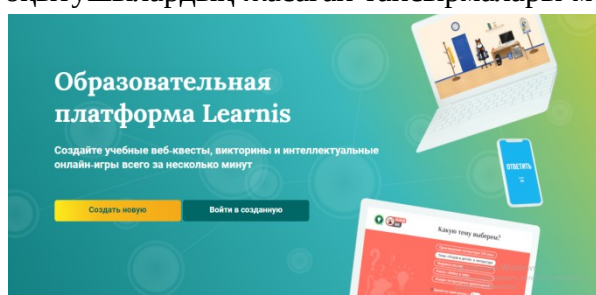
- проблемалық оқыту;
- дамыта оқыту;
- деңгейлеп оқыту;
- дәстүрлі оқыту;
- модульдік оқыту
- сұрақ-жауап ойындары;
- цифрлық білім беру ресурстары.

Осы орайда, мен өз сабақтарымда цифрлық білім беру ресурстарын пайдалану технологиясын көп қолданамын. Төменде солардың бірқатарымен бөлісуді жөн көрдім.

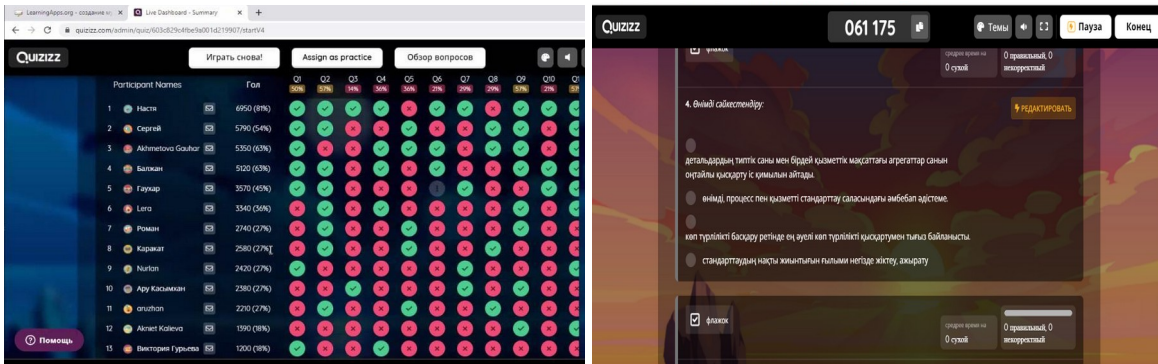
1. Learnis платформасы. Бұл платформа өте оңай, қызықты, білім алушылардың сұрақтарға жауаптарды оқу квесттерден өту арқылы табуына мүмкіндік беретін таптырмас құрал болып табылады.

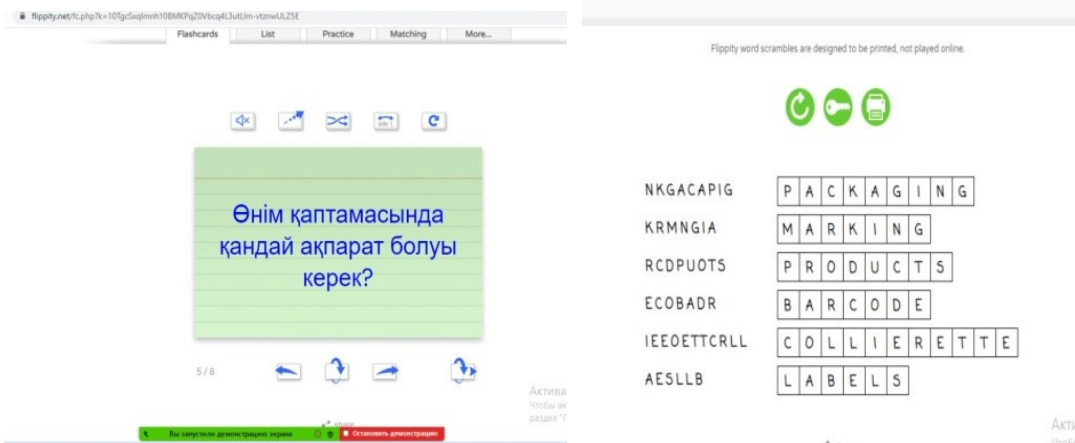
2. Learningapps қосымшасы. Бұл – сабақты түрлендіруге арналған қосымша. Дәстүрлі сабақтармен білім алушылардың қызығушылығын төмендетіп алуыңыз ықтимал. Сол себепті Learningapps арқылы әр сабақты қызықты форматта өткізсеңіз болады. Мұнда білім алушыларды өзіңіз тіркеп, логин парольдерін үлестіруге немесе qr кодпен бөлісіп, оқушылардың өздігінен тіркелуіне болады. Арнайы бағдарлама жүктеудің қажеті жоқ, сайтқа кіріп, онлайн түрде қолдана бересіз. Ұялы телефон арқылы да кіруге болады. Ең қызығы, басқа оқытушылардың жасаған тапсырмалары мен жаттығуларын да қарап, оны сабақта пайдалануға болады. Дәл солай, сіздің жасаған тапсырмаларыңызды басқа оқытушылар қарап, өз сабақтарында пайдалануына болады.

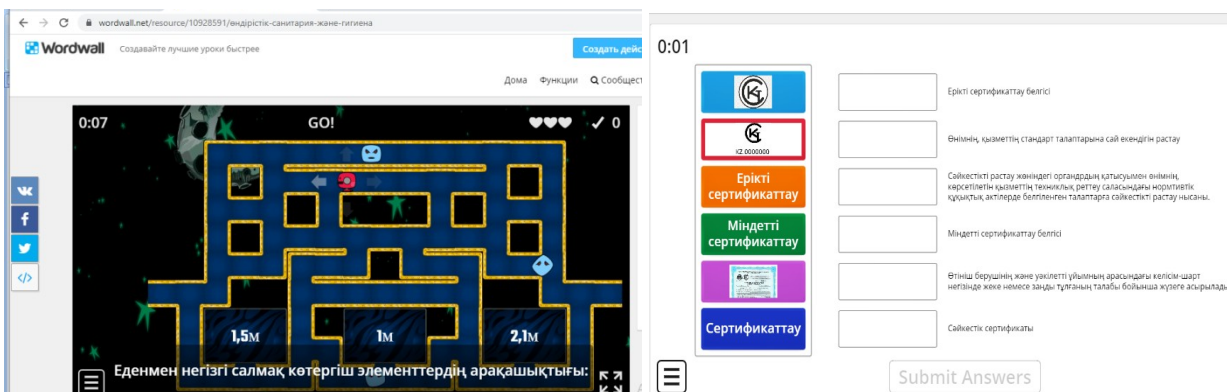
3. Quizizz сервисі. Бұл сервис арқылы білім алушылардың білімін тез тез тексеруге болады. Үй тапсырмасын қайталауда, жаңа тақырыпты бекіту мен қорытындылауда, викторина түрінде, сұрақ-жауап түрінде орындалатын таптырмас құралдардың бірі.

4. Flippity платформасы. Бұл платформа да, көптеген сан алуан тапсырмалар мен жаттығулар шаблондары бар өте ыңғайлы, сабақты қызықты өткізуде оқытушының көмекші құралының бірі. Арнайы берілген шаблон көмегімен, ұшықтағы тапсырмалар, рандом арқылы тапсырмалар, флэшкарталар, сөзжұмбақ, филлворд, сөздер скрэмблингі секілді түрлі жаттығулар жасауға болады. Сілтеме арқылы дайындалған тапсырманы білім алушыларға үй тапсырмасы ретінде жіберуге де, сабақ барысында көрсетуге де болады.

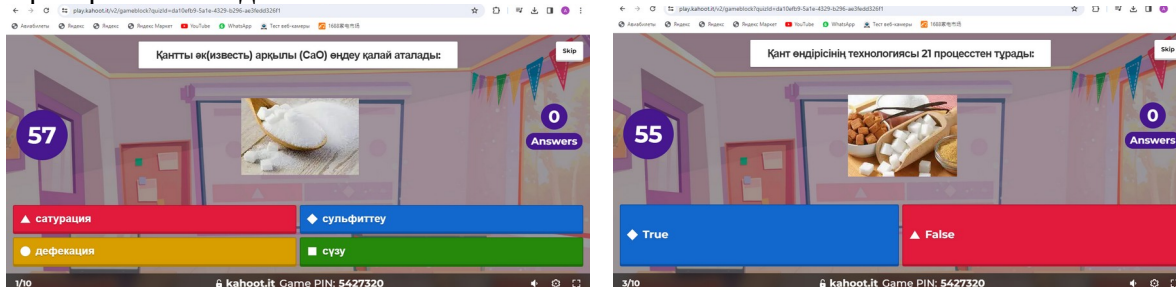
5. Word wall платформасы. Басқа платформалар сияқты, түрлі жаттығулар мен тапсырмалар мекені. Арнайы шаблондар арқылы сәйкестендіру, лабиринт, викториналар, сөзжұмбақ, филлворд, көп нүктенің орнына тиісті сөзді қою, адасқан әріптер, т.б. көптеген тапсырмалар әзірлеуге болады.

6. Edpuzzle. Бұл сервис сабақ барысында қолданылатын бейне материалдармен жұмыс барысында өте ыңғайлы платформа. Сабаққа қажетті бейнематериалды жүктеп, бейнематериалдың кез келген минутында білім алушыларға тапсырмалар, сұрақтар қоюға болады. Жай ауызша сұрақ қойғаннан гөрі, осы сервис арқылы әрбір бейне материал бөлімінен соң, тиісті тапсырмалар шықса, білім алушылар қызығып орындайды, ақпаратты тез

қабылдайды.

7. Kahoot.com сервисі. Қаншама инновациялық технологияларды сабақтарда жүзеге асырып жатсақ та, аталмыш сервис білім алушылардың қызығушылығын оятатын мықты сервис болып табылады. Ойындағы түрлі түсті жауаптар картасы, тез әрі дұрыс жауап беру түрі – білім алушылардың қызығушылығын оятып, жарысып ойнайтындай жағдай жасап, сабақтағы атмосфераны қыздыра түседі. Сондықтан осы кахут сервисін білім алушылармен өзара «фаворит ойын» деп атап кеткенбіз!

Жоғарыда көрсетілген ІТ технологиялардан бөлек, оқытушы жұмысын жеңілдететін Canva (креативті презентациялар, баннерлер, чек-парақшалар шығаруға арналған), Focusky (креативті презентациялар), Cigiprod (интерактивті материалдар жасауға арналған), Baamboozle (топтық жарыс ұйымдастыруға), Genially (дидактикалық ойындар ұйымдастыруға арналған) көптеген бағдарламаларды сабақтарымда қарқынды қолданудамын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қабдықайыров Қ., Инновациялық технологияларды диагностикалау. – А, 2015.
2. Раджерс Э. Инновация туралы түсінік. – //Қазақстан мектебі, №4, 2011.«Әлеуметтік әріптестік жағдайында техникалық және кәсіптік білім беру», Білім беру мекемесі басшыларының анықтамалығы №2 (26) 2013ж.

ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ЖӘНЕ ДҮНИЕТАНУДЫ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ ПӘНДЕРІН ОҚЫТУДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ЦИФРЛЫ ГАЙДТАР

Маймакова Алия Мамыржановна
Есік гуманитарлық- экономикалық колледжі,
Алматы облысы

Жұмыстың мақсаты: Оқыту барысында білім алушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттыру. Нәтижелі білім беруге бағытталған әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалану. Ақпараттық технологияларды (электрондық оқулық, сабаққа арналған виртуалды тақталар бағдарламасы, т.б) тиімді пайдалану. Білім алушылардың алған білімдерін өмірде қолдануға ықпал ету, теория мен практиканы ұштастыру.

Жұмыс барысында күтілетін нәтиже:

- жеке тұлға қалыптасып ақпараттық мәдениеті дамиды;
- кең ауқымды ақпараттар мен пайдалы мәліметтер алады, өзінің жеке - болашағына бағыт – бағдар жасайды, сауаттылығы артады;
- жаңалықты меңгереді, жаңа шешімдер табуға дағдыланды;
- дүниетанымы кеңейіп, өз бетімен білім алуға және ойлауға үйренді;

XXI ғасыр - тың идея мен жаңа инновациялық технологиялардың ғасырына айналған кезең. Қазақстандағы оқу жүйесіндегі басты жаңалық – мұғалімдердің жаңаша форматта білімін жетілдіруі болып отыр. Бұл -өркениет үрдісі. Ал қазіргі өркениетке ілесетін адам өмір бойы

білімге ұмтылуы тиіс. Әр пәннің ерекшеліктеріне қарай әдіс тәсілдерді, ақпараттық технологиялармен бірге ұштастыру заман талабы. Осыған байланысты <https://wordwall.net/ru> бағдарламасын өз тәжірибемде қолданамын. Бұл бағдарламаның тиімділігі: білім алушылардың өз ойларын, көзқарастарын білдіріп, еркін сөйлеуіне, дамуына, жылдамдықпен жұмыс жасауына оңтайлы әсер етеді. Нәтижесінде, «Миға шабуыл», «Сәйкестендіру», «Блум түймедағы» т.б сияқты әдістер арқылы білім алушылардың ІТ құзіреттіліктері қалыптасты, пәнге деген қызығушылықтары артты, жылдамдыққа жұмыс жасауға дағдыланды. Жеке, жұптық, топтық жұмыстарды орындау барысында білім алушылардың практикалық дағдылары қалыптасқаны көрінді. <https://wordwall.net/ru> бағдарламасы арқылы сабақтың әр кезеңінде тақырыпқа байланысты түрткі, сынама, бағыттау сұрақтар арқылы білімдерін талдауға, жинақтауға, бекітуге болады.

Бүгінгі таңда адамзаттың ақпараттық мәдениетінің дамуы білім алуда өте маңызды рөл атқарады, оның себебі – ғылыми-техникалық ақпараттың көлемі екпінді өсуіне байланысты. Ақпараттық технологиялардың барлық жаңалықтарын ең бірінші білімалушылар қабылдайды, сондықтан білімалушылардың жоғары танымдық қызығушылығын пайдаланып, олардың жеке тұлға ретінде дамуын қалыптастыру керек. «Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет» деп Елбасымыз атап өткендей, жас ұрпаққа білім беру жолында ақпараттық технологияны оқу үрдісіне қолдану мен оның тиімділігін арттырудың маңызы аса зор. Себебі ақпараттық технология ғана жаңа педагогикалық технологиялардың мүмкіндіктерін іске асыра алады. Білімалушы – оқу үрдісінің басты субъектісі сондықтан білім алушының дамуына, оның ойлау қабілетін дамытуға білім алушы мен оқытушының өзара ынтымақтастығы оқу процесіне қалыптастыру мен әр түрлі оқу іс-әрекетін қамтитын оқыту әдістерінің үйлесімдігі нәтижесінде жүзеге асырылуы тиіс. <https://wordwall.net/ru> интерактивті тапсырма құру сервисін қолдана келе білімалушылар осы платформаға негізделі жұмыс жасайды. Білім алушылар өндірістік тәжірибе кезінде, сабақ беру барысында, жеңілден күрделіге негізделген тапсырмаларды құрастыруға, әр түрлі виктоиналармен жұмыс жасауға мүмкіндік береді. Жаратылыстану және дүниетану пәндерінің ерекшелігіне байланысты суреттермен жұмыс, сәкестендіру, карталармен жұмыс сонымен қатар әр түрлі ойын арқылы тапсырмаларды құрастыру және жылдамдыққа жұмыс жасау болып келеді. Базалық мектепте өтетін өндірістік тәжірибе кезінде машықкерлер өз сабақтарында <https://wordwall.net/ru> бағдарламасын тиімді пайдалануда. Ол машықкерлердің қызығушылығын арттырумен қатар, мектеп оқушыларының ІТ құзіреттіліктерін арттыруда.

Оқытудың жаңа ақпараттық- коммуникациялық технологияларын меңгеру – қазіргі заман талабы. Қазіргі қоғамдағы білім жүйесін дамытуда ақпараттық – коммуникациялық технологиялардың маңызы зор. Ақпараттандыру технологиясының дамуы кезеңінде осы заманға сай білімді, әрі білікті, білімді мамандарын даярлау оқытушының басты міндеті болып табылады. Қоғамдағы ақпараттандыру процестерінің қарқынды дамуы жан-жақты, жаңа технологияны меңгерген жеке тұлға қалыптастыруды талап етеді. Қазіргі таңда мұғалім қандай талаптарға сай болу керек деген сұраққа жауап алатын болсақ әрине ІТ құзіреттілігі қалыптасқан мұғалім болу керек. Педагогикалық мамандықтар даярлауда пәннің ерекшелігін негізге ала отырып ІТ құзіреттілігін қалыптастырушы үшін әр түрлі тиімді платформалармен жұмыс жасаймыз. Сабақта кері байланыс жасау үшін негзделген платформаларға мән беремін мысалы: www.mentimeter.com , www.fyrebrox.com/ru, www.answergarden.ch.com/ru кері байланыс жасап қана қоймай түрлі әдіс-тәсілдерді платформаға еңгі отырып білімалушылармен өз ойларын еркін ашық айтуға қалыптасып дағдыланды. www.mentimeter.com бұл сабақтарда, жиналыстарда, конференцияларда және басқа топтық іс-шараларда презентация құруға және нақты уақыт режимінде кері байланыс алуға мүмкіндік беретін бағдарлама. Білімалушылар сауалнамалар, викториналар, сөз бұлттары, сұрақ-жауап және презентацияға енгізілген басқа интерактивті мүмкіндіктер арқылы кері байланыс жасауға толық мүмкіндік береді. Бұл бағдарламаның тиімділігі өте жоғары білім алушылар сабақта ойын толық жеткізуге, жауаптарын таразыға салып бір мәлімдемеге қол жеткізуге болады. Осы

бағдарламаға «Миға шабул», «Фишбоун», «Өрмекші», «Кейс – стади», «Дауыстап ойлау» «Сұрақ ілмегі», «Кувёртка», «Желпуіш», «Ұшақ», «Жасырын сөздер» сияқты әдістерді еңгізіп бағдарламаны ұтымды пайланауға болады. www.fyrebox.com/ru, – бұл бағдарлама кері байланысқа және тест сұрақтарын құруға сонымен қатар сұрақтарды орналастыра отырып, дұрыс жауабын көрсетуге мүмкіндік береді. Fyrebox- бағдарламасы білімалушыларға өз ойын толық жеткізуге, сұраққа жазбаша жауап беру және оның жауаптары оқытушыға көрініп тұру мүмкіндігін береді.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. А.Ғабитқызы. Кәсіби құзыреттілік және жаңа ақпараттық технологиялар.// Қазақстан мектебі, №11,2012,-5-бет.
2. Б.Ибраимова. Ақпараттық технология -нәтижелі білім берудің көзі.// Қазақстан мектебі, №6,2012,-3- бет.
3. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2022 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. Білім технологиялары - 2010.-№ 2

ЭВОЛЮЦИЯ МОБИЛЬНОЙ РОБОТОТЕХНИКИ: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

**Джарилгапов Суинген Мухаммедиярович
Біләшов Нұрәділ Мұратбекұлы,
ГККП«Мангистауский высший политехнический
колледж имени Халеля Өзбекғалиева»**

Введение

В современном мире робототехника становится все более важной и влиятельной областью науки и технологии. Особенно внимание привлекает развитие мобильной робототехники, где создание автономных и маневренных устройств ставит перед инженерами и исследователями сложные задачи. Давайте взглянем на эволюцию мобильной робототехники, рассмотрим современные тенденции и поговорим о перспективах развития этой захватывающей области.

История и Этапы Развития

Мобильная робототехника начала свой путь несколько десятилетий назад, когда первые мобильные роботы были простыми и управлялись с помощью удаленного управления. Однако с течением времени роботы стали все более автономными, благодаря совершенствованию датчиков, систем искусственного зрения и алгоритмов машинного обучения.

Начало эры мобильной робототехники отмечено созданием промышленных роботов, предназначенных для выполнения определенных задач в условиях высоких нагрузок и опасностей для человека. Однако, с течением времени, исследователи и инженеры стремились к созданию роботов, обладающих более высокой степенью автономии и способных взаимодействовать с переменной окружающей средой.

<https://cyberleninka.ru/article/n/vozmozhnosti-cheloveka-i-robototehnika-kto-stanet-obektom-tvorchestva/viewer>

Этапы развития мобильной робототехники включают в себя:

Промышленные Роботы (1950-1970):

В период с 1950 по 1970 годы мобильные роботы в основном использовались в промышленности. Эти машины выполняли рутинные задачи на производственных линиях, такие как сварка, сборка и перемещение тяжелых предметов.

Исследовательские Роботы (1980-1990):

В 1980-1990 годах робототехника приобрела новый импульс с развитием исследовательских роботов. Такие устройства использовались для исследования дна океана, изучения космоса и выполнения задач в условиях, где человек не мог безопасно находиться.

Мобильные Роботы в Быту и Сервисной Сфере (2000-2010):

В начале XXI века мобильная робототехника начала проникать в наш повседневный опыт. Роботы-пылесосы, автоматизированные газонокосилки и роботы-доставщики появились в бытовом использовании, предоставляя новые уровни комфорта и эффективности.

Интеграция Искусственного Интеллекта (2010-2020):

В последнее десятилетие стало ясно, что будущее мобильной робототехники связано с интеграцией искусственного интеллекта. Мощные алгоритмы машинного обучения позволяют роботам адаптироваться к различным сценариям, принимать сложные решения и обучаться на основе опыта.

Инновации в Маневренности и Мобильности (2020-2025):

Новейшие достижения в области мобильности и маневренности придают роботам удивительные характеристики. Роботы-дроны, способные перемещаться в трехмерном пространстве, а также роботы с гибкими конечностями, способными приспосабливаться к различным условиям, предоставляют новые возможности в области исследования и выполнения сложных задач.

Этика и Безопасность в Мобильной Робототехнике:

С ростом автономности роботов возникают вопросы этики и безопасности. Специалисты работают над разработкой стандартов и нормативов, регулирующих использование мобильных роботов, чтобы обеспечить их безопасность и соответствие законам.

<https://cyberleninka.ru/article/n/perspektivy-ispolzovaniya-robototehniki-dlya-vypolneniya-logisticheskikh-rabot/viewer>

Современные Тенденции

1. Интеграция Искусственного Интеллекта (ИИ):

Современные мобильные роботы все больше полагаются на ИИ для принятия решений в реальном времени. Используя методы глубокого обучения и нейронные сети, они способны анализировать окружающую среду, распознавать объекты и принимать самостоятельные решения.

2. Развитие Сенсоров и Датчиков:

Современные мобильные роботы оснащены разнообразными сенсорами и датчиками, что позволяет им более точно воспринимать окружающий мир. Точные камеры, лидары, радары и ультразвуковые датчики обеспечивают высокий уровень восприятия и навигации.

3. Сотрудничество Роботов:

В современной робототехнике акцент смещается от изолированных действий к сотрудничеству роботов. Коллективные системы, где несколько роботов работают вместе для решения сложных задач, становятся все более распространенными.

4. Роботы в Экстремальных Условиях:

Современные мобильные роботы все чаще применяются в экстремальных условиях, таких как чрезвычайные ситуации, аварии или поисково-спасательные операции. Роботы могут проникнуть в опасные зоны, где доступ человека затруднен, выполняя задачи по оценке ущерба и поиску выживших.

5. Использование Расширенной Реальности (AR) и Виртуальной Реальности (VR):

Современные тенденции включают в себя интеграцию расширенной реальности и виртуальной реальности для улучшения восприятия окружающей среды роботами и обеспечения операторам более полного контроля над устройствами на расстоянии.

<https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-issledovaniy-v-sfere-robototehniki-v-organizatsiyah-fanorossii/viewer>

Перспективы Развития

1. Роботы в Сфере Здравоохранения:

Будущее мобильной робототехники видится в области здравоохранения, где роботы смогут оказывать помощь в уходе за больными, доставке медицинских препаратов и проведении диагностических процедур.

2. Мобильные Роботы в Образовании:

Роботы могут играть ключевую роль в образовательном процессе, помогая студентам учиться программированию, решать задачи и развивать технические навыки.

3. Развитие Роботов-Помощников в Быту:

Мобильные роботы будут все шире использоваться в быту, выполняя рутинные задачи, такие как уборка, приготовление пищи и обслуживание домашних животных.

4. Развитие Автономных Транспортных Средств:

Будущее мобильной робототехники тесно связано с развитием автономных транспортных средств (АТС). Роботизированные автомобили, грузовики и дроны для доставки становятся все более распространенными, предвосхищая эру автономной мобильности.

5. Интеграция Квантовых Технологий:

Специалисты исследуют возможности интеграции квантовых технологий в мобильные роботы. Это может привести к созданию более мощных вычислительных систем и усовершенствованных алгоритмов машинного обучения.

6. Устойчивость к Экологическим Влияниям:

С развитием общественного интереса к устойчивому развитию, мобильные роботы становятся более экологически устойчивыми. Внедрение эффективных источников энергии, таких как солнечные батареи и технологии рециклинга, играют ключевую роль в сокращении негативного воздействия на окружающую среду.

Заключение

Мобильная робототехника продолжает эволюционировать, преодолевая технологические барьеры и расширяя свои возможности. Современные тенденции, такие как использование искусственного интеллекта и улучшение сенсоров, открывают новые горизонты для развития этой захватывающей области. Перспективы будущего обещают широкое использование мобильных роботов в различных сферах нашей повседневной жизни, делая их неотъемлемой частью технологического прогресса.

Список литературы

1. Балуев М.С. (2021) "Перспективы использования робототехники для выполнения логистических работ". Книга издательства "Экономика и бизнес".
2. Митренина М.Ю. (2014) "Возможности человека и робототехника: кто станет объектом творчества?". Книга издательства "Психологические науки".
3. Байкова Е.С., Мугин О.О., Цыганов Д.И. (2016) "Развитие исследований в сфере робототехники в организациях Фано России". Журнал "Строительство и архитектура".

АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ОҚУ ҮРДІСІНДЕГІ МАҢЫЗЫ

Ерлан Бошай
Астана қаласы әкімдігінің «Технологиялық колледжі»
арнайы пәндер оқытушысы.

«Ақпараттық технология» ұғымы ХХ ғасырдың 70-ші жылдарында информатиканың қалыптасу процесінде пайда болды. Ақпараттық технологиялар (АТ) – ақпаратты жинау, сақтау, өңдеу және тарату үшін қолданылатын әдістер мен құралдардың жиынтығы.

Жаңа ақпараттық технология келесі негізгі қағидаттарға негізделеді:

1. Компьютермен жұмыс істеудің интерактивті (диалогтық) режимі;
2. Басқа бағдарламалық өнімдер мен интеграциялану;
3. Деректерді өзгерту және есептер қою процесінің икемділігі.

Елбасының «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты жолдауында «Ақпараттық технологиялар мен ақпаратты таратудың жаңа нысандарына бағытталған мамандандырылған білім беру бағыттарын құру міндеті де алдымызда тұр» делінген, сондай-ақ «Онлайн тәсіліне оқыту тәжірибесін дамытып, елімізде оқу теледидарын құру қажет» деп атап көрсеткендей бүгінгі күні білім беру жүйесі жаңа педагогикалық технологияға негізделуін және ақпараттық құралдардың кеңінен қолданылуын қажет етеді. Осылайша, оқу-тәрбие үрдісінде жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану заман талабынан туындап отыр. ХХІ ғасыр- бұл ақпараттық қоғам, технологиялық мәдениет дәуірі, айналадағы дүниеге, адамның денсаулығына, кәсіби мәдениеттілігіне мұқият қарайтын дәуір. Сондықтан заман талабына сай оқыту үрдісін жетілдіре отырып, қоғам сұранысына сай жеке тұлға қалыптастыру мәселесі бойынша білімгерлерге ақпараттық-коммуникациялық технологияларды сабақта көптеп қолдану тиімділігі артып отыр.

«Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет» деген елбасымыздың үндеуінде айтылып кеткендей, білім ақпараттық қоғамда, жаһандану заманында құнның негізгі көзіне айналуға. Ғылым мен жаңа технологияларды, білім беруді дамытудың жаһандық үрдістері:

1. Ақпараттық коммуникациялық технологиялар.
2. Ақпараттық мәдениет орталығы. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңының 11 – бабының 9 тармағында оқытудың жаңа технологияларын, оның ішінде кәсіптік білім беру бағдарламаларының қоғам мен еңбек нарығының өзгеріп отыратын қажеттеріне тез бейімделуіне ықпал ететін кредиттік, қашықтан оқыту, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды енгізу және тиімді пайдалану міндеті қойылған. Ақпараттық технологиялардың бірі-интерактивтік тақта, мультимедиялық және он-лайн сабақтары.

Жаңа ақпараттық технологияларды сабақта қолдану келесі нәтижелерге жеткізеді:

1. Білімгерлерге еркін ойлауға мүмкіндік береді;
2. Тіл байлығын дамытады;
3. Өз ойын жеткізуге, жан-жақты ізденуге үйретеді;
4. Шығармашылық белсенділігін арттырып, ұжымда бірігіп жұмыс істеуге тәрбиелейді.
5. Өз бетімен білім алатын, ақпараттық технологияларды жақсы меңгерген, білімді жеке тұлғаны қалыптастырады.

Білім ақпараттық қоғамда, жаһандану заманында құнның негізгі көзіне айналуға. Ғылым мен жаңа технологияларды, білім беруді дамытудың жаһандық үрдістері:

1. Ақпараттық коммуникациялық технологиялар.
2. Ақпараттық мәдениет орталығы.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияға интернет, теледидар, электрондық почта, радионы жатқызуға болады. Оқытушы ақпараттық коммуникациялық технологиялар арқылы білім алушылармен байланысын жеке-дара жақындаса алатындай жолмен жүргізуге мүмкіндік алады. Мультимедия кабинетінде электрондық оқулықпен сабақ берудің тиімділігі көп:

1. Оқытушы білім алушымен білімін бағалауды компьютерге жүктейді. Бұл бағалау көрсеткіштерінің нақты, дәл болуын қамтамасыз етеді.
2. Білім алушы жеке жұмыс жасайды.
3. Оқытушы аудиториядағы білім алушылардың жағдайын толық көріп, әрбір білім алушының қабілетіне қарай онымен жеке жұмыс жасауға мүмкіндігі ашылады. Сонымен қатар пәндерді оқыту әдістемесіне интернет жүйесін қосу сапалы білімнің қайнар көзі болар еді. Интернет жүйесі арқылы оқыту білім алушылардың өзара ақпарат алмасуын мүмкін етеді, танымдық қызметін арттырады, білім алуға қызығушылық ұлғайып, өз бетінше ізденуге ұмтылдырады. Білім алушылардың мұндай қабілеттерін ашып, танымдық іс-әрекетін қалыптастыратын әрине, мұғалім екені даусыз. Оқытудың бұл жүйелерінде оқытушы тек басшылық жасайды әрі

ұйымдастырушы, бағыттаушы рөлінде болады.

Коммуникация- ақпаратты тасымалдап жеткізу әдістері мен механизмдерін және оларды жазып жинақтап жеткізу құрылғыларын қамтитын жалпы ұғым. Ақпараттық-коммуникативтік технология жағдайындағы жалпы оқыту үрдісінің функциялары: оқыту, тәрбиелеу, дамыту, ақпараттық болжамдау және шығармашылық қабілеттерін дамытумен анықталады.

Оқытудың ақпараттық-коммуникативтік және интерактивтік технологиялары бағыттары:

- а) электрондық оқулықтар;
- ә) телекоммуникациялық технологиялар;
- б) мультимедиялық және гипер мәтіндік технологиялар;
- в) қашықтықтан оқыту (басқару) Интернет.

Ақпараттық-коммуникативтік технологияны оқу-тәрбие үрдісіне енгізуде мұғалім алдына жаңа бағыттағы мақсаттар қойылады:

- Өз пәні бойынша оқу-әдістемелік электронды кешендер құру, әдістемелік пәндік Web – сайттар ашу;
- Жалпы компьютерлік желілерді пайдалану;
- Бағдарламалау ортасында инновациялық әдістерді пайдаланып, бағдарламалық сайттар, құралдар жасау. (мультимедиялық және гипермәтіндік технологиялар).
- Қашықтықтан оқыту (Internet желісі) барысында өздігінен қосымша білім алуды қамтамасыз ету.

Оқыту құралдарының біріне тоқталсақ– электрондық оқулық. Ол білім алушыларды даралай оқытуда жаңа информацияларды жеткізуге, сондай-ақ игерілген білім мен біліктерді тесттік бақылауға арналған программалық құрал. Білім беру жүйесінде электронды оқулықтарды пайдаланып, үлкен табыстарға жетуге болады. Электронды оқулықтарды пайдалану барысында оқушы екі жақты білім алады: біріншісі-пәндік білім, екіншісі- компьютерлік білім.

Қорыта келгенде, оқытушы үшін нәтижеге жету білім алушысының білімді болуы ғана емес, білімді өздігінен алуы және алған білімдерін қажетіне қолдану болып табылады. Бүгінгі бала-ертеңгі жаңа әлем. Бүгінгі күні ақпараттар ағымы өте көп. Ақпараттық ортада жұмыс жасау үшін кез келген педагог өз ойын жүйелі түрде жеткізе алатындай, коммуникативті және ақпараттық мәдениеті дамыған, интерактивтік тақтаны пайдалана алатын, Онлайн режимінде жұмыс жасау әдістерін меңгерген мұғалім болуы тиіс. Заман талабына сай жаңа технология әдістерін үйрету, бағыт-бағдар беруші – мұғалімдерміз. Білім алушылардың жаңа тұрмысқа, жаңа оқуға, жаңа қатынастарға бейімделуі тиіс. Осы үрдіспен бәсекеге сай дамыған елдердің қатарына ену ұстаздар қауымына зор міндеттер жүктелетінін ұмытпауымыз керек.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы
2. Қазақстан Республикасы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы

«СОВРЕМЕННЫЙ ПЕДАГОГ И ЕГО ЦИФРОВЫЕ КОМПЕТЕНЦИИ»

Калимбетова Ляззат Касеновна
ГКП на ПХВ «Колледж сервиса и туризма» г.Астана

Современный педагог должен обладать цифровыми компетенциями, чтобы быть эффективным в обучении современных студентов. Цифровые компетенции означают умение использовать цифровые технологии для обучения и преподавания, а также умение эффективно работать с информацией в цифровой форме. Среди основных цифровых компетенций педагога можно выделить следующие:

✓ Умение использовать компьютеры, планшеты и смартфоны для создания и редактирования документов, презентаций, видео и других материалов для обучения. Использовать интернет для поиска и оценки информации, работать с электронными учебниками и образовательными ресурсами, включая интерактивные программы, мультимедийные материалы и онлайн-курсы. Использовать цифровые инструменты для оценки знаний и навыков студентов, включая онлайн-тестирование и анализ данных. Использовать цифровые инструменты для организации дистанционного обучения и управления онлайн-курсами.

Цифровые компетенции становятся все более важными для современных педагогов, поскольку технологии меняют способы обучения и требуют от педагогов новых навыков и знаний. Педагоги, которые не обладают цифровыми компетенциями, могут быть ограничены в своей способности обучать и мотивировать современных студентов.

Совсем недавно работу в интернете и освоение современных программ каждый педагог осуществлял по мере своих сил и возможностей, но ситуация с коронавирусом показала: цифровые навыки из желательных становятся обязательными и необходимыми. Очень важно понимать, что цифровые компетенции связаны с тем, что педагог вынужден работать в принципиально новой, цифровой среде и взаимодействовать с другими участниками образовательного процесса: непосредственно со студентами, с другими педагогами, с администрацией и с родителями, а также с третьими лицами, которые так или иначе вовлечены в образовательный процесс. Все это необходимо делать в цифровой среде.

Сегодня существуют два формата дистанционного обучения: синхронный и асинхронный. Синхронное дистанционное обучение подразумевает, что студент и педагог взаимодействуют в режиме реального времени, используя различные инструменты, такие как видеоконференции, чаты и т.д. Синхронное обучение обеспечивает возможность для студентов получить мгновенную обратную связь от педагога и задавать вопросы в режиме реального времени.

Асинхронное дистанционное обучение, наоборот, подразумевает, что студенты могут получать обучение в своем собственном темпе и в удобное для них время, обычно с помощью онлайн-курсов, видеоуроков, заданий и других ресурсов, которые доступны в Интернете. Студенты могут работать самостоятельно и задавать вопросы педагогу через электронную почту или форумы для обсуждения.

Оба формата имеют свои преимущества и недостатки, и выбор того, какой формат использовать, может зависеть от целей обучения, доступных технологий и предпочтений студентов и педагогов.

Новое поколение студентов требует новых компетенций педагогов. Чем моложе поколение, тем выше его уровень цифровой грамотности.

Современный педагог должен быть лидером, чтобы продвигать цифровые технологии для расширения прав и возможностей студента, улучшения преподавания и обучения, помогать коллегам в изучении, овладении навыками использования и адаптации новых цифровых ресурсов и инструментов для обучения. Как гражданин цифрового общества педагог должен способствовать развитию цифровых компетенций обучающихся, в том числе формировать культуру обращения к онлайн-ресурсам, цифровой грамотности, критического мышления; курировать работу обучающихся с цифровыми инструментами, приучая их к соблюдению принципов цифровой безопасности, правовых и этических норм. Современный педагог активно использует сетевое взаимодействие для организации обучения в сотрудничестве.

Вот несколько лучших практик и рекомендаций по развитию цифровых компетенций педагога:

1. Профессиональное развитие и обучение: Педагоги должны постоянно совершенствовать свои навыки и знания в области цифровых технологий, участвуя в профессиональных развивающих курсах и конференциях. Современные технологии развиваются очень быстро, поэтому важно быть в курсе последних тенденций и новых инструментов.

2. Обмен опытом и сотрудничество с коллегами: Работа в команде и обмен опытом с коллегами являются важными компонентами развития цифровых компетенций педагога. Общение с другими педагогами поможет получить новые идеи и перспективы, а также узнать о

том, какие инструменты и методы наиболее эффективны.

3. Использование цифровых инструментов для собственного обучения: Педагоги могут использовать различные цифровые инструменты для самостоятельного обучения, например, онлайн-курсы, вебинары, обучающие видео и т.д. Также можно использовать социальные сети и сообщества для общения с экспертами в области цифровых технологий и обмена опытом.

4. Создание собственных проектов, использующих цифровые технологии, поможет педагогам применять полученные знания на практике и развивать свои навыки. Это может быть, например, создание интерактивных учебных пособий, онлайн-курсов или веб-сайтов.

5. Оценка своих достижений: Педагогам важно не только развивать свои цифровые компетенции, но и оценивать свой прогресс. Для этого можно использовать различные инструменты оценки и самооценки, такие как тесты, опросники и т.д.

Цифровые инструменты предоставляют возможность педагогу стать аналитиком, использовать технологии при оценке образовательных результатов, комбинируя различные стратегии оценивания с целью обеспечения своевременной обратной связи и индивидуализации обучения; использовать результаты оценивания как инструмент коммуникации с участниками образовательного процесса.

1. Интерактивные доски и планшеты - позволяют создавать интерактивные уроки, использовать различные мультимедийные материалы и управлять презентациями.

2. Онлайн-курсы и платформы для дистанционного обучения - предоставляют возможность создавать и проходить онлайн-курсы, участвовать в вебинарах и взаимодействовать с другими участниками.

3. Видео- и аудиоматериалы - могут использоваться для демонстрации материала, создания учебных видеороликов и аудиоподкастов.

4. Программы для создания презентаций - позволяют создавать учебные презентации, используя различные мультимедийные элементы.

5. Образовательные игры и платформы - предоставляют возможность создания образовательных игр и использования готовых платформ для обучения с использованием игровой механики.

6. Социальные сети и платформы для общения - позволяют создавать образовательные сообщества, обмениваться опытом и участвовать в общении с другими педагогами и студентами.

7. Программы для создания веб-сайтов - предоставляют возможность создания учебных веб-сайтов с использованием различных функциональных элементов.

8. Программы для создания интерактивных учебных материалов - позволяют создавать интерактивные учебные материалы с использованием различных функциональных элементов, таких как опросы, викторины и т.д.

9. Облачные сервисы - позволяют создавать, редактировать и хранить учебные материалы в облаке, что облегчает доступность и совместное использование.

Для улучшения индивидуального и коллективного взаимодействия, для поддержки процесса самообразования учащихся существует множество программ и платформ для создания веб-сайтов. Некоторые из наиболее распространенных вариантов включают в себя:

✓ **WordPress** - одна из наиболее популярных платформ для создания веб-сайтов, которая позволяет создавать и управлять сайтами, используя готовые темы и плагины.

✓ **Wix** - онлайн-платформа для создания веб-сайтов, которая предоставляет возможность создавать и настраивать сайты, используя готовые шаблоны и функциональные элементы.

✓ **Weebly** - еще одна популярная онлайн-платформа для создания веб-сайтов, которая позволяет создавать и настраивать сайты, используя готовые шаблоны и функциональные элементы.

✓ **Squarespace** - платформа для создания веб-сайтов, которая предоставляет возможность создавать сайты с использованием готовых шаблонов и функциональных элементов.

✓ **Joomla** - бесплатная платформа для создания веб-сайтов, которая предоставляет

множество функциональных возможностей и возможность настройки сайта под свои потребности.

✓ **Drupal** - еще одна бесплатная платформа для создания веб-сайтов, которая предоставляет широкие возможности для настройки и расширения функциональности сайта.

✓ **Google Sites** - бесплатный инструмент от Google, который позволяет создавать простые веб-сайты, используя готовые шаблоны и функциональные элементы.

Социальные сети и платформы для общения, некоторые из которых включают:

✓ Facebook - это одна из крупнейших социальных сетей в мире, которая позволяет пользователям обмениваться сообщениями, фотографиями и видео, подписываться на новости, участвовать в группах и многое другое.

✓ Twitter - это микроблоггинговая платформа, которая позволяет пользователям публиковать короткие сообщения (твиты) до 280 символов, общаться с другими пользователями, подписываться на новости и многое другое.

✓ LinkedIn - это социальная сеть, которая ориентирована на профессиональную сферу и позволяет пользователям создавать профили, связываться с коллегами, просматривать вакансии и многое другое.

✓ Instagram - это популярная социальная сеть для обмена фотографиями и видео, которая также позволяет пользователям общаться с другими пользователями, подписываться на новости и многое другое.

✓ TikTok - это популярная платформа для обмена короткими видео, которая также позволяет пользователям общаться с другими пользователями, подписываться на новости и многое другое.

✓ Discord - это платформа для общения в чатах и голосовых каналах, которая была создана для геймеров, но может использоваться и для других целей.

✓ WhatsApp - это приложение для обмена сообщениями и звонков, которое также позволяет создавать группы для общения с несколькими пользователями.

✓ Telegram - это мессенджер, который позволяет пользователям обмениваться сообщениями, фотографиями, видео и документами, создавать группы для общения с несколькими пользователями и многое другое.

Программы для создания презентаций, включая:

✓ Microsoft PowerPoint - один из самых популярных инструментов для создания презентаций с широкими возможностями для визуального оформления и анимации слайдов.

✓ Google Slides - это онлайн-инструмент для создания презентаций от Google, который позволяет работать над документом в режиме реального времени и совместно с другими пользователями.

✓ Prezi - это онлайн-платформа для создания динамичных и интерактивных презентаций, которая позволяет пользователю применять различные эффекты и анимацию.

✓ Keynote - это инструмент для создания презентаций от Apple, который позволяет создавать высококачественные презентации на Mac или iOS.

✓ Canva - это онлайн-инструмент для создания дизайна, который также предоставляет возможность создавать презентации с помощью шаблонов и элементов дизайна.

✓ Haiku Deck - это онлайн-платформа для создания презентаций с минималистичным дизайном и множеством готовых шаблонов.

✓ Slidebean - это онлайн-платформа для создания презентаций, которая позволяет создавать профессиональные презентации в автоматическом режиме, используя машинное обучение и алгоритмы дизайна.

✓ Emaze - это онлайн-платформа для создания презентаций, которая позволяет пользователю создавать интерактивные и анимированные презентации.

Программы и инструменты для создания интерактивных учебных материалов. Некоторые из них:

✓ Adobe Captivate - это программа для создания интерактивных курсов, презентаций и

симуляций, которая поддерживает различные форматы контента и устройства.

- ✓ Articulate Storyline - это программа для создания интерактивных курсов и презентаций с возможностью добавления аудио, видео, анимации и сценариев.
- ✓ H5P - это открытый и бесплатный инструмент для создания интерактивных учебных материалов, таких как тесты, викторины, презентации, видео и другие.
- ✓ Nearpod - это онлайн-платформа для создания интерактивных уроков с возможностью добавления опросов, заданий, викторин, анимации и других элементов.
- ✓ Genially - это онлайн-платформа для создания интерактивных презентаций, игр, анимаций и других учебных материалов.
- ✓ Edpuzzle - это онлайн-платформа для создания интерактивных видеоуроков с возможностью добавления вопросов и заданий на понимание материала.
- ✓ Quizlet - это онлайн-платформа для создания и использования интерактивных карточек для изучения языков и других предметов.
- ✓ Kahoot! - это онлайн-платформа для создания и проведения интерактивных викторин и игр для изучения языков и других предметов.
- ✓ Thinglink - это инструмент для создания интерактивных изображений с возможностью добавления ссылок, аудио, видео и других элементов.
- ✓ Padlet - это онлайн-инструмент для создания интерактивных стен с возможностью добавления текста, изображений, аудио и видео.

Образовательные игры и платформ, которые могут помочь педагогам в обучении и преподавании. Некоторые из них:

- ✓ Minecraft Education Edition - это игра, которая предоставляет образовательные сценарии и инструменты для обучения различным предметам, таким как математика, наука и история.
- ✓ Kahoot! - это онлайн-платформа для создания и проведения интерактивных викторин и игр для изучения языков и других предметов.
- ✓ Quizlet - это онлайн-платформа для создания и использования интерактивных карточек для изучения языков и других предметов.
- ✓ Duolingo - это бесплатная онлайн-платформа для изучения языков с помощью игр и упражнений.
- ✓ Prodigy - это онлайн-игра для изучения математики, которая использует элементы RPG (ролевой игры) и фэнтези.
- ✓ Code.org - это онлайн-платформа для изучения программирования с помощью игр и упражнений.
- ✓ Scratch - это бесплатный онлайн-инструмент для создания интерактивных историй, анимаций и игр, использующий блоки программирования.
- ✓ BrainPOP - это образовательная платформа с видеоуроками, играми и упражнениями по различным предметам, таким как наука, социальные науки и английский язык.
- ✓ PBS LearningMedia - это онлайн-платформа с образовательными ресурсами, включая игры, видео и уроки по различным предметам.
- ✓ National Geographic Kids - это онлайн-платформа с образовательными играми, видео и статьями о науке, истории, культуре и природе.

Видео-и аудиоматериалов, которые могут быть использованы педагогами в обучении и преподавании. Некоторые из них:

- ✓ YouTube - это онлайн-платформа для хранения и просмотра видео, включая образовательные видеоуроки и уроки.
- ✓ Khan Academy - это бесплатная онлайн-платформа для обучения различным предметам, включая математику, науку и историю, с использованием видеоуроков.
- ✓ TED Talks - это онлайн-библиотека видеоуроков на различные темы, от науки и технологий до культуры и искусства.

- ✓ Coursera - это онлайн-платформа для обучения различным предметам, включая компьютерные науки, здравоохранение и бизнес, с использованием видеоуроков.
- ✓ Podcasts - это аудио-эфирные программы на различные темы, которые можно использовать для обучения и преподавания.
- ✓ Screencastify - это инструмент для записи экрана, который может быть использован для создания видеоуроков и уроков.
- ✓ Edpuzzle - это онлайн-инструмент для создания интерактивных видеоуроков с вопросами и упражнениями для проверки понимания студентами.
- ✓ Vimeo - это платформа для хранения и просмотра видео, которая может быть использована для обучения и преподавания.

Облачные сервисы - это сервисы, которые предоставляют доступ к вычислительным ресурсам через интернет, включая хранение данных, обработку информации и совместную работу над проектами. Могут быть полезными для педагогов и обучения, включают:

- ✓ Google Диск - облачный сервис, который позволяет пользователям хранить и обмениваться файлами, включая документы, презентации, фотографии и видео.
- ✓ Dropbox - облачный сервис, который также позволяет пользователям хранить и обмениваться файлами, а также синхронизировать файлы между различными устройствами.
- ✓ OneDrive - облачный сервис, созданный компанией Microsoft, который позволяет хранить и обмениваться файлами, а также работать с ними совместно в режиме реального времени.
- ✓ iCloud - облачный сервис, разработанный компанией Apple, который предназначен для хранения и синхронизации данных между устройствами Apple, включая документы, фотографии, музыку и видео.
- ✓ Amazon Web Services (AWS) - облачный сервис, который предоставляет инфраструктуру для хранения данных, вычислений и разработки приложений.
- ✓ Microsoft Azure - облачный сервис, который предоставляет инфраструктуру для хранения данных, вычислений и разработки приложений, а также инструменты для анализа данных и машинного обучения.
- ✓ Google Cloud Platform (GCP) - облачный сервис, который предоставляет инфраструктуру для хранения данных, вычислений и разработки приложений, а также инструменты для анализа данных и машинного обучения.

Необходимо отметить, что сегодня во всем мире огромное внимание педагогического сообщества направлено на срочное формирование новых цифровых компетенций. Опыт последних лет показал, что в нынешних условиях педагогу необходимо максимально быстро учиться, осваивать современные технологии, овладевать новыми инструментами обучения и взаимодействия, а также внедрять в ежедневную работу все эффективные форматы обучения. Непрерывное обучение — вот к чему сегодня пришел весь мир и на чем будет строиться наше будущее. Непрерывное обучение и для обучающихся, и для педагогов — отныне только при таких условиях мы вырастим образованное, эрудированное новое поколение.

САБАҚ БЕРУ БАРЫСЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Даирова Айзада Сеилхановна
оқытушы: биология пәні
колледж: КММ «Қарағанды машина жасау колледжі»

Аннотация: Мақалада педагогикалық, инновациялық технологияларды сабақ барысында қолданудың маңыздылығы айтылған. Қазіргі заманауи мұғалімнің жан жақтылығы білім

берудегі пайдасы.

Түйін сөздер: Инновация, технология, интерактивті әдіс, технологиялық инновация, иннотехник дәрежесі.

Инновация дегеніміз – бұл лабораториялық емес жаңа идеяны бірінші рет жүзеге асыру, ғылым жүзінде пайда болса да практикада негізделген. Жаңалық енгізу – мекемеге, ұйымға жергілікті аймақтық, мемлекеттік мекемелерге енгізілген үлгіге бағытталған.

Инновация сөзі латын тілінен аударғанда жаңалықты ендіру деген мағынаны білдіреді.

Инновация — кез келген жаңалық немесе жаңалықты енгізу ғана емес, бұл бүгінгі қолданыстағы білім жүйесінің тиімділігін арттыратын үдеріс. Инновациялық іс-әрекет — білім берудің кез келген деңгейінде инновациялық үдеріспен қамтамасыз ететін шаралар кешені және үдерістің өзі. Педагогикалық инновация білім беру жүйесін қайта құру, жетілдіру, модификациялау, өзгертуге байланысты немесе оның белгілі жақтарын, қасиеттерін және аспектілерін (жаңа заңнамалық акттерді, құрылымдарды, тұжырымдамаларды және интеграциялық байланыстарды және т.б. жасақтау. Инновациялық үдеріс ұйымның мақсаты, құрылымы, міндеттері, технологиясы және адам ресурстарын қамтиды.

Инновациялық әдістердің ең негізгісінің бірі – «интерактивті оқыту әдісі». Негізгі қағидасы - педагогикалық қарым - қатынас пен қарым - қатынас диалогы арқылы жеке тұлғаны қалыптастырып дамыту.

Интерактивті әдіс - тәсілдерді жиі пайдалану, әр сабақта оның мүмкіндіктерін түрлендіріп отыру – педагогтар қауымының басты міндеті. Интерактивтік оқу технологиясы (ИОТ) – деп нәтижесінде оқу әрекеті барысында олардың өзара мотивациялық, интеллектуалдық, эмоциялық және басқа да жақтарынан жетістіктерге жетуді сезіну ситуациясын тудыра алатын, білім алушыларға педагогикалық әсерлі танымдық қарым - қатынас құруға кепілдік беретін, оқытушы мен білім алушының іс - әрекетін оқу - ойындар түрінде ұйымдастыру тәсілдерін айтамыз.

✓	Интерактивті әдістерге	мыналар	жатады:
✓	◆миға шабуыл әдісі;		
✓	◆топпен жұмыс;		
✓	◆проблемалық шығарма әдістері;		
✓	◆рөлдік ойындар;		
✓	◆зерттеулер;		
✓	◆іскерлік ойындар;		
✓	◆сын тұрғысынан ойлау әдісі;		
✓	◆пікірталастар және т. б.		
✓	Оқудың интерактивті әдістерінің үлгісі:		
✓	«Ми шабуылы», «ми штурмы» («дельфи» әдісі) – бұл әдіс, берілген сұраққа кез -		

келген оқушы жауап бере алатын әдіс. Маңыздысы айтылған көзқарасқа бірден баға қоймау керек, барлығын қабылдау қажет және әрқайсысының пікірін тақтаға немесе парақ қағазға жазған дұрыс. Қатысушылар олардан негіздеме немесе сұраққа түсініктеме талап етілмейтінін түсінулері керек. «Ми шабуылы» хабарландыруды анықтау керек болғанда және қатысушыларының белгілі сұраққа қатынасы кезінде қолданылады. Жұмыстың бұл нысанын кері байланыс алу үшін қолдануға болады.

Технологиялық инновациялар – бұл жаңа заманның компьютерлік және телекоммуникациялық технологиялары. Технологиялық инновациялар экономикалық механизмдерде, оқытушылар мен білім алушылар еңбегін ұйымдастыруда түбегейлі өзгерістерге, оқытушылық қызмет сипатына зор үлес қосылады.

Қазіргі заманғы оқыту технологияларына келесі талаптар қойылады:

- оқыту мақсатының нақты қойылуымен, оның ғылыми негізделуі, іс - әрекетінің нәтижесінің жоғары сапалы болуы;
- оқу материалын толық қабылдау мүмкіндігінің болуы;
- оқу процесінде қарым - қатынастың еркін болуы;
- оны үнемі жетілдіріп, толықтырылып отыру мүмкіндігінің болуы.

Сонымен педагогикалық технологиялардан төмендегілерін бөле жарып көрсетуге болады: Білім беруді ізгілендіру технологиясы — оқушыны азамат етіп тәрбиелеу, олардың танымдық күшін қалыптастыру және дамыту баланың жаны мен жүрегіне жылылық ұялату (Ш.Амонашвили). Ойын арқылы оқыту технологиясы — дидактикалық, тәрбиелік, дамытушылық, әлеуметтендірушілік мақсатқа жету. Ойындық іс — әрекеттің педагогикалық механизмі жеке бастық, өзіндік талап — талғамдарына сүйенеді. Баланың бойындағы білімділік, танымдық, шығармашылық қасиеттерін аша түсуді көздейді (Л. С. Рубинштейн, Д. Б. Эльконин, З.Фрейд). Проблемалық оқыту технологиясы — оқушының өз бетімен ізденуге үйрету, олардың танымдық және шығармашылық икемділіктерін дамыту. Тірек белгілері арқылы оқыту технологиясы — (В. Ф. Шаталов) мынаны көздейді — білім, білік, дағдыны қалыптастыру, барлық баланы оқыту, оқытуды жеделдету. Түсініктерді қабылдау арқылы оқыту технологиясы — (С. Н. Лысенкова) барлық баланы табысты оқыту. Оқу материалының бірізділігі, жүйелілігі, саралау, әр оқушыға берілетін тапсырманың қолайлығы, бағдарламаның кейбір тақырыптатырының қиыншылықтарын жеңу, қиын тақырыптады біртіндеп оңайлату әдісін қолдану. Деңгейлеп саралап оқыту — міндетті нәтижелерге негізделген. Білім, білік, дағдыны меңгерту, мемлекеттік стандарт көлемінде білім беру. Әр оқушыны оның қабілетімен мүмкіндік деңгейіне орай оқыту, оқытуды оқушылардың әртүрлі топтарының ерекшелігіне сәйкес бейімдеу, ыңғайлау. Бағдарламалап оқыту — (Б.Скиннер, Н.Краудер, В. Г. Беспалько) ғылыми негізде түзілген бағдарлама негізінде оқытудың тиімділігін арттыру, баланың жеке қасиеттерін ескере отырып оқыту. Оқытудың компьютерлік технологиясы — ақпаратпен жұмыс істей білуді қалыптастыру және қатынас қабілетін дамыту, жеке басты ақпараттық қоғамға даярлау. Мұнда оқыту оқушының тікелей компьютермен қатынасы арқылы орындалады. Өз-өздігінен даму технологиясы — (М.Монтессори) баланы жан — жақты дамыту, дербестікке тәрбиелеу, бала санасында нәрселер әлемімен ойлау әрекетінің бірігуі. Оқыту баланың дамуына сәйкес табиғи болуы керек, сонда бала өзін — өзі дамытады. Дамыта оқыту технологиясы — (Л. С. Выготский, Л. В. Занков, Д. Б. Эльконин, В. Б. Давыдов) баланы оқыта отырып жалпы дамыту, яғни бала бойында еркіндік, мақсаткерлік, ар — намыс қасиеттерін дамыту. Модульдік оқыту тетехнологиясы — (В. Б. Монахов) оқытудың тұтас технологиясын жобалау, алға қойған мақсатқа жетуді көздейтін педагогикалық үрдісті түзу, мұғалімге нәтижені талдап, түсіндіріп бере алатындай жүйені таңдау және құру. Оқушылармен жүргізілетін қиындықтың алдын алу және түзету жұмысының жүйесін жасау. В. А. Максимова технологияларды былай ұйымдастыруды ұсынды:

1. Ойын технологиалары;
2. Терминдік технологиялар;
3. Ақпараттық технологиялар;
4. Диалогтық технологиялар;
5. Құрылымдық ойлау технологиялары

Қазіргі пән оқытушыларының негізгі міндеті — білім беруді нәтижеге бағыттау, яғни инновациялық жаңа технологияны меңгеру екені баршамызға мәлім. Оқу үдерісіне қоғамның жаңа қажеттіліктеріне сәйкес инновациялық тәсілдерді енгізу, оқытушының қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісін талап етеді. Осыған орай кез-келген оқушының қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді жүзеге асыратын заманауи инновациялық технологияны меңгеруге ұмтылу керек. Себебі мемлекеттік білім стандартына сәйкес оқу үдерісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияларды, білім алушылардың білімін қадағалаудың инновациялық бақылау-өлшеу құралдарын енгізуді жүктейді. Оқытудың жаңа педагогикалық технологиясы – оқытуды ізгілендіру, өзін-өзі дамытып, тәрбиелей білетін, заман ағымына ілесе алатын білікті, жан-жақты жеке тұлға қалыптастыруды мақсат етеді.

Білім беру жүйесі алдында тұрған талаптарды жүзеге асыру жолында ғалымдар мен педагогтар танымдық іс - әрекетті дамыту әдістерін іздестіруде. И. П. Павлов «... жақсы әдіспен талантты емес адам көп нәрсе жасайды, ал нашар әдіспен ұлы адамның өзі де текке жұмыс істейді» - деген болатын.

Міне, сондықтан жеке тұлғаны оқыту мен дамытудағы белгілі әдістердің ролін бағалай отырып, қоғам дамуының әр кезеңінде адам ақыл - ойының «терең қайнарына бойлай алатын» әдістерді пайдалану жолындағы ізденістер мен ұсыныстар бүгінгі таңда өзекті деп санау қажеттігін айту керек.

Мұғалім иннотехник дәрежесіне көтерілу үшін инновациялық технологияларды меңгеру керек, содан кейін пән бойынша қандай тақырыпқа пайдалану керектігіне тиімді зерттеу жүреді. Яғни әрбір инновациялық технологияларды меңгереді, содан кейін меңгерген технологияларды апробациядан (сабақ барысында қолдану) өткізеді, мұғалім талдау жасай отырып, тақырыпқа сай технологияны таңдайды. Оқытушы білім алушының табиғи дарын, қабілетін ашу жас ерекшелігін ескере отырып, технология элементтерін тиімді пайдалана алу керек.

Осылайша, жоғарыда қарастырылған педагогикалық инновацияның болмысын ұғу амалдарындағы ортақ нәрсе олардың басты назары педагогикалық шығармашылықтың үдерісі мен нәтижесінде болуында. Барлық зерттеушілер білімнің инновациялық үдерістердің болмысын жаңа теориялық талдап, түсінік беруге, үздіксіз инновациялық қозғалысты қамтамасыз етуге қажеттілігін атап өтеді. Бұл қажеттілік, өз кезегінде мамандардың арнайы даярлау, соның ішінде педагогикалық инновация саласында құзыретті педагогтерді даярлау мәселелесін өзектендіреді. Инновациялық іс-әрекетке, үздіксіз инновациялық режимде жұмыс жасауға педагогтерді даярлау арқылы инновациялық білім беруді дамытудың сәттілігі анықталады. Осы даярлықтың маңызды құрылымдық бөліміне қоғамның, еңбек нарығының, тұлғаның, технологиялардың және үздіксіз ақпараттық ортаның жаңаруына өз кәсіби іс-әрекетінде оперативті әрекет етіп, икемді болу қабілеті жатады. Сонымен, педагогтің құзыреттілігі білім берудегі инновацияның дамуының тұрақтылығының маңызды шарттарының бірі. Сондықтан, педагог мамандардың кәсіби құзыреттіліктерін мақсатты дамыту- білімнің инновациялық дамуының маңызды факторы.

Қазіргі таңда осы айтылған технологиялар бойынша КММ «Қарағанды машина жасау колледжінде» сабақтар жаңа инновациялық технологиялар бойынша өтуде. Сабақ барысында оқушыларға интерактивтік тақта арқылы ойын түрінде тусіндіру өз нәтижелерін беруде. Терминдік және құрылымдық ойлау технологияларын ғаламтордағы (<https://learningapps.org/>) секілді парақшалармен жұмыс істеу өте тиімді. Бұл парақшада әрбір пән мұғалімі өзіне керек, тақырыпқа сай ойындар, суреттер, кроссворд т.б материалдар дайындай алады, сонымен қатар әрбір оқушы өз телефонынан немесе интерактивті тақтаға шығып жұмыс істей алады. Оқушыларға кітаптан бөлек мұндай жаттығулар материалды тезірек және қызықтырақ қабылдауға септігін тигізеді. Жаңа технологияның басты мақсаттарының бірі баланы оқыта отырып, оның еркіндігін, белсенділігін қалыптастыру, өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру. Инновациялық технологияны пайдалану — өмір талабы.

Пайдаланылған әдебиеттер:

2. Скакун В.А. Введение в профессию мастера производственного обучения: Методическое пособие. - М.: Высш. шк., 2010 г.

3. Қабдықайыров Қ., Инновациялық технологияларды диагностикалау. – А, 2015

4. Раджерс Э. Инновация туралы түсінік. – //Қазақстан мектебі, №4, 2011. «Әлеуметтік әріптестік жағдайында техникалық және кәсіптік білім беру», Білім беру мекемесі басшыларының анықтамалығы №2 (26) 2013ж;

5. Шишов С.Е. Понятия компетенции в контексте проблемы качества образования. «Государства и образования, 2002 г»

6. Тренерге арналған нұсқаулық. «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ, 2012., 6-766

КӘСІПТІК ОҚЫТУДАҒЫ ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ИНТЕГРАЦИЯ

Жауар Бауыржан Ушканбек улы
«Ауылшаруашылығын механикаландыру» мамандығы бойынша
арнайы пән оқытушысы
Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасының
№ 7 Бетқайнар колледжі КМҚК

Аннотация: Мақалада «Ауылшаруашылығын механикаландыру» мамандығы бойынша кәсіптік оқытудың технологиялық интеграциясы қарастырылған.

Түйін сөздер: виртуалды шындық, тренажер, имитациялық технологиялар.

Кіріспе. Білім берудің үнемі өзгеріп отыратын ландшафтында теория, технология және практиканың конвергенциясы оқу тәжірибесін жаңа тәсілдермен анықтайтын инновациялық тәсілдерге әкелді. Технология оқу процесін жақсартатын құралдарды ұсына отырып, білім берудегі инновациялардың катализаторы ретінде қызмет етеді. Виртуалды шындық, толықтырылған шындық, интерактивті тренажерлер және онлайн ынтымақтастық платформалары студенттердің мазмұнмен өзара әрекеттесу жолында төңкеріс жасады. Технологияның интеграциясы оқыту әдістерін әр тараптандырып қана қоймайды, сонымен қатар студенттерді ХХІ ғасырдың цифрлық талаптарына дайындайды. Бүгінгі таңда ғылымда және қоғам өмірінде болып жатқан интеграциялық процестер техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының түлектерінің кәсіби дайындығына үлкен талаптар қояды, бұл өз кезегінде болашақ мамандарды даярлауды үнемі жетілдіріп отыру қажеттілігін тудырады. Осы қажеттілікті Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың жолдаған Жолдауынан: «Қазақстан үшін заманауи цифрлық технологиялар трансферті, Индустрия 4.0 элементтерін енгізу айрықша маңызды...Елімізге жас, білімді әрі ынталы мамандар керек» байқауға болады [1].

Ауыл шаруашылығын механикаландыру саласында трактор түйіндерін дұрыс құрастыруды үйрету үшін виртуалды шындық (VR) тренажерлерін пайдалану жеке тұлғаларды физикалық жабдықты пайдаланбай немесе оқу процесінде зақымдану қаупінсіз оқытудың инновациялық және тиімді әдісі болып табылады.

Комбайн тренажері-бұл виртуалды шындық бағдарламасы (VR) немесе комбайнның жұмысын имитациялауға арналған компьютерлік бағдарлама. Бұл машиналар адамдарға астық жинайтын комбайндарды қалай тиімді пайдалану және басқару керектігін үйрету үшін пайдалы. Олар егін жинауға қажетті дағдыларды үйрету және жетілдіру үшін қауіпсіз және бақыланатын ортаны қамтамасыз етеді.

Виртуалды тренажерлердің артықшылықтары:

- студент үшін қауіпсіз жұмыс кеңістігін құру мүмкіндігі, онда ол өз өміріне қауіп төндірмей әр түрлі дағдыларды игере алады
- оқытындардың қажеттіліктерін ескере отырып құрылған білім беру кеңістігін құру;
- автоматизмге жету үшін бірнеше рет қайталау мүмкіндігі
- үйлесімді сценарийлер мен әрекеттер;
- тез шешім қабылдау және әрекет ету қажет жағдайға сүңгу мүмкіндігі [2].

Виртуалды шындықта (VR) астық жинайтын комбайн тренажерін пайдаланудың бірқатар артықшылықтары бар, бұл оны астық жинайтын комбайнның жұмысын үйрету және таныстыру үшін тиімді және құнды құрал етеді:

Қауіпсіз оқу ортасы. Виртуалды тренажерлер бақыланатын және қауіпсіз жаттығу ортасын қамтамасыз етеді. Бұл әсіресе астық жинайтын комбайндар сияқты ауыр техниканы басқаруды үйрену үшін өте маңызды, өйткені ол жазатайым оқиғалар мен жабдықтың зақымдану қаупін азайтады.

Шынайы модельдеу. Виртуалды шындық тренажерлері жоғары шынайы орталар мен

модельдеулерді жасай алады. Астық жинайтын комбайн тренажері нақты астық жинайтын комбайнның жұмысын, басқару элементтерін және физикасын дәл қайталай алады, бұл қызықты оқу тәжірибесін қамтамасыз етеді.

Тәжірибе. Виртуалды тренажерлер нақты жабдыққа қол жеткізуді қажет етпестен практикалық оқытуды қамтамасыз етеді. Бұл әсіресе жаңадан бастаушыларға немесе астық жинайтын комбайнға тікелей қол жеткізе алмайтындарға пайдалы.

Қайталанатын тәжірибе. Студенттер нақты жабдықтың тозуы туралы алаңдамай, өз дағдылары мен техникасын жетілдіре отырып, астық жинайтын комбайнмен бірнеше рет жұмыс істей алады.

Ауа-райына тәуелділіктің болмауы. Ауа-райы жағдайлары далалық жұмыстарға айтарлықтай әсер етуі мүмкін. Виртуалды шындық тренажерлері ауа-райына, тәулік уақытына немесе орналасқан жеріне қарамастан оқытуға мүмкіндік береді, бұл тұрақты оқу мүмкіндіктерін қамтамасыз етеді.

Сценарийлердің әртүрлілігі. Комбайн тренажерлері тәжірибе үшін көптеген сценарийлер мен өрістерді ұсынады. Пайдаланушылар әртүрлі мәдениеттерді жинауды, әртүрлі жағдайларға бейімделуді және проблемаларды шешу дағдыларын дамытуды үйрене алады.

Дереу кері байланыс. Виртуалды шындық тренажерлері нақты уақыттағы өнімділік туралы Кері байланыс береді. Бұл кері байланыс егін жинау тиімділігі, отын шығыны және операция кезінде жіберілген қателіктер сияқты көрсеткіштерді қамтуы мүмкін.

Прогресті бақылау. Пайдаланушылар жақсартуды қажет ететін аймақтарды анықтау және дағдыларды дамыту мақсаттарын қою арқылы уақыт өте келе олардың үлгерімін бақылай алады.

Шығындарды үнемдеу. VR тренажерін пайдалану нақты астық жинайтын комбайндарда оқумен салыстырғанда үнемді. Виртуалды шындықты оқыту жанармай, техникалық қызмет көрсету немесе жабдық шығындарын қажет етпейді.

Кеңейтілген өзара әрекеттесу. Виртуалды шындықтың қызықты табиғаты оқуды қызықты әрі жағымды етеді. Пайдаланушылар интерактивті өзара әрекеттесу арқылы ақпаратты сақтап, дағдыларын арттырады.

Бірлескен оқыту. Кейбір виртуалды шындық тренажерлері пайдаланушыларға бірге жұмыс істеуге немесе шынайы егін жинау сценарийлерінде бәсекелесуге мүмкіндік беретін көп ойыншы немесе ынтымақтастық режимін қолдайды.

Сертификаттау және бағалау. Көптеген комбайн машиналары сертификаттау және бағалау нұсқаларын ұсынады. Бұл кәсіби дайындық пен құзыреттілікті ресми тану үшін пайдалы болуы мүмкін.

Бейімделу және теңшеу. VR тренажер бағдарламалық жасақтамасын оқытудың нақты қажеттіліктеріне және әртүрлі деңгейдегі пайдаланушыларға бейімдеуге және теңшеуге болады.

Қашықтықтан оқыту. Пайдаланушылар астық жинайтын комбайн тренажерінде оқуға қашықтан қол жеткізе алады, бұл Студенттерға да, нұсқаушыларға да оқу бағдарламаларына қол жеткізуге және қатысуға ыңғайлы етеді.

Виртуалды шындықта астық жинайтын комбайн тренажерін пайдалану астық жинайтын комбайнды пайдалану тәжірибесін үйрену мен алудың кешенді және тәуекелсіз әдісін қамтамасыз етеді. Бұл астық жинайтын комбайн операторларының біліктілігі мен қауіпсіздігін арттыруға арналған қуатты құрал.

Қорытындылай келе, кәсіптік білім беруде инновациялық технологиялық интеграцияны пайдалану студенттерді қазіргі әлемнің күрделілігіне дайындайтын оқу жағдайларын жасай алады. Виртуалды тренажерлерді пайдалану арқылы студенттер нақты техниканың зақымдану қаупін азайтады, қауіпсіз және бақыланатын ортада жаттығулар жасап, трактор түйіндерін құрастыруды сенімді түрде меңгере алады. Комбайн және трактор тренажері кабинетінде студенттер виртуалды түрде техниканың тізгінінде отырып, жер жырттып, астық жинап, егін шаруашылығының қыр-сырын үйренеді. Ал ауыл шаруашылығын механикаландыру кабинетінде виртуалды тренажердің көмегімен трактор тораптарын дұрыс жинауды үйренсе, дәнекерлеу ісі кабинетіндегі тренажер-симулятор білімгерлерге дәнекерлеу процесінің

дағдыларын меңгеруге мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Президенті Қ-Ж. Тоқаев. Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі: Қазақстан халқына Жолдауы. 2021 жылғы 1 шілде // <https://www.akorda.kz/kz/memleket-basshysykasym-zhomart-tokaevtynkazakstan-halkyna-zholdauy-183555> 02.07.2021
2. Svistunov, A.A.: Otchet o rezul'tatah analizarossijskogo i zarubezhnogo opyta praktiki primenenija v obrazovanii jelektronnyh obrazovatel'nyh resursov, virtual'nyh trenazherov i praktikumov, simuljatorov, baz znaniy v oblasti Farmacija (Report on the results of the analysis of Russian and foreign experience in the use of e-learning resources in education, virtual simulators and workshops, simulators, knowledge bases in the field of Pharmacy). <http://www.gmp-mma.ru/Razrabotka2/Otchet-elektronnye%20resursy-3etap.pdf> (2015). Accessed 21 Mar 2019

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Кусбаева Асель Наурызбайқызы
Алматы қаласы, «Бөбек» Ұлттық ғылыми-практикалық, білім беру және
сауықтыру орталығы, «Бөбек» колледжі, «Мектепке дейінгі тәрбиелеу және оқыту»
мамандығының арнайы пән оқытушысы

Аннотация: Мақалада мектепке дейінгі мекемелердегі цифрлық технологиялардың платформалары, олармен болашақ тәрбиеші маманының жұмыс істей алуы, цифрлық технологияның бірнеше артықшылықтары өзекті мәселе ретінде қарастырылды.

Түйін сөздер: цифрландыру, цифрлық технологиялар, блокчейн, цифрлық білім беру ортасы, платформа, интерактивті тақта, мобильді кітапхана, онлайн сервистер.

Әлемдік тәжірибе көрсеткендей, білім беру үдерісіне цифрландыру жүйесі өте қажет. Бұл жүйе білім беру сапасын жақсарту, жаңа ақпараттық технологияларды дамыту, мекеменің әкімшілік және басқарушы қызметкерлері үшін қағаз процестерін жеделдету үшін де өте тиімді.

Ғылым мен техниканың дамуы, әмбебап компьютерлендіру, мектеп жасына дейінгі балалардың ролін арттыруды айқындайды. Балабақшадағы ақпараттық коммуникациялық технологиялар – заманауи мектепке дейінгі тәрбиелеудің жолдарының бірі.

Цифрлық технологиялар дегеніміз – бұл бұрын соңды адамзат бастан кешпеген ғажайып әлемнің жаңа құралдары. Бүгінгі күні бұл технологиялар әлі де күнде дамып, жасақталу үстінде.

Заманауи технологиялар біздің өмірімізге тұрақты түрде енуде, «Цифрлық» тұжырымдамасын тек ғылыми конференцияларда ғана емес, күнделікті өмірде де жиі кездесетін болдық. Цифрландыру үдерістің және өндіріс кезеңдерін толық автоматтандыруды, өнімнің дизайнынан бастап, оны түпкілікті тұтынушыға жеткізумен, сондай-ақ кейіннен өнімге техникалық қызмет көрсетуді білдіреді.

Білім беру жүйесінде толық ашықтық пен әділдік болуы үшін барлық ақпарат порталда ашық қолжетімділікте болып отыр. Мысалы, балабақшада кезек жүріп жатыр ма? ақпараттар ашықтығы айқын көрінеді. Бұл блокчейн деп аталады, бұл ақпараттың ашықтығы болып отыр.

Бүгінде мектепке дейінгі білім беруде балабақшаларға автоматты түрде бөлу жүйесі енгізілген. Жолдаманы электронды беру, процесті автоматтандыру тікелей байланыстар,

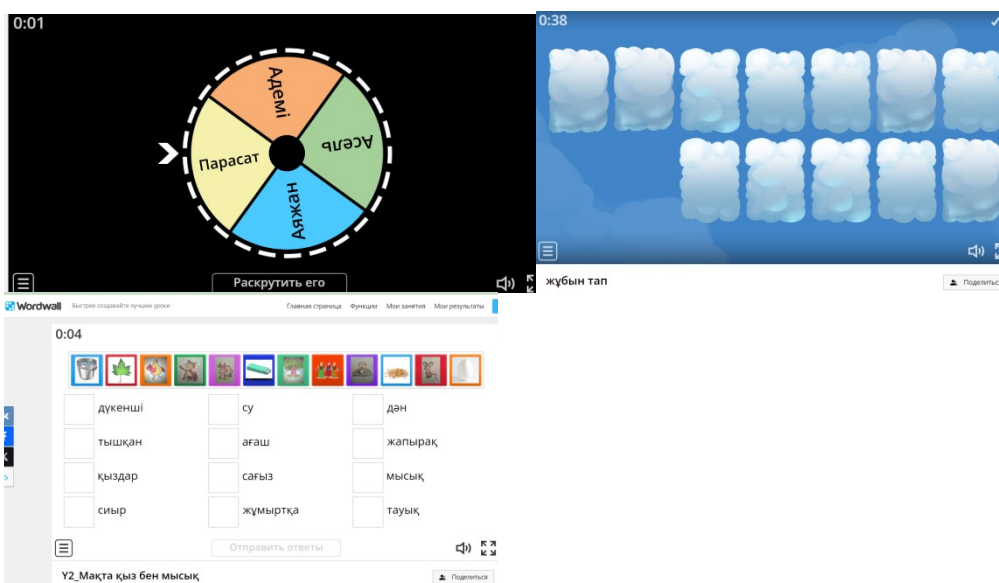
рәсімдердің ашықтығын қамтамасыз етеді, өйткені мұның бәрі автоматты режимде іске асырылады [1].

Қазіргі таңда білім беру жүйесінде цифрлық технологияны қолдануда өзекті мәселелердің бірі болып отыр, колледждегі «Мектепке дейінгі тәрбиелеу және оқыту» мамандығының студенттері цифрлық технологияның платформаларын кеңінен қоданып, тақырыпқа байланысты дидактикалық ойындар, ертегілерді презентациядағы анимациялар арқылы көрсету біліктілігін игеруде. Соның негізінде: Lumio, Educoplay, платформалары арқылы балаларға дидактикалық ойындар құрастыруға болады. Сондай-ақ «Padlet» бағдарламасы арқылы студенттер ертегі желісін дайындады.

АҚТ көмегімен дидактикалық ойынды дамыту және құру үшін әртүрлі талаптар мен мақсаттарға сәйкес келетін көптеген бағдарламалар мен қосымшалар бар. Бірақ осы жиынтықтың ішінде бірнеше сұранысқа ие және икемді қызметтер бар, олардың бірқатарына тоқталсақ, LearningApps.org және WordWall.

Learning Apps және WordWall интерактивті тапсырма құрастырушысы интерактивті модульдер (жаттығулар) арқылы оқу үдерісін қолдауға арналған. Пайдаланушылар қол жетімді модульдерді қолдана алады, оларды өзгерте алады және ұсынылған конструктор мен шаблондарды қолдана отырып, жаңа модульдер жасай алады. Қызметтер бізге дайын интерактивті жаттығуларды және ұқсас немесе жаңасын жасау арқылы жаңа жаттығуларды әзірлеу мүмкіндігін ұсынады.

Learningapps.org, WordWall сізге онлайн режимінде әртүрлі интерактивті тапсырмаларды жасауға және пайдалануға мүмкіндік береді: викториналар, мәтінге рұқсаттарды енгізу, басқатырғыштар, жұп таңдау және тағыда басқа қызметтер бар. Сайтта танымал және пәндік бағыттар бойынша ұйымдастырылған дайын интерактивті жаттығулар бар. Интерактивті дидактикалық материалдарды жасауға арналған 20-дан астам шаблон бар. Жаттығулар білім деңгейі бойынша сараланған [2].

Сурет -1. WordWall платформасында дидактикалық ойындар үлгісі

Мектеп жасына дейінгі балаларды оқытудың дәстүрлі түрлерімен салыстырғанда цифрлық технологияның бірнеше артықшылықтары бар:

- компьютер экранында ақпаратты ойын түрінде көрсету балалардың үлкен қызығушылығын тудырады;
- мектеп жасына дейінгі балаларға түсінікті бейнелі ақпарат түрін алып жүреді;

- қозғалыстар, дыбыстар, анимация баланың назарын ұзақ уақыт бойына назар аудартады, ертегі желісін тыңдайды, анимациялар арқылы көріп, балалардың қиялы ұштала түседі;

- проблемалық тапсырмалар, олардың компьютердің өзі дұрыс шешу арқылы баланы мадақтау, балалардың танымдық белсенділігін ынталандырады;

Мектепке дейінгі мекемелерде қолданылатын цифрлық білім беру ортасын қалыптастыру тәжірибесімен таныстырсақ, Мектепке дейінгі білім беру ортасында келесі формаларды қолданады:

1. Бұлтты есептеулер.
2. Балабақша сайты.
3. Интерактивті тақта.
4. Мультфильмдер студиясы.
5. Дизайн және роботехника.
6. Мультимедиялық веб-сервисстер;

Бұлттық есептеулер – бұл компьютер ресурстары мен қуаты пайдаланушыға Интернет қызметі ретінде берілетін таратылған деректерді өңдеу технологиясы. Бұл технологияны енгізу оқу үдерісін жеңілдетеді, сонымен қатар педагогтар мен мектепке дейінгі мекеме басшыларының тиімділігін арттырады.

Басты артықшылығы - бұл «бұлтта» сақталған ақпаратқа оңай, кез келген жерде және тәулік бойы қол жеткізу, дискіге кіру мүмкіндігі бар кез келген адам ала алады, логин мен пароль, сілтеме, сондай-ақ Интернетке қол жетімділік. Осылайша біз құжаттарды, ақпараты бар папкаларды, файлдық шкафтарды, жоспарларды, жарыстар туралы ережелерді де сақтаймыз. Тәрбиеші, әдіскерлер кез келген уақытта өздерін қызықтыратын нәрсені қарап, қажетті материалды жүктей алады. Мектеп алды сынып педагогтері де онлайн-педагогикалық қауымдастықтардың өміріне белсенді қатысып, тәжірибе алмасады. Smart Nation платформасы – мемлекеттік қызметтерді автоматтандыратын білім беру ұйымдарын басқару жүйесін және мектепке дейінгі ұйымдардың жалпыға қолжетімді тізілімін біріктіретін платформа болып табылады.

Сайтта мектепке дейінгі білім беру мекемесінің педагогтар туралы барлық ақпарат, құжаттар, сонымен қатар мектепке дейінгі білім беру мекемесінің мамандарынан ата-аналарға арналған бейнематериалдар берілген. Сайт үнемі жаңартылып отырады. Ата-аналар өздері үшін пайдалы ақпаратты оңай қарап, оқи алады, мектепке дейінгі білім беру мекемесінің құжаттарын аша алады.

Тәрбиешілер мен ата-аналар арасында жедел және сындарлы өзара әрекеттесу үшін бірыңғай ақпараттық кеңістік құру мақсатында ата-аналармен қарым-қатынас және өзара әрекеттесу процесінде әлеуметтік желілер мен мобильді мессенджерлерді пайдалану жоспарланды.

Тақырыптық апталықтар онлайн режимінде өткізілді. Сондай-ақ YouTube арнасында дене шынықтыру нұсқаушысы таңертеңгілік жаттығулар кешендерін, ал логопедтер балаларға үй тапсырмалары мен жаттығуларды жазады.

Интерактивті тақта – бір уақытта бірнеше сезім мүшелерін (көру, тактильді, есту) қолданатын әмбебап құрал, бұл балалардың ынтасын арттыруға және тақырыпты жақсы түсінуге көмектеседі. Бұл балалардың оқуын жаңа деңгейге көтеруге, балалармен сабақты қызықты, көрнекі және қызықты етіп өткізуге және тәжірибе көрсеткендей, оң нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Смарт тақтаны логопедтер, психологтар, тәрбиешілер белсенді пайдаланады. Мұғалімдер интерактивті тақта арқылы сабақтарда қолдануға арналған жаттығуларды үйренеді және өз бетімен жасайды. Интерактивті тақта арқылы мобильді кітапханадағы QR -код арқылы қажетті ертегілердің аудиода тыңдап, бейне арқылы көре алады. Сонымен қатар, бұл балалардың бейнематериалдарды пайдалана отырып, балалармен жаттығулар, саусақ және артикуляциялық гимнастика, тіл ұстарту жаттығулары орындалады.

Анимациялық студия – бала мен тәрбиешінің мүлде жаңа өнім – «мультфильмді» жасаудағы бірлескен іс-әрекетіне негізделген мультимедиялық және техникалық құралдарды

пайдаланатын заманауи технология. Мультфильмдер студиясын пайдаланудың педагогикалық құндылығы – балаларды жан-жақты дамыту. Бұл технология барлық білім беру дағдысында баланың дамуына ықпал етеді.

Робототехника дизайн негіздері мен негізгі бағдарламалауды үйрету арқылы мектеп жасына дейінгі баланың жеке басының ғылыми, техникалық және шығармашылық әлеуетін дамытуға арналған [3].

Мектеп жасына дейінгі балаға арналған ойын-жаттығулары – бұл баланың дамуын анықтайтын жетекші қажеттілік. Ойын-жаттығулар балалардың психикалық және физикалық дамуы үшін басқа әрекеттермен салыстырғанда үлкен мүмкіндіктерге ие.

Негізінен тәрбиешінің де онлайн тақталармен жұмыс жасауы үшін бірнеше дағдылары болуы қажет. Цифрлық технологияның негізі онлайн сервистердің біріне тоқтайық:

-Программалармен жұмыс: Google Презентация, Canva.com.

Онлайн тақталар: Miro, Jamboard, Padlet, т.б;

-Онлайн тақтаның бағдарламалық құралдарын оқу, оның көмегімен іс-әрекеттер мен балаларға дидактикалық ойындар жасауға болады. Онлайн тақталарды «Сурет салу» ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінде тиімді. Балаларға бейнені салу тәсілін көрсету арқылы әр түрлі түстерге назар аударып, шығармашылық қабілеті дамиды.

Осындай тиімді бағдарламаларға тоқтала кетсек:

Google Презентация бағдарламасының ең маңызды және ыңғайлы мүмкіндігі - жасалған презентацияларға, ол құжат немесе электрондық кесте болсын, интернетке қосылған кез келген компьютерден немесе мобильді құрылғыдан оңай қол жеткізу.

Келесі тағы бір пайдалы бағдарламалардың бірі - Canva.com. Бұл дизайнды жаңадан бастағандар мен тәжірибелі кәсіпқойлар үшін тамаша тегін графикалық редактор. Canva бағдарламасының артықшылықтары - қолдану жеңіл; Сервис оны дизайнер мамандары емес, жаңадан бастағандар пайдалана алатындай етіп жасалған. Әртүрлі мақсаттарға арналған дизайнды таңдау мүмкіндігі. Canva үлгілерінің кең каталогында көптеген қызметтерді атқаруға болады.

Мектепке дейінгі мекемелерде балаларға назарын аудартатын, түрлі-түсті суреттермен безендірілген презентациялар дайындау, белгілі бір тақырыпқа байланысты сәйкес суреттер, дауыстарды қою арқылы балалардың білімін дамытып, бекіту мақсатында да қолдану ыңғайлы. Мысалға, презентацияға жан-жануарлардың суретін қойып, көрсету арқылы, олардың даусын салып беруді сұрау. Топ шынайы қарым-қатынас атмосферасына кіріп, онда балалар өз көргендерінен эмоцияларды білдіруге ұмтылып, ұсынылған тапсырмаларды ықыласпен орындайды және жаңа материалға тұрақты қызығушылық танытады. Бала тілін дамытуда иллюстрациялар мен сюжетті суреттерді тексеру балалардың дамуына көмектеседі: зейін, есте сақтау, ұсақ моторика, ойлау және сөйлеу, көру және есту қабылдауын дамытады.

Қорыта айтқанда, тәрбиеші заман талабына сай, жан-жақты болуы шарт, аталған талаптарды орындау үшін жаңа заманауи тәрбиеші маманы кез келген жаңашылдыққа бейімделе алуы қажет. Мектепке дейінгі мекемелерде цифрлық технологияны пайдалану білім сапасын арттырып, жеке және топпен бірлесе еңбек етуге мүмкіндік туғызып, педагогикалық әрекет жағынан тәрбиешінің жұмысы жеңілдетіп, балалардың танымдық белсенділігі артып, дамуына септігін тигізетіні айқын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1.Г.П. Мажихбаева, Н.Х. Маметжанова, Л.Ә. Рсалина Білім берудегі цифрлық технологиялар, Оқу-әдістемелік құрал, Алматы 2022жыл.

2. Мыца А.Ю., Обердерфер И.Ф., Мектепке дейінгі білім берудің үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру кезінде цифрлық платформаларды пайдалану. //Мектепке дейінгі білім берудегі ақпараттық технологиялар. Қарағанды 2023ж.

3. Ю.В. Сенькова, Применение современного цифрового оборудования в деятельности педагога ДОУ. // Новосибирск 2021ж.

«ЗАМАНАУИ ПЕДАГОГТЕРГЕ ҚОЛДАНУҒА БОЛАТЫН ЦИФРЛЫҚ РЕСУРСТАР»

Кожина Саягуль Саматовна
«Менеджмент, бизнес және білім колледжі»
Астана қ.

Аннотация: Мақала мазмұны болашақ ұстаздардың құзіреттілігін қалыптастыруда өндірістік тәжірибе кезеңінде, сабақ барысында, сабақтан тыс уақыттарда және қашықтықтан басқаруда онлайн сервистердің түрлерін үйрену пайдасы және мұғалімнің жеке веб-сайтын ресурстар жинағы ретінде қолданудың маңызы жайлы ақпарат беріледі.

Түйінді сөздер:

Цифрлық Қазақстан, құзіреттілік, жаңашыл педагог, болашақ ұстаз, интернет-сервистер.

«Ескіден қол үзбей, жаңаға қол жеткізгендер ғана мұғалім бола алады», - деген қытайдың ойшылы Конфуций. Сонымен мұғалім өткен тәжірибесін жаңамен ұштастыра алатын кәсіби қызығушылығы жоғары, танымы биік, кәсіптік салаға бағытталған білімі, іскерлігі мен дағдысы бүгінгі және ертеңгі ғылым мен практиканың талаптарына сай болуын қажет етеді. Бұл, болашақ мұғалімдердің кәсіптік және тұлғалық өсуін қамтамасыз ете отырып, орта білім беру мазмұнын инновациялық технологиялар арқылы жетілдіріп отыруды алға тартады.

Сондықтан қазіргі кезеңе білім беру саласының алдында оқыту үрдісін технологияландыру мәселесін қойып отыр.

Білім беруді ақпараттандыру жағдайында интернет-ресурстармен тиімді жұмыс істеу өз бетінше жүзеге асыра алу мүмкіндігі кәсіби құзыреттілік белгілерінің бірі болып табылады.

Қазіргі студенттердің бойында түйінді құзыреттіліктерді қалыптастыру заман талабы болып табылады. **Құзыреттілік** – бұл алынған білімдерін күнделікті өмірде практикалық және теориялық мәселелерді шешуге қолдана алу қабілеттілігі.

Қазіргі заманғы жаңашыл педагог қаншалықты білімді, шығармашыл болса, оның құзіреттілік аясы да соғұрлым кең болмақ.

Білім беру саласын цифрландырудың ең басты мақсаты – білім беру сапасын арттыру.

Студенттер болашақ педагог ретінде, жаңашыл ұстаздар сүйенетін құжаттар, ақпараттық ресурстар жайлы ақпарат ала отырып, өзі іздену арқылы білімін толықтырып отыру үшін бағыт бағдар алады;

Қазіргі заманға сай жаңашыл ұстаздың бейнесін ашу, жұппен, топпен жұмыс жасай білуге, өз ойын ашық айтып, пікір алмасуға дағдыландыру, “ұстаз” мәртебесін шыңдауға тәрбиелеу

- Қазіргі қоғамдағы білім жүйесін дамытуда ақпараттық – коммуникациялық технологиялардың маңызын түсінеді

- «Цифрлық Қазақстан»: индустриялық әлемдегі білім саласындағы өзгерістер туралы ақпарат алады

- Ұстаға өз жұмысын тиімді ұйымдастыруда қолдануға болатын Интернет ресурстармен танысады

Осыған байланысты Ұстазға болашақ педагогтарды дайындауда, саны көп интернет-ресурстарды (эл.оқулық, қажетті сайттарға, заңдарға сілтемелер, электрондық кітапхана, онлайн тест тапсырмалары, видеосабақтар мен фотоларға, т.б.) бір жерге тоғыстыртын құрал ретінде сайт-конструкторларды қолдану ұсынылады.

Мұғалім қызметінде, өзіне қажетті, студенттерімен жұмыста үнемі қолданатын

интернет-сервистерді айқындап алсақ. Мәселен, Барлықтарымызға белгілі YouTube видеохостингі, gmail почтасы, Google карта болуы мүмкін. Одан кейін, Google диск барлық құжаттарымыз жүктейтін, Google фото әдетте сабақтардан түсірген фотоларды осы сервисті, педагог сабақ өткізетін Teams, Zoom, Скайп сияқты т.б. түрлі бағдарламалар бар, оларды студенттер де қолдануда.

Осы интернет-сервистер мен қоса құжаттар, видео, фото, файлдар, бәрімен бірге жұмыс істеуде ұстазға қиындық тудырады, оның үстіне, ол ресурстар уақыт өткен сайын, көбеймесе азаймайтыны анық.

Болашақ педагогтарды тәрбиелеуде, кабинеттегі құрал-жабдықтардың әрқайсысының қалай орны болса, кітапханалардағы кітаптар белгілі салаға сәйкес қалай топтарстырылған болса, дәл солай, ұстаз өзінің күнделікті қолданып жүрген ақпараттарын бір жерге топтастырып, әр ресурстарды жеке-жеке парақшалар немесе батырмалар жасап, реттестіріп салуына болады. Осы мәселені шешуде, бізге көмекші құрал ретінде сайт конструкторларын қолдануды ұсынамын. Мысалы: sites.google.com, wix.com, tilda.cc, т.б.

Барлық жинақталған 100-200, тіпті мыңға жуық сілтемелеріңіз болса, дәл осылай сайтқа: Нормативті құжаттар, Интернет–ресурстар, сабаққа қажетті материалдар, электронды оқулықтар батырма ретінде жинақтап орналастыруға болады.

Бұндай сайттың пайдасы да мол. Мәселен, жариялауға арналған материалдарды өзі таңдайды, жазбалар жазады және рәсімдейді, сонымен қатар, сайттың орындалу сапасы және оған арналған мазмұнды таңдау өзінің құзырында болады.

Қазіргі білім берудің басты шарттарының бірі – оқушының өзіне керекті мәліметті өзі іздеп табуына үйренуі, өз оқу траекторияларын таңдай білуі. Ал сайт арқылы: оқушылар ұстаз жұмысына қатысты өзекті ақпаратты қайдан іздеу керектігін біледі. Олар өзіне керек сыныптан тыс жұмыстардың, іс-шаралардың кестесін көре алады, қажетті файлдарды ұстаздан сұрамай-ақ кез-келген уақытта жүктей алады және т. б.

Бұл заманауи тәсіл, оқушыларымен және олардың ата-аналарымен қарым-қатынас жасаудың өзекті ресурсы.

Бұл болашақ ұстазға да өз материалдарын орналастыруға және сақтауға ыңғайлы алаң. Жұмыс бағдарламалары, сабақ жоспарлары, пайдалы мақалалар мен сілтемелер, оқу және әдістемелік әдебиеттер тізімі әрқашан қолында болады. Бұл жағдайда деректерді кез – келген форматта сақтауға болады (мәтіндік, фото, видео, презентация).

Қорытынды.

«Бүгінгі бала – ертеңгі жаңа әлем» демекші, болашақ ұстаздар қауымы өз білімін жетілдіру, оқу, күн сайын жаңа интернет-ресурстарын үйренуі шарт.

Жаңа формациядағы – ұстаз – ізденімпаз өзіне талап қоя білетін, кәсіби – құзырлылық

және шеберлік деңгейі жоғары, шығар тауы биік маман.

Ал білім алушылары жаңа оқуға, жаңа қатынастарға бейімделуі тиіс. Осы үрдісте бәсекеге сай дамыған елдердің қатарына ену, ұстаздар қауымына да жүктелген зор міндет екенін түсіну керек.

Сол жағдайда ғана білім алушылардың тұлғалық болмысы қалыптасып, егеменді еліміздің ертеңіне лайықты ұл мен қызы болатын жас ұрпақты тәрбиелейтін ұстаздардың көбейтетініне кәміл сенуге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. ТжКОБ цифрлық трансформациясы <https://kasipkor.kz>
2. Білім-беру-жүйесінде-интернет-ресурс <https://ulagat.com/2021/01/27/>
3. Савелова Е. В. Цифровые образовательные ресурсы в школе: методика использования. 68б.
4. Интернет-ресурс <http://edunews.kz/sciense/1542-blm-berudeg-aparatty-tehnologiyalandyrudy-zektlg.html>
5. **Конструктор сайтов Tilda Publishing** <https://tilda.cc/ru/>
6. «Тиімді оқыту мен оқу» «НЗМ» ДББҰ, 2016ж
7. Интернет-ресурс <https://stud.kz/prezentatsiya/id/19481>
8. **«Мектептегі мұғалім көшбасшылығы»**, «НЗМ» ДББҰ, 2016ж
9. Интернет-ресурс <https://bilimger.kz/130421/>
10. Цифрлы педагогика. Оқулық. К.Д.Бузаубакова, http://lib.dulaty.kz/rus2/all.doc/Elektron_res/Buzaubakova.html

ЦИФРЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ РЕСУРСТАРЫ - ТҮРЛЕРІ МЕН МҮМКІНДІКТЕРІ

Муканова Айнұр Серікқызы

**Арнайы пәндер оқытушысы, техника және технология магистры
Астана қаласы әкімдігінің «Қоғамдық тамақтандыру және сервис колледжі» ШЖҚ МКК**

Аннотация: Техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының білім беру үрдісіне цифрлық технологияларды енгізу оқу үрдісіне өзгертулер енгізуді қажет етеді. Оқытудың дәтүрлі әдіс тәсілдерін инновациялық формаларына бағыттаудың маңызы артып келеді. Цифрлық технологиялардың бағыттарына байланысты түрлері мен олардың беретін мүмкіндіктеріне тоқталатын боламын.

Түйін сөздер: цифрлік ресурстар, IT-технологиялар, педагогикалық қызметкер, кәсіби маман, мультимедиялық қосымшалар, онлайн, қашықтықтан оқыту.

Білім беру үрдісінде жаңа цифрлық ресурстарын пайдалану және оны жүзеге асыру – ақпараттық қоғамның негізгі көзі.

Цифрлық білім беру ресурстарын қолдану жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру - беру жүйесін одан әрі дамытудың негізгі міндеттері десек те болады. Цифрлық білім беру ресурстары дидактикалық және оқыту құралы -IT-технологиялар саналатындығы сөзсіз.

Қазіргі уақытта цифрлық технологиялар өндірістің әр саласында дамуда, оның ішінде білім беру саласына да үлкен әсер етуде. Оның бірден бір көрінісі 2019-2020 жылдардағы қашықтықтан оқу форматына әкелген карантин уақытын айтуға болады. Қашықтықтан оқыту форматы таңсық емес әрине, алайда жаңа бағыттағы форматтар мен мультимедиялық қосымшалар, бағдарламалардың жаңа түрлерін меңгеріп, оқу процесінің үздіксіздігін қамтамасыз ету басты мақсат болды.

Педагогикалық қызметкерлер кәсіби маман даярлаудағы орны ерекше, сол себепті заман

талабына сай жаңа бағыттар мен креативті идеяларды жүзеге асырушы тұлға ретінде біліктілігін үнемі арттырып отыруы тиіс.

Цифрлық білім беру ресурстарын қолданудың педагог қызметкерлер мен студенттерге маңыздылығын атап өтсек:

Педагогикалық қызметкерлер үшін.

- дәріс және практикалық сабақтарды өткізге;
- бақылау-бағалау материалдарын әзірлегенде;
- дәрістерге материалдар дайындау барысында, жобалау қызметінде;
- жиналыс, мәжілістерде сөйлеген кезде;
- ТЖКБ өз ұйымының ішінде де, әрі білім беру ұйымдары арасында да тәжірибе алмасқанда ең үлкен әсер береді.

Студентке IT-технологияларды келесі жағдайларда пайдаланған кезде:

- оқу материалын тереңірек қабылдау үшін;
- жобалау қызметінде;
- мультимедиялық шығармалар жасағанда;
- презентациялық қызметінде;
- локалдық және жаһандық желіде ең көп әсер береді.

Цифрлық білім беру ресурстарын бағыттарына қарай келесі түрлерге бөлуге болады:

- Оқытуды басқару жүйесіне арналған құралдар (eTutorium, Moodle, Ispring, Teachbase)
- Онлайн кездесулерге арналған құралдар (PRUFFME, GoogleMeet)
- Презентация құруға арналған сайттар мен бағдарламалар (Prezi, Canva)
- Электрондық оқу материалдарының Онлайн-конструкторлары (Socrative, ProProfs, Easy TestMaker, Plickers)
- Интерактивті онлайн тапсырмалар құруға арналған бағдарламалар (Wordwall, Timeline)
- Анимациялық презентациялар мен видеолар жасауға мүмкіндік беретін онлайн сервистер (POWTOON, Vyond, GoAnimate)

Оқытуды басқару жүйесіне арналған құралдар:

eTutorium - онлайн курстар, вебинарлар құруға арналған платформа, көп функциялы қызмет етеді. Бейне және аудио материалдарды, суреттерді, виртуалды тақтаны пайдалану қол жетімді, онда мұғалім не айтылғанын түсіндіре алады. Оқушылармен екі жақты байланыс қамтамасыз етіледі.

Moodle - электрондық оқыту білім алудың заманауи түрі ретінде қашықтықтан білім беруді кеңінен қолдануды көздейтін оқу үрдісіндегі технологиялар. Білім беру ордаларында осындай технологияларды енгізу нұсқаларының бірі тегін таратылатын Moodle бағдарламалық пакеті (Modular Object Oriented Dynamic Learning Environment – модульдік объектіге бағытталған динамикалық оқу ортасы).

iSpring - оқу курсы белгілі бір стандарттар мен ерекшеліктерге сәйкес құрылымдалған электронды оқу материалын білдіреді. Бұл материал PowerPoint-те жасалған, мәтін, графика, мультимедиа-элементтері (анимация, аудио, видео), тест/сауалнама, тіпті оқушылармен өзара іс-қимыл жасау мүмкіндігі (интерактивтілік) кіретін сабақ немесе курс.

Teachbase (қаз. Тичбейс) - бұл қашықтықтан оқытуды ұйымдастыруға арналған онлайн-жүйе, ол оқу курстарын әзірлеуге, оқытуды жүргізуге, статистика мен нәтижелерді одан әрі талдай отырып тестілеуді ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Онлайн кездесулерге арналған құралдар:

Pruffme.com - вебинарлар, бейнеконференциялар, интерактивті дашбордтар мен тақталар, курстар, тесттер мен сауалнамалар құруға және өткізуге арналған онлайн платформа. Pruffme - курстар, тесттер, вебинарлар мен сауалнамалар құруға және өткізуге мүмкіндік беретін қызмет. Платформа әлемнің кез-келген нүктесінен байланыс пен оқуға кең мүмкіндіктер ұсынатын бағдарлама.

Google Meet (бұрынғы *Hangouts Meet*) – кез келген көлемдегі компанияға үйлесетін және бейнеконференциялар, қашықтан әңгімелесулер, вебинарлар, виртуалды тренингтер, қашықтан сұхбаттар өткізуге мүмкіндік беретін Google Hangouts платформасының бизнеске бағытталған нұсқасы. Бастапқыда бұл өнім бизнеске арналған қорғалған бейнеконференциялар сервисі ретінде құрылған болатын, қазіргі уақытта тегін және барлығына қолжетімді.

Презентация құруға арналған сайттар мен бағдарламалар

Prezi - бұл ерекше құрылымы бар интерактивті мультимедиалы презентация жасауға көмектесетін, ақпарат беруші веб-сервис. Prezi Video Zoom, Microsoft Teams, Google Meet, Slack және Cisco Webex сияқты танымал бейнеконференция және ынтымақтастық құралдарымен жұмыс істейді және

қазіргі гибриді жұмыс орнының ажырамас бөлігі болды.

Canva - бұл керемет дизайн құралы, оны қолдану өте оңай және бұл сізге тәжірибе болмаса да, өте кәсіби нәтижелер алуға мүмкіндік береді. Бұл құралдың жағымды жақтарының бірі - Интернеттен басқа, IOS және Android үшін қосымша нұсқасы бар, сондықтан сіз өзіңіздің дизайныңызға компьютерден және ұялы телефоннан кіре және өңдей аласыз.

Электрондық оқу материалдарының Онлайн-конструкторлары

Socrative - викториналар, дауыс беру, сауалнамалар мен тесттерді тез құруға мүмкіндік беретін ақысыз қызмет. Сонымен қатар, Socrative нақты уақыттағы тестілеу нәтижелерін тез қарап шығуға және бүкіл топтың ғана емес, әр оқушының үлгерімін бағалауға мүмкіндік береді. Бір уақытта 50 адамға дейін тестілеуге болады.

ProProfs QuizMaker – тестілеу және басқа оқу және бақылау материалдарын жасауға арналған веб-қызмет. Кәсіби мамандарға, университеттерге бағытталған. Оны сервисті жасаушылар стандартталған емтихандарға дайындалуға ыңғайлы алаң ретінде жариялады. ProProfs әртүрлі құралдарды ұсынады: сөздік флэш-карталары, математикалық оқулықтар, тәжірибелік сұрақтар және симуляциялық тесттер, оқу ойындары.

Easy Test Maker - бұл тегін онлайн тест генераторы. Сіз бірнеше жауапты таңдау арқылы, бос өрістерді толтыру сияқты, сәйкестіктерді табу, қысқа жауап беру және "шын" немесе "жалған" сұрақтары және т.б. тесттер жасай аласыз. Сондай-ақ, нұсқауларды енгізіп, оларды әртүрлі бөлімдерде жасау арқылы сынақтарды бөлуге болады. Кірістірілген тесттерді тексеру кездейсоқ теруді болдырмайды.

Plickers сервисі сыныптан жылдам кері байланысты жүзеге асыруға мүмкіндік береді (ата-аналар аудиториялары, тыңдаушылар), мобильді дауыс беру және фронтальды өткен немесе ағымдағы материал бойынша оқу сабағы кезіндегі сауалнамалар, сабаққа қатысуды лезде есепке алу. Мобильді қосымшамен жұмыс бірнеше минуттан аспайды. Сауалнама нәтижелерін алу сабақта ұзақ тексерусіз өтеді. Смартфондардың болуы немесе компьютерлер білім алушыларға қажет емес.

Интерактивті онлайн тапсырмалар құруға арналған бағдарламалар:

Wordwall - интерактивті және баспа материалдарын жасауға арналған көп функциялы құрал болып табылады. Үлгілердің көпшілігі интерактивті және баспа нұсқаларында қол жетімді. Көптеген мұғалімдер бұл қызметтің орыс тіліндегі нұсқасына риза болады. Интерактивті компьютер, планшет, телефон немесе интерактивті тақта сияқты веб-интерфейсі бар кез-келген құрылғыда ойнатылады. Оларды студенттердің өздері немесе мұғалімнің жетекшілігімен студенттер сынып алдында кезекпен ойната алады.

Timeline - уақыт кестесі-хронологиялық ретпен оқу материалын құруға арналған құрал. Уақытты сіздің сабағыңызды әртараптандыратын қызықты оқиғаға айналдыруға болады. Ал мұндай сервистерді Жобалық жұмыс ретінде пайдалану білім алушылардың танымдық қызығушылығын, сыни ойлауын, оқу материалын талдай, жіктей білуін және т. б. дамытуға ықпал етеді.

Анимациялық презентациялар мен видеолар жасауға мүмкіндік беретін онлайн сервистер:

PowToon - бұл анимациялық презентациялар мен анимациялық білім беру, бейнелерін жасауға мүмкіндік беретін онлайн платформа. Оның атауы PowerPoint бағдарламасының атауы мен Cartoon сөзінің тіркесімі болып табылады, бұл бізге ресурстың мүмкіндіктері туралы да айтады. Қызмет қосымша ақылы функциялармен ақысыз. Google немесе басқа әлеуметтік шоттар арқылы тіркеуге болады. Chrome браузері үшін кеңейтім бар. Тегін нұсқаның жарамдылық мерзімі шексіз.

Vyond (бұрынғы *GoAnimate*) — бейне жасау үшін қажетті дайын үлгілер мен кітапханалар жинағы бар редактор. Сайтта тегін жазылым бар, бірақ оның функциялары шектеулі, мысалы, бейненің максималды ұзақтығы 30 секунд, ал функционалдылыққа толық қол жеткізу үшін корпоративтік нұсқа қажет. Портал бейне түсіру және монтаждау дағдылары

жоқ адамдар үшін қолайлы.

Goanimate қызметі анимациялық бейнелер жасауға мүмкіндік береді.

Клиенттерді тарту мақсатында анимациялық бейнелер, мультфильмдер, кейіпкерлер жасауға мамандандырылған қызмет немесе бұлт платформасы деп атауға болады. Қызмет тегін және ағылшын тілінде. Онымен толыққанды жұмыс істеу үшін, Google, Ghrome браузерлерінен сайт ашып, тіркеліп, бейнежазба жасау үшін қызмет эффектілерін қолданылады.

Жаңа технология, сандық білім ресурстары дәстүрлі оқу форматындағы оқытушыны алмастыра алмайды, бірақ оқытушыға қосымша материалдарды ұсынады, яғни сабақ мазмұнын ақпараттық коммуникациялық технологиялардың жаңа мультимедиялық мүмкіндіктерімен толықтыруға мүмкіндік береді.

Жаңа үрдісті оны меңгеру және қажет деңгейде пайдана білу ол да бір мәселе екендігін жасыру мүмкін емес. Ол үшін арнайы дайындық үйрету шолу курстары, тренерлер қажет. Яғни бұл қаражат мәселесі.

Ал, сенсорлық басқарумен жұмыс жасайтын құралдар, гаджет, смартфон, лингофон, планшет және жоғарғы жылдамдықтағы интернет, оқу орындарын, студенттерге қажетті жағдай жасау бір ден бір негізгі міндет болып табылады. Заманауи құрылғылар мен бағдарламалармен жабдықтау қаражаты да аз емес екендігі белгілі.

Аталған қиыншылықтармен кездесетін оқу орындарының бар екендігі жасырын емес, ондай оқу орындарында «заманауи технологияның» болашақ мамандардың жан-жақты білім алуындағы жағдай туғыза алмауы мүмкін.

Барлық кедергілерді жойып, дұрысы мен бұрысын саралап, салыстырып заманауи цифрлік технологияның заман талабы екендігін масты мақсатқа қою қажет.

Жалпы білім берудің мақсаты –білімнің, кәсіби дағдылардың негізінде еркін, өзін-өзі дамытуға жауапты, қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыруға, яғни жеке тұлғаны қалыптастыруға негізделген, заманауи технологияны терең меңгерген, қарқынды даму барысындағы бүгінгі заманға лайықты, шығармашыл, жаңашыл тұлға қалыптастыру болып табылады.

Қазіргі білім жүйесінің ерекшелігі – білім берумен шектеліп қоймай, өздігінен білім алуды дамыта отырып, шығармашыл үздіксіз, өз бетінше дамуына жағдай жасау.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Жалпы орта білім беру мекемелеріндегі электрондық оқыту жүйесі үшін цифрлық білімдік ресурстарды дайындау стандарты (www.nci.kz)
2. АҚ «Білім беруді ақпараттандырудың ұлттық орталығы» (www.nci.kz)
3. Білім берудегі ІТ технологиялар / А.А. Касенова- Өскемен қ., Абай ат. ШҚГК 2022 – 54 б.
4. Жолдасбек, М. Ж. Оқытуда цифрлық білім беру ресурстарын қолдану / М. Ж. Жолдасбек, А. С. Боранбаев. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2021. — № 24 (366). — С. 433-435.
5. Шалғынбаева А.Е., Жолдасова К. «Жаңа ақпараттық технологиялар оқу үрдісінде»
6. Истемиров Н «Қазіргі педагогикалық технологиялар мен оқыту құралдары», Алматы, 2007.
7. Қадірбаева Р.І. Жаңа ақпараттық-білім технологиясын пайдаланып оқытудың ерекшеліктері //Шығармашылық іс-әрекетті дамыту арқылы бәсекеге қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру мәселелері: Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары. -Шымкент-Москва, 2009. — Т. III. — Б. 174–178.
8. С.Д. Каракозов, А.Ю. Уваров // Проблемы современного образования. — 2016. — № 2. — С. 7–19.

ЦИФРЛІК САУАТТЫЛЫҚ - АҚПАРАТТЫҚ ҚОҒАМДАҒЫ ҚАУІПСІЗДІКТІҢ НЕГІЗІ

Муса Дамира Орынбасарқызы
Бағдарламалық қамтамасыз ету мамандығының арнайы
пәндер оқытушысы
«Үшқоңыр су шарушылығы колледжі», Алматы обл,
Қарасай ауданы, Шамалған ауылы.

Аннотация

Цифрлық сауаттылық– цифрлық технологиялар мен интернет-ресурстарды қауіпсіз және тиімді пайдалану үшін қажетті білім мен дағдылардың жиынтығы.

Білім беруді цифрландыру саласындағы заманауи зерттеулерді талдау цифрландыру кезеңі білім беруді компьютерлендіруден кейін келетінін көрсетеді.

Бүгінгі таңда дәстүрлі білім беру жүйесі үшін жаңа міндет білім берудің барлық деңгейінде цифрлық сауаттылықтың негізін қалау қажеттілігі болып табылады және бұл мұғалімдер мен мұғалімдердің кәсіби деңгейін арттыруды талап етеді. Жалпы білім беру жүйесінде цифрлық сауаттылықты дамыту мәселелері әртүрлі елдерде осы мәселе бойынша шешім қабылдау тәжірибесін, соның ішінде білім беру бағдарламаларына, мектептер арасындағы желілік өзара әрекеттестіктің ақпараттық білім беру ортасына АКТ интеграциясын дамытуды қарастыру негізінде шешіледі.

Қазақстанда мектептік білім беруді цифрландыру оны реформалау үрдісіндегі басты тенденциялардың бірі болып табылады.

Цифрлік оқытудағы инновациялар техникалық инновацияларды емес, сонымен қатар университеттің құрылымы мен ұйымдық принциптерінде білім беру курстарының мазмұны мен ұйымдастырылуының өзгеруін білдіреді. Цифрлік оқыту қалыптастыру барысында білім беру құрылымы мен оқу үдерісін ұйымдастыру түбегейлі өзгерістерге ұшырайды. Бұл өзгерістер оқу курстарын толтыру үшін және оларды ұйымдастыру үшін және университетті басқару үшін материалды іріктеуде күрделі мәселе болып табылады.

Цифрландырудағы негізгі мақсат – бәсекеге қабілеттілікті арттыру, халықтың өмір сүру сапасын жақсарту, оқу-тәрбие процесін жеделдету және жеңілдету, балаларға, ұстаздарға, ата-аналарға жүктемені азайту. Ең бастысы – білім беру сапасын арттыру. Біздің балаларымыз халықаралық деңгейде әртүрлі салаларда, оның ішінде жасанды интеллект және ауқымды деректер жасау саласында бәсекеге қабілетті болуға тиіс.

Заманауи технологиялар біздің өмірімізге тұрақты түрде енгізілуде, «Цифрлік» тұжырымдамасын тек ғылыми конференцияларда ғана емес, күнделікті өмірде де жиі кездесетін болдық. Цифрландыру үрдісі, мінсіз білім беру үдерісі мен сапасына әсер етеді. Мектептік білім беру процесіне енгізілген жаңа технологиялар мектеп оқушыларын қарапайым лекцияларға қарағанда әлдеқайда көп қызықтыра алады. Жетістікке апаратын қадамдарды бірте-бірте көрсету арқылы әр тақырыпты түсіндіру барысында оқушыларға неғұрлым түсінікті тілде жеткізе отырып, қызықты мәліметтермен бірге түсінуіне жағдай жасау.

Цифрландыру үрдісі, мінсіз білім беру үдерісі мен сапасына әсер етеді. Оқу үрдісінде компьютер оқып-үйрену нысаны ретінде, сонымен бірге оқыту, тәрбиелеу, дамыту мен оқытудың мазмұнын меңгеруді диагностикалау құралы ретінде әрекет етеді. Мұның өзі ақпараттық технологияларды пайдаланудың екі бағыты бар екендігін анықтауға мүмкіндік береді. Бірінші бағыт тұрғысынан алып қарасақ, ақпараттық технологиялар білім, білік, дағдыны игеру үшін қажетті ресурс болып табылып, студенттердің саналы тәрбие, сапалы білім алуына жағдай жасайды, ал екінші бағыт тұрғысында ақпараттық технологиялар оқу-тәрбие үрдісін ұйымдастыру тиімділігін арттырудың қуатты құралы болып табылады. Ақпараттандыру технологиясы дамыған заманда мемлекетіміздің болашағы – жас ұрпаққа заман талабына сай білім беріп, жан-жақты дамуына ықпал ету мұғалімнен шығармашылық ізденісті, үлкен сұранысты талап етеді. Компьютер және ақпараттық технологиялар арқылы жасалып жатқан оқыту процесі студенттің жаңаша ойлау қабілетін қалыптастырып, оларды жүйелік байланыстар мен заңдылықтарды табуға итеріп, нәтижесінде – өздерінің кәсіби потенциалдарының қалыптасуына жол ашады. Бүгінгі таңдағы ақпараттық қоғам аймағындағы студенттердің ойлау қабілетін қалыптастыратын және компьютерлік оқыту ісін дамытатын жалпы заңдылықтардан тарайды.

Білімді ақпараттандырудың негізгі мақсаты – «оқушыларды ақпараттық қоғам жағдайында тұрмыстық, қоғамдық және кәсіби салалардың іс-әрекетіне толық, тиімді араластыру» болып табылады.

Құзыреттілік – студенттің әрекет тәсілдерін жан-жақты игеруінен көрінетін білім нәтижесі. Ақпараттық құзыреттілік – бұл жеке тұлғаның әртүрлі ақпаратты қабылдау, табу, сақтау, оны жүзеге асыру және ақпараттық – коммуникациялық технологияның мүмкіндіктерін жан-жақты қолдану қабілеті.

Қазіргі таңда білім сапасын жақсарту мақсатында, сабақ барысында мұғалімдерге студенттерді қызықтыру мақсатында онлайн платформалар шығып жатыр. Осындай платформалардың шығуының өзі цифрлық жүйенің дамуына үлкен үлес қосады.

Цифрлық сауаттылық өмірлік дағдыларды бірнеше жолмен дамыта алады. Бұл адамдарға онлайн режимінде өзін тиімді көрсетуге мүмкіндік беру және цифрлық құралдарды қолдана отырып, басқалармен ынтымақтастыққа үйрету арқылы қарым-қатынас дағдыларын жақсартып алады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Республикалық ғылыми- әдістемелік журнал, №24, 2020
2. Давыдов С.Г., Логунова О.С. «Цифрлық сауаттылық индексі» жобасы: әдістемелік эксперименттер. «Әлеуметтану: әдістеме, әдістер, математикалық модельдеу» журналы. 2015. № 41. 120-141 Б.
3. Интернет материалдары

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ЖЕТІСТІКТЕРІН КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУ ЖҮЙЕСІ

**Нурманова Актolkын Дархановна,
Арнайы пәндер оқытушысы**

**Қызылорда облысы білім басқармасының «М.Мәметова атындағы
Қызылорда педагогикалық жоғары колледжі» коммуналдық мемлекеттік
қазыналық кәсіпорны**

Аннотация

Мақалада критериалды бағалау жүйесін тиімді ұйымдастыруда оқушылардың мұғаліммен бірге жеткен жетістіктері талқыланады. Критериалды бағалау процесін қазіргі оқыту мен оқудың маңызды элементтерінің бірі ретінде қарастырады. Оқу процесін басқарудың тиімділігі көп жағдайда бағалауды дұрыс ұйымдастыруға байланысты. Бұл мақалада критериалды бағалау түсінігі әрбір оқушының оқу нәтижелері нақты білім беру мақсатымен байланыстырылатын бағалау ретінде ашылады. Критериалды бағалаудың артықшылықтары мен түрлері көрсетілген.

Түйін сөздер:

Бағалау, критериалды бағалау, оқу, тәрбие, білім беру, бақылау-бағалау, бағалау шкалалары

Отандық білім беру жүйесінің алдында тұрған негізгі міндет-өз бетінше шешім қабылдауға және қазіргі өзгермелі әлемде дәл, тиімді, ақылға қонымды әрекет етуге қабілетті адамды даярлауға қайта бағдарлау. Мұндай қабілеттерге тек жеке тұлға ие бола алады. Дербестік өз күшімен орындалатын жауапты, бастамашыл, тәуелсіз мінез-құлық ретінде негізгі "өсу векторы" болып табылады. Сондықтан білім беруді дамытудың қазіргі жағдайында бағалау жүйесіне көзқарастарды өзгертпестен, қойылған білім беру мақсаттарына қол жеткізу мүмкін емес. [2]

Бағалау- оқу –тәрбие процесінің уәждеріне диагностика жүргізу, білім алушы мен оқытушының кері байланыс орнатуы, білім алушының білім алуудағы жағдайы, жетістіктері мен уәждерін хабарлаудың негізгі құралы. Білім алушының қызығушылығын оятатын, сабаққа деген ынтасын арттыратын жоғары деңгейде дамына мүмкіндік беретін бағыт критериалды бағалау жүйесі болып табылады. Анық құрастырылған критерийдің арқасында біз білім алушының қандай деңгейде тұрғанын, және ол критерий бойынша білім алушыға қалай көмектесу керектігін, және қай бағытта жұмыс жасау керектігін біле аламыз. Білім алушының оқу тәрбие процесіндегі жетістіктері туралы шынайы ақпарат алу критериалды бағалаудың негізгі мақсаты болып табылады. Дәл осы мақсат арқылы критериалды бағалау алдына мынадай міндеттер қояды:

1. Білім беру процесіндегі бағалаудың мүмкіндіктер аясын кеңейту
2. Білім алушылардың өзін-өзі үнемі жетілдіріп отыруына мүмкіндік жасау және жүйелі кері байланыс орнату
3. Сапалы бағалау механизмдерін қалыптастыруға жағдай жасау
4. Қолжетімді, нақты, үздіксіз: - оқушыларға олардың оқу сапасы туралы; - мұғалімдерге оқушылардың ілгерілеуі туралы; - ата-аналарға оқу нәтижелерінің деңгейлері туралы; - басқару органдарына ұсынылған білім беру қызметінің сапасы туралы ақпараттар ұсыну;
5. Білім беру сапасының қызметі туралы білім алушыларды, ата-аналарды ақпараттандыру
6. Білім алушылардың ішкі уәждері өздеріне рефлексия жүргізе алуы [2]

Колледжде критериалды бағалау жүйесіндегі реформаның мақсаттарының бірі-оқушылардың бағасын мағыналы, объективті және сараланған ету. Бұл, біріншіден, баланың эмоционалды денсаулығына зиян келтірмеуге, екіншіден, білім мен дағдыларды тиімдірек бақылауға мүмкіндік береді. Колледжде болашақ мамандар үшін оқу тәрбие процесі келешек өмір жолындағы өте маңызды кезең болып табылады. Білім алушының одан әрі бүкіл жолы оның қалай басталатынына, білім алушы үшін сәтті бола ма, жоқ па, соған байланысты. Бұл бағытта бізде белгілі бір тәжірибе бар. Әр баланың жеке екенін, әркімнің өз қарқыны, жұмыстағы, жетекші сенсорлық қабылдауы бар екенін түсіну арқылы біз оқу процесін әр бала тапсырманы өз күшімен орындай алатындай етіп ұйымдастырамыз. Ол үшін біз үй және қосымша тапсырмаларды дайындауда көп деңгейлі тапсырмаларды қолданамыз. Әр бала өзінің бойын, жаңа биіктерге жетудегі қозғалысын сезінуі керек. Кеше түсінбедім-бүгін түсіндім. Кеше Білмедім-бүгін үйрендім. Міне, қуаныш! Баланың мұндай ішкі ұйымын бұзбау қаншалықты маңызды, өйткені ондай даму сатысында білім алушы мәңгі өседі, дамиды, шабыттанады. Бұл даму процесін белгілер арқылы бағалауға бола ма? Сіз түсінбегеніңіз үшін екеуін қойған кезде сәтті бола аласыз ба? Жоқ! Өзін басқалармен емес, өзімен салыстыратын адам табысты болады. Мұндай жұмыстың көп жылдық тәжірибесі, оны жүзеге асырудың әдістері мен формалары д. Б. Эльконин – В. В. Давыдовтың дамытушылық оқыту жүйесінде бар. Біз М.Мәметова атындағы педагогикалық жоғары колледжі колледж білім алушыларын бағалауда критериалды бағалау ажырамас бөлігі болып табылатын таңбасыз оқыту жүйесін іске асырамыз. Бұл үшін білім беру үдерісі шеңберінде бақылау-бағалау қызметін игеру бойынша білім алушылар мен мұғалімдердің ынтымақтастығы және, әрине, ата-аналармен ынтымақтастық қажет болды. Өткенге көз жүгіртсек, ең қиыны бақылау мен түпкілікті нәтиже бойынша бағалаудан оқушылардың іс жүргізу бақылауы мен жетістіктерін бағалауға көшу, балаларды бір-бірімен салыстырудан бас тарту, тек өткен және қазіргі жетістіктерді салыстыру болды. Ол үшін жалпы кәсіптік пәндердің барлық пәндік мазмұнын пысықтап, әр кезеңде шешілетін оқу міндеттерін анықтау қажет. Осыған байланысты біз маңызды теориялық дайындықтан өтуге, әріптестермен іскерлік ойындар барысында бір-бірімізді үйретуге және туындаған сұрақтарға жауап беруге көмектесуге тура келді. Сонымен, әріптестермен бірлескен жұмыста білім алушылар үшін жалпы кәсіптік пәндер бойынша бақылау-бағалау пакеттері жасалды. Пакеттерге тест-диагностикалық, өзіндік және әр тақырып бойынша тексеру жұмыстары кіреді. [1]

Критериалды бағалау кезінде білім беру процесі оқушының өзін, оның артықшылықтары мен кемшіліктерін, іс-әрекеттері мен мүмкіндіктерін, яғни өзін-өзі бағалауды қалыптастыратындай етіп құрылады.өзін-өзі бағалау. "Бағалау шкалалары әрдайым әр түрлі болуы керек, сондықтан бағалау жүйесі тек бес-он-жүз баллдық шкалаға байланбайды, бірақ икемділікке ие, оқушының үлгеріміндегі прогреске немесе регрессияға нәзік жауап бере алады. Егер мұғалім балалардың іс-әрекеттерін объективті бағалау дағдыларын қалыптастырғысы келсе, онда бұл әр сабақта жасалуы керек. Сонымен қатар, біз арнайы бақылау және бағалау сабақтарын өткіземіз. Бұл жұмыстың мәні-балаларда бағалау критерийлерін түсіну және таңдау қабілетін қалыптастыру, іс-әрекеттің белгілі бір әдісі мен нәтижесіне мазмұнды баға беру, әртүрлі шкалаларды қолдана отырып, өздерін бағалай білу. Баланың өзін-өзі бағалауы мұғалімнің бағалауынан бұрын болуы керек, сонда ғана салыстырмалы түрде өзін-өзі бағалауға тәрбиелеуге болады. Бұл жұмыс "колледж өміріне кіріспе" курсынан басталады. Оның мақсаты-балаларға ересектермен, құрдастарымен және өздерімен оқу ынтымақтастығы тәсілдерін үйрету. Оқу қарым-қатынасын оқытуға арналған материал-бұл жобалауға, жіктеуге, сериялауға, пайымдауға, есте сақтауға, назар аударуға, схемалауға және т. б. мектепке дейінгі міндеттер. Осы кезеңдегі негізгі күш-жігерді біз балалардың келіссөздер жүргізу, пікір алмасу, көмек сұрау, бағалау және мектеп оқушылары ретінде бір-біріне Алғыс айту дағдыларын игеруіне бағыттаймыз. 10 күн ішінде балалар әр түрлі оқу жағдайларында сәтті өзара әрекеттесу тәжірибесін алады, олардан кейінгі мектеп өмірі қалыптасады. [3]

Бес балдық бағалау жүйесіне үйренген ата-аналармен баланың оқу деңгейін көрсететін құрал ретінде бірдей маңызды жұмыс жүргізіледі. Бастау үшін біз ата-аналарды "таңбасыз оқыту туралы"ережемен таныстырамыз. Оқу уақыты ішінде ата-аналар рефлексиялары, консультациялар өткізіледі. Ата-аналардың ең "мазалайтын" сұрағы " менің балам тақырыпты біледі ме, жоқ па, қалай білемін?». Бұл сұрақтың жауабы " менің бағдарламалық жасақтаманы жылжыту динамикасы...». Бұл дәптерде тақырып бойынша бағалау парақтары бар.

Тиісті жұмысты орындағаннан кейін бала әр дағды бойынша өз жұмысын критерий бойынша бағалайды. Тақырыпты зерттеудің соңында біз баланың алға жылжу динамикасын көреміз. Білім алушының өзі де өз проблемаларын көреді. Алынған нәтижелерге байланысты сабақтарда түзету жұмыстары құрылады, жеке тапсырмалар таңдалады.

Белгіленбейтін оқыту жүйесіне көшуге байланысты өз қызметін рефлексиялауға және мұғалім мен ата-ана арасындағы байланыстырушы буын болуға көмектесетін "өз" күнделігінің қажеттілігі туындады. Оқу жылының соңында әр бала мен оның ата-анасы "мазмұнды бағалау туралы анықтама алады ... сынып", ал ата-аналар да өз балаларының жетістіктер пакетін көре алады. Айта кету керек, ата-ананың сенімсіздігі жойылады, өйткені олар білім алушылар туралы көбірек ақпарат алады. Ең бастысы-бала өзін-өзі салыстырады. Ол жауап беруден, өз пікірін айтудан қорықпайды. Ол өзінің өсуін өзі көреді. Біз оны көреміз және біз оның ұстазымыз.

Қорытындылай келе Алынған мәліметтерден өзін-өзі бағалауы бар білім алушылардың өсуін, колледждегі мазасыздық деңгейінің төмендеуін және өзін-өзі қанағаттандыру коэффициентінің жоғарылауын көруге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Критериалды бағалаудың моделі. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Басқарма шешімінің 2020 жылдың 27 тамызында бекітілген (№ 39 хаттама), 2020 жыл
2. Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттырудың деңгейлі бағдарламасының негізінде әзірленген педагог кадрларды даярлайтын жоғары оқу орындарының бітіруші курс студенттеріне қосымша кәсіби білім беру бағдарламасы. СТУДЕНТКЕ АРНАЛҒАН НҰСҚАУЛЫҚ. "Назарбаев Зияткерлік мектептері" ДББҰ, 2015

3. Р.А. Набуова, А.М. Жубандыкова Бағалаудың өлшемдік технологиялары, Алматы, 2019 жыл

БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕГІ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

**Оспанова Гульбара Маденовна
Арнайы пәндер оқытушысы**

№1 Алматы қазақ мемлекеттік гуманитарлық-педагогтік колледжі

Аннотация: Білім беруді басқару – күрделі динамикалық жүйе ретінде қажетті, тиімді шешімдер қабылдау үшін оның дамыту перспективаларын айқындап, оны жүзеге асыруды қажет етеді. Қазіргі білім беру жағдайындағы негізгі технологиялар: бейімді оқыту, виртуалды шындық, геймификация, қашықтан оқу, микро оқыту, чат боттары, киберпрокторинг, ауыспалы оқыту, әлеуметтік оқыту.

Түйін сөздер: ақпараттық технология, білім беру, ғылым, цифрлық технология, стратегия, оқыту.

«Жаңару – белгілі бір адам үшін әділ түрде жаңа ма, әлде ескі ме оған байланысты емес, ашылған уақытынан бірінші қолданған уақытымен анықталатын жаңа идея.» Т.Линчевская.

Еліміздің мемлекеттік саясатының маңызды негіздерінің бірі – білім берудің ойын формасы. Білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі принциптеріне сапалы білім алуға барлығының құқықтарының теңдігі, интеллекту-алды даму дәрежесі, психофизиологиялық және тұлғалық басқа қасиеттер сияқты белгілерді ескеру, елдің барлық азаматтарына білімнің қол жетімділігі.

Білім беруді басқару – күрделі динамикалық жүйе ретінде қажетті, тиімді шешімдер қабылдау үшін оның дамыту перспективаларын айқындауды қажет етеді. Болжамды сапалы бағалау, сондай-ақ оны білім беру жүйесін басқаруда ұтымды пайдалану адами капиталдың сапасы мен тұтастай экономиканың тиімді қызметіне оң әсерін тигізеді. Яғни, білім – ол экономика мен ғылыми-техникалық әлеуеттің, нарықтағы бәсекеге қабілеттіліктің артуына тікелей әсер етуші тетік болып табылады. Бүгінгі таңда территорияның ауқымдығы, пайдалы қазбалар мен қаржылық капиталдың ауқымдылығымен бәсекеге түсу мүмкін емес, себебі қоғамның жинақтаған білім қоры мен білім деңгейі елдің экономикалық-әлеуметтік ілгерлеуіне түрткі болатын негіз.

Білім беру саласындағы басты стратегия – ол білім алушылардың үлгерімдерін және білім беру сапасы мен тиімділігін арттыру, ауыл мен қала білім алушыларының білімдерін теңестіру, талантты мектеп басшылары мен педагогтерді жұмысқа тарту болып табылады. Яғни осы міндеттерді бірізділікпен жүзеге асыру негізінде білім беру сапасының артуына ықпал етуге болады. Білім саласында мықты стратегияны қалыптастыру озық елдердің тәжірибесін енгізу, талантты мамандарды, білікті басшыларды білім саласына тарту аздық етеді.

Білім беру ұйымдарын тиімді басқару үшін жалпы адамзаттық құндылықтар мен стратегиялық көрегендіктің, әлеуметтік көшбасшылықтың, әмбебап және арнайы менеджмент технологияларының үйлесімді болуы керек. Сондай-ақ теориялық әзірлемелерді отандық кәсіпорындар мен ұйымдарды басқару практикасына сәтті енгізу тәсілдері қажет. Осыған байланысты, білім беруді дамытуда жаңа технологияларды қолдану стратегиясын әзірлеу қажеттігі туындайды. Стратегияны таңдау – ол маңызды бағыттарды анықтай отырып, ұйымның басымдықтарын, даму перспективаларын таңдау және оларға қол жеткізу үшін қажетті іс-шаралар кешенін әзірлеуге бағытталған іс-шаралар кешені. Ол мемлекеттің білім беру саясатымен, әлеуметтік тапсырысымен, аймақтық және жергілікті ерекшеліктерімен

анықталады. Стратегия білім беру жүйесі мен қоғамның жағдайына байланысты түрленуі мүмкін.

"Білім беру және оқыту туралы ғылымнан" қазіргі педагогика "білім беру және білім беру туралы ғылымға" айналды. XX ғасырдағы "білім" категориясы қайта құрылды және кеңейтілді. Ян Амос Коменскийдің заманынан бері дидактика оқыту теориясы ретінде түсінілді. Кеңестік дидактикада білім беру "оқыту нәтижесі", "ғылыми білім мен когнитивтік дағдылар жүйесін меңгеру процесі мен нәтижесі" деп түсінілген.

Білім беру теориялары тек студент пен оқытушының өзара әрекеттесуін ғана емес, мемлекет пен білім беру жүйесінің, студенттер мен оқытушылардың әлеуметтік топтарының өзара әрекеттесуін қарастырады. Қазіргі уақытта ақпараттық-білім беру ортасы шеңберіндегі оқытушылардың қызметінде, компьютерді қолданудың алты кезеңге бөліп қарастыруға болады. Бірінші сатысы – оқытушы компьютерді «жазу машинасы» ретінде игереді және қолданады.

Екінші кезеңі – оқытушы кеңсе бағдарламаларының пакетімен, олардың мүмкіндіктерімен танысады, өз қызметінде CD–дискілерді қолданудың қарапайым дағдыларын игерді.

Үшінші кезең –ғаламаторға қосылу және шығу мүмкіндігімен тығыз байланысты, яғни желіде жұмыс істейді.

Төртінші кезең – жаңа ақпараттық технологиялар дәстүрлі сабақтың құрылымына біртіндеп енгізіліп, оның ажырамас бөлігіне айналып отыр.

Бесінші сатысы – жинақталған дидактикалық тәжірибені жүйелеуі және жаңғыртуы.

Алтыншы сатысы – оқытушылардың өз іс тәжірибиесін жинақтап, сандық білім беру ресурстарын жасауы.

Қазіргі білім беру жағдайындағы негізгі технологиялар: бейімді оқыту, виртуалды шындық, геймификация, қашықтан оқу, микро оқыту, чат боттары, киберпрокторинг, ауыспалы оқыту, әлеуметтік оқыту. Ақпараттық қоғам «цифрлық ұрпақты» тудырады, ол ұрпақтар теориясы бойынша «Z ұрпағы» деп аталады. Ғалымдардың еңбектерінде мынадай белгілер ерекшеленеді: зейіннің ауытқуы, «клиптік» ойлауы, сөздік қорының шектеулілігі, нақты және виртуалды кеңістіктердің араласуы, көлемді мәтіндерді оқу және түсіну қабілетінің болмауы, шығармашылық қиялдың нашар дамығандығы, орындалған жұмыс үшін тез марапаттау қажеттілігі, тынымсыз еңбек ету қабілетінің дамымауы, өзінің бірегейлігіне сенімділік, өзінің ішкі әлеміне көңіл бөлу, индивидуализм.

SAMR моделі арқылы цифрлық технологиялардың оқыту мен оқуға әсерін сипаттай аламыз: ауыстыру (Ауыстыру), жинақтау (Augmentation), модификация (Модификация) және трансформация (Қайта анықтау), оның барысында дәстүрлі технологиялар бастапқыда цифрлық технологиялармен ауыстырылады, цифрлық технологияларды саналы түрде таңдау құралдары оқу үдерісін оңтайландыру, одан әрі – аралас оқыту технологияларын пайдалану негізінде білім беру үдерісін қайта құрылымдау, ауыспалы кабинет, сондай-ақ «бұрын шешілмейтін жаңа педагогикалық мәселелерді қою және шешу». Американдық және еуропалық ғалымдар цифрлық педагогиканы тиімді енгізудің келесі жолдарын ұсынады:

– қажетті дағдыларды немесе softskills дамытуға мүмкіндік беретін білім беру процесінің барлық субъектілерінің ынтымақтастығына назар аудару (әлеуметтік, интеллектуалды және ерікті құзыреттілік, көшбасшылық, коммуникабельділік, командада жұмыс істей білу, шығармашылық, ұқыптылық және т. б.);

– қашықтықтан оқытудың педагогикалық дизайны (енгізілген технология сыныптың барлық білім алушыларын қашықтықтан оқытуға қатысуды қамтамасыз етуі керек;

– цифрлық алшақтықты есте ұстаған жөн және барлық білім алушылар техникалық тұрғыдан жабдықталмаған немесе цифрлық технологияны жақсы меңгермеген;

– қашықтықтан оқытудың оңтайлы нысандарын, құралдары мен әдістерін таңдау бағытында жұмыс істеу (оқытушы мен білім алушыларға ыңғайлы және қойылған мақсаттарға қол жеткізуге мүмкіндік беретін технологияны табу қажет).

Цифрлық білім беру процесін құру үшін қажетті негізгі педагогикалық технологиялар: қашықтықтан оқыту технологиясы (оның ішінде кейс–технология), желілік коммуникация технологиясы, аралас оқыту технологиясы (blended learning), төңкерілген оқыту (flipped

learning), мобильді оқыту; жобалық оқыту. Цифрлық дидактика құралдары мен цифрлық технологиялар цифрлық білім беру процесінде маңызды рөл атқарады, бірақ сонымен бірге оқытудың дәстүрлі түрлерін алмастырмауы керек. Осылайша, цифрлық экономика жағдайында ең алдымен оқытушының өзі қайта құрылуы керек екенін түсіну маңызды. Қашықтықтан оқытуды жүзеге асыру үшін жаңа педагогикалық құзыреттер, жаңа педагогикалық мәдениет қажет, ол жүзеге асыруға көмектеседі дәстүрлі оқыту әдістерін, тәсілдері мен құралдарын қашықтықтан оқыту жағдайларына сауатты көшіру; білім беру процесі субъектілерінің ынтымақтастығы мен өзара іс-қимыл процесін сапалы ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Қазіргі уақытта сабақтың әр түрлі бөлімінде қолдануға болатын цифрлық технологиялар:

1. Викторинолық сұрақтар, тест сұрақтары, уақыт берілетін ойындар – Kahoot, Quizizz, AhaSlides, Brainscape және т.б
2. Видеосабақ және презентация жасау – Canva, Prezi, Powtoon, Apple Keynote, Google Slides, Adobe Spark, Visme.
3. Сызба жұмыстары және топпен жұмыс жасау – Miro, Monday.com, Stromboard, WebBoard, Conceptboard.
4. Дидактикалық ойын – Worldwall, Teachmint, Vivi, Quizalize, Learning apps, ClassSent, Aven Information, Edmodo.
5. Сепріту сәті – Tomatoro–pomodoro timer, Youtube.com, Baamboozle, Class Dojo.
6. Үй тапсырмасы – Padlet, Ideaflip, Book Creator.

Білім беруде онлайн - ресурстардың маңызы зор, бұл білім алушыларға өз еңбегінің нәтижелерін көруге, білімдерін тәжірибеде сынап көруге, оқу міндеттерін шешуде компьютерді қолдануда жеке тәжірибе алуға мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде білім алушылардың пәнді оқуға деген қызығушылығын арттырады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Жиенбаева Н.Б., Әбдіғаббарова У.М., Разухан Н. Студенттерге бағытталған цифрлық орта жағдайында болашақ мұғалімді даярлаудың жеке жүйесі. «Challenges IN SCIENCE of NOWADAYS» VII Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының жинағы. – Вашингтон, АҚШ. (26-28 қараша 2020).
2. Игнатова Н.Ю. Сандық дәуірдегі білім: монография / Н. Ю. Игнатова. Төменгі Тагил: НТИ (филиал) УрФУ, 2017. – 128
3. Қиқымова А.К., Серікбаева А.Б. Білім беру үрдісіндегі жаңа ақпараттық технологиялар. Қарағанды университетінің хабаршысы, 2010
4. Мұхамбетжанова С.Т., Мелдебекова М.Т. Педагогтардың ақпараттық – коммуникациялық технологияларды қолдану бойынша құзырлылықтарын қалыптастыру әдістемесі. Алматы: ЖШС «Дайыр Баспа», 2010 ж.
5. Международная научно–практическая конференция «Профессиональное образование и занятость молодежи: XXI век. Цифровое образование: от прогнозов к реальности» [Электрондық ресурс]. URL: http://krirpo.ru/institute/news/detail.php?ID=12484&spphrase_id=31252
6. Найля Альмухамедова. Как внедряется цифровизация в казахстанское образование. [Электрондық ресурс]. strategy2050.kz: <https://strategy2050.kz/ru/news/52316/>

EXPLORING GLOBAL APPLICATIONS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN VOCATIONAL EDUCATION

Tleukhan Aitoty Kuandykkyzy
Teacher of Special Disciplines
LLP ‘Kazakhstan International College’

Annotation: This article examines how artificial intelligence (AI) can be incorporated into vocational education, highlighting its applicability, importance from a scientific and practical standpoint, and

global viewpoints. It emphasizes how AI can be used for risk assessment, creative problem-solving, individualized learning, and human capability optimization. The rationale highlights how AI can adapt to the changing needs of the labor market and is in line with the Fourth Industrial Revolution. The ethical aspects of implementing AI are discussed, with a focus on accountability, transparency, algorithmic bias, and data privacy. According to science, AI improves learning through tailored strategies and useful applications. Practically speaking, AI facilitates comprehensive technical and vocational education by supporting real-world simulations. There is a discussion of challenges like infrastructure requirements and bias in AI algorithms. Coordination and strategic initiatives are suggested for efficient use of AI. In order to successfully integrate AI into vocational education, the conclusion emphasizes the need for a nuanced approach that takes into account obstacles pertaining to ICT infrastructure, ethical guidelines, research, and collaboration.

Keywords: Artificial Intelligence (AI), Vocational Education, Personalized Learning, Ethical Considerations, Technical and Vocational Education and Training (TVET), ICT Infrastructure, Inclusive Education, Lifelong Learning, Sustainable Development, Skills Gap, Global Perspectives

In our era of rapid technological advancement, the integration of artificial intelligence (AI) has become pivotal across various sectors. Among these, the field of vocational education stands out as a key area where leveraging the transformative capabilities of AI can offer significant advantages [World Economic Forum, 2018]. This article delves into the relevance, scientific and practical significance, and the global perspective surrounding the incorporation of AI in vocational education. According to Ally and Perris's (2022) study AI proves instrumental in shaping global applications in vocational education, manifesting benefits such as:

- Personalized Learning: Tailoring learning experiences to individual needs, speeds, and preferences, AI facilitates self-paced progression with tailored support
- Optimizing Human Behaviors and Capabilities: AI holds the promise of optimizing human behaviors and capabilities, fostering more efficient and effective learning and development.
- Enhanced Risk Assessment and Forecasting: By enabling improved risk assessment, accurate forecasting, and swift knowledge-sharing, AI contributes to enhanced decision-making across diverse fields, including education, health, ecology, and urbanism
- Innovative Solutions: AI's capacity for innovative solutions extends to vocational education, promising to elevate standards and daily well-being within this crucial field;

These examples underscore how AI can positively influence global applications in vocational education, enhancing learning experiences, optimizing human potential, and providing innovative solutions to challenges within this specialized domain.

Justification of Relevance

The relevance of integrating AI into technical and vocational education is unmistakable, particularly in light of the dynamic job market demands. As emphasized by the World Economic Forum, the Fourth Industrial Revolution is fundamentally reshaping the nature of work, necessitating individuals to acquire new skills for sustained employability [World Economic Forum, 2018]. AI emerges as a solution by providing personalized learning experiences, adapting to the distinctive needs of each learner. This adaptability ensures that students receive education tailored to align with the rapidly changing requirements of the workforce.

A comprehensive study on the role of Information and Communication Technology (ICT) in Technical and Vocational Education and Training (TVET) reveals various significant themes [Badawi & Dragoicea, 2023]. These include the utilization of ICT in promoting sustainable and inclusive human development, challenges associated with integrating ICT in TVET, the importance of ICT skills in achieving TVET education goals, and the role of ICT in knowledge creation, dissemination, and processing. The study also recognizes the use of diverse digital teaching and learning tools such as education game platforms, digital pedagogical tools, and online exams.

While acknowledging these themes, the study underscores the importance of AI technologies in

delivering personalized learning experiences tailored to students' needs. Additionally, it highlights the necessity for future research to address the knowledge gap regarding the role of AI technologies in facilitating the value creation process in TVET. This underscores the significance of ethical considerations related to the use of AI in education, including technical and vocational education. Ethical considerations encompass issues of data privacy, algorithmic bias, transparency, and accountability in the use of AI technologies in educational settings. Further research and discussions are warranted to ensure the ethical and responsible use of AI in technical and vocational education [Badawi & Dragoicea, 2023].

Scientific and Practical Significance:

The scientific significance of incorporating AI in technical and vocational education lies in its capacity to enhance the learning process. AI-driven tools can analyze vast amounts of educational data, identify patterns, and customize instructional approaches to cater to individual learning styles [Johnson et al., 2015]. This personalized learning not only improves comprehension but also accelerates the acquisition of skills.

On a practical level, AI facilitates real-world simulations and hands-on experiences, enabling students to apply theoretical knowledge in practical scenarios. For example, virtual laboratories powered by AI can simulate complex experiments, providing students with a risk-free environment to hone their skills. This practical application of AI contributes to a more comprehensive and effective technical and vocational education.

AI can significantly improve the quality of lifelong learning and inclusive education through various means, supported by research findings: AI technologies bring about transformative changes in education by offering personalized learning experiences, catering to individual needs, speeds, and preferences. This adaptability allows learners to progress at their own pace while receiving tailored support. Moreover, AI significantly enhances access to knowledge by providing a diverse array of resources, such as online courses, educational videos, and interactive simulations. This not only broadens the scope of learning materials but also ensures that learners have the necessary information to succeed.

Fostering greater inclusivity, AI provides learners with access to resources and support that might otherwise be inaccessible. Real-time translation services offered by AI, for instance, make it more convenient for learners to access educational materials in their native language, breaking down language barriers. Additionally, AI serves as a valuable tool for educators by offering teaching aids that contribute to more effective and engaging lessons. Features like real-time feedback on student progress empower educators to adjust their teaching strategies promptly, creating a dynamic and responsive learning environment [Ally & Perris, 2022].

These examples illustrate how AI contributes to the enhancement of lifelong learning and inclusive education by providing personalized support, improving access to knowledge, fostering greater inclusivity, and offering educators more effective teaching aids [Ally & Perris, 2022].

Analysis and Generalization of the Problem:

Despite the promising prospects of integrating AI into education, challenges exist, necessitating a careful examination of the issues at hand. One major concern is the potential bias in AI algorithms, which, if not carefully addressed, may inadvertently perpetuate existing inequalities within educational systems [UNESCO, 2019]. Moreover, the successful implementation of AI in technical and vocational education demands substantial investments in infrastructure and comprehensive teacher training programs to harness its benefits fully.

Balancing the advantages of AI with ethical considerations is crucial for overcoming challenges in its implementation [UNESCO, 2019]. For instance, addressing issues of privacy, bias, and responsible data use is essential to ensure that AI is deployed in a fair and transparent manner [Ally & Perris, 2022].

Based on the findings of the study, recommendations were proposed for the management of Lahad Datu Community College. One key recommendation emphasizes the need for coordination and

strategic initiatives to ensure students at LDCC can make full use of AI technology, aligning with the broader goal of enhancing the effectiveness and quality of Technical and Vocational Education and Training (TVET) [Ridzuan & Junaidi, 2023].

The challenges associated with employing AI for sustainable development and education also require attention. Ethical considerations arise from the use of AI, raising concerns related to privacy, bias, and responsible data use, necessitating fair and transparent practices. Additionally, there is a risk that the benefits of AI may not be equally distributed, potentially leading to disparities in access to AI-driven educational resources and opportunities. Ensuring equitable and accessible deployment of AI is crucial. Integrating AI in education may necessitate educators and learners to acquire new skills, addressing the skills gap and providing adequate training and support for successful implementation [Badawi & Dragoicea, 2023]. Overreliance on AI technologies in education and sustainable development may impact critical thinking and problem-solving skills. Striking a balance between leveraging AI and nurturing essential human skills is crucial. Moreover, the use of AI involves the collection and analysis of substantial amounts of data, making data privacy and security significant challenges that must be addressed to maintain trust and integrity [Badawi & Dragoicea, 2023].

Addressing these challenges is imperative for the responsible and effective use of AI in sustainable development and education. This approach ensures that the benefits of AI are maximized while mitigating potential risks [Ally & Perris, 2022].

Conclusion

In conclusion, the global perspective on harnessing the power of AI in technical and vocational education is both compelling and complex. The relevance of this integration is undeniable, given the need for adaptive skills in the face of rapid technological changes. The scientific and practical significance of AI in enhancing learning experiences and providing practical skills cannot be overstated. However, a nuanced approach is necessary to address potential challenges and ensure equitable access to AI-driven education.

The study identified challenges related to ICT infrastructure and technical support, particularly in developing countries and rural regions. These challenges include the availability of ICT skills among students and educators, the availability of ICT infrastructure, particularly internet connectivity and digital equipment, and technical challenges related to cybersecurity, especially in cloud computing technologies, as well as the availability of technical support [Badawi & Dragoicea, 2023].

To address these challenges, it is essential to focus on the following considerations. First, providing adequate training and capacity-building programs for educators and students to develop the necessary ICT skills and competencies for effectively utilizing AI technologies in educational settings. Second, establishing clear ethical guidelines and frameworks for the responsible and ethical use of AI in technical and vocational education, including considerations for data privacy, algorithmic bias, and transparency. Third, encouraging further research and development to understand the impact of AI on personalized learning and the value creation process in technical and vocational education, as well as to identify best practices for integrating AI technologies in educational settings. Finally, fostering collaboration and partnerships between educational institutions, industry stakeholders, and policymakers to ensure the effective integration of AI in technical and vocational education and to address the evolving needs of the workforce.

By addressing these considerations, stakeholders can work towards overcoming the challenges associated with the integration of AI in technical and vocational education and harnessing the potential benefits of AI technologies to enhance learning experiences and prepare students for future employment opportunities [Badawi & Dragoicea, 2023].

References

1. Ally, M., & Perris, K. (2022). Artificial intelligence in the Fourth Industrial Revolution to educate for sustainable development. *Canadian Journal of Learning and Technology*, 48(4). <https://doi.org/10.21432/cjlt28287>
2. Badawi, S., & Dragoicea, M. (2023). Exploring the Challenges and Opportunities of Integrating ICT

- in TVET. *U.P.B. Sci. Bull., Series C*, 85(3). ISSN 2286-3540.
3. Johnson, L., Adams Becker, S., Estrada, V., and Freeman, A. (2015). NMC/CoSN Horizon Report: 2015 K-12 Edition.
4. Ridzuan, A. A.-M., & Junaidi, N. (2023). Artificial Intelligence Technology Adoption in TVET: A Survey From the Perspective of Lahad Datu Community College Students. *Borneo International Journal EISSN 2636-9826*, 6(4), 31-38. Retrieved from <https://majmuah.com/journal/index.php/bij/article/view/618>
5. UNESCO. (2019). *Artificial Intelligence in Education: Challenges and Opportunities for Sustainable Development*.
6. World Economic Forum. (2018). The Future of Jobs Report 2018

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

Сулейменова Дария Манарбековна
преподаватель специальных дисциплин
«Электротехнический колледж» г. Семей

Аннотация: использование информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе

Ключевые слова: ИКТ-технологии, информатизация, образовательный процесс, профессиональная деятельность, эффективность учебного процесса, дистанционное обучение, тестовые и контрольные программы.

В условиях интенсивно развивающейся информатизации общества информационно-коммуникационные технологии являются составной частью всего электронно-образовательного пространства, которое охватывает все процессы функционирования учебного заведения. Три основополагающие педагогические цели внедрения ИКТ в образование это интенсификация всех уровней учебно-воспитательного процесса, развитие личности обучаемого, и реализация социального заказа. Объединяющей задачей является задача формирования ИКТ-компетентности, которая состоит из трех групп задач, определяемых общей направленностью учебно-воспитательного процесса:

1) Образовательные задачи: овладение обучающимися репродуктивных умений (возникающих при вычислениях, проверке и обработке результатов, систематизации и классификации, анализа и синтеза, умений планировать эксперимент); формирование системы базовых знаний и навыков и дальнейшее их пополнение и развитие; облегчение и систематизация профессиональной деятельности педагогов и администрации; повышение объективности и эффективности контроля и оценки результатов обучения; обучение методам конструктивного взаимодействия и взаимопонимания;

2) Воспитательные задачи: развитие способности межличностного и неформального общения студентов между собой и педагогами; организация эффективного и оперативного взаимодействия педагогов, студентов и родителей; повышение воспитательного воздействия всех форм внеучебной деятельности.

3) Развивающие задачи: формирование умений разрабатывать стратегию поиска решений как учебных, так и практических задач; формирование способности прогнозировать результаты реализации принятых решений на основе моделирования изучаемых объектов, явлений, процессов; выработка устойчивой мотивации и осуществления потребности в приобретении новых знаний, к собственному развитию; развитие внимания, памяти, воображения, восприятия, мышления, сообразительности;

Внедрение новых информационных технологий в учебный процесс позволяет

активизировать процесс обучения, реализовать идеи развивающего обучения, повысить темп урока, формируется умение обучающихся самостоятельно обрабатывать информацию, осуществлять экспериментально-исследовательскую деятельность. Главная цель применения мультимедийного оборудования на уроке- достижение более глубокого запоминания учебного материала через образное восприятие, усиление его эмоционального воздействия. Обучение студентов с использованием специально разработанных информационных средств осуществляется по следующим направлениям: внедрение компьютерных обучающих программ, разработка контролирующих программ, применяемых для тестирования уровня знаний студентов на практических занятиях; разработка компьютеризированных лабораторных и практических работ, использование средств мультимедиа, создание электронных учебников, дистанционное обучение.

Современные промышленные системы автоматизированного проектирования (САПР), основывающиеся на объемном моделировании, в настоящее время стали стандартом для создания конструкторской и технологической документации, что обуславливает специальные требования к подготовке студентов технического профиля. Необходимыми и базовыми для эффективной деятельности в обстановке конкурентоспособной среды условиями процесса организации профессиональной подготовки являются: формирование заданных уровней компетентности, профессиональная культура выпускника, развитие его потребностей в постоянном профессиональном самосовершенствовании. Вместе с тем наблюдается высокий уровень мотивации студентов к изучению методов компьютерной графики, возрастает роль графической подготовки в современном техническом образовании. При изучении специальных дисциплин курсовое и дипломное проектирование является разновидностью проблемного обучения. При выполнении курсового и дипломного проектирования прибегаем к помощи программы автоматизированного черчения Autocad. Разрабатывая чертеж в одной секции, одновременно происходит его демонстрация в трех других, например, в объемном виде, по направлению «спереди», «сверху» и «слева». Использование трехмерного твердотельного моделирования позволяет создать визуальный образ объекта, умение анализировать ортогональный чертеж геометрического объекта, расчленив его сложную форму на простые составляющие геометрические тела, позволит легко переходить от 3D-моделей к 2D-моделям, плоским чертежам, при этом значительно упрощая процесс редактирования чертежей [2]. Сформированность графической компетентности выражается во владении современными средствами автоматизированного проектирования, наличием устойчивой мотивацией на использование средств современных компьютерных технологий, владением умениями, обеспечивающими эффективность профессиональной деятельности в условиях современной конкурентной среды, творческой направленности профессиональной деятельности. Виртуальный лабораторный практикум – представляет собой один из прогрессивно развивающихся видов проведения лабораторных занятий, суть которого заключается в замене реального лабораторного исследования на математическое моделирование изучаемых физических процессов, но с элементами виртуального взаимодействия студентов с лабораторным оборудованием. Возможности современных виртуальных компьютерных моделей создают полную имитацию работы с реальным оборудованием. В таком подходе есть положительный момент, позволяющий реализовать каждому обучаемому свои индивидуальные творческие способности. По своему индивидуальному заданию можно провести моделирование исследуемого физического процесса при различных заданных параметрах и ограничениях, обработать результаты исследования, не затрачивая усилий на рутинные расчеты и графические построения [1].

Метод математического моделирования реализован в программном средстве «Расчет векторных диаграмм и моделирование режимов работы электрических машин переменного тока», который используется при подготовке студентов специальности 071302 «Электроснабжение (по отраслям)» при изучении модуля «Монтаж кабелей силовых сетей и электрооборудования» на лабораторно-практических занятиях. Программное средство представляет собой три программы, осуществляющие расчет и построение векторных диаграмм

асинхронного, синхронного двигателей и трансформатора. Пакет программ создан с использованием элементов управления (кнопок, списков, областей ввода), а также оси для построения графических зависимостей. После запуска заполняются исходные данные, далее осуществляется расчет, после расчета строятся графические зависимости. Каждая программа состоит из двух файлов. Элементы управления созданы в графическом окне визуальной среды GUIDE, запуск осуществляется указанием имени в командной строке Matlab. Сочетание лабораторного практикума на традиционных лабораторных стендах с виртуальными лабораторными работами позволяет глубже осваивать изучаемый материал.

В целом, использование ИКТ способствует оптимизации учебного процесса, повышая творческий и интеллектуальный потенциал студентов.

Список использованной литературы

1. Зарубин, В.С. Математическое моделирование в технике: учебник для вузов/под ред. В.С. Зарубина, А.П. Крищенко. – 2-е изд., стереотип. – М.: Издво МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2001. – 495 с. – ISBN 5-7038-1270-4.
2. Малыгин Е.Н. Новые информационные технологии в открытом инженерном образовании: Учебное пособие / Е.Н. Малыгин [и др.]. – М.: Машиностроение-1, 2003. – 124 с.

V СЕКЦИЯ. МЕМЛЕКЕТ, ЭКОНОМИКА, ҚОҒАМ, МӘДЕНИЕТ ЖӘНЕ КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУДЕГІ БАҒДАРЛАР / ГОСУДАРСТВО, ЭКОНОМИКА, СОЦИУМ, КУЛЬТУРА И ОРИЕНТИРЫ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

ИННОВАЦИОННЫЙ КУМУЛЯТИВНЫЙ МЕТОД ОЦЕНИВАНИЯ, НАПРАВЛЕННЫЙ НА РАЗВИТИЕ У ОБУЧАЮЩИХСЯ СПОСОБНОСТЕЙ К САМОКОНТРОЛЮ И САМООЦЕНКЕ

**Копбаева Г.К.
Высший колледж новых технологий
им. Манапа Утебаева
г.Шымкент, Казахстан**

Аннотация.

Актуальность исследования. В современной педагогической практике осуществляется активное внедрение государственного образовательного стандарта, устанавливающего совершенно новые требования к образовательному процессу и его результатам. Выпускник нашего времени должен быть готов и способен мыслить творчески, искать и находить нестандартные решения, быть инициативным и конкурентоспособным. Современное образование представляет собой не только новые подходы к созданию и реализации предметных программ, а также программ воспитания и социализации, использованию инновационных педагогических технологий в образовательном процессе, но и принципиально новые подходы к оценке образовательных результатов обучающихся.

Ключевые слова: кумулятивный метод, качественные и количественные компоненты оценки, оценка по баллам, практическое применение, самооценка, критериальное оценивание.

Введение

Оценивание сегодня должно быть не инструментом контроля, а инструментом управления качеством образования. Оценка, получаемая обучающимся, должна отражать уровень подготовленности, а также формирование личностных качеств обучающихся. Проблема оценочной деятельности — одна из актуальнейших проблем как в педагогической теории, так и в педагогической практике. Существующая сегодня система оценивания формировалась в рамках знаниевого подхода в образовании и поэтому отражает результат усвоения знаний, а не

процесс их усвоения, что не соответствует в полной мере современным требованиям системно-деятельностного подхода. Проблему оценивания учебных достижений обучающихся можно решить путем формирования критериальной оценки результатов освоения учащимися основных образовательных программ.

Суть инновационного кумулятивного метода оценивания, направленного на развитие у обучающихся способностей к самоконтролю и самооценке

Оценивание учебных достижений обучающихся - неотъемлемая и важная составляющая учебного процесса. Среди всех конфликтных ситуаций, которые возникают между преподавателем и обучающимся, оценка занимает не последнее место. Обучающийся не всегда знает, за что его оценивают, сам он не знает тех критериев, которые педагог использует в оценке его знаний, себя преимущественно оценивает выше, чем того он заслуживает и, как правило, остается неудовлетворенным оценке педагога.

Оценка в баллах:

Процент выполненных задач. Оценка 90 – 100 % работы «5»; 70 - 89 % работы «4»; 50 – 69 % работы «3»; Менее 50 % «2».[1, с. 3].

Примеры метода

Содержательный контроль и оценка строятся на основе критериев и их показателей, которые должны быть однозначными, предельно чёткими и понятными для обучающихся,[3, с. 85] , например :

Практическая работа № 1

«Инструменты и приспособления для штукатурных работ».

Выполнив данную практическую работу, Вы будете уметь распознавать инструменты, приспособления, инвентарь штукатура.

Цель работы:

изучить инструменты и приспособления для штукатурных работ, усвоить технические характеристики инструментов.

Принадлежности:

инструменты штукатура, плакат: «Инструменты, приспособления, инвентарь» из серии технология штукатурных работ, методическое пособие по выполнению практических работ, компьютер, сканер.

Указания к работе:

1. Проанализируйте задание.
2. Обобщив полученные знания по пройденному материалу, заполните 2, 3 графы таблицы инструментов (смотри бланк отчета).
3. Ответьте на контрольные вопросы.
4. Подготовка и предоставление отчёта по практической работе (работа может быть выполнена вэлектронном виде в программе «Презентации MicrosoftPowerPoint» или на бланке — отчете).

ХОД РАБОТЫ

Таблица инструментов

Название	Эскиз инструмента	Технические характеристики
1	2	3
Инструменты для нанесения и разравнивания раствора		
Штукатурная кельма		
Отрезовка		
Ковш,Сокол		
Полутерок		
Правило		
Инструменты для подготовки и проверки поверхности		

Штукатурный молоток		
Молоток-кулачек		
Ручные ножницы по металлу		
Строительный отвес		
Строительные уровни		
Гибкий уровень		
Инструменты для отделки штукатурки		
Гладилка		
Кисть		
Бучарда		
Зубило		
Правило		
Стальная щетка		
Гвоздевая щетка		
Рустовка		

Контрольные вопросы:

1. В чем преимущество сокола — ковша и совка лопатки перед обычным соколом и штукатурной кельмой?
2. Каким требованиям должен отвечать штукатурный молоток?
3. Перечислите общие требования предъявляемые охраной труда к инструментам штукатурки.
4. Укажите отличия в конструкциях полутерка и гладилки.
5. Как осуществляется насадка ручек к инструментам?

Критерии оценки практической работы:

Задания	Баллы	Примечание
Таблица инструментов	80	Правильный ответ 4 балла
Вопрос № 1	4	Правильный ответ 4 балла
Вопрос № 2	4	Правильный ответ 4 балла
Вопрос № 3	4	Правильный ответ 4 балла
Вопрос № 4	4	Правильный ответ 4 балла
Вопрос № 5	4	Правильный ответ 4 балла
ИТОГО:		

Процент результативности (правильных ответов)	Качественная оценка индивидуальных образовательных достижений	
	балл (отметка)	вербальный аналог
90 ÷ 100	5	отлично
70 ÷ 89	4	хорошо
50 ÷ 69	3	удовлетворительно
менее 50	2	не удовлетворительно

Таким образом, за урок есть возможность получить до 100 баллов.

По таблице качества знания по определенным набранным баллам, обучающийся

выставляет себе оценку. Что способствует самооценки своих знаний.

Тема делится на разделы. Итоги подводятся по целому разделу по общей сумме баллов. При этом всегда выявляются лидеры, что стимулирует дополнительное соревновательное настроение между сильными учащимися. Обучающиеся так же могут заработать дополнительные бонусы, отвечая на устные вопросы.

Бонусы можно получить, принимая участие в обсуждении, на этапе изучения новой темы оценивается не только правильное мнение, но и любое предположение. Согласно правилам обучающийся самостоятельно себя оценивает

Педагог анализирует устный ответ обучающегося. При этом педагогическое воздействие носит характер сотрудничества.

Согласно правилам обучающийся самостоятельно себя оценивает.

Оценивание данных работ проводится также по сумме баллов за каждое задание. В соотношении с максимальным баллом учащийся сам анализирует свой результат (90-100% оценка «5», 70-89% оценка «4», 50-69% оценка «3», >50 - оценка «2»)

Таким образом, реализуются все принципы оценивания, система становится прозрачной для обучающихся и повышается ее объективность. Растет роль самооценки личностных достижений, прослеживается динамика и тенденция по каждому учащемуся. [4, с. 140].

Инновационный кумулятивный метод оценивания, направленный на развитие у обучающихся способностей к самоконтролю и самооценке является системой организующей учебный процесс и активно влияющей на его эффективность. В данном методе применяется рефлексия, которая способствует тесной связи между педагогом и обучающимся. [2, с. 8].

Качественная составляющая оценки отражает уровень личностного развития обучающихся, в частности таких важных характеристик личности. Как самостоятельность, ответственность, коммуникативность, умение работать в группе, отношение к учебному предмету, уровень прилагаемых усилий, индивидуальный стиль мышления и т.д.

Научная новизна заключается в инновационном кумулятивном методе оценивания, направленном на развитие у обучающихся способностей к самоконтролю и самооценке.

Практическая значимость исследования состоит в том, что созданы условия и успешно апробирована дидактическая база для самостоятельной оценки обучающихся своих знаний, что безусловно повышает самооценку каждого обучающегося и веру в справедливости оценки.

Применение и исследование данного метода позволяет сделать выводы о том, что повышается качество знаний, заинтересованность обучающихся в предмете, активность в выполнении заданий, развитие творческого потенциала, а так же тесная связь с педагогом, которая выражается в взаимопонимании и доверии.

В то же время от педагога требуется индивидуальный подход к каждому обучающемуся, что обязывает его быть более внимательным и ответственным.

Применение данного метода в образовании позволит определить концептуальные подходы и парадигму исследования.

Становление обновленной образовательной парадигмы, появление новых методов влияет на формирование учебно-познавательной компетентности обучающихся, раскрывающие организационно-педагогические основы технологии критериального оценивания, разработки модели практической реализации данного метода.

Список использованной литературы:

1. Приказ Министерства образования и науки Республики Казахстан от 28 августа 2020 года №373. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/v2000021148>
2. Бобрович Т.А., Соломахин В.Д. Методика преподавания общепрофессиональных и специальных предметов и дисциплин: методические рекомендации // РИПО – 2016 год, 24 с.
3. Ильин М.В., Бобрович Т.А., Молчан Л.Л., Молчан Л.В., Демидко М.Н. Методика

производственного обучения: учебно-методическое пособие // РИПО – 2015 г. 190 с.

4. Кузнецов, В.В. Общая и профессиональная педагогика: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений, М.: ЭГВЕС, 2012. – 140 с.

ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ-БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ

Бижанова Арай Жамантаевна
Оқытушы, заң ғылымының магистрі

Қ.Құлажанов атындағы «Қазақ технология және бизнес Университеті» АҚ колледжі

Аннотация:

Білім берудегі қазіргі заманғы технологиялардың көмегімен жаңа білім беру парадигмасы іске асатын құрал ретінде қарастырылады. Білім беру технологияларының даму тенденциялары тұлғаның өзін-өзі тануына және өзін-өзі дамуына мүмкіндік беретін гуманитарлық білім берумен тікелей байланысты

С помощью современных технологий в образовании рассматривается новая образовательная парадигма как средство реализации. Тенденции развития образовательных технологий напрямую связаны с гуманитарным образованием, позволяющим осуществлять самосознание и саморазвитие человека.

With the help of modern technologies in education, a new educational paradigm is being considered as a means of implementation. Trends in the development of educational technologies are directly related to humanities education, which allows for human self-awareness and self-development.

"Білім беру технологиялары", "педагогикалық технология" терминімен қатар "оқыту технологиялары" термині қолданылады. Оның біріншісі көлемді болып келеді. Өйткені, білім беру технологиясында оқушының, үйренушінің тұлғалық сапасын дамыту және құрумен байланысты болатын тәрбиелік аспекті бар. Оқыту технологиясы – белгіленген мақсатқа нәтижелі қол жеткізуді қамтамасыз етуде оқытудың формасы, әдістері мен құралдарын ашып көрсетіп, оқу бағдарламасында белгіленген оқытудың мазмұны жүзеге асырылады. Педагогикалық өзара әрекеттестіктің құралы (оқыту және мотивация), оқыту процесін ұйымдастыру, әрекеттің нәтижесі (сонымен бірге кәсіптік даярлықтың деңгейі) қарастырылған.

Нақтылы педагогикалық процесті талдап жүзеге асыруды, оқыту технологиясын жобалау процесі деп атауға болады, оның құрылымын төмендегідей анықтайды:

- оқу жоспары және бағдарламасына сай оқытудың мазмұнын таңдау;
- оқытушы бағдарлай алатын оқытудың басымды мақсатын таңдау, яғни жобалау барысында білім алушыларда қандай кәсіптік және тұлғалық сапа қалыптасады, міне соны анықтау;

- мақсаттарға немесе басымды бір мақсатқа негізделіп оқыту технологиясын таңдау;
- оқыту технологиясын талдап жасау.

Педагогикалық зерттеулердің нәтижелеріне сәйкес білім берудің қазіргі заманғы технологиясының нұсқауы, төмендегі принциптердің қатысуымен жасалуы тиістігі анықталуда:

- дидактикалық жүйені көрсететін технологияның бүтіндік принципі;
- қойылған мақсатқа жету үшін нақты педагогикалық ортада технологияларды қайта өндіру принципі;

- сәйкес келетін педагогикалық жүйелердің өзін-өзі дайындау механизміне әсер ететін факторлардың приоритеті және педагогикалық құрылымдарының сызықтық емес принципі;

- оқушының жеке тұлға ретінде қалыптасуына және оның танымдық қабілеттілігіне процесінің бейімделу принципі;

-біріктірілген білімдерді құру үшін оптимальді жағдай жасайтын оқу ақпараттарының потенциалды көп болу (артық болу) принципі.

Педагогикалық технологияның міндеттері:

- әр түрлі қызмет саласындағы іскерлік пен дағдылардың шыңдау, білімнің тереңдігін, беріктігін арттыру;
- мінез – құлықтағы әлеуметтік құнды әдеттер мен формаларды нығайту және арттыру;
- технологиялық құрал-саймандармен жұмыс істеуге үйрету;
- технологиялық ойлау дағдыларын дамыту;
- оқу міндеттері мен қоғамдық пайдалы еңбек ұйымдастыруда технологиялық тәртіпке сай нақты әдеттерді тәрбиелеу.

Педагогикалық технология әр түрлі жағдайлардағы нақты өзара іс-қимылдарды, жүйеленген, бағдарланған, оқыту және тәрбиелеу стандарттарына сай тәсілдер негізінде компьютер мен техникалық құралдар қолдану арқылы да ұйымдастырылады. Бүгінгі таңда білім беру жүйесінің құрылымдарында оқытудың айқындалған көптеген технологияларын пайдаланып жатқандығы белгілі. Болашақ маманға тәжірибе беруде ақпаратпен жұмыс істеу әдістеріне, жаңа білімдерді құру әдістеріне, ең маңыздысы - әлемнің дамуы туралы білімдердің қажетті деңгейін қалыптастыратын әдістерге үйрету. Сондықтан әрбір оқытушыға және оқушыға "оқыту" мен "үйрену" процестерін игеру үшін 3 тілді меңгеруі қажет: ана тілін, ғылым тілін және технология тілін. Сонымен технология көмегімен білімдерді, іскерлікті, дағдыларды игеру процесінде тұлғалық қасиеттің дамуында нәтижелі шешімге жету мүмкіндігі қамтамасыз етіледі. "Педагогикалық технология" оның ішінде "оқыту технологиясы" ұғымын анықтауда, басым көпшілік мамандар оларды үш маңызды жағдайлармен біріктіреді:

- іс-әрекетінің жиынтығы түріндегі қажет ететін үлгіні дәл анықтау негізінде оқытуды жоспарлау;

- оқытуды талап ететін әрекетті қалыптастыруды іріктеген қатаң тізбекті әрекеті түріндегі оқытудың барлық процесін "бағдарламалау".

- алғашқы белгіленген эталонмен оқытудың нәтижесін салыстыру. М.Чошанов оқыту технологиясы негізінен педагогикалық процестегі «Қалай нәтижелі етіп оқыту керек?» мәселесін шешуге бағытталатынын айтады. Оқыту технологиясы жөніндегі ой-пікірлерді саралай келе, біздер оны: біріншіден, оқытудың мақсатқа сәйкес нәтижесіне қол жеткізудегі нақты қадамдарды және олардың үйлесімділігін зерделейтін ғылым саласы; екіншіден, оқытудың нақты жағдайда нәтижелі жүзеге асырылуын белгілейтін жобалау немесе модельдеу; нақты оқыту процесін нәтижелі етіп оқытудағы процес деп білеміз.[1]

Жалпы "Педагогикалық технология" түсінігі қаншалықты қолданыста болғанымен, ол жөніндегі түсінік ұғыныңқы болмаған. Білім берудің қазіргі кездегі практикасында бұл ұғым стандартты емес ғылыми көріністерде ереже ретінде қолданылып, педагог жұмыстарының өндірілген әдіс-тәсілдерін, құралдарын білдіреді. В.П.Беспалько технологияны түсіну үшін ең алдымен педагогикалық іс-әрекеттің өндірушілік белгісіне көңіл аудару қажеттігіне зейін аударады, әлеуметтік тұрғыдан бұл белгі, технологияның басқа белгілерінен оның жалпылық сипатымен байланыстылығын сипаттайды. Қазіргі білім беру технологияларын Г.К. Селевко технологияның классификациялық параметрлері тұрғысынан: қолдану деңгейі, негізгі дамыту факторы, меңгеру тұжырымы, жеке тұлғаның құрылымына бағдарлау, мазмұн сипаты, басқару типі, ұйымдастыру формалары, балаға ықпал ету тәсілдері, әдістердің басымдылығы, жетілдіру бағыттары, оқушылар категориялары бойынша нақтылап көрсетеді.

Ш.Т.Таубаева оқытудың қазіргі технологияларының аттарын атап көрсетіп, олардың мақсаттарын, тұжырымының және мазмұны мен әдістерінің ерекшеліктерін сипаттап көрсетеді. Жұмыста педагог-ғалымның зерттеулері басшылыққа алынған.

Сонымен педагогикалық технологиялардан төмендегілерін бөле жарып көрсетуге болады:

- ойын арқылы оқыту технологиясы;
- проблемалық оқыту технологиясы;
- тірек сигналдары арқылы оқыту;
- деңгейлік саралап оқыту;

- міндетті нәтижелерге негізделген деңгейлік оқыту технологиясы;
- бағдарламалап оқыту технологиясы;
- оқытудың компьютерлік технологиясы;
- дидактикалық бірліктерді ірілендіру технологиясы;
- дамыта оқыту технологиясы;
- модульдік оқыту.

Сондай-ақ Қазақстандық ғалымдардың оқыту технологиялары белсенді түрде білім беру жүйесінде қолданылуда. Бұл технологиялардың өздеріне тән ерекшеліктері бар. Мәселен, В.Ф.Шаталовтың тірек сигналдары арқылы оқыту технологиясының ерекшелігі:

- үнемі қайталау;
- ірі блокпен оқыту, тіректі қолдану;
- жеке бағдарлы қарым-қатынас, ықпал;
- ізгілік;
- зорлықсыз, еркімен оқыту;
- әр оқушының табысының жариялылығын түзетуге, өсуге, табысқа жетуге жағдай жасау;
- оқыту мен тәрбиелеуді біріктіру.

Сондай-ақ әрбір педагогикалық технологияның өзіндік ерекшеліктері бар. Олардың негізгі қарастыратыны оқытуды нәтижелі ету.

Педагогикалық жүйедегі негізгі өзекті мәселе - оқушылардың, студенттердің ойлау қабілетін дамытып, өздігінен жұмыс істеуге баулу, өз ойын тұжырымдауға дағдыландыру болғандықтан сабақ барысында кеңінен деңгейлеп, дамыта оқытудың модульдік әдісін жиі пайдалану қолдау табуда.

Білім беру жүйесі - сабақтастығы бар білім беру бағдарламалары мен әр түрлі деңгей мен бағыттағы мемлекеттік білім беру стандарттары жүйесінің, оларды әртүрлі ұйымдастыру құқықтық формадағы, типтегі және түрдегі білім беру мекемелерінде іске асырушы тармақтардың, сонымен бірге білім беруді басқару органдары жүйесінің жиыны. Білім беру жүйесі қоғамның әлеуметтік – экономикалық дамуында жетекші роль атқарады, сондай – ақ оны әрі қарай айқындай түседі. Ал білімнің қалыптасып, дамуының жалпы шарттары философияның негізгі мәселесі – рухтың материяға, сананың болмысқа қатынасы тұрғысынан зерттелетін ілім таным теориясы деп аталады. Таным теориясының басқа ғылыми теориялардан түбірлі айырмашылығы – ол білімнің қалыптасуы мен негізделуінің жалпы ұстанымдарын, объективтік қатынастарды қалыптастырады. Орыс педагогі К.Д.Ушинский айтқандай, қазіргі заман талабына сай, әр мұғалім, өз білімін жетілдіріп, ескі бірсарынды сабақтардан гөрі, жаңа талапқа сай инновациялық технологияларды өз сабақтарында күнделікті пайдаланса, сабақ тартымды да, мәнді, қонымды, тиімді болары сөзсіз. Бұл жөнінде Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңының 8-бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп атап көрсеткен. Елбасымыз Н.Ә. Назарбаев жолдауында айқандай: «Болашақта өркениетті дамыған елдердің қатарына ену үшін заман талабына сай білім қажет. Қазақстанды дамыған 50 елдің қатарына жеткізетін, терезесін тең ететін – білім». Сондықтан, қазіргі даму кезеңі білім беру жүйесінің алдында оқыту үрдісінің технологияландыру мәселесін қойып отыр. Оқытудың әртүрлі технологиялары сарапталып, жаңашыл педагогтардың іс – тәжірибесі зерттеліп, мектеп өміріне енуде.[2]

Қазіргі білім беру жүйесінің мақсаты - бәсекеге қабілетті маман дайындау. Мектеп – үйрететін орта, оның жүрегі - мұғалім. Ізденімпаз мұғалімнің шығармашылығындағы ерекше тұс - оның сабақты түрлендіріп, тұлғаның жүрегіне жол таба білуі. Ұстаз атана білу, оны қадір тұту, қастерлеу, арындай таза ұстау - әр мұғалімнің борышы. Ол өз кәсібін, өз пәнін, барлық шәкіртін, мектебін шексіз сүйетін адам. Өзгермелі қоғамдағы жаңа формация мұғалімі – педагогикалық құралдардың барлығын меңгерген, тұрақты өзін-өзі жетілдіруге талпынған, рухани дамыған, толысқан шығармашыл тұлға құзыреті. Жаңа формация мұғалімі табысы, біліктері арқылы қалыптасады, дамиды. Нарық жағдайындағы мұғалімге қойылатын талаптар :

бәсекеге қабілеттілігі, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі.

Осы айтылғандарды жинақтай келіп, жаңа формация мұғалімі- рефлексияға қабілетті, өзін-өзі жүзеге асыруға талпынған әдіснамалық, зерттеушілік, дидактикалық - әдістемелік, әлеуметтік тұлғалы, коммуникативтілік, ақпараттық және тағы басқа құдыреттіліктердің жоғары деңгейімен сипатталатын рухани- адамгершілікті, азаматтық жауапты, белсенді, сауатты, шығармашыл тұлға.

Нәтижеге бағытталған білім моделі мен басқарудың жаңа парадигмасы аясында жекелеген ұғымдар мен нормаларды және тиімді педагогикалық технологияларды меңгеру үшін педагогтардың кәсіби мәдениетін дамытуға бағытталған оқу қажеттіліктері туындылап отыр.

Біліктілік арттыру жүйесінде педагогтардың оқу қажеттіліктері нақты білімнің мәнін түсінуге, соның нәтижесінде өзіндік іс- әрекетке еруге және жеке өміріндегі тәжірибені жетілдіру мақсаттарына байланысты қалыптасады. Осы заманғы мұғалім оқуға үлкен потенциалдық мүмкіндіктермен келеді.

Сондықтан олардың функционалдық сауаттылықтарын кәсіби шеберлікпен ұштастыру үшін нәтижеге бағытталған білім беру үлгісінде мақсатты түрде білім беретін, қалыптастыратын, дамытатын андрогогикалық процесс қажет. Басқаша айтқанда ересектерге арналған, жалпы және кәсіби білімнің қажеттілігін дамыту, ғылым, білім мен мәдениет жетістіктері арқылы адамдардың жалпы мәдениеті мен әлеуметтік белсенділікті дамытуға бағытталған танымдық іс-әрекетке ынталандыру үшін білім беру. Қазіргі білім беру парадигмасы «білікті адамға» бағытталған білімнен «мәдениет адамына» бағытталған білімге көшуді көздейді. Бұл білім беру жаңаша ұйымдастыру- оның философиялық , психологиялық, педагогикалық негіздерін, теориясы мен тәжірибесін тереңірек қайта қарауды қажет етеді.

Сондықтан бүгінгі күні еліміздің білім жүйесінде оқыту үдерісін тың идеяларға негізделген жаңа мазмұнын қамтамасыз ету міндеті тұр.

Француз қайраткері «Адамға оқып – үйрену өмірде болу, өмір сүру үшін қажет» дегендей оқыту процесін технологияландыру, осыған сәйкес оқу бағдармаларын жасау, ғалымдар мен жаңашыл педагогтардың еңбектерімен танысу жұмыстары мұғалімдердің үздіксіз ізденісін айқындайды. Жаңа педагогикалық технологиялардың негізгі мәні пассивті оқыту түрінен активті оқытуға көшу оқу танымын ұйымдастырудағы бастамашылдығына жағдай туғызу, субъективтік позицияны қалыптастыру.

Білім сапасын арттыру және нәтижеге бағытталған үлгіге беталуы барысында мұғалімдер мемлекеттік стандарт берілген нәтижелерге жетуде кәсіби шеберлікпен меңгерген зерттеу біліктері мен дағдылары нәтижесінде проблеманың шешімін таба алатын, ақпараттық – коммуникативті мәдениеті жоғары тұлғалық - дамытушылық функцияны атқарады. Қазіргі заман адамның осы құзыреттілікті меңгере отырып тек « кәсіби икемділігін оңтайландыруды қамтамасыз ету ғана емес, іске асырылу мүмкіндігін « үнемі оқып – үйрену және өзін-өзі жасау талабын қалыптастыра алады.

Қазақстандағы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы жобасында Қазақстанда оқытындарды сапалы біліммен қамтамасыз етіп, халықаралық рейтингілердегі білім көрсеткішінің жақсаруы мен қазақстандық білім беру жүйесінің тартымдылығын арттыру үшін, ең алдымен, педагог кадрлардың мәртебесін арттыру, олардың бүкіл қызметі бойына мансаптық өсуі, оқытылуы және кәсіби біліктілігін дамытуды қамтамасыз ету, сондай- ақ педагогтердің еңбегін мемлекеттік қолдау мен ынталандыруды арттыру мәселелеріне үлкен мән берілген. Осыған байланысты қазіргі таңда еліміздің білім беру жүйесіндегі реформалар мен сындарлы саясаттар, өзгерістер мен жаңалықтар әрбір педагог қауымының ойлауына, өткені мен бүгіні, келешегі мен болашағы жайлы толғануына, жаңа идеялармен жаңа жүйелермен жұмыс жасауына негіз болары анық. Олай болса, білімнің сапалы да саналы түрде берілуі білім беру жүйесіндегі педагогтердің, зиялылар қауымының деңгейіне байланысты. Дәстүрлі білім беру жүйесінде білікті мамандар даярлаушы кәсіби білім беретін оқу орындарының басты мақсаты – мамандықтарды игерту ғана болса, ал қазір әлемдік білім кеңестігіне ене отырып, бәсекеге қабілетті тұлға дайындау үшін адамның құзырлылық

қабілетіне сүйену арқылы нәтижеге бағдарланған білім беру жүйесін ұсыну – қазіргі таңда негізгі өзекті мәселелердің бірі. Жалпы алғанда «құзырлылық» ұғымы жайлы ғалым К.Құдайбергенова «Құзырлылық ұғымы – соңғы жылдары педагогика саласында тұлғаның субъектілік тәжірибесіне ерекше көңіл аудару нәтижесінде ендіріліп отырған ұғым.

Құзырлылықтың латын тілінен аудармасы «компетенс» белгілі сала бойынша жан – жақты хабардар білгір деген мағынаны қамти отырып, қандай да бір сұрақтар төңірегінде беделді түрде шешім шығара алады дегенді білдіреді» деп көрсетеді. Бұл жайлы Б.Тұрғанбаева «...өзінің практикалық әрекеті арқылы алған білімдерін өз өмірлік мәселелерін шешуде қолдана алуын – құзырлылықтар деп атаймыз » деп анықтаса, Ресей ғалымы Н.Кузьминаның көзқарасы бойынша, «Құзырлылық дегеніміз - педагогтің басқа бір адамның дамуына негіз бола алатын білімділігі мен абыройлығы ».

Латын тіліндегі «компетенс» сөзін ғалым К.Құдайбергенова «Құзырлылықты білімін, біліктілігін, дағдысын, тұлға мінез- құлқын , ең бастысы тұлға мүмкіндігін бағалаудың критерийі мақсатында қарастыру құзырлылық маңызын толық аша алады. Олай болса, құзырлылық, нәтижеге бағдарланған жаңа білім беру жүйесінің сапалық критерийі ретінде әлеуметтік және өмірлік көзқарастарды есепке алу қажет» деп жазса, Б.Тұрғанбаева «Құзырлылыққа бағытталған оқыту үрдісінде тәжірибелік жолмен мәселені шешу мүмкіндігі молаяды. Осы жағдай біліктілікті арттырудағы екінші үлгіге көшірудің негізі бола алады. Өйткені, құзырлылыққа бағытталған үлгіде білім алушылардың өздерін ұйымдастыру - басты мақсаты » деп көрсетеді.

Қ.Құдайбергенова «Құзырды әртүрлі кенеттен болған ситуацияларда мәселелерді шешу үшін қажетті білімді немесе әрекетті көрсете білу қабілеті, білім мен өмірлік ситуация арасындағы байланысты орнату мүмкіндігі ретінде, ал құзырлылықты адамның өзіндік деңгейіне, даралық қасиеттеріне тікелей байланысты тұлғалық, теориялық, практикалық өлшеу дәрежесі жоғары деңгейде кіріктірілген құрылым ретінде қарастыру ұсынылады» деген тоқтам жасайды.[4]

Қолданылған әдебиеттер:

1. Әбенбаев С., Ахметова Г., Әбенбаева И. Дәстүрлі емес сабақ турасында //Мектептегі шетел тілі. 2003, №2, бб.11-16.
2. Қуанбаева Б. Оқытудың педагогикалық жүйесін технологиялық негізде жетілдірудің дидактикалық шарттары: дисс. Пед. ғыл.канд. – Алматы, 2005. –137 бет.
3. Селевко Г.К. Современные технологии в образовании. –М., 1998.
4. Таубаева Ш.Т. Оқытуың қазіргі технологиялары //Бастауыш мектеп. -1999. №4. бб-5-12

ОҚЫТУДАҒЫ ОЗЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Өтел Ұлдана Қалымжанқызы

Химия пәні оқытушы

«Шипагер» медициналық колледжі, Астана қаласы

Аннотация: мақалада қазіргі таңдағы озық технологиялар, сын тұрғысынан ойлау, дамыту технологияларының маңыздылығы, ерекшеліктері қарастырылған.

Түйін сөздер: сын тұрғысынан ойлау технологиясы, білім парадигмасы, жаңаша оқыту технологиясы

XXI ғасыр — озық технологиялар ғасыры. Сондықтан білім беру жүйесінде жаңа технологияларды тиімді пайдалану заман талабы. Әсіресе шет тілін үйренуде мұның пайдасы өте зор. Себебі тіл үйрену арқылы адам бүкіл бір ұлттың мәдениеті мен әлеуметін қатар үйренеді. Адам көру, есту арқылы тіл қолданушылардың мәдениетін тезірек сезінеді. Яғни өзінің де сол тілді меңгергендердің қатарына қосылуы жеңілдей түседі [1].

Жаңа білім парадигмасы бірінші орынға баланың білімін, білігі мен дағдысын ғана емес, оның жеке бас тұлғасын, білім алу арқылы азамат ретінде дамуын қойып отыр. Дәстүрлі оқыту оқушыларға дайын, жаңаша оқыту технологиясы процесін ұйымдастыру, басқару және бақылау болып табылады. Жаңаша оқыту технологиясы — белгіленген мақсатқа нәтижелі қол жеткізуді қамтамасыз етуде оқытудың формасы, әдістері мен құралдарын ашып көрсетіп, оқу бағдарламасында белгіленген оқытудың мазмұнын жүзеге асыру тәсілі. Оқытуды жаңаша ұйымдастыруда мына міндеттерді қамтуы тиіс:

- оқушыларды оқу үрдісін басқаруға қатыстыру;
- ұжымдық іс-әрекетті ортақ қарым-қатынас құралы ету;
- деңгейіне қарап саралап, ерекшелігіне қарап даралап оқыту.

Міне, осы міндеттерді қамтитын «дамыта оқыту» жүйесі даму заңдылықтарын ескере отырып, теориялық ойлауға бағытталған іс-әрекет арқылы баланың жақын даму аймағында оқытады. Нақ осы мәселелерді жүзеге асыруға бағытталған оқыту технологияларының көпшілігі ұжымдық ой қызметі негізінде баланы өз іс-әрекетінің субъектісі етуге ұмтылады, мақсатты оқу іс-әрекеті барысында нақты оқу міндеттерін шеше отырып, даму педагогикалық ықпалдың алдын алатын іс-әрекеттік оқыту тәсілі арқылы балада ақпараттық және жалпы біліммен қатар, амалдар мен құндылықтар жиынтығын, біліктілігін қалыптастырады. Жаңаша оқыту технологиялардың бірі — «Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту» технологиясы — технологиялардың ішіндегі шоқтығы биік, ерекшелігі мол, құнды технология.

«Сын тұрғысынан ойлауды дамыту» бағдарламасының өзге бағдарламалардан ерекшеліктері;

- сын тұрғысынан ойлау сабақтарының алғышарттары.

Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлау сабақтарында мына мәселелерге назар аударылады:

1. Сабақты белсенді өткізіп, әр баладан еркін жауап алуға жағдай жасау.
2. Сенімділікке тәрбиелеу үшін баланың жауабын санмен бағаламау.
3. Қиялын дамыту үшін «менің ойымша» деген жауапқа дағдыландыру.
4. Әр түрлі жауапқа бірдей қарау, жақсысын мадақтап, нашарын сынамау.
5. Тіл байлығын дамыту үшін, қалайда жауапты соңына дейін тыңдау.
6. Жауап беруге тілек білдірмеген баланы өз еркінсіз, қинап сұрамау.
7. Баланың дүниетанымының кеңіп, рухани өсуіне жағдай жасау.
8. Жеке тұлға ретінде «мен» деген рөлін көтеру, өз пікірін қалыптастыру.

Негізгі үш сатының маңыздылығы. Бұл жаңаша оқыту технологиясында барлық стратегиялар үш саты бойынша қолданылады.

I-саты — баланың қызығушылығын ояту — ой шақыру, бұл әрбір сабақта қажет. Сатының мүмкіндіктері: қаралып отырған тақырып немесе проблема бойынша оқушының бар білім қорын қорыту, өзектендіру, оқып отырған тақырыпқа тұрақты қызығушылық тудыра отырып, оқушының оқу іс-әрекетін мотивациялау, сабақ үстінде оқушының белсенділігін ояту.

II-саты — мағынаны ажырата білу. Бұл жердегі міндеттер мүлде бөлек. Саты оқушыға жаңа ақпарат алуға, оны ой елегінен өткізуге, өзінде бар білімдерін біріктіруге мүмкіндік береді, мәтінді жан-жақты және әр тұрғыдан талдау жұмысы жүреді.

III-саты — ой толғаныс-рефлексия. Мұнда, негізінен, алынған ақпаратты қорыту, жалпы ой елегінен өткізу; оқушыға жаңа ақпарат, жаңа білім беру, оқып отырған материалға әрбір оқушының өзіндік қатынасын қалыптастыру т.б. мән беріледі [2].

«Сын тұрғысынан ойлауды дамыту» бағдарламасының тағы бір маңыздылығы, жүйенің кейбір ерекшеліктерінде, «тек қана есте сақтауымен емес, өзінің терең ойлануымен игеріп алған білім ғана білім» — деп, әйгілі орыс жазушысы Толстой айтқандай, бұл жүйенің бір ерекшелігі, кез келген ақпараттың жан-жақты ой елегінен өткізіп барып қабылданатындығы.

Екінші бір ерекшелігі, білім көбіне, «өзгенің ақыл-ойымен шыңдалмаған білім білім емес» деп француз ғалымдары айтқандай, жеке емес, топтық не ұжымдық талқылаулар түрінде игерілетіні.

Дамыта оқыту жүйесі сияқты, «Сын тұрғысынан ойлауды дамыту» бағдарламасының

тиімділігі негізгі қағидалары мен мақсат-міндеттері дамыта-тәрбиелей отырып, шығармашыл тұлға қалыптастыруға бағытталған.

Оқу мотивацияларын өзгертуге пайдалы екендігінде. Оқу мотивациялары мүлде өзгерді. Бұрын сәтсіздіктен қашып, оқуға талаптанбайтын, білімнің қажетін ескермейтін, құнды ақпараттарды енжар қабылдайтын оқушылар, әсіресе үлгерімі орташа деңгейдегі балалар адам танымастай өзгерді. Ал озат және оқу екпінділерінің көпшілігі мадақталу үшін, не өзгелерден жоғары, жақсы болу үшін оқып келсе, қазір қызықты ақпараттарды өз бетінше іздеп тауып, өзгелермен ой бөлісуге асығатын болды. Мұның бәрі олардың табысқа жиі жетіп, өз күшіне сенуінің арқасында болып жатқан өзгерістер. Оқушылар жүргізілген сауалнамаларға (шығу парақтарында) берген өз жауаптарында жұмысты жоспарлау, жағдайға бейімделу нәтижені нақты бағалау сияқты қабілеттерді, табандылық, сынға төзімділік сияқты қасиеттерді жиі көрсете бастады.

Осы бағдарламамен жұмыс істеу арқылы мынадай жетістіктерге жеттік: «Сын тұрғысынан ойлау» сабақтарында білім беріп, икем-дағды қалыптастырып қана қоймай, ұжымдық шығармашылық іс-әрекеттер арқылы бала болашағына ықпал етіп, оның өз білімін жетілдіре отырып, өзін-өзі тәрбиелеп дамытуына жағдай жасауға болады екен. Әр баланың танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамыта отырып, оқытуды жеке тұлғаға бағыттау арқылы кез келген сабақтың дамытушылық және тәрбиелік мүмкіндіктерін тиімді пайдалану осы жүйені қолдану барысында ойдағыдай жүзеге асырыла бастады.

Әр жаңа технология, жобалар білім саласындағы жаңалықтардың басты мақсат, міндеттері бір-біріне жуық, мәндес болып келетіні бізге мәлім. Білім беру жүйесі тиімділігінің басты көрсеткіштерінің бірі — білім сапасы [3]. Осы жобаның пән мұғалімдері ретінде білім сапасын көтеруге қызығушылықтарын арттыруға тигізген әсері туралы нақты мысалдар келтіріп тоқталғымыз келеді. Ағылшын тілі пәні мұғалімдері есебінде анық байқағанымыз — «Сын тұрғысынан ойлауды дамыту» бағдарламасының стратегияларымен өткен сабақтарда оқушының пәнге деген қызығушылығының артуы. Қызықты болған жерде белсенділік те артады.

Қорыта келе, «Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту» бағдарламасын дер кезінде қолға алынған, уақыт талабына сай көтерілген іс-шара деп есептейміз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. https://ziatker.kz/docx/bilim_bery_juiesinde_zamanayi_tehnologiyalardy_paidalany_zaman_talaby_56626.html
2. <https://bilim-kilty.kz/tape/1389>
3. <https://uchitelya.kz/assets/materials/2020/12/n.docx>

МАТЕМАТИКАНЫ ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Сүлейменова Гүлжауһар Сарыбайқызы

Педагогикалық технология оқытудың әртүрлі модельдерін қолдану тәртібін белгілей отырып, қойылған педагогикалық мақсатқа қалай, қандай тәсілмен (әдістер, тәсілдер, құралдар) қол жеткізу сұрақтарына жауап береді.

Технология — қажетті нәтижеге жету үшін әдістер мен құралдардың жиынтығы; кең мағынада-практикалық мәселелерді шешу үшін ғылыми білімді қолдану.

Оқыту процесінде жаңа технологияларды қолдану арқылы дәстүрлі сабақтан өзгеше білім беру ортасының монотондылығын және оқу процесінің монотондылығын жоюға, білім алушылардың қызмет түрлерін өзгертуге жағдай жасауға мүмкіндік береді.

Пәндік мазмұнына, сабақтың мақсаттарына, білім алушылардың дайындық деңгейіне, олардың білім беру сұраныстарын қанағаттандыру мүмкіндігіне, білім алушылардың жас

санатына байланысты технологияны таңдауды жүзеге асыру қажет.

Үлгілік оқу бағдарламаларының талаптарын іске асыру жағдайында технологиялар ең өзекті болып табылады:

- Ақпараттық-коммуникациялық технология
- Жобалау технологиясы
- Деңгейлік саралау технологиялары
- Ойын технологиясы
- Сыни ойлауды дамыту технологиясы
- Интеграцияланған оқыту технологиясы
- Топтық технологиялар.
- Дамытушылық оқыту технологиясы
- Проблемалық оқыту технологиясы
- Модульдік технология
- Шеберхана технологиясы
- Іс-технология
- Ынтымақтастық педагогикасы.
- Дәстүрлі технологиялар (сынып-сабақ жүйесі)

Ақпараттық-коммуникациялық технология

Ақпараттық технологияларды математика сабағының әртүрлі кезеңдерінде қолдануға болады:

- мұғалімнің іс-әрекетінің болмауымен немесе жоққа шығарылуымен өзін-өзі оқыту;
- ішінара ауыстыру (қосымша материалды бөлшектеп, іріктеп пайдалану);
- тренингтік (жаттығу) бағдарламаларды пайдалану;
- диагностикалық және бақылау материалдарын пайдалану;
- үйде тәуелсіз және шығармашылық тапсырмаларды орындау;
- компьютерді есептеу, сызу үшін пайдалану;
- тәжірибелер мен зертханалық жұмыстарды имитациялайтын бағдарламаларды пайдалану;
- ойын бағдарламаларын пайдалану;
- ақпараттық-анықтамалық бағдарламаларды пайдалану.

Деңгейлік саралау технологиялары

Деңгейлік саралау бір сыныпта, бір бағдарлама мен оқулықта оқи отырып, оқушылар материалды әртүрлі деңгейде игере алатындығымен көрінеді. Бұл ретте міндетті дайындық деңгейі айқындаушы болып табылады. Оның жетістігі оқушының мазмұнды игерудегі ең төменгі талаптарды орындағанын көрсетеді. Оның негізінде материалды игерудің жоғары деңгейлері қалыптасады.

Деңгейлік саралау - бұл студенттердің оқу іс-әрекетін шартты микрогруппалар бойынша ұйымдастыру, олардың мүшелері оқу материалын, кейде психикалық жағдайды зерттеудегі қабілеттері, қызығушылықтары, дағдылары бойынша жақын.

Сабақта деңгейлерді саралаудың кейбір жолдары.

1. Оқу материалының көлемі бойынша саралау.
2. Қиындық деңгейі бойынша саралау.
3. Шығармашылық деңгейі бойынша оқу тапсырмаларын саралау.
4. Оқушыларға көмек көрсету сипаты бойынша жұмысты саралау.
5. Оқушылардың дербестік дәрежесі бойынша жұмысты саралау.

Ойын технологиясы

Математика сабақтарында ақыл-ой жүктемесінің артуына байланысты оқушылардың зерттелетін материалға деген қызығушылығын, олардың бүкіл сабақ бойындағы белсенділігін қалай қолдау керектігі туралы ойлану керек. Оқушыларды өз күштеріне қалай сендіруге болады? Бұл әдіс, әрине, математика сабақтарында ойын технологиясын қолдану болып

табылады.

Математикалық ойындарды қолдану мақсаттары:

- ойлауды дамыту;
- теориялық білімді тереңдету;
- хобби мен кәсіп әлеміндегі өзін-өзі анықтау;
- бос уақытты ұйымдастыру;
- құрдастарымен байланыс;
- ынтымақтастық пен ұжымшылдыққа тәрбиелеу;
- жаңа білім, білік және дағдыларды игеру;
- адекватты өзін-өзі бағалауды қалыптастыру;
- ерікті қасиеттерді дамыту;
- білімді бақылау;
- оқу іс-әрекетін ынталандыру

Математикалық ойындардың түрлері: жаттығу ойындары; саяхат ойындары; рөлдік ойын; жарыс ойыны.

Жаттығу ойындары әдетте 10-15 минутты алады және оқушылардың танымдық қабілеттерін жетілдіруге, оқу материалын түсінуге және бекітуге бағытталған, бұл әртүрлі викториналар, кроссвордтар, ребустар, шарадтар, жұмбақтар.

Саяхат ойындары негізінен оқу материалын тереңдету, түсіну және бекіту мақсаттарына қызмет етеді.

Сюжеттік ойынның ерекшелігі-қиялдағы жағдайдың шарттары сахналанады, ал оқушылар белгілі бір рөлдерді ойнайды.

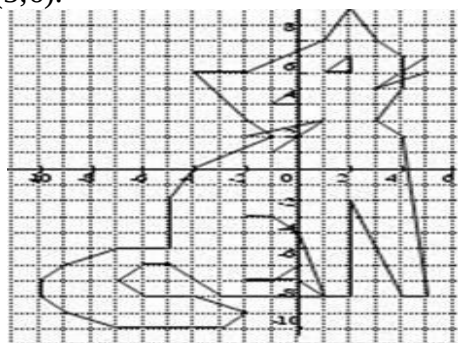
Жарыс ойынының маңызды ерекшелігі-онда бәсекелестік күрес пен ынтымақтастықтың болуы. Жарыс элементтері негізгі ойын әрекеттерінде жетекші орын алады, ал ынтымақтастық әдетте нақты жағдайлар мен міндеттермен анықталады.

Мысал 1. "Жазықтықтағы тікбұрышты координаттар жүйесі" (6 сынып)

"Суретшілер сайысы" ойыны

Тақтада нүктелердің координаттары жазылған: мысық

(0;-4); (1;-8); (2;-8); (2;-2); (4;-8); (5;-8); (4;2); (3;3); (4;5); (4;7); (3;8); (2;10); (1;8); (-2;6); (-4;6); (-2;3); (-1;2); (-4;0); (-5;-2); (-5;-5); (-7;-5); (-9;-6); (-10;-7); (-10;-8); (-9;-9); (-7;-10); (-3;-10); (-2;-9); (-4;-8); (-6;-8); (-7;-7); (-6;-6); (-5;-6); (-3;-8); (1;-8); (0;-7); (-2;-7); (-1;-7); (0;-6); (0;-4); (-1;-3); (-2;-3); Көзі: (-1;4); (0;4); (0;5); (-1;4) и (1;6); (2;6); (2;7); (1;6); Мұрты: (-2;2); (1;3); (-1;1) и (5;7); (3;5); (5;6).

Интеграцияланған оқыту технологиясы

Соңғы кездері оқытудың заманауи әдістерінің бірі интеграцияланған оқыту әдістемесі болып табылады. Интеграция-бұл бөліктердің тұтастай бірігуі, бірақ механикалық емес, өзара ену, өзара әрекеттесу.

Интеграцияланған сабақтарды сәтті өткізу үшін қызығушылық пен шығармашылық атмосферасын құру қажет. Интеграцияланған сабақтардың міндеттері-оқушылардың оқу

материалын белсенді және саналы түрде игеруіне ықпал ету, логикалық ойлауды дамыту, оқу барысында заманауи интерактивті әдістерді қолдануға мүмкіндік беру, оқушылардың жетістіктерін қарапайым және объективті бағалауға мүмкіндік береді.

Интеграцияланған сабақта оқушылар әр түрлі пәндерден алынған ақпаратты қолдана отырып, оқиғалар мен құбылыстарды мүлдем жаңа түсініп, терең және жан-жақты білім алуға мүмкіндік алады.

Интеграцияланған сабақтарды оқу жылы бойына көптеген әдістерді қолдана отырып өткізуге болады. Бүкіл тақырып аясында сабақтар өткізуге болады. Бірнеше мұғалімдер сабақ береді. Сабақтың көп бөлігі оқушылардың шығармашылығына арналған. Сабақтарда оқушыларға әсер етудің әртүрлі тәсілдері қолданылады: бейне, көркем, музыкалық қатар, теледидар, оқу, оқу және т.б

Кейс-технология

Кейс-технология-бұл нақты жағдайларға негізделген белсенді оқыту әдісі, Ресейде ситуациялық талдау әдісін айту әдеттегідей. Case әдісінің мәні білім алушыларды проблеманы тұжырымдауға және оны шешудің нұсқаларын іздеуге, содан кейін оқу сабақтарында талдауға бағытталған нақты оқу жағдайларын оқытуда қолдану болып табылады. Технологияның мақсаты-әр оқушыға өзіне қажет білімді игерудің өзіндік ерекше жолын анықтауға көмектесу.

Кейс-технология-қандай да бір проблемалық жағдайды талдауға негізделген заманауи білім беру технологиясы. Ол рөлдік ойындарды да, жоба әдісін де, ситуациялық талдауды да біріктіреді. Кейс-технология-практикалық есептерді шешуге теориялық білімді қолдануға мүмкіндік беретін құрал. Бұл технология студенттердің өзіндік ойлауын, тыңдау және балама көзқарасты ескеру қабілетін дамытуға, өз пікірін дәлелді түрде айтуға ықпал етеді. Бұл әдіс арқылы студенттер аналитикалық және бағалау дағдыларын көрсетуге және жетілдіруге, топта жұмыс істеуді үйренуге, қойылған мәселенің ең ұтымды шешімін табуға мүмкіндік алады.

Оқыту мақсаттарына байланысты кейстер оларда ұсынылған материалдың мазмұны мен ұйымдастырылуы бойынша әр түрлі болуы мүмкін:

- а) талдау мен бағалауды үйрететін жағдайлар.
- б) мәселелерді шешуге және шешім қабылдауға үйрететін жағдайлар.
- в) мәселені және оның шешімін суреттейтін жағдайлар.

Кейс-технологиялардың келесі түрлерін ажыратуға болады.

Оқиға әдісі. Бұл әдістің ерекшелігі - білім алушының өзі шешім қабылдау үшін ақпарат табады. Оқушылар іс туралы қысқаша хабарлама алады. Шешім қабылдау үшін қолда бар ақпарат жеткіліксіз, сондықтан студент шешім қабылдауға қажетті ақпаратты жинап, талдауы керек. Бұл уақытты қажет ететіндіктен, мектеп оқушыларының өзіндік үй жұмысы мүмкін. Бірінші кезеңде балалар хабарлама мен оған сұрақтар алады.

Ситуациялық талдау әдісі. Ең көп таралған әдіс, өйткені ол күрделі жағдайды терең және егжей-тегжейлі зерттеуге мүмкіндік береді. Оқушыға жағдайды егжей-тегжейлі сипаттайтын мәтін және шешуді қажет ететін тапсырма ұсынылады. Мәтінде олардың орындылығын талдау үшін қабылданған әрекеттер, қабылданған шешімдер сипатталуы мүмкін.

Іскерлік хат алмасу әдісі. Оқушылар мұғалімнен проблеманы және оны шешу жолдарын анықтайтын құжаттар пакетін (кейс) алады.

Кейс-презентацияда кез-келген жағдайлар, проблемалар, оларды шешу жолдары, қорытындылар туралы әңгіме бар.

Кейс-иллюстрацияда растау үшін пайдаланылатын деректердің аз мөлшері бар.

Кейс-әдіс-практикалық есептерді шешуге теориялық білімді қолдануға мүмкіндік беретін құрал. Бұл әдіс студенттердің өзіндік ойлауын, тыңдау және балама көзқарасты ескеру қабілетін дамытуға, өз пікірін дәлелді түрде айтуға ықпал етеді. Осы әдісті қолдана отырып, студенттер аналитикалық және бағалау дағдыларын көрсетуге және жетілдіруге, командада жұмыс істеуге үйренуге, проблеманың ең ұтымды шешімін табуға мүмкіндік алады.

олданылған сілтемелер тізімі:

1. http://school26.my1.ru/kejs-tehnologii_na_urokakh_matematiki.pdf

2. <https://infourok.ru/statya-tehnologiya-integrirovannogo-obucheniya-na-urokah-matematiki->

1986542.html

3. <https://infourok.ru/primenenie-igrovih-tehnologiy-na-urokah-matematiki-3721817.html>

4. <https://nsportal.ru/shkola/algebra/library/2013/01/14/tekhnologiya-urovnevoy-differentsiatsii-na-urokakh-matematiki>

5. <https://infourok.ru/statya-informacionnokommunikacionnie-tehnologii-v-sisteme-obrazovaniya-916893.html>

6. <https://www.uchportal.ru/publ/23-1-0-1551>

7. <https://www.sites.google.com/site/proektzdorovesbereznievskole/home/zdorovesberegause-tehnologii>

«РОЛЬ УЧЕБНО-ЛАБОРАТОРНЫХ ЗАНЯТИЙ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ»

Сергазин Ибрай Темирханович
ГКП на ПХВ Колледж сервиса и туризма

При проведении лабораторно-практических занятий, я использую методику которая приближена к станции технического обслуживания.

Целью лабораторно-практических занятий по устройству автомобиля является закрепление теоретических знаний, полученных в учебных кабинетах. При выполнении лабораторно-практических заданий от студентов требуется самостоятельное выполнение операций по разборке-сборке агрегатов после предварительного изучения их устройства, особенностей работы. Изучая устройство, проводя демонтаж и монтаж агрегатов, снятие и установку деталей, студенты получают первоначальные практические навыки проведения операций разборки-сборки, регулировки, учатся рациональному использованию инструментов, приспособлений. По мере выполнения работ их умения как исполнителей практических заданий совершенствуются, закрепляются навыки профессионального проведения разборки-сборки агрегатов, регулировки тепловых зазоров и другое. Полученные знания помогут будущему специалисту (механику) грамотно проектировать, эксплуатировать технику, находить и устранять неисправности, автомеханику грамотно выполнять слесарно-ремонтные работы по устранению неисправностей, мастеру по техническому обслуживанию выполнять операции по регулированию механизмов, обеспечивая долговечность работы автомобиля.

Выполнению практического задания по разборке-сборке агрегатов предшествует этап закрепления теоретических знаний о деталях, из которых состоят агрегаты и механизмы.

Разборка-сборка механизма нужна для того, чтобы увидеть, как соединены между собой детали, как они взаимодействуют во время работы.

При осмотре снятых деталей с целью их дефектации (визуальной диагностики на наличие дефектов) необходимо оценить состояние трущихся поверхностей, износ зубьев шестерен, посадочных мест под подшипники, состояние уплотнительных колец, манжет, определить, как смазываются детали, найти каналы смазки. При разборке необходимо обращать внимание на число регулировочных прокладок и места их расположения, одновременно изучать другие механизмы регулирования.

Этап разборки деталей, механизмов это всего лишь подготовительная работа, важная для изучения их устройства, но наиболее ответственным этапом задания, от качества выполнения которого зависит длительность эксплуатации, является сборка.

При сборке механизма необходимо учитывать, что одни детали должны крепиться прочно, а другие с необходимыми зазорами в соединениях для обеспечения работы механизма.

Студенты должны уметь самостоятельно без предварительных измерений выбирать инструмент для проведения конкретных операций при выполнении задания. В процессе практических занятий важно научиться безопасным приемам выполнения работы. С этой целью перед началом работы изучается инструкция по охране труда при проведении лабораторно-практических занятий.

ИНСТРУКЦИЯ ПО ОХРАНЕ ТРУДА

ПРИ ПРОВЕДЕНИИ ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЙ

1. Одежда учащегося должна быть подобрана по его росту, заправлена, рукава застегнуты.
2. Руки учащегося не должны быть замаслены, чтобы он мог надежно удерживать инструмент. Очищать и мыть руки бензином или дизельным топливом запрещено.
3. Рабочее место должно содержаться в чистоте и порядке, проходы должны быть свободными.
4. При снятии или разборке агрегатов, в картере которых может быть масло, подставить ванночку для его слива. В случае попадания масла на пол необходимо пятно засыпать опилками или песком, дать маслу впитаться, и, убрав засыпку, протереть место ветошью насухо. Отработавшую ветошь убирать в железный ящик с плотной крышкой.
5. Под колеса транспортных тележек при погрузке-разгрузке снятых агрегатов, необходимо устанавливать противооткатные колодки.
6. Вставать ногами на транспортные тележки и неустойчивые части механизмов запрещается.
7. Круглые детали (валы, поршни, цилиндры, гильзы и др.) запрещается класть на край стола.
8. Используемый для работы инструмент должен быть в исправном состоянии и соответствовать определенным требованиям:
 - молоток должен иметь слегка выпуклый, гладкий, без зазубрин и трещин боёк; ручка молотка, изготовленная из дерева твердой породы, должна быть не замасленной, гладкой, без сучков;
 - зубило не должно иметь на ударной поверхности и бородке трещин, наклепа металла, сколов, выбоин;
 - отвёртка не должна иметь острый рабочий конец, а стержень отвертки должен быть прямым, не погнутым;
 - измерительный инструмент должен быть чистым, сухим и содержаться отдельно от рабочего инструмента;
 - гаечные ключи для операции необходимо подбирать точно по размеру;
 - не допускается удлинение рычага за счет использования куска трубы или другого ключа.
8. Домкрат необходимо устанавливать в обозначенных местах. Если обозначений нет, то выбирают место, обеспечивающее устойчивое положение поднятого оборудования и агрегатов. Поверхность головки штока не должна допускать проскальзывания. Под домкрат подставляется широкая прочная доска. Домкрат устанавливается строго вертикально. После подъема единицы оборудования для страховки под нее устанавливают подставки.

ОСОБЕННОСТИ ИНКЛЮЗИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СОЦИАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Абельдинова Динара Кенжебековна
Уразалина Асия Манарбековна
социальный педагог
ГКП на ПХВ «Колледж сервиса и туризма»
акимата города Астаны

Аннотация: В данной статье говорится о работе педагога с детьми с особыми образовательными потребностями. В процессе подготовки специалиста для работы с детьми с особыми образовательными потребностями необходимо учитывать профессионально-педагогическую готовность педагога к работе с такими детьми.

Ключевые слова: инклюзивная компетентность, дети с особыми образовательными потребностями, эмпатия, гуманизм, самоконтроль, саморегуляция, толерантность.

Инклюзивная компетентность изучается многими авторами зарубежной педагогики как

интегративно-личностное образование, которое обеспечивает высокую эффективность педагога, который реализует инклюзивную практику. Вследствие чего, ученая О.С. Бородина, предположила, что формирование инклюзивной компетентности следует начинать в период обучения будущего педагога в высшем учебном заведении, т.е. до проведения настоящей практики инклюзивного образования [1, с. 77].

И.Н. Хафизуллина предлагает рассмотреть инклюзивную компетентность как основную составляющую профессиональной компетентности педагога, который осуществляет свою профессиональную деятельность в системе инклюзивного образования [2, с. 45].

Профессиональная деятельность социального педагога включает в себя следующие навыки, а именно:

- осуществление образовательных потребностей детей с особыми образовательными потребностями;
- создание инклюзивной образовательной среды;
- овладение собственной профессиональной деятельностью на высоком уровне, который позволяет решать любые задачи, которые могут возникнуть в процессе обучения детей с особыми образовательными потребностями;
- разрабатывать и совершенствовать свое дальнейшее профессиональное развитие при разработке инклюзивной практики;
- развиваться в области вопросов инклюзивного образования детей с особыми образовательными потребностями [3, с. 23].

Так как инклюзивная компетентность является одной из составляющих профессиональной компетентности социального педагога, то ее структуру также можно рассматривать через аналогичные педагогические умения, но с позиции не общего, а инклюзивного образования.

Опираясь на разработанные А.К. Марковой девять групп педагогических умений [4, с.59], можно представить структуру инклюзивной компетентности следующим образом:

Первая группа – умения ориентироваться на ученика с особыми образовательными потребностями; гибко перестраивать педагогические цели и задачи в соответствии с нуждами детьми с особыми образовательными потребностями (далее ООП).

Вторая группа – умения работать с содержанием учебного материала, адаптировать и интерпретировать учебный материал в соответствии с потребностями учеников; умения изучать личностные качества, индивидуальные особенности школьников с ООП, строить для них индивидуальные образовательные маршруты, предвидеть возможные трудности; умения отбирать и применять сочетания приемов и форм обучения и воспитания здоровых детей и детей с ООП; применять дифференцированный и индивидуальный подходы.

Третья группа – умения применять в своей практике педагогический опыт коллег в области инклюзивного образования; умения сравнивать затруднения школьников с недочетами в своей работе; анализировать и обобщать свой опыт педагогической деятельности в условиях инклюзивного образования.

Четвертая группа – умение создавать условия психологической безопасности, благоприятного микроклимата в инклюзивном классе.

Пятая группа – умение взаимодействовать с учащимися, имеющими ООП, а также их родителями; умение понять, интерпретировать внутреннее состояние ребенка с ООП; создать обстановку доверительности, терпимости к непохожести другого человека в инклюзивном классе; умение гуманно относиться ко всем учащимся, проявлять толерантность и эмпатию, поддерживать равное отношение ко всем детям.

Шестая группа – умения понимать значимость своей профессии; необходимость обучения людей с ООП; развивать свои педагогические навыки; управлять своим эмоциональным фоном.

Седьмая группа – умения осознавать уровень своего профессионального развития, укреплять свои сильные стороны, устранять слабые, переходить к своему собственному творческому уровню.

Восьмая группа – умения проводить исследования; проводить анализ результатов, определять уровень своей деятельности, умений и навыков, видов самоконтроля и самооценки в учебной деятельности; определять причины отставания.

Девятая группа – умение формировать инклюзивную культуру у всех учеников; видеть личность ученика в целом; создавать условия для стимуляции слабо развитых черт личности отдельных учеников.

В процессе профессиональной подготовки социального педагога при формировании инклюзивной компетентности следует учитывать его профессионально-личностную готовность к деятельности с детьми с особыми образовательными потребностями.

Профессионально-личностная готовность социального педагога к работе с детьми с особыми образовательными потребностями включает в себя следующие особенности такие, как профессионально-гуманистическая направленность личности, в которую входят профессионально-ценностные ориентации, профессионально-личностные качества и умения.

Первой особенностью социального педагога, который готов работать с детьми с особыми образовательными потребностями, является принятие им определенной системы профессионально-ценностных ориентаций, то есть это признание важности личности человека независимо от степени тяжести его заболевания, а не только на достижение образовательного результата;

Второй особенностью социального педагога считается понимание своей ответственности как носителя культуры и ее передачи людям с особыми образовательными потребностями [5, с. 236].

Социального педагога, который готов работать в системе инклюзивного образования, следует характеризовать с точки зрения его внутренней совокупности, где у него профессиональное и личностное «я» взаимосвязаны с системой ценностей. Значение ценностей, их большая часть в человеческой сущности раскрывается через индивидуальные жизненные идеалы и элементы нравственного развития.

Социальный педагог выделяется как личность, которая ориентирована на выполнение определенных социальных и профессиональных функций в обществе. Поэтому мы не можем рассматривать инклюзивную компетентность педагога отдельно от его индивидуальности, потому что студент усваивает необходимые знания, умения и навыки в индивидуальном контексте и овладение специальными компетенциями возможно на индивидуально-творческом уровне.

Ранее мы уже рассматривали, что главной особенностью инклюзивной компетентности социального педагога являются ценности. А различные профессионально значимые компетенции, прежде чем реализуются в деятельности, наполняются ценностными идеями, становятся внутренним убеждением личности, частью его собственных оценочных установок, поведенческих стереотипов. Профессионально значимые индивидуальные качества выступают как что-то новое, в котором внешние характеристики и требования деятельности изменяются, создавая индивидуальную неповторимость социального педагога [6, с. 31].

Главная составляющая профессионально-личностной готовности социального педагога, который работает с детьми с особыми образовательными потребностями – это готовность к оказанию помощи. Психологи уверяют, что готовность к помощи у всех людей разная. Психологи считают, чем выше уровень эмпатии, ответственности, заботы о человеке, тем выше становится уровень готовности к помощи. Готовность к помощи у человека может развиваться при естественных условиях.

Готовность к оказанию помощи – это интегральное индивидуальное качество, которое включает в себя милосердие, оптимизм, высокий уровень самоконтроля и саморегуляции, доброжелательность, толерантность. Каждый педагог должен осознавать значимость этих качеств и должен стремиться их в себе развивать.

Милосердие – одно из важных выражений гуманности. В понятии «милосердие» соединились два аспекта такие, как переживание чужой боли как своей и порыв к помощи. Милосердие применяется к людям, которые нуждаются в помощи и отражается в готовности

помочь нуждающемуся.

Эмпатия – это главное профессиональное качество социального педагога, который работает с детьми с особыми образовательными потребностями. Эмпатия означает понимание ребенка, понимание его проблемы, умение встать на место этого ребенка, увидеть его ситуацию своим глазами.

Толерантность означает терпение, устойчивость к стрессу, конфликтам, поведенческим отклонениям, агрессивному поведению, к нарушению норм и границ. Социальному педагогу в своей деятельности всегда приходится проявлять толерантное, доброжелательное отношение к необычному внешнему виду воспитанников, к их неадекватному поведению, нечеткой речи. Поэтому для социального педагога высокий уровень толерантности является одним из факторов, которые обеспечивают эффективность его деятельности.

Педагогический оптимизм по отношению к детям с особыми образовательными потребностями предполагает уверенность в продвижении в развитии такого ребенка, вере в его потенциал, вере в его силы [7, с. 56].

Социальный педагог, который работает с детьми с особыми образовательными потребностями, должен обладать высоким уровнем регуляции своей деятельности, то есть он должен уметь контролировать себя в стрессовых ситуациях, быстро и уверенно реагировать на изменение обстоятельств и принимать решения. Ему необходимо иметь у себя в запасе умения, которые позволяют легко и быстро справляться с отрицательными эмоциями, навыки релаксации, умение владеть собой, способность адаптироваться в трудных ситуациях. Самообладание социального педагога — это его уравновешенность, эмоциональная устойчивость. Такие качества позволяют предупредить конфликтные ситуации в отношениях между детьми, между детьми и педагогом.

Также главным требованием к социальному педагогу, который осуществляет педагогическую деятельность с детьми с особыми образовательными потребностями, является проявление им деликатности и тактичности, в том числе умение соблюдать конфиденциальность служебной информации и личных тайн воспитанника.

Социальный педагог несет огромную ответственность за цели, задачи, содержание, методы обучения и воспитания ребенка с особыми образовательными потребностями, которые он определил для себя для работы в инклюзивной системе образования.

Необходимо выделить, что формированию инклюзивной компетентности в настоящее время не уделяется должное внимание. Будущие социальные педагоги не имеют основных представлений об инклюзивном обучении детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе, не имеют никакого представления о понятии «инклюзивная компетентность социального педагога», не осознают, насколько важно наличие у себя данного образования, не осознают работы над развитием инклюзивной компетентности.

Необходима ликвидация пробела в теории и практике высшего педагогического образования. Мы считаем, что целенаправленное формирование инклюзивной компетентности будущих социальных педагогов должно привести к тому, что включение детей с особыми образовательными потребностями в общество приобретет для будущего социального педагога важное значение, что, в первую очередь, поможет способствовать гуманизации его педагогической деятельности и всей системы образования.

Нами были выделены следующие особенности инклюзивной компетентности социального педагога, это профессионально-гуманистическая направленность личности, в том числе ее профессионально-ценностные ориентации, профессионально-личностные умения и навыки.

К числу профессионально важных качеств социального педагога, который работает с детьми с особыми образовательными потребностями, мы можем отнести рефлексивность, милосердие, эмпатию, самообладание, толерантность, педагогический оптимизм.

Для социального педагога важно иметь такие ценности, как уважение к человеческой личности; представление о ребенке как о ценном, развивающемся объекте ноосферы; принятие своей роли наставника и организатора, который обеспечивает процесс инклюзивного обучения

ребенка с особыми образовательными потребностями.

Список использованной литературы

1. Бородина О.С. Формирование инклюзивной компетентности будущего учителя основ здоровья // Профессиональное образование в России и за рубежом. – 2014. – Вып. 1(13). – С. 75-79.
2. Хафизуллина И.Н. Формирование инклюзивной компетентности будущих учителей в процессе профессиональной подготовки: дис... канд. пед. наук, 2014. – 56 с.
3. Черномырдина Т.Н. Формирование психологической готовности будущих педагогов к профессиональной деятельности в условиях инклюзивного образования: дис... канд. психол. наук, 2018. – 40 с.
4. Маркова А.К. Психологические критерии и ступени профессионализма учителя // Педагогика. – 2017. – № 6. – С. 55–63.
5. Магогаджиева, Х. Г. Ценностные ориентации и профессиональный путь личности // Молодой ученый. – 2019. – № 12 (250). – С. 233-237.
6. Тахохов Б.А. Об инклюзивной компетентности педагога // Вестник Северо-Осетинского государственного университета им. К.Л. Хетагурова. Педагогические науки. – 2018. – № 1. – С. 28 – 33.
7. Теория и практика инклюзивного образования. Учебное пособие. Издание второе. – Нур-Султан, 2019. – 108 с.

РАЗВИТИЕ КОМПЕТЕНЦИИ СОЦИАЛЬНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ПРИ ПОДГОТОВКЕ СОВРЕМЕННОГО СПЕЦИАЛИСТА С ОСОБЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ.

Глеумбетова Диана Балдыргановна
Преподаватель специальных дисциплин
Колледж общественного питания и сервиса

Аннотация: Автор обращается к понятиям социологии и проектирует их содержание с учетом специфики образования как педагогического явления. В статье представлено авторское понимание социальных компетенций актуальных для всех участников образовательных отношений, возникающих в инклюзивной среде и определяющих ее развитие. Интеграция теоретических положений социологической науки в область педагогической практики, стоящей перед задачей преобразований, представляет новизну исследования.

Ключевые слова: Социальные компетенции, социальное взаимодействие, инклюзивное образование, инклюзивная образовательная среда, коммуникации, коммуникативные отношения, межличностные отношения, социально-ролевое поведение, ограниченными возможностями здоровья, обучающийся.

Целью настоящей статьи является выявление и описание социальных компетенций участников образовательных отношений, значимых для развития модели инклюзивного образования. Заданная цель исследований конкретизируется в задачах: 1. На основе анализа социологических и педагогических исследований определить смысловое значение терминов «социальное взаимодействие», «социальные отношения», «социальная компетенция», «социальная компетентность» в рамках педагогического исследования проблем инклюзивного образования. 2. Обозначить место проблемы социально-компетентностного развития обучающегося в соответствии с современными тенденциями развития общего образования. 3. Выделить актуальные области социальных знаний и социальные ценности для социально-компетентностного развития всех участников образовательных отношений.

Актуальность темы исследования объясняется тем, что становление и развитие инклюзивного образования напрямую зависят не только от государственной политики, обеспечивающей

нормативное регулирование и финансирование инклюзии, не только от возрастающей активности в поддержку совместной модели обучения разных обучающихся со стороны общественных организаций, но и от определённого уровня развития социальной компетентности самих участников образовательных отношений. Осмысление сущности проблемы развития социальных компетенций педагогов, обучающихся, их родителей в рамках теоретического исследования может стать основой практических преобразований для построения инклюзивной образовательной среды, базирующейся на конструктивности социального взаимодействия всех участников образовательных отношений. Представляя образовательное взаимодействие как особый тип социального взаимодействия, Е.Н. Корнеева вводит ряд присущих ему характерологических признаков: «процесс общения его участников, разворачивающийся параллельно на нескольких уровнях»; «системообразующий фактор системы образования»; сложное структурное образование, «которое реализуется внутри целостной системы образования» и т.д. [1, с.264]. Эффективность любого социального взаимодействия зависит от его участников, от их умения координировать свои действия соответственно ситуации, социальной роли, социальных предписаний. Настоящее утверждение в полной мере касается и социального взаимодействия, возникающего в образовательной среде. Выделение в качестве ключевых понятий статьи терминов «социальная компетентность» и «социальные компетенции», предполагает обращение к проблеме соотношения понятий «компетентность» и «компетенция». В современной науке нет единой позиции в этом вопросе. Мы будем придерживаться точки зрения ряда авторов, согласно которой компетентность есть совокупность компетенций. На основе анализа теоретических положений социологических исследований и исследований в области педагогической науки можно вывести актуальные социальные компетенции, от которых будет зависеть эффективность всех уровней взаимодействий участников отношений, возникающих в образовательной среде (уровня действия института образования, уровня групповых и межличностных взаимодействий). Социальные компетенции, последовательно приобретаемые человеком с самых первых лет жизни социальные знания и навыки социальных взаимодействий, личностные способности и умения к выстраиванию отношений с другими людьми - важнейший показатель социального развития человека. Социальные компетенции обеспечивают эффективность социальных коммуникаций, возникающих в процессе любых видов социального взаимодействия. Этим определяется особое внимание проблеме социальнокомпетентного развития ребенка с периода дошкольного детства [2], выделение в стандартах школьного образования в числе универсальных учебных действий (УУД) не только познавательных, но и регулятивных, личностных, коммуникативных универсальных учебных действий [3]. Содержание предназначенной к усвоению подрастающим индивидом социально значимой информации, опыта межличностных отношений и коммуникаций несколько меняется с развитием идеологии социальной инклюзии, которая распространяется в обществе одновременно со становлением системы инклюзивного образования. Коммуникации со сверстником, имеющим некоторые особенности психофизического развития (например, слабослышащим), или сверстником из семьи мигрантов (иной язык, религия, установки) заметно отличаются от коммуникации с похожим сверстником. Поэтому развитие коммуникативных навыков у подрастающего поколения становится актуальной проблемой педагогической теории и практики, ее решение – одно из условий развития инклюзивного образования. Формирование инклюзивной социальной среды длительный процесс, в основе которого лежат не только те или иные нормативные акты, технические преобразования, повышающие доступность среды для лиц с ограниченными возможностями здоровья, но и присущие всем членам сообщества установки сознания. Преодолеть барьеры человеческого сознания в вопросах инклюзии – одна из задач учреждений института образования, которые. Значимость приобретения современным человеком опыта взаимодействия с иным отличным от него сверстником становится важнейшим детерминантом развития инклюзивного образования, которое, в свою очередь, должно стимулировать построение инклюзивного общества. Это определяет необходимость определения смысловых значений термина «социальная компетентность участников образовательных отношений»,

выявление значимости их формирования для развития инклюзивной образовательной среды. Как пишет А.В. Глузман, «инклюзивная образовательная среда представляет собой одновременно единицу социальной среды и вид образовательной среды со специфической структурой и содержанием» [5, с.9]. Построение инклюзивной образовательной среды, по мнению А.В. Глузмана, опирается на принципы социализации и толерантности. Организация образовательной среды, в которой возможно приобретение опыта взаимодействия с отличным от него сверстником одинаково значимо для обучающихся с ОВЗ и его здоровых сверстников. Успешность данного взаимодействия не может быть результатом стихийного развития межличностных отношений между разными обучающимися, ее достижение невозможно без целенаправленной педагогической деятельности по формированию социально значимых компетенций обучающихся, включенных в инклюзивную образовательную среду. С позиции специфики образовательной среды социальная компетенция означает способность и готовность к взаимодействию и сотрудничеству в решении образовательных задач всех участников образовательных отношений (педагогов, обучающихся, родителей). Как отмечает Е.Г. Сенчук, в современной науке нет единой трактовки термина «социальная компетенция»: ряд и исследователей (Т.Е.Исаева, Л.Ш.Каримова, Н.П.Клушина и др.) рассматривает социальную компетенцию как интегральную характеристику личности (готовность), другие определяют ее «как способность эффективно взаимодействовать с другими людьми в процессе осуществления какой либо деятельности» (В.А. Воробьева, Е.Н. Григорьева и др.) [6, с.359]. Примеряя данные позиции к проблеме настоящей публикации можно выделить сущностные составляющие социальных компетенций для всех субъектов образовательных отношений. От степени сформированности социальных компетенций участников образовательных отношений зависит уровень инклюзивности образовательной среды. Для педагогов – это совокупность знаний, умений и навыков организации образовательного взаимодействия на основе партнерских отношений в цепочке педагог – обучающийся – родитель, с учетом индивидуальных ограничений и возможностей, корректируемых потребностей тех, кто учится, с акцентом на особенности современной ситуации социализации личности, порой параллельно протекающей в реальном и виртуальном пространствах. Сущностную составляющую содержания понятия «социальные компетенции обучающихся» образует интегративная совокупность знаний, умений и навыков, обеспечивающих конструктивность поведенческих действий и коммуникаций в ролях «ученика», «партнера образовательных отношений», «участника межличностных отношений». Современная ситуация социального становления и развития подрастающего поколения определяет необходимость активного участия образовательных организаций в социально-компетентном развитии обучающихся – целенаправленно включая социальные компетенции в число показателей результативности освоения образовательной программы в форме универсальных учебных действий (а для обучающихся с ОВЗ «жизненных компетенций»); – разрабатывая в качестве обязательного элемента основной образовательной программы программу духовно-нравственного развития обучающегося; – используя групповые формы учебных занятий, в которых результаты работы группы оцениваются участием каждого, что предполагает овладение элементарными навыками социального взаимодействия (например, умением договориться).

Каждое лицо с инвалидностью имеет право на работу. И наша задача — содействовать ему в этом. В Казахстане из 705 тыс. лиц с инвалидностью 60% или 430 тыс. трудоспособного возраста. Только 25% из них или 106,5 тыс. лиц с инвалидностью имеют работу, тогда как в Германии, Великобритании, Австралии и других странах ОЭСР этот показатель достигает 40%. Как решается вопрос трудоустройства лиц с ограниченными возможностями? Почему работодатели не знают о высококвалифицированных профессионалах с инвалидностью, а они, в свою очередь, уверены, что не нужны на рынке труда?

Вице-министр труда и социальной защиты населения РК Ерлан Аукуенов в материале NUR.KZ.

— Ерлан Муратович, вопрос трудоустройства людей с инвалидностью сейчас активно обсуждается в социальных сетях. Какие меры МТКСЗН принимает для его решения?

— Хотел бы начать с того, что в рекомендациях Международной организации труда по

социальной реабилитации и адаптации людей с инвалидностью есть два ключевых приоритета — это занятость и образование. Речь о том, что позволяет человеку адаптироваться и социализироваться через получение новых навыков и знаний и через трудоустройство.

Находясь в рабочем коллективе или работая онлайн, человек оказывается в социуме, получает необходимое общение, чувствует, что его знания и навыки нужны, он востребован как специалист. Это очень важная часть социальной адаптации для лиц с ограниченными возможностями.

Сегодня в Казахстане только четверть всех трудоспособных лиц с инвалидностью вовлечена в активную трудовую деятельность. В связи с этим мы ставим себе цель увеличить долю занятых лиц с инвалидностью до 30% от трудоспособного возраста. Для этого необходимо дополнительно трудоустроить более 20 тыс. человек.

В Министерстве труда и социальной защиты населения для решения вопроса трудоустройства людей с ограниченными возможностями создана специальная Проектная группа. Есть ряд проектов и программ. Одна из основных — Госпрограмма развития продуктивной занятости и предпринимательства на 2017-2021 годы «Еңбек».

Список использованной литературы

1. Ильина Н.Ф. Научные идеи профессора В.А. Адольфа в области педагогических наук // Сибирский педагогический журнал. 2015. № 3. С. 210-213.
2. Колчина В.В. Современные подходы к формированию готовности менеджера к инновационно-предпринимательской деятельности // Профессиональное образование и общество. 2017. № 4. С. 56-66
3. Колчина В.В. Состояние проблемы и условия формирования инновационно-предпринимательских умений в педагогической теории и практике // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. 2009. № 91. С. 196-201.
4. Колчина В.В. Формирование готовности менеджера к инновационно-предпринимательской деятельности как педагогическая проблема // Профессиональное образование и рынок труда. 2017. № 3. С. 28-34.
5. Мухин М.И. Вектор развития образования в XXI столетии // Международная научно-практическая конференция «Образовательное пространство в информационную эпоху»: Сборник научных трудов. М., 2018. С. 32-43.
6. Новиков А.М. Постиндустриальное общество – общество знаний / Высшее образование в России. 2008. № 3. С. 108-118.
7. Новиков А.М., Новиков Д.А. Проект как цикл инновационной деятельности и организация практической образовательной деятельности / Инновационные проекты и программы в образовании. 2009. № 5. С. 3-11.
8. Соколова А.С., Колчина В.В. Организация исследовательской деятельности студентов в контексте профессионального самоопределения // Проблемы современного педагогического образования. 2018. № 61-3. С. 275-278.
- 9.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ ПЕДАГОГА КОЛЛЕДЖА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОГО ОБРАЗОВАНИЯ

**Голубева Светлана Семеновна
ГКП на ПХВ «Колледж сервиса и туризма»
акимата города Нур-Султан**

Аннотация. На основе анализа нормативных документов, материалов по проблеме исследования, современных стандартов сделан вывод о необходимости и возможности формирования профессиональной компетентности педагогов колледжа в условиях цифрового образования. Выявлены и обоснованы условия цифровизации образования, способствующие формированию ИКТ-компетентности педагогов колледжа (новое цифровое поколение обучающихся; создание законодательной базы для цифровизации образования; ресурсное

обеспечение цифровизации образования, включающее цифровую образовательную среду образовательной организации; подготовка кадрового потенциала цифрового образования, владеющий ИКТ-компетентностью, включающей цифровую грамотность; использование цифровых образовательных технологий и образовательно значимых цифровых технологий).

Ключевые слова: компетентность, профессиональная компетентность, цифровое образование, поколение Z, компетенция, ИКТ-компетентность.

Современный период развития профессионального образования характеризуется процессом цифровизации, вызванным глобальными тенденциями перехода к цифровой экономике и цифровому обществу. Согласно докладу Global Education Futures «Образование для сложного общества» (2018 г.) цифровизация образования является «мегатрендом, определяющим наше будущее». Сегодня построение цифровой экономики и цифрового образования – значимые приоритеты государственной политики Республики Казахстан [1].

В целях развития человеческого капитала для улучшения материального и духовного благосостояния граждан, устойчивого роста экономики путем обеспечения доступности качественного образования для всех, что подчеркнуто в Государственной программе развития образования Республики Казахстан на 2020-2025 годы [2]. Цель современного профессионального образования состоит в том, чтобы будущий профессионал обладал широким набором взаимосвязанных и взаимодействующих качеств, таких как инициативность, мобильность, динамизм и конструктивность, стремление к самообразованию, владение новыми технологиями и способами их применения, способность принимать самостоятельные решения, адаптироваться в социальной и профессиональной сфере, умение работать в команде, готовность к перегрузкам и стрессовым ситуациям и т.д. Список подобных качеств можно значительно расширить, но важнее выявить нечто общее, что сводит их воедино. Такая системно образующая роль в современных исследованиях отводится понятию «компетентность».

Новое поколение обучающихся (поколение Z) живёт в цифровой среде, которую формируют цифровые технологии, в том числе образовательно значимые цифровые технологии: телекоммуникационные технологии, большие данные, системы распределенного реестра, искусственный интеллект, компоненты робототехники, технологии беспроводной связи, технологии виртуальной и дополненной реальностей, облачные технологии, технологии электронной идентификации и аутентификации, цифровые технологии специализированного образовательного назначения, интернет вещей.

Тенденции цифровой трансформации сферы профессионального образования требуют от педагога высокого уровня профессиональной компетентности для успешной реализации профессиональной деятельности, т.к. именно педагоги призваны в дальнейшем готовить молодое поколение к жизни и деятельности в современном цифровом обществе.

Актуальность и значимость профессиональной компетентности современных педагогов, включающей цифровую грамотность, отражена в новых рекомендациях ЮНЕСКО «Структура ИКТ- компетентности учителей. Версия 3» («UNESCO ICT Competency Framework for Teachers. VERSION 3» (ICT CFT), 2018), соответствующих «Повестке дня в области устойчивого развития на период до 2030 года», принятой Генеральной Ассамблеей ООН [3].

Востребованность цифровой компетенции педагогов особенно стало актуально в период коронавирусной инфекции, когда обучающиеся перешли на дистанционное обучение. Согласно данным проведенного исследования самооценка преподавателей колледжей своего уровня владения ИКТ показала, что 70% преподавателей характеризуют его как высокий и считают себя уверенными пользователями. Более того 6% считают себя продвинутыми пользователями. В тоже время, не используют или пользуются только при крайней необходимости и не уверены в преимуществах использования ИКТ порядка 11,3% преподавателей. Нуждаются в методической поддержке и готовы исследовать технологии 12,4% респондентов [4]. Поэтому не случайно, в Послании Главы государства от 1 сентября 2020 года было сказано, что в целях

повышения уровня грамотности граждан, их цифровых знаний необходимо разработать Концепцию непрерывного образования, в котором важно предусмотреть активное внедрение альтернативных вариантов неформального образования, признание результатов самостоятельного обучения, сертификацию профессиональных навыков [5].

В связи с изложенным, проблема формирования профессиональной компетенции педагога в колледже в условиях цифрового образования является актуальной и позволяет обеспечить наиболее полную реализацию задач при подготовке высококвалифицированных специалистов.

Сегодня главный тренд в образовании связан с цифровой революцией, которая ведет к кардинальному изменению рынка труда, появлению новых компетенций, улучшению кооперации, повышению ответственности граждан, их способности принимать самостоятельные решения. Это, в свою очередь, служит причиной для последующей реорганизации образовательного процесса. Развитие цифровой экономики в Казахстане предполагает активную позицию образовательного сообщества по проектированию новых подходов к реализации образовательного процесса в условиях цифровизации профессионального образования.

Цифровые технологии, социальные сети и мессенджеры изменили общественные ценности, привели к сетевой идентификации человека. Появился новый тип обучающихся, которые самостоятельно определяют свою образовательную траекторию. Они мотивированы на личное саморазвитие и самоопределение, готовы и могут сочетать учебу с работой. Чтобы решать задачи цифровизации, образованию необходимо пройти через цифровую трансформацию. Цифровая трансформация образования, по мнению ученых, — это ответы на глобальные информационные вызовы, происходящие в мире [6].

Очевидно, что нужно проектировать, экспериментировать и создавать новые работающие модели организации образовательного процесса, новые механизмы оценивания знаний, умений и компетенций, углубления связей между всеми уровнями обучения, налаживания контакта между образовательными институтами, студентами и работодателями, выстраивания эффективной системы непрерывного образования, обеспечивающего реальный переход от образования на всю жизнь к образованию через всю жизнь [7].

Современный этап цифровизации в образовании заключается в погружении всех его субъектов в цифровую образовательную среду.

В «Проекте дидактической концепции цифрового профессионального образования и обучения» отмечены факторы, вызывающие потребность в построении цифрового образовательного процесса профессионального образования и обучения. Данными факторами выступают три составляющих цифрового общества: цифровое поколение (новое поколения обучающихся, имеющее особые социально-психологические характеристики; «поколение Z», «дети процессора», «дети-планшетники», «дети-чипы»); новые цифровые технологии («передовые», «умные», «SMART»), формирующие цифровую среду и развивающиеся в ней (например, телекоммуникационные технологии; big data; искусственный интеллект; технологии распределенного реестра (в т.ч. блокчейн); интернет вещей; технология цифрового следа; виртуальная и дополненная реальность); цифровая экономика и порождаемые ею новые требования к кадрам [8].

Данные тенденции особенно актуальны для обучения будущих педагогов, которые призваны в дальнейшем готовить молодое поколение к жизни и деятельности в современном цифровом обществе.

Сегодня особое значение приобретает компетентность в области ИКТ, «которая позволит будущему специалисту быть конкурентоспособным на рынке труда, готовым к постоянному профессиональному росту и профессиональной мобильности в соответствии с потребностями современного образования» эпохи цифровизации, что отражено в новом документе ЮНЕСКО (2018г., русскоязычный вариант – 2019г.) «ИКТ компетенции ЮНЕСКО для учителей» («UNESCO ICT Competency Framework for Teachers. VERSION 3» (ICT CFT)). В данном документе отмечено, что сегодня распространенность ИКТ имеет значительный

потенциал для ускорения прогресса, преодоления цифрового разрыва и поддержки развития инклюзивных обществ знаний на основе прав человека, достижения гендерного равенства и расширение прав и возможностей. В достижении этих целей технологии могут предоставить инновационные решения, позволяющие обучающимся получать качественное образование на протяжении всей жизни, получать доступ к информации и знаниям и в полной мере участвовать в жизни общества. Цифровое гражданство, представляющее собой способность и этические ценности для участия в жизни общества в Интернете, становится одним из важных элементов XXI века [9]. Таким образом, ИКТ-компетентность является частью профессиональной компетентности специалиста, одной из ведущих компетентностей и в педагогической деятельности на всех ступенях непрерывного образования.

На основе вышесказанного можно сделать вывод: анализ рекомендаций, исследований в области цифровизации экономики в целом даёт возможность выделить условия цифровизации образования, к которым можно отнести: цифровое поколение обучающихся; создание законодательной базы для цифровизации образования; ресурсное обеспечение цифровизации образования, включающее цифровую образовательную среду образовательной организации; подготовка кадрового потенциала цифровой экономики, владеющие ИКТ-компетентностью, включающей цифровую грамотность; цифровые педагогические технологии и образовательно значимые цифровые технологии.

Список использованной литературы

1 Образование для сложного общества : доклад Global Education Futures. – 2018. – URL: https://futuref.org/educationfutures_ru (дата обращения: 28.12.2018). – Текст : электронный.

2 Қазақстан Республикасы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. - Астана, 2011.

3 UNESCO ICT Competency Framework for Teachers. VERSION 3. – Text : electronic. – Digital library UNESCO : official site. – 2019. URL: <http://ru.unesco.kz/unesco-ict-competency-framework-for-teachers-version-3> (дата обращения: 16.01.2020).

4 «Оценка готовности и устойчивости технического и профессионального образования (ТиПО) для внедрения передовых технологий / Казахстан)»

5 КАЗАХСТАН В НОВОЙ РЕАЛЬНОСТИ: ВРЕМЯ ДЕЙСТВИЙ от 01.09.2020 года

6 Петрова, Н. П. Цифровизация и цифровые технологии в образовании / Н. П. Петрова, Г. А. Бондарева // Мир науки, культуры, образования. — 2019. — № 5 (78). — С. 353–355.

7 Сташкевич, И. Р. Информационно-образовательная среда профессиональной образовательной организации — смена образовательной парадигмы / И. Р. Сташкевич // Профессиональное образование и рынок труда. — 2014. — № 9 (13). — С. 26–28.

8 Шевченко, В. Г. Облачные технологии как средство формирования ИКТ-компетентности будущих учителей информатики : специальность 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (по областям и уровням образования)» : диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук / Шевченко Виктория Геннадьевна ; Институт стратегии развития образования РАО . – Москва, 2016. – 263 с.

9 UNESCO ICT Competency Framework for Teachers. VERSION 3. – Text: electronic. – Digital library UNESCO: official site. – 2019. URL: <http://ru.unesco.kz/unesco-ict-competency-framework-for-teachers-version-3>

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

Кенжетоева С.А
Колледж НАО «Евразийский национальный

Главной целью деятельности педагога является подготовка гармонически развитой личности, которая будет готова ко всем переменам в жизни общества. В современное время в системе образования требования к педагогам возросли, но учителя сталкиваются с большим количеством проблем в своей профессии.

Среди них самой острой является потеря авторитета и доверия от учеников к учителю, а также к учебнику – как к источнику информации.

Это связано с приходом интернета в нашу жизнь, что в корне изменило основную роль учителя. Если раньше именно педагог был источником информации, то сейчас он организатор активной познавательной деятельности обучающихся. Развитие цифровых технологии снизили взаимодействие между педагогом и студентом, современная молодежь считает, что всю нужную информацию может взять в сети.

СМИ представляет образ педагога в негативном окрасе. Молодежь больше не относится к учителю как к авторитету и мало для кого он является важным наставником и помощником. Сейчас учитель пытается завоевать интерес детей, придумывая разные методы и средства обучения. Если раньше дети были добрее, то сейчас их не запугаешь плохими оценками и родителями. Да и общество под влиянием компьютерных игр, СМИ стало агрессивным, люди безучастными друг другу. Однако толк будет тогда, когда воспитанием займутся комплексно и семья, и школа.

У студентов отсутствует мотивация. Для решения этой проблемы педагоги должны использовать различные методы мотивации, такие как поощрение, возможность выбора, дифференцированный подход к каждому студенту.

В корне сменилась система ценностей, дети не хотят слышать учителя, возникли трудности в воспитательной работе. На смену духовным приоритетам и ценностям пришли материалистические ценности, которые связаны с повышением своего статуса и успеха. Традиционные же ценности обесцениваются. Поэтому, особое значение заслуживают такие профессиональные качества педагога как: постоянное обучение, личностное развитие. Все эти качества помогут педагогу идти в ногу со временем и быть интересным своим ученикам.

В качестве еще одной проблемы была названа проблема взаимодействия педагогов и родителей. Зачастую родители видят в своем ребенке прилежного, умного учащегося, но оценки говорят о другом. И возникает конфликт между родителями и педагогами, который иногда может выйти за пределы колледжа. В любом проступке винят учителя, что добавляет ему еще большей ответственности.

И последней проблемой, которую назвали мои собеседники, стала проблема информатизации и внедрения новых достижений науки и техники. Но не все учебные заведения в достаточной мере обеспечены необходимым оборудованием, что затрудняет организацию образовательной деятельности, а именно ее индивидуализацию.

Для решения этой проблемы, надо проводить специальные занятия, которые должны быть направлены на развитие социальных навыков учащихся. Это могут быть совместные проекты, командные задания, групповые мероприятия. Такие задания помогут детям научиться работать в коллективе, помогут раскрыться, проявить свой потенциал и инициативу. Также важно в учебном процессе использовать разнообразные методы обучения, обогатить учебный процесс интересными и практическими заданиями. Учителю надо осваивать эффективные методы работы в интернете и использовать его в учебном процессе (тик ток, юту б). Такой метод может вызвать интерес у ученика, спровоцировать и побудить учиться.

Действенными являются методы проектного обучения.

Например:

- составьте генеалогическое древо своего рода, семьи.
- составьте кроссворд на заданную тему
- составьте тест по изученному материалу.

Следует отметить, что последствия, которые могут быть вызваны современными

проблемами системы образования, представляют собой большую угрозу для будущего нашей страны, для будущего нашего народа, самосознания, идентичности. И если мы сейчас не предпримем меры для решения поставленных проблем, то мы потеряем нашу страну, а значит, потеряем и свое будущее.

ФИТНЕС ТРЕКЕРЫ: НОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА СТРАЖЕ ЗДОРОВЬЯ

Токтаров Булат Шекерович
Преподаватель физической культуры
Высший медицинский колледж «Даналык» им.З.Г. Мурзагуловой

Стройное тело, здоровое и отличное самочувствие – это то, чего хочет практически каждый из нас. Кому-то для полного счастья не хватает нескольких сантиметров бицепса, другому – сбросить пару (а порой совсем не пару) лишних килограммов или уменьшить объем талии. Однако любая работа над собой – это, в первую очередь, тяжелый ежедневный труд.

Но бывает и такое, что человек тренируется и, как ему кажется, правильно питается, иными словами, ведет правильный образ жизни но результат стоит на месте. Многие при этом отчаиваются и бросают работу над собой, но есть и те, кто продолжают искать ответы. Отмечу, что теоретических знаний в виде статей из интернета, книг и советов «знающих» людей на самом деле зачастую недостаточно. Для достижения цели необходимо регулярно отслеживать свои ежедневные результаты, анализируя, выявлять вовремя ошибки и корректировать их.

И в этом вам отлично помогут современные технологии, которые не стоят на месте и активно развиваются, не забывая о потребности человека следить за своим телом и здоровьем. И если еще пару лет назад многие «здоровые» гаджеты были лишь смелыми концептами, то сейчас направление гаджетов для фитнеса, спорта и здорового образа жизни становится все больше, а концепты становятся все смелее и «волшебнее».

Фитнес-браслет

Это небольшое приспособление, которое надевается на запястье (как часы) и обладает различными функциями, в числе которых:

- **Шагомер**

Благодаря этому устройству вы можете быть в курсе ежедневно пройденного расстояния, для этого достаточно лишь узнать среднюю длину вашего шага и умножить на количество проделанных шагов.

- **Пульсометр**

Прибор круглые сутки (пока находится на вашем запястье) измеряет давление. Эта функция очень необходима любителям кардиотренировок и силовых нагрузок. К тому же специалисты советуют следить за своим давлением тем, кто старше 35 лет и тем, кто впервые пришел в тренажерный зал.

- **Измерение качества сна**

Позволит отрегулировать и наладить сон. Особенно полезно для тех, кто не может долго уснуть или постоянно не высыпается.

- **Калькулятор калорийности**

Вычисляет самостоятельно калорийность всей съеденной за день еды, при этом необходимо лишь сообщить прибору, что вы ели и сколько.

- **Часы**

Фитнес-браслет поможет заменить часы, к тому же он смотрится стильно и модно. Различные компании-производители фитнес-браслетов нередко наделяют их и некоторые другими дополнительными функциями, которые облегчат жизнь спортсмену. В частности, для пловцов есть серия водонепроницаемых гаджетов, а для приверженцев силовых нагрузок и

борьбы – ударопрочные.

Датчик осанки

Не так давно на мировые рынки вышла новинка, которая позволит выработать красивую осанку. Данное приспособление предназначено для развития мышц поясницы и представляет собой датчик, который необходимо прикрепить к нижней части спины.

Приспособление все время работы неустанно следит за осанкой пользователя. К тому же, устройство можно использовать в качестве элемента тренировок для поясницы. Программное обеспечение, которое идет в комплекте с датчиком можно установить на любой смартфон, планшет или компьютер.

В обычном режиме миниатюрный и тонкий трекер, следящий за вашими движениями, каждый раз, когда замечает, что вы начинаете сутулиться, производит мягкое вибрирование. А при включении специального режима на экране ПК, где установлено мобильное приложение будет демонстрироваться движения, тренирующие осанку, при этом прибор не прекращает слежение за тем, насколько правильно пользователь выполняет показанные упражнения. Устройство настолько незаметно, что пользоваться датчиком для осанки можно и на работе, и дома.

Умные очки

Еще одно приспособление, которое станет отличным помощником для тех, кто следит за собой и своим здоровьем. Умные очки подключаются к смартфону с помощью специального программного обеспечения, идущего в комплекте с устройством. Оно также оборудовано съемным проектором на правой дужке.

Toshiba Glass, именно такое название получила новинка, помогут следить за потраченными и потребленными калориями, а также поделятся советами, как держать себя в форме. К тому же их вес составляет всего 42 грамма, поэтому даже при постоянной носке переносица не устанет.

Калькулятор калорий

Существует огромное количество приложений, которые не просто подсчитают калории съеденной вами еды, но и посоветуют блюдо в соответствии с вашим запросом (например, низкокалорийное, легкое в приготовлении или с повышенным содержанием белка), рассчитают ваш идеальный вес или необходимое для вас соотношение белков, жиров и углеводов.

Программа тренировок

Данные типы приложений помогут вам подобрать определенную систему тренировок, направленных на выбранную цель (похудеть, накачать определенную группу мышц, подтянуть тело)

Спортивные органайзеры

По функциональности они напоминают фитнес-браслеты, тут есть и шагомер, и подсчет калорий, что даст возможность регулярно получать различные советы.

Приложение для бегунов

Хотите бегать, чтобы стать красивее и хорошо себя чувствовать, но вам скучно? Тогда подобные приложения для вас. Вы будете не просто бегать, а участвовать в разнообразных личных квестах – доставлять важный груз, а звуковое сопровождение ободрит вас в моменты усталости.

Даже, если вы не молоды и фигура далека от совершенства, не отчаивайтесь – стать красивее и здоровее может действительно каждый – главное, это наше желание.

В любом возрасте и в любое время вы можете начать над собой работать. Не бойтесь пробовать, тем более, когда есть столь доступные и удобные помощники, которые будут вас сопровождать на пути к мечте!

Использованная литература

1. Абдуллин, Р. Г., & Сафиуллин, Р. Р. (2022). Использование фитнес-трекеров для контроля за физическим состоянием. Вестник Башкирского государственного университета, 27(1), 27-32.
2. Андреева, О. А., & Смирнова, О. Н. (2022). Фитнес-трекеры как инструмент мониторинга здоровья и физической активности. Вестник Томского государственного университета. Медицина, 34(1), 75-82.
3. Бондаренко, Т. В., & Ким, О. Н. (2022). Фитнес-трекеры: возможности и перспективы использования в современной медицине. Вестник Уральского института управления, 23(1), 121-130.
4. Воронина, М. В., & Нестерова, О. В. (2022). Фитнес-трекеры как новый инструмент в профилактике сердечно-сосудистых заболеваний. Вестник Волгоградского государственного медицинского университета, 69(1), 102-107.
5. Крылова, О. В., & Мельниченко, В. В. (2022). Фитнес-трекеры как инструмент мониторинга здоровья и физической активности населения. Вестник Кемеровского государственного университета, 24(1), 115-122.

ПРАКТИКА РЕАЛИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ В ГККП НА ПХВ «КОЛЛЕДЖ СЕРВИСА И ТУРИЗМА» ГОРОДА АСТАНА

Боранбаева Алия Сергеевна
Мастер производственного обучения
ГКП на ПХВ «Колледж сервиса и туризма»

Аннотация: В Стратегической программе «Казахстан-2050» отмечено: «Для того, чтобы стать конкурентноспособным развитым государством, мы должны стать страной с высоким уровнем грамотности. В современном мире просто грамотность стала недостаточной. Наши граждане постоянно должны осваивать навыки работы в современной промышленности, оснащенной передовым оборудованием». Взяв за основу своей деятельности данную стратегическую программу Технический колледж является одним из ведущих учебных заведений республики, главной целью которого является подготовка профессионально компетентных специалистов, конкурентноспособных в современном веке глобализаций.

Ключевые слова: социальный партнер, профессиональные стандарты WorldSkills, профессиональные модули, кредитно-модульные технологии.

Изменения в политической системе, экономике и социальной сфере страны обусловили необходимость реформирования системы начального профессионального образования. Определелись ключевые направления – достижение качества подготовки специалистов, соответствующих современному мировому уровню, коренное обновление содержания образования, совершенствование организационных основ деятельности.

Колледж осуществляет подготовку востребованных рабочих специалистов на основе государственных образовательных заказов в рамках Государственной программы индустриально-инновационного развития РК; Государственной Программы продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 «Енбек», НАО «Холдинг «Talar»,

внедрения профессиональных стандартов WorldSkills, профессиональных стандартов по рабочим квалификациям.

В целях реализации республиканского проекта «Жас маман», колледжем разработаны модульные образовательные программы, предложенные зарубежным партнером (Финляндия) по всем специальностям. Учебные программы также согласованы с индустриальным Советом колледжа в состав которого входят работодатели.

С момента образования Коллектив колледжа ставит высокие цели и задачи по росту конкурентоспособности образовательных услуг в соответствии с выработанной стратегией, миссией и обеспечения подготовки высококвалифицированных специалистов рабочего звена, способных удовлетворять потребности работодателей, активно участвовать в процессе дальнейшей модернизации экономики Казахстана.

Ежегодно в целях поддержки талантливой молодежи, популяризации рабочих квалификаций и лучших студентов колледжей, достигших успеха благодаря знаниям, навыкам и таланту, проводится конкурс «ТОП 100 студентов колледжей Республики Казахстан».

«Колледж сервиса и туризма» акимата города Астана, имеющий высокие показатели трудоустройства выпускников, обеспечивает качественное конкурентоспособное образование, базирующееся на современных тенденциях развития в сферах туризма и сервиса.

В колледже реализация учебного процесса ведется по кредитно-модульной технологии. В рамках реализации изменений в ГОСО ТиПО, обозначенных в последней редакции (Приказ МП РК от 3.08.2022г. № 348), «Об утверждении правил организации учебного процесса по кредитной технологии обучения» (Приказ МОН РК от 20.04.2011г. № 152) структура содержания образовательных программ реализуется через учебные планы и программы.

Согласно ГОСО организациям ТиПО предоставляется полная самостоятельность по определению содержания и объема дисциплин с сохранением общего количества кредитов/часов, отведенное на обязательное обучение. Распределение объема учебного времени по видам и формам учебной деятельности, а также по семестрам проводится в часах. Для принятия решений по внутреннему содержанию дисциплин в колледже проводится большая работа с работодателями, социальными партнерами. При этом совместно с работодателями проводится анализ требований к компетенциям выпускников колледжа и в содержание специальных дисциплин вносятся соответствующие изменения: например, выявляется соответствие или несоответствие знаний студентов требованиям рынка труда, вносятся корректирующие изменения в содержание профессиональных дисциплин, к преподаванию привлекаются практики-соцпартнеры. При этом особое внимание уделяется обеспечению организации практикоориентированного обучения.

Общий объем учебного времени для раздела «Общеобразовательные дисциплины» составляет 60 кредитов/1440 часов. Базовые модули включают содержание общегуманитарных и социально-экономических дисциплин.

При реализации образовательных программ изучаются следующие базовые модули: Развитие и совершенствование физических качеств; Применение информационно-коммуникационных и цифровых технологий; Применение базовых знаний экономики и основ предпринимательств.

Профессиональные модули отражают содержание трудовых функций и профессиональных задач по квалификации с учетом современных требований к экологической и/или промышленной безопасности.

В соответствии с инновационным курсом развития экономики Республики в колледже с 2014 года внедрено дуального обучения.

С учётом изменений на рынке труда, ежегодно разрабатываются и утверждаются рабочие учебные планы с внесением изменений по запросам, требованиям и рекомендациям работодателей, согласовывается на основе требования ГОСО и профессиональных стандартов WorldSkills.

Реализация проекта «Жас маман», включает внедрение программ подготовки кадров по международным стандартам с учетом спроса работодателей и спроса рынка.

Формирование профессиональных модулей и результатов обучения в ОП составлено по рекомендациям работодателей и с учетом академической самостоятельности.

Система организации конкурсов профессионального мастерства в соответствии с требованиями (стандартами) WorldSkills способствует пониманию необходимости совершенствования образовательных программ, использованию эффективных методик и технологий. Это необходимо не столько для подготовки обучающихся к участию в чемпионатах профессионального мастерства WorldSkills разных уровней, сколько для развития системы технического и профессионального образования.

Требования (стандарты) WorldSkills International (WSSS) определяют знания, понимание и конкретные навыки, которые лежат в основе лучшей международной практики в области технического и профессионального исполнения.

Обучение с учетом стандартов WorldSkills дает больше возможностей для развития как общих, так и профессиональных компетенций. Поэтому для внедрения стандартов WorldSkills в рабочие учебные планы 2022-2023 учебного года в модули, определяемые организацией образования включены специальные дисциплины.

По приказу №684 от 03.04.2023 г. ГУ «Управления образования города Астана» в колледже открылись экспериментальные группы. Экспериментальная образовательная программа предусматривает подготовку обучающихся общеобразовательных школ (для обучающихся 10-классов, продолжающих обучение в школах) на базе организаций ТиПО по рабочим квалификациям и освоение общеобразовательных дисциплин на базе общеобразовательной школы.

Определяя приоритетные задачи на будущее, коллектив колледжа с полной ответственностью подходит к процессу системной модернизации образовательного процесса. Главная задача – не только сохранить передовые позиции среди организаций ТиПО Казахстана, обеспечить динамику развития, конкурентоспособность колледжа на рынке образовательных услуг, но и активно работать над повышением уровня удовлетворенности всех заинтересованных сторон.

ГКП на ПХВ «Колледж сервиса и туризма» акимата г.Астаны всегда готов усовершенствованию работы в области подготовки кадров, улучшения воспитательной работы колледжа, актуализировать профессиональные компетенции педагогов, активно участвовать в развитии системы технического и профессионального образования Республики Казахстан.

Список использованных источников

1 Приложение №18 к приказу Заместителя Председателя Правления Национальной палаты предпринимателей Республики Казахстан «Атамекен» от 30.12.2019г. №269

ҚАЗІРГІ ОТАНДЫҚ БІЛІМНІҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ ӘЛЕМНІҢ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

**Дүйсембай Гүлбарам Алмасқызы
Гуманитарлық ғылымдар магистрі
Д.А.Қонаев атындағы колледж
Астана, Қазақстан**

Аңдатпа. Мақалада әлеуметтік-экономикалық міндеттер айқындалған жүзеге асыруда көрініс тапқан аймақтың дамуы елдегі ірі инвестициялық жобалар, қажеттіліктер жоғары білікті кадрлардағы өндірістік кешен; қалыптастыру білім беру жүйесінің субъектілерінің де, жүйенің де инновациялық әлеуеті және т.б. жүйе, жүйенің өзі және соның салдары ретінде инновациялық қабілеттер облыс тұрғындары; іске қосу механизмдері негізі болып табылатын адами және әлеуметтік капиталды қалыптастыру аумақтың экономикалық жетекшілігі; ғылыми іске асыру және білім берудің білім беру және инновациялық әлеуеті ұйымдар.

Түйінді сөздер: коммуникациялық технологиялар, кәсіби құзыреттілік, жоғары білім білім беру, білім беру технологиялары.

1. Кіріспе

Білім беру жүйесін жаңғырту жағдайында

Білім беру жүйесін жаңғырту жағдайында тек қана емес, жоғары талаптар қойылып отыр кәсіби білім, білік және дағды, сонымен қатар маманның жеке қасиеттері. Қазіргі мектеп шығармашылық, шығармашылық сияқты қасиеттері бар мұғалім керек. ұтқырлық, жауапкершілік, шығармашылық және қабілеттілік өз әрекеттеріңізді жоспарлау, талдау, проблемаларды анықтау, әртүрлі жағдайларда өз бетінше шешім қабылдау, жалпы коммуникативті дағдылардың жоғары деңгейімен. Осы қасиеттерді болашақта және жұмыста қалыптастыру үшін мұғалімдерге жағдай жасап, дамыту керек осы қасиеттерге ие болу және көрсету тетіктері және дағдылар. Бұл механизмдердің бірі, біздің ойымызша, болып табылады үздіксіз білім берудің аймақтық кеңістігі. Анықтау үшін «Аймақтық кеңістік» ұғымының мәні үздіксіз білім беру», ең болмағанда ашып көрсету қажет «кеңістік» және «үздіксіз» ұғымының мазмұны білім беру. Философиялық және психологиялық-педагогикалық әдебиеттер бекітуге мүмкіндік береді. ұғымдардың бірыңғай интерпретациясы жоқ "кеңістік", "білім беру кеңістігі" [1]. Философияда «кеңістік» категориясы бірлікте қарастырылады "уақыт" категориясымен. Сондықтан, қысқаша философиялық сөздік, бұл категориялар байланысты кеңейту және сияқты материяның қасиеттерінің көрінісі ұзақтығы. Философияда «кеңістік» категориясы қалыптасты бақылауға және практикалық пайдалануға негізделген объектілердің жағдайы және олардың бір-бірімен байланысы, сонымен қатар, олардың көлемі мен көлемі. Бастапқыда сіз аласыз кеңістіктің екі негізгі ұғымын шартты түрде ажыратады. Біріншісі Демокрит және идеяларына негізделген шеңберінде И.Ньютонмен барынша егжей-тегжейлі түрде ұсынылған оның ішінде олар кеңістікті бастықпен анықтап, қарастырды ол шын мәнінде бар материалдық объектілердің контейнері ретінде. Екінші тұжырымдама Аристотельдің идеяларына қайтып келеді, ғарышты тек денелердің қасиеті деп есептеген. Бұл идеяларда ортақ нәрсе бар кеңістікті түсінген Платонның идеяларымен ортақ нақты объектілердің барлық орналасуларының жиынтығы. Әрі қарай ғарыш туралы түсініктердің дамуы байланысты оның субъективті интерпретациясын дамыту. Субъективті интерпретация кеңістіктің мәнін ашуға мүмкіндік береді абсолютті және объективті координаталар мәні арқылы, онда әртүрлі процестер жүреді. Оның үстіне координаттар әрқашан субъектімен белгіленеді, оның негізінде теориялық, тұжырымдамалық, бағдарламалық идеялар. Сондықтан, кеңістік болуы мүмкін.

2. Теориялық қарастыру

Мақалада келесі зерттеу әдістері қолданылды. Міндеттерді шешу жолдары: теориялық (ғылыми-педагогикалық, психологиялық-педагогикалық, анықтамалық, теориялық-әдістемелік, теориялық-әдістемелік, теориялық әдістемелік, теориялық-әдістемелік, зерттеу және талдау) және педагогикалық, психологиялық-педагогикалық, анықтамалық, арнайы әдебиеттер, тақырып бойынша нормативтік құжаттама ғылыми зерттеулер, қосымша кәсіби даму бағдарламалары бағдарламалар; талдау, салыстыру, жіктеу алынған ақпарат және жалпылау); эмпирикалық (педагогикалық эксперимент, бақылау, сауалнама, сауалнама, әңгімелесу, тестілеу); математикалық (статистикалық емдеу).

Білім беру жүйесінің дамуын жүйелі талдау.

Украинада соңғы 10 жылдағы жаңашылдықты растайды бірқатар жүйе құруда инновациялық серпіліс жасалды салалар, оның ішінде білім беру желісін оңтайландыру мекемелер, мемлекеттік-қоғамдық білім беру жүйесін құру басқару және тәуелсіз бағалау жүйесі білім сапасы, білім беру нысандарын жаңғырту және т.б. материалдық базасы және т.б. Білім берудің инновациялық қызметі ұзақ мерзімді даму бағдарламаларында көрсетілген, құзіреттілікке негізделген, инновациялық технологиялар мен оқу құралдары. Соңғы 10 жыл ішінде сияқты инновациялық оқу орындары пайда болды және белсенді дамып келеді. Әлеуметтік-мәдени білім беру сияқты орталықтар, «кластерлік» негізгі мектептер, жас мектептері, мектептер - ресурстық орталықтар [2].

Негізгі мектептер мен мекемелер арасындағы желілік өзара әрекеттестік бастауыш және орта кәсіптік білім бағытталған бейіндік оқытуды ұйымдастыру жеке білім беру сұраныстары мен қызығушылықтарын жүзеге асыру және қажеттіліктері кеңінен дамыды. Қашықтықтан оқыту орталығы құрылды.

Орталығы мен әдістемелік орталықтар желісі құрылды. Бұл құрылымдар қашықтағы пішіндерді ұйымдастыру үшін қолданылады үздіксіз әдістемелік және ұйымдастырушылық қамтамасыз ету мұғалімдер мен менеджерлердің қызметі. Педагогтар цифрлық білім беру ресурстарын әзірлеуде. Мұғалімдердің әлеуметтік және кәсіби қоғамдастықтары мен кәсіптік білім беру ұйымдары басшыларының басшылары және т.б. белсенді дамып келеді [3]. Қосымша кәсіптік білімге кәсіптік кіреді қайта даярлау, біліктілігін арттыру, әдістемелік ұйымдастыру оқу орындарындағы іс-әрекет және өзін-өзі тәрбиелеу. Бүгінгі таңда қосымша кәсіптік білім беру жүйесі еңбек нарығында болып жатқан өзгерістерге тезірек жауап бере бастады еңбек нарығы. Білім беру мазмұны негізінен анықталады тұтынушылар, олар жұмыс беруші де, жеке азаматтар да бола алады азаматтар. Интернетті пайдаланатын модульдік оқыту бағдарламалары дайындығын қалыптастыруға көмектесетін ресурстар республика мұғалімдерін инновациялық іс-әрекетке. Бірге жалпы оқу іс-әрекетіне оң баға беру әлеуметтік-экономикалық мәселелерді шешуге арналған білім беру жүйелері педагогикалық әлеуетті дамыту. Біз келесі мәселелерді анықтадық:

Жоғары кәсіптік білімнің құрылымы жоқ еуропалық стандарттарға сәйкес келеді. Жалпы, ауысу екі деңгейлі оқыту формасына өту аяқталмаған. екеуін де қамтамасыз ететін кәсіптік білім мен оқыту көлденең және тік қозғалғыштық. Жағдайды талдау негізінде негізгі стратегиялық мақсат анықталады.

Украинадағы білімнің дамуы бәсекеге қабілетті және әлеуметтік құру және дамыту бәсекеге қабілетті және әлеуметтік-бағдарланған үздіксіз білім беру жүйесі, инновациялық экономикалық даму [4]. Украинадағы білім беруді дамыту стратегиясы негізделген білім беруді стратегиялық ресурс ретінде тану тұрақты даму – қамтамасыз ететін ел ұлттық-аймақтық, аймақаралық және халықаралық комбинациясы күрделі білім беру мәселелерін шешуге қызығушылықтары. Әлбетте аудандастырудың бастапқы факторға айналып отырғаны анық барлық деңгейдегі мазмұнды және ұйымдастыруды жаңарту білім беру. Білім беру жүйесінің қызметі мен дамуы біздің ойымызша, ұзақ мерзімді перспективада білім беру жүйесінің жұмыс істеуі мен дамуы анықталады.

Сыртқы және ішкі жағдайлар. Сыртқы арасында жағдайлары, білім беру үшін ең үлкен маңызы болады әкелетін білімге негізделген экономикаға көшу білім мен құзыреттілікке сұраныстың артуы еңбек нарығы және адам сапасын арттыруды талап етеді үздіксіз жүйелерді қалыптастыру арқылы капитал кәсіби білім [5]. Дамуға әсер ететін негізгі ішкі жағдай білім беру ірі инвестициялық жобаларды жүзеге асыру болып табылады білім беру саласында. Тапсырмаларға сәйкес мектептегі білім беру, басты тенденция – даму кәсіптік, оның ішінде педагогикалық, білім беру саласында: жоғары сапалы жоғары кәсіби мамандардың болуын қамтамасыз ету халыққа білім беру [3]. Іске асыру үшін бұл тапсырманы келесі негізгі бағыттар бойынша жүзеге асыру жоспарлануда белсенділік: жаңа мамандықтарды институттандыру "мұғалім-менеджер", "желі профессоры", "ассистент профессор-оқытушы", "білім менеджері - менеджер" ғылыми үшін навигациялық жүйені қалыптастыру мақсатында және білім беру қызметтері; екі деңгейлі жоғары білімге көшу (бакалавр және магистр деңгейі). Келесі вектор – білім беруге әмбебап қолжетімділікті қамтамасыз ету ғаламдық интернет ресурстары, кеңінен енгізу қашықтықтан оқыту бағдарламалары, цифрлық және электронды оқыту жаңа ұрпақ артықшылықтары. Бұл мәселені шешу жоспарлануда келесі іс-шараларды жүзеге асыру: негізінде заманауи білім беру ортасын құру тиімді болу үшін біріктірілген телекоммуникациялық жүйелерді пайдалану кәсіптік білім беру жүйесін басқаруды ұйымдастыру білім беру қызметтерінің жүйелері мен сапасын арттыру; студенттерді, аспиранттарды, докторанттарды және ғылыми-педагогикалық қызметкерлердің жаһандық желіге шығуы жұмыс (оқу) орындарынан тікелей интернет; инновациялық оқу-әдістемелік кешендерді әзірлеу және енгізу және инновациялық оқу-әдістемелік кешендер мен цифрлық

білім беру ресурстары заманауи әдістерді әзірлеу және енгізу. Интернет желісін пайдалана отырып студенттерге, аспиранттарға, докторанттарға және оқытушыларға қашықтықтан оқыту [6].

Интернет желісін пайдаланатын студенттер, аспиранттар, докторанттар және оқытушылар [6]. Үшінші вектор даму ретінде ресімделеді ұйымдастырушылық, экономикалық және реттеуші тетіктер ғылыми-педагогикалық қалыптасуына ықпал ету әлемдік деңгейдегі біліктілігі, жаһандық көзқарасы бар кадрлар, сапаға жоғары әлеуметтік жауапкершілік жүктейді білім беруді икемді басқаратын білім беру нәтижелері азаматтардың траекториялары, олардың жеке және мансаптық өсуі. Осы тапсырма аясында төмендегілерді жүзеге асыру жоспарлануда қызмет бағыты: жоғары сапалы үздіксіз желі жүйесін құру мақсатында ғылыми-педагогикалық кадрларды тәрбиелеу оның жаңа технологиялар мен талаптарға сәйкестігін қамтамасыз ету оқу процесі; ынталандыру шараларының жүйесін енгізу аспирантурада жас оқытушылар құрамын қамтамасыз ету және докторантурада оқу, өсуге жағдай жасау ғылыми-педагогикалық кадрлардың кәсіби деңгейі кәсіптік қайта даярлау, біліктілігін арттыру жүйесі арқылы, жетекші шетелдік ұйымдарда тағылымдамадан өту (білім беру, ғылыми, өндірістік). Модульдік құрылыс принципін жүзеге асыру жоғары кәсіптік білімнің білім беру бағдарламалары; үздіксіз кәсіпқойлар үшін инфрақұрылымды дамыту білім беру (көп деңгейлі ғылыми-білім беру кешендері, персоналдың кәсіби дамуын қолдау қызметі өндіріс және т.б.); жоғары кәсіптік оқу орындарына көшу бойынша мақсатты білім беру бағдарламаларын іске асыру тұтынушының өтініші; ішкі оқыту инфрақұрылымын дамыту, корпоративтік институттар желісін құру және оқыту университеттік компаниялар; ғылыми, білім беру үшін навигациялық жүйені қалыптастыру және консультациялық қызметтер; электрондық ресурстарды кеңінен енгізу және пайдалану: қашықтықтан оқыту, курстар, тренингтер, консультациялар және т.б.

Адами капиталға қажетті негізгі сапа (бұдан әрі адам ресурстары) мәселені шешу үшін модернизация – бұл инновация. Мұндай ресурс қажет анықтау, өйткені облыста соңғы жиырма жылда көп инновация саласында жасалған, бірақ сонымен бірге оны қалыптастыру керек, өйткені қолда бар ресурс жоқ білім беруді дамыту қажеттілігін толығымен қанағаттандырады тәжірибелер. Инновациялық адам ресурстары туралы айтатын болсақ, біз біз оны білім беру жүйесінің мүмкін өнімі ретінде қарастырамыз [7]. Инновациялық адам ресурстарының қызметі мынада: ол үшін потенциалды жинақтау көзі ретінде қызмет етеді адамзат прогресінің көрінісі бола отырып, жаңашылдық қабілеттері, бір жағынан қабілетті субъектінің болуын қамтамасыз етеді бір жағынан қабілетіңізді дамытыңыз, екінші жағынан дизайн болашақ және оны құру. Сондықтан біз тек мұғалімнің дамуына баса назар аударамыз потенциал [8]. Білім беру мекемесінің, муниципалдылықтың кадрлық әлеуеті білім беру жүйелері. Анықтаудың әдістемелік негізі педагогикалық әлеуеттің мәні және бағыттарының дамуы оның біз үшін қолдауы – қызметтің нормативтік құрылымы, мұнда потенциал белгілі бір құрылымдық ресурс ретінде түсініледі белгілі бір потенциал, ал ресурс, өз кезегінде, әртүрлі көздер ретінде субъектінің ықтимал әрекеті. Ресурсқа негізделген тәсіл өзгерту стратегиясына назар аударады мұғалімнің қазіргі күйінен қалыптасуына дейін жалпы білім беру саласындағы адам капиталы және жалпы білім беру саласы және оның ішінде білім беру мекемелері, атап айтқанда арттыру кәсіби қызмет сапасы, осындай қалыптастыру бастамашылық пен шығармашылық сияқты кәсіби және жеке қасиеттерді, сонымен қатар өзін-өзі жобалау дағдыларын дамыту. Олардың болуы әлеуетті ашу үшін жүйелі маңызды болып көрінеді жағдайда жұмыс істеуге мұғалімдер назар аударды өзгерістер. Осылайша, педагогикалық әлеует ретінде қарастырамыз дағдылардың, білімдердің, дағдылардың, дағдылардың, жеке қасиеттердің жиынтығы мұғалімдер. Оған білім беру жүйесінің қолынан келетіні де анық мақсатына қарай нақты және қалыптасуын қамтамасыз етеді спецификалық ретінде дамудың әлеуетті субъектілері институттар мен жалпы қоғам. Ұлттық тәрбиеде. Бастамада технологияның жылдам өзгеру дәуірінде де атап өтіледі өзгерістер, қалыптасуы туралы айту керек үздіксіз білім берудің принципті жаңа жүйесі, ол қажеттіліктер динамизмін арттыруды қамтиды, сұраныс пен оны қанағаттандыру мүмкіндіктерін даралау оның қанағаттануы. Сонымен қатар, мұндай білім берудің негізгі сипаттамасы білім мен технологияның трансферті ғана емес, сонымен қатар

шығармашылық және әлеуметтік құзыреттіліктерді қалыптастыру, қайта даярлауға дайындығы. Осы идеялар негізінде білім беру жүйесінің субъектілері білім беру жүйесінің субъектілері әлеуметтік-экономикалық концепцияларды әзірледі дамыту, оның ішінде «Білім» бөлімі және білім беру ұйымдарының даму бағдарламалары. Басқа басымдық, деп атап өтті губернатор, үздіксіз адамның кәсіби өсуіне мүмкіндік беретін білім өмір бойы. Бұл принцип ерекше маңызға ие шақырылған мұғалімдердің білім беру жүйесінде Красноярск тұрғындарының жас ұрпағын дайындау жобалар мен бағдарламаларды іске асыру.

Қорытынды.

Бағдарламалық құжаттарды талдау негізінде және ғылыми әдебиеттер, жүйелі проблемалар анықталды жаһандық және ішкі даму тенденцияларын көрсетеді. Білім беру жүйелері:

1) Адами капитал рөлінің артуы білім беру жүйесі экономиканың негізгі факторы ретінде экономикалық даму.

2) Білім беру жүйесінің тиімділігін бағалау кластер нәтижелері арқылы

3) Табысты даму қажеттілігі аймақтық экономиканың үлесін арттыру, білім беру.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Корралл, С. (1998). Ключевые навыки для студентов высшего образования. Информационный бюллетень SCOUNL, 15, 25-29.
2. Фролов, Д., Радзевич, В., Саенко, В., Kuchuk, N., Mozhaiev, M., Gnusov, Y., & Onishchenko, Y. (2021). Theoretical And Technological Aspects Of Intelligent Systems: Problems Of Artificial Intelligence. Международный журнал компьютерных наук и Network Security, 21(5), 35-38. DOI10.22937/IJCSNS.2021.21.5.6.
3. Meera N. S. Качественное образование для всех? Случай исследование одной из государственных школ Нью-Дели, Policy futures in education, 2015, № 13 (3), pp. 360-374.
4. Лазорко О., Вирна З., Брытова Г., Толчиева, Н., Shastko, I., & Saienko, V. (2021). Профессиональная безопасность личности: Система закономерности функционирования и синергетические эффекты самоорганизации. Postmodern Openings, 12(2), 170-190. <https://doi.org/10.18662/po/12.2/302>.
5. Alfred P. Rovai, Linda D. Grooms The Взаимосвязь личностно-ориентированного стиля обучения предпочтений и обучения среди онлайн-аспирантов студентов. Journal of Computing in Higher Education. - 2004. - №16, Выпуск 1. - pp 30 - 47.
6. Andrea Santo-Sabato, Marta Vernaleone From первого поколения дистанционного обучения к персональным учебным средам: An Overall Look. ELearning, E-Education, and Online Обучение. - 2014. - №138. - С. 155-158.
7. Shapiro, J., & Hughes, S. K. (1996). Информационная грамотность как либеральное искусство: Просветительские предложения для новой учебной программы EDUCOM Review, 31(2), 31-35.
8. McMillan R. Man Builds Twitter Bot That Humans Actually Like. Wired. URL: wired.com/2012/06/twitter_arm/

**ӨНДІРІСТІК ОҚЫТУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ
ҚОҒАМДЫҚ ТАМАҚТАНУ САЛАСЫНДА КАДРЛАР ДАЯРЛАУ ЖҮЙЕСІНІҢ
ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУДАҒЫ РӨЛІ**

**Шакиева Назгуль Аманжоловна
Жанасова Элеонора
шебері, Астана қаласы әкімдігінің “Сервис және
туризм колледжі” ШЖҚ МКК**

Аннотация: мақала инновациялық технологиялардың қоғамдық тамақтандыру саласындағы өндірістік оқытуға әсерін қарастырады. Виртуалды және кеңейтілген шындықты, бұлтты технологияларды, интерактивті оқыту бағдарламаларын және біріктірілген басқару жүйелерін пайдалану сияқты аспектілер қамтылған. Зерттеу осы технологияларды енгізудің өзектілігін, олардың болашақ мамандарды қоғамдық тамақтандыруда оқытудың тиімділігін арттырудағы ғылыми және практикалық маңыздылығын негіздейді.

Түйін сөздер: инновация, білім беру, оқыту, тамақтану, виртуалды шындық, бұлтты технологиялар, интерактивті бағдарламалар, басқару жүйелері.

Тақырыптың өзектілігін негіздеу: қоғамдық тамақтанудың жылдам дамуын ескере отырып, өндірістік оқытуға инновациялық технологияларды енгізу саланың өзгеріп отырған жағдайларына бейімделуді қамтамасыз ете отырып, ажырамас талапқа айналады.

Жұмыстың ғылыми және практикалық маңыздылығы: зерттеу виртуалды шындық және бұлттық технологиялар сияқты негізгі инновацияларды бөліп көрсетеді және оларды қоғамдық тамақтандыру мамандарын оқытуда қолдануды негіздейді. Бұл теориялық тұрғыдан негізделген ғана емес, сонымен қатар кадрларды даярлау тиімділігін арттыру үшін маңызды практикалық маңызы бар[1].

Зерттелетін жұмыстарды талдау және жалпылау: жұмыс табысты әдістерді бөліп көрсете отырып және осы саладағы инновацияларды қолдану үшін жалпыланған принциптерді ұсына отырып, қоғамдық тамақтандыруды оқыту саласындағы қазіргі тенденцияларға талдау жасайды.

Мақала бойынша өзіндік қорытынды: қоғамдық тамақтандырудың білім беру үдерісіндегі инновациялар қажеттілік болып табылады. Озық технологияларды енгізу мамандарды даярлау деңгейін арттырып қана қоймайды, сонымен қатар бәсекеге қабілетті және тұрақты кәсіби қоғамдастық құра отырып, Индустрия динамикасына сәтті бейімделуге ықпал етеді.

Қоғамдық тамақтандырудың қазіргі саласы қарқынды дамып келеді, сонымен бірге кадрларды даярлау әдістері де өзгеруде. Бұл процестің тиімділігін анықтайтын негізгі факторлардың бірі өндірістік оқытудағы инновациялық технологиялар болып табылады. Бұл мақалада біз озық технологияларды қолдану тамақтану саласындағы мамандарды даярлауға қалай әсер ететінін және олардың қандай артықшылықтар әкелетінін қарастырамыз[2].

1. Виртуалды және кеңейтілген шындық:

Қоғамдық тамақтандыру үшін өндірістік оқытудағы инновациялардың ең перспективалы бағыттарының бірі виртуалды және толықтырылған шындықты пайдалану болып табылады. Виртуалды модельдеу болашақ мамандарға мейрамхана бизнесінің шындығына енуге, клиенттерге қызмет көрсету үшін виртуалды асүйлер мен виртуалды залдарда жаттығуға мүмкіндік береді. Бұл дағдыларды жетілдіріп қана қоймайды, сонымен қатар өндіріс процесінің нақты кезеңдеріндегі қателіктер қаупін азайтады. Сонымен қатар, мұндай технологияларды жұмыс орнына кірмей-ақ оқыту үшін пайдалануға болады, бұл әсіресе уақыт пен қолжетімділік шектеулері жағдайында маңызды.

2. Онлайн платформалар және бұлтты технологиялар:

Заманауи онлайн платформалар оқу материалдарына кез келген уақытта және әлемнің кез келген нүктесінен қол жеткізуге мүмкіндік береді. Бұлтты технологиялар оқытуда икемділік пен ұтқырлықты қамтамасыз ете отырып, цифрлық білім беру ресурстарын құруға және сақтауға мүмкіндік береді. Бұл әсіресе жұмыс кестесін болжау мүмкін емес тамақтану саласында өте маңызды. Онлайн платформалар арқылы оқыту сонымен қатар саладағы ең жақсы тәжірибелер мен соңғы трендтерді талқылауға болатын виртуалды қауымдастық құру арқылы студенттер мен оқытушылар арасында тәжірибе алмасуға ықпал етеді.

3. Интерактивті оқыту бағдарламалары:

Интерактивті оқыту бағдарламалары студенттерге материалмен өзара әрекеттесуге мүмкіндік береді, оны тек пассивті игеру ғана емес. Бұл болашақ мамандарға өздерінің кәсіби қызметінде кездесетін нақты сценарийлерді қоятын модельдеулерді, ойын элементтерін және тапсырмаларды қолдануды қамтиды. Мұндай бағдарламалар ас үйдегі әртүрлі жұмыс

жағдайларына еліктей алады, тұтынушылармен қарым-қатынас дағдыларын үйретеді және тіпті мейрамхананы басқаруды модельдей алады[3].

4. Технологияларды бизнесті басқаруға интеграциялау:

Технологияны бизнесті басқаруға біріктіру де маңызды аспект болып табылады. Заманауи технологияларға негізделген мейрамханаларды, тапсырыстарды және инвентаризацияны басқару жүйелері болашақ кәсіпкерлерге бизнес-процестердің динамикасын шарлауға, жылдам және негізделген шешімдер қабылдауға көмектеседі. Бұл сонымен қатар сату, тұтынушылардың қалауы және персоналдың тиімділігі туралы деректерді жинауға және талдауға мүмкіндік береді, Бұл бизнес-процестерді оңтайландыруға және жалпы тиімділікті жақсартуға ықпал етеді.

5. Жеке оқыту:

Инновация сонымен қатар студенттердің жеке қажеттіліктері мен оқу қарқынын ескере отырып, жеке оқытуға мүмкіндік береді. Бұл материалды тиімдірек игеруге және бірегей кәсіби дағдыларды қалыптастыруға ықпал етеді. Жасанды интеллектті қолданатын адаптивті оқыту жүйелері әр оқушының жетістіктері мен қиындықтарына сәйкес оқу жоспарларын реттей алады.

6. Оқыту мен мансаптық өсудегі әлеуметтік медианың рөлі:

Әлеуметтік медиа кәсіби өмірдің ажырамас бөлігіне айналды және олардың қоғамдық тамақтандыруды оқытудағы рөлі де маңызды бола бастады. Студенттер кәсіби топтарға қосыла алады, оқу тақырыптарын талқылай алады, тәжірибешілермен тәжірибе алмасады және кәсіби қарым-қатынас шеңберін кеңейте алады. Бұл салаға кеңірек қарауға ықпал етеді, студенттердің ынтасын арттырады және болашақ мансаптық өсуге мүмкіндіктер жасайды[4].

Қорытынды:Өндірістік оқытудағы инновациялық технологиялар қоғамдық тамақтану саласында кадрлар даярлау жүйесінің ажырамас бөлігіне айналды. Оларды енгізу оқытудың тиімділігін арттырып қана қоймай, қазіргі заманғы индустрияның сын-тегеуріндеріне дайын мамандарды сапалы даярлауға ықпал етеді. Демек, оқытудың инновациялық әдістеріне инвестиция салу болашақта қоғамдық тамақтандыру саласын табысты дамыту үшін стратегиялық маңызды қадам болады. Технологиялық трендтерге бейімделу бәсекелестік артықшылықты қамтамасыз етіп қана қоймайды, сонымен қатар Қоғамдық тамақтанудың динамикалық және әртүрлі салаларымен сәтті өзара әрекеттесе алатын кадрлық резервті қалыптастырады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Смит, Дж. (2022). "Аспаздық білім берудегі инновациялар: жан-жақты шолу."Гастрономия және аспаздық өнер журналы", 10 (2), 145-162.
2. Ким, С. және Ли, М. (2021). "Виртуалды шындықты оқытудың ас үй дағдыларын дамытуға әсері."Халықаралық қонақ үй менеджменті журналы, 30 (4), 567-580.
3. Джонсон, А. және басқалар. (2020). "Аспаздық өнердегі бұлтты оқыту платформалары: нақты мысалдарды талдау."Білім беру технологиялары саласындағы зерттеулер мен әзірлемелер, 25 (3), 312-328.
4. Браун, Л. Және Смит, К. (2019). "Аспаздық білім берудегі интерактивті оқыту: сәтті енгізудің мысалы."Аспаздық ғылым журналы, 15 (1), 88-102.
5. Чен, Х. және басқалар. (2018). "Мейрамхана қызметін басқарудың интеграцияланған жүйелері: қазіргі тенденцияларға шолу."Қонақ үй және туризмді басқарудың халықаралық журналы, 22 (3), 271-285.

**"МОЯ УЛИЦА, НАША ИСТОРИЯ"
ИСТОРИЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ ДЛЯ СТУДЕНТОВ**

Касымов Мирам Маратович
Учреждение образования «Высший медицинский колледж «ДНАЛЫҚ»

Аннотация

Статья "Моя улица, наша история" отражает уникальное сочетание традиций и инноваций в историко-культурном наследии Казахстана. Автор, преподаватель истории Касымов Мирам Маратович, подчеркивает ключевую роль взаимодействия традиций и инноваций в развитии страны. Статья рассматривает культурное наследие, начиная от народных обычаев до современных символов, таких как Байтерек в Астане. Особое внимание уделяется проекту "Моя улица, наша история", который позволяет студентам изучать историю своего окружения, создавая мультимедийные презентации и оживляя прошлые события. Автор подчеркивает важность сохранения исторических ценностей и современного развития для укрепления места Казахстана на мировой арене.

Историко-культурное наследие Казахстана представляет собой уникальное сочетание традиций и инноваций, которые являются основой для развития и прогресса данной страны. Это богатство культурных ценностей и исторических наследий формирует колорит и уникальность Казахстана.

Взаимодействие традиций и инноваций играет ключевую роль в развитии культурного наследия Казахстана. Традиции передаются из поколения в поколение и служат основой для сохранения и уважения к историческим ценностям. Однако, наряду с этим, Казахстан активно внедряет инновации, которые способствуют прогрессу и современному развитию. Это создает уникальное взаимодействие между прошлым и будущим, сохраняя историческую ценность и одновременно открывая новые горизонты.

Культурное наследие Казахстана включает в себя многообразие традиций, начиная от народных костюмов и рукоделия, до музыки, танца и кулинарии. Национальные обычаи и ритуалы передают богатство культуры и идентичность народа. Особое внимание уделяется заботе о сохранении традиционных ремесел, которые являются важной частью культурного наследия. Традиции сплетаются вместе с инновациями, и таким образом, помогают развивать и привлекать внимание к уникальным историческим элементам позапрошлого времени.

Инновации в Казахстане превращаются в важные факторы развития страны. Неразрывная связь между традициями и инновациями позволяет стимулировать экономический рост и научно-технические достижения. Технологические инновации, новаторские способы ведения бизнеса и развития промышленности помогают ускорить развитие страны и привлечь внимание международного сообщества.

Объединение традиций и инноваций в Казахстане вызывает восторг и интерес у местных жителей и иностранных гостей. Это создает уникальный культурный ландшафт, где история и современность переплетаются воедино. Казахстан является свидетелем сохранения исторических традиций и одновременно является передовой страной, идущей в ногу со временем.

Астана, столица Казахстана, поражает своей уникальной архитектурой, которая наполнена легендами и историческими событиями казахского народа. Город, который претерпел значительные трансформации и превратился в современный центр, всегда сохранял связь с культурой и традициями казахов.

Одним из наиболее запоминающихся символов Астаны является Байтерек – величественная и стремительная башня, ставшая неофициальным талисманом города. Согласно легенде, Байтерек олицетворяет исконную природу казахов, их стремление к независимости и уверенности в своих силах. Здесь можно забраться на платформу "Верх неба" и ощутить себя в обнимку с бесконечным небом, насладиться панорамным видом на город.

Необычные торгово-развлекательные центры "Хан Шатыр" и "Мега Сильвер" и многое другое. Каждое здание имеет свою особенную легенду, воплощающую исторические события или отражающую дух и уникальность казахского народа.

Я как преподаватель истории, активно занимаюсь созданием увлекательных проектов

вместе со своими студентами. Один из таких проектов называется "Моя улица, наша история".

"Моя улица, наша история" - это не просто проект, а настоящее погружение в историю окружающего нас мира. В рамках этого проекта студенты под руководством преподавателя истории изучают исторические факты и события, которые происходили на их улице. Они изучают историю зданий, проживание известных личностей, исторические реалии и особенности того времени.

Студенты знакомятся с архивными документами, фотографиями, расспрашивают местных жителей и ищут информацию в интернете. Их задача - собрать как можно больше фактов и исторической информации, чтобы оживить прошлые события и сделать их доступными и интересными для современного поколения.

Одним из ключевых моментов проекта является создание мультимедийных презентаций, которые студенты представляют как на занятиях, так и на различных мероприятиях своей школы. Они используют фотографии, документы и рассказы, чтобы показать, как менялись здания и улицы на протяжении времени, а также какие исторические события происходили их собственном месте жительства.

Данный проект не только развивает навыки исторического анализа у студентов, но и подталкивает их к активной жизненной позиции. Они начинают осознавать, что их окружение богато историческими событиями и достойно изучения и сохранения.

Мне особенно нравится "Моя улица, история здания" как проект, который не только позволяет студентам раскрыть свое творческое потенциал, но и дает возможность лучше понять и оценить свое собственное место в истории.

Выводя на первый план взаимодействие традиций и инноваций, Казахстан проявляет свою состоятельность и силу в сохранении своего культурного наследия, а также в стремлении к современному развитию. Это уникальное явление делает Казахстан особенным и привлекательным для мира и помогает укрепить его место на карте международного сообщества.

Список литературы:

1. Прошлое Казахстана в источниках и материалах. Сб.1 (V в. до н.э. – XVIII в. н.э.). Москва – Алма-Ата, 1935. — 299с.
2. Маргулан А.К. Материалы к биобиблиографии ученых Казахстана. Павлодар, 2004. С. 42-43. — 72 с.

КӘСІБИ БІЛІМ БЕРУ ОРЫНДАРЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Абилшеева Айнагул Койшигуловна
Халел Өзбекғалиев атындағы Маңғыстау жоғары политехникалық
колледжінің арнайы пән оқытушысы, педагог-зерттеуші,
педагогика ғылымдарының магистрі
Сұлтанғалиев Еркебұлан Молданазарұлы
Халел Өзбекғалиев атындағы Маңғыстау жоғары политехникалық
колледжінің өндірістік оқыту шебері, Ақтау қаласы

Қазіргі уақытта жаңа инновациялық технологиялардың енгізілуімен оқу іс-әрекетін ұйымдастыру өзгерді және білім алушының танымдық белсенділігін арттыру қажеттілігі артты. Сабаққа жаңа инновациялық технологияларды енгізу оқу үдерісін тиімді ұйымдастыруға, білім алушыларға оқу материалын алудың жаңа әдістерін, құралдары мен көздерін ұсынуға мүмкіндік береді. Білім мен ғылымды жаңа инновациялық технология бағытында дамыту маңызды мәселелердің бірі болып табылады.

Э.Роджерс «Инновация — нақтылы бір адамға жаңа болып табылатын идея» десе, Майлс «Инновация — арнайы жаңа өзгеріс. Біз одан жүйелі міндеттеріміздің жүзеге асуын,

шешімдерін күтеміз» дейді. Яғни инновацияны жаңаны көру, жаңаға ену, жаңаға кіріспе деп түсінуіміз қажет. Инновация көпсалалы, кең қолданыста. Педагогика ғылымында өзіндік категориясы болса да, зерттеуші ғалымдар білім беру жүйесіне жаңалық енгізу деп қолданып жүр. Қоғамның бүгінгі басты бағыттарының бірі — білім беру үрдісін ақпараттандыру. Инновациялық технологияларды қолдануда білім алушы белсенді позицияға ие және өзін оқу іс-әрекетінің субъектісі ретінде көрсететін психологиялық жағдай жасай алады. Білім берудегі инновациялық технологиялар оқыту сапасын арттыруға ықпал етеді. Инновациялық технологияларды қолдана отырып, білім алушылардың оқу іс-әрекетін жетілдіру үшін заманауи ақпараттық технологиялар туралы білім, ақпараттық ресурстарды пайдалану мүмкіндігі, компьютерлік технологияны қолдана отырып өз бетінше жұмыс істеу мүмкіндігі қажет. Білім беру ортасына инновациялық технологияларды енгізу ақпаратты өңдеу мен есептеулерді автоматтандыру арқылы оқу қызметінің тиімділігін арттырады. Инновациялық технологиялар білім алушының барлық мүмкіндіктерін қолдана отырып, өмірде жетістікке жетуі үшін жаңа технологиялар, оқыту әдістері мен тәсілдері жасалынған барлық басқа технологияларға қатысты біріктіруші қасиетке ие. Білімдегі инновациялық процестің нәтижесі теория мен практиканың тоғысында пайда болатын – теориялықта, практикалықта жаңалықтарды пайдалану болып табылады.

Жаңа технологияның басты мақсаттарының бірі білім алушыны оқыта отырып, оның еркіндігін, белсенділігін қалыптастыру, өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру. Инновациялық технологияны пайдалану — өмір талабы.

Қазіргі пән оқытушыларының негізгі міндеті — білім беруді нәтижеге бағыттау, яғни инновациялық жаңа технологияны меңгеру екені баршамызға мәлім. Оқу үдерісіне қоғамның жаңа қажеттіліктеріне сәйкес инновациялық тәсілдерді енгізу, оқытушының қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісін талап етеді. Осыған орай кез-келген білім алушыны қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді жүзеге асыратын заманауи инновациялық технологияны меңгеруге ұмтылу керек. Себебі мемлекеттік білім стандартына сәйкес оқу үдерісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияларды, білім алушылардың білімін қадағалаудың инновациялық бақылау-өлшеу құралдарын енгізуді жүктейді. Оқытудың жаңа педагогикалық технологиясы – оқытуды ізгілендіру, өзін-өзі дамытып, тәрбиелей білетін, заман ағымына ілесе алатын білікті, жан-жақты жеке тұлға қалыптастыруды мақсат етеді. Білім алушылардың кәсіби білім сапасын арттырумен бірге өз қабілетіне қарап, өзін-өзі дамыта отырып, өзіне сын көзбен қарауға мүмкіндік береді. Танымдық белсенділігін арттырып, шығармашылық қабілетін дамытады. Оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, дамыту міндеттерін көздейді. Оқытушының жеке тұлғаны зерттеуіне, оны толық танып, білуге және оқытудың мақсатына жетуге тиімді, әрі нақты жол ашады.

Инновациялық әдістердің ең негізгісінің бірі – «интерактивті оқыту әдісі». Негізгі қағидасы - педагогикалық қарым - қатынас пен қарым - қатынас диалогы арқылы жеке тұлғаны қалыптастырып дамыту. Интерактивті әдіс - тәсілдерді жиі пайдалану, әр сабақта оның мүмкіндіктерін түрлендіріп отыру – педагогтар қауымының басты міндеті. Интерактивтік оқу технологиясы (ИОТ) – деп нәтижесінде оқу әрекеті барысында олардың өзара мотивациялық, интеллектуалдық, эмоциялық және басқа да жақтарынан жетістіктерге жетуді сезіну ситуациясын тудыра алатын, білім алушыларға педагогикалық әсерлі танымдық қарым - қатынас құруға кепілдік беретін, оқытушы мен білім алушының іс - әрекетін оқу - ойындар түрінде ұйымдастыру тәсілдерін айтамыз. Инновациялық іс-әрекеттің негізгі функцияларына педагогикалық үдерістің компоненттерінің өзгерістерін енгізеді: мақсаттары, білім беру мазмұны, оқытудың формасы, әдістері, тәсілдері, технологиялары, басқару жүйесі және т.б. Сонымен бірге барлық зерттеушілер инновацияны инновациялық стихиялы ізденіс ретінде қарастырмау керек деген пікірге келеді, себебі инновация - мақсатты бағытталған, саналы өзгеріс.

Бүгінде инновациялық өзгерістер әртүрлі бағыттарда жүруде, білім берудің жаңа мазмұнын қалыптастыру; оқытудың жаңа технологияларын өңдеу мен жүзеге асыруда; жаңа

бағдарламаны меңгерудің әдістері мен тәсілдерін қолдану; оқыту үдерісінде оқушылардың өзіндік анықталуына жағдай туғызу; мұғалім мен оқушының ойлау стилінде, өзара қарым-қатынастарында өзгеріс, білім беру мекемелерінде шығармашылық инновациялық ұжымды жасау және дамыту. Бұл үдерістердің барлық қарама-қайшылықтарында, шығындарында, кемшіліктерінде олар позитивті сипат береді. Осы инновация әлеуметтік институт ретінде білім беруге тән керітартпалықты жоюға мүмкіндік береді, әлеуметтік тапсырыс, мемлекеттің, тұлғаның қажеттілігінің өзгерісіне жедел және икемді жауап беру механизмін құру жағдайларын қамтамасыз етеді, бұл бүгінде отандық білім беруді дамытудың өзекті міндеттері ретінде қарастырылады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Раджерс Э. Инновация туралы түсінік. – //Қазақстан мектебі, №4, 2011.«Әлеуметтік әріптестік жағдайында техникалық және кәсіптік білім беру», Білім беру мекемесі басшыларының анықтамалығы №2 (26) 2013ж;
2. Тренерге арналған нұсқаулық. «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ, 2012., 6-766
- 3.Қабдықайыров Қ., Инновациялық технологияларды диагностикалау. – А, 2015

БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА ЭКОНОМИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДІ ЖЕТІЛДІРУ

Жанұзақов Еламан Нұрланұлы
«Халел Өзбекғалиев атындағы Маңғыстау жоғары политехникалық колледжі» МҚКК

Аннотация: Бұл мақалада білім саласында экономикалық білім берудің маңызы, рөлі, негізгі деңгейлері, мақсаттары тұжырымдалған. Сонымен қатар, әр түрлі салада болашақ маман иелеріне сай экономикалық білім беру маңыздылығы, .

Кілтті сөздер: экономика, нарық, кәсіпкерлік, инфляция, табыс, сұраныс, ұсыныс, тауар, өндіріс

Нарық жағдайында табысқа және тұрақтылыққа, жоғары пайдаға жету экономикалық білімді қажет етеді. Экономикалық білім тек экономика саласында қызмет ететін мамандарға, экономика ғалымдарына және пән оқытушыларына ғана қажет емес, экономикалық білім күнделікті өмірде кездесетін мәселелерді шешуде қоғамның әрбір мүшесіне қажет екендігі айдан анық. Неліктен бұлай дейміз? Себебі, «экономика» сөзінің тура мағынасы грек тілінен «үй шаруашылығын жүргізу өнері» деген ұғымды береді. Яғни, адам өмірі күнделікті экономикалық іс-әрекеттер мен экономикалық мәселелерге толы. Нақтырақ айтар болсақ, қазіргі күнге дейін зерттелген салалардың барлығы адам өміріне қажетті. Осы қажетті барлық салалар мен экономика саласының байланысы өте жоғары. Сол себепті экономикалық білім алу тек күнделікті өмірде кездесетін экономикалық мәселелерді шешуде ғана емес, жеке тұлға болып, қоғам болып дамуда алар орны өте үлкен[1].

Экономикалық білімсіздік, экономикалық сауатсыздық - экономикалық дағдарыстың негізгі себебі. Сондықтан, экономикалық білім беруде техникалық кәсіптік білім беру ұйымдары мен жоғары оқу орындарының қызметі өте жоғары.

Экономикалық білім берудің негізгі деңгейлерін былай бөлуге болады[2]:

- Білім алушыларды экономикалық іс-әрекетке әлеуметтік-психологиялық тұрғыдан бейімдеу. Мақсаты: жалпы даму, қоғаммен және өзімен танысу, араласу мәдениеті. Нәтиже: Нарық жағдайына әлеуметтік-психологиялық бейімделу.

- Экономикалық теориялық дайындық. Мақсаты: қоғамға белсенді араласу үшін жаңа білім саласын меңгеру. Нәтиже: экономикалық процестерді ұғыну, тәжірибелік тапсырмаларды орындай білу.

- Кәсіпкерлік іс-әрекетке дайындық. Мақсаты: нарық талаптарына сәйкес кәсіпкерлік дағдыларын қалыптастыру. Нәтиже: материалдық құндылықтарды тиімді пайдалана білу, өз қажеттілігін дұрыс есептей білу, өз ісін жүргізе және ұйымдастыра білу [3].

Экономикалық білім беру мазмұнына келер болсақ, әр түрлі салада білім алушыларға, яғни, әр түрлі болашақ маман иелеріне мамандықтарына сай экономикалық білім беру маңызды.

Мысалға, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарындағы «Архитектура» мамандығының «Техник-жобалаушы» біліктілігін, «Автомобиль көлігіне техникалық қызмет көрсету, жөндеу және пайдалану» мамандығының «Техник-механик» біліктілігін алар болсақ, бұл мамандықтарға экономикалық білім беруде күтілетін негізгі оқыту нәтижелері келесідей:

- Экономикалық теория саласындағы негізгі мәселелерді меңгеру;
- Өндіріс түсінігін және өндірістік мүмкіндіктерді игеру;
- Тауар және оның қасиетін түсіну;
- Өндірістік, тұрақты және өзгермелі шығындарды есептеу;
- Инфляцияның пайда болу себептерін, инфляцияның экономикалық және әлеуметтік салдарын ұғыну;
- Сұраныс және ұсыныс заңын меңгеру;
- Нарықтық шаруашылықтағы бәсекелестіктің рөлін меңгеру;
- Кәсіпкерлік түсінігін, кәсіпкерлікті ұйымдастыру негіздерін меңгеру;
- Еңбекақы түрлері мен оны төлеу формаларын, жүйелерін меңгеру;
- Табыс ұғымын түсіну және табыс пен пайданы есептеу;
- Жоспарлау түрлері мен әдістерін игеру;
- Әлемдік экономиканың даму үрдістерін түсіну;

Аталған оқыту нәтижелерін негізге ала отырып, білім беру барысында білім алушыларға берілетін экономикалық түсініктерді, мамандықтарына бейіндеп оқыту арқылы білім алушыларға тек экономика ұғымын түсіндіріп қана қоймай, қол жеткізер мамандықтары мен экономика саласының байланысын, мамандықтарының экономикалық дамудағы рөлін толықтай меңгертуге болады.

Толығырақ «Архитектура» мамандығының «Техник-жобалаушы» біліктілігінің мазмұнына тоқталсақ:

- Құрылыс саласындағы негізгі экономикалық мәселелерді меңгеру;
- Өндіріс түсінігі, құрылысқа қажетті өндірістік шикізаттар;
- Тауар ұғымы, құрылыс саласындағы тауар;
- Құрылыстағы өндірістік, тұрақты және өзгермелі шығынды есептеу;
- Инфляция және құрылыс саласындағы инфляцияның экономикалық салдарын ұғыну;
- Құрылыс бәсекелестігінің рөлін меңгеру;
- Табыс ұғымын, құрылыстағы табыс пен пайданы есептеу;
- Құрылысты қаржылық жоспарлау түрлері мен әдістерін игеру және әлемдік экономикалық дамудағы құрылыс саласының рөлі деген тақырыптар қарастырылады.

Ал, «Автомобиль көлігіне техникалық қызмет көрсету, жөндеу және пайдалану» мамандығының «Техник-механик» біліктілігінің мазмұны келесіні құрайды:

- Автомобиль өндірісінің экономикалық дамуда алатын рөлі;

- Автомобиль өндірісі түсінігін және өндірістік мүмкіншіліктерін меңгеру;
 - Тауар ұғымы, автомобиль көлігіне техникалық қызмет көрсетуде қажетті тауарлар
 - Автомобиль көлігіне техникалық қызмет көрсетуде өндірістік, тұрақты және өзгермелі шығындарды есептеу;
 - Инфляция және оның пайда болу себептері, инфляцияның автомобиль өндірісіне әсері;
 - Сұраныс пен ұсыныс заңы: автомобиль көлігіне техникалық қызмет көрсетудегі сұраныс пен ұсыныс заңын меңгеру;
 - Автомобиль өндірісіндегі және автомобильге техникалық қызмет көрсетудегі бәсекелестік;
 - Табыс ұғымы: автомобильге техникалық қызмет көрсетуде табыс пен пайданы есептеу;
 - Автомобильге техникалық қызмет көрсетуде қаржылық жоспарлау әдістерін игеру;
 - Әлем экономикасы, әлемдік экономикалық дамудағы автомобиль өндірісі;
- Екі мамандықтық бейініне қарай өткізілетін тақырыптардың мазмұнының айырмашылығы берілген.

Қорыта келе, қазіргі таңда әлемдік нарыққа ену шағымызда кездесетін мәселелерді жеңіп, бәсекеге қабілетті отыз елдің қатарына кіруге негіз болатын, өскелең ұрпақтың бәсекеге қабілеттілігін қалыптастыру үшін, үздіксіз экономикалық білім мен тәрбие беру және де жетілдірудің жолдарын іздестіру мен ұтымды қолдану жағын қарастыруымыз қажет [5].

Әдебиеттер:

1. Түсіпбеков, Т. Т. Кәсіпорын экономикасы : әдістемелік құрал оқитын арналған / Т. Т. Түсіпбеков, Г. С. Тенізбаева ; Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. - Астана : Фолиант, 2010. - 196 с.
2. Ходжаниязов Ж.Т. Нарықтық экономика негіздері: Оқулық. 2-басылым. - Астана: Фолиант, 2010. - 168 б.
3. Қуатова, Дильмина Яхияқызы. Өндіріс экономикасы : практикум / Д. Я. Қуатова. - Алматы : Экономика, 2006ж - 106 б.
4. Үмбетәлиев, А.Д. Кәсіпорын экономикасы және кәсіпкерлік: оқулық / Алтынсары Дүйсенбекұлы Үмбетәлиев; ҚР білім және ғылым м-гі, М. Әуезов атын. Оңтүстік Қазақстан мем. ун-ті.- Алматы: Экономика, 2009ж.- 461.
5. Темірбеков А.Б. Экономикалық теория. Алматы: Экономика, 2007ж

РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ТРАНСФОРМАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОЦЕССОВ

**Ағишан Айдана Қалдықұлқызы, преподаватель специализации
Орынжан Даурен Орынжанұлы, мастер производственной практики
ГККП «Мангистауский высший политехнический
колледж имени Халеля Өзбекғалиева»**

Введение

В период стремительных инноваций и технологического развития сфера образования становится ключевым фактором перемен. В условиях постоянных изменений в мире и возрастающих требований общества к образовательной системе искусственный интеллект (ИИ) вступает в игру, предоставляя уникальные возможности для преобразования традиционного образовательного процесса. В данной статье мы пройдем через ворота будущего образования, озаглавленного ИИ, и рассмотрим, как эта технология меняет ландшафт обучения, делая его более гибким, интеллектуальным и адаптированным к индивидуальным потребностям каждого

учащегося.

Современная образовательная система сталкивается с разнообразными вызовами, начиная от потребности в индивидуализации обучения до необходимости подготовки к трудовым реалиям постоянно изменяющегося рынка труда. В этом контексте искусственный интеллект выступает в роли технологического руководителя, предлагая инновационные решения для повышения эффективности образовательного процесса и обеспечения возможности доступа к обучению в любое время и в любом месте.

При создании данной статьи моим вдохновением послужила книга "Искусственный интеллект и универсальное мышление", которая внесла множество новых идей и вызвала ряд вопросов относительно образовательной системы в нашей стране и в глобальном контексте. В результате этого решено сфокусироваться на четырех ключевых аспектах и вопросах, которые, по моему мнению, играют важную и фундаментальную роль в данной теме.

1. Как создать условия для индивидуальной поддержки каждого учащегося в максимальной степени?

2. Развитие образовательной среды, обеспечивающей эффективность для преподавателей и студентов, доступную в любое время и в любом месте.

3. Повышение качества практического обучения, предоставляя студентам шанс приобрести реальный опыт работы в предприятиях или лабораториях.

4. Стимулирование сотрудничества между образовательными учреждениями для совместной работы над проектами и обмена информацией, с целью улучшения образовательного процесса и борьбы с распространением недостоверной информации.

В наше время образование сталкивается с вызовом, когда универсальный метод обучения перестает удовлетворять потребности многообразных учеников. По моему мнению, важным шагом в развитии образования является рассмотрение вопроса о том, как сделать обучение более индивидуализированным, чтобы соответствовать разнообразным потребностям студентов.

При изучении данных вопросов, я стремлюсь понять, какие специфические технологии и методы могут быть применены для формирования образовательной среды, способной индивидуально адаптироваться под каждого ученика. Будь то внедрение виртуальных помощников, анализ данных или другие технологические решения, моя цель - выявить инновационные методы, способствующие максимальной персонализации образовательного процесса.

1. Использование виртуальных помощников для индивидуальной поддержки.

В настоящее время в образовательном процессе виртуальные помощники представляют собой мощный инструмент, направленный на создание уникального и индивидуализированного обучающего опыта для каждого студента. Эти интеллектуальные ассистенты применяют алгоритмы машинного обучения для того, чтобы адаптировать учебный материал под индивидуальные потребности и уровень знаний каждого ученика.

- **Индивидуальное обучение:** Виртуальные помощники проводят анализ учебных достижений и предпочтений каждого ученика, предоставляя персональные рекомендации и задания, соответствующие их уровню знаний и стилю обучения.
- **Немедленная обратная связь:** В ходе обучения виртуальные помощники обеспечивают быструю обратную связь, что дает студентам возможность немедленно и эффективно корректировать свои ошибки.
- **Учет индивидуальных потребностей:** У некоторых студентов могут возникнуть дополнительные вопросы, в то время как другие быстро осваивают учебный материал. Виртуальные помощники адаптируются к этим различиям, предоставляя дополнительные материалы или регулируя темп обучения в соответствии с потребностями каждого студента.

- Поддержка мотивации и интереса: С применением геймификации и интерактивных подходов виртуальные помощники создают захватывающую обучающую атмосферу, стимулируя интерес студентов и поддерживая их мотивацию к учению.

Этот подход к обучению не только расширяет горизонты понимания предмета, но и помогает каждому студенту достичь максимального потенциала, создавая уникальный и персонализированный путь к знаниям.

<https://cyberleninka.ru/article/n/the-development-of-a-model-for-a-personalized-learning-path-using-machine-learning-methods/viewer>

2. Облачные платформы: Доступное обучение в любом месте и в любое время

С развитием облачных технологий образование претерпевает революцию в доступности и гибкости обучения. Облачные платформы предоставляют учебным заведениям и студентам уникальные возможности для получения знаний в любом месте и в любое время, переосмысливая привычные рамки учебного процесса.

- Доступ к контенту: Благодаря облачным платформам студентам доступны образовательные материалы в любое время, что позволяет изучать темы, просматривать лекции и выполнять задания в удобное для них время.
- Совместное обучение: Возможность совместной работы над проектами и обмена знаниями с использованием облачных платформ поощряет коллективное обучение, способствует развитию навыков командной работы и обогащает образовательный опыт.
- Интерактивные ресурсы: С использованием облачных платформ становится доступен разнообразный набор инструментов, таких как вебинары, форумы, онлайн-тестирование, расширяя возможности обучения и создавая более интерактивную образовательную среду для студентов.
- Персонализация обучения: С применением облачных платформ студенты могут самостоятельно определять темп обучения, изучать материал в соответствии с индивидуальными потребностями и формировать уникальный образовательный маршрут.

Внедрение облачных технологий приводит к изменениям в процессе обучения, где традиционные границы учебных аудиторий исчезают, открывая путь к более гибкому, доступному и индивидуализированному образованию для каждого учащегося.

<https://cyberleninka.ru/article/n/the-use-of-cloud-services-to-enhance-information-interaction-in-e-learning-to-improve-the-quality-of-educational-results/viewer>

3. Современные подходы к обучению: инновации в ходе учебного процесса

Интеграция искусственного интеллекта в сферу образования также способствует переосмыслению и обновлению традиционных методов преподавания. Новые подходы открывают для преподавателей и студентов уникальные перспективы, содействуя более активному и эффективному обучению.

- Интерактивные образовательные ресурсы: Применение искусственного интеллекта открывает возможности создания интерактивных и мультимедийных образовательных материалов, придавая учебному процессу привлекательность и повышая его доступность.
- Виртуальные лаборатории и симуляции: Применение искусственного интеллекта в создании виртуальных лабораторий и симуляций расширяет горизонты практического обучения, особенно в сферах, где доступ к реальным лабораториям может быть ограничен.

- Индивидуализированные образовательные программы: Применение систем искусственного интеллекта способствует разработке индивидуально адаптированных учебных планов, учитывая уникальные потребности студентов и обеспечивая более эффективное усвоение учебного материала.
- Оценка проектов с использованием искусственного интеллекта: Внедрение ИИ в образование обогащает методы оценки, включая анализ проектов и развитие у студентов навыков критического мышления и творчества.

Инновации в образовании, вдохновленные искусственным интеллектом, расширяют возможности, поддерживают новаторские подходы и поощряют активное участие студентов в учебном процессе.

<https://cyberleninka.ru/article/n/the-role-of-artificial-intelligence-in-the-management-of-e-learning-platforms-and-monitoring-knowledge-of-students/viewer>

4. Применение искусственного интеллекта в образовании: Перспективы и исследования

При анализе внедрения искусственного интеллекта в образование невозможно обойти вопрос об его эффективности без ссылки на данные и исследования. Многочисленные научные исследования подтверждают положительное воздействие использования ИИ на качество образования и академические достижения студентов.

- Улучшение академических результатов: Результаты исследований свидетельствуют о том, что студенты, получающие поддержку и обратную связь от систем искусственного интеллекта, достигают лучших академических показателей и более глубоко усваивают учебный материал.
- Соответствие индивидуальным потребностям: Искусственный интеллект успешно используется в разработке персонализированных образовательных программ, учитывая стили обучения и индивидуальные потребности каждого студента.
- Оптимизация преподавательского процесса: Применение систем искусственного интеллекта улучшает эффективность преподавателей, автоматизируя рутинные задачи, такие как проверка работ и выставление оценок, что в свою очередь позволяет педагогам более активно взаимодействовать с учениками.
- Инновации в оценке: Алгоритмы искусственного интеллекта способны анализировать данные обучения и предоставлять более объективные и сбалансированные оценки, учитывая разнообразные аспекты успеваемости студентов.

Эти данные и исследования выступают ключевыми элементами, обосновывающими значимость внедрения искусственного интеллекта в образовательную сферу, формируя инновационные и эффективные методы обучения.

<https://cyberleninka.ru/article/n/benefits-of-digital-learning-over-traditional-education-methods/viewer>

Заключение

В заключении статьи хочу подчеркнуть, что внедрение искусственного интеллекта в образование представляет собой не только технологический прогресс, но и настоящую революцию в подходах к обучению и преподаванию. Внедрение виртуальных помощников, облачных платформ и эффективных методов преподавания, основанных на искусственном интеллекте, обогащает образовательный процесс, делая его более доступным, персонализированным и инновационным. Результаты исследований подтверждают положительное воздействие ИИ на успеваемость студентов, повышение эффективности преподавателей и создание учебных программ, адаптированных к индивидуальным потребностям. Использование искусственного интеллекта в образовании не только является следующим этапом в развитии образовательных технологий, но и мощным инструментом для

формирования лучшего образовательного будущего.

Список литературы

1. Книга издательства "Политехника". "Искусственный интеллект и универсальное мышление" А.С. Потапов (2012).
2. Журнал "Восточный ренессанс: Инновационные, образовательные, естественные и социальные науки". "Роль искусственного интеллекта в управлении платформами электронного обучения и мониторинге знаний студентов" Рахимов, Мехридин, Юлдашев, Аксроржон, Солиджонов, Дилерджон (2021).
3. Журнал "Восточный ренессанс: Инновационные, образовательные, естественные и социальные науки". "Обучающие Преимущества цифрового обучения по традиционным методам образования" Ташова Зебо Махмуджановна (2021).
4. Научный журнал "Перспективы науки и образования". "Использование облачных сервисов для повышения информационного взаимодействия в электронном обучении с целью повышения качества образовательных результатов" Машарова Татьяна В., Михлякова Елена А., Круковский Владимир Ю., Ян Гуюнь (2020).
5. Журнал "Бизнес-информатика". " Разработка модели персонализированной траектории обучения с использованием методов машинного обучения " Екатерина С. Морозевич, Владимир С. Коротких, Евгения А. Кузнецова (2022).

ҰСТАЗДАРДЫҢ ОҚУШЫЛАРҒА БІЛІМДІ ОҢТАЙЛЫ ЖӘНЕ ЗАМАНАУИ ТҮРДЕ ЖЕТКІЗУ ЖОЛДАРЫ. LESSON STUDY НЕМЕСЕ "ЗЕРТТЕУ САБАҒЫ".

Мұхтар Саягүл Ерікқызы
Инновациялық Еуразия университетінің Жоғары колледжі
Шет тілі пәнінің оқытушысы
Павлодар қаласы

Мұғалімдер жаңа нәрселерді басқаша қабылдайды. Біреу мұның бәрі бұрыннан белгілі, классикалық педагогикалық еңбектерде сипатталған дейді. Басқалары біздің дәстүрлі сынып-сабақ жүйемізде бағдарламаның барлық идеяларын жүзеге асыру екіталай деп күмәнмен санайды. Басқалары теорияның бастапқы көздеріне баруды талап етеді. Бірақ есте сақтау керек нәрсе-бұл жаңа нәрсе емес, демек, бүкіл білім беру жүйесі мұны талап етеді! Оқыту жүйесін ғана емес, мұғалімнің ойлау тәсілін де өзгерту қажет. Педагогикалық практиканы жетілдіру қажет.

Инновациялар адамның кез-келген кәсіби қызметіне тән, сондықтан табиғи түрде зерттеу объектісіне айналады. Инновацияның өзі оқытудың жаңа стратегиялары мен тәсілдерін таңдайды. Олар пайда болмайды, олар ғылыми ізденістердің, жеке мұғалімдер мен бүкіл ұжымдардың озық педагогикалық тәжірибесінің нәтижесі. Бұл процесс біргелкі болуы мүмкін емес, оны басқару қажет. Оқыту технологияларының алуан түрлілігімен: дидактикалық, компьютерлік, проблемалық, модульдік және басқалар - жетекші педагогикалық функцияларды жүзеге асыру мұғалімде қалады. Оқу-тәрбие процесіне заманауи технологияларды енгізе отырып, мұғалімдер кеңесші, бағдарлаушы, функцияларын барған сайын игеруде. Бұл олардан арнайы психологиялық-педагогикалық дайындықты талап етеді, өйткені мұғалімнің кәсіби қызметінде тек арнайы, пәндік білім ғана емес, сонымен қатар педагогика мен психология, оқыту және тәрбиелеу технологиялары саласындағы заманауи білім де жүзеге асырылады.

Бірақ кәсіби шеберліктің өсуінің міндетті шарты. Бұл біздің не істеп жатқанымызды түсіну, талдау және ойлау екенін есте ұстаған жөн. Алайда, кез-келген жағдайда, тек өз тәжірибеңізден үйрену қиын және әрдайым тиімді бола бермейді. Осындай мақсаттар үшін сабақты әріптестеріңізбен сындарлы талқылау өте пайдалы болуы мүмкін.

Мұның жарқын мысалы - Lesson study немесе "зерттеу сабағы", ол тәжірибенің кәсіби дамуы кең таралған жапондық бастауыш мектептің тамырына ие. Шағын топта жұмыс істей отырып, мұғалімдер бір-бірімен ынтымақтасады, оқу мақсаттарын бірлесіп талқылайды, оның іс жүзінде қалай жұмыс істейтінін бақылау үшін Сабақты ("зерттеу сабағы" деп аталады) жоспарлайды, содан кейін басқа мұғалімдер одан пайда көруі үшін нәтижелерді қайта қарап, есеп береді. Қазіргі уақытта бұл әдіс Ұлыбритания мен Жапонияда білім беру процесінің сапасын арттыру үшін сәтті қолданылуда.

Осылайша, Lesson study-ді оқушылардың оқуына назар аудару арқылы оқытуды дамыту және жетілдіру құралы ретінде қарастыруға болады және Lesson study-ді оқытуды зерттеу сабақтарында бірлесіп жоспарлайтын, оқытатын, бақылайтын және талдайтын мұғалімдер тобының тәжірибесін жетілдіру құралы ретінде пайдалану жолдарын анықтауға болады.

Бүгінгі таңда, Lesson study бұл оқытудың қуатты, кәсіби тәсілі, ол мыналарды қамтиды:

- оқу процесінің мәнін түсіну
- әріптестермен өзара әрекеттесу әдістемесі
- әріптестерді қолдау әдістері.

Тіпті тәжірибелі мұғалім жүргізген сабақты талдау оны жетілдірудің мүмкін жолдарын көрсете алады; мұғалім оқыту процесіне көбірек қызығушылық танытады, ынталы, жаңа жұмысқа шабыттандырады. Мұндай қызметті ұйымдастыру тек мұғалімдердің ғана емес, оқу орынындағы барлық қызметкерлердің белсенді қатысуын талап етеді. Басқа мұғалімдермен ынтымақтастық жасай отырып, мұғалімдер әртүрлі көздерден алынған оқу материалын бейімдейді. Негізгі қағида-сабақты оқу іс-әрекеттің нәтижесіне емес, процестің өзіне бағытталған.

Бұл зерттеудің мақсаты-мұғалімге оқуды жүйелі түрде жақсарту және мұғалімнің оқшаулануын азайту үшін ынтымақтастықта көмектесу, егер ол ұзақ уақыт бойы тұрақты бола алса. Бұл зерттеу баламалы тәсілді, оқу мәдениетін өзгерту үшін кәсіби дамуы бар сабақты оқу процесінде қолдануды зерттейді. Зерттеу сабағы табысты оқыту стратегиясын қарастыру үшін ынтымақтастық пен сабақтарды әзірлеу жолдарын ұсынады және мұғалімдердің жеке оқушыларға қатысты оқыту сапасы туралы ойлауын жеңілдетеді. Сабақты зерттеу барысында мұғалімдер сабақты жоспарлау, оқыту, бақылау және бірлесіп талдау үшін бірлесіп жұмыс істейді. Бір мұғалім сабақты сыныпта жүзеге асырса, басқалары бақылайды және оқушылардың сұрақтары мен түсіністіктеріне ескертулер жасаңыз. Бірлескен жоспарлау және ынтымақтастық мұғалімдерге оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін инновациялық педагогикалық тәсілдерді дамытуға немесе жетілдіруге көмектеседі. Осылайша, Сабақты зерттеу сияқты тәжірибені ұйымдастырудың бірқатар артықшылықтары бар, олардың ішінде мыналар ерекшеленеді:

1. Нысаналы бағыт. Көбінесе мектептерде жүргізілетін Академиялық зерттеулер қазіргі заманғы білім беру процесінің шындықтарынан алшақтайды, ал сабақты зерттеу қазіргі уақытта және нақты жағдайларда осы оқушы мен педагогикалық ұжымда бар шындықты көрсетеді.

2. Кәсіби дамудың бір жолы. Іс-әрекетті зерттеу, содан кейін оны талдау мұғалімнің не істеп жатқанына сенімді болуына ықпал етеді. Нәтижесінде мұғалімнің сабақты жоспарлау және өткізу процесіне деген көзқарасы айтарлықтай өзгереді, өйткені жүйелі рефлексия проблемаға сыни тұрғыдан қарау қабілетін дамытуға ықпал етеді.

3. Әріптестермен өзара әрекеттесу. Педагогикалық процестің әлсіз жақтарының бірі-әріптестерімен жаңа технологиялар мен авторлық әзірлемелерді талқылауға уақыттың жетіспеушілігінен туындаған мұғалімнің оқшаулануы. Командаларда жұмыс істей отырып, мұғалімдер тәжірибеде тиімділігі дәлелденген тәжірибелермен, идеялармен және стратегиялармен бөлісуге, педагогикалық дағдыларды жетілдіру мақсатында жаңа әдістерді әзірлеу және сынақтан өткізу мүмкіндігіне ие.

4. Мектеп жүйесінің мүмкін модификациясы. Осы типтегі зерттеулерді жүргізу білім беру жағдайына және болашақта мектеп жүйесін дамыту стратегиясына тікелей әсер етеді, өйткені Сабақты зерттеу белгілі бір мұғалімнің дағдылары мен дағдыларын жетілдіру мақсатында ғана

емес, бүкіл педагогикалық ұжым үшін жүзеге асырылады.

5. Өз жұмысын талдау. Сабақты зерттеу кезінде назар мұғалімнің өзіне емес, оқушылардың ол жүргізетін әрекеттерге реакциясына бағытталғанын біле отырып, мұғалім сабақтағы әріптестерінің қысымына ұшырамайды. Нәтижесінде, оған жалпы процесті сыни тұрғыдан қарау әлдеқайда оңай. Басқаша айтқанда, мұндай қызмет түрін ұйымдастыру зерттеуді Құзыретті тұлғалардан шақырылған емес, тікелей процеске қатысушылар жүргізетінін білдіреді.

Басқаша айтқанда, мұндай қызмет түрін ұйымдастыру зерттеуді Құзыретті тұлғалардан шақырылған емес, тікелей процеске қатысушылар жүргізетінін білдіреді. Бұл білім беру проблемаларын анықтау үшін мұқият талдау жүргізу қажеттілігін ескермей, педагогикалық тәжірибені сипаттайтын, түсіндіретін немесе жалпылайтын зерттеулерді ұйымдастыру мен жүргізудің басқа түрлерімен салыстырғанда осы технологияның қорғанысының айрықша ерекшелігі болып табылады, содан кейін оларды шешу жолдарын іздейді. Мұндай технологияның мақсатты бағыты мұғалімнің іс-әрекетін емес, оқу процесінің өзін зерттеу және кейіннен талдау болып табылады.

21 ғасырдағы білім беру жүйесі мұғалімдер арасындағы ынтымақтастықты кеңейтуді көздейді, оның аясында мұғалімдер бірлесіп жұмыс істей алады, инновациялық және тиімді идеялармен алмасады, осылайша оқыту мен оқытуда практикалық қызметте қолданылатын тәсілдердің әсерін күшейтеді. Идеялардың нақты сыныптарда нақты іске асуы өте маңызды. Бүгінгі таңда мұғалімдер оқыту мен қолдауды қажет етеді, атап айтқанда, жоғары танымдық қажеттілікпен және сыныпты басқарудың ықтимал проблемаларымен байланысты нақты сабақтарды жоспарлау мәселелерін түсінуді тереңдету.

оқушыларға бағытталған әдістерді қолдану. Осылайша, Lesson study:

-кәсіби дамудың ең тиімді жолы

-мұғалімдердің кәсіби қауымдастығын құруға ықпал етеді;

-мұғалімдерге оқушылардың қалай ойлайтынына назар аударуға көмектеседі.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Альберта мұғалімдер қауымдастығының Альберта мұғалімдеріне арналған практикалық зерттеулерге арналған нұсқаулығы, 2002
3. Фред А. Дж. Кортаген, Янги М. Ким, Уильям Л. Грин білім берудегі сапа мен шабыттың негізгі рефлексивті тәсілі, 2012
4. "Мектеп сабағы" әдістемелік құралы, Г. Қызылқия, 2006 ж.

ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ-БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ

Бижанова Арай Жамантаевна
Оқытушы, заң ғылымының магистрі
Қ.Құлажанов атындағы «Қазақ технология және бизнес Университеті»
АҚ колледжі

Аннотация:

Білім берудегі қазіргі заманғы технологиялардың көмегімен жаңа білім беру парадигмасы іске асатын құрал ретінде қарастырылады. Білім беру технологияларының даму тенденциялары тұлғаның өзін-өзі тануына және өзін-өзі дамуына мүмкіндік беретін гуманитарлық білім берумен тікелей байланысты

С помощью современных технологий в образовании рассматривается новая образовательная парадигма как средство реализации. Тенденции развития образовательных технологий напрямую связаны с гуманитарным образованием, позволяющим осуществлять самосознание и

саморазвитие человека.

With the help of modern technologies in education, a new educational paradigm is being considered as a means of implementation. Trends in the development of educational technologies are directly related to humanities education, which allows for human self-awareness and self-development.

"Білім беру технологиялары", "педагогикалық технология" терминімен қатар "оқыту технологиялары" термині қолданылады. Оның біріншісі көлемді болып келеді. Өйткені, білім беру технологиясында оқушының, үйренушінің тұлғалық сапасын дамыту және құрумен байланысты болатын тәрбиелік аспекті бар. Оқыту технологиясы – белгіленген мақсатқа нәтижелі қол жеткізуді қамтамасыз етуде оқытудың формасы, әдістері мен құралдарын ашып көрсетіп, оқу бағдарламасында белгіленген оқытудың мазмұны жүзеге асырылады. Педагогикалық өзара әрекеттестіктің құралы (оқыту және мотивация), оқыту процесін ұйымдастыру, әрекеттің нәтижесі (сонымен бірге кәсіптік даярлықтың деңгейі) қарастырылған.

Нақтылы педагогикалық процесті талдап жүзеге асыруды, оқыту технологиясын жобалау процесі деп атауға болады, оның құрылымын төмендегідей анықтайды:

- оқу жоспары және бағдарламасына сай оқытудың мазмұнын таңдау;
- оқытушы бағдарлай алатын оқытудың басымды мақсатын таңдау, яғни жобалау барысында білім алушыларда қандай кәсіптік және тұлғалық сапа қалыптасады, міне соны анықтау;

- мақсаттарға немесе басымды бір мақсатқа негізделіп оқыту технологиясын таңдау;
- оқыту технологиясын талдап жасау.

Педагогикалық зерттеулердің нәтижелеріне сәйкес білім берудің қазіргі заманғы технологиясының нұсқауы, төмендегі принциптердің қатысуымен жасалуы тиістігі анықталуда:

- дидактикалық жүйені көрсететін технологияның бүтіндік принципі;

- қойылған мақсатқа жету үшін нақты педагогикалық ортада технологияларды қайта өндіру принципі;

- сәйкес келетін педагогикалық жүйелердің өзін-өзі дайындау механизміне әсер ететін факторлардың приоритеті және педагогикалық құрылымдарының сызықтық емес принципі;

- оқушының жеке тұлға ретінде қалыптасуына және оның танымдық қабілеттілігіне процесінің бейімделу принципі;

- біріктірілген білімдерді құру үшін оптимальді жағдай жасайтын оқу ақпараттарының потенциалды көп болу (артық болу) принципі.

Педагогикалық технологияның міндеттері:

- әр түрлі қызмет саласындағы іскерлік пен дағдылардың шыңдау, білімнің тереңдігін, беріктігін арттыру;

- мінез – құлықтағы әлеуметтік құнды әдеттер мен формаларды нығайту және арттыру;

- технологиялық құрал-саймандармен жұмыс істеуге үйрету;

- технологиялық ойлау дағдыларын дамыту;

- оқу міндеттері мен қоғамдық пайдалы еңбек ұйымдастыруда технологиялық тәртіпке сай нақты әдеттерді тәрбиелеу.

Педагогикалық технология әр түрлі жағдайлардағы нақты өзара іс-қимылдарды, жүйеленген, бағдарланған, оқыту және тәрбиелеу стандарттарына сай тәсілдер негізінде компьютер мен техникалық құралдар қолдану арқылы да ұйымдастырылады. Бүгінгі таңда білім беру жүйесінің құрылымдарында оқытудың айқындалған көптеген технологияларын пайдаланып жатқандығы белгілі. Болашақ маманға тәжірибе беруде ақпаратпен жұмыс істеу әдістеріне, жаңа білімдерді құру әдістеріне, ең маңыздысы - әлемнің дамуы туралы білімдердің қажетті деңгейін қалыптастыратын әдістерге үйрету. Сондықтан әрбір оқытушыға және оқушыға "оқыту" мен "үйрену" процестерін игеру үшін 3 тілді меңгеруі қажет: ана тілін, ғылым тілін және технология тілін. Сонымен технология көмегімен білімдерді, іскерлікті, дағдыларды игеру процесінде тұлғалық қасиеттің дамуында нәтижелі шешімге жету мүмкіндігі қамтамасыз етіледі. "Педагогикалық технология" оның ішінде "оқыту технологиясы" ұғымын анықтауда, басым көпшілік мамандар оларды үш маңызды жағдайлармен біріктіреді:

- іс-әрекетінің жиынтығы түріндегі қажет ететін үлгіні дәл анықтау негізінде оқытуды

жоспарлау;

- оқытуды талап ететін әрекетті қалыптастыруды іріктеген қатаң тізбекті әрекеті түріндегі оқытудың барлық процесін "бағдарламалау".

- алғашқы белгіленген эталонмен оқытудың нәтижесін салыстыру. М.Чошанов оқыту технологиясы негізінен педагогикалық процестегі «Қалай нәтижелі етіп оқыту керек?» мәселесін шешуге бағытталатынын айтады. Оқыту технологиясы жөніндегі ой-пікірлерді саралай келе, біздер оны: біріншіден, оқытудың мақсатқа сәйкес нәтижесіне қол жеткізудегі нақты қадамдарды және олардың үйлесімділігін зерделейтін ғылым саласы; екіншіден, оқытудың нақты жағдайда нәтижелі жүзеге асырылуын белгілейтін жобалау немесе модельдеу; нақты оқыту процесін нәтижелі етіп оқытудағы процес деп білеміз.[1]

Жалпы "Педагогикалық технология" түсінігі қаншалықты қолданыста болғанымен, ол жөніндегі түсінік ұғыныңқы болмаған. Білім берудің қазіргі кездегі практикасында бұл ұғым стандартты емес ғылыми көріністерде ереже ретінде қолданылып, педагог жұмыстарының өндірілген әдіс-тәсілдерін, құралдарын білдіреді. В.П.Беспалько технологияны түсіну үшін ең алдымен педагогикалық іс-әрекеттің өндірушілік белгісіне көңіл аудару қажеттігіне зейін аударады, әлеуметтік тұрғыдан бұл белгі, технологияның басқа белгілерінен оның жалпылық сипатымен байланыстылығын сипаттайды. Қазіргі білім беру технологияларын Г.К. Селевко технологияның классификациялық параметрлері тұрғысынан: қолдану деңгейі, негізгі дамыту факторы, меңгеру тұжырымы, жеке тұлғаның құрылымына бағдарлау, мазмұн сипаты, басқару типі, ұйымдастыру формалары, балаға ықпал ету тәсілдері, әдістердің басымдылығы, жетілдіру бағыттары, оқушылар категориялары бойынша нақтылап көрсетеді.

Ш.Т.Таубаева оқытудың қазіргі технологияларының аттарын атап көрсетіп, олардың мақсаттарын, тұжырымының және мазмұны мен әдістерінің ерекшеліктерін сипаттап көрсетеді. Жұмыста педагог-ғалымның зерттеулері басшылыққа алынған.

Сонымен педагогикалық технологиялардан төмендегілерін бөле жарып көрсетуге болады:

- ойын арқылы оқыту технологиясы;
- проблемалық оқыту технологиясы;
- тірек сигналдары арқылы оқыту;
- деңгейлік саралап оқыту;
- міндетті нәтижелерге негізделген деңгейлік оқыту технологиясы;
- бағдарламалап оқыту технологиясы;
- оқытудың компьютерлік технологиясы;
- дидактикалық бірліктерді ірілендіру технологиясы;
- дамыта оқыту технологиясы;
- модульдік оқыту.

Сондай-ақ Қазақстандық ғалымдардың оқыту технологиялары белсенді түрде білім беру жүйесінде қолданылуда. Бұл технологиялардың өздеріне тән ерекшеліктері бар. Мәселен, В.Ф.Шаталовтың тірек сигналдары арқылы оқыту технологиясының ерекшелігі:

- үнемі қайталау;
- ірі блокпен оқыту, тіректі қолдану;
- жеке бағдарлы қарым-қатынас, ықпал;
- ізгілік;
- зорлықсыз, еркімен оқыту;
- әр оқушының табысының жариялылығын түзетуге, өсуге, табысқа жетуге жағдай жасау;

- оқыту мен тәрбиелеуді біріктіру.

Сондай-ақ әрбір педагогикалық технологияның өзіндік ерекшеліктері бар. Олардың негізгі қарастыратыны оқытуды нәтижелі ету.

Педагогикалық жүйедегі негізгі өзекті мәселе - оқушылардың, студенттердің ойлау қабілетін дамытып, өздігінен жұмыс істеуге баулу, өз ойын тұжырымдауға дағдыландыру болғандықтан сабақ барысында кеңінен деңгейлеп, дамыта оқытудың модульдік әдісін жиі пайдалану қолдау табуда.

Білім беру жүйесі - сабақтастығы бар білім беру бағдарламалары мен әр түрлі деңгей мен бағыттағы мемлекеттік білім беру стандарттары жүйесінің, оларды әртүрлі ұйымдастыру құқықтық формадағы, типтегі және түрдегі білім беру мекемелерінде іске асырушы тармақтардың, сонымен бірге білім беруді басқару органдары жүйесінің жиыны. Білім беру жүйесі қоғамның әлеуметтік – экономикалық дамуында жетекші роль атқарады, сондай – ақ оны әрі қарай айқындай түседі. Ал білімнің қалыптасып, дамуының жалпы шарттары философияның негізгі мәселесі – рухтың материяға, сананың болмысқа қатынасы тұрғысынан зерттелетін ілім таным теориясы деп аталады. Таным теориясының басқа ғылыми теориялардан түбірлі айырмашылығы – ол білімнің қалыптасуы мен негізделуінің жалпы ұстанымдарын, объективтік қатынастарды қалыптастырады. Орыс педагогі К.Д.Ушинский айтқандай, қазіргі заман талабына сай, әр мұғалім, өз білімін жетілдіріп, ескі бірсарынды сабақтардан гөрі, жаңа талапқа сай инновациялық технологияларды өз сабақтарында күнделікті пайдаланса, сабақ тартымды да, мәнді, қонымды, тиімді болары сөзсіз. Бұл жөнінде Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңының 8-бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп атап көрсеткен. Елбасымыз Н.Ә. Назарбаев жолдауында айтқандай: «Болашақта өркениетті дамыған елдердің қатарына ену үшін заман талабына сай білім қажет. Қазақстанды дамыған 50 елдің қатарына жеткізетін, терезесін тең ететін – білім». Сондықтан, қазіргі даму кезеңі білім беру жүйесінің алдында оқыту үрдісінің технологияландыру мәселесін қойып отыр. Оқытудың әртүрлі технологиялары сарапталып, жаңашыл педагогтардың іс – тәжірибесі зерттеліп, мектеп өміріне енуде.[2]

Қазіргі білім беру жүйесінің мақсаты - бәсекеге қабілетті маман дайындау. Мектеп – үйрететін орта, оның жүрегі - мұғалім. Ізденімпаз мұғалімнің шығармашылығындағы ерекше тұс - оның сабақты түрлендіріп, тұлғаның жүрегіне жол таба білуі. Ұстаз атана білу, оны қадір тұту, қастерлеу, арындай таза ұстау - әр мұғалімнің борышы. Ол өз кәсібін, өз пәнін, барлық шәкіртін, мектебін шексіз сүйетін адам. Өзгермелі қоғамдағы жаңа формация мұғалімі – педагогикалық құралдардың барлығын меңгерген, тұрақты өзін-өзі жетілдіруге талпынған, рухани дамыған, толысқан шығармашыл тұлға құзыреті. Жаңа формация мұғалімі табысы, біліктері арқылы қалыптасады, дамиды. Нарық жағдайындағы мұғалімге қойылатын талаптар : бәсекеге қабілеттілігі, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі.

Осы айтылғандарды жинақтай келіп, жаңа формация мұғалімі- рефлексияға қабілетті, өзін-өзі жүзеге асыруға талпынған әдіснамалық, зерттеушілік, дидактикалық - әдістемелік, әлеуметтік тұлғалы, коммуникативтілік, ақпараттық және тағы басқа құдыреттіліктердің жоғары деңгейімен сипатталатын рухани- адамгершілікті, азаматтық жауапты, белсенді, сауатты, шығармашыл тұлға.

Нәтижеге бағытталған білім моделі мен басқарудың жаңа парадигмасы аясында жекелеген ұғымдар мен нормаларды және тиімді педагогикалық технологияларды меңгеру үшін педагогтардың кәсіби мәдениетін дамытуға бағытталған оқу қажеттіліктері туындылап отыр.

Біліктілік арттыру жүйесінде педагогтардың оқу қажеттіліктері нақты білімнің мәнін түсінуге, соның нәтижесінде өзіндік іс- әрекетке енуге және жеке өміріндегі тәжірибені жетілдіру мақсаттарына байланысты қалыптасады. Осы заманғы мұғалім оқуға үлкен потенциалдық мүмкіндіктермен келеді.

Сондықтан олардың функционалдық сауаттылықтарын кәсіби шеберлікпен ұштастыру үшін нәтижеге бағытталған білім беру үлгісінде мақсатты түрде білім беретін, қалыптастыратын, дамытатын андрогогикалық процесс қажет. Басқаша айтқанда ересектерге арналған, жалпы және кәсіби білімнің қажеттілігін дамыту, ғылым, білім мен мәдениет жетістіктері арқылы адамдардың жалпы мәдениеті мен әлеуметтік белсенділікті дамытуға бағытталған танымдық іс-әрекетке ынталандыру үшін білім беру. Қазіргі білім беру парадигмасы «білікті адамға» бағытталған білімнен «мәдениет адамына» бағытталған білімге көшуді көздейді. Бұл білім беру жаңаша ұйымдастыру- оның философиялық, психологиялық, педагогикалық негіздерін, теориясы мен тәжірибесін тереңірек қайта қарауды қажет етеді.

Сондықтан бүгінгі күні еліміздің білім жүйесінде оқыту үдерісін тың идеяларға негізделген жаңа мазмұнын қамтамасыз ету міндеті тұр.

Француз қайраткері «Адамға оқып – үйрену өмірде болу, өмір сүру үшін қажет» дегендей оқыту процесін технологияландыру, осыған сәйкес оқу бағдармаларын жасау, ғалымдар мен жаңашыл педагогтардың еңбектерімен танысу жұмыстары мұғалімдердің үздіксіз ізденісін айқындайды. Жаңа педагогикалық технологиялардың негізгі мәні пассивті оқыту түрінен активті оқытуға көшу оқу танымын ұйымдастырудағы бастамашылдығына жағдай туғызу, субъективтік позицияны қалыптастыру.

Білім сапасын арттыру және нәтижеге бағытталған үлгіге беталуы барысында мұғалімдер мемлекеттік стандарт берілген нәтижелерге жетуде кәсіби шеберлікпен меңгерген зерттеу біліктері мен дағдылары нәтижесінде проблеманың шешімін таба алатын, ақпараттық – коммуникативті мәдениеті жоғары тұлғалық - дамытушылық функцияны атқарады. Қазіргі заман адамның осы құзыреттілікті меңгере отырып тек « кәсіби икемділігін оңтайландыруды қамтамасыз ету ғана емес, іске асырылу мүмкіндігін « үнемі оқып – үйрену және өзін-өзі жасау талабын қалыптастыра алады.

Қазақстандағы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы жобасында Қазақстанда оқытындарды сапалы біліммен қамтамасыз етіп, халықаралық рейтингілердегі білім көрсеткішінің жақсаруы мен қазақстандық білім беру жүйесінің тартымдылығын арттыру үшін, ең алдымен, педагог кадрлардың мәртебесін арттыру, олардың бүкіл қызметі бойына мансаптық өсуі, оқытылуы және кәсіби біліктілігін дамытуды қамтамасыз ету, сондай- ақ педагогтердің еңбегін мемлекеттік қолдау мен ынталандыруды арттыру мәселелеріне үлкен мән берілген. Осыған байланысты қазіргі таңда еліміздің білім беру жүйесіндегі реформалар мен сындарлы саясаттар, өзгерістер мен жаңалықтар әрбір педагог қауымының ойлауына, өткені мен бүгіні, келешегі мен болашағы жайлы толғануына, жаңа идеялармен жаңа жүйелермен жұмыс жасауына негіз болары анық. Олай болса, білімнің сапалы да саналы түрде берілуі білім беру жүйесіндегі педагогтердің, зиялылар қауымының деңгейіне байланысты. Дәстүрлі білім беру жүйесінде білікті мамандар даярлаушы кәсіби білім беретін оқу орындарының басты мақсаты – мамандықтарды игерту ғана болса, ал қазір әлемдік білім кеңестігіне ене отырып, бәсекеге қабілетті тұлға дайындау үшін адамның құзырлылық қабілетіне сүйену арқылы нәтижеге бағдарланған білім беру жүйесін ұсыну – қазіргі таңда негізгі өзекті мәселелердің бірі. Жалпы алғанда «құзырлылық» ұғымы жайлы ғалым К.Құдайбергенова «Құзырлылық ұғымы – соңғы жылдары педагогика саласында тұлғаның субъектілік тәжірибесіне ерекше көңіл аудару нәтижесінде ендіріліп отырған ұғым.

Құзырлылықтың латын тілінен аудармасы «компетенс» белгілі сала бойынша жан – жақты хабардар білгір деген мағынаны қамти отырып, қандай да бір сұрақтар төңірегінде беделді түрде шешім шығара алады дегенді білдіреді» деп көрсетеді. Бұл жайлы Б.Тұрғанбаева «...өзінің практикалық әрекеті арқылы алған білімдерін өз өмірлік мәселелерін шешуде қолдана алуын – құзырлылықтар деп атаймыз » деп анықтаса, Ресей ғалымы Н.Кузьминаның көзқарасы бойынша, «Құзырлылық дегеніміз - педагогтің басқа бір адамның дамуына негіз бола алатын білімділігі мен абыройлығы ».

Латын тіліндегі « компетенс» сөзін ғалым К.Құдайбергенова «Құзырлылықты білімін, біліктілігін, дағдысын, тұлға мінез- құлқын , ең бастысы тұлға мүмкіндігін бағалаудың критерийі мақсатында қарастыру құзырлылық маңызын толық аша алады. Олай болса, құзырлылық, нәтижеге бағдарланған жаңа білім беру жүйесінің сапалық критерийі ретінде әлеуметтік және өмірлік көзқарастарды есепке алу қажет» деп жазса, Б.Тұрғанбаева «Құзырлылыққа бағытталған оқыту үрдісінде тәжірибелік жолмен мәселені шешу мүмкіндігі молаяды. Осы жағдай біліктілікті арттырудағы екінші үлгіге көшірудің негізі бола алады. Өйткені, құзырлылыққа бағытталған үлгіде білім алушылардың өздерін ұйымдастыру - басты мақсаты » деп көрсетеді.

Қ.Құдайбергенова «Құзырды әртүрлі кенеттен болған ситуацияларда мәселелерді шешу үшін қажетті білімді немесе әрекетті көрсете білу қабілеті, білім мен өмірлік ситуация арасындағы байланысты орнату мүмкіндігі ретінде, ал құзырлылықты адамның өзіндік

деңгейіне, даралық қасиеттеріне тікелей байланысты тұлғалық, теориялық, практикалық өлшеу дәрежесі жоғары деңгейде кіріктірілген құрылым ретінде қарастыру ұсынылады» деген тоқтам жасайды.[4]

Қолданылған әдебиеттер:

1. Әбенбаев С., Ахметова Г., Әбенбаева И. Дәстүрлі емес сабақ турасында //Мектептегі шетел тілі. 2003, №2, бб.11-16.
2. Қуанбаева Б. Оқытудың педагогикалық жүйесін технологиялық негізде жетілдірудің дидактикалық шарттары: дисс. Пед. ғыл.канд. – Алматы, 2005. –137 бет.
3. Селевко Г.К. Современные технологии в образовании. –М., 1998.
4. Таубаева Ш.Т. Оқытуың қазіргі технологиялары //Бастауыш мектеп. -1999. №4. бб-5-12

ЖҰМЫС ӨНДІРІСІНІҢ ЖОБАСЫ ЖӘНЕ ОНЫ АВТОМАТТАНДЫРУ.

Абилбекова Айдана Әмірханқызы
Арнайы пән оқытушысы
М.Өтебаев атындағы жоғары жаңа технологиялар колледжі

Аннотация: Ғылыми прогресс бір орында тұрмайды. Құрылыс саласы, экономиканың басқа салалары сияқты, жылдам өзгеріп жатқан әлеммен бірге өзгеріп жатыр. Қолданыстағы технологиялардың одан әрі дамуы, жаңа инновациялық материалдардың пайда болуы, сонымен қатар құрылыс материалдарына қойылатын экологиялық тұрғыдан қауіпсіздік талаптары құрылыс саласының дамуына елеулі әсерін тигізіп жатқаны сөзсіз.

Түйін сөздер: Құрылысты ұйымдастыру жобасы , автоматтандыру, бағдарламалық модульдер, нормативтік-әдістемелік база ,FoxPRO C++ бағдарламасы, BIM, ғимараттың ақпараттық моделі.

Құрылыстың дайындық кезеңінде технологиялық құжаттар мен жұмыс өндірісінің жобасын талапқа сай және сауатты құру өте маңызды.

Жаңа ақпараттық технологиялар осы жұмысты автоматтандырады, яғни жеңілдетіп жылдамдатады.

Технологиялық ұйымдастыру құжаттарының құрылымы мен мазмұны нормативтік ережелерге сай жұмыс өндірісінің жобасы мен құрылысты ұйымдастыру жобасынан тұрады.

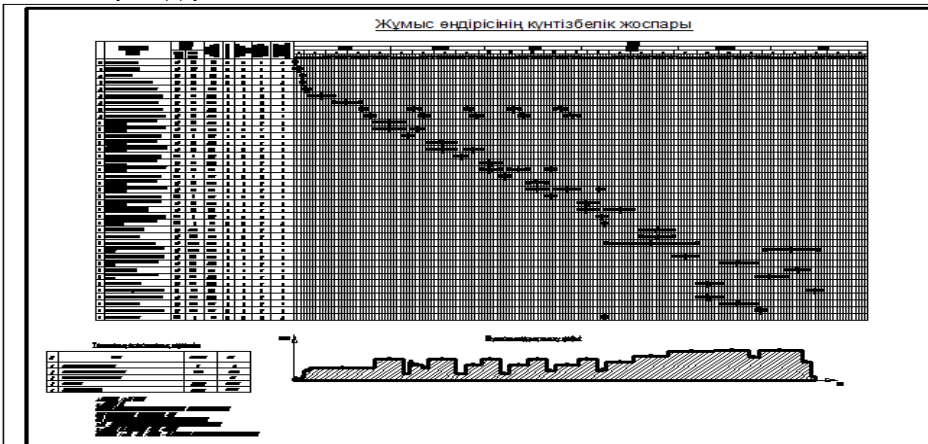
Жұмыс өндірісінің жобасы (ЖӨЖ) құрылыс жұмыстарының дайындық кезеңінде технологиялық-ұйымдастыру жүйесіндегі құрылыс-құрастыру жұмыстарының технологиясын, орындалу мерзімін, қаржылармен жабдықтау тәртібін анықтайтын жоба, ол ғимараттардың (үймәреттердің) жеке бөлшектерін тұрғызу жөніндегі өндірістік процестерді ұйымдастыру кезеңінде басшылыққа алынатын негізгі құжат қызметін атқарады.

Құрылысты ұйымдастыру жобасы (ҚҰЖ) – құрылыстың ұзақтылығын және кезеңдік мерзімдерін, күрделі қаржыны бөлуді және құрылыс-құрастыру жұмыстарының көлемін, материалдық-техникалық және еңбек ресурстарын және олардың орнын толтыратын кездерді, құрылыс-құрастыру жұмыстарын жүзеге асырудың негізгі әдістерін және объектілердің құрылысын басқарудың құрылымын анықтайтын техникалық (жұмыс-техникалық) жобаның құрамдас бөлігі.

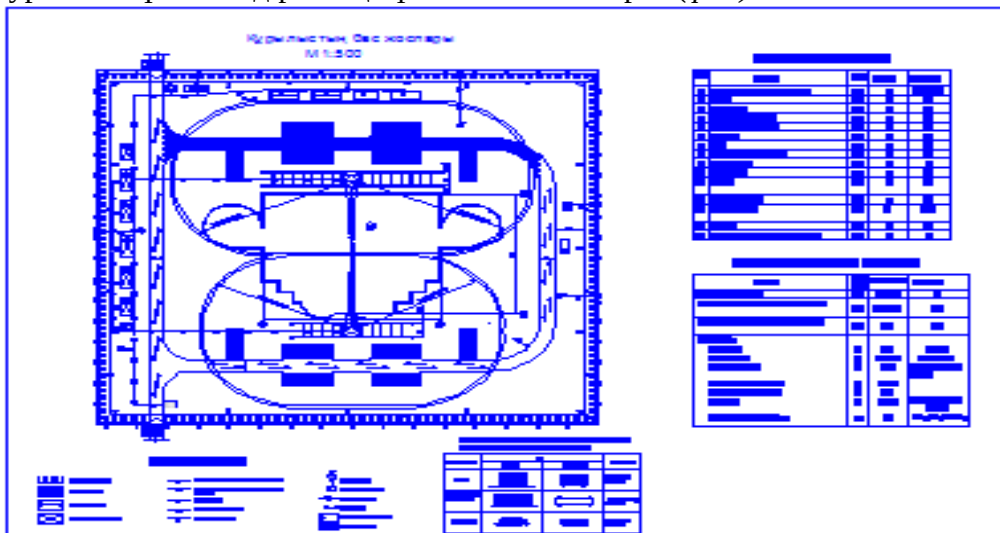
Ғимараттар мен үймәреттерді тұрғызуда жұмыс өндірісінің жобасына төмендегідей техникалық құжаттар кіреді:

- Нысан бойынша жұмыс өндірісінің күнтізбелік жоспары; (сурет-1)
- Құрылыстың бас жоспары; (сурет-2)

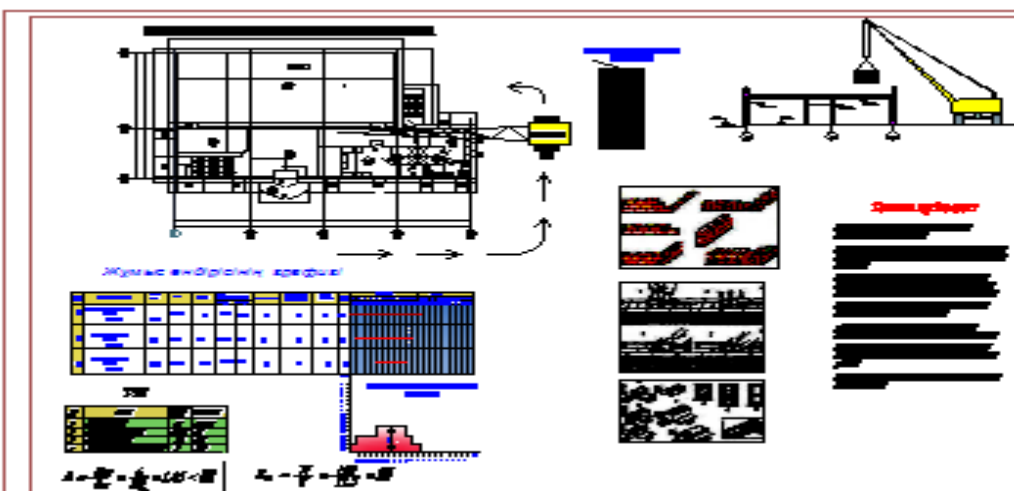
- Технологиялық карталар; (сурет-3)
- Геодезиялық жұмыстар жөніндегі шешімдер;
- Еңбекті қорғау, техника қауіпсіздігі;
- Түсіндірме жазба.

Сурет-1. Жұмыс өндірісінің күнтізбелік жоспары. (үлгі)

Сурет-2. Құрылыстың бас жоспары (үлгі)

Сурет-3. Технологиялық карта (үлгі)

Негізі құрылыс саласында ҚМЖЕ 3.01.01-85 «Құрылыс өндірісін ұйымдастыру» құжатының талаптарына сәйкес жұмыс өндірісінің жобасы мен құрылысты ұйымдастыру жобасы бекітілмей құрылыс-жинақтау жұмыстарына рұқсат берілмейді. Өкінішке орай ,

құрылыста жұмыс өндірісінің жобасының кейбір бөлімдері орындалмай, ғимараттардың қирауы, монтаждау крандарының орындарынан ауытқып құлауы тәрізді келеңсіз жағдайлар орын алып жатады.

Құрылыс өндірісінің технологиясының және техникасының әрқашан күрделенуі, тиімді шешімді таңдауды қиындатып отырады.

Бұл жағдайдан шығу жолы модельдеуді қолдануға құрылысты басқарудың негізгі звеноларында, есептеу техникасын және экономикалық әдістерді пайдалануда шеше аламыз.

Нәтижесінде нақты, мұқият орындаған жұмыс өндірісінің жобасы құрылыста технологиялық тәртіпті, сапаны, құрылыс мерзімі мен орындайтын жұмыстардың қауіпсіздігін қамтамасыз етеді.

ЖӨЖ-ын құру көп еңбекті қажет ететін және орындаушы мамандардың кәсіби деңгейіне жоғарғы, арнайы біліктілікті талап ететін күрделі процесс.

Осындай күрделі жобаны іске асыру барысында көптеген сұрақтар туындайды:

- ✓ Құрылыс-жинақатау жұмысын өндіруді қалай оңтайландыруға болады?
- ✓ Құрылыстың құны мен жұмыс өндірісінің күнтізбелік жоспарына қандай өзгерістер енгізуге болады?
- ✓ Құрылыс жұмыстарын орындау барысында қандай қарама-қайшылықтардан аулақ болу керек?

ЖӨЖ-ны орындау мерзімін жылдамдатып, сапасын жоғарылату үшін бүгінгі таңда жаңа заманауи ақпараттық технологияларды қолдану қажет.

ЖӨЖ-сын автоматтандыру бағдарламасы 3 принципке сүйенеді:

1. ЖӨЖ-ың мақсатын жүйелеу және құрылымын негіздеу;
2. Құрылыста кіріс-шығыс мәліметтерді нақтылау үшін нормативтік және анықтамалық-әдістемелік ақпаратпен қамтылып, дамыған білімділік базаны ұйымдастыру;
3. ЖӨЖ-на кіретін бөлімдерді блоктарға бөліп, нақты шешімдерін автоматтандыру.

Автоматтандырылған тапсырмалардың нақты шешімдерінің бағдарламалық модульдері есептік және графикалық компоненттермен қамтылу керек. AutoCAD бағдарламасында графикалық модуль орындалып, ал есептік модульдері мысалы FoxPRO C++ бағдарламасында орындалатын жағдайларды да қарастыруға болады.

Бағдарламада тексттік, цифрлік, кестелік және графикалық материалдардан құралған нормативтік-әдістемелік база болу керек. Бұл базаны нормативтік және анықтамалық-әдістемелік құжаттармен қамту қажет.

Мысалы, жүк көтергіш монтаждау крандар мәселесі қарастырылған жағдайда, база төмендегідей ақпараттардан құрылады:

- Жүк көтергіштігі;
- Жүктерді строптау схемасы;
- Уақытша инвентарлық ғимараттардың каталогы;
- Құрылыс алаңында орындалатын әр түрлі жұмыстардың технологиялық схемасы;
- Құрылыс материалдары мен құрылымдарын қоймалау схемасы;
- Жарықтандыру құрылғылары туралы мәлімет.

Жоғарыдағы сұрақтардың шешімін табуда BIM, 4D, 5D және 6D бағдарламасының жобалау технологиясы қолданылады.

«BIM» - Building Information Modeling – ғимараттың ақпараттық моделі. Ғимараттарды ақпараттық модельдеу немесе BIM (Building Information Modeling) құрылыс жұмыстарын айтарлықтай жеңілдетеді. Бұл жүйе әр түрлі мамандар мен ұйымдармен әзірленген болашақ ғимараттың компоненттерін есептеуге, қосуға және келістіруге мүмкіндік береді. Бұдан басқа, жобаның әр түрлі кезеңдерінде осы компоненттердің дұрыстығын, тиімділігі мен пайдалану сипаттамаларын тексеруге мүмкіндік береді.

Нысанның цифрлық моделі жұмыс құжаттамасының жазылуына, құрылыс конструкциялары мен бөліктерін жасауға негіз бола алады. Оны ғимаратты пайдалану кезеңінде ұйымдастырушылық - шаруашылық сұрақтарын шешу үшін қолдануға болады.

Жобалаудың бұл ақпараттық моделінде құрылыс нысанының кеңістіктік (3D) моделі күнтізбелік жобалаудың (4D) моделімен өзара байланысты. Сонымен қатар, құрылыстың құны (5D) моделінде анықталады.

Жобаның 4D-6D моделі ғимараттың инженерлік жүйелерін құрудың, құрылыс нысанының кез-келген мерзіміндегі жағдайды визуалды көрінісін айқындайды. Жобаның орындалу барысы талданады. Модульдік құрастыру немесе қайта фабрикациялау құрылыс жұмыстарының мерзімін айтарлықтай қысқартады.

Бұл бағдарламалар құрылыс саласында қолданысын табуда. Технологиялық құжаттардың орындалуының жемісті болуы білікті жобалаушы мен бағдарламалаушылардың серіктестігіне байланысты.

Бүгінгі таңда, ғылымның, техника мен мәдениеттің даму барысында педагогикалық және ақпараттық-коммуникациялық технологияны үйлестіру білім беру жүйесінің алға басуына ықпал етпек.

Оқу үдерісін жетілдірудің негізгі шарты – студенттердің ғылыми-шығармашылық потенциалын дамыту. Кәсіби білім беру саласында құрылыс мамандарын даярлауда жоғарыда баяндалған заманауи ақпараттық технологияны қолдану - Қазақстан экономикасының басты локомативі – құрылыс өндірісінің ілгері жылжуына үлкен ықпалын тигізеді деп сенемін.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТ:

1. Данилов Н.Н., С.Н. Булгаков, М.П. Зимин «Технология и организация строительного производства», -М.: Стройиздат,1988.- 628 б, 664 б,713 б
2. Хамзин С.Қ. «Үймереттер мен ғимараттардың құрылыс технологиясы», «Фолиант» баспасы, 2004. - 27, 28 б,
3. Хамзин С.Қ. «Құрылыс өндірісінің ұйымдастырылуы мен технологиясы», «Фолиант» баспасы, 2007.-6,7 б

ҚАЗАҚ БИЛЕРІНІҢ ШЕШЕНДІК ӨНЕРДЕГІ ОРНЫ

Кайрбаева Айгуль Маулеткажиевна
Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқытушысы
Шәкәрім жоғары колледжі

Аннотация:

«Дала заңының» билігін жүзеге асырушы күші – билер ақиқаттың ақ туын көтеруші ретінде сипатталады. Шешендік өнерді билер сөзімен байланыстырып, шешен-билердің ұтымды тапқыр сөздерін көркем сөз ретінде қарастырды. Заманның әр биі қазақ шешендік өнерінде, шешендік сөздерде өзіндік орындары бар, оның қалыптасуына игі ықпал еткен.

Қазақ шешендік өнерінің піспегі – шешен билер де, күбісі – халық. Билердің шешендік

сөздерде орны ерекше. Ел есінде жүрген шешендік нұсқалардың туындыгері – шешен-би. Билер шешендігі-біршама толық зерттелген сала. Шешендік өнерді билер сөзімен байланыстырып, шешен-билердің ұтымды тапқыр сөздерін көркем сөз ретінде қарастырды. Көркем де ойлы сөздің иелері шешен-билер-мемлекет тағдырына араласып, ұлтының болашағы мен бірлігі жолында, халқының тәуелсіздігі мен намысы үшін ауыздыға сөз, аяқтыға жол бермеген, қазақ даласында көшпенділер сахарасында темірдей тәртіп пен ізгіліктің қанат жаюына, демократияның жандануына ат салысқан тарихи тұлғалар, қоғам қайраткерлері. Халқының ғұмырнамалық тарихында билер халықтың мұңын мұңдап, жоғын жоқтаушы, ұлтты ұйыстырушы, елінің еркіндігін қамтамасыз ететін мемлекеттік мәмілегер ру-тайпаларының басын қосып біріктіруші, халқының салт-дәстүрін берік ұстанушы, бабалардың кемеңгерлік саясатын алға апарушы, кемел ойдың, ұлы даналықтың қайнар көзі, ұрпақ тәрбиесін ұлы мұрат еткен парасатты тәрбиеші, киелі сөз өнерін шешендік сөздерде билер сөзге тиек еткендігі айқын.

Би қазақ даласында хан болған жоқ. Бірақ ол өзінің жеке қасиеттері мен әлеуметтік межелер биігінде ханнан да жоғары тұрды. Сондықтан да халық арасында: «Ханда қырық кісінің ақылы бар, биде қырық кісінің ары, білімі бар» деген түсінік қалыптасқан.

Орта ғасырлық қазақ қоғамының бүкіл құқықтық әлемінде негізгі билік «Дала заңының» билігі болды. Ал оның қорының сақтаушысы, реформаторы және жүзеге асырушы күші – билер еді.

Би, ең алдымен-сот. Бидің өзі де, билігі де түп – тамыры халықтың тарихына байланысты болса, хан билігін көпшілік бұқара әкім билігі деп таныды. Би халықтың сана – сезімінде ақиқаттың ақ туын көтеруші ретінде сипатталады. «Шыннан өзге құдай жоқ», «Малым жанымның садағасы, жаным арымның садағасы». Билердің негізгі ісіне айналған бұл ұрандар бойынша адам үшін оның ар – ожданы мен намысын, адамгершілік, әділдік тұрғыдан қорғауды ең жоғарғы қадір – қасиет деп санаған.

Би–Ұлы Дала құқығын еркін талқылаушы, әрі оның нормаларын қоғам өзгеруіне сай қолданушы. Қазақ хандарының бағына біткен үш биі-Төле, Қазыбек, Әйтеке тарихи сын сағатта алдындағы парыздарын атқарып, ұлттың өмірін ұзартуға тарихи үлес қосқан тұлғалар. Билер шешендігі-біршама толық зерттелген сала. Көшпелі елдің татулығы, ел ішіндегі даулар, талас-тартыстардың әділ шешімін табуы тәрізді әлеуметтік мәселелер билердің қатысуынсыз шешілмеген. Қандай бидің өмірін алмаңыз тарихи-әлеуметтік жағдайларға тәуелді болып отырады. Оның бірі-Шәңкі би. Ес кіргеннен бастап ел қамын ойлап «ел жұртым қайтсе ел қатарына қосылады» деп, жұрт тағдырын шешетін мәселелерге белсене араласып, әділ би атанған. Оның билік шеңбері өз руы төңірегінен ұзап, орта жүз елдерінде кеңінен таралған. Шәңкі бармаса, ірі дау-дамайлар дұрыс шешімін таппаған.

Сөзіміздің дәлелі ретінде Шәңкінің шешендік қасиеттерін дәлелдейтін бірнеше сөздеріне тоқталсақ. Атығай елінің атақты биі Зілқараның асында қызмет етіп, қонақтардың қолына су құйып жүрген бала Шәңкі сүрініп жығылғанда оны келемеждеп «олжаңнан маған да» деп күлген Мама биге Шәңкі:

Таңның таң екенін кім біледі,
Сарғайып барып атпаса.
Күннің күн екенін кім біледі,
Қызарып барып батпаса.
Орданың орда екенін кім біледі,
Мен сияқты күтуші,
Жығылып, сүрініп жатпаса.
Иттің ит екенін кім біледі?
Жығылып жатқан баланы

Тақымынан қаппаса, –деп асқақтап отырған шонжардың аузын аштырмай тастайды. Осылай айтайын деген ойын табан асты суырып салып, ой деңгейін терең пәлсапа сатысына жеткізген. Әділдік, адалдықты өмірінде жақтап өткен би бір сөзінде:

Білгенге сөзім сом алтын,

Білмегенге арам ас.
Дүниеге машқұл адам
Сөзінді тыңдауға да жарамас
Сөз жинаған алтын қазушы,
Наданға айтып сөзді
Қор қылуға жарамас,
Теңіз басы бұлақты,
Сол бұлақ тасымай
Айдындарға су толмас.
Аталы сөз тоғыз қабат қорғаның,
Сөз білмеген ала тәнді жалаңаш, –деген пәлсапалық ой қалдырған екен.

Шешендердің де өзіндік орны бар тұлғалар. Соның бірі-Жанқұтты Шешен Құнанбайдың үйінде отырғанда Абай келіп сәлем береді. Ол кезде Абайдың жас үйленбеген шағы болған екен. Абайдың тапқырлығын, өлең шығаратындығын естіп жүрген шешен баланы қасына отырғызып, оған бірнеше сұрақ қояды.

- Шырағым дүние неге сүйенеді?
- Дүние үмітке сүйенеді
- Көздің көрмесі бола ма?
- Көз қабағын көрмейді.
- Шам жарығының түспесі бола ма?
- Шам жарығы түбіне түспейді.
- Болат пышақтың кеспесі бола ма?
- Болат пышақ өз сабын кеспейді-деп жауап берген Абайға шешен ризалығын білдіріп, өлең түрінде жауап беруін сұрапты. Жанқұты Шешен Құнанбай, Алшынбай, Мұса сияқты сол өңірдегі билермен айтысқа түскен би.

Сонымен қатар әрі би, әрі жырау атанған Бұхар Қалқаманұлының (1685-1777) халқымен хоштасар алдында айтқан соңғы сөзін ғана еске алсақ, ол қаншама терең мағыналы, өлең болып өріліп тұрған қанатты сөзі. Бұхар бидің ақжолтай ақындығын танытып тұрған бұл ой-толғауы мынандай еді:

- Ата-ананың қадірін балалы болсаң білерсің,
Ақ тәніңнің қадірін жаралы болсаң білерсің,
Бостандықтың қадірін жазалы болсаң білерсің,
Дәулетінің қадірін мал кеткенде білерсің,
Тіршіліктің қадірін жан кеткенде білерсің,
Аңдып жүрген дұшпаның дәл жеткенде білерсің-деген жолдарында әр нәрсенің өзіндік қасиеттерін ақылмен көрсеткен.

Билердің ішіндегі алып бидің бірі Төле би жас кезінде талай жасы үлкен атақты абыз билердің алдынан өтіп батасын алады. Төле бала әуелі әкесінің ақылына сүйенген. Төле "Қалай еткенде бірлік болады, оның күші қандай болмақ" дегенді сұрайды. Сонда, әкесі әуелі жауап айтпас бұрын бір бума солқылдақ шыбық алдырады:

-Балам, мынаны сындырып көрші.

Төле буылған шыбықты олай-бұлай иіп сындыра алмайды.

- Енді сол шыбықты біртіндеп сындыршы? Төле ортасынан буылған шыбықты шешіп, біртіндеп пырт-пырт етіп оп-оңай сындыра береді. Әлібек би:

- Бұдан не түсіндің, балам? - дейді.

Сонда, Төле, бала:

- Түсіндім, әке бұл мысалыңыздың мәнісі: ынтымағы, бірлігі мықты елді жау да, дау да ала алмайды. "Саяқ жүрген таяқ жейді" демекші, бірлігі, ынтымағы жоқты жау да, дау да оп-оңай алады дегеніңіз ғой.

- Бәрекелді, балам, дұрыс таптың. Ел билеу үшін алдымен елді ауыз бірлікке, ынтымаққа шақыра біл. "Бақ қайда барасың дегенде, ынтымаққа барамын" дегенінің мәнісі осы, - депті.

Қазыбек бидің жастық шағы мен бүкіл саналы өмірі қазақ елінің өз ішінде рулық-

тайпалық алауыздықтар мен хандық билікке таластың неғұрлым өршіген, көрші мемлекеттердің көз тігуі жиілеп, Жоңғар шапқыншылығы үдей түскен кезеңге тап келді. Ел аузындағы аңыз-әңгімелерге қарағанда, ол Тәуке ханның белгілі би-батырлары бастаған елшілігіне ілесіп алғаш рет қалмақ қоңтайшысы Цэван Рабданға барғанында 14 жаста екен. Қылышынан қан тамған қаһарлы қалмақ ханының алдында қазақ билері жасқаншақтық танытып, күмілжіңкіреп қалған сәтте жасөспірім Қазыбек: “Дат, тақсыр!” деп жұлқынып алға шығады да:

“Қазақ деген мал баққан елміз, ешкімге соқтықпай жай жатқан елміз.

Елімізден құт-береке қашпасын деп, жеріміздің шетін жау баспасын деп найзасына жылқының қылын таққан елміз.

Дұшпан басынбаған елміз, басымыздан сөз асырмаған елміз.

Досымызды сақтай білген елміз, дәм-тұзын ақтай білген елміз.

Бір ақасқақтаған хан болса – ханордасын таптай білген елміз.

Атадан ұл туса – құл боламын деп тумайды, анадан қыз туса – күң боламын деп тумайды, ұл мен қызын жатқа құл мен күң етіп отыра алмайтын елміз.

Сен темір болсаң, біз көмірміз – еріткелі келгенбіз, қазақ-қалмақ баласын теліткелі келгенбіз.

Танымайтын жат елге — танысқалы келгенбіз, танысуға көнбесең – шабысқалы келгенбіз.

Сен қабылан болсаң, мен арыстан – алысқалы келгенбіз, тұтқыр сары желіммен жабысқалы келгенбіз.

Бітім берсең – жөніңді айт, бермесең – тұрысатын жеріңді айт!” – депті.

Жас баланың бұл сөздерінен бас алыспақ батырлықты да, ынтымаққа шақырған ізгілікті де аңғарған қалмақ ханы әділдікке жығылып, өжеттігі мен шешендігіне риза болып: “Дауысың қаздың дауысындай екен, бұдан былай сенің есімің Қаз дауысты Қазыбек болсын”, – деген екен.

Шешендігін дәлелдеп жатуды қажет етпейтін би-шешендердің қатарына Едіге биді жатқызуға болады. Едіге есімі ел арасында кең тараған. Ғасырлар бойы ел аузында айтылып келген «Едіге батыр» жыры қазақ даласында зор даңққа бөленді:

Едіге деген ер екен,

Елдің қамын жер екен.

Ел шетіне жау келсе,

Мен барайын дер екен-деген жыр жолдары халық арасында бүгінге дейін сақталған.

Билер үшін, өмір — қамқорлық, қамқоршы — ұлағатты сепкен ізгілік, ал шешендік — сол қамқорлықтың құндылығын көрсететін, құндылықты иемдетуге үйрететін өнер. Болмыстағы кісілік мәндік қасиет адамды адаммен жақындататын сиқырлы күш. Бәйдібек би осы ойын былай жеткізеді: “Тірлік басқа болса да, тілек бір. Бармақ басқа болса да білек бір”.

Қазақтың үш төбе билері де адамзат тіршілігін, оның келешегін адам қайыр-қамқорымен салыстыра саралайды:

Батырлықтан не пайда,

Халқына қайран қылмаса (Төле би).

Атадан жақсы ұл туса,

Елінің оңы болады (Қазыбек би).

Бай болсаң халқыңа пайдаң тисін,

Бай болып елге пайдаң тимесе,

Елден бөтен үйің күйсін. (Әйтеке би).

Би шешендер қаршадайынан ел мұң-зарына құлақ түре жүрді, тығырықта алғыр, зерек, әділ болып ержетті, айтыс-тартыста ой өрісін жетілдірді, сөйлеу мәдениетін нақыштады. Ойы мен болмысы белсенділер ел жағдайын, әсіресе олардың рухани болмысын жетік білген сайын, әділдік жағына ауысып отырды.

Қазақ би-шешендері алты алаштың тату-тәтті, ақжарқын заманда өмір сүруін аңсап өтті. Бұл дегеніміз халықтың төрт құбыласын түгендеу болып табылады. Осы мұратқа орай “біліп айтқан сөзге құн жетпейді, тауып айтқан сөзге шын жетпейді” (Төле би). Сөздің шыны мен құны — ақылдың құты, билердің қоғамдағы рөлі мен мерейін үстем етеді.

Қорыта айтқанда, сол дәуірдің әр биі қазақ шешендік өнерінде, шешендік сөздерде өзіндік орындары бар, қалыптасуына игі ықпал еткендігі даусыз. Қазақ билері көзбен көргендерін жазып, өз замандастары жөні жайлы пікір қалдырып, бүкіл ұлттың басын қосып, артына аталы сөздер қалдырып кетті.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Қазақтың шешендік сөздері» Алматы «Ана тілі» 2006
2. Адамбаева Б. Алтын сандық.- Алматы: Жазушы, 1989.- 195 б.
3. Негимов С. Шешендік өнер.- Алматы: Ана тілі, 1997.
4. Қалимұқашева Б.Д. Шешендік өнерге баулудың дидактикалық принциптері. Бастауыш мектеп.- Алматы: Мектеп, 1999.-№ 10.- Б. 10-12.
5. Қосымова Г. Қазақ шешендік өнерінің негіздері. Алмаы «Білім» 2013
6. «Қазақ әдебиеті» баспасы №8 1993ж.

ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ ПРАВОВОЙ ГРАМОТНОСТИ СТУДЕНТОВ КАК УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ БУДУЩЕЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КАРЬЕРЫ

А.З.Мухамедьярова
преподаватель правовых дисциплин
ЧУ «Капагандинский высший колледж «Bolashaq»

Аннотация: Одним из приоритетных направлений развития современного государства является образование, задачами которого является повышение качества образования в современных условиях изменения социально-экономической и правовой обстановки. Социальная значимость правового образования определяется построением гражданского общества и правового государства. От качества правового образования зависит состояние правовой культуры, правосознания граждан и результаты правовой деятельности.

Ключевые слова: Правовая культура, правовая грамотность, правовой нигилизм, правовая компетентность.

В условиях правового государства возрастает значимость закона в системе социальных регуляторов, происходит усиление правовых начал в поведении людей, в жизни общества и государства. Недостаточный уровень правовой культуры и правосознания, правовой нигилизм граждан являются серьезной проблемой обеспечения реализации принципов верховенства права.

Правовая культура обучающегося – это составляющая профессиональной культуры, определяющая правовую ориентацию личности в контексте профессиональной деятельности и отражающая все ее компоненты: совокупность знаний, умений, благодаря которым элементарные правовые знания находят применение в практических действиях. Личная и профессиональная позиция, сформированная на базовых знаниях закона, определяет активное, творческое отношение к социальной, экономической и политической деятельности в государстве, а также является составляющей успешности профессиональной деятельности будущего специалиста [2, с. 21].

На основе анализа понятий «правовая культура», «правовая компетентность» и «правовая грамотность» доказывается, что целью правовой подготовки студентов должно стать формирование у них правовой грамотности. Результаты опроса студентов, преподавателей и специалистов выявили основные проблемы и направления в совершенствовании преподавания правовых дисциплин. Задачей формирования у студентов колледжей правовой культуры заключается в том, чтобы они, во-первых, были достойными гражданами своей страны,

понимали свою роль, возможности и ответственность в обществе, знали свои права и обязанности; во-вторых, чтобы они получили необходимые для их профессиональной деятельности правовые знания и приобрели навыки, позволяющие им самостоятельно понимать действующие законы, юридические нормы, умело разбираться в них и применять в профессиональной деятельности. Однако, до сих пор выпускники колледжей, получая качественные профессиональные знания по профессии, имеют низкие представления о правовых механизмах регулирования трудовой деятельности, административных, гражданско-правовых и других отношениях в обществе.

Недостаточные юридические знания, приводят к тому, что студенты не всегда могут правильно ответить на конкретные вопросы по элементарным правовым положениям, правильно применить их в будущей профессиональной деятельности, видеть их нарушение [4, с. 29].

Формирование правовой грамотности обучающихся происходит в процессе:

- правового обучения и воспитания по дисциплинам «Основы права»;
- воспитательного сектора.

Правовая грамотность предполагает разумное поведение специалиста как гражданина своей страны, понимание своей роли, возможности и ответственности в обществе, знание своих прав и обязанностей.

Таким образом, формирование правовой грамотности будущего специалиста должно стать целью преподавания правоведческих дисциплин. Именно правовая грамотность должна стать базой для формирования правовой компетенции и правовой культуры специалиста.

Правовое обучение должно быть направлено на достижение основной цели: обеспечение правовыми знаниями, необходимыми для трудоустройства будущего специалиста, реализации его прав в обществе и государстве.

Традиционные методы обучения в виде лекций, семинаров, контрольных работ дают невысокие результаты в формировании правовой культуры студентов. Необходимо использовать новые, индивидуализированные методы – деловые, ролевые игры, экскурсии, дебаты, круглые столы с приглашением специалистов и другое. Целесообразно поручать студентам составление документов правового характера: резюме, заявление о приеме на работу, исковое заявление, приказы, решения. Студенты, особенно технических специальностей, должны уметь отстаивать свою позицию, основанную на нормах законодательства Республики Казахстан. Уметь применять нормы законов и давать правовую оценку сложившимся ситуациям.

Воспитание правовой культуры и законопослушного поведения обучающихся необходимо рассматривать как цель профессиональной подготовки будущих специалистов. К структурным элементам правовой культуры личности относится знание системы основных правовых предписаний, понимание принципов права, глубокое внутреннее уважение к праву, законам, законности и правопорядку, убежденность в необходимости соблюдения их требований, активная жизненная позиция в правовой сфере и умение реализовывать правовые знания в процессе правомерного социально-активного поведения [5, с. 103].

Воспитание правовой грамотности и законопослушного поведения обучающихся – это целенаправленная система мер, формирующая установки гражданственности, уважения и соблюдения права, цивилизованных способов решения споров, профилактики правонарушений.

Образовательные программы разрабатываются колледжами самостоятельно с участием работодателей на основе Государственного общеобязательного стандарта технического и профессионального образования, профессиональных стандартов, профессиональных стандартов WorldSkills [3]. Колледжи основной акцент при составлении рабочих учебных планов делают на профессиональные дисциплины, забывая о становлении личности студента в трудовом коллективе и обществе. Дисциплина «Основы права» не изучается в колледжах, обучающих студентов рабочим квалификациям, что приводит к низкому уровню правовой культуры будущего специалиста.

Считаю необходимым акцентировать внимание на развитие не только

профессиональных компетенций будущего специалиста, но и на уровень его правового мышления. Это возможно введением дисциплины «Основы права» для обучающихся рабочих профессий. А также обеспечить перенос дисциплины «Основы права» из базового модуля в профессиональный, так как будущий специалист должен знать конституционные, трудовые права и обязанности, а также нести ответственность за совершенные дисциплинарные, административные, уголовные правонарушения, уметь составлять правовые документы, давать правовую оценку в той или иной ситуации.

По мимо дисциплины «Основы права» предлагаю ввести специальный курс «Основы эффективного трудоустройства», который расширит правовые знания трудового законодательства будущего специалиста.

Проблему формирования правовой грамотности будущего специалиста необходимо решать не только педагогическими средствами, но и социальными, среди которых доминирующей на сегодняшний день является проблема установления обществом объективных требований к качеству правового образования и общеправовой подготовке выпускников, диктуемая современными потребностями личности и общества. Решение этой проблемы - важнейшее условие повышения уровня правовой грамотности, правосознания и правовой культуры будущих специалистов, что, несомненно, будет способствовать их более совершенной адаптации в жизни общества.

Формирование правовой компетентности позволяет будущим специалистам получить необходимые для их профессиональной деятельности правовые знания, приобрести навыки, позволяющие им самостоятельно понимать действующие законы, юридические нормы, умело разбираться в них и применять в профессиональной деятельности.

Список литературы:

1. Конституция Республики Казахстан от 30 августа 1995 года (с изменениями и дополнениями по состоянию на 19.09.2022 г.);
2. Булгакова Д.А. Теория государства и права. Учебное пособие – Алматы: 2006 – 99 с.;
3. Фирсов Г.А. Формирование правовой культуры в учреждениях профессионального образования автореф. дис. докт. пед. наук Г.А.Фирсов - К.: ЦТНО ИТиИП РАО, 2019 - 44 с.;
4. Агарновская Е.В. Правовая культура и обеспечение прав личности / Е.В. Агарновская - К.: Наука, 2020 - 120 с.

БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ: ЖАЛПЫ БАҒДАРЛАР ЖӘНЕ ЖЕКЕ ТӘСІЛДЕР

Бердибаева Казина Берикбаевна
Жалпы кәсіптік пәндер оқытушысы
Астана қаласы әкімдігінің «Қоғамдық тамақтандыру және
сервис колледжі» ШЖҚ МКК

Аннотация: мақала қоғамның заманауи сын-қатерлері динамикалық әлем жағдайында жеке дамудың негізгі құралы ретінде білім берудің маңыздылығын көрсетеді. Өзекті білімге ие болу ғана емес, сонымен қатар өзгерістерге сәтті бейімделу үшін қажетті қабілеттерді дамыту маңызды. Бұл мақалада қазіргі жағдайда білім мен жеке даму арасындағы тепе-теңдікті қалай табуға болатындығы қарастырылады.

Түйін сөздер: білім беру, жеке даму, тепе-теңдік, білім беру мақсаттары, білім беру бағдарламаларының икемділігі, негізгі құзыреттер.

Негізгі аспектілердің бірі-білім беру бағдарламаларының икемділігі. Еңбек нарығының

технологиялары мен талаптарындағы жылдам өзгерістерді ескере отырып, білімнің өзектілігін қамтамасыз ету үшін икемді және бейімделгіш білім беру тәсілдері маңызды болады. Білім беру тек нақты ақпарат беріп қана қоймай, сонымен қатар әртүрлі салаларда тиімді жұмыс істеу үшін қажетті дағдыларды дамытуы маңызды.

Тағы бір негізгі аспект - негізгі құзыреттерді дамыту. Сыни тұрғыдан ойлау, қарым — қатынас дағдылары, мәселелерді шеше білу-бұл дағдылар динамикалық әлемде табысты жеке дамудың ажырамас бөлігіне айналады. Қазіргі білім беру бағдарламалары осы негізгі құзыреттерді қалыптастыруға ықпал ететін әдістемелерді белсенді түрде енгізуі керек.

Қазіргі заманғы технологиялардың интеграциясы да маңызды элемент болып табылады. Сандық құралдар мен онлайн ресурстарды тиімді пайдалану интерактивті және динамикалық білім беру орталарын құруға мүмкіндік береді. Бұл студенттердің мотивациясын арттыруға ғана емес, сонымен қатар қазіргі әлемде маңызды цифрлық сауаттылық дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

Білім беру мақсаттары мен жеке қажеттіліктер арасындағы тепе-теңдікті сақтау білім беру практикасын дараландыруды талап етеді. Оқыту жүйелері әр студенттің қызығушылықтарын, оқу стильдерін және кәсіби мақсаттарын ескере отырып, олардың ерекше ерекшеліктеріне бейімделе алуы керек.

Қазіргі әлем тұрақты өзгерістермен сипатталады, бұл адамның тез өзгертін жағдайларға тиімді бейімделу қабілетін талап етеді. Бұл орайда осы процесте тепе-теңдікті табудың негізгі стратегияларын анықтай отырып, динамикалық ортада жеке дамуды қалыптастырудағы білімнің рөлі қарастырылады[1].

Шекаралар қысқарып, ақпараттық ағындар күшейіп келе жатқан қазіргі әлемде білім беру саласындағы халықаралық ынтымақтастық маңызды орын алады. Бұл бағыт білім мен тәжірибе алмасуға ықпал етіп қана қоймай, жеке білім беру тәсілдерін дамытуға бірегей мүмкіндіктер туғызады.

Халықаралық білім берудегі жалпы бағдарлар:

1. Мәдени алмасу: халықаралық білім беру бағдарламалары мәдени алмасуға ықпал етеді, бұл студенттерге әртүрлі дүниетанымдар мен дәстүрлерге енуге мүмкіндік береді. Бұл тәжірибе көкжиектерді кеңейтеді, айырмашылықтарды құрметтейді және жаһандық ойлауға ықпал етеді.

2. Тілдік дағдыларды дамыту: көптілді ортада оқыту қазіргі білім беруде нормаға айналуға. Бұл жаңа тілдерді үйренуге ғана емес, сонымен қатар тілдік икемділікті дамытуға да ықпал етеді, бұл әсіресе жаһандық коммуникация жағдайында маңызды.

3. Құндылықтардың ортақтығы: халықаралық білім беру бағдарламалары студенттердің тұрақтылық, жауапкершілік және АЗАМАТТЫҚ БЕЛСЕНДІЛІК сияқты ортақ құндылықтарды қалыптастыруға жиі назар аударады. Бұл қасиеттер әлемдік қоғамда сәтті бейімделудің кілті болып табылады.

Халықаралық білім беру контекстіндегі жеке тәсілдер:

1. Білім беру бағдарламаларындағы икемділік: ұсынылатын курстар мен бағдарламалардың алуан түрлілігі студенттерге өздерінің қызығушылықтары мен кәсіби мақсаттарына сәйкес келетіндерді таңдауға мүмкіндік береді. Бұл жеке таңдау тиімдірек оқу үшін жағдай жасайды.

2. Тәлімгерлік және кеңес беру: жекелендірілген тәсіл студент тәжірибелі тәлімгерлерден жеке қолдау мен ұсыныстар ала алатын тәлімгерлік пен кеңес беру жүйесінің болуын болжайды. Бұл материалды жақсы игеруге және кәсіби дамуға ықпал етеді.

3. Жеке оқу жоспарлары: әрбір студенттің білім беру қажеттіліктерінің ерекшелігін ескеретін жеке оқу жоспарларын әзірлеу халықаралық білім берудің маңызды элементіне айналады. Бұл әр оқушыға өзінің әлеуетін барынша арттыруға мүмкіндік береді.

Осылайша, білім беру саласындағы халықаралық ынтымақтастық жаһандық білім беру кеңістігін қалыптастыру үшін жалпы бағдарларды қамтамасыз етеді, бірақ сонымен бірге әрбір білім алушының бірегейлігін қолдай отырып, жеке тәсілдер үшін кеңістік береді. Бұл тепе-теңдік түлектерді қазіргі әлемнің қиындықтарына дайындайтын тиімді білім беруге ықпал етеді.

Қазіргі білім беру парадигмасының негізгі элементтерінің бірі-икемділік пен бейімделуге баса назар аудару. Технологиядағы, экономикадағы және қоғамдағы өзгерістердің жылдамдығы білім беру бағдарламаларынан жаңа талаптарға тез жауап беру қабілетін талап етеді. Бұл тек оқу мазмұнын жаңартуды ғана емес, сонымен қатар оқыту әдістері мен форматтарын өзгертуді де қамтиды[2].

Қазіргі білім берудің маңызды бағыты дәстүрлі академиялық құзыреттіліктерді ғана емес, сонымен қатар "жұмсақ дағдылар" немесе болашақ құзыреттіліктерін дамыту болып табылады. Бұған қарым-қатынас дағдылары, сыни ойлау, ұжымда жұмыс істеу, стандартты емес мәселелерді шешу қабілеті жатады. Бұл дағдылар технологияның қарқынды дамуы мен жаһандану жағдайында маңызды бола түсуде.

Тағы бір маңызды элемент-білімге қол жетімділікті кеңейту. Қазіргі әлемде қашықтық білім алуға кедергі болмауы керек. Онлайн білім беру, жаппай ашық онлайн курстар (МООС) және басқа технологиялар әлемнің түкпір-түкпірінен келген адамдарға үйден шықпай-ақ сапалы білім алуға мүмкіндік береді[3].

Осы мақаланың қорытындысында біздің заманымыздың өзекті сын-қатерлерін шешуге бағытталған табысты білім беру бастамалары қаралды. Осы мысалдарды талдай отырып, тез өзгертін әлемнің талаптарына сәйкес білім беруді үнемі дамыту қажеттілігі туралы қорытынды жасауға болады. Алдағы жылдары білім беруді дамытудың талданған перспективалары оқыту саласындағы инновациялар мен бейімделудің маңыздылығын көрсетеді. Күтілетін трендтер болашақ білім беру бағдарламаларын қалыптастыру кезінде қоғамдағы, технологиядағы және экономикадағы өзгерістерді ескеру қажеттілігін көрсетеді. Білім беруді дамыту біздің заманымыздың сын-тегеуріндеріне табысты бейімделудің негізгі факторына айналады және оның эволюциясы неғұрлым икемді, инновациялық және білім алушылардың қажеттіліктеріне сәйкес келетін білім беру жүйелерін құру бағытында жалғасатын болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Kim, C. (2021). "Innovative Approaches to Education: Case Studies from Around the World." *Innovations in Education and Teaching International*, 28(2), 89-104.
2. Anderson, P. (2017). "Future Trends in Education: A Global Perspective." *Trends in Educational Technology*, 22(3), 165-182.
3. Martinez, S. (2019). "Access to Education Beyond Borders: The Role of Online Platforms." *International Journal of Open and Distance Learning*, 14(1), 45-62.

ОБРАЗОВАНИЕ И ИНДИВИДУАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ: КАК НАЙТИ БАЛАНС В ДИНАМИЧНОМ МИРЕ

Рахимбекова Айсеным Рамазановна
Преподаватель общепрофессиональных дисциплин
ГКП на ПХВ «Колледж общественного питания и сервиса» акимата г.Астана.

Аннотация: Данная статья исследует важность образования в контексте индивидуального развития в условиях быстрого изменения мира. Рассматриваются научные исследования, освещающие влияние образования на личностный рост. Статья обсуждает стратегии поиска баланса между образовательными целями и индивидуальными потребностями, предлагая практические подходы для успешной адаптации к динамике современности.

Ключевые слова: образование, индивидуальное развитие, динамичный мир, баланс, образовательные цели, личностное развитие.

Современный мир характеризуется постоянными переменами, требуя от индивида способности эффективно адаптироваться к быстро меняющимся условиям. В данной статье я рассматриваю роль образования в формировании индивидуального развития в динамичном

окружении, выявляя ключевые стратегии поиска баланса в этом процессе.

Статья основана на обзоре актуальных исследований в области образования и личностного развития. Анализ влияния образования на формирование личности предоставляет важные научные основы для разработки эффективных стратегий образовательных практик.

Обсуждаются конкретные практические подходы, способствующие нахождению баланса между образовательными целями и индивидуальными потребностями. Статья предоставляет рекомендации для успешной адаптации индивида к быстро меняющемуся миру.

Современные вызовы общества подчеркивают важность образования как ключевого инструмента для индивидуального развития в условиях динамичного мира. Важно не только обладать актуальными знаниями, но и развивать способности, необходимые для успешной адаптации к изменениям. В данной статье рассматривается, как найти баланс между образованием и индивидуальным развитием в современных условиях.

Одним из ключевых аспектов является гибкость образовательных программ. В свете быстрых изменений в технологиях и требованиях рынка труда, гибкие и адаптивные образовательные подходы становятся важными для обеспечения актуальности знаний. Важно, чтобы образование не только предоставляло фактическую информацию, но и развивало навыки, необходимые для эффективной работы в разнообразных областях[1].

Другим ключевым аспектом является развитие ключевых компетенций. Критическое мышление, коммуникационные навыки, умение решать проблемы — эти навыки становятся неотъемлемой частью успешного индивидуального развития в динамичном мире. Современные образовательные программы должны активно внедрять методики, способствующие формированию этих ключевых компетенций.

Важным элементом является также интеграция современных технологий. Эффективное использование цифровых инструментов и онлайн-ресурсов позволяет создавать более интерактивные и динамичные образовательные среды. Это способствует не только повышению мотивации студентов, но и развитию навыков цифровой грамотности, важных в современном мире. Соблюдение баланса между образовательными целями и индивидуальными потребностями требует также индивидуализации образовательных практик. Системы обучения должны быть способны адаптироваться к уникальным особенностям каждого студента, учитывая их интересы, стили обучения и профессиональные цели[2].

Важной составляющей индивидуального развития в условиях современного общества является также развитие креативности и инновационного мышления. Образовательные программы должны стимулировать творческое мышление и способствовать формированию способности генерировать новые идеи. Это не только способствует личностному росту, но и создает условия для развития инновационного потенциала общества в целом.

Следует отметить, что образование должно быть доступным и инклюзивным. Равный доступ к образовательным ресурсам для всех слоев общества является основой справедливого и устойчивого развития. Создание образовательных сред, учитывающих разнообразие культур, языков и потребностей студентов, способствует формированию более ответственного и гармоничного общества[3].

Важным компонентом индивидуального развития является поддержка со стороны образовательных институтов и общества в целом. Стимулирование самообучения, развитие системы менторства и обеспечение доступа к карьерным консультациям создают благоприятные условия для личностного и профессионального роста каждого индивида.

В итоге, поиск баланса между образованием и индивидуальным развитием в условиях быстро меняющегося мира требует комплексного подхода. Гибкость, ключевые компетенции, использование современных технологий, индивидуализация и инклюзивность - эти принципы сформируют образовательную среду, способствующую успешной адаптации и выдающемуся индивидуальному развитию.

Список использованных литератур:

1. Smith, J. (2021). "The Future of Education: Adapting to a Changing World". Publisher: Academic Press.

2. Brown, A. (2020). "Balancing Education and Individual Development in a Dynamic Environment". *Journal of Educational Psychology*, 25(3), 112-130.
3. Johnson, M. (2019). "Digital Literacy in the 21st Century: Integrating Technology into Education". *Journal of Technology in Education*, 18(2), 45-60.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ В ПРЕПОДАВАНИИ
ДИСЦИПЛИНЫ
«ОСНОВЫ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ»

Кириенко Елена Михайловна
преподаватель Колледжа туризма г. Санкт-
Петербурга г. Санкт-Петербург

Аннотация: В статье рассматриваются активные методы обучения при подготовке учащихся средних специальных учебных заведений. Для формирования у обучающихся компетенций используются деловые игры. Автор раскрывает понятие и особенности применения активных методов в обучении студентов.

Ключевые слова: Человеческий капитал, деловая игра, предпринимательские способности, цифровая грамотность.

В настоящее время одним из основных факторов развития экономики России стал человеческий капитал.

К характеристикам человеческого капитала можно отнести знания, умения и опыт, которые человек получает в процессе обучения и повседневной жизни.

Человеческий капитал — это не только умение преуспевать на имеющемся рабочем месте, но и умение создавать новые рабочие места, структуры и виды деятельности — предпринимательские способности в широком смысле. [1]

Эти знания имеют большое значение для будущего трудоустройства выпускников, ведь малый бизнес играет значительную роль в развитии г. Санкт-Петербурга и Российской Федерации.

По состоянию на 10 января 2024 года в Санкт-Петербурге в Едином реестре субъектов малого и среднего предпринимательства содержится более 368,3 тыс. субъектов малого и среднего предпринимательства, в том числе: 169,4 тыс. юридических лиц; 198,9 тыс. индивидуальных предпринимателей. Среднесписочная численность работников субъектов малого и среднего предпринимательства Санкт-Петербурга (включенных в Единый реестр субъектов малого и среднего предпринимательства) на 10 января 2024 года составила более 1047 тыс. человек, из которых: 964,1 тыс. – работники юридических лиц; 83,1 тыс. – работники индивидуальных предпринимателей.[2]

Таким образом, около 32% занятых в городе работают предприятиях малого и среднего предпринимательства.

Средства и усилия общества, вложенные в развитие человеческого капитала, в образование, приносят значительный экономический эффект, способствуют повышению качества жизни отдельного человека, семьи и общества в целом.

Количественный прирост и качественные изменения человеческого капитала способны обеспечить лучшее качество продуктов и услуг, инициировать создание новых бизнесов и технологических проектов, в том числе в новых для российской экономики секторах с более высоким уровнем производительности труда. При этом потребительский спрос на сложные продукты и услуги — «отображение» человеческого капитала в сфере потребления — способен «завести» экономику. [1]

Требования к компетенциям выпускников средних специальных учебных заведений высоки: они должны обладать не только специальными профессиональными, но и универсальными знаниями и навыками. Выпускники должны быть коммуникабельными, предприимчивыми, креативными, иметь опыт проектной деятельности, уметь пользоваться информационными технологиями. На рабочих местах им должны быть свойственны высокая производительность труда и предпринимательская активность.

Однако, по данным исследований, только 20% выпускников колледжей имели опыт проектной деятельности в ходе обучения (исключая выпускные работы). [1]

Развитию перечисленных компетенций способствует использование на занятиях по различным дисциплинам активных методов обучения.

Уроки, которые направлены на развитие умения работать в коллективе, планировать и анализировать экономическую ситуацию, предлагать инновации, должны быть основаны на игровых и проектных технологиях с использованием универсальных и специальных компьютерных программ, а также других цифровых ресурсов.

Существуют различные виды игр, применяемых в обучении. Это дидактические игры (головоломки, кроссворды), деловые игры (ролевые, имитационно-моделирующие).

Игры основаны на определённом сюжете и распределении ролей, проигрывании ситуации и обсуждении результатов.[3]

Деловые игры относятся к активным методам обучения. Деловая игра – это моделирование ситуации, в которой учащиеся демонстрируют свои профессиональные и общие компетенции.

Деловые игры способствуют развитию у обучающегося умения работать в команде, развивают творческие способности и самостоятельность.

Деловая игра имеет определённые этапы:

1. этап формулирования проблемы и распределение группы на команды;
2. этап формирования идей проектов;
3. разработка этапов реализации идеи в соответствии с заданием;
4. демонстрация результатов работы подгрупп перед группой обучающихся.

Когда игра завершается, и учащиеся демонстрируют результаты проектирования перед группой, они проводят взаимную оценку, а преподаватель подводит итоги.

Рассмотрим подробнее методы обучения дисциплине «Основы предпринимательской деятельности».

Эта дисциплина имеет межпредметные связи с другими дисциплинами экономического профиля: «Экономика организации», «Маркетинг», «Менеджмент», «Основы финансовой грамотности».

В процессе работы над проектом по данной дисциплине обучающиеся описывают свой товар и его отличие от товаров конкурентов, оценивают размер рынка потенциальных покупателей, сравнивают товары ведущих конкурентов.

Кроме того, им необходимо сформировать план маркетинга, программу продвижения товара, рассчитать потенциальную прибыль и затраты.

При этом необходимо провести значительную самостоятельную работу, найти необходимую для выполнения проекта информацию, адаптировать её под потребности проекта, придать ей чёткую структуру и оформить презентацию.

Разработка проекта по дисциплине «Основы предпринимательской деятельности» позволяет актуализировать не только знание таких основных понятий экономики, как выручка, прибыль, себестоимость и заработная плата, но и продемонстрировать умения в области цифровых технологий.

В настоящий момент данные умения и навыки будущего специалиста очень важны как для экономического развития страны в целом, так и компаний, и отдельных граждан.

Цифровая грамотность, желание и готовность пробовать новые методы решения проблем, рисковать, экспериментировать и создавать ценные социальные связи и бизнес-партнерства будут все больше становиться неотъемлемыми атрибутами успеха граждан и компаний. Для пропаганды инноваций государству можно задействовать весь арсенал средств – взаимодействие с печатными и электронными СМИ, интернет-порталами, рассылки, наружная реклама. [4]

Цифровая грамотность обучающегося в процессе создания проекта актуализируется при использовании офисных и специализированных программ для создания презентаций проектов, расчётных таблиц, планировании кампании продвижения.

Обучающиеся планируют рекламную кампанию в социальных сетях, оформляют продающие страницы.

Кроме того, при изучении дисциплины учащиеся знакомятся с региональными и

федеральными мерами поддержки предпринимательства, информация о которых размещена на официальных интернет-порталах, требованиями к структуре и содержанию бизнес-планов, характеристиками организационно-правовых форм хозяйствования и оптимальных налоговых систем.

Когда проекты сформированы, происходит процесс защиты проекта. Проекты обсуждаются группой, затем преподаватель подводит итоги работы.

В результате внедрения активных методов обучения в процесс изучения дисциплины «Основы предпринимательской деятельности», а также в образовательный процесс в целом, формируется современная образовательная система. Данная система способствует повышению качества подготовки выпускника, который обладает разнообразными компетенциями, необходимыми в организации предпринимательской деятельности.

Список использованной литературы

1. Двенадцать решений для нового образования: доклад Центра стратегических разработок и Высшей школы экономики Москва: Национальный исследовательский университет "Высшая школа экономики", 2018. Под общей редакцией: Кузьминов Я. И., Фрумин И. Д.
2. Сайт Центра развития и поддержки предпринимательства г. Санкт-Петербурга [Электронный ресурс]. URL:https://www.crpp.ru/info/stat_business (дата обращения 20.01.2024).
3. *Кавтарадзе Д. Н. Обучение и игра: введение в интерактивные методы обучения: учебное пособие / Дмитрий Николаевич Кавтарадзе.* - Москва: Просвещение, 2009. – 176 с. - ISBN: 978-5-09-019851-6
4. Аптекман А. и др. Company. Цифровая Россия: новая реальность. URL: <http://www.tadviser.ru/images/c/c2/Digital-Russia-report.pdf>.

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ РЕСУРСЫ НАЦИИ: КРАЕУГОЛЬНЫЙ КАМЕНЬ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ

Бегимова Назым Болатовна
магистр, преподаватель экономических дисциплин
КГКП Карагандинский машиностроительный колледж

Аннотация: Каждое государство должно постоянно проверять качество подготовки своего интеллектуального потенциала, на всех ступенях его развития – на стадии окончания школы, в вузах и так далее.

В современном обществе интеллектуальный капитал становится основой богатства. Именно он определяет конкурентоспособность экономических систем, выступает ключевым ресурсом их развития.

Способность экономики создавать и эффективно использовать интеллектуальный капитал все в большей мере определяет экономическую силу нации, ее благосостояние. Открытость общества для импорта разнообразных знаний, идей и информации, способность экономики продуктивно их перерабатывать - вот от чего зависит успешное социально-экономическое развитие любой страны.

Казахстан обладает значительным интеллектуальным потенциалом, весь вопрос в том, что должна быть система его сбережения, преумножения и использования. Только в случае выполнения этих условий можно говорить об интеллектуальном капитале и интеллектуальных ресурсах.

Интеллектуальный капитал состоит из человеческого, организационного и

потребительского капитала.

Термин «капитал» присутствует в словосочетании «интеллектуальный капитал» не зря. Интеллектуальный капитал так же, как и физический капитал, существует в форме запаса, который индуцирует поток ценностей, воздействующих на экономику. Оба капитала возникают как результат вложений ресурсов (денег, материальных средств, знаний, квалификации) для производства товаров и услуг. Оба капитала приносят своему обладателю доход. Оба капитала подвергаются моральному износу, причем интеллектуальный капитал даже в большей степени (обесценивается и программное обеспечение, и любые знания). Оба нуждаются в «ремонте» т. е. требуют затрат на свое поддержание. В то же время между ними наблюдаются и различия.

Физический капитал имеет материальную природу, его можно потрогать, пощупать, увидеть. Интеллектуальный капитал имеет нематериальную природу, поэтому его иногда называют невидимым активом.

Интеллектуальный капитал отличается от физического тем, что он не теряет в своей величине в процессе использования (то есть не амортизируется). Более того, он теряет свою стоимость именно от того, что он не используется.

На каких этапах мы утрачиваем свой потенциал, как нам поставить интеллектуальный труд в основу экономики, что актуально с точки зрения поставленной Первым Президентом Казахстана задачи по вхождению в число 50-ти наиболее конкурентоспособных стран мира.

В Казахстане не меньше рождается умных людей, чем в других государствах. Это можно увидеть по результатам различных конкурсов и предметных олимпиад, где наши школьники и студенты завоевывают призовые места, причем они берут медали и дипломы в самых разных областях знаний - от информационных технологий до гуманитарных дисциплин. Но другой вопрос - как с этим потенциалом обращаться? Я вижу это на примере казахско-турецких лицеев, где учатся наши обыкновенные мальчики и девочки. Но все дело в том, что они учатся по другой системе образования и становятся победителями, приносят нашей стране львиную долю наград. Значит, все дело в качестве обучения.

Сложнее дело обстоит в науке. Наша наука до сих пор привязана к совершенно другой экономике. В то время, когда надо было наращивать индустриальную мощь СССР, во главу угла были поставлены горно-металлургический комплекс, геология, и там мы достигли настоящего выдающихся результатов, появилась геологическая школа Каныша Имантаевича Сатпаева, которая высоко котируется на международном уровне. Но запасы недр исчерпаемы, и весь мир задумывается над преумножением восполняемых ресурсов, а также над био-нано-информационными и прочими высокими технологиями. Наша молодежь готова получать эти знания.

Но, и тут я назову одну из причин нашего отставания в современных областях знаний, у нас внутри страны ослаблен доступ к современному образованию, хотя потенциал молодежи очень высок, наша молодежь необыкновенно талантлива и тянется к знаниям.

Немаловажную роль в подготовке конкурентоспособных кадров играет и учебно-методическая литература. Писать учебники — это очень тяжелая работа. Обычно их пишут ученые, которые не только специалисты в этой области знаний, но и грамотные педагоги и методисты. Имеют место случаи, подтверждаю это, когда из-за нехватки учебников студенты занимаются по учебникам 20-летней давности. Но тогда не было даже разговоров о рыночной, инновационной экономике, информационных технологиях! В итоге выпускники вузов оказываются не готовыми к реалиям сегодняшнего дня, видят новейшее оборудование только на производстве, куда приходят работать, а руководители производства думают, стоит ли брать такого специалиста в штат, или отказаться, или же сразу направить его на переобучение, а может быть, вообще дешевле будет пригласить иностранного специалиста?

Когда Первый Президент страны Нурсултан Назарбаев встречался с выпускниками программы «Болашак», то он высказал основную мысль: «Мы должны научить наших студентов самостоятельно добывать знания». Для этого у студентов должна быть сильная мотивация. В нашей стране 90 % студентов - выходцы из села, аула. А что такое село по сравнению с городом - это незначительный информационный ресурс, там нет Интернета, нет не то что хороших, а обыкновенных библиотек, поздно поступают периодика и научная

литература. И эти дети приезжают в город за знаниями. Поэтому мы должны не просто организовать качественный учебный процесс, но и заложить в них желание и умение самостоятельно мыслить, самостоятельно добывать знания, усердно работать не только на поприще учебы, но и науки.

Тогда надо поднимать уровень отечественного образования до таких высот, чтобы и вопроса об этом не стояло — он выпускник зарубежного вуза или казахстанского? Что же все-таки такое - «Интеллектуальная нация-2020»?

По итогам проведенных предварительных исследований зарубежных экспертов из Тайваня, Израиля, Норвегии, Голландии, Франции и т.д., которые пытались измерить интеллектуальный потенциал своей страны выяснилось, что проблемы существуют в области образования, науки, о том, что они оторваны от жизни, экономики, бизнеса, о том, что не хватает каких-то методологий и тому подобное. Это все верно, и это все важно. В формировании интеллектуального капитала центральным должен быть все-таки образовательный капитал, капитал научный.

В настоящее время не только в экономических теоретических работах, но и в ряде выступлений политических деятелей разных стран мира укрепляется понимание того, что экономика, базирующаяся на знании и ориентированная формирование и использование интеллектуального капитала, становится главным фактором социально-экономического развития стран и отдельных регионов. Возрастающее значение интеллектуального капитала становится ясным не только для руководителей отдельных компаний и организаций, но и для политиков многих стран мира.

Казахстанский бизнес оторван от науки, и, наоборот, наука не интересуется бизнесом. Каждый живет своей жизнью, и мало что знает друг о друге. На Западе между ними существует тесная связь – что нужно бизнесу, тем наука и занимается. В свою очередь бизнес готов платить науке. Поэтому, естественно, там больше возможностей для финансирования новых технологий и тому подобного. У нас, к сожалению, бизнес не осознал до сих пор важности сотрудничества с наукой, что нужен некий интеллектуальный капитал для осуществления долгосрочных проектов.

Каждое государство должно постоянно проверять качество подготовки своего интеллектуального потенциала, на всех ступенях его развития – на стадии окончания школы, в вузах и так далее. И это реализовано у нас в Казахстане – это единые выпускные экзамены (ЕНТ), которые имеют высокую социальную значимость, но и вызывают социальное напряжение.

Казахстанское законодательство в последние годы определилось с понятием «интеллектуальная собственность» и даже стало её защищать, появились специальные агентства.

Подводя итоги, можно отметить, что в постиндустриальном обществе интеллектуальные ресурсы являются важнейшим фактором производства, расширяя прежде трехфакторную модель, состоящую из следующих элементов: земля, труд, капитал. С точки зрения менеджмента интеллектуальные ресурсы воплощаются в организационно-управленческой деятельности и мышлении, которые превращают рабочую силу в труд, землю и недра – в условия производства, сбережения – в инвестиции.

Список использованной литературы

1. План нации «Сто конкретных шагов» Президента Н.А. Назарбаева // Казахстанская правда. – 2015. – 20 мая.
2. Айсберг М. Президент Казахстана Нурсултан Назарбаев выдвинул новый национальный план «100 конкретных шагов» // zakon.kz. – 2015. - 20 мая.
3. Лапуста М. Г., Никольский П.С. Современный финансово-кредитный словарь. - М.: ИНФРА-М, 2018.
4. Султанбаева Г.С. Политическая коммуникация в СМИ: зарубежный опыт и Казахстан. Монография. – Алматы: Қазақ университеті, 2013. – 178 с

5. Турысбеков Е. Программа пяти институциональных реформ является конкретным шагом на пути реализации курса «Мәңгілік Ел» - С. Мажитов // КАЗИНФОРМ. – 2015. – 8 мая.

ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН

Оралбай Тансулу Канаткызы
Преподаватель специальных дисциплин
КГКП «Карагандинский машиностроительный колледж»

Аннотация: В статье рассматривается применение инновационных технологий на уроках специальных дисциплин.

Ключевые слова: Информационные технологии, образовательный процесс, качество образования, методы обучения.

Одной из главных задач, определенных стратегией «Казахстан - 2050» и стоящих перед системой образования и науки республики, является воспитание культурной и образованной молодежи, которой предстоит продолжить преобразования в стране и вести созидательную работу для процветания всего казахстанского общества.

Внедрение информационно-коммуникационных технологий в образовательный процесс - одна из главных задач, стоящих перед преподавателями всех учебных заведений нашей страны.

В современном профессиональном образовании важно развивать инновационные образовательные технологии, использовать компетентностный подход и обеспечивать качественную подготовку будущих специалистов по конкретным образовательным программам. Использование информационных технологий в образовательном процессе позволяет студентам расширить знания в своей области и углубить практические навыки, формируя тем самым общие и профессиональные компетенции выпускников.

Сегодня преподаватели многих специальностей задаются вопросом, каким должен быть современный класс, чтобы учащиеся извлекали максимум пользы из того, что им дают.

Обществу нужны не просто компетентные работники, а люди, которые занимаются самообразованием, ориентированы на творческий подход к делу, обладают высокой культурой мышления и многогранностью.

Повышение эффективности преподавания специальных дисциплин во многом зависит от использования дидактических материалов, дидактических игр и компьютерных технологий на занятиях. Использование информационных технологий при изучении специальных дисциплин активизирует учебный процесс, формирует навыки работы с компьютером, экономит учебное время, увеличивает объем нового материала в классе и дает возможность сократить время на его объяснение. Для подготовки уроков по специальным дисциплинам используются прикладные компьютерные программы.

Информационные технологии все глубже проникают в жизнь человека, а информационная компетентность все чаще определяет его уровень преподавания, умение использовать информационно-коммуникационные технологии для решения специализированных образовательных задач, становится важным элементом профессионализма. Как преподаватели специальных дисциплин, мы не можем не задумываться о том, что ждет сегодняшних учеников завтра. Уже сегодня студентам приходится осваивать новые жизненные навыки. Важно только умело направить их на достижение поставленной образовательной цели - воспитание передовых специалистов.

Использование инновационных технологий на уроках специальных дисциплин помогает подготовить учащихся к работе в современном информационном обществе. Они приобретают навыки работы с компьютером, поиск и обработку информации в интернете, презентацию

результатов своей работы с использованием цифровых технологий.

Следовательно, применение инновационных технологий на уроках специальных дисциплин является одним из важных направлений развития образования. Это способствует улучшению качества образования, повышению мотивации учащихся, их активности и учебной успеваемости. Инновационные технологии делают учебный процесс более интересным, разнообразным и эффективным, что в конечном итоге ведет к формированию у граждан навыков и знаний, необходимых для успешной адаптации в современном мире.

В своей работе мы активно пользуемся программой КОМПАС-3D. С помощью данной программы учащиеся технических специальностей выполняют построение графических работ при курсовом и дипломном проектировании. Можно отметить следующие достоинства работы в данной программе:

- Возможность многовариантности, т. е. позволяет быстро менять ранее выбранное решение на новое;
- Понижение сроков выполнения работ;
- Более эстетичное оформление работ, использование современных технологий выполнения работ.

Всё это воспитывает уважение к будущей профессии и желание в ней работать.

На уроках специальных дисциплин используем интерактивный информационный модуль. «Интерактивный информационный модуль», применяется для обучения студентов по компетенции «токарное дело и металлообработка». Использование этого оборудования на уроках специальной технологии позволяет преподавателю более глубоко и шире раскрыть сущность изучаемых тем по токарному делу и металлообработке, а студентам позволит изучить строение всех видов, групп металлорежущих станков в виртуальной среде, включая модели всех металлорежущих станков в том числе с числовым программным управлением. Применение виртуальных 3D технологий позволяют студенту полностью погрузиться в обучающий процесс. Виртуальный диктор будет незаменимым помощником при прохождении теории и практики. При этом студенты изучают применение токарных, фрезерных, сверлильных, шлифовальных, полировочных, зубо и резьбо-обрабатывающих станков. Эксплуатация этого модуля во время производственного обучения позволит студентам эффективно и быстро адаптироваться к условиям производства.

В заключении хотим еще раз напомнить, что использование компьютерных технологий в преподавании специальных дисциплин будет эффективным только в том случае, если:

1. внедрение компьютерных технологий в процесс преподавания специальных дисциплин проходит через сквозную подготовку учащихся всех специальностей компьютерной грамотности;
2. принимать во внимание, что компьютеризация обучения в образовательном учреждении является комплексным процессом.

Список используемой литературы:

1. Послание Президента Республики Казахстан Н. А. Назарбаева народу Казахстана «Новое десятилетие – новый экономический подъем – новые возможности Казахстана».
2. Роль научно-исследовательской работы студентов в процессе профессионального становления // Методологические и научно-практические основы и перспективы реализации непрерывного профессионального образования с использованием технологий дистанционного обучения в системе «Лицей-Колледж-Вуз», посвященная памяти А.З. Мулдахметова: материалы Респуб. науч.-практ. конф. - Астана: Изд-во КРУ, 2005. - С. 358-363 (в соавторстве Мун А.Н.).
3. Формирование и развитие профессиональной компетентности студентов в процессе практики: Монография (научное издание). - Караганда: ТОО «Санат-Полиграфия», 2005. - 125 с.
4. Понюкова С. В.Использование ИКТ в образовании. Москва, Изд.центр «Академия» - 2010 г.

STEM БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ АРҚЫЛЫ БОЛАШАҚ ПЕДАГОГТАРДЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ӘЛЕУЕТІН АРТТЫРУ

Хасенова Айнур Айтбековна

**Астана халықаралық университетінің педагогикалық колледжінің
педагогика пәні оқытушысы, педагог-сарапшы, магистр**

Аннотация

В статье говорится об эффективности образовательной технологии STEM и ее роли в повышении исследовательского потенциала студентов.

Түйін

Мақалада STEM білім беру технологиясының тиімділігі және оның білім алушылардың зерттеушілік әлеуетін арттырудағы ролі туралы айтылған.

Abstract

The article talks about the effectiveness of STEM educational technology and its role in increasing the research potential of students.

Түйін сөздер

Альфа буыны – әлеуметтік желілердің қарқынды дамуы кезеңінде дүниеге келген буын.

Технология – оқытудың мақсаты мен мазмұнына негізделген, жақсы нәтижелерге жету кепілдігін беретін оқыту жүйесі.

Топтық таныстырылым – берілген тапсырманы топпен немесе жұппен орындап, презентациялау.

Факультатив - студенттердің білімін олардың қажеттіліктеріне, қабілеттеріне, сұраныстарына сәйкес белгілі бір оқу пәндері бойынша тереңдету, дамыту мақсатында сабақтан тыс оқу сабақтарын ұйымдастыру формасы.

STEM - оқытудың біріктірілген тәсілі, оның шеңберінде академиялық ғылыми-техникалық тұжырымдамалар шынайы өмір контексінде зерттеледі.

Қазіргі білім беру үдерісі үздіксіз қозғалыстағы және жиі өзгерістерге ұшырайтын, жаңалықтарды тез меңгеріп, жүзеге асыруды талап ететін құбылысқа айналуға. Өйткені қоғамда және экономикада болып жатқан жаһандық өзгерістердің сұранысына сай жауап беру білім беру саласының да міндетіне айналды.

Бұл жағдайда оқушылар мен студенттер әлі пайда болмаған жұмыс орындарында, осы күнге дейін ойлап табылмаған технологиялардың көмегімен күтпеген әлеуметтік және жаһандық мәселелерді шешу жағдайында еңбек етуге дайын болуы керек.

Альфа буынының оқушыларымен жұмыс жасауына тура келетінін ескерсек педагогикалық мамандықтың түлектеріне қажетті болатын технология – STEM білім беру технологиясы. Мысалы, қазіргі уақытта бастауыш мектеп жасындағы балалардың техникалық, шығармашылық ойлауының қарқынды жандануын байқауға болады. Оған дәлел ретінде олардың сандық әлемде тез бағдарлануын, жақсы дамыған сыни ойлау дағыларының болуын, өз ойын ашық айта алу қабілетін айтуға болады. Оған қоса жаңа мемлекеттік білім беру стандарттары оқу үдерісіне заманауи технологияларды енгізуді талап етеді. Осы міндетті STEM білім беру арқылы болашақ мұғалімдердің STEM пәндерін оқытудағы құзыреттілігін дамыту арқылы шешуге болады. Аталған технология арқылы болашақ мамандар белгілі бір тақырыпты зерттеу барысында ғылым, технология, инженерия, математика, өнер, жаратылыстану ғылымдарынан алған білімдерін пайдаланады. Нәтижесінде олардың ғылыми дүниетанымы қалыптасып, түрлі пайдалы құзыреттіліктерді меңгере алады.

Сондықтан бүгінгі таңда STEM жүйесі негізгі трендтердің бірі ретінде дамып келеді. STEM білім беру пәнаралық және қолданбалы тәсілді қолдануға, сондай-ақ барлық төрт пәнді бір схемаға біріктіруге негізделген. Заманауи технологияларда (ақпаратта) студенттерге өз оқуын өз бетінше басқаруға – эксперимент жүргізуге және олардың қызығушылығын қанағаттандыратын және әлеуетін ашуға болатын шешімдер қабылдауға мүмкіндік беретін дағдыларды дамытуға арналған құралдардың жиынтығы бар[1].

Осыны ескере келе және болашақ мамандардың зерттеушілік әлеуетін арттыру үшін Астана халықаралық университетінің педагогикалық колледжінде STEM факультативі жүргізіледі.

Осы курсты оқытудың негізгі мақсаты болашақ мұғалімдердің STEM-пәндерді оқыту бойынша құзыреттіліктерін дамыту және олардың өздерінің де зерттеушілік әлеуетін арттыру болып табылады. Бұл құзыреттілік адамға ақпараттық салада өзінің мінез-құлқын дұрыс құруға мүмкіндік береді: ақпаратты дұрыс жерден іздеу, оны қабылдау, жинау, ұсыну және беру. Оған ақпарат көздерін – анықтамалықтарды, сөздіктерді, энциклопедияларды, карталарды, іздеу жүйелерін және т. б. пайдалану мүмкіндігі де кіреді.

Курсты оқыту барысында келесі міндеттер шешіледі:

- білім алушылардың шығармашылықты және өнертапқыштықты талап ететін міндеттерді шеше алу қабілеті дамиды;
- әртүрлі көздерден қажетті ақпаратты іздеу, қолда бар ақпаратты тексеру, түрлендіру және сақтау, сондай-ақ компьютерді пайдалану дағдыларын қалыптастырады;
- оқушыларға өзін-өзі тану, кәсіптер әлемін зерделеу, кәсіби өзін-өзі анықтау мақсатында кәсіби сынамаларды орындау мүмкіндігі пайда болады;
- жобалық қызметті жүзеге асыру процесінде коммуникативті дағдыларды қалыптастыру, әртүрлі көзқарастар мен пікірлерді тыңдау және қабылдау, оларды өз көзқарастарымен салыстыру, міндеттерді бөлу, талқылау процесінде бірыңғай шешімге келу, яғни келісу, өз көзқарасын дәлелдеу, таңдалған әдістің дұрыстығына сендіру және т. б.;
- басқа адамның жеке басын құрметтеу негізінде тең құқылы ынтымақтастық қабілетін дамыту.

Факультатив курсының басында студенттерге қалауы бойынша зерттеу тақырыптары бекітіледі. Олардың жұппен жұмыс жасау міндетті талап болып табылады. Бұл жағдайда жұптасып жұмыс жасау студенттердің өзара пікір алмасуына, ортақ мақсатқа жету үшін ынтымақтастықта жұмыс жасауына әсер етеді.

Зерттеу тақырыптарының мысалы төмендегідей:

- Жауарларды қалай қорғауға болады
- Көлеңке қалай пайда болады?
- Термометр ыстық пен суықты қалай ажыратады?
- Көлеңке театрын қалай жасайды?
- Ғарышқа қалай ұшады?
- Неліктен әр жануардың қорегі әр түрлі болады? т.б.

Әрбір тақырыпты студенттер жан-жақты зерттеу жүргізіп, таныстырылым жасау арқылы қорғайды. Мысалы, «Ғарышқа қалай ұшады?» тақырыбына таныстырылым жасау барасында студенттер Күн жүйесінің макетін жасап, әр планетаның орналасу ретін көрсетіп, планеталар туралы тың, қызықты деректерді ұсынды. «Көбелектің пайда» болуы тақырыбын студенттер көбелектердің түрлерін гербарий арқылы таныстырып, оның пайда болу сатыларын мүсіндер арқылы көрсете білді.

Факультатив жұмысының нәтижесінде STEM технологиясын пайдалан отырып жасалған жұмыстар білім алушылардың тақырыпты жан-жақты қарастыруға деген қызығушылығын, жеке жауапкершілігін, материалды неғұрлым түрлендіріп, толық ұсынуға деген құлшыныстарын арттыратыны байқалды.

Мұғалімнің міндеті – оқушыға қажетті дағдыларды қалыптастыру үшін оқу әрекетін тиімді үйлестіру және ақпарат ағынына ілесе отырып өз жұмысын басқару. Бұл курс болашақ мұғалімдердің STEAM пәндерін оқытудағы құзыреттіліктерін дамытудың тиімді құралы болып табылады. Өйткені, жоғарыда айтылғандай, **дамудың жедел қарқыны білім беру жүйесіне де жаңаша талап қоятыны айқын[2]. Ол — қазіргі техниканың озық дамыған ғасырында жастардың бойында ақпараттық мәдениетті қалыптастыра отырып, жан-жақты, заманауи әдістер мен технологияларды білетін, терең білімді, өз білімін кез-келген салада қолдана алатын тұлға тәрбиелеу.**

Пайдаланылган әдебиеттер тізімі:

1. Т.В.Волосовец, В.А.Маркова, С.А.Аверин «STEM-образование детей дошкольного и младшего школьного возраста». М., 2019
2. <https://aqtobegazeti.kz/?p=94122>

ПРИМЕНЕНИЕ ПРОЕКТНОЙ ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ ИСТОРИИ

Жумабаева Салтанат Гасбулатовна
преподаватель истории
ГКП на ПХВ «Колледжа сервиса и туризма»

В современное время преподаватель должен усвоить для себя основы проектной технологии в преподавании своей дисциплины.

Цель работы: выявить, теоретически и экспериментально обосновать необходимость применения проектной технологии в процессе обучения и во внеурочной деятельности

Задачи:

Способствовать повышению личной уверенности у каждого участника проектного обучения, его самореализации и рефлексии.

Развивать у студентов осознание значимости коллективной работы для получения результата, роли сотрудничества, совместной деятельности в процессе выполнения творческих заданий; вдохновлять их на развитие коммуникабельности.

Развивать исследовательские умения (анализировать проблемную ситуацию, выявлять проблемы, осуществлять отбор необходимой информации из литературы, проводить наблюдения практических ситуаций, фиксировать и анализировать их результаты, строить гипотезы, осуществлять их проверку, обобщать, делать выводы).

Приобретение обучающимися умений критически разбираться в различных проблемах, логически связывать и сопоставлять изученный материал с другими дисциплинами

Объект и предмет исследования: применение проектной технологии в процессе обучения и во внеурочной деятельности (на примере студентов колледжа); организационно-педагогические условия для применения проектной технологии в процессе обучения и во внеурочной деятельности

Практическая

значимость работы:

Практика показала высокую эффективность внедрения проектной технологии в учебно-воспитательный процесс, так как работа над проектом и его последующая защита перед аудиторией стимулирует внутреннюю познавательную мотивацию.

Под методом проектов понимается система обучения, при которой подросток приобретает знания и умения в процессе самостоятельного планирования и выполнения, постепенно усложняющихся, практических заданий – проектов.

Проектная технология сочетается с любым учебником (УМК) и другими учебными средствами. Проект от лат. “projektus” означает буквально “выброшенный вперед”. Французское слово “projet” переводится как “намерение, которое будет осуществлено в будущем”.

Метод проектов возник в начале прошлого столетия. Основателями его считаются американские ученые Дьюи и Килпатрик. Они предлагали строить обучение на активной основе, через практическую деятельность ученика, ориентируясь на его личный интерес и практическую востребованность полученных знаний в дальнейшей жизни.

Классификация проектов по продолжительности бывает:

- Мини-проекты (проекты, выполняемые в ходе уроков)
- Краткосрочные проекты (неделя)
- Среднесрочные (несколько месяцев)
- Долгосрочные (год)

Этапы работы над проектом: выбор темы проекта, формирование творческих групп, подготовка материалов к исследовательской работе, определение форм выражения итогов

проектной деятельности, разработка проекта, оформление результатов, презентация, рефлексия. **Основные требования к проекту:** наличие социально значимой проблемы, планирование действий по разрешению проблемы, поиск информации создание продукта проекта, презентация продукта проекта, создание портфолио проекта.

Рассмотрим эту тему на примере мини проекта по истории Казахстана. Тема: «Родоплеменная организация казахского общества» группа: 1 курс ТО-21МБр. Специальность: 07161300 «Техническое обслуживание, ремонт и эксплуатация автомобильного транспорта»

Семья в традиционных представлениях казахов всегда считалась главной ценностью. С детства казахи прививали своим детям уважительное отношение к старшему поколению, память и почитание предков до седьмого колена. На уроках истории Казахстана в теме «Родословная казахов», рассмотрев шежіре, генеологические предания студенты сами рассказывают о своей родословной. И не случайно слова род- родня- родословная - Родина стоят в одном ряду.

Проектная технология во внеурочной деятельности

На протяжении столетий казахский народ стремился к Независимости. События последних столетий – яркое свидетельство тому. Каждое поколение вносило свой вклад в достижение этой мечты. Поэтому празднование Независимости имеет особый смысл и значение для каждого казахстанца.

Проект «Егеменді еліміздің 30 танымал тұлғалары», в котором участвовала творческая группа колледжа посвящён 30-летию Независимости Казахстана. В ходе трансляций с 30 улиц, названных в честь видных деятелей, внёсших вклад в установление Независимости Казахстана рассказывается о жизни и деятельности тех, в честь кого названа улица. Проект полностью реализовался силами молодёжи Ассамблеи народа Казахстана, студентов колледжа сервиса и туризма и высшего торгово-экономическим колледжем Казпотребсоюза.

Группу в Facebook Трансляции «Егеменді еліміздің 30 танымал тұлғалары» за месяц её создания и публикаций Admin Facebook отметил значком "Восходящая звезда" за популярные публикации.

VI СЕКЦИЯ. ТҰЛҒАНЫ ТӘРБИЕЛЕУ: ИДЕЯДАН НӘТИЖЕГЕ / ВОСПИТАНИЕ ЛИЧНОСТИ: ОТ ИДЕИ К РЕЗУЛЬТАТУ.

ҚАЗАҚ ТАҒЫЛЫМЫНДАҒЫ ҚЫЗ БАЛА ТӘРБИЕСІНДЕ ӘДЕБИЕТТІҢ РӨЛІ

**Макимова Аймкуль Кайргельдиновна
Тусупбекова Асемгуль Шарапиденовна**

**Қазақ тілі мен әдебиеті, орыс тілі мен әдебиеті пәндерінің оқытушысы
Павлодар қ., Инновациялық Еуразия университетінің жоғары колледжі**

Аннотация: Мақалада бүгінгі күнде қоғамда өзекті болып отырған қыз бала тәрбиесінің мәселелері қозғалады және әдебиет пен салт-дәстүр арқылы жандандыру ұсынылады.

Түйін сөздер: қазақ тағылымы, қоғам, қыз бала тәрбиесі, адами құндылық, тектілік, жаңа ғасыр, сандық технология, көркем шығарма, келешек,

Ұлы ғұлама, атақты ойшыл Әбу Науыср әл Фараби «Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие керек. Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы, ол келешекте оның өміріне қауіп әкеледі» деген екен. Бұл сөздің растығын өмір тәжірибесі дәлелдеп отыр. Осы орайда біздің ата-бабаларымыз тәрбиенің орны бөлек екенін жақсы білген. Өйткені ұрпаққа үлгілі тәрбие

бере алу- қоғамның өзін, елдің тірегін қалыптастыру. Соның ішінде қыз балаға өнегелі тәртіп пен инабаттылық тәрбие беру білу – өлшеуі жоқ қазына.

Жалпы қоғамның басты байлығы адам болса, парасатты да тәрбиелі қыздар – қоғамның ортаймайтын ең құнды қазынасы. «Қоғамды тәрбиелеймін десек, қызыңды тәрбиеле» деген қағиданың мәні қаншалықты терең болса, мазмұны соншалықты салмақты.

Бүгінгі күнде мультимедиалық және сандық технологиялар күн сайын дамып отырған заманда адами құндылықтың және бала тәрбиесінің маңызы әлсіреп барады. Білімге қажетті ақпараттың не керегін бәрін ғаламтордан алуға болады. Тек сол ғаламторлық білім көзін дұрыс пайдалануға үйретіп, білім алушының өздігінен саралауына, талдауына, қажетті мағлұматты іріктеуге және соны іс жүзінде қолдана білуге дағдыландыру керек. Білім саласында болашаққа, күнделікті өміріне, кәсібіне, отбасына қажетті білім, білік пен дағды беру керек деп ойлаймын өз басым. Ал тәрбиеге келетін болсақ, ол кез келген жағдайда, кез келген салада, тұрмыста, қарым- қатынаста қажет. Құндылық деген ол – адам, отбасы, туған жер, тіл, дін, еңбек, білім, мәдениет деген спекторлардан құралады. Уақыт өткен сайын осы спекторлардың маңыздылығын жоғалтып алған жоқпыз ба деген ой мазалайды. Тәрбие тіл, мәдениет, ізеттілік пен адамгершіліктен тұрады десек, олардың қаймағы бұзылмай сақталуын қадағалау қажет.

Ал қадағалау дегеніміз, күнделікті оқыту процесіндегі пәндер арқылы тәрбиелеу, яғни дұрыс бағыт беру. Қазақ халқы текті ұлт болғандықтан не нәрсені болмасын үлкен астармен, терең мағынамен жасап, түсіндіретін. Тарихшы, доцент Жаңабек Жақсығалиев «Тектілік феномені» атты тарихи этнографиялық пайымында «адам баласы тектілігін сақтаудың арқасында өзінің ұлттық қасиетін және ұлыс бірлігін жоғалтпаған. Өйткені тектілік феномені – ұлттың бойындағы қорғаныс қабілеті» делінген. Алайда, бұл дүниелердің барлығы түгелімен сақталып келе жатыр деп ауыз толтыра айта ала алмаймыз. Бұралаң жолға түсіп жатқаны да, адасып қайта қазығын тауып жатқаны да бар. Әрине, олардың барлығы заманның ағымына, заманына қарай бөрігін киген адамдардың танымына байланысты.

Міне, осы кезеңде тіл мен әдебиеттің рөлі ерекше екені айтпай-ақ түсінікті. Мен қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқытушысы ретінде оқу бағдарламасына тәрбиелік мәні бар, ата салт-дәстүрімізді тереңнен танытатын пәндерді және шығармаларды енгізу керек дер едім.

Жаңа ғасырдағы жаңалықты қабылдау керек деп, шетелден немесе ғаламтордан көргеннің бәрін талғаусыз қабылдағаннан ұрпақ ұтылады, ұлт әлсірейді. Көргеннің көзін сүріндіретін ашық-шашық киінуден аулақ, заман ағымына лайық жарасымды киініп, өз тілінде сөйлеп, дәстүрді сыйлап, ибалығын сақтағаннан қыздарымыздың қадірі арта түспесе кемімейді. «Қыз – өрісің, ұл – қонысың» деп білген қазақ өрісін кеңейтетін қыз балаға айрықша көңіл бөлген.

Міне, осы кезеңде тіл мен әдебиеттің рөлі ерекше екені айтпай-ақ түсінікті. Мен қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқытушысы ретінде оқу бағдарламасына тәрбиелік мәні бар, ата салт-дәстүрімізді тереңнен танытатын пәндерді және шығармаларды енгізу керек дер едім.

Қазақ әдебиетінде болмысы нәзік қыз баласының өмірін суреттейтін шоқтығы биік шығармалар бар. Ешкім де идеал әйел болып туылмайды, мінсіз адам жүре қалыптасады. Оған себеп болатын өмірлік тәжірибе мен даналық толы кітаптар. Кітап – тәрбиелеуші. Осы орайда қазақ әдебиеті пәнінде әрбір қыз баласы оқуға тиіс кітаптар тізімін ұсынар едім. Бұл кітаптар оқу бағдарламасына енгізілсе құба құп болар еді деп санаймын. Тізімге әлем мойындаған, миллиондаған әйелдер көңілінен шыққан бестселлерлер мен ана тіліміздегі кітаптар еніп отыр.

1. "Махаббат, қызық мол жылдар". Ә. Нұршайықов. Махаббаттың тұмарына айналған төл туынды әрқашан оқырман қауымның ыстық ықылас-ілтұпатына ие болып келеді.

2. "Махаббат жыры". Ә. Тарази. Жүректі ізгілікке бөлеп, тілекті егіз арнадан іздеуге қол ұшын беретін шығарманың жүрекке қосымша күш сыйлар қасиеті бар.

3. Ф. Оңғарсынованың "Дауа", "Жүрек күнделігі", "Шашы ағарған қыз", К. Ахметованың "Күн шыққанда күліп оян", "Жапырақ – жаздың жүрегі" атты жыр жинақтары да әйел дүниесінің жан айқайын паш етеді. Ақынмен бірге сырласасыз, мұңдасасыз.

4. "Ана бақыты немесе жүкті әйелге арналған күнделік". Ж.Көбекбай. Ана болу – әйел баласына берілген үлкен бақыт. Жүктілік кезінде осы бақытты сезінумен қатар, болашақ ананың бойында үрей, көптеген сауал пайда болады. Міне, осы кезде қаншама келіншек кітап

іздеп, ғаламторды шарлап кетеді. Және ылғи да қазақ тілінде қажетті кітаптардың жоқ екендігін айтып қынжылады. Мұның бәрі де артта қалды. Замандасымыз Ж. Көбекбай жүктілік пен босану туралы қазақ тіліндегі тұңғыш кітапты жазып шықты. Кітап әрбір адамға түсінікті, медициналық терминдер барынша аз қолданылған.

5. "Ұлпан". Ғ. Мүсірепов. Туындыда қарапайым қазақ қызының ел анасына айналуына дейінгі оқиғалар баяндалады. Қазақ ауылының жүз жылдық тұрмысы, әдет-ғұрпы, барымта, қалыңмал беріп, қыз айттыру, бай мен кедей арасындағы, ел арасындағы жер дауы, жесір дауы мәселесі де қалыс қалмаған.

6. "Ақбілек" Ж.Аймауытов. Әрбір адам кітапты оқып шыққаннан кейін қазақ болып туылғандығын мақтан тұтып, өмірлік мақсатын айқындай алады деп ойлаймыз. Ер азаматты қадірлеуді, ата-анаға, ел-жұртқа қамқор болуды үйрене аласыз.

7. "Айналайындарым менің". Д. Матайқызы. Жас ұрпаққа арнап ұлттық салт-сананы, дәстүрімізді, әдет-ғұрпымызды өмірбаяндық деректермен байланыстыра отырып өсиет етіп жазған Ділде Матайқызы Тасмағамбеткелінінің бұдан бұрын жарық көрген «Тәрбие туралы толғаныс» атты кітабы оқырмандардың ыстық ықыласына, үлкен құрметіне бөленген.

8. "Бабалар аманаты". З. Ахметова. Кезінде «Шуақты күндерімен» оқырман жүрегінен орын алған Зейнеп Ахметованың «Бабалар аманаты» атты кітабы қазақ келіндерінің төлқұжаты болу керек секілді.

9. «Ұрпақ тәрбиесінің жаңа ілімі». С.Ғаббасов. Онда тәні қалыптасып, жан кірген балаға рухани тәрбие беруді құрсақтан бастау керек деген өте құнды ой айтылған.

10. «Шолпы» өлеңі. М.Жұмабаев. Өкінішке орай, қыздардың үйде де, түзде де шаштарын жайып жіберіп, жалбыратып жүретіні үйреншікті сән үлгісіне айналды. Қазақ аруларына тән шаштың сән үлгісі ұмтылып барады. М.Жұмабаевтың «Шолпы» өлеңінің осы бағытта берер маңызы зор.

Сезім ақыны М.Жұмабаевтың бұл өлеңі қыздарымыздың күнделікті тәртібіне назар аударып, дұрыс бағыт беретініне көзім жетіп, осы туындыны қысқаша талдап таныта кетейін.

"Шолпы" өлеңіндегі: Сылдыр, сылдыр, сылдыр, Қанымды қайнатты құрғыр. Шық - шық жүрекке тиеді, Күлпәра талқан боп сыңғыр, — деген жолдардағы қазақ қызының шашына таққан шолпысының сыңғыры әркімнің құлағына қазір де жетіп тұрғандай әсер береді. «Шолпы» өлеңінде бір жағын әзіл, бір жағын шын етіп, ақын киіз үйді айнала жүретін ауыл қыздарының шаштарына таққан шолпы сылдырының көңіл ынтықтырар әсерін жазады:

Сылдыр, сылдыр, сылдыр...

Өзекті өртеді құрғыр.

Әдейі іргеден жүреді

Сұлу қыз санадан солғыр!

Сылдыр, сылдыр, сылдыр

Жүректі жандырды құрғыр.

Кеудені кернеді жалын,

Сәулем, періштем, тез кір!

Шолпы сылдырлаған сайын естушінің жаны кіріп, құлағы да, жүрегі де елеңдеуде. Бұрынғы ауыл тұрмысының осы кішкене бір этнографиялық суреті қазірдің өзінде көңіл толқытады. Шолпы иесінің сұлу кескіні көз алдыңызға келгендей. Ал шолпы сылдыры нақ бір шақырықтай естіліп, тындағанның діңкесін құртып - ақ тұрғандай көрінеді. [5. 76]Бұрынғы кезде ата-бабаларымыз қыз баланы қорғап, періштедей аялаған. Қыз баланы кішкентайынан әдепті, инабатты етіп тәрбиелеген. Дана халқымыз бойжеткендерін пәле-жаладан, жамандықтан аулақ ұстап, сақтандырған. Осының бәрі қыз баланың қасиетін биіктетіп, сұлулық бастауына көтерілуіне жол ашады. Ерте замандағы Қыз Жібек, Баян сұлу, т. б. қазақ қыздары ерекше сұлу болған. Себебі, олар өз сұлулықтарын сақтап, қос бұрымын бұландатып жүрген.[3. 180]. Қымбат әшекей бұйымдарды (сырға, жүзік, сақина, білезік, алқа, тұмар, шолпылар) қалай тағу қажет, оның өзіндік қатаң қағидасы бар. Соның бастыларының бірін талдап түсіндірсек, қазақ қыздарының басына үкілі сәукеле киіп, құлағына алтын сырға тағуы, саусағына сақина, білегіне білезік киюі, беліне белдік буынып, шашына шолпы қадауы олардың парасатының биіктігін, эстетикалық талғамының жоғарылығын танытады. Кейде бұрымға тағылған шолпы мен

шашбаулардың салмағы үш келіге дейін жеткен, сөйтіп ол қыздардың жүрісі мен бойын тік ұстау мәнерін қалыптастырған. Сонымен қатар, шолпы бойжеткеннің бойында ойлылық, зерделілік, биязылық тәрізді қасиеттерді қалыптастырады.[12. 156]

Шолпының тәрбиелік мәні де зор. Жас қыздарға аналары: «Секеңдеп қатты жүруге болмайды. Шолпының сылдырлаған дауысы қатты естілсе, сені әдепсіз қыз екен деп айтады» деген сияқты тәлім – тәрбие беріп отырған. Бойжеткен қыз баланың жүрісін, қимылын түзеу үшін қоңыраулы шолпыны бұрымына таққан. Содан қоңыраулы шолпы таққан қыз бала үй арасында жүргенде, жүгіргенде, күлгенде ол сыңғырлап дыбыс беріп, үйдегі үлкендерқалжыңын қойып, әдеп сақтаған, бойжеткен жұрт назарын өзіне аударғанына ұялып, жүгіріп, секіруін тиген. Шолпыны қыздарға мезгілсіз жүрмеуі үшін детағып қояды. Өйткені, кешкілік оның сыңғыры қыз баланың әлі далада қыдырып жүргенін жан - жағындағыларға «хабарлап» тұрады деп санаған. Сол себептен қазақ қыздарының мезгілсіз уақытта далада жүрмеуіне де көп көңіл бөлген. [10. 95]

Сонымен қатар қазағымның наным – сенімдерінің де тәрбиелік мәні зор ғой. Мәселен, қазақтар адамның шашын кез келген жерге тастамайды. Олар әйел шашының ұшында тіршіліктің күші бар деп есептейді. Осы наным - сенімге сәйкес қыздардың шашын қимай, бұрым етіп өсіріп қояды. Оның ұшына шолпы, шашбау байлайды. Ата-бабамыздың ежелгі наным - сенімі бойынша, бұрымдағы шолпы сыңғыры бойжеткенді қара ниетті күштерден қорғауға көмектеседі деп ойлаған. Халық арасында «Адам жанының бір ұшы шашының арасын мекендейді» деген наным сақталған. Сондықтан да шолпының ұшына бәле – жаланы маңайлатпайды деп қоңыраулы сылдырмақ тағатын болған. Бұрымға тағылған шолпы сыңғыры қара ниетті күштерден қорғауды көздеген. [3. 118]

Қорытындылай келе, Мағжан Жұмабаевтың «Шолпы» өлеңі арқылы қыз бала тәрбиесіне байланысты алар өнегенің тереңде жатқанын ұғынуға болады. Тіпті шолпыны ұлттық кодқа да жатқызуға болар еді. Көне дәстүрді жаңғыртып, тек Наурыз мерекесі мен әсемдік байқауларында ғана тағылатын әшекей емес, күнделікті тұрмыста да тағатын зергерлік бұйым ретінде қабылдауға тәрбиелік бағыт беруге болады. Ақынның бір өлеңі арқылы тіліміз бен ділімізге, әдебиет пен мәдениетке, отбасы тәрбиесі мен ұлттық кодқа деген құрмет арта түсер еді. Және те қыз баланың әсемдігіне шолпыны қолдану үстеме сұлулық пен нәзіктік берері сөзсіз. Зергерлік бұйым мен әдебиеттің інжу маржан өлеңі арқылы қыз балаларымызды инабаттылыққа, ізеттілікке тәрбиелер едік.

Ұрпақтың бойына ұлттық құндылықтарды дарытып, бабалар салған сара жолдың қасиетін санасына сіңіру қай кездегіден де зәру, өткір, кезек күттірмейтін міндет болып тұрған қазіргі сәтте осы құнды еңбектерді кәдеге асырсақ, ұтарымыз көп.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Арғынбаев Х. Қазақ халқының қолөнері. Алматы: Өнер, 1987ж. 25-бет
2. Әуезов М. “Абай жолы” роман – эпопеясы I том Алматы. 1989 ж 154-бет
3. Әлімқұлов Б, Әбдіраманов Е «Әдеби этнографиялық таным» Алматы «Санат»2009ж. 180-бет
4. «Әндер жинағы» Алматы «Аруана» 2009ж. 50-бет
5. Әшімханов Д. “Бес арыс” Алматы. “Жалын” 1992 ж. 264-бет
6. Жұмабаев М. “Таңдамалы”. А 1992
7. Жұмабаев М. “Сүй, жан сәулем” Алматы “Атамұра” 2002ж. 84-бет.
8. Кенжеахметұлы С.«Жетіқазына» Алматы: «Ана тілі» ЖШС. 2005ж. 120 -бет
9. Қанатбаев Д. «Бұрым» өлеңі «Қазақ әдебиеті»газеті 2006жыл 56-бет
10. Қасиманов С. Қазақ халқының қолөнері. Алматы: Қазақстан, 1969ж 71 -бет
11. Тохтабаева Ш. Ж. Казахские ювелирные украшения. Алма - Ата: Өнер. 1985 113-бет.
11. Шойбеков Р. Н. Қазақ зергерлік өнерінің сөздігі. Алматы: Ғылым,1991; 54-бет

ВЛИЯНИЕ ВОСПИТАНИЯ И СОЦИАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ

Тусупбекова Асемгуль Шарапиденовна
преподаватель экономических дисциплин
город Павлодар Высший колледж Инновационного Евразийского Университета

Аннотация: В современном обществе вопросы воспитания личности стали одними из наиболее актуальных и обсуждаемых тем. Воспитание, как системный процесс формирования индивида, оказывает огромное влияние на различные аспекты его жизни, начиная от личных отношений и заканчивая гражданской активностью. В данном контексте, понимание важности воспитания личности становится неотъемлемой частью развития современного общества.

Современное общество сталкивается с рядом вызовов, таких как быстрое технологическое развитие, социальные изменения и глобальные проблемы. Эти вызовы выдвигают требования к системе воспитания, обуславливая необходимость адаптации подходов к формированию личности в соответствии с современной динамикой.

Семейные практики и образцы поведения влияют на формирование характера личности. Родительский пример, методы воспитания и решение конфликтов в семье становятся основой, на которой строится личностное развитие. Позитивные семейные практики способствуют установке на сотрудничество, эмпатию и уважение.

Воспитание успешно, если способствует формированию гражданских навыков, таких как активное участие в общественной жизни, уважение к мнению других и умение решать проблемы совместно.

Ключевые слова: социальное воспитание, формирование ценностей, влияние, культура, личность, современное общество, ценности семьи, традиции, отношение, инновационные подходы, гражданская позиция.

*«Лучшая защита от дурных манер –
хорошее воспитание.»*

Ф. Честерфилд

Воспитание личности играет роль краеугольного камня в формировании общественной жизни. Это является процессом, охватывающим различные сферы: семейную, образовательную, социальную. Оно задействовано в создании и передаче ценностей, норм, культурного наследия, формируя основы для разносторонне развитой и гармоничной личности.

Воспитание играет ключевую роль в формировании гражданской позиции индивида. Оно направлено на воспитание ответственных и активных граждан, способных вносить вклад в развитие общества. Формирование гражданской позиции через воспитание подразумевает развитие понимания гражданских прав и обязанностей, а также восприятия общественных проблем.

Культура личности, ее ценности и поведенческие нормы, формируются в процессе воспитания. Этот процесс оказывает значительное воздействие на становление индивида как носителя культурных ценностей. Воспитание, таким образом, выступает важным инструментом сохранения и передачи культурного наследия.

Современное общество сталкивается с рядом вызовов, таких как быстрое технологическое развитие, социальные изменения и глобальные проблемы. Эти вызовы выдвигают требования к системе воспитания, обуславливая необходимость адаптации подходов к формированию личности в соответствии с современной динамикой.

Таким образом, воспитание личности в современном обществе занимает центральное положение, являясь фундаментом для развития гражданской активности, культуры и моральных ценностей. Эффективное воспитание личности становится ключевым фактором в создании гармоничного и устойчивого общества. В дальнейшем анализе мы рассмотрим идеи и

процессы воспитания, а также оценим его результаты в контексте современных вызовов и требований.

Идеи выдающихся философов в области воспитания

Иммануил Кант (1724-1804) выдающийся немецкий философ, внес важный вклад в понимание этики и образования. В своем труде "Основы метафизики нравственности" он выдвигал идею о формировании нравственной личности через обучение и внутренний моральный диалог. Кант считал, что воспитание должно быть направлено на развитие личной ответственности и нравственной автономии.

Жан-Жак Руссо (1712-1778): в своем труде "Об общественном договоре" предложил концепцию обучения, основанную на природе человека. Его идеи об "естественном" воспитании подчеркивают важность свободы и наблюдения за природой ребенка. Руссо подчеркивал, что воспитание должно развивать природные способности и таланты ребенка, обеспечивая гармоничное единство индивида с природой.

Джон Дьюи (1859-1952): американский философ и педагог, считается основоположником прогрессивного образования. В своем труде "Демократия и образование" Дьюи выдвинул идею образования, ориентированного на практику и жизненный опыт учащихся. Он подчеркивал важность связи образования и жизненной практики, а также акцентировал на демократических принципах в воспитании.

Идеи Канта о нравственной автономии и внутреннем моральном диалоге продолжают оказывать влияние на современные концепции воспитания. Современные методы обучения морали и этике, также как и подходы к развитию личной ответственности, частично основаны на кантовских принципах.

Идеи Руссо о "естественном" воспитании нашли отражение в современных подходах к детской педагогике. Акцент на индивидуальности, свободе развития и уважении к природе ребенка остаются важными в контексте современных педагогических теорий.

Идеи Дьюи о прогрессивном образовании влияют на современные образовательные модели, акцентируя внимание на активном участии учащихся в процессе обучения, практическом опыте и социальном взаимодействии.

Семья играет решающую роль в формировании базовых ценностей личности. Это место, где индивид впервые сталкивается с моральными, этическими и социокультурными нормами общества. Семейные ценности, такие как честность, уважение, любовь, формируют основу для дальнейшего мировоззрения и поведения личности.

Семейные отношения, как основа воспитания, оказывают глубокое влияние на характер и эмоциональное состояние личности. Способность к эмпатии, терпимость, адаптация к социальным нормам формируются в процессе взаимодействия внутри семейного круга. Семья создает первичное окружение, в котором развиваются ключевые черты личности.

Семейные практики и образцы поведения влияют на формирование характера личности. Родительский пример, методы воспитания и решение конфликтов в семье становятся основой, на которой строится личностное развитие. Позитивные семейные практики способствуют установке на сотрудничество, эмпатию и уважение.

Семейные традиции, будь то празднование праздников, общие занятия или обряды, формируют чувство принадлежности и идентичности. Эти элементы семейного воспитания оказывают глубокое воздействие на формирование ценностей, структуры мышления и культурного наследия личности.

Образовательные учреждения являются важным фактором в формировании личности. В процессе обучения индивид взаимодействует с разнообразными социокультурными и академическими аспектами, что оказывает сильное воздействие на его мировоззрение. Школа, университеты, колледжи играют ключевую роль в предоставлении знаний и формировании навыков.

Образовательные институты также выполняют функцию социального воспитания, обучая индивида общению, сотрудничеству и социальной ответственности. Эти аспекты

являются важными для формирования гражданской позиции и социокультурной адаптации личности.

Анализ современных методов обучения и их воздействие на развитие личности

Современные методы обучения, такие как использование технологий, интерактивные методы, проблемно-ориентированное обучение, направлены на активное взаимодействие студента с учебным процессом. Эти подходы способствуют развитию критического мышления, самостоятельности и творческих навыков, что влияет на личностное развитие.

Современные методы обучения не только передают информацию, но и ставят целью развитие личностных компетенций. Программы по развитию социальных навыков, эмоционального интеллекта, а также обучение решению конфликтов влияют на формирование личности как целостного индивида.

Семья и образовательные институты являются ключевыми агентами воспитания, воздействуя на разные аспекты личностного развития. Важно учитывать взаимодействие этих двух сфер, так как их вклад в формирование личности неразрывно связан. Таким образом, семейные практики и образовательные методы в современном обществе имеют стратегическое значение для создания гармонично развитой личности.

Разработка критериев оценки результатов воспитания включают оценку того, насколько успешно воспитание способствовало внутреннему усвоению основных ценностей, какие принципы и нормы личность освоила.

Оценка социальной адаптации является важным критерием, включая умение взаимодействовать в социальных группах, разрешать конфликты и участие в общественной жизни.

Оценка эмоционального состояния и уровня стрессоустойчивости позволяет измерить успешность воспитания в аспекте психологического здоровья.

Исследования, проведенные в различных культурных, социальных и экономических контекстах, могут предоставить данные о том, какие методы воспитания успешны в разных обстоятельствах.

Долгосрочные исследования позволяют оценить, какие результаты воспитания сохраняются на протяжении времени, и выявить потенциальные вызовы или успешные стратегии в долгосрочной перспективе.

Анализ данных с учетом различных социокультурных групп позволяет выявить, какие аспекты воспитания более важны или успешны в различных средах.

Воспитание успешно, если способствует формированию гражданских навыков, таких как активное участие в общественной жизни, уважение к мнению других и умение решать проблемы совместно.

Успешное воспитание подразумевает развитие проактивной гражданской позиции, при которой личность готова и способна вносить позитивные изменения в общественную сферу.

Оценка успешности воспитания и его влияние на формирование гражданской позиции требует комплексного подхода, включающего в себя разработку объективных критериев, анализ данных исследований в различных контекстах, а также учет социальных и политических аспектов воздействия воспитания. Успешное воспитание создает основу для

В представленном докладе освещены различные аспекты воспитания, начиная от роли семьи как основы формирования ценностей и характера личности, до влияния образовательных институтов на социализацию и развитие гражданской позиции. Исследованы философские аспекты воспитания, выдвинуты критерии успешности воспитания и проведен анализ данных исследований в различных контекстах.

Интеграция философских подходов: Следует стремиться к синтезу философских идей Канта, Руссо, и Дьюи, создавая гармоничные программы воспитания, учитывающие как нравственные, так и практические аспекты развития личности.

Укрепление семейной роли: Поддержка семейных практик, обеспечение ресурсами для родителей и создание условий для развития здоровых семейных отношений способствует более эффективному воспитанию.

Внедрение современных методов обучения, акцентированных на развитии личностных компетенций, способствует успешному формированию индивида.

Организация семинаров и тренингов для родителей по методам воспитания и развитию эмоциональной связи с детьми.

Поддержка семейных ценностей через образовательные программы и психологическую помощь.

Внедрение интерактивных методов обучения, ориентированных на развитие критического мышления и творческих способностей.

Создание программ, направленных на формирование социальной ответственности и гражданской позиции учащихся.

Сотрудничество всех участников процесса воспитания:

Установление механизмов взаимодействия между семьей, образовательными институтами и общественными организациями.

Создание площадок для обмена опытом и ресурсами между различными участниками воспитательного процесса.

Сотрудничество семьи, образовательных учреждений и общественных организаций является неотъемлемой частью успешного воспитания. Взаимодействие всех сторон обеспечивает комплексное и гармоничное развитие личности, учитывая ее уникальные потребности и контекст.

Эффективные воспитательные практики в современном мире должны стремиться к созданию целостной системы, объединяющей философские принципы, инновационные методы обучения и взаимодействие всех участников воспитательного процесса.

Список используемой литературы

1. Гудженко Л. С. "Воспитание личности в современном обществе" (2012).
2. Джованитти А. "Гражданское образование: история и современность" (2005).
3. Ериксон Э. "Идентичность: юность и кризис" (1968).
4. Кравцова М. Н. "Культурология: культура и воспитание" (2008).
5. Петровский А. В. "Личность и воспитание" (1982).

БУЛЛИНГТІ БІРГЕ ТОҚТАТАЙЫҚ

**Абенова Аселя Ормановна
Тезекбаева Жамиля Канатбековна**

**«Қазақстан Республикасы «Халық қаһарманы» Рақымжан Қошқарбаев атындағы
Балқаш техникалық колледжі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі**

Аннотация: Жасөспірім кезеңіндегі кездесетін буллингтің түрлері, буллинг қиыншылықтарының алдын алу жолдары, буллингті айыру белгісі, көмектесу жолдары туралы айтылады.

Түйін сөздер: Буллинг, буллер, жәбірленуші, көмекші, күшейткіш, қорғаушы, бақылаушы.

Буллинг дегеніміз не "буллинг" термині белгілі бір адамды жүйелі түрде қорқыту және қорлауды білдіреді. Мұндай әрекеттерді бір адам да, адамдар тобы да жүзеге асырады. Бұл терминді норвегиялық психолог Дан Ольвеус кеңінен қолданды. Ол зорлық-зомбылықтың бұл түрін жасөспірім балалардың мысалында егжей-тегжейлі сипаттады. "Буллинг" ұғымы көптеген адамдар үшін оқу мекемелерінде қудалаумен байланысты болады. Білім мекемелерінде буллинг

мәселесіне көбірек көңіл бөлінеді. Психологтардың пікірінше, балалардың 15% - дан астамы қорлауға тап болады. Олардың бірі себебі артық салмақтан құрдастарының қорлауына төзуі керек, жақсы оқығандығына төзу керек болады. Мұндай мысалдардың бірнеше түрін келтіруге болады.

Буллинг әрқашан физикалық шабуылда көрінбейді. Психологиялық зорлық-зомбылық жиі кездеседі:

- ауызша қорлау (қорлау, зұлымдық және әдепсіз әзілдер, мазақ ету және т.б.);

- қауесеттер мен өсектердің таралуы;

- бойкот (қорқытудың ең қауіпті түрлерінің бірі, өйткені қалғандары көбінесе суицидке әкеледі).

Ал осы зорлық – зомбылықты көрсететін адам кім? Оны буллер деп айтамыз. Буллерлер - агрессор ретінде әрекет ететін балалар. Қорқыту процесінде олар күш позициясында болса да, іс жүзінде оларға да ештеңе оңайшылыққа түспейді. Бұл мінез-құлықтың себебі көбінесе отбасындағы жағдаяттар болып табылады.

Агрессор: белсенді, бастама көтереді немесе қорлауды бастайды, көшбасшы сияқты әрекет етеді.

Көмекші: қудалауға белсенді қатысады, бірақ келесідей көшбасшы ретінде емес.

Күшейткіш: қорлауды ынталандырады, аудиторияны қамтамасыз етеді, мүмкін, күледі және бірге ойнайды.

Қорғаушы: шапағат етеді жәбірленуші үшін.

Бақылаушы: ештеңе жасамайды, шетте қалады.

Жәбірленуші: қорлауға ұшырайтын адам.

Буллинг түрі сегізге бөлінеді:

1. Оқшаулау - адам жалпы әрекеттерден шығарылады, ол жалғыз қалады.
2. Қосылу- қудалауға қатысу үшін бастамашы болудың қажеті жоқ.
3. Ауызша қорқыту - ренжітетін сөздер, мазақ ету, ауызша қорқыту.
4. Бодишейминг - сыртқы түріне, мөлшеріне немесе түріне қатысты ренжітетін сөздер адам денесінің формалары.
5. Физикалық қорқыту - дөрекі күш қолдану, жағымсыз немесе дөрекі қимылдар.
6. Жыныстық қорқыту - жыныстық зорлық – зомбылық көрсету.
7. Кибербуллинг - интернетте, SMS немесе чаттар арқылы қорқыту немесе троллинг.
8. "Мен ешкім емеспін"- біреудің қорланғанын көру және бұл туралы ешкімге айтпау.

Қай жаста буллинг басым орын алады?

Буллинг қазіргі таңда жасөспірімдер арасында үлкен орын алуда, әсіресе 15-17 жастағы балалар арасында. Әрине ми құрылымдарының жетілу процестері мен жасөспірімдердің өзін-өзі реттеу қабілеті аясында ол біртіндеп жоғалады. Бірақ оғанға дейін не болады? Соны анықтап, оны тоқтату жолдарын қарастыруымыз керек. Егер студенттер арасында буллинг басталса, онда тезірек дабыл қағу керек, себебі егер ол өршіген жағдайда оны тоқтату қиынға түседі. Буллингте әркімінің өз рөлі бар, булли (қорқытуды ойлап табады және басқарады), бақылаушылар (жанжалдан тыс, бірақ буллиді мақұлдайды немесе айыптайды) және жәбірленуші.

Қорқыту жағдайында шеттетілген позицияны ұстанудың пайдасы жоқ. Шабуыл жасаса да тек бір бала мен сіздің балаңызға "бұл әсер етпейді", бақылаушылар аз емес, кейде үлкен жарақат алады. Психологияда тіпті "бақылаушының жарақаты" термині бар. Көбінесе, бала жалғасып жатқан зорлық-зомбылықты бақылау тәжірибесін өз бетінше жеңе алмайды. Қорқыту жәбірленушінің ғана емес, сонымен бірге үнсіз куәгерлердің позициясындағы балалардың да психикалық денсаулығына зиянын тигізеді.

Буллинг мәселесін шешудің бір жолы - үйде оқыту. Онлайн оқытуда сіз баланың әлеуметтік шеңберін өзіңіз қалыптастырасыз. Стресс пен қысымсыз жаттығуға болады. Бірақ, бала үнемі үйде отырмайды. Ол қоғаммен араласуы керек. Ата-ана оны біреулер жәбірлейді деп, үйге тығып қойып отыра алмайды. Сондықтан оны бірге шешуіміз қажет.

Жетекші тарапынан қалай әрекет ету керектігін қарастырып көрейік.

Оқу орнында буллингпен жұмыс істеу - бұл үлкен тақырып. Міне, жетекшіге қалай баруға болатынының бір ғана мысалы, 5-6 бала бірігіп бір балаға бойкот жариялады. Жетекші жәбірленуші мен оның ата-анасының келісімін алып, бойкот бастамашыларымен және бейтарап позицияны ұстанған тағы төрт баламен кездесу ұйымдастырады. Жетекші студенттерге студенттің не сезінетінін түсіндіреді және одан қысымды азайту үшін екі-үш шешім табуды сұрайды. Өз миссиясының маңыздылығын сезіне отырып, балалар "жобаға" белсенді қатысады. Аптасына бір рет барлық қатысушылар кездесіп, өздерінің жетістіктері туралы әңгімелейді. Осы кездесулердің бірнешеуінен кейін жағдай, әдетте өз қалпына келеді.

Өкінішке орай, барлық ата-аналар оқу орындарынан қолдау таба бермейді. Содан кейін жалғыз "опция" - бұл отбасылық білім беру. Оқу орнын ауыстыру әрдайым жұмыс істемейді, өйткені қорлау қайталануы мүмкін. Отбасылық оқу кезінде сіз балаңызбен оның жарақаттық тәжірибесін талқылауға жеткілікті уақыт аласыз.

Буллингке түскен баланың ата-анасы не істеу керек:

1. Балаға оның кінәлі емес екенін түсіндіріңіз. Бала ешбір жағдайда басқалардан жаман емес екенін айтыңыз.

2. Онымен болған жағдай туралы сенімді түрде сөйлесіңіз. Оған әрі қарайғы әрекеттер мен мінез-құлық көзқарасын түсіндіріңіз.

3. Балаңызға өзіңіздің оның жағында екеніңізді білдіріңіз. Қолдау көрсетіп, тыныштандырыңыз: "Маған бәрін айтқаның дұрыс болды! Мен саған сенемін. Болған оқиғаға сен кінәлі емессің. Мен саған көмектесемін".

4. Балаңызға өзіне деген сенімділік пен құрдастарының шабуылына қарсы тұру қабілетін арттыруға көмектесіңіз.

5. Жетекшімен, психологпен бірлесе отырып, балаңыздың қорлаушысының ата-анасымен сөйлесіңіз.

Егер сіздің балаңыз буллинг болса, не істеу керек? Көбінесе буллингтер отбасында зорлық-зомбылыққа ұшыраған балалар, сондай-ақ өткен психо-травматикалық сәттерді бастан өткерген балалар болады. Егер әкесі баланы үйде ұрып-соғып, қорлайтын болса, онда келесі күні ол өзінен әлсіз адамды қорлауға тырысады. Мұндай балаға мамандардың көмегі қажет, бірақ бастысы — сіздің үйіңізде не болып жатқанын талдау керек. Бірақ буллингтер эмпатияның төмендеуімен бірге өзін-өзі жоғары бағалайтын және оның әрекеттерін жақсы білетін кездер болады. Мұндай балаға қатаң шектік қойып, оның әрекеттерінің салдарын түсіндіру қажет. Бұл туралы онымен сөйлесіңіз. Жәбірленуші немесе агрессор ретіндегі тәжірибеңіз туралы айтыңыз. Баланың айналасына назар аударыңыз: ол ересек достарының зорлық-зомбылығына ұшырайды ма? Соңында, не болып жатқанын бірге түсіну үшін отбасылық психологпен кеңесіңіз.

Буллинг мәселесі бойынша топтың жетекшісі ретінде өз тәжірибеммен бөлісетін болсам, ең алдымен біліктілік арттыру курстарынан бастадым, сосын оқытушыларға арналған жадынамалар әзірледім, психологпен бірлесе отырып студенттерге арналған сауалнама, тест жұмыстарын әзірлеп, қорытынды шығардық.

Буллинг мәселесі – заманауи, өткір әлеуметтік мәселе. Сіз оған көзіңізді жұма алмайсыз, өйткені балалардың қатыгездігі кейде барлық рұқсат етілген шектеулерден асып кетеді. Сондықтан жаппай буллингты болдырмау үшін ат салысайық.

1. **Байқаңыз.** Тек осылай ғана сіз білім алушылар арасындағы қарым-қатынасты түсіне аласыз. Студенттердің өзара қарым-қатынасын, егер олардың қарым-қатынасында бір-біріне сын болса, олар қалай әрекет ететінін тыңдаңыз. Қақтығыстар туындаған кезде олардың жиілігіне назар аударыңыз. Егер сіз балалардың көпшілігі өздерінің курстастарына қиянат жасайтынын байқасаңыз, алдымен колледж психологымен бөлісуге болады.
2. **Кімнің қандай әлеуметтік рөлдері бар екенін түсініңіз.** Топта көшбасшы бар ма және аутсайдер бар ма. Бұл студенттердің өзін қалай ұстайтынына және бір-бірімен қалай қарым-қатынас жасайтынына назар аударыңыз. Мүмкін, студенттердің біреуі интроверт, олар сезімтал, осал және әрқашан басқаларға қарағанда қолдауды қажет етеді.
3. **Балалардың физикалық жағдайына назар аударыңыз.** Мысалы, студент ұзақ уақыт бойы депрессияға ұшырайды, қайғылы, жалғыздыққа бейім, курстастарымен сөйлескісі келмейді. Қорқытуға ұшыраған студенттер жиі ұйықтайды, суық тиюге, жүйке тиктеріне, энурезге және басқа ауруларға бейім.
4. **Студенттердің іс-әрекеттерін белсенді бағытқа бағыттаңыз.** Егер сіз студенттер арасында тым агрессивті ойынды байқасаңыз, онда оларға басқа біреудің зардап шегу ықтималдығы аз болатын басқа ұқсас әрекеттерді ұсыныңыз. Мысалы, егер студенттер оқу бөлмесінде бір-біріне қағаздар лақтырып ойнаса, онда тақтаға бормен нысана сызып, балаларға қағаздарды нысанаға лақтыруды ұсыныңыз.
5. **Сізге қорлау туралы шағымданған әрбір студентке назар аударыңыз.** Мұның бәрі ұсақ-түйек болып көрінуі мүмкін және студент мәселені өзі шешуі керек, бірақ олай болмауы мүмкін. Балалар көбінесе жылдар бойы үнсіз азап шегеді, өйткені олар бірдеңе жасауға батылы бармайды немесе олардың проблемасына ешкім назар аудармайды. Сонымен қатар, әр адам әр түрлі, ал кейбіреулер үшін басқалар әзілдесетін қорлау өте ауыр тәжірибені тудыруы мүмкін.

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ!

Егер сізде бір топ балалар қандай да бір түрдің "нысанасын" таңдады деген күдік болса, оның мінез-құлқын мұқият қарап шығыңыз.

1. Құрдастар студенттердің біріне "күлкілі" лақап ат ойлап табады және оған тек осылай жүгінеді.
2. Курстастар белгілі бір студентпен бір партада отырудан бас тартады, онымен бір командада жұмыс істегісі келмейді, сабаққа бірдеңе алуды ұмытып кеткен кезде онымен оқулық, кеңсе заттарымен бөліскісі келмейді.
3. Бұрын оқуда табысты болған білім алушы енді тақтаға шығып, ауызша сауалнамаларға қатысудан қорқады. Оның кез-келген жауаптары құрдастарының мазақтары мен ренішті пікірлерін тудырады. Мұндай жағдайлар жеке емес, үнемі байқалады.
4. Үзілісте студент көбінесе шетте тұрады, басқа студенттермен сөйлеспейді, ал егер ол жалпы ойынға қосылуға тырысса, ол үнемі бас тартып, кейін мазақ етеді.
5. Бұрын белсенді студент топтың істеріне қатысудан бас тартуға тырысады, экскурсияларға қатысуды, командалық жарыстарға қатысуды және т. б. тоқтатады.
6. Жанжал жағдайында құрдастар үнемі бір студенттің барлық қиындықтары үшін айыптайды. Қандай жағдай болмасын, ол әрқашан кінәлі болып тұрады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Кравцова М.М. «Жалған балалар», М-2005.
2. Зиновьева Н.О. «Зорлық-зомбылық психологиясы және психотерапиясы», Б- I бөлім.
3. Ильин Е.П. «Агрессивті мінез-құлық психологиясы», П-2014.
4. Кон И. С. «Буллинг дегеніміз не, онымен қалай күресеміз?», «Отбасы және мектеп», 2006ж, № 11., 5-18 б.

ЖАҢАШЫЛДЫҚҚА ҰМТЫЛУ ОҚУ МЕН ОҚЫТУДЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ

Сапарбекова Гульнар Жайдаровна
Қазақ тілі және әдебиеті пәндерінің жоғары санатты педагогы,
ф.ғ.к. Астана қаласы әкімдігінің
«Қоғамдық тамақтандыру және сервис колледжі» ШЖҚ МКК

Аннотация

Мақалада тәрбие мен білім беру ісінде келешек ұрпаққа қандай білім беру туралы мәселе талданады. Жаңаша білім беру жүйесінде белсенді оқытудың әдістерінің жеке тұлғаның қалыптасуында маңызы. Адамның тұлғаға айналуы, парасаттылық, адамшылық қасиеттерінің шыңдалуы ұлы В.Франкльдың, Абайдың, Шәкәрімнің, Міржақыптың, Румидің еңбектері мен философиялық пайымдаулары арқылы баяндалады. Құндылық пен Мәнді көкірекке құйғанда ғана адам тұлғаға айналады. ФАдамның бітім болмысын құндылық ретінде тануды қарастырады.

Білім беру саласында болып жатқан ауқымды өзгерістер түрлі бастамалар мен түрлендірулерге кеңінен жол аша отырып, тәрбие мен білім беру ісін жоғары деңгейге көтеруді қажет етеді.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті-ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологиясы мен инновациялық әдіс-тәсілдерді енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу», - деп білім беру жүйесін одан әрі дамыту міндеттері атап көрсетілген [1].

Бүкіл әлемде білім беру жүйелерінің келешек ұрпаққа қандай білім беретіні туралы мәселе қайта қаралуда. Осы мәселе аясында «Балалар ХХІ ғасырда табысты болу үшін нені үйрену керек?» және «Оқытудың тиімді әдістері қандай?» деген тәрізді негізгі сұрақтар туындайды. Бұл сауалдар оқу бағдарламасымен және оқу бағдарламасын жүзеге асыруда пайдаланылатын педагогикалық тәсілдермен тығыз байланысты. Қазіргі кезде оқу бағдарламасындағы ұлттық стандарттарға, бағалауға, оқулықтар мен оқыту әдістеріне қатысты білім беру саласындағы өзекті құндылықтар мен мақсаттар мектеп білім алушыларының жалпы үлгерімін арттыруды, сондай-ақ инновация мен көшбасшылықты енгізу үшін талап етілетін дағдыларды дамытуды, іске асыруды және ауқымды халықаралық тәжірибемен өзара әрекеттесуді көздейді. Жаңартылған оқу бағдарламасы мен бағалау жүйесін енгізу аталған міндеттерді шешу үшін қабылданған шаралардың бірі болып табылады.

Оқу бағдарламалары мен оқу жоспарлары белгілі бір пән және сынып аясында білім алушылардың нені оқып, нені үйрену қажет екендігін айқындау үшін қолданылады. Сонымен қатар, жекеленген пәнді оқыту мазмұнына қысқаша шолу ұсына отырып, бұл құжаттар мүдделі талаптарға оқушылардың белгілі сынып аясында оқу бағдарламасы бойынша жалпы түсінік алуына, белгілі бір сыныпта оқушылардың қандай білім, білік, тәжірибе жинақтайтынын анықтауға мүмкіндік береді. Мұғалім әрбір кезеңде қолданатын оқыту үлгілеріне (жеке, жұптық, топтық, бүкіл сыныптық), оқытудың әдіс-тәсілдеріне мән беруі керек, себебі белсенді сабақта мұғалім мен білім алушының атқаратын қызметі мен іс-әрекеттерінде үлкен өзгеріс бар; сабақты жоспарлағанда мұғалім педагогикалық іс-әрекетінің мазмұнын анық көрсетеді, яғни өзінің және білім алушыларының орындайтын әрекеттерін ашып көрсетеді. Белсенді сабақта білім алушылардың әрекеті танымдық, коммуникативтік және өзін-өзі басқару тұрғысында көрініс табады. Оқу мақсаттары нені оқып-білу және нені бағалай алу керектігін көрсетеді. Егер нәтижесінде неге қол жеткізуіміз керектігін білмесек, оқу мен оқытудың табыстылығын бағалау да мүмкін емес. Бағалау критерийлері оқу мақсатына жетуге бағытталған қадамдар ретінде қарастырылады. Бағалау критерийлерін нақты анықтамай

қалыптастырушы бағалауды тиімді жүргізу мүмкін емес. Сабақтың әдістемелік жобасын құру барысында мұғалім белсенді оқу әдістерін ұтымды қолдану арқылы оқу мақсаттарының орындалуына барынша қол жеткізуді ұстанады. Мұнда оқу-танымдық үдерістердің табыстылығына әсер ететін ынталандыру, жағымды психологиялық орта орнату, білім алушылардың жеке және жас ерекшеліктерін ескеру сияқты маңызды мәселелерді басты назарға алу керек.

Жаңаша білім беру жүйесінде белсенді оқытудың әдістері жеке тұлғаның қалыптасуында маңызы зор. Оқытудың белсенді әдістері-оқу материалын игеру үдерісінде білім алушыларды белсенді ойлау және практикалық әрекетке итермелейтін әдістер. Белсенді оқыту мұғалімнің дайын білімді баяндауына, оларды есте сақтауы мен қайта жаңғыртуына емес, білім алушылардың белсенді ойлау және практикалық әрекет үдерісінде өз бетінше білімдер мен біліктерді меңгеруіне бағытталған әдістер жүйесін пайдалануды білдіреді. Белсенді оқыту әдістерінің ерекшеліктері олардың негізінде практикалық және ойлау әрекетіне ояту жатыр. Онсыз білімдерді игеру алға жылжушылық болмайды. Оқытудың белсенді әдістерінің пайда болуы және дамуы оқытудың алдына білім алушыларға білім ғана беріп қоймай, танымдық қызығушылықтар мен қабілеттердің, шығармашылық ойлаудың, өз бетінше ақыл-ой еңбегінің қалыптасуы мен дамуын қамтамасыз ету және т.б. жаңа міндеттер қойылумен байланысты.

Белсенді оқытудың мәні-оқу үдерісі іс жүзінде барлық білім алушы таным үрдісіне тартылатындай болып ұйымдастырылуында. Сабақтың тиімділігін және табыстылығын қамтамасыз ету - мұғалімнің айтарлықтай күш-жігерін жұмсауын қажет етеді. Дегенмен, сабақтың тиімділігін арттыру әрбір педагогтің қолынан келетіні анық. Тиімді сабақты ұйымдастыруда кездесетін мәселелер: сабақта қолданатын әдіс-тәсілдердің бірсарындылығы; сабақта уақытты тиімді қолданбау; проблемалық оқыту элементтерін сирек қолдану; сабақта АКТ тиімді қолданбау; барлық білім алушылардың танымдық әрекетке тартылуын қамтымау; сабақтың және тапсырмалардың логикалық құрылымына мән бермеу; сабақта көрнекі құралдардың жеткіліксіздігі; жаттығулар мен тапсырмаларды немқұрайлы таңдау; оқушыларды шектен тыс көп тапсырмалармен жалықтыру.

Аталған қиындықтарды шешу жолдарының бірі-сындарлы оқыту теориясын басшылыққа алып сабақты белсенді әдістер қолдану арқылы тиімді жоспарлау болып табылады.

Табыстылыққа ұмтылу-оқу мен оқытудың негізгі мақсаты. Білім алушыларды оқыту және тәрбиелеу алдын ала болжауға мүмкін болмайтын көптеген жағдайларға тәуелді күрделі үдеріс. Оқудың табыстылығы пәннің ерекшелігіне сәйкес тиімді әдістерді таңдай білетін мұғалімнің шеберлігіне байланысты болатыны анық. Сонымен қатар мұғалімнің мәдениеті мен білім алушыларға деген сүйіспеншілігінің ең маңызы зор. Егер білім алушы сабақтан жаңа нәрсе үйреніп, өзіне көңілі толып шықса, сабақтың жақсы өткені, мұғалімнің еңбегі табысты болғаны, ал егер білім алушы сабақтан ештеңе үйренбей, немқұрайлы көңіл-күймен шықса, сабақтың сәтсіз болғаны; демек мұғалімнің ойлануы керек деген сөз. Дегенмен сабақтың табысты болуы тек мұғалімге қатысты нәрсе емес, білім алушының ынта-жігері мен өзінің білім алуына деген жауапкершілігіне де байланысты. Сабақта әрбір білім алушының өзіндік маңызын және өзінің қаншалықты табысты болғанын сезіне білуі қажет. Бұл үшін мұғалім дайын, жаттанды білім беруден арылып, білім алушыны жаңа білімді өздігінен игеруіне бағыттауы керек.

Сабақта белсенді әдістер қолдану білім алушының өзіндік рефлексия жасау дағдыларының дамуына, сыныптағы жалпы жұмысқа үлес қосып, қатысқанын сезінуге, оқу үдерісінің белсенді мүшесі болуына, танымдық белсенділігінің артуына мүмкіндік береді. Сондай-ақ, мұғалімнің сабағын қызықты ұйымдастыруына, білім алушыларының танымдық әрекетін күшейтіп, өзінің кәсіби шеберлігін шыңдай түсуіне ықпал етеді.

Оқу пәндері арасында байланыс орнату білім беру бағдарламасының аясын кеңейтіп, теңестіреді, тереңірек білім алуға мүмкіндік береді, көптеген дағдыларды қалыптастырады, түсінік пен дағдыларды дамытуға көмектесе алады, оқудың анағұрлым саналы меңгерілуіне көмектеседі, оқуға деген уәжді арттыра алады.

Білім алушылардың қажеттілігін қанағаттандыру тәсілінде білім алушылардың оқуға қолдау көрсету мақсатында тексеру және кері байланыс ұсынылады. Яғни, уәжді және өзін-өзі бағалау деңгейін арттыра отырып қай бағытта оқыту керектігі анықталады. Сонымен бірге білім алушылардың өз жұмысын жақсартуына мүмкіндік беріп, білім алушылардың барынша тиімді оқу жолдарын түсінуіне көмектеседі.

Адам трансцентті болмыс. Оның табиғаты бұ дүниеге сыймайды. Адам ғана өз негізінен асып, басқа әлемге жол аша алады. Пенде психофизикалық қабатын жарып шығып, ғайып әлемге жол ашқанда толыққанды тұлғаға айналып, құдіретін әлемге паш етеді. Басқа әлемге талпынбай, өз шегінде тұйықталып қалса, адамшылық қасиеттері құмға сіңгендей жоғалады [2].

Жеме-женге келгенде өзін игеру - жанға жасырынған сансыз мүмкіндікті жарыққа шығару деген сөз. Енді «Адам сол үшін жаратылған ба?», «Біз тек бойда бар талант пен дарынды паш етуге келдік пе?» деген сұрақ туады. Іштегі мүмкіндікті жүзеге асыру ма, әлде әлемнен Мән іздеп табу ма?».

Яссауи хикметінде:

«Түбінде дарияның жақұт жатыр».

Кім егер сүңгіп алса - сол жан бақытты ақыр», - деп келеді [3]. Абайда: «Жүрек теңіз қызықтың бәрі асыл тас. Сол қызықсыз өмірде жүрек қалмас» деп қайталайды [4]. Ішкі әлемі өзімен өзі қайнап жатқан адамды жеке субъект деп алайық. Ол өзіне үңілген сайын ішкі әлемін қызықтап, соны ғана сомдай береді. «Әлемді қалай сипаттаса да ашылған әлемді көреді. Адамның өзі – әлемді сомдап, сипаттаушы субъект. Оны бір ғана пенденің жеке әлемі деп те айтамыз. Қысқасы адамзатқа ортақ ғаламның бір фрагментін таниды [5].

Осы В.Франклдің ойын қарапайым мысалмен былай жеткізуге болар.

Маулени Руми: Үндістер халыққа көрсету үшін бір пілді әкеп, қараңғы қораға қамайды. Хайуанды көру үшін қораға бірнеше адам келеді. Қораның іші қараңғы болғандықтан, пілді ешкім көре алмайды. Олар түнекке пілді сипалап көреді. Бас жағында тұрған біреуі оның ұзын тұмсығын ұстап: «Піл бір науаға ұқсайды», - дейді. Тағы бірі құлағынан сипалап: «Піл жалпақ желпуішке ұқсайды», -деп түйеді. Енді бірі аяғын ұстап,: «Піл дөрене екен! - деп таңдай қағады. Төртіншісі жонынан сипап: «Піл дегенің патшаның тағы ғой» - деп жеңістік бермейді. Әрқайсысы пілдің әр жерін қолымен ұстап, әр нәрсеге ұқсатты. Ортақ пікірге келе алмады. Біреу тал, біреу төбе деп өзылкенірдек болды да қалды. Оларда бір балауыз шам болғанда, мұнша тартысып, таласпас еді. Сезім көзі тек қол мен уысқа ұқсайды: қолмен ұстап таудай пілді қалай танырсың! [6].

Сырттан қарағанда ішінде не барын білмейсің. Іштегін көрудің бір шарты бар. Ол кіршіксіз мөлдір таза һәм мөлдір болуы керек. Сонда ғана кіршіксіз таза тастарды көруге болады.

Франклдың осы ойын Абай:

Іштеі кірді қашырса,

Түседі Хақтың сәулесі

Жүректің көзі ашылса,

Адамзаттың хикмет кеудесі [4].

Қорыта айтқанда, ақыл есі түзу, жүйкесі сау пенде жан тыныштығын күйттеуге яки болмаса физиологиялық құмарлығын қандыруға талпынбайтынын, әу бастан хикмет жинап, Мән табуға ұмтылады. Құндылық пен Мәнді көкірекке құйғанда ғана адам тұлғаға айналады. Парасатты қасиеттері шындала түседі. Адам мәнді өмір бақи іздеумен, игерумен болады. Соған сәйкес адамшылығы да шындалады.

Үндінің ұлы ақыны, жазушы Рабиндранат Тагор: «Мен ұйықтап кеттім. Түсімде өмірді көрдім. Өмір бақыт пен шаттық екен. Сәлден соң оянып кеттім. Қарасам өмір дегенім адамдық борыш болып шықты. Тұрдым да іске кірістім. Нәтижесінде адамдық борышым шаттық пен бақытқа айналды» [7].

Қорыта айтқанда, сабақта тиімді әдіс-тәсілдерді тиімді қолдансақ, баланың танымдық белсенділігін арттыруға, өз бетінше білім алып, шығармашылық, зерттеушілік қабілеттерінің қалыптастыруға ықпал етеміз. Білім алушылар бойына мейірімділік, бір-біріне деген

сенімділік қасиеттерін ұялата аламыз, себебі олар топпен жұмыс жасағанда бірлесіп жасауға үйренеді, білімнің тереңдігі, әрі тиянақтылығы артады. Міржақып Дулатовтың «Жалғыз сүйеніш, жалғыз үміт-оқуда. Теңдікке жетсек те, жұрттығымызды сақтасақ та, дүниедегі сыбағалы орнымызды алсақ та, бір ғана оқудың арқасында аламыз. Жақсылыққа бастайтын жарқын жұлдыз-оқу. Надан жұрттың күні –қараң, келешегі –тұман» деген сөздерімен аяқтағым келіп отыр. ХХІ ғасыр-ғылым ғасыры. Мақсатты білім беру-тұлға дамуын жүзеге асыратын мәселе.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы
2. Франкл В. Өмірден мән іздеген жан
3. Қожа Ахмет Яссауи. Диуани хикмет. - Алматы, «Отбасы хрестоматиясы», 2021ж.
4. Құнанбаев А. Шығармалары, Алматы,1998ж
5. Логотерапия. Құрастырған: Керімбай С. – Отбасы хрестоматиясы қоғамдық қоры: Алматы, 2022ж.
6. Маулени Руми. Өлеңдері
7. Рабиндранат Тагор. Әңгімелері мен шығармалары.

ТҰЛҒАНЫ ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ ШӘКӘРІМНІҢ АР КОНЦЕПТІСІ

Түсіпбаева Сәуле Кайсановна
“Семей қаласының Шәкәрім атындағы мемлекеттік университеті КеАҚ”
Шәкәрім жоғары колледжі

Шәкәрім шығармашылығы зерттеу нысаны деп танылғанан бері көптеген маңызды істер атқарылуда.[1.19Б]

Десек те, Шәкәрімнің шығармашылық ауқымы әлі толық зерттеліп болған жоқ.

Ұлы ақыннан қалған ұлағатты мұраны зерттеу ХХ ғасырдың 20-30 жылдарында оның көзі тірісінде басталғанымен уақыт салған салмақ қоршаған ортасы зобалаң жүйелі түрде зерттеуге мүмкіндік бермеді

Шәкәрім шығармашылығын зерделі зерттеуді тілші-лингвист,әдебиетші ,философ ғалымдар назарынан еш уақытта тыс қалдырған емес.

Зерттеушілер Шәкәрімнің көзқарастарын философиялық , діни- философиялық,этика – эстетикалық, саяси-тарихи ,сопылық таным көріністеріне байланысты жіктеп бай мұраны барлық қырынан жан-жақты зерттеп терең ашуда.

Шәкәрім философиясындағы Абырой, Намыс,Ұждан ұғымдары -адамгершілік қасиеттердің ең бағалы көрінісінің бірі. Шәкәрім өз шығармашылығында абырой, Ар мәселесін көп қарастырған. Атап айтар болсақ, танымал “ Үш анық” еңбегінде:

“ Еңбекпенен ,өрнекпенен

Өнер ойға тоқылса,

Жайнар көңіл, қайнар өмір

Ар ілімі оқылса ” деп білім беру саласында “Ар білімі “ концептісінің оқылуын, тұлғаны тәрбиелеудегі ойларын айрықша атап өтеді немесе “Адамдық борышың -

Халқыңа еңбек қыл.

Ақ жолдан айнымай

Ар сақта,оны біл

Талаптан да білім мен өнер үйрен,

Білімсіз, өнерсіз

Болады ақыл тұл” деп тұжырымдайды.

Ал, біз бұл мақаламызға арқау етіп отырған имандылық тақырыбы Шәкәрім шығармашылығының барлық қырларында көрініс тапқан .Атап айтқанда, поэзия жанрынан басқа аударма саласындағы еңбектерінің желісі де аталған тақырыппен өрбітіліп отырады.

Шәкәрімнің 1911 жылы Орынборда жарық көрген «Мұсылмандық шарты» атты еңбегі қазақ халқының рухани дамуына қосылған ірі үлес.

Аталған еңбек 1993 жылы Алматыда «Қазақстан» баспасында қайта жарық көруіне орай Мекемтас Мырзахметов кіріспе мақала жазып, еңбектің ғылыми маңызын атап көрсетеді.

Шәкәрімнің ұлы Ахат әкесі туралы естеліктерінде «Мұсылмандық шарты» жөнінде де : [2.815 б] «Әкей мұны надан,білімнен хабары жоқ кезінде,басқа жұртта «Ғибадат сламия» деген кітап бар ,олар араб тілінде не түрік тілінде жазылады ,қазақ тілінде жоқ деп соларға еліктеп жаздым,оны мансұқ еттім» –деген сөздерін бере отырып ,нашар жазылған шығарманың бірі ретінде Шәкәрім өзі баға беріп ,көңілі толмайтындығын атап көрсетеді.

Алайда, сол заман үшін Шәкәрім ислам дінінің басты қағидаларын ,иман ғибадаттарын қазақ тілінде халыққа түсінікті қылып жазып шығаруды мақсат еткен.Бұл шығарманың маңызы зор.

Ең әуелі иман шарттарына тоқталған ,құран аяттарын қазақ тіліне аударып бере отырып түсіндіреді.

«Әл Бақара», « Әл Ағраф», « Әл Қассаф», « Әл Жасиа», « Әл Саф» тағы басқа Құраннан алынған сүре аяттарын түсіндіру Шәкәрімдей ғұламаның сұңғылалығын көрсетеді .

Өз шығармашылығын өзі сынауы ,өз қатесін көтеріп соны түзей алуы жазушының артық қасиеті.

Бұл әркімнің қолынан келе бермейді біреудің қатесін біреу көреді деген бар. Бәрінен адам өз қатесін өзі көріп ,өзі түзегені артық.Өз қатесін өзі түзей алатын қасиет адамның өз бойында бар.Ол адамға біткен-ақ жүрек.

«Сондықтан да, әділ сыншың-ақ жүрегің» деген Толстой ақыл кеңесін сабақ етіп алғандығынан болар .[2.816]

Шәкәрім имандылық ұғымын,имандылық тақырыбын барлық шығармашылығының өн бойында көтере отырып, « Ар түзер адамның адамдық санасын »деп ашық айтқан.

Ендеше , мұсылман философиясындағы имандылық ,қазақ ұғымындағы кісілік,Шәкәрім негізін салған ар ілімі ардан нәр алады.[2.1086] .

Жалпы, Ар,иман ұғымы Шәкәрім шығармашылығында кең қолданыс тапқан.

Шәкәрім Құдайбердіұлы1912 жылы «Айқап» журналының бесінші санында «Бес сауал» яғни, білімділерден бес түрлі сөздің шешуін сұрап жазған мақаласының жарияланғандығы көпшілікке таныс екендігін ескерсек, бесінші сауалдың да «Заман өткен сайын адамның адамшылығы түзеліп бара ма?» деп мәселені көтеруі- имандылық тақырыбы- ғұламаны кеңінен толғандырғандығынан туындаса керек-ті деп ойлауға негіз болады.

Шәкәрімнің жарқын ойлары келешек ,яғни болашаққа арналған .Жастарды бақытты өмірге жеткізудің жолы әділет деп халықты соған үндейді. «Мұсылмандық шарты » еңбегінде тоқталатын сауда-саттық, нәпақа ,қарыз ,хайуанаттар хақы ,өтірік ант пен өтірік,жақсы мінез әр түрлі залымдық ,пайда, зиян ,су тазалығы әр түрлі терілердің илеуі мен адалдығы,мал бауыздамақ һәм адал малдың жарамды нәрселері,аң ауламақ т.б мәселелердің басында имандылық бастауы тұратындығын атап көрсетеді.

Осы орайда, кәсіптік -техникалық білім беру колледждерінің немесе жоғарғы оқу орындарының заң ,экономика ,қаржы ,мал шаруашылығы,ауыл шаруашылығы мамандарын дайындау барысында аталған еңбекке студенттер назарын аударудың, тиімділігін пайдалануды ұсына отырып, жете үңіліп оқитын еңбектерінің ең бастысы- «Мұсылмандық шарты» және « Бес сауал» болмақ деп тануымыз қажет.

Шәкәрім шығармашылығының қай- қайсысын алсақ та, имандылықты басшылыққа ала отырып , кейіпкерлер аузынан адалдық, әділдік, хақ, хақиқат- ақиқат сөзін айтқызып, адамшылықпен ізгілікті көтеріп отырады. Қоғам өміріне имандылықты дарыту -Шәкәрімнің өмірлік арманы болғандығы анық. Сол мақсатта әрекет етеді. Бұл турасында Ахат өз естелігінде әкесінің « Адам бойына біткен үш асыл қасиеттері бірігіп басын қосса, адамзат баласының таласуы қалмақ. Олар: таза ақыл, ақ жүрек, адал еңбек . Осы үш қасиет біріксе өзімшілдік, мейірімсіздік, қара ниеттілік деген сияқты қылықтарға орын қалмайды» деген сөздерін көрсетсе, тағы бірде әкесінің соңғы аманатын « Отанға , елге адал қызмет істе, өзінді адал еңбегіңмен таныта біл» деген өсиетін жазады.[2.806б.]

Ендеше, ақ пен қараны ажырату пайдалы білім арқылы келетінін, екі дүние өміріне азық боларлық ең басты рухани құндылықтың имандылық екендігін айтудан Шәкәрім еш жалыққан емес.

Деп айтарлық 3 нәрсе бар: кірсіз ақыл, мінсіз сөз, адал еңбек атты үш анығының шыңы имандылық – жаратушыны тану, мәңгілікке апарар тура жол.

Қорыта тұжырымдағанда , Шәкәрімтанудағы имандылық , АР мәселелері өрісінің әлі де кеңейе түсетіндігі анық.

Пайдаланылған әдебиеттер:

- «Шәкәрім дәрістері». Республикалық ғылыми- практикалық конференция материалдары., Семей, 2001жыл.
- Шәкәрім. Энциклопедия. Семей: « Тенгри» баспасы, 2008.
- Жол табалық ақылмен . Шәкәрім шығармаларының бір томдық жинағы. 2006ж.

ПРОГРЕССИВНЫЕ ИДЕИ НРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ

Заместитель руководителя по ВР

Бектурсынова Р.А.

ТОО Колледж менеджмента, бизнеса и образования

«Нравственность — основа всех человеческих ценностей»

Альберт Эйнштейн

Воспитание как целенаправленный процесс формирования личности являлось составляющим для казахского народа. О нем писали произведения, сочиняли песни и стихи. Прославленные педагоги поднимали вопрос нравственности человека, что отразилось в их рассказах и педагогических трудах. Нравственное воспитание всегда интересовало человечество, поскольку являлось острой проблемой растущего поколения, а ныне его актуальность только возросла. Родители, общество, учителя все больше окунулись в изучение вопросов нравственного воспитания детей.

Изменения, происходящие в обществе, обязывают нас адаптироваться, корректировать сознание, мышление и воспитание. Нынешние дети уже маловосприимчивы к тем методам, которые использовали наши предки. Для того, чтобы взрастить в подрастающем поколении общепринятые нормы поведения, необходимо изучать и внедрять в практику совершенно новые методы воспитания. Каким образом мы можем осуществить такую задачу? Конечно, все

начинается со школьной скамьи, с первых дней обучения ребенка в школе. И тут ставится акцент на предмете литературного чтения, потому как именно на нем идет интенсивное воздействие на сознание и нравственную составляющую учащихся. От того, чему и как мы научим и воспитаем подопечных, будет зависеть какой личностью они станут в будущем. На данный момент в мире нет ничего постоянного, но мораль, этичность и знания – это то, что поддерживает в каждом из нас стабильность; это то, что никто не сможет отнять у нас. Выхолащивание нравственности, культуры – вот настоящая угроза для общества. На педагогов возложена большая ответственность, ибо они не только вкладывают представление о том или ином предмете, но еще и формируют необходимые качества. На глубоком знании педагогики и психологии зиждется успех и процветание народа.

Казахский просветитель Абай Кунанбаев часто упоминал о нравственном воспитании. Он говорил, что именно в процессе воспитания человек становится нравственным или же, наоборот, невоспитанным; не от природы в нем присутствуют эти качества, а окружающая среда и соответствующее воспитание определяют в нем, какой он. Если говорить о детях, то кто же будет для них воспитателем? Разумеется, в первую очередь это его семейное окружение. Потом идут воспитателя, наставники, учителя, т.е. профессионалы своего дела. И в последнюю очередь идут друзья и сверстники. Отсюда следует, что семья является началом всех начал, а к ней уже присоединяется образовательная среда, т.е. школа. Абай Кунанбаев в своих творческих литературных шедеврах говорил: «Дитя человеческое не рождается на свет разумным. Только слушая, созерцая, пробуя все на ощупь и на вкус, оно начинает познавать разницу между хорошим и плохим. Чем больше видит и слышит дитя, тем больше узнает. Много можно усвоить, внимая словам разумных людей. Недостаточно обладать разумом – только слушая и запоминая наставления знающих, избегая пороков, можно стать полноценным человеком».

Особенность цели нравственного воспитания сводится к выводу ученых о ее общем характере, динамической изменчивости, планировании результата. Борьба с самим собой, является не только неизбежной и естественной, но и необходимой для поддержания психического и духовного здоровья. Человек не мыслим без постоянной борьбы и ее необходимость продиктована психическим здоровьем. Задача вооружения ребенка знаниями, известными истинами считалось делом образования. Воспитание же занималось развитием воли, нравственности, самостоятельности, внутреннего «я» в рамках общественного сознания и идеалов человечества того времени. Причем и образование, и воспитание являлось задачей педагогов и учебных заведений, однако, необходимо осознавать важность семейного воспитания с рождения ребенка.

Семья является основным источником формирования ценностей подрастающего поколения. Это базовый социальный институт, функционирование которого напрямую влияет на государственное благополучие и стабильность. Поэтому первоочередными целями государственной семейной политики являются поддержка, укрепление и защита семей, создание необходимых условий, способствующих физическому, интеллектуальному, духовному, нравственному развитию семей.

Глава государства в одном из своих выступлений (2021 г.) отметил намерения по проведению комплексной семейной политики и поддержке института семьи, подчеркнув, что крепкая и счастливая семья является основой благополучия и процветания страны. На сегодняшний день на государственном уровне предпринимается ряд мер по поддержке института семьи.

Семья как главный фактор воспитания детей призвана обеспечивать подрастающему поколению полноценные условия жизни. Каждый ребенок должен расти в атмосфере счастья, любви и понимания. В сложном современном мире жизнестойкость человека обусловлена субъективным восприятием благополучия. Если ребенок не получает в семье любовь и поддержку, у него возникает состояние эмоционального неблагополучия, что проявляется в расторможенности, агрессии, заторможенности, страхах, изолированности. И это, как утверждают исследователи, будет сопровождать человека и во взрослой жизни. Если,

напротив, родители предоставляют своему ребенку любовь и поддержку, у него возникает состояние эмоционального комфорта, которое обеспечивает: доверительное и активное отношение к миру; высокую самооценку и самоконтроль; ориентацию на жизненный успех.

Нравственное воспитание молодого поколения приобретает в современных условиях особенно большое значение. Формирование основ личности связано с воспитанием нравственных качеств, творческих особенностей и раскрытием индивидуальности ребенка. В процессе нравственного воспитания у детей формируются чувства такие как товарищество, коллективизм, патриотизм, уважение к людям труда, активное отношение к действительности.

Наделив обучающегося знаниями, но, не воспитав в нем нравственно богатую личность, мы делаем его послушным исполнителем воли любого лидера. Национальная доктрина образования одной из ключевых задач провозглашает воспитание молодого поколения в духе высокой нравственности.

«Наряду с качественным образованием необходимо и нравственное воспитание учащихся. Ответственные граждане – опора государства. Этот принцип должен стать основой формирования новой общественной этики в стране. В народе говорят: «Ұстазы жақсының ұстанымы жақсы» (Если у тебя хороший наставник, то и жизненные принципы будут верными). Поэтому важно, чтобы школы стали центрами, где дети будут постигать моральные принципы и общечеловеческие ценности. Справедливость, ответственность, трудолюбие, образованность, патриотичность и милосердие. Именно к обладанию этими качествами должна стремиться молодежь, потому что в этом и заключается новое качество нации», – сказал Президент нашей страны К. Токаев. Он отметил, что подрастающему поколению следует прививать любовь к казахским традициям и ценностям. «В вопросе воспитания следует также опираться на базовые установки отечественной педагогики. Подрастающему поколению нужно прививать любовь к казахским традициям и ценностям». [2]. Эти ценности должны прививаться во всех учебных заведениях, независимо от формы собственности.

«Воспитать человека интеллектуально, не воспитав его нравственно, — значит вырастить угрозу для общества.»

Теодор Рузвельт

Развитие и процветание любого государства, в том числе и Казахстана, может быть успешным лишь при активном участии в этом процессе подрастающего поколения. Закон Республики Казахстан «Об образовании» требует активного формирования у обучающихся высоких нравственных качеств: патриотизма, гуманности, уважения к своей культуре, нравственного поведения. В этой связи возрастает ответственность, прежде всего учреждения образования.

Результаты нравственного воспитания должны стать приоритетными показателями в ее работе. В образовательных учреждениях предстоит воспитать такую личность, чтобы она сумела выстоять в это сложное время, когда все ярче обнаруживается неудовлетворительное состояние нравственной позиции окружающих людей, утрачиваются основные ценности.

Педагог, занимающийся нравственным воспитанием, никогда не обойдет следующих постулатов: он сам должен являться примером нравственного поведения, быть личностью. Выбор обучающего должен опираться не только на логику и расчет, но и на его собственные чувства и эмоции.

Человек по своей природе не любит однообразия, и поэтому монотонная, неэмоциональная, однообразная речь педагога зачастую гасит интерес к беседе, к общению, к сотрудничеству, что делает невозможным или малоэффективным нравственное воспитание. Результативность работы педагога зависит и от способности учителя научить ребенка интонационно-образному восприятию мира.

Нравственное воспитание обучающихся всегда было актуальнейшей задачей педагога, а сегодня – особенно. Но решать ее в любое время было сложно. «Учительство – это искусство, воспитывает личностью своей, своими знаниями и любовью, своим отношением к миру». Такое

понимание учительской миссии выделяет в качестве важнейших проблем педагогического образования формирование нравственной позиции. [1].

Целью нравственного воспитания является формирование нравственного сознания, поведения и важнейших моральных качеств личности: патриотизма, чувства дружбы, и консолидации между народами, коллективизма, гуманизма, ответственного отношения к труду, сознательной дисциплины и др. (Гуманизм обозначает человеколюбие, когда человек человеку не враг, а друг. Это стремление помогать своему ближнему, оберегать его от проблем и невзгод. Также гуманизм тесно связан с понятием толерантности, когда человек проявляет терпение к окружающим его людям. Он не судит об их душе по цвету кожи или вероисповеданию. Гуманизм проповедует равенство всех людей, свободное выражение их мыслей и чувств)

В системе межнациональных отношений в центре внимания образовательного учреждения всегда находится проблема единства казахстанского народа, истоками которого является многонациональная культура, устанавливающиеся экономические связи, обеспечивающие духовное развитие всех народов, населяющих территорию нашей республики, ближнего и дальнего зарубежья.

С приобретением Республикой Казахстан статуса суверенности появилась возможность реального возрождения истории, культуры, обычаев, языка казахского народа, создались возможности для обновления содержания школьного образования на основе учета национальных традиций в единстве с мировой культурой и достижениями разных народов. Сегодня, в Казахстане сохраняются стабильность, национальное согласие и гражданский мир. Курс на укрепление дружбы между народами совпадает с желанием казахстанцев решительно двигаться вперед по пути обновления, экономических реформ и духовного возрождения.

На основе принципа гуманизма осуществляется воспитание уважения к человеку как высшей ценности общества, развиваются чувства достоинства, гордости и чести. Гуманизм наследует традиции демократического гуманизма с его требованиями уважения человеческого достоинства в каждом человеке независимо от имущественного положения, пола, расы, нации. Он содержит в себе проявления человечности, увековеченной в определенных нормах общечеловеческого: сострадание горю человека, готовность помочь в беде, защитить от насилия или оскорбления.

Содержание нравственного воспитания проявляется, прежде всего в практической деятельности обучающихся в учебе, труде, общественной работе, в характере их отношений, способах взаимодействия, в усвоенных нормах поведения.

Идеалы нравственного воспитания, этики, эстетики требуют соответствующую высоту развития ума. Большая однородность человеческого общества создается благодаря гармоничности взаимоотношений школы, семьи, колледжа, ВУЗа. (отсюда общность верований, идеалов и убеждений)

От воспитания зависит не только судьба одного конкретного человека, но рода и даже целого народа, а, в известной степени, и будущее всего человечества. Как известно, первые годы жизни являются главными в воспитании, так как ребенок учится вырабатывать в себе первичные навыки, важные для дальнейшей его жизнедеятельности и, соответственно, искоренить дурные наклонности легче именно в этом возрастном периоде. Еще в древности понимали важное значение образа жизни матери во время беременности. Следует вспомнить взгляды Платона и Аристотеля, которые, считают необходимым соблюдать определенные правила беременным женщинам: частые прогулки, отказ от шумной светской жизни, избегание любых волнений. В свою очередь в необходимость матери входит смягчение и уменьшение болезненных для ребенка раздражений. Это является началом сложного пути по развитию и воспитанию личности ребенка. [3].

Цель воспитания подготовить человека к непрерывной борьбе в течение всей жизни. Смысл воспитания сводится к снабжению нужными знаниями, которые дадут возможность человеку адаптироваться во внешней среде, благодаря своим внутренним особенностям.

В концепциях воспитания подчеркивают, что воспитание должно обеспечивать гармонию человека с самим собой через достижение им гармонии с другими людьми,

обществом, природой, человеческой деятельностью. Достижение гармонии — такова суть психологического, нравственного, физического здоровья человека.

Нравственное развитие личности происходит в течение всей жизни человека под влиянием контактов с окружающими его людьми и проявляется в его оценках и отношении к действительности, обществу, взаимоотношениях с другими людьми, в его действиях и поступках. Нравственный облик человека, включающий как его внутренний мир, т.е. понимание им того, как и почему следует поступать так, а не иначе, так и внешнюю сторону его проявления, выражающуюся в суждениях, поступках и поведении, формируется в течение всей жизни.

Литература:

1. Құнанбаев А. Шығармаларының толық жинағы (екі томдық). – Алматы: Көркем әдебиет, 2002. – 368 б.
2. Абай Құнанбаев. Избранное. Серия «Мудрость веков». – М.: Русский раритет, – 426 с. 3 Құнанбаев А. Книга слов / Пер. с каз. Р. Сейсенбаева. – Семипалатинск, 2001. – 218 с.
3. Караковский В. А., Новикова Л. И., Селиванова Н. Л. Воспитание? Воспитание ... Воспитание! Тактика и практика школьных воспитательных систем. — Москва: Педагогическое общество России, 2000. — 254 с. 4. Концепция духовно-нравственного развития и воспитания личности гражданина России / А. Я. Данилюк, А. М. Кондаков, В. А. Тишков. — М.: Просвещение, 2009. — 24 с.

1. <https://bsh.kz/news/9221>

2. <https://www.nur.kz/society/2039679-o-vazhnosti-kazahskih-traditsiy-vyskazalsya-tokaev/>

3. <https://moluch.ru/conf/ped/archive/98/4676/>

4. <https://ru.citaty.net/temy/nravstvennost/>

5. <http://novikovv.ru/prorok-abay-kunanbaev/nravstvenniy-kodeks-abaya-adam-bol-bud-chelovekom>

ҚАЗІРГІ ҚОҒАМДАҒЫ ЖАСТАРДЫҢ РӨЛІ

Темербекова Алуам Еркековна
Бауыржан Фариза
ШЖҚ МКК Сервис және туризм колледжі

«Біздің жастар елеспен өмір сүрмеуге тиіс. Қазақстаннан тыс жерде жұмақ жоқ. Еш жерде, әлемнің ешбір елінде бәріне бірден ие болу мүмкін емес. Туған Қазақстанда еңбек етіп, өз әлеуеттерін жүзеге асырулары қажет. Ол үшін мемлекет барлық жағдайлар жасауда және одан әрі де жасай беретін болады», - деп санайды Президент.

Қай кезді алып қарасаң да қоғамның қозғаушы күші жастар болып табылады. Демек, бүгінгі күн де, ертең де, болашақ та жастардың қолында.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев жастардың бүгінгі мен болашағына қамқорлық жасауды өз саясатының негізгі мәні деп санайды. Президент жыл сайынғы жолдауларында жастар саясатын жетілдіру бойынша бірнеше іргелі тапсырмалар беріп жүргені белгілі. Жастар саясатын жүзеге асыру елді жаңашылдыққа, интеллектуалды бәсекелестікке жетелейді. Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Н.Ә.Назарбаев: «Кез келген ел өз келешегін болашақ ұрпағымен байланыстырады», - деген болатын. Сондықтан жастар қоғамның бір бөлігі ретінде мемлекетте маңызды рөл атқарады. Осы тәуелсіз мемлекетіміздің ертеңгі болашағы, мемлекетіміздің тірегі болып есептелетін жастарымыздың қазіргі аяқ алысы көңіл қуантарлық емес. Ия, тәуелсіз мемлекетіміздің болашағын ойлайтың, өзіне сенім артатын оқыған, иманды халқының адал перзенті болуға лайықты жастар баршылық. Бірақ, жастардың көпшілігін олай

деп айта алмаймыз. Себебі: қазір жастарымыз ішімдік пен нашақорлыққа салыну, үлкенге құрмет көрсетпеу, өзін әлпештеп қанаттығы қақтырмай тұмсықтыға шоқтырмай, түнде тұрып ұйқысын төрт бөлген жыласа бірге жылап ауырса бірге ауырған ата-анасын үлкейгенде қарттар үйіне өткізу, ниеті бұзық жат ағым секталардың жетегіне ілесіп кетуі, отанына қарсы шығу бұл қазір қоғамызда болып жатқан жағдайлар. Бүгін де жаһандасу деген қызыл көз пәле жастарды ұлттық санадан алыстатып бітті.

Қоғамның ең маңызды әлеуеті болып табылатын жастардың екі түрлі байлығы бар: олар денсаулық пен уақыт. Жастар Алла сыйлаған осы екі байлықтың бағасын жақсы білуге тиіс. Уақыт деген өте бағалы нәрсе, оны зая кетіруге болмайды, ал оны зиянды іске, рухани азғындау жолына жұмсау – тегі масқарашылық. Уақыт пен тәрбие арасында тығыз байланыс бар. Тәрбие – бұл уақытты қадырлеу және азға қанағат ете білу.

Қазіргі қоғамдағы жастардың тәрбиесінде жеке тұлғаға тән оның адамдық болмысын, ақыл-ойын және тұлғалық қасиеттерін дамытумен қатар мінез-құлқын, яғни жан дүниесін қалыптастыруы керек. Сонда жастардың жадында біртіндеп тәрбие қалыптасады. Бүгінгі күндегі қоғамдағы қарама-қайшы мәселелер кешені, үрдістердің бірыңғайсыздығы жастар ортасы мен қоғамда бәсекелі қақтығысқа әкелуі мүмкін. Алайда қазіргі заманғы жастар өзінің болашағын өзі жасаушы, өзінің күнделікті алып жүрген білімін, ерік-жігері мен шығармашылық белсенділігін тиімді пайдалана алатын, өмір ағысына икемделе білген, өз болашағына сеніммен қарайтын жеке тұлға. Оның алдындағы ең басты мақсат-қоғамда жаңадан қалыптасып келе жатқан қадір-қасиеттер мен әдеп-жоралғыларды өз бойына сіңдіре отырып, жаңа қоғамдық жүйеге бейімделіп, ене білу.

Бүгінгі алмағайып өзгеріс кезінде не істерін білмей жүрген әлеуметтік топтардың бастапқысы жастар. Көрнекті психолог Эриксонның пікірінше өзін өзі тұлға ретінде тануға, өзі үшін белгілі бір құндылықтар мен мінез-құлық жүйесін қалыптастыруға деген ұмтылыс – жастық шақтың ең негізгі ерекшелігі. Эриксон бұл ізденісті «тұлғалық кешенділік» деп атайды. Жалпы алғанда жастар өз құндылықтарын бағалай біліп күнделікті өмірінде жетілдіре отыруы қоғам дамуының басты пайдасына жатады. Жастардың басты құндылықтарымен қатар сүйіспеншілік, бақыт, түсіністік, сыйластық, төзімділік, мейірбандық, өзара көмектесу, бейбіт қатар өмір сүру секілді жалпыадамзаттық құндылықтарды да жатқызуға болады.

Жастық шақ адам өмірінің айырықша даму кезеңі болғандықтан, оның бір қатар өзіндік қасиеттері бар. Анығын айтқанда, жастар әлемді тану, әлемді өзгертуге деген ұмтылысы күшті болады. Осындай жастар арасындағы ұмтылыстарда да тәрбиенің, адамгершілік құндылықтардың, имандылықтың және басқада адами құндылықтардың маңызды қызмет рөлі көрініс береді.

Қоғамдағы жастар арасындағы өзгелермен араласуға тығыз тәуелді қызмет ететін жастардың тану кезеңін жатқызуға болады. Жастардың осы жастық шақты тану кезеңінде де бір-бірімен қарым-қатынастың арқасында адам өзінің де өзгенің де құндылығын түсіне алады. Сондай ақ жастар арасында сұхбаттасу және пікір алмастыру мәдениетін үйрену мүмкіндігі кез-келген жасқа үлкен артықшылық емес деп ойлаймын. Жастар мен ересек жандардың көпшілігі ойлау салты бойынша қоршаған әлем өзгермейді деп санайды. Бірақ, біз өмір сүретін әлем өзгермейтін әлем емес. Әлем – өзгертуге болатын нәрсе, оны өзгертуге адамның қабілеті мен мүмкіндігі жетеді, соған ой таралымдарыда жеткілікті. Сол үшін адам баласы яғни, жастар өз талабы мен белсенділігін жетілдіре де, дамыта да білу керек.

Қазіргі қоғамда әсіресе жастар арасында дәстүр мен жаңалықтың арасында тұрған жастардың түсінігі мен тәрбиесін талдау қажет және заман талабына сай идеялармен, тұжырымдармен ұштастырылған білім туралы пікірлерді зерделеу керек болып отыр.

Заман ауысқанымен ұлттық құндылықтар мен оған деген құрмет өзгермейді. Егде адамдар жастарды сынайды, сөйте тұра оларға үлкен үміт артады. Аға буынның көзқарасы басқа, өмірден күткені басқа. Әлемде барлық нәрсе жетіледі, адам да уақыт өте келе кемелденеді. Үнемі жаңарып отыратын адам уақыт көшіне ілесуде қиындық көрмейді. Адамның кемелденуіндегі ең маңызды фактор – отбасындағы тәрбие мен қоршаған ортасы. Біздің замандағы әлем қандай өзгерістерді басынан кешіріп жатсада біз жастардың санасына ұлттық-рухани құндылықты егуге, оның үзіліп қалмауын ойлауға тиіспіз. Мәдениетіміздегі шығыстық

және батыстық мұраның қиюластығының арқасында біздің халық әлемдік өркениетке елеулі үлес қосуда. Тамыры мықты да терең халықтың жас буыны міндетті түрде тәрбиелі, адамгершілікті және отансүйгіш болуға тиіс. Біздің жастарымыздың бойында осы құнды қасиеттер баршылық, оларды ыждаһаттылықпен сақтайды және келер ұрпаққа жеткізу жаупкершілігін сезінеді. Баршамыздың алдымызда уақыт көшінен қалыспайтын және өз мәселесін өзі сәтті шеше алатын жаңа буын тәрбиелеуге міндеттіміз.

БАЛА ТӘРБИЕСІ БАРШАҒА ОРТАҚ

Ермаханов Рахымжан Турсыматович
Астана қаласы әкімдігінің
«Кәсіптік-техникалық колледж» ШЖҚ МКК

«Адамның адамшылығы ақыл, ғылым, жақсы ата, жақсы ана, жақсы ұстаздан болады. Адам баласын бауырым деу жүректің ісі» Абай.

Баланың жақсысы-әке мен шешенің ары, ата-ананың абыройы, жаманы-қайғысы, «азап-соры» деген жастарды тәрбиелеу ісінде табысқа жету үшін әрбір ата-ананың өзі де тәрбиелі болу керек. Қоғамның болашағы мен беделіне айқын жол ашар өскелең ұрпақ. Тал бесіктен басталар тәрбиенің тереңді меңзейтіні осында. Ең алдымен ата-ананың ролі, онан кейін ұлағат сыйлаған ұстаз.

Ата-ана өз баласын өз махаббатының нұрына бөлеп, қуанышына, бақытына балайды, бала үшін күш-жігерін жұмсайды. Әке мен ана баласының келешегін ойлап, отбасында сабырлы мінездің үлгісін, еңбектің үлгілі табысын көрсете отырып адалдыққа, шыншылдыққа тәрбиелейді. Еңбекқор, ілтипатты ата-ананы, ұстазды бала жанындай жақсы көреді, сыйлайды. Олардың бойындағы адамгершілік қасиетті жоғары бағалайды.

Сөз жоқ, бала үшін адамгершілік талғамдар мен әдет-дағдылар, яғни жеке бастың қалыптасуының барлық әлеуметтік -психологиялық негіздері отбасында қалыптасады. Демек отбасылық тәрбиелеу шарттарын, мүмкіндіктерін зерттемей тәрбие үлгісінде оң нәтижелерге жету мүмкін емес. Кей ата-аналардың бала тәрбиесі жайлы көзқарастарында елеулі кемшіліктердің барлығын байқауға болады. «Міндетім киім мен тамақ табу ғана» деген оймен мектепке орынсыз талаптар қояды, өзінің жауапкершілігін сезе білмейді, баласын тәрбиелеуден қол үзеді. Оның зардабы баланың сабақ үлгеріміне, мәнез-құлқының өзгеруіне әкеліп соғады.

Бала тәрбиесі –баршамызға ортақ. Баланың бүгінгі іс-әрекетіне, тәртібіне бүгін назар салмасақ, ертең кеш болады. Олай болса, бір сәт уақыт бөліп, мектеппен хабарласу ата-ананың бірден -бір міндеті.

Қаз қанаты ақ болады.

Ер қанаты ат болады

Балалардың қанатты кезі,

Мектептегі шақ болады, - дегендей баланың жүрегінен жол табу-нәтижелі істің жемісі.

Қазіргі заманда ұлттық мектептің іргетасы қалана бастаған кезде ата-аналарда мектеппен байланысын нығайта түсуі абзал. Мектеп өмірі, оқушы тұлғасын әлеуметтендіру мәселесі әріптестік педагогиканы талап етеді. Және мектеп пен ата-ана, қоғам бірлескен кезде ғана тәрбие процесі өз жемісін нәтижелі бере бастайды.

Ынтымақ бар жерде тәрбие де бар. Ынтымақ бар жерде береке, бірлік те бар. Қоғамдық тәрбие жанұядан басталады. Отан жанұядан құралмақ, қазіргі заманда нарық жағдайында ата-аналардың, жалпы қоғам қауымдастығының көбісі жұмыстан бос және бос уақыты да баршылық. Ендеше сол бойындағы білімін, ілімін, күш-жігерін неге игі іске жұмсамасқа. Ел болашағы жастар қолында. Ал сол жастар «рухани» байлықпен қалыптасады. Қандай бағытпен жүреді, қандай ізгі істер жасайды, қандай қоғам келешекті қалыптастырады? Ол жалғыз мектеп

мәселесі болмауы керек. Оған ата-аналар бірігіп атсалысуы қажет.

Адамды адамдық қалыпқа келтіретін де, аздырып, тоздыратын да қоғамдағы тәрбие жұмысы. Жүйелі ұлттық адамгершілік тәрбие болмаса, халық бір-бірінен рухани үлгі көрмесе адам баласы бір-біріне ақыразман әкелуі мүмкін.

Балаға жас кезінде әсер ететін құбылыстар әр түрлі болғанымен оларды тәрбиелеуші ата-ана. Әр ұрпақтың өзіндік дәстүр салты бар. Бірақ бұл ата-баба салтынан алшақ кетпек емес. Кешегі кеңестік дәуірде ол да өзгеріске ұшырап, ата-ана мен бала арасындағы қарым-қатынаста алшақтық белең алып, бала тәрбиесін мектеп мұғалімдеріне артып, өздерін бұл мәселеде аулақ ұстағысы келеді.

Мұнда бір нәрсе анық. Нәресте іңгәләп өмірге келгеннен кейін ол тек қана ананың аялы алақанында өседі. Түн ұйқысын төрт бөлген ананың еңбегі ол ер жеткен сайын қиындай түседі. Міне, осы тұсы нағыз шешуші кезең. Бір сәт те ата-ананың көзінен таса болмайды. Осылай өзіне өзі келгенше бәріне жауапты солар. Ұлағатты тәрбие бір сәт те таусылмайды. Бұл-баланың мектепке дейінгі іс-әрекеті. Мектеп партасына отырғаннан кейін оның екінші кезеңі басталып өмірге деген түйсігі өзгеріске ұшырайды.

Бұл кезеңде ата-ананың жауапкершілігі ешқандай төмендемейді. Қайта бұрынғыдан да арта түседі. Осы тұста баланың жан дүниесіне әсер ететін, білім, тәрбие беретін, мектептің есігі айқара ашылып, ұстаздардың қамқорлығына бөленеді. Бұл да өмірінде шешуші роль атқарады.

Мектеп және жанұя қарым қатынасын дамыту үшін мына жағдайларды естен шығармауымыз керек:

1. Отбасының тәрбиелік мүмкіндігін зерттеу;
2. Тәрбие кеңестігін құруда «Үлгілі ата-аналар» қауымдастығын құру;
3. Сыныптан тыс жұмыстарға ата-аналарды көптен тарту;
4. Мектепте имандылық сағаттарын ата-аналармен бірлесе отырып жүргізу;
5. Ұлттық мәдениетке сүйене отырып, ұлттық сана-сезімді қалыптастыру, ояту;
6. Ата-аналардың бала тәрбиесіне деген жауапкершілігін арттыру.

Жоғарыда айтылған ой-пікірлерді қорыта келе айтарымыз, мектеп пен жанұя арасында тығыз қарым-қатынасты орнатып, тәрбиеші ұстаз бен тәрбиеші ата-ана арасындағы ынтымақтастықты қолға алып жұмыс жасау бүгінгі күннің ең елеулі мәселесінің бірі.

Халқымыздың сан ғасырдан бергі даналығына құлақ ассақ, «Адамның бақыты – балада» деген екен. Кез келген адам өзі өмір бойы қуып жете алмайтын бақыт деген құдыретті сөздің өлшемі өмірінің жалғасы ұрпағымен келетініне мән бермеуі де мүмкін. Біреу бақытын байлықтан тапқысы келсе, екінші біреуі даңқ пен атақтан, мансап пен қызметтен іздестіреді. Мұның бәрі түсінген адамға қолдың кірі сияқты нәрсе. Адамға нағыз бақытты –тәрбиелі ұрпағы ғана сыйлай алады. «Адам ұрпағымен мың жасайды» деген сөз тегін айтылмаса керек. Олай болса адам өмірінің мәні –өз ұрпағы.

Ата-ана –бала тәрбиесіндегі басты тұлға. Сондықтан әке де шеше де балаларының жан дүниесіне үңіліп, мінез-құлықындағы ерекшеліктерді жете білгені жөн. Балалармен әңгімелескенде олардың пікірмен де санасып отырған орынды. Өз баласымен ашық сөйлесе алмай, сырласа білмейтін ата-аналар «Екеуміз де жұмыстамыз, кешкісін үй шаруасынан қол тимейді, баламен сөйлесуге уақыт жоқ» дегенді айтады. Бұл дұрыс емес. Баламен сөйлесуге тіпті арнайы уақыт бөлудің қажеті жоқ. Әке мен шеше ұл-қыздарымен үй шаруасында жүріп-ақ әңгімелесіп, ой бөлісуге неге болмасқа.

Жанұядағы жанжал, үлкендердің аузына келген сөздерді айту, баланың көзінше басқа біреуді сөгуі, біреудің сыртынан өсек айтуы балаға теріс әсер етеді. Бала алдында әке-шеше үй ішінің үлкендердің әдептілік танытқаны жөн. Мысалы, арақ пен темекінің толып жатқан зиянын біле тұра, балалардың көзінше арақ ішіп, үсті-үстіне темекі тұтатқандар бар. «Көрінген таудың алыстығы жоқ» дейді, ертең-ақ ұл өсіп ер жетеді, қыз өсіп бой жетеді. Сонда арақ пен темекінің зиянын қалай ұқтырамыз.

Бұзақылықтың басы бос жүруден басталады. Жас шыбықты қалай исең, солай өседі ғой. Ия, «Ұяда не көрсең ұшқанда соны ілесің» демекші ата-ана тәрбиесі бала өмірінде үлкен із қалдырады. Баланың бойына барлық жақсы қасиеттерді дарыту, тіпті жанында жүрген

достарына дейін мән беру, табиғат сыйлаған дарыны болса дамыту, дұрыс білім алуына жағдай жасау – ата-ананың басты парызы. Ендеше бала тәрбиесінде ұсақ-түйек дейтін ешнәрсе жоқ және сол нәрседен де қателесуге қақымыз жоқ. Бала – әр жанұяның бақыты. Олай болса, өз бақытымызды бағалай білейік.

Астана қаласы әкімдігінің «Кәсіптік – техникалық колледж» шаруашылық жүргізу құқығындағы мемлекеттік коммуналдық кәсіпорны әрбір оқу жылының басында жаңа оқу жылына тәрбие жұмысының жылдық жоспарын жасап, сонымен әрі қарай жұмыс істейміз. Жылдық жоспар, айлық жоспар сонымен қатар күнделікті жоспар жасалады. Оқу жылы бойында әртүрлі тақырыптарда тәрбие сағаттар, ашық сабақтар, ойын сабақтар, пікір алмасу, әңгімелесу, дөңгелек стол және де атаулы күндерге, мереке күндеріне байланысты сабақтар өткізіледі. Әртүрлі кездесулер оның ішінде ішкі істер министрлігі мамандары, медбике, психологтармен жұмыстар жүргізіледі. Сонымен қатар әртүрлі экскурсиялар оның ішінде «Алжир», Қабанбай батыр кесенесі және қаланың көрікті жерлерін аралату.

Бұл тәрбие жоспары 8 бағытта жұмыс атқарылады. Әр бағыттың мақсат міндеттері бар.

1. Бағыт: Қазақстандық патриотизм мен азаматтыққа тәрбиелеу, құқықтық тәрбие.

Мақсаты: Балалар мен жастардың патриоттық сана-сезімі мен өзіндік сана-сезімін қалыптастыру, Қазақстан Республикасының Конституциясына, мемлекеттік рәміздерге құрметпен қарауды тәрбиелеу, құқықтық мәдениетті қалыптастыру, олардың құқықтары мен міндеттеріне саналы көзқарас.

2. Бағыт: Рухани-адамгершілік тәрбие

Мақсаты: жеке тұлғаның рухани-адамгершілік және этикалық принциптерін, оның адамгершілік қасиеттері мен көзқарастарын қайта құру туралы қазақстандық қоғам өмірінің жалпы адамзаттық құндылықтарына, нормалары мен дәстүрлеріне сәйкес келетін "Рухани жағырудың" құндылық негіздері туралы терең түсінік қалыптастыру; "Өзін-өзі тану" негізінде рухани-адамгершілік тәрбие беру.

Міндеттері: дәстүрлі дүниетанудың және дүниетанымның қалыптасуы, қоршаған ортаның алуан түрлілігін, күрделілігін, қайшылықтарын және біркелкі еместігін тану;

Адам өмірінің құндылығын және әр адамның бірегейлігін ұғыну, өз өміріне ұқыпты қарауды тәрбиелеу;

Жігерлі мінез қалыптастыру, қалай да қиындықты жеңе білу қабілеті, қойылған мақсаттарға қол жеткізу үшін мақсатқа беттелген болу;

Махаббаттан, сезім үлгісі мен әлемге қатынасынан, басқа адамға және өз-өзіне құралған жоғарыдағы жүйені дамыту және нығайту.

3. Бағыт: Ұлттық тәрбие

Мақсаты: жеке тұлғаны жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарға, мемлекеттік тілге, Қазақстан халқының мәдениетіне құрмет көрсетуге бағыттау.

Міндеттері: алуан түрлі халықтар мәдениетінің ерекшелігін түсінуге тәрбиелеу, ұлттық құндылықтарға ұқыпты қарау;

Мәдени ерекшеліктерге жағымды қарауды тәрбиелеу, тұлғаның өзін-өзі таныту жағдайын қамтамасыз ету.

Әлемдік мәдениет негізіне қатыстыру және өзге өкіл халқын құрметтеуге тәрбиелеу;

Оқушылардың ұлтаралық мәдениет қатынасын қалыптастыру;

Әлем рухында тәрбиелеу, өзге ұлттармен өзара түсінушілік және әлем мәдениетін сақтау қажеттілігін ұғыну.

4. Бағыт: Отбасылық тәрбие

Мақсаты: неке және отбасы мүшелерін құрметтеу құндылықтарын тәрбиелеу; отбасылық культ; толыққанды отбасын құру үшін денсаулық құндылықтары; отбасы мен достарына деген адалдық; отбасылық дәстүрлер; жәдігерлер мен әдет-ғұрыптарды құрметтеу; ана болудың қасиеттілігі; сезім құндылықтары - сүйіспеншілік, адалдық, достық, ата-аналарды тәрбиелеу, олардың психологиялық-педагогикалық құзыреттілігі мен балаларды тәрбиелеу жауапкершілігін арттыру.

5.Бағыт: Еңбек, экономикалық және экологиялықтәрбие

Мақсаты: Кәсіби өзін-өзі анықтауға саналы қатынасты қалыптастыру, жеке тұлғаның экономикалық ойлауы мен экологиялық мәдениетін дамыту, қайталанбас құндылық ретінде табиғатты сүю; кіші Отан ретінде туған табиғатқа деген сүйіспеншілік.

6. Бағыт: Интеллектуалды тәрбие, ақпараттық мәдениетті тәрбиелеу

Мақсаты: әр адамның интеллектуалдық мүмкіндіктерін, көшбасшылық қасиеттері мен дарындылығын, сондай-ақ ақпараттық мәдениетті, соның ішінде балалардың кибер мәдениеті мен кибер гигиенасын дамытуды қамтамасыз ететін мотивациялық кеңістікті қалыптастыру.

Міндеттері: еліміздің жетістіктерін кеңінен насихаттау;

Түсіндіру және насихаттау құралы ретінде бұқаралық ақпарат құралдарын қолдану;

Ақпараттық ортамен тиімді әрекеттесу икемін қалыптастыру.

7. Бағыты: Көпмәдениеттік және көркем-эстетикалық тәрбие

Мақсаты: Жалпы мәдени мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру, жеке тұлғаның өнер мен шынайылыққа эстетикалық объектілерді қабылдауға, меңгеруге, бағалауға дайындығын дамыту, эстетикалық талғам мен сезімнің эстетикалық санасын, халықтардың ұлттық мәдениеттері құндылықтарына көркемдік-эстетикалық сезімталдықты қалыптастыру.

Міндеттері: жастардың көркем-эстетикалық ынтасын дамыту және қолдау, олардың ойдағыдай өзін-өзі танытуға және қоғам өміріне белсенді қатысуына қолдау көрсету.

8. Бағыты: Дене тәрбиесі, салауатты өмір салты

Мақсаты: салауатты өмір салтының, дене шынықтыру мен спорттың, дене шынықтырудың құндылығын, өз денсаулығына жауапкершілікпен қарау құндылығын қалыптастыру.

Міндеттері:

Салауатты өмір салты қағидасын орындауға жағдай жасау;

Салауатты өмір салты қағидасы және икемін оқушылар мен студенттерге меңгеру, дене шынықтыру және спортпен үнемі шұғылдану қажеттілігін тәрбиелеу;

Оқушылар мен студенттердің денсаулығын бекіту және қорғау, ағзаның толық жетілуіне және дұрыс қалыптасуына көмектесу;

Спортты дәріптеу;

Денсаулыққа құндылық ретінде жауапты қарауын қалыптастыру әлеуметтік тәжірибесін жандандыру.

Дене жаттығуымен шұғылдану қажеттілігін санада қалыптастыру, спорт және дене шынықтыру жаттығуларына қатыстыру, спорттық секция жұмыстарына, жарыстарға, спорттық-мәдени көпшілік іс-шараларына және спорттық жарыстарды ұйымдастыруға практикалық қатысу;

Денсаулықты сақтау және қорғау сұрақтары бойынша ақпараттық деңгейін көтеру, белсенді демалысқа, дене тәрбиесімен жаттығуға, туризм және спортқа қызықтыру.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Мақал –мәтел сөздің –інжу маржаны» 2019 обылыстық кітапхана баспасы, авторы Арапа Нұрғазин
2. Әуезов М. Абайтану дәрістерінің дерек көздері: Оқу құралы / М.Әуезов.- Алматы: "Санат", 1997. - 448 б.
3. М.Жұмабаев «Педагогика»
4. Б.Момышұлы «Ұшқан ұя»

КОЛЛЕДЖДЕ ТӘРБИЕ ҮДЕРІСІН ЖАН - ЖАҚТЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Темірбаева Алма Мейірбекқызы
Директордың тәрбие жұмысы жөніндегі орынбасарлары
З.Г.Мурзагулова атындағы

Аннотация: Бұл мақалада колледждің тәрбие жұмысын жан-жақты іске асыру мақсатында атқарылған іс-шаралар жайлы қысқаша жазылған. Осы іс-шараларды орындау арқылы тәрбие үдерісін ұйымдастырудағы тиімді жолдары ұсынылды.

Түйін сөздер: тәрбие, тұлға, білім алушы, жоба, клуб, байқау, колледж, медицина.

Тәуелсіз мемлекетіміздің бүгінгі мен ертеңі болашақ ұрпақ қолында екенін ескере отырып, жан - жақты дамыған тұлға тәрбиелеу – кезек күттірмейтін мәселелердің бірі. Соңдықтан жас ұрпақты шыңдап өсіру, білікті азамат болып қалыптасуын қамтамасыз ету – бүгінгі білім орындарының алдына қойып отырған басты міндет. Осы орайда 25-жыл бұрын құрылған «З.Г.Мурзагулова атындағы «Даналық» Жоғары медициналық колледжі» ширек уақыт бойы білікті мамандар даярлап, ұрпақ тәрбиелеу ісіне өз үлесін қосып келеді.

Әбу Насыр Әл - Фараби: «Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие берілуі керек, тәрбиесіз берілген білім адамзаттың қас жауы» - деген екен. Осыны ескере келе оқу барысына қарағанда, білім алушылардың аудиториядан тыс іс-әрекет түрлері көбірек. Білім алушылар байқауларға, викториналарға, сайыстарға, конференцияларға, дебаттарға, семинар-тренингтерге қатысады, ғылым мен медицина жаңалықтары жөнінде баяндамалар тыңдайды, танымдық сипаттағы ойындарға қатысады, оқыған кітаптарын талқылайды. Білім алушылардың жеке тұлғалық, кәсіби біліктіліктерін дамыту, жеке қасиеттерін ашу мақсатында келесі жобалар мен клубтар жұмыс жүргізеді, атап айтатын болсақ: «Зияткер» клубы, «Лидер», «Ashyq jurek», «Ұлы дала», «Sanaly urpag», «Bagdar.kz», «100 үздік студент», «Ата-аналар мектебі», «Оқуға құштар колледж» жобаларымен «Jas sarbaz» қозғалысы.

Жобаларға тоқталып өтсек, «Зияткер» клубы Астана қаласының колледж аралық пікірсайыс орталығымен тығыз жасап, көптеген дебат сайыстарында жүлделі орындарды иеленген. «Құқық» ҚҚ өткізген қалалық кубокты жеңіп алды.

«Лидер», «Ashyq jurek» жобалары бойынша (Еріктілер) Астана қаласының № 2 арнайы мектепке әр мемлекеттік мерекелерде барып, іс-шаралар өткізіп (Аниматорлар –

мультфильмдердегі кейіпкерлер), балалардың көңілдерін көтеріп, колледж тарапынан арнайы азық-түлік себеттермен жаңа жылдық тәттілер сыйлығы таратылып тұрады. Ұлттық балалар оңалту орталығындағы балаларға: сурет салу альбомы, түрлі-түсті қарандаштар, пластилиндер алып барып, қысқаша концерттер көрсетіп,

балалардың тезірек сауығуына өз үлестерін қосуда. Бейбітшілік және келісім сарайында өткізілген «VOLUNTEER FEST» фестивалінде БМ Алғыс хатымен марапатталды.

«100 үздік студент»

жобасы бойынша 2 курс «Емдеу ісі» мамандығының 2 ЛД-Г тобының студенті Цечоева Амина колледжішілік сайыстан жарып шығып, Республика деңгейіне өтіп, Астана қаласынан пайызбен есептегенде 1-ші болып, Республикада 1-ші» оңдыққа кірді, Білім министрімен кездесуге қатысып, жастарға тиесілі сұрақтарға жауап алды.

Тәрбие жұмысының жоспары Қазақстан Республикасындағы тәрбиенің кешенді бағдарламасы, 2020-

2025 жылдарға арналған Қазақстан Республикасының мемлекеттік білім беру бағдарламасы, «ҚР Білім туралы» Заңы, колледждің Жарғысы негізінде жасалды. Жоспар құруда тәрбиенің мазмұнын ашатын негізгі сегіз бағыт бойынша іс-шаралар қарастырылған. Жоспарланған іс-шаралардың орындалуына колледж студенттерімен қатар, ата-аналар, оқытушылар және қаладағы «Астана Жастары» ЖРО, «СӨС» орталығы, «Атамның аманаты» ҚБ, «Елбасы Академиясы», «Колледжаралық пікірсайыс орталығы», ҚР «Ұлттық академиялық кітапханасы», ҚҚ «Құқық» және де көптеген қаланың мәдени-танымдық орталықтармен тығыз байланыста жұмыс жүргізіледі.

Медицина мамандығы ең әуелі жауапкершілік пен өз ісіне адалдықты талап ететін мамандық. Ал, бұл қасиеттер білім алушылардың бойында колледж қабырғасында қалыптасады. Осыған орай колледж оқытушылары білім мен тәрбиені бірге алып жүруге талпынады. Сапалы, білікті маман даярлау жолында жетістіктерге жету үшін осы тиімді іс-шараларды тәжірибелеріңізде қолдануды ұсынамын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. «Білімді ұлт» «Сапалы білім беру» ұлттық жобасын бекіту туралы ҚР Үкіметінің қаулысы.
2. ҚР Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 6 сәуірдегі № 130 бұйрығы.
3. Біртұтас тәрбие бағдарламасы, Астана, 2023.

МЕДИЦИНАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫ ТӘРБИЕЛЕУ СТРАТЕГИЯЛАРЫ: ИДЕЯНЫ ТҰЖЫРЫМДАУДАН НӘТИЖЕГЕ ЖЕТКІЗУ

Нұрғлаиева Тансық Узбековна

З.Г. Мурзагулова атындағы Жоғары медициналық колледжінің бөлім меңгерушісі

Аннотация: Бұл мақалада идеяны тұжырымдаудан жетістікке жету жолына сүйене отырып, медициналық білім берудегі жеке тұлғаны тәрбиелеу стратегиялары қарастырылады.

Түйін сөздер: жеке тұлға, стратегия, идея, медицина, кәсіптік тәрбие, ақыл-ой, эмоция.

Медициналық білім болашақ мамандардан тек кәсіби дағдыларды ғана емес, сонымен қатар жоғары моральдық және этикалық стандарттарды талап ететін ерекше маңызға ие. Болашақ мамандарды- рухани адамгершілігі дамыған, бәсекеге қабілетті, өмірге бейімделген тұлға ретінде қалыптастыру да, студенттердің жеке басын тәрбиелеу маңызды болып табылады және жоғары медициналық колледждегі топ кураторы олардың құндылық бағдарларын қалыптастыруда шешуші рөл атқарады. Бұл мақалада идеяны тұжырымдаудан жетістікке жету жолына сүйене отырып, медициналық білім берудегі жеке тұлғаны тәрбиелеу стратегиялары қарастырылады .

Жеке тұлғаны тәрбиелеу идеясы

Медициналық колледж студенттерінің жеке басын тәрбиелеудің бірінші кезеңі идеяны нақты тұжырымдаудан басталады. Бұл кезеңде болашақ медицина мамандарының жеке басын одан әрі қалыптастыруға негіз болатын негізгі құндылықтар анықталады.

Мұндай идеяның маңызды компоненттері-этика, мәдениет, жауапкершілік және кәсіптік шеберлік..

Педагогикалық стратегиялар

Медициналық білім беру студенттерінің жеке басын тиімді тәрбиелеу үшін әртүрлі педагогикалық стратегияларды қолдану қажет. Ақыл-ой (интеллектуалды) мәдениетті-тәрбиенің аса маңызды құрамдарының бірі. Адамның ақыл-ойының дамуы оның интеллектілік, ойлай білу қабілетінің, білімдік-танымдық қызметінің дамуымен сипатталады. Шапшаң ойлай алатын, мәселеге тез талдау жасай отырып, логикалық дұрыс қорытынды жасай алатын жеке тұлғаны тәрбиелеудің қажеттілігі әрбір адамның ақыл – ой қабілетін дамытумен тығыз байланысты.

Маңызды аспект-теориялық білімді практикалық дағдылармен біріктіру. Симуляциялық жаттығулар, рөлдік ойындар және практикалық жағдайлар студенттерге теориялық материалды игеріп қана қоймай, құрмет пен қамқорлыққа негізделген пациенттермен қарым-қатынас дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

Қиындықтарды жеңу

Адамдардың қоршаған ортадағы құбылыстарды түсініп қабылдауы да әр түрлі. Ол әр адамның жеке басына тән физиологиялық, психологиялық, биологиялық ерекшеліктеріне байланысты. Мәселен, біреулердің бір нәрсені жасауға іскерлік қабілеті болса, екінші адамда оның болмауы, біреудің ұйымдастырушылық қабілеті күшті болса, екінші бір адамның ұйымдастыру ісіне қабілетсіз болуы, біреуі білімді тез қабылдаса, екінші адамның білімді баяу қабылдауы, біреудің дене күші дамыған болып келсе, екінші адамның абстракциялық ойлау қабілетінің баяу дамуы, біреулердің сурет салуға немесе ән салуға бейімділігі болуы мүмкін. Жеке бастың бұл ерекшеліктері адамдардың басқалармен ұжымдық қарым-қатынасында байқалады.

Сонымен бірге, адамның өмірдің үздіксіз тәрбие құшағында болатынын, бұрынғы игерген білім, білік, дағдыларын жаңа білім, білік, дағдылармен толықтыру, жаңарту және жетілдіруге тура келеді. Жеке тұлғаның ой-санасының, білім көлемінің толысуына байланысты оның өмірге көзқарасы, белгілі құбылыстарға баға беруінде де өзгерістердің болуы, толысып жаңарып отыруы заңды құбылыс. Қазіргі білім әртүрлі қиындықтарға тап болады және жеке тұлғаны тәрбиелеу де ерекшелік емес. Қиындықтардың бірі - студенттерді медициналық тәжірибеге байланысты эмоционалды күйзеліске дайындау. Топ кураторы психологиялық қолдау әдістерін, стресске төзімділікті дамыту бойынша тренингтерді қолдана алады, осылайша студенттер болашақ кәсіби қызметте кездесетін қиындықтарды сәтті жеңе алады.

Жеке тұлғаны тәрбиелеу нәтижелері

Жеке тұлғаның қоғамдағы ролі қандай? Қоғам дегеніміз адамдардың жиынтығы болып шығады. Шын мәнісінде адамдар қоғамдасу арқылы өзіне тән қасиеттерге ие болып, жеке тұлғалық бейнесін танытады. Адам өмірде белгілі бір әлеуметтік ортаға тән болып, өзіндік тұлғасын қалыптастырады және өзіне тән мінез-құлық ерекшелігін ашып көрсетуге мүмкіндік алады. Сөйтіп, өз бойындағы табиғи қабілетінің ашылуына және оның дамуына жағдай жасайды. Адамдардың бірлесіп еңбек етуі, өмір сүруі рухани бірлестікті (көзқарас, сана-сезім, кәсіптік т.б.) туғызады. Сөйтіп, әрбір жеке тұлға басқалармен мыңдаған байланыс түрлері арқылы әлеуметтік, қоғамдық байланысқа, қарым-қатынасқа түседі.

Мұның бәрі жеке тұлғаның қоғамнан тыс өмір сүре алмайтынын, оның бар өмірі қоғамдасу, ұйымдасу, пікірлесумен өтетініне, айналасындағы адамдармен үздіксіз қарым-қатынасқа құралатынына дәлел бола алады.

Тұлғаның құрылымдық компоненттері үш бөліктен тұрады. Біріншіден, оның ақыл-ойын дамыту арқылы санасын жетілдіру; екіншіден, адамзаттық өркениетті тұлғаның бойына біртіндеп сіңіру; үшіншіден, жеке тұлғаны іс-әрекетке ендіру арқылы өзін-өзі тәрбиелеуге белсене қатыстыру. Тұлғаны тәрбиелеп жетілдіруде осы үш компонент тығыз бірлікте қызмет етеді.

Әлеуметтік көзқарас тұрғысынан қарағанда, тәрбиеге қоғамдық бақылау және түзету енгізетін, жастарды мемлекеттік және қоғамдық құрылымдар арқылы басқарып бағыттайтын, қоғамның қазіргі және болашақ өміріне мақсаттылықпен даярлау ісі деп қараймыз. Тәрбие ісі адамның қабілетін қоршаған ортада және оның санасында қалыптастыруды мақсат ететін болғандықтан, ол-психологиялық процесс. Медициналық білім берудегі жеке тұлғаны

тәрбиелеудің қорытынды кезеңі түпкілікті нәтижелерге қол жеткізу болып табылады. Бұл емтихандарды сәтті тапсыру және диплом алу ғана емес, сонымен қатар студенттердің өмірге деген терең құрметін, пациенттерге деген қамқорлығын және үнемі кәсіби және жеке өсуге деген ұмтылысын көрсететін құндылықтарды қалыптастыру.

Қорытынды

Медициналық білім берудегі жеке тұлғаны тәрбиелеу стратегиялары күрделі, бірақ маңызды процесс. Топ кураторы тәлімгер және көшбасшы рөлін атқара отырып, студенттердің Болашақ медициналық практикасының негізіне айналатын құндылықтарды қалыптастыруға ықпал етеді. Идеяны тұжырымдаудан бастап түпкілікті нәтижеге жетуге дейін бұл жол қиындықтарға толы, бірақ оны жеңу қоғамға пайда әкелетін және жоғары моральдық принциптерге адал бола алатын кадрларды қалыптастырады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Біртұтас тәрбие бағдарламасы, Астана, 2023
2. Педагогика / под ред. В.А.Сластенина и др. – М., 2002. –.
3. Қоянбаев Ж., Қоянбаев Р. Педагогика. – Астана, 1998

ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ ЧАС «СТО ВОПРОСОВ, СТО ОТВЕТОВ»

**Хатпина Бибигуль Жанбулатовна, зам.директора по ВР
Зайтов Алмас Рифхатович, воспитатель общежития
ГКП на ПХВ «Высший колледж транспорта и коммуникаций»
акимата города Астаны**

Аннотация

Воспитательный час «Сто вопросов, сто ответов» представляет собой инновационную программу, нацеленную на создание и укрепление тесных взаимоотношений между студентами. Главная цель данного мероприятия заключается в формировании уважительного отношения, товарищества и дружбы среди обучающихся, позволяя им ощутить силу взаимопонимания и объединения.

Мы стремимся воспитать у студентов способность быть открытыми и близкими друг с другом, обучая их быстро адаптироваться к новой среде, в которую они попадают. Для достижения данной цели, наша программа предлагает различные интерактивные форматы, которые способствуют созданию атмосферы доверия и уважения.

В ходе воспитательного часа, студенты будут иметь возможность задать вопросы друг другу, выразить свое мнение, поделиться своими историями и узнать больше о своих товарищах по учебе. Сто вопросов, которые мы предлагаем, затрагивают различные темы — от увлечений и мечтаний до сложных эмоциональных вопросов. Это поможет участникам понять друг друга лучше, развивая их навыки коммуникации и эмпатии.

Кроме того, наша программа направлена на то, чтобы сделать отношения между студентами и воспитателями максимально открытыми и доверительными. В процессе общения и обмена идеями, студенты будут учиться эффективно использовать время и быть ответственными друг перед другом.

Воспитательный час «Сто вопросов, сто ответов» поможет студентам осознать важность поддержки и взаимодействия в учебной среде. Он закладывает основу для продуктивного обучения и развития не только умственных, но и эмоциональных навыков. Мы уверены, что эта программа станет полезным инструментом в формировании гармоничных отношений между студентами и поможет им добиться успеха как в колледже, так и в жизни.

Ключевые слова

Сто вопросов, сто ответов, воспитательный час, беседа, интервью.

Сценарий воспитательного часа «Сто вопросов, сто ответов»

Тема. «Сто вопросов, сто ответов»

Цель: укреплять духовную связь поколений, совершенствовать навыки самопознания; подготовить к семейной жизни, учить преодолевать конфликты, воспитывать чувство сострадания, умение прийти на помощь, развивать творческие навыки.

Тип: воспитательный час

Форма проведения: беседа-интервью

Место проведения: дом студентов

Оформление: заставка «Сто вопросов, сто ответов»

Раздаточный материал: памятка правила межличностных отношений

ПЛАН МЕРОПРИЯТИЯ

1. Вступительное слово зам.директора по воспитательной работе
2. Ответы воспитателя на вопросы студентов
3. Тренинг «Выясняем отношения»
4. Заключительное слово

Ход мероприятия

Терпение — вот лучшее умение.

Пословица

Воспитатель: Наше мероприятие будет проходить в формате интервью, вы будете задавать вопросы, а я максимально постараюсь дать ответы по следующим 7 блокам (демонстрация на экране):

Взаимоотношение друг с другом. Дружба.

Обучение

Стиль

Привычки (тайм менеджмент, вредные и т.д)

Пищевые привычки

Социальные сети, отношения в интернете

Отношения с близкими

Ответы воспитателя на вопросы студентов

Тренинг «Выясняем отношения»

Беспроигрышный метод решения споров

1. Выясни, чья это проблема и в чем конкретно дело.
2. Ищи как можно больше решений.
3. Оцени различные решения.
4. Вместе с родителями подумай, какое решение самое удачное.
5. Обязательно следуй достигнутым договоренностям.
6. Договорись с родителями, что вы будете искать другое решение, если дела пойдут не так, как вы хотели.

Заключительное слово: Попробуйте применить свои новые знания на практике сегодня же, выстраивая хорошие отношения друг с другом, со своими родителями, братьями и сестрами, соседями, чужими людьми в транспорте, общественных местах. Отнеситесь к ним так, как хотели бы, чтобы отнеслись к вам. И увидите, как много добрых и прекрасных людей, оказывается, живет рядом с вами. Научитесь правильно распределять свое время, откажитесь от вредных привычек.

Памятка правила межличностных отношений

их;

- . проявляй внимание к людям, старайся, чтобы твои слова и поступки не обидели их;
- . никогда не смейся над физическими недостатками людей;
- . всегда и во всём помогай младшим и слабым;
- . не забывай поблагодарить за оказанную тебе услугу;
- . не придумывай никому обидных прозвищ;
- . учись правилам общения;
- . если друг одолжил тебе что-либо, отдай ему это в обещанный срок, не дожидаясь напоминания;
- . всегда выполняй данные тобой обещания;
- . никогда не обещай того, чего выполнить не сможешь;
- . контролируй свои мысли и поступки;
- . всегда будь точным: неточность — это, прежде всего, невежливость;
- . никогда не подслушивай чужие разговоры и не читай чужие письма, смс;
- . никогда не проявляй к людям неуважения, дерзости, грубости или хамства.

. Помни золотое правило: «ВО ВСЁМ КАК ХОТИТЕ, ЧТОБЫ С ВАМИ ПОСТУПАЛИ ЛЮДИ, ТАК И ВЫ ПОСТУПАЙТЕ С НИМИ ».

Список использованных источников

1. Абдошов Гарифолла Шинушұлы: Ол туралы //Ақжайық ақберендері.-Алматы: Өлке,2005.-58б
2. Абдрахманов К. Гадильше и его книга: [Жаңа кітап] /Ауыл тынысы. – 2003. -22 қараша. – 2б.
3. Газеева О. Методика организации самовоспитания старших подростков //Воспитательная работа в школе. – 2014. № 3 с. 98
4. Герцог Г.А. Основы научного исследования: методология, методика, практика: учебное пособие / Г.А. Герцог. — Челябинск: Изд-во Челяб. гос. пед. ун-та, 2013.
5. Гуслова М.Н. Инновационные педагогические технологии: учеб. пособ. для студентов учреждений сред. проф. образования. М.: ИЦ Академия, 2013.с. 288
6. Ларина В.П., Ходырева Е.А., Окунев А.А. Лекции на занятиях творческой лаборатории «Современные педагогические технологии».- Киров: 1999 – 2002.
7. Медведев Д. А. О профессиональном образовании/ Электронный ресурс/ режим доступа: www.kremlin.ru.
8. Селевко Г.К. Воспитательные технологии. М.: НИИ школьных технологий, 2005.с. 269

СТУДЕНТТЕРДІҢ ӘЛЕУМЕТТІК ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Сарсенбаева Айнур Орынтаевна
Директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары
М.Тынышпаев ат.ҚазККА Ақмола колледжі

Тәрбие – балаға, жасөспірімге, жеткіншекке өзін сезіну, бағалау, жетілдіруде ең алдымен, оймен, құндылықтармен, адамдармен қарым қатынас жасаумен, эмоционалды-еркіндік аясымен жұмыс жасау.

Студент белгілі жастағы адам және жеке тұлға ретінде үш жағынан сипатталуы мүмкін:

1) психологиялық жағы – психологиялық үдерістер, жағдайлар және қасиеттердің бірлігін көрсетеді. Психологиялық жағынан, ең бастысы, психикалық үдерістердің жүзеге асуына, психикалық жағдаяттардың пайда болуына, психикалық құрылымдардың көрінісіне тәуелді болатын – психикалық қасиеттер (бағыттылық, темперамент, мінез-құлық, қабілеттер). Дегенмен, нақты студентті зерттеу кезінде, әр индивидтің ерекшеліктерін, олардың психикалық үдерістерін және жағдаяттарын ескеру керек;

2) әлеуметтік жағы – студенттің белгілі әлеуметтік топтан, ұлттан шығуынан туындайтын қоғамдық қатынастарын, қасиеттерін нақты көрсетеді;

3) биологиялық жағы – жоғарғы нерв іс-әрекетінің типі, анализаторлардың құрылысы, шартсыз рефлексдер, инстинктер, физикалық күш, дене құрылысы, бет әлпеті, терісінің және көзінің түсі, бойы және тағы басқалармен көрінеді. Бұл жағы, негізінен, тұқым қуалаушылық және туа біткен дағдылармен алдын ала анықталған, бірақ, белгілі шекара аралығында тіршілік жағдайына байланысты өзгереді.

Бұл жақтарын зерттеу студенттердің қасиеттері мен мүмкіндіктерін, оның жасына байланысты және тұлғалық ерекшеліктерін көрсетеді.

Сонымен, егер студентке белгілі жастағы адам деп қарасақ, оған қарапайым, құрама және сөз сигналдары, абсолютті және әртүрлі сезім анализаторлар оптимумы, күрделі психомоторлық құрылымдардың және басқа дағдылардың иірімділігі тән болады. Басқа жастағы адамдарға қарағанда, жасөспірімдік шағында оларда үлкен жылдамдықтағы оперативтік еске сақтау, және зейіннің тез басқаға ауысуы, вербалды-логикалық есептерді шығаруы және т.б. мүмкіндіктері басым болады. Сонымен, студенттік жас барлық алдындағы биологиялық, психологиялық, әлеуметтік даму үдерістеріне негізделген ең жоғары, «шың» жетістіктерге жетуімен сипатталады.

Егер студент жеке тұлға ретінде зерттелсе, онда 18-20 жас – адамгершілік және эстетикалық сезімдерінің ең көрнекті дамыған, мінез-құлықтың қалыптасу мен тұрақтану кезеңі, және, ең маңыздысы, ересек адамның әлеуметтік ролінің толық кешенін игеру: азаматтық, кәсіби-еңбектік және т.б. Бұл кезең «экономикалық белсенділіктің» басталуымен байланысты, демографтар оны адамның жеке өндірістік іс-әрекетке кірісу, еңбек биографиясының басталу және өзінің меншікті от басын құру кезеңі деп түсінеді. Бір жағынан, мотивацияның, барлық құндылық бағдар жүйесінің өзгеруі, келесі жағынан – мамандандырылуына байланысты арнайы қабілеттердің қарқынды қалыптасуы, бұл жасты мінез-құлық пен интеллектінің тұрақтануының орталық кезеңі сипатында бөліп көрсетеді. Ол спорт рекордтарының, көркем шығармашылықтың, техникалық және ғылыми жетістіктердің уақыты. Студенттік жас - интеллектуалдық және физикалық күштің дамуының көптеген оптимумдарына жететін кезең болып сипатталады. Бірақ, кейбір кезде осы мүмкіндіктер мен олардың нақты жүзеге асуының арасында «қайшылықтар» қатар жүреді.

Әркез дәстүрлі технологияларды пайдаланып, тәрбие процесін жүзеге асырып келеміз. Қазіргі студенттермен, 3-4 жыл бұрын оқу бітіріп кеткен студенттерді салыстыруға келмейді. Барлық жағынан студент өзгеріп келеді. Ақпараттық, цифрлік заман. Біздің айтқымыз келетін дүниелерді, студент алдын ала білім отырады. Сонықтан біз әртүрлі әдіс тәсілдерді пайдалану

арқылы өз жұмысымызды жандандырамыз. Топ жетекші, топтағы студенттермен жұмыс барысында:

- жоспарлайды
- талдайды;
- ұйымдастырады;
- бақылайды

Қымбаты әріптестер, Біз қазір қандай студенттермен жұмыс жасаймыз. Осыдан 3 жыл бұрын, біз қорқытып алушылық, студенттер арасындағ бопсалаушылық, ата-анасының қамқорлығынсыз қалған студенттермен жұмыс жаап келдік. Олардағы проблеманың шешімін қарастырдық. Топтық лекциялар, ұжымдық іс шаралар жақсы әсерін қалдыратын еді. Ал қазір уақытта студентте, оқытушыларды жаңашылдықты талап етеді. Қазір қоғамдық, **толық емес отбасы**, өкіл әкесімен, өкіл анасымен тұратын студенттер арасында туындайтын мәселелердің шешімін табуымыз керек. Стресске түскен студенттер көп, отбасы кикілжіңдері көбірек байқалады.

Сондықтан да студенттердің әлеуметтік психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, жұмыс жасауымыз керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Жарықбаев Қ.Б. Психология. Алматы, 2000, 325 б.
2. Тәжібаев Т.Т. Абай жастарды тәрбиелеу туралы, Алматы, 1964 156б.
3. Алдамұратов Ә.А. Қызықты психология, Алматы, “Қазақ университеті”, 1991, 112 б.

КУРАТОРСТВО КАК ОСНОВА ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ КОЛЛЕДЖА

Джиеналиев Ерлан Курмашевич
Преподаватель истории
Колледж Astana IT University

Тәсібек Бағнұр Танатарқызы
Преподаватель истории
Колледж Astana IT University

Аннотация: Статья посвящена проблеме кураторства в колледже в современных условиях. Целью работы является ознакомление с особенностями работы куратора в сфере среднеспециального и технического образования. Задачами статьи являются: знакомство с основами воспитательной работы куратора; работа над адаптацией студентов 1 курса колледжа; работа с активом группы; направления воспитательной работы с группой; работа с родителями; ознакомление с главными функциями куратора; профилактика правонарушений студентов и решение конфликтных ситуаций. Применение данного опыта несомненно окажет помощь молодым кураторам в работе со студентами в колледже.

Ключевые слова: Куратор, колледж, адаптация, актив, профилактика.

В XXI веке новые исторические условия выдвинули ряд проблем, важность которых стала очевидна в воспитательной работе кураторов в колледжах. В современной жизни молодежи наблюдается снижение общего уровня образованности и воспитанности, радикальное изменение ценностных ориентаций, безыдейность, негативное отношение к общественно полезной деятельности, безнравственное и асоциальное поведение, тяжелые социальные условия, толкающие подростков на преступления. И эти проблемы не случайны,

так как сознание вступающего в жизнь молодого поколения, естественно, подвержено противоречиям и сомнениям.

Учитывая все проблемы, которые сложились в казахстанском обществе и в образовании, необходимо своевременно оказать юношам и девушкам содействие в правильном выборе духовно-нравственных ценностей, помогающих сформировать общекультурные и профессиональные компетенции.

Как бы ни была трудна деятельность куратора, но, несомненно, она необходима студентам, поскольку основное структурное звено в колледже - это учебная группа, представляющая собой систему, которая помогает реализовать заботу о социальном благополучии студентов, решать проблему их досуга, сплачивать коллектив, создавать соответствующую эмоциональную атмосферу. Организатором деятельности студентов в группе, координатором воздействий был и остается куратор. Процесс воспитания студенческой молодежи не дает мгновенных результатов и требует повседневной, целенаправленной, индивидуальной работы.

Основой воспитательной работы является создание в группе условий нормального воспитания и развития личности каждого студента. Это:

1. Гуманный стиль отношений между всеми участниками образовательного процесса;
2. Демократические принципы и стиль общения между преподавателями и студентами;
3. Разумная дисциплина и порядок, как условия защищенности в образовательном пространстве;
4. Возможность проявления студенческих инициатив и их поддержка со стороны педагогического коллектива [1].

Особое внимание следует уделять этапу адаптации студентов к обучению в новом коллективе и образовательной среде, как основе формирования коллектива группы.

Этапы адаптации:

1. Заочное знакомство с группой до начала учебного года (подготовка списка группы, ознакомление с информационной карточкой абитуриента, выявление потенциальных лидеров, слабых по успеваемости студентов (согласно школьным оценкам).
2. (1 сентября присутствие вместе со студентами на линейке, первое знакомство с группой, знакомство студентов с учебным корпусом, с расписанием, настрой студентов на серьезное и ответственное отношение к учебе. Беседы с группой. Создание чата группы.)

Актив группы выбирается в сентябре. Актив группы состоит из старосты, зам. старосты, учебного сектора, культурно-массового сектора. Куратор должен организовать проведение выборов актива. До того, как проводить выборы, необходимо ознакомить студентов с правами и полномочиями представителей актива.

План воспитательной работы куратора состоит из нескольких разделов:

1. Организационная работа, составление воспитательного плана;
2. Учебная работа;
3. Связь с родителями;
4. Воспитательная работа в группе
5. Самоуправление в учебном заведении и в группе;

В основу воспитательной программы взята Единая программа воспитания, которая включает в себя направления:

- 1. Национальный интерес
- 2. Совесть
- 3. Стремление

Работа с родителями студентов группы является важным звеном в многогранной деятельности куратора. Начинается она с того, что сразу после начала обучения студента, кураторами создается паспортизация семей, выявляются трудные подростки, создается банк данных студентов, оказавшихся в тяжелой жизненной ситуации, и семей, находящихся в социально-опасном положении, с целью оказания последующей помощи.

Всегда активно сотрудничаем с родителями студентов, используя коллективную и индивидуальную формы работы. Регулярно поддерживаем связь со всеми родителями студентов группы, ежемесячно передаю карты успеваемости одним из способов: лично, по

телефону, электронной почте, через Ватсап. По необходимости родители приглашаются в учебное заведение для личной беседы с заведующей отделением и преподавателями. На родительских собраниях организуется психолого-педагогическое просвещение родителей.

Направления работы с родителями:

1. Изучение семей и условий семейного воспитания;
2. Информирование родителей о содержании учебно-воспитательного процесса;
3. Психолого-педагогическое просвещение родителей;
4. Взаимодействие с родительским комитетом;
5. Совместная деятельность родителей и студентов [2].

Куратор с первых дней пребывания в учебном заведении должен быть для студента «палочкой – выручалочкой» и не устает повторять своим студентам первокурсникам: «Куратор нужен для того, чтобы студент был счастлив. Если ты не знаешь, на каком этаже кабинет или буфет – звони куратору. Не знаешь, в какой аудитории занятия – звони куратору. Не знаешь, как зовут преподавателя – звони куратору. Если ты не местный и не можешь найти дорогу – звони куратору. Если ты не знаешь, как писать объяснительную записку или заявление – звони куратору. Если у тебя трудности в учебе – звони куратору. И вообще в любом случае – звони куратору!».

Главные функции куратора:

1. Своевременно информировать студентов об итогах успеваемости, внеклассных мероприятиях, экскурсиях, культурно – массовых мероприятиях и т.д.;
2. Контролировать успеваемость и посещение занятий студентами группы;
3. Осуществлять академическое кураторство - выявление учебных и научных интересов студентов, привлечение студентов к самостоятельной учебной и исследовательской работе;
4. Содействовать в разрешении конфликтных ситуаций студентов (в группе, с преподавателями, с администрацией);
5. Способствовать социальной адаптации студентов (выявление социальных проблем студентов, вовлечение в студенческую жизнь);
6. поддерживать контакты с родителями или родственниками студентов по мере необходимости (проблемы успеваемости, дисциплины) [3].

Одним из важнейших факторов, влияющих на показатель успешности работы куратора с группой, являются регулярные встречи со студентами. И это действительно так, ведь на расстоянии невозможно найти точки соприкосновения, узнать друг друга, выяснить проблемы и обсудить возможные пути их решения, подобрать стиль общения с группой в целом, а также с каждым студентом по отдельности.

Важно в период адаптации, когда члены вновь сформированного коллектива только начинают вырабатывать модель поведения и общения (как между собой, так и с куратором, преподавателями, администрацией учебного заведения). В этот период необходимо встречаться со своими подопечными несколько раз в день, контролировать их на каждой паре.

До конца обучения необходимо проводить ежедневную проверку посещаемости занятий, каждый раз меняя время. В целом, общение со студентами группы происходит ежедневно. Они, как правило, собираются в кабинете классного руководителя на большой (двадцатиминутной) перемене для того, чтобы поделиться новостями. Кураторские часы проводятся регулярно, один раз в неделю. Один раз в месяц в группе проходит собрание по подведению итогов успеваемости (помесячной аттестации) и посещаемости занятий. Однако, после того, как студенты после занятий покидают стены учебного заведения, их общение с куратором не заканчивается. Оно продолжается по телефону, электронной почте или социальных сетях, где создана своя группа.

Принципы куратора

1. Умей признавать свои ошибки (и уж тем более старайся не повторять их);
2. Не бойся ошибок - на ошибках учатся;
3. Откажись от идеи превосходства, желая залезть в душу студента и принуждать его к откровенности, умей выслушать студента;
4. Старайся видеть успехи студентов и радоваться каждому из них;

5. Принимай студента таким, какой он есть, со всеми его достоинствами и недостатками, ведь и ты не идеал;
6. Всегда нужно найти то, за что похвалить;
7. Постарайся общаться и сотрудничать со студентами, как можно больше;
8. Не делай ничего за студента, а делай вместе с ним;
9. Умей выслушать и услышать каждый ответ студента.
10. Не читай много нотаций - все равно не поможет;
11. Поручай студентам такие дела, в которых они видели бы результаты своей деятельности;
12. Не выбирай себе любимчиков [4].

Чаще всего, студентам требуется помощь в учебе (они не выполняют, или не защищают своевременно практические и лабораторные работы, не сдают зачеты по темам), так и образуются пробелы в знаниях, которые, накапливаясь, могут привести к получению итоговой неудовлетворительной оценки. Как правило, эта проблема возникает из-за пропусков занятий (в том числе и по уважительной причине) и решается достаточно просто. Ежедневный контроль успеваемости со стороны куратора и информирование родителей позволяют своевременно принять меры к ликвидации пробелов в знаниях путем проведения индивидуальной работы с такими студентами, организовать помощь преподавателя и успевающих по этой дисциплине товарищей.

Часто хороший результат дают меры по привлечению ребят в спортивные секции, а также объединение широкого круга студентов общим делом. Нельзя сбрасывать со счетов и организацию предметных и спортивных олимпиад, участие в дистанционных конкурсах, привлечение к ним студентов не только в качестве участников, но и болельщиков, зрителей, организаторов. Все это положительно влияет на активность студентов в учебном заведении, значительно ограничивают риск мотивации на асоциальное поведение[5].

Больше всего проблем различного характера возникает у студентов с асоциальным поведением, выявление которых является первоочередной задачей классного руководителя. Здесь необходимо проведение индивидуальной воспитательной работы. Такие студенты ставятся на внутренний контроль, их условно относят к «группе риска», для них разрабатывается индивидуальная воспитательно-образовательная программа. Те, кто совершил правонарушение или состоит на учете в ИДН, относятся к «группе риска» заводится дневник индивидуального педагогического сопровождения [6].

В решении подобных проблем всегда необходимо тесно сотрудничать с администрацией, так как при работе с такими студентами часто необходима помощь завуча по воспитательной работе, психолога, Совета профилактики правонарушений.

Таким образом, идеальный куратор— это высоконравственный, обладающий многосторонним знанием образованный человек, имеющий опыт практической деятельности, владеющий педагогическими тонкостями обучения людей подросткового возраста и взрослых. Требования к кураторам каждый год растут. Задача куратора показать и разъяснить на собственном примере, как высокий уровень культуры в сочетании с интеллектом, развиваемым в процессе получения образования, позволяет человеку занять достойное место в обществе.

Список использованной литературы

- 1.Чеботарева Т.А. Функциональная роль классного руководителя в формировании личностных качеств выпускника колледжа // Актуальные задачи педагогики: материалы IV Междунар. науч. конф. (г. Чита, октябрь 2013 г.). -- Чита: Издательство Молодой ученый, 2013. -- С. 118-121.
- 2.Шкарин Д.Ю. Классное руководство как целенаправленная система воспитания // Молодой ученый. -- 2015. -- №2. -- С. 570-573.
- 3.Webquest. Wikipedia. Die freie Enzyklopadie. [Электронный ресурс]. — 2010.-Режим доступа: <http://de.wikipedia.org/wiki/Webqu>
- 4.Гейхман Л. К. Интерактивное обучение общению. Подход и модель / Л. К. Гейхман. — Пермь: Изд-во Пермск.ун-та, 2002—260 с. : ил.
- 5.Щуркова Е. Н. Классное руководство: Теория, методика, технология. – М.: Педагогическое общество России, 2000.

"ЛУДОМАНИЯ ДЕРТІ: БЕЛГІСІ МЕН ПРОБЛЕМАЛАРЫ, ПРОФИЛАКТИКАСЫ"

Қаржаулова Гүлжаухар Мырзабековна
Директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары
Жамбыл облысы әкімдігі білім басқармасының «№3 Байзақ колледжі»
коммуналдық мемлекеттік қазыналық кәсіпорны

Аннотация:

Құмар ойындарға тәуелділік қазіргі қоғамның жетекші және күрделі мәселелерінің бірі болып табылады, оның негізінде психоәлеуметтік мәселелер жатыр. Елімізде қоғам арасында құмар ойындарына деген тәуелділіктің жоғарылауы осы мәселені ашуды талап етіп отыр. Бұл мақалада тәуелділіктен қалыптасқан зиянды ойындардың жасөспірімдерге кері әсері, ауытқуға ұшырататыны, психопатияға душар ететіні, аддиктивті мінез тудыратыны туралы айтылған. Мақаланы колледждерде тәрбиелік жұмыстарды жүргізуде, семинар сабақтар мен практикалық жұмыстарды ұйымдастыру барысында қосымша анықтамалық құрал ретінде қолдануға болады.

Түйін сөздер: лудомания, құмар ойындар, психопатия, аддиктивті мінез-құлық, ойынға тәуелділік, виртуалды әлем

Қазіргі таңда жалпы қоғам дертіне айналған ойынға деген құмарлықты ғалымдар-лудомания дейді. Ал, еліміздегі желкілдеген жеткіншектеріміздің бұл дертке шалдығуының себебі не? Лудомания ойыны – жастар мен ересектер арасындағы құмар ойындарға тәуелділік мәселелесі – қазіргі таңда өзекті болып отыр. Лудомания - ессіздік, ойынға құмарлық. Аурулардың халықаралық классификациясы бойынша лудомания аурулар тізіміне енгізілген. Еліміздің түкпір – түкпірінде толып тұрған букмекерлік кеңселердің іші толған жастар. Ойынға құмар жастар қолдарындағы соңғы ақшасын тігіп, үлкен қаражат көтерем деп сенеді. Алайда, ұтылып қалған соң, еңселері түсіп, өзін қоғамнан алшақтатып жібереді. Алғаш қызығушылықпен бәстігіп, кейін ойынға тәуелді болып қалғандар қаншама? Жастардың құмар ойынға қызығушылығы артып, санасы уланып, бар ақшасын ойындарға салып жіберіп, таныстарынан, ағайындарынан қарызға ақша алып, оны қайтара алмай жүргендер қаншама?! Ақырында ақша табу үшін қылмыс жасап, түрмеге отырады, ал кейбіреулері «мен осындай жағдайға қалай ғана түстім, қайтіп құтылсам екен?»-деп бұл тығырықтан шығуға жол іздейтіндерде бар. Лудомандар – құмар ойынның шырмауына түскен адамдар. Қоғамда оларға ешқандай шара қолдана алмайды. Себебі құмар ойындардың көбісі заң жүзінде рәсімделген. Ойын құмарлардың көбеюі салдарынан елімізде лудомандарды емдейтін арнайы орталықтар да ашылған. Бірі білсе екінші білмейді. Оқуда жүрген жасөспірімдеріміз де қолдарындағы ұялы телефонға тәуелді. Сол телефонға жүктелген ойындарды ойнап шыға алмай отырады. Міне, бұл студенттеріміздің құмар ойынға қызығуының бастамасы. Мамандардың айтуынша, лудомания дертіне шалдығу бірнеше факторға байланысты:

-биологиялық;

-психологиялық;

-әлеуметтік;

-рухани;

Лудоманды былайша аңғаруға болады:

Біріншіден, барлық бос уақытын ойынмен өткізеді. Ойындарға ставка қояды. Компьютерлік клубтарда отырады.

Екіншіден, қаржыны көп жұмсайды, ставкалар қомақты ақшаны қажет етеді, соның нәтижесінде үйіндегі құнды заттарын сатады, жақындарымен таныстарынан қарызға ақша алады, тіпті одан қала бере банктерден несие алады, сөйтіп қарызға белшесінен батады екен.

Үшіншіден, көңіл күйі өзгереді. Лудоман әрқашанда ойын туралы ойлайды.

Төртіншіден, жеңілістен кейін, қайтадан ойнап, ұту идеясы пайда болады.

Егер лудоман үлкен сомадан ұтылып қалса, ол керісінше тоқтамайды, ол тезірек ақша іздей бастайды.

Құмаройындарға деген тәуелділіктің негізгі себептері:

Жалғыздық сезімі. Жалғыздық сезімі адамды алғашқы рет ойнауға итереді, ойын процесінде алынған әсер мен түйсіну адамды қайталап ойнауға мәжбүр етеді.

Қанағаттанбаушылық сезімі. Қанағаттанбаушылық сезімі адамды өзін ойында көрсетуге мәжбүр етеді. Шынайы өмірде өзіне өзі наразы болып, шынайы өмірге қарағанда, ойында жеңіске қол жеткізу жеңіл болғандықтан, адам өзін ойында көрсеткісі келеді. Ойындағы жетістіктері неғұрлым мол болса, соғұрлым ол осы ойынға қайта қайта оралғысы келіп тұрады.

Оңай олжа сезімі. Бір рет ұтып, жеңіл түскен ақшаны қолға ұстағаннан пайда болған адреналинді сезінген адам, осы жетістігін қайталағысы келеді, алайда көбіне ұту мүмкін емес.

Әрқилы тәуелділіктерге тез ергіштік. Басқа да құмарлықтарға, мысалға, есірткі, алкогольге құмар адамдар үшін, ойынға құмарлық өте қауіпті. Тез еріп кетеді.

Психикалық бұзылыстар. Психикалық бұзылыстардан емделген адамдар, сондай-ақ ойынға құмарлыққа да ұшырағыш болады.

Лудомания дамуының 3 белгісі

Ұтыс. Кездейсоқ ойын, жиі ұтыстар, ойын ойнаудың жиіленетін оқиғалары, ұтыс өлшеміннің үлкеюі, ойын жөнінде қиялдау, өте ірі ұтыс, себепсіз оптимизм.

Ұтылу. Жалғыз ойнау, ұтыс пен мақтану, тек ойын туралы ойлау, ұтылу эпизодтарының ұзаруы, ойынды тоқтатуға қабілетсіз болу, жолдастарынан проблеманы жасыру, өтірік айту, ата-аналарының, бауырларының қамын ойламау, ойын пайдасына жұмыс уақытын қысқарту, қарызын төлеуден бас тарту, тұлғаның өзгеруі: ашушаңдық, тез шаршау, ойын үшін қарыздану, заңды және заңсыз тәсілмен жасалған өте көп мөлшердегі қарыз, қарызды төлей алмау, ойнауды тоқтатам деген жанкешті талпыну.

Түңілу. Кәсіби және жеке абыройынан айырылу, ойынға жұмсалатын уақыттың айтарлықтай ұзаруы, ұтысқа тігілетін сома мөлшерінің үлкеюі, отбасы мен достарынан алыстау, ар-ұяты мазалау, басқаларға деген жек көру сезімі, өкіну, үрейлену, заңсыз әрекеттер, сенімсіздік, суицидалды ой мен талпыныстар, қамау, алкогольді шамадан тыс тұтыну, эмоционалды бұзылу.

Лудоманиядан неге өз бетінше айығу қиын?

Қандай да болсын ойын рақаттануға әкеледі. Ойын барысындағы құмарлық, адреналиннің қарымды бөлінуі миды ширатады, осының салдарынан лудоманияға шалдыққан науқас үйреншікті рахатқа (достар мен қатынасу, махаббат) қызықпайтын болады және оның өмірінде тек ойынға деген қызығушылық пайда болады. Ойынға құмар науқас (лудоманияға шалдыққан) өзі үзе алмайтын шеңбер ішінде жүреді. Сонымен бірге ол ойынға құмарлықтан емделу қажеттілігін түсінбеуі де мүмкін. Науқастың ойын қарсаңында пайда болатын өзгеше «сиқырлану» күйі немесе өзін-өзі гипноздау, транс күйінде жүргендей болады. Біртіндеп ықылас, эмоция, жақындарға деген сүйіспеншілік кетеді және адам роботқа айналады.

Менің директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары ретіндегі міндетім – студенттер осы мәселе туралы дұрыс ақпарат беру. Шындығында, ойынға деген құмарлық бүгінгі күннің өткір әлеуметтік мәселесі. Мұнда алдымен, жастардың мінез-құлықтарының бұзылуы байқалады. Дертпен күресу жолында психиатр-нарколог, клиникалық психолог мамандары жұмыс істейді. Менің ойымша лудоманияға тәуелділік жастарда бос уақыттың көптігінен туындайды. Осы орайда студенттерді құмар ойынға салынып, уақыттарын бос өткізбей, пайдалы істер жасауға шақыруымыз қажет. Оқу орындарда спорттық секциялар мен әртүрлі

үйірмелердің жоғары деңгейде жүргізілуіне ат салысуымыз керек. Ал, студенттерді осы секциялар мен үйірмелерге қатысуын қатаң талап етуіміз керек.

Психологтардың айтуынша «Ойын құмарлықтан емделу уақыты шамамен 6 айды алады» екен. Лудомандарды емдеу – аса қиын процесс. Лудомандарды емдейтін Қазақстанда 147 емдеу орталығы бар екен. Орталыққа ем іздеп келетін пациенттер аз емес, алайда олардың басым көпшілігі емделіп шыққаннан кейін құмар ойынға қайта салынады екен. Орталыққа «Емделуші келгенде ең алдымен, диагностика жүргізіледі. Мұны психотерапевт мамандар өткізеді. Емделушінің оңалтудан өтуге қаншалықты дайын екені анықтайды. Диагностиканың нәтижесіне қарай әр емделушіге тапсырмалар дайындап, жеке бағдарлама құрастырылады. Тиісінше, уақытылы тапсырманы орындатып, апта сайын динамикасын бақылап, соған сай бағдарламаға өзгертулер енгізіп отырады. Ойын құмарларға ешқандай дәрі-дәрмек берілмейді. 24 сағат бойы негізінен психотерапиялық жұмыстар жүргізіледі, 10%-ы ғана тұрдо терапиялық жұмыстарға арналады. Орындайтын тапсырмалар «12 қадам» бағдарламасының базалық тапсырмалары десек болады», – дейді орталықтың психологтары. Құмар ойынға салынған адамның өзімен ғана емес, отбасымен бірге жұмыс жүргізіледі. Ойын құмарлықтан емделу уақыты шамамен 6 айды алады. Мұнан кейін олар бірнеше ай бойы мамандардың бақылауында болады. «Тәуелділік – бір ғана адамның мәселесі емес, отбасының мәселесі. Тәуелді адамның өзін ғана емес, оның ата-анасын да емдейміз. Себебі, емделіп шыққан адамның сол жолға қайта салынуына 70% ата-анасымен қарым-қатынасы әсер етеді. Біз емделушінің ата-анасымен де психотерапиялық жұмыстар жүргіземіз. Алайда, осы жұмыстардың нәтижелі болуы 99% емделушінің ынтасына, ерік-жігеріне байланысты. Емделушінің өз қалауы, ерік-жігері болмаса, құмар ойынына тәуелділік ешқашан емделмейді», – дейді психолог мамандар.

Лудомания – адам өмірінде басым рөл ойнайтын, әлеуметтік, кәсіби, материалдық және отбасылық құндылықтардың төмендеуіне әкелетін патологиялық ойын құмарлығы. Азарт адамдарды тек материалдық шығынға ұшыратқан жоқ, сондай-ақ рухани тұрғыда да әбден азғындатты. Бабаларымыз: «Ойынға ойсыз құмар», – деп текке айтпаса керек. Өткенімізге үңілсек, құмар ойнау деген атау қазақ ұғымында болған емес. Бұл – бүгінгі қоғам дерті. Құмар ойынға бейімделу кезеңінің бірі – жалындаған жастық шақ. Адамның қызығушылығын арттырып, құмарлыққа тез үйрететін де осы кез. Санаңды улап, құмар ойынға үйір қылып жіберетіні шүбәсіз екенін біле тұра сол жолмен жүресің. Жігерлі кезеңде ой-өрісің дамитын шақта өміріңді арзан тіршілікпен өткізсең, егде жасқа келгенде сан соғып өкінерің хақ. Бұл қазаққа бөгде елден келген жат қылық.

Жалпы, лудоманияның қоғамға төндіретін қаупі орасан зор. Жас ұрпақты құмар ойынның зиянды ықпалынан жан-жақты қорғауымыз керек. Сондықтанда, студенттерімізді құмар ойындарына емес, спортты серік ететін жігерлі, өзінің кәсіби мамандығын игерген, жалынды азамат тәрбиелеуіміз керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Википедии — свободной энциклопедия
2. Газет рәсімделуі. <https://7-su.kz/news/cat-6/1926/>

ТУҒАН ЖЕРДІҢ ТАБИҒАТЫН АЯЛАУ-ПАРЫЗЫМЫЗ

**Смаилова Гульзада Жумасатовна
«Бөбек» ҰҒПББ және СО «Бөбек» колледжі Алматы қ.**

Аннотация

В данной статье рассматриваются вопросы экологического просвещения и воспитания подрастающего поколения. Одна из причин экологического кризиса – это отсутствие должных знаний об объектах природы, их взаимодействиях между собой и человека с ними, а также навыков экологического поведения. Экологическое просвещение и воспитание должно

соответствовать экологическим проблемам сегодняшнего дня, учитывать изменения, происходящие в обществе.

Өмір барлық жерде бар, көкте, жерде, суда, шөлді далалар мен тауларда, теңіз бен көлдерде т.б барлық жерлерде. Осы табиғатты сүю, жас ұрпақты ізгілікке, эстетикаға, отан сүйгіштікке баулитын экологиялық білім мен тәрбие берудің маңызы зор.

Баланы жеке тұлға ретінде қалыптастыруда экологиялық тәрбие аса маңызды орын алады. Қазіргі таңда педагогикалық теорияда білімалушыларға экологиялық білім берудің ғылыми негізін мақсаттары мен міндеттерін, принциптерін толық, әрі тұтас анықтауға зерттеушілер ұмтылуда. Педагогикалық әдебиеттерде экологиялық білім берудің мазмұнын айқындауға және экологиялық материалдарды басымырақ беру керектігі жайлы ғылыми нұсқаулар мен озат тәжірибиелер әлі де болса дәлелдене қойған жоқ. Психологиялық-педагогикалық әдебиеттер мен таныса және талдай отырып, экологиялық білім берудің мақсаты-жастарды айналадағы табиғи ортаға білімалушыларға жауапкершілікпен қарауға үйрету екенін анықтадық.

Педагогикалық тұрғыдан алғанда білімалушылардың "жауапкершілікпен қарау" ұғымына жататындар:

-табиға ортада адамның өзін қалай ұстау керектігін түсіну;

-табиғатты халық қазынасы екендігін сезіну;

-табиғатқа тигізетін өз әрекетінің салдарын көре білу;

-табиғатпен қарым қатынасын жаратылыстану және ізеттілік білім тұрғысынан негіздеп алатындығын түсіну қажет.

Экологиялық тәрбие-көп қырлы процесс, оның құрамына қоғам-табиғат аясында ғылыми білімдердің өзара әрекет етуін қалыптастыру кіреді. Экологиялық бағдарда дамыта оқытудың негізгі мақсаты-жеке тұлғаның жаңа экологиялық ойлауы мен санасын қалыптастыру.

"Табиғатсыз адамзаттың күні жоқ, оны айтуға табиғаттың тілі жоқ"-халық даналығы. Жас ұрпақты табиғатты қорғауға тәрбиелеу балабақшадан басталады. Біз табиғатты қорғауда, сақтауда және оны дұрыс пайдалануда ұрпақ алдында жауаптымыз.

Табиғат-бәрімізге ортақ қазына, оны әсіресе жас ұрпақ сүйіп өсулері керек, сондықтан қоршаған ортаны аялауға деген адамның саналы қозғарасын оның бала кезінен басталуы тиіс. Сондықтан да тәрбие ісінің негізгі міндеттерінің бірі - "балаларды айналамен таныстыра отырып, оларға экологиялық білім беру" болып табылады.

Дүниежүзілік тәжірибиеде экологиялық білім берудің бірнеше бағдарламалары бар. Бұл бағдарламаларда біздің елімізде экологиялық әзірлік беруге жарайтын жалпы принциптері де кездеседі. Қоршаған ортаны проблемаларына байланысты оқушыларға білім беру екі түрлі роль атқарады: біріншіден-іргелі және қолданбалы зерттеулер жүргізуге, басшы кадрлар даярлауға және әртүрлі пәндердің мазмұнын экологияландыруға жәрдемдеседі; екіншіден-көпшілік пікірін қалыптастырып,оны жағымсыз экологиялық құбылыстарды болдырмау жағына қарай бағыттауға мүмкіндік жасайды.

Жасалатын бағдарламалардың төрт басты бөліктері болуы мүмкін:

-іргелі пәндер;

-оқушыларға экологиялық білімді қамтамасыз ететін тақырыптарды біріктіру;

-проблеманың көкейкестілігі;

-практикалық іс-әрекеттер (экологиялық, сенбіліктер, т.б).

Республика деңгейіндегі шараларға ("құстар күні","орман күні") жеке проблемалар бойынша экологиялық семинарларға ("су тазалығы","ауа тазалығы" т.б) қатысу бұлардың бәрін патриоттық тәрбие беру тұрғысынан жүзеге асыру.

Күнделікті тірлігімізде экологиялық білімді қолдана білу, іскерлікке төселу, табиғатты қорғауға және аялай білуге байланысты пайдалы еңбекке қатыстыра отырып, еңбексүйгіштік, ұқыптылыққа тәрбиелеу. Мысалы, тастанды заттарды қайта қолдануға болатындығын, осы заттарды зерттеп балалардың өздері қорытынды шығара білуге жағдай туғызаи отырып балалардың қиялын, шығармашылық қабілетін дамыту.

Адам мен табиғаттың арасындағы байланысты экология деп атаймыз. Кей-кездерде

адамдар өзімізді қоршаған ортаны байқамай ластайды.

Қазір табиғатымыз қауіпті жағдайдың алдында тұр:

- өзен, көлдеріміздің, ауамыздың ластануы табиғатты қалдық, қоқыс заттардың көбеюінің әсерінен. Бұл адамдардың қолынан жасап жатқан қауіп қатер.

Консерві қалбырлары 90 жылға дейін, полиэтиленді пакеттер 200 жылға дейін, ал заттар бірнеше жүздеген жылға дейін шірімей жер бетіндегі топырақ астында көміліп жатады. Сол үшін тазалықты сақтауымыз керек. Бірінші өзіміздің анамыз, екіншіден ол біздің Отан анамыз, үшіншіден табиғат біздің Анамыз екендігін балаларға түсіндіру. Миллиондаған жылдар бойы осы біздің табиғатымыз адамдардың өмір сүруіне жағдай жасап келеді. Сондықтан адам баласы табиғатты сүйеге қорғауға парызды.

Білімалушыларға экологиялық білімін арттыруда келесі міндеттердің жүзеге асырылуын көздейді:

- білімалушыларды экологиялық білімдерін дағды іскерліктері мен қаруландыру;
- қоршаған ортаны жауапкершілікпен қорғауды ұйымдастыру;
- білімалушыларға ғылыми-зерттеу, насихаттау жұмыстарына қатысуға белсендіру;
- білімалушыларға экологиялық білім беру жұмыстарын үздіксіз сабақтармен қамтамасыз жасау.

Экологиялық білімін арттыруды қамту мәселелері және оны жүзеге асырушы болашақ қосымша білім беру педагогын даярлау проблемасы арнайы зерттеуді қажет етеді.

Қорыта келгенде, білімалушыларға экологиялық білім мен тәрбие беру, оның интегралды сипаты жаратылыстану, қоғамдық - тарихи, гуманитарлық - эстетикалық, еңбек циклдi оқу пәндерінің барлығында белгілі дәрежеде бейнелеуін қамтамасыз етеді.

Біз табиғаттың, қоршаған ортаның ластануына жол бермеуіміз керек. Өзіңізді қандай көрсеніз өзгелерді де солай көріңіз. Адамдар бір-бірімен дос, бауырлас, сыйлас, рақымды, мейірімді болса, нұр үстіне нұр жауады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Бейсенов Ә.С., Шілдебаев Ж.Б. Экология (бағдарламалар) Алматы, 1995.
2. Бейсенов Ә.С., Шілдебаев Ж.Б. Экология негіздері (оқу құралы) Алматы, 1999.
3. К.Жайлыбай Жасыл желек экологияны жақсартудың тиімді жолы, 2014.

КОЛЛЕДЖ СТУДЕНТТЕРІНІҢ БОС УАҚЫТЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ БАРЫСЫНДА ТӘРБИЕ БЕРУ АСПЕКТІЛЕРІ

Абдихаева Фаридә Жапарбековна
Бос уақытты ұйымдастыру пәні оқытушысы
Тәттімбет атындағы Қарағанды өнер колледжі

Аннотация: Мақалада автор бос уақытты ұйымдастыру мен тәрбие процесінің өзара байланысын, мәдени-тынығу бағдарламаларының формаларын ұйымдастырып өткізуде студентке тәрбие беру мен оның тынығу мәдениетін қалыптастыру аспектілерін қарастырады.

Түйін сөздер: бос уақыт, бос уақытты ұйымдастыру, мәдени-тынығу, мәдени-тынығу әрекеті, мәдени-тынығу бағдарламасы, тынығу мәдениеті, колледж студенттері, концерттік бағдарлама

2023-2024 оқу жылында білім беру мен тәрбие үрдісін тығыз байланыста ұйымдастыру оқу-ағарту министрлігінің қабылдаған «Біртұтас тәрбие бағдарламасы» мен оқу орындарының оқу-тәрбие жұмысының өзекті мәселесі ретінде көтерілген болатын. Бұл құжатта білім беру ұйымдарындағы тәрбие жұмысын толыққанды жүзеге асыру үшін білім алушылардың бойында қалыптастырылуы тиіс құндылықтар мен тәрбиенің мақсаты, міндеттері айқындалады. Жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген, әлемдік озық білімді игерген

саналы азаматты тәрбиелеу мақсаты көзделеді [1].

Бағдарламада ұлттық құндылықтардың бірі ретінде ұлттық мүдде құндылығы белгіленген, ал оның бір саласы ұлттық мәдениетті дәріптеу. Бос уақытты ұйымдастыру ұлттық мәдениетті қалыптастырудың маңызды тетігі. Бос уақытты ұйымдастыру барысында ар-ұят құндылығының салалары қалыптастады: сөзіне берік, ісіне адал болу; әдеп нормаларын ұстану; шешім қабылдай білу және жауапкершілікті сезіну. Бағдарламада белгіленген бағыттардың бірі өскелең ұрпаққа көпмәдениетті және көркем-эстетикалық тәрбие беру. Мақсаты: Жалпы мәдени мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру, жеке тұлғаның өнер мен шынайылыққа эстетикалық объектілерді қабылдауға, меңгеруге, бағалауға дайындығын дамыту, эстетикалық талғам мен сезімнің эстетикалық санасын, халықтардың ұлттық мәдениеттері құндылықтарына көркемдік-эстетикалық сезімталдықты қалыптастыру. Бұл мақала аясында көтерілген тақырыптың өзектілігін айқындай түседі.

Әрине, өнер колледжіндегі оқу-тәрбие үдерісінде көркем эстетикалық тәрбие мәселесі басты орында. Өнер мен мәдениеттің кейбір саласында маман даярлауды көздейтін оқу орнында студенттерге тәрбие беру мәселесімен қатар олардың бос уақытын ұйымдастыру, тынығу мәдениетін қалыптастырудың орны ерекше. Сонымен қатар, көтерілген мәселенің ғылымилық маңыздылығын айқындауда бос уақыт, мәдени-тынығу, тынығу мәденеті және мәдени-тынығу әрекеті терминдеріне анықтама беріп, бос уақыттағы тұлғаның мәдени тынығу әрекеті мен тәрбие мәселесінің тығыз байланысын қарастыру керек.

Бос уақытты ұйымдастыру мәселесі бос уақыт педагогикасы ғылымының аясында кеңінен қарастырылады. Колледж студенттері 15-20 жас аралығындағы жастар. Ал өскелең ұрпақтың бос уақытын ұйымдастыру мен өткізу мәселесі ғасырлар бойы қарастырылып келе жатқан үлкен педагогикалық мәселе. Бұл мәселенің ғылыми тұрғыдан қарастырылу кезеңі 20 ғасырда кең қанат алды. Білім алу мен тынығу арасындағы байланысты алғаш болып көтерген көне грек философы Сократ болды. Ол: «баланың білімін, ақыл-ойын, зияткерлік қабілеттерін дамыту дене және рухани күштерін ұштаумен байланысты, ол «қуанышты оқу процесіне негізделеді» деп айтқан болатын. Яғни, ғылымды балаларға күшпен емес, ұсынылған ойындар арқылы үйрету керек, олар өздерін табиғи физикалық және рухани тұрғыдан алғыр көрсете алатын жағдайлар жасау керек, деген Сократтың ойы бүгінгі педагогикада кеңінен қолданылуда [2].

Аристотель бос уақытты адамның жеке даралығына сәйкес пайдалана білуге ерекше көңіл бөлді. Оның пікірінше «...өмірде бос уақытты пайдалана білу қажет, бірдеңе үйрену, бір нәрседе жетістікке жету» керек. Өсіп келе жатқан жастың бейімділігі мен қабілеттеріне негізделген белгілі бір дағдылары мен ептілігі болады, осы ерекшеліктерді балалардың бос уақытын ұйымдастыру кезінде мұғалімнің ескеруі қажет» - деп өз заманынан озық ойлы пікірлер айтты [3].

Ресей ғалымы Л.Галызинаның пікірінше: «өскелең ұрпақтың бос уақытын ұйымдастыру барысында тәрбиелеу туралы педагогикалық көзқарастарды зерделеу көтерілген мәселені тарихи тұрғыдан түсінуге мүмкіндік береді; өскелең ұрпақтың өз бос уақытындағы іс-әрекеті оның өмірінің рухани, моральдық және санаткерлік тұрғыдан қалыптасуы мен дамуының мәніне айналатын анықтаушы фактор» [4].

Ғылыми зерттеулерде бос уақыт ұғымы мәдени тынығу ұғымымен қатар қарастырылады. Мәдени-тынығу – бос уақытта жүзеге асырылатын, нәтижесінде жеке қасиеттердің дамуы орын алатын және адамның интеллектуалдық, рухани, физикалық және басқа да әлеуметтік маңызды қажеттіліктері қанағаттандырылатын әр түрлі қызмет түрлерінің жиынтығы. Мәдени-тынығу әрекеті тұлғаның өздігінен білім алуын, өзін-өзі тәрбиелеуің, мәдениетті меңгеруің, әлеуметтік белсенділігін дамытуын, қызығушылыққа негізделген қарым-қатынасқа түсуін қамтиды [5]

Студент жастардың бос уақытын ұйымдастыра білуі олардың тынығу мәдениетін қалыптастырумен тығыз байланысты. Бос уақыт педагогикасы ғылымында елеулі зерттеулер жүргізген ғалымдар тұлғаның тынығу мәдениеті ұғымын жан-жақты қарастырды. Мысалы, В.Я. Суртаевтың пікірінше: тынығу мәдениеті – «бос уақытты өткізу жағдайында жеке тұлғаның әлеуметтік-мәдени әлеуетін іске асыру өлшемі, бос уақытты реттеудің игерілген дағдыларының

өлшемі, жеке тұлғаның бос уақытты өткізудің әлеуметтік маңызды түрлеріне қатысуға дайындығы» [6].

Н.В. Котельниковтың пайымдауынша, тынығу мәдениеті «адамның бос уақытын өткізу іс-әрекетінің түрлерінің, формаларының, әдістерінің және нәтижелерінің барлық алуан түрлілігінің сапалық сипаттамасы; құндылық бағдарлары мен мінез-құлық нысандарының жиынтығы, сондай-ақ жеке тұлғаның шығармашылық әлеуетін өзін-өзі жүзеге асыруға ықпал ететін бос уақытты өткізудің әлеуметтік маңызды түрлеріне қатысуға дайындығы» [7].

Демек, тынығу мәдениеті – тұлғаның өз бос уақытындағы белгілі бір белсенді әрекетпен айналысуға дайындығы. Тынығу мәдениетін қалыптастыру бойынша тәрбие жұмысының мазмұны жеке тұлғаның рухани, санаткерлік және шығармашылық әлеуетін байытуға, оның қабілеттері мен дарындылығын барынша дамытуға, мәдени құндылықтармен таныстыруға, шығармашылығын дамытуға, денсаулығын сақтауға және насихаттауға бағытталған.

Бүгінде, тәрбие тұрғысынан алғанда бос уақыттағы тұлғаның мәдени тынығу әрекетін дұрыс әрі ұтымды ұйымдастырудың маңызы артып отыр. Әсіресе оқу орындарында 2023-2024 оқу жылында оқу-тәрбие үрдісін ұйымдастыру бойынша әдістемелік хатта бұл мәселеге көп көңіл бөлініп отыр: сынып сағаты мен тәрбиелік іс-шараларды жоспарлау барысында оқушылардың бойында жалпы адамзаттық құндылықтарды, мысалы, ар-ождан, әділдік, мейірімділік, адалдық, отансүйгіштік, азаматтық жауапкершілік, еңбекқорлық пен сыйластықты қалыптастыруға, салауатты өмір салтын сақтауға үйретуге мән беріледі және апталық сабақ кестесінде сынып сағатын жүйелі түрде өткізу ұсынылған [8].

Аталған маңызды нұсқаулар Тәттімбет атындағы Қарағанды өнер колледжінің оқу-тәрбие үдерісінде де қамтылған. Колледж студенттерінің негізгі уақыты – білім алуға кетеді. Дегенмен, өнер колледжінің оқу-тәрбие үрдісінің өзіндік ерекшелігіне қарай студенттердің оқу кестесі бір күнде топтық сабақтармен бірге жеке сабақтарды алғанда 8-10 сағатты құрағанымен, үзіліс уақыты мен сабақтар арасында бір-екі пар бос уақыт болады. Осы уақыттарды мәдени-тынығу әрекетіне арнауды оқу-тәрбие бөлімі қарастыруда. Колледждің «Әлеуметтік – мәдени қызмет» және «Халық көркем шығармашылығы» мамандығы студенттері оқу-тәжірибесі сабақтарында колледждің барлық мамандық студенттерінің бос уақытын ұйымдастыру мәселесіне бесенді ат салысады. Колледждегі биылғы жылғы еріктілер қозғалысының белсенділігі осы мамандық студенттерінің бастамасымен тығыз байланыста өтуде. Оқу тәжірибе сабағында алған білімдерін, дағдыларын студенттер бос уақытты ұйымдастыру бағдарламаларының мына формаларын: қайырымдылық концерттер, театрландырылған қойылымдарды ұйымдастырып өткізуде кеңінен қолдануда.

Мақала аясында көтерілген мәселенің практикалық маңыздылығын ашуда колледждің Студент Жастар Парламентінің «Қамқорлық» фракциясының еріктілері ұйымдастырған 2023 жылдың 22 желтоқсанында Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігі күні мерекесіне арналған «Гүлдене бер, Қазақстаным» атты қайырымдылық концерттік бағдарламаны Қарағанды қаласының «Таңшолпан» балаларға қолдау көрсету орталығының тәрбиеленушілеріне арнап өткізген әрекетін қарастыруға болады. Концерттік бағдарламада тақырыпқа сәйкес таңдап алынған әндер, театрландырылған хореографиялық композиция, Тәуелсіз Қазақстанның жетістігі туралы ақпарат пен әдеби композиция, билер болды. Коцертте өз өнерімен бөліскен жастардың ыстық ықыласы орталықтағы тәрбиеленуші балалар мен ұстаздар қауымына ерекше көңіл-күй сыйлады. Концертті ұйымдастырып, өткізуде белсенділік танытқан колледждің «Хореография» бөлімінің 3 курс студенттері. Осы концертті ұйымдастыру барысында колледждің хореография бөлімінің студенттерінің педагог-ұйымдастырушы ретінде кәсіби құзіреттілігін қалыптастыруда білімі мен тәрбиелілігін арттыру мәселесі қатар жүзеге асты. Қайырымдылық концертін ұйымдастырып, өткізу барысында «Халық көркем шығармашылығы» мамандығы студенттері өзі сценарист, өзі режиссер, өзі музыкалық әрлеуші, костюмер, концерттің өтуіне жауапты ұйымдастырушы ретінде бірнеше қызметтің мағынасы түсініп, орындады.

Оқу-тәжірибе сабағы барысында оқытушының бірнеше рет айтқан кеңестерін студенттердің концертті әзірлеу тәжірибесінде қолдануы – студенттің кәсіби құзіреттілігін қалыптастырумен қатар тәрбиелілігін арттыруға мүмкіндік берді:

- коммуникативті қаблеттерін дамыту мен адамгершілігі тұрғысынан алғанда: бір-бірін түсіне білу, ұжым болып қызмет атқару, басқа мамандық студенттерімен араласу, өнерін ортаға салу барысында өз тәрбиелілігін көрсету; әдеуметтік қорғаныстағы балалардың басынан өткеріп жатқан қиын жағдайын түсініп, оларға қамқорлық көрсетуге;

- шығармашылық қабілеттерін дамыту мен сахна әдебін сақтау тұрғысынан алғанда: өз өнерімен бөлісу барысында сұлулық пен әсемдіктің маңызын ашу, концерттік номерді орындау барысында өнерін шыңдау, әдептілікті сақтау, көркем шығармашылыққа концертке келген көрерменді баулуға;

- ұйымдастырушылық қабілеттерін арттыру тұрғысынан алғанда: өнер көрсетуге келген ортада тәртіпті сақтау, келген ұйымның талаптарын орындау, осы ұйымның қызметкерлерімен сыйластық қарым-қатынас орнату, мәдениет пен педагогикалық әдепті сақтау; келген ұйымның заттарына ұқыпты қарау, өз орнын таза сақтау, концерттік киімдеріне, реквизиттерге ұқыпты болу, бір кісідей жұмыла іс атқару, концерттің үзіліссіз, мүдірмей өтуіне ат салысуға.

Концертті ұйымдастыруда студенттер мына кәсіби іс-әрекеттерді орындалды: сценарий жазу, концерттің номерлері мен орындаушыларын айқындау, қайырымдылық концертті өткізу аудиториясын айқындау, мекемені таңдау, мекемемен концертті өткізу туралы келісім жасау мақсатында оқу бөліміне хабарлау, колледж директорының тәрбие ісі жөніндегі орынбасарымен тығыз байланыста аталған мекемемен келісім жасалып, өткізу мерзімі, мекемеге жету шарттары айқындалды. Бұл арқылы студенттер концертті ұйымдастырудың қыр-сырын меңгерді - келісім жасау, құзіретті бөлім қызметкерлерімен жұмыс жасау, концертке қатысушыларды іріктеу және олармен дайындық жүргізу. Бұл әрекетті орындауда студенттер педагогикалық әдепті сақтауға, сөйлеу мәнеріне мән беріп, өзін мәдениетті ұстауға үйренеді. Осы арқылы эстетикалық тәрбиенің мән мағынасын түсінеді – әсемдік пен сұлулық әдептілікпен қатар болғанда ғана шын мағынада «Сұлу» екенін ұғынады. Концертті даярлау барысында студенттер шығармашылықпен де айналысады: әрі режиссер, әрі концерттік номерді қоюшы хореограф, сол номерді орындаушы актер, биші ретінде қызмет атқарумен қатар, студенттер өзінің шығармашылық ойын түсіндіруде сөздік қорын тек кәсіби терминдермен (хореографияға қатысты) ғана емес, педагогиканың тәрбие үрдісін ұйымдастыруға қатысты терминдерін тәжірибеде кеңінен қолдануды үйренеді. Сөздің мән-мағынасы мен күшін концерттік номерге дайындық барысында ұғынды – қарапайым сыйластық пен «рахмет», «мархабат» сөздерінің жәй ғана айтылмайтынын, сахнада өнер көрсетуде қолданудың реті мен мағынасын түйсінді, орындалатын нөмірдің шынайы өнер туындысы ретінде айшықталуына септігін тигізетінін байқайды. Осы арқылы студенттер әдептілік пен шығармашылықтың бір-бірімен тығыз байланысты үдеріс екенін барынша сезінеді.

Қорыта келе, студент жастардың бос уақытын ұтымды ұйымдастырып, тәрбиелеу ісін жүзеге асыру олардың тынығу мәдениетін қалыптастырудың ғана емес, колледждің оқу-тәрбие үрдісін жақсарту түсудің кепілі деп сеніммен айта аламыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Біртұтас тәрбие бағдарламасы.- Астана 2023.- 51 б.
2. Головина Г.В.Культура досуга как условие адекватного развития личности.//Аналитика культурологии. - 2011. - <https://cyberleninka.ru/article/n/kultura-dosuga-kak-uslovie-adekvatnogo-razvitiya-lichnosti/viewer>
3. Куприянов Б.В Ребёнок в пространстве свободного времени.// Народное образование: Школа и воспитание.-03/2013.-С.154-156. - <https://cyberleninka.ru/article/n/rebyonok-v-prostranstve-svobodnogo-vremeni/viewer>
4. Галызина Л. Досуг в воспитании и развитии детей дошкольного возраста. //Наука.-02/2016.-С. 3-6
5. Воспитание культуры быта и досуга. - <https://nihe.by/index.php/ru/prakticheskij-opyt-uvov-sfere-ivr-vospitanie-kultury-byta-i-dosuga>
6. Суртаев, В.Я. Социология молодежного досуга. - СПб,-Ростов-на-Дону: Изд-во «Гефест», 1998. - С.28.
7. Котельникова, Н.В. Инновационные тенденции в сфере молодежного досуга в

современной России. - Социология культуры, духовной жизни: автореф.дис...канд. социол. наук/ Н.В. Котельникова. - Ставрополь: Ставропольский гос. ун-т, 2003. - С.19-20.

8. «2023-2024 оқу жылында Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарындағы оқу-тәрбие процесінің ерекшеліктері туралы» әдістемелік нұсқау хат. – Астана: БІ. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2023. – 104 б.

ТҰЛҒА ТӘРБИЕЛЕУ: ИДЕЯДАН НӘТИЖЕГЕ

**Койлыбекова Акнур Дуйсеновна, Аманбаев Бекайдар Есенұлы
Жамбыл облысы, Сарысу ауданы, Жаңатас қаласы, Жаңатас
көпсалалы колледжінің директордың оқу-тәрбие жұмысының орынбасары**

Жаңа Қазақстан, жаңашыл ұстаз, жаңа ұрпақ – бұл білім беру жүйесіндегі бәсекеге қабілетті маман даярлау, білім кеңістігінде мәдениет пен өнерді жақсы меңгерген тұлғаны тәрбиелеудің негізгі балама жылы болып табылады. Заман талабына сай колледждерде тәрбие мен оқуды жақсарту үшін колледж оқытушылары мен орынбасарларын деңгейлік бағдарлама курстарына қатысып, біліктіліктерін үнемі арттырып отыруы тиіс. Осы өткізіліп отырған отырған Х Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының да біздерге берер пайдасы зор болмақ. «Ақылдаса пішкен тон келте болмақ»-дегендей әрдайым өзара тәжірибе бөлісіп отыру біздің еңбегімізді едәуір жеңілдетеді. Біздер осы кезге дейін тіпті әлі күнге білім беруді алдыңғы орынға қойып, ал тәрбиені екінші орынға ысырып тастауды әдетке айналдырып, сол жүріспен келе жатырмыз. Ұлы ғұлама бабамыз Әбу Насыр әл-Фараби: «Тәрбиесіз берілген білім-Адамзаттың қас жауы» деп ескерткен жоқ па еді?! Ал біз болсақ ескі кеңестік жүйемен әлі жүрміз. Сондықтан мен бүкіл Қазақстандық білім беру жүйесіне тәрбие беру принципін бірінші орынға қоюды ұсынамын және ол тәрбие қазақтың ұлттық менталитетіне, мәдениеті мен өнеріне негізделуі керек. Тіпті еліміздегі өзге ұлтдиаспоралары да бала-бақша мен бастауыш сыныптарда қазақ тілінде тәрбиеленіп, қазақ салт-дәстүрімен сусындауы тиіс. Кеңестік заманда « марксизм», «ленинизм» ілімдеріне бет бұрып, өзіміздің ұлттық құндылықтарымызды ескіліктің қалдығы, сарқыншағы деп кері итеріп тастаған едік. Одан тәуелсіздік кезеңіне жеттік. Бұл кезде де тағы «изм» - «урбанизация», «модернизация» дейді, жалпы осылай кете береді. Кез-келген ұлттың рухы күшті, мығым мемлекет мұндай қауіп-қатердің ешқайсысынан да қорықпайды. Сарапшылардың айтуынша жаһандану Американдық басты үлгі дейді, бұл енді ғана өзін-өзі тануға бет бұр,ан мемлекеттерді адастырудың қитұрқы жолы деп түсіндіреді. Алайда мен жаһандануды Әлемдік деңгейдегі бірігу мен кірігу деп түсінемін. Демек, мемлекеттердің шекарасы, мәдениеттің, салт-дәстүрдің т.б. шекарасының жойылуы. Мұның жағымды да жағымсыз жағы бар. Ұлтты жойып жібереді, тілді жойып жібереді деген сияқты қауіп-қатер осы жаһанданудың жағымсыз жағын басып көрсетеді. Жағымды жағына келсем біріге отырып,әр мемлекет, әр халық өзіне тән қасиеттерін, құндылықтарын сақтай алса жаһандануды өзіне икемдей алса жақсысын өз кәдесіне жаратып, жаманын асырып тастай алса , біз жаһанданудан тек қана ұтатын боламыз, яғни әлемдік бірігу мен кірігу бұл жер бетін ғана қамтып кеткен жоқ, ол космосқа да кетіп қалды. Бірлесіп космосты игеруде, бірігіп экологияның мәселесін шешіп жатыр. Бұл ешкімнің Американың, басқаның ойлап тапқаны емес, ғылымның, техниканың, Адамзаттың дамуының қисынды бір деңгейі, қисынды бір сәті. Біз одан тысқары кете алмаймыз. Демек жаһанданудың қыр-сырын игеріп, болмысын, табиғатын біліп, соны басқарып, игеріп, өзімізге жұмыс істеуіміз керек. Осы орайда техникалық білімдерді ағылшын тілінде оқыту деген ойдан мүлде аулақ болуымыз керек. Керісінше, біз қазақ тілін есеп-қисаптың, техниканың, компьютердің тіліне айналдыруымыз қажет. Әлемде 7000 тіл бар, оның екеуі айына өлі тілге айналады. Сонда біз өз қолымызбен өз тілімізді өлімге сүйремегіміз бе?! Мысалы, Жапонияны алып қарайық. Жаһандануды жеңудің ең тиімді үлгісін көрсете алды. Жапония өзінің мәдениетінен де, кимонасынан да, тілінен де бүкіл салт-дәстүрінен де теріс айналған жоқ, жаһандануға өте белсенді кірісті. Біз де сол бағытта

қозғалуымыз керек. Қазіргі жоспарымызды араптық діни фанатизмнің құрсауынан босатып алуымыз керек. Жер-жердегі қаптап кеткен ұстазсымақтардың жөн-жосықсыз насихатын тыйып қана қоймай, жұма намазда мешітке айтылатын уағыздарға да жол бермеуіміз керек. Намазхандар уағызсыз-ақ мешітке барып, намаздарын оқи берсін. Бұл да жастарымызды тұлға болып қалыптасуына басты кедергіге айналып отыр. Дінмен уланған жастарымыз бұл өмірді тәрк етіп, о дүниеге ғана қызмет етіп жатыр. Қазіргі мына космос дәуірінде, жастарымыз керісінше орта ғасырларға бет бұрып жатыр. Бұл да болса мемлекет билігі тарапынан, білім беру мекемелерінің тәрбие саласына немқұрайлылығынан болып жатқан жағдаят. Тез арада осы қателіктерден сабақ алып, алдағы уақытта осы кемшіліктердің орынын толықтыруымыз ләзім. Барлық оқу орындарында работотехника пәндерін оқытуды жолға қою керек. Практикалық өндірістік іс-тәжірибе сабақтарды көбейтіп, теорияны азайту арқылы білімалушыларды әлеуметтендіре аламыз. Оқу процестерінде зауыт, фабрикаларға барып, тәжірибеден өту арқылы, еңбекке қызығушылығы артады. К.Маркс айтқандай «Адамды адам еткен-еңбек» екені рас, олай болса жеткіншектерді еңбекпен тәрбиелеуді қолға алайық. Түрлі қоғамдық жұмыстарға тартайық. Әр аптада бір рет тәрбиелік мәні зор Отандық кинофильмдерді акт залында кең көлемде көрсетіп отырайық. Оның ішінде ғылыми-көпшілік, тарихы т.б. деректі фильмдерді де көрсетілімге шығарайық. Сондай-ақ әр аптада бір рет тарихи тұлға, қайраткер, ақын-жазушы, кәсіпкер т.б. қоғам және еңбек адамдарымен бетпе-бет сұхбат өткізуді қолға алайық. Олар түрлі сұрақтарға жауап беріп, жастарға үлгі боларлық еңбек жолын әңгімелеп береді. Міне, осы әрекеттердің барлығы тұлғаны тәрбиелеуде сөзсіз өз жемісін береді. Мен оған кәміл сенемін.

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР – ТӘРБИЕНІҢ ТҮПІ ҚАЗЫҒЫ

**Сыздыкова Меруерт Сабитовна -
«Экономиканың базалық білімін және кәсіпкерлік негізін қолдану»
пәнінің оқытушысы, Жамбыл облысы әкімдігі білім басқармасының
«№3 Байзақ колледжі» коммуналдық мемлекеттік қазыналық кәсіпорнының
Жамбыл облысы, Байзақ ауданы, Сарыкемер ауылы.**

Анотация: Тұлға қалыптастыруда ұлттық құндылықтар негізінде білім мен тәрбие беру.

Түйін сөздер: Ұл тәрбиелей отырып, халықты тәрбиелейміз, қыз тәрбиелей отырып, ұлт тәрбиелейміз

Тәрбиесіз алынған білім – адамзаттың қас жауы.

«Тәрбие басы – тал бесік» деп қазақ халқымыз бекер айтпаған. Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие керек. Әл-Фараби атамыз айтқандай «тәрбиесіз білім – адамзаттың қас жауы, апаты», халқымыз қашанда бала тәрбиесіне ерекше мән берген. Сәби дүниеге келгенен бастап, оның ойлы, дене бітімінің дұрыс қалыптасуына, ақыл-ойының жетілуіне назар аударған. Шыр етіп туған күннен бастап, тәрбиенің негізін қалаған халық, ұрпақ тәрбиесіне ерекше мән берген. Сәбидің жүріп, сөйлей бастағаннан әдепке, мәдениетке баулу, жақсыдан үйренуге, жаманнан жиренуге тәрбиелеу отбасынан басталар мақсатты, халықтық педагогиканың даналығы.

Балаға үнемі әдептілік тәрбиесін беру арқылы оларды дұрыс жола бағыттау – өмір заңы. Бала өсе келе көп нәрсеге үйренеді, халқының, ұлтының кім екендігін айқын түсіне бастайды, отаншылдық сезімі арта түседі. Кіндік қаны тамып, туып өскен мекенін, табаны тиіп тұрған топырағын аялай бастайды. Қазақ жері – қазақ даласы! Қандай керемет, қандай ыстық...

Халықта «Балаңды өз тәрбиеңмен тәрбиеле, өз ұлтының тәрбиесімен тәрбиеле» деген мақал бар. Жан-жақты мәдениетті тұлғаны тәрбиелеу отбасынан басталады. Қазақ халқы балаға тәрбие берудің өзіндік әдет-ғұрып дәстүрлерін жинақтады. Әділдік, адалдық, имандылық, адамшылдық, бауырмалдық, шыдамдылық, парасаттылық, қамқорлық, кеңпейілділік. т.б.

адамның рухани-моральдық нормаларын бала жанына сіңіре білді. Біздің халқымыздың отбасылық тәрбие дәстүрлерінде ежелден бері қалыптасқан тәлімді үлгілері, оңды салттары аз емес. Әр отбасы ұл-қызына атадан түйгенін үйретеді. «Ұядан не көрсен ұшқанада соны ілерсің», «Ата көрген оқ жанар», «Ұлың өссе – ұлы жақсымен көрші бол, қызың өссе – қызы жақсымен көрші бол», «Қызға қырық үйден тиым» деген мақалдар соның дәлелі. Біздің тәрбиеміздің ерекшелігі – қыз балаға қамқорлықпен қарау. Себебі халқымыз қыз тәрбиеіне баса назар аударған. «Ел боламын десек бесігінді түзе» дегендей, тәрбие бесіктен басталатыны бәрімізге белгілі. Ал бесік иесі – ана. Ал қазірге заманда қыз баланы, яғни болашақ бесік иесін тәрбиелеуге ерекше көңіл бөлуіміз керек. Өйткені қыз бала – ертеңгі бойжеткен, ана, халқымыздың болашағы. Сондықтан да отбасының берекесі болмай, отанның мықты болуы мүмкін емес. Ұл бала тәрбиесіне де халқымыз зор көңіл бөлген.

Қазіргі кезде еліміздің білім беру ісінде түбірлі өзгерістер болып жатқаны мәлім. Ал бүгінгі таңда мұғалімнің ең қасиетті міндеті-рухани бай, жан-жақты дамыған жеке, дарынды тұлғаны қалыптастыру. Рухани байлық ең алдымен әр халықтың ұлттық әдет-салты, мәдениеті, өнері және шыққан түп тамырында жататыны белгілі. Сол ұлттық құндылықтарды бүкіл адамзаттың өз ұрпағын тәрбиелеудегі білім берудегі озық ұстанымдармен байланыстыра отырып, әр баланың қабілетін, талантын ашып, өзіне-өзінің сенімін нығайтып, өзіне жол ашуына түрткі жасауымыз қажет.

Еліміздің болашағы-ұрпақ тәрбиесінде, еліміз егемендік алып, өз алдына отау тігіп өзінің ішкі-сыртқы саясатын өзі шешетін болды. Бүгінде баршаның міндеті-әдет-ғұрпымызды, салт-дәстүрімізді жандандырып, ұлттық сана-сезімі жоғары тәрбиелі ұрпақты өсіру.

Қазақ ағартушысы М.Жұмабаев «...Әрбір ұлттың баласы өз ұлтының арасында өз ұлты үшін қызмет қылатын болғандықтан, тәрбиеші баланы сол ұлт тәрбиесімен тәрбие қылуға міндетті» деген. Жас ұрпаққа саналы тәрбие және сапалы білім беру деңгейі ең алдымен мұғалімнің даярлығына, оның іс-тәжірибесінің қалыптасып шыңдалуына байланысты.

Мұғалім-баланың жеке тұлғасын қалыптастырушы, маңызды тәлім-тәрбие өнегесінің бастаушысы, жарқын үлгісі, бала қиялын самғатып, арманын көкке ұсындырушы басты тұлға. Бүгінгі жас өркеннің ертеңгі әлеуметтік – саяси қоғам мүшесі ретінде қалыптасуында тәлім-тәрбиенің маңызы зор екендігі белгілі. Ендеше қоғамдағы қол жеткен тәрбиелік жақсы дәстүр атаулыны пайдаланып, биік адамгершілік қасиеттерге баулу, тәрбиелеу-мұғалімнің басты міндеті. Мұғалім жан-жақты жетілген білімді, әдістемелік шығармашылық шеберлік иесі, халықтық дәстүр, әдет-ғұрып пен салт-сана ерекшеліктерін әлеуметтік қарым-қатынастар түрлерін кәсіби түрде меңгеруі тиіс. Әсіресе осы кәсіби білік дағдыларын шыңдауы оның ұстаздық тәжірибе жинақтауының ең басты алғы шарты болып табылады.

Келешекте біздің еліміз басқа тәуелсіз елдермен терезесі тең болып өмір сүруі үшін қазақ балаларын ешкімнен кем қылмай, мектеп қабырғасынан-ақ жан-жақты білімді, тәрбиелі етіп шығару үшін сынып жетекші ұлттық құндылықтарды басшылыққа ала отырып тәрбие жұмысын жүргізген абзал.

Қазіргі таңда мұғалім болу, тәрбиеші болу оңай жұмыс емес. Басқа ешбір мамандық адамға дәл мұғалімге қойылғандай талаптар қоймайды. Педагогтық қызметтің жетістігін бағалау да өте қиын. Оның сапасы сызғышпен өлшеп, әрбір мысқалына дейін таразыға тартатын дүние емес.

Я.А.Коменский балаларға тәлім-тәрбие беріп ұстаздық көрсететін мұғалімді өте жоғары бағалады: «Мұғалім-мәңгі нұрдың қызметшісі. Ол барлық ой мен қимыл әрекетіне ақылдың дәнін сеуіп, нұр құятын тынымсыз лаулаған жалын иесі. Оларға тамаша қызмет тапсырылған, күн астында одан жоғары ешнәрсе болмақ емес». Балалардың санасы мен мінез-құлқының қалыптасуына тәрбиешінің жеке басының, оның моральдық бейнесінің атқаратын ролі орасан зор. Бұл әсерді өзінің күші жағынан ешнәрсемен салыстыруға болмайды. Бұл-ерекше құдіретті күш. Орыстың ұлы педагогі Д.К.Ушинский «Тәрбие де барлығы да тәрбиешінің жеке басына негізделуге тиіс. Ешқандай жарғы және бағдарлама, ешқандай оқу орнының жасанды орталығы қаншалықты жетілдірілгенімен тәрбие ісінде жеке адамды алмастыра алмақ емес. Тәрбиешінің тәрбиеленушіге тікелей әсерінсіз мінез-құлыққа сіңерліктей шын тәрбие беру мүмкін емес.» деп жазды. Сондықтан тәрбиешінің жеке басына ерекше талаптар жүктеледі. Ерік-қайраты күшті,

мінезге бай жас өспірімдерді қалыптастыру үшін мұғалімнің жеке басы сол талаптарға сай болу керек. Оқытушының жеке басында сөз бен істің арасында алшақтық болмау керек.

Бала тәрбиесі ең алдымен, аға ұрпақтың жас жеткіншекке деген сүйіспеншілігі мен қамқорлығынан, ұрпақтан ұрпаққа жалғасқан адамгершілік ізгі қасиеттердің жиынтығынан туындайды. Атадан балаға ұласатын ұлттық құндылықтар үлкендердің әңгімесінен, іс-қимылынан танылып, сезім арқылы жүректен жүрекке беріліп отырған. Сондықтан егеменді ел жастарының санасына осы ұлттық ұлағатты қасиеттерді сіңіре білудің мәні зор. Адамның адам болып қалыптасуында ата-аналармен қатар, тәрбиеші мен мұғалімнің ролі зор. Яғни, оқытушы мамандығының иелеріне болашақ ұрпақты тәрбиелеуде үлкен жауапкершілік жүктелген. Ф.М. Достоевскийдің «Өзіңнен өзіңді ізде, өзіңе өзің бағын, өзіңді өзің тани біл», - дегеніндей, әр оқытушы өзінің бала болғанын, өзінің ата-ана екенін, өзінің оқытушы болып қалыптасып келе жатқанын ой елегінен жйі-жиі өткізіп отырса, өзге алдындағы жауапкершіліктің сыры бірден айқындала бастайды. Н.А. Добролюбовтің «Мұғалім өзіне шәкірттердің қаншалықты жоғары бағалап қарайтынын есінде сақтаса, оның балаларға тигізетін ықпалы соншалықты күшті болады, соншалықты оның әрбір мақтауы балаларды шаттандырады, оның әрбір ескертуі баланың жүрегіне терең орнығады. демек барлық тәрбие жұмысы игілікті болады», - деп айтқанындай, баламен кездескен сәттен бастап, оның үйіне қайтатын уақытына дейінгі кезеңде баламен тікелей қарым-қатынаста екенін, онымен ішкі сезімі байланыста болатынын бір сәт естен шығармағаны абзал. Сонда ғана ел білікті, парасатты, жан-жақты жетілген жеке тұлғаны тәрбиелеу ісінде едәуір табыстарға қол жеткізе алады.

Тәрбие кезеңдеріндегі оның өзіне тән заңдылықтарын сәтті пайдалану ұрпақ тәрбиесінің жемісті болуының ең үлкен кепілі болмақ.

Ал ұлттық тәрбиеге тікелей ықпал жасайтын білім ордасы, мектептер мен жоғары оқу орындары. Олар жас мамандар мен ұстаздарға мемлекет пен халықтың мүддесін ойлайтын, «елім, туып-өскен жерім, мен Қазақстан Республикасының азаматымын» деп жүрегі соғатын ұрпақ тәрбиелеудің әдіс-тәсілдерін үйретуге міндетті. Ал тәрбиеге байланысты оқытушылар білімін жетілдіріп, қайта даярлау мемлекеттің ұсынған қаулы-қарарлары мен заңдарына сай келуі керек.

Ұлтжанды, адами құндылықтарды бойына жиған, қиыншылықтан жол табатын, экономикалық бәсекелестікке қабілетті, ары таза, иман жүзді, біреудің қолдауынсыз өз еңбегімен білім алған, елі мен жерін сүйетінін атқарған ісімен дәлелдеген жастарды көргіміз келеді. Ұлттық тәрбие дегеніміз сана-сезім мен сенім қалыптастыру. Ол үшін жастарға ұлттық тәрбиені ел-жұрт, қоғамдық орын, ата-ана болып, жан-жақты ойлана отырып берсек, біздің де, мемлекеттің де көркейетіні даусыз.

Бүгінгі жас ұрпақты сонау замандардан жинақталған ата-бабамыздың мол мұрасымен яғни ұлттық құндылықтарымен сусындату-біздің басты парызымыз. Демек, ұлттық құндылықтарды пайдалана отырып тәрбиелеу арқылы сынып жетекші ұлттық тұлғаны қалыптастырмақ.

Адамды адам ететін қоршаған орта және тәлім-тәрбие десек, мектеп жасы балаларының тұлғалық ерекшеліктерінің қалыптасуына отбасы мен бірге сынып жетекшінің де ролі ерекше.

Ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеу дегеніміз-халықтың ғасырлар бойы жинақтап, іріктеп алған тәжірибесі мен ізгі қасиеттерін жас ұрпақтың бойына сіңіру баланың қоршаған ортадағы қарым-қатынасын, дүниетанымын, өнерге деген көзқарасын және соған сай мінез-құлқын қалыптастыру.

Бүгінгі жаһандану үрдісі жүріп жатқан жағдайда ұлттық мүдде, ұлттық тәрбие, ұлттық рухты сақтап қалу-үлкен міндет.

Жас ұрпақты ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеуде халқымыздың сан ғасырлық тәжірибесі бар екені даусыз. Сондықтан сол мол тәжірибені пайдалануға тырысып, ең бірінші жаны таза, рухани биік, адамгершілігі мол, халқына пайдасын тигізетін адам тәрбиелеу-сынып жетекшінің міндеті.

Ғұлама Абай баланың бойына алты қасиет пен үш асыл мінез-құлық сіңіру парыз деген.

Міне, осы алты қасиетпен бірге үш асыл мінез-құлық.

1. Елімен туған-туыс, жұрағат, жекжат, дос-жолдасқа адал болу.

2.Өте әділетті болу

3.Шындықты тура бетке айту сияқты асыл мінезді атап көрсеткен.

Тәрбие жұмысын ұйымдастырғанда мынадай ұлттық құндылықтар тақырыбында тәрбиені тәрбиеленуші бойына дарытады.

Қазақ халқының салт-дәстүрі,Тәрбие түрлері,Туған жер,Отан
Қазақ халқының тұрмысы мен мәдениеті,Тарихи тұлғалар, Әдеби мұралар Ел тарихы

Осылардың ішінен қазақ халқының салт-дәстүрін алатын болсақ,әрі қарай бірнеше тақырыптарға жіктеледі.ОЛАР:

Отау көтеру дәстүрлері:қыз айттыру,қыз көру,шеге шапан, құда түсу,бата аяқ,құда тартар,қалың мал,балдыз қалың,киім тігу,киіт,құйрық бауыр,өлі-тірі,қынаменде(ұрын келу),қыз қашар,сәукеле кигізу,күйеу киімі,той малы,қапқа салар,жігіт түйе,сүт ақы,қыз танысу,сыңсу,қыз ұзату,неке қияр, жар-жар, аушадияр, ау-жар, қоштасу, жасау, қыз көші,түйемұрындық, шаңырақ түйе, келін түсіру, беташар, бие қысырмас, күйеуаяқ, жолдық, отау көтеру, шаңырақ көтеру, атбайлар, құттық,үй көрсету,есік ашар,өңір салу,ілу,дәмету, итаяғына салу,кимешек кигізу,құрсақ шашу,жарыс қазан.

Тәрбие дәстүрлері: шілдеhana, шілде қаққан, сүйіндір, кіндік кесер, қалжа,ат қою,бесікке салу, бесік жыры,тыштырма,тымаққа салу, қырқынан шығару, иткөйлек, бауырына салу, сатып алу, асырап алу, тұсаукесер,базарлық, байғазы,бастаңғы,бәсіре,тілашар,ашамайға мінгізу,жеті ата, енші, көгентүп,айдар,кекіл,тұлым,асату,ұйқыашар,селт еткізер,сүндет той,құлақ тесу,аузына түкірту,алтыбақан,тыйым,тобық жұту,тобық тығу,қызойнақ,қыз қуу,мүше алу,біз шаншар,қыз алар,босаға майлау,келін көңілі.

Отбасы,тұрмыс дәстүрлері:ақ үй аманат, аманат, ант, ақ алып шығу,ақ құйып шығару, ақ жол,ат мінгізіп, шапан жабу, ат тергеу, айтыс,айып, айрылысар көже, ауызбастырық,ауыз тию, ат құйрығын кесу, ат майы, артынан топырақ шашу, ақтық, абысын асы, араша,аяғына жығылу, әмеңгерлік, әдеп, әдет, бата, теріс бата, байлау, баутағар, барымта, бармағын жалау, бал басы, белкөтерер,бес жақсы,бетке түкіру,бәс,бүйрек,бет айғақ, бұйымтай, бәйге, дау, дауыс, дәстүр, деңгене, дүре, дерт көшіру, емге сұрау, ен, емшегін көкке сауу,есекке теріс мінгізу, ерулік, жаза, жекпежек, жиенқұйрық, жолаяқ, жолдасу, жылу, жұртшылық, жыртыс, кәде, кек алу, көрімдік, көрісу, көз тию, көрші хақы, көкпар, көңіл сұрау, күн санау, ай санау, жыл санау, жыл қайыру, қалау, қазан шегелеу, қарғыс, қарғану, қарашаңырақ, қап қағар, қонақасы, қонақ кәде, қорықтық құю, құмалақ салу, құн, жарқын құн, қарыз, пайғамбар қарызы, құтты болсын айту, құрдастық қалжың, салт, сал-серілік, сауға, саумалық, сауын алу, сауын айту, сарқыт, сайыс, соғым басы, сүйек жаңғырту, сәлем беру, сәлем ету, сәлемдеме, сүйінші, сыбаға, өлі сыбаға, табақ тарту, таңба, туған күн, мүшел, мүшелтой, алтын той, күміс той, той, тойхана, тойбастар, тойтарқатар, тоғыз, туған жерге аунату, туырлығын тілу, тәбәрік, тіл кестіру, тізе бүгу, тоқымқағар, төркіндеу, түс жору, от басын сабау, отпен аластау, отқа май құю, уәде, үй сынығы, ұран, шашу, шарғы салу, шүлен тарату, хан сырқаты, хан талау, ым, ишара, ырым, іргеден шығару.

Еңбек дәстүрлері:асар,биебау,жылқы күзеу,күзем шай,кеусен,келі түбі,көген той,қол ұшын беру,қол үздік,қолкесер,қазық майлау,қой басты,тулақ шашу,таңсерік,нәзір,үме,сірге мөлдіретер, сабан той,сал бурын,сыралғы,лау,аңшылық,саятшылық,шашыратқы.

Наурыз дәстүрлері: наурызнама, наурыз күні,қыдыр ата,наурыз көже,наурыз жыры,наурыз бата,наурыз жұмбақ,наурыз тілек,наурыз төл,наурызкөк,наурыз есім,наурыз шешек, наурызша, саумалық, мұхаррам, самарқанның көк тасы.

Ислам тағылымдары:айт,айттық,құрбан шалу, ақсарбас, аластау,ақтық байлау, айналмақ, жан беру, жарапазан, жарапазанның батасы, жұмалық,зекет, зікір,құдайы,құран ұстау,ораза,ауыз ашар, намаз, пітір, садақа, сыйыну, талақ, талақ, табыну, тасборан, тұмар, ұшықтау, үшкіру, ішірткі, мойнына бұршақ салу.

Қаза ғұрыптары:арыздасу, өсиет, иман айту, естірту, көңіл айту, жоқтау,ақтай жоқтау, шашын жаю, қара тігу,көрісу,жаназа,дәуір,жаназа,дәуір айналдыру, сүйекке кіру,сыйыт,аманат қою, мұра, топырақ салу,бата оқыр, дұға, пидия,тұлдау,аруақты еске алу,шек беру,жерошақ майлау, ас, тұл аудару, қара жығу.

Әрбір адам ең алдымен өз халқының перзенті,өз Отанының азаматы болу керегі екенін,

ұлттың болашағы тек өзіне байланысты болатынын есте ұстауға тиіс. Оның осындай тұжырымға тоқталуына ұлттық әдет-ғұрыптар мен дәстүрлер көптеп көмектеседі, Солар арқылы ол жалпы азаматтық әлемге аяқ басып, өз халқының игілігін басқа халықтарға жақын да, түсінікті ете алады. Сондықтан әрбір ұстаз өз кезі мен өткеннің талаптары, объективті факторлар негізінде жеткіншек ұрпақты өмірге даярлап, оны жинақталған тәжірибе арқылы тәрбиелеп отырып, өзінің ата-бабаларының рухани мұрасын игерте түсуі керек.

Ұлы педагог К. Ушинский «Тәрбиенің қайнар көзі тек адамның жеке басының өнегесіне негізделген. Ешқандай жарғы да, бағдарлама да оның орнын баса алмайды»-деп текке айтпаған.

Ендеше еліміз тәуелсіздікке қолы жеткен қазіргі кезде білім беру жүйесіндегі негізгі міндет-ұлтымыздың таным құндылықтарын бойына сіңіріп, салт-дәстүр, әдет-ғұрып мәйегін ұрпақ санасына егу арқылы тәләм-тәрбие беру.

Ұстаз қолында адам тағдыры, болашақ ел тағдыры тұрады. Заман талабына сай тәрбие беру-оқытушының басты міндеті.

Білім, тәрбие жолы ұзақ жол. Оқытушының қателігі қоғам үшін өте қауіпті, ал, керісінше, оның нәтижелі еңбегі бүкіл ұлттың, Отанымыздың, өркениеттің тағдыры, оның ізгілікті істері ұзақ жылдар жемісін берері сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

Қазақ халқының салт-дәстүрлері. Авторы: Сейіт Кенжеахметұлы.

Алматы 2006ж.

3. XXI ғасырдағы Республикалық педогогикалық оқулардың озық тәжірибелер

«Қазақстан мектебі» журналы. №17, 2010 жыл.

«Қазақстан мектебі» журналы. №6, 2009 жыл.

«Қазақстан мектебі» журналы. №7, 2011 жыл.

БАЛАНЫҢ ЖЕКЕ ТҰЛҒА РЕТІНДЕ ҚАЛЫПТАСЫП, ДАМУЫ

Турлыгожаева Лязат Ергалиевна
Арнайы экологиялық пәндер оқытушысы
Үшқоңыр су шаруашылығы колледжі

Аннотация: В данной статье делается акцент на теоретический анализ работы с учащимися, в процессе формирования их как личности. Раскрываются теоретические предпосылки формирования личности учащихся. Определены основные понятия по актуальной проблеме: «личность», «воспитания», «среда», «общение».

Түйін сөздер: тұлға, жеке тұлғаның дамуы, әлеуметтік орта, даму, тәрбие, педагогика.

Адамдар тұлға болып, өзіндік жеке бас ерекшелігі бірден дүниеге келмейді. Әрбір жеке тұлғаны қалыптастыру, тәрбиелеп жетілдіру қажет. Өзіне немқұрайды қарайтын кейбір қоғам мүшелері басқалар қалай өмір сүрсе, мен де солай өмір сүремін деген принципті ұстанғанымен, шын мәнінде өмірде олай емес. Өмір бойы даму мен тәрбиенің нәтижесінде жеке адамның орнығып, жетілуін қалыптасу деп атайды.[1]

Жеке тұлғаның дамуы мен қалыптасуы мәселесінің көп ғасырлық тарихы бар. Ол көп аспектілі және әр түрлі ғылымдардың тоғысында қарастырылады. Ертедегі грек ғалымдары жеке тұлғаның дамуына табиғи тума қабілет, қоршаған орта да әсер етеді деп есептеген. Жеке тұлғаның қалыптасуының факторлары туралы идеялар келесі дәуірлердің прогрессивті философиялық және психологиялық-педагогикалық пікірлерінде өз жалғасын тапқан (Э. Роттердамский, Я. А. Коменский, К. А. Гельвеций, Д. Дидро, А. Дистервег, К. Д. Ушинский, К. Маркс, Ф. Энгельс, З. Фрейд, Д. Дьюи, Э. Торндайк, Н. К. Крупская, П. П. Блонский, А. С. Макаренко, Л. С. Выготский, Э. И. Монозон, Л. И. Божович, С. Л. Рубинштейн, В. В. Давыдов т.б.).

Тұлға— жеке адамның мақсатының орындалуы ғана емес, оның ерік-жігерінің іске асуы, яғни өзі жөніндегі ойын, еркін іске асырудың дайындығы және оны іске асыруының нәтижесі, көрінісі. [2]

Жеке адамның қалыптасуы өмірге келген сәтінен басталады, жеткіншек және жасөспірім шақта жедел жүреді, ересек шақта өзінің біршама аяқталу кезеңіне жетеді.[1] Жеке адамның әсіресе балалық және жасөспірім шақтарында дамып, жетілуі ең алдымен тәрбиенің ықпалы арқылы жүріп отырады. Жеке тұлға мен қоғамдық ортаның қарым-қатынасы философия, психология, педагогика, т.б. қоғамдық ғылымдардық көптен айналысып жүрген көкейкесті мәселелері. Адам баласы материалдық және рухани өмірдің ортасында тіршілік етеді де, өзі өмір сүріп отырған қоғамының, ұжымның, ұлттың мүшесі ретінде өзіндік ақыл-парасатымен, жеке бастың өзіне тән ақыл-ой, ерік-жігер, мінез-құлық ерекшелігімен көрінуге тырысады. Қоғам мүшелерінің бәріне ортақ біркелкі мінез-құлықтың, қасиеттің болуы мүмкін емес. Әр адам өзінше жеке тұлға.[3]

Жеке тұлғаның ерекшелігі дегеніміз — оның өзіне тән мінез-құлығындағы, іс-әрекетіндегі, көзқарасындағы ерекшелігімен даралануы.

Өмірде бір анадан туған егіз балалардың түр жағынан бір-біріне ұқсас болғанымен, мінез-құлқы, іс-әрекеті, өмірге деген икемділігі, қабілеті бірдей болмайды. Сондықтан әр адамды өзінше даралаған жеке тұлға деп қараймыз. Даму - жеке адамды жетілдірудің өте күрделі және диалектикалық процесі. Балада анадан туа біткен белгілі идеялар мен түсініктер және өжет, жұмсақ немесе байсалды мінез болмайды. Баланың дамуына ықпал ететін факторларға тұқым қуалаушылық, әлеуметтік орта, тәрбие, т.б. жатады.[4] Әлеуметтік орта - жеке адамның мінез-құлқының дамуына ықпал жасайтын әлеуметтік қатынас, олардың көп қырлы іс-әрекеттері. Әлеуметтік ортаға білім ордасының ықпал жасауы нәтижесінде баланың дүниеге көзқарасы, басқа да қасиеттері дамып қалыптасады. Егер адамдардық қалыптасуына ортаның қатысы шамалы болса, онда орта адамдардық талабын қанағаттандырмайды. Сондықтан адам өзінің дамуы үшін қажетті материалдарды осы әлеуметтік ортадан жинайды. Егер бала әлеуметтік ортадан тыс қалса, онда оның даму дәрежесі жануарлардан жоғары болмайды. Педагогика адам дамуындағы әлеуметтік ортаның ықпалын мойындайды, оған зор мән береді. Педагогика мен психологияда жеке тұлғаның “қалыптасуы” термині жиі қолданылады. Бұл жеке тұлғаның дамуының нәтижесі дегенді және оның пайда болып, тұтастыққа, бір қалыпты қасиеттерге және сапаларға ие болғанын білдіреді. Жеке адамды дамытудағы басты факторлардың бірі - тәрбие. Тәрбие балалардың жеке және дербес ерекшеліктеріне, дайындығы мен дәрежесіне лайық іске асырылып, тәрбие адамдардық іс-әрекеттерін ұйымдастырады. Баланың жеке басының дамуы мен қалыптасуына ықпал ететін үш фактордық ішінен тәрбие адамның дамуына орасан күшті ықпал етіп, тұқым қуалаушылық пен ортаның ықпалына белсенді әсер етіп, баланың дамуын қоғам талаптарына сәйкес бағыттап, белгілі бағытта баланың өмірі мен іс-әрекеттерін ұйымдастырады, ортадағы жағдайлардан тұлға дамуына қажетті материалдарды іріктейді, жеке бастың дамуына теріс, зиянды әсер қалдыратын жағымсыз ықпалдардан аластайды. [3]

Сонымен, тәрбие бала дамуын бағыттап, басқарады, сондықтан да ол — баланы қалыптастырудағы негізгі күш. Осының негізінде мектеп жасындағы балалар мен жасөспірімдердің өсіп-жетілуін мынадай кезеңдерге бөлу қабылданды:

- 1) төменгі сынып шағындағы кезең (7 жастан 11 жасқа дейін);
 - 2) негізгі мектеп шағындағы жеткіншектік кезең (12 жастан 15 жасқа дейін);
 - 3) орта мектеп шағындағы жасөспірімдік кезең (15 жастан 18 жасқа дейін).
- Соңғы жылдары симпозиумда қабылданған жас кезеңдерінің сызбасына жаңа туған баладан бастап жасөспірімдік шаққа дейінгі өзгерістер кіреді. Олардың сатылары:
1. Жаңа туған бала (туған сәттен бір-екі айға дейін)
 2. Нерестелік шақ (бір-екі айдан бір жылға дейін);
 3. Ерте сәбилік шақ (бір жастан үш жасқа дейін);
 4. Мектепке дейінгі балалық шақ (төрт жастан 7 жасқа дейін);
 5. Бастауыш мектеп жасы (7 жастан 11,12 жасқа дейін);

6. Жеткіншек шақ (11, 12 жастан, 14, 15 жасқа дейін);
7. Жасөспірім шақ (14,5 жарым жастан, 17 жасқа дейін).[5]

Тәрбие мен оқыту осы жас сатыларына сәйкес жүргізілуі керек. Өйткені, адам жасының табиғи негізі - жас сатылары немесе биологиялық жетілу сатылары. Әрбір жас шағы психикалық дамудық ерекше сапалы кезеңі болып табылады және бала дамуының осы кезеңдегі жеке басының өзіндік құрылымының жиынтығын құрастыратын көптеген өзгерістермен сипатталады. Осыған байланысты әрбір педагог-маман орта мектеп оқушыларының жас кезеңдеріндегі ерекшеліктерге сергек те сезімтал көзқараспен қарап, олардың жан дүниесін түсіне білуі шарт.[1]

Данышпан Абай атамыз айтқандай: «Үш-ақ нәрсе адамның қасиеті: ыстық қайрат, нұрлы ақыл, жылы жүрек». Абайдың бұл жерде көкसेгені – ойлы азамат. Көкірегінде көзі, бойында тулаған қайраты бар азамат. Әрбір халық өз ұлты үшін қызмет ететіндіктен, мұғалім баланы ұлттық тәрбиемен сусындатуға міндетті. Яғни, қазіргі қазақ мектептерінің алдындағы міндеттерінің бірі жеке тұлғаны алдымен ұлттық руханиятта тәрбиелеп, тәрбиелі жасқа өркениеттік білім беру. Білім ордасындағы әрбір тұлғаның келешегіне бағыт-бағдар беруші, жөн сілтер жолбасшы – мұғалім болуы тиіс. Сондықтанда осындай жауапкершілік жүктелгеннен кейін біздерге, яғни мұғалімдерге де сын болып отыр. Өз тәжірибемнен байқағаным: баланы жақсылыққа жетелеп жанастырар да, жамандықпен адастырар да — мұғалім болғандықтан ұстаз болу жеткіліксіз, ол үшін асқан білік иесі, ұсталық та, ұстамдылықта қажет. Балаға объект ретінде емес, субъект ретінде қарауға үйренуіміз керек. Баланың сезіміне әсер ету арқылы ішкі дүниесін ояту нәтижесінде оның дүниетанымы қалыптасады. Алдындағы әрбір баланың жеке басындағы қасиеттерін дұрыс тани білу үшін психолог болудың кемдігі жоқ. Жалпы бала жеке тұлғаға айналу үшін мұғалімде мынадай қасиеттер болуы қажет деп ойлаймын:

- жылылық;
- түсінгіштік;
- сезімталдық;
- мейірімділік;
- адалдық;
- шығармашылық ізденіс;
- баланы шабыттандыра алу;

Әр білім алушыны дамыту, көптеген ерекше қабілеттерін ашу, ақыл-ойының дұрыс дамып жетілуіне жағдай жасау. Осы мақсатта өз колледжімде жүргізілген тәрбие жұмыстарымның нәтижесі жаман емес деп ойлаймын. Ата-анамен жүргізілетін жұмыс бағытын нақты айқындау, жүйелендіру. Колледж, білім алушы, ата-ана арасында байланысты нығайту және топтың ата-аналар комитетін құру арқылы бала тәрбиесінде жаңа заман талабына сай ата-аналардың өзіндік толық идеяларын іске асыруға мүмкіндіктер туғызу.[2]

Баланың отбасылық тәрбиесіне жағдай жасау, ата-анамен жеке және топтық жұмыс жүргізу, тақырыптық кеңестер беру; тақырыптық ата-аналар жиналысын өткізу, ата-ана арасындағы жиналыс рейтингісін жасау; оқу үрдісінен тыс қызықты іс-әрекетті ұйымдастыруға тарту; «Білім алушы-ата-ана» жүйесіндегі ата-аналардың өзара әсерінің біріккен тренингтерін өткізу; Баланы тәрбиелеу үздіксіз процесс ол оның бос уақытында да жүзеге асырылады. Білім алушының бос уақытын тиімді ұйымдастыру, оған дұрыс бағыт беріп отыру барша қауымның ортақ ісі. Білім алушы жан жақты болып өсу үшін тек қана білім ордасымен шектелмейді. Білім алушының демалуы, сауығуы мен бос уақытын өткізу тәрбие ісінде маңызды функцияны атқарады.

Оны тек әлеуметтік тұрғыдан қорғау ғана емес, сондай ақ шығармашылық дамыту, рухани байыту мен интеллектуалдық ахуалын кеңейту үшін жағдай жасаған. Әрбір ата ана өз баласының толыққанды демалуын ғана көздеп қоймайды, сонымен қатар олардың қажетті дағды мен біліктерді меңгеруін, ой өрісі мен іс әрекетінің кеңейгенін қалайды. Білім ордасына студенттердің бос уақытын тиімді өткізу үшін мәдени іс шаралар, спорттық ойындар, мазмұнды мерекелермен әр түрлі конкурстар, фестивальдар, өнертапқыш клубтар және ұл балаларға техникалық үйірмелер мен қызбалаларға эстетикалық үйірмелер

ұйымдастырылған. Сонымен бірге білім алушылардың қызығушылықтарын анықтау арқылы, олардың ой пікірлерін зерттей отырып колледждегі үйірме жұмыстарына жаңашылдық енгізуді мақсат етіп, сол мақсатымызды іске асырудамыз.[4]

Тәрбие арқылы білім беру- үзіліссіз жүргізілетін үрдіс, ол адамның өмірге келген күннен бастап өмір бойы жалғаса береді. Оның мазмұны студенттің жеке бас қасиеттерінің кең шеңберін қамтиды. А.С.Макаренко «тәрбие - өнер, оған арнайы үйрету керек», - дейді.

Жаңа білім парадигмасы бірінші орынға баланың білімін, білігі мен дағдысын емес, оның тұлғасын, білім алу арқылы дамуын қойып отыр. Осы тұрғыда біз бағдарлама аясында тәлімалушылар әріптестерімізге "дұрыс қарым-қатынас жасай білу дағдысын қалыптастыру мақсатында "Оқытушылар оңай нәрсені алып, оны қиындатады, ал қарым-қатынас жөніндегі мамандар қиын нәрсені алып, оны оңайлатады" Джон Максвеллдің сөзін басшылыққа алуды жөн көрдік.[1]

Әр күні өзгеріске толы бүгінгі жауапты кезеңде заман көшінен қалып қоймай уақыт талабына сай ертеңгі болашақ жас ұрпақты білімді етіп тәрбиелеу ұстаздарға зор жауапкершілікті жүктейді. Ол мұғалімнен үздіксіз ізденуді, өз білімін үнемі жетілдіріп отыруды талап етеді. Өйткені еліміздің ертеңі жас ұрпақтың қолында. Мұғалімнің шеберлігі мен жетістігі – сапалы білім және жақсы тәрбие алған шәкіртінде.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Р. Қоянбаев. Тәрбие теориясы. - Алматы, 1991.
2. Ж. Қоянбаев, Р. Қоянбаев. Педагогика. - Астана, 1998.
3. Е. Сағындықұлы. Педагогика. - А, 1999.
4. Әбдікәрім Т.М. Білім және тәрбие берудің негізі – оқулық.//Тіл білімі.-Астана, 2008.- 110-115-б.
5. Курманбаева Ш.К. Ұрпақ тәрбиесі – ұлт болашағы // «Қазіргі заманғы қоғам дамуы аясында жастарға рухани-адамгершілік тәрбие беру» атты ҚР Тәуелсіздігінің 25жылдығына арналған халықаралық сырттай ғылыми тәжірибелік конференция материалдары. –Өскемен, 2017. – 131-135б.

ТҰЛҒАНЫ ТӘРБИЕЛЕУ: ИДЕЯДАН НӘТИЖЕГЕ

Сәулетбекова Іңкәр Дәулетқызы
Шет тілі пәні оқытушысы
«М.О.Әуезов атындағы педагогикалық колледжі»
КМҚК, Семей қаласы

Аннотация: Бұл мақалада жеке тұлғаның дамуы және қалыптасуы, жеке тұлға ұғымына анықтамалар беріле отырып, тұлғаны тәрбиелеудегі ерекшеліктер және қолданылатын әдіс-тәсілдер туралы қарастырылған.

Түйін сөздер: жеке тұлға, адам, индивид, білім беру, тәрбиелеу, өнеге, атаулы кабинет

Психология ғылымында «жеке тұлға» деген ұғымға бірнеше түсініктер береді, олардың ойын қорытар болсақ: жеке тұлға дегеніміз - әлеуметтік қатынастар мен саналы іс-әрекеттің субъектісі ретіндегі индивид. Жеке тұлғаның ең басты белгісі – оның әлеуметтік мәнінің болуы және оның әлеуметтік функцияларды (қызметтерді) атқаруы (болмысқа, адамдарға, өзіне, еңбекке, жалпы қоғамға қатысты). Сондай-ақ жеке тұлға психологиялық дамудың белгілі бір деңгейіне ие (темперамент, мінез-құлық, қабілеттілік, ақыл-ой дамуының деңгейі, қажеттіліктер, мақсат- мүдделер).

Сонымен, тұлға дегеніміз - өзіндік сана қалыптастыру барысында қарым-қатынас, іс-әрекет жасаудағы адамның әлеуметтік мәні. Демек, жеке тұлға - бұл интегративті жүйе, оның маңызды белгілері ретінде саналылық, жауапкершілік, еркіндік, қадір-қасиет, т.б. көрініс береді. Жеке

тұлға ұғымын анықтау барысында «адам», «индивид» деген ұғымдардың айқындалуы қажеттілік болып табылады. Адам - бет-бейнесімен, келбетімен, саналы іс- әрекетімен, сөйлеу қабілетімен сипатталатын тірі организм. Яғни ол биологиялық мәнге ие болады. Ал «индивид» латын тілінен алынған және оның қазақша баламасы - «жекелік». Бұл сөздің ұғым ретіндегі сипаты адамзат тұқымының қасиеттерінің ескерілмеген көрінісін берсе керек. Осы тұрғыдан алғанда әрбір адам индивид болып табылады. «Жеке тұлға» ұғымымен және сонымен байланысты бір тектес ғылыми категориялардың мәні де осында. Адамның жеке қасиеттері өмір жолында дамып, қалыптасатын болғандықтан, жеке тұлғаның «дамуы» мен «қалыптасуы» ұғымдарының мәнін ашу педагогика үшін маңызды мәселе болып табылады. Жеке тұлғаның дамуы, яғни оның әлеуметтік ұнамды қасиеттерінің қалыптасуы қоғам қолдауы мен әлеуметтік қажеттілікке байланысты іске асырылады. Әрбір адам өзінің өмір салты, құндылық бағыттарына сай іс-әрекеттерін бағдарлап отырады. Осыған орай, адамдардың тұрмыс-тіршілігі өзгермелі болады және қоғамнан өз орнын белгілейді. Яғни жеке тұлға тұрақты қасиеттер жиынтығымен ерекшеленеді. [1]

Адам болып жатқан жағдайға нақты баға бере білуі керек. Сонда ғана игі істер жасап, болашақта өзін саналы түрде ұстай біледі. Жағдайға объективті баға бере білу үрдісі оқушының бойында әлеуметтік білімді, іскерліктер мен шеберліктерді қалыптастырумен байланысты.

Алға қойылған міндеттерді түбегейлі шешу және алға қойған ғылыми болжамның дұрыстығын тексеру мақсатында жоғары сынып оқушыларының әлеуметтік құзырлығын қалыптастыру мәселесі бойынша тәжірибелік-эксперименттік жұмыс жүйесі (анықтаушы, қалыптастыру, бақылау) жүргізілді. Жоғарыда адамның тұлға ретінде қалыптасуы нақты бір қоғамдық жағдайларда туатындығы туралы айтқанбыз. Сондықтан, біз өз тәжірибемізде қоғамның талаптары (стандарт) адамдардың мінез- құлқының моделін, ал бағалау белгілері оның мінез- құлқын анықтайды деп белгіледік. Мұнда тұлғаның өзегі оның маңызды психикалық қасиетімен- руханилықпен байланысты екенін ұмытпауымыз керек. Тек осындай жағдайда руханилық адам өмірінің жоғары көрсеткіші, оның адамзаттық, адамгершілік парыздарының ішкі құндылығы, адамның болмыстан да жоғары мәнге бағынуы, яғни қалыптасқан әлеуметтік құзырлығы болып табылады.[2]

Адам өзінде рухтардың, жанның және дененің бастамаларының қосылуынан біріккен нәрсе. Батыс өркениеті адамда денелік бастаманың дамуына бағытталған, ал ол Г. Федотов айтуынша, сонымен қатар руханилық еріктің ең аз дамуын көрсетеді.

Адам өзінің жан руханилығын дамытқанда ғана өзін тұлға ретінде іске асыруы мүмкін: ол қолындағының жағдайын түсіну, оның қайғысына ортақтаса білу, оған көмекке дайын болу, төңіректе болып жатқандардың барлығына жауапкершілік, ұяттылық, қайырымдылық көрсетуде байқалады.

Білім беру - ең алдымен, адамның жан дүниесін өзгертуге, оның қажеттіліктерін айқындау, оның ұмтылуын, талпынуын жоғарылату, оны әлдеқайда қайырымды және сезгіш жасау.

Тәрбиелеу, адамның өзіне емес басқаларға тірелген, рухани дамуына бағытталуы қажет, ұяты бар адам ашық, сенімді, өзінің қызығушылығын басқалардан жоғары ұстамайтын адам болады. Сонымен, мектептің әлеуметтік міндеті - ол қалыптасып өзін- өзі бекіте білетін, саналы түрде бірлікке ұмтылған, рухани құндылықтарға бағытталған адамдар тобын құру.[3]

Тәрбиелеу барысында біз жеке адам бойына ізгі қасиеттер жиынтығын сіңіруді көздейміз, соған байланысты қызмет көрсетеміз. Жеке адамды тәрбиелеу қызметтеріне:

- жалпы адамзаттық гуманитарлық доминанттар деңгейін игеру немесе меңгеру;
- этикалық және эстетикалық мөлшерлерде қоғамды меңгеру, яғни негізгі әлеуметтік және кәсіптік қызметі, жеке құндылығы және амалы;
- тәрбиелеу процесіндегі жеке адамның иерархиялық сапасын және деңгейін игеру.

Тәрбиелеуші - тәрбиенің субъектісі, екі жақты процесс, тәрбие өзінің белсенділігі арқылы іске асырылады және өз қабілеті мен өзін-өзі тәрбиелеу арқылы жетістікке жетеді.

Тәрбие - бағытталған процесс, әрбір негізгі мақсат оның мазмұны мен әдістеріне сәйкес және ол жеке мазмұны мен бағыты арқылы анықталады.

Педагогикалық ғылымда тәрбие дәстүрлі тұрғыдан анықталады: ақыл-ой, мінез-құлық, адамгершілік, эстетикалық, еңбек, дене шынықтыру бағыттары қазіргі кезде құқықтық, экономикалық, экологиялық, имандылық және азаматтық тәрбиемен толықтырылады. Тәрбиелеу процесінің толық және жеке бағыты әртүрлі деңгейде: социумдық деңгейде, әлеуметтік институттар-да, жеке әлеуметтік топтарда, жеке өзара және өзіндік тәрбиелеу деңгейінде іске асырылады.

Тарихи жинақталған тәрбие түрлері ішкі мәдениет түрлеріне қарай дамиды. Тарихи тәрбиелеу түрі үлкендердің балаларға арналған және негізгі міндетті, топтық мінездемесіне дәл келеді.

Тәрбиенің мақсаты белгілі әдістеме арқылы шешіледі, оның құрылымын құрастырушылар: педагогтар мен тәрбиешілер болып табылады. Тәрбие әдістерінің жіктелуі шарты және тәрбиелеу үлгісінің түрлері және бағыты, тәрбиелеу ортасы, тәрбиеленушінің жасына және тәрбиелеушінің жеке қасиетіне немесе тұлғасына байланысты болады. Осы берілгендермен байланысты тәрбие процесін контекст ретінде қарастырамыз, ол жетістікке жету үшін әдістердің тиімділік жүйесін жетілдіру болып табылады. [1]

Жеке тұлғаның санасын қалыптастыруда мынадай әдістер қолданылады.

- этикалық әңгіме;
 - пікірталас;
 - түсіндіру;
 - өнеге;
 - сендіру;
 - көндіру (суггестия).
- Этикалық әңгіме — оқытушы студенттермен әңгімелескенде, олардың ойын тыңдап, онымен санасады, ынтымақтаса жұмыс істеп, адамның мінез-құлқына, жүріс-тұрысына қойылатын талаптарды бұзған оқушылардың іс-қылықтарын талдайды. Әңгімені бастауға себепші болатын балалардың теріс қылықтары. Оқытушы тәртіп бұзған оқушылармен жеке сөйлесіп, оның қателігін өзіне әдепті түрде түсіндіреді.
 - Пікірталас. Пікір білдіру, баға беру оқушының дүниеге сенімін арттырып, ондағы қателіктер мен кейбір адамдардың жалған көзқарастарымен күресуге үйретеді. Оқу орнымыздың бетке ұстар, үздік клубтарының бірі «Оратор» дебат клубы студенттердің жеке дамуында алар мәні өте зор. «Оратор» дебат клубының негізгі мақсаты: көпшілік алдында анық, дәл сөйлеуге, ойындағы пікірін ашық білдіруге көмектесу; жұрт алдында сөйлеуге баулиды. Жеке тұлға ретінде позициясының болуы, өз пікірін дәлелдей білуге үйретеді.
 - Түсіндіру. Бір топқа, жеке оқушыларға жаңа ережелер басқа адамды құрметтеу, өзін басқа кісінің орнына қою, т. б. түсіндіріледі. Оқытушы адамшылық қасиет туралы оқушының пікірін сұрап, оқушыны жақсы сапалардың қажеттігіне сендіріп, оқушыны теріс қылығы үшін ұялтып, түзелуге бағыттайды.
 - Өнеге. Оқытушы студенттерге әдебиеттегі және өмірдегі түрлі кейіпкерлерді үлгі еткенде оқушы өзінің ішкі жан-дүниесіне үңгіле бастайды. Жеткіншектер өздері таңдаған адамдарына еліктейді. Тұлға болып қалыптасуда еліктеудің де маңызы бар.

Сапалы кадрларды дайындауда республикамызда алдыңғы қатардан орын алатын, 120 жылдық тарихы бар, Алаштың білім ордасы «М.О.Әуезов атындағы педагогикалық колледжінің» басқа оқу орындарына қарағанда бір ерекшелігі ол атаулы кабинеттердің болуы. Біздің колледжімізде М.Әуезов, Ж.Аймауытов, Қ.Сәтпаев, Ш.Айманов және т.б. сынды қазақтың ұлы тұлғалары білім алғаны белгілі. Осындай айтулы тұлғаларымызды дәріптеу, ұлықтау мақсатында білім шаңырағында атаулы кабинеттер жасақталған. Әр атаулы кабинеттер жанында «Кіші-ғылыми зерттеу» орталықтары жұмыс жасайды. №213 атаулы кабинет Шәкен Кенжетайұлы Айманов атында орналасқан. Бұл кіші ғылыми-зерттеу орталығы әйгілі режиссердің өмірі, еңбек жолы мен шығармашылығын зерттеп, дамыту мақсатында құрылған. Осындай орталықтарда студенттер:

- белгілі тұлғалардың жүріп өткен жолын зерттей отырып, өздеріне үлгі-өнеге алады;

- ұжымда бірлесіп жұмыс жасауға үйренеді;
- кәсіби тұрғыда сапалық қасиеттерді бойына сіңіреді;
- ғылыми-зерттеу жұмыстарына талпынады;
- адамдармен дұрыс коммуникация жасауға бейімделеді.

Сонда біз тұлғаны дәріптей отырып, тұлға қалыптастыруға, идеялардан нәтижелерге жеткіземіз.

Оқу орнының басты міндеті - қоғамның белсенді мүшелерін дайындау мақсатында оқушылардың өзін — өзі тәрбиелеу ісін жетілдіру үшін олардың жас және дербес ерекшеліктерін еске алып, оқу — тәрбие жұмысының барысында сана — сезімін ояту, өз бетінше жұмыс істей білуге үйрету.

Әрбір бала майшам болатын болса, ұстаз шамшырақ. Ол әр баланың бойына тұлғалық қасиеттерді сіңіріп, қоғамнан өз орнын табуға бағдар болады. «Ұстазы жақсының ұстанымы да жақсы» демекші, болашақ кадрларды дайындауға тұлға болып қалыптасудың маңызы өте зор болмақ.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Әлқожаева Н.С Педагогика – Алматы, 2023
2. Асқарова. Ғ.А Білім беру жүйесінде жастардың әлеуметтік құзырлығын қалыптастырудың ғылыми-педагогикалық негіздері – Алматы, 2022
3. Каримов А.Н Педагогикалық қызмет және педагогикалық шеберлік негіздері
4. Р.Қоянбаев. Тәрбие теориясы. — Алматы, 1991.
5. Алаштың тұңғыш білім ордасы – Семей, 2013.

ИНКЛЮЗИВТІ ОҚЫТУДА ВИТУАЛЬДЫ ШЫНДЫҚТЫ ҚОЛДАНУ(VIRTUAL REALITY)

Шүкірбек Нұрайым Бахытқызы
Арнайы пәндер оқытушысы
«Халықаралық бизнес және коммуникация колледжі»,
Алматы қаласы.

Аңдатапа: Виртуалды шындыққа негізделген инклюзивті білім берудің жаңа және тиімді тәжірибелері мен құралдарын сынау және тарату, мүмкіндігі шектеулі жандардың кәсіби жолын табуына және қоғамға әлеуметтік интеграциялануына жаңа мүмкіндіктер туғызу.

Түйін сөзер: студент, аудитория, виртуалды шындық, инклюзивті білім, платформа, модель, цифрлық технология, виртуалды көзәйнек, ғылым.

Виртуалды шындық (VR) – пайдаланушылар басына орнатылған дисплейді немесе гарнитураны киіп, компьютерде жасалған кескіндер мен дыбыстар әлемін сезінетін толық иммерсивті технология. Виртуалды шындықты пайдалана отырып, пайдаланушылар өмірлік өлшемдегі молекулалар мен динозаврларды көре алады, Лувр мен пирамидаларға бара алады немесе астронавттың немесе кардиохирургтың өміріндегі бір күнді қайталай алады.

Виртуалды шындықтың білім берудегі артықшылықтары оқыту құралы ретінде мұғалімдерге студенттерге иммерсивті, технологияны қолдайтын тәжірибелер беруге мүмкіндік береді. Студенттер виртуалды шындық арқылы тәжірибе жинақтай отырып, атомдар арасында жүріп немесе қолдарымен молекулалар жасай отырып, виртуалды микроскопиялық әлемді зерттейді немесе 3D графикасы арқылы нысандарды, құрылыс әлемін көре алады, ЭЕМ-ның қалай құрастырылғанын, сонымен қатар программалық тілдердің қалай жұмыс жасайтынын көре алады.

Денсаулық – адамның ең басты өмірлік құндылығы. Денсаулығында ақауы бар адам өз функцияларын толық орындай алмайды, сонымен қатар адам қызметінің мүмкіндіктерін шектейді. Қазіргі кезде қоғам мүмкіндігі шектеулі жандардың өмірін айтарлықтай жақсарту

мақсатында оларға барыншы қамқорлық жасайды. Сол мүмкіндіктердің бірі инклюзивті білім беру.

Инклюзивті білім беру – қазіргі қоғамдағы мүмкіндігі шектеулі адамдардың қоғамға тартылуы керек деген түсінікке негізделген жалпы білім беруді түрлендіру үдерістерінің бірі. Бұл трансформация баршаға білімнің қолжетімділігі үшін жағдай жасауға, оның ішінде мүмкіндігі шектеулі балалардың білімге қолжетімділігін қамтамасыз етуге бағытталған. Инклюзив – кез келген қиындыққа тап болған балалардың қоғамнан көмек алатын үдерісі. Мұндай балалар көп нәрсені істей алады, бірақ қоғам балалардың дамуына көмектесетін жағдайларды қамтамасыз етуі керек. Осындай шарттардың бірі – *цифрлық технология*. Цифрлық технологиялардың ең дамыған, инклюзивті білімде қолдануға қолайлы саласы, құралы **виртуалды шындық**.

Қазіргі уақытта инклюзивті балалардың толыққанды және қолайлы білім алуын ұйымдастыру үшін көптеген шешілмеген мәселелер мен қиындықтар бар. Инклюзивті білім беру жүйесінде ерекше өзекті болып табылатын негізгі мәселелерді тізіп көрейік.

1. Инклюзивті білім беру мекемелері тек үлкен қалаларда бар. Елімізде мүмкіндігі шектеулі балаларға білім беру қызметтері шектеулі.
2. Ерекше қажеттіліктері бар балалардың қалыпты дамып келе жатқан құрдастарымен бірге оқуына кедергі келтіретін бірқатар қиындықтар бар: мысалы, әлеуметтік қолдау жүйесі жақсы дамымаған, инклюзивті білім беруді реттейтін нормативтік құқықтық актілер жоқ.
3. Түзету педагогикасы саласындағы білікті мамандардың өткір тапшылығы. Бүгінгі таңда негізінен түзету мектептерінде жұмыс істеу үшін психологтар, педагогтар, логопедтер, дефектологтар даярлайтын кадрлар даярлау жүйесін жетілдіру қажет.
4. Қоғамның мүмкіндігі шектеулі балаларды қабылдауға дайын еместігі. Қоғамда ерекше қажеттіліктері бар балаларға теріс көзқарас әлі де күшті. Мысалы, дені сау балалардың ата-аналары көбіне балаларының мүмкіндігі шектеулі балалармен бірге оқығанын қаламайды.

Жоғарыда атап кеткендей инклюзивті білім берудегі қиындықтарды виртуалды шындықтың көмегімен шешуге болады. Инклюзивті білім берудегі мәселелерді виртуалды шындықты (VR) пайдалану арқылы шешпес бұрын виртуалды шындықтың инклюзивті білім беруде бірнеше артықшылығына шолу жасасақ:

- Мүмкіндігі шектеулі студенттер виртуалды шындықсыз қарапайым өмірде жасауға мүмкін болмайтын тәжірибелерді сезіне алады.
- Мүмкіндігі шектеулі студенттер аудиториядан шықпай немесе жол ақысын төлемей мұражайға, экскурсияға және әлемнің арғы жағындағы елге бара алады.
- Виртуалды орталар әртүрлі оқу стильдері мен оқу қиындықтары бар студенттердің қажеттіліктерін қанағаттандыра алады.
- Физикалық кемістігі бар студенттер виртуалды емес әлемде мүмкін болмайтын тәжірибе жинай алады

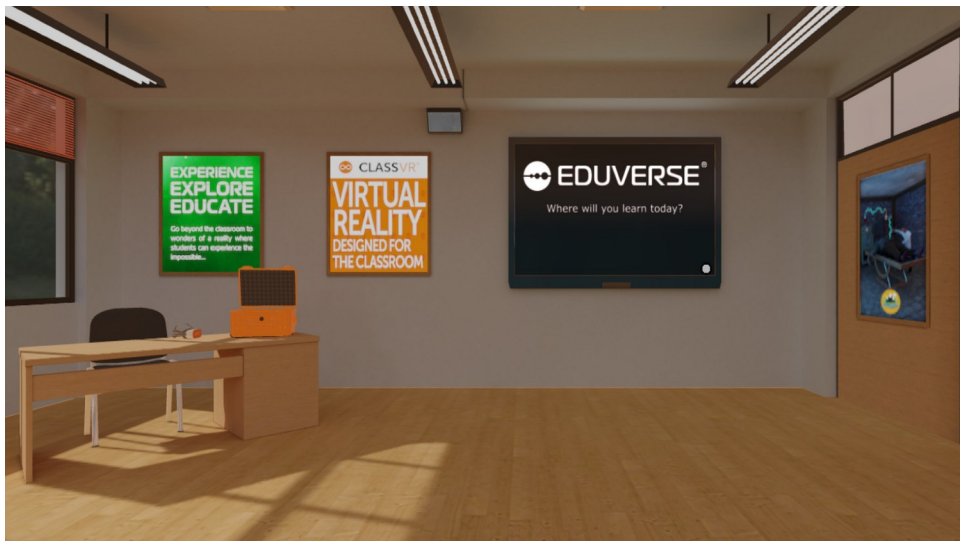
Инклюзивті білім берудегі мәселелерді виртуалды шындық (VR) арқылы шешу.

- Мүмкіндігі шектеулі студенттер физикалық орналасуына қарамастан өзара әрекеттесетін және бірге оқи алатын виртуалды аудиторияларды дамыту.
- Мұғалімдерді әртүрлі қажеттіліктері бар балалар үшін оқыту әдістерін қолдана алатын виртуалды жағдайларда оқыту.
- Дені сау балаларға мүмкіндігі шектеулі баланың орнында болу қандай екенін түсінуге және сезінуге мүмкіндік беретін виртуалды сценарийлерді құру.
- Мүмкіндігі шектеулі студенттер қауіпсіз және басқарылатын ортада қарым-қатынас жасай алатын виртуалды орталар жасау.
- Инклюзивті мекемелерді техникалық құралдармен және жабдықтармен, соның ішінде VR технологияларымен жабдықтауды қаржыландыруды қамтамасыз ету.

Инклюзивті білім беруде виртуалды шындықты қолдануға арналған көптеген платформалар

бар. Сол платформалардың бірі: **Eduverse** (Сурет 1)

Eduverse - бұл аудиторияда және одан тыс жерде иммерсивті білім алуға арналған платформа. Студенттер білім беру 3D әлемдерін өздігінен немесе топ мүшелерімен бірге зерттей алады. Жәнеде платформада Avantis әлеміне қалай кіруге болады, ғылыми түсініктер, электроэнергияның маңыздылығы, уақыттың бізге көптеген тарихи жерлердің қалдырғанын, толығымен зерттейтін бөлемдері қарастырылған.

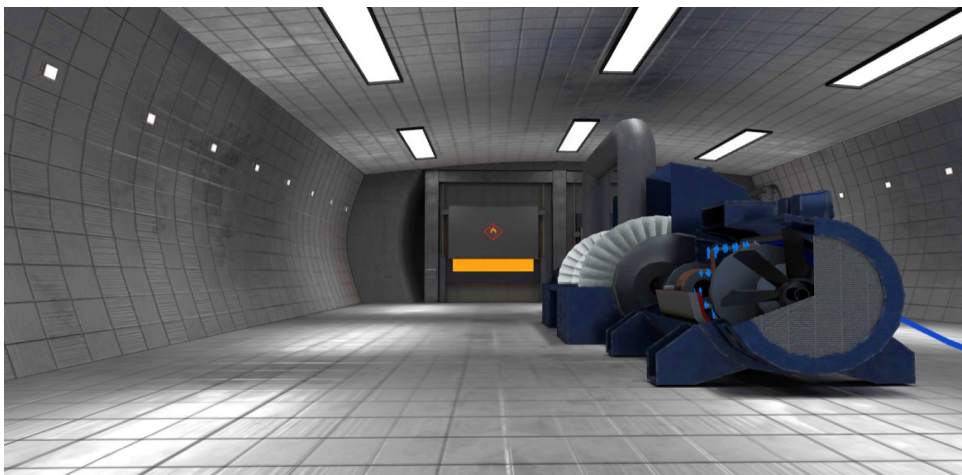

Сурет 1 – Eduverse платформасы

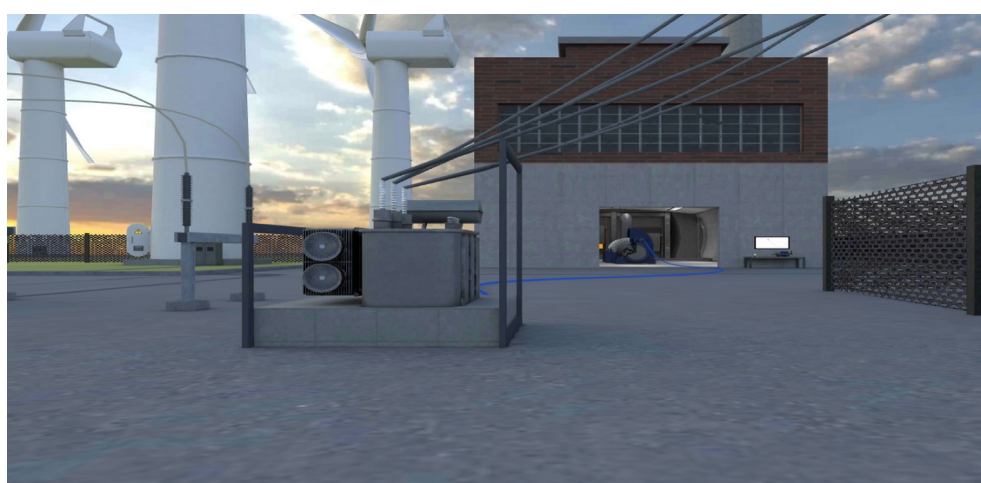
Біз электроэнергияның маңыздылығы бөліміне зерттеу жүргіземіз. Виртуалды шындықтың көмегімен 3d модель арқылы, сурет 2-де көрсетілген үлкен қазбалы отын электр станциясына кіреміз. Артында (сурет 3) көп мөлшерде жылу бөлетін қазбалы отын жағылатын есіктер бар.

Сурет 2 – Үлкен қазбалы отын электр станциясы

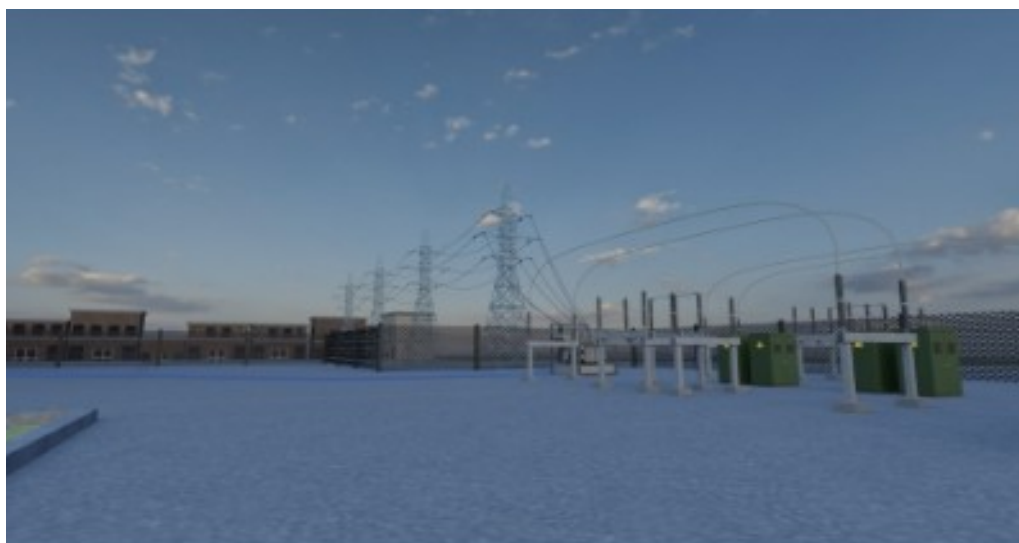

Сурет 3 – Көп мөлшерде жылу бөлетін қазбалы отын жағылатын есіктер

Сурет 4 – Электр энергиясы өндірілгеннен кейін ол желі арқылы үйлерге, өнеркәсіпте пайдалануға болатын жерге тасымалдануы.

Жоғарыда (сурет 4) электр энергиясы өндірілгеннен кейін ол желі арқылы үйлерге, өнеркәсіпте пайдалануға болатын жерге тасымалдануы көрсетілген.

Сурет 5 – Электр энергиясы өндірілетін орталық

Соңғы суретте электр энергиясы өндірілетін орталықтың толық аймағы көрсетілген. Виртуалды шындық арқылы студенттер сабақты толықтай түсініп, электр орталықтарына бармай ақ, электр энергиясы қалай өндірілетінін және оның қуатын, қалалық аймақтарға қалай жіберілетінін жасанды әлем арқылы сезіне алды.

Eduverse- платформасын тек ақпараттық жүйелер саласында ғана емес гуманитарлық сабақтарда да қолдануға болады. Мысалы: тарих және мәдениеттану сабақтарында сіз көне заманға үңіліп, қарабайыр адамның мекеніне баруға, соғыс кезінде тарихи шайқастың ортасында қалуға немесе жарлық немесе заңдар жинағын шығаруға куә бола аласыз. Шет аймақтарда мұражайларға саяхат жасау қиын, ал виртуалды шындықпен тек өзіміздің елдің мұражайларын ғана емес шетелдік мұражайларға жасанды әлем арқылы бара аламыз.

Қорытындылай келе виртуалды шындық қолданбалары тек «елестетуге» емес, осы ортаға еніп, дағдыларды жаттықтыруға мүмкіндік береді. 360 градустық бейне режимінде студент деректі толығымен зерттеп, материалды жақсырақ түсіне алады. Яғни, бұл мүмкіндігі шектеулі студенттерге таптырмас мүмкіндік.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. <https://cyberleninka.ru/>
2. Ярмухаметова И.В. Использование VR и AR технологий в обучении / Сборник статей и тезисов студенческой открытой конференции. М, 2020.

МҮМКІНДІГІ ШЕКТЕУЛІ БАЛАЛАРДЫҢ БІЛІМ АЛУ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

Назарбекова Алмагүл Кушиковна
«Х.Өзбекғалиев атындағы Маңғыстау жоғары политехникалық колледжі»
МКҚК
1401000.– Ғимараттар мен үймереттерді салу және пайдалану
мамандығының арнайы пән оқытушысы

Еліміздегі білім беру жүйесіндегі ұтымды тәсіл - инклюзивті білім беру. Инклюзивті оқыту – ерекше мұқтаждықтары бар балалардың мектепке дейінгі, орта білім беретін мектептерде, техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарында оқыту үрдісінде қолданылады. Инклюзивті білім беру – балалардың жынысына, жас ерекшеліктеріне, әлеуметтік ортасына, қимыл-қозғалыстық және ақыл-есінің ерекшелігіне, әлеуметтік-тұрмыстық жағдайына қарамастан, сапалы білім алуына және потенциалдық деңгейін көтеруіне ықпал ету.

Инклюзивті оқыту негізінде балалардың қандай да бір дискриминациясын жоққа шығару, барлық адамдарға деген теңдік қатынасты қамтамасыз ету, сонымен бірге оқытудың ерекше қажеттілігі бар балаларға арнайы жағдай қалыптастыру идеологиясы жатыр. Осы бағыт балаларды білім алуда жетістікке жетуге ынталандырып, болашаққа сенім қалыптастырады. Мүмкіндігі шектеулі балалардың білім алу құқықтары «Қазақстан Республикасының балалардың құқықтары туралы», «Білім беру туралы», «Мүмкіндігі шектеулі балалардың әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзетуге ықпал ету туралы», «Қазақстан Республикасында кемтарларды әлеуметтік қорғау туралы», «Арнайы әлеуметтік қызмет туралы» Қазақстан Республикасының Заңдарында, Қазақстан Республикасының Конституциясында бекітілген. Инклюзивті білім беру немесе «білім баршаға» бағдарламасы - барлық балаларға мектепке дейінгі оқу орындарында, мектепте және техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарында қоғамдық белсенді болуға мүмкіндік береді.

Мемлекетіміздің әрбір азаматы – ұлттық құндылық, әрбір баласы – еліміздің ертеңі екенін ескерсек, әрбір мүмкіндігі шектеулі білім алушы сапалы білім алып, азамат болып қалыптасуына жағдай жасау біздің міндетіміз болып табылады. Мүмкіндігі шектеулі бір білім

алушының білім сапасының жоғарылауы, ұлт болашағына қазіргі уақыттан бастап жинақталынып жатқан қор деп түсінуіміз қажет. Педагог қызметкерлер дамуындағы кемшілігі бар баланы өзімен қатарлас дені сау балалармен бірдей спорттық сайыстарға, түрлі байқауларға қатыстыру арқылы өмірге құштарлығын, танымдық қабілеттерін дамытады, жеке көзқарасын қалыптастырады. Осы мақсатты орындауда әлеуметтік тәрбие мәселелесін көре білу, сезіну, шешу жолдарын қарастыру, мүмкіндігі шектеулі баланы қоғаммен байланыстыруға шарт жасау, кедергілерді мүмкіндігінше жоя білу қажет. Мүмкіндігі шектеулі баланы қатарға қосу, түрлі әлеуметтік кедергіге қарсы тұра алатын тұлғаны қалыптастыруда ақпараттық-коммуникативтік технологиялардың барлық мүмкіндігін пайдалану керек. Бұрын оқытушылар көрнекіліктерді көбінесе қағаздан жасап, оны әрдайым жаңартып отыратын, ал қазіргі таңда әрбір педагог сабағында жаңартылған әдіс- тәсілдерді қолданады. Заманауи әдіс -тәсілдердің , ақпараттық- коммуникативтік технологиялар құралдарының көмегімен оқытушы мен білім алушының ортақ шығармашылықпен айналысуына мол мүмкіндік бар. Мультимедианың әдістемелік күші білім алушыны бейнекөріністер арқылы қызығушылығын оятып, экспрессивті – эмоциональдық тұрғыдан әсер етеді. Электрондық оқулықтар мен қосымшаларды сабақта пайдалану кезінде білім алушылар теориялық білімдерін кеңейтіп, тәжірибеде өз бетімен шығармашылық тапсырмалар орындайды. Тақырыпқа қатысты бейнекөріністер мен дыбыстық жазбалар арқылы білім алушының сөйлеу формасы мен интонациясына ықпал етуге болады. Дидактикалық, арнайы қосымшадағы ойындар материалдарды қажетінше қайталауға мүмкіндік береді. Дидактикалық ойындарды оқыту үдерісінде пайдалану білім алушының логикалық көкжиегін кеңейтуге, өзіндік тәжірибе жинақтауға мүмкіндік береді.

Жаңа ақпараттық технологиялармен қатар, мүмкіндігі шектеулі балалармен көбінесе ойын арқылы жұмыс жасаған тиімді. Ойын – адамның өмір танымының алғашқы қадамы. Сондықтан ойын арқылы балалар өмірден көптеген мәліметтер алып, ой - өрісін кеңейтеді. Ойнай жүріп балалар қоршаған орта жайлы білімдерін толықтырады, дербес шешім қабылдауға дағдыланады, ойлау барысында тапқырлық пен жауапкершілік танытады. Ойын әсері арқылы бала өз қабілетін байқап, потенциалдық мүмкіндігін сезіне алады. Түрлі ойындар баланың тапқырлығын, байқағыштығын, зейінділігін арттырумен қатар ерік, сезім түрлерін де дамытады. Мүмкіндігі шектеулі білім алушылармен жұмыс жасайтын педагогтер үшін талап та жоғары. Арнайы ойындар баланың зейінін, есте сақтау қабілетін, ауызекі сөйлеу мәдениетін дамытуға, адамгершілік сезімін оятуға, қоршаған ортаға жанашырлық танытуға мүмкіндік береді. Логопедиялық сабақтарда «Айырмашылығын табу», «Артығын тап», «Түстері бойынша бояу», «Шытырман», «Нүктелерді қосу арқылы сурет салу» секілді дидактикалық ойындарды жүргізу үлкен нәтижеге әкеледі.

Шет мемлекеттерде инклюзивті білім беру мәселесі біздің елге қарағанда едәуір жолға қойылған. Бұл елдерде инклюзивті білім беру ХХ ғасырдың 70 жылдарынан басталған, ал біздің елде екінші мыңжылдықтың басында ғана қолға алына бастады. Европа елдерін алатын болсақ, инклюзивті білім беру көптеген мәселелерді шешкен. Бұл елдерде мүгедек балаларға жалпы білім беретін мектептерде қосымша көмек жолдары ұсынылған. Біздің елде мүмкіндігі шектеулі балаларды жалпыға білім беру ортасына қарай бейімдеу 2002 жылдан басталды. Сол жылы Қазақстан ТМД елдерінің арасында алғаш рет «Мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық тұрғыдан қолдау» туралы заңды қабылдады. Осы заң аясында жарымжан балаларға ерте бастан білім беру мәселесіне мән берілген. Оларды білім беру, әлеуметтік, медициналық тұрғыда қамтамасыз ету қарастырылған. Ең бастысы, аталмыш заңда инклюзивті білім берудің негізгі принциптері айқындалды. Қазақстан 2008 жылы БҰҰ-ның «Мүгедектердің құқықтары туралы» конвенциясына қол қойып, барлық мүмкіндігі шектеулі жандарға жағдай жасауға міндеттелген. Осы мәселені талқылауда халықаралық конференциялар, түрлі семинарлар ұйымдастырылуда. Сондықтан мемлекеттік «Білім беруді дамытудың 2011-2020» жылдарға арналаған бағдарламасына бірінші рет инклюзивті білім беруді дамыту қосылды.

Мемлекетіміздің әрбір азаматы – ұлттық құндылық, әр баласы ұлт болашағы екенін ескерсек,

әрбір мүмкіндігі шектеулі баланың сапалы білім алып, азамат болып қалыптасуына қолдау көрсету біздің міндетіміз. Осы мақсатта - “Бәріне бірдей мүмкіндік”, “Сапалы білім - барлығы үшін!” деген ұстанымды қолдаймын.

Пайдаланған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасындағы Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. Астана. 2010 ж.
2. Ә. Ермағамбет. // «Психикалық дамуы тежелген балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамасы». // Дефектология, 2008, №4.
3. Инклюзивті білім беру жағдайында даму мүмкіндігі шектеулі оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің ұйымдастырылуы // «Открытая школа» журналы. № 7(128) 09. 20
4. ҚР білім беруді дамыту 2015 тұжырымдамасы
5. Білім беру бағдарламасы 2010 жыл
6. «Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау» туралы ҚР 2002 жылғы 11 шілдедегі № 343 Заңы
7. Логопедиялық әдістемелік жинақтар

ТҰЛҒА ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

**Жапар Даурен Оралканулы,
Ахметова Меруерт Казымбековна
ШЖҚ МКК Сервис және туризм колледжі,
Астана қаласы**

Қазіргі таңда өскелең ұрпақты өз халқының тарихы мен тегін, салт-дәстүрін, тілін, білімін, адами қасиетті тереңнен түсіне алатын шығармашылық тұлға етіп тәрбиелеу - заман талабы мен қоғам қажеттілігі болып отыр. Қазақстан Республикасының «**Білім туралы**» Заңына сәйкес «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылыммен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіптік шыңдауға бағытталған сапалы білім үшін қажетті жағдайлар жасау; жеке адамның шығармашылық, рухани және күш-қуат мүмкіндіктерін дамыту, адамгершілік пен салауатты өмір салтының берік негіздерін қалыптастыру, даралықты дамыту үшін жағдай жасау арқылы ой-өрісін байыту». Ұлттық мәдени құндылықтарды қарапайым тілмен түсіндірер болсақ, белгілі бір ұлтқа тән адами қадір-қасиет, халықтың сан ғасырлар бойы жинақталған ұлттық рухани және материалдық құндылықтары. Адамдардың бойында қалыптасқан имандылық қадір-қасиеттер рухани құндылықтарға, ал адамдардың қолымен жасалған тұтыну заттары мен кәсібі материалды құндылықтарға жатады. Ұлттық құндылықтардың әрбір халықтың өмірінде алатын орны өзгеше екені белгілі. Сондықтан да әрбір жаңа ұрпақ үшін мәнді тәрбие – ұлттық тұрғыдағы тәрбие үлгісі болып табылады. Өйткені, мұнда тәрбиенің негізін ғасырлар бойы қалыптасып келген асыл рухани құндылықтар және биік ізеттілік пен моралдық тұрғысындағы ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып жататын, адамның адамдық қасиетін нығайтып әрі асылдандыра түсетін, халықтың даналық өмір-салтынан туындап отыратын бұлжымас ережелер мен қағидалар құрайды. Өзімізді өзіміз бағалай білуге бет бұру-ұлттық байлығымызды игеру, ұлттық санамызды дамыту. Ұлттық құндылықтарды іріктеп, оқыту процесіне енгізу арқылы ұлттың тұнып тұрған асыл мұралық рухани байлығынан болашақта ел билейтін ұрпақтарды сусындатып, отбасында да, білім саласында да ұлтжандылық пен отаншылдыққа баулысақ, елі мен жерін көзінің қарашығындай қорғайтын өз халқына жанашыр, патриот тұлғаларды тәрбиелеп шығару әбден мүмкін. Өз ұлтын қадірлеп-қастерлеген, ұлт қадірін білген азаматтың бірі **Ж.Аймауытов**: «*Мен халыққа кіндігіммен байланып қалғанмын. Оны үзе алмаймын. Үзу қолымнан келмейді*» - десе, **Сырым Датұлы**: «*Мен ағайынды екеумін: бірі - өзім, екіншісі-халқым*» - дейді. Ұлтымыздың көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері

Мұстафа Шоқай болса: «Ұлттық құндылықтардан жұрдай рухта тәрбиеленген ұрпақтан халқымыздың қажеті мен мүддесін жоқтайтын пайдалы азамат шықпайды»-деген еді. Ұлттық құндылықтар – ұлттық идеяның негізгі өзегі, ұлт болып қалыптасудың басты бағыттарының бірі.. Ұлттық идея – туған жер, өскен орта әсерлерінен қалыптасып, халықтың тілі, ауыз әдебиеті, салт-санасы, әдет-ғұрпы, ырымдары мен тыйымдары арқылы жүйеленген сезім. Ол – ұлттың болмысы, өзіндік психологиялық ерекшелігі. Қазақ халқының осындай дәріптеуге, қастерлеуге, дамытуға тұрарлық ұлттық рухани және материалдық құндылықтары туралы ұлағатты, құнды ойларын халық игілігіне жұмсап, келешек ұрпаққа, ел-жұртқа ие болар азаматтарды тәрбиелеуге қолдану керек. Тұлғаны қалыптастырудағы басты құндылықтардың бірі – өз елі, тарихы, халқы үшін мақтанш сезімі. Өз халқының тарихын, салтын, әдет-ғұрпын білетін, өз Отанын құрметтейтін, еліне жаны ашитын, ол үшін жауапкершілікті сезінетін тұлғаның патриоттық тәрбиесі ұлттық тәрбиенің өзегі болып табылады. Қазіргі кезеңде мектеп табалдырығынан бастап білім беруде ел тарихын терең қозғап, тәрбие сағаттарында қазақ зиялы қауымының еңбектерін, қоғам дамуына қосқан үлесін айтып түсіндіру арқылы жас ұрпақтың адами құндылық қасиеттерін қалыптастырудың бірден бір жолы. Сондай-ақ ұлттық салт-сананың өмірдегі қолданылмалы көріністері: рәсімдер, рәміздер, ырымдар, тыйымдар, жөн-жоралғылар, діни уағыздар, сенімдер, кісілік рәсімдері, перзенттік парыз, адамгершілік борыш, ұрпақтық міндет арқылы іске асырылып, ұлттық қасиеттерге айналады. Қазақ халқы қонақжайлылық, кісілік, сыйласымдылық, имандылық, кішіпейілділік, кеңпейілділік, салауаттылық, тіршілікке бейімділігі, өнерпаздық, шешендік, ақынжандылық т.б. қасиеттері арқылы ерекшеленеді. Білім алушылардың бойында осы қасиеттерді қалыптастырып, құндылықтарын қалыптастыруда бірден-бір әсер ететін - білім саласында жүргізілетін тәрбиелік іс-шаралар. Адамның бойына жақсы адамгершілік қасиеттерінің қалыптасуы, өнер-білімді игеруі – тәрбиеге, өскен ортаға, үлгі-өнеге берер ұстазға байланысты. Осыны жақсы түсінген халқымыз “Ұстазы жақсының - ұстамы жақсы”, “Тәрбие басы – тал бесік” деп ұлағатты ұстаздың еңбегін текке кетпейтіндей өсиет еткен. Тәрбиенің түп қазығы үлгі берер ұстазда, “Ұстазға қарап шәкірт өсер” деп халқымыз ұстазға үлкен жүк артқан. Ұстаз үшін өз еңбегінің жемісін көруден артық бақыт жоқ. Жас ұрпақтың әсемдікке, сұлулыққа деген көзқарасын қалыптастыруда Абай өлеңдерінің де маңызы ерекше. «Әсемпаз болма әрнеге», «Ғылым таппай мақтанба» т.б. өлеңдері жас ұрпақты ғылым-білім үйренуге шақырып, адам бойындағы жақсы, жаман қасиеттердің ара-жігін ажыратуға бірден бір сентігін тигізетін құрал. Бүгінгі таңда жастар арасында белең алған келеңсіз жағдайлардан арылу үшін ұлттық тәрбиеге баулитын салт-дәстүріміз бен әдет-ғұрпымыздың өте-мөте маңызды екендігін жүрегі қазақ деп соғатын Қазақстанның әрбір азаматының ұғынғаны абзал. Ұлттық құндылықтарымызды әлемдік деңгейге шығаруға қабілетті тұлға тәрбиелеу үшін:

- жас ұрпақтың ұлттық сана-сезімін қалыптастыру;
- жас ұрпақ санасына, туған халқына деген құрмет, сүйіспеншілік, мақтанш сезімдерін ұялату, ұлттық рухын дамыту;
- ана тілі мен дінін, оның тарихын, мәдениетін, өнерін, салт-дәстүрін, рухани-мәдени мұраларды қастерлеу;
- жас ұрпақ бойында жанашырлық, сенімділік, намысшылдық тәрізді ұлттық мінездерін қалыптастыру сияқты міндеттерді орындағанда ғана басты мақсатқа жетеміз.

Қорыта келгенде, ұрпағымызды парасатты да білікті, мәдениетті де білімді етіп тәрбиелеп, рухани дүниетанымын жалпы адамзаттық деңгейде дамытамыз десек, бойында ұлттық және азаматтық намысы бар ұрпақ өсіргіміз келсе, бүкіл қоғамдық өмірдің өзегін келешек ұрпақ тәрбиесіне, соның ішінде ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиелеуге бағыттауымыз қажет.

Хасенова Айгуль Берденбаева
ШЖҚ МКК Сервис және туризм колледжі

Бұл мақалада білім алушы жастарды оқытуда рухани эстетикалық тәрбие беру мәселесі қарастырылған. Мақалада осы өзекті мәселеге байланысты материалдар келтірілген яғни: - эстетикалық тәрбие, жастардың өзінің тарихи түбірін, мәдениетін және әдет-ғұрпын қазіргі кезеңдегі мәдени жетістіктерін оқып білу. Қазақстан Республикасының білім беру саласы өз жастығына қарамастан, тереңге тартылған тамыры бар. Бала болсын, үлкен болсын, өзін қоршаған табиғатты, әлеуметтік ортаны неғұрлым жақсы білсе, соған өз тарапынан өзгеріс жасауға соғырлым ынталы, соғырлым қабілетті. Өйткені, «жақсы – білудің» соңы ілтипат – құрметке, әрекетке, жолын табуға ұласуы – адам табиғатына тән, әрі тіршілік қажеттігі. Жайшылықта көбінің байқай бермейтін, немесе зер салуға уақытымыз жетпеген жайттарға жазушы назар аударып, биік көркемдік дәрежеде суреттегенде, эмоциялық – эстетикалық әсер алмау мүмкін емес. Ал эстетикалық – эмоциялық ықпал оқырман санасында толқыныс тудырғандықтан оның күнделікті тірлігіне, тіршілік нысанасына тиісінше әсер етеді. Эстетикалық әсердің сыры мен салмағы болатыны сондықтан. Ал көркемдік шындықтың жоғары деңгейде болуы эстетикалық әсердің қуаттылығына себепкер. Әрбір елдің рухани-творчесвольық күш-қуатының көрінуіне, ғылыми потенциалының қажыр қайратын еселеуге қолайлы жағдай жасауға талпыну – жалпы адамзат үшін тарихи қажеттілік. Әр ел өзінше бір қуат, өзінше бір әлем, өзіндік бір мүмкіндік. Эстетикалық тәрбие-рухани дүниемізді байытуға, көркемдік таным көкжиегін, сол арқылы ойлау өрісін кеңейтуге қажетті алғышарттардың бірі. Адамның эстетикалық тәрбиені бойына сіңіруі оның түйсігін ұштап, болмыс - әлем сырын жете сезініп, терең қабылдауына, қиялының қанаттануына қалай да әсер етпек. Мұның өзі оның бойында бұйлығып, табиғатында тыныстап жатқан тың қасиет – күштердің, оянуының рухани дамуы мен кемелденуінің кепілі. Бұл үшін эстетикалық дайындық пен тәрбиенің неғұрлым ертерек әрі дұрыс бағытта жүргізілгені тиімді. Ал адам танымын, санасын бір-ақ күнде қалыптастыру немесе бір дәлелмен өзгерте салу – жүзеге аспайтын шаруа.

Бүгінгі жастар заман жетістіктерін молынан пайдаланып отыр. Олар әлемнің ең қиыр түкпіріндегі елдердің өмірі мен өнерін, тыныс-тіршілігін, ғылым мен техниканың, жан-жануарлар өмірінің таңғажайыптарын бұқаралық үгіт-насихат құралдары арқылы көріп білуде. Тарихи дамудың әлеуметтік қоғамдық қырау құбылыстарының рухани өміріміздегі көкейкесті мәселелерге жауап іздеуге бағыттауы, бұл талапты қанағаттандырмайынша қоғамдық рухани дамудың проблемаларын көңілдегідей шешу мүмкін еместігін ұғынуымызға мәжбір ету. Жеке адамға қатысты айтатын болсақ, эстетикалық қабылдау, оның көңіл-күйін «суретке түсірген» көңіл-күй құбылысын қамтитын тарихи сәт. Эстетикалық әсер мен эстетикалық қабылдаудың өзіндік тарихи мән-маңызы бар дейтін себебіміз, біріншіден, белгілі бір өтпелі мерзімді қамтуына, қазақша айтқанда, белгілі бір мерзім ішінде жүзеге асуына, екіншіден, көркемдік тәжірибенің, рухани дамудың өзіндік тарихи жолындағы қажетті баспалдақ қызметін, демек өзінше тарихи роль атқарылуына, үшіншіден, субъект үшін де қайталанбайтын тарихи сәт болуына байланысты. Міне, осының нәтижесінде субъект үшін өткен тарихи кезеңге айналады, егер субъект эстетикалық қуатты сезініп әсерленбесе, немесе әсерленуге қабілетті болмаса, объективті эстетикалық қуат ол үшін тарихи мән-маңызға ие бола алмайды, керісінше оқу процесі дерексіз, босқа кеткен уақытқа айналады. Сондықтан эстетикалық әсерді, он рухани мазмұнын қызықты етіп тәрбиелеуге болады. Яғни білім алушыларды бос уақытында жүйелі түрде арнайы бағдарламаларға ұйымдастыру арқылы кездесу, әңгімелесу, сырласу, пікір айту, дискуссия, т.б. жандандыруға болады.

Әдебиет

1. З.Әбілова “Оқушыларға эстетикалық тәрбие беру” Алматы 1996 ж.
2. С.Ұзақбаева “Тамыры терең тәрбиелік” Алматы 2005 ж.

3. К.Қожахметова, С.Ұзақбаева “Эстетикалық тәрбие берудің ұлттық негіздері” Алматы 1993 ж.
4. С.Қалиев, Қ.Жарықбаев “Білім – тәрбиесі” Алматы 1995ж.
5. Мұқанов С. Халық мұрасы. А: Жазушы. 2012.
6. Дүйсенбаев Д. Домалақ ана. А: Мұраттас. 1991.
7. Жолдасбеков М., Салғарыұлы Қ., Сейдімбек А. Елтұтқа. Астана: Күлтегін. 2001.

ҚОЖА АХМЕТ ЯССАУИДІҢ РУХАНИ МҰРАСЫ МЕН БҮГІНГІ БІЛІМ

Балчих Айтолқын Өмірбекқызы
PhD докторант, Д.А.Қонаев атындағы колледж,
Астана, Қазақстан

Андатпа: Мақалада әлемдік ұстаз Қожа Ахмет Яссауидің тұлғасы мен оның «Диуани хикмет» еңбегі талданған. Сондай-ақ, Яссауи шығармашылығының зерттелу тарихына қысқаша шолу жасалған. Ақмола облысында оның мұрасының таралуы тарихы, рухани байланысы туралы пікірлер келтірілген. Бүгінгі ұрпақ тәрбиесіндегі осы ілімнің орны қарастырылған.

Түйін сөздер: Яссауи, «Диуани хикмет», дін, тарих, тағылым, Зарбап ана.

Қазіргі таңда орта ғасырлардағы Шығыстың ұлы ойшылдарының шығармашылық мұрасы әлем ғалымдарының жан-жақты зерттеулерінің объектісі болып табылады. Орта Азия мен Оңтүстік Қазақстан территориясында ақиқат жолын рухани іздеу, Құдайды шынайы тану, күрделі сыртқы ырым-жоралғылардан бас тарту идеяларына негізделген сопылық ілім дамыды. Ортағасырлық сопылық ақындардың, ғұлама теологтар мен ойшылдардың исламның таралуына елеулі үлес қосып, түркі халықтарының мұсылмандық тәрбиесінде және Орталық Азия халықтарының мұсылмандық рухани мәдениетін дамытуда баға жетпес рөл атқарды. Солардың бірі - Қожа Ахмет Яссауи адамзат баласын адалдық пен мейірімділікке, барша шығыс түркі халықтарының рухани ұстазы. Сопылық ілімнің түркі тармағының негізін салушы. Ортағасырлық «түркі» тілінде немесе жағатай деп аталатын тілде алғаш жарық көрген еңбектердің қатарында Қожа Ахмет Яссауи мен Сүлеймен Бақырғанидің кітаптары бар. Яссауи поэзиясының сопылық мистикалық дәстүрлерін Сүлеймен Бақырғани проза түрінде дамытқан. Бақырғани туралы қызықты мәліметтер оның зерттеуінде белгілі орыс шығыстанушы В.В. Вельяминов-Зернов: «Бақырғанның орны Орта Азиядағы әйгілі мұсылман әулие Сүлеймен Хакиматтың сол жерде еңбек етіп, қайтыс болып, жерленгендігімен белгілі. Бұл жердің Бақырған аталу себебі, аңыз бойынша, осы жерде Хакім атаны қонысқа алып бара жатқан түйе тоқтап, ақырған (бақырды). Хакім ата Түркістан қаласында бейіті әлі күнге дейін сақталған атақты Қожа Ахмет Яссауидің шәкірті болған» [1, 127 б.]. Сүлеймен Бақырғани – «Ақыр заман», «Хакім ата», «Бақырған» кітаптарының авторы. «Диуани хикмет» түркі тілдес халықтардың ортақ мұрасы болып саналады, хикметтер ықылым заманнан бері әр түрлі формада, негізінен әртүрлі қолжазба нұсқаларда жеткен. Оларды тәрбиелеу – адалдыққа, әділдікке, ізгілік пен сабырлыққа шақыру – мұсылманның моральдық кодексі – өзіндік манифест болды. Хикметтер исламды уағыздап, халық арасында ислам дінін нығайтуға үлес қосты. Түркі тілдес халықтардың арасында «Диуани хикмет» түріктер «Қорани» деп аталды, олар Құранды Қожа Ахмет Яссауидің «Хикметтері» арқылы қабылдағандықтан, түріктер оны «Әзірет Сұлтан» деп атай бастады. Қожа Ахмет Яссауи хикметтері ислам дінін уағыздап қана қоймай, түркі тілдес халықтарды рухани бірлікке, егемендікке шақырды, мұнда олардың құрылуына барлық қажетті жағдайлар қарастырылды. Өкінішке орай, кейбір ғалымдар Қожа Ахмет Яссауи хикметтерінің қазақ тіліне ХХ ғасырдың соңында ғана аударыла бастады деген пікір қате [2, 16 б.]. Шын мәнінде, сонау ХІХ - ХХ ғасырдың басында бұл еңбек бірнеше рет шағатай,

татар және қазақ тіліндерінде жарық көрді [3, 30]. Ал, Кеңес өкіметі кезеңінде исламның рухани мұрасын зерттеу мен насихатталмай қалды. Кеңестік тоталитарлық жүйе ыдырағаннан кейін бұрынғы КСРО республикаларының ғалымдары алғаш рет рухани мәдениет тарихындағы көптеген құпия тұстарға, оның ішінде ортағасырлық ұлы ойшылдардың шығармашылық мұрасына назар аудару мүмкіндігіне ие болды. Шығыс, дәлірек айтқанда Орталық Азия, Қазақстан, Өзбекстан, Татарстан және басқа елдердің ғалымдары түркітанушы ғалымдар Жүсіп Баласағұни, Махмұд Қашқари және Қожа Ахмет Яссауидің еңбектерін аударылды.

Яссауи хикметтерінің мәні, философиясының өзегі – адам болса, адамгершілік қағидалардың өзегі – ахлақ (мораль). Адам “кемелдікке” жетуі үшін қажетті білімді игеруі керек. Бұл білімнің қайнары – хикмет. Қожа Ахмет Яссауи ілімінің танымдық тірегін құрайтын Ахлақ – хикметтің нәтижесінде қалыптасқан рухани құндылықтар жиыны. Адам ахлақ арқылы адамдық болмысқа, мәнге ие болады. Яғни, адам ахлақтық-рухани құндылықтарды бойына сіңіргенде ғана «шындыққа», «жан тыныштығына» қауышады. Қожа Ахмет Яссауи ілімінде «жан тыныштығы, «шындыққа жету» адамгершілік қасиет пен сипатқа ұласу арқылы тариқатта жүзеге асады. Аллаға қауышудың жолы қоғамға, адамға қызмет ету – тікелей ахлақтық кемелдену арқылы өтеді. Нәтижесінде рухани тазалыққа, өзін өзі меңгеруге қолы жетіп, «Кемел адам» тұрпаты қалыптасады. Әзірет Сұлтан ілімінде Хаққа қызмет ету халыққа қызмет етуден басталады. Ал, халыққа, ұлтына қызмет етудің шарты – нәпсіні тыю. Қожа Ахмет Яссауи адам баласы осы шындықтан бейхабар қалғанда өзінің негізінен алыстай бастайтындығын айтады [4]. «Диуани хикметте» әрбір адамға қажетті қанағатынсап сезіміне ерекше мән беріліп, нәпсіні тыя білу мұсылмандықтың басты шарттарының бірі екенін ақын оқырманға қайта-қайта ескертіп отырады. «Ақыл кітабы» адамның ішкі жандүниесінің түрлі теріс ойпиғылдардан, жаман ниеттерден таза болуын талдап, Алла алдында пәк, кіршіксіз болуға шақырады. Қожа Ахмет Яссауидың «Даналық кітабында» негізінен төрт ғақлия мадақталады: 1. «Шарифат» - ислам заңдары мен әдет-ғұрыптарының негіздері, яғни мұсылмандық жолын қастерлеп, соны тәлім-тәрбиеге үлгіөнеге етіп жырлау. Мұсылмандықтың жалпы адам баласының тәлімі екендігін жырға қосып, ақын адамгершілік тәрбиесінің асқан өнегесін көрсетеді. 2. «Тариқат» - сопылық ой-мақсаттарды насихат-өсиет ету. Яғни жыр өрнектері арқылы ұрпақты имандылыққа, шыншылдыққа, әділеттілікке, тазалыққа, адалдыққа тәрбиелеп, тақуалыққа үйрету. 3. «Мағрипат» - дін жолын танып, оқыпбілу, яғни алланың ақ жолын ардақтап, соған тағзым етіп, тағлым алу – адамгершілік парыз екенін әсерлі сөзбен, айшықты жырмен жеткізіп, ұрпақты ұлағаттылыққа, ыждағаттылыққа тәрбиелеу: «Ғаріп, пақыр жетімдерді әркім сүйер, риза болар сол пендеге пәруәрдігер» - деп, ақын ғаріп, пақыр, жетім-жесірлерді сүйсең, оларға жақсылық жасасаң, алла-тағала саған риза болып, ісінді оңдайды, мақсатына жеткізеді дейді. Сөйтіп ұстаз ақын оқырманға адамгершілік тәрбиесінің ең түйінді тұжырымдарын жыр арқылы әсерлендіре жеткізеді, алланың ақ жолы – адамгершіліктің шырағы екенін оқушы мен тыңдаушыға сезіндіре жырлайды. 4. «Хақиқат» - құдайға құлшылық ете білу, яғни бүкіл әлемді жаратушы құдіретті таныпбіліп, оған табыну, құдайдың құдіретіне сену - әрбір мұсылманның парызы екенін сөз құдіретімен түсіндіріп, ұрпақты имандылыққа тәрбиелеу. «Иман нұры», «Хақиқат дариясы», «Ақиреттің азығы» арқылы адамның күнәдан таза болуына жол ашып беру мақсаттарын өлең қуатымен іске асыру: «Хақиқат дариясынан ішкен кісі өзі мұңлық, көңілі сынық, көзі жасты дейді», - дейді ақын. Шыншыл, қамқоршы, мейірман ақын ел өміріндегі шындық пен әділеттілікті іздеп, көп жерде шыншылдыққа қиянаттың қырсығын көріп, мұзданады, көңілі сынады, көзіне жас алады, сөйтеді де ұрпағын «хақиқат дариясынан сусындауға», әділетсіздермен күресе білуге шақырады, әділдікке, кісілікке, шыншылдыққа тәрбиелейді. Яссауидің «Диуана хикмет» еңбегі түркі тілінде жазылған рухани және гуманистік бағыттағы кітап деуге болады. Оның хикметтерінің жеке өз басының түркілерге кеңінен танымал болу себебі – ол ұстамдылыққа және өзін-өзі жетілдіруге шақыратын құнды этикалық идеялар көтерді [5, 107]. Ендігі мәселе осы хикметтерді бүгінгі ұрпақ бойын сіңіру. Бір сабақ көлемінде ғана емес, рухани курс ретінде ұсыну. Рухани дамыған тұлға ұлтқа адал қызмет ететіні хақ. Сонымен қатар, аңызға

айналған тұлғаның бай мұрасы тек Оңтүстік өңірде насихатталды деу қате пікір, себебі оған дәлел Ақмола облысы Есіл ауданына қарасты Свободное елдімекенінің іргесінде орналасқан Хантөбе қорымындағы Қожа Ахмет Яссауидің ұрпағы Зарбап ана қабірі. Ел аузындағы әңгімелерде Зарбап ана Түркістаннан сегіз жасында келген. Кейбір деректерде батырлар алып келген деп те айтылады. Нақтысы белгісіз. Зарбап ананың әулиелік кереметі туралы әңгімелер көп. Тарихшы ғалым Жамбыл Омарұлының пікірінше, «Хан төбе» атауы Қазақ хандығы заманында хан сайлануына байланысты төбе басында ақ киізге салып хан көтерілген болуы мүмкін, сонымен қатар, Зарбап ана қасиетті орыны Түркістан аймағының ортағасырлық рухани тарихымен байланысты болуы бек мүмкін [6]. Әрине, бұл пікірлер тарихи дәлелдеу мен зерттеуді қажет етеді.

Әлемдік философия классигі Қожа Ахмет Яссауидің тұлғасы, мұрасы бүкіл түркі жұртын ізгілікке үндейтін мұра болып қала береді. Рухани сананы дамытатын, байытатын еңбегі «Диуани хикмет» Әзірет Сұлтанға жан-жақты тануға мүмкіндік берсе, ал, қазақ жерінде оның мұрасының таралу тарихын әлі де зерттеуіміз қажет. Бүгінгі ұрпақ тәрбиесінде осы хикметтерді ұстана отырып, білімге баулу міндет.

Пайдаланылған дереккөздердің тізімі:

1. Вельяминов-Зернов В.В. Исследование о касимовских царях и царевичах. Ч. 2. – СПб., 1864. – 498 б.
2. Ислам на европейском Востоке. Энциклопедический словарь. – Казань: Магариф, 2004. – 383 б.
3. Яссави Ходжа Ахмед. Хикметы / Общ. Ред. и предисл. М.Х. Абусеитовой; Излож. Пер. На каз. яз. А.И. Ибатова. З. Жандарбека, А.Ш. Нурмановой; Излож. Пер. На рус. яз. Н.Ж. Сагандыковой; коммент. З. Жандарбека. – Алматы: Дайк-Пресс, 2004. – 208 б.
4. Қожа Ахмет Яссауи. Диуани хикмет. Аударған М. Жармұхамедұлы, С. Дәуітұлы, М. Шафиғи. – Алматы: «Мұраттас», 1993.
5. Жарықбаев Қ., Қалиев С. Қазақтың тәлімдік ойпікірлер онтологиясы. Алматы, 1994.
6. <https://kozhal.ar.kz/202110031-zarba-p-ana-esil-bojyndaghy-qasietti-eskertkish>

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КОЛЛЕДЖ СТУДЕНТТЕРІНІҢ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІН АРТТЫРУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Адильжанов Ардак Адилгазынович
директор, т.ғ.м., Астана халықаралық университеті
Педагогикалық колледжі

Аннотация. Бұл мақалада педагогикалық колледжде бәсекеге қабілетті мамандарды даярлаудың өзекті мәселелері қарастырылған. Сонымен қатар, бәсекеге қабілетті мамандарды даярлаудың аспектілері мен кәсіптік білім беру жүйесінде осы бағытта ұйымдастырылып жатқан іс-шаралардың түрлері мен ұйымдастыру жолдары баяндалған.

Түйінді сөздер: бәсекеге қабілеттілік, бәсекеге қабілетті маман, кәсіби еңбек қызметі.

Автоматтандыру, роботтандыру және жасанды интеллект (цифрлық технологиялар) негізінде заманауи технологиялардың қарқынды дамуы жағдайында қазіргі қоғам алдына бірқатар мәселелер қойылып отыр. Солардың ішінде бәсекеге қабілетті кәсіби білікті маман даярлау, олардың еңбек нарығындағы сұранысын арттыру.

Кез-келген өңірдің басты артықшылығы кадрлық әлеуетті дамыту. Осыған орай, техникалық және кәсіптік білім беру жүйесі тұтастай алғанда өңірдің тұрақты экономикалық өсуін қамтамасыз етудің кілті болып табылады. Әлеуметтік-экономикалық өзгермелі жағдайларда педагогикалық кадрларды даярлаудың сапалы жаңа деңгейінің қажеттілігін талап

етеді.

Қазіргі уақытта ТжКББ жүйесінен кәсіптік қызмет талаптары тұрғысынан білім беру қызметтерінің сапасын қамтамасыз ететін жаңа тетіктерді құру, қазіргі еңбек нарығының талаптарына жауап беретін құзыреттер кешенін меңгерген бәсекеге қабілетті мамандар қажет. Осыған орай, бәсекеге қабілеттілікті жеке тұлғаның жеке қасиеттерін зерттеу олардың кәсіби қалыптасу процесінде даму динамикасын анықтау ерекше.

Бәсекеге қабілеттілік - бәсекелестікте жеңіске жету мақсатында субъектіні өзінің артықшылықтарын басқару процесі [1].

Бәсекеге қабілеттілік - негізгі құзыреттердің жиынтығы ретінде, қоғамда табысты жұмыс істеуге мүмкіндік беретін интегративті сапа [1].

Бәсекеге қабілетті маман дегеніміз – кәсіби еңбек қызметі саласындағы бәсекелестікке төтеп бере алатын дайын кәсіби маман және кез-келген салада артықшылықтарға қол жеткізу үшін сәтті бәсекелестіктің көрінісі байқалатын білікті де, білімді маман [2]. Осылайша, педагогикалық колледж түлегінің бәсекеге қабілеттілігі ұғымы жүйелі, кешенді болып табылады.

Кәсіби құзыреттілік деңгейін сипаттайтын интегративті, көп деңгейлі білім беру және білім беру қызметін ұйымдастыруда жоғары көрсеткіштерді көрсетуге дайын болу (білім алушылардың білімін ынталандыру, тәртіптілік, тәрбие, жауапкершілік, білім сапасы, оқу қабілеті және т.б.) маңызды критерийлер болып табылады. Соған орай, ТжКББ жүйесі студенттерінің кәсіби даярлығының сапасын жақсартуға не ықпал етеді? [3]

1. Құзыреттілік тәсілді қолдана отырып, арнайы педагогикалық жағдайлар логикасы негізінде оқыту.

2. Оқытудың тәжірибеге бағытталған сипатын қолдану.

3. Студенттерге кәсіби қалыптасудың білім беру траекторияларын таңдау мүмкіндігін беру арқылы болашақ педагогтің балабақша немесе мектептің инновациялық қызметі жағдайында жұмыс істеуге дайындығын қалыптастыру мүмкіндіктерін пайдалану.

4. ТжКББ жүйесі сыртқы мәдени-білім беру ортасымен белсенді өзара іс-қимыл жасауын ұйымдастыру.

5. Кәсіби дайындық кезінде заманауи технологияларды қолдану.

6. Педагогикалық колледж базасында тағылымдамадан өтуге, білім беруді жетілдіруге және жалғастыруға мүмкіндік беретін педагогтердің біліктілігін арттыру және қайта даярлау орталықтарын құру.

7. Қарым-қатынас пен іс тәжірибемен алмасу, ынтымақтастық пен рефлексияға бағытталған нәтижелі өзара әрекетті жүзеге асыру.

Сонымен қатар, педагогикалық колледж түлектерінің бәсекеге қабілеттілігін қалыптастыруға сыртқы және ішкі факторлар да әсер етеді.

Сыртқы факторларға мыналарды жатқызуға болады [4]: ЖОО түсетін және жұмысқа орналасатын түлектердің техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарын педагогикалық мамандықтар бойынша бітірген тәжірибесі жоқ кандидаттар үшін ПББ тапсыру деңгейі мен сапасы; түлектердің заманауи педагогикалық технологияларды меңгеру бойынша инновациялық режимде жұмыс істеуге, жаңа білім беру бағдарламалары мен жобаларын іске асыруға дайындығы; қаржылық, материалдық-техникалық және әлеуметтік қамтамасыз ету шарттары. Ішкі факторларға: кәсіпті игеруге ынталандыру; өзін-өзі дамытуға дайындық; кәсіби құзыреттіліктерді игерту.

Педагогикалық колледж түлектерінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін, біздің ойымызша, оқу орнындағы білім беру, ғылыми, тәрбие жұмысы, мекемені басқару жөніндегі қызметті жетілдіру қажет. Қазіргі еңбек нарығында педагогикалық колледж түлектерінің бәсекеге қабілеттілігін қалыптастыруда Астана Халықаралық университетінің Педагогикалық колледжі Астана қаласы бойынша әлеуметтік серіктестік қарым-қатынасты жетілдіру мақсатында 63 жалпы білім беретін мектептер, 30 мемлекеттік және 35 жеке меншік балабақшалар, 28 қосымша білім беру ұйымдарымен қызмет жасайды. Қазіргі заманғы еңбек нарығында бос жұмыс орындары жеткілікті. Алайда, педагогикалық колледж түлектерін даярлау сапасына жұмыс берушілердің қоятын өз талаптары да бар. Соған орай, 2023 жылдың

қазан айында әлеуметтік серіктестен сауалнама алынды.

Сауалнаманың мақсаттары:

1. Әлеуметтік серіктестердің ұсынылатын білім беру қызметтерінің сапасына қанағаттануын өлшеу.

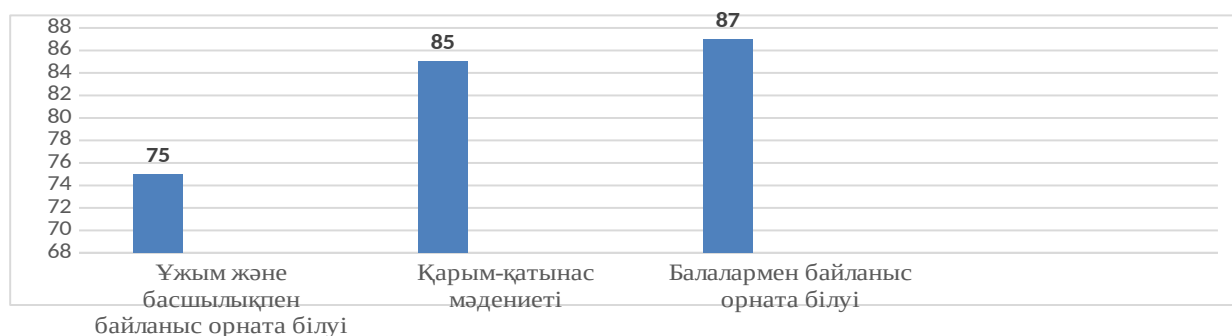
2. Педагогикалық колледж оқытушыларының кәсіби құзыреттілік деңгейлерін талдау.

Зерттеу құралдарының сипаттамасы: Univer 2.0 электрондық форматындағы 45 респонденттердің жауаптарының жеке нысаны.

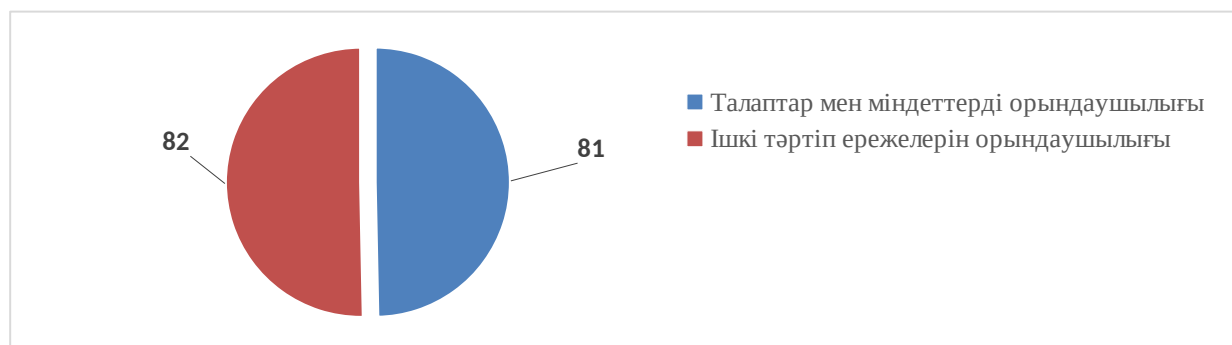

Сурет 1 - Сіз колледж студенттері мен түлектерінің дайындық деңгейіне қаншалықты қанағаттанасыз?

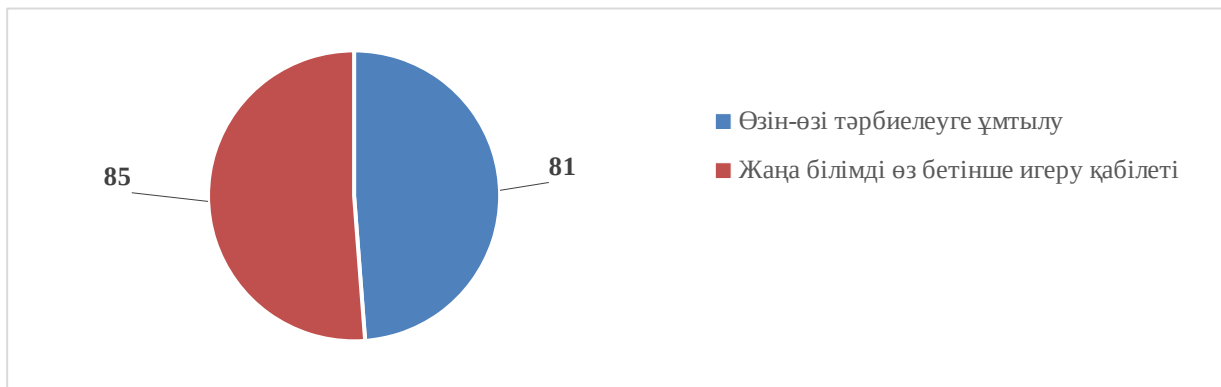
1-суреттен көріп отырғанымыздай, колледж машықкерлері мен түлектерінің дайындық деңгейін «өте жақсы» және «жақсы деп бағаланды. Бұл ретте жалпы көрсеткіш 86% құрады.

Сурет 2 - Сіз студенттеріміздің коммуникативті қасиеттеріне қаншалықты қанағаттанасыз?

Сурет 3 – Сіз студенттеріміздің тәртібі мен жауапкершілігіне қаншалықты қанағаттанасыз?

Сурет 4 - Сіз студенттеріміздің өзін-өзі тәрбиелеу қабілетіне қаншалықты қанағаттанасыз?

2-3 суреттерден көріп отырғанымыздай, әлеуметтік серіктестер студенттердің коммуникативті қасиеттеріне «жақсы деп бағалады. Бұл ретте жалпы көрсеткіш 83% құрады.

Кесте 1 - Сіздің ойыңызша, колледж түлектері жұмысқа орналасқан кезде қандай қиындықтарға тап болады?

1	Тәжірибенің аздығы, өзін жаңа ұжымға қосудың қиындығы.	4
2	Кәсіби функцияларды нақты орындау, біліктілік деңгейінің төмендігі, ата-аналармен қарым-қатынас орната алмау сияқты күрделі қиындықтарда қиналады.	7
3	Мектепке жұмысқа келген жас мұғалім әрқашан сергек болуы керек. Өзін өзі тәрбиелеп отыруы керек.	5
4	Практикалық жұмыстарға көп уақыт бөлсе.	12
5	1) Қатты және жұмсақ дағдылар арасындағы теңгерімсіздік; 2) Жергілікті проблемаларды шешудегі дербестіктің аздығы.	9
6	Ешқандай қиындық жоқ, біз түлектеріңіз бен студенттеріңізге қанағаттанамыз.	27
7	Педагогикалық колледж студенттері біздің мекемеге іс тәжірибеден өтуге келіп отыратындықтан, ешқандай қиыншылықтар жоқ. Әдіскерлермен бірлескен жұмыстар жүргізіліп отырады.	25
8	Ата-аналармен жұмыста тәжірибе аз.	15
9	Нормативтік құжаттарды терең зерделеу қажет.	7

Сонымен, сауалнаманы талдау барысында кәсіби білім беру кезеңінде жас кадрларды даярлау мәселелері ең өзекті пікірталас болып қала береді.

Біріншіден, кәсіптер нарығы өте тез өзгеруде, әсіресе цифрлық экономикаға көшудің қазіргі жағдайында. Кәсіби қызметтің кейбір түрлерінде оның мазмұны да, формасы да тез өзгертіні соншалық педагогикалық колледждердің білім беру бағдарламасы бойынша оқу кезеңінде алынған білім тез ескіріп отырады. Демек, қазіргі заманның негізгі тенденциясы «өмір бойы білім алу» болуы тиіс.

Екіншіден, қоғамның қажеттіліктері қазіргі еңбек нарығының қажеттіліктерінен әлдеқайда кең. Білім беру жүйесінің еңбек нарығына бағдарлануы оқытудың мазмұны тұрғысынан ғана емес, сонымен бірге мәдениеттің көбеюі тұрғысынан өзгерді. Педагогикалық мамандық беделінің төмендеуі, кәсіптің еңбек сыйымдылығы, нәтижелер үшін жоғары жауапкершілік және жеке ресурстардың энергия шығыны, талапкерлердің педагогикалық кәсіпті таңдау мотивациясының төмендеуіне әкелгенін аңғарып отырмыз. Бұл жағдайда педагогикалық колледж түлегінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру мәселесі ерекше өзекті.

Үшіншіден, әлеуметтік-психологиялық факторды қосу керек: балаға отбасының әсері және колледжді бітірген кезде кәсіби өзін-өзі анықтау дағдарысы. Талапкердің ата-анасы

өздерінің өмірлік тәжірибелеріне сүйене отырып, кепілдендірілген жұмысқа орналасудың басым шарттарының бірі және соның салдарынан өмірдегі жетістіктер - кәсіби білім алу деген мифті тұрақты түрде қайталайды. Бұл жастардың белгілі бір үміттерін және олармен байланысты сенімсіздіктерін қалыптастырады. Сонымен қатар, колледжді бітіргеннен кейін әркім, тіпті ең табысты, ынталы және еңбекқор түлек жасалған таңдауының дұрыстығына күмәнданады. Бұл құбылыс бірнеше рет кәсіби өзін-өзі анықтау дағдарыстарының бірі ретінде сипатталған және белгілі бір өмірлік кезеңнің аяқталуы ретінде не болып жатқанын қабылдаумен байланысты.

Қорыта келгенде бәсекеге қабілетті маман даярлау үшін Педагогикалық колледждер жүзеге асыруы қажетті шарттар:

1) студенттердің білім беру процесіне кешенді көзқарасы мен оларды заманауи білім беру технологияларын игеруге бағдарлау;

2) білім берудің барлық бағыттындағы өзіндік жұмыстың әртүрлі әдістерін қолдану, оқу материалын қабылдауды жандандыру, берік есте сақтауға ықпал ету;

3) білім, білік, дағдыларды игеру үшін қолайлы жағдайлар, яғни қиындықтарды жеңуге мүмкіндік беретін қолайлы климат құру (мысалы, өз күшіне деген сенімсіздік);

4) оқу қызметінің әртүрлі нысандары мен әдістерінің болашақ мамандардың болжамды кәсіби қызметіне бағытталуын ұйымдастыру;

5) ұжымда жұмыс істеуге үйрету арқылы бәсекеге қабілетті маманның коммуникабельділік сапасын қалыптастыруға ықпал ету;

6) өзара көмек көрсетуге ықпал ететін педагогикалық жағдайлар жасау;

7) кәсіптік білім беруді жүзеге асырудағы тәрбиелік сипат (еңбекқорлыққа, үнемділікке, үнемділікке, дербестікке және т. б. тәрбиелеу);

8) теориялық білімді практикада дереу қолдануға үйрету;

9) жағдаяттар арқылы ата-анамен жұмыс жасауға үйрету;

10) нормативтік құжаттарды терең зерделеу.

Олай болса, Педагогикалық колледждің еңбек нарығындағы мақсаты - студентті табысты бәсекелестіктің әлеуетті субъектісі ретінде дайындау, яғни бәсекеге қабілетті маман дайындау.

Пайдалаған әдебиеттер тізімі:

1. Андреев В. И. Конкурентология: учеб. курс для творческого развития конкурентоспособности. - Казань: Центр инновац. технологий, 2004.
2. Хромова И.А. Подготовка конкурентоспособного специалиста как цель современного образования. — СПб.: Свое издательство, 2017. – 200с.
3. Практикум по социально-психологическому тренингу. Под ред. Б. Д. Парыгина. – СПб., 2000.
4. Митина Л. М. Психология развития конкурентоспособной личности. - М., 2002.

ОСОБЕННОСТИ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В СИСТЕМЕ ТиПО

Давлетбаева Раушан Казбековна
методист отдела ТиПО

ГККП «Методический центр» акимата города Астана

Аннотация: Воспитание и привитие у подрастающего поколения духовно-нравственных качеств актуально во все времена. Наше будущее, будущее страны – молодое поколение, а воспитание поколений – извечная тема человечества.

Воспитание сегодняшних детей и подростков, которые станут будущим страны, предоставление им максимальной социальной поддержки, создание условий для их полноценного образования, защита их прав и законных интересов, является одними из

основных направлений национальной политики Казахстана.

Воспитание и обучение тесно связаны, представляют собой единый процесс, который невозможно отделить друг от друга. Воспитание в организациях технического и профессионального образования осуществляется посредством предметного содержания, кураторских часов и дополнительных внеаудиторных занятий.

Ключевые слова: воспитание, воспитательный процесс, специалист, направления воспитательной работы, студенческое самоуправление, лидерство.

Человек рождается как биологическое существо. Чтобы он стал личностью, его нужно воспитать. Именно воспитание облагораживает человека, прививает ему необходимые качества.

На выступлении Главой государства Касым-Жомартом Токаевым на втором заседании Национального курултая «Әділетті Қазақстан – Адал азамат» было отмечено «Каким образом мы станем успешной страной»? Качества, присущие ответственному гражданину, необходимо укоренить в сознании подрастающего поколения. Если мы не будем направлять детей, показывать им правильный путь – это может стать крайне опасной тенденцией... Плохие привычки молодежи – это прежде всего упущения старшего поколения», поэтому для создания справедливого Казахстана необходимо: самое главное – поменять сознание каждого гражданина; изменить мировоззрение и жизненные позиции нашего народа; в противном случае все реформы будут напрасными, отметил он.

Воспитание является важнейшей функцией общества с древнейших времен. Без передачи общественно-исторического опыта от одного поколения другому, без вовлечения молодежи в социальные и производственные отношения невозможно развитие общества, сохранение и обогащение его культуры, существование человеческой цивилизации.

С развитием общества изменяется воспитание: его цель, содержание, средства. История дает яркие примеры особенностей воспитания в различные эпохи: первобытнообщинный строй, Античность, Средневековье, Новое и Новейшее время. Культура народов и народностей разных стран проявляется не только в традициях и обычаях, но и в характере воспитания. Видовое разнообразие творческих объединений дополнительного образования детей велико: это кружки, секции, клубы, студии, лаборатории, мастерские, научные общества обучающихся. Многогранна и их профильная направленность.

В воспитательном процессе организация ТиПО ставит основную задачу - подготовить не только конкурентоспособного выпускника, но, прежде всего, сформировать в нем человеческие ценности и необходимые жизненные навыки:

- формировать умения и прививать навыки уважения родителей, взрослых, прислушиваться к их наставлениям, ценить семейный лад, достойно исполнять свои обязанности перед семьей;
- прививать качества как доброта, честь, совесть, достоинство, ответственность, чувство заботы и справедливости, формировать трудолюбие и правовую культуры;
- беречь национальное достояние, уважать казахский язык, национальные символы, сохранять мир, согласие, сплоченность и национальное единство, воспитывать патриотизм и государственность;
- ценить здоровье, здоровый образ жизни, чистоту ума и эмоциональную устойчивость;
- воспитывать бережное отношение к природе, национальному и культурному наследию, экономному и эффективному использованию природных ресурсов.

Поставленные задачи направлены на то, чтобы в организациях ТиПО присутствовала доброжелательная и творческая атмосфера, вера в силы и возможности каждого студента.

Воспитание обучающихся осуществляется через: содержание учебных дисциплин, кураторских часов, внеурочной деятельности, сотрудничество с семьей, взаимодействие с неправительственными организациями.

В рамках учебных дисциплин необходимо: учитывать воспитательную значимость темы и обеспечить ее реализацию в ходе урока и обратить внимание на формирование общечеловеческих, национальных ценностей казахского народа при планировании и проведении предметных декад др.

В рамках внеклассной деятельности предлагается: реализация совместных проектов или социальных практик, проведение мероприятий, посвященных видным, известным деятелям и организация встреч с известными лицами края, ветеранами труда и выпускниками колледжа, которые успешно трудятся и вносят вклад в развитие региона, страны.

В рамках сотрудничества с семьей: оказание педагогической поддержки родителям по вопросам, касающимся воспитания детей в колледже (планирование воспитательной работы, совместное управление и принятие решений); установление контакта с родителями как получателей информации через страницы социальных сетей образовательной организации (Instagram, Facebook, Telegram); организация новых видов родительских собраний (педсоветы, тренинги, семинары, коучинги, дни открытых дверей, лекции, педагогические гостевые лекции) с целью увидеть динамику развития обучающихся и обеспечить качественную обратную связь с родителями.

В рамках взаимодействия с неправительственными организациями: организация совместной работы с ведомственными учреждениями согласно интересам и проблемам колледжа; проведение занятий или мероприятий в определенных местах вне школы (музеи, театры, краеведческие экскурсии, посещение предприятий).

Привлекать обучающихся к социальному опыту и проектам по формированию ценностей воспитания, направленную на решение социальных проблем, улучшение условий жизни людей, развитие общества и внесение в него положительного опыта.

Особую роль в создании благоприятной образовательной среды играет кураторская деятельность.

Кураторские часы являются важной частью содержания образования. При разработке планов кураторских часов организации ТиПО ориентируются на индивидуальные потребности и интересы обучающихся, привлекая к этому членов студенческого парламента. Формами проведения тематических классных часов могут быть: беседа на определенную тему; дискуссия, диспут, дебаты, ролевые игры, тематическая лекция, собрания, час общения (вопрос-ответ), игры-путешествия, тренинги, конференции, мастер-классы, театральные постановки.

В рамках кураторских часов и мероприятий рекомендуется: соблюдение последовательности и закономерности формирования национальных ценностей при разработке годового плана кураторских часов, учет юбилейного календаря учебного года и обеспечение его реализации.

Большое внимание уделяется работе с родителями. Организация работы с родителями строится в соответствии со следующими целями:

просветительская - научить родителей видеть и понимать изменения, происходящие с детьми. Здесь активно используется такая форма работы как родительское собрание. Темы собраний не сводятся только с ознакомлением родителей об успеваемости, посещаемости и дисциплине. Темы подобраны грамотно и целенаправленно;

консультативная - совместный педагогический поиск методов эффективного влияния на обучающегося в процессе приобретения учебных навыков. Многие кураторы групп проводят тестирования, анкетирования среди родителей; функционирует центр педагогической поддержки родителей;

коммуникативная - это обогащение семейной жизни эмоциональными впечатлениями, взаимодействия детей и родителей, участия родителей в родительском комитете и др. формы работы.

Одним из направлений воспитательной работы в колледже является студенческое самоуправление, которое в настоящее время скорее можно назвать соуправление. Студенческое самоуправление - это явление, безусловно, сложное, требующее длительной работы педагогического и ученического сообщества. В ситуации самоуправления студентов педагоги не должны вмешиваться в межличностные, внутри и межгрупповые отношения. Однако в профессиональную обязанность педагога как воспитателя входит диагностика состояния этих отношений. Педагоги, кураторы должны оказывать помощь и поддержку тем детям, которые нуждаются в укреплении собственной позиции.

Смысл студенческого самоуправления заключается не в управлении одних студентов другими, а в обучении их управлять собой, своей жизнью в коллективе. Участие в самоуправлении способствует формированию у обучающихся умения самостоятельно действовать, принимать решения.

Самоуправление, безусловно, необходимо. Ведь оно способствует воспитанию инициативных, сильных, целеустремленных личностей, хозяев своей собственной жизни.

Воспитательный процесс образовательного учреждения - это сложный многогранный процесс прямого, непосредственного воздействия образовательной среды на обучающихся, где сама образовательная среда определяется через систему влияний и условий формирования личности по заданному образцу, а также возможностей для ее развития, содержащихся в социальном и предметном окружении.

В единой программе воспитания указаны ценности воспитания, которые позволяют смоделировать содержательную сторону образовательного процесса и сформулировать основные, достаточно точно показатели качества обучения. Это является основой для более четкого определения контуров модели специалиста, позволяющих отобрать объем и структуру знаний и умений, формируемых качеств по конкретной профессии. В свою очередь это определяет содержание всего учебно-воспитательного процесса технического и профессионального образования.

Воспитательная работа в организациях ТиПО имеет свои особенности. Здесь идет продолжение воспитательного процесса на заключительном этапе формирования личности. Это самый сложный этап, когда перед педагогическим коллективом стоит задача выпустить из учебного заведения квалифицированного специалиста, современного рабочего с наименьшим наследием вредных привычек.

Чтобы уверенно прогнозировать искомый результат, принимать безошибочные научно обоснованные решения, педагог должен профессионально владеть методами воспитания. Под методами воспитания следует понимать способы профессионального взаимодействия педагога и обучающихся с целью решения образовательно-воспитательных задач.

Главной целью и результатом воспитательного воздействия на личность является самовоспитание - это сознательное и целенаправленное освоение человеком многообразного социального опыта, самосовершенствование подрастающего поколения в различных направлениях в соответствии с интересами личности и общества, необходимое условие и средство обновления воспитательной работы в профессиональных учебных заведениях.

Воспитательный процесс в колледже является неотъемлемой частью целостного образовательного процесса. Он строится на основе гуманистической направленности воспитательной работы, на основе развития социальной и культурной компетентности личности.

Список использованной литературы

1. Единая программа воспитания/Министерство Просвещения Республики Казахстан, Астана,2023.
2. Воспитательный процесс: изучение эффективности /Под ред. Е.Н.Степанова - М.,2001.
- 3.Демакова, И.Д. «Воспитательная деятельность педагога» Профессиональное образование №10, 2002.
4. Морева Н.А. М793 Педагогика среднего профессионального образования: учебник для студ. высш. учеб. заведений: в 2 т. Т.2: Теория воспитания / Н.А. Морева. - М.: Издательский центр «Академия», 2008. - 192 с.
5. Рыкова, Е.А. «Новые педагогические исследования» Профессиональное образование №4 2003.
- 6.<https://www.gov.kz/memleket/entities/karaganda-bilim/press/article/details/138200?lang=ru>

ПРОБЛЕМА ПРЕВРАЩЕНИЯ КАЗАХСТАНСКОЙ МОЛОДЕЖИ ИЗ СУБЪЕКТА В АКТИВНОГО УЧАСТНИКА ПОЛИТИКИ

Акимова Юлия Игоревна

**Преподаватель истории социально-гуманитарных наук
КГУ «Карагандинский машиностроительный колледж»**

Аннотация: В своей статье автор затрагивает проблемы воспитания молодежи как гражданина и активного участника в жизни страны. На примерах обучающихся колледжа предлагаются варианты и способы глубокого включения молодежи в жизнь общества. Разнообразными являются способы исследования проблемы

События современности в различных государствах привели к перемене осознания роли человека. Современная эпоха характеризуется большими социальными, политическими и культурологическими преобразованиями и потрясениями. Все они повлияли на уровень нравственного и гражданственного развития молодежи, поставив перед современными людьми вопрос о необходимости быстрого решения насущных проблем. Сегодня каждое развитое государство, как и человек, должно реагировать на новые реалии. Самыми быстрыми в этом вопросе являются молодые люди и девушки. Поэтому перед ним (государством) стоит задача воспитывать и развивать молодое поколение. Отношение общества, состоящего из различных поколений людей к событиям в своей стране, измеряется их гражданской и правовой активностью. Равнодушное или не равнодушное отношение к событиям в стране дает возможность проявлять активную или не активную жизненную позицию ее гражданам. Проблемы молодежи, молодежной политики весьма актуализируются на современном этапе. Именно молодежь, более чем другие социально-демографические группы, прогрессивна и открыта для нового. Ее следует рассматривать как потенциального партнера государства в реализации стратегических планов страны. В своем выступлении по поводу закрытия Года молодежи в 2019 году Президент РК К.-Ж. К. Токаев говорил: «Очевидно, что в современном, высококонкурентном мире успех никому не гарантирован по праву рождения. Он требует постоянной работы, прежде всего над собой, своими компетенциями. Образование – это, конечно, важно. Но это всего лишь стартовая линия движения вперед. Учиться нужно всю жизнь, никогда не останавливайтесь. Каждое новое достижение – это новая точка отсчёта. Потенциал человека безграничен. Радует, что молодёжь Казахстана имеет четкую гражданскую позицию по основным вопросам развития государства, открыто её выражает». Таким образом становится понятным, что главной надеждой государства на будущее может быть именно активная и действенная молодежь. По прогнозам аналитиков в Казахстане к 2025 году 56% молодежи будет занимать активную гражданскую позицию, принимать участие в реализации мероприятий в сфере молодежной политики. В основу своего исследования мы взяли метод - раздаточное анкетирование. Главной нашей целью было выявить уровень гражданской активности обучающихся Карагандинского Машиностроительного колледжа и предложить свое решение проблемы повышения гражданской активности среди обучающихся колледжа. Объектом нашего исследования являлись обучающиеся колледжа и их отношение к политической жизни в Республике.

В анкетировании приняли участие 60 человек - обучающиеся второго курса (группы ЭС 9 – 22, СШП 9- 2-22, СМК 9-22, ТТМ 9-22) . Возраст обучающихся 18 лет и старше, так как именно с этого возраста гражданин РК может принимать участие в политической жизни страны, а значит полностью пользоваться своими гражданскими правами.

Результаты анкетирования показали, что молодежь Карагандинского Машиностроительного колледжа:

- Политически активна, большинство из них интересуется политической жизнью в стране;
- Осознает свою ответственность за происходящее в учебном заведении;

- Готова участвовать в акциях помощи старикам, детям и больным, в уборке и обустройстве территории;
- Готова участвовать в деятельности спортивных кружков и кружков по интересам;
- Считает, что сами граждане могут сделать Казахстан благополучной и процветающей страной;
- Участвует в деятельности общественных организаций и считает, что существуют условия, что бы сделать молодежь колледжа более активной в своей деятельности;
- Принимает участие в деятельности военно - патриотических организаций и благотворительных фондов;

Но при этом:

- Не готова поддерживать политические партии и принимать участия в выборах;
- Считает, что в стране живет больше пассивных и не желающих ни во что вмешиваться людей;
- Не испытывает удовлетворение от участия в коллективных мероприятиях;
- Главным способом защиты прав граждан считает - самостоятельные действия через личные связи и обращение в правоохранительные органы;

Эти ответы обучающихся колледжа, а также несколько пассивное отношение современной молодежи к общественной и политической жизни поднимает многие насущные проблемы и вопросы. Насколько действенна молодежная политика в Казахстане? Обеспечивает ли она условия для формирования и развития думающей, интеллектуальной, патриотичной, гражданской, образованной, здоровой, экономически обеспеченной молодежи? Ведь именно такая молодежь может рассматриваться в качестве человеческого потенциала - основы для дальнейшего развития общества и государства.

Результаты проведенного нами анкетирования возможно использовать при разработке перспективного плана работы учебного заведения, а также при разработке планов работы руководителей групп, мастеров производственного обучения и заместителя директора по воспитательной работе. Главная задача современного времени - способствовать решению проблемы привлечения молодежи к участию в политической жизни страны.

Определив проблему, мы предлагаем Вашему вниманию способы ее решения, которые используются в работе Карагандинского Машиностроительного колледжа:

- Проводятся ежегодные исследовательские студенческие конференции в колледже для привлечения и стимулирования творческой молодежи;
- Создается научное сообщество среди обучающихся.
- Обучающихся колледжа участвуют в городских и областных конкурсах мастерства, а также в исследовательских конкурсах;
- Обучающиеся колледжа участвуют в благотворительных акциях помощи детям в детских домах, а также ветеранам Великой Отечественной войны; Работает клуб «Жігер» по различным направлениям. Работает Волонтерский клуб «Көмек»; Создан военно-патриотический клуб «Кайсар», обучающиеся колледжа принимают в них активное участие;
- Создан совет старост групп на курсах, Комитет по Делах Молодежи колледжа (КДМ); избирается парламент колледжа и Президент;
- Разработана эмблема Карагандинского Машиностроительного колледжа (с привлечением к авторству обучающихся колледжа);

Все эти виды внеклассной деятельности и мероприятия помогают воспитывать у обучающихся колледжа нравственно - духовные и патриотические качества как личности, гражданина и будущего специалиста, а также чувство осознания своей значимости в жизни своего учебного заведения, региона и страны в целом. Молодежь, получающая образование в средних учебных заведениях, будет в будущем формировать основу политической и экономической жизни общества. Именно эта молодежь будет принимать главное участие в процессах социально-политических и культурных преобразований. От того как она будет лично ориентирована, какую социальную задачу ей предоставит система образования и

какие ценности казахстанской культуры, истории, менталитета буду укореняться в гражданском сознании молодежи и будет определяться успешность развития казахстанского общества.

Список литературы:

1. Зайниева Л.Ю. Государственная молодежная политика: Казахстан в контексте мирового опыта. – Алматы: Дайк-пресс, 2006
2. Казахстанская правда от 15.07.2004 г., № 158
3. Forbes Kazakhstan, 10 декабря 2019 год

БУЛЛИНГ ПЕН ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚҚА ҚАРСЫ КҮШ ҚАЛЫПТАСТЫРУ – БАСТЫ МІНДЕТ

Лиясова Гульмира Джайлаубаевна
Директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары
«Үшқоңыр су шаруашылығы колледжі» МКҚК,
Алматы облысы, Қарасай ауданы, Шамалған ауылы

Қазіргі қоғамда білім алушылар арасында ушығып тұрған мәселелердің бірі – буллинг. «Буллинг» ұғымы бізге соңғы онжылдықта жеткенімен, балалар мен жасөспірімдер арасында әуелден бары жасырын емес. Бұл тақырыпқа ойыспас бұрын, терминнің мәнін талдап алайық. Буллинг дегеніміз не? Оның зорлық-зомбылық ісімен байланысы бар ма? Балалар мен жасөспірімдердің арасында өз қатарластары тарапынан жасалатын эмоционалды және физикалық соққыны осылай деп атайды. Ешқандай күш көрсетусіз сөзбен әжуалап, келеке қылды деген күннің өзінде ол балаға психикасына салмақ, академиялық үлгеріміне регресс алып келеді. Тіпті, ересек өмірінде де айтарлықтай кедергі туғызатын психикалық жарақат алады. Міне, бұл тақырыпқа маңыз беруіміздің себебі осы. Жалпы білім беретін орындарда буллингті «балалыққа, еркелікке» балайтын ата-аналар табылады. Жоқ, буллинг – қоғам болып күресуге татитын үлкен қатер.

Буллингтің бірнеше формасы бар. Мәселен, баланың жеке құпиясын көпшілікке жария ету, бопсалау, баланы бөлектеу, өздерінен оқшау ұстау, топ болып балаға шабуыл жасау жатады. Нақтылап айтсақ, жәбірленуші мен агрессия танытушының күш теңсіздігі орын алады. Әдетте, мектеп пен колледждерде мұндай бұзақылықтар болып тұратыны жасырын емес. Ондай бұзақылықтың бәрін буллингке балай беруге тағы болмайды. Осы арада буллингпен шатастырып алмауымыз керек факторлар бар. Кішкентайынан агрессияға бейім, эмоционалды тұрғыда тұрақсыз, өз әрекетін басқарып, сырттай баға бере алмайтын балалар болады. Олардың қылығын буллингке жатқызуға келмейді. Ал, буллинг жасаушылар мақсатты түрде бір адамды бірнеше рет кемсітіп, доминантты қарым-қатынас орнатуды көздейді, өз әрекеттеріне жауап бере аларлық ақыл-есі бар. «Ақыл-есі бар» деген сөздің астын сызып айтуымыз керек. Демек, әрбір буллинг жасаушы балалардың парасат иесі екенін сезіндіріп, бұл қылықтың жәбірленушіге тигізер зияны туралы түсіндіруіміз керек.

Есіңізде болса, мақаланың басында буллингтің аты кеше келгенімен, заты бұрыннан бар екенін атап өткен едім. «Бұрын» деп кешегі Кеңес үкіметін меңзеп отырғанымды сіз де байқаған боларсыз. Ең қарапайым мысал ретінде Б.Соқпақбаевтың әңгімесі желісімен шығарылған А.Қарсақбаевтың 1963 жылы шығарылған «Менің атым Қожа» фильмін алайық. Қожаның тентектігін педсоветке салып, пионерлердің талқысына беретін фрагмент бар. Сыныптастары коллективті түрде Қожаның кемшілігін бетіне басады, әжуалайды, «қара көже» деп атайды. Ал, мұғалім болса «Көрдің бе, Қадыров? Сені достарың да мазақтап жатыр» деп балаларды қостайды. Қожа еркін ойлы, әзілқой, креатившіл бала. Оның болмысы Кеңес үкіметі идеалындағы баланың болмысына сай келмей, сол өлшемге сия алмағаны үшін кінәлі еді. Ол кезде баланы өз рамкасынан шықпаса, көппен бірдей ойласа, момын әрі тілалғыш болса деп тәрбиелеуге жұмыстанады. Идеология сондай еді. Ал фильм соңында баланы шеттетпеу керегін, оған мейірім беру керегін жақсы жеткізген. Оны Қожаның фильм соңындағы «Маған

жаны ашыған кім болды екен? Әйтеуір мектептен қуған жоқ. Демек, сенгені ғой. Енді сенімдерін ақтаймын» деген сөзінен аңғаруға болады. Бұрынғының балалары буллингті қалай өткерді деген сұраққа жауап осы шығармада бар сияқты. Ең үлкен қателігі сол, оқушылармен қоса ересектердің де баланы қыспаққа алуы еді.

Ал енді бүгінге оралайық. 2000 жылдан бергі балалардың болмысы қандай? Олардың арасындағы буллинг деңгейі ше? Қазақстанда 17,5% бала осы жағдаймен бетпе-бет келеді. Статистика көрсеткіші бойынша 11-15 жас аралығындағы 14,1% бала өз қатарластарын кемсітуге қатысатынын мойындайды екен. Бұл жолда жағдайды реттеуге жалғыз психолог қауқарсыз. Ата-ана, ұстаз, бала және психолог төрттігін жұмылдыра отырып жұмыс атқару керек. Осыдан үш ай бұрын буллингке немесе зорлық-зомбылыққа ұшыраған жандар үшін бірыңғай сенім телефоны іске қосылған болатын. «111» номеріне хабарласу арқылы көмек сұрай алады. Бұл ақпаратты кеңінен таратып, құрбан болудың алдын алуға болады. Жалпы білім ордаларындағы буллингтің бірнеше себебі болуы мүмкін. Атап айтсақ:

- Отбасындағы кикілжің;
- Жасөспірімнің айналасын қабылдай алмауы, бәрін жау көруі;
- Айналасындағыларға сене алмау;
- Ата-ана мен ұстаздар тарапынан болатын шектен шыққан ескертпелер;
- Жасөспірім шақтағы кризис;
- Оқу үлгеріміндегі проблемалар;
- Зиянды әдеттер (алкоголь, шылым);
- Көшбасшылық үшін талас;
- Өзін өзі бағалауының төмендігі;
- Құндылықтар қақтығысы;
- Әлеуметтік және материалдық жағдайдың теңсіздігі;
- Қызғаныш;
- Педагогтердің балаларды тең көрмеуі;
- Балалар арасында не болып жатқанын ата-ана мен ұстаздардың ескермеуі;

Білім беру орындарында мұндай жағдай орын алса, ол жердегілердің барлығы ерікті әрі еріксіз түрде қатысушы болып шыға келеді. Тек әрқайсысының рөлдері әр алуан. *Инициаторлар* – сыныпта немесе топта 2-3 адамнан болады. Бұның түпкі мақсаты – өзгелерді кемсіту арқылы өзінің «мықты» екенін дәлелдеу. Олар компромиссті мойындамайды. Түйсікпен өзіне қарсы тұра алмайды-ау деген жандардың ішінен өз құрбанын таңдап алады. *Ізіне ерушілер* – өздігінен инициатор бола алмаса да, оларға еруші топ болып қалыптасады. Олар үшін бұл өрескел қылық еместей көрінеді. Топпен бірге күліп, мазақ етіп, келеке қылады. Кейбірі іштей жақтамаса да еріксіз қосылады. Себебі, жәбірленушінің орнында болып қалудан қауіптенеді. *Жәбірленушілер* – агрессияға бейім емес, сезімтал әрі эмоционалды әлсіз балалар. Өзін қорғауға шамасы жетпейтіндей физикалық тұрғыда әлсіз болып келеді. Кейде буллингке ұшырауына мұғалімнің бұл балаға деген көзқарасы себеп болуы мүмкін. Топ немесе сынып алдында оны кемсіту арқылы буллингке жол беріп алуы ғажап емес. *Бақылаушылар* – бұл процеске қатыспайды. Не ақтамайды, не жақтамайды. Бірақ бақылаушы болғаны үшін де бұл балаларға психологиялық зақым келеді. Оқу орнындағы жанжал мен кикілжің оны шаршатады. Кейде жәбірленуші досын қорғай алмағандықтан өзін үнемі кінәлі сезінуі мүмкін. *Қорғаушылар* – олар бірнешеу болғанда ғана буллингті тоқтата алады. Сондықтан ортада қорғаушы тобындағы балаларды байқасаңыз, оған сенетінінізді және оның көзқарасы дұрыс екенін есіне салып отыру керек.

Одан өзге, кибербуллинг деген ұғым бар. 2000 жылдан бері қарайғы уақытта өмірге келген балаларда гаджет өмірінің айнымас бөлігі болып кеткен. Соның салдарынан жай буллингпен қоса кибербуллинг те өрши түсті. Білім алушылар арасындағы жәбір көрушінің намысына тиетін немесе жеке ақпараттарын интернетке жария ететін қысым түрін осылай атайды. Қазіргі жасөспірімдер өз қатарластарының ортасында еркін болғанымен, ата-анасының жанында тұйық. Мектептегі, колледждегі мұндай әңгімелерді үйге жеткізбейді, сырласудан, ата-анасымен контакт құрудан қашқақтайды. Сол себепті әр ата-ана өз баласының ерекшелігін жатқа біліп, тамыршыдай дөп баса отырып әңгімеге тартуы керек. «Ерекшелігін» деп баса

айтып отырған себебім, 2000-2012 жылдары аралығында туылған балаларды Z-ұрпақ деп атайды. Бұл ұғымды енгізген зерттеушілер Уильям Штраус пен Нил Хау олардың сондай пысық әрі кәсіпке ерте бейімделетіндерін айтқан. Сондай-ақ, олар үлкен буынды сыйлағысы келмейтінін байқаймыз. Осыны қабылдай отырып, баламен контакт құру, еш қысымсыз оған авторитет бола білу үлкен шеберлікті талап етеді.

Колледж студенттері физикалық жасына сай мектеп оқушыларымен теңескенімен, колледждің оқу жүйесі, форматы жасөспірімді ересек болуға итермелейді. Өз бетінше оқу, қоғамдық жұмыстарға араласуы, жаңа статусы «студент» деген қауымды толықтырушы жандар ретінде ересектер санатына қосылады. Бірақ бұл қауіпсіздігіне өзі жауапты, ол енді шағым айтпауы керек дегенді білдірмейді. Міне, осы жерде студенттер қателеседі. Буллинг, қысым туралы ешкімге айтпайды, көмек сұрамайды. Оның арты үлкен қатерлерге, зорлық-зомбылыққа әкелуі әбден мүмкін екенін сараламайды.

Зорлық-зомбылық пен буллинктің байланысы қандай? Екеуіне ортақ форма бар. Ол – эмоционалды, вербальді, физикалық және виртуалды зорлық. Тұрмыстық өмірде де, социумда орын алатын зорлық-зомбылықты да білім алушылар өзі сенетін адамға айта алуы тиіс. Әрбір білім беретін мекемеде сенім жәшігі болады. Бұл тақырыппен бетпе-бет келген адам көз жұма қарауына не төзуіне болмайды. Бұл тақырып ашық айтылғанда ғана біз онымен күресе аламыз.

Буллинг және зорлық-зомбылық тақырыбында бірнеше әлеуметтік роликтер мен қысқаметражды фильмдер түсіруді қолға алу керек. Бұл шараның басты атрибуты ретінде колледж студенттері мен оқушыларды тарту қажет деп санаймын. Жәбірленуші рөлінде болып көрген әрбір жасөспірім өмірде мұндай қатігездікке бармаса керек. Олардың бойындағы эмпат сезімін күшейту арқылы буллингке қарсы күш құра аламыз. «Жоқ, бұл әділетсіздік» деп айта алатындай командалық рухты тудыра аламыз. Бұл үрдіс әдетке айналуы үшін оқушылар мен студенттерге осы бағытта үздік командалық жұмыстар атқарғаны үшін алғыс білдіріп, ынталандырып, сайыстар ұйымдастырған жөн деп есептеймін.

«Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы» деген Әл-Фараби бабамыз. Балаға біліммен қоса бойына адамгершілік пен ізгіліктің дәнін еге білуіміз керек. Құрғақ теория мен формуланы жатқа соққан білім алушыдан, гуманист білім алушы әлдеқайда көп үміт күттірері анық. Сол үшін әрбір ата-ана мектеп жасына дейінгі балаларға адамзаттың бәрі бірдей екенін, өзгелерден тек ақылыңмен, адамгершілігіңмен, еңбекқорлығыңмен ерекшеленетін боласың деп құлағына құя жүруі керек. Біреуді кемсіту арқылы бәсекеге түсу абырой әпермейтінін айта жүрген жөн. Буллинг пен зорлық-зомбылықтың соңы үлкен қайғылы оқиғаға әкелуі мүмкін. Депрессия, стресс, аутоагрессия, зиянды әдеттерге деген тәуелділік, жалғыздық, суицид сияқты мәселелер бірінен соң бірі шыға береді. Заңмен қорқыту және қудалау әрине, оңай. Бірақ жастар өз еркімен саналы түрде буллингке қарсы тұруы одан да жақсы емес пе? Сондықтан ата-аналар мен ұстаздар балалардан бөлек, колледж студенттерін де сөзге тартқаны дұрыс. Оны проблемамен бетпе-бет қалдыруға болмайды. Ересек тұлға дегеніңізбен, кәмілет жасына дейінгі өспірімдерге біз қоғам болып жауап беретінімізді ұмытпайық. Буллингке қарсылық туралы билблорд, стендтер, үндеуші роликтер жиі орналастырылуы керек деп білемін. Тіпті балабақшадан бастап, ешкім ешкімді қорлауға қақысы жоқ деген идеологияны сіңіру керек.

Президентіміз Қ.Тоқаев өткен жылдың қазан айында педагогтердің республикалық съезінде осы тақырыптың өзектілігін көтерген болатын. Мемлекет басшысының сөзінше, соңғы уақытта буллинг құрбандарының ата-аналарынан жиі хат түскен. «Ашығын айтсам, ондай хаттарды оқу оңай емес, оқиға құрбаны болған балалар үшін жүрегің ауырады» деген еді. Осы тектес ситуациялардың алдын алатын заңдық нормалар қабылданатыны бәрімізді қуантқаны рас. Солай екен деп қол қусырып отыру әрбір азаматқа сын. Сол себепті моральдық, психологиялық жәрдем беру не сондай жәрдемге себепші болу әр педагогтың міндеті дер едім.

СТУДЕНТТЕРДІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫ МЕН ЖАУАПКЕРШІЛІГІ

Умирзаков Бекнур Агадилович топ кураторы

Аннотация:

Білім беру орындарында мақсатты бағытталған құқықтық білім беру жағымды ағымға түсіре алады, заңдарды сыйлауға үйретеді, құқық бұзушылықтардың алдын алады, еліне деген құштарлықты оятады. Студенттердің өзін – өзі тәрбиелеудің астарында құқыққа деген құрмет қалыптастыру жатыр, яғни қажеттіліктерін ұйғарымдарға байланысты өзін – өзі оқыта отырып және қатаң сақтап, өз тәжірибесінде және басының дербестігі арқылы талдау жасауы керек. Жастардың құқықтық санасын тәрбиелеуде тәжірибелік жаттығулар (жеке және топтық), ойындар немесе нақты құқықтық жағдаяттарды шешуді үйрену ерекше тиімді. **Құқықтық тәрбие процесінде студенттер келесі әлеуметтік дағдыларды иемденгені абзал: өзге адамдармен қысымшылықтан адам конструктивті қатынас құра білу; дау – дамайларды, шиеленістерді күш қолданбай шешу; дербес шешім қабылдау және оған жауапкершілік деңгейін сезіну; адам құқықтарын қорғаудың механизмдерін жергілікті, аймақтық, еуропалық және әлемдік деңгейде пайдалана білу; өз мүдделерін және үшінші бір тұлғалардың мүдделерін қорғаштау.**

Түйін сөздер: құқықтық білім беру, құқық бұзушылықтың алдын-алу, қылмыстық жауапкершілік, қылмыстық (adilet.zan.kz/kaz/docs/K1400000226) құқық бұзушылықтың және әкімшілік (adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000235) құқық бұзушылықтың алдын алу.

Қоғамдағы қазіргі кездегі ең өзекті мәселелерінің бірі – жасөспірімдер арасында құқық бұзушылықтың, қылмыстың алдын алу. Осы себеппен біздің оқу орнымызда оқитын, әрбір студент-жас құқықтық сауатты болуы тиіс. Яғни, колледждің ішкі ережелерін орындап және ҚР Әкімшілік құқық бұзушылық және Қылмыстық жауапкершілік туралы заңдарды білуі міндетті.

Осыған байланысты кураторлар тәрбие сағаттарында қылмыстық (adilet.zan.kz/kaz/docs/K1400000226) құқық бұзушылықтың және әкімшілік (adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000235) құқық бұзушылықтың алдын алу үшін заңнамалардан үзінділерді үнемі студенттерге таныстырып отыруы қажет. Студенттерді тәрбиелеу, олардың тұлғалық дамуы – Қазақстан Республикасы Білім беру стандарттарына сәйкес болашақ маман қалыптастыру процесінің құрамдас бөлігі, тәрбие жұмысының басым бағыттарының бірі. Осы орайда колледжде студенттермен жан-жақты әртүрлі форматта жұмыстар жүргізіліп, іс-шаралар ұйымдастырылуда. Атап айтсақ, құқық қорғау органдарының, дін мәселелерін зерттеу орталығының ақпараттық түсіндіру және кеңестік көмек көрсету бөлімінің, «Жастар ресурстық орталығының», «Адалдық алаңы» кеңсесінің қызметкерлерімен өткізілген кездесулер жастарға үлкен әсерін тигізеді. Себебі, осындай кездесулер жастардың құқықтық сауаттылығын арттыру, олардың белсенді азаматтық ұстанымын қалыптастыру, қоғамдағы құқық бұзушылықпен күресу мәселелері жөнінде мемлекеттік органдармен ынтымақтастық орнату әрі діни тұрақтылықты қамтамасыз ету, діни экстремизм мен терроризмнің алдын алу мәселесі бойынша сауаттылықтарын арттырады.

№3 Байзақ колледжі студент-жастардың құқықтық сауаттылықтарын қалыптастыруды негізгі мәселе ретінде қарастырады. Себебі, Конституциямыздың 1 бабымен Қазақстан құқықтық мемлекет деп танылған. Құқықтық мемлекеттің әрбір азаматы құқықтық саналы, құқықтық мәдениетті болуы қажет. Студенттерге **құқықтық білімді күнделікті кеңейту және тереңдету әрекеттері өзіндік мазмұнына сәйкес бағытталуы керек. Құқықтық мәдениетті қалыптастырудың негізі – құқықтық білім беру мен құқықтық насихат жасау арқылы зияткерлік әлеуетті арттыру болып табылады. Өйткені жастар құқық пен заңды білмейінше, оларда құқықтық мәдениет қалыптаспайды. Құқықтық білімі бар және оны өмір жағдайларында қолдана алатын құқықтық мәдениеті жоғары азамат заңдылықтың бұзылуына жол бермейді. Сондықтан да студент жастарымыз Ата заңымызда көрсетілген өзінің құқықтары мен міндеттерін жете білуі қажет.** Жастар – еліміздің саралы жолын дамытудың болашағы. Қазіргі таңда жастар қоғамды дамытудың барлық саласында белсенділік танытуда. Соған қарамастан жастар арасында қылмыстың өсе түсуі, жағымсыз

мінез-құлықтар мен әдеттердің көрініс алуы кездесіп отыр. Жастардың батыс мәдениетіне еліктеушілігі жағымсыз қылықтардың дамуына алып келіп отыр. **Жастар арасындағы жыныстық қатынас, кісі өлтіру, бейбастық, қарақшылық, еркін махаббат, жоспарланбаған жүктілік, тастанды бала және тағы да басқалар қатты алаңдатушылықты тудырады. Мұндай бейбастық іс-әрекеттер ұлттық тәлім- тәрбиеге, этностық қарым- қатынасқа түбірімен қарсы бағытталғанын естен әрдайым шығармау қажет. Осы көрсетілген жағдайлар азаматтардың құқықтық мәдениетін қалыптастырып, арттыру мәселесін алға қояды. Яғни топ кураторлары әрбір студенттің әлеуметтік жағдайын, отбасы мүшелерін, тұрғылықты мекен-жайын, спорттық секцияларға қатысуын, қызығушылығын барлығын зерттеп отыру қажет. Күнделікті әрбір студенттің көңіл-күйіне, іс-әрекетіне, сабаққа қатысуына зер салып отыру қажет.**

Құқықтық сауаттылығы төмен студенттер өз құқықтарының бұзылу жағдайында қайда барып жүгінуді білмейді. Өз беттерімен заңдылық құжаттарды рәсімдей алмайды. Заңдардың бар екенін біле тұра оны іске асырудың жолын білмейді. Міне, осы ағаттықтарды **жою үшін құқықтық білімді, тәрбиені жетілдіруіміз қажет.** Қазақстан жастарының құқықтық санасын кеңейтудің негізі – барлық қоғамдық топтардың, халықтың белсенді қызмет етуге және адам құқығының шеңберін кеңейтуге жол ашу. Құқыққа немқұрайлы қарау қандай да бір шектен шығушылық, заңға жауыздықпен қарау, демократиялық формадағы «Не істегім келсе, соны істеймін» деген қарама – қайшылық кереғарлықтарды жою керек. Оның бірден бір жолы болып жастарға құқықтық тәрбие беру шараларының белсенділігі болып табылады. **Мақсатты бағытталған құқықтық білім беру жағымды ағымға түсіре алады, заңдарды сыйлауға үйретеді, құқық бұзушылықтардың алдын алады, еліне деген құштарлықты оятады.** Студенттердің өзін – өзі тәрбиелеудің астарында құқыққа деген құрмет қалыптастыру жатыр, яғни қажеттіліктерін ұйғарымдарға байланысты өзін – өзі оқыта отырып және қатаң сақтап, өз тәжірибесінде және басының дербестігі арқылы талдау жасауы керек. Жастардың құқықтық санасын тәрбиелеуде тәжірибелік жаттығулар (жеке және топтық), ойындар немесе нақты құқықтық жағдаяттарды шешуді үйрену ерекше тиімді. **Құқықтық тәрбие процесінде студенттер келесі әлеуметтік дағдыларды иемденгені абзал: өзге адамдармен қысымшылықтан адам конструктивті қатынас құра білу; дау – дамайларды, шиеленістерді күш қолданбай шешу; дербес шешім қабылдау және оған жауапкершілік деңгейін сезіну; адам құқықтарын қорғаудың механизмдерін жергілікті, аймақтық, еуропалық және әлемдік деңгейде пайдалана білу; өз мүдделерін және үшінші бір тұлғалардың мүдделерін қорғаштау.**

Құқықтық сауаттылық білім мен тәрбиенің бірлігі принципінде құрылуы тиіс, бірақ солай бола тұрғанның өзінде құқықтық білім беру тек мақсатшылдық емес, ол өскелең тұлғаны қазақстандық патриот етіп тәрбиелеуге әсер етудің басты құралдардың бірі болуы тиіс.

Колледж қабырғасында құқықтық білімнің берілуі студенттердің құқықтық мәдениеттілігін қалыптастырып, құқықтық сананы қалыптастыруға септігін тигізеді.

Жалпы құқықтық білім берудің негізгі мақсаты заңды құрметтеуді қалыптастыру және өмірлік практикада белсенді пайдалана білу. Бұл білім қол жетерлік (жас ерекшеліктеріне байланысты), жүйелілік, міндеттерден тұрады.

Бүгінгі таңда тәуелсіз мемлекетіміздің болашақ жас ұрпақтарын тәрбиелеуде «Ата Заң» нормативтерін жүйелі қолдану арқылы құқықтық тәрбие мәселесіне назар аудару, басты мақсатымыз.

Аннотация: Қазіргі білім беру жүйесі тұлғаны қалыптастыруда, оның әлеуметтік және психологиялық қасиеттерін дамытуына маңызды рөл атқарады. Бұл процестің негізгі аспектілерінің бірі-әлеуметтік-психологиялық тәрбиелік аспектілер. Бұл мақалада біз осы аспектілердің білім беру контекстінде тұлғаның дамуына қалай әсер ететінін қарастыру.

Түйін сөздер: психологиялық аспектілер, құндылықтар, тәрбие тұжырымдамасы.

Баланың жас ерекшелігіне сәйкес тұлғалық және интеллектуалдық даму, өзін-өзі тәрбиелеу, өзін-өзі дамыту қабілеттерін қалыптастыруына ықпал ету;
Психологиялық-педагогикалық зерттеу негізінде әр балаға жеке қарым-қатынасты қамтамасыз ету;

Баланың интеллектуалдық және тұлғалық дамуындағы ауытқуларды жеңу және олардың алдын алу.

Білім беру ортасы-бұл балалар мен жастардың әлеуметтік нормаларға, құндылықтарға және қоғамның үміттеріне бірінші рет тап болатын орны. Оқушылар бір-бірімен қарым-қатынас жасауды үйренеді, қарым-қатынас пен төзімділік дағдыларын дамытады. Позитивті әлеуметтік байланыстарды орнату үшін қолайлы жағдай жасау маңызды.

Қазіргі уақытта біздің ең негізгі мәселеміз - ол жасөспірім тағдырының қиындығы, яғни қиын балалардың тәрбиесі. Қазірде қиын балалар саны едәуір өсіп бара жатқанын көруге болады. Әрине қиын балалардың пайда болуы көптеген себептерге байланысты. Білім беру арқылы жеке тұлғаның қалыптасуы тұлғаның негізгі құралы болып табылады. Әлеуметтік-психологиялық аспектілер өзін-өзі тануды, өзін-өзі бағалауды және өзін-өзі реттеуді дамытуды қамтиды. Оқу ортасында білім алушы қиындықтарға тап болады, қиындықтарды жеңу стратегияларын дамыта отырып өздеріне қоршаған әлемге деген көзқарастарын қалыптастырады.

Қазіргі уақытта біздің ең негізгі мәселеміз - ол жасөспірім тағдырының қиындығы, яғни қиын балалардың тәрбиесі. Қазірде қиын балалар саны едәуір өсіп бара жатқанын көруге болады. Әрине қиын балалардың пайда болуы көптеген себептерге байланысты.

Қиын балалармен жұмыс істеуде олардың мінез-құлқы мен бейімделуіне әсер ететін көптеген факторлар бар. Психология мен педагогикада зерттеу жасап өткен

үш негізгі факторларды қарастыруға болады.

- Әлеуметтік орта және отбасылық контекст:

Бала өсетін отбасылық орта мен әлеуметтік ортасы оның мінез-құлқына айтарлықтай әсер етеді. Отбасылық жанжалдар, ата-аналардың қолдауының болмауы, отбасылық қатынастардың бұзылуы балалардың мінез-құлқы проблемаларына әкелуі мүмкін. Сондай-ақ, әлеуметтік дағдылардың болмауы немесе басқалармен қарым-қатынаста жағымсыз тәжірибе баланы қиындатуы мүмкін.

- Эмоционалды және психологиялық аспектілер:

Балалардағы қиын мінез-құлқыты қалыптастыруда эмоционалды және психологиялық факторлар да маңызды рөл атқарады. Өзін-өзі түсіну проблемалары, өзін-өзі бағалаудың төмендігі, стресс, мазасыздық немесе депрессия бейімделмеген мінез-құлқы стратегияларына әкелуі мүмкін. Кейбір балалар қиын мінез-құлқыты эмоционалды проблемалардан қорғау механизмі ретінде қолдана алады.

- Білім беру ортасы және мұғалімдермен өзара әрекеттесу:

Мұғалімдермен қарым-қатынас және жалпы білім беру ортасы баланың мінез-құлқына әсер етуі мүмкін. Мысалы, оқудағы қиындықтар, мұғалімдермен немесе сыныптағы балалармен теріс қарым-қатынас стресстің көзі болып, қиын мінез-құлқыты тудыруы мүмкін.

Балалардың қиын мінез-құлқы көп қырлы екенін және әр жағдайда әр түрлі факторлар сәйкес келуі мүмкін екенін атап өту керек. Қиын балалармен тиімді жұмыс істеу отбасымен

ынтымақтастықты, қолдау көрсететін білім беру ортасын құруды және эмоционалды қолдау көрсетуді қоса алғанда, жан-жақты және жеке тәсілді қажет етеді.

Қиын балаларды тәрбиелеу қиын болуы мүмкін, бірақ бұл процеске түсіністікпен, шыдамдылықпен және жағымды және қолдау ортасын құруға деген ұмтылыспен қарау маңызды. Қиын балаларды тәрбиелеуге көмектесетін бірнеше стратегияларды қарастыруға болады.

- Олардың сезімдерін түсініңіз:

Балалардың қиын мінез-құлқы олардың эмоционалды немесе әлеуметтік әл-ауқатындағы ақаулардың нәтижесі болуы мүмкін екенін түсіну маңызды. Олардың сезімдері мен мотивациясын түсінуге тырысыңыз.

- Дәйекті болыңыз:

Нақты және дәйекті ережелерді орнатыңыз. Балаларға құрылым мен болжамдылық қажет. Бұл оларға өздерін қауіпсіз сезінуге және олардан не күтілетінін түсінуге көмектеседі.

- Сезімдерді білдірудің барабар тәсілдерін үйретіңіз:

Балаларға өз сезімдерін барабар түрде білдіруге көмектесіңіз. Эмоционалды сауаттылыққа үйрету оларға эмоцияларын жақсы түсінуге және білдіруге көмектеседі.

- Позитивті мінез-құлықты ынталандырыңыз:

Позитивті мінез-құлықты ынталандырыңыз. Олардың не істеп жатқанын көрсетіңіз және оларға оң әсерін тигізетін мүмкіндіктерін көрсетіңіз.

- Позитивті тәрбиені қолданыңыз:

Ата-ананың әдістеріне назар аударыңыз. Жағымсыз нәрселер үшін жазалап қана қоймай, жақсы әрекеттерді байқаңыз және көтермелеңіз.

- Сенімді қарым-қатынас орнатыңыз:

Сенімді қарым-қатынасты дамытыңыз. Қолдау көрсетуге және түсінуге тырысыңыз. Балалар көбінесе біреудің оларға қамқорлық жасайтынын сезгенде жақсы жауап береді.

- Кәсіби көмекке жүгініңіз:

Егер тәрбиедегі қиындықтар жалғаса берсе, тәрбиешілерден, психологтардан немесе балалармен және отбасылармен жұмыс істейтін басқа мамандардан көмек сұраңыз.

- Оларды шешім қабылдау процесіне қатыстырыңыз:

Балаларға қоршаған ортаға әсер етуге және шешім қабылдауға мүмкіндік беріңіз. Бұл олардың жауапкершілік сезімін күшейтуі мүмкін.

- Олардың өзін-өзі бағалауын күшейтіңіз:

Балаларға өздеріне деген оң көзқарасты дамытуға көмектесіңіз. Олардың күш-жігерін жігерлендіріңіз, олардың күшті жақтарын түсінуге және дамуға жол ашуға көмектесіңіз.

- Икемді болыңыз:

Есіңізде болсын, әр бала ерекше және біреуіне сәйкес келетін тәсіл екіншісіне сәйкес келмеуі мүмкін. Баланың жеке қажеттіліктеріне сәйкес ата-аналық әдістеріңізді бейімдеуге дайын болыңыз.

Қиын балаларды тәрбиелеу — бұл процесс екенін және уақытты, шыдамдылықты және үнемі оқуды қажет ететінін есте ұстаған жөн.

Мұғалім мен оқушы қарым-қатынас мәселесі бұл әлеуметтік психологияның негізгі проблемалары. Шығыс елдерінде қарым-қатынас шешендік өнер яғни риторика бағытында кеңінен қолданылады.

Психологиялық тұрғыда қарым-қатынас күрделі жан-жақты процесс болғандықтан, ол **3 аспектіде** (коммуникативтік, интерактивтік, перцептивтік) қарастырылады. Аталған 3 аспектінің мазмұны – қарым-қатынас – бұл адамдардың бір-бірін тануы, араласуы және хабар беріп, хабар алмасуы. Білім берудің қай сатысында болмасын мұғалім оқушымен, оқушы мұғаліммен тікелей және кері қарым – қатынаста болады. Өйткені оқыту мен білім беру үрдісінде мұғалім үйретуші, бағыттаушы, басқарушы, тәрбиелеуші т.б. рөлді атқарса, оқушы – білім алушы, қабылдаушы, іс - әрекетке араласушы болып қарым-қатынасқа түседі.

Тәжірибеге және психологиялық зерттеулерге сүйенсек жалпы оқушылармен қарым-қатынасқа түсіп жүрген мектеп мұғалімдерді екі топқа (балалармен қарым-қатынас жасауы оңай және балалармен қарым-қатынас орнату қиын) бөлуге болады.

Бірінші топтағы мұғалімдер қай жастағы оқушылармен болмасын қарым-қатынасқа оңай түседі .Оның себептері:

- әр баланың психологиясын жетік білуі;
- баланың ішкі жан дүниесін оятатындай жылы сөздер айтуында;
- мұғалімнің этикасы мен психологиясының дұрыс қалыптасуында;

Екінші топтың мұғалімдері оқушылармен қарым-қатынасқа түсуі қиын.Оның себептері қарама-қарсы. Оның себептері:

- оқушыларға салқындық танытуы;
- әлеуметтік жағынан бөлуі;
- іс-әрекет, ойын, сөзін әділ бағаламауы;

Оқушылармен дұрыс қарым-қатынас жасауда кедергі келтіретін аталмыш қиындықтардың пайда болуының өзіндік себептері:

1. Қазіргі балалардың көпшілігі акселераттар. Психикасы тез дамыған балалар сұрақ қойғыш, тез қозғалғыш, бәрін білгісі келіп қарым-қатынасқа түсіп отырады.Бұндай топтың балаларын кейбір мұғалімдер тежейтіні жасырын емес.
2. Оқу үрдісінде кейбір мұғалімдер тек өздері сөйлеуді ұнататындығы жасырын емес. Уақытты пайдаланам деп, оқушының ойымен, пікірімен санаспайды.
3. Оқушылардың іс-әрекеттерін әділ бағаламау – жиі кездесетін құбылыс. Осының салдарынан мұғалім мен оқушы қарым-қатынасында дау - жанжал болып жатады.

Осы және өзгеде қиындықтарды жоюдың бірден-бір жолы:

- әр жастағы оқушылардың өзіне тән психикалық ерекшеліктерін ескере отырып қарым-қатынас орнату;
- мұғалім өзінің жағымсыз көңіл-күйін болдырмау;
- қарым-қатынаста педагогикаға жат сөздер айтпау;
- бұйрық емес, өтініш деңгейінде қарым-қатынас жасау;
- қарым-қатынаста дау-жанжалға жол бермеу;
- сұхбаттасуда жеке оқушының пікірін сыйлау;
- қиын, қиыр, қырсық оқушылармен жеке-дара қарым-қатынас орнатып, олармен тіл табысу. Оның бірден-бір жолы – психологиялық ойындар, тренингтер т.б.;
- қарым-қатынаста мұғалім оқушыға, оқушы мұғалімге сену;
- қарым-қатынас сезімдік, танымдық, іскерлік болу қажет.

Қарым-қатынаста кездесетін қиыншылықтарды осы және өзге де жолдар арқылы жеңе отырып, мұғалім қарым-қатынастың **3 функциясын** орындайды.

1. Мұғалім қарым-қатынаста оқушыны жеке тұлға ретінде дамыту (психологиялық);
2. Оқушыны әлеуметтік ортаның, қоғамның мүшесі ретінде тәрбиелеу (әлеуметтік);
3. Қарым-қатынас тек адамдар арасында ғана емес, ол қоршаған дүниемен, табиғатпен байланысты екенін оқушының санасына ұқтыру.

Әрбір адамды қалыптастыру, тәрбиелеп, жетілдіру қажет. Тұлға дегеніміз- адамның мінез-құлқындағы, іс-әрекетіндегі, көзқарасындағы ерекшелігімен даралануы. Адамдардың қоршаған табиғи ортадағы құбылыстарды қабылдап түсінуі әртүрлі. Ол әр адамның жеке басына тән физиологиялық, психологиялық, биологиялық ерекшеліктерімен тығыз байланысты. Тұлғаны дамыту – күрделі процесс. Оның үш маңызды аспектісі бар:

- 1.Әлеуметтік-психологиялық аспектісі. Ол өз кезегінде екі факторға байланысты болады:
 - а) баланың танымы мен мінез-құлқына қажетті белгілі қондырғылар, бағалы құндылықтар, түсініктер мен ұстанымдардың мақсаты, қоғамдық әсері.
 - б) адамның өмір жағдайын, оның іс-әрекеттегі жеке стилін, тұлға аралық қарым-қатынасты анықтайтын тұлғаның дамуы.
2. Психологиялық аспектісі тұлғаның танымдық үрдістерінің жеке ерекшеліктерін қамтиды:

есте сақтау, ойлау мен сөйлеу тағы сол сияқты мінез-құлықтарын қарастырады. 3. Аспект тұлғаның ерекшеліктері мен қабілетінің психофизиологиялық дәрежесі негізінде нақтыланады. Тұлғаның даму процесі екінші және үшінші аспектілердің көмегімен іске асырылады.

Психологиялық жұмысым – экспертиза, кеңес беру және диагностиканың кешенді міндеттерін шешуде психологияны іс-тәжірибеде қолдану жүйесі болып табылады.

Колледждегі қолданатын *психологиялық қызметтің функциясы*:

Психодиагностика (психологиялық мәліметті қабылдап алу);

Психокоррекция (психологиялық мәліметті енгізу);

Психологиялық ағарту (психологиялық білімдермен таныстыру).

Психологиялық қызметтің *бағыттары мен таныстыру* :

Оқушылардың тұлғалық ерекшеліктерін зерттеу;

Балаларды тәрбиелеу мен оқыту ісінде отбасына психологиялық көмек көрсету;

Кәсіби бағыттылық бойынша іс – шараларды жүзеге асыру;

Мінез – құлқында ауытқуы бар оқушылармен коррекциялық іс – шаралар ұйымдастыру;

Психикалық ауытқуды диагностикалау, сақтандыру, коррекциялау (түзету) болып табылады.

Тұрмыстық жағдайы нашар отбасы және олардың балаларымен жұмыс барысында алдын алу мен түзету жұмыстарын жүргіземін.

Мысалы:

Отбасымен.

— отбасы мүшелерінің арасындағы өзара қарым-қатынасын бақылау;

— отбасы мүшелерін тиісті мамандармен байланыстыру;

— осындай отбасына қатысы бар барлық адамдармен байланысын жақсартуға көмектесу.

Жеке тұлғалық дамуын алатын болсақ:

— ата-ананың, баланың жеке тұлғалық жағымды сапасын дамыту;

— жұмысқа, сабаққа, проблемаларды шешуге деген жағымды мотивацияларын қалыптастыру.

Келешекке жоспар қоя білу:

— туындағын жұмыстар бойынша үнемі жоспарлау;

— атқарылған жұмыстың тиімділігін анықтау;

— отбасымен үнемі кездесулер жасап отыру жұмыстары жүргізіледі.

Қорытындылай келе, педагогикалық қарым-қатынас мәселесі қанша зерттелсе де, ол дамытудағы элеуметтік-психология үрдісінде өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Өйткені, білім беру үрдісінің сапасы педагогикалық қарым-қатынастың дұрыс ұйымдастырылып жүргізілуіне байланысты. Элеуметтік-психологиялық тәрбиелік аспектілер білім беру жүйесінің ажырамас бөлігі болып табылады, оқушылардың жеке басының, элеуметтік дағдыларының және құндылық бағдарларының қалыптасуына әсер етеді. Элеуметтік және психологиялық аспектілерді дамытуға бағытталған қолайлы білім беру ортасын құру үйлесімді және білімді тұлғаның қалыптасуына ықпал етеді.

БОЛАШАҚ ПЕДАГОГТЕРДІҢ КӨПМӘДЕНИЕТТІ ОРТАДА ЖҰМЫС ЖАСАУ
ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аннотация. Мақалада болашақ педагогтерді көпмәдениетті ортада жұмыс жасауға даярлау процесінде көпмәдениетті білім беруді жүзеге асыру мүмкіндіктері мен тетіктері қарастырылады. Автор қазіргі әлеуметтік-мәдени жағдайда көпмәдениетті білім берудің маңыздылығын атап көрсете отырып, болашақ педагогтердің көпмәдениетті құзыреттілігін қалыптастырудың педагогикалық-психологиялық жолдары көрсетілген.

Кілт сөздер: мәдени плюрализм, мәдениеттер диалогы, контекст, мәдениеттің белсенді дамуы.

Қазіргі жаһандану дәуірінде әлем де, қоғамдағы басымдықтар да өзгеруде, қазіргі білім берудің мәні мен мазмұны қайта қаралуда, білім беру және тәрбие парадигмалары өзгеруде. Осыған байланысты гуманистік дүниетаным мен құндылыққа негізделген білім берудің жаңа моделі құрылды. Сонымен қатар, қазіргі әлемде жаһандану процестері қарқынды дамуымен нарықтық механизмдер білім беру саласына еніп отыр. Жаһандану жағдайында болашақ педагогтерді көпмәдениетті ортада кәсіби қызметке дайындау білім берудің басым міндеттерінің біріне айналуға.

Көпмәдениеттілік - бұл жеке тұлғаның гуманистік мазмұны жағдайында мәдени айырмашылықтарды құрметтеу және қабылдау, көпмәдениетті ортада өмір сүру және сәтті жұмыс істеу қабілетін көрсететін сапалық сипаттамасы [3].

Көптеген шетелдік ғалымдар Е.В. Бондаревская, В.П. Борисенкова, С.К. Бондарева, Б.Л. Вульфсон, Ю.С. Давыдов, А.Я. Данилюк, А.Н. Джуринский, А.П. Лиферова, З.А. Малкова, Н.Д. Никандрова, Л.Л. Супрунова, М.Г. Тайчинова, Р. Люсиер, С. Чайкина және т.б. еңбектерінде көпмәдениетті білім берудің маңызды және мазмұнды сипаттамалары және оны жүзеге асыру тәжірибесі ашылған.

Білім беру жүйесінің міндеті – жеке тұлғаны мәдени әртүрлілікті түсінумен, осы әртүрлілікке төзімділікпен және мәдени мінез-құлық қабілетімен (нақты мәдени жағдайларға сәйкес) байланысты полимәдени ортадағы тиімді іс-әрекетке және қарым-қатынасқа дайындау.

Көпмәдениетті білім берудің басты мақсаты - жаңа педагогикалық парадигманың негізі болу, мәдениеттердің, адам мен қоғамның диалог, түсіністік және тұрақтылық қағидаттарында сындарлы дамуы мен өзара іс-қимылын қамтамасыз ету үшін алғышарттар жасау екені анық.

Кәсіптік білім беру жүйесіндегі болашақ педагогтарды көпмәдениетті ортада жұмыс жасауға даярлау өзара байланысты екі бағыттан тұрады:

1) болашақ педагогтерді көпмәдениетті қоғамдағы өмірге және сындарлы тұлғааралық өзара іс-қимылға жалпы әлеуметтік-теориялық, мотивациялық және практикалық дайындау;

2) педагогикалық қызмет субъектілерімен сындарлы мәдениетаралық өзара іс-қимылға және көпмәдениетті білім беру идеяларына сүйене отырып, білім беру процесін жүзеге асыруға кәсіби-теориялық, мотивациялық және практикалық дайындау.

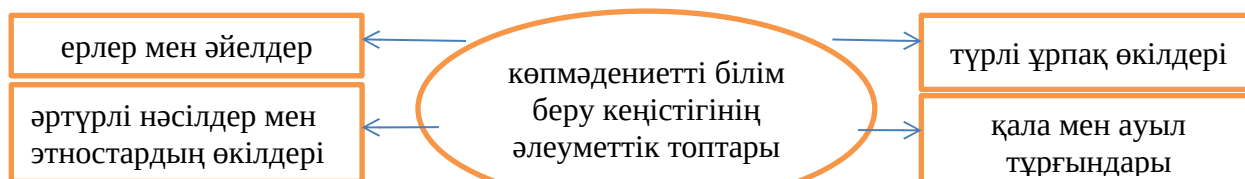
Педагог, бір жағынан, көпмәдениетті қоғамның мүшесі, екінші жағынан, педагогикалық миссияға байланысты жас ұрпақты көпмәдениетті ортада бейімделуге тәрбиелеуге дайын болуы керек. Осыған орай, болашақ педагогтарды көпмәдениетті ортаға даярлау, олардың кәсіби және жалпы әлеуметтік тұлғалық сапасы ретінде көпмәдени құзыреттілігін қалыптастыру ерекше маңызды. Алайда, болашақ педагогтердің көпмәдениетті құзыреттілігін тиімді қалыптастыруға ықпал ететін психологиялық-педагогикалық жағдайлардың жиынтығын таңдау және жүзеге асыру-әлеуметтік және кәсіби маңызды жеке сапа ретінде әлі күнге дейін педагогикалық проблема болып табылады.

Көпмәдениетті тұлғаны тәрбиелеу мен көпмәдениетті білім беру практикасы педагогтердің кәсіби құзыреттілігінің тиісті деңгейін қамтамасыз ету қажеттілігін, олардың білім алушылар және жастармен оқу-тәрбие жұмысының мазмұны мен нысандары арқылы көпмәдениеттілік қағидатын іске асыруға дайындығын туғызады. Қазіргі жағдайда көпмәдениетті педагогтарды даярлау бағытында педагогикалық білім беруді реформалау

қажеттілігі туындады.

Көпмәдениетті білім беру жастарда әлемнің нақты көпмәдениетті бейнесімен байланысты құндылықтар жүйесі мен оларға мәдениетаралық диалогтың тәсілдері мен дағдыларын, мәдениетаралық қарым-қатынастағы дәйекті ақыл-ой әрекетін меңгеруге көмектесуге, білім алушыларға өздері туралы, олардың болмысының мәні, адам мен адамзаттың маңызды өмірлік проблемалары туралы түсінік беруге, мәдениетаралық қарым-қатынас кезінде адамға қажетті жеке қасиеттерді қалыптастыруға бағытталған оны басқа мәдениетке енгізу, көпмәдениетті қоғамда толерантты, жанжалсыз мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру. Бұл адамға көпмәдениетті қоғамдағы мінез-құлық пен өзіндік дамуын басқаруды үйренуге көмектесу керек.

Сонымен қатар, көпмәдениетті білім беру мәселелерін тек педагогикалық құралдармен шешу аздық етеді, мұнда білім мен мәдениеттің интеграциясы, білім беру мен әлеуметтік-мәдени ортаның барлық субъектілерінің байланысы маңызды. Осыған орай түрлі әлеуметтік топтардың субмәдениеттерін қамтитын көпмәдениетті білім беру кеңістігі маңызды функцияны орындайды. Осы топ өкілдері төменде көрсетілген.

Көпмәдениетті білім беру құндылықтары мен идеалдары қалыптасып, жеке тұлғаның дүниетанымы мен әлеуметтік көзқарас негіздері бекітілген кезеңде ерекше рөл атқарады. Осы аталған міндеттерді жүзеге асыруда педагогикалық колледждерде болашақ педагогтердің көпмәдениетті ортада жұмыс жасау құзыреттілігі мен қабілеттілігін дамыту өте маңызды.

Педагогтің көпмәдениетті құзыреттілігі - бұл көпмәдениетті қоғамның әлеуметтік процестеріне тиімді қатысу, мәдениетаралық өзара әрекеттесуді жүзеге асыру, кәсіби қызмет субъектілерінің көпмәдениетті құрамын ескеру және оның сипаттамалары мен ерекшеліктерін педагогикалық мәселелерді шешу үшін пайдалану, сондай-ақ білім алушыларға көпмәдениетті тәрбие беру қабілетін анықтайтын интегративті жеке және кәсіби сапа [4]. Бұл сапа келесі компоненттерінің жиынтығымен ұсынылған кәсіби және жалпы әлеуметтік мазмұнды қамтиды:

- 1) когнитивті (көпмәдениетті білім және теориялық дағдылар);
- 2) мотивациялық-құндылық (көпмәдениетті құндылықтар, толерантты қатынастар, мәдениетаралық өзара іс-қимылға көзқарастар);
- 3) белсенді мінез-құлық (көпмәдениетті қоғам жағдайындағы қарым-қатынас, мінез-құлық және қызмет дағдылары).

Құрылымдық компоненттер көпмәдениетті құзыреттіліктің қалыптасу критерийлеріне сәйкес келеді [4]:

- когнитивтік (қолдану және шығармашылық деңгейінде игерілген көпмәдениетті білім);
- мотивациялық-құндылық (болашақ педагогтердің көпмәдениетті құндылықтарының әлеуметтік-кәсіби маңыздылығын түсінуі және қабылдауы, өзге мәдениеттерге берік қызығушылықтың болуы және мәдениетаралық өзара іс-қимылға ұмтылу көпмәдени құзыреттілікті қалыптастырудың мотивациялық-құндылық өлшемі);
- белсенді мінез-құлық (болашақ педагогтердің мәдениетаралық өзара іс-қимылдағы белсенділігі, мәдени олардың мінез-құлқының жеткіліктілігі, қабылданған әрекеттердің сәттілігі).

Болашақ педагогтердің көпмәдениетті құзыреттілігін қалыптастыру келесі психологиялық педагогикалық жағдайлар жүйесімен қамтамасыз етіледі [4]:

- 1) көпмәдениетті білім беру теориясының негізгі ережелеріне сүйену: ашықтық, мәдени плюрализм, мәдениеттер диалогы, контекст, мәдениеттің белсенді дамуы;
- 2) құзыреттілік тәсілдің негізгі ережелеріне сүйену: болашақ педагогтердің контекстік қызметін ұйымдастыру, инновациялық құралдар мен әдістерді қолдану арқылы олардың белсенділігін ынталандыру, көпмәдениетті құзыреттіліктің құрылымына, мазмұны мен өлшемдеріне барабар бағалау рәсімдерін пайдалану, білім беру мазмұнының көпмәдениетті

құзыреттіліктің барлық мазмұндық және құрылымдық компоненттерін қалыптастыруға бағыттау, білім беру жүйесінде жеке мүдделер мен бейімділіктерді есепке алу;

3) құзыреттілік тәсілдің әдіснамалық сипаттамаларына сәйкес келетін білім беру құралдарын, әдістерін, нысандарын таңдау: білім берудің белсенді бағыты, білім беру процесін ситуациялық-проблемалық ұйымдастыру, білім берудің міндеттік және функционалдық тәсілдер мазмұнына енгізу;

4) болашақ педагогтартердің көпмәдениетті құзыреттілігін қалыптастыруды ұйымдастыру кезінде тұлғаның рөлдік теориясына сүйену;

5) білім беру процесін ұйымдастыруға интегративті көзқарас.

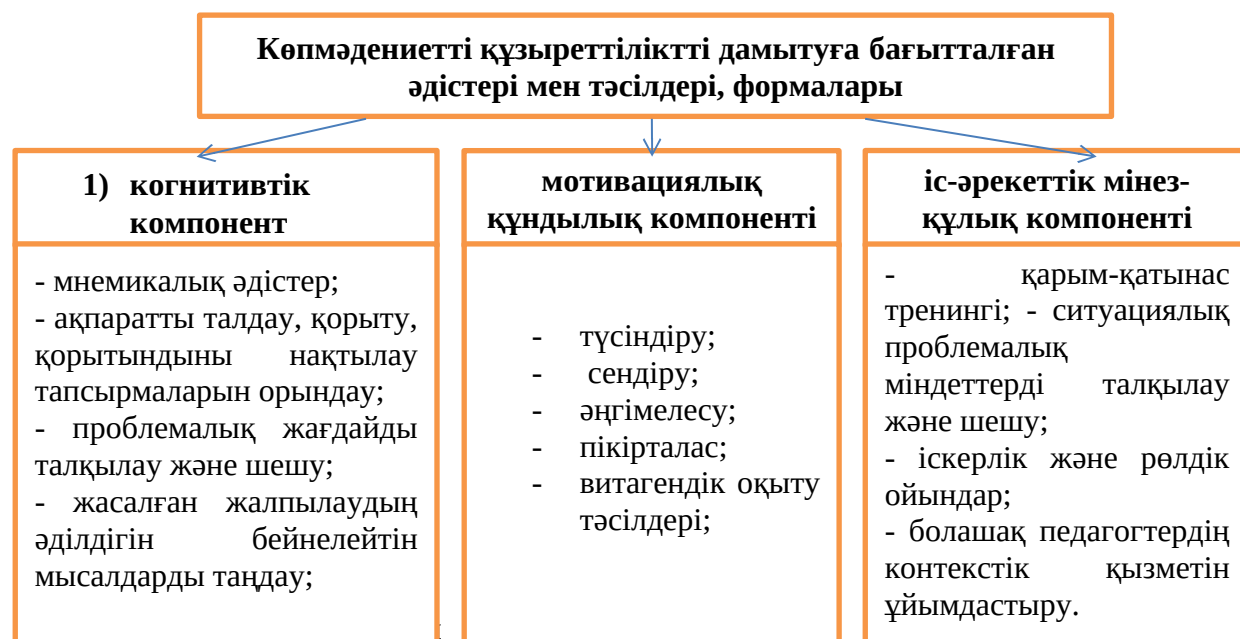
Болашақ педагогтердің көпмәдениетті ортада жұмыс жасау құзыреттілігін қалыптастыру пәндік мазмұнына сәйкес кезеңдер тізбегі арқылы жүзеге асырылады [1]:

1) әлеуметтік-тұлғалық мақсаты - көпмәдениетті құзыреттіліктің жалпы әлеуметтік мазмұнын игеруі, олардың көпмәдениетті қоғам жағдайында тиімді өмір сүруге (қарым-қатынас жасау, жалпы әлеуметтік коммуникативтік міндеттерді шешу) дайындығы мен қабілеті;

2) өтпелі мақсаты - көпмәдениетті құзыреттіліктің жалпы әлеуметтік мазмұнын кәсіби қызмет саласына экстраполяциялау, кәсіби қоғамдастықтың көпмәдениеттілігін ескере отырып, тиімді педагогикалық өзара іс-қимылға дайындық пен қабілеттілікті қалыптастыру;

3) кәсіби-тұлғалық: мақсаты - көпмәдениетті құзыреттіліктің педагогикалық мазмұнын толыққанды игеруі, олардың білім алушыларды көпмәдениетті ортада тәрбиелеуді жүзеге асыруға дайындығы мен қабілетін қалыптастыру.

Пәндік мазмұнның әрбір кезеңінде шешілетін педагогикалық міндеттер мазмұнын ескере отырып, оларға сәйкес келетін білім беру процесін ұйымдастырудың нақты әдістері мен тәсілдері, формалары болады. Бұл қызметтер төмендегіше жіктеледі.

педагогтерді әлемнің және өз елінің көпжақтылығы туралы түсініктерін қалыптастыру, мәдени айырмашылықтарға оң көзқарасты дамыту, басқа мәдениеттердің тасымалдаушыларымен өнімді өзара әрекеттесу дағдыларын дамыту процесі.

Көпмәдениетті білім беру проблемаларын педагогикалық зерттеудің жаңа векторы болып табылады:

Біріншіден, оны қазіргі көпмәдениетті ақпараттық қоғам контекстінде зерттеу.

Екіншіден, көпмәдениетті білім берудің мәнін адам мен қоғамның оң дамуының факторы және құралы ретінде анықтау.

Үшіншіден, қазіргі дидактиканың әдіснамалық принципі ретінде көпмәдениетті негіздеу.

Педагогикалық колледжді бітірген түлектер оқу орны қабырғасында алған білімдері мен қалыптасқан көзқарастарын кейінгі ұрпаққа беруге тиіс болашақ педагогтер екендіктерін білуі қажет. Шын мәнінде, педагогикалық колледж түлегі — ұрпақтар арасындағы байланыс, әлеуметтік-тарихи тәжірибенің тасымалдаушысы.

Педагогикалық мамандық екі жақты дайындықты қажет етеді — арнайы және адамтану. Болашақ педагог жалпыадамзаттық мәдениеттің, әртүрлі тілдердің, өнер түрлерінің, барлық түрдегі іс-әрекет тәсілдерінің контекстіне енуі керек.

Болашақ педагогтер өзін басқа ұлттың адамын құрметтеу, қызығушылық таныту және оның қадір-қасиетін тану арқылы қабылдайтын белгілі бір этностың өкілі ретінде көрсетуі керек, осылайша білім алушыларға көпмәдениеттілік, толеранттылық идеяларын іс жүзінде жүзеге асырудың нақты көрнекі бейнесін ұсынады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика. - СПб., 2000. - 304 с.
2. Давыдов Ю.С., Лазарев Б.Б., Супрунова Л.Л. Цивилизация поликультурное образование. - М.-Воронеж, 2000. – 310 с.
3. Садохин А.П. Межкультурная коммуникация: Учеб. Пособие для вузов под дисциплине «Культурология». - М.: Альфа-М: Инфра-М, 2006. — 286 с.
4. Филонов Г.Н. Теория поликультурного образовательного пространства // Педагогика, 2006. - №3. - С. 102–105

ПЕДАГОГ-ПСИХОЛОГ МАМАННЫҢ САБАҚТАН ТЫС ТӘРБИЕЛІК ІС-ШАРАЛАР АРҚЫЛЫ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫ ЖАН-ЖАҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Өмірбекова Сандуғаш Бағдатқызы
Текей батыр Қарпықұлы атындағы жоғары колледжі
Педагог-психолог

Аннотация: Обучающиеся учатся, развиваются, осуществляют жизненное и профессиональное самоопределение, взаимоотношения со взрослыми и сверстниками, самообразование и т.д.

Түйін сөздер: Білім алушыларға оқу, жетілу, өмірлік және кәсіби өз-өзін анықтау, ересектермен және құрбыларымен өзара қарым-қатынас, өз-өзін тәрбиелеу және т.б

Бүгінгі Қазақстанға қалыптан тыс ойлай алатын, шұғыл шешім қабылдай білетін, белсенді, шығармашыл адамдар қажет. Сондықтан сабақтарда білімділік мақсаттарды шешіп қоймай, білім алушылардың жекелік қасиеттерін, қабілеттерін дамытудың жолдарын қарастырған жөн. Ол үшін сабақтарда түрлі қызықты ойындар, ойын-есептер, шығарым-тапсырмалар, логикалық жаттығулар пайдаланудың мәні зор.

Колледж құрамындағы білім алушылардың мінез-құлықтары әр түрлі болғандықтан педагогтармен жұмыс жасағанда келіспеушілік жағымсыз қатынастар пайда болуы мүмкін. Мұғаліммен қарым-қатынас сипаты білім алушының әсіресе оқуға жаңадан түскен жасөспірім білім алушының психологиялық келбетінің қалыптасуына, колледжге бейімделуіне, әлеуметтенуіне, білім алушылармен қарым-қатынасы орнауына, іс-әрекеттерге қатысты қалыптасуына ықпал ететін басты факторлардың бірі.

Білім алушылардың бойында көптеген процесстер болады: мысалы білім алушылардың білім алу барысындағы мақсаттары, мақсат нәтижесіндегі күтулері, білім нәтижелері. Білім алушылар өздерінің нәтижелері мен күтулерін бір-бірімен тығыз байланыстырады. Білім алушы өзінің ойында көптеген жаңа ақпараттарды ескереді, бірақ сол ескерген жағдайларды есіне қолданысқа келтіруде қиналады. Білім алушылардың бойында жетекші ұстазыныңүйреткен білімдерінің нәтижесіндегі ұсыныстары мен бағыттылықтары кеңейеді, бағытталады да өзінше

өзіндік рөлдерін анықтап көрсетеді.

Білім алушылардың білім алу сапасы барысында мұғаліммен қарым-қатынасының жан-жақтығы көрінбесе, ол білім алушының білім алу сапасы көрінбейді. Осы сәтте тағы да бір мысал келтіруге болады, мысалы сатушы саудагер мен сатып алушы клиенттің арасындағы қарым-қатынас күліп, мейірімді өтсе, сатушының тауары да тиімді өтетініне кепіл болады.

Білім алушылар мен жетекші мұғалімдердің арасындағы келіспеушілік, егер студенттердің сабақтан күткен мәселелері ойдағыдай өтпеген жағдайда.

Педагог-психологтар білім алушылар мен педагогтардың арасында осындай келіспеушілік жағдайын тудырмау үшін және білім алушылардың мінез-құлықтарына, өзіндік ерекшеліктеріне байланысты кеңес беру жұмыстарын атқарады.

Педагогикалық-психологиялық қызыметте кеңес беру бағыты бойынша қызыметкерлер нақты мынадай міндеттерді шешеді:

Оқу-тәрбие мекемелерінің әкімшілігіне, мұғалімдерге, тәрбиешілерге, ата-аналарға білім алушыларға оқыту мен тәрбиелеу және бірлесіп жұмыс істеу мәселесі бойынша кеңестер береді.

Білім алушыларға оқу, жетілу, өмірлік және кәсіби өз-өзін анықтау, ересектермен және құрбыларымен өзара қарым-қатынас, өз-өзін тәрбиелеу және т.б. мәселелері бойынша жеке және топтық кеңес беріледі.

Жеке және топтық кеңес беру арқылы педагогикалық кеңестерге, әдістемелік бірлестіктерге, жалпы мектептік және кластық ата-аналар жиналысына қатысып, дәріс оқу арқылы педагогтардың, ата-аналардың, қоғамдық өкілдердің психологиялық мәдениетінің жоғарлауына септігін тигізеді.

Сонымен қатар педагог-психологтар жетілдіру және педагогикалық-психологиялық түзету жұмыстары да атқарады.

Бұл бағыт білім алушының жеке тұлғалық және даралық қалыптасу процесіне педагог-психологтың белсенді әсер етуін білдіреді. Оның міндеті әр білім алушының қабілетін, бейімділігін дамытуда педагогикалық ұжымға көмек беретін педагогикалық қызмет бағыты болып табылады. Бұл бағытта балалардың мінез –құлқындағы және оқуындағы өзгерістер мен бұзылуларды, дамуындағы ауытқуларды түзету жұмыстары ерекше орын алады.

Психологиялық талдау барысында анықталған және қатаң индивидуальды, нақты өзгешелігі бар білім алушының дара ерекшеліктері бойынша жетілдіру және педагогикалық-психологиялық зерттеу жұмыстарының бағдарламалары мен жоспарлары құрылады.

1. Білім алушының әр жас ерекшелік кезеңінің дамуын есепке алғанда, психикалық дамудың бөлек жақтарын және жеке тұлғаның толықтай дамуына бағытталған бағдарламаларды өңдеп жүзеге асырылады.

2. Психолог білім алушының психикалық дамуында ауытқуларды болдырмау бағытында түзету бағдарламасын өңдеп жүзеге асырады.

3. Жетілдіру және педагогикалық- психологиялық түзету жұмыстарының бағдарламасына психологиялық және педагогикалық бөлімдері кірістіріледі . Психолог психологиялық бөлімді жоспарлап, жүзеге асырады. Педагогикалық бөлімді мұғалімдермен, топ жетекшілерімен, ата-аналармен бірігіп өңдейді және оны психолог көмегімен жоғарыда аталған адамдар орындайды. Жұмыстың бөлек формаларына қоғамдық өкілді және т.б. адамдарды кірістіруге болады.

4. Жетілдіру және педагогикалық- психологиялық түзету жұмыстарын төмендегі бағыттар бойынша кірістіруге болады:

— жеке білім алушылармен арнайы жұмыс жүргізу процесінде;

— білім алушылар тобымен арнайы жұмыс жүргізу процесінде;

— тәрбиелік іс-шаралар бағытында;

— білім алушының ата-анасының және басқа туыстарының қатысуын қажет ететін формада өткізуге болады.

Білім алушылардың негізгі білім сапасын арттыру мақсатында оларды бірнеше жүйе лер арқылы қарастыруға болады. Мысалға:

1. Бірінші жүйе жеті өмірлік категорияға негізделеді: мәселені шешу, қарым — қатынас,

тұрақтылық, өзіне деген сенімділік, ойлаудағы талқылаушылық, Мен – тұжырымдамасындағы өзін-өзі басқару қабілеттілігі;

2.Екінші жүйе өмірлік біліктілікке байланысты коучингтің негізгі мақсаты болатындай етіп негізделеді: тұлға аралық қарым — қатынас, денсаулықты ұстану, жеке пікірдің дамуы, мәселені шешу және шешім қабылдау;

3.Үшінші жүйе де тұлға аралық бақылау болып саналады да ол өзіндік түсініктерге, қаржылық қорғанышқа алып келеді.

Ауытқулармен бұзылулар орталық жүйке жүйесінің немесе психологиялық аурулардың ағзалық зақымдануы болып табылмайтын жағдайда ғана педагогикалық-психологиялық түзету жұмыстары жүзеге асырыды және саралау диагностикасының барысында белгілі болатын әкімшілік – тәрбиелік сипаттағы қатаң шараларды қолдануды талап етпейді. Айқын ауытқулар кезінде, көбінесе патопсихологиялық, дефектологиялық жақтары немесе ашық байқалғанда және де психолог хабардарлығының шекарасынан асып кеткен жағдайда ол тек сарапшы немесе кеңесші ретінде сәйкес салалардағы мамандармен тартылады.

Колледждегі педагогикалық-психологиялық қызыметтің бірі-білім алушының психикалық саулығына яғни, жандүниелік, физиологиялық дамуына және ортада қолайлы микроклимат қалыптастыру. Педагог-психологтың қызметін атқару үшін жан-жақты білімі бар сол кәсіпті бірінші өзі жете түсінуі қажет, сол кәсіп жайында мағлұматтары болып кәсіби даярлығы болуы керек. Себебі педагог-психолог маманының адаммен қалай жұмыс жасау керектігін қыр сырын түсінген бойында адаммен тіл табыса білу қабілеті, қалай жұмыс жасай білу шеберлігі, сөйлесу мәдениеті, өзін-өзі ұстай білу және адамдармен араласқанда орларды өзіне қарата алушылық және сол сөзіне иландыра алу, ұйымдастырушылық қабілеті болуы керек .

Қазіргі кезде ғалымдардың да, мұғалімдердің арасында «компотенттілік»(көптеген ғалымдар «құзіреттілік» деп аударып жүр) деген ұғым көп кездеседі.

Құзіреттілік – қызмет атқарушының жеке мүмкіншілігі, оның квалификациясы (білімі мен тәжірибесі), шешім қабылдай алуы немесе белгілі бір білім мен дағдыларына сәйкес шешім қабылдауы.

Маманның кәсіби құзіреттілік мәселесі күрделі де көп қырлы. Бұл ғылыми педагогикада, психологияда, әлеуметтануда, кәсіби білім берудің теориясы мен әдістерінде, акмеологияда, андрогикада, гуманитарлық ғылымда әр қырынан қарастырылып жүр. Мәселе кешенді түрде зерттелуде.

Құзіреттілік – жеке тұлғаның теориялық білімі мен практикалық тәжірибесін белгілі бір міндеттерді орындауға даярлығы мен қабілеті. Ол жансыз жаттанды білім түрінде емес жеке тұлғаның танымға, ойлауға қатысын және әрекетке, белгілі мәселелерді ұсынып, шешім жасауға, оның барысы мен нәтижелерін талдауға, ұдайы түрде ұтымды түзетулер енгізіп отыруға деген икемділігінің белсенділігінен көрінеді.

Н.С.Розов құзіреттіліктің екі жағы болатынын анықтайды да, бірінші жақты танымдық және практикалық жаңалық енгізуді (инновация) ассимиляциялау мүмкіндігімен, екінші жақты – білім беру жүйелерінің әр түрі, тип, профилі сатыларына қойылатын білім талаптарын анықтау мүмкіндігімен байланыстырады.

Н.С.Розовтың пікірінше, құзіреттіліктің мынадай қырлары бар:

— мәндік аспект, неғұрлым жалпы мәдени контекстегі ахуалды жете түсінудің бара-барлығын көрсетеді. Бұл контекстің аяғына осы сияқты ахуалды бағалау, ұғыну мен оған деген қарым-қатынас кіреді;

— проблемалық-практикалық аспект, бұл осы бір жағдайда ахуалды айқындай білудің мақсат, міндет, нормаларды алға қою мен орындау тиімділігінің бара-барлығын сипаттайды;

— коммуникативті аспект, бұл – осы тәріздес ахуалдағы қатысымның және адамның осындай жағдайда қатысын және өзара ықпал жасауға тиісті мәдени үлгісі, деңгейінің бара-барлығын қамтамасыз етеді.

Әрбір қызметкер өз орнындағы құзіреттілігінің межесін ғана емес, дережесін де білсе ұтар еді. Кәсіби құзіреттіліктің түрлерін ажыратуы міндет болып саналады. Атап айтар болсақ:

— арнайы құзіреттілік — өзінің кәсіби іс-әрекетін жеткілікті дәрежеде меңгеру, өзінің кәсіби қалыптасуын жобалай білу;

— әлеуметтік құзіреттілік – бірлесе, кәсіби іс-әрекетті атқаруды, ынтымақтасуды, сондай-ақ, осы кәсіпке қарасты қатысымды меңгеру, өзінің кәсіби еңбегінің нәтижелері үшін әлеуметтік жауапкершілік;

— жеке тұлға құзіреттілігі — өзін көрсете білу мен қалыптастыру амалдарын, жеке тұлғасының кәсіби қарсы тұру құрамдарын игеру;

— дара құзіреттілік — өзінің қабілеттілігін асыру және кәсіп аясында өз даралығын қалыптастыруға қабілеттілік, кәсіби тұрғыдан қартаюға бой бермеу.

Құзіреттіліктің аталған түрлері бір адамның бойынан табыла бермеуі мүмкін. Адам өз мамандығы аясында ғана жетік болуы, бірақ қарым-қатынас жасау жөнін білмеуі, өзін дамыту жолындағы міндетті жүзеге асыра алмауы мүмкін. Осыған орай, оның мамандық жағынан жоғары құзіреттілігін, ал, әлеуметтік және тұлғалық жағынан құзіреттіліктің әлсіз, төмен екенін пайымдауға болады. Адамға кәсібінен тысқары жерде қажетті құзіреттіліктің кейбір жалпы түрлері айқындалған. Бұлар кейбір өзекті кәсіби маңызды сапалар мен кәсіби мінез-құлық типтері, көптеген кәсіп түрлері айқындалған, мәнін жоғалтпайды. Жоғарыда сипатталған құзіреттіліктің әр түріне кәсіпаралық жалпы компоненттердің мынадай түрлерін енгізуге болады:

— мамандыққа құзіреттілік — өндіріс процесін жоспарлауға қабілеттілік, компьютермен, оргтехникамен жұмыс істей білу, техникалық құжаттамаларды оқу, жеке тұлға құзіреттіліктері, өзінің еңбегін жоспарлауға, бақылауға және реттеуге қабілеттілік, өз бетімен шешім қабылдауға, үйреншікті емес шешім табуға қабілеті, дара құзіреттілік, жетістік мотивациясы т.б.

Сонымен, жоғарыда аталғандарды қорыта келе «құзіреттілік» түсінігі әлеуметтендіру мен оқыту үрдісі барысында қалыптасқан білім мен тәжірибиеге негізделген, жалпы қабілеттер мен белгілі бір іс-әрекетке деген дайындығында көрінетін, сонымен бірге қызметте өзіндік және табысты әрекет етуге бағдарланған жеке тұлғаның интегралдық қасиеті деп түсіндіріледі. Қазіргі көптеген әдебиеттерде, сөздіктерде құзіреттілік – дербес және жауаптылықпен әрекет етуге белгілі бір жұмысты орындауға қабілеттілік пен икемділікті игеруге жол ашатын психологиялық ахуал, психикалық сапалардың қосылымы ретінде белгіленуде. Құзіреттілікті адамның білімдарлығымен жапсарластыруға және адамның белгілі бір мәселені шешу қабілетімен де шатастыруға болмайды. Себебі, адам өз саласында кәсіпқой және білімдар болуы мүмкін, ал бірақ кәсіби мәселелердің бәрін шешуге құзіреті жетпейді.

Кәсіп – адамның дене және рухани күшінің шектеулі ғана саласы, еңбек іс-әрекетінің белгілі бір түрі.

Мамандық – берілген кәсіптің бір түрі.

Мысалы, кәсіп – мұғалім, мамандық – психология пәнінің мұғалімі.

Психологиялық пәндерде дәріс барысында сабақ мазмұны бойынша топтың қандай да болмасын қатысушы студенті өзінің психологиялық мәселесін айтып, оның шешімі практикалық тұрғыдан жүргізілуі қажет.

Сонымен бірге оқытылып жүрген әлеуметтік — психологиялық феномендердің акценттерін орнықтыру қажет. Оның негізгі шешімдеріне байланысты адам психикасы тек теориялық тұрғыдан емес сонымен бірге топ алдындағы теориялық түсініктер практикалық тұрғыда өз шешімін табады. Ең басты мәселе болып топты ұйымдастыру болып саналады.

Бірқатар ғалымдардың айтуынша, педагогтар практика жүзінде көз жеткізгендері – қарым-қатынас сәтті орта туғызады, тұлғааралық қарым-қатынас мәдениетін тәрбиелейді, әрі педагогқа, әрі білім алушыға өзін-өзі қалыптастыруына мүмкіндік береді.

Толықтай дәлелдеп өтер болсақ коррекциялау, диагностикалау, психопрофилактика және т.б. іс-шараларды жүргізу арқылы оқушы тұлғасын дамытуда әртүрлі жұмыстар жасалды.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Даму психологиясы: Оқулық / М.К. Бапаева. – Алматы: 2014. – 440б.
2. «Білім» журналы 2006-3, «Студенттердің таным белсендігін арттыру».

3. Тоқсанбаева Н.Қ. Оқыту процесі жүйесіндегі танымдық іс-әрекетінің құрылымы: Психол. ғыл. канд. дис. - Алматы, 2001.-173 б.
4. Заденова С. Оқытудың тиімділігі. /С.Заденова. //Бастауыш мектеп.- 2002 жыл - №8-9. 39-40 бет.
5. Кенжебеков Б.Т. Университет студенттерінің кәсіби құзіреттілігін қалыптастырудың теориясы мен практикасы. Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Евразия ұлттық университеті, 2001 ж. – 275 б.;

ВЛИЯНИЕ ПОЛИЭТНИЧЕСКОЙ СРЕДЫ КОЛЛЕДЖА НА ФОРМИРОВАНИЕ ЭТНОКУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ

Байбусинова Акжаркын Аскарровна
педагог-психолог
Национальный научно-практический образовательный и
оздоровительный центр Бөбек, колледж «Бөбек»

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы формирования этнокультурной идентификации студентов колледжа. Выявляются возможности полиэтнической среды колледжа на формирование этнической идентичности обучающихся.

Ключевые слова: воспитание, этнокультурная компетентность, этническая идентичность, полиэтническая среда образования.

Основная цель деятельности колледжа независимо от профиля обучения – подготовка специалистов, со сформированными профессиональными компетенциями, готовых к будущей профессиональной деятельности. Колледж при подготовке специалистов учитывает, что студенты в первую очередь должны усвоить знания и понятия по выбранной профессии и одновременно с этим пройти процесс социализации, соответствующий данному периоду его жизнедеятельности. При этом социальные нормы и ценности находятся в прямой пропорциональности с получаемыми профессиональными знаниями.

Однозначно, что в условиях полиэтнической образовательной среды колледжа проходят обучение студенты, имеющие разные культуру, ценностные ориентации, установки, которые необходимо учитывать в процессе обучения. И здесь необходимо сказать о роли преподавателя в процессе проведения этнокультурного воспитания студентов. Преподаватель разрабатывает технологические компоненты учебно-воспитательного процесса, планирует поэтапно занятия. В данном случае мы говорим о педагогическом потенциале образовательной среды колледжа, представленный как ресурс, направленный на личностное развитие студентов.

Преподаватели колледжа в работе со студентами в обязательном порядке учитывают этнический состав контингента обучающихся, особенности их культур. Полиэтнический состав студентов требует от педагогического коллектива колледжа всемерного продумывания практических методов работы, предполагающих учет национальных особенностей, коммуникативных навыков, личностных характеристик и недопущения эгоцентрических и националистических тенденций. Педагогами колледжа используется метод применения педагогических ситуаций, решение которых необходимо провести через призму культур тех национальностей, чьими представителями являются студенты колледжа. Следовательно, портрет преподавателя колледжа включает понятия профессионала с высокой нравственностью, обладающего компетенциями, знающего свою культуру и культуры тех народов, представителями которых являются студентами колледжа.

В настоящее время проблемы межэтнического взаимодействия выходят на первый план практически во всем мире, вызывая необходимость усиления этнокультурной составляющей содержания образования. Достойным представляется применение на занятиях факторов народной педагогики. Примечательно, что народная педагогика берет за основу использование

категорий добра, красоты, достоинства и свободы, так тесно перекликающиеся с элементами этнического воспитания [1].

Говоря об этнокультурной компетентности, стоит сказать о ее составляющих:

- уважение студента к разным этнокультурам и почитание собственной культуры;
- неперемное изучение различных культур разных народов для мирного сосуществования в многонациональной стране;
- реализация имеющейся информации о разных этнокультурах с целью сотрудничества;
- анализ и систематизация знаний для выделения общего и специфичного в них;
- внутренне стремление вступать в межэтническое взаимодействие [2].

Полиэтническое образование предполагает формирование у студентов уважения к другим культурам, пониманию их традиций, активное сотрудничество, учитывая особенности ценностей и установок. Создает равноценные возможности для студентов разных этнокультур, при которых учитываются их интересы.

К особенностям полиэтнического образования в колледже относятся факторы:

- содержание учебного материала соответствует целям этнокультурного воспитания;
- планомерное содействие по развитию знаний о разных этнокультурах;
- содержание образования с опорой на мировые культуры;
- формирование толерантности по отношению к другим этнокультурам;
- содержание образования, подразумевающее развитие личности, позиционирующей себя не только патриотом, но гражданином мира;
- содержание образования подразумевает наряду с сохранением национальной культуры овладение знаниями о культурах разных народов [3].

Этнокультурная идентификация каждого студента содержит в себе личностную культуру обучающегося, предусматривающей восприятие личной индивидуальности как этнической составляющей своего народа, что обуславливает его самостоятельное развитие в зависимости со сформированными этническими и культурными традициями и полиэтнической средой в реальности, взаимовлияющих друг на друга и динамически изменяющихся.

В процессе обучения в колледже студенты находятся в постоянном творческом поиске по накоплению этнокультурного опыта, тем самым происходит этнокультурное самоопределение [3].

Полиэтническая среда колледжа предупреждает культурную ограниченность, содействует этнокультурной сохранности обучающихся, ориентируя их на обучающий процесс. В таких условиях в колледже сохраняются языки студентов различных национальностей. Эффективность этнокультурного воспитания обучающихся зависит от того, насколько внимательно отслеживается влияние объективных условий их жизни и среды колледжа.

Полагаем, что возникла реальная насущность учета этнокультурного фактора при обучении и воспитании студентов и создания условий для изучения культур тех народов, представители которых обучаются в колледже. Отметим, что среди экстремистов много людей молодого возраста, у которых не сформировано собственное мнение о происходящих в обществе процессах, слабо ориентируются в жизни, которым легко внушить радикальные взгляды, в том числе и на этнокультурной почве.

Научить студентов толерантному отношению к традициям и обычаям других культур, развивать умение общаться с представителями других этнокультур, принимая во внимание язык и культуру – в этом администрация и педагоги колледжа видят основную задачу при работе с обучающимися.

Таким образом, наш колледж работает в соответствии с требованиями настоящего времени. Колледж вносит огромный вклад в формирование толерантности в межэтнических отношениях в современном обществе. Все студенты колледжа являются будущими выпускниками, которые должны обладать к завершению обучения стойким иммунитетом к межэтническим распрям, уважением к ценностям, как своего народа, так и других этносов.

Список литературы

1. Волков Г.Н. Этнопедагогика: Учеб. - М.: Академия, 2000. - 175 с.
2. Кожаметова К.Ж. Казахская этнопедагогика: методология, теория, практика. - Алматы : Гылым, 1998. - 212 с. <https://darynbaspa.kz/kz/shop/kazahskaya-entopedagogika-metodologiya-teoriya-praktika-monografiya-2-izd> (дата обращения 19.01.2024 г.).
3. Поштарева Т.В. Теоретические основы формирования этнокультурной компетентности учащихся в полиэтнической образовательной среде: Монография. – Ставрополь: СКИПКРО, 2014. – 116 с.

ҰРПАҚ ТӘРБИЕСІН ХАЛЫҚТЫҚ ПЕДАГОГИКАМЕН ҰШТАСТЫРУ

Сайранкок Бота
«ІТ және энергетика» бөлім меңгерушісі
Жоғары көлік және коммуникация колледжі

Аннотация: Қазақ халық педагогикасы-халықтың жиынтық педагогикалық білімі мен тәрбиелік тәжірибесі. Оқушылар халық шығармашылығының тарихи қалыптасқан түрлерін неғұрлым терең және кеңірек зерттесе, соғұрлым олар халықтың шығармашылық дәстүрлерін дәйекті және табысты жалғастырады. Бұл мақалада халық педагогикасының мақсатын көрсетті-жас ұрпақты білімге сүйене отырып, даналық пен әдептілік таныта отырып, тұлғааралық қатынастар мәдениетіне үйрету. Осы тақырыпта жұмыс істей отырып, мұғалім ауызша халық шығармашылығының барлық жанрларын сабақ ретінде пайдаланады., сонымен қатар сыныптан тыс жұмыста.

Түйін сөздер. Ұстаз, мақал-мәтелдер, халық даналығы, ұрпақ.

Ұстаз –қашан да оқушыларына тек білім беріп қана қоймай олардың жан-жақты білімді сонымен қатар ұлағатты, тәрбиелі, елін, жерін ерекші құрметтеп өсер еліміздің болашақ жастарын тәрбиелеуі тиіс. Осы жолда талмай ізденіп, әрбір оқушысының санасына сана қосып, әдептілікке, әсемдікке тәрбиелеп, отыруда біздің мектеп оқытушылары да жемісті еңбектеніп келеді.

Осы мақсатта халқымыздың мақал-мәтелдері пайдаланып отырады. Әсіресе, мектеп қабырғасында білім мен тәрбие жұмыстарын халықтық педагогикамен ұштастырып отыру жақсы жолға қойылған. Мысалы, әдептілікке арналған, халқымыздың ұрпақтан- ұрпаққа таралып келе жатқан мақалдары – «Әдепті бала – арлы бала, әдепсіз бала - сорлы бала», «Қызым саған айтам, келінім сен тыңда», «Жақсы келін –қызындай, жақсы күйеу ұлындай», «Әкесі қой баға білмегеннің баласы қозы баға білмейді», «Әдепсіз өскен адамнан, тәртіппен өскен тал жақсы».

Екіншіден мейірімді болуға, жанындағыларға жақсылық сыйлай білуге шақырған мақалдары: «Жақсылыққа, жақсылық, әр кісінің ісі дүр, жамандыққа жақсылық, ер кісінің ісі дүр», «Игіліктің ерте- кеше жоқ», «Көрнекті іс көмілмейді», «Жақсылық суға батпас, бір шығар тегін жетпес», «Жақсылық қылсаң жасыр, жақсылық көрсең асыр», «Жамандықты көп қуған, бір пәлеге ұрынар», «Жақсылықты көп қуған бақ дәулетке мольғар».

Ұрпақтық білімді болуға шақырған мақал- мәтелдер: «Білімнің басы бейнет, соңы зейнет», «Жеті жұрттың тілін біл, жеті түрлі білім біл», «Оқу білім бұлағы, білім өнер шырағы», «Білімдіге дүние жарық, білімсіздің күні кәріп», «Екпей егін шықпас, үйренбей білім жұқпас», «Жаста оқыған оқуын –тасқа жазғанмен бірдей, егде тартқанда оқығаның мұзға жазу жазғанмен бірдей».

Ал, еңбек туралы ұлағатты сөздер деп төмендегі сөздерді ұсынамыз. «Ер дәулеті – еңбек», «Қойшыны таяғы асырайды, қасқырды аяғы асырайды», «Қолы қимылдаған адамға кедейлік жоқ, Аяғы қимылдаған адамға алыстық жоқ», «Маңдайы терлемегеннің қазаны қайнамайды», «Ерте тұрған әйелдің бір ісі артық, ерте тұрған еркектің ырысы артық», «Ерінбей еңбек етсең ернің асқа тиеді» - деп халқым ұрпақты еңбекке үйреткен.

Қазақ, халқының ежелден бері айырықша әспеттеп, көзінің қарашығындай сақтап, аялап келген жақсы салт-дәстүрінің бірі, осындай мақал-мәтелдер, ұлағатты сөздер, оны ұрпақтан

ұрпаққа жеткізіп, қастерлеп отыруымыз керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Ғ.Ақпанбек. «Қазақтардың дүниетанымы», Алматы, 2003
2. С.Қалиев «Халық педагогикасының ауыз әдебиетіндегі көрінісі», Алматы, 2007

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЕЖИ

**Ергалиева Айман Курманбековна
преподаватель социально-гуманитарных дисциплин
ТОО «Диджитал Колледж»**

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы, связанные с проблемами правового воспитания молодежи, которое имеет важное значение, являясь основой формирования правового государства и гражданского общества.

Ключевые слова: правовое воспитание, правовая культура, законодательство, модернизация образования, социализация, правонарушение.

Стабильность государства сегодня во многом определяется принятием социумом единых правил, норм взаимодействия и их исполнение. Принятие обществом единых правил и норм является основой стабильного развития государства. Передача, а также усвоение единых правил, норм поведения и ценностей молодёжью в обществе - позволяет формировать правовую культуру людей.

Сегодня в Казахстане формирование правовой культуры молодежи является одним из приоритетных направлений модернизации современного образования. Молодое поколение сегодня – это будущее нашей страны. От того, какие жизненные ценности будут ими восприняты, каким образцам для подражания они будут следовать, зависит дальнейшее развитие Казахстана.

Прежде всего, необходимо выделить, что основу формирования правовой культуры должна составить не только система знаний и понимания права, а также действия, направленные на их практическую реализацию. При этом нужно учесть, что главным вопросом в модернизации образования будет не только расширение и углубление правовых знаний обучающихся, но также и культивирование правомерного поведения, выработка прочных правовых традиций, преодоление правового нигилизма и снижение показателей девиантного поведения среди молодежи.

Как отмечают многие исследователи, правовое воспитание – это целенаправленная систематическая деятельность государства, общественных объединений, социальных групп, общества в целом, по формированию и повышению правового сознания и правовой культуры. Необходимо выделить, что актуальность правового воспитания сегодня определяется проблемами и задачами развития современного казахстанского общества. Во многих программных документах отмечается, что национальная стратегия духовно-нравственного воспитания подрастающего поколения неразрывно связана с правовым воспитанием и усилением роли и ответственности семьи в этом процессе. «Проблемы развития воспитания, несомненно, заслуживают самого пристального внимания, так как речь идет о завтрашнем дне Казахстана, ценностных ориентирах нашего общества, о национальной безопасности страны, корни которой кроются в воспитании, творческом развитии, гражданском становлении подрастающего поколения.» [1]

Необходимо отметить, что сегодня именно молодежь призвана строить будущее страны. Одной из значимых задач Стратегии «Казахстан-2050» - качественное развитие молодежного ресурса. «Сегодня страна ставит перед собой новые масштабные задачи по социальной модернизации, форсированной инновационной индустриализации и экономической интеграции. Закрепив достижения 20 лет независимости, Казахстан намерен в третьем

десятилетия XXI века уверенно продвигаться к цели – войти в число 30 развитых стран мира.

В этих условиях огромная надежда и ответственность возлагаются на молодежь, которой предстоит продолжить эстафету созидательных дел старшего поколения, поднять планку национальной конкурентоспособности еще выше, обеспечить Казахстану в XXI веке процветание и мировое признание.

Такая миссия под силу только профессионально образованной, физически и нравственно здоровой, конкурентоспособной, патриотичной и социально ответственной молодежи. В этой связи приоритетной задачей государства становится адаптация государственной молодежной политики к требованиям времени, в котором молодежь становится важным фактором конкурентоспособности Казахстана.» [2]

Социализация молодых людей, вовлечение молодежи в процесс модернизации Казахстана - одна из актуальных задач государственной молодежной политики. Молодежь способствует активному моделированию будущей перспективы общества, является одним из основных проводников социальных преобразований в обществе. Поэтому важно формирование гражданских и социокультурных ценностей молодежи в системе образовательных учреждений и общественных организаций.

Современные ученые рассматривают правовую культуру в широком и узком смысле слова. «Правовая культура в широком понимании - это все то, что создано людьми, их коллективами и организациями в правовой сфере: законодательство, судебная и правоохранительная системы, акты применения и т.п.

В узком смысле слова правовая культура – это определенный уровень знания и понимания права, активного и законопослушного поведения людей, их коллективов и организаций.» [3]

Анализ литературы позволяет выделить следующие основные черты правовой культуры:

1. Правовая культура представляет собой неотъемлемую часть духовно-материальной культуры в целом.
2. Правовая культура тесно связана и взаимодействует с экономической, политической, нравственной и иными формами культуры в обществе.
3. Правовая культура отражает уровень зрелости правового сознания, степень понимания права и юридических фактов, развитость юридических установок, идей, представлений и взглядов.
4. В правовой культуре находит проявление юридически значимая деятельность граждан и должностных лиц органов суда, прокуратуры, внутренних дел и т.д.
5. Правовая культура отражает определенный уровень и качество правотворчества, совершенствование действующего законодательства.
6. Основным показателем правовой культуры является развитие законности и правопорядка, а также состояние и формы борьбы с различными правонарушениями в обществе. [3]

Проблема формирования правовой культуры интересна тем, что она затрагивает жизнь современной молодёжи, межличностные отношения, развитие и становление личности и процветание общества XXI века по отношению к развивающемуся поколению. Кроме того, вопросы формирования правовой культуры стали с недавнего времени предметом пристального внимания общественности и юристов. Связано это с определенными причинами. В первую очередь с тем, повышение правовой культуры необходимо само по себе, равно как и правовая грамотность и правосознание населения.

Анализ современной литературы позволил сделать вывод о том, что многие исследователи определяют правовую культуру как «совокупность всех позитивных компонентов правовой реальности, воплощающей в себе достижения правовой мысли, законодательства и юридической практики.» [4] Данное определение обусловлено тем, что правовая культура выполняет несколько специфических функций: познавательную, регулятивную и прогностическую. Познавательная функция правовой культуры связана с деятельностью по формированию правового государства и гражданского общества. Ее предназначение состоит в том, чтобы содействовать согласованию общественных, групповых и личных интересов, создавать человеку гарантии достойных условий жизни и труда,

обеспечивать социальную защищенность.

Регулятивная функция правовой культуры направлена на обеспечение устойчивого и эффективного функционирования всех элементов правовой системы. Вышеназванная функция реализуется, прежде всего, посредством норм права, а также других социальных норм, обеспечивая упорядоченность во взаимоотношениях людей.

Прогностическая функция правовой культуры проявляется через правотворчество и правоприменение. Основное предназначение прогностической функции в правовой сфере состоит не только в определении наиболее оптимальных средств для достижения определенной цели, но и в прогнозировании возможных последствий, объяснении новых правовых ценностей.

Анализ действующего законодательства в области образования позволяет сделать вывод о том, что приоритетным направлением государственной политики в области образования становится воспитание социально ответственной личности, обладающей чувством патриотизма и осознающей свою роль в обеспечении социально-экономической модернизации Казахстана. Намеченный подход осуществляется в соответствии со стратегиями «Казахстан-2030» и «Казахстан-2050», Законом Республики Казахстан «Об образовании», программными документами нашего государства.

В юридической литературе выделяются следующие методы правового воспитания: убеждение, принуждение, поощрение и правовое просвещение. «Убеждение – это метод влияния на сознание и волю человека с помощью морали. Способы убеждения многообразны (обучение, пропаганда, агитация, разъяснение, обмен опытом). Поощрение – это метод, стимулирующий активную деятельность субъектов правовоспитательного процесса, он выражается в закреплении в праве и в реализации на практике различных стимулов.» [4]

Для повышения уровня правовой культуры общества в целом и для повышения правовой культуры личности необходима целенаправленная деятельность государственных органов, общественности по формированию у всех граждан правосознания, знаний, умений пользоваться всеми ценностями, созданными человеком в правовой сфере, стремления действовать в соответствии с ними. Известный мыслитель Шакарим Кудайбердиев говорил, что «в процессе воспитания человека необходимо разработать науку Совести. Об этом должны позаботиться учёные головы. Они должны создать данную теорию как дисциплину, обязательную для всех. С молодых ногтей нужно воспитывать в людях чувство высокой порядочности, самоуважения, что помогло бы искоренить пагубные вожделения...». Также по его мнению, «основой для хорошей жизни человека должны стать честный труд, совестливый разум, искреннее сердце. Вот три качества, которые должны властвовать над всем. Без них не обрести в жизни мира и согласия». [5] Так как правовые законы основаны на моральных представлениях общества, необходимо, чтобы общество воспитывало каждого гражданина, путём активного взаимодействия с ним.

Сегодня во всех государствах проводится политика по повышению уровня правовой культуры молодежи. Для этого используются различные социальные средства: литература, школа, искусство, телевидение, а также специальные юридические учебные заведения, обучение в которых позволяет расширить юридический кругозор и приобрести навыки профессиональной деятельности. Необходимо отметить, что для каждой исторической эпохи характерны свои формы и способы воздействия на сознание людей, в том числе и на сознание молодежи.

В процессе формирования правовой культуры молодежи важно, чтобы каждый молодой человек не только приобретал знания о правовых нормах, но и формировал законопослушное поведение. Полученные знания должны стать личным убеждением для молодого поколения, прочной установкой строго следовать нормам права, а затем – внутренней потребностью и привычкой соблюдать закон.

Правовая культура молодежи складывается в первую очередь из формирования у них на базе правовой идеологии правильного понимания существа и задач политической и правовой организации общества, воспитания уважения к закону, соблюдения охраняемых государством правил поведения.

Массовое познание молодежью правовых норм и законов самых основных

законодательных актов Казахстана, таких как Конституция, Гражданский и Трудовой кодексы позволит молодому поколению взаимодействовать с другими людьми и с государством. Правовое воспитание даст возможность молодежи активно участвовать в законотворческих процессах со своими законодательными инициативами. Кроме того, правовая грамотность ориентирует молодежь в существующих информационных потоках и подскажет ей правильное направление её гражданского выбора.

В системе правового воспитания молодежи в образовательных учреждениях возможно использование следующих основных направлений:

- осуществление правового образования учащихся;
- профилактика наркомании, токсикомании, алкоголизма, табакокурения;
- пропаганда здорового образа жизни;
- индивидуальная работа с обучающимися, состоящими на внутреннем учете;
- правовое образование родительской общественности;
- самоуправление как средство правового воспитания обучающихся.

Правовое воспитание необходимо для того, чтобы пропагандировать безопасный и здоровый образ жизни среди молодежи. Оно играет огромную роль в борьбе с преступностью, в т.ч. и коррупционными правонарушениями, насилием, асоциальным поведением, создает благоприятные условия для индивидуального развития личности.

Семья и школа являются институтами первоначальной социализации личности. Ведь правовое просвещение начинается с раннего возраста. В связи с этим проблема повышения роли школы как ведущего органа в воспитании подрастающего поколения и как субъекта педагогической профилактики правонарушений несовершеннолетних остается сегодня чрезвычайно актуальной. Именно школа способна и обязана первой выявлять намечающиеся отклонения в формировании личности подростка, а также криминогенные факторы среды его окружения. Школа и другие типы учебных заведений должны стать первым опытом участия молодежи в общественной жизни, целенаправленно включать своих воспитанников в систему общественных отношений, формируя у них чувство гражданственности, потребность иметь свою жизненную позицию, умение и желание ее выражать, заботясь не только о собственном благополучии, но и о процветании своего Отечества. Это важно, поскольку в современной государственной политике борьбы с преступностью разрабатываются и внедряются программы многоуровневой профилактики преступлений, в которых главное место отводится образовательным учреждениям.

Следует подчеркнуть, что Президент Республики Казахстан К.Токаев в своих ежегодных Посланиях народу отводит важное место образованию и воспитанию, что свидетельствует о заботе главы государства о будущем своей страны, об уверенности в том, что Казахстан займет достойное место в современном мире.

Воспитание правовой культуры и законопослушного поведения обучающихся – это целенаправленная система мер, формирующая установки гражданственности, уважения и соблюдения права, цивилизованных способов решения споров, профилактики правонарушений среди студентов. Нельзя забывать о том, что развитие культуры, образования и здравоохранения является основой воспроизводства человеческого капитала.

Список использованной литературы

1. Об утверждении Концепции воспитания в системе непрерывного образования Республики Казахстан. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 16 ноября 2009 года № 521
2. Концепция государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее» от 27 февраля 2013 г.
3. Венгеров А.Б. Теория государства и права. М. 2009 г.
4. Палазян А.С. и др., Курс лекций по дисциплине «Теория государства и права». Краснодар.: 2014 г.
5. Құдайбердиев Ш. Шығармалары/Құрастырған М. Жармұхаметов, С. Дәутов. – Алматы, 1988.

ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫ ӘЛЕУМЕТТЕНДІРУ

Туралиева Гулбакыт Алмасовна
Жалпы білім беру пәндері оқытушысы
№1 Алматы қазақ мемлекеттік
гуманитарлық-педагогтік колледжі

Аннотация: Педагогикалық қызметтің адамгершілік әлеуеті оқытушының тұлғалық өсуіне мүмкіндіктер жасай білуінде, оның өзінің базалық қажеттіліктерін қамтамасыз ете білуінде. Педагогикалық қызметтің шығармашылық сипаты оның табиғи адамшылығымен байланысты, олар мұғалімді әрдайым ізденуге күрделі міндеттерді шешуге итермелейді. Сондықтан педагогтың шығармашылық әлеуеті оның креативтік жаңа бір нәрсе жасай білуге, ғажап, айрықша, өзгеше шешімдер қабылдауға қабілетті.

Түйін сөздер: кәсіби маман, құндылық, тұлға, даму, еркіндік, талап, шығармашылық, педагогикалық қызмет.

«Әрбір ұлттың баласы өз ұлтының арасында өз ұлты үшін қызмет қылатын болғандықтан, тәрбиеші баланы сол ұлт тәрбиесімен тәрбие қылуға міндетті» М.Жұмабаев

Кәсіби мұғалімнің айналысатын жоғары құндылығы – адам. Баланың табиғатының өзінде, өсімдік өркеніндегі сияқты әдемі, күшті өсімдік болу алдын ала әзірлеп қойғанындай, үлкен мүмкіндіктер мен қажеттіліктердің негізі қаланған. Аса көрнекті ұстаз Ш.А. Амонашвили бұл қажеттіліктерді құштарлық деп санаған: есеюге құштарлық, дамуға құштарлық, еркіндікке құштарлық. Мұғалім осы мүмкіндіктер мен қажеттіліктердің алға басуына тікелей әсер етуші адам. Сонымен бірге әрбір бала өздігінше бірегей, қайталанбайтын ішкі дүниесіне ие, яғни балаға соншалықты нәзік, мейірімді, қамқор болуымыз қажет.

Педагогикалық қызметтің адамгершілік әлеуеті оқытушының тұлғалық өсуіне мүмкіндіктер жасай білуінде, оның өзінің базалық қажеттіліктерін қамтамасыз ете білуінде. Кәсіби таңдауда кез келген кәсіби қызметтің негізгі сипаттамасы:

- кәсіби қызметтің мазмұны және сонымен байланысты тұлғаның өзін көрсете білу мүмкіндіктері (еңбектегі шығармашылығы, өзін жетілдіру мүмкіндіктері);
- еңбектің нәтижесі және салдарымен анықталатын қоғамдық мәні (қоғамға және адамдарға пайдалылығы);
- адамның еңбек қызметінің қоғамдық бағалануы, кәсіптің әлеуметтік мәртебесі (қоршағандардың сыйлауы, қоғамдық тануы);
- еңбек мерзімі және шарттары: әлеуметтік-экономикалық (еңбек сипаты, еңбек ақысы), адамгершілік-психологиялық (кәсіби өсуі, табысқа жету).

Адамның барлық талаптарына сай келетін кәсіпті табу өте қиын, сондықтан ол өз басымдылықтарын анықтағаны жөн. Педагогикалық қызметтің шығармашылық сипаты оның табиғи адамшылығымен байланысты, олар мұғалімді әрдайым ізденуге күрделі міндеттерді шешуге итермелейді. Сондықтан педагогтың шығармашылық әлеуеті оның креативтік жаңа бір нәрсе жасай білуге, ғажап, айрықша, өзгеше шешімдер қабылдауға қабілетті.

Әдетте, педагогикалық шығармашылықтың бірнеше деңгейін бөліп қарастырады.

1. Репродуктивті деңгей – дайын әдіс-тәсілдерді жандандыру, қайталау, басқалар істегенді меңгеру.
2. Оптимизациялау деңгейі – белгілі әдістер мен формаларды шеберлікпен үйлестіре отырып таңдай білу.
3. Эвристикалық деңгей – жаңаны іздеу, белгілі әдістермен амалдарды өз ізденістерімен байыту.
4. Зерттеушілік, тұлғалық өзіндік деңгей – оқытушы өзі идеяны ұсынып, соның төңірегінде педагогикалық процесті шоғырландырып, оның шығармашылық даралығына сай келетін педагогикалық қызметтің жаңа әдістерін жасайды.

Педагогтың өзін-өзі көрсете білуі екі жолмен іске асуы мүмкін:

Прогрессивті - шығармашыл, қызметі бағыттаушы ретінде және оның өзі жасампаздыққа, өзінің дамуына байланысты болуы;

Регрессивті - өзіне-өзі ризашылыққа, масайраушылыққа, жуасушылыққа, өткендегі тәжірибесінің бітпейтіндік иллюзиясына, алға жылжуға ынтасыздануында байқалады. Өзін іске асыруда педагог қандай жолды таңдауы, оның кәсіби позициясы мен бағдарына тұлғалық бағытталуына байланысты.

Еңбек егер оған қызығушылық пен құмарлық, елігушілік пен жауапкершілік, қоғам алдындағы жауапкершіліктер тіркесетін болса ғана шынымен шығармашылық еңбек болады. В.А. Сухомлинский педагогикалық еңбектің гармониясындағы үш бастама туралы былай деген: «керек», «қиын» және «әдемі, ғажайып». Кім үшін жасау керек екенін білгенінде қиын жеңілге айналады. Өз еңбегінің қоғамдық қажеттілігін түсінгенің педагогикалық шығармашылығының дамуына күшті шарт, демеу болады.

Әлемнің оқу үрдісінің негізгі тетігі жаңа технологиялар екендігі және әрбір оқыту жүйесінде өзіндік жаңа әдіс-тәсілдермен ерекшеленіп отырғаны баршаға мәлім дүние. Осы тұрғыдан, үш тідік оқыту тәсілін қарастыратын болсақ, үш тілде оқытудың жаңаша әдіс-тәсілдерін оқытушы ізденісі арқылы білім алушының қабілетін, қабылдау деңгейіне қарай ерекшеленіп қолданылады. Мәселен, бастауыш сынып оқушыларының дамуына, қабілетінің артуына жаңа технологиялар білім беру жүйесінің дамуындағы елеулі бағыт беріліп отыр. Бұл жерде әрбір әдіс-тәсілдің оқытушылар үшін маңызы аса зор. Бірінші кезекте ағылшын тілінде оқыту арқылы білім алушылардың қызығушылығын ояту басты талап етіп қойылады. Себебі, білім алушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыру мен ынталандыра білгенде ғана нәтиже болады.

XXI ғасыр дамудың жаңа кезеңінің бастауы болып табылады. Білім мен ғылымды инновациялық технология бағытымен дамуы еліміз үшін маңызды қадамның бірі. Сондықтан, оқу орындрында үш тілді оқытудың тиімділігі білім алушылардың пәнге деген қызығушылығымен бірге сабаққа түгел атсалысатындығы, бәсекеге қабілеттілігі болып отыр. Жалпы алғанда тіл саясаты, оның ішінде үш тілде білім беруде жаңа қадамдарға барудың тиімділігі көп. Бұл арқылы өскелең ұрпақтың жан-жақты дамуына және әлемдік мәдениет пен көзқарасының қалыптасуына тизігер септігі баршылық. Көптілді білім-көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Қазақ тілі мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толлеранттілігін және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызатыны анық. Мамандарға шет тілін меңгеру кез-келген шетелдік ортада өзін еркін ұстап, жаңа кәсіптік ақпараттар легіне немесе жалпы ақпараттық ғаламшарға бейімделу мүмкіндігіне ие болады. Әр адамның түрлі әлеуметтік қызметтерінде жеткен жетістіктерінің нәтижелері түрлі болмақ, сол себептен шетел тілін оқытудың мақсаты тек нақты білім іскерліктерін біліп қана қоймай, сондай тілдік тұлғаны қалыптастыру болып табылады, оған шет тілі «өмір заңдылықтарында» және «нақты жағдаяттарда қарым-қатынас жасай алу үшін» қажет болмақ. Бұл халықаралық тұрғыда бағытталған тұлғаны тәрбиелеуде тікелей құрал болып есептеледі, яғни өзін өркениетті және тарихи субъект ретінде тани алатын, даму кезінде өз елінің және адамзат тарихын қабылдай алатын, өзі үшін, халқы үшін, мемлекеті үшін, адамзат болашағы үшін жауапкершілік жүгін сезінетін, өзара тәуелділік пен әлем бүтіндігіне, адамзат өркениетінің ғаламдық мәселелерін шешуде мәдениаралық қатынастың қажеттілігін жете түсінетін, адамның азаматтық құқықтарын мойындайтын және саяси бостандыққа ұмтылатын, қоғамдағы гуманизм идеалын жасау үшін басқа адамдармен қызмет атқаруға дайындығы мен қабілеттілігін көрсете білетін және де қоғам, адам және табиғат арасындағы ынтымақтастықты қалыптастыратын ұқыпты да тиянақты, білікті маман мен адамды дайындау осы заман оқытушылары мен ұстаздардың алдында қойылатын үлкен заман талабы деп білуіміз керек.

Жалпы «көптілді меңгеру» деген ұғым қазақ дүниетанымында ертеректен бар түсінік. Мұны халқымыздың «Жеті түрлі ілім біл, жеті жұрттың тілін біл» деген нақыл сөздерінен- ақ байқауға болады. Себебі, ата-бабаларымыз көптеген хандықтардың көшбасшысына «Елін қорғауда – бес қаруын толық пайдалана білу», «тұрмысты елді мекеннің географиялық орналасуына сәйкес ұйымдастыра білу» және «көршілес мемлекеттермен сауатты саяси

қатынас жасай білу» т.б. жеті өнерді меңгерген адамды ғана лайық деп танып, сайлаған екен. Тарихи деректерге жүгінсек, ұлы ғұлама Әбу Наср Әл-Фараби бабамыз өз өмірінде 70-ке жуық ұлттың тілін жетік білгендігінен артына мәңгі өшпес мол рухани құнды мұра қалдырып кеткендігін байқаймыз. Қазақтың бас ақыны Абай атамыз діни сауатын араб тілінде ашып, орыс тілін өз бетінше меңгерген.

Жас ұрпаққа саналы тәрбие және сапалы білім беру деңгейі ең алдымен мұғалімнің даярлығына, оның іс-тәжірибесінің қалыптасып шыңдалуына байланысты. Мұғалім жан-жақты жетілген білімді, әдістемелік шығармашылық шеберлік иесі, халықтық дәстүр, әдет-ғұрып пен салт-сана ерекшеліктерін әлеуметтік қарымқатынастар түрлерін кәсіби түрде меңгеруі тиіс. Әсіресе осы кәсіби білік дағдыларын шыңдауы оның ұстаздық тәжірибе жинақтауының ең басты алғы шарты болып табылады. Ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеу дегеніміз - халықтың ғасырлар бойы жинақтап, іріктеп алған тәжірибесі мен ізгі қасиеттерін жас ұрпақтың бойына сіңіру баланың қоршаған ортадағы қарым-қатынасын, дүниетанымын, өнерге деген көзқарасын және соған сай мінез-құлқын қалыптастыру. Бүгінгі жаһандану үрдісі жүріп жатқан жағдайда ұлттық мүдде, ұлттық тәрбие, ұлттық рухты сақтап қалу - үлкен міндет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Хасанұлы Б. Тілдік қатынас негіздері, А, 2008ж
2. Әбдуәли Т. Үштұғырлы тілден түңілмейік // Жетісу, №31. 2008ж.
3. Тәңірбердіқызы Т. Ағылшын тілі мемлекеттік тілмен бәсекелес емес// Қазақ әдебиеті, №48. 2008ж.